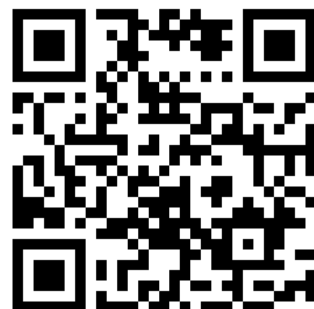
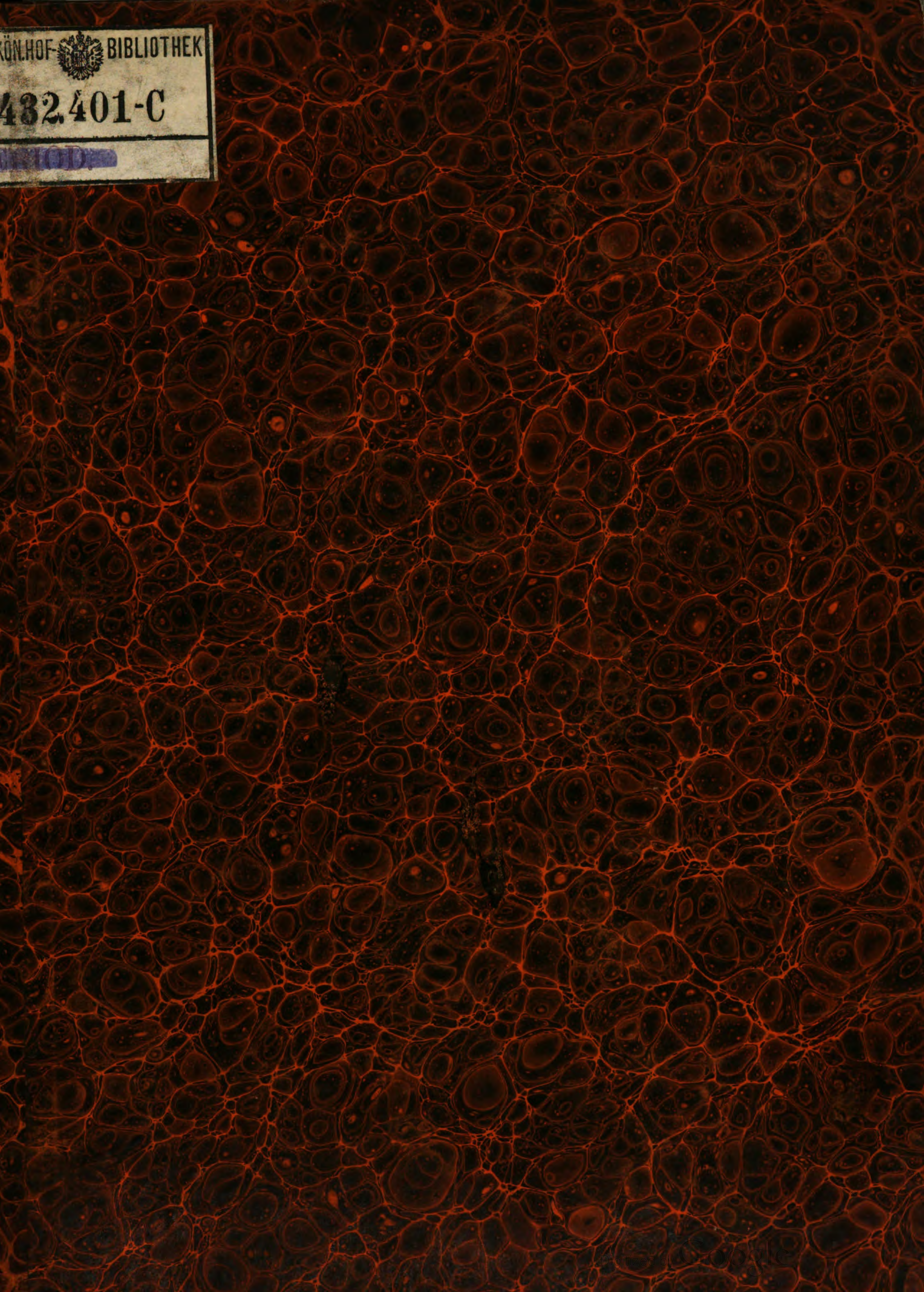

ZAGREBAČKI
KATOLIČKI LIST.

CRKVENO-BOGOSLOVNI ČASOPIS.

TEČAJ ŠESTNAESTI.

1865.

UREDJUJE

NIKOLA HORVAT,

UČITELJ BOGOSLOVJA.

U ZAGREBU.

TISKOM DRA. LJUDEVITA GAJA.

Kazalo.

Izvan navedenih još je u svakom broju „Viestnik,“ koj donosi povremene domaće i inostrane crkvene, književne i ostale smjeru lista dolikujuće viesti i oglase.

BROJ 1. **U ČETVRTAK** **5. SIEČNJA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Na mlado ljeto 1865.

ili

Herkulovo razkrižje.

Od Iv. Krst. K.

Prvi dan, kojim začimljemo novu godinu, zovemo obično mladim ili novim ljetom, te je u pojedinih narodah vrlo različit.

Stari Egipat slavio je mlado ljeto na dan, kad se zorom prviput mogla vidjeti zviezda Sirius.

Židovom bijaše prvi dan mjeseca Nisama, u koj je padalo ravnonoćje i Vazam, ujedno i prvi dan godine. Sasvim tim čini se, da su kasnije Židovi gradjansko mlado ljeto slavili u jesen.

Kod Kinezah počimlje novo ljeto našim mjesecom veljačom, a kod Muhamedanacah mjeseca Moharrama (15. ili 16. Srpnja).

Rimljani obdržavali su mlado ljeto s početka u našem Ožujku. Da je sbilja tako, jamče nam još do danas zadržana imena septem-ber, octo-ber, novem-ber, decem-ber, što nije ništa ino van sedmi, osmi, deveti i deseti mjesec nakon Ožujka. Numa prenesao je taj dan na prvi Siečnja, kamo takodjer pada Janus bifrons, gledajuć zastarjelim licem prošlu, a mladim motreć novu godinu. Taj običaj, da se mlado ljeto obdržava na 1. Siečnja, uvriežio se u puku rimskom na toliko, da ga kasnije nikako nisu mogli prenieti na prvi Prosinca, te tim učine vječni spomen Neronu, koj se istoga mjeseca rodio.

Pošto se u Rimu smjestilo kršćanstvo, zadržali su tamošnji kršćani stari običaj s tom opazkom, da su ga obavljali osam danah unapried, dakle na sam Božić, a to s toga, da simboličkim načinom spoje divnu istinu, što je narodjenjem Spasiteljevim rodu čovječanskomu osvanula nova doba.

Po drugih kršćanskih zemljah bijaše inače. U Francezkoj obdržavalo se mlado ljeto čas na Uzkrs, čas na Blagoviest (25. Ožujka), čas opet prvoga Ožujka, čas prvoga Siečnja. Kolinska sinoda g. 1310. zaključila je, da se mlado ljeto po običaju rimske crkve slavi na Božić; sasvim tim nije ipak zapriečila, da stylus Curiae nezadrži Vazam kao početak godine. — Koji su novo ljeto počimali Vazmom, brojili su od onoga časa, kad je posvećena uzkrsna svieća (cereus paschalis), jerbo su na njoj bilježili razbroj nadošle godine i vrieme, kako dugo upravlja papa, vladar itd.; ili su pako sve ovo na posebnoj tablici nacrtali, pa ju na svieći o jabučice objesili.

Danas slavi vasioni kršćanski sviet mlado ljeto na dan prvoga Siečnja. U Francezkoj naložio je to ponajprije kralj Karlo IX., u Nizozemskoj i Španjolskoj Filip II., u Englezkoj bilo je to od prije itd. itd. — No budući se crkvene tri dobe, koje nas spominju na djelo spasenja, nezavršuju i nesudaraju svršetkom obične godine, s toga se često prvi Siečanj nazivlje i gradjansko mlado ljeto.

***

Dok si svietu u oči toga dana, kojim začimlje nova godina, ugodan snivao sanak, da sutradan krepak i čil osvaneš, te zapjevaš svim veselo mlado ljeto, čudno-li se čudo sbilo one noći o pônoći.

Netom zamni sa zvonika muklim glasom posvećeno zvono. Udari jedan .... dva ... tri ... kucne četiri ... pet ... šest ... i neprestà, dok neodbi dvanaest. U taj par zevnula zemlja, i otvorila se grobnica, štono su ju nebesa kroz 366 danah gradila, a u nju se spustila stara baka, unišlo snuždeno staro ljeto tisuću osam sto šestdeset i četvrto. Svevišnji pako, koj upravlja nebom i zemljom, pomaknuo je čitavo čovječanstvo opet za jedan korak dalje.

Anda vu morje vre vekivečno
Jedno nam leto kapnulo srećno!

Stoos.

Usnù za uviek stara godina, da prekrije koprenom svoja djela; sasvim tim bila kakova su da su, ostati će joj zabilježena u spomenaru potomakah.

Smrt je nješto užasna, ali je i nješto ugodna; otvara bo čovjeku vrata u vječnost i naviešta ljepši život, koj nikada neprestaje. Tako i tudier dvanaesti sat viestnik tuge, bje ujedno i glasonoša radosti.

Eno! još se nebijaše grobnica ni zatvorila, a iznad nje se vîne rajska djevica. Lice joj mlado i rumeno, a oči i kosa kô nebo plavetno. Oko snježna vrata stegnula joj zlatna vrpca bielu haljinicu, štono se oko vita stasa savila i spustila tja do zemlje. Natražke joj prši tanahna koprena, posuta titrajućimi zviezdicami. Na lievoj nosi košaricu, a desnicom kaže pram nebesam. Oko čela djevojačkoga spleli i savili joj angjeli od samoga pramaljetnoga cvieća divan vienac, da kud god svrne okom, pokretom i pogledom, posvud stere blagost, dražest i čednost.

Na prvi pogled pomislio bi, da je noćna kraljica ili nebeski seraf; ali na kruni biserom izvezeni brojevi svakomu jasno sbore, da je godina 1865., zamjenica prošloga staroga ljeta.

Sve bih shvatio, samo neznam, što će košarica? Kao što njezine predšastnice, tako i ona ljetos nosi narodom darove, da simboličkimi znakovi po zasluzi nadari iztočane i zapadjane, južane i sjeverane.

Tek što si smislio, spusti desnicu, kojom je od otca milostih prosila blagoslov, maši u košaricu, i stane šikati darovi na sve četiri: komu sablju — komu pero; ovomu lopatu — onomu motiku; komu knjigu — komu čislo; ovomu pogaču — onomu brezovaču; jednomu krst na prsa — drugomu križ o ledja; ovomu mastnu sreću — onomu praznu vreću. Sgrnuli se narodi oko nje s lica zemlje, da čuju njezine želje, a svoje sgode i nesgode. Iznad jednih zablieštila svjetlost, a vrh drugih oborila se tama. Ondje pod blagim povjetarcem slobode zaorila vesela pjesan; ovdje pod težkom šibikom samovoljna gospodara razliegao se tužan lelek itd. Porazdieliv darove, izvadi napokon smotak, odmota ga, i pokaže na sve četiri strane svieta. — Sav zabunjen smotrim sliku, na kojoj sjedi zadubljeno snažno momče; s protivnih stranah dolaze k njemu dvie žene, a odozdol napisano: „οὕτως αἱρεσίϑε“ t. j. birajte ovako.

Razmisliv pobliže cieli prizor, dosjetim se, da slika predstavlja grčkoga junaka na razkrižju, što nam ga potanje opisao Xenophon u svojoj „Spomenici na Sokrata“. A podpis, pomislih, nije ino, van mjerilo, što ga mlado ljeto 1865. za izbor preporučilo svim u obće.

Ako tako, evo dakle i tebi mili čitatelju svemu svietu namienjena dara. Pa da ga proučimo, i odmah na začetku godine izaberemo, kako valja, hajdmo na

Herkulovo razkrižje.

Ode jednoć Herkule sav zadubljen, da promotri svoj budući život. U toj misli dodje na razkrižje, sjedne i stane samotan sbiljno razmišljati svoju budućnost. Dok je sve misli smišljao u jednu, ukažu se netom dvie žene dolazeće prama njemu, jedna s desna a druga s lieva, te mu se nude kao družice i pratilice na stazi, koju si odabere. Ona u priprostoj ali čistoj odjeći, ponizna, čedna i ljubezna — kriepost; ova zaogrnuta dragocjenimi haljinami drzovita, ponosita i bezsramna hodom i pokretom — grehota.

„Podji sinko za menom — zovne prva — imati ćeš doduše tegotan i nevoljan život, ali slavnu i neumrlu budućnost.“

„„Mene sliedi junače — kliče druga — imati ćeš dane bezbrižne pune slasti i ugodnosti, a što ti je do slavne ali varave budućnosti?““

Dugo junak smišljao i oklevao, kad na jednoć prezreo grehotu, i u sgodan čas pružio desnicu krieposti. Odišao stazom njezinom. Bio praćen na njoj mnogom biedom i nevoljom; ali i na Olympu ovjenčan viencem neumrla junaka.

Tako pripovieda bajka o Herkulu. A što ona reče o poganu, zar nebismo mogli i mi kazati o kršćanu?

Prispjev do zrelije dobe, gdje po volji možemo birati dobro ili zlo, eto nas na razkrižju, na kojem nam se s jedne nudi kriepost, a s druge nameće grehota. No ne samo tada, već i češće za života sluči nam se štogod slična, a najpače rekli bismo na razkrižju novoga i staroga ljeta. To bo je čas, gdje i lahkoumne glave prebiru ozbiljne misli; gdje se mnogo jur otvrdnulo srce omekšalo, i otvorilo ulaz nježnim čuvstvom.

Tu se broje proživjeli vedri i oblačni, jasni i burni dani.

Tu se počinjeno dobro i zlo — jedno od drugoga razstavlja — meće ovo simo, ono tamo — i opet uzporedjuje.

Tu se radja borba izmedju počitanja i stida, nade i straha, zahvalnosti i pokajanja, užasa i uzhićenja.

Tu nam dolaze na um radosti i nevolje, stiske i okrepe, tegobe i polakšice, brige i utjehe, koje smo proživili godine prošle.

Tu se roje u srcu i pameti slutnje, nagadjanja, očekivanja, osnove, bojazni, nade, želje i požude glede nastupljujuće godine nove.

Tu se pregledavaju računi, snuje, smišlja i opet razmišlja, kako bismo laglje i bolje i na koj način svoje blagostanje pospješili itd.

U toj smjesi mislih, na tom sbilja Herkulovom razputju, kad čovjek u se udje, čuje u duši dva glasa:

Jednim slavodobitno kliče drzovita grehota: „Sretne mene, koja veselo i udobno živim. Odievam se u svilu i kadifu. Plivam u zlatu i slastih. Neznam, što je tuga — što bieda — a što nevolja.“

Drugim opet odziva se smierna kriepost: „Tužne mene ali zadovoljne. Potucam se pustarom i šikarom. Gasim žedju suzom žalostnicom, a glad tišim tvrdim krušcem nužde i nesgode. Danke brojim u slabosti, noćce bavim u žalosti. Pored svega toga ipak mi ista bieda godi, a žalost tajnu njeku prouzrokuje radost.“

U takovu položaju odlučiti: kamo ćeš? težka je zadaća Adamovih potomakah po griehu nakažnjenih. Bog nam po svom Sinu rekao, da sliedimo angjeosko čeljade kriepost; ali slobodna volja može prebrati i djavosko kopile grehotu. Mnoga i mnoga plemenita duša, sva iznenadjena i zatečena, zavapila je u tih mislih: „Što? Grehota u sreći i obilju, a kriepost u tuzi i nevolji? Zar će grehota ostati vlastnica svega, što je dobro i ugodno, a kriepost iz svojih uzvišenih dielah žeti tugu i nevolju?“

Ne . . . ne . . . odgovara vjera Krstova na te rieči pokrštenih Herkulićah, te jim u svoj sbiljnosti i blagosti, da nezakrenu krivom stazom, sbori:

Dok je Boga pravednoga, grehota se na ovom svietu niti može, niti ima od sebe ikakovu dobru nadati — ali lje niti kriepost ikakova zla bojati.

Čujmo jednu i drugu — pa onda birajmo.

Prva.

Pravda Božja izdala je zakon i izrekla sud, da se grehota na ovom svietu niti može, niti ima od sebe ikakovu dobru nadati.

Bog je izvor svega dobra; a budući kao takov grehotu mrzi, s toga ju nemože nagraditi, niti smije svojim svetim blagoslovom obasuti, što je u svojoj svetosti i pravdi omrzio i odsudio. Iz prokletstva neniče blagoslov, iz mržnje necvjeta ljubav, ali se niti oda zla neradja dobro.

Nije-li možda tim odviše rečeno? Otvorimo svete knjige, — popitajmo poviest, spomenicu prošlih stvarih, — posavjetujmo se s izkustvom, sveobćim učiteljem, — saslušajmo zdrav i nesebičan razum: pa nam neka kažu, na kakvu je temelju zao čovjek, koj se s grehotom sprijateljio, stao graditi i snovati.

Vječna mudrost veli:

„Još časak i nestati će griešnika; tražiti ćeš mu mjesto, i nećeš ga naći.“ [1])

„Neima dobitka varalica.“ [2])

„Ljuti se Gospodin na one, koji čine zlo, da jim i spomen s lica zemlje izbriše.“ [3])

„Jao vam bezbožnjaci, koji ostaviste zakon Gospoda Svevišnjega. Budete-li se rodili, roditi ćete se u prokletstvu; ako-li umrete, prokletstvo vaš dio.“ [4])

„Vidjeh bezbožnika, gdje se uzdigao i ponio kano cedar libanski; podjoh mimo, pa gle! nestade ga; i nebude mu već ni traga.“ [5])

„Razpršiti ću jih kano prah na vjetru, i raztepsti kano blato na slici.“ [6])

Je-li mogla pravda Božja jasnije opomenuti i groznije zaprietiti? Ili možda misliš, da joj je opomena šala, a prietnja igračka?

Kao što tamnu oblačinu diže i goni bura, dok se još nesgustne, svjetlost dana neprekrije, i nezačme sipati striele i gromove, da s neba nestane pticah, a po šikarah zvjeradi, da zastenje gora, a zaplače dol, da zazvižde vite jele, a zahuknu biesne vode: tako i opaka čovjeka goni razjarena pravda Božja, dok mu duša nezaplače, te se pod srdjbom šibe njegove ili nepopravi, ili nezaglavi pod valovi tuge i nevolje.

Svrnimo po licu zemlje, kud nam oko dosegnuti, a um dohvatiti može, da čujemo, što pripovieda poviest. Na svakom malo ne listu nalazimo tragovah srdjbe Božje. On zapovjedi u svojoj uvriedjenoj pravdi, i gle:

„Vode uništile nepokorni čovječanski rod. Vatra popalila bezsramnu Sodomu i Gomorhu. Tvrdokorni Egipat proplakao i krvcu prolio pod deseterostrukim težkim bićem. Nevierni Izrael zastenjao pod pogrdnim babilonskim i asirskim jarmom. Babel njekoć možan, a sad mu skoro ni traga ni glasa. Ninive toli ogroman, danas pustara. Memphis slavljen, sada zaboravljen. Kartaga jednom bogata, sada prazna komora. Rim njekoć strašan, sada zarušena grobnica stare veličine. Šparta, Athena i Korint opjevane sa slavnih muževah, dielah, junačtva, bogatstva, ljepote, ukusa i umjetnostih; a danas? — grozno pozorište sve samih razvaljenih oderinah.“

[1]) Ps. 36, 10.
[2]) Prov. 12, 27.
[3]) Ps 33, 17.
[4]) Eccl 41, 11—12.
[5]) Ps. 36, 35—36.
[6]) Ps. 17, 43.

Hajdmo dalje: „Moć kaldejsku progutala Perzija. Veličinu perzijsku strmoglavila Macedonija. Smjelost macedonsku nadjačao Rimljanin. Oholost rimsku srušili Goti, Vandali, Arapi i Slavjani. — Strah i trepet zadadoše Sesostris Indom, Ciro Asurcem, Aleksander Persijanom, Hanibal Rimljanom, Pompej Jermenom, Cesar Galom. — Ovdje vojevao Haled — ondje Atila; sada Belizar — sada Narze; ovdje Musa — ondje Batu; sada Žižka — sada opet Prokop. Tu pod krstom — tamo pod mjesecom. . . . . A izza svih prekri zemlje i narode kuga, pustoš i glad. — Bujne poljane, Cererina šetališta, postadoše Davorovim grobljem. Cvatući gradovi, ponosita siela silnoga Jupitra, mudre Palade, dvoličnoga Jana, i zavistne Junone stvoriše se prahom i pepelom; a narodi, pošto su se proslavili svojom nevoljom, štono su ju prepatili, ostadoše zakukani i zaplakani, stenjuć pod strašnimi udarci, kojimi se sudba na nje oborila."

Razmisliv dobro sve ovo, i nehotice bismo se sgrozili, te popitali: Ama odkale toliko zlo? Neima-li možda uz blaga i pravedna još nepravedan i okrutan Bog? Zar je upravo čovjek za te jade stvoren? Zar nitko nad razumnimi stvorovi nebdije?

Na slična pitanja oglasio bi se fatalista, te nanizao uzrok do uzroka, veleć, da na sve ovo imadu upliv zviezde, da to radja duh vremena, da su to posljedice raznih potrebah i pokretah u samoj naravi, koja ni čovjeka nemimoidje itd. — Ele! jadne kukavice. Mlati slamu, da njom prekrije svoju golotinju; a da zasjeni druge i sam basa po tami.

No tko je gospodar naravi? Tko joj prepisao zakone? Tko tjelesam nebeskim označio staze? tko jim odredio pute? . . Tako pita vjera Krstova, i odmah odgovara: vječni, pravedni, premudri i preblagi Bog; on sam gospodar i vladar. — Ako tako, to moramo reći, da se pod njegovom upravom sbiva i zlo, ali odmah dodajemo: jedino kao kazan i posljedica grieha. Bog nije stvorio smrt, niti čovjeka smjestio u sviet, da bude samim nevoljam podvržen. Neće on u svojoj pravdi i svetosti da mu najplemenitije biće medju zemaljskimi stvorovi bude kukavno, potišteno i nesretno, samo ako po svojoj vlastitoj krivnji tim nepostane. Gdje je grieh, tu je i krivnja; a budući nas nitko nije od grieha prost, dakle... ni od krivnje.

Zavirimo kud nam volja, pa hoćemo-li naći drugi uzrok raznih zalah do grieha? „Po griehu narinù sve zlo u sviet." Nepokornost progna praroditelje iz raja. Ubojstvo zatjera Kajna u dubrave i šikare. Sramotno djelo ubi Onana i Heru. Gadna naslada ugrabi Samsonu vid. Nezahvalnost djetinja probode Absolona. Zaroptao proti Gospodinu Kore, Datan i Abiron, ali je i proždrla zemlja. Izdao Juda učitelja, ali se i objesio. Ukrao Anania i Safira novce žrtveničke, ali se ni s mjesta više nemaknuli. Uzoholio se Irud Agrippa, što ga narod Bogu uzporedio, ali ga i živa raztočili crvi. Uzbiesnio proti zaručnici Isusovoj Jovan i Samojlo Hrelij, Arij i Socin, ali jih i biesna iznenadila smrt. Zamrzili na rod čovječanski Agathokle, Dionizij, Nero i Kaligula i mnogi drugi, ali su i hadu izrigali svoje crne duše. Smakuuo je tisućine Danton i Robespierre, ali i njim neuzmanjka guilotina.

Razbojnike, izdajice, ubojice, bezsramnike et consortes snašla je jur na ovom svietu zaslužena plaća, a što je čeka na drugom, da ni nespominjemo.

Neima krivnje, neima pogreške, koju nebi već na zemlji zatekla pravedna kazan. — Grieši mehkoputni Azijat, pa s toga i stenje pod težkim jarmom. Grieši tvrdi Afrikanac, pa s toga i plače u golotinji i sirotinji. Grieši plahi Arapin, pa s toga i robuje nesmiljeno roblje. Grieši oholi Španjolac, pa s toga i čami u tromosti i nehajstvu. Grieši smradno Ture, pa s toga i trune u svom kalu. Grieši živahni Francez, pa s toga mu i para srce njegov nestalan duh. Grieši cjepidlačeći Niemac, pa s toga i gubi snagu u razciepanosti. Grieši gostoljubivi Slavjan, pa s toga se medjusobno mrzi i kolje, niti se neuzpinje na mjesto, koje bi mu prema broju i razgranjenosti pripadalo u poviesti narodah. Riečju: grieši ceo sviet, pa zato ga i posjećuju boj, glad, pustoš i svakovrstne nakazne bolesti. Grieh — kliče vječna mudrost — stvara narode kukavne, po njem dolaze nevolje u sviet." *)

Tužna je dakle sudbina grieha, jer Bog u istinu mrzi i progoni zlo. No inače nemože ni biti. Kako će Bog, što prezire i odsudjuje, svojim blagoslovom obasuti? Kako će iz zla poniknuti dobro? Ako tako, tko može zdrava uma na toli nesjegurnu i varavu temelju snovati i graditi? — Koji jašu na sudbini, naravi i njekom opredieljenju, sami sebi pletu zanjke, u kojih će propasti.

Dà, dà, primietiti će tkogod, napisati i kazati je to vrlo lasno; ali griešnici zato ipak pored svega toga plivaju u sreći i obilju, te se bezbrižno uživaju plodovah toli poružene grehote.

Neka sbori istina, da nas o temeljitosti tolika prigovora osvjedoči.

Griešnici ili neimaju nikakove sreće, ili samo prividnu, ili pak takovu, koja nije podnipošto plod grehote.

*) Prov. 14, 34.

Nesmatrajmo sjenu za istinu, niti kratku zamamu za postojano dobro. Vrieme osvjedočuje o protivnom. Koliko jih nije pružilo okaljanu desnicu za zlim djelom, i Bog ju je ukočio. Koliko jih se nije nasmjehnulo u svojoj nadutosti, pa su završili plačem i jaukom. Koliko jih nije rovalo pod mnogom obitelju, pa su na njezinih vratih kucali i svakdanji hlebac prosjačili. Koliko jih nije sretno izbjeglo izpred lica sudca zemaljskoga, ali je zatekla desnica Svevišnjega. Koliko jih se nije radovalo, pače i hvalisalo nad silnim blagom, štono su ga sgrnuli lihvom i prevarom, pa je netom iznenadila smrt, kao i proždrljive Izraelce u pustari, kojim su se još jarebice iz ustih nagledale. U laži su kratke noge — veli mudro naš narod; a mi bismo rekli: grehota ima slabe noge, pa s toga u brzo dodje na konac.

Stavimo, da zlobnici u očiuh svieta mirno danke borave, te se svoje sreće, častih i ugodnostih udobno uživaju. No kakove su jim ciene i trajnosti sve te stvari same u sebi? Sv. Jerolim, naš blaženi zemljak, prispodablja jih sodomskoj jabuci, koja je, po oku sudeć, krasna i zdrava, ali stisneš-li ju i sdrobiš, ostane puna šaka otrovna praška. Grehota, kojom se hrane i pitaju, razjeda jim dušu i srce kao otrov sodomske jabuke. — Jučer su se smijali u sreći i javnoj vjeresiji, a danas plaču nesretnici i propalice. Jučer jim je sviet zavidio, a danas je žali. Jučer ih u zviezde kovao, a danas je prezire. Lukavi Amon, ljubimac kralja Asvera, prošetao je iz dvorane na stratište. Silni Dionisij, gospodar neograničen, srušio se od vladara tja pod tamničara itd.

Dato non concesso, ma tako i nebilo, zar griešnik svoju sreću u miru uživa? S jedne tišti ga nemir, bol i skrb, kako će nepravedno dobro uzdržati; s druge gnjete strah i muka, kako će pred svietom sakriti način, kojim si ga pribavio. Odavle silan napor i umjetnost pretvarati se, da pred svietom kakvo takvo poštenje i ugled sačuva. Odanle groza i trepet, čim i najmanje čuje o smrti, koja još s nikim nije ugovorila vrieme, kada će po svoj dug i po svoj plien. Nije dakle sreća blago takova nesretnika, no paklene srde (furiae). — Uzrujano srce, kojemu pred dušom trepti pogažena nevinost, potlačena kriepost, povriedjena pravda, pogrdjen zakon, ozledjeno poštenje bližnjega, pored sve udvornosti, ljubkoga posmjeha i medenih riečih, izpod kojih je laž i otrov, a ne istina i liek sakrita, nemože u svojoj savjesti osjećati mira, ma se koliko bahatilo i širilo; pa s toga se i čuvaj takovih, jerbo da sebe osvjetlaju, tebe će nastojat ocrniti. Mogu doduše svietu zaličiti oči, ali ne sveznajućemu. Mogu savjest za časak ušutkati, ali tada, kad se prene, još gorja poput proždrljive hiene iz zasjede sûne. „Neima mira bezbožnikom“ . . . veli sv. pismo.

Imade napokon ljudih opakih, koji se u povoljnih okolnostih nalaze, te jim se nemože reći u lice, a koliko čovjek znade, da su otmičari, grabežljivci, varalice, što imadu pune kese. No s toga nesliedi, da je ta njihova sreća plod grehote. Ne grehoti no obrtnosti, umjetnosti, marljivosti i svojim sposobnostim, rekao bih, imadu zahvaliti svoj posjed. Sasvim tim ostaje jim imovina dobro prolazno, dobro zemaljsko, te pored najvećega obilja i najljepših častih drhće zlobnik, jerbo znade, ma i nehtio znati, da svega toga sa sobom nemože ponieti onamo, gdje se po zasluzi mjeri i kroji.

U istinu dakle neima se grehota od sebe nikakovu dobru nadati, jer ju Bog i pravda njegova u svojoj svetosti odsudila. Pa bi-li ju ozvao sretnom? —

(Konac će sliediti.)

Nikola Iv. Krst. Olivieri.

Olivieri ugleda svjetlo svieta u Voltagjiu, povećem mjestu u genoveskoj pokrajini na 21. Velj. 1792. Roditelji mu Alojzio i Katarina bijahu u obćini ljudi imućniji od drugih, a veći glas nego imetkom stekoše si rodbinstvom s kanonikom Ivanom Krst. de Rossi za blažena proglašenim, te komu je Nikola bio u 4. koljenu rodjak. Istomu bje naloženo god. 1827. da donese u Rim iztražna pisma glede jednoga od čudesah potrebitih za oblaženje. Pribivaše Nikola i samoj svečanosti proglašenja. Imadjaše više braće i sestarah; jedan od njih, izvanredna dara i uzorita ponašanja, umre baš, kad mu je bilo došlo vrieme, da se zaredi u svećenika. Tako mu umre i jedna sestra kano duvna u samostanu Refuggio u Rimu na glasu s krieposti velike. Sam Nikola svršiv s odlikom nauke, za kojih po svjedočanstvu drugovah pokazivaše se uzorna ponašanja i osobite volje k molitvi, postade svećenikom; stavi se s početka na dušnu pastvu, i to najprije kano duhovni pomoćnik kod sv. Sista u Genovi, koja obćina za onda jošte nebijaše dvorska župa, od god. 1816. do 1823. zatim kano ravnatelj pokornikah u Pré preko g. 1827. Od toga vremena, koje on upotrebi na marljivo promatranje vječnih istinah, na čitanje životopisa svetacah, na brigu za siromake i bolestnike, vidimo ga, čim se je u Genovi doznalo za družtvo u Lionu ustrojeno za razprostiranje vjere, da ga je on prvi počeo marljivo tudier uvadjati, osobito u redovnih zavodih. On se zauze marljivo i za bolnice i za uznike na galijah, te učini mnogo što pomažuć nevoljnike podporom, što svojim primjerom predobivajuć svećenike za ovakovo djelo milosrdja.

Istom godine 1838. pokaza se očito, za koju-li zadaću odabra njega Bog. Moleći jednom u bogomoljnici medju stanom svojim i opatijom sv. Antuna, počuti u sebi želju, da bi kupio jednoga dječaka crnca, te ga tako oslobodio i odgojio; jer, kako bi on običavao reći, tko jednu dušu spasi, spasio je i svoju. Ovoj želji poslie nije mogao odoljeti, premda nije mogao prošnjom prodrieti, koliko bi se god putah obratio na genoveske trgovce, saveznike trgovacah egipatskih. Napokon izpuni njemu Bog želju, dobi crnca, poduči ga u vjeronauku i prvih počelih talijanskoga i latinskoga jezika i dade ga po prioru sv. Sista Viktoru Storace na ime Josip i pridievak „od Sv. Marije“ krstiti; jer je bio odlučio, da se svakomu odkupljeniku iz štovanja naprama prečistoj Djevici, pod koje zaštitu stavi on i sam sebe, svoj podhvat, odkupljenike, i sve svoje pomoćnike, nadjene ovo ime. Onaj pako crnac, koj je kašnje u Rimu u propagandi izučio nauke, stekao lovor doktora bogoslovja i redjen u svećenika, sada je misionar u Guineji, te naviešta svojim zemljakom svjetlo evangjelja, kojega on prve trake ugleda po Olivieru. Djelo bje započeto, a sve je bolje zamamljivalo izvrstnoga svećenika. Načini osnovu za velik odkup, a u poslu podupirahu ga odlična gospoda genoveska i redovni zavodi, a sam od svojega dade sve, što je god mogao. Zapreke težke uklanjale se, broj dobrotvorah rasao, nalazio sve više utočištah, kamo će zakloniti odkupljene crne djevojke, te tako s očitom pomoćju Božjom posao mu sretno podje za rukom. Volio je kupovati žensku djecu, nego mužku, jer bi nju svagdje radje primali, a kad bi se izučila, laglje bi se kamo i namjestila. Gradjanstvo genovesko gledalo bi za njim s veseljem, kad bi po gradu hodao s hrpom crne djece, a rado bi dolazilo i na čestu krstitbu iste djece. Samostani, osobito u Francezkoj, cienili bi to kao velik dar, kad bi dobili takovu mladu crnicu.

Providnost Božja prijala mu je i tim, što je dobio na mjestu čovjeka, koj je djecu kupovao, otčinski se za nju brinuo, te osiguranu za dalek put brižno odpremao. To bijaše zaslužni Pavao Cerruti, sardinski konzul u Aleksandriji u Egiptu. Zatim, što se je mnogo srce biskupah, kraljah, vojvodah i drugih sjajnih kućah u Talijanskoj ganulo njemu u tom poslu na podporu; što mu je iz tudjinstva s velike daljine a bez prošnje dolazilo darovah u novcu, opravi, živežu, mnogi se samostani ponudili za prijam takovih djevojakah, od kojih valja po imenu spomenuti samostan dobroga pastira u Bourgesu u Francezkoj, gdje duvne postaše materami bolestnih, sliepih i drugčije osakaćenih crnicah, po čem bijaše mu moguće i takove, pače radje nego zdrave kupovati; jer je jedno za cienu jedne zdrave mogao kupiti po dvie ili tri nemoćne, i drugo jer je ovakove kao veće sirote više i milovao.

God. 1850. dobi prvi put priliku predstaviti se glavom sv. otcu Piu IX., koj podieli blagoslov njemu, njegovim dobročiniteljem i njegovoj poniznoj i ostareloj planinki. Tu mu staricu, kako reče, sam Bog dade; jer ona, budući iste misli i ćuti sa svojim gospodarom, bijaše crnicam majka, hodila s njimi na daleke i tegotne pute, te kako je bila prosta lica i ponašanja, a govorila samo narečje ligursko pučko, razumjela bi ona ipak i crnice i druge ljude razna jezika, a tako bi i nju drugi razumjeli.

(Konac će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. Na staro ljeto prije podne dodjoše članovi prečastnoga kaptola, sbora prebendarskoga, učitelji i poglavari nadbiskupskoga liceja i sjemeništa te više drugih licah u nadbiskupski grad pred lice uzoritoga gosp. stožernika i nadbiskupa, da mu o godištnoj mieni izraze čuvstva i želje, što ih goje napram svom visoko počitanom nadpastiru.

— Iz obširnijega dopisa iz Rasine, koga radi omedjašena prostora diljem priobćiti nemožemo, vadimo sliedeća fakta. Dne 28. Pros. p. g. na dan drobne djece slavio se načinom, našim čitateljem iz prvašnjih godinah poznatim, Božić u dvoru presvietloga g. komornika Ferdinanda Inkeya Pallinskoga. Bijaše naime na korist rasinske školske mladeži podignut božićnjak s različitimi darovi, koji su veseloj maloj družbi podieljeni u prisutnosti skoro svekolike visoke porodice g. komornika i presvietle mu supruge Ljudmile, rodjene grofice Deymove, te pozvanih više svećenikah. Poimence budi spomenuto, da su toj svečanosti pribivali otac i brat presvietle gospoje, grofovi Deymi, od kojih je posliednji čak iz Pariza došao, a mila joj dječica u narodnoj podravačkoj odjeći. Tom prilikom nadarena su do 24 učenika i učenice narodnimi surinami, obućom, dječaci škrljaci, djevojčice rubci, a svi jabukami, kolači i poslasticami. Takovo djelo samo se hvali! — Piše nam još g. dopisnik, da je presvietla gospodja Inkeyica, doznavši od župnika rasinskoga, da mu crkva neima dalmatikah, već da jê, kad nastane potreba, iz susjednih župah pozajmljuje, iz svoje dragocjene vjenčane oprave dala u Beču načiniti dalmatike, kasulu i kaležnu spravu, te tim nadarila svoju župnu crkvu. Na dan sv. Ljudmile t. j. 16. Rujna blagoslovio je ovo poklonjeno ruho velečast. g. Pavao Draganec kao nadležni podarcidjakon, a za tim u novom ruhu služio svečanu sv. misu uz podvorbu svećeničku. Svečanost ovu još je svečanijom činilo to, što je crkva sva iz nutra i iz vana popravljena i ponovljena stajala poput biela labuda ili ukrašene zaručnice, i što se je isti dan u Rasini obdržavao prvi sajam, što ga je presvietl. gosp. komornik od višjih vlastih izhodio.

— Gradsko i kotarsko zastupstvo bakarsko, pod predsjedničtvom velikoga župana i gradjanskoga kapitana pre-

svietloga g. Bartola viteza Smaića, na skupštini dne 22. Prosinca t. g. uz predlog šest kandidatah prečastnoga biskupskoga ordinariata u Senju znatnom većinom glasovah izabra za svoga gradskoga župnika u Bakru prečastnoga g. Ivana Soića, začast. kanonika stolne crkve senjske, podjašprišta okružja vrbovskoga, i župnika u Mrkoplju.

— Počam od 14. Siečnja 1865. izlazit će u Celovcu, glavnom gradu Koruške, nov politički časopis u slovenskom jeziku pod imenom „Slovenec." Izdavat će se dva puta na tjedan na pol arka, a stajat će izvan Celovca na cielu god. 6 f. 30 nč., na pô god. 3 f. 20 n., na četvrt god. 1 f. 60 nč. Gosp. Jan Božić, budući urednik „Slovenca," piše nam, da će mu list biti i ostati katoličan, Slovenac i Austrijanac, te poučati Slovence ȯ svem, što se tiče politike, sv. crkve, narodnosti, ustavne slobode, narodnoga gospodarstva itd. U to ime preporučamo „Slovenca" bratinskoj podpori naših čitateljah. Braća Slovenci, s kojimi nas veže više svezah, podupiru nas u svakom našem domoljubnom podhvatu; vratimo jim i mi milo za drago. Predplatnina na „Slovenca" šalje se zakladniku njegovu g. B. C. Rosbacheru, trgovcu u Celovac.

— U Jeruzalem! Gosp. Franjo Tuvora, urednik, koj je uveo i svaki put upravljao putovanji u iztok, kojim se je za dvie godine do 2000 putnikah pridružilo, piše nam iz Beča, da će za uzkrs god. 1865. urediti družtveno putovanje u Jeruzalem. Putnici krenut će na put u subotu dne 25. Ožujka t. g. iz Trsta, a bavit će se u svetoj zemlji do 21. Travnja i. g.; na putu svratit će se u Krf, Siru, Smirnu i Aleksandriju; u Palestini posjetit će Jeriko, ići do Jordana i mrtvoga mora i u Betlehem. Tko želi s ovim družtvom putovati, ima za putovnicu platiti 250 for. Obširni putni program može se dobiti u odpravničtvu „Wiener Zeitunga," odkud se i poštom može naručiti.

Iz Beča. Dr. Wittelshofer, židov i liečnik u Beču, bio je u svom listu „Medizinische Wochenschrift" lažno ozloglasio duvne, koje upravljaju državnom ženskom kaznionom u Neudorfu kod Beča, pa ga je radi toga zemaljski sud dne 7. Studenoga p. g. sbog zločinstva bunjenja i povrede §. 21. tiskovnoga zakona obsudio na mjesec danah zatvora i 100 for. globe. Na priziv Dr. Wittelshofera potvrdio je vrhovni zemaljski sud odsudu nižjega suda, priznao krivnju njegova, nu mjeru kazne obalio mu na 100 for. globe, ili u slučaju, ako nebi mogao izplatiti, 20 danah zatvora.

Iz Poljske. Po osnovi sekularizacije baš po rusku izvedenoj zatvoreno je od 155 mužkih i 42 ženskih samostanah u Poljskoj obstojećih 71 mužka a 4 ženska s osobljem 304 redovnika i 14 duvnah; jer u njih po crkvenih pravilih nebijaše po osam glavah. Povrh toga je 39 samostanah, brojećih osoblja 674 redovnika, a obtuženih, da su pomagali prevrat, zatvoreno. U ukazu kaže se, da služba Božja u crkvah ukinutih samostanah nesmie prestati. Od 197 samostanah zatvoreno je dakle preko polovine, naime 114.

Od onih 71 ukinutih redovničkih samostanah spadalo je 6 na augustinski, 5 na bernardinski 5 na karmelitski, 10 na dominikanski, 6 na lazaristički, 8 na pavlinski, 7 na piaristički, 15 na franciškanski, a po 3 na redove Marijine i Franjine strogoga obdržavanja. Ona četiri ženska ukinuta samostana spadahu u redove Norbertinkah, Brigitinicah i Karmelitjankah. Od onih 39 samostanah, što su tobože pomagali prevrat, bijaše 1 augustinski, 13 bernardinskih, po 1 benediktinski, dominikanski i strogi kanonički, 4 karmelitska, 3 kapucinska, 12 franciškanskih stroga obdržavanja i po jedan samostan Marijinacah, Lazaristah i Franjevacah.

Iz Rima. Službeni „Giornale di Roma" oglašuje na 21. Prosinca tri papinska pisma: prvo okružnicu na sve sa sv. stolicom u savezu stojeće biskupe, udarajuću na osobite bludnje našega vremena; drugo popisnicu od 80 stavkah, koje su već prije u različitih govorih i okružnicah Pia IX. obsudjene; treće apoštolsku poslanicu, kojom se oglašuje obćenit jubilej od jednoga mjeseca za godinu 1865. Čim nam ova pisma stignu u izvornom tekstu, priobćit ćemo jih štovanim čitateljem.

Iz Bavarske. Katolički svećenik Hospe, koj se bio odmetnuo k Rongeu, zamolio je sada, da ga opet primu u crkvu i prvašnju biskupiju. Čini se, da ovakova gospoda napokon dolaze do uvjerenja, da su „tiranski" biskupski ordinariati ipak mnogo čovječniji i podnosniji, nego-li tako zvani staroste njemačko-katoličkih obćinah.

Iz Pariza. Poljska emigracija u Parizu htjede tamo poljsku crkvu sagradit dati, te sastavi u to ime na prinescih 100,000 fr. Od te nakane odustalo se, a predstojnik poljske misije u Parizu sporazumno s graditeljskim odborom stavio je tih 100,000 fr. papi na razpoloženje za poljsko sjemenište, štono će se podići u Rimu. Što još preostaje troškovah za podignuće toga zavoda, ima se u Galiciji i Poznanju sakupiti sredstvom dobrovoljnih prinesakah.

Iz Ruske. Neima tomu dugo, što se je medju galičkimi Rusini pojavila želja, da se iz obreda sjedinjene crkve izključe svi kasniji dometci iz rimske liturgije, i tim obred grčko-katoličke crkve privede svojoj prvotnoj slici. Ovo nastojanje steklo je mnogo pristašah i medju svećenstvom sjedinjene biskupije helmske u lublinskoj guberniji, a uslied toga podigao se silni odpor proti tako zvanoj latinskoj stranci, zastupajućoj sadanji oblik liturgije. Ovoj opoziciji stoji na čelu profesor u helmskom sjemeništu, kanonik Wojcicki, koga radi toga latinska stranka tobož „progoni," a k

istoj stranci spadajući biskup Kalinski suspendirao ga od službe. Kanonik Wojcicki, držeći za posve pravedan svoj odpor proti unašanju latinskih obredah u sjedinjenu crkvu, utekao se pod okrilje ruske. vlade. Ovoj dodje baš u dobar čas ova razpra, štono postoji medju rusinskom i poljskom strankom, pa tim ima i narodni značaj. Carev namjestnik grof Berg, na koga se je kanonik Wojcicki obratio, naloži biskupu Kalinskomu, da istomu kanoniku odmah povrati oduzetu službu, te ga prestane progoniti. Biskup nehtjede ovomu zahtjevu udovoljiti, pozivajuć se na konkordat, štono ga je ruska vlada glede katoličke crkve u Poljskoj sklopila s rimskom stolicom, i po kom vlast disciplinarna nad svećenici pripada jedino biskupu. Na ovo očitovanje prispije nedavno biskupu Kalinskomu od ruske vlade odluka, da on neima prava pozivati se na konkordat, jerbo se on proteže samo na rimsku, a nipošto i na sjedinjenu crkvu. (?!) Za dokaz navodi se tomu, da se u konkordatu govori samo o rimskoj i poljskoj, a niti riečcom o sjedinjenoj i rusinskoj crkvi (kao da se pod imenom rimske crkve nerazumievaju svi, koji živu u zajedničtvu s rimskom crkvom), te s toga da dosadanji odnošaj potonje napram ruskoj vladi konkordatom nije nipošto promienjen. Tako piše „Ostsee Zeitung.“

Iz Holandije. U novije vrieme pojavljaju se u ovoj zemlji stvari, iz kojih se vidi očito napredak katoličke crkve. Katolici istina neimaju još na triuh zemaljskih sveučilištih svoga bogoslovnoga sbora, pa radi toga moraju mladi Holandezi, hoteći biti svećenici, izvan domovine slušati bogoslovne nauke. Pače u istih početnih i gimnazijalnih naucih obuča se mladež katolička samo po privatnih učionah. Ali i bez svake podpore od strane države razvija se liepo katolička crkva u Holandiji, brojeć 1½ mil. izpoviedalacah, pa i u prijašnje vrieme obični napadaji na katoličku vjeru od strane inovjeracah izčezavaju sve više. U komorah sjedi već znatan broj katoličkih zastupnikah. Čuje se, da će se u popečiteljstvu prosvjete na skoro uvesti posebni odsjek za katoličke poslove. Poimence u Amsterdamu, glavnom gradu kraljevine, gdje medju 260,000 stanovnikah živi 57000 katolikah, čine ljudi posebnici vrlo mnogo za crkve i crkvene svrhe. Tamo ima i vrlo bogatih a uza to odlučnih katolikah, kojim za svoju vjeru i crkvu kuca u grudih toplo srce, pa u to ime znadu i mnogo žrtvovati. Tamošnji katolici podieljeni su u 11 župah, a imadu 18 crkvah, u kojih se svih po nedjeljah i blagdanih drži služba Božja, kojom su prilikom sve pune puncate. Najvećim dielom sagradjene su ove crkve nanovo, jerbo su starije crkve prigodom uvedene reformacije zaokupili protestanti.

Iz Irske. U Dublinu propoviedaše pred podkraljem i njegovom pratnjom dvorski mu kapelan Dr. Maziere-Brady ob onom poglavju Dielah apoštolskih, gdje se pripovieda dogodjaj s Ananijom i Safirom. S ostalim reče: „U vrieme reformacije učinjen je velik grabež na crkvenoj imovini, pak to svetogrdje učini jošte k tomu manjina na štetu većini. Ovaj grieh podoban griehu Ananije i Safire ostati će dotle neoprošten, dokle mi neprestanemo gaziti prava posestrime crkve — dotle dakle, dokle se rimokatoličkoj crkvi nedade pripadajući joj dio od crkvene imovine.“ Može se misliti, kako je zatekla, pače zabunila ova propovjednikova izjava slušateljstvo.

Iz Kitaja. „Moniteur“ potvrdjuje viesti, da je sada misijam u Kitaju prilično dobro. Nečuje se više s nijedne strane, da bi kršćane proganjali; to pako, što su misije u Houpe i Kiang-Si, koje prije oplieniše za dobar dio imetka, dobile naknadu, svjedoči, da je vladar u Kongu miroljubiva duha. Mnoge prošnje ove vrsti upravljene na kitajsku vladu riešene su povoljno

Iz Amerike. Kako piše „Contemporaneo“, zaputiti će se mnogo talijanskih Isusovacah na misije u južnu Ameriku i na otoke tihoga oceana. Od talijanskoga prevrata posvećuju svake godine mladi otci, koji bi svojim znanjem i kriepošću mnogo koristili pokrajinam, iz kojih su prognani, život i marljivost na sreću i spas nevjernikah. Kano što reče Isus apoštolom, tako i oni otresaju prah s noguh, te idu drugamo, gdje će bolje biti primljeni.

* (Milosrdna braća.) Po svoj Europi razprostrt milosrdnici svagdje su oni praktični zastupnici kršćanske ljubavi, te jih sve ljubi i štuje. Polag najnovijega razbroja bilo je u 99 bolnicah, kojimi oni upravljaju u Rimu, Lombardiji, Mletačkoj, Napuljskoj, Siciliji, Španjolskoj, Francezkoj, Austriji, Českoj, Ugarskoj, Hrvatskoj, Poljskoj, Bavarskoj i Pruskoj tečajem prošle godine 1863. svega 62,727 bolestnikah njegovano. Članovah broji ovaj odlični red 1159, od kojih je 75 svećenikah, 71 liečnik i ranar i 78 ljekarah.

* U Carigradu izlaze 33 časopisa: 8 u turskom, 3 u francezkom, 1 u englezkom, 5 u grčkom, 9 u jermenskom, 4 u bugarskom, 1 u hebrejskom, 1 u arabskom, 1 u perzijanskom i 1 u njemačkom jeziku.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Postali su župnici:

G. Miroslav Matić, prisjednik duh. stola biskupije djakovačke i posadni kapelan u Petrovaradinu, u Kostajnici.

„ Gjuro Štengel, kapelan u Krapinskih Toplicah u Karkašiću.

„ Gjuro Mladenović, upravljatelj župe u Čagliću, tamo.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 2. U ČETVRTAK 12. SIEČNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Na mlado ljeto 1865.

ili

Herkulovo raskrižje.

Od Iv. Krst. K.

(Konac.)

A sada da saslušamo, što još veli

Druga.

Dok je Boga pravednoga, neima se kriepost ni na ovom svietu nikakova pravoga zla bojati, nego iz svojih dielah samo dobru nadati.

U koliko Bog grehotu mrzi, u toliko ljubi kriepost. U koliko je spreman grehotu odsuditi, u toliko je pripravan kriepost svojim blagoslovom pokriepiti i nadariti. Pa je-li inače i moguće? Da-li se može i pomisliti Bog, koj kriepost ljubi, a neštiti je i nebrani? Može-li kriepost u očiuh njegovih biti štogod nepovoljna, štogod nevriedna?

U koliko je Bog mudar, dobar, pravedan i milostan, u toliko je kriepošti naklon, i u toliko ju brani.

Kriepost se ima plaći nadati samo na drugom svietu, a na ovom ide ju nevolja, kaže obično sviet, ali u tutanj. Zar je Bog samo za onaj život pravedan? Neljubi-li kriepost i na ovom? Zar će ju tudier ostaviti žalostnu i osamljenu, da žanje tugu i nevolju? Čeka nju onkraj velika nagrada vječnoga života, ali s toga neima ni ovkraj kùpiti samo trnje i kupinje, niti očekivati iz dobra zlo, ko što grehota od svojih opakih dielah.

„Veselite se i radujte, jer je nagrada vaša (kriepostnikah) obilna na nebesih." [1])

„Pravednici živjeti će u vieke, i kod Gospodina jim plaća njihova." [2])

„Gdje je oholost, tu je i poruga; a gdje je poniznost, tu je i mudrost." [3])

[1]) Mat. 5, 12.
[2]) Sap. 5, 16.
[3]) Prov. 11, 2.

„Pravda izbavlja pobožnike, a u svojih strastih hvataju se bezbožnici." [1])

„Nad srećom pravednikah raduje se grad, a nad propašću bezbožnikah pjeva pjesni vesele." [2])

„Pravda učvršćuje priestol; pravda uzdiže narod." [3])

„Veličje vlada u zemlji, gdje se susreta milosrdje i istina, gdje se grle pravda i mir." [4])

„Bio sam mlad i postao starcem, ali nisam vidio pravednika zapušćena ni njegovih potomakah, da prosjače kruh." [5])

„Kriepost je majka poštenja; kriepost je prvi stepen do časti." [6])

„Kriepost — veli Antisthenes, učenik mudra Sokrata — jest vojno oružje, koje se nemože oduzeti. Mač i kacigu moći je oteti; ali mudar i kriepostan čovjek uviek je oružan, pa zato ga nije moći svladati." [7])

Što je orah bez srčike, zdenac bez vode, drvo bez ploda, knjiga puna praznih listovah — to je čovjek bez kriepošti. Istina Bog kriepost ima na ovom svietu mnogu kušnju, mnogu nepogodu podnieti; sasvim tim sve kušnje i napasti nisu ino, van sredstvo za spas, ko što je i bolestnu liek, ranjenu nož, a vojniku stostruke tegobe, po kojih se penje do lovor-vienca. Voda, do koje nikada vjetar nedodje, da ju uzgiblje, usmrdi se. Travica, koju kiša nikada nepomoći, osuši se. Tako i kriepost, ako ju nikada neopuhne vjetar napasti,

[1]) Prov. 11, 6.
[2]) Prov. 11, 10.
[3]) Prov. 16, 12; 14, 34.
[4]) Ps. 84, 10—12.
[5]) Ps. 36, 25.
[6]) Bern. Serm. I. de nativ. S. Vict.
[7]) Laërt. libr. 6.

i nenakvasi rosica tuge i žalosti, osuši se i svojemu Stvorcu izumre. Kušnja je učiona gimnastička, u kojoj se kriepost sve više kriepi i jača, da postigne još veću vrlinu i nagradu. Bog je kušao vjeru Abrahamovu, zaizkav život sina mu Izaka, da izkuša njegovu pokornost, te ga učini otcem cieloga naroda. Bog udari sljepotom pobožna Tobiju, da izkuša njegovo pošteno srce, te mu uz vid i bogatstvo udieli. Bog posjeti strpljiva Joba svakovrstnom nevoljom, da izkuša njegovu postojanost, te mu prvašnje dobro u stostrukoj mjeri povrati. Tko će dakle ozvati kaznom, što rodi dobročinstvom? A tko okrstiti zlom, odkuda izvire dobro? „Mnoge su nevolje pravednikah, ali je od svih oslobadja Gospodin," veli kraljevski pjesnik. (Ps. 33, 20.)

Imade dvojako zlo na svietu, te ga valja razlikovati. Jedno je tako rekav u naravi, a drugo se nalazi izvan nje. Prvo, budući nam prirodjeno naravi, tišti sve u obće krive i nekrive. Drugo, budući nam nije prirodjeno, navaljuje na pojedine. Bolesti, nevolje, smrt, to su jadi svih potomakah Adamovih, to nam je baština svih u obće, i posljedica prvoga grieha, to je zlo, koje nam je u naravi. Progonstvo, ocrnjivanje, kvar na poštenju, imovini itd. to su jadi, koji sgadjaju pojedine, te nam nisu prirodjeni naravi, nego se nalaze izvan nje. Što je namienjeno svim u obće, mora podnašati i kriepost. No da ona i od ovoga drugoga zla mora mnogo toga dieliti, tko će tajiti? Medjutim zar je kriepost tomu kriva? Ne — već ino, što ju zasjenjuje i nakažnjuje. Tako n. p. mnogoga čestita starca snadje žalost, jer mu je povriedjeno poštenje, ali zato, da se ponizi tajna njegova oholost; — mnoga gospodja zagrezne u siromaštvo, da joj se izkoreni i najmanja klica taštine; — mnogi dobri roditelji izgube obljubljeno čedo, da jim bol mlako srce privede k Bogu; — mnogu sirotinju pritisne još veće ubožtvo, jer joj je strpljivost i vjera slaba itd. Sve su ovo kušnje, po kojih Bog kriepi i svjetla kriepost; jer neće, da ju ma i najmanja ljaga ruži. Sve to radi Bog, koj iza zla proizvadja dobro, a iz krivnje obilje milosti.

Duša prosta od svake ljage i slaboće zemaljske mirno podnosi sve napasti, neboji se klevete, jer ju nemože ocrniti, neplaši se neprijateljstva, jer joj nemože nahuditi; neboji se sile, jer ju nemože oboriti; nedrhće pred smrtju, jer joj nemože ugrabiti nebo. Digne-li se vihar, ona se veseli, nastane-li bura, ona se neboji, zaprieti-li progon, ona se nesmuti, nosi bo u sebi pokoj. „Svjedočanstvo dobre savjesti, to je moje veselje," veli sv. Pavao. — Glasoviti Bayard, nazvan „vitez bez straha i prikora,"*) zapitan, kakvo bi blago otac mogao svojoj djeci ostaviti, odvrati: „Kriepost i mudrost, to bo je neprocjenivo bogatstvo, koje se niti vjetra, niti zla vremena, niti bure, niti ljudske sile neboji."

Sjetimo se čuda, što ga Bog učini u Egiptu, a svete knjige pripoviedaju. Na rieč Mojsijinu nestà svjetla povrh Egipta. Tamna noć prekri zemlju, a tmaste maglurine zaodjenuše mrklom tamom sve, štogod bijaše živo. Sva se narav sgrozila i osupnula. Divlja zvjerad povukla se iz pustarah, a razna gamad iz šikarah. Mužko i žensko, malo i veliko, mlado i staro protrnulo i ostalo zapanjeno, neznajuć ni lievo ni desno; samo Izrael vidio je dražesti neba i zemlje, njemu je samo svietlio dan.

Isto biva krieposti, kad se groza i bieda obori na zemlju. Neka pohode sviet nevolje poput gustih noćnih tminah, da uzdrhću krivci, a zaplaču lahkoumnici, luč nebeska zasvietliti će kriepostnim, da vide pred sobom lûku, u koju jim valja zakrenuti, da prispiju do zlatnih vratah, koja vode u sretniju domovinu.

Zaštita Božja, mirna kriepost, vjera i milost nadkriljuju sve zlato i dragocjenosti svieta; jer ostaju svojina kriepostne duše i tada, kad bi se zemlja sa stožerinah maknula i sve, štogod nosi, jednim udarcem uništila. — Demetrij Falerij, sin Panostrata, učenik velikoga filosofa Teofrasta, upravljao je Athenom deset godinah, i tolikimi se kriepostmi odlikovao, da su mu podigli tri sto šestdeset mjedenih kipovah. No zavist i zloba ocrnila ga kod puka. U koliko ga prije ljubio, u toliko ga ovaj sada mrzio. U svojoj razjarenosti udari na spomenike, poruši ih sve, i nad njim izreče smrtnu odsudu. Kada su ga prijatelji o tom izviestili, da je narod skrhao sve spomenike, odvrati posve hladnokrvno: „Ali nije srušio krieposti, radi koje je kipove podigao." — Tko će dakle uzporediti slasti zemaljske s neprocienivom kriepostí? a tko reći, da joj ljubezni čačko i ovdje jur nepripravlja nagradu?

Valja poznati pute providnosti Božje, pa nećemo roptati i drzovito se tužiti, da nam pravda vječna krivicu čini. Valja znati, gdje je pravi izvor krieposti, a gdje grehote; pa nas neće zavesti niti fanatik, koj vjeruje u nesmiljeni udes, — niti manikejac, koj se klanja dobru i zlu Bogu, — niti poganin, komu je sad ovaj sad onaj stvor najviše biće.

Uzmemo li bitnost krieposti i grehote, to nam i ona zasvjedočuje, kolika je sreća jedne, a nesreća druge. Čini se da godi podati se griešnim

*) Poginuo za prvoga rata (1521—1526.) izmedju Karla V. i Franje I.

slastim, djelom i osnovam: a sama sebe svladati, trapiti i uztegnuti si štogod, da boli. Medjutim baš protivno.

Strah i trepet drmao je srce Katiline, Maria, Sulle i Kromvella, jer su tlačili domovinu. Težke boli parale su dušu lakomih i bezsramnih Heliogabala, Messaline i Vitelija. Užas i groza proganjala je krvopije Amona, Ataliju i Akaba. A tko da izbroji silne udarce, štono jih podnaša lihvar za svoj plien, bezsramnik za svoja gadna djela, razsipnik za svoju pakost, okrutnik za silne kletve, štono jih sviet nanj izmetao? Nesisaju-li svi ovi iz slasti otrov? Neimaju-li u miru bol? Nenose-li u dobiti strah, i pokraj svega obilja pune grudi nezadovoljstva?

A kriepostnik? Neima u svojoj savjesti tužitelja, neima protivnika, neima sudca. — Neplače nad tudjom srećom. Nesnuje propast drugomu. Nenapada propisani red. Nemrzi obljubljeni zakon. Nehuli svetinje. Živi u skladu sa sobom, svietom i Bogom; veseo u tuzi, čvrst u napasti, nepomičan u pogibelji — sličan zviezdi, koja svoj put mirno nastavlja, nezaziruć se, što se crvi zemaljski svadjaju i mrze, — nalik vrelu, štono se preko krša poput bisera ruši u zelen-dol, i po prostranih poljanah nastavlja svoje vijuganje, nehajeć, što ga njeki svojimi kaljavimi rukami zamazati žele.

Utjehu, sjegurnost i mir osjetio je u duši pravedni Aristid, iskreni Atilij, milosrdni Tito; a osjetili su i postojani mučenici, čiste djevice, odvažni izpovjednici, strogi pokornici i svi drugi, koji su se god sa kriepošću pobratili.

Evo staze do sjegurne i mirne sreće za sve, koji se boje neugodnostih, protivštinah i neprijateljstva. Neka pamte još jednu.

Iz čestite i blage duše radja se mir, a ne iz strastih, mržnje, gnjeva i neprijateljstva. — Iz čiste i neporočne savjesti niče blagoslov, a ne iz lukava podhvata. — Poštenjem, râdom i slogom teče se kuća, a ne svadjom, dangubom i kletimi osnovami, kako bi druge podkopao. — Vlastite plemenite zasluge usrećuju nam korake, a ne zavist i ocrnjivanje drugih. — Spojiti dužnosti s pravdom i zakonom Božjim, to vodi do častih, dostojanstva i ugleda, a ne prezirati poštene, i srepiti se sa zlobnici.

Uzevši sad u obzir sve, što god rekosmo, nije druga van još jednom uztvrditi: da se kriepost u istinu, dok je Boga i pravde njegove, neima nikakova pravoga zla ni na ovom svietu bojati. A kad se smrkne kratko ovo žiće, sinuti će pravednik kao sunce u kraljestvu mira. Tim završismo obadvie.

* * *

Kamo sad? Kud ćemo svrnuti korake svoje? Da-li stazom krieposti oli grehote? Sve vojuje za kriepost, samo nečusmo još, šta će nam kazati srce. Deder dakle i ti odkri svoje tajne, da i tebe saslušamo.

O srce! srce! smatrao te s kojega mu drago gledišta, čudno-li si, malahno-li si, pa te ipak ceo ogromni sviet izpuniti nemože! Eno gledaj, sve, štogod se miče i kreće, štogod nastaje i opet nestaje, sve je tebi na uslugu, a ti pored svega toga nezadovoljno! Vaskolik sviet nije ti dosta. Sve ti je pretiesno, sve ti je premalo. — Valjaš se u slastih i ugodnostih, uživaš veselja i radosti, imaš blaga i bogatstva, imaš častih i prijateljah, pa ti ipak sve na žudjeno zadovoljstvo dosta nije. Što dakle tražiš? Kamo smieraš i težiš? Gdje ti je stalno i sretno pristanište? — Tražiš jadno, česa ovdje naći nećeš. — Tražiš zadovoljstvo, tražiš pravu sreću, koja se tek u Onoga u podpunoj mjeri naći može, koj je nepromjeniv i stalan od vieka. A da se do njega uzpneš, vodi samo jedna staza, — vodi staza — krieposti.

Evo i ti malahno i čudno srce jasan si i nepobitan dokaz, da se pravo zadovoljstvo i prava sreća tek po kriepostì postići dade.

Kriepost dakle neka nam bude pratilica — ona, a ne grehota, neka nam bude vodja tečajem nastaloga novoga ljeta 1865; — nju birajmo za družicu na tom Herkulovom razkrižju. — Za njom, za njom, svi u obće! Blaga je — nikoga neizključuje, niti hoće, da se potištujemo ili odričemo svoga stanja. Ne nipošto! već liepom i umiljatom rieči kliče svim u obće, koji su se za njom poveli: „Svaki u svojem zvanju, kojemu je pozvan." — Pa da ju bolje shvatimo, dozivlje svakomu napose:

„Vladari budite pravedni, a ne okrutni i slabi kao trska. Vlasti bdijte, a nedriemljite, dok se opačina širi. Sudci budite nepristrani, a ne strastveni i bez savjesti. Odličnjaci budite dostojanstveni, a ne oholi i naprašiti. Vojnici budite hrabri, a ne razpušteni i grabežljivi. Svećenici budite revni, a ne svjetovni i izopačeni. Redovnici budite strogi, a ne bezposleni i čangrižljivi. Supruzi budite vierni, a ne lahkoumni i zaboravljajući svoje dužnosti. Djeco budite pokorna, a ne tvrdoglava i razsipna. Bogataši budite darežljivi, a ne skupci i tvrdice. Siromasi budite strpljivi, a ne drzoviti i goropadni. Trgovci budite pravični, a ne varalice i lakomci. Urednici budite iskreni, a ne puzavci i zanovetalice. Zapovjednici budite sdušni, a ne tvrdi i nesnosni. Umjetnici budite marljivi, a ne preuzetni i obiestni. Služinčad budi vierna, a ne naprasita i lukava. Težače budi poslen, a ne

lien i neumjeren. — — — — Ugledaj se priestole u Davida i Karla Velikoga, — ugledaj sudačka stolice u Samojla i Ivu, — ugledaj časti svećenička u Finersa i Filipa Nerskoga, — ugledaj družbo redovnička u Iliju i Bernarda. Svrni okom viernosti zakonska na Tobiju i Henrika, — svrni ljubavi majčina na Anu i Moniku, — svrni pokornosti djetinja na Izaka i Stanislava. Ugledajte se, koji vojujete mačem i kopjem, u Jozuu i Mavra, — koji služite i dvorite, u Nakora i Armelu, — koji njegujete bolestne u Lazara i Ivana de Deo, — koji gojite znanosti u Oliba i Eligija, — koji tvorite dobro u Abrahama i Vinka Pavlova, — koji stenjete u siromaštvu i ubožtvu u Joba i Henrika bocenskoga. — — — Napried! napried! začetom stazom do budućega novoga ljeta. Svaki u svojem zvanju, kojemu je pozvan, — pa je pobjeda i nagrada vaša.“

I u to ime na tom Herkulovom razkrižju, neka čuje zemlja i nebo, zapjevajmo si omiljelom božićnicom:

„Daj nam Bog zdravlje, k tomu veselje,
Na tom mladom ljetu svega obilje.“

Nikola Iv. Krst. Olivieri.

(Konac.)

Mislim, da su sv. otac i kardinali Olivierija obodrili, te je sam glavom zaputio se u Egipat, i to god. 1851., dočim ga je prijašnje godine od toga puta bila uzdržala bolest. Od toga doba uspievaše njemu posao za čudo liepo. Iz Italije, Francezke i Njemačke stizala mu pisma tražeć crnicah, a on bi odgovarao po želji tako, da je mnogu godinu kupio njih preko 50, premda je ne riedki put za jednu morao platiti po 500 franakah. Uračuna-li se k tomu trošak na put preko kopna i mora do Aleksandrije i Kaira, pak od onuda natrag do Napulja, Civita-Vecchie, Livorna, Genove i Marsilja, to se vidi, koliko je tu trebalo novca. Neima dvojbe, da su tomu mnogo doprinosile tiskane obaviesti o poslu s imenikom darovnikah, medju kojimi bijaše svaki put visokih licah; a ujedno su takove obaviesti svjedočbom, da se veliko djelo može izvesti jedino uz veliku pomoć.

Toliko izvede jedan svećenik sam o sebi, samo što ga je njekoliko putah (1854) pratio glavar bosonogih trinitaracah o. Andrija od sv. Janje, a kašnje jošte dva svećenika. Zadnji mu pratilac bijaše g. Blaž Verri, svećenik, koj ga je i u zadnjoj bolesti pazio, te na koga je prešao i vas ovaj bogoljubni posao. Olivieri bolovao je od mlada, te skoro bez prestanka kašljao. Nu od revnosti zaboravi on i na svoju nemoć tako, da bi po trideset mjesecih probavio na putu, a uz to s milom si djecom predanio i prenoćio pod prostim nebom na krovu broda; jer bi udobnije mjesto odviše drago bilo, dok francezka vlada za njegovu glavu neodredi slobodan prevoz na boljem mjestu. Kolike je pogibelji pretrpio! U prolievu Mahmudovu utonu olujom savladan brod blizo njegova; vrli svećenik, videći očito, da će se i njegovu to dogoditi, svuče haljinu, da uzmogne prostije plivati, te barem jedno diete na ledjih spasiti. Brod izmače oluji sretno. Na utoku Bonifacia dojde mu dva puta, da utone brod s njim; zamjerno bijaše njegdje gledati, kako on spužvu umočenu drži nad glavom crnicam, da jih okrsti, čim dojde do propasti. K ovim pogibeljim i tegobam priračunaj jošte trudne pute i posle, na stotine pisamah, koje je primao i na nje odgovarao, na stotine drugih, kojimi je preporučao crnice, a najviše trud, gdje je mnogo vremena preradio pišuć malene riečnike glavnih i najobičnijih riečih i izrekah za učiteljice, da se upute u arabskom jeziku te se uzmognu razgovarati s crnimi učenicami i podučiti jih u temeljnih istinah kršćanske vjere.

Za crnice bio bi Olivieri sve učinio, te ni pravi otac nebi mogao više. Gorko bi pako oplakivao sudbinu onih, koje bi drugi kupili, osobito Turci. Molbom uticao bi se u srce bl. Djevice, da uzmogne više njih kupiti. Liep plod truda ohrabrio bi ga i na veći posao; jer mnoge odkupljenih djevojakah ponesoše se izučene tako krasno, da su morale svako za vjeru i kršćansku ljubav zauzeto srce uzhititi. Za dokaz tomu mogli bismo navesti mnogi ulomak iz njegovih obaviestih, koje pripoviedaju divnih stvarih, kolike-li blagodati izli nebo nad ove obraćenice. Jer nam to nije moguće, kazati nam je samo čitateljem, neka čitaju životopis četverih od njih, osobito Kamilin, kojega je već tiskan četvrti izdatak.

Sbog kratkoće vremena nemožemo da saberemo obaviesti o crnih dječacih, za koje se Olivieri bješe zauzeo većom marljivošću nego s prvine. O. Ljudevit da Casoria, na velikom glasu franjevac, koj u Napulju čini čudesa milosrdnih dielah, vidiv dva crna dječaka, stavi se na to, da jih uzgoji za misionare u Africi. Sada već ima takovih mnogo. Olivieri ode u Napulj, da obodri na posao franjevca, pak ga je i obodrio.

Poslie smrti Olivierove nije zapeo niti njegov, niti drugi područni poslovi. Blaž Verri baš se je nakanio na put s bodrom staricom Olivierovom kućanicom i ostalimi pratioci iz Marsilja, te bi već bio i odišao, da nije morao tielo pokojnikovo po njegovoj želji prevesti u Genovu. Drugčije znademo mi, da je takodjer na 25. Listopada (Olivieriev smrtni dan) stiglo darovah od navadnih dobročiniteljah. Nu više nego svi darovi učiniti će molitva poniznoga, omršavjela i od ljubavi puna utemeljitelja, preselivšega se u mjesto vječnoga pokoja (za što nam jamči život i smrt njegova), gdje će sa stotinami odkupljenih svojim trudom nedužnih dušah pred priestolom Božjim izprositi obilan blagoslov bogoljubnomu podhvatu.

Pruski biskupi o dvoboju.

Znadu naši čitatelji, da je prošaste godine pruska vlada tri brata, grofove Schmiesing-Kerssenbrock, koji su kao častnici služili u pruskoj vojsci, iz iste vojske odpustila samo radi toga, što su se zapitani očitovali proti dvoboju, jerbo ga njihova crkva (katolička) osudjuje i zabranjuje. U tom poslu upravili su pruski biskupi sliedeću adresu na pruskoga kralja:

Vaše Veličanstvo! itd. Prepokorno podpisani biskupi i upravljatelji biskupijski, oduševljeni jednako čuvstvi neuzkolebive privrženosti i vjernosti, kao i odanim i ljubavnim povjerenjem napram Vašem Veličanstvu, osjećaju se upravo ovim povjerenjem napram ljubljenom otcu svoje domovine ohrabrene, da stvar jednu, štono jim težku brigu zadaje, neposredno pred stupnje previšnjega Vašega prestolja strahopočitano polože. Tiče se to grofovah Kerssenbrockah, koji su prije više mjesecih iz vojničke službe Vašega Veličanstva bili odpušteni. Okolnost, što je ovaj odpust glede vremena neposredno sliedio za očitovanjem, što su ga oni na stavljen jim poziv o nevaljalosti dvoboja dali, dovodi, u koliko je nam poznato, u svih kruzih na misao, da je njihov odpust baš radi ove njihove izjave na previšnjem mjestu bio odlučen. Kad bi tomu sbilja bilo tako, tada bi sliedilo, da medju nedvojbenim crkvenim zakonom, i medju zahtjevi, štono se išću od vojničke časti, obstoji nerazmrsivi sukob; jerbo crkva je po smislu i duhu kršćanstva dvoboj opetovano i za sve bez iznimke strogo, pače pod kaznom izključenja iz njenoga občinstva zabranila.

Bližnja nesrećna posljedica ovakova sukoba bila bi, te bi podanici Vašega Veličanstva, koji se vojničkoj službi nemogu oteti, ili nećedu da jim bude zapriečeno častno zvanje u kraljevskoj vojsci, zapali u turobnu nuždu, da preziru zakone vjere i rade upravo proti svojoj savjesti. Kakove bi pako zle posljedice to za sobom vuklo, ne samo za crkvu, nego i za istu državu, pošto se i ova u svojem napokonjem osnovu opet na vjerozakon i vjernost prama Bogu i duši, kao svom najčvršćem temelju oslanja, netreba nam ovdje obširnije navoditi.

Vaše Veličanstvo, s ponosom to kažemo, zapovieda nad hrabrom vojskom, koja je još u najnovijem pobjedonosnom boju pruski barjak novom slavom ovjenčala; no kod iste prilike nije izbjeglo pozornosti Vašega Veličanstva, da su savjestni i Boga se bojeći vojnici i hrabri junaci, a Vaše Veličanstvo blagoizvolilo je samo vladalačkom milosti priznati, s kakovom radostnom hrabrosti, i s kakovom na sve žrtve spremnom odanosti znala je crkva svoje vjernike nadahnuti u ovih slavodobitnih borbah.

Uzamši sve to u obzir, moradosmo se, što nesmiemo pred Vašim kraljevskim Veličanstvom zamučati, gore spomenutim dogodjajem i onim, što se iz njega izvodi, naći u najtežjoj zabuni. Jer s jedne strane znamo, da smo Vašemu Veličanstvu nepromjenivu vjernost i najpokorniju poslušnost dužni, a na drugoj smo strani svojim svetim zvanjem usiljeni, da brižno pazimo na obdržavanje crkvenih zakonah i propisah od strane naših biskupljanah, te prema svojim silam sve uklanjamo, o čem mislimo, da je crkvi ili državi na štetu. A ova naša zabuna postaje tim još veća, što se sbog prerečenoga slučaja često na nas upravljaju pitanja, a o tom poučne izjave od nas izčekuju. Uvidjamo dobro, da nebi bilo probitačno u ovaj par u pastirskih poslanicah razlagati našim biskupljanom nevaljalost dvoboja, i spominjati crkvene kazne zanj ustanovljene; jer i kako god bi obćenito i neodnosno takove pouke bile sastavljene, mogle bi ipak lasno povoda dati krivu tumačenju, dà još i sumnjičanju o naših najboljih i najčistijih namjerah, koje bismo kod toga pred očima imali.

U toli težkoj neprilici neznademo si ničim bolje pomoći, van da se s odanim i podpunim povjerenjem, štono smo ga svomu premilostivomu kralju i vladaru dužni, a zajedno s onom otvorenošću, kakova dolikuje crkvenim pastirom, obratimo neposredno na Vaše kraljevsko Veličanstvo, te u ovoj stvari previšnju odluku Vašega Veličanstva, koja bi toli nas, koli i povjerene nam vjernike umirila, presmjerno zamolimo.

S čuvstvi najdubljega strahopočitanja itd.

Viestnik.

Iz Zagreba. „Narodne Novine" javljaju dne 3. Siečnja iz Zagreba, da je njegova preuzvišenost gosp. biskup djakovački Josip Juraj Strossmayer izposlovao, kako se pogovara, kod nj. svetosti pape Pija IX., da se slavenska liturgija u katoličkoj crkvi po Hrvatskoj i Slavoniji na novo uvede onako, kako je još od davnih vremenah u senjskoj biskupiji u običaju. — Istu viest javilo je i više drugih izvan naše domovine izlazećih listovah.

Tko znade, kako se ovako važne stvari, kakova je uvedenje nelatinskoga kojega jezika u katoličko bogoslužje tamo, gdje neobstoji, riešavaju kod sv. stolice, tomu netrebamo kazati, da pomenuta viest nije ništa no puko pogovaranje. Što je za boravljenja preuzvišenoga gosp. biskupa djakovačkoga u Rimu učinjeno glede slavenske liturgije, sastoji u sliedećem.

Već od dugo vremena razpačane su sve glagoljskimi pismeni u Rimu tiskane liturgičke knjige, pa bi je trebalo na novo izdati; izključivu povlast za to ima samo propaganda u Rimu. No, kako znadu naši štioci, jezik je u istih knjigah poznatim uplivom skvaren, pa bi ga svakako valjalo u novom izdanju izpraviti. Još bi željeti bilo, da se te knjige izdadu s novimi i ukusnijimi pismeni, a to je tim nuždnije, jerbo su stara glagoljska pismena, što se nahode u propagandinoj t-

skarni, velikim dielom pohabljena. Izviešćen o tih potrebah predstojnik propagandin kardinal Barnabò, pristao je drage volje na to, da se propagandinim troškom izdade izpravljeni glagoljski misal i breviar, u koje ime još je obrekao, da će si propagandina tiskarna nabaviti nova glagoljska pismena.

Preuzvišeni gospodin biskup djakovački obećao je od svoje strane, da će u tom podhvatu podupirati propagandu tako u izpravljanju jezika, kako i u nabavi novih glagoljskih pismenah.

— U posliednjem našem listu donešenu viest, da je sv. otac velečast. gosp. Jurja Tordinca imenovao svojim začastnim kancelarom, imamo tako izpraviti, da je istomu gospodinu pala u dio čast začast. komornika sv. otca.

— Enciklika sv. otca od 8. Pros. p. g. do ovoga časa još nije službeno stigla u Zagreb. Proti ovoj izjavi sv. stolice podigle su novine na svih stranah silnu graju, a prigovori njihovi dokazuju, da ima u sadanjih družtvenih i političkih odnošajih svieta veoma ranjavih i bolnih stranah, kojih jer se dodira papina okružnica, gotova je na nju vika. Od tih spočitkah pojedinih ljudih, koji, kao što često čine, sude i ovdje o stvarih, kojih niti nerazumiju, važnije su naredbe, što su jih izdale njeke vlade glede iste enciklike.

Austrijanska vlada izdala je dne 7. t. m. sliedeću naredbu o istoj stvari.

Sveta stolica izdala je na 8. Pros. encikliku sa spiskom stavakah označenih kao zabludah.

Ova će se enciklika biskupom carevine austrijske priobćiti.

Uslied §. 1. i 2. carske naredbe od 18. Travnja 1850. te čl. II. sa sv. stolicom god. 1855. utanačenoga ugovora carska vlada nije u stanju uplivati u način, koga će se biskupi kod proglašivanja ove enciklike sa svojim dodatkom držati.

Neupuštajuć se u prosudjivanje pomenute izjave, čemu carska vlada u ovaj par neima povoda, vidi ona u njoj samo očitovanje nazorah papinske stolice, koje samo o sebi nije podobno da proizvede kakovu promjenu u carevini austrijskoj obstojećih zakonah i uredbah."

Francezki ministar pravosudja Baroche izdao je 1. Siečnja t. m. okružnicu na nadbiskupe i biskupe francezke, kojom im javlja, da se u francezkom carstvu može proglasiti samo onaj dio enciklike, kojim se dozvoljuje jubilej za god. 1865; a prvi dio enciklike zajedno osudjenimi stavkami da se nemože proglasiti, buduć tu ima izrekah, koje se protive načelom, na kojih se osniva ustav carstva. — Uslied ove odluke francezke vlade posavjetovat će se više francezkih biskupi u Parizu, kako jim valja postupati u ovom težkom položaju.

Čuje se iz Petrograda, da je ruska vlada svim katoličkim biskupom naprosto zabranila svojim viernim obnarodovati papinska pisma.

Iz Ljubljane. Urednik „Zgodnje Danice" Luka Jeran sabira darove za sv. otca, te za kratko vrieme sabranih 3000 franakah s raznimi podpisi i željami darovnikah poslao pod konac prošle godine po kaptolskom dekanu preč. g. Dru. Ivanu Zl. Pogačaru, kad se isti zaputi u Rim, s propratnim pismom u slovenskom i latinskom jeziku. Sv. otac liepo dočeka Slovenca, a boraveći isti jošte u Rimu dobi od sv. otca vlastitom njegovom rukom podpisano pismo kao zahvalnicu na ljubavi i privrženosti. Iz obaviesti Pogačareve objavljene u spomenutom crkvenom listu vadimo ovo: „Na kratko razložih sv. otcu čuvstva, želje i prošnje darovnikah, sam je on po pismu preda mnom nješto čitao, a njekoje izreke baš tronutim srcem. Obeća, da će sve želje izpuniti. Blagoslov uzdignutima očima podieli svim, koji s takovom djetinjom ljubavju odkrivaju odanost prama apoštolskoj stolici i njegovoj osobi. Izli blagoslov takodjer na našega vrhovnoga pastira, na sve biskupijsko svećenstvo, na sjemenište i Alojzijev zavod, na njekoje posebno preporučene osobe, na vas puk ljubljanske biskupije i vas narod slovenski, neka sve boljma napreduje u pravom i čistom duhu kršćansko-katoličkom. Za urednika „Zg. Danice" izvadi sveti otac sam svojom rukom svetinju, na kojoj je s jedne strane „Porta Pia," a na drugoj njegov lik — za uspomenu.

Iz Beča. Na badnjak običavala se je, kako su bečke novine javljale svake godine, pred mnogom kućom zaustaviti kočija, a iz nje stupila bi gustom koprenom zastrta gospodja, kojoj posao ovoga večera bijaše polaziti uboge obitelji te roditelje i djecu darivati odjećom, novcem, hranom i igračkom, pak onda brže se odnieti iz kuće. Na badnjak 1864. prvi put poslie više godinah nepokaza se ta gospodja. Umrla je u velikom tjednu velevojvodinja Hildegarda! Kadno je ova veledušna gospodja ležala na mrtvačkom odru, prepozna ju njeki siromak, koga je na badnjak darom bila razveselila, a on joj se namolio, da digne koprenu s lica. Po tom se izdalo, tko je bila ona blaga duša, koja je ubogim Bečlijam redovito donašala božićnice.

— Previšnjom odlukom nj. veličanstva od 24. Prosinca p. g. podignuta je za grčko-iztočne Rumunje u Erdelju i Ugarskoj samostalna, srbskoj uzporedjena metropolija. Istom prilikom podignuta je erdeljska rumunjska biskupija na čast stolice metropolitske, a erdeljski vladika baron Šaguna imenovan prvim rumunjskim metropolitom.

— „W. K. Z." sbrojio je i objavio polag raznih novinah ubojstva i samoubojstva dogodivša se u gradu Beču i okolici do 18. Prosinca pr. g. Svaki dan dogodi

se po 3, 4 ili 5 takovih žalostnih dogodjajah, a članak grozoviti pišući o tom završuje se ovako: „Tim je žalostni naš razbroj na koncu, te imademo u kratku vremenu od 13. Lipnja do 13. Prosinca t. j. u 184 dana 218 slučajah, koji odpadaju na jedini grad Beč. To je grozovita istina, koja nam pokazuje strahovito stanje našega današnjega položaja. Svaki se Bečanin sjeća još te, kako je samokrv prije 1848. godine bila izvanrednim i čudnovatim dogodjajem, te bi se o njem po čitave tjedne razgovaralo u družtvih, kavanah i gostionah; a ono vrieme zvali bi vremenom tmine i nesreće po Austriji. Danas računa se na Beč po jedno ubojstvo ili samoubojstvo svaki dan, tako, da se više nedrži vriednim o tom govoriti, pak se ovo vrieme zove dobom napredka i prosvjete. O pravom povodu ovomu strahovitomu stanju nećemo da zametnemo kakovih razpravah mudroslovnih ili ćudorednih, istina je pako prava, da se od njeke vrsti našega novinstva ovaj strahoviti izmet našega vremena podupire i razprostire. Samo nam valja spomenuti, da „Vorstadt-Ztg." držeći se onoga novinarom poznatoga: „Svaki je dan krv" navesti nepropusti ni jednoga slučaja ubojstva ili samoubojstva, bilo u kojem god kutu zemlje, tako, da su tomu listu izvanjske viesti po gotovu samo krvavi dogodjaji. Pače u ovom listu bit će u podlistku roman s naslovom: „Der Greissler von Spittelberg," koj se oglašuje ovimi riečmi: „Grozno trostruko ubojstvo djece i samokrv, što se dogodi u proljeću god. 1856. ovdje u prigradku Spittelbergu, biti će sigurno našim čitateljem još te u pameti. Grozoviti čin taj sačinjava konac tomu zanimivomu romanu." — Tako se puku za „prosvjetu" pružaju krvave viesti, i na „zabavu" krvavi romani. Sve to pako zove se „blagodat današnjega napredka."

Iz Bavarske. Zametnula se razpra sbog sjemeništa u Špireji medju vladom i biskupom. Vlada hoće da ima po obstojećih državnih zakonih i naredbah izključivo pravo utemeljivati višje bogoslovne zavode i u njih namještati učitelje. U to ime oslanja se na vjerozakonski ukaz, polag kojega slobodu crkve razgovetno osiguravajući članak V. konkordata mienja se, pak zatim na postojanu, raznimi naredbami uvedenu i sadanjim stanjem s ove strane Rena potvrdjenu praksu. — Biskupska stolica brani protivno pravo crkve, da samostalno sebi svećenike odgojiva i obrazuje, kao pravo njoj prirodjeno i neobhodno potrebito. Za pravilo gojitbe i obrazbe u ovih zavodih držaše ona odluku posljednjega crkvenoga sabora, koja se je i u kokordatu naročito uvažila. Pogledom na valjanost konkordata misli se s katoličke strane, da se nikada neće pristati na tumačenje, koje se protivi svim načelom prava, a već se u istih pravničkih naučnih knjigah predstavlja kao nevaljano. Konkordat je poput ustava temeljni državni zakon; a kao ugovor medju krunom i crkvom imade on lice i narodnoga prava; katolici pako bavarski po njem tako shvaćenom mogu tražiti od krune prava valjano stećena jur od 5. Lipnja 1817., i koje jedna nagodna stranka ovoga ugovora, naime vladar Bavarske, kako se samo po sebi razumie, nije mogao ustavom kraljestvu danim niti ukinuti niti promieniti. Nitko, u koga ima ćuti za pravdu, nemože toga zanijekati. Pače plemeniti vladar, koj je Bavarskoj dao ustav, priznade još te svečano ova prava katolikom baš pravom kraljevskom izjavom od 15. Rujna 1821. To je gledište javnoga prava, na koje stade špirejski biskup tvrdeć, da ima pravo posjedovati, svoje sjemenište za dva tečaja povećati, netražeć uz to od države nikakove pomoći. Što se tiče prigovora od državne vlade, da se članak V. konkordata imade drugačije razumievati, to je biskup predložio, neka se ovo pitanje izravna i rieši medju krunom i sv. stolicom. Sv. stolica pako potvrdila je jur tumačenje istoga članka onako, kako ga protumači biskupska stolica špirejska te ujedno pohvalila istu, što se čvrsto drži valjano dobivenih pravah. Vidjeti je dakle, da je tu načelno pitanje najozbiljnije vrsti, i to nesamo za katolike, nego i za protestante. Je-li crkva vrhovni ugled u poslu nabožnoga uzgoja svećenikah, ili država? Na to bi se pitanje s gledišta pravne države moglo lahko odgovoriti.

— Radi pomenute špirejske razmirice medju vladom i biskupom sbog tamošnjega sjemeništa podnieli su svi nadbiskupi i biskupi bavarski kralju skupnu predstavku, u kojoj oni nasljednikom apoštolskim dolikujućom otvorenosti i odlučnosti pravo i slobodu crkve u odgajanju i obučavanju svećenikah, oslanjajući se na svoje sveto zvanje i peti članak konkordata muževno zastupaju, a zajedno se ogradjuju proti tumačenju ovoga članka svečanoga ugovora, kako je to učinilo ministarstvo prosvjete. — Uz to su svi nadbiskupi i biskupi upravili pismo na sv. otca, i već ga opremili u Rim, razlažući u njem potanko povredu crkvenoga prava, štono je počinjena u Špireji.

Iz Rima. O zloglasnom rujanskom ugovoru izjavio je sv. otac svoju misao ovako: „Ja sam obsvjedočen, da Francezka svojom prietnjom ozbiljno nemisli; jer ona znade, da mi njoj u tom slučaju možemo zadati veće neprilike, nego ona nam. Mi smo još te uviek sretniji nego Sin čovječji; jer kamo god se obratimo, nadjemo svaki put mjestance, gdje ćemo nasloniti glavu, te u pokoju savjesti umrieti. Blažene uspomene naš veliki prednik na ovoj sv. stolici, Grgur VII. reče: „Ljubio sam pravicu, pak zato umirem u zatočju!" Prognani papa za gospodu i djecu ovoga svieta uviek je pogibeljniji nego papa u podpunoj slavi i časti. — Neka nitko nekuša Boga."

Na ovo nije suvišno spomenuti čudne dogodjaje iz povjestnice gledeć na Napoleona I. i Pia VII. — Dva puta je Napoleon držao papu u težkom zatvoru, u

Savoni i Fontainebleau-u. — Dva puta su i njega europejske velevlasti pritegnule, najprije na Elbi, a poslie još čvršće na otoku sv. Heleni. — Sedam godinah mučio se mukah plemeniti papa — sedam punih godinah jedno s drugim bijaše i Napoleon u zatočju. U dvoru fontenebleauskom oholi car silom htjede prisiliti bezobranoga velesvećenika, da se odrekne zemaljske vlade. Pače, kako se priča, udario ga; ali neka nebude to, to je ipak istina, da je u istom dvoru, i to za jednu godinu kašnje, na 11. Travnja 1814. car Napoleon morao podpisati pismo, kojim se svečano odriče vlade nad Francezkom i Italijom. — Ali se povieda i još čudnije. Napoleon bijaše sam sebi prorok proti volji. Belgijsko duhovničtvo uvriedilo je jednom ljuto cara, što po volji njegovoj nije htjelo da se ravna, kako u nijedno vrieme nebijaše svećeniku kriepostno ulagivati se pred silnikom; on pako zagrmi na isto duhovničtvo kod podvorenja: „Kad bi na vašu došlo, vi bi me oskubli do čele, te me rinuli u koj samostan ili prognali tja u Afriku!“ Četiri godine kašnje pade on na vrletni i pusti otok sv. Helenu, pripadajući k Africi. — Napokon pitaš-li za smrtni dan Napoleonov, to ćeš naći, da na taj dan t. j. 5. Svibnja pada svetkovina svetoga pape Pia V.

Iz Turina. Povodom predloga novoga ministra prosvjete Vacce, da se na korist državе zauzmu samostani i crkvena dobra, upravile su turinske novine „Unità cattolica“ na ministra predsjednika generala La Marmoru sliedeći protest:

„Generale! Da je Josip Vacca, pošto je svojemu vladaru prekršio vjernost, mogao u Turin doći i predložiti, da se sasvim orobi crkva Isukrstova, tomu se baš nečudimo osobito; ali da Alfonso Ferrero della Marmora kao katolik, vitez i vojnik, na svoju porodicu, vjeru i stališ zaboraviv, može čovjeka, kakov je Vacca, izabrat si za druga te predsjedati popečiteljstvu, koje vjerozakonu i čovječanstvu namjerava takov udarac nanieti, to nam se čini toli strašno, da toga nikad nebismo bili očekivali. Generale, Vi ste slobodouman, a mi smo još više; dopustite nam dakle, da Vam progovorimo slobodnu rieč. Iztražujte u poviesti Vaše obitelji, pa nam onda kažite, jeda-li ste medju Vašimi predci našli samo jednoga, koj bi kao doglavnik vlade papi toliko tuge zadao a crkvu oplienio bio? Generale, Vi ste prvi. Porodica Ferrero della Marmora imala je redovnikah, biskupah i kardinalah. Ferdinand Ferrero bijaše biskupom ivrejskim; Cezar Kamil Ferrero sjedjaše na biskupskoj stolici u Savoni. Ivan Krst. Ferrero bijaše dominikanac i nadbiskup turinski. Ali badava bi medju njimi tražili predsjednika kabineta, koj redovnike i duvne progoni, a crkvi njena dobra otimlje. (Pošto protest generala sjeća na njegove vlastite čine i zasluge, stečene kod svladanja prevrata, te mu je spomenuo protuslovje, u koje se je podupirajuć Vaccin predlog zapleo sa svojom vlastitom prošlosti, završuje se ovimi riečmi:) Ogledajte se oko sebe, generale! Zidine ministarske palače, u kojoj stanujete, opominju Vas, kako su govorili Bogu i crkvi neprijateljski ministri. Gdje Vi sada stojite, tu stajahu prije Vas Cavour i Farini; na stolici, koju zauzima sada Vacca, sjedjahu prije Siccardi i Minghetti. Težko nam je izustiti, generale: i Vi ćete zlo dokončati. Možebit da Vas sam Bog opominje kroz naša usta. Mislite na to!“

Iz Belgije. Belgijski slobodni zidari zamisliše osnovu, kojom uz pomoć vlade, zavisne od njihove volje, misle zavladati početnom obukom. Po belgijskom ustavu obstoji tako zvana sloboda obuke; slobodni pako zidari žele uvesti proti ustavu prisilnu obuku, t. j. školsku silu, da se na račun države izuče djeca bez vjere. Vrhovna loža velikoga iztoka u Belgiji zadade prošle godine svim ložam za razpravu to pitanje, pak su i viećale o tom lože u Antverpiji, Alostu, Ljutiku, Lovanu, Namuru, Verviersu i Bruselju. Glavni uspjeh razprave izide tiskan u debelom svezku, iz kojega sada „Journal des Bruxelles“ vadi i javlja stavkah. Ostavljamo psovke i poruge crkve itd. te spominjemo samo tu zakonsku osnovu od 31 članka; jer kako s jedne strane pokazuje misao i smjer velikoga iztoka, tako s druge odkriva duh belgijskoga ministerija. Prvih pet članakah glasi ovako: 1. Otac ili mati, ako je udova, dužni su djecu silom dovesti u školu. 2. Svaka nabožna gojitba prestaje. 3. Imena roditeljah, koji ovaj zakon budu prekršili, izložiti će se na ploči pred viećnicom. 4. Najveća kazna za roditelje odredjuje se na 100 fr. globe; u slučaju, ako nebudu mogli platiti, imadu na silu 30 danah raditi za dobro obćine, ili trpiti 5 danah zatvor. 5. Zadnje sredstvo (kruna osnovi) budi, da se diete uzme izpod uprave roditeljske. — To su dakle misli, tako zvanih apoštolah mirnoga napredka, to jim nazori o sada valjanih načelih slobode, razprostiranja prosvjete i o naravnom razvitku družtvenih potrebah i obćenita razuma! Ti ljudi misle samo na silu i surovu vlast. Na jeziku su jim osim psovkah samo progonstvo, zakup, globa, zatvor, što nas opominje na najtežja vremena u povjestnici. Slobodni zidari nezaziru od nikakove silničke naredbe. Sad će jim školska sila doći baš u sgodan čas. Znadu oni, da su s veće u obćinah škole državne; vide dakle, da će roditelji pod moraš slati djecu u školu, iz koje je izagnan svećenik i njegov vjeronauk. Do slobode čovjeka i sviesti nedrže oni ništa. Drugčije kaže zaključak ložah, da ovaj zakon ima valjati ne samo za dječake, nego i za djevojke.

Dopisnica uredničtva.

G. D. St. u *D.* Korporacije i knjižnice plaćaju u ime utemeljiteljne svote 100 for. v. au. Neplaća se upisnina, a družtvo nema poveljah za svoje članove, već jim izdaje samo proste potvrde. Drage volje opravit ćemo Vam taj posao.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 3. **U ČETVRTAK** **19. SIEČNJA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

VENERABILIBUS FRATRIBUS PATRIARCHIS, PRIMATIBUS, ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS UNIVERSIS GRATIAM ET COMMUNIONEM APOSTOLICAE SEDIS HABENTIBUS.

PIUS PP. IX.

Venerabiles Fratres. Salutem et apostolicam benedictionem.

Quanta cura ac pastorali vigilantia Romani Pontifices praedecessores Nostri, exequentes demandatum sibi ab ipso Christo Domino in persona beatissimi Petri apostolorum principis officium munusque pascendi agnos et oves, numquam intermiserint universum dominicum gregem sedulo enutrire verbis fidei, ac salutari doctrina imbuere, eumque a venenatis pascuis arcere: omnibus quidem ac vobis praesertim compertum, exploratumque est, venerabiles fratres. Et sane iidem decessores Nostri augustae catholicae religionis, veritatis ac justitiae assertores et vindices, de animarum salute maxime solliciti nihil potius umquam habuere, quam sapientissimis suis litteris, et constitutionibus retegere et damnare omnes haereses et errores, qui divinae fidei nostrae, catholicae Ecclesiae doctrinae, morum honestati, ac sempiternae hominum saluti adversi, graves frequenter excitarunt tempestates, et christianam civilemque rempublicam miserandum in modum funestarunt. Quocirca iidem decessores Nostri apostolica fortitudine continenter obstiterunt nefariis iniquorum hominum molitionibus, qui despumantes tamquam fluctus feri maris confusiones suas, ac libertatem promittentes, cum servi sint corruptionis, fallacibus suis opinionibus, et perniciosissimis scriptis catholicae religionis civilisque societatis fundamenta convellere, omnemque virtutem ac justitiam de medio tollere, omniumque animos mentesque depravare, et incautos imperitamque praesertim juventutem a recta morum disciplina avertere, eamque miserabiliter corrumpere, in erroris laqueos inducere, ac tandem ab Ecclesiae catholicae sinu avellere conati sunt.

Jam vero, uti vobis, venerabiles fratres, apprime notum est, Nos, vix dum arcano divinae providentiae consilio nullis certe Nostris meritis ad hanc Petri cathedram evecti fuimus, cum videremus summo animi Nostri dolore horribilem sane procellam tot pravis opinionibus excitatam, gravissima, ac numquam satis lugenda damna, quae in christianum populum ex tot erroribus redundant, pro apostolici Nostri ministerii officio illustria praedecessorum Nostrorum vestigia sectantes Nostram extulimus vocem, ac pluribus in vulgus editis encyclicis epistolis et allocutionibus in consistorio habitis, aliisque apostolicis litteris praecipuos tristissimae nostrae aetatis errores damnavimus, eximiamque vestram episcopalem vigilantiam excitavimus, et universos catholicae Ecclesiae Nobis carissimos filios etiam atque etiam monuimus et exhortati sumus, ut tam dirae contagia pestis omnino horrerent et devitarent. Ac praesertim Nostra prima encyclica epistola die 9. novembris anno 1846. vobis scripta, binisque allocutionibus, quarum altera die 9. decembris anno 1854., altera vero 9. junii anno 1862. in consistorio a Nobis habita fuit, monstruosa opinionum portenta damnavimus, quae hac potissimum aetate cum maximo animarum damno, et civilis ipsius societatis detrimento dominantur, quaeque non solum catholicae Ecclesiae, ejusque salutari doctrinae ac venerandis juribus, verum etiam sempiternae naturali legi a Deo in omnium cordibus insculptae, rectaeque rationi maxime adversantur, et ex quibus alii prope omnes originem habent errores.

Etsi autem haud omiserimus potissimos hujusmodi errores saepe proscribere et reprobare, tamen catholicae Ecclesiae causa, animarumque salus

Nobis divinitus commissa, atque ipsius humanae societatis bonum omnino postulant, ut iterum pastoralem vestram sollicitudinem excitemus ad alias pravas profligandas opiniones, quae ex eisdem erroribus, veluti ex fontibus erumpunt. Quae falsae ac perversae opiniones eo magis detestandae sunt, quod eo potissimum spectant, ut impediatur et amoveatur salutaris illa vis, quam catholica Ecclesia ex divini sui auctoris institutione, et mandato libere exercere debet usque ad consummationem saeculi non minus erga singulos homines, quam erga nationes, populos summosque eorum principes, utque de medio tollatur mutua illa inter sacerdotium et imperium consiliorum societas et concordia, quae rei cum sacrae tum civili fausta semper exstitit ac salutaris. [1]) Etenim probe noscitis, venerabiles fratres, hoc tempore non paucos reperiri, qui civili consortio impium absurdumque naturalismi, uti vocant, principium applicantes audent docere, „optimam societatis publicae rationem, civilemque progressum omnino requirere, ut humana societas constituatur et gubernetur nullo habito ad religionem respectu, ac si ea non existeret, vel saltem nullo facto veram inter falsasque religiones discrimine.“ Atque contra sacrarum litterarum, Ecclesiae, sanctorumque patrum doctrinam asserere non dubitant, „optimam esse conditionem societatis, in qua imperio non agnoscitur officium coërcendi sancitis poenis violatores catholicae religionis, nisi quatenus pax publica postulet.“ Ex qua omnino falsa socialis regiminis idea haud timent erroneam illam fovere opinionem: catholicae Ecclesiae, animarumque saluti maxime exitialem a rec. mem. Gregorio XVI. praedecessore Nostro deliramentum appellatam, [2]) nimirum „libertatem conscientiae, et cultuum esse proprium cujuscumque hominis jus, quod lege proclamari, et asseri debet in omni recte constituta societate, et jus civibus inesse ad omnimodam libertatem nulla vel ecclesiastica, vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus quoscumque sive voce, sive typis, sive alia ratione palam publiceque manifestare, ac declarare valeant.“ Dum vero id temere affirmant, haud cogitant et considerant, quod libertatem perditionis [3]) praedicant, et quod „si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, numquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare, et de humanae sapientiae loquacitate confidere, cum hanc nocentissimam vanitatem quantum debeat fides et sapientia christiana vitare, ex ipsa Domini nostri Jesu Christi institutione cognoscat.“ [4])

Et quoniam, ubi a civili societate fuit amota religio, ac repudiata divinae revelationis doctrina et auctoritas, vel ipsa germana justitiae humanique juris notio tenebris obscuratur et amittitur, atque in verae justitiae legitimique juris locum materialis substituitur vis, inde liquet, cur nonnulli, certissimis sanae rationis principiis penitus neglectis posthabitisque, audeant conclamare, „voluntatem populi, publica, quam dicunt, opinione vel alia ratione manifestatam constituere supremam legem ab omni divino humanoque jure solutam, et in ordine politico facta consummata, eo ipso quod consummata sunt, vim juris habere.“ Verum ecquis non videt, planeque sentit, hominum societatem, religionis ac verae justitiae vinculis solutam, nullum aliud profecto propositum habere posse, nisi scopum comparandi cumulandique opes, nullamque aliam in suis actionibus legem sequi, nisi indomitam animi cupiditatem inserviendi propriis voluptatibus et commodis? Eapropter hujusmodi homines acerbo sane odio insectantur religiosas familias, quamvis de re christiana, civili, ac litteraria summopere meritas, et blaterant, easdem nullam habere legitimam existendi rationem, atque ita haereticorum commentis plaudunt. Nam ut sapientissime rec. mem. Pius VI. decessor Noster docebat „regularium abolitio laedit statum publicae professionis consiliorum evangelicorum, laedit vivendi rationem in Ecclesia commendatam tamquam apostolicae doctrinae consentaneam, laedit ipsos insignes fundatores, quos super altaribus veneramur, qui nonnisi a Deo inspirati eas constituerunt societates.“ *) Atque etiam impie pronunciant, auferendam esse civibus Ecclesiae facultatem „qua eleemosynas christianae caritatis causa palam erogare valeant,“ ac de medio tollendam legem „qua certis aliquibus diebus opera servilia propter Dei cultum prohibentur,“ fallacissime praetexentes, commemoratam facultatem et legem optimae publicae oeconomiae principiis obsistere. Neque contenti amovere religionem a publica societate, volunt religionem ipsam a privatis etiam arcere familiis. Etenim funestissimum communismi et socialismi docentes ac profitentes errorem asserunt „societatem domesticam seu familiam totam suae existentiae rationem a jure dumtaxat civili mutuari; proindeque ex lege tantum civili dimanare ac pendere jura omnia parentum in filios, cum primis vero jus institutionis, educationisque curandae.“ Quibus impiis opinionibus, machinationibusque in id praecipue intendunt fallacissimi isti homines, ut salutifera catholicae Ecclesiae doctrina ac vis a juventutis institutione et educatione prorsus eliminetur, ac teneri flexibilesque juvenum animi perni-

---

[1]) Gregor. XVI. Epist. encycl. Mirari 15. aug. 1831.
[2]) Eadem encycl. Mirari.
[3]) S. Aug. epist. 105 al. 166.
[4]) S. Leo epist. 164 al. 133. §. 2 dit. Ball.

*) Epist. ad Card. de la Rochefoucault 10. martii 1791.

tiosis quibusque erroribus, vitiisque misere inficiantur ac depraventur. Siquidem omnes, qui rem tum sacram, tum publicam perturbare, ac rectum societatis ordinem evertere, et jura omnia divina et humana delere sunt conati, omnia nefaria sua consilia, studia et operam in improvidam praesertim juventutem decipiendam ac depravandam, ut supra innuimus, semper contulerunt, omnemque spem in ipsius juventutis corruptela collocarunt. Quocirca numquam cessant utrumque clerum, ex quo, veluti certissima historiae monumenta splendide testantur, tot magna in christianam, civilem, et litterariam rempublicam commoda redundarunt, quibuscumque infandis modis divexare, et edicere, ipsum clerum „utpote vero, utilique scientiae et civilitatis progressui inimicum ab omni juventutis instituendae educandaeque cura et officio esse amovendum."

At vero alii instaurantes prava ac toties damnata novatorum commenta, insigni impudentia audent Ecclesiae et hujus apostolicae Sedis supremam auctoritatem a Christo Domino ei tributam civilis auctoritatis arbitrio subjicere, et omnia ejusdem Ecclesiae et Sedis jura denegare circa ea, quae ad exteriorem ordinem pertinent. Namque ipsos minime pudet affirmare „Ecclesiae leges non obligare in conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate; acta et decreta Romanorum pontificum ad religionem et Ecclesiam spectantia indigere sanctione et approbatione, vel minimum assensu potestatis civilis; constitutiones apostolicas,*) quibus damnantur clandestinae societates, sive in eis exigatur, sive non exigatur juramentum de secreto servando, eorumque asseclae et fautores anathemate mulctantur, nullam habere vim in illis orbis regionibus, ubi ejusmodi aggregationes tolerantur a civili gubernio; excommunicationem a concilio Tridentino et Romanis Pontificibus latam in eos, qui jura possessionesque Ecclesiae invadunt, et usurpant, niti confusione ordinis spiritualis, ordinisque civilis ac politici ad mundanum dumtaxat bonum prosequendum; Ecclesiam nihil debere decernere, quod obstringere possit fidelium conscientias in ordine ad usum rerum temporalium; Ecclesiae jus non competere violatores legum suarum poenis temporalibus coërcendi; conforme esse sacrae theologiae, jurisque publici principiis, bonorum proprietatem, quae ab Ecclesia, a familiis religiosis, aliisque locis piis possidentur, civili gubernio asserere, et vindicare." Neque erubescunt palam publiceque profiteri haereticorum effatum et principium, ex quo tot perversae oriuntur sententiae, atque errores. Dictitant enim: „Ecclesiasticam potestatem non esse jure divino distinctam et independentem a potestate civili, neque ejusmodi distinctionem, et independentiam servari posse, quin ab Ecclesia invadantur et usurpentur essentialia jura potestatis civilis." Atque silentio praeterire non possumus eorum audaciam, qui sanam non sustinentes doctrinam contendunt „illis apostolicae Sedis judiciis et decretis, quorum objectum ad bonum generale Ecclesiae, ejusdemque jura, ac disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam detrectari absque peccato, et absque ulla catholicae professionis jactura." Quod quidem quantopere adversetur catholico dogmati plenae potestatis Romano pontifici ab ipso Christo Domino divinitus collatae universalem pascendi, regendi, et gubernandi Ecclesiam, nemo est qui non clare aperteque videat et intelligat.

In tanta igitur depravatarum opinionum perversitate, Nos apostolici Nostri officii probe memores, ac de sanctissima nostra religione, de sana doctrina, et animarum salute Nobis divinitus commissa, ac de ipsius humanae societatis bono maxime solliciti, apostolicam Nostram vocem iterum extollere existimavimus. Itaque omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singillatim hisce litteris commemoratas auctoritate Nostra apostolica reprobamus, proscribimus atque damnamus, easque ab omnibus catholicae Ecclesiae filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus.

Ac praeterea, optime scitis, venerabiles fratres, hisce temporibus omnis veritatis justitiaeque osores, et acerrimos nostrae religionis hostes, per pestiferos libros, libellos, et ephemerides toto terrarum orbe dispersas populis illudentes, ac malitiose mentientes alias impias quasque disseminare doctrinas. Neque ignoratis, hac etiam nostra aetate, nonnullos reperiri, qui satanae spiritu permoti, et incitati eo impietatis devenerunt, ut dominatorum Dominum Nostrum Jesum Christum negare, ejusque divinitatem scelerata procacitate oppugnare non paveant. Hic vero haud possumus, quin maximis meritisque laudibus vos efferamus, venerabiles fratres, qui episcopalem vestram vocem contra tantam impietatem omni zelo attollere minime omisistis.

Itaque hisce Nostris litteris vos iterum amantissime alloquimur, qui in sollicitudinis Nostrae partem vocati summo Nobis inter maximas Nostras acerbitates solatio, laetitiae, et consolationi estis propter egregiam, qua praestatis religionem, pietatem, ac propter mirum illum amorem, fidem, et observantiam, qua Nobis et huic apostolicae Sedi concordissimis animis obstricti gravissimum episcopale vestrum ministerium strenue ac sedulo implere contenditis. Etenim ab eximio vestro pastorali zelo exspectamus, ut assumentes gladium spiritus, quod

*) Clement. XII. „In eminenti." Benedict. XIV. „Providas Romanorum." Pii VII. „Ecclesiam." Leonis XII. „Quo graviora."

est verbum Dei, et confortati in gratia Domini Nostri Jesu Christi velitis ingeminatis studiis quotidie magis prospicere, ut fideles curae vestrae concrediti „abstineant ab herbis noxiis, quas Jesus Christus non colit, quia non sunt plantatio Patris.“ [1]) Atque eisdem fidelibus inculcare numquam desinite, omnem veram felicitatem in homines ex augusta nostra religione, ejusque doctrina et exercitio redundare, ac beatum esse populum, cujus Dominus Deus ejus. [2]) Docete: catholicae fidei fundamento regna subsistere, [3]) et nihil tam mortiferum, tam praeceps ad casum, tam expositum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, ultra jam a Domino nihil quaeramus, id est, auctoris nostri obliti, ejus potentiam, ut nos ostendamus liberos, abjuremus. [4]) Atque etiam ne omittatis docere regiam potestatem non ad solum mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse collatam, [5]) et nihil esse quod civitatum principibus, et regibus majori fructui, gloriaeque esse possit, quam si, ut sapientissimus fortissimusque alter praedecessor Noster s. Felix Zenoni imperatori perscribebat: „Ecclesiam catholicam . . . . sinant uti legibus suis, nec libertati ejus quemquam permittant obsistere. . . . Certum est enim hoc rebus suis esse salutare, ut, cum de causis Dei agatur, juxta ipsius constitutum regiam voluntatem sacerdotibus Christi studeant subdere, non praeferre.“ [6])

Sed si semper, venerabiles fratres, nunc potissimum in tantis Ecclesiae, civilisque societatis calamitatibus, in tanta adversariorum contra rem catholicam, et hanc apostolicam Sedem conspiratione tantaque errorum congerie, necesse omnino est, ut adeamus cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Quocirca omnium fidelium pietatem excitare existimavimus, ut una Nobiscum vobiscumque clementissimum luminum et misericordiarum patrem ferventissimis humillimisque precibus sine intermissione orent, et obsecrent, et in plenitudine fidei semper confugiant ad Dominum Nostrum Jesum Christum, qui redemit nos Deo in sanguine suo, ejusque dulcissimum cor flagrantissimae erga nos caritatis victimam enixe jugiterque exorent, ut amoris sui vinculis omnia ad seipsum trahat, utque omnes homines sanctissimo suo amore inflammati secundum cor ejus ambulent digne Deo per omnia placentes, in omni bono opere fructificantes. Cum autem sine dubio gratiores sint Deo hominum preces, si animis ab omni labe puris ad ipsum accedant, iccirco coelestes Ecclesiae thesauros dispensationi Nostrae commissos christifidelibus apostolica liberalitate reserare sensuimus, ut iidem fideles ad veram pietatem vehementius incensi, ac per poenitentiae sacramentum a peccatorum maculis expiati fidentius suas preces ad Deum effundant, ejusque misericordiam et gratiam consequantur.

Hisce igitur litteris auctoritate Nostra apostolica omnibus et singulis utriusque sexus catholici orbis fidelibus plenariam indulgentiam ad instar jubilaei concedimus intra unius tantum mensis spatium usque ad totum futurum annum 1865. et non ultra, a vobis, venerabiles fratres, aliisque legitimis locorum ordinariis statuendum, eodem prorsus modo et forma, qua ab initio supremi Nostri pontificatus concessimus per apostolicas Nostras litteras in forma brevis die 20. mensis novembris anno 1846. datas, et ad universum episcopalem vestrum ordinem missas, quarum initium „Arcano Divinae providentiae consilio,“ et cum omnibus eisdem facultatibus, quae per ipsas litteras a Nobis datae fuerunt. Volumus tamen, ut ea omnia serventur, quae in commemoratis litteris praescripta sunt, et ea excipiantur, quae excepta esse declaravimus. Atque id concedimus, non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque, etiam speciali et individua mentione, ac derogatione dignis. Ut autem omnis dubitatio et difficultas amoveatur, eorundem litterarum exemplar ad vos perferri jussimus.

Rogemus venerabiles fratres, de intimo corde et de tota mente misericordiam Dei, quia et ipse addidit dicens: misericordiam autem meam non dispergam ab eis. Petamus et accipiemus, et si accipiendi mora et tarditas fuerit, quoniam graviter offendimus, pulsemus, quia et pulsanti aperietur, si modo pulsent ostium preces, gemitus, et lacrimae nostrae, quibus insistere et immorari oportet, et si sit unanimis oratio . . . unusquisque oret Deum non pro se tantum, sed pro omnibus fratribus, sicut Dominus orare nos docuit. [1]) Quo vero facilius Deus Nostris, vestrisque, et omnium fidelium precibus votisque annuat, cum omni fiducia deprecatricem apud eum adhibeamus Immaculatam sanctissimamque Deiparam Virginem Mariam, quae cunctas haereses interemit in universo mundo, quaeque omnium nostrum amantissima mater tota suavis est . . . . ac plena misericordiae . . . . omnibus sese exorabilem, omnibus clementissimam praebet, omnium necessitates amplissimo quodam miseratur affectu, [2]) atque utpote regina adstans a dextris

[1]) S. Ignatius M. ad Philadelph. 3.
[2]) Psal. 143.
[3]) S. Caelest. epist. 22 ad synod. apud Const. p. 1209.
[4]) S. Innocent. I. epist. 29. ad episc. conc. Carthag. apud Const. p. 891.
[5]) S. Leo epist. 156 al. 125.
[6]) Pius VII. epist. encycl. Diu satis. 15. maji. 1800.

[1]) S. Cyprian. Epist. 11.
[2]) S. Bernard. Serm. de duodecim praerogativis B. M. V. ex verbis Apocalyp.

Unigeniti filii sui Domini Nostri Jesu Christi in vestitu deaurato circumamicta varietate nihil est, quod ab eo impetrare non valet. Suffragia quoque petamus beatissimi Petri apostolorum principis, et coapostoli ejus Pauli, omniumque sanctorum coelitum, qui facti jam amici Dei pervenerunt ad coelestia regna, et coronati possident palmam, ac de sua immortalitate securi, de nostra sunt salute solliciti.

Denique coelestium omnium donorum copiam vobis a Deo ex animo adprecantes singularis Nostrae in vos caritatis pignus apostolicam benedictionem efx intimo corde profectam vobis ipsis venerabiles ratres, cunctisque clericis, laicisque fidelibus curae vestrae commissis peramanter impertimus.

Datum Romae apud s. Petrum die VIII. decembris anno 1864., decimo a dogmatica definitione Immaculatae conceptionis Deiparae Virginis Mariae. Pontificatus Nostri anno decimonono.

PIUS PP. IX.

Papinska enciklika.

Višekrat već zvonili su neprijatelji katoličke crkve papi i papinstvu na umor, scieneći i proglašujući tišinu u Rimu za nemoć, a dugotrpnost za slabost. Ne samo da su proglašivali papu za pokojnika, već su i papinstvu odmjerivali dne ovdašnjega života. Ugovorom medju carem Napoleonom i kraljem Viktorom Emanuelom utanačenim odmjerene su vladanju crkvene glave u Rimu još dvie godine. Tako se bar glasalo po novinah, a to s netajenom radosti. No kadgod se pričinjalo, da je zlo najgore, da papinstvo izumire, buduć prietnjami i spletkami udušeno, podigao je svagda namjestnik Isukrstov svoj glas na obranu prava i pravice, a sviet je doznao, da papa u Rimu živi, i papinstvo da nije još pokopano. Tako i ovaj put. Već su se i vjerni katolici počeli bojati za sv. otca. Jedni su viećali, kamo će se sv. otac zaputiti i zakloniti, kada vojska francezka iz Rima odidje, a piemontezka tamo uvali; drugi pako tješili su se nadom, da će doći pomoć ili iz Španjolske ili iz Austrije, što se opet opozivalo. Činilo se, da je u ovaj par zlo i naopako. Pa gle, tu iznenada podiže opet glas svoj sv. otac. Dne 8. Pros. p. g. izdade tri listine: okružnicu na biskupe kat. svieta, drugom osudjuje i zavrgava 80 bludnih novovječnih naukah, a trećom proglašuje za god. 1865. jubilej, štono se ima cieli jedan mjesec slaviti.

U naše doba postali su znameniti novogodišnji govori cara Napoleona u Parizu. Pred svakim mladim ljetom vladala bi tišina u političkom svietu, a sa strahom očekivali bi narodi, što će reći mogućni francezki vladar, a što progovori, to se naviešćalo brzojavom, pismom i tiskom po svietu: Europa se tresla. Ove godine probesjedi sjedokosi starac u Rimu, u stisci se nahodeći papa, pa gle, ne samo Europa se potrese, nego i sve ostale strane svieta. Papinstvo nije još sahranjeno, papa je još sveudilj glava crkve po svemkolikom obsegu zemlje razširene. On progovori, a uzdrhtali prestoli, užasnuli narodi. Tko da se nedivi ovoj odvažnosti sv. otca, koj budući po ljudskom sudu u najvećoj tjeskobi bez bojazni opetuje poznate svoje rieči: „Non possumus!“ Nemože da prizna za istinu, što on sam i njegovi predšastnici proglasiše zabludom. Izmedju onih enciklici dodanih 80 „zabludah“ neima možebiti niti jedne stavke tek sada osudjene i zavržene, već je to sadržaj i opetovanje naukah već prije osudjenih i zavrženih. Za primjer navodimo „tajna družtva,“ koja je, kako se znade, sv. stolica već višekrat osudila i zabranila. Sada je učinjeno to nanovo. To i tomu podobno kosnulo se mnogih živo. Odtud ona razjarenost u njekih listovih proti okružnici i papi. To bi ipak tim ljudem moralo se činit suvišno; jerbo ako je to sbilja „posljednji vapaj izumirućega papinstva,“ neškodi jim ništa. Ako je to pako izjava žive glave vojujuće crkve, i kako tumače ini: protest proti razbojničkim i svetokradnim nastojanjem, koja su osudjeni nauci porodili, a podhranjuju je i podkrepljuju, doista nebi se imali tomu protiviti. Mi se neupuštamo u nikakovo presudjivanje, u poniznosti priznavajući sudačku pravomoćnost najvišjega glavara, komu prinadleži uredjivati i vladati crkvom Božjom na zemlji. Sv. otac kao papa niti nemogaše drugčije govoriti, a progovori-li u vrieme, to će se na brzo pokazati. Dà, u Francezkoj to se već pokazuje. Kao što bridki vjetar uzniše valove, tako je glas iz Rima pokrenuo ljudskimi misli. Novine javiše, da je vlada našla za probitačno zabraniti biskupom proglašenje prvoga diela okružnice i osudjene nauke. Lasno se je domisliti uzroku te zabrane. Nauke osudjene jesu temelj, na kom se osniva sgrada državnoga ustroja u Francezkoj. Uzdrma-li se temelj, potresti i raznihat će se i sgrada. No iste nauke jesu zajedno i viganj, u kojem se kuju striele, štono se odapinju na papinstvo, jesu ognjište navalah na vjeru i družtvo kršćansko, na crkvu i njenu duhovnu vladu. Dakle je papa progovorio na obranu crkve. I to mu se toliko zamiera. No činio on, što mu drago, on se neće umiliti ljudem, koji n. p. žeste se na zatvaranje samostanah u ruskoj Poljskoj, a pohvalno pleskaju Viktoru Emanuelu, što je ukida u Italiji; doma zastupaju uredbe federativne, a u Italiji zahtievaju centralizaciju, spojenje svih talijanskih pokrajinah pod žezlom kralja Viktora Emanuela itd. O nekršćanih, protukršćanih i židovih nećemo ni da govorimo; ovim neće papa nikad biti niti raditi po volji.

Napokon obraćamo pozornost na čudnovatu opreku, što se proglašenje pečatnice zabranjuje u Francezkoj, u onoj zemlji, gdje se porodio i slobodnu prodju imao bogohulni spis Renanov, u onoj zemlji, odkud dolaze

k nam pojedini protucrkveni spisi, protukršćanski romani, spisi, kojimi se vjera u Spasitelja svieta podkapa, a puku iz srca izdire. Za Francuzi povadjaju se poput opicah narodi drugi. Al jao si ga zemlji, gdje je vjera u Boga izčeznula iz mislih i srdacah! Gdje se neštuju zakoni Božji, tu se neće štovati ni zakoni svjetski, gdje neima ljubavi Boga, tu neima ni ljubavi iskrnjega radi Boga, gdje se obara žrtvenik, tu nestoji niti prestolje. A da takovu zlu sudbinu odvratimo od mile domovine, na koje vjeru i čestitost navalice udaraju tajni i otvoreni neprijatelji, branit ćemo s Božjom pomoći istinu, pravo i pravdu i u ovoj novoj godini znajući, da pravednost diže narod, a grieh da čini narode bjedne. — Tako piše pražki „Blahověst.“

Dopisi.

Iz Like na 9. Siečnja 1865. Laćam se pera, da obznanim crkvi i domu prežalostan dogodjaj, jer je opet potamnila jedna sjajna na obzorju zviezda, zviezda, koje luč na daleko se prostiraše, i koja medju crkvenimi i slavjanskimi zviezdami titraše kao što na vedrom jutru blišti biserna rosica; nu, reče Gospodin, objači sunce i digne ju s lica zemlje. — Bogu hvala! — Zviezda ova jest 85-godišnji starina prečastni Grgur Pančić, predstavnik b. d. M. s polja zagrebačkoga, sjajnoga austrijanskoga reda cara Franje Josipa I. vitez, arcidjakon lički i krbavski, duh. stola prisjednik i štopski gospićki župnik. — Pokojnik bijaše nadaren od Boga izvanrednimi vrlinami i sposobnostmi, koje uvidiv njegovo poglavarstvo, još u mladoj muževnoj dobi god. 1810. imenovà ga štopskim gospićkim župnikom i arcidjakonom ličkim i krbavskim, pošto nješto služaše u dušobrižničtvu, a 4 godine kao profesor bogoslovja u Senju; g. 1822. postade predstavnik b. d. M. s polja zagrebačkoga, a god. 1852. vitez pomenutoga reda. — Ovaj dakle muž zamieni vremeniti život s vjekovječnim dne 7. t. m. — Čim usnu u Gospodinu, odmah bje razpisano po njegovom prostranom od 32 župe arcidjakonatu; i prem do sahranjenja u mater zemlju bijaše kratko vrieme, prem cvieć i studen bijaše preoštra, ipak sakupi se na brzu ruku u Gospiću 18 svećenikah, medju kojimi 3 njegova podarcidjakona, naime gospićkoga, perušićkoga i udbinskoga okružja, i jedan prisjednik duh. stola. A što da kažem o narodu obližnjih Gospiću župah? što da kažem o gradu Gospiću? Ciela okolica, čitav Gospić s gospodom služećom i u mir postavljenom, svojom milozvučnom, nu sad turobnom muzikom, svekoliko žiteljstvo od djeteta do drevnoga starca sakupi se pred arcidjakonalnom kućom. Kad bje lies iznešen, udariše zvona obiuh crkvah, što budi na čast rečeno jednokrvnoj braći grčko-iztočnoga vjeroizpoviedanja, koja se zvona oglasiše i kadno pokojnik preminu. Čim pontifikant, podarcidjakon okružja gospićkoga, veleč. gosp. Antun Ciganić, težkim zapjeva glasom „Cesaru, komu sva živu“ i t. d. ogromno množtvo naroda tronuto srcem klonu, rekao bih duhom i tielom, te na jednom zavlada velika tišina, koju samo presiecaše jecanje i suzah prolievanje reć bi čitavoga množtva. Kad bje pjesan 94. „Pridite uzradujmo se“ dovršena, i kad svemu pučanstvu bješe svieće podieljene, krenu provod put župne crkve. Ali da gradjani i ostali dokažu pokojniku ljubav i štovanje, neće odmah u nju, nego će komad grada obilaziti, i tekar drugom ulicom u crkvu ulaziti. U crkvi bje lies namješćen, i započelo mrtvačko opielo, a poslie njega pjevana s muzikom i uz podvorbu mrtvačka misa. Na koncu zadušnicah pred liesom reče pogrebno u srce dirajuće slovo veleč. gosp. Vojtjeh Vončina, župnik ribnički, i kad na svršetku navede pokojnika opraštajućega se s crkvom, poglavarstvom crkvenim i svjetovnim, sa svojim ljubljenim svećenstvom i pukom, sve udari u plač, i tako mokrima očima savkoliki narod doprati lies do groblja, gdje sa „da počine u miru“ sahrani tielo pokojnikovo.

Da je u pokojniku crkva i dom izgubila vjerna sina, netreba mi dokazivati; samo Bože daj, da bi nam na mjesto utrnutih bogoljubnih i domoljubnih zviezdah na crkvenom i domorodnom obzorju druge kao naknadnice na korist obzorja obojega niknule.

Iz Bosne, 26. Prosinca 1864. Komu je iole poznato biedno stanje jadnih kršćanah u Bosni, kojim kako glede vjerozakona, tako i glede prosvjete i naobrazovanja, riečju glede moralnoga i materialnoga blagostanja i napredka jedini promicatelji i zatočnici jesu svećenici, osobito Franjevci bosanski: taj svaki odmah će izpovjediti, da, ako su svećenici — osobito starješine i ravnatelji — ne samo naučni, vješti i ćudorednostju izvrstni, nego još i svetim žarom ljubavi pram sunarodnoj si braći užgani, onda istom da će narodu polezni biti. Štogod se pako iziskuje u svakom pojedinom predstojniku, komu je jedna samo obćina pod upravljanje pridata, to se osobitim i mnogo izvrstnijim načinom hoće u vrhovnom glavaru, komu je ne jedna samo obćina ili okružje, nego ciela država za vladanje i upravu izručena. „Kakav je predstojnik varoša, takovi su i prebivaoci njegovi.“

Od ovud sliedi, da oni, u kojih je vlasti takova vrhovnoga glavara izabirati, imaju bez ikakve pristranosti onakova izabrati, koj će ne samo podoban, nego koj će još i bezpristran, i svim u obće i svakomu naпose sebi podvrženim pravičan i dobrotvoran biti.

Država bosanska izgubivši svoga vrhovnoga pastira ili biskupa, ostala je kao biedna udova s mnogobrojnom sirotčadi, izmedj koje mnoga bi vrstna i u stanju bila njene boli utješiti, i svoje braće sirotinstvo ublažiti, kad bi od kakovih odličnih osobah pomoć im pridošla...

Franjevci države bosanske izmedj ostalih povlasticah, s kojimi su od sv. rimskoga stola obdareni, imaju

i tu, da mogu članovi definitoria državina trojicu izmedju otacah iste države izabrati, i sv. otcu, da jednog izmed istih odobri i za biskupa naimenuje, podnieti i prikazati.

U tu svrhu — kako čujem — pozvao je starješine državine veleč. g. Blaž Josić, sadanji državnik bosanski, u samostan Sutinski, da dne 28. tek. viećaju o izboru rečene trojice, koji bi se imali za biskupa predložiti. Poznajući vrline, svojstva i revnost istih starješinah, mogu sve prijatelje bosanske uvjeriti, da će isti bezpristrano za dobro svoje jednorodne braće raditi, i u izboru trojice složni biti, te koliko je od njihove strane nastojati, da budući novi biskup bude sin ne samo istoga reda, nego i iste domovine, u Bosni rodjen, bosanskim običajem vješt, i potrebah, ćudi i značaja svoje jednorodne braće poznavalac. Osobito pako da će gledati predložiti muža ne jednoga okružja, niti jednoga mjesta, nego sve države i svega naroda ljubitelja; koj će sklad, mir i ljubav medju svimi uzdržati, i sa starješinstvom provincije zajednički dobro svoga naroda promicati, i za obću korist osobito raditi; koj je poslu priviknut, te može krševita mjesta bosanska, a da ga ljudi na sebi nenose, i bez potrebe od karucah i suvišnoga troška, koj bi se na druge po narod hasnovite svrhe upotrebiti mogao, na konju, pa i pješke obilaziti, muža krepka, zdrava i odvažna značaja, ne pako stara, tromava, teretna i istom sebi dosadna.

Ja se (velim) već u napred mogu nadati, da će velečastna gospoda definitori bosanski to sve u obzir uzeti, te po volji i želji većine takovu trojicu odabrati. Samo ovdje u kratko opominjem braću Bošnjake, da se svi na odredjenje velečast. definitoria oslone; molim pako sve prijatelje bosanske, koji na vrelu i mjestih, gdje treba, kakov upliv imadu, da i oni č. definitoria, pače i veće, pametnije i svjestnije strane u toj stvari predloge podupru.

Iz Bosne. U broju 50. „Zagr. kat. lista" prošle godine čitamo, gdje se oprovrgava ona viest, koja se bila razniela i po novinah, da je mladi Hercegovac o. Paškal Buconjić postao biskupom i vikarom apoštolskim u Hercegovini. Ovo nam je s jedno strane vrlo žao bilo, što minù ta sreća za sada vriednoga Hercegovca, da si zar bolje ojači pleća za teret ovaj, i nabere još koju kiticu kriepostih svetih u tom čudnom gradu Rimu, koje će s vremenom sijati po otačbini svojoj; a s druge strane veselimo se, što ga je zamienio vrli o. Angjeo Kraljević, komu iz srca sva Bosna čestita i raduje se, jer je muž dostojan, vriedan i za Hercegovinu zaslužan. Živila braća Hercegovci! Bog jim uzdržao u sredini njihovoj vikara apoštolskoga na mnogo lietah, na korist vjere i naroda!

Održa pobjedu junačka Hercegovina, i zadobi vlastitoga sina za vrhovnoga pastira; nepogodiše zlobnici, koji govorahu, da će sa smrtju Barišića umrieti i vikarijat hercegovački, ter se opet s Bosnom sjediniti. Što će pako učiniti Bosna, ili pravije njeni poglavari, koja je takodjer bez pastira za sada? Bojimo se, da nam se opet pravo naše nenaruši, po kom imali bi imati izmedju sebe biskupa, koje pravo ista propaganda priznaje, dočim sadašnji državnik, velečastni o. Blaž Josić, čuvši za smrt pokojnoga Frankovića, polag istoga prava, data ovoj državi dne 30. Srpnja 1635. i dosad vazda priznavana, primivši se po primjeru predstavnikah svojih uprave privremene vikarijata apoštolskoga u Bosni, javi to propagandi, koja ne samo da se nije protivila, nego učini dne 27. Studenoga pr. g. istoga državnika pravim administratorom apoštolskim u Bosni s naslovom „Reverendissimus" i dotičnom oblastju biskupskom, exceptis iis, quae characterem episcopalem requirunt, do novoga biskupa. Odtud bi se nadati mogli, da ćemo i mi zadobiti Bošnjaka za biskupa, ako samo izbirači budu složni, koji su, kako se čuje, dne 27. Prosinca pr. g. sabrali se u Sutinski, i birali biskupa, ter na odobrenje svetomu otcu poslali; tim laglje, što se i propaganda rimska osvjedočiti mogla, da stranski, makar bio istoga roda i jezika, nemože imati uspjeha kod puka, jer niti je vješt puku ni svećenstvu, niti toliko ljubi puk ni svećenstvo. To se moglo uviditi u pokojnom Frankoviću, koj tome nije kriv bio, i koj je sam više putah govorio: „Ja znam, da bi vi volili, da je vaš biskup Bošnjak, ali tako je učinila propaganda; ja sam morao doći." Bog mu se duši smilovao, on je nam dobar bio, ali da smo volili, da je bio iz Bosne, to stoji. Uvidivši to Bošnjaci valjda će drugčije sada postupati u odabiranju svoga pastira, i tražit će valjda muža, koj je zaslužan i u redu i u puku, koj je za razširenje vjere Isusove i slave Božje, koj je radin i marljiv; jer, kako veli sv. Pavao ap., koj se nebrine svojom kućom, kakvu će brigu imati s crkvom Božjom? Tražit će valjda trizmena u svemu, vješta u upravljanju i vladanju, mogućega u govorenju, o kom dobro misle i govore isti inovjerci. Ovakih muževah imademo hvala Bogu podosti, pa šta nam se više hoće, nego uprti prstom u jednoga od ovakih, i reći mu: „Zdrav biskupe! Ti nam budi, što su Mojses i Jozue bili Izraelićanom; ti nas vodi po ovoj dolini od suzah k luci vječnoga spasenja; ti nam daj i lomi hljebac duhovni; tebe ćemo sliediti, tebe ćemo slušati, na tvoj ćemo glas i u vatru i u vodu u onih, koja su za vjeru i domovinu." — Ovako ako budu učinili birači, onda ćemo se radovati novomu biskupu. Ali ako bude svaki radio za sebe i podkopavao one, koji su za taj posao, i ocrnjivao ih, a ako se narinu nesposobni, i kojim se neraduje ni puk, ni braća, onda nek se nečudi biedna Bosna, što joj nedaju njezinoga sina za pastira; jer to prieče oni njeni sinovi, koji traže, što za njih nije, koji su sebični, srebroljubci, koji samo od stada vunu strižu, a za napredak istoga se nebrine, niti se za hranu duhovnu istoga stada

neskrbe. Ovakovih nam nedaj Bože! Već ako bi se koj našao, da bi mutio i crnio brata svoga, samo za svoj interes, smeti ga Bože! i nadahni prijatelje pravoviernoga stada tvojega bosanskoga, nek se i oni pobrinu za nas sirote ondje, gdje treba, da dobijemo za pastira drugoga Miletića, oli najskorijega Šunjića.

Vi dakle birači! ako vam je do slave Božje, do ljubavi biednoga roda, do napredka tužne domovine, i do česti vaše stalo, nedajte se zavoditi kojekakvom strastju, pristranostju, sebičnostju, oli što je najgore, mržnjom napram komu, nego metnuvši ruke na prsa svećenička duševno gledajte i pravedno (postavivši obzir ljudski na stranu) sudite i odaberite trojicu za predstavit svetoj stolici, koji su sbilja za to breme sposobni; a ova će videći vas složne za sigurno jednoga okruniti. Nemojte drugčije čineći navlačiti na se korbu potomstva; nemojte pripustiti, da vam se imena zabilježe ružnimi slovi u povjestnici, ako se vašom krivnjom opet neučini nam polag prava; nemojte nas cviliti davši nam pastira nepovoljna, dosti smo i onako ucviljeni. Barem dajte nam, tko će nas u duši razveseliti i pokriepiti naukom spasonosnim i izgledom dobrim, kad vam nije dano, da nam tjelesne potrebe i nesgode olakšate.

Pisano u Bosni na mlado ljeto godine 1865.

Viestnik.

Iz Zagreba. Velečastni gosp. Baltazar Bačo, svećenik nadbiskupije zagrebačke i nadarbenik pod imenom sv. Duha u trgovištu Jastrebarskoj, navršiv srećno pol vieka svoga misničtva, služio je tamo prošle nedjelje na blagdan imena Isusova svečanu petdesetoljetnicu misu.

Uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački, uvaživ vrline i zasluge vriednoga jubilara, imenovao ga je tom prilikom počastnim prisjednikom duh. stola.

— Iz crkve voloderske ukradjen je 3. t. m. crkveni plašt (pluvial), kupljen prije godinu danah za 85 for. Plašt je ovaj težak, francezke tkanine, ljubičaste masti, a naokolo bielo obrubljen; ima izvana pozlaćene kopče, a unutra su prišite druge proste od žice (drota). — Ako bi tko ušao u trag ovomu plaštu, umoljen je, da to prijavi župniku u Voloder, kamo je posliednja pošta Popovača.

U istoj župi preostalo je od stare crkve jedno zvono, dvie i pol cente težko, vrlo dobro, blagoglasno i jako, te se kao suvišno prodaje u priličnu cienu. — S istoga uzroka nudi se za dvie trećine ciene, za 60 for., oltarna slika hvat visoka, primjerno široka u liepih okvirih, te u Gradcu umjetno izvedena i sasvim dobro sačuvana; predstavlja pohod bl. D. Marije (svetkuje se 2. Srpnja) s osobami: Marijom, Josipom, Jelisavom i Zakarijom. — Tko bi želio jedno ili drugo kupiti, neka se obrati na tamošnjega gosp. župnika Miu Novosela, počast. prisjednika duh. stola i podjašprišta kotara moslavačkoga.

Iz Milana. Oko polovine Prosinca bijaše u Milanu u nadbiskupskoj palači poveća skupština kanonikah, župnikah i ostaloga svećenstva milanske biskupije, da se dogovore, kako bi jim se valjalo držati za obranu i korist crkve u ovoj bujici vremena, a da se opet podpuno slože s načeli, koja će morebiti do skora sv. stolica proglasiti.

Iz Rima. Na 15. Prosinca spaljeno je 133,000 državnih zadužnicah, dakle toliko plaćeno i duga državnoga. Rim nikoga neguli, pak opet dugove plaća, dočim Turin robi, pak jošte pravi dug na dug.

Iz Berlina. Katolički vojni župnik Simon iz Vratislave (glasovit od Düppela) bje na naročitu zapovied kralja dne 17. Prosinca pozvan ovamo brzojavom, da bude kod dolazka 18. puka. Pozdravljajuć odlikovane vojnike obrati se kralj napose k vojnim duhovnikom (Simon, Nagel, Leupold, Albert i Bollert), te prizna i pohvali njihovu za rata pokazanu hrabrost i revnost. — Oko polovine Prosinca obsudi sud 2 čovjeka, koja su pred dvjema gospodjama u istom coupéu željezničkoga vlaka prostački nesramno govorila, na četiri tjedna zatvora, i to po §. 150. kaznenoga zakonika sbog javne povrede stidljivosti.

Iz Francezke. Francezka vlada, zabraniv okružnicom ministra pravosudja biskupom, da nesmiju svomu duhovničtvu priobćiti prvi dio papinske enciklike s dodatkom osudjenih stavakah, stavila je biskupe u veliku nepriliku. Više njih odgovorilo je popečitelju na njegovu okružnicu, oštro osudjujuć onu naredbu. Čuje se, da biskup orleanski Dupanloup sprema proti njoj posebni spis. Biskup moulinski, što je glavom u svojoj stolnoj crkvi pročitao i zabranjeni dio enciklike, a nadbiskup besançonski, kardinal i senator, što ju je diljem priobćio, pozvani su pred državno vieće na odgovor, obtuženi radi zlorabe svoje vlasti. Grof Montalembert i vojvoda de Broglie, o kojih su novine pisale, da su nezadovoljni s enciklikom, te pripravljaju njekakovu koaliciju, naperenu proti načelom u njoj izrečenim, izjaviti će, kako se glasa, u sliedećem svezku svoga časopisa „Correspondanta,“ da odobravaju sasvim papinsku okružnicu.

* Knez Kuza uveo je u podunavske kneževine novi koledar za medjunarodno obćenje, zatim za brzojavne i poštanske poslove.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 4. U ČETVRTAK 26. SIEČNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Bl. Petar Kanizij.

Piše kan. N. V. u Rimu.

Nije putnika smierajuća u klasičku Italiju, a poosob u vječni grad, koj izpovjedio nebi, da mu sve putne nepogode, na koje nagaziti ima, stostruko nadoknadio nije već onaj čas, kad je stupio na zemlju, odkle sunce prave vjere ogrijava vas sviet katolički. I po mene vrativšâ se u Rim bijaše utješljivo i radostno dočuti, da će nakon malo danah namjestnik Isusov divan uzor kršćanskih kriepostih, naime postojane radinosti, jakosti i poniznosti sinovom sv. crkve pred oči staviti, povisiv Petra na čast oltarsku. Riedki taj i po crkvu katoličku velevažan čin bijaše u nedjelju dvadeset sedmu po Duhovih u arcibaziliki sv. Petra obavljen sjajnostju, kakovoj izvan Rima zalud druge tražiš. Za svetčane službe na prošnju postulatorovu bi s mjesta tomu priredjen papinski list pročitan, kojim se Petar uvršćuje medju blaženjake nebeske. Oliš uzor. stožernikah i inih velih crkovnih dostojanstvenikah odlično mjesto zasjedoše zastupnici onih gradovah njemačkih, u kojih je bl. Petar za svoga života vjeru Krstovu zastavljao, kriepio i proti hudim novotarcem odvažno i uspješno branio. — Istinu mi je reći, da mi se dalo na čudo, što sveučilište bečko, na kom je Petar i perom i riečju uvriežilo se već za onda novotarstvo i propalu u gradu i okolici mu ćudorednost zdravim zrnom nauka Spasiteljeva kriepio i vidao, što velim pomenutoj i zanj svakako častnoj svetčanosti dostojna zastupnika odaslalo nije; što i sama arcibiskupija bečka, kojoj je kako biskupiji pune tri godine upravljateljem bio, pri znamenitom činu ničim učestvovala nije. S toga koliko čuda, toliko s druge ruke veselja, što je liepa srećica htjela, da slavju tomu i za naš pravovjerni narod s gledišta zakonskoga odista puno radostnu, prisustvuju preuzvišeni g. biskup djakovački i putni mu prečastni drug, malo danah prvo prispjeli u svetu varoš, da oliš drugih svojih zadaćah na grobovih sv. apoštolah svoju pobožnost obave, a pri sv. otcu svoju neograničenu odanost i počast zasvjedoče. Rekoh slavlje i za nas radostno: jer jedva što je po želji i nalogu sabora tridentinskoga glasoviti „Nauk kršćanski Kanizijev“ svjetlo ugledao, već ga marljivi naši svećenici, a na poseb Franjevci bosanski u hrvatski jezik prenesoše, crkvena mu, školska i domaća vrata raztvoriše, te je u narodu našem kao velemoćno sredstvo sv. vjere sve do nedavna djelovala ta zlatna po svuda i svikad u zviezde kovana knjiga.

Tko je iole zavirio u poviest crkvenu XVI. vieka, te bezpristrano propratio težnje slobodnjakah talijanskih za zadnjih desetak godinah, najti će lahko priličnu podobu medju Njemačkom za kobne reformacije i medju Italijom za sadanje nezakonite težnje za „jednom, ujedinjenom Talijanskom.“ Sad se po ovoj liepoj zemlji propovieda na sva usta bezuzdana sloboda, dižu se na sve strane zastave skvarenosti, namiču se ljudi svakakova obraza za čelovodje; tuže se sdušni ljudi danas na nasrtaj, na silu, mogućtvo i hinjenje protivnikah. Osvrnimo se malo na Njemačku, kakva bijaše prvo tri vieka, pa ćemo spazit bezdušno pogažen ugled i dostojanstvo crkovno, opustošene samostane, potlačene crkve, ogadite katoličke zavode, razagnane i pohuljene biskupe i svećenike, koji neizpovjediše i nepodpisaše kriva nauka, te nekoracnuše putem novotarskim; smotrit ćemo velmože i vladare, koji riečju svojom krive naučitelje štite u saborih, oružjem i novcem brane na vladanjih. — Danas kazuju u Italiji štampu sramotnu, koja siplje medju sviet mahne odista pošastne, izlaže na sprdnju i rugotu svaku častnu stranu sv. vjere. I ovoj slici liepe prilike u tadaš-

njem zapadu: nečastive knjige pune ubitačna otrova poput poplave na sve strane razobćene bud za što medju mladež, razbacane u gradovih kako i u selih, ogadiše i skvariše svaku nemalo vrst ljudstva; pogrde što crnje hitane na zatočnike istine i poštenja. — Nije ni u tom bitne razlike, kako se danas sklapa urota i podticava narod na nemir, pobunu i nezadovoljstvo; tà to ti je bilo priznano i posvećeno sredstvo prevratnim tadanjim nakanam. Ovu buru užasnu po Njemačku i po vjeru katoličku raztjerà, a vjeru, gdje bijaše izkorenjena ili zapuštena, na novo zasadi i osnaži gorljivo poslovanje bl. Kanizija na polju vjerozakonskom. U sadašnjoj dakle nepogodi i smjesi svega, što je sveto i svjetsko, najpriličnije i najmudrije bijaše, što nam sv. otac pokazà, kako je ruka Božja najbližja, gdje prieti najveća pogibelj, što nam prvostolnik predoči primjer, u koj ako se ugledali budemo, nikad neprijatelj trajne neodržà pobjede. Da se potanje s bl. Petrom upoznamo, evo ponajglavnije crtice njegovoga života.

Bl. Petar Kanizij ozvan po stožerniku Stanislavu Oziju, za onda puno glasovitom „batom krivovierničkim," a po Baroniju „mužem častnim, čigova je slava raznešena u evangjelju po svih crkvah, dikom najplemenitijom sve Njemačke," — ugleda svjetlo Božje u Nimvegah, varošu kotara Geldrijskoga u Belgiji*) g. 1521., dakle one iste, kad je sv. Ignacijo, utemeljitelj družbe isusovačke, na svoju dobru sreću ranjen pri obrani grada Pampelune. Već za rane mladosti poiskao je kolonjsku školu, da se ondje svjetovnim znanostim uči. Uzev si primjer u Nikoli Eskiju, svom učitelju i svećeniku velika glasa i ugleda, nastupiv jedva dvadesetu prikaza se Bogu zavjetom vječne čistoće, da tim izbjegne običnu draženju dobe svoje na taštine. Za toga oviv tielo strogom pokorničkom haljom učio se u pomenutoj učioni pravu svjetovnomu, a kašnje crkovnomu u Lovanu. Već u toj dobi milo mu bilo i ugodno u pomanjih kruzih pače i na javnu biediti i suzbijati krivovjerstvo; a da tomu obsežniji steče djelokrug, zamienio je tihi i inače obljubljeni mu red kartuzianski s družbom isusovačkom malo prvlje potvrdjenom po Pavlu III. u koju uvršćen god. 1534. mjeseca Svibnja u gradu Moguncij, dovrši propisanu kušnju u Kolonji pod rukovodstvom o. Petra Fabra, koga je nakon dovršenih bogoslovnih naukah kako svećenik u ravnateljstvu nasliedio. U ovoj službi kadgod mu bilo prilike, propoviedao je narodu o otajstvih i istinah Božjih, tumačio listove sv. Pavla bogoslovom na sveučilištu, a evangjelja u kolegiju montanskom; uza to je izpravio i spojio u jedno djela sv. Cirila Aleksandrijskoga i Lava Vel. s nakanom, da ih javnosti izruči. Do malo bilo mu se odreći osobnih učevnih zabavah, te se po zahtjevu obćega zakonskoga interesa premjestiti na polje javnih poslovah. U dvadeset petoj dobe svoje povjereno mu bude učiteljsko mjesto na sveučilištu kolonjskom, gdje već njeki dio puka otrovan bijaše kacirstvom, spremna na sve opako mladež učionska, podbadana riečju i djeli novotarskih učiteljah. I sam nadbiskup Herman, obmamljen sjajnimi imeni „reforme, čista i čila evangjelja," pozva iz Strasburga Martina Bauera, a od inud Melanhtona, Pistorija i ine glasatelje novoga nauka, raztvorì jim vrata gradska, te ovce Kristove povjeri straženju vukovah grabežljivih. Grad Kolonja, vas zauzet za istinu katoličku, sgrozavao se već nad pukim imenom novotarstva. Bl. Petar i uzanj druzi prognani iz kućišta sbora svoga, pohuljeni na svakoju, što su gorljivo podučavali djecu, propoviedali narodu, sabirali i oplemenjivali raztrešenu i zapuštenu učeću se mladež, svedj se domišljao, kako da zlu vas skoro mah preotelu doskoči; sgodno mu se pričinilo oprositi pomoć u Karla V., čigovim oružjem već dobrano i sretno ponižena bijaše obiest protestantska; istovjetno u biskupa lutiškoga Jurja austrijskoga, prvoga područnika nadbiskupa kolonjskoga i sina Maksimiliana I. Za zastupnika toga obće primljenoga predloga bijaše odabran jednoglasno po svećenicih i sveučilištu Kanizij. Obaviv povjerenstvo na najbolju povrne se u Kolonju; za malo eto ti očišćenih od svake zablude kolonjskih gradjanah, a mladeži navedene na pravi pravac; Herman po papi izobćen, po želji careva senata i papinoj svrgnut s dostojanstva nadbiskupskoga i izbiračkoga.

Putujuć k caru toli dobrostivu poiskao je u Vormsu i Ulmu nadbiskupa augsburžkoga stožernika Otona Truhsesa; ovaj u malo danah spoznav Kanizija učena i mudra ponudi mu, ako i ne stariju od dvadeset i šest lietah, da bude uz o. Klaudija Jaja, već odaslana u ime svoga bogoslovca, njegov zamjenik u veličanstvenom saboru tridentinskom, gdje se snašao najodličniji cviet vasionoga kršćanstva. Ako i jest Kolonja i u stožernika i u sv. Ignacija svaku pokušala, da si pričuva svoga apoštola, ipak mudri ljudi dosudiše, da je prečja i važnija sveobća crkovna stvar, o kojoj se u Tridentu razpravljalo, nego-li interes pojedina grada. Malo ga bijaše u Tridentu, pošto je sabor premješten u Bolonju. Otci sabrani takodjer u brzo osvjedočeni o mudrosti i temeljnom nauku Petrovom izručiše mu, da u slogu što čišćem napiše sve, što je znati i vjerovati o svetotajstvih, što su već dobrano priredili bili otci Salmeron i

*) Geldrija (Geldern) za onda bijaše vladana kako knježevina a dio državicah doljnjo-njemačkih sjedinjenih s Belgijom. Danas je spojena s kraljevinom holandezkom.

Lainec. Po razpuštenom saboru pozva ga sv. Ignacij u Rim; pokle je u Mesini sjajno dokazao svoju osebujnu vještinu, gorljivost, te neopisivom poniznošću svoju volju podčinio i podao volji svojih starešinah, poosob sv. Ignacija, vrati se u Njemačku, našav novo bojište proti krivovjerstvu u Ingolštatu, gdje kacirstvo, zao običaj i preziranje svega, što je po vjeri, udariše crne šatore svoje; veća pola sveučilištnih naučiteljah podala se šarenu životu, pa dosljedno branila novi nauk; zlo odovud razleglo se i u narodu. Kanizij oprosi sv. Ignacija, da mu pridieli njekoliko drugovah učenih, da se po njih sveučilištu povrne stara novotarci osakaćena čast. Otac Petar sa još dvojicom bacao je sa štolca sveučilištnoga striele na kacirstvo, te u brzo razpršio tmicu nevjerstva; propoviedajuć na pučku otvorio je oči varkom zasliepljenu umu, pobijajuć zločine krieposti je njeno poštenje povratio. Danju i noćju djelovaše djela milosrdna, kojih s pravom vjerom malo ne u svih kruzih nestalo bilo. Jedva minula dva ljeta, bl. Petru urodila radnja bujnim plodom: crkve doslje puste, svakom sgodom i opet napučene, gradjanstvo se i opet kriepi svetotajstvi, bogoštovju i opet dostojno počitanje i sjaj. Kamo će mu veće priznanje trudovah njegovih? Da pak i doslje sveučilište ostane školom istine, izbraše Petra za njena velemožna rektora, a do malo i za podkanceliera, nu ove časti, zalud većput i samim Albertom knezom bavarskim oprošen, primio nije.

U odsutju cara Ferdinanda krivnjom doglavnika Leonarda Zegija bez velika napora unišlo je novotarstvo u austrijski carevac grad i u pokrajine njegove. Znatnije stolce zasjeli bijahu učitelji varalice, a knjige nečastive odaslane iz Saksonske poplaviše poput silne bujice sve i visoko i nizko, stida nestalo, a javno se slavi i hvalisa „reforma", najsvetije stvari izlažu se skrajnoj rugoti. Samostani i tuj opustošeni, do tri sto župah lišeno svojih pastirah, već od dvadeset godinah zameo se i trag crkovnu običaju, pače zakonu, uslied koga svaki željan poći u svećenike prikazati se imadjaše svomu biskupu, da se ov osvjedoči, da-li je dotični tomu potrebitimi svojstvi osposobljen, ili nije. Dà strašnih ruševinah, što ih počini novi nauk; — nu svedj je tako, da gdje gospodar nezidje, da tuj neprijatelj i nepogoda podrušava. Caru bje dokazana spasonosna i uspješna radnja bl. Petra po drugih istom bolestju okuženih stranah, pa i on s dopuštenjem papinim i Ignacijevim pozva Kanizija u pomoć. Petar došav u Beč te doznav, s kakovimi mu se ogledati na mejdanu, počè i tudie najprvo na sveučilištu, pa javno u crkvah kukolj triebiti, te zdravo sjeme nauka Božjega zasijavati nemareć za jad, porugu i prietnje neprijateljah svojih; s prvine mu rad slabo se oplodio, dok mu njeka ubitačna pošast izrodila se u gradjanstvu ožudjenu svrhu olahkotila nije. Odovud obhadjao je one uboge krajine, koje već od davna ostaše bez duhovnih svjetiteljah, bez svojih pastirah, tuj neumorno propoviedajuć, svetotajstva dieleć razori u brzo svu sgradu krive vjere. — Navrativšu se u Beč novo naprtiše brieme, pošto je iza smrti biskupa bečkoga imenovan dvorskim propovjednikom. Ferdinand, ocieniv još bolje krieposti Kanizijeve, htjedè na svaku ruku posadit gà na biskupski stolac, nu čim se njemu činilo, da bi tim djelokrug njegov znatno ograničen bio, odreče se opetovano mu ponudjene časti. Da se poraslo stabalce bolje učvrsti i razgrani, nastavi Petar apoštolske svoje radnje u glavnom gradu, sad na sveučilištu, sad u dvoru, sad u zavodih, crkvah i varošu, napokon zadade novotarstvu i njegovim zatočnikom smrtnu ranu. Skoro je nepojmljivo, kako je za tolika poslovanja po svuda, u gradu i okolo njega još ujagmiti mogao časa, da napiše knjige spasonosne obuke, namienjene i udomljene ne samo u Njemačkoj, već po svem katoličkom svietu.

(Konac će sliedlti.)

SYLLABUS

complectens praecipuos nostrae aetatis errores, qui notantur in allocutionibus consistorialibus, in encyclicis aliisque apostolicis litteris sanctissimi Domini nostri PII PAPAE IX.

§. I.

Pantheismus, naturalismus et rationalismus absolutus.

I. Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque numen divinum existit ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura et iccirco immutationibus obnoxius, Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et justum cum injusto.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

II. Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

III. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex et naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

IV. Omnes religionis veritates ex nativa humanae rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma, qua

homo cognitionem omnium cujuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat.

Epist. encycl. Qui pluribus 9. novembris 1846.
Epist. encycl. Singulari quidem 17. martii 1856.
Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

V. Divina revelatio est imperfecta et iccirco subjecta continuo et indefinito progressui, qui humanae rationis progressioni respondeat.

Epist. encycl. Qui pluribus 9. novembris 1846.
Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

VI. Christi fides humanae refragatur rationi; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

Epist. encycl. Qui pluribus 9. novembris 1846.
Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

VII. Prophetiae et miracula in sacris litteris exposita et narrata sunt poetarum commenta, et christianae fidei mysteria philosophicarum investigationum summa; et utriusque testamenti libris mythica continentur inventa; ipseque Jesus Christus est mythica fictio.

Epist. encycl. Qui pluribus 9. novembris 1846.
Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

§. II.

Rationalismus moderatus.

VIII. Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, iccirco theologicae disciplinae perinde ac philosophicae tractandae sunt.

Alloc. Singulari quadam perfusi 9. decembris 1854.

IX. Omnia indiscriminatim dogmata religionis christianae sunt objectum naturalis scientiae seu philosophiae; et humana ratio historice tantum exculta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam reconditioribus dogmatibus scientiam pervenire, modo haec dogmata ipsi rationi tamquam objectum proposita fuerint.

Epist ad Archiep. Frising. Gravissimas 11. decemb. 1862.
Epist. ad eumdem: Tuas libenter 21. decembris 1863.

X. Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille jus et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at philosophia neque potest, neque debet ulli sese submittere auctoritati.

Epist. ad. Arch. Frising. Gravissimas 11. decemb. 1862.
Epist. ad eumdem: Tuas libenter 21. decembris 1863.

XI. Ecclesia non solum non debet in philosophiam umquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, eique relinquere ut ipsa se corrigat.

Epist. ad Archiep. Frising. Gravisimas 11. decemb. 1862.

XII. Apostolicae Sedis, romanarumque congregationum decreta liberum scientiae progressum impediunt.

Epist. ad Archiep. Frising. Tuas libenter 21. decem. 1862.

XIII. Methodus et principia, quibus antiqui doctores scholastici theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt.

Epist. ad Archiep. Frising. Tuas libenter 21. decem. 1863.

XIV. Philosophia tractanda est nulla supernaturals revelationis habita ratione.

Epist. ad Archiep. Frising Tuas libenter 21. decem. 1863.

N. B. Cum rationalismi systemate cohaerent maximam partem errores Antonii Günther, qui damnantur in epist. ad Card. Archiep. Coloniensem: Eximiam tuam 15. junii 1847., et in epist. ad episc. Wratislaviensem: Dolore haud mediocri 30. aprilis 1860.

§. III.

Indifferentismus, Latitudinarismus.

XV. Liberum cuique homini est eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

Litt. Apost Multiplices inter 10. junii. 1851.
Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

XVI. Homines in cujusvis religionis cultu viam aeternae salutis reperire aeternamque salutem assequi possunt.

Epist. encycl Qui pluribus 9. novembris 1846.
Alloc. Ubi primum 17. decembris 1847.
Epist. encycl. Singulari quidem 17. martii 1856.

XVII. Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Ecclesia nequaquam versantur.

Alloc. Singulari quadam 9. decembris 1854.
Epist. encycl. Quanto conficiamur 17. aug. 1863

XVIII. Protestantismus non aliud est quam diversa verae ejusdem christianae religionis forma, in qua aeque ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

Epist. encycl. Noscitis et Nobiscum 8. decem. 1849.

§. IV.

Socialismus, communismus, societates clandestinae, societates biblicae, societates clerico-liberales.

Ejusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in epist. encycl. Qui pluribus 9. novemb. 1846.; in alloc. Quibus quantisque 20. aprilis 1849; in Epist. encycl. Noscitis et Nobiscum 8. decem. 1849.; in alloc. Singulari quadam 9. decem. 1854.; in epist. encycl. Quanto conficiamur moerore 10. aug. 1863.

§. V.

Errores de Ecclesia ejusque juribus.

XIX. Ecclesia non est vera perfectaque societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire, quae sint Ecclesiae jura ac limites, intra quos eadem jura exercere queat.

Alloc. Singulari quadam 9. decembris 1854.
Alloc. Multis gravibusque 17. decembris 1860.
Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

XX. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. Meminit unusquisque 30. septembris 1861.

XXI. Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi religionem catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem.

Litt. Apost. Multiplices inter 10. junii 1851.

XXII. Obligatio, qua catholici magistri et scriptores omnino adstringuntur, coarctatur in iis tantum,

quae ab infallibili Ecclesiae judicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epist ad archiep. Frising. Tuas libenter 21. decem. 1863.

XXIII. Romani Pontifices et concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, jura principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis erraruut.

Litt. Apost. Multiplices inter 10. junii 1851.

XXIV. Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

XXV. Praeter potestatem episcopatui inhaerentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

Litt. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

XXVI. Ecclesia non habet nativum ac legitimum jus acquirendi ac possidendi.

Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.
Epist. encycl. Incredibili 17. septembris 1863.

XXVII. Sacri Ecclesiae ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

XXVIII. Episcopis, sine gubernii venia, fas non est vel ipsas apostolicas litteras promulgare.

Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.

XXIX. Gratiae a Romano Pontifice concessae existimari debent tamquam irritae, nisi per gubernium fuerint imploratae.

Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.

XXX. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a jure civili ortum habuit.

Litt. Apost. Multiplices inter 10. junii 1851.

XXXI. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante apostolica Sede.

Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.
Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.

XXXII. Absque ulla naturalis juris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad episc. Montisregal. Singularis Nobisque 29. septembris 1864.

XXXIII. Non pertinet unice ad ecclesiasticam jurisdictionis potestatem proprio ac nativo jure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist. ad archiep. Frising Tuas libenter 21. dec. 1863.

XXXIV. Doctrina comparantium Romanum Pontificem principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est, quae medio aevo praevaluit.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

XXXV. Nihil vetat, alicujus concilii generalis sententiâ aut universorum populorum facto, summum Pontificatum ab romano episcopo atque urbe ad alium episcopum aliamque civitatem transferri.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

XXXVI. Nationalis concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

XXXVII. Institui possunt nationales Ecclesiae ab auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae.

Alloc. Multis gravibusque 17. decembris 1860.
Alloc. Jamdudum cernimus 18. martii 1861.

XXXVIII. Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

(Konac će sliediti.)

Dopisi.

Iz gornje Stubice dne 2. Siečnja 1865. *) Naravi čovječanskoj prirodjeno je, da malo ne svaki čovjek sve, što se ugodna oli neugodna s njim dogodi, rado drugomu priobći, nastojeći svoje uzradovanje uzmnožiti ili biedu sažaljenjem umaliti. Tako evo i dopisniku ovih redakah se dogodi dne 22. Prosinca godine 1864. kod svečanoga otvaranja pučke učione gornjostubičke.

Divit će se gdjekoji čitatelj i znaličan popitkivati: zašto se tekar sada jednom ovdje otvori pučka učiona? dočim one od prvašnjih jur vremenah po miloj našoj domovini malo ne u svakoj povećoj župi ako necvatu, ipak k procvietanju neumornim korakom stupaju.

Mili čitatelju! župa gornjostubička dade nadbiskupiji zagrebačkoj više revnih svećenikah, od kojih trojica resijahu kaptol zagrebački kao kanonici, naime: Znika, Vulama i Haramustek, ovaj stražnji lovorikom doktorah ovjenćan i opat, ini pako mnogo godinah bdijahu na raznih župah oko gospodnjega stada, kao: Petrović i Vulama u Medjumurju, Sačer u Orehovici, Rusan u Starih Čičah, a i sada se ponosi jednim crvenopojasnim ne samo župa višnička, već i ista nadbiskupija, dočim drugi pastiruje ovodravskim Vidovčanom, treći pako poslje dugotrajnoga pastirovanja sada na Zlataru živi u miru. Župa ista dade činovnikah državnih i gospodarskih, zanatnikah raznovrstnih — zanatom se svojim bavećih u Zagrebu, Varaždinu, Karlovcu, Osieku, Sisku, Samoboru, i inostranih zemaljah, kao: Beču, Pešti, Ljubljani itd. Ova župa prem bijaše doslje lišena učione, ipak na stotine broji medju istimi seljaci

*) Ovaj dopis objelodanio je i „Domobran," gotovo istimi riečmi sastavljen, kako je i ovaj; vidi se, da ga je ista ruka dostavila i njemu i nam. Ured.

osobah, koje se tako rekuć kriomice naučiše dobrano čitati i pisati. Ova župa i sada medju svojimi članovi broji dovoljno rukotvoracah za sve presnije poslove seljakom potrebite. — Ovakova župa nemože oskudievati na sposobnosti niti želji k izobraženju, jošte pako manje na osobah za izobraženje sposobnih; jer sposobnjakah za učionu počamši od 7. do 12. godine imade 627. Otezanju, podizanju i otvaranju učione glavni uzrok bijaše ubožtvo župljanah; župa bo ova tako je bregovi i brežuljci prekrižana, da medju 316 kućah niti deset ih neimade, do kojih bi se od župne crkve ravnicom doći moglo. Uz ono malo kukuruza i raži, što po gdjekojih jarugah od suše u sušnih, a u kiševitih godinah od namulja iz bregovah i brežuljakah dovaljana ostane, i mnogim župljanom jedva do božića, gdjekojim do pokladah, a malo kojim dulje hranu pruža, jedini joj je proizvod vino; iz toga ubogoga vina pribavlja se hrana, obuća, odjeća, plaćaju se porezi i ini se namiruju troškovi; a kad nerodica vina nastane, kukavno ti tada životare župljani gornjostubički!

Sedmu godinu boraveći očevidac u župi ovoj dovoljno se osvjedočih o revnom nastojanju velečastnoga gospodina Josipa Dijakovića, mjestnoga župnika, oko podizanja učione. On jošte za prijašnje državne uprave mnogo putah toli pismeno koli ustmeno nastojao je kod kotarskoga predstojnika i nagovarao ga, da bi se jednom posla latio, te neobhodno nuždnu i željno izčekivanu učionu dizati začeo; ali ovaj prinukan prineske pobirati, žito kupovati i Gornjostubičanom hranu davati, neimajući nikakove za učionu zaklade, niti u obćinskih blagajnah potrebitih za učionu novacah, nije mogao one župljane, koje prinesci uzdržavati je morao, pritjerivati na namirenje potrebitih za učionu troškovah.

Nu čim se povratila ustavna uprava, te godina 1862. i 1863. vinovu lozu obilatim i sladkim grożdjem, a ovo suzicom svojom bačve i lagve, a ovi kleti i podrume napunili, tada ti u mjestnom župniku dugo jur za prosvjetu svojih župljanah klijuća iskra uzpiri neutrnutu vatru; jer on odmah pohrli kotarskomu sudcu, poglavitom gospodinu Miroslavu Andrašiju, koj kako prije, tako sada i vazda neumorno poslujući za naobraženje sebi podčinjenih kotaršćanah, jedva dočeka prijavu župnikovu, s njim se dogovori, u poslu posve složi, te podizanje učione odmah započme s velikim naporom, požrtvovanjem i mnogimi nepogodami; jer župljani, zaduživši se u prijašnjih loših godinah, morali su dugove izplaćivati, i tako nebijahu podobni sve troškove odmah, već na rokove namirivati. Toga radi se s dogotavljanjem i otvaranjem učione otezalo.

Čim se pako djelo dogotovilo, izbor učitelja ovršio, sposobnjaci za učionu pobilježili, i izbor učenikah po mjestnom župniku, kotarskom sudcu, mjestnom učitelju i obćinskom glavarstvu dovršio, te 82 učenika za sada odmah, na koliko to prostorija učione i daljina župnih miestah od učione dopušta, a po polugodišnjem izpitu za podnevno polazivanje učione opet toliko odabralo, bude otvorenje učione opredieljeno na 22. Prosinac, koj bje pravi dan radosti i uzhićenja ne samo za Gornjostubičane, već i za svakoga prisutnuga, razumom se služećega i naobraženje ljubećega čovjeka. Taj dan ranom zorom veliko zvono, kojim se samo nedjeljom i na blagdane zvoni, dade znak ove radosti pozivajuć školsku mladež u učionu, a ine župljane k umnoženju slavja. Isto zvono ponovi svoj glas oko 9 satih, a oko 10 satih svi mjestni zvonovi oglasiše svim, da sada jednom kucne sat, u kom će se otvoriti vrelo bolje budućnosti gornjostubičkim žiteljem. Oko ½11 krenuše učenici iz učione, prisutna mjestnim župnikom pozvana gospoda iz župnoga dvora, a župljani došavši u dovoljnom broju iz mjestnoga trga u hram gospodnji pod tutnjavom mužarah, da tamo od Otca svjetlosti, od kojega svako dobro dolazi, izmole mladim početnikom — nadi bolje budućnosti gornjostubičke — darove Duha svetoga. Čim služeći svećenik praćen tutnjavom mužarah zapjeva „Dodji Duše sveti," gospodin Gjuro Bartolac, mjestni učitelj, s četvoricom učenikah jur, koliko to kratkoća vremena dopusti, u pjevanju podučenih, milozvučnim našim glasom uz pratnju orguljah običajnu izpjeva pjesmu. Služba Božja se svrši i učenici se vrate u učionu, a namah širom otvore se vrata od učione, te unutra stupi velečastni gospodin Ivan Kralj, župnik dolnjostubički, kotarski bilježnik, kao namjestnik kotarskoga podjašprišta velečast. gosp. Stjepana Matkovića, duhovnimi poslovi u vlastitoj župi zapriečenoga, s poglavitim gosp. kotarskim sudcem, mjestnim župnikom i obćinskim glavarstvom, prizva u učionu i njezin hodnik nadošavše roditelje učenikah i ine župljane, te izjaviv nalog sebi od kotarskoga podjašprišta podan, kao izaslanik duhovnoga stola krepkim govorom nazočnim bjelodano dokaza, da akoprem svemogućim prstom Stvoritelja korenje debla prosvjete u narav čovječansku je postavljeno, ipak ovo korenje mora se gibati, da iz njega može isto deblo niknuti, u vis prama svom Tvorcu se dizati, pupati, listati, razgranjivati se, cvasti, ploditi i dozrievati, te tako nalog Isukrsta govorećeg: „budite savršeni, kako i Otac vaš nebeski savršen jest" izpunjivati. Za to pako, kaže on, najprikladnija je učiona; svaki dakle, koj učionu diže, ili njezinomu podizanju oli boljku pripomaže, gospodinu Bogu najpovoljnije a ljudem najkoristnije djelo proizvadja, te od gospodina Boga nagradu, a od ljudih hvalu punim pravom izčekivati može. Radi toga obrativši se a kotarskoga sudca i mjestnoga župnika, kao prve i najglavnije sudjelaoce kod ove učione, srdačno im zahvali na njihovom revnovanju, zatim obćinskomu glavarstvu i župljanom za njihovu radnju, prineske i sudjelovanje. Napokon opomene sve dotičnike, da svimi silami nastoje zajedno, kako da ista učiona bude u istinu plodonosni vrt prave prosvjete, te ju izruči mjestnomu župniku kao ravnatelju učione, da ju pazi kao zenicu svoga oka, mjestnomu

duhovnomu pomoćniku, da ju njeguje kao miomirisno cvieće, te i mjestnomu učitelju, da ju brižno vodi kloneć se stranputicah po stazi vodećoj k pravomu naobraženju. Zatim prosbori umiljatim glasom gosp. kotarski sudac, te zahvalivši se sl. duhovnomu stolu na sudjelovanju kod podizanja i otvaranja ote učione, predstavljenomu po predgovorniku, istomu predgovorniku na trudu kod nazočne svečanosti, mjestnomu župniku, njegovomu pomoćniku, obćinskomu glavarstvu i župljanom; potakne sve nazočne na dužnu zahvalnost napram višjim vlastim, brinećim se za napredak puka i sredstvom učionah, obodri mlade učenike na neprekinuto polaženje učione i pozorno slušanje učevnih predmetah, da tako jednom valjano poučeni budu pravi kršćani, koristni obćinari, državljani i vjerni sinovi mile nam domovine. Kotarskoga sudca izmieni još mjestni župnik, te pošto se i on zahvali duh. stola izaslaniku, kotarskomu sudcu, obćinskomu glavarstvu i župljanom, nastojao je mladomu naraštaju i neukomu pučanstvu dosežnim govorom u mladeži probuditi želju za napredkom, a roditelje na savjestno i točno sudjelovanje kod kuće u poslu pouke njihove djece skloniti. U kratko da kažem, bio je to prizor, koj je svakomu bezzazlenomu očevidcu suzami radosti orosio oči.

Da je ova svečanost moćno djelovala na župljane i njihov mladi naraštaj, vidi se odtud, što su danas kod prvoga polazka učione ne samo sva djeca za učionu odabrana u opredieljeno vrieme prispjela, već petorica još silom se urinula i tražila, da se medju učenike upišu i u učionu primu. Ali bi toga i više bilo, da prostorije učione dopuštaju i udaljenost župnih miestah da prijazniji u sadanje zimsko doba dolazak pruža.

Po dovršenom tako uvodu mjestni župnik gostoljubivo počasti svu prisutnu gospodu, gdje su se uz tutnjavu mužarah nazdravljale zdravice svietlomu vladaru i vladarici, visokoj dvorskoj kancelariji, uzoritomu gosp. stožerniku, njegovomu duh. sboru, inim našim dostojanstvenikom i ostalim zaslužnim sinovom mile nam domovine.

Iz bjelovarskoga kotara početkom g. 1865. Ne davno sretnem iz nenada dobra si inače prijatelja, a on me umah zapità: što nova, brate, u političkom i katoličkom svietu? Ja mu odgovorim: za politiku me mnogo neboli glava, te mu stanem pripoviedati, što sam onomad zanimiva čitao u „kat. listu.“ Kada sam sve izpripovjedio, kosnulo se to njegova duha i srdca, s toga me i zapitao, odakle tebi toli riedke i važne viesti? Zar ti nečitaš „Zagreb. kat. lista“? prihvatim ja. Na što mi on reče: niti ga nedržim, kamo-li čitam, i to jedino za to, što je do zla boga hvalisan i prepun tudje slave i dike. Ele brate, primetnem, daleko si zalutao; tà katolički list nemože biti listom mržnje, nazloba, gnjeva, nasrta i tužbe, već glasilom prave kršćanske ljubavi, koja dobro djelo punim pravom i već za to iznosi na vidjelo, da se i ini za njim povadjaju; — zlu takova šta ni netreba, ono se samo po sebi dva puta dalje čuje, nego dobro. Milciadove pobjede nedadoše Themistokli mirno i pokojno spavati, pa taj ga upravo nemir najposlije uzvisi nad sve grčke vodje i junake! Neznam, da-li su ove moje rieči pale na zemlju crnicu, ili pako na krš i kamen; a meni ništa milijega na svietu, van dobre viesti bez laskanja pisati ob ovom ili onom, koga čast i slava zapada, držeći se one stare: „suum cuique.“

Minule godine prozvao njetko Crkvenu, „liepom Crkvenom.“ I sbilja, promatraj ju i sudi s koje ti volja ruke, ona je liepa, pa kad stupiš u njezinu župnu crkvu, jošte ljepša — preliepa. Ondješnji župnik Josip Menjak vriedan je nasljednik prečastnomu g. Husaru, koj je pomenutu župu, tako rekuć, iz nova uredio, da joj se već njeko doba slavno i liepo ime raznosi po svoj prostranoj nadbiskupiji. Sadanji naime župnik nesniva na stečenih predšastnikom lovorih, već se neumorno trudi i radi, da jedno sačuva, a drugo unapredi. Tu svjedoči nov crkveni krov, to nov žrtvenik sa krasnimi slikami sv. Antuna i Valentina, to nutarnje lice crkve većinom iz nova oslikane i nakićene, to napokon nova velika, umjetna i ukusna slika B. D. M. pohodne nad glavnim oltarom. Nu nečudi se tomu, tko zna, da je rečeni župnik i na prijašnjoj svojoj župi — Lovrečini — isto tako revan i radin bio; tamošnju župnu crkvu orguljami, velikim zvonom i svimi potrebami oskrbio, učionu utemeljio, župni stan, zdenac itd. iznovice sazidao. Za takove svrhe sredstva su dakako ponajviše tudja, al jih valja tražiti, naći i shodno upotrebiti; najveća dakle slava ide svakako onoga, koj se takovim poduzećem stavi na čelo, — koj nezdvaja, neokleva, te negleda prekršćenih rukuh, kako ovo ili ono svakim danom većma propada, već se osbiljno i odvažno prihvaća posla osloniv se na nar. poslovicu: „Pomozi si sám, pak će te i Bog pomoći.“ — Imam ja, Bogu hvala, i više sličnih ugodnih i bogoljubnih viestih iz ovoga kotara, al' za sada dosta. Budu-li ti dobro došle cienjeni moj „katolički liste,“ eto me do skora u nove pohode, žestio se na nje tko i koliko mu drago. (Pohod od Vaše strane bit će nam svagda drag i mio. Nemarajte za takove prigovore; tà čemu sve ljudi neprigovaraju? a tko bi svemu svietu pogaču namiesio? Ured.) Sretna ti bila i šestnaesta nova godinica!

St . . . .

Viestnik.

Iz Zagreba. Upravo je dotiskana pod danom 22. Siečnja na svećenstvo nadbiskupije zagrebačke izdana pastirska poslanica, u kojoj uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački prigodom približavajuće se korizme obširno raspravlja o ugledu; na ovu pa-

stirsku poslanicu vratit ćemo se, kada se bude razpošiljala po nadbiskupiji. — Čujemo, da će na brzo za za ovom ugledati svjetlo i drugi pastirski list, kojim će nj. uzoritost svomu duhovničtvu priobćiti i popratiti encikliku sv. otca od 8. Pros. 1864.

— Na bansku konferenciju, koju je preuzvišeni gospodin ban po nalogu nj. veličanstva radi izbornoga reda za predstojeći sabor trojedne kraljevine sazvao u Zagreb na 4. Veljače, pozvani su od strane duhovničtva katoličkoga: uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački Juraj Haulik, preuzvišeni gosp. biskup djakovački Josip Juraj Strossmajer, presvietli gosp. vladika križevački Gjuro Smičiklas, presvietli gosp. posvećeni biskup Dr. Vjenceslav Soić, presvietli gosp. posvećeni biskup Ivan Kralj, prečastni gosp. kanonik začesanski Dr. Stjepan Iliašević i velečastni gosp. Ernesto Filetić, podarcidjakon i župnik kutjevački.

U Spljetu umro je u noći od 11. na 12. Siečnja tamošnji biskup presvietli gosp. Pini.

Iz Rima. Koncem mjeseca Studenoga primi sv. otac misionara medju divljimi Indijanci u planinah sjeverne Amerike o. de Smeta, člana družbe Isusove. Kad papa vidje, gdje ulazi ovaj indijanski apoštol, razkrili ruke i pohrli pred njega, te ga zagrli nježno. U Lipnju pr. god. iznese broj oko 700, što jih u jednoj godini pokrsti ovaj misionar. To je godišnja žetva. Prije dolazka bijaše on na razgovoru kod Lincolna predsjednika, te mu ovaj zajamči mnoge poboljšice na probitak družbi Isusovoj. Predsjednik i vlada saveznih država priznavaju, da su ovi misionari jedini vrstni smiriti divlje stanovnike klisurastih planinah, te boljemu jih priučiti i naobraziti. S toga plaća sve troškove misije.

Iz Njemačke. Sklopilo se družtvo zvano „pomirene braće," te drži skupštine u Dortmundu u Vestfaliji. Program toga vjerozakonsko-državnoga družtva razjasnit će pravi smjer istoga. Evo ga. §. 1. Oni evangelički i katolički konzervativni muževi, koji ovaj program budu podpisali, stupiti će istim činom u vjerozakonsko i državno pobratimstvo. §. 2. Vjerozakon i politika moradu da idu složno, zajedno. §. 3. Sadanji vjerozakonski i državni položaj podieljen na stranke jest naopak. §. 4. Oni evangelici i katolici, konzervativni muževi, koji hoće da stupe u ovo vjerozakonsko i državno pobratimstvo, moradu vjerovati u Boga i Isusa Krsta i svojemu se zakonitomu vladaru po Božjoj milosti klanjati kano vrhovnoj vlasti na zemlji, te njemu biti vjerni i pokorni do smrti. §. 5. Svaki neka najprvlje ostane pri svojoj vjeri i crkvi. §. 6. Svaka mržnja i svaka svadja prestaje medju ove dvie crkve. §. 7. Svetkovati će velik vjerozakonski i državni blagdan pomirenja. §. 8. Koji su njega svetkovali s drugimi ili ga žele svetkovati, zovu se: §. 9. Pomirena braća. §. 10. Pravo i podpuno sjedinjenje obijuh crkvah ostavlja se vremenu i promatranju dobrohotnih i prosvietljenih muževah. — Oevinghausen kod Verla, 20. Studen. 1864. Baron Plettenburg-Oevinghausen.

Iz Trevira. Dne 29. Prosinca pr. g. ob 12. uri dovršen je izbor biskupa. Izabran je za trevirskoga biskupa visokoč. g. Leopold Pelldram, kućni prelat njeg. svetosti pape, kralj. katolički vojni predstavnik u Berlinu, zač. kanonik vratislavski, doktor bogoslovja, vitez crvenoga orlova reda 3. razreda s vrpcom.

Iz Varšave. Pokle si je vlada ruska do sada izkalila srce na onih katoličkih samostanih, koji su latinskoga obreda, proglasi naredba namjestnika carskoga u Varšavi od 17. Pros. i četiri od petih samostanah grčko-sjed. sv. Vasilja za ukinute, a svi redovnici iz istih da se imadu preseliti u jedini preostali od istoga reda u Varšavi, ako morebit nebudu voljeli o carskoj podpori izseliti se iz zemlje. Druga naredba namjestnikova ukida i družbu sestarah sv. Feliksa, jer nisu zaiskale ni dobile zakonite potvrde, nisu pokazale dokazah, o čem i kako-li se mogu uzdržavati, protivno pako, što na njihovo zvanje nespada, sluti se, da su pomagale spletke!?

Iz Litve. U istoj Vilni ukinuti su samostani franjevački (ovaj red donese kršćansku vjeru u Litvu), zatim bernardinski i trinitarski, crkva sv. Nikole zatvorena je, a govori se, da će se crkva sv. Petra obratiti u rusku. Strogo je zabranjeno propoviedati o obdržavanju zavjeta umjerenosti. Biskup samogitski, Volončevski, koj si u tom steče velikih zaslugah, mora baš s toga stradati. Zabranjeno mu je krizmati, a morao se je i sa svoje stolice iz Vrona preseliti u Kovno, gdje nanj mogu oštrije paziti. Na vrat na nos grade sada Rusi po gradovih i selih ruske crkve. U Vilni, gdje razkolnikah imade najmanje, a sedam je njihovih crkvah, pričini se taj broj premalen, pak će se dići na 10. Muraviev izdao je prepovied, da se više nesmie nigdje osim na groblju dići križ; nu Samogitjani dočuvši tu prepovied sastajali bi se po noći, te uzdigli novih križevah.

Gosp. Mio Očić, župnik kravarski, od dulje vremena opasno bolujući, preporučuje se u molitve braći svećenikom, prijateljem i znancem svojim.

Dopisnica uredničtva.

G. *J. M.* u *P.* Dodjoše nam naručene za Vas knjige, ali manjkave, kojih nehtjedosmo primiti. Čim stignu druge podpune, s mjesta ćemo je do Vas odpremiti.

G. *J. B.* u *F.* Zaželjene slike već su na putu.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 5. U ČETVRTAK 2. VELJAČE 1865. **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Bl. Petar Kanizij.

Piše kan. N. V. u Rimu.

(Konac.)

Blaženi Petar videć, kako je neprijateljem knjiga i štampa služila, da načela svoja što brže i što dalje razprostrane, a poosob, da u mladjana srca zasade sjeme nečisto, uzeo si k srcu, da i odtud prieteću pogibelj što shodnije suzbije, te napisà „kratku katoličku vjerouku," razdieljenu u pet stranah. Jedva što je spis svjetlo ugledao, već bijaše primljen po cieloj Njemačkoj, a propisan za sve nižje učione; — malo zatim knjiga hvaljena po svuda si put prokrči, prenešena u sve jezike više od četiri sto putih utlačena neima s te strane para, ako ne do skora zlatan spis Tome Kempenskoga. U koliko mi je bibliografija hrvatska poznata, pohrvatiše revni naši svećenici nauk Kanizijev, kako je do njih stigao bio, te se nalazi još gdjegdje stariji prevod od Budinićeva, tiskana u Rimu cirilicom. — Filip II. Španjolski, nakon izdane po bogoslovih lovanskih vrhu pomenute knjige pohvalne ocjene, naredi, „da se po svih stranah njegova vladanja mladež izključivo na temelju njenom u nauku katoličkom obučava." S prvine bijaše malašna s najnuždnijimi dokazi na okrajcih, malo po malo povećana je dovodci iz sv. pisma i sv. otacah. Tim poslom probudio je posvuda počitanje prema sebi i družbi svojoj spisatelj, te se Erdelj, Ugarska, Slezka i Poljska pojagmiše za njom. Osobito pak ležaše Ferdinandu u srcu njegova Česka, gdje je žudio ustrojiti za družbu isusovačku posebni zavod. Kanizij došav sa druzi svojimi u Prag, položi temelj zavodu tim važnijemu, čim su i tudie dobrano već napredovali bili Husite, Viklefite i Luterani. Ovi, oćutiv moguć sutuk nadošlih viestnikah istine, osnovaše na sve strane zasjede životu Kanizijevu. Za toga Petar, izabran prvim državnikom družbah njemačkih, izvede sretno pomenuti zavod u Pragu, a nastavi isti posao u Ingolštatu i Monakovu, dok ga Ferdinand nepozvà na sabor regensburžki, gdje se sastaše poglavice njemački, vjećajući o pitanjih vjerozakonskih. Tuj se svidjelo stranci novotarskoj, da bi prilićnije bilo, da se birani ljudi s obe strane snadju u Vormsu. Ferdinandu, izgledajuću kako znamo pomoć vladarah luteranskih proti Turkom, nije se dalo oprieti tomu zahtjevu. Prvo sastanka Kanizij popodje u Rim, da prisustvuje prvoj sveobćoj skupštini, u kojoj se sv. Ignaciju odabrati imao nasljednik († 31. Srpnja 1556.). Sastanak ovaj s važnih razlogah odgodjen je na dva ljeta kašnje, te se s toga u brzo Kanizij nadje u Vormsu. Kako je tuj vješto riečju i perom oprovrgavao glasovitu „izpovied augustansku," o tom na obširniju sbori crkovna poviest.

Dovršiv po ovih krajinah svoju zadaću, potrudio se i na druge strane, gdjegodj je „nova sloboda" glavu svoju pomolila i zastavu svoju razvijala. Oliš gradovah gornje Alzacije, gdje je spasonosno djelovao, prispjeo je u Petrikov, varoš poljsku, takodjer novotarci nemilice razrovanu. Papa zabrinut za Poljsku odpravi joj apoštolskoga poslanika s dvoma bogoslovima družbe isusovačke, poosob namieniv u tu svrhu bl. Petra, desivša se za onda u Rimu pri urečenoj prvo dva ljeta sveobćoj skupštini. Vrnuv se u Krakov nadje s nemarnosti kraljeve, plemićke, dà i samih svećenikah vjeru Krstovu bližu propasti nego-li ičemu. Najprvo preporučiv Bogu poslovanje svoje, nastojaše probuditi gorljivost u biskupih i misnicih, tad pomoćju njihovom propoviedajuć i pišuć odkrio je koprenu, pod kojom se lažljivi himbenjak i ortaci njegovi skrivahu. Obezbiediv na takvu ovdje vjeru Isusovu pohiti u Augustu na poziv tamošnjega biskupa. U ovom gradu umjestiše stolce

svoje Bucer, Bleser i drugi istoga kova ljudi, te za jedanaest godinah rekao bim osjeguraše temelj i obstanak svomu nauku. Sedam lietah neprekidno poslovaše tuj sluga Božji bl. Petar, te imenu i poštenju Božjemu čast, a sv. vjeri prvašnji ugled povrnu. Istim blagoslovom vojevao je za vjeru Isusovu u Švajcarskoj, ponajveće u Freiburgu. Živomu ovomu čudu milosti Božje hvalu je uzdavao vas katolički sviet, a napose vječni grad s Piom IV., koj, oliš što ga je u sboru rimskih stožernikah na izvanrednu proslavio, počasti ga vlastitoručnim pismom (od 9. Ožujka 1561.), u kom toli svetu mu stvar preporučujuć kriepi ga u postojanosti i gorljivosti.

Sabor tridentinski za toga bijaše i opet sazvan. Papa Pio IV., car Ferdinand, stožernik Hosius i ini odaslanici papini dosudiše, da bi prisutnost Kanizijeva stvarim, o kojih se viećalo, mnogo pripomogla, pošto je on već svoje zvanje dovoljno dokazao, a prohadjajuć Njemačku stekao si izkustvo glede novotarstva, štete njim počinjene, i glede sredstvah, kojimi se najshodnije izpraviti mogu. Osim što je tuj s najvažnijimi dovodci članke i tajne vjere naše dokazivao, njega po najveće idu zasluge, što je poznato škakljivo pitanje o odnošaju sabora s jedne strane prema papi i obratno s druge strane, o kom su po želji carevoj bogosiovi, medju njimi i Kanizij u Inšpruku razglabali, toli „sretno i sjajno — kako veli Palavicini — što po ugled sv. stolice, što po sam sabor riešeno.“ „Veliko je, veli stožernik Commendone, dobročinstvo providnosti Božje, što se u pomenutom sastanku desio Petar, čovjek neopisive kriepostí, obširna i temeljna znanja, a željezne stalnosti u obrambi časti sv. stolice“ (Boero, vita del b. Pietro Canisio li. 4.). S toga ga papa u listu na stožernika Morona u zviezde kuje, kako hrabra i vele zaslužna zatočnika apoštolskoga prvenstva. Nakon zaključena sabora valjalo je djelovanje i zaključke otacah saborskih podnieti svim vladarom njemačkim, da ih poprime, tim odobre i u svojih državah proglase, od česa su — kako znamo — svi otci skupa sa papom zazirali bili. U sretan čas povjeriše to poslanstvo Kaniziju, imenovanu u to ime zastupnikom sv. stolice. Petar došav u Njemačku u brzo skloni sve principe, da hvaljene zaključke u život privedu, označiv jim i pokazav najshodniji put k tomu cilju. Da pak još bolje osjegura jedva oporavljene katoličke kotare i občine od moguće buduće pošasti, oprosi sv. otca, da svakomu biskupu na granici novotarskih občinah ili blizu njih pridieli supomoćnika s pravom nasljedstva, da se nebi po smrti dotičnih biskupah javno ili pak iz potaje uvukli u stado gospodnje vuci nemilosrdnici (početak tako ozvanih „Coadjutores cum jure successionis“). Tako isto nastojavaše obezbiediti nauk predavan na sveučilištih, poosob na kolonjskom, gdje po naputku njegovom sveučilište, neudovoljeno tim, što je pristojno obgrlilo zaključke tridentinske, odkroji zakon za sva vremena, uslied koga da u buduće nitko nepostigne časti i naslova „naučitelja, koj nebi prvo toga javno i pismeno izpovjedio vjeru katoličku.“ Ova odluka pečatnicom apoštolskom na predlog i prošnju Kanizijevu razobćena je i uvedena po svih katol. sveučilištih, sam joj Petar učini početak u Dillingah, gdje je tamošnje učilište izručeno upravi družbe isusovačke.

Medjutim umre Pio IV., a sv. Pio V. izmieni ga. Već u početku svoga vladanja naloži Kaniziju, da se požuri na sabor augustanski, koj je bio sazvan god. 1566., te u kom je odlučit valjalo, imadu-li luterani katolikom pomoći u boju proti svaki dan smjelijemu Turčinu. Poslie dugotrajnih razprah budu od strane katolikah tu zastupane svečano primljene odluke tridentinske, a luterani zavjeriše se, da će na oružje proti neprijatelju kršćanskoga imena. Tako bez straha, srcem punim utjehe mogao je bl. Petar obhadjati državu družbenu u Njemačkoj, njegovoj brizi povjerenu.

Jedva što je ovoj dužnosti udovoljio bio, kad eto mu nove prilike, da na novotarstvo iznovice udari. Okolo godine 1560. njeki pisci u Magdeburgu, a na čelu jim Ilir Matija Flavij (Franković), bijahu izdali njeke crkovne ljetopise, porazdieljene po stogodištih (odkle prozvani centuriatores), koji nanizani što vještije lažju i sramotom prolažahu kroz nebrojene ruke, oštetivši povjestnu istinu i spas duševni. Trebalo je, da se i ovo novo neprijateljsko oružje skrši i slomi. Pio V. i s ovom zadaćom zavjeri Kanizija. Prva strana njegove „confutatije“ tiskana je g. 1561; stožernik Baronij o njoj veli: „vigilans studium Canisii eruditissimi, ac maxime pii viri.“ O drugoj česti utlačenoj g. 1567. isti učeni ljetopisac govori čitatelju: „Haec fuere, quae, venerandus P. Petrus Canisius, cujus laus est in Evangelio per omnes ecclesias, non minus pie, quam ornate et erudite suo more conscripsit.“ A hvaljeni Hosius: „Mihi quidem tam exacte scripta videntur omnia, ut quid in hoc opere desiderari possit, non videam.“ Treća strana i ona bi pošla bila u sviet, da nebijahu pisca nalozi papinski, vladalački i starešinah isusovačkih na sto stranah rekao bim razdielili bili. Grgur XIII. odabrav ga za glavnoga pomoćnika u Njemačkoj, pozva ga u Rim, da posavjetovav se s njim tudie jur ustrojeni zavod „Germanicum“ (kašnje ozvan germanico-hungaricum), dičnimi plodovi sve do danas na glasu, na zdravije noge osovi. Odovud se opet vrati Petar u Njemačku i Švajcarsku, te težkom mukom

zastavi (instituit) u Friburgu sbor družbe svoje, kašnje i toj njegovoj brizi izručeni.

Koje s neumorna posla, koje sa starosti i gušćih bolestih oslabio je bl. Petar na toliko, da je morao odreći se svojega javnoga djelovanja, te priredjivat se za najozbiljniji čas svakoga čovjeka. Podlagao je tielo svoje svakakovoj i najstrožijoj pokori, a razne boli, naime vodenu neopisivom je strpljivostju podnašao, dok na 20. Prosinca 1597. neusnù u Gospodu u gradu Friburgu. Svećenici tamošnji, senat i gradski magistrat smjestiše po obćoj želji gradjanstva blažene ostanke apoštola svoga „u najveći hram“ s ugovorom, da ćedu ih vratiti družbi, kako steče poveću i priličniju crkvu, kô što se sbilo g. 1626. U nadgrobnom nadpisu ozivlju ga gradjani „svojim zaštititeljem i patriarkom crkve Švajcarske, stupom vjere katoličke.“ — Koliko nam se čuditi poniznosti, poslušnosti i gorljivosti jednoga čovjeka, toliko nam se diviti mudrosti i mogućtvu Božjemu, koj za kobnih onih vremenah crkvi svojoj podieli tolika junaka, te koj u slabačkom čovjeku tvara čudesa odista velika za slavu svoju, a spasenje naše. Pobožni narod uticao se u svakoj nuždi i nepogodi pomoći bl. Petra, da mu po utočišću njegovom Bog milostiv bude. Dostojao se takodjer Bog s više čudesah (oliš počinjenih za njegova života), dokazanih na njegovom grobu potvrditi obće i stalno mnienje, da je Kanizij primljen medju svetce Božje, a sv. stolica u spasonosnih stvarih sv. Duhom vodjena dosudila je to nedavno svečano pred cielim svietom katoličkim.

Uz ogromna ova tek površno natuknuta djela, neumorni blaženjak liepim je plodom oplodio **katoličku književnost**, te se i tim daru primljenu od Gospoda na dostatnu odužio. Dobro još kako naučitelj na kolonjskom sveučilištu upoznav, s koje je osobito pole vjera Krstova oslabila u srcih pravovjerničkih, te s koje se strane na nju ponajveće juriša: vidjelo mu se, da bi po katolike i učitelje vele prudljivo bilo, kad bi izpod štampe u sviet izašli dobro uredjeni i izpravljeni spisi sv. Cirila Aleksandrijskoga i sv. Lava Velikoga; odista primi se toga zamašnoga djela, dok ga sa sjajnim uspjehom i posve nedokonča. Malo zatim spazilo se, da u Ingolštatu Erasmova biblia na puno miestah skvarena i osakaćena čistoću vjere mnogo zasjenjava, bl. Petar na brzu ruku priredi i smjesti u jedan svez štivenja i evangjelja za cielu godinu, razjasni mnoga mjesta s najkoristnijimi, a skupa učenimi opazkami. — Pošto i crkovnjaci na mnogih mjestih sprtiše sa sebe breme Isusovo, te življahu na nebrižnu i više već na svjetsku, puk pak skokom za njimi, to bl. Kanizij oprošen po biskupih napisa tumač, kako da se preobrazi život i stega crkovna gdjegdje nagrdjena, a poprave mnogi običaji u puku. Za svoga poslovanja u Augusti izpravio je i na bolji kalup nategao mnogocienjena djela kardinala Hosija, već put u ovom spisu hvaljena, spravio ih pod utlaku, te još s njekimi drugimi bolje vrsti preveo na njemačku. Tuj je takodjer svaki dan po dvie ure priredjivao časoslov tamošnje crkve, izpravio i dopunio knjigu mučenikah sve Njemačke. Tuj sakupi u liepi snopić birane listove sv. Jeronima, razdieli ih na najshodniju za porabu učećoj se mladeži. Dobro se dosjetiv, kakovo bi oružje skovao za obranu sveta djevičanstva oskvrnjena po novotarcih, te na zaštitu ugleda namjestnika Krstova, mnogo po njih ozledjena, iznese jih dobar kus u sviet očišćenih od svakoga silovitoga novotarskoga izpravka. Na pismo puno otrova a razturano na daleko, kojim novotarci na svu moguću navlačiše u svoje kolo kralja francezkoga, odgovori bl. Petar u djelu ogromnu a punu nauka prosiecajuća uprav u golotinju nauka novoga.

U Beču za Ferdinanda — kako pripomenusmo — i uz neopisive svoje napore, počeo je i dovršio katekizam, pravi remek njegove pobožnosti i duboka znanja, te ga štampi izručio. Izvrstno ovo djelo objeručke zagrliše u brzo svagdje po Austriji, Českoj, Ugarskoj, Hrvatskoj, Bavarskoj, Talijanskoj i Francezkoj, zauze častno mjesto u župah, u svih školah, pače na sveučilištih, slavljeno i hvaljeno po kraljih i sv. stolici. Koliko se truda i muke htjelo za oprovrgnuti centuriatore već pomenute, koliko tomu znanja crkovne poviesti, sv. otacah i spisah saborskih, nije mi ni s jednom napomenuti; a bl. Petar podpuno dorastao toj obsežnoj zadaći udari u oči novotarcem pobiv bludnje njihove u trih svojih odsjecih naslovljenih: „sv. Ivan Krstitelj, bl. Djevica i sv. Petar.“ Ugledav svjetlo prvi svez „o Krstovu predteči“, svi katolički učenjaci duboko mu se nakloniše; a stožernik Hosius osim jur navedenih riečih veli na drugom mjestu „haud dubio illud (opus) comparare operibus maxime spectabilibus S. Patrum et Ecclesiae Doctorum“; uz Hosija mnogo ih, koji podobne slavice sipljų (v. Boero lib. 5, §. 13.), a medju njimi sv. Pio V. i Grgur XIII. —

I drugih je spisah izručio pravoviernim na uslogu, koje da uzbude pobožnost, koje da osjeguraju stalnost u vjeri. Velika je glasa knjižica s podukom, kako da dostojno i uspješno primamo svetotajstva pokore i sv. pričesti. U nebrojenim rukama marljivih propovjednikah i župnikah prevrće se i danas tumač svih nedjeljnih i svetačnih evangjeljah, posvećen svećenikom i pobožnim kršćanom. Za svećeničke zadaće mnoge je izdao naputke, i mnoge listove u tom smislu odpravio

glavarom crkovnim; s toga mu čestitkuju u sniženosti i poniznosti velikani biskupi Karlo Boromejski i Franjo Salezki, odanj pitaju svjeta i suda u mnogih pitanjih i dvojbah.

Toliko se usudih na brzu ruku napisati o bl. Petru Kaniziju pravo pravcato prozvanom „svjetnjakom gorućim i svjetlećim“, te „mužem, koj se sav savcat neuzkolebivim velikodušjem podao majci crkvi.“

SYLLABUS.

(Konac.)

§. VI.

Errores de societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.

XXXIX. Reipublicae status, utpote omnium jurium origo et fons, jure quodam pollet nullis circumscripto limitibus.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

XL. Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur.

Epist. encycl. Qui pluribus 9. novembris 1846.
Alloc. Quibus quantisque 20. aprilis 1849.

XLI. Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra: eidem proinde competit nedum jus quod vocant exequatur, sed etiam jus appellationis, quam nuncupant, ab abusu.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

XLII. In conflictu legum utriusque potestatis, jus civile praevalet.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

XLIII. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo concordata) super usu jurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede apostolica initas, sine hujus consensu, immo et ea reclamante.

Alloc. In consistoriali 1. novembris 1850.
Alloc. Multis gravibusque 17. decembris 1860.

XLIV. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus, quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus judicare, quas Ecclesiae pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin etiam potest de divinorum sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

Alloc. In consistoriali 1. novembris 1850.
Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

XLV. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus juventus christianae alicujus reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur jus immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. In consistoriali 1. novembris 1850.
Alloc. Quibus luctuosissimis 5. septembris 1851.

XLVI. Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subjicitur.

Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.

XLVII. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cujusque e populo classis pueris, ac publica universim instituta, quae litteris severioribusque disciplinis tradendis et educatione juventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate, moderatrice vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subjiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim.

Epist. ad Archiep. Friburg. Quum non sine 14. junii 1864.

XLVIII. Catholicis viris probari potest ea juventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate sejuncta, quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primarium spectet.

Epist. ad Archiep. Friburg. Quum non sine 14. julii 1864.

IL. Civilis auctoritas potest impedire, quominus sacrorum antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

L. Laica auctoritas habet per se jus praesentandi episcopos et potest ab illis exigere, ut ineant dioecesium procurationem antequam ipsi canonicam a s. Sede institutionem et apostolicas litteras accipiant.

Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.

LI. Immo laicum gubernium habet jus deponendi ab exercitio pastoralis ministerii episcopos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis, quae episcopatum et episcoporum respiciunt institutionem.

Litt. apost. Multiplices inter 10. junii 1851.
Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.

LII. Gubernium potest suo jure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicere, ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.

LIII. Abrogandae sunt leges, quae ad religiosarum familiarum statum tutandum, earumque jura et officia pertinent; immo potest civile gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest, religiosas easdem familias perinde ac collegiatas ecclesias et beneficia simplicia etiam juris patronatus penitus extinguere, illorumque bona et reditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subjicere et vindicare.

Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.
Alloc. Probe memineritis 22. januarii 1855.
Alloc. Cum saepe 26. julii 1855.

LIV. Reges et principes non solum ab Ecclesiae jurisdictione eximuntur, verum etiam in quaestionibus jurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

Litt. Apost. Multiplices inter 10. junii. 1851.

LV. Ecclesia a statu, statusque ab Ecclesia sejungendus est.

Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.

§. VII.

Errores de Ethica naturali et christiana.

LVI. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est, ut humanae leges ad naturae jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

LVII. Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

LVIII. Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae, quae in materia positae sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.
Epist. encycl. Quanto conficiamur 10. augusti 1863.

LIX. Jus in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta juris vim habent.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

LX. Auctoritas nihil aliud est nisi numeri et materialium virium summa.

Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

LXI. Fortunata facti injustitia nullum juris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. Jamdudum cernimus 18. martii 1861.

LXII. Proclamandum est et observandum principium quod vocant de non interventu.

Alloc. Novos et ante 28. septembris 1860.

LXIII. Legitimis principibus obedientiam detrectare, immo et rebellare licet.

Epist. encycl. Qui pluribus 9. novembris 1846.
Alloc. Quisque vestrum 4. octobris 1847.
Epist. encycl. Noscitis et Nobiscum 8. decem. 1849.
Litt. Apost. Cum catholica 26. martii 1860.

LXIV. Tum cujusque sanctissimi juramenti violatio, tum quaelibet scelesta flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum haud est improbanda, verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriae amore agatur.

Alloc. Quibus quantisque 20. aprilis 1849.

§. VIII.

Errores de matrimonio christiano.

LXV. Nulla ratione ferri potest, Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

LXVI. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

LXVII. Jure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.
Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.

LXVIII. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

Litt. Apost. Multiplices inter 10. junii 1851.

LXIX. Ecclesia sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

LXX. Tridentini, canones qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

LXXI. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere.

Litt Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

LXXII. Bonifacius VIII. votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

LXXIII. Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.
Lettera di S. S. PIO IX. al Re di Sardegna, 9. sept. 1852.
Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.
Alloc. Multis gravibusque 17. decembris 1860.

LXXIV. Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.
Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.

N. B. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur, prior in epist. encycl. Qui pluribus 9. novembris 1846. posterior in litteris apost. Multiplices inter 10. junii 1851.

§. IX.

Errores de civili Romani Pontificis principatu.

LXXV. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianae et catholicae Ecclesiae filii.

Litt. Apost. Ad apostolicae 22. augusti 1851.

LXXVI. Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

Alloc. Quibus quantisque 20. aprilis 1849.

N. B. Praeter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes firmissime retinere debeant, de civili Romani Pontificis principatu. Ejusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. Quibus quantisque 20. april. 1849.; in Alloc. Si Semper antea 20. maii 1850.; in Litt. apost. Cum catholica Ecclesia 26. mart. 1860.; in Alloc. Novos 28. sept. 1860.; in Alloc. Jamdudum 18. martii 1861.; in Alloc. Maxima quidem 9. junii 1862.

§. 10.

Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur.

LXXVII. Aetate hac nostra non amplius expedit, religionem catholicam haberi tamquam unicam status religionem, ceteris quibuscumque cultibus exclusis.

Alloc. Nemo vestrum 26. julii 1855.

LXXVIII. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cujusque cultus exercitium habere.

Alloc. Acerbissimum 27. septembris 1852.

LXXIX. Enim vero falsum est, civilem cujusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indifferentismi pestem propagandam.

Alloc. Numquam fore 15. decembris 1856.

LXXX. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.

Allo. Jamdudum cernimus 18. martii 1861.

Dopis.

Iz D. Moslavine. Njekom neopisivom radostju uzimam pero, da štovanim čitateljem obnarodujem, kako i u našoj blagonosnoj Slavoniji imade dobročiniteljah, kojim boljak i razvitak mladeži doista na srcu leži. Taj vrli i obće ljubljeni prijatelj mladeži oprostit će mi, što mu vriedno ime na svjetlo iznosim. Toga vrloga dobročinitelja mladeži našao sam u osobi velečastnoga gosp. Josipa Barića, mjestnoga župnika i škole ravnatelja, koj kroz tečaj od 8 godinah t. j. od postanka ovdašnje učione polag priloženoga naznačaja pod ./. ne samo mladež, već isto i školsku obćinu svojimi materialnimi silami blago podupire. *)

Nadalje nesmiem premučati, da gore hvaljeni dobročinitelj i na svoga revnoga učitelja i njegovu obitelj nezaboravlja, već mu svake godine do četiri mierova pšenice i po dva akova vina u podporu pruža.

*) Iz izkaza toga proizlazi, da je pomenuti gosp. župnik svojoj mjestnoj učioni od god. 1856—1864. na knjigah, pisaćoj spravi, za gradnju učione i ine potriebštine poklonio 150 for. 85 nč.

Jer su slične žrtve u našoj domovini, osobito u ovo oskudno vrieme veoma riedke, mislih, da neće s gorjega biti, ako ove blagotvorne čine velečastnoga gospodina darovatelja, rodjena Sigetčanina, kojega su dohodci sasvim slabi, drugim za primjer objelodanim, nebi-li se unapried mladež naša ovim načinom bolje odgojivala ne samo za slavu vremenitu, nego i za vječnu. Zato slava i čast takovomu dobročinitelju! A ti Bože pruži mu dugotrajni život, i uz to najbolje zdravlje.

Toga radi u ime tih darovah štovanomu darovatelju od strane školske mladeži i učitelja zahvaljuje se dotični g. M. Horvath, a u ime obćinarah nepropušća podpisani svoju poniznu zahvalnost izraziti, i još jedanput uzkliknuti, da ga Vječni mnoga ljeta zdrava uzdrži.

Dragojlo Haidenegg,
obćinski bilježnik.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 14. Siečnja t. g. kod prvostolnoga kaptola zadarskoga premilostivo imenovati kanonikom ravnatelja ondašnjega sjemeništa, začast. kanonika Špiru Radišića, a začast. kanonici profesora bogoslovja i ravnatelja središnjega sjemeništa u Zadru Gjuru Markića i župnika u Ninu Jakova Belana.

— U ovdašnjem samostanu sestarah milosrdnicah podignut će se na skoro višje žensko učilište, za što je zavod već dobio potrebitu dozvolu višjih vlastih. U Djakovu pako podignut će se ženska preparandija.

— Prošli četvrtak nahrupi oko 5½ satih u jutro više mladih ljudih, koji po svoj prilici nisu tek ustali iz svojih krevetah, niti bili trieznih glavah, u crkvu sestarah milosrdnicah, te su se u njoj s fesi na glavi vičuć i bučeć što nepristojnije vladali. Ponašanje ovo njihovo tim je bilo grešnije i sablaznjivije, što je baš u to vrieme jedan svećenik misovao, a na žrtveniku bilo izloženo presv. oltarsko svetotajstvo. Jedan od tih bezbožnjakah prodrznuo se doći k oltaru, te misniku u lice se obrézati i kesiti. Nezadovoljni s ovim svetogrdjem povratiše se ovi nesrećni mladići za pol ure opet u istu crkvu s jednakom bukom i drzovitošću. Čujemo, da su ti žalostni junaci prepoznani, te proti njim već povedena sudbena iztraga.

Iz Pešte. U družtvu sv. Stjepana, koje se, kako je poznato našim čitateljem, bavi izdavanjem dobrih katoličkih knjigah i povremenih listovah, vladao je sve do novijega vremena nemio razdor. Povod mu je dalo, što je Dr. Karlo Somogyi, urednik pod okriljem družtva izdavanoga crkvenoga časopisa „Religio“, u ovom

listu god. 1859. objavio i pohvalio program g. A. Lonkay-a za izdavanje katoličko-političkoga dnevnika „Idők tanuja.“ U odbornoj sjednici dne 7. Pros. 1859. držanoj u prisutnosti bivšega podpredsjednika istoga družtva g. Danielika, podigla se radi te preporuke težka krivnja na urednika, jer je prekršio ustanove družtvene, koje izrikom strogo zabranjuju svaku politiku i razpravu o njoj, dakle i preporuku ma i u najboljem duhu uredjivanih katoličko-političkih novinah, kakove su sigurno „Idők tanuja“. U istoj sjednici bude još odlučeno urednika Somogyia radi tolike tobož pregrehe odpustiti od uredničtva. Odbornik Dr. Palásthy predložio je odboru, da bi najbolje bilo, kad bi se poravnanje te razmirice ostavilo uzoritomu stožerniku i prabiskupu ostrogonskomu, kojega bi se odluci svi članovi imali pokoriti. No odbornik Jos. Ürményi odvrati mu, da uz sve štovanje, što ga goji napram nj. uzoritosti, nemože pristati na predlog, po kom bi se družtvo imalo pokoriti odluci uzoritoga primasa, jer bi to bilo sasvim ultramontansko poniženje (!) za družtvo. Još je u toj čudnoj sjednici i predlog, da družtvo putem adrese izjavi svoju sućut o sudbini sv. otca pape, očitovan za čin politički i kao takov zabačen. (!) — Tek poslie više godinah dozvalo se družtvo svojoj dužnosti, te povjerilo sastavak adrese na sv. otca jednomu od najizvrstnijih crkvenih spisateljah Ugarske, kanoniku K. Somogyiu, onomu istomu, komu se je u prerečenoj sjednici bilo upisalo u veliki grieh, što je pohvalio i preporučio katolički politički dnevnik. U ovoj adresi priznaje družtvo: Si tamen aliquos laborum fructus adusque conspicere nobis licuit, hos nequaquam arbitramur integros, prouti nec gaudium nostrum exinde promanans plenum eousque potuimus existimare, donec benedictione Sanctissimi Patris ditaremur. Plurimum nobis, ut potius totum deesse merito videbatur, quoadusque paterna Sedis Apostolicae adprobatione, spiritualibusque lucris ex hoc gratiarum fonte manantibus caruissemus.“ Dalje se spominje i u magjarski jezik prevedena knjiga Renanova i od družtva izdano njeno oprovrgnuće, i grabež, što ga je Piemont počinio na papinskoj državi. Družtvo obećaje i nadalje neuzkolebivu vjernost sv. otcu i Rimu, te ga moli za njegov apoštolski blagoslov, koj mu je već i stigao u posebnom breveu.

Iz Rima. Znamenit je odgovor, što ga je sv. otac dao sv. sboru, kad mu je ovaj kroz usta svojega starešine podnio na Božić svoju čestitku. I ako malo kasno, priobćujemo te važne besjede sv. otca, buduć odlučno i točno označuju smjer sadanjega vremena, u čem će zajedno čitatelji lasno naći razlog najnovijemu postupanju sa strane sv. stolice. Odgovor papin glasio je po prilici ovako:

„Nalazimo se na očigled novomu kumirstvu, na koje se mogu uporaviti rieči jednoga moga toli znanjem koli i svetosti jednako odličnoga predšastnika, pišuća o mučeničtvu sv. Lovrinca. „Oboružano dvorieznim mačem, kaže sv. Lav, biesni pogansko okrutničtvo. Dvobridkim mačem oboružan je srebroljubac i neprijatelj istine, pohlepom, da otimlje novce, i bezbožnošću, da odbaci Isukrsta.“ To je, nastavi dalje papa, slika naših danah. Grabe se najsvetija dobra, pa kad bi bilo moguće, Isukrsta bi nam izčupali iz srca. Narodnost je izlika, a prava svrha je otimačina. Kako će dugo trajati ova strahovita kušnja, neznamo, ali ako mi je udieljeno, da ove lance, kojimi hoće da nanovo sapnu nasljednika Petrova, zagledam skršene te preobraćene u lance ljubavi i počitanja napram ovoj sv. stolici; ako mi je dopušteno, da vidim pobjedu istine i pravde, a bezbožnost i laž bačene u bezdno, gdje jim je mjesto, tada ću veselo zapojiti pjesmu Simeonovu, te š njim reći: „Gospode! odpusti sada u miru tvoga slugu.“ Ovdje prestade papa, budući jako ganut, govoriti, a oči njegove i svih prisutnih obliše suze. Preuzev opet rieč sv. otac ljubezno blagoslovi sv. sbor, prelate i sve nazočne.

Iz Napulja. Djaci napuljski, pozvani priljepkom po gradskih nuglih, spališe papinu okružnicu pred kipom Giordana Bruna. Ima novinah, koje hvale ovaj genialni čin.

Iz Berlina. Istoga dana 8. Prosinca, kad je izišla papinska okružnica, izdade vrhovno crkveno vieće evangeličko naredbu, kojom udara na stanovite pogubne bludnje, štono su se pojavile u protestantizmu.

Iz Badenske. Veliki vojvoda podieli Viktoru Emanuelu i njegovu sinu Humbertu red „vjernosti“ te im posla redovne znakove po jednom častniku. Dakle nevjernu vladaru, koj je vjernost sa svakoga obzira prekršio, šalje jedan njemački vladar red „vjernosti.“ — Uzvratno je kralj Viktor Emanuel podielio velevojvodi badenskomu (protestantu) piemontezki red Annunziate, u kojega se statutih naročito kaže, da se može podieliti samo katolikom za zasluge stečene za katoličku crkvu.

Iz Lipske. Potajni list „Freimauerztg.“ od 17. Prosinca javlja ovu viest: „Odvjetnik Dr. Eckert, od duga vremena zavistnik i protivnik savezu slobodnih zidarah, ubit je na potajan način.“

Iz Francezke. Od 85 francezkih biskupah svi su do njih 11 odgovorili ministru Barochu, što oštrije što blažije osudjujuć njegovu okružnicu o zabrani enciklike. Prije malo danah izašla je i brošura biskupa orleanskoga Dupanloupa pod naslovom: „Le convention du 15. Septembre et l'Encyclique.“ Učeni biskup oštro pobija zabranu popečitelja bogoštovja. Kao što svi drugi biskupi, tako osudjuje i on zabranu ministrovu, koj bi bio imao ili objavu enciklike sasvim zabraniti, ili i bi-

skupom dozvoliti, da ju svojim vjernikom obznanit mogu. Danas smije svatko, protestantski i židovski duhovnici, kao i novine papinsku okružnicu na svoju presudjivati i tumačiti, samo katoličkim svećenikom nije dopušteno, da razjasnjuju listinu, koja se njih ponajviše tiče, i koju je papa njim namienio. — Od ove brošure izišlo je već šest izdanjah.

Iz Belgije. U Bruselju sastavila se nedavna solidairom na odpor bratovština sv. Barbare, s namjerom, da svećenike pomaže u službi, ubogo ljudstvo u bolesti tješi darom, a umrlim pribavi kršćanski pokop. Ovoj bratovštini dodje od kralja 1000 fr. na dar s pismom od vicomta de Conway-a, u kojem on u ime kraljevo javlja, kako mu je milo to družtvo. „U ovom smjeru evangjeosku ljubav opet oživjeti — tako se piše — reći će dostojno odgovoriti onim mahnitcem, koji bi pod izlikom prosvjete i napredka družtvo rado zavesti s kršćanske staze, te ga s nova rinuti u barbarstvo.“ Liberalne novine viču na ovo pismo, kao tobože povredu savjestne slobode, a slute, da je kraljev intendant to napisao sam od svoje domisli. Valja znati, da službena, od ministra financijalnoga zadahnuta viest u „Journal de Liége“ na isti način sudi spomenuto pismo.

Iz Londona. Na 6. Prosinca blagoslovi kardinal Nikola Wiseman na sjevernoj strani grada u Highgate-Rise novi koludrički samostan. Velika množina odličnih londonskih katoličkih obiteljih pribivaše blagoslovu; zakladnice i vas trošak na gradju prinesoše londonski katolici. Blagoslov bje baš na Nikolinje zato, jer je to godišnjica dolazka duvnah „sv. unije“ u London. Samostan zove se „Charlton House.“ Sličan samostan obstoji već 10—12 godinah u Norwoodu na južnoj strani Londona.

— Oko polovine Prosinca povrati se anglikanski propovjednik Rikardo Sibthorpe po drugi put u katoličku crkvu. Rodom iz jedne od najodličnijih kućah u grofoviji Lincolnshire predje on, sada su već tomu 23 godine, prvi put u krilo katoličke crkve, i za kratko vrieme poslie bje redjen u svećenika. Poslie tri godine zaplete se obraćenik u prijašnje dvojbe i bludnje, iztupi iz občine crkvene, potegne se u samoću, te se jedino bavio oko ubožnice, sagradjene o njegovu trošku u Lincolnu. Dvadeset punih godinah bludjaše boreć se sam sobom u samoći, dok napokon star preko 60 godinah dobi milost vjere, dakle 20 godinah kašnje nego njegov glasoviti prijatelj Dr. Newman, kojega govori na sveučilištu u Oxfordu bješe njega doveli do katoličke istine, tako da je dvie godine prije njega bio postao katolikom.

— Kardinal Wiseman primi na 15. Siečnja svetotajstva umirućih. Kašnje mu odlahnu malko, premda se je jošte bojati za njegov život.

Iz Portugalske. Samovoljno postupanje portugalske vlade već je dotle došlo, da je sv. otac istoj očitovat dao, da će morat na skoro poduzeti ozbiljne mjere u tom pogledu. Tim povodom bit će iz Rima odazvan maršal Saldanha. Njega će medjutim zastupati prosti poslovodja. Radi se tu o imenovanju portugalskih biskupah u iztočnoj Aziji (Makao itd.). Konkordatom od g. 1856. bijaše ta stvar tako naravnana, da si je vlada pridržala právo imenovanja pet biskupah, no zajedno se obvezala, da će u stanovitih točno označenih slučajih crkvene sgrade podizati i vjerozakonske zavode oskrbljivati. Lizabonski kabinet neće da ovoj svojoj dužnosti zadovolji, no tim stalnije drži se svoga prava, da pomenutih pet biskupah imenuje izravno.

Iz Smirne. Ovdje se pripravlja množina nesjedinjenih Jermenacah, da prestupi u katoličku crkvu, a još se uviek javlja njih katoličkomu svećenstvu za poduku.

Iz Egipta. G. Paskal Vučić, rodom Dalmatinac iz Imotske, biskup antifeloski i. p. apoštolski namjestnik u Egiptu, ujedno je apoštolski povjerenik za sjedinjene vjerozakone i upravljatelj misijah u srednjoj Africi; ali uza sve to tako slabo stoji, da su mu vas dvor 1 tajnik, 2 brata franjevačkoga reda, iz kojega je i sam, i jedan sluga. O kolih, konjih itd. neima ni govora, premda se na iztoku u obće, a osobito u Egiptu svaka čast cieni po vanjskom sjaju. Po svem tom misije napreduju u novije vrieme liepo. Prije trideset godinah bila su u svoj zemlji samo 3 franjevačka konaka: u Kairu, Aleksandriji i Rosettu, a sada ima njih 12, svi s crkvom, 3 ili 4 jošte, kako se izgleda, biti će do skora podignuta. Povrh toga posluju sada već u Aleksandriji lazariste, u Kairu pako školska braća, zatim djevice dobroga pastira u Kairu i Port-Saidu (na južnom rtu sveckoga zaljeva), milosrdnice sv. Vinka u Aleksandriji, Klarinke u Kairu, a nada je, da će se sagraditi novi samostani za sv. Josipa, dvorkinje bolestnikah u Kairu i Izmaeliji. Uz katolike latinskoga obreda ima u Egiptu sjedinjenih Grkah s 5 crkvah i toliko kapelah, katoličkih Koptah u Kairu i gornjem Egiptu s 12 crkvah, sjedinjenih Jermenacah s 2 crkve i 2 bogomoljnice, Maronitah sa 4 crkve, napokon katoličkih Siracah bez crkve. Na ovom liepom napredku hvala Bogu i njegovoj pomoći, pak revnosti i oprezností vrhovnih pastirah i pomoćnikah njihovih, osobito iz reda franjevačkoga, koji sami ravnaju preko 20,000 dušah, ali mu je jakom polugom i to: što se je jedno Egipat od nedavna znatno počeo dizati blagom, a drugo, što to blagostanje uz množinu klateži učene i neuke privlači i množinu vrlih katolikah u zemlju, kako izvjestitelj naročito izpovieda, a napokon podpori od misijskih družtvah.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 6. U ČETVRTAK 9. VELJAČE 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Spiritizam.

Mnogi će od štiocah opaziv ovu rieč na čelu zapitati: što je to? kakova je to rieč? A i jest nova u našem vieku, tekar kod nas, premda označuje stvar prastaru. Što je, to pokazati namjera je ovomu članku. — Povodom pravim, zašto ovo pišem, jest knjižica, izišla nedavna s naslovom: Spiritizam na prosto razložen. Kratak nacrt o duhovih i njihovih priobćivanjih, francezki napisao Alban Kardec, predsjednik duhoslovnoga družtva u Parizu. Preveo jedan privrženik duhoslovja. U Zagrebu 1865. Brzotiskom Antuna Jakića. Ta me knjižica nagoni, da povedem rieč o spiritizmu, tim većma, što s jedne strane čujem, da je taj privrženik duhoslovja i prevoditelj muž u našem narodu glasovit i u književnosti jedan od prvakah, a s druge strane što znam, da u Zagrebu (morda i po drugih gradovih) ima već više takovih, ako ne privrženikah, barem privrženicah spiritizma. Bludnja je spiritizam velika, prostire se neobičnom brzinom, pak što prevoditelj smiera knjižicom pospješiti, to ja ovim članko smieram barem otegotiti, ako već i ne zapriečiti. Meni pisac i prevoditelj niti su pogodili misao niti ugodili svojim trudom; ali nespadam niti u „nevjernike", koji sve poprieko zameću. Kamo spadam, eto me u onom redu, o kojem sám prevoditelj u predgovoru veli: . . . „biti će i onih, koji . . . . će žaliti pisca i prevoditelja, što su obojica posvetili pero nekakvoj tobož tlapnji i sablazni (tlapnji ne!), koju je davno sviet uvidio i zabacio?" Namjera mi je razjasniti tu stvar, po čem će čitatelji, dosta čvrsti u bogoslovnih i mudroslovnih načelih uviditi, šta jim je držati o njoj.

Dobro mi je došla u to knjiga, izvorno napisana francezki od Gaume-a, apoštolskoga protonotara i doktora bogoslovja, a u njemački prevedena po A. Holmu, s naslovom: Die Lehre vom heiligen Geiste, oder allgemeine Geschichte der beiden Geiste itd. Regensburg — kod Manza. Dobro mi je došla; jer Gaume je Francez, te bolje pozna pojave spiritizma od nas Hrvatah, pokazao je mnogim svojim djelom, da je veoma oštra uma, temeljito učen bogoslov, povjestnik i mudroslov, pak piše o spiritizmu polag knjige baš Allana (ne Albana) Kardeca, prevedene u naš jezik. Držim se dakle u ovoj razsudbi s većine Gaumea, a u navodih hrvatskoga prevoda. Prosuditi ćemo pako poviest, istinitost, učitelje, nauk i posljedice spiritizma.

1. *Poviest.*

Što je i kako nastade spiritizam u 19. vieku? To pripovieda sam velesvećenik Kardec ovako: „Oko god. 1850. bude u sjedinjenih državah amerikanskih obća pozornost upravljena na neke neobične pojave, koji u tom sastojahu, da su različite stvari počele kucati i gibati se, te kadšto činile i štropot, a nije se mogao kazati tomu povod. Ti pojavi kazivali su se često svojevoljno (sami od sebe) osobitom nekom silom i uztrajnošću; nu ujedno opazilo se je, da bivaju navlastito uplivom nekih osobah, koje budu zato prozvane: Media t. j. posrednici i da ovi tako rekuć mogu po volji si takove prikaze prouzročiti, te tako bude moguće u toj stvari činiti pokušaje. U tu svrhu ponajviše stolovi su se upotriebljivali, ne može biti zato, što bi stol bio spretniji (po njem se više saznalo) nego-li koja druga stvar, već zato, što je pokretniji i prilićniji i što se oko stola laglje i slobodnije sjedi, nego-li oko drugoga pokućtva. . . Na taj način postizalo se je, da se stol okretao, na sve strane micao, skakao, prehitavao se, uzdizao i jako kucao itd. I ta prikaza bila je ona, koja bude prozvana: micanjem ili plesanjem stolovah.

„Dovle mogla se je ova prikaza tumačiti još električnom ili magnetičnom strujom ili djelovanjem kakove tekućine, i to je bilo najprvo mnenje, koje je o toj stvari zavladalo. Ali skoro uvidjeli su ljudi, da ima u tih pojavih razbora i pameti; takvo gibanje i kretanje sliedilo je na zahtjev kako je tko želio; stol se je micao na desno ili na lievo k onoj osobi, koja je naznačena; uzdizao se je na zapovied na jednu ili na dvie noge, kucao toliko putah, koliko bi mu se kazalo, tipanio (udarao takt) itd. Od to doba bude jasno, da uzrok stvari nemože biti samo prirodan (fizičan), i po načelu: ako svaki učinak ima svoj uzrok, to mora svaki razborit učinak imati svoj razborit uzrok — zaključilo se je, da uzrok ove prikaze mora neki razbor biti.

„Zaključak ovaj kano ni sama stvar nemože se pobiti; ali kakove naravi bijaše taj razbor? O tom se radilo. Najprije se je pomislilo, da je to odsjev posrednikova razbora ili koga od nazočnikah; ali izkustvo pokaza, da to nije moguće, jerbo je bivalo stvarih, koje su sasvim izvan sviesti i znanja svih nazočnikah bile, dapače u oprjeci s njihovimi misli, s njihovom voljom i željom; taj razbor morao je dakle pripadati nekomu nevidivomu biću. Način, kako se o tom osvjedočiti, bio je sasvim jednostavan: trebalo je samo u razgovor doći s otim bićem, a to se postiglo s početka, što je ustanovljeno, da kucne toliko i toliko putah, kad hoće, da kaže jest ili ne, ili što je abeceda obilježena brojevi; i tako dobivali su se odgovori na različna pitanja. To je ona prikaza, koju su prozvali govorećimi stolovi. Sva bića, koja su se na taj način prijavljivala, upitana za narav si, očitovaše, da su duhovi i da pripadaju nevidivomu svietu. Budući da su se takovi pojavi sbivali na mnogo miestah posredovanjem različnih osobah, i budući da su jih pazili i motrili ozbiljni i veoma prosvećeni ljudi, nije moguće bilo, da je tu vladala kakova obmama ili varka. Iz Amerike prešao je taj pojav u Francezku i u ostalu Europu, te za nekoliko godinah dodju kretajući se i govoreći stolovi u modu i postanu zabavom salonah; poslje kako je dosta te zabave bilo, ljudi su se je ostavili i prešli na drugu zabavu.

„Pojav taj dobio je na skoro drugo lice..... Način obćenja putem kucanja bio je preveć spor i nedostatan; skoro se je uvidjelo, da, spojiv olovku s kakovom pokretnom stvari: s košaricom, daščicom ili drugom kojom i položiv prste na nju, dotična stvar počela se je gibati i pismena pisati. Poslje se je primjetilo, da su to stvari suvišne i da jih u tu svrhu netreba. Izkustvo je naime pokazalo, da duh, koji djeluje na tromu stvar, po svojoj volji njome kreće, može takodjer na čovječju ruku djelovati, da vodi olovku, koju ona drži. Tako se je došlo do pišućih posrednikah t. j. osobah, koje nehotice, jedinim uplivom duhovah pisahu i tako budu jim orudja i tumači. Od to doba bilo je obćenje s duhovi neograničeno i izmjena mislih bivala je tako brzo kao što medju živućimi." ... Osim ovoga pišućega posrednika ima današnji dan još zaklinjajući posrednik i liečeći posrednik, koje i Allan Kardec mimogred spominje. Posrednici prve vrsti, kojim od dvie godine naraste broj na veliko, dobivaju od duhovah divnih pojavah: prikaze utvorah, ili sjajućih plamenah, artikuliranih glasovah, pisamah samih od sebe napisanih, ili da se ukoče te izgube ćut sva uda tiela, da u jedan trenutak prestanu sve ure u sobi. „Što se tiče druge vrsti, ta se traži umnožiti, kako objaviše sami dusi, i to s tom namjerom, da se spiritizam razprostre utiskom, što ga ova nova vrst pojava neobhodno mora da učini na puk; neima bo nikoga, komu nebi bilo do zdravlja. . . Medju magnetiseurom i liečećim posrednikom ta je glavna razlika, što prvi magnetizuje vlastitom svojom tekućinom, drugi pako pročišćenom tekućinom duhovah. Liečeći posrednik jest jedno od tisuće sredstavah, što jih providnost podaje, da se pobjeda spiritizmu pospješi." (Revue Spirite, Siečanj 1864. p. 10 et 11.)

To je kratka poviest glavnih pojavah spiritizma do današjega dana. Kako nam je dakle suditi ob ovih pojavih? Jesu-li oti pojavi istiniti? Ako jesu, kakovi su to duhovi? Što uče? To su važna pitanja, na koja svatko mora da želi odgovor.

2. *Istinitost.*

Reći: „Nevjerujem ja u sve te prikaze; jer svojima očima nisam još nijedne vidio" — kako mnogi govore, to bi reklo, što i: Nevjerujem, da ima Peking, jer me još nikada nije bilo u njem. Reklo bi se: da su svi svjedoci ovakovih prikazah ili prevarenici ili varalice. Ta pako čast nebi zapala samo po koju glavu, koja se lahko dade zavesti ili koja hoće da bude sukrivcem kakove priesne laži; nego bi pala na tisuće vriednih i poštenih ljudih iz svih zemaljah, koji bi, niti da se poznadu, niti da su se ikad vidjeli, na isti dan i u istu uru bili prevareni, i koji se nisu mogli dogovoriti, da laž šire pod istinu. Tu se na koncu mora reći: Nevjerujem, jer neću da vjerujem — ali to nije nikakov dokaz. Do duše može biti, da u tom ima i varke dosta, da mnogi pretjerivaju; ali jezgra stvari, osloniv se na svjedočanstvo tolikih po svem svietu uglednikah, mora da je istinita.

Mnogi kaže: „Ovi su pojavi istiniti, ali u njih neima ništa vrhunaravna; to su prirodnom znanošću proizvedeni umjetni čini, čarobije, a najviše ako su proizvodi stanovitih fluidah; drugo nisu ništa.

Po takovu bila bi to čarobija ili vračarija. Budući da današnji prosvietljeni sviet nevjeruje, da ima viših od čovjeka bićah, ili barem nevjeruje, da je moguće ista prisiliti na službu čovjeku, to oni svaku vrst izvanrednih pojavah odbijaju na umjetnu, dakle naravnu čarobiju, ili na nedokučivu silu, koje matematička fizika nije još protumačila, kano n. p. upliv živućega bića na drugo, kojim ovo više ili manje izgubi samosviest (klopotača zmija na ptice, lisica na kokoši, čar govora, pogleda, posmjeha itd.). — Što se tiče bogoslovne presude nad vračarijom, to su od vajkada bile dvie stranke: jedna je o samom obstanku (sbilji) vračarije dvojila ili joj istu objektivnost posve nijekala, druga ju pako priznavala. Druga stranka bila je od polovine 15. do polovine 18. vieka posvema preobladala, dočim je poslie od spomenutoga doba prva takov mah preotela, da bi svakoga smatrala za nerazumna, koj bi pristajao uz drugu. Zašto-li se pako bogoslovi podieliše na dvie stranke, tomu je uzrok taj: što niti se je sv. pismo niti crkva izrekom izjavila, da-li sbilja objektivno obstoji djelovanje vračarije. Istina je, jedna i druga stranka prepovieda upuštati se u vračariju, ali tim nije rečeno, kano da su obe priznale objektivnost vračarije, nego samo toliko, da imade ljudih, koji u nju vjeruju, te se sbog te vjere upuštaju u čine vjerozakonom nedopuštene. Što je pako crkva naredila od starine exorcisam, to pokazuje samo to, da je čovjek izvržen sotonskomu uplivu; ne pako kano da bi nečastivi na zapovjed ljudsku morao što uraditi, što bi se moralo uzeti, kad bi se taj upliv tumačio smislom vračarije. Riečju: Božja objava kako u svem, tako i u tom očitova samo toliko, koliko čovjeku treba za spas, dakle i prepovied upuštati se u vračariju; ostalo pako prepušta promatranju i iztragi čovjeka, komu je Bog za to dao um i razbor. Stariji moraliste govore o vračariji kano o vrsti praznovjerstva (superstitio) te ju uzporedjuju s kumirstvom.

Bogoslovi razlučuju u vasionom svietu četiri reda djelovanja. Prvi je red vrhunaravni (ordo supernaturalis), i u ovaj spada djelovanje Boga, bilo to u obliku milosti ili čuda. Drugi je red naravni (o. naturalis), i u ovaj spadaju djelovanja proizvedena od samih naravnih bićah uslied zakonah Bogom u nje uloženih. Treći je umjetni (o. artificialis) ili objem djelovanja, koje čovjek svojom vještinom u stvorovih proizvodi. Četvrti je red mimonaravni (praeternaturalis), i unj spada djelovanje, koje stvoreni ali beztjelesni duhovi mogu proizvoditi tim, što znadu sakrite čovjeku sile naravi, a uz to za djelovanje imadu sposobnosti. U tom se sva tri posljednja reda slažu, što dotičnu djelovanju uzrok mora da bude već prije u samoj naravi, samo što je različit način, kojim se proizvodi.

Ovo je prvlje valjalo spomenuti, a sada prelazim na samu stvar. U koj red spada djelovanje ozvano spiritizmom? Vele njeki: To je puka na prirodnih silah osnovana glumarija. Dokazi: „Šta takova može se vidjeti i kod našega glasovitoga glumara Roberta Houdina" — vele Francezi. Vi ste zar vidjeli kod Houdina, što na tisuće svjedokah vele da su vidjeli u spiritizmu — stolove, gdje se okreću, dižu i gdje samo slabašno diete slabo se malenim prstom dodira, a stol tipani? Vi ste zar vidjeli razboritih stolovah, koji na vaša pitanja odgovaraju te sami odgovore si pišu? Zar vam je kada Houdin kazao, što biva na sto miljah daljine, ili vam pogodio stvarih, koje ste samo vi znali? Bolest nutarnju, kojoj nijedna znanost nenadje lieka, a samo da se takne vaših vlasih i točno vam opiše narav bolesti, te tko niti je liečnik niti lučbar, da vam kaže pravim znanstvenim imenom liek za tu bolest — to vam sigurno nekaza Robert Houdin.

To je sljeparija. Dokaz: „Ta dan današnji ima toliko sljeparah i tako vještih, da nemožeš znati, komu bi vjerovao." Da je takovih sljeparah i premnogo i prevještih, to je istina, te ništa nemože biti mudrije, nego se od njih paziti. O tom se ovdje neradi; nego treba znati, kakove ćete vi za to navesti dokaze, da su privrženići spiritizma sljepari, a svjedoci ovih pojavah od sljeparah sljepari i zasliepljenici. Jer pako o nepoznatu nemože biti prepirke, to čekamo na vaše dokaze. Jedini vam je dokaz: „Mi nemožemo priznati, da duh u ovakovoj prikazi imade posla." — Reći: da nemožete, reći će, da vi nemožete; tim vaše nijekanje nije opravdano, ali je dokazana vaša nemogućnost — nit šta više nit šta manje. Nu vaša nemoć razbija se o moć po tisuću putah opetovanih svjedočanstvah od tisuće vidokah, koji tielom i dušom bijahu zdravi, te koji kao i vi imadu um, znanosti, izkustva, hladnoće, a tako su prije slabo vjerovali u te pojave, kao i vi. Nadalje razbija se vaš dokaz o svjedočanstvo svega svieta od šest tisućah godinah; jer je toliko godinah, što sviet ima privrženikah spiritizma. I prvi i drugi svjedoci viču u jedan glas, koj svaki drugi mora da ušutka: pojavi spiritizma nisu nikakova šala *).

*) Vidi učena djela Delrio: Disquisitiones magicae; Pignatelli: Novissimae Consultationes; Desmouseaux, Mirville, Bizouard: Des rapports de l'homme avec le demon, 6. vol.

To je učinak fluidah. Dokaz! „Fluida su otajstveni agensi, te mogu proizvesti divnih učinakah, koji se nam čine vrhunaravni, premda su skroz naravni.“ Dopuštam, da ima fluidah, da su otajstveni agensi; ali kažite mi razgovetno, što je to fluidum? Jeste-li ga vidjeli? Jeste-li ga ticali? Jeste-li ga raztvorili? Koja mu je boja? Koja su mu počela? Je-li tvaran ili duhovit? Ako je šta tvarna, to mi protumačite: kako tvaran agens može proizvesti učinakah, koji nisu tvarni: tako da zaklopljenima očima mogu čitati, u daljinu vidjeti i saznati, što biva u dalekih zemljah, kojih nikada nisam vidio i gdje nikoga nepoznam? Ako je taj fluidum duhovite naravi, tada se slažemo. Što vi po takovu zovete fluidum, mi zovemo duh.

Ali na tanko označiti, što je fluidum, to bi vam zadalo sto mukah; samo kažete, da je agens. Ako je otajstven, to ga vi dakle ni sami ili skroz nepoznate, ili ga poznate nepodpuno, te s toga njemu niti za izvjestno nemožete pripisati ovo ili ono djelovanje. Ovakov način zaključivanja niti je nov niti nepoznat. Sva materijalistična sljedba Epikurova zaključivala je tako proti orakulom i ostalim vračarijam, to jest proti spiritizmu staroga svieta. Po njihovu sudu uzrok svim onakovim pojavom jest para izpod zemlje, koje narav nebijaše jim poznata. Tako je i nje strah od vrhunaravnosti zavadjao u protuslovja i ludovjeti; pazimo se dakle, da se i mi u nje neuhvatimo; a sigurno bi zabludili, kad bismo se zadovoljili zlo označenimi riečmi, te nje stavili na mjesto dogodjajah. U kratko, ako nećemo da se podamo obćenitoj dvojbi o svem, tada smo prisiljeni, da barem u cielu priznamo istinitost pojavah spiritizma, i da su agensi, koji to proizvode duhovi.

(Dalje će sliediti.)

Dobar nauk.

Tekst papine encyklike svim nam je u ruci. Da nije onoliko grozovit, koliko su svakojake novine na sve glase trubile, to svaki vidi; a vidjet će s vremenom i više, tkogod bude imao prilike i sredstva točnije o tom misliti, ili čitati naljezne tumače, biskupe, koji jur podigoše svoj glas odasvud, te će im gdje koja izboritija rieč, nadajmo se, odjeknuti i u ovom crkvenom glasilu. Tada će mnogomu katoliku na srcu sasvim odlahnuti, ako se nebude morao i zastidjeti sám pred sobom, gdje se dao od puste vike i graje čije god smesti i natjerati u strah.

Neprijatelji su dobro računali, te se nisu mnogo prevarili; jer su sinovi ovoga svieta u svojoj struci pametniji od sinovah svjetla. Požurišc se naime brže bolje obuzeti umove proti encyklici, znajući dobro, gdje koja predsuda zasjedne, da se tako lasno izbaciti neda. Vikahu dakle, da je papa sišao sa svoga polja na tudje, da je prokleo skoro svaki sadanji red u Europi, da je naviestio rat političkoj toleranciji nekatoličkih sektah itd. i to ti se ponavljalo bez konca, skoro kamo god bis okom zavirio. Tu trebaše sbilja čvrsta osvjedočenja, da se čovjek nepomuti, da nepomisli, gdje se toliko viče, da bi ondje moglo i šta biti. Dakako calumniare audacter, semper aliquid haeret.

Premda dobra katolika uz svu tu viku nije mogla lasno obaći kakova zla sumnja; ta on gleda u papi nasljednika sv. Petra, komu reče onaj, koj nevara: „ti si stiena, i na toj ću stieni sagraditi crkvu svoju, i vrata je paklena neće nadjačati.“ Danas bi reć slegla se sva paklena sila oko ote stiene, da ju provali; danas ako igda očekuje živa vjera, da će Gospodin Isus zaštititi svoga namjestnika, da nepogrieši u svom apoštolskom zvanju i djelovanju. Nego se ono, što su novine trubile, moralo činiti nevjerojatno i svakomu drugomu razboritu i mirnu čovjeku. Gdje će si papa posla tražit na tudjem polju, kad ga ima i previše na svojem, kad obiest ljudska udara ne samo na Petrovu stienu, nego i na sám priestol Svevišnjega? Gdje će papa nepovlašćenom rukom sizati u prava svjetovnih vladah danas, gdje se običnomu oku čini, da sám on i obstanak mu visi jedino o milosti njekih vladah? Gdje će zametati domaće ratove medju narodi onaj, koj je namjestnik Isusa, vladara ljubavi i mira?

No dobra starca zlo uputiše lukavi savjetnici — jezuite! A ti siromašni jezuite, kako su oni svemu zlu na svietu krivi. Barem se tako piše u mnogih novinah, mnogih rezkih i zanimivih romanih; barem tako govore mnogi prosvjetljenjaci, makar su sve, što o jezuitih znadu, crpili iz rečenih vrelah, ili pokupili po svakojakih smetištih klevetah. Al što je tolika na nje graja, zar je to nepobitan dokaz, da su zločesti? Reče njegdje njetko, koj nevara: „Blago vam, kad vas budu proklinjali i progonili, i lažuć svako zlo na vas govorili mene radi.“ Tko najjače napada na jezuite? Oni, koji se neuzprežu očito huliti ni na samoga Boga Spasitelja. Crkva je pako jezuite u svako vrieme cienila, i štuje iz njihova reda mnoge svete mučenike i druge velike muževe znanjem i djelovanjem, mudrošću i svetošću. Pa zato će ih i svaki dobar katolik visoko cieniti, i tim više, čim gorje na nje juriša nevjerni i nepravedni sviet: jer da su izkvareni, „sviet bi, što je njegovo, ljubio.“ Nego bili jezuite kakovi im drago, zar su oni sbilja jedini savjetnici papini?

Ima papa drugih savjetnikah, rekô bih zato rodjenih, kardinalah. Al rekoše sveznalice nekatoličke ili nazovi-katoličke, da je većina kardinalah bila protivna rečenoj publikaciji. Sám Antonelli da nije gotovo o tom ništa ni znao; nuncij papin u Parizu da ju je jur oporeko. Biskupe da je ta bulla zatekla i baš u najveću

zabunu metnula, osobito u Francezkoj; ovim da je vlada učinila veliko dobročinstvo, zabraniv objavu bulle, da nedodju u sukob s papom. Odlični svjetovnjaci, kano Montalembert, Falloux da su u Napoleona zaiskali i dobili dozvolu za katolički sastanak, da se posavjetuju, što jim naprama izrekam bulle činiti valja! Morao bis skoro reći, da osim jezuitah na cielom izobraženom svietu nestoji uz papu nitko.

Al evo u Francezkoj od biskupah prosvjed jedan za drugim, ne proti papi, već proti vladi! Sada gdje neimaju gotovo nijednoga, za koga bi se usudili reći, da je proti papi, hoće da se pozovu na niže svećenstvo. I za Montalemberta već su morali reći, da će on u bližnjem svezku svoga Correspondanta bullu papinu posve prisvojiti; i za Antonellia, da je u ime papino čestitao slavnomu Dupanloupu na njegovoj izvrstnoj brošuri. Ni u drugom katoličkom svietu nezaboravljaju biskupi svoje dužnosti; izilazi list jedan za drugim, a to ne samo da bi naprosto priobćili encykliku, već ju tumače te oštro zastupaju i brane izreke i osude svete stolice. Na skoro vidjet ćemo, gdje se sva učeća crkva odazvala glasu glave svoje: je-li će nam i onda reći, da je crkva proti glavi svojoj, il morda da je cieli katolički episkopat ostavio svoj duhovni posao, pa se bacio na polje političko! — — Et mentita est iniquitas sibi.

Ima u bulli i syllabusu njekoliko stavakah, koji su mnoge i bolje katolike zabunili, što ih pravo razumjeli nisu. Jer ili nisu u obće znali, po kojih se pravilih imaju tumačiti osude krivih načelah i naukah od strane rimske stolice; ili pak nisu vidjeli odnošaj koje osudjene sentencije naprama nauku i životu crkve. Al se neka ništa neboje. Onaj, komu je povjerio Gospodin upravu i vladu ciele crkve, valjda zna dobro, koja su mu prava! I biskupi znadu, što je njihovo; a jedan od njih, koga ide medju ostalimi i sa učenosti i znanja, i sa apoštolske hrabrosti i djelovanja odlično mjesto, reče: „ako se u najnovijih riečih papinih što drugo zrije, van zakoniti proglas neuzkolebive istine, i nuždna osuda razuzdane slobode, to da nije pravo.“ Pa će biti s vremenom tumačenja i to nalježnoga dosta za svakoga, komu bude stalo do istine.

Al iz ovoga već čini mi se, da bi se dao izvući liep nauk, a to, da kano dobro stado dobro pazimo na glas svoga pastira, te se pomno čuvamo svega, od česa nas odvraća. Ako nismo vriedni sámi razumjeti, što je naša prava korist, gledajmo na težnje i napore lukavih neprijateljah naših. Čemu im tolika revnost da zaprieče ili barem smute čisti glas vrhovnoga našega pastira?! Svaki naime nevidi, odkuda vjeri i crkvi pogibelj prieti; al vidi onaj, koj stoji na visoku i bdije, i komu razsvjećuje i oštri bistre oči onaj, koj ga je za to postavio, da pase ovce i jaganjce. Danas se neudara na crkvu mačem i ognjem, ko što u vrieme željeznoga gospodstva rimskoga, već se lukavo stavljaju zasade i udaraju načela, uslied kojih bi se crkva sáma sobom razpasti imala. Nerazumije svaki domašaja takovim stavkam, pa bi se neprijatelj rado poslužio čijom prostotom, kano zmija prostotom Evinom. Zato koj je mudar, učit će marljivo iz syllabusa, česa mu se čuvati valja, te će u obće tim oštrije slušati glas svoga pastira, čim je veća neprijateljska buka i halabuka. *p.* —

Papinska okružnica napram našemu vremenu.

Ima jedna bolest čovječjega tiela, svim dobro poznata, štono unutarnju raztvorbu krvi prikriva hitnim i časovitim rumenilom lica, a mlitavost životnih silah kao da hoće pritajiti obćenitom razdraženosti.

Ovoj slici živa je prilika europejsko družtvo, kakovo je iz stare prešlo u novu godinu. Silna oprjeka medju unutarnjom mlohavosti i spoljašnjom razdraženosti udara nam u oči. Što sve nije godina 1864. poduzela i podtaknula? Pitanjah, problemah, predlogah i osnovah bez kraja i konca!

Postojmo najprije na površini, kod dogodjajah, štono se navalice protiskuju u političkom životu. Svaki gotovo zemaljski predjel ima svoje životno, neodložno pitanje — tako u udaljenom amerikanskom zapadu, u kom čini se kao da se svi dosadanji odnošaji primiču razsulu, kao što i na iztoku, u kom obćenitu uzrujanost samo težkom silom uzdržavaju da neprovali. No najviše ima toga u Europi. Poljska, stara ova rana Ruske i Njemačke, ustala je na prevrat pun grozotah i jadnih posljedicah; Njemačka je svojoj unutarnjoj razpri dodala izvanjski rat radi polabskih kneževinah. Talijanska je od alpah do Sicilije prerovana strankami i borbami, a tu i tamo politički poredak nije no primirje, koje svaki čas može prestati. U svoj europejskoj državnoj sgradi čini se kano da niti jedan kamen niti jedan čavao više čvrsto nedrži, a sve brvenje da se razklimalo. I Austrija, staro ovo branište ugovorah i moderator europejske politike, omalaksala je i sama čudno se uzkolebala. Što udarci francezkoga presilja, što nezadovoljstvom svojih nenjemačkih narodah zastrašena, te poslie bezuspješnih pokusah, da u malih njemačkih državah nadje čvrsto uporište, prihvatila je ruku pruskoga častohleplja, koja ju danas oli sutra ostaviti može. Njemački savez samo je još prazan prostor, u kom se male državice medju obje velevlasti navlače simo i tamo, a svaki dan može jim se položaj promieniti, svaka ura bacit je na lievo ili desno.

A kako se zovu kretala u ovom sveobćem nemiru, štono je zavladao europejskom državnom sgradom? Dva su jim imena, a u bitnosti jesu jedno te isto.

Prevrat i napoleonski imperializam. Prevrat je skrovita vatra, koja uzdiže svjetinu, proždire načela družtvenoga života, a raztapa povjestnu tradiciju,

koja jedino državam i narodom daje čvrstoću i positivno biće.

Imperializam je pako vješti Prometej, koj žarom vatre upravlja i navraća ga, da u njem odnošaje europejskih državah ili raztopi, ili utrne, kako to njegovim samoživim svrham ide u prilog. Obje ove sile djeluju na jedan cilj, a ovaj se zove: razsulo svih višjih načelah, prava, poredka i božjega ugleda, na kojih se tečajem kršćanskih vjekovah osnivalo čovječansko družtvo.

Doista vatra od ozdol a vještačka ruka od ozgor već su svoje djelo daleko dotjerale. Europejska diplomacija već je tomu posljednje doba privikla, da načela rabi samo poput frazah, kako će njimi povoljne si dogodjaje nakititi. Pravo i ugovori neimadoše god. 1864. niti kod jednoga političkoga dogodjaja valjanosti. Niti u Poljskoj, koja je pod silnim tovarom medjunarodnih frazah i notah u političnom i vjerozakonskom obziru pogažena; niti u Šlezvig-Holšteinu, koj su na ime prava zaokupili i oružjem oteli, da sada bude samo predmetom političkoga računa; a najmanje u samoj Njemačkoj, gdje razmirice dinastijah s razprami stranakah natječu se, kako će zahtjeve prava i poviesti pokopati.

Nevarajmo se sami. Europejski poredak, lišen svih načelah, postoji samo de facto, a dogadjaji su časoviti i prolazni, ako nisu nikakovimi načeli ujamčeni.

Al neostanimo samo na površini političkih dogodjajah. Svratimo okom u unutarnji ustroj našega družtva, u socialne odnošaje. I ovi, dà još više od onih nose na sebi obilježje sveobćega i duboko zasiecajućega razpada. Dvie su stvari, štono hrane družtveni život: hljebac duševni i hljebac tjelesni. Onaj dieli učiona i obuka, a ovaj pruža rád i zaslužba. Gdje se jedno ili drugo krati, tu mora družtvo da oboli. A oboje to obstoji u naše doba samo u prevelikoj mjeri.

Hrana duševna, koju Bog povjeri obitelji i crkvi, uzkraćena je obitelji i crkvi, da ju namjesto njih s jedne strane slobodna t. j. razuzdana štampa, a s druge strane država kvariti i dieliti može.

Ista zasložba tjelesnoga kruha ima se oduzeti svojim naravskim organom, Bogom ustanovljenim zadrugam porodice, obrtah i obćinah, da pod izlikom slobodne obrtnosti premogućtvom glavnice može njekolicina svim drugim ustanovljivati mjeru i granice zasložbe. Stvar obuke to je idealna strana tako zvanoga socialnoga pitanja, a vladanje kapitala jest na polju materialnom ono isto, što je monopol nastave u području duševnom.

No u obojem ovom području nestalo je našemu novovječnomu družtvu svakoga čvrstoga temelja. Sa strahom gledamo, kako je prava prosvjeta podrovana, svi pojmi pomućeni, a ćudoredni i duševni pauperizam kako se u svih razredih družtva sve više širi. Materializam podkapa tako prosti puk, kako i izobraženi sviet. Njeka surovost u mišljenju i osiećanju hoće da otare sve idealne crte u životu novovječnih narodah. Vidimo, kako duševni pauperizam sve više raste — a nitko neće da mu doskoči; usuprot, kano što su stari Egipćani žrtve prinosili krokodilom, koji bi na nje razjazili čeljusti: tako žrtvuje i naše novovječno družtvo neprestano kumiru državne nastave, koj duh naroda samo vodi u propast. Isto tako zamietiti možemo, da se i premoći glavnice sve ono opire, štogod ona promiče, ukinuće svih ogradah, uništenje svake samostalnosti, razsulo svih pravih prirodjenih zadrugah, obezčašćenje ženitbe, porodice i obćine.

Kamo ćemo ovom strujom odploviti? Toga neznamo. Ali to se tajiti neda, da je u europejskom družtvu u duševnom i stvarnom obziru zavladao nemir, koj što dulje to nesnosniji postaje.

To neosiećamo samo mi, već to osieća svatko. Ista žestina ljudih naprednjakah očituje onu zlokobnu bezputnost, u kojoj neznadu što da čine, pa baš ona množina osnovah, kojimi nastoje pomoći, dokazuje, da se osiećaju bez pomoći. I iz svih naredbah naših vladah proviruje isto čuvstvo. Svi zakoni i odredbe nisu u sebi ino, no privremeni pokusi, palliativna sredstva i odgadjanje. Svuda vidimo samo smjesu i borbu pomućenih načelah, a nigdje nevidimo vlade, koja bi otvoreno i jasnim osvjedočenjem odlučila se na riešenje jednoga ili drugoga pitanja.

Kakovim ćemo dakle imenom okrstiti ovu godinu, koju nedavna nastupismo? Možebit bi ju smjeli nazvati godinom zagonetkah — jerbo težko da jih je ikoja druga toliko našla već kod kolievke svoje. A gdje ćemo naći odgonetljaj ovim zagonetkam? gdje će nam se pružiti prilika, da sigurnim okom pogledamo u ovu pometnju?

Samo imamo jedan odgovor: Evo ga: u svjetlu vječnosti. Samo u „svjetlu vječnosti“ može se pojmiti vrieme; a samo u svjetlu vječnih načelah može se naći pravilo za tečaj ljudskih sgodah. To smo uviek znali, i to nam je nepobitna istina a priori. No to nam je u ovo doba i činom pred oči stavljeno, slušajuć velebne besjede, što jih je Pio IX. na blagdan nepokaljanoga začeća urbi et orbi naviestio.

Enciklika sv. otca u čudnoj je oprjeci s mutnom pomrčinom, u kojoj zateče naše vrieme, pa baš ta je oprjeka, što joj daje posve izvanredno znamenovanje.

Nije prvi put, što Europa čuje glas nasljednika sv. Petra. Od onih danah, kadno je prvi izmedju papah pred pukom i visokim viećem u Jeruzalemu besjedio, pa do dana, kada progovori Pio IX., izteče mnogo viekovah. Ali svaki od njih ču ovaj glas, a u svako doba bijaše mu jednaka sila i učinak. Razumljen u najrazličnijih jezicih svuda bi ulievao jedno srce i jednu dušu narodom. Usried svakojakih pùtah i okovah, baš je taj glas onda najviše djelovao, kada bi ga zveket okovah bio zaglušit imao. Čuše ga rimski cesari kao i gospodari Carigrada. Atili je dopro do ušiuh,

kadno mu Lav Veliki zabrani ulaz u Rim, a Henrik IV. osjeti mu snagu, kada se Grgur VII. opre njegovim opačinam. Zviezda Hohenstaufenacah potamni pred Inocentom IV., a Napoleon I. priznavaše u Piu VII. jedinu velevlast, koja i napram njegovim odlukam nepresta bivstvovati.

Doista čarobna sila, koju imadu rieči, štono ih izusti papa, svuda je jednaka, a i Pio IX. dade nam ju već opetovano osjetiti. Godine 1846. bijaše on, koj prvi narodom naviesti slobodu, za koju je nje Bogu odtudjena i od svih viših načelah ostavljena europejska birokracija prevarila bila; a god. 1849. bijaše opet on, koj se najprvi uzprotivi zlorabi slobode. Od dvadeset skoro godinah navikli smo od ljeta do ljeta slušati premožne njegove besjede, upravljene na koju god stranu svieta. Sada izriče presude o udaljenih razmiricah sjeveroamerikanskih republikah, sada nastoji u Meksiku povratiti mir, sada probudjuje carevinu austrijsku iz driema jozefinstva, sada odvraća francezko svećenstvo od zamamljivosti galikanstva. Ovdje diže svoj glas za potlačene badenske katolike, ondje je jedini, koj je za obilatimi frazami sakrivajuću se plašljivost europejske diplomacije zasramio, velesvećeničkim ugledom braneći prava Poljske. On pouča ponosito neznanstvo njemačkih učenjakah, a istodobno ljubeznimi riečmi obodrava na sjedinjenje razkolni iztok. Besjede Pia IX. svuda su, gdje Božja stvar propada i gdje uspjeva, a bile bi neumrle, i da nisu bile Bogom odabrane, da u vienac blažene Djevice upletu zadnju zviezdu, koju štujemo u njenom neoskvrnutom začeću.

No što je, što ovim zadnjim besjedam sv. otca podaje toli izvanredno značenje? Jesu-li nove istine, nove dogme, nova čudesa, što ih naviešta katoličkomu svietu?

Nipošto. Što nam Pio IX. u svojoj okružnici od 8. Pros. i u priloženom joj spisku pogrešakah očituje, nije no sastavak onoga, što je već davno suglasno sa svimi prvašnjimi papami izjavio. On opominje svjetovnu silu na Božju, vječnu vlast, a kralje na svećenstvo: on poziva samovolju ljudskoga duha pod jaram Bogom objavljene istine; sirovim tvorom samovolje ili tako zvanim svršenim činom stavlja na suprot vjekovita načela prava i ćudoredbe; on čuva crkvi njena prava na čovječji život i brani neumrlu slobodu duhovnoge vlasti. Je-li to šta nova, šta nečuvena? Neču-li sviet još nikad ovakovih naukah? Neprogovori-li Pio IX. na ovaj način još nikada?

Rekosmo već, da Pio IX. u svojoj okružnici nije niti jedne nove misli izrekao, dà niti jedne nove rieči. Već prije enciklike izadje prošle godine u Beču djelce čovjeka posebnika pod naslovom: „Der Papst und die modernen Ideen," sadržavajuć sbirku izjavah Pia IX. proti zabludam našega vremena. Syllabus nije ništa nova, a niti okružnica.

Pa baš u tom sastoji znamenitost enciklike, što kanoti častna oporuka u sebi sadržaje svekoliko naučno djelovanje Pia IX., a zajedno što kao u jezgri spaja sve obsežne daljine, kojimi se je razliegao njegov apoštolski glas. I to je, što ovoj enciklici podaje toli izvanrednu važnost.

No to nije jedino. Sviet bi Piu IX. sve oprostio, kad bi se samo spekulativnimi pitanji bavio. On bi mu oprostio i to, što je očitovao dogmu o nepokaljanom začeću Marije; i njegovu odluku u poslu učenjačkih skupštinah nebi mu upisivao u grieh; dà istu galikansku liturgiju smio bi ukloniti. S onkraj života, u nadzemnih kruzih vjere, tu može činiti, što ga je volja — to su transcendentalni predjeli, koji se niti slavice saborskih govornikah, niti vrhovničtva birokracije nedodiraju. „Što biva s onu stranu života, za to me neboli glava" — tako govore duševni krmilaši našega vremena, pa se posmjehavaju anakronizmu bogoslovnih pitanjah.

Ali gle! Pio IX. osmjelio se dogme uporaviti na život. On se usudjuje valjanost im pribaviti u istih političkih pitanjih i socialnih odnošajih, pa mu isti ustavni paragrafi francezkoga carstva, temeljna prava njemačkoga naroda i članci National-vereina itd. nisu dosta častni, te bi napram njim šutom šutio. To podaje znamenitost enciklici. Papa, katolička crkva, kršćanska objava snilazi iz predjelah transcendentalnih na polje političkoga života. Mjesto da bude samo sviet za se, sviet maglovit u oblacih, kamo se može svatko za svoju zabavu, ako mu je s volje, povući, zahvaća vjera katoličke crkve u ustih papinih u realna pitanja sadašnjosti, da se vječnimi načeli opre svietu bez načelah.

A kako on to čini? Pio IX. govori u svojoj okružnici od 8. Pros. 1864. upravo onako, kako govoraše Grgur XVI. napram prevratu, i kako sám on govoraše u prevratu god. 1848; govori sasvim onako, kako besjedjaše Bonifacij VIII., prije nego-li Švedska i Francezka u vestfalskom miru podieliše protestantizmu gradjansko pravo; posve govori onako, kako govoraše Inocent III., kadno još vaskolik europejski sviet bijaše ujedinjen u jednoj crkvi. Pio IX. služi se govorom, kakovim besjedjahu svi njegovi predci kroz sva stoljeća, i kojim će govoriti svi njegovi nasljednici. Neka se krivovjerstva i zablude dižu i valjaju poput valovah morskih, čvrsta stiena ostati će nepomična usried njihovih navalah. To je prekonaravski, vječni i božanstveni značaj papinstva.

(Konac će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. Javismo već u ovom listu, da uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački u svom dne 22. Siečnja t. g. na svećenstvo nadbiskupije svoje

upravljenom pastirskom listu razpravlja o vlasti (auctoritas). Obširnost ove poznatom u svakom obziru izvrstnosti napisane pastirske poslanice (iznosi 15 tiskanih stranah u velikom listu) a ograničenost našega lista nedopušta nam, van da joj za naše čitatelje izvan nadbiskupije zagrebačke navedemo sadržaj samo u kratkom i obćenitom nacrtu.

Nj. uzoritost, kako kaže u uvodu, potaknu na pisanje ob ovom predmetu to, što će i svaki razborit čovjek i poznavalac našega vremena priznati, da je nevoljah, s kojih stradamo, ako ne najglavniji, a to svakako jedan od glavnijih uzokah taj, što svaka vrst vlasti dnevice sve više pada u bezcienu i preziranje kod ljudih. Ustanoviv pojme o vlasti u obće i vlasti u družtvu, poteklој iz prava ustanovit i uredit družtvo prema svrsi, radi koje se ljudi udružiše, — dokazuje uzoriti gospodin, kako je vlast neobhodno potrebita ljudskomu družtvu; jerbo je poredka, prave slobode i svakoga družtvenoga napredka i boljka i prvo počelo i prvi te nuždni uvjet. Opisav zatim kako jadna bijaše vlast kod poganskih narodah, pokazuje, kako je Isukrst utemeljujuć svoju crkvu udario i pravi osnov za zakonitu čovječju vlast, a izpravio tri težke mane, s kojih je u poganskom svietu ona malaksala; a to su: što je taj sviet svu vlast izvodio ne iz Božjega, već samo iz ljudskoga prava, — što je ta vlast prema tomu naravno dovodila, kako još i danas kod ljudih nekršćenih dovodi, na nepravedno ugnjetavanje sviesti, — a napokon što je služila samo osobnoj koristi vlastodržacah. Vlast, koja se osniva na Božjoj volji, — vlast, kojoj je dano od Boga pravo, da upravlja dušami, te je oslobodi od samovolje ljudske, — vlast, koja svu slavu vladanja polaže u tom, da služi ljudem, a korist svoju žrtvuje koristi sveobćoj — to su značajni biljezi one vlasti, koju ustanovi Isukrst u svojoj crkvi. Poslie toga opisuje nj. uzoritost rane, što jih je ovoj vlasti za posljednih triuh stoljećah udario prevrat vjerozakonski — protestantizam, prevrat filosofički, prevrat politički i socialni, s kojih kršćanskomu svietu prieti katastrofa, kakove dosad još nije doživio, i kojoj se mogu predteče dosta jasno vidjeti u vladajućih pogubnih načelih vieka, u knjigah i novinah, u kazalištih i družtvih, a najpače u načinu, kojim se novovječno družtvo ponaša prema osnovatelju svake zakonite vlasti, Isukrstu i njegovoj vjerenici crkvi. U posliednjem pogledu napominje visoki pisac izrikom ono javno nehajstvo, štono ga gotovo svi novovječni politički ustavi i razne vlade pokazuju napram kršćanskoj vjeri, te onu nenavist, kojom vlade našega vremena prate osobito katoličku vjeru i crkvu, kano da bi ova bila neprijateljica ikoje gradjanske vlasti, gdjeno je upravo ona njihova najbolja prijateljica i zaštitnica. Nemožemo inako van doslovno navesti, što ob odnošaju izmedju obiuh vlastih kaže visoki pisac: „Crkva razlikuje vlast svoju od vlasti državne, ali nezahtieva formalnoga razdruženja; priznaje sjedinjenje dviuh vlastih, ali nemože dopustiti njihove pomutnje; miluje slogu silah, sudjelujućih na boljak narodah, a žali njihovu oprjeku, štono je umrlim na nesreću. Kad joj svjetovna vlast pruža prijateljsku ruku i iskrenu zaštitu: prihvaća ju zahvalnim srcem. Kada nudjeno zakrilje smiera na despotizam ili se nepodudara s istinami vjere: odbija ju od sebe, i zahtieva onu slobodu, koja joj po naravi pripada, te koju vjernici, navlastito njeni službenici, brane do tamnice i progona, a za obranu toli plemenite stvari nežacaju se niti smrti."

Ostatak poslanice sadržaje primjerne opomene na duhovničtvo s primjetbom, da se sadržajem poslanice sgodno posluži u svojih propoviedih.

— Sada borave u Zagrebu svi na bansku konferenciju pozvani članovi kat. duhovničkoga stališa, izuzamši preuzvišenoga gospodina biskupa djakovačkoga J. J. Strossmajera, koj bolešljivošću zapriečen nemogaše u ovo zimsko vrieme na toli dalek put krenuti.

— Dne 17. Siečnja orobili, a kako se piše „Domobranu" i zlostavili su razbojnici župnika gradinskoga Josipa Kovačevića. Odnesoše novce, puške, zlatne i srebrne stvari što njegove, što sestre mu u vriednosti do 1000 for. Toj žalostnoj viesti dodaje požežki „Slavonac": Bože daj, da se ciela Slavonija toga bića Božjega, koj nam iz preko Drave dolazi, oslobodi.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Franjo Rodjak, dosadanji upravljatelj u Lopatincu, posta župnikom u Sv. Gjurgju u trnju.

„ Lavoslav Gorenec, vojnički kapelan ulanskoga puka br. 12, dobi župu u Čazmi.

„ Jerolim Kollay, duh. pomoćnik u Prelogu, imenovan je upravljateljem u Lopatincu.

Dopisnica uredničtva.

G *D. J.* u *B.* Plaćeno do konca tekuće godine.

Javna zahvala.

Gospodin Adolfo Stettler u Zagrebu predao je slavnomu glavnomu odboru dalm. hrvat. slav. izložbe jedno crkveno odielo s tom nakanom, da se isto na korist stradajućih lanjske godine Primoracah proda.

Glavni odbor uz predlog podpredsjednika gospodina Dra. Mirka Šuhaja zaključi, da se to odielo kojoj siromašnoj župnoj crkvi u Primorju preda, dočim neima izgleda dobiti u Zagrebu iznos, koj bi vriednosti stvari odgovarao.

Biskupski ordinarijat senjski i modruški predade to crkveno odielo župnoj crkvi u Dolu; za koj dar ovim se zahvaljuje i darovatelju gospodinu Adolfu Stettleru i slavnomu glavnomu odboru.

Od biskupskoga ordinarijata senjskog i modruškoga.

U Senju 18. Siečnja 1865.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 7. U ČETVRTAK 16. VELJAČE 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Spiritizam.

(Dalje.)

3. *Učitelji.*

Sad ide na red pitanje: kakovi su to duhovi? Oni mogu biti jedino dobri ili zli angjeli, svete ili proklete duše ljudske. Nemože biti da su angjeli. Jer kad bi nje slao Bog, slao bi je onako, kako nas uči sv. pismo i predavanje; a opet nisu oni čovjeku za igračku, kad bi se komu pohtjelo, da mu se prikažu te štogod objave. Ali nisu to niti umrle svete duše. Jer s jedne strane kao niti angjeli, tako niti umrle duše nisu čovjeku na službu pripravne u tom smislu, da bi se prikazivale na osjetljiv način i na poziv svakoga, komu se pohtije, te mu služe za znaličnost i kratak čas. To niti je tko vidio, niti rekao, niti vjerovao, osim njekojih starih i novih poganah. S druge strane prepovieda Bog strogo pitati za istinu umrle. „Nec inveniatur in te . . . . qui quærat a mortuis veritatem." Deut. 8, 11. U sv. pismu spominje se običaj poganah, i to kao griešan: „Numquid non populus a deo suo requirit, pro vivis et mortuis?" Is. 8, 19. — „Omnia hæc abominabitur Dominus." Deut. ib. „Vir sive mulier in quibus pythonicus vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur." Levit. 20, 27. Mrtvi dakle, koji živim odgovaraju, Bogu su nepokorni, te s toga nisu svete duše. A nisu to ni zle duše; jer navedene izreke nečine razlike. Izreke sv. pisma čvrst su dokaz za svakoga kršćana, koj vjeruje u božansku objavu staroga i novoga zakona; a morale bi po logici biti i za duhoslovce; sami bo oni priznavaju, da Mojsija i Isus Krst bijahu Božji poslanici. Ako pako to nisu za nje dokazi, neka pitaju razum: Bi-li to bila Boga dostojna pomisao, a još većma vjera, da Bog po mrtvacih uči žive najvažniju stvar života ljudskoga, naime sredstva za vječnu svrhu ili drugimi riečmi vjerozakon? da on to čini tek pod konac šeste tisuće godinah? da on to čini po dušah mrtvačkih „dobrih i zločestih, pametnih i bedastih?" (str. 11.) Ili, ako duše govore, da su sve sami dobri duhovi, zar se nemora nametnuti razumu ova sumnja: Ti mudro govoriš, mudar si; ali gdje mi je dokaz za to: tko si, što-li si, da nisi zao te hoćeš da me prevariš? Bog, kad bi nas žive propustio ovakovim viestnikom njegove istine i volje, pa ovakovim jošte načinom, izgubio bi njekoliko svojstvah, kakova vjeruju da jih ima i pravovierni kršćani i sami spiritiste, t. j. prestao bi biti Bogom, ili, što je svejedno, nije ga nikada niti bilo. I viestnici i način jim nedostojni su sevišnjega Boga; pak da su to sami angjeli dobri, i opet bi način bio Boga nedostojan. Vrag kao protivnik Božji po svojoj volji, a u ostalom negativni sluga Božje providnosti može u tom imati posla.

Nastaje prije svega pitanje, da-li je moguće, da vrag stupi čovjeku u službu. Ovo pitanje nemože se a priori zanijekati. Mogu-li angjeli, kako uči sv. pismo, ljudem služiti, zašto da nemogu vragovi? K tomu uči poviest i crkvena i svjetovna, da mogu. Kojim putem na službu dojdu vragovi čovjeku, to je drugo pitanje. Kako puk misli, valja ga samo zakleti; ali to nije — on se neda prisiliti na prosto. Zakleti vraga u ime Boga, to bi moglo vraga prisiliti jedino u onom slučaju, kad bi to bilo po volji Bogu t. j. smieralo na kakovo dobro. Svaka druga vrst zakletve bila bi gola ljudska rieč, kojoj se vrag kao takov nije dužan pokoriti. Dopustimo, kako se po sto putah tvrdi, da je vrag ljudsku zakletvu sbilja poslušao, te učinio štogod; ali po svem tom on nije učinio to, što bi morao silom, nego što bi njega k čovjeku, koj bi ovakovim činom pokazao, kako je duboko zagreznuo, privukla prema njegovu smieru korist. Drugi je način sklapati ugovor s vragom, kakov

bijaše za dobe vračarskih parnicah, bio već on objektivan ili subjektivan. U naše vrieme pisati o vragu ili obćenju s njim to je skradnje mračnjačtvo. Bilo kako mu drago, spiritizam sili o njem pisati; a za sada budi dosta rečeno, da neima nikakova sredstva, kojim bi čovjek mogao vraga prisiliti sebi na službu; nego ako-li ovaj sbilja stupi u službu, da je to samo slobodna njegova volja sbog srodnosti medju njim i ljudskom zloćom. Pogreška budi moralna budi fizična t. j. grehota ili duševna bolest jedina je vragu privlačiva sila. Zato bogoslovi kao jedino sredstvo stupiti u savez s vragom uzimlju zaziv (invocatio), budi izrični (explicita) budi posredni (implicita). Ovaj posljednji jest onda, kada tko učini lahkouman ili zlovoljan čin, koj se pripisuje vražjemu uplivu. K tomu je vrag takove volje, da pristane rado na sve, čim može zavesti s pravoga puta. Koji dusi odgovaraju dakle na pitanja spiritistam? Vragovi, koji oko nas prebivaju, koji su uviek pripravni da nas zavedu u bludnju, i koji tisuću sredstavah imadu, čim to mogu izvesti. To je sud biskupa poitierskoga.

„Ako nije dopušteno, — veli učeni biskup — mrtve pitati, i ako dosliedno Bog mrtvim uzkraćuje moć na pitanja živih odgovarati, odkuda su oti odgovori, za koje se hvastaju ljudi da jih dobivaju, a kad i kad sbilja i dobiju? Očevidno nemože nijedan drugi osim duha tmine pokoriti se ovim griešnim zahtjevom. Obćenje s duhovi dakle nije drugo nego savez s vragovi — ništa više, ništa manje. Dosliedno nije to nego povratak na grozoviti nered i prokleto praznovjerstvo, kojim su toliko vjekovah bili sapeti u sramotno robstvo paklenoj sili narodi poganski, a i sada se njoj podlažu.“ (Inst. past. t. III. p. 43. et 45.).

Učenici spiritizma, koji sobstvo vraga taje, digoše se proti ovom sudu; ali tajeć to zapliću se u golemu nedosliednost s tvrdnjom: da je obćenje s dusi svemu staromu svietu poznata stvar. Čujmo dakle šta oni pripoviedaju: „Istinitost pojava našla je mnogo protivnikah. Nekoji neobzirući se na nesebičnost i poštenje pokušateljah, vidjeli su u njem samo glumu i njeku vrst vješte ob-jene. Oni, koji nedopuštaju, da osim tvari ima jošte štogod na svietu, te samo u vidivi sviet vjeruju, koji misle, da smrtju tiela svemu biva kraj, materialiste, jednom rieči: oni, koji se drže za jake duhove, baciše bivanje nevidivih duhovah medju bezumne bajke i prozvaše one ludjacî i stavljahu na smieh i ruglo, koji su ozbiljno do stvari držali. Drugi nemogući tajiti stvar a sapeti nekimi ideami (katolici!), pripisivahu one pojave izključivomu uplivu vraga, i gledahu ovim sredstvom da u strah natjeraju strašivice. Ali čudnovato **dan danas strah od vraga mnogo je izgubio od svoje snage; sviet je o njem toliko govorio, slikao ga na toliko načinah, da su se ljudi poprijateljili s tom ideom i da su mnogi rekli: valja upotrebiti sgodu i vidjeti, što je taj vrag u istinu.** Zato je dolazak pravoga vraga, izuzam malen broj plašljivih ženah, imao nešto zanimiva za one, koji ga prije nisu vidjeli, nego naslikana ili u kazalištu; pojav taj bijaše za mnoge ljude silnim mamilom.“ —

Pokle je orakul spiritizma ni nesluteći sam, što će tim upravo dokazati, vierno opisao javno mnenje sadanjega svieta o vragu, kaže drugdje: „Premda su se pojavi spiritizma u ovo novije vrieme pokazali obćenitije, to ipak sve je samo dokazom, da je njih bilo i u najstarija vremena. To, čemu smo mi sada svjedoci, nije dakle nikakov nov izum; to je uzkrsnuće starine, ali starine proste od svakih predsudah i mističnoga tumačenja porodjena iz praznovjerstva — starine civilizacijom i napredkom prosvietljene.“ (To jest starine, kakova bijaše prije kršćanstva, i kakova opet dolazi na sviet postupice, kako se gdje kršćanstvo gubi. — Allan Kardec reče ovdje golu istinu.)

Da se može obćiti s nevidljivim svietom, to je istina, koja se nalazi razgovetno opisana u bibličkoj povjestnici, u knjigah sv. Augustina, sv. Jeronima, sv. Zlatousta, sv. Grgura Nazianžana. Najučeniji mudraci staroga svieta priznaše tu istinu: Plato, Zoroaster, Confucius, Pythagoras. Nalazimo ju u otajstvih (misterijih) i proročištih (orakulih), u gatalacah i vračarah srednjega vieka . . . u velikoj četi nimfah, dobrih i zlih genijah, silfah, gnomah, vješticah i malikah (vukodlakah) itd. (Revue spirite 8. Siečnja 1858.). To je dakle častno rodoslovje spiritizmu. Po svjedočanstvu njegova pouzdana viestnika današnjim su učenikom spiritizma prababe i družice sve gatalice, sve vještice, djedovi i drugovi svi dusi staroga svieta. Ova se starina njim dopada i ponose se njom.

U vidu jedne magnetizarke stanujuće u liepu predjelu grada Pariza čitamo (Ožujak 1864.): „Znanost, kojom želimo zabaviti naše štioce, sigurno je jedna od najstarijih i najzanimivijih za čovječanski rod. Prije 16. vieka bijaše ova znanost pod imenom vračarije i čarobije poznata. Dvie stotine godinah kašnje spoznade doktor Mesmer u ovoj ne strogo ograničenoj znanosti silan agens, koj nebeskim uplivom prolazi u živce te njihovo djelovanje razvija“ itd. Pisac rodoslovja ima pravo: današnji pojavi spiritizma baš su oni isti, koji i poganskoga staroga i pravomu kumirstvu podvržena svieta. Jer koja je razlika medju zakletvami, orakuli, propitkivanjem i

sljeparijami, što jih poslie 18 stotinah godinah kršćanstva opažamo u Europi, i onim, što se je prije 2000 godinah u Clarosu, Dodoni, Prenestu, i u svih gradovih Grkah i barbarah, kako reče Plutark, dogadjalo, a jošte i danas dogadja u Africi, Indiji, Tibetu, Kitaju, riečju svuda, gdje jošte nije navieštena vjera kršćanska?

Da pisac nebude zaveden predsudami, to bi on bio morao ovako zaključiti: „Istovjetnost djelovanjah pokazuje istovjetnost uzrokah." Vas pako stari sviet pripisivaše pojave spiritizma vragovom, a ne dušam umrlih, premda vragovi i onda bijahu toliko oprezni, da se izdadu za duše pokojničke. Uzrok je dakle tako nedvojben kano i sama stvar. Katolici znadu, da istinitost vražjih pojavah tajiti kao što je neuputno tako je i opasno. Tko taji vražju vrhunaravnost, malo po malo mora da taji i samu božansku vrhunaravnost.

Da vas stari sviet pojave, o kojih je govor, pripisuje vragovom, to je istina, koje nitko tajiti nemože, osim ako hoće da bude skeptik. To svjedoči povjestnica, koja je svakomu otvorena. Spomenuti nam je samo jednoga svjedoka za iste pojave. Jurve prije sedamnaest stotinah godinah skinu krinku tobožnjim mrtvacem Allana Kardeca i učenikah spiritizma Tertulijan. Njegovo svjedočanstvo navodim obširnije, jer će se vidjeti, da je ono, što sada biva, bivalo na vlas u njegovo vrieme. U apologiji t. j. spisu, u kojem nesmie biti ništa dvojbena, a kamo-li neistinita, ako nemisli promašiti te kršćanom jošte više naškoditi, spominje ovaj posred poganstva rodjeni, a običaje narodne dobro poznavajući pisac izrekom s t o l o v e, k r o z k o j e v r a g o v i g o v o r e. Što je još za veće čudo, on to nepripovieda kano stvar izvanrednu ili nepoznatu, nego ju spominje kano stvar skroz i svakomu poznatu. Bez okolišanja imenuje on duhovite agense ovih pojavah pravim imenom; a sigurno je, da bi se izvrgao na smieh i ruglo svemu carstvu, kad bi to bio pokušao protumačiti kakovim fluidom.

Piše on ovako: „Mi tvrdimo, da ima čisto duhovitih bićah, a njihovo ime nije novo. Mudroslovi poznadu demone; svjedok je tomu sam Sokrat, koj očekivaše zapovied od svoga demona, da govori i radi. Zašto? jer je on, kako kaže povjestnica, od djetinstva imao jednoga demona, koj je s njegovom osobom bio u savezu. Što se tiče pjesnikah, to svi znadu podpuno, da demoni od dobra odgovaraju. Posao je naime njihov čovjeka upropastiti: Operatio eorum est hominis eversio. Pobjedom čovjeka počeše oni svoju zlobu. U tielo šalju bolesti i krute slučaje, u dušu pako žestoke, nagle i izvanredne razdražice." Razlaže nadalje narav i svojstva vragovah, kao: t a n a h n o s t, (subtilitas), kojom mogu uplivati; h i t r i n u, kojom za trenutak mogu biti svagdje (Omnis spiritus ales est . . . Totus orbis illis locus unus est); z n a n j e, kojim znadu naredbe Božje providnosti, prirodne sile, dogadjaje u svietu s uzrokom i posljedicami mnogo razgovetnije i obsežnije, nego-li ljudi. S toga mogu i proreći mnogi dogodjaj: Aemulantur divinitatem, dum furantur divinationem. Kao otci i djeca laži zavinu oni svoje proreke (orakula) u neizvjestne dvolične rieči, kada pravo odgovoriti ili neće ili neznadu, te se u svakom slučaju mogu obraniti. Tomu su svjedoci Croesus i Pyrrhus. — „Poznavajući prirodne sile grade se i liečnici, te se p r i č i n j a j u k a n o d a l i e č e b o l e s t i. Kakovo je to liečenje? Oni najprije učine čovjeka bolestnim; a tada, da se u čudo vjeruje, prepišu nov a često i protivan liek. Pokuša-li se liek, tada dokinu uzrok bolesti, koju su sami zadali, pak tim je čovjek uputjen, da su oni izliečili. Ovu prividnu lječitbu spoje oni s divnimi čini."

Takovih je čudovištah puna povjestnica staroga i novoga poganstva. Tertulijanu bijaše dosta spomenuti njih samo njekoliko po svem rimskom carstvu poznatih, a osobito starešinstvu, kojemu apologiju i piše. „Što da reknem — nastavlja isti — ob ostalih varkah i obsjenah te moći lažiduhovah? Prikaza Kastora i Polluksa, voda u situ nošena, pasom jednim vučen brod, brada, koja taknuv se kipa postade crvenom: — sve to dogodi se, da se pokaže, da su oni kameni bogovi, te zaprieči tražiti pravoga Boga." Piše dalje: „Kad vračari (magi) proizvode pojave (prikaze — phantasmata), zazivlju duše umrlih, kad malenoj djeci podavaju dar govora za proreke; kad mnoga sljepila pred pukom obilazeć okolo čine; kad ulievaju san, i, budi od njih hvala pomoćnikom njihovim demonom — čine, da proriču koze i s t o l o v i (per quos et capræ et mensæ divinare consveverunt) — — kad je sila demonah radećih kroz posrednike tolika, tko bi dokučio njihovu silu, kad bi neposredno i sami po sebi radili?!" —

Tertulijan je dakle prije 17 stogodištah nabrojio pojave i posrednike današnjega spiritizma, te skinuo krinku tobožnjim mrtvacem Allana Kardeca i njegovih učenikah. Jošte jednu njegovu: „Magija . . . duše . . . iz podzemnoga svieta izazivati obećaje. Što je to magija? To, što svi priznavaju — prevara. Ali uzročnika ove prevare jedini mi kršćani poznademo, jer znademo tajne zlih duhovah. D e m o n i su početnici magije, k o j o m s e i z d a j u z a m r t v a c e. Zazivlju se dakle ili prerano ili silovitom smrtju preminuli; ali su to demoni, koji pod imenom dušah rade."

Čemu se kod najnovijih pojavah moramo začuditi, jest baš to, što su oni današnji sviet na-

gnali u najveće čudo! Čovjek bi rekao, da se je u ljudih našega vremena razum onesviestio, bogoslovje za nje jošte niti došlo, a povjestnica zaniemila! Prvi bi dogma razumu morao biti taj: da se dva protivna vladara bore za čovječanstvo, te da ono mora živjeti ili pod jednim ili pod drugim žezlom. Gdje izgubi silu kraljestvo dobroga, tudier predobiva mah kraljestvo zloga.

Što kaže bogoslovje? Prije šest stotinah godinah razlažuć nauk crkveni reče Toma Akvinski, što mu i učitelj Augustin: „Vragovom gode njeke vrsti kamenja, bilinah, drvlja, životinjah, pak stanovite pjesme i vjerozakonski običaji, na koliko su to biljezi božanstvenoga štovanja, za kojim oni sa željom idu. Oni se izdavaju za duše pokojnikah. Prikazuju se često u prilici kakova živinčeta, koje izrazuje njihova svojstva. Oni kadšto kažu i istinu, da mogu laglje prevariti, a spuste se do njeke umiljatosti, da prevare ljude te se s njimi sprijatelje." — Pojavi spiritizma potvrdjuju dakle nauk ovih učiteljah katoličke crkve; a obratno isti nauk pokazuje, da spiritizam nije ništa nova, i tko mu je učitelj.

Što kaže povjestnica? Ona pripoviеda priču o hrastih u Dodoni. Ništa nije laglje, nego da čovjek danas otu priču uvrsti u bajke, a ništa mučnije, nego vjerovati, da su hrasti gromkim glasom glasali. Po svem tom vjera u taj dogodjaj obstojaše tisuće godinah: svjedoci mu bijahu najugledniji muževi u sredini najprosvietljenijega naroda. Ako je prvo mučno vjerovati, mučnije je jošte vjerovati, kako bi se svi ti ljudi pa tolike vjekove bili dali varati. Slična nješta ima i u sv. pismu: „Moj puk pita svoje drvo i njegova palica neka mu objavi." Oseja 4, 12.

Netreba se dakle čuditi toj staroj novini, a niti pitati: tko je izza nje. Još manje treba pitati: zašto to Bog prepušta? I to je stara stvar. Tko neće vjerovati i služiti Bogu, prepustio je Bog u svako vrieme, da vjeruje i služi vragu.

(Dalje će sliediti.)

Papinska okružnica napram našemu vremenu.

(Konac.)

Pio IX. smatra sviet u svjetlu vječnosti, i to je, što njegovoj enciklici osjegurava toli duboko zasiecajući upliv, ne samo kod katolikah, nego i kod ljudih bez vjere. Sbilja uzmemo-li u obzir onaj odziv, kojim je na besjede Pia IX. odgovorila europejska štampa, može se reći, da se čini kano da one na naše protivnike čine još veći utisak, nego-li na nas same. Mi smo već davna vikli ovim besjedam. Mi smo u ovih načelih narasli. Neima niti jedne izreke u ovih listinah, koja nam katolikom već od vajkada nebi kano istina poznata bila. S toga pokoj dušah naših nebje niti na čas smućen. Mi si mogasmo samo čestitati, što je sviet na ove staro-katoličke i vazda nove nazore toli velebnim načinom opomenut.

A još više smiemo si čestitati, što bezvjerni sviet predložene si katoličke istine toli živahnim zanimanjem promatra, uči i o njih razpravlja. To se neda poreći. Sviet željno hlepi za načeli, a njeki duboki nagon potiskuje ga k nogam sv. otca. Istina, da se uz to mnogi neprijazno mrgodi i océra. No oni proždiru ipak velika načela katoličke vlasti, pa kao što jim se u prvi mah možda čine neprobavljiva — osobito u zločestih i slaboumnih prevodih, kakove mnogi listovi priobćiše — mi nedvojimo ipak o tom, da će jim biti na zdravlje.

Čini nam se, da to zaslužuje svu pozornost. Glas sv. Petra ima vaskolik sviet za slušateljstvo, bio sviet kršćanski ili nekršćanski, a sveobća vika, koju sviet podiže na rieči Pia IX., upravo je tako savršeno, ako i bezsviestno priznanje njegova svemirskoga položaja i njegova sveobćega poslanja, kao što je tim i strahopočitano mučanje, kojom ga vierni katolici slušaju. Papa i rimska crkva jest i ostat će magisterium universale. To daje znamenitost papinskoj okružnici.

K tomu dolazi još nješto, što utisak njezin čini još snažnijim. Kad bi Pio IX. bio na svjetovnu slavan papa — zaštićen žezlom odanih katoličkih vlastih, okružen od 10,000 momakah švajcarske straže, obsjeguran miliuni, ležećimi u podrumih vatikanskih, priznan od najmogućnijih vladarah svieta, a od Talijanah s ponosom slavljen: kad bi Pio IX. svoju encikliku bio pisao u sjaju zemaljske slave, ljudi bi mu ju oprostili, smatrajući ju za plod čovječje obiesti i pitajući se nadom, da će ju snažna ruka kojega cara kazniti, a odluka koga god parlamenta uništiti. Ali to nije tako.

U kakovih odnošajih nahodi se Pio IX. u vrieme, kada podpisuje encikliku od 8. Pros. i tako zvani Syllabus, iliti azbukvicu zabludah svieta? Grad, u kom živi, jest obsadjen; obsadjen od Talijanah, kojim za njim zazubice rastu, i od Francezah, koji u njem sjede. Uz pisaći stol, na kom podpisuje, leže poderani konkordati njemačkih vladarah, koji su njegovo blago srce i poštenu dušu prevarili. Na lievo vidi prieteće note ruske, a s desna leži na istom stolu francezko-piemontezki ugovor, ona mjenica, štono ju je na njegovu osobu i njegovu baštinu izdao Napoleon na nared Viktora Emanuela. Prvašnjemu treba samo okom namignuti, pa će namah čete prevratne skokom navaliti na vatikan.

Takov je čas, u koj Pio IX. podpisa oporuku svoga apoštolskoga učiteljstva. Vas sviet osieća svetačnost, što ju ovaj položaj podaje riečim Pia IX. Tko u ovakovih okolnostih izgovara onakove besjede, tomu se vidi, da nije u svjetlu vremena, nego sub specie aeternitatis govorio, pa ovaj je vjekoviti govor, s koga

se silno do dna potreslo naše novovječno družtvo. Napram ovomu govoru nameće se i onim čuvstvo počitanja, koji su se zakleli na propast papinstvom zastupanoga kršćanskoga svieta. „Bez svake prave i stvarne moći, — kaže njemački list „Social-Demokrat“ u 5. br. o. g. — stoji papinstvo uposred neprijateljskih živaljah, te prkoseć pogibeljim, kojimi je okruženo, negledeć na mogućnost, da još izgubi i posljednje zaštitne bajonete, s podpunim ponosom svoje tisućogodišnje prošlosti stavilo je neprijateljskomu svietu nasuprot ovu bezobzirnu osudu. Gdje bi ikad slabuške posrednje stranke smogle toliko odvažnosti i unutarnje sile, da se usried prietećih pogibeljih uzpnu do takova očitovanja?“

Tako piše „Social-Demokrat,“ koj dàkako nerazumije otajstvo papinske veličine; ali je dosta pošten, te priznaje počitanje, na koje ga ona sili, i dosta iskren, da izjavi preziranje, koje u njem pobudjuju slabuške posrednje stranke.

Mi katolici poznamo otajstvo, koje Piu IX. daje odvažnost, da tako govori; to je božanska vlast, koja na vječnom pravu osnovana, vječna načela nosi u svojih ustih; to je vlast, oboružana Božjom rieči, o kojoj veli Duh sveti: vivax est enim sermo Dei et efficax et penetrabilior gladio ancipiti et pertingens usque ad divisionem animae et spiritus. Hebr. 4, 12.

Do razlučbe duše i duha! Ovom razlučbom, koju Duh sveti naznačuje kao učinak rieči Božje, uroditi će i enciklika sv. otca, pa baš ova razlučba duhovah jest onaj veliki cilj, kojemu odnošaji sadanjega vremena naravnom silom potiskuju, koju svom snagom zahtievaju, te u kojoj mogu jedino lieka naći.

Sva nevolja i bieda našega vremena sastoji u pomutnji, izgladjenosti i amalgamaciji duhovah; u nesrećnih pokusih, da se vještačkim posredovanjem svjetlo i tmina, voda i vatra, život i smrt zajedno spoje.

Velika ona duševna borba, štono je začela u 14. vieku, provlači se već kroz polovinu tisućljeća. Ništa nemože joj doskočiti. Niti mudrost državna, niti mudrost znanstvena, niti mudrost filisterska nemogu zapriečiti krizu, na koju ona nagoni.

Medjašnice, ustanovljene vestfalskim mirom, nemogahu se uzdržati naproti žestini razvitka, kojom si je duh nevjere u francezkom prevratu i u racionalizmu filosofičkoga stoljeća prokrčio put. Još manje bijaše podobno kukavno državno uredjenje god. 1815. oprieti se dosliednosti, kojom je prevratni duh u težnjah tajnih družtvah i u krivom njimi zastupanom liberalizmu svagda na novo provaljivao. Vrieme ima svakako doći, u kom se prave oprjeke, koje je europejsko družtvo na početku 15. vieka u svom skutu začelo, moraju poroditi, nage i nezastrte, bez svih umjetnih umotakah, kojimi su je novovječna politika i sofistika zaogrnule. Ove su oprjeke odanost napram božanskomu pravu i samovolja prevrata.

Je-li Bog mjerilo svim stvarim? ili je čovjek mjerilo svim stvarim? to je pitanje, štono se u novovječnom družtvu mora riešiti. Riešenju ovoga pitanja sve se bliže primiče družtvo, pa baš u ovom pitanju razkrstit i razlučit će se duhovi.

Spozna-li družtvo u Bogu mjerilo svakoga socialnoga poredka, to će se morat povratiti k vrhunaravnomu redu i Bogom objavljenomu pravu, te opet priznati po Bogu u Isukrstu ustanovljenu vlast. Uvidit će ono, da red naravni u vrhunaravnom, a naravno pravo u pravu crkvenom nalazi svoje uporište i od Boga dano dopunjenje. Družtvo biti će opet kršćansko, biti će katoličko, kakovo bijaše prije, nego-li se zače pokret reformacije.

Nu spozna-li naše sadanje družtvo u čovjeku mjerilo svega socialnoga poredka, hoće-li, da se ustanovi bez Boga, bez božanskih zakonah, po svojoj samovolji i po časovitih nazorih, prema promjenivim mnienjem sadašnjosti, to mora dalje stupati na stazi skvarenosti, te samo proti sebi, proti naravnom pravu i proti obstanku družtva u obće vojevati. Ono mora činom dokazati, da se pokušaj, kojim se ide na to, da se naravnomu pravu bez prava vrhunaravnoga pribavi valjanost, dovršuje upropašćenjem naravi i naravnoga reda. Ono mora samo sebe sa svoga stanovišta dovesti ad absurdum.

Tečaj dogodjajah već se je znatno primaknuo jednomu ili drugomu kraju naznačenih svrhah. Našemu vremenitomu oku nije dano, da njim promjerimo stupanj ove bližine; nu to je na vidjelu, da je Pio IX. vječnimi i vrhunaravnimi riečmi, što jih probesjedi u vremenu, silan udar zadao snazi pokreta. Dočim božansko pravo u tako čistom licu odkriva, prisilit će on, da se i družtveni racionalizam odkrije u pravoj slici. On goni ljude na razlučbu.

Mi se tomu radujemo, i hvalimo na tom Bogu. No uz to nezaboravljamo, da ono, čemu se u svjetlu vječnosti veselimo, pokazat će se u ovoj suznoj prodolici kao vrelo mnogih jadah i bolih. Ovaj mač, štono razcjepljuje usque ad divisionem animae et spiritus, prije svega bolno će zasjeći mnoge zakunjene katolike; raniti će katoličke vladare i katoličke političare, kao što i katoličke teoretike, dočim je uznemiruje u lasti, s kojom Isukrsta, sina Boga živoga, običavahu spajati s uzori nevjerstva. Enciklika će poimence neugodno dirati tako zvane liberalne katolike, koji se in thesi drže krivih načelah prevratnoga naravnoga prava, da na ovaj nestavni temelj zajedno, Bog zna kako, nasade gradnju vrhunaravnoga reda. Na žao će se dati mnogim idealistom, koji su si tako zvanu indifferentnu i bezvjernu državu te od Boga i Isukrsta odlučeno družtvo uobrazili kano veliki i prostrani kolobar, u kom bi slobodna crkva kao užji krug uz slobodne sljedbe, a najstrahovitije pogrde imena Božjega polag čudesah kršćanskoga života bile namješćene.

Noli perturbare circulos meos — tako bi oni od davna često podvikivali naprasitim rukam krajnih liberalacah, kao i „krajnih" ultramontanacah. Ubogi! Sada ruka Pia IX., namjestnika Isusova, posiže sama u njihove umjetne narise, da opet ustanovi osnove jedino pravomu božanskomu i vrhunaravnomu redu čovječjega družtva. Sbilja na ovu će stranu enciklika neugodno djelovati — no doista plemeniti i doista katolički muževi, kojih će se dodirnuti, pregorjeti će bol, a njihovi subjektivni sustavi izgubit će pred njimi svaku cienu, kada jim svjetlo vječnih načelah prosine. Lasno da se to neće jednim mahom dogoditi. Razpravljanje o načelih, štono jih sadržaje enciklika, s ove će strane možebit još veći mah preoteti, nego-li se to sbilo napram govoru Montalembertovu itd. Al će se napokon sporazumjeti, a tako zvani liberalni katolici opet će ideu abstraktne slobode naći u uzoru konkretne kršćanske slobode.

No reći nam je još više. Enciklika će ne samo katolikom liberalnim, ona će svim katolikom svieta pripraviti križ; križ progonstva od strane onih, koji u realnih i idealnih kruzih stoje na kormilu. Zna-li Pio IX. šta čini? tako čusmo ovo vrieme s više stranah pitati vjerne no oprezne ljude. On čini, da položaj katoličke crkve bude signum, cui contradicetur. On spominje napoleonizam, da se crkva opire načelom, na kojih on osnova svoje gospodovanje. On opominje protestantske države, da katolička crkva, nahodeća se u njihovu području, osudjuje načela novovječnoga državnoga prava. On opominje prevrat i svekoliko tako zvano naprednjačtvo, da se ono s katoličkom crkvom neće nikad izmiriti moći. Pa sve to čini Pio IX. u onaj čas, kadno je po svih stranah zemlje položaj katolikah lišen svake obrane. Nebude-li enciklika dala znak, da se zametne obćenita i ogorčena borba na ostao propao, borba, koja će crkvi oteti i onaj položaj, na kom se ima zahvalhti pomirljivosti protestantskih vladah i veledušju liberalnih stranakah?

Sbilja enciklika nije djelo čovječjega razbora.

Ali ovaj nerazbor, s koga čini se kao da je pošla, samo povišuje počitanje, s kojim ju mi primamo. Jer je pisano: quae stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes, et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia. 1. Cor. 1, 27.

Dočim plašljive duhove sjećamo na ove rieči Duha svetoga, imamo priliku, da jim dodamo tumač iz ustah bezvjernih. Gori spomenuti „Social-Demokrat," odgovarajući na prazne rieči njekoga liberalnoga lista o nemoći papinstva, primjećuje: „Jedan stari i bolestni svećenik, tako po prilici govori Johannes Müller o Grguru VII., bez novacah, bez gvoždja, bez zemlje, mogućan samo duševnom snagom, podiže se na cara, i održa pobjedonosno borbu. Zavladanjem dušah, a ne s puškami i topovi utemelji papinstvo svoju vlast, a više no jedanput s ovim vladanjem nad dušami porazi i ponizi one, koji i ako ne s „redatimi topovi", a to s bojnom snagom svoga vremena razpolagahu."

Dakle zavladanjem dušah, kaže „Social-Demokrat." Mi znamo, da vlast nad dušami nije vlast druga, van vlast istine, i da je samo božanstvena i vječna istina, pred kojom jedinom moraju se pokloniti duše. No pobjede istine ravnaju se po drugom zakonu, nego-li pobjede materialnih silah. Obično održuju se pod prilikom porazah, a riedko se kada slave u stoljeću, u kom su izvojevane.

Ovaj zakon možebit će i u ovom slučaju zadržati kriepost. Nevjerujemo, da će enciklika potresti priestoljem Napoleona III. I anatema Pia VII. nezaprieči Napoleona I. da s vojskom od pol miliuna neprekorači granice ruske carevine. Niti će Viktor Emanuel radi riečih Pia IX. odbaciti svoju talijansku krunu, kao što to neučini niti Desiderij u borbi sa Stjepanom III. A najmanje će se njemačke državice podložiti stavkam syllabusa. Zar se je napredak dao ikad zaustaviti zastarjelimi dogmami? Enciklika će samo povećati krepkoću, kojom se naše novovječne države, bilo pod vidom galikanstva, bilo u slici tako zvanoga deutschkatoličtva, čvrsto drže svoje neodvisnosti od Rima, a treba nam željeti dug život, hoćemo-li slaviti dan, kada državno pravo rimske stolice bude priznano u Parizu i Berlinu.

To znamo vrlo dobro — ali imat ćemo dosta strpljivosti, da čekamo. Nevidismo-li već često — ne mi kao osobe, već kao članovi katoličke crkve ovu strpljivost nagradjenu? Arianizam, koj je grčkim carstvom i najvećim dielom iztoka više vjekovah vladao, zahtievao je i kušao naše strpljenje. A mi ipak doživismo dan, kada se podiže drugo carstvo, koje je pošlo tragom Konštantina Velikoga. Nisu-li nas Hohenstaufenci, nije-li nas prvo carstvo Napoleonidah sililo, da budemo strpljivi? Mi smo čekali, a doista možemo čekat i sada. Vječna načela nestaraju, i nezaostaju nikad za vremenom. Vječnost sgodna je svim vremenom i svakoj dobi, i ovu sgodnost čini nam se da si prisvojava i enciklika Pia IX. Neka gleda sviet, kako se podudara s vječnom istinom. Namjestnik kralja vječne slave sudit će o svietu danas i sutra u svjetlu vječnosti. (Katholik.)

Viestnik.

Iz Zagreba. Na molbu gosp. župnika iz Ruševa Petra Ribića, koju je i prečast. duh. stol zagrebački podkriepio, poklonilo je nj. veličanstvo car i kralj Ferdinand 300 for. za opravak kapele sv. Mateja u Sovskidolu, područnici župe ruševačke.

— Baš kad smo završivali ovaj list, stigla nam je u ruke najnovija obsežna pastirska poslanica uzoritoga gospodina stožernika i nadbiskupa zagrebačkoga dne

5. Veljače t. g. izdana, kojom svojemu duhovničtvu priobćuje diljem encikliku sv. otca od 8. Prosinca p. g. s dodatkom osudjenih zabludah. Znamenitim ovim listinam sv. stolice dodao je uzoriti gospodin stožernik od svoje strane više važnih razjasnjenjah, kojimi uzbija najobičnije prigovore proti pomenutim izjavam sv. otca. Na uztuk ovaj nj. uzoritosti vratit ćemo se u budućem listu, a za danas javljamo, da glede jubileja, istom papinskom enciklikom dozvoljena katoličkomu svietu, valjaju one iste naredbe, koje bijahu ustanovljene za jubilej god. 1847. te duhovničtvu prijavljene pastirskom poslanicom dne 11. Veljače 1847. izdanom, a napose tiskanom u sbirci pastirskih poslanicah nj. uzoritosti, poimence u dielu 1. str. 196. i slj. U tom će samo sastojati razlika, što će ljetošnja jubilejska pobožnost prema papinskoj enciklici biti za tjedan danah dulja, te trajati mjesec danah, i to započeti će nedjelje prve poslie Uzkrsa, padajuće na 23. Travnja, a završit će se nedjelje 5. poslie Uzkrsa, što će biti dne 21. Svibnja.

— Dne 11. t. mj. dovršila je banska konferencija svoje djelovanje. Budući da predlozi banske konferencije o izbornom redu za budući naš zemaljski sabor nemienjaju ništa u dosadanjem načinu, kojim pribivahu našemu saboru biskupi i kaptoli, nespadaju u naš list. Samo to nam je spomenuti, da je na koncu banskoga sastanka uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački u ime svih članovah velevažnim govorom zahvalio se preuzvišenomu gospodinu banu na mudru rukovodjenju viećanja, a za tim obširno razložio političko stanje naše domovine, te pozivajuć se na slično stanje Ugarske prije zlosretnoga sabora god. 1848. i svoje mnogostrano izkustvo, spominje, čemu se od budućega sabora nadati, a šta se bojati imamo prema različitom njegovom postupanju. Da taj sabor bude po domovinu blagonosan, opomenuo je govornik srdačnimi riečmi na razboritost, umjerenost, pouzdanje i slogu, te završio svoj govor riečmi, kojim će svaki domoljub iz svega srca željeti, da se izpunile:

„Ako u budućem našem saboru takovo medjusobno zaufanje i povjerenje vladalo bude; ako zastupnici narodni mirnom ćudi te bez strasti prionu razpravljati predložene si predmete, oduševljeni jedino onom plemenitom i neuzkolebivom vjernošću i odanošću pram svomu rodu i vladaru, koju je Hrvatska kroz vjekove i u najburnija vremena toli sjajno sačuvala, onda se je moći nadati, da će nestati svakoga nesporazumljenja medju kraljem, vladom i domovinom, da će prestati za sada obstojeći nesnosni provizorij i svanuti nam blago sunašce prave ustavne slobode i autonomije, a po njoj razcvasti i obilnim moralnim i materialnim plodom uroditi domovina naša.

Ja kao što sam dosele slabe svoje sile rado posvećivao svetoj vjeri, i na korist domovine, u koje krilu sam preko četvrt vieka proživio, i kojoj sam s mnogih i velikih razlogah na zahvalnost obvezan, — tako ništa toli vruće neželim, nego prije konca života svoga, koj daleko biti nemože, doživjeti taj sretni dan, i vidjeti mirnu i sretnu domovinu!"

— U ponedjeljak dne 13. t. m. prispio je u Zagreb večernjim željezničkim vlakom preuzvišeni gospodin kancelar Ivan Mažuranić i odsio u nadbiskupskom gradu.

— Troškom presvietloga gosp. biskupa Dra. Vjenceslava Soića i prečastnoga kaptola senjskoga liepo je opravljeno u najnovije doba u stolnoj crkvi senjskoj svetište i namješten u njem nov i velekrasan veliki žrtvenik. Dne 29. Siečnja t. g. posvetio je ovaj oltar presvietli gospodin biskup Soić uz mnogobrojnu podvorbu. Posvetbeni obredi i služba Božja trajahu od 7. do $12^1/_4$ ure. Prečastni gosp. kanonik Sokolić rekao je prigodno slovo, nacrtav u njem u kratko svu poviest crkve. Pod pjevanjem psalmah uhvati presvietloga gosp. posvetitelja njeka nemoć i slabinja, radi koje vrativ se kući leže u krevet. Oporaviv se malo zaputi se u Zagreb na bansku konferenciju, kamo je zdrav prispio.

Iz Beča. Ove godine slavit će bečko sveučilište 500-godišnjicu svoga obstanka. Na djačkoj skupštini držanoj 22. Prosinca p. g. bje zaključeno, da se proslavi svečano taj polutisućni jubilej sveučilišta na 12. Ožujka, te u to je ime naredjen odbor. Iz jednoga dopisa od više djakah u „Vorst. Ztgu" doznajemo, da taj djački odbor od konsistorija nije priznan, pače da nebje dopušteno ni držati drugu skupštinu. Usljed toga razišao se odbor, ali prvo je izdao na djake izjavu, pozivljući jih, da ote svečanosti nediele, niti na nju neidu; jer „nas ondje nepriznavaju za povlaštene učestnike, te za dan, koj je stvorio sveučilištu bivstvo, na poslugu rimskomu blagoslovu hoće se da se niti nezna." Izjava zaglavljuje ovimi riečmi: „Mi se uztežemo natrag s osvjedočenjem, da će javno mnenje u Austriji i izvan nje suditi nas i one, koji misle, da se jubilejom neslavi ništa drugo, nego 500-godišnja duhovnička zaštita i obstanak zakladne listine i bulle; da će suditi one, koji se na prkos svemu tomu budu dali ovdje naći, da zastupaju bečke djake tamo u Srpnju ili u Kolovozu." — Bečki „S. Bl." piše o tom s ostalim ovako: Akademičko poglavarstvo zaželi, da se na koncu školske godine naredi svetkovina petstogodišnjice; djaci izjaviše se, da bi istu voljeli svetkovati na 12. Ožujka, kojega je dana sveučilištu izdana zakladnica, i to, ako bude nužda, sami o sebi, ni po koj način pako da neće pristati na to, da se svetkuje na 28. Lipnja, dakle na dan, kad je Rim zakladnicu potvrdio. Nitko nije rekao, da se ima svetkovati na ovaj dan; izjavljena medjutim oporna misao zao je dokaz crkvena duha mnogih djakah na našem sveučilištu. Što je najvećma žaliti, jest to, što je Dr. Hyrtl kao Rector Magnificus rekao djakom, da će jim on opet doći u milost (!), kada predloži na pomirenje, da se jubilej slavi

početkom Listopada. Dr. Hyrtl, koj je nedavno onolikom odvažnošću udario na krive znanstvene nauke, a sada tako rekuć prosi djake za milost, za nas je dušeslovna zagonetka. Što dalje, to se više toga leže iz djačkoga odpora. Na 18. Siečnja oko podne bijaše na sveučilištnom trgu velika djačka demonstracija proti ukoru izdanu djačkomu odboru, što se je usudio u poslu svečanosti izići na javu s mišlju, da se osebice svetkuje jubilej. Na gomile dolazeć napuniše djaci dvoranu sveučilištnoga konsistorija, gdje jih liepom prošnjom jedva uputi (plačući) rektor, neka od tuda izidu. Kašnje odoše hrpimice u Dreherovu pivaru, a prama večeru pred stan rektorov, te jim se ovaj zavjeri, da će sve moguće učiniti, neka se djakom izpuni želja. — Ova će jim se medjutim težko izpuniti, jer je, kako se piše, ministar Schmerling odlučno izjavio, da se jubilej svakako slavi mjeseca Kolovoza.

Iz Badenske. Ovdje je, kako je poznato, novim školskim zakonom na prkos svemu naporu nadbiskupa i svećenstva crkva iz učione posve izključena. Svećenik, koj je s propovjedaonice opominjao s toga roditelje, pade pod parnicu. Vikar naime Albrecht Kreuzer na 14. Kolovoza na zaglavku propoviedi spomenuv jošte jednom nadbiskupsku okružnicu, prošle nedjelje pročitanu (zabranjuje s ostalim svećenikom, da s mjestnim školskim viećem te vrhovnim i svakim školskim poglavarstvom neobće niti u privatnom niti službenom poslu, kao s ljudmi bez svake vjere) reče: „Kršćani roditelji! Bdijte i molite! jer vrag vaš protivnik obilazi kao ričući lav, tražeć da koga proždre. Bdijte i molite otci i matere — vjera je u pogibelji; mislim novi školski zakon. To je neznabožan zakon! Drugi put više.“ Poslie duge sudbene razprave javljena mu je odsuda: zatvor na pet tjedanah u tvrdjavi i izplata troška.

Iz Kolonije. Vlada neće nikoga izmed predloženih od kolonjskoga prvostolnoga kaptola da potvrdi za nadbiskupa; jer su to sve tobože personae ingratae „A. A. Z.“ piše, da su u predlogu sljedeći: Baudri, posvećeni biskup kolonjski, prof. Dieringer iz Bonna, zatim biskupi Melchers, Martin i Ketteler iz Osnabrücka, Paderborna i Mogunca. Napokon pogovara se, da u Berlinu žele za to mjesto kneza Gustava Hohenlohe-Schillingsfürsta, nadbiskupa edesenskoga in part. i velikoga milostinjara papina (rodj. 1823).

Iz Lovana. Stvar lovanskoga sveučilišta riešena je napokon u Rimu 21. Rujna prošle godine. Ontologični nauk profesora Ubagha bio je već davno osudjen medju krive nauke (god. 1843. i 1844.); ali se je ota osuda sve do sada držala u potaji. Sada je dakle taj nauk na novo zabačen, te svim biskupom belgijskim strogo prepovjedano, da ga netrpe niti u sveučilištu niti u sjemeništih.

Iz Francezke. U južnoj Francezkoj sbog nevidjena jošte zapuha sniega zabio se 2. Siečnja u mjestu dvie milje od svakoga selišta udaljenu željeznički vlak, da se nije mogao niti napried niti natrag maknuti. Težak njeki želeći pomoći zaglavi u sniegu. Putnici moradoše u tom položaju prečamiti puna dva dana i dvie noći bez hrane i ogrieva. Medju njimi bijaše i nadbiskup avignonski, a njemu se smrznuše obe noge, te ga više mrtva nego živa dopratiše u stajište Perpignan.

— U „Moniteuru“, službenom listu francezke vlade objavljen je dne 9. Veljače dekret, kojim se uslied izvješća državnoga vieća izriče proti biskupu moulinskomu i nadbiskupu besançonskomu ukor radi zlorabe, koju počiniše proglasivši papinsku encikliku.

— Papinski nuncij knez Chigi čestitao je privatnim načinom biskupu poitierskomu i biskupu orleanskomu Dupanloupu radi njihova postupanja u poslu papinske enciklike. Nječijom indiskrecijom priobćile su novine te njegove čestitke, a doznav tako za nje francezka vlada zamiera mu to jako; pa premda je u tom poslu bio glavom kod cara Napoleona, govori se ipak, da će na zahtievanje francezke vlade biti opozvan iz Pariza.

— U Parizu umro je na 20. Siečnja poznati socialista Proudhon. Zakopan je bez crkvenoga sprovoda i blagoslova. Odbio je na umoru svaku svećeničku pomoć. Po krstu bijaše katolik.

(*Knjižtvo.*) Vlastitim troškom Lavoslava Hartmána izišlo je drugo izpravljeno i povećano izdanje djela: Cèrtice i pripoviesti o sisavcih. Sa 66 bojadisanih slikah. Sastavio Vĕnceslav Zaboj Mařík. U osmini 152 str. Tisak je jermenskoga manastira u Beču. Ciena je tvrdo vezanoj knjizi s platnenim hrbtom 1 f. 40 nč. Preporučena je od preč. nadbiskupske duhovne stolice za školske nagrade.

— Troškom istoga gospodina pak iz iste tiskarne izišlo je djelce: Franje Hoffmana 150 ćudorednih pripovĕdakah za mladež obojega spola. Preveo I. Filipović. I. Dio. (sa četiri bojadisane slike) — u dvanaestini 61 str. Tvrdo je vezano, a ciena mu je 50 nč. Za dobar izbor pripovĕdakah i krasan jezik djetinji neka jamči samo ime gospodina prevodioca i njegov list „Bosiljak.“ U prvom ovom dielu ima 37 kratkih pripoviedakah; iz djetinjega su života i preporučaju se s ostalim i svojom kratkoćom. Liep je to darak za djecu.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuli su: Vendelin Pöszér, izslužni župnik štrigovački; Josip Feletar, župnik vučinski i Josip Bahovec, župnik dubovački kod Križevacah.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 8. U ČETVRTAK 23. VELJAČE 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Spiritizam.

(Dalje.)

4. *Nauk.*

Učiteljev duh pokazuje se najboljma njegovim naukom, pak će i nauk objavljen spiritizmom to pokazati. Sada uče duhovi šest poglavitih stavkah t. j. negacijah, koje smieraju na podpunu propast kršćanskoj vjeri. Ta je: 1. bivstvo vragovah; 2. vjekovitost mukah; 3. uzkrsnuće tiela; 4. iztočni grieh; 5. kršćansku objavu; 6. dosliedno božanstvo gospodina Isusa Krsta.

Kršćanska je objava u cielo i na sitno dokazana i potvrdjena za sve vieke; komu je stalo do istine, može ju naći u svakoj strani svieta i u raznih jezicih. Ovdje je namjera pokazati jedino to, što uči spiritizam, pak će se tim samo po sebi pokazati što je. Neka pripovieda sam.

„Duhoslovje do duše pobija neke članke vjere: kao vječnost kaznah, tvarni oganj pakla, osobnost vraga“ itd. . . . . Po nauku duhovah o demonih vrag je samo nadjevak osobe (personificatio) zlu; to je allegorično biće, kojemu se nadievaju sve zle strasti nesavršenih duhovah. Drugih duhovah neima nego što su duše.

„Duhovi uzimlju na se za vrieme tvarno tielo... Oni koji podju dobrim putem, napreduju brže i zato brže i manjimi potežkoćami do svrhe si dopiru. . . Napredovanje duhovo plod je njegova vlastitoga truda i budući da nemože u jednom tjelesnom životu pribaviti si sva svojstva ćudoredna i umna, koja bi ga imala k cilju dovesti, zato si jih pribavlja malo po malo susljedbom (izmjeničnim redom) životah, te u svakom od njih ono nekoliko koračajah na putu k cilju si napreduje. . . . Ako je koji život bio zlo upotriebljen, taj onda nije od nikakove koristi za duha, on ga mora opet iznova početi pod uvjeti manje ili više mučnimi prama njegovoj nemarnosti i zloj volji.“ . .

„Duhovi utjeljujući se donose sobom ona svojstva, koja su si u predšastnih životih pribavili; to je uzrok, zašto ljudi od samih sebe neke vještine pokazuju i neke sklonosti imadu na dobro ili zlo, koje su jim kao prirodjene. Zločeste prirodjene sklonosti niesu drugo nego ostanci nesavršenostih duhovih, kojih se on nije mogao još sasvim riešiti, to su takodjer znaci počinjenih pogrješakah i pravi tako zvani iztočni grieh. Kad se kaže, da duša radjajući se donosi u sebi klicu manah iz predšastnih si životah, da ona u tom sadanjem si životu trpi posljedice tih manah, onda se tumači sasvim logički iztočni grieh, te će ga svatko razumjeti i dopustiti, jerbo duša odgovorna je samo za svoja djela. . . . Duh čisteći se malo po malo od svoje ljage u životih jedan za drugim sliedećih, te trudom usavršiv se dopre do konca tjelesnih si životah; onda dojde u red čistih duhovah ili angjelah, i uživa uz gledanje Boga čistu blaženost za sve vieke.“

„Spiritizam nezavisan je od svakoga posebnoga bogoslužja. . . Budući da duhoslovje neima nikakova bogoslužja, nikakva nepropisuje i neima posla s nikakovimi načeli vjere (dogmami), zato ono i nije nikakov vjerozakon; jerbo neima ni svećenikah ni hramovah. Može dakle čovjek biti pravoslavnik ili rimokatolik, protestant, židov ili muhamedanac, pak ipak vjerovati u pojavljivanje duhovah; (Vjerniji prevod morao bi ovako reči: „biti privrženik duhoslovja“; jer napokon moram i ja vjerovati u te pojave; ali zato nisam privrženik) dokazom je tomu, što duhoslovlje ima privrženikah u svih sektah. . . . Ljudi svih движ stališah, svakoga razkola i svake masti, vi ste svi braća, jer Bog vas sve k sebi pozivlje; dajte si dakle ruke, bio način, kojim se Bogu molite, koji mu drago, i

nekunite jedan drugoga, jerbo kletvom se krši zapovied ljubavi iskrnjega, koju je Isukrst naviestio."

Tko bi jošte vjerovao, da bi spiritizam mogao biti tako drzovit te svoje grdne bludnje podmetnuti najvećim katolikom, da laglje prodje. Sv. Ivan evangjelista, sv. Pavao, sv. Augustin, sv. Ludovik, sv. Vinko Pavlan, glasoviti njekada propovjednici, te isti častni župnik iz Arsa dolaze njemu s drugoga svieta, da živim kažu, kako su najsvetije naše dogme bajke, a dosliedno da su svi živi prevarenici ili varalice. Zar nije to najveća i sigurno najzlobnija negacija katoličke vjere, što je ikada bijaše u krštenih narodah?

Čitajuć sustav nauka i načela iz njega izvedena, diviti se mora čovjek, kako-li je tu istina pomiešana s lažju, a opet kako ljudi hvastajući se logikom baš logike imadu najmanje. Mojsija i Isus Krst njim su doduše poslanici Božji; nu uzporediv njihov nauk s naukom svojim morali bi skroz logično izvesti taj dosljedak, da su Mojsija i Isus Krst najveći na svietu lažci, pače da je lažac sam Bog. Za dokaz, kakova-li je u njih logika, prosudimo ovu stavku: može biti svatko član kojega god vjerozakona, pak ipak uz to privrženik duhoslovja. Tà zdrav razum i njegova logika uči, tko je prestupio na podpunu negaciju kojega nauka, da toga istoga nauka nemože biti ujedno i privrženik i protivnik. Vele nadalje privrženici spiritizma, da neimaju posla s nikakovimi načeli vjere (dogmami), a ipak njihov sustav nauka ima i prekrupnih novih dogmah. Drugčije ili neznadu sami, što je to dogma, ili ako znadu, tada sami priznavaju, da ostavivši se kršćanskih dogmah neimaju nikakove druge sigurne t. j. da se drže načela bez načela. U čem najvećma misle, da jim je nauk logičan, to je nauk ob iztočnom griehu; ali baš taj nauk protivi se svemogućju, pravednosti, mudrosti i dobroti Božjoj. — Odkrio se (vele) nov sviet, sviet nevidivi (str. 8.), a po deset i više putah kažu, da je to sve samo stara stvar. Tu nelogičnost uvidjeti će svatko osim spiritistah. Za nje — vele sami — protivnih dokazah neima; bez uspjeha bi dakle bilo njim i dokazivati. Dosta je dokazati nam, da njihov nauk smiera razoriti Bogom objavljenu vjeru.

Ali razoriti vjerozakon utjelovljene Rieči to je samo negativna strana djela; na njezino mjesto uvesti vjerozakon duhovah t. j. vragovah, to mu je pozitivna strana. „Duhovi navieštaju" — veli Allan Kardec — „da su providnošću prorečena vremena za obćenitu izjavu (vjeru) jurve došla, i da je njim, budući da su sluge Božji i ovršitelji njegove volje, zadaća podučati ljude i prosvietliti, otvoriv novu dobu preporodu ljudstva." (Le livre des ésprits, Prolégomènes).

„Više vjere vriednih književnikah, koji su proti spiritizmu do skradnjega vojevali, uzmaknuše uvidivši, da je to uzaludan boj; jer potreba ćudoredne obnove biva sve to očevidnija. Razsulo staroga svieta blizu je; ideje bo, kojih se drži, nisu već na onoj visini, do koje je dopro ljudski rod. Osieća se, da treba nješta boljega, nego što imamo, a badava ćeš ga tražiti u svietu vidljivom. U zraku nješto vije se kano hitra munjevna struja, te svatko čeka; ali svatko znade i to, da čovječanstvo nesmie uzmaći natrag." (Revue spirite Siečanj 1864. p. 4. i 5.) U listu spiritističkom: „La Vérité" veli se: „Spiritizam biti će vjerozakon budućnosti." — Allan Kardec veli: „Mi pribivamo tomu prielazu, koji postaje početkom duševnomu preporodjenju svieta i kojemu duhoslovlje bilježi doba." Što nije moguće danas, gdje tolika vlada nevjera? Nestašica vjere nevodi na bezbožtvo; jer ovo je gola negacija, a o njoj sviet nemože živjeti. Spiritizam ili satanizam mogao bi se sbilja daleko razprostraniti. Već danas sačinjava on gotov vjerozakon. Prostirao se on u starom svietu, prostire se u najnovije vrieme poput brzice, prem se je bilo pričinilo, kano da mu traga nestade. Ali se probudio oda sna, te radi danas kano nikad prije. Učenici njegovi rade neumorno, da ga sastave u sustav. Ima već i tielo. „Parižko družtvo za nauke duhovah" ustrojilo se podpuno, a k tomu ima na čete privrženikah u Francezkoj i u drugih zemljah. Polag proglasa ministra unutarnjih posalah i javne sigurnosti vlada, koja je slobodno zidarstvo priznala za družtvo od javne koristi, priznala je i odobrila takodjer spiritizam naredbom nadstojnika policije od 13. Travnja p. g. Ta je naredba posve prama sadanjem duhu vremena i bezbožnjačkoj slobodi vjerozakona. U družtvo je prosto stupiti svakomu svakoga staleža, sljedbe itd. pod jedinim uvjetom, da vjeruje u duhove i primi njihov nauk.

Zapleo se sviet u razna pitanja državna i družtvena; ali uz to nevalja baciti s uma ovo novo pitanje. Silna je moć spiritizam. Mesmerizam, somnambulizam, magnetizam i ostali pojavi prvašnjih vjekovah slabi su naprama spiritizmu. To svjedoči zamašaj i hitar napredak, javnost i zakonita potvrda, izgon kršćanstva i uvod duhoslovnoga vjerozakona. Rekli novovjerci, što jim drago, družtvo to nije nikakova samo mudroslovna učiona, mudroslovna družba, nego je vjerozakon. Vjerozakon je svaki nauk i uredba, koja hoće da čovjeka vrhunaravnimi sredstvi s vrhunaravnim svietom stavi u neposredno obćenje, te dobije vrhunaravne učinke. Namjera je pako učenikom spiritizma stupiti u neposredni savez s duhovi. Sredstvo k tomu jest jim molitva. Molitva je pako glavni čin vjerozakona, i ona mu je bilje-

gom. Dakako, da u pojam vjerozakona spada žrtva i svećenik; nu spiritizam, premda jošte neima žrtve, ima jur svećenike i molitvu. Spiritiste mole, da mogu obćiti s duhovi, a osobito da mogu dobiti moć liečiti od bolesti i zle duhove izganjati.

„Liečeći posrednik“ — vele oni — „počimlje tim, da dušu uzdigne k Bogu. . . Bog po svojoj brižljivosti pošalje mu pomoć. . . Dobri su to duhovi, koji dolaze, te posrednika svojim blagotvornim fluidom promoče, a taj se poslie prenosi na bolestnika. S toga i jest magnetizam od liečećega posrednika uporavljen tako moćan te proizvodi ova za čudo držana liečenja, koja se na prosto imadu pripisati naravi u posrednika izljevenih fluidah. Jer pako ta dobrotvorna fluida pripadaju višjim duhovom, to se mora steći pomoć od njih. Tomu s toga treba molitve i zazivanja.“ (Revue Spirite — Siečanj p. 8—10.)

K tomu vele spiritiste, da molitva naročito treba u slučaju obsjelosti ili bjesomuke (obsessio), jer se mora imati pravo, da se pokaže duhu jača moć. Navieštaju oni jošte, da će do skora bjesomučnikah biti množina, i to da će biti polje, gdje će spiritizam slaviti svoju pobjedu. „Ovi slučaji bjesomuke uslied objave morati će se za koje vrieme s velikom žestinom pomnožati, da se očevidno uzmogne dokazati nemoć sredstavah do sada proti njoj rabljenih. Pače okolnost jedna, o kojoj za sada jošte nemožemo govoriti, ali koja naliči na ono, što se je za Isusa dogadjalo, mnogo će pomoći razvitku ove vrsti demonske pošasti. Nije dakle dvojbe, da će ustati osobitih posrednikah, koji će imati moć izganjati zle duhove, kano što apostoli imadjahu moć izganjati demone . . . . ter tim s nova dokazati nevjernikom: da ima duhovah.“ (Rev. Sp. ib. Spiritiste nevjeruju da ima zlih angjelah; oti dakle obsjednici, koje oni zovu demoni, moradu da su zle duše. To je nješto nova, što opet pokazuje njihovu logiku).

Do tih golemih čudesah bave se ipak spiritiste s bjesomučnici i bolestmi, kojim neima naravna lieka. Liečeći učenici pišu svojemu glavaru: „U ovaj čas skrbimo se za jednoga drugoga drhtavca. Ovaj put biti će težje muke s bolešću, jer je dobljena. S otca prešla je ona na četvero djece. Ipak se nadamo s pomoćju Boga i dobrih duhovah, da ćemo sve četvero izliečiti. Dragi meštre, molimo Vas, pritecite nam u pomoć Vi i naša braća u Parizu. Ota će nas pomoć ohrabriti i ponukati u našem poslu. Vaši dobri dusi mogu nam tada doći u pomoć.“ „M. G. iz L . . . . mora nam dovesti svoga svâka, kojega zli duh muči već dvie godine. Naš duhovni vodja Lamenais naložio nam je, da radimo oko toga okorjeloga obsjednuća. Da-li će nam Bog dati morda i moć izgoniti demone? Bude-li to, tada će nam se pred tolikom milošću trebati samo poniziti.“ Da se ta moć dobije, odgovaraju meštri kano i orakuli s one strane groba: „Da možete štogod s obsjelim duhom izposlovati, treba vam ne manje jake moći kojega dobroga od tiela riešena duha. Tim Vam budi rečeno i to, što u buduće imate raditi u slučaju očita obsjednuća. Treba Vam, da u pomoć zazovete osobu kojega glasovita duha, koj ujedno imade i moralnu i fluidnu moć, kako ju ima n. pr. prevrli župnik iz Arsa; znadete i sami, da se na pomoć ovoga vriednoga i svetoga Vianneya možete osloniti... Kad se bude magnetizovala Julia, to se mora prije svega početi srdačnom zakletvom župnika iz Arsa i drugih dobrih duhovah, koji Vam se navadno javljaju, i zamolite jih, neka ustanu proti zlim duhovom, koji tu mladu djevojku žestoko razdražuju — pak će pobjeći.“

(Dalje će sliediti.)

Prigovori proti papinskoj okružnici od 8. Prosinca 1864.

(Iz pastirske poslanice uzoritoga g. stožernika i nadbiskupa zagrebačkoga od 5. Veljače t. g.)

I.

Očitovanja papinska, o kojih govorimo, tako predstavljaju neprijatelji vjere, kao da se njimi osudjuje svaki način vladanja, nije-li carstvo ili kraljestvo, zakonito krunjenim te od Božje milosti vlast svoju izvodećim vladarom podčinjeno. Kako je to protivno istini, o tom se može svatko uvjeriti, ako je samo i površno zagledao u ljetopise prošlih i naših vremenah. Krilo katoličke vjere tako je prostrano, da u njem svi narodi svieta, bio jim način vladanja kakov mu drago, mogu u miru i blagostanju življeti; a to je ne samo razlog katoličnosti t. j. sveobćenitosti njene, nego i jedan od nedvojbenih dokazah za njenu istinitost i božanstvenost. Crkva katolička nikad neizjavi, da način vladanja kod svih narodah ima biti monarkičan, nikad neosudi drugih načinah vladanja, dà niti demokratičnoga, u koliko je uveden bez povrede tudjega prava i pravice. Stolica apoštolska imadjaše kroz vjekove, a ima i sada kod švajcarske i inih republikah svoje nuncije, a prima zamjenice i njihove poslanike. Nedavna čitasmo po novinah, kako je sv. otac otčinskom blagosti primio poslanstvo, štono su ga njemu odpravile južno-amerikanske države. Znamo, koli je nježnim srcem primio novoga meksikanskoga cara, premda mu je bilo poznato, da nije kriepostju zakonitoga, od predacah svojih nanj došloga nasljedstva, nego uslied obćenitoga glasovanja dobio carsko prestolje. Znamo, da isti sv. otac nije podigao nikakovih tegobah, niti se protivio sada-

njemu francezkomu caru; premda je dobro uvidjao, da se je samo uslied obćenitoga odvjetovanja puka popeo na prestolje. Niti nije nj. svetost krzmala javno i opetovano očitovati, da tako izabranomu caru, kao uz prepuštenje Božje providnosti aktualnomu vladaru imadu podložnici svako štovanje i poslušnost izkazivati. Dà i novorodjenomu istoga cara sinu kumovao je na krstu, a njemu i svojkolikoj njegovoj porodici dao već višeput svoj otčinski blagoslov. To je tim više vriedno uvaženja, čim je više obćenito poznato, da žalostne sudbine, u kojoj se u ovaj par nahodi preblagi sv. otac, ponajglavniji uzrok pada na istoga muža, koj drži sada u ruci kormilo francezke carevine. Jer, da propustim sve drugo, nitko, neće-li da na jasnom svjetlu navlaš nevidi, ili nije-li zloćudan, nemože tajiti, da je samo od njegove volje zavisilo, da se sačuva cjelovitost papinske države. Jer kako god mogaše jednom riečju zapriečiti, da strogo tako zvano vlastničtvo sv. Petra nepadne u plien svetogrdnim otmičarom: tako istom tom mogućnom rieči, bez svakoga troška i prolievanja krvi mogaše izposlovati, da i ciela ona, dàkako dosta malena država i nadalje ostane pod žezlom apoštolske stolice. To je želio i očekivao vaskoliki katolički sviet; a to tim sigurnije, što je dobro znao, da je sadanji car francezki, i svakolika gotovo njegova obitelj, ako ne za drugo, a to već za ono gostoljubje, koga se je u najtegotnije vrieme uživala, apoštolskoj stolici obvezana na ne malu zahvalnost; još tim više, čim se više pristojalo, da katolički vladar, sjedeći na prestolju onoga naroda, koj se od pamtivieka prekršćanskim, a svoga vladara prvorodjenim sinom katoličke crkve rado nazivao, vrhovnu glavu iste crkve sačuva u posjedu one malene zemaljske vlasti, koja je od deset i više vjekovah istoj najboljim pravom pripadala; bez koje niti svoga dostojanstva braniti, niti potrebam uzvišenoga svoga zvanja valjano udovoljiti nemože; za koje napokon uzdržanje i njekoč bogoljubni francezki vladari, i hrabreni narod francezki sve do našega vremena doprinesoše žrtvah bez broja.

Odtud se dovoljno vidi, da sv. otac nije niti iz daleka imao krivično mu podmetnute namjere, da obori temelje koje god zakonito ustanovljene države. Osudjujući on pučke izbore i narušenje javnoga poredka, drugamo je sasvim smierao. Lasno i bez osobitoga oštroumlja može svatko uvidjeti, da je pred očima imao najnovije promjene uboge Italije. Znamo, koliko je tamo prestoljah prevaljeno, koliko otimačinah i svake vrsti krivicah počinjeno, kako je ista starodavnostju i uzvišenim svojim opredieljenjem počitanja dostojna papinska država svetogrdnom smjelosti napadnuta, te joj najveći dio od one svrhe, kojoj ju namieni Božja promisao, oduzet, nepazeć niti na obično medju prosvietljenimi narodi pravo: naime prepustiv naviestiti rat. Da se toli grdobna nepravda pokrije, trebalo je krinkah i mastih, a mislilo se, da će biti najpriličnije ove uzeti od skovanih nedavno načelah narodnosti, jedinstva kraljevine i obćenitoga glasovanja. Da se dakle ova namjera kojim god načinom postigne, rabile su se sve mudrolije, negledeć niti na zakone obične čestitosti. A vjerodostojnimi svjedočanstvi i sigurnimi dokaznicami potvrdjeno je, da je ona tobožnja većina pučkih odvjetah namamljivimi obećanji, novci, različitimi prevarami, a ponajviše prevladom oružane sile izvedena. To su sbilja takove stvari, kojih nitko odobriti nemože, van ako je lišen istoga naravnoga čuvstva pravednosti i čovječnosti. A to se dovoljno razabrati može, što se je medju istimi katoličkoj vjeri nepriklonimi, no inače znanjem i čvrstim značajem odličnimi ljudmi našlo njih ne malo, koji se nisu nipošto uztezali ove grdobe javno osuditi. Pa ova i ovim slična osudjuje sv. otac sadržajem svoje enciklike. A tko će se usudit reći, da nije bio vlastan proti ovolikoj, prije nečuvenoj drzovitosti, sdruženoj s podlom himbenošću, podignuti svoj apoštolski glas? Pače treba da priznamo, da je on to strogo bio dužan učiniti: pošto njemu, kanoti Isukrstovu na zemlji namjestniku, i vrhovnomu ćudoredja branitelju, najviše i dolikuje i prinadleži, da uzbija krivičnost, osobito kada na propast nevinosti diže svoju glavu, pa se još k tomu pod krinku krieposti sakriva.

II.

Ima jih dosta, koji sv. otca biede s neprijateljske težnje proti svim političkim ustavom, na temelju kojih puk dieli s vladarom vlast zakonotvornu; a ta neprijateljština kažu, da se očituje u enciklici, o kojoj govorimo. Odtud, tvrde, valja izvoditi, zašto on, nemareći za svjetovanja i izvanjskih vlastih, drži se pravilah absolutne vlade, a neće da dopusti liberalniji način vladanja. No da se ovakovom osvadom nikomu veća nepravda nemože nanesti, nego-li Piu IX., svatko može već odtud razabrati, što je obćenito poznato, da je isti sv. otac odmah na početku svoga papinstva svomu narodu dao ustav, i to toli liberalan, da se je tomu malo ne vas sviet divio, dapače mnogi su mu ovaj čin izvanrednoga veledušja jako zamierali. Tko je bio spreman na toli srčanu odluku, toga bez najveće nepravde nije moći prozvati neprijateljem ustavne vlade. Ali zna se, kakova mu je vraćena zahvala za ovo njegovo veledušje. Zna se, da je poslie različitoga halabučnoga i himbenoga slavlja i prietvornih demonstracijah digla se biesna i toli krivodušna buna proti tako blagomu vladaru, da je on s pogibelju života morao utočište tražiti izvan svoje države. Al i svatko može lasno uvidjeti, da isti preblagi papa, vlastitom pogibelju i gorkim izkustvom naučen, nemože van s najvećom opreznosti upustit se u nove slične pokuse, da iz stavljenih istih uzrokah, neprosliede isti, dà možebit još gorčiji učinci. A to tim većma, čim nas više uči izkustvo, da ustavni sabori, koji se toli obilato pojavljuju u naše doba, gotovo nikad neostaju u primjernih medjah, već prije ili

kasnije prave zahtjeve a dižu se na smionstva, štono su tako dostojanstvu i pravom vladara, kaošto i javnomu poredku i sreći domovine opasna, da ubitačna. No svatko pravedno stvari cieneći mora upoznati, da je rimskoga pape drugi odnošaj nego-li ostalih vladarah. On bo je zajedno vrhovnik crkve i glava svegakolikoga kršćanstva; ovo njegovo uzvišeno i osobito dostojanstvo zahtieva osobiti obzir i glede političkih uredbah. Medjutim koliko je za vladanja Pia IX. učinjeno za ustanovljenje triezne slobode medju podanici papinske države, koliko za promak pučke nastave, za napredak znanostih i umjetnostih, za razcvjet nebrojenih gotovo blagotvornih zavodah, kojimi Rim obiluje, za istu trgovinu, — to znadu svi, koji su se s rimskimi odnošaji iole upoznali; znadu, da glasovi, štono se toli jogunasto raznose po svietu o despotizmu, neliberalnosti, krutosti i inih manah papinske vlade, imadu se odbiti ponajviše na klevete i nepomirljivu mržnju proti papinskoj stolici i istoj vjeri; koja mržnja težko da je ikad ogorčenija vladala, nego u ovo naše žalostno vrieme. Tko bi o tom, što rekoh, dvoumio, ili bi se o istinitosti toga obširnije htio uvjeriti, odpućujem ga na moj pastirski list, god. 1857. dne 16. Lipnja izdan, te uvršćen u sbirku mojih izboritijih pastirskih poslanicah na str. 187 i slj., zatim na drugi pisan god. 1860. dne 19. Veljače, te u istoj sbirci na str. 92. i slj. se nahodeći.

III.

S velikom ogorčenošću, skoro rekoh, bjesnoćom spočituje se enciklici papinoj, da se protivi kulturi, do koje se je tečajem vjekovah popelo čovječanstvo; da prija tmini srednjega vieka, a neima obzira na napredak, što ga je sviet u novije doba načinio u znanostih, te na to ide, da se opet uvede glupost i neznanstvo davnih vjekovah. Kako se sve to protivi istini, i kako je nepravedno, to može svatko uvidjeti, koj imade pojam prave kulture, a nisu mu predsude zamaglile pameti. Doista može se reći, da na cielom širokom svietu neima zavoda, štono bi na napredak znanostih i umjetnostih, na pravu ugladjenost uma i srca bio više doprineo, nego-li doprinese, i još doprinosi papinska stolica. To su priznali i mnogi katoličkoj vjeri nepripadajući, ali istini se neprotiveći i oštroumni muževi. Nepobija papinska okružnica pravu, već onu izopačenu i pogibeljnu kulturu, štono si je prisvojila krivo mnienje o nepogrješivosti ljudskoga uma, te izoholiv se uvjerenjem vlastite svoje dostatnosti i izvrstnosti, odbija svjetlo Božje objave, te je toli užasno zasliepljena, da nijeće istoga Stvoritelja svih stvarih, a nepriznaje niti neumrlost duše, niti nedopušća razliku medju kriepostju i opačinom, te tako ljudsko družtvo strovaljuje u bezdno ćudoredne skvarenosti i svake nesreće. Tomu je žalostan, ali očevidan dokaz enciklici dodan popis zabludah, današnjemu svietu hudećih. Poviest čovječanstva uči, da je prava kultura tako tiesnom svezom skopčana s vjerom kršćanskom, koju u pravom i podpunom sadržaju posjeduje samo katolička crkva, da se niti naći nemože, gdje ove neima, niti je nemože nestati, gdje ova obstoji u podpunoj svojoj snagi. Znamo, što je u pogledu prave kulture bio najvećim dielom poganski sviet, dok mu nezasvietli blagodatna zviezda vjere kršćanske; znamo, što su još danas svi oni puci na svietu, do kojih još nedopre ova božanska luč; znamo napokon, u koli biedno stanje zapadaju isti kršćanski narodi, kada jim kojim nesrećnim slučajem utrne ovo nebesko svjetlo. Mjesto svih drugih bit će dosta napomenuti narod francezki. Doista nitko, u kom nije izumrlo čovječno čuvstvo, nemože bez užasa čuti ili čitati one grdobe krajne surovosti, u koje zagreznu narod inače visoko izobražen, pošto mjesto uklonjene s oltarah slike razpetoga Isusa, bude mu u prilici sramotne bludnice podignut kumir ljudskoga uma, da mu se klanja.

Proti ovim, i proti načelom, što prema svojoj naravi dovode na takove grdobe, diže crkvena glava svoj apoštolski glas, te braneći proti njim neprispodobljivo blago kršćanske istine, pravoj kulturi služi kamo bolje, nego-li svi mudroslovni sustavi, koji bez razsvjete Božjega objavljenja hoće da promiču kulturu čovječanstva. Takovi sustavi naliče kućam, što jih djeca iz kartah prave, te se sruše na svaki dah; naliče onim burnim vihrom, štono se, kad zasja sunce, opet slegnu, ostaviv za sobom žalostne tragove svoga bjesnila.

IV.

Prigovara se papinskoj enciklici žestoko i često, da je krivična napram drugim od katoličke vjere oddieljenim vjeroizpovjedim. Mniju mnogi, ili samo nastoje druge uputiti, da se ovom listinom osudjuje svaka inače mislećim izkazana ne samo ljubav, nego i ista pravica i sdušnost. Pače ima jih, koji tvrde, da ova okružnica diše duhom progonstva proti svim, koji neizpoviedaju vjeru katoličku. Al koji tako nepravedno misle ili govore o papinskoj stolici i blagom srcu Pia IX., čini se da nisu nikada promatrali način, kojim on postupa s ljudmi drugih vjeroizpoviedanjah. Kad bi bili uzeli u obzir, da papinska stolica prima poslanike vladarah, katoličkoj crkvi odtudjenih, te jim dopušta, da mogu, ne za čas, već sveudilj stanovati u Rimu; kad bi bili uzeli u obzir, da u Rimu žive tisuće protestantah i inim vjeroizpovjedim pripadajućih ljudih, s kojimi se što uljudnije i blagodarnije postupa; kad bi se bili spomenuli, što je papinska stolica, osobito u najnovije vrieme dopustila u prilog mješovitim ženitbam; kad bi se bili sjetili, da u Rimu prebiva od vajkada znatan broj židovah, s kojimi se postupa ne manje liberalno, nego-li u ikojoj drugoj, ma i protestantskoj državi; kad bi ova i ovim slična bili uzeli u obzir, koji s nečovječnosti i nesnosljivosti napram inim vjeroizpovjedim

toli kruto okrivljuju papinsku stolicu, i sada na njoj sjedećega sv. otca: težko da bi bili smieli ovoliku mu krivicu nanieti. Doista papinska stolica, ovo poglavito branište prava i pravice, nikomu neće da učini krivo, a svakomu svoje običaje i sama davati, i želi, da drugi davaju te nikada neprestaje izpoviedati: da su svi ljudi naši iskrnji, istoga nebeskoga otca sinovi, istom dragocjenom krvi Spasiteljevom odkupljeni, koje dakle istom ljubavi, kakovu napram sebi gojimo, valja ljubiti. Niti ovih tvrdnjah nepobija, što se o pojedinih slučajih, n. p. o dječacih Mortari i Kohnu navodi: jer iz vjerodostojnoga tečaja tih slučajah očito proizlazi, da se i tamo, uz svu protivnost načelah, ne samo nije ništa kruta i nečovječna dogodilo, nego da tu ima dokazah prave ljubavi.

Ali drugo je sasvim nevriedjati prava onih, koji nisu s nami jedne vjere; a drugo prianjati uza sve njihove ne riedko pretjerane zahtjeve. Ovakove naime preuzetnosti, i u carevini austrijskoj, popele su se već do tolikoga stupnja, da ima ljudih, koje vriedja, kada naši vladari izpoviedaju, da su katolici, ili ako se vlada služi ovim nazivom. Tko na um uzme, da je prejasna naša vladarska porodica od viekovah ne samo rabila ovaj naziv, nego i u njem polagala osobitu slavu; jer je od najdavnijih vremenah bila jedna od najčvršćih podporah i zaštitah vjeri i crkvi katoličkoj; tko s druge strane uzme u obzir, da kraljevi i kraljice veliko-britanske, kao što i kraljevi pruski ne samo neustručavaju se nazivati protestantskimi vlastmi, već to na sav glas i svakom prilikom, pače s njekom slavičnostju proglašuju; tko uzme u smotrenje, da to isto čine i ostali vladari, odciepljeni od katoličke crkve, poimence car ruski, koj nemože dosta često opetovati, da je glava i branitelj crkve, štono se je vlasti poglavice apoštolskoga i njegovih nasljednikah tužnim načinom uztegnula; tko sve to promotri: morat će nevriednos ttakove preuzetnosti priznati, a i nehotice pasti će mu na um oni na zahvalnost zaboravivši sinovi, koji, kako to često, osobito u naše doba biva, nastoje svoje roditelje sasvim izključiti iz zajedinstva posjeda, u koje bijahu jedino otčinskom blagovoljnošću primiti. Al i temelj, na kom se ovaj i slični zahtjevi osnivaju, tako je slab i neistinit, da se njim ne samo neumaljava, dapače još povećava krivnja preuzetnosti i prodrzljivosti, iz koje obično proizlaze ovakove tražbe. Kažu naime, da država nesmie izpoviedati nikakove vjere, jerbo je dužna svim podanikom jednaku pravicu dieliti, jednaku zaštitu pružati, pa s toga da niti nemože prihvatiti posebnu koju vjeroizpovied. Al da je ovo iz vrela novije razvratne filozofije poteklo načelo i bezbožno i čovječjemu družtvu jako pogibeljno, to će svatko lasno uvidjeti, ako se objavljenoj vjeri i načelom zdrava razuma iznevjerio nije. Tà može-li itko s razborom tajiti, da takov aksiom vodi upravo na vjerozakonsko nehajstvo, štono je samo za korak udaljeno od bezbožtva, ove najpogubnije kuge čovječanstva gledeć i na vremenito blagostanje narodah? Indifferentizam nije nipošto zahtjev pravedne i dobre vlade, već nesrećna opačina, štono se s prvince, kako se čini, porodila iz krivo shvaćene snosljivosti. Doista vlada može biti oduševljena tvrdom katoličkom vjerom, te ju izpoviedati, a netreba da bude uz to krivična, kruta ili nesdušna napram podanikom druge vjere: kao što i svaki pojedini čovjek može cielom dušom biti odan katoličkoj vjeri, pa uz to drugačije mislećim nekratiti, što je pravo i pravedno, i što odanj razlozi ljubavi zahtievaju. Dapače kao što će svaki posebnik tim sigurnije i svjestnije vršiti sve ono, što mu pravica, sdušnost i ljubav bratinska naleže, čim je više obuzet duhom katoličke vjere: tako će i država napram svim svojim podanikom biti tim pravednija, blažija, čovječnija i milоćudnija, čim više uz katoličku vjeru, koja je isti zakon pravice i ljubavi, prianjala bude.

Tako isto valja smatrati načelo jednakosti, za koje glede različitih vjeroizpoviedih od njekoga vremena, osobito u carevini austrijskoj, zametnula se žestoka borba, i kojega se uvedenje tolikim naporom zahtieva. Jer prava sloboda, i ista jednakost ljudih različitim vjeroizpovjedim privrženih, nesastoji nipošto u tom, da svi, bez obzira na svoja načela, koja izpoviedaju, budu podčinjeni jednoistim ustanovam političkih zakonah; nego sastoji u tom, da zakoni i političke naredbe budu takove, koje može svatko vršiti bez povrede svoga vjerozakona i načelah svoje vjeroizpoviesti. Gdje to neobstoji, tamo jednoisti zakoni neproizvode slobodu i jednakost, već se često izrode u pravo ugnjetavanje i samosilje. To će bolje razjasniti primjer. Protestanti zahtievaju neprestano, neka se ustanovi gradjanskim zakonom, da se iz mješovitih ženitbah rodjena djeca, bez obzira na vjeru roditeljah, tako odgajaju, da će mužka djeca otčevu, a ženska majčinu vjeroizpovied imat sliediti, ili, kako bi drugi voljeli, da se sva djeca odhranjuju u vjeri otčevoj. Pravilo ovo nebi bilo na štetu prostestantom, ali bi usuprot bilo veoma nepravično za katoličke roditelje. Jer protestanti mogu mirnom sviesti i bez povrede načelah svoje vjeroizpoviesti pristati na to, da jim se djeca odgajaju izvan vlastite njihove crkve; katolici pako toga učiniti nesmiedu, ako neće da očito povriede načela i zapoviedi svoje vjere, te težko ogrieše dušu krivinom, koja jim se niti na izpoviedi odpustiti nemože, van ako se radi toga čina iskreno pokaju, te obećaju, da će svakim dopuštenim načinom nastojat popraviti počinjenu pregrehu. To isto ima se držati glede njekih drugih predmetah, u kojih bi zakon, ustanovljujući jednako pravilo za katolike i privrženike inih vjerozakonah, bio napram potonjim nepravedan, dapače samosilan i okrutan, poput one postelje, štono ju Prokrustes, njekoć razbojnik u Attici, dade načiniti, da medju nesretnici, koji bi mu dopali rukuh, uvede jednaku duljinu tiela. Ovakovi zakoni

neobhodno bi je silovali, da prekršuju ili odredbe gradjanskih zakonah, ili propise svoje vjere.

Iz ovoga gledišta, koje jedino može pravo biti, smatrajuć ovu stvar, nemože nitko ništa temeljita prigovoriti sadržaju enciklike, u koliko spominje odnošaje medju različitimi vjerozakoni.

(Konac će sliediti.)

Dopis.

Iz dolnjega Medjumurja. Sa svih stranah domovine čitamo u ovom crkvenom glasilu viestih, kako se ovdje škole dižu, tamo grade crkve i oltari, budi-li kakova druga svečanost obavlja; samo iz našega hrvatskoga, a Ugarskoj podčinjenoga Medjumurja niti slova *), kano da nebi bilo i ovdje revnih muževah za Božji dom i za narodni boljak.

S toga nemogu odoljeti već od davna gojenoj želji, da nesaobćim čitateljem ovoga štovanoga lista ono, što valja da se široko i daleko po svojkolikoj domovini čuje.

Prvo mi je javiti plemenito revnovanje za Božji dom duhovnoga pastira župe sv. Marije; akoprem sam osvjedočen, da njemu nije do slave i pohvale svieta, te ga s toga molim za oprošćenje, što mu liepa djela iznosim na vidjelo. Ta župa dobi prije 23 godine za župnika veleč. g. Josipa Mihalica. Zamučat ću, kako je njegovom brigom pred njekoliko godinah školska sgrada s nova podignuta, a župni stan i crkvena sgrada izvana i iznutra prenapravljena; no nemogu mukom mimoići, kako je njegovim revnim nastojanjem minule godine svetište župne crkve poljepšano, a žrtvenici, njih pet na broju, s kipovi svetih cakle se od zlata i srebra. Videć naime g. župnik, da je slikarija potamnjela, a sa kipovah svetih pozlata se olupila, nedade mu se na ino, već da se i svetište s nova obojadiše, i žrtvenici skroz pozlate i posrebrne. Buduć da crkvena blagajna neobiluje novcem, to se je obratio na vjerne si ovce, koje uzprkos tomu, što jih je gràd hametom pobio, a do šest gospodarah postradalo s požara — uz nje i sám duh. pastir — priličnu svotu sastaviše. A da se bolje pobudjuju nabožna čuvstva u puku, pobrinuo se isti g. župnik i za nove orgulje, i već je sve udešeno za nje, samo se čeka dozvola od kr. ugarskoga namjestničtva.

Ostaviv župnu crkvu sv. Marije, krenimo u udaljeno za pô ure selo Mihaljevec, istoj župi pripadajuće, te unidjimo u kapelu poput mlade vjerenice urešenu. Ta kapela bje prije blagoslovljena Bogu na slavu, a sv. Antunu Pad. na štovanje; al budući se zove mjesto Mihaljevec, u kojem kapela leži, to ju g. župnik obrati u kapelu sv. Mihalja Arkangjela, odkle ime mjestu. I ova je kapela mukom i ponukom pomenutoga gospodina prenapravljena. Tri žrtvenika s nova podignuta, krasno naslikana, pozlaćena i posrebrnjena, zidovi obojadisani, a toranj limom pokrit dovoljno nam sbore o revnosti za dom Božji starine župnika.

Ovom sgodom držim za shodno preporučiti gg. župnikom, kojim bi šta slična u crkvah trebalo, g. Martina Sodića, slikarskoga i pozlaćivalačkoga umjetnika iz Krapine, koj u pomenutoj župnoj crkvi i u kapeli na obće zadovoljstvo izvede svoje djelo.

Toliko o crkvi. A kako je po učionah? Mladež vrlo neuredno polazi školu, a prijavi-li to koj revan ravnatelj škole dotičnomu poglavarstvu, kano da si bacio bob o zid. Ono mladeži, što ide u škole, gunduli s nestašice potrebitih školskih knjigah. Tà isti preč. g. kanonički visitator izvolio se bio uvjeriti o golemom pomanjkanju školskih knjigah po medjumurskih učionah, zašto se poslje preč. duh. stol zagrebački pobrinuo svojom okružnicom pod br. 493., u oči školske godine 186⁴/₅. poslanom na medjumursko duhovničtvo, gdje bijahu popisane knjige za trorazredne pučke učione. Neznam, što bi tomu moglo biti uzrok, da ovdašnji učenici neimaju školskih knjigah; no mislim, da medjumurski puk nije siromašniji od naših Zagoracah, pa po svoj prilici tamo je sva školska mladež dovoljno providjena potrebitimi knjigami. U obće školarstvo po Medjumurju u kukavnom je stanju; a tomu je valjda najveći uzrok, što zavisi o Pešti i Zagrebu. Medjutim videant consules etc.

Ob onoj molbenici na kr. ugarsko namjestničko vieće upravljenoj, o kojoj je 46. broj ovoga crkvenoga lista od prošle godine donio glas, mogu Vas ubaviestiti, da ju u gornjo-medjumurskom okružju sva častna gospoda svećenici podpisaše, osim vel. o. upravljatelja župe čakovačke. No da-li je odpravljena i na svoje opredieljenje, za to Vam nemogu jamčiti.

Za sada ovo, a sbude-li se opet što takova, što bi zasiecalo u crkvu, oglasit će Vam se pak Vaš prognanik u inozemstvu, kako mu ovdje govore. *Fr. P.*

*) Da u tom pogledu neimate sasvim pravo, možete se uvjeriti iz 2. 16. 34. i 46. broja ovoga lista od lanjske godine.
Ured.

Viestnik.

Iz Zagreba. Bivši visoki gost uzoritoga gosp. kardinala i nadbiskupa, preuzvišeni gosp. dvorski kancelar Ivan Mažuranić odputovao je u ponedjeljak u jutro željeznicom u Beč. Istim željezničkim vlakom nastupio je svoj povratak preko Rieke u Senj i presvietli gosp. biskup. Dr. Vjenceslav Soić.

— Ovdašnje družtvo sv. Josipa Arimatijskoga izdalo je upravo sada u novinah izvješće o svojem trogodišnjem djelovanju. Kako je isto družtvo s male podpore a s velike ljubavi bilo prošle godine zapalo u znatan dug,

raduje nas, što je sav taj dug na koncu prošle godine svedcn na neznatan manjak 8 for. 99 nč. Te tri godine potrošilo je družtvo kupujuć za uboge liesove i ine manje pogrebne potrebe 976 for. 48 nč., a primilo u isto vrieme 967 for. 49 nč.

— Čujemo, da je u Rimu u zavodu sv. Jerolima nahodeći se svećenik biskupije djakovačke Siić preminuo.

Iz Rima. Od ovud pišu lavovskomu „Slovu," da je sv. otac papa zaključio pozvati u Rim jednoga izmedju najčastnijih Rusinah, te ga namjestiti u Rimu za grčko-sjedinjenoga biskupa. S ovom je časti u savezu najvišja uprava u stvarih grčko-sjedinjenoga odgojilišta u Rimu s plaćom od 909 škudah (preko 2000 stot.). Tim će dakle mjesto Grka zadobiti sada ovu biskupsku stolicu Rusin, te će se odsele služba čitati u grčko-sjedinjenoj crkvi u Rimu slavjanskim jezikom. U Rimu se već veoma stalno pogovara, da će ta čast naskoro zapasti dra. Josipa Sembratovića, sadanjega pravoga profesora bibličkih naukah na lavovskom sveučilištu.

Iz Italije. Mondovski biskup Mat. Guilardi obsudjen je na tamnicu od četiri i pol mjeseca zato, što je proglasio zabranjeni dio enciklike.

Iz Pariza. Razmirica s nuncijom naravnana je mirovnim načinom. Na pritužbu francezke vlade izjavio je kardinal Antonelli sažaljenje, što se to dogodilo, a tim se zadovoljuje uvriedjena francezka vlada. — Brošura biskupa Dupanloupa ima još sveudilj silnu prodju. Kad ovo pišemo, razdano je valjda već trideseto izdanje. Prvo izdanje izašlo je u 50,000, svako drugo u 3000 otisakah. Koliko je važna ova obrana papinske okružnice a uz nju i pravah katoličke crkve, može se razabrati odtud, što je, kako se piše, kardinal Antonelli izjavio, da nebude, kako je mislio, sam razjasnjivao enciklike, buduć je to nakon spisa biskupa orleanskoga suvišno postalo. Sv. otac poslao je biskupu Dupanloupu radi toga spisa laskavo pismo.

— Iz priestolnoga govora cara Napoleona, kojim je dne 15. t. m. otvorio zakonotvorno tielo, priobćujemo ona mjesta, koja se tiču sv. stolice i francezkoga duhovničtva.

„Konvencija od 15. Rujna, prosta od strastvenih tumačenjah, uzdiže dva načela: naime učvršćenje nove kraljevine Talijanske i neodvisnosti svete stolice.

Provizorno i nepovoljno stanje, koje je probudilo tolike bojazni, počimlje izčezavati.

Sada neima više raztrešenih udah talijanske domovine, koja se trse, da se slabimi vezi priklope maloj, na podnožju alpah ležećoj državi. već sada obstoji velika država, koja, uzdižuć se nad lokalne predsude i nepromišljena razdraživanja, smjelo prenosi svoj glavni grad u srce poluotoka, te ga premiešta usred Apeninah, kao u nepredobivu tvrdju.

Ovim se činom rodoljubja Talijanska konačno konstituira, te se zajedno pomiruje s katoličkim svietom; obvezuje se, da će štovati neodvisnost svete stolice, štititi granice rimske države, te nam tim dozvoljuje, da mi odazovemo iz Rima naše vojničtvo.

Papinska zemlja, djelotvorno zajamčena, nalazi se pod zaštitom ugovora, koj svečano obvezuje obe vlade. Konvencija tim nije bojno oružje, već je djelo mira i pomirenja." . . .

„Vjerozakon i javna obuka, to su predmeti moga stalnoga poslovanja.

Svi se vjerozakoni uživaju jednake slobode; katoličko svećenstvo imade i izvan zvanja zakonit upliv: uslied nastavnoga zakona sudjeluje ono kod odgojivanja mladeži; polag izbornoga zakona može stupati u javno viećničko tielo; uslied ustava imade mu mjesto u senatu.

Nu, što ga više okružujemo ugledom i častmi, tim se više nadamo, da će štovati temeljne državne zakone."

Iz Londona. Na nebu katoličkoga svieta ugasnula je opet jedna zviezda prve veličine. Dne 15. t. m. umro je ovdje nakon dulje bolesti kardinal Wiseman. Kolika je nesreća za našu crkvu, a poglavito za katolike englezke i irske gubitak toli izvanrednoga muža, znadu prosuditi naši čitatelji. Za sada evo njekoliko crticah iz njegova života. Kardinal Nikola Wiseman rodjen dne 2. Kolovoza 1802. u Sevilli iz irske njeke obitelji, odgojen u Englezkoj, izučen u Rimu, gdje je postavši svećenikom njekoliko godinah na sveučilištu i profesorovao, zatim postavši 1835. ravnateljem seminara Ushawskoga, u Englezkoj, u kom se bijaše i on izobrazio, upotrebljavao je sav svoj upliv na papu Grgura XVI., da se pomnoža visoko englezko svećenstvo. To mu podje za rukom, nu on još nije mirovao, dok nije g. 1850. od Pia IX. postigao uredjenje cjelokupne katoličke hierarhije za Englezku. Iste godine postao je apoštolski londonski vikar i dne 30. Rujna kardinal i nadbiskup westminsterski. Taj je izvanredni muž velik i čuven kao čovjek, katolik, rodoljub, učenjak i spisatelj.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je Franjo Medjimorec, župnik u Kotarih.

Postali su župni upravljatelji: g. Frajno Sajvrt. subsidiar, u Dubovcu; g. Mio Kašaj, duh. pomoćnik remetinečki, u Kotarih, i g. Dragutin Dauer, duh. pomoćnik lukački, u Vučinu.

Promjene u biskupiji senjskoj i modruškoj ili krbavskoj.

G. Sabljić Ivo, kateketa na glavnoj učioni bakarskoj, posta privremenim ravnateljem gl. učione tamo.

„ Matika Grga, duh. pomoćnik u Bakru, posta upravljateljem u Brlogu otočke pukovnije.

„ Jovatović Vinko, duh. pomoćnik u Gospiću, posta upravljateljem župe tamo.

„ Pahek Mato, župnik u Brlogu, stavljen u mir.

Umro je Plentaj Franjo, izsluženi župnik ribnički.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 9. **U ČETVRTAK** **2. OŽUJKA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se svendilj kroz svu godinu.

Spiritizam.

(Dalje.)

Do sada su dobri dusi učenikah spiritizma zadovoljni jedinom molitvom. Budu-li pako oni za usluge svoje tražili klecanje, paljevinu tamjana, zavjete i kakovu žrtvu, tko nam jamči, da će jim se to uzkratiti? A tko je opet siguran, da oni toga neće tražiti, pače i više? Znade se jurve, što su takovi dobri dusi tražili i dobili od poganah. Znade se i to, da se je u Francezkoj službeno klanjalo bludnici, i da je Pariz Cybeli bio sagradio hram. Što se sve nemože dogoditi u svietu? Gle dokle je zamahnuo spiritizam u četrnaest godinah! S početka bijaše on samo igra i zabava za taštu znaličnost; a sada se jur pretvara u njeku vrst vjerozakona.

Taj vjerozakon ima vjeroizpovied diktiranu od sámih duhovah, a uredjenu od velesvećenika Allana Kardeca. Ima financije. Članak 15. pravilah glasi: „Za namirbu troškovah družtvenih plaćati će redoviti članovi prineska 24 franka na godinu, a ostali dionici po 20 fr. Redoviti članovi plaćati će povrh toga odmah na zapisu pristupnine 10 fr.“ Ova obilata svota od prinesakah jest predstojnikom silnom polugom za razprostiranje družtva.

Družtvo ima redovite skupštine. Čl. 17. glasi: „Sjednice družtvene drže se svakoga petka ob 8. uri na večer. Nitko nesmie početi govora bez dozvole predsjednikove. Sva pitanja moradu se na duhove upravljati po predsjedniku.“ (!) — Čl. 21. „Članovi družtva pridržavaju si pravo na posebne sjednice; takove držati će se prvoga, trećega i, ako dojde, petoga petka svakoga mjeseca.“ — Čl. 22. „Obćenite sjednice drže se svakoga drugoga i četvrtoga petka u svakom mjesecu.“

Kako je rečeno, na ovih skupštinah nitko nesmie sam pitati, već sva pitanja na duhove idu po predsjedniku. Eto posrednika medju vidljivim i nevidljivim svietom t. j. svećenika, i, jer ovaj pod sobom ima više drugih posrednikah — velesvećenika. Duhovi se zaklinju u njekojih skupštinah ovom formulom: „Molim svemogućega Boga, da usliši moju molitvu i dopusti jednom od dobrih duhovah (ili po imenu), da dojde k meni i po meni piše.“ Zaklinjalac uzme pero ili olovku i drži ju lagano nad papirom, dokle duh dojde i počme njegovom rukom pisati. „Ova ruka — vele učenici spiritizma — jest orudje, kojim tiela riešeni dusi po volji vladaju.“

Posredniku takovu teče ruka neobičnom brzinom, piše stvarih, koje su i njemu i svim ostalim bile nepoznate, te dusi razgovaraju se sa skupštinari o svem, o čem ovi hoće. — Iz ovoga postupka vidi se, da pri tom može biti dosta laži i prevare. Dopustimo-li, da je taj izvanredni čin istinit, tako to drugo nije, nego stari pythonizam u novom obliku.

Spiritizam ima apoštole i propovjednike. U Americi ima 22 velika dnevnika. U Francezkoj ima jih pet: „Revue spirite“ i „Revue spiritualiste“ u Parizu; „la Vérité“ u Lionu; „la Rouche“ i „le Sauveur des peuples“ u Bordeauxu. Takovih imade on u Londonu, Napulju, a i Njemačkoj.

Osim ovih novinah javljaju objave duhovah i u obće vas nauk svake vrsti knjige za učenjake i puk, u kojih se dokazuje sve to kao stvar nepobitna, a po opravnicih družtvenih razprostiru se na sve strane. Imademo pred očima (veli Gaume) preko šestdeset knjigah o spiritizmu, od kojih su njeke pretiskane po tri puta, a njeke po pet, šest, pače i po dvanaest putah. Jedna od najopasnijih za Europu porad ciene i oblika prevedena je na njemački, portugalski, španjolski, poljski,

talijanski i novo-grčki jezik za iztok. (To je valjda i u hrvatski prevedena Allana Kardeca). U jednoj godini 1863. doživi ona peti izdatak. Tako se radi marljivo i u Englezkoj, a Njemačku poplaviše knjige o spiritizmu. Allan Kardec veli: „Duhoslovlje . . . . se nikomu nenameće, neobraća se k onim, koji već vjeruju i tom svojom vjerom se zadovoljavaju, nego k silnomu broju dvojiteljah i nevjernikah; ono jih neotimlje crkvi, jer su joj se već i onako dušom iznevjerili sasvim ili bar stranom" itd. Tim je dokazano to: da taj nauk može poprimiti samo glava, koja ili nikada nije dobro proučila ili je zaboravila načela vjere; glava, koja se neupire na nikakovo čvrsto načelo bogoslovno ili mudrosłovno.

Spiritizam ima članovah iz svih razredah ljudskoga družtvah: iz obrtničkih radilištah, iz gradjanstva, iz plemstva, iz učenjakah, osobito pako iz vojske. Od godine do godine raste jim broj strahovito. Pariz, Tours, Bordeaux, Metz, Nancy, Lisieux, Oleron, Marennes, Havre, Saumur, Marseille, Algir, Konstantine, Bruselj, Turin, Smirna i ostali napučeniji gradovi broje privrženikah na tisuće. Privrženici sami pretjerivaju broj; ali polag pouzdanijega razbroja ima njih u samom Parizu 25—30 tisućah iz svih razredah, koji se ili kano posrednici ili gledaoci njim postojano bave. To za sigurno znamo, da ima u Parizu u svakom predjelu grada zaklinjajućih i liečećih posrednikah; da se drže sastanci, gdje se čini, što su činili pogani u Delphi i Klarosu; da mnogi liečnici imadu na poslugu somnambulah, gospodjah i djevojakah, u kojih pitaju savjet za razne bolesti, i da je magnetizam i somnambulizam preoteo mah, te se njihova gatanja javno obznanjuju.

Dokaz tomu od ostalih jest sljedeći mjeseca Ožujka 1864. u Parizu izdani spis: „O čudesih magnetizma i somnambulizma i o načinih, kako se oni mogu dozvati u prvobitno stanje." Tu se čita: „Pokle je gospodja F. s uspjehom više tečajah kod učiteljah magnetizma svršila i podniela izpite, bavi se ona od 10 godinah ovom čudnovatom znanosti, na podpuno zadovoljstvo osobam, koje je izliečila. U svaku dobu dana moći je nju naći u njezinu stanu, ulici S.—H.; a svaki budi uvjeren, da će naći somnambulu na prvom stupnju vida, te staviš-li se preda nju, odgovoriti će ti podpuno na svako pitanje. Možeš pitati somnambulu, što god hoćeš, samo ako nepredješ medje čednosti; možeš pitati proreku, savjet i naputak o ženitbi, parnici ili baštini, kojoj se imaš nadati ili imaš kakovo pravo na nju; dalje o svakom gubitku novca ili vriednih stvarih. Somnambula će razgovetno i bez zabune obaviestiti o stvarih, ma da budu 1200 miljah daleko. Ako je pitajuća osoba bolestna, to će somnambula počutiti sama bolest u istom udu, te savjetovati liek, premda nikada nije učila liečne znanosti."

Navedena pitanja i odgovori upravo su onakovi, kano da čitaš koj list iz Porphyrija. To nije ništa drugo, nego što bijahu starinska proročišta (orakuli). S Parizom se nadtječu pokrajine francezke i druge zemlje. Talijanski dnevnik: „il Movimento" donese 21. Ožujka 1864. ovaj oglas: „Od njekoliko danah bavi se u Genovi Franjo Guidi, učitelj magnetologije. Jedanaest godinah putuje on po Europi i drži razprave o magnetizmu. On će u subotu na večer u narodnom kazalištu sv. Augustina besjediti o magnetizmu." — S druge strane piše Allan Kardec: „Ova se godina osobito odlikuje brojem družtvah, koja se sastaviše u mnogih mjestih. gdje jošte nikakova nebijaše, tako u Francezkoj kano i u inozemstvu — što je očitim dokazom, da se nauk razprostire i učenici mu se pomnažaju. Pariz, koj je bio zaostao, pokrenuo se obćenitim nagonom te se i on uzrujao. Svaki dan po gotovu sastavi se kakova družba s ozbiljnom namjerom i s vrlim uspjehom. Družtvo, koje mi vodimo, raduje se videć, kako kraj njega niču i rastu sinovi, koji su vrstni dobro sjeme dalje razasijati. Premda različiti pojmovi o spiritizmu mnogo pače te bi nas isti mogli zabuniti, to nas ipak neka nebude strah, dočim neprestano broj družtvah raste te se od dobre volje zaklanjaju pod zaštitu parižkoga družtva i razavijaju barjake." (Etat du spiritisme en 1863. Rev. Spirit. Siečanj 1863. p. 3.)

Oslanjajuć se na ove i mnoge druge sgode proriču privrženici s ponosom slavlje svojemu nauku. „Od kada se je prvi put pojavio — pišu oni — nije on prestao napredovati nemareć za nikakove odpore, a sada je već razvio barjak na svih krajevih svieta. Privrženikah broji na miliune; a obaziev se na put, što ga je u deset godinah boreć se s nebrojenimi zaprekami prevalio, to si možemo pomisliti naprvo, što on za deset godinah jošte može biti, tim većma, jer zaprekah nestaje, čim dalje on napreduje." (Govor družtvenoga predstojnika u Marennesu. Revue p. 22.)

Kako god se spiritizam naglo prostirao, to je ipak prevoditelj Kardecove knjižice u predgovoru pretjerao broj (u samoj Francezkoj 22 miliuna privrženikah). Medjuto Gaume sam svjedoči polag nepristrana razbroja, da stalnih i viernih učenikah spiritizma ima jur do 5 miliunah, a i to je za kratko vrieme doista golem broj.

To je nauk, ustrojba, težnja i nada spiritizma polag svjedočanstva samih njegovih privrženikah. Današnji sviet najradje vjeruje, da neima vraga; spiritizam dakle godi mu tim naukom. Tim si

krči put. Ali reče Voltaire: „Neima-li vraga, neima ni Boga,“ a mi dodajemo: Neima-li vraga, neima páda; neima-li páda, neima odkupa; neima-li odkupa, neima spasitelja kao utjelovljena Boga; neima-li takova spasitelja, neima kršćanstva; neima-li kršćanstva, tada mora da bude obćeniti pyrrhonizam. Valja pamet učiteljem spiritizma, gdje proti kršćanskom iztočnom griehu izmisliše novi iztočni grieh; jer to je temelj naše vjere; valja jim pamet s druge strane i u tom: što izravno neudaraju na kršćansku objavu, već pače svoj nauk zovu „duhoslovljem kršćanskim;“ znadu bo oni bolje od mnogih materialistah i racionalistah, da se kršćanstvo na prječac neda srušiti. Najkrupnija pogreška u svem sustavu njihovu jest nauk o iztočnom griehu. Taj je spiritistom posve logičan, te ga može „svatko razumjeti i dopustiti.“ Razumjeti ga može svatko; ali dopustiti nitko, tko ima zdrav razum i pravi pojam o Bogu. Bog je po njihovu sve duhove stvorio nesavršene naravi, te odlučio, da si svojim trudom usavrše narav i zavriede s njim stupiti u zajednicu vječnoga blaženstva. Griešnika griešećega s naravne slaboće kazni Bog tim, što ga kano tutlavca ili nevježu (idiotu) pošalje na sviet, da tumara po njem bez uma. Pitam sada sve bogoslove i mudroslove, zar se to neprotivi pojmu duha i pojmu Boga. Djeca kršćanska uče i znadu: da je Bog čiste duhove (angjele) i ljude (utjelovljene duhove) stvorio svete i pravedne, dakle savršene naravi, te hotio, da pomoćju s jedne strane njegovom, a s druge odlučbom slobodne svoje volje držeći stanovit zakon postignu blaženstvo vrhunaravno. Zar to nije nauk dostojniji Boga i njegove mudrosti i dobrote? Nauk o pádu angjelah i ljudih, kako ga uči kršćanska objava, zar nije dostojniji Božje pravednosti? — Tko si zadá truda toliko barem, koliko si ga zadaju spiritiste oko svojega nauka, taj uza zdrav um i srce mora da uvidi podpuno jedinstvo u cielu i sklad pojedinih članakah kršćanskoga nauka te po tom podpunu logiku.

Valja i u tom pamet učiteljem spiritizma, što se hvataju onih glavah, koje sve radje čitaju i uče, nego vjeronauk.

Na koncu vidi se dakle iz svega, da je spiritizam vjerozakonsko družtvo, družtvo osnovano na njekoj vrsti objave, imajuće svećenike, molitvu i svu uredbu, a da je u oprjeci s kršćanskim vjerozakonom ne samo katoličkim, nego svake druge sljedbe. Vidi se, da taj nauk nepolazi od Boga, te da sviet prieti dovesti u najružniju smutnju i tminu. Vidi se i to, da crkva i država ovaj pokret nesmiedu prezirati kao ništetan. Zadati će on i jednoj i drugoj posla.

Na zaglavku ove točke spomenuti nam je izreku sv. Augustina: „Kako god je duh istine uviek priganjao ljude: da se sdruže s dobrimi angjeli, tako jih duh laži priganja, da se sdruže s demoni.“ (Ep. 102, br. 9.) A rekao bih, da se danas obistinjuje i ono proročanstvo Pavlovo: „Duh kaže razgovetno, da će se u zadnja vremena njekoji odmetnuti od vjere, te slušati lažljive duhove i vražje nauke.“ (I. Tim. 4, 1.)

(Konac će sliediti.)

Prigovori proti papinskoj okružnici od 8. Prosinca 1864.

(Iz pastirske poslanice uzoritoga g. stožernika i nadbiskupa zagrebačkoga od 5. Veljače t. g.)

(Konac.)

V.

Mnogo i oštro napada se na istu encikliku, jerbo se protivi slobodi štampe, što no je ipak prieko nuždno pomagalo ljudskomu napredku u znanostih i svakoj vrsti prosvjete. — Tko ovu stvar pobliže razmotri, morat će se uvjeriti, da i ova osvada neima za se nikakova valjana razloga. Jerbo nijedan pametan čovjek neće poricati, niti je to sv. stolica ikada tajila, da štampu ide mjesto medju ponajglavnijimi sredstvi, kojimi se promiče ljudska prosvjeta, te radi toga jako se željeti mora, da joj bude u prilog potrebita sloboda, a da se nesteže više, nego-li je pravo. Ali će uz to svaki razuman i čovječanstvu dobro želeći muž priznati, da ova sloboda nemože biti bez svake stege i ograde. Ista bo narav stvari, a još više jadno, osobito našega vremena izkustvo dokazuje očevidno, da se neograničena ili pretjerana sloboda tiska obično izradja u razuzdanost vjeri i ćudoredju, dà istomu javnomu poredku i sreći domovine pogubnu. Sliep je, tko nevidi, koliko je pogibeljih i štetah ovakova neobuzdana sloboda štampe ljudskomu družtvu naniela, a i sada nanosi; a tim nitko razborito nemože o tom sumljati, da kao što pečatnju, dok ostaje u primjerenih si medjah, valja cieniti kao pravo dobročinstvo čovječanstvu izkazano: isto tako kad razkršiv spone izrodi se u razuzdanost, postane zanj pravom kugom. Niti nepomaže pozivat se na prirodjeno čovjeku pravo, da svoje misli očituje budi slovom budi pismom. Jerbo kao što pod izlikom toga prirodjenoga prava nemože se nikomu dopustiti, da ikojega posebnoga čovjeka javno na ulici grdi, psuje ili krivično opada: tako se u valjano uredjenoj državi i naobraženom ljudskom družtvu nemože dozvoliti, da itko smie vjeru, zakonom zaštićenu, a osobito onu, koju najveći dio državljanah izpovieda, nekažnjeno ocrnjivati, vladara i javno poglavarstvo klevetami i krivimi osvadami napadati, ili obnarodovati takova načela ili viesti, što no bi mogle gradjane uvriediti, uznemiriti, te pokoj poje-

dinih poredicah ili javni mir smutiti. To dopuštajuć značilo bi izvraćati isti cilj čovječjega družtva. Da je to ciela istina, tomu izvan mnogih drugih služi za ne mali dokaz i primjer sadanjega francezkoga cara, koj, koliko god inače izpovieda liberalna načela, i premda priestolje svoje ima zahvaliti obćenitomu glasovanju gradjanah, zato ipak negledeć na sve protivne izjave ustručava se štampu riešiti onih sponah, kojimi ju je uzpregnuo, dobro uvidjajući, da bi se, učini-li to, u Francezkoj opet sve poprieko poremetilo, a on jedva njekoliko mjesecih ili tjedanah sjedio na svom osvojenom priestolju. Što se dakle čini da se u enciklici protivi štampi, neproteže se na njenu triezna slobodu, nego na onu neuzpregnutu neobuzdanost, s kojom sa svih gotovo stranah izlazi na vidik.

VI.

Isto tako jogunasto biedi se enciklika radi onoga, što se u njoj napominje glede nastave mladeži i javnih učionah. Neprestano tvrde njeni napadači, da papinska stolica učione hoće da podmetne sasvim crkvenoj vlasti, a gradjansku vladu hoće da svakoga upliva u nje liši. Nu i u ovom prigovoru neima više istine, nego-li u gori navedenih potvorah. Dapače osvada ova toliko je netemeljita, da baš pada na iste osvadnike. Jer nikad nije crkva katolička mislila gradjanskoj vladi upravu javnih učionah i pravedan u nje upliv uzkraćivati, nego upravo oni, koji radi toga papinsku stolicu i crkvu osudjuju, hoće sbilja i to svakim upravnim i neupravnim načinom da liše crkvu ovoga njenoga naravnoga te porabom viekovah utvrdjenoga prava. Crkva niti je drugo branila, niti drugo netvrdi sada, van da ima i ona pravo učestvovati u odgoju i nastavi mladeži, i to kriepostju od istoga božanskoga osnovatelja crkve dane si vlasti i naložene dužnosti. Jerbo zapovied ona, što no ju Spasitelj upravi na apoštole i njihove nasljednike: Učite sve narode sve ono vršiti, što god vam zapovjedih, tiče se tako mladoga naraštaja kao što i zrelije dobe. Dapače to se još većim pravom tiče onoga: jer se nemože poricati, da se u nježna srca mladeži usijano vjerozakonsko i ćudoredno sjeme obično dublje uvrieži, te kasnije rodi zdravijim plodom, nego da se posadi u često već otvrdnule te svakojakim korovom obrašćene grudi odraslijih ljudih. I to se od postanka kršćanske vjere smatralo poput načela, niti je dugotrajnim tečajem viekovah ikomu na um palo, da ovo preimućtvo crkve dovodi u sumlju. Slava ova pridržana je novim ovim našega vieka reformatorom, koji mniju, da će za sreću čovječanstva biti tim probitačnije, čim upliv svećenstva na um i srce školske mladeži bude na dalje uklonjen. Niti nije nedosliedna ova njihova misao. Budući naime najveću sreću čovječanstva polažu u poniženju svake, iste Božje vlasti, te u slobodi svake stege oproštenoj; budući mnogi izmedju njih nadaju se od poremećena javnoga poredka svakojakim koristim; budući s druge strane dobro znadu, da na podporu ovih svojih svrhah nemogu naći prikladnijega orudja, nego što je mladež bez nabožnoga čuvstva te odgojena u načelih, što no se imenom slobode nepravo grade: s toga do ničesa jim nije toliko stalo, o ničem većim naporom nenastoje isti vjere i crkve neprijatelji, koliko da se crkvi otme svaki upliv u javne učione. U potvrdu ovoga, što rekoh, neka mi bude dopušteno izmedju mnogoga, što bi navesti mogao, spomenuti jedan i to ne malovažan dokaz. Čitah u najnovije doba u jednom pridnom javnom listu, kako su slobodni zidari u Belgijanskoj tvrdo nakanili uz pripomoć vlade, koja, kako je poznato, u ovaj par visi o njihovoj volji, da će mjesto sada tamo postojećega slobodnoga polaženja učionah uvesti prisilno, te će svi državljani pod prietnjom zatvora ili globe morat svoju djecu pošiljati u javne vladinim troškom uzdržavane učione. U statutih takovih ustanovit se imajućih učionah kaže se naročito u 2. točki: da odsele svaka vjerozakonska pouka ima prestati. Kakovi će mladići izlaziti iz takovih učionah, kakovi će od njih s vremenom biti gradjani? o tom pametan čovjek nemože ni časak dvojiti. Ja sam podpuno osvjedočen, a nedvojim, da ste i Vi, braćo i sinovi predragi, sa mnom istoga mnienja: da će, izuzamši možebit njih malo, izlaziti mladići, imajući o različitih stvarih površna znanja, no lišeni vjere kršćanske, uma predsudami naduta, srca bez svakoga nježnijega čuvstva, ponašanja, ako još ne sasvim opaka, bar jako dvojbena, te od neporočna života i nevinosti veoma udaljena. Imamo-li se pako od ovakovih živaljah nadati da će biti u prilog domovini i čovječanstvu, ili se usuprot od njih bojati priekih pogibeljih? to možemo sigurno prepustiti presudi ljudih zdrava razuma. Govore naši tako zvani liberalci o nepodnosljivom jarmu svećenstva, pa da ugladjeniji i prosvjetljeniji duh vremena pravedno zahtieva, da se izpod toga robstva oproste škole. Al Spasitelj reče: Jaram je moj blag, a breme je moje lahko. Koji blagi ovaj jaram vjere kršćanske odbijaju, vlastitom težom skvarene ljudske naravi padaju pod igo oholosti, putene pohote i svakovrstne izopačenosti. To valja glede svih razredah ljudstva. No to valja osobito glede mladjane dobe, koja s vruće mladjane krvi, sa živahnosti mačte, s vatrenih, nikakovim još izkustvom neublaženih strastih srne u zablude tako tielu kako i duši pogubne, ako se neuzpregnu blagotvornom uzdom vjere. Promotrimo školsku mladež našega vremena, pa ćemo se podpuno osvjedočiti o istinitosti onoga, što rekoh. Ta što je ponajglavniji uzrok žalostne one razuzdanosti, koja je, kako vidimo, najvećim dielom naše mladeži zavladala, van to, što se u obiteljih, i istih školah, da i katoličkih sve više umaljava vjerozakonska nastava i odgojenje? Pa kad već sama popustljivost rodi toli gorkim plodom: kakova bi nastupila razvraćenost, kad bi se iz sustava školskoga odgojenja, kako ga zahtieva bezvjerni

viek, isključila posve vjera? Doista takova emancipacija povukla bi za sobom, kako to i papinska enciklika dosta jasno označuje, tužno robstvo bezbožnosti i svake opakosti.

Kad je tomu tako, to ono, što se u ovom pogledu kaže u papinskoj okružnici, ne samo nemože da uvriedi razumna čovjeka, već treba da izpovieda, kako je i u tom obziru obvezan na usrdnu zahvalu napram sv. otcu.

VII.

Kako je već prije svakom prilikom činio, tako i sadržajem ove svoje enciklike osudjuje sv. otac nepravedno ono napadanje na crkvena dobra, ukinuće vjerozakonskih zavodah, izagnanje i oplienjenje pobožnih redovah obojega spola, te proti istoj imovini papinske stolice upotriebljena nasilja, lukavštine i svake vrsti nepravde, koje osobito u Talijanskoj i ruskoj carevini gotovo svaki dan vidi s uljudnosti, krotkoće i blagosti toli hvaljeni i slavljeni naš viek. Što sv. otac crkvena i svoja prava, te posve zakonitu svojinu krepko i čvrsto brani, to mu neprijatelji vjere jako zamieraju, časteći ga tvrdokornošću, mračnjačtvom i sličnimi sebi običnimi nazovi; u čem su sbilja vrlo liberalni, s tom samo razlikom, što podarnost vrše iz tudje a ne svoje kese, iz koje nisu nikad ni probijene pare doprinieli na vjerozakonske svrhe. Niti se neustručavaju nježni ovi čovjekoljubi tvrditi, da se ovolikom papinske stolice stalnošću, ili kako se oni izrazuju, opornošću željeno uredjenje narodnih stvarih prieči, mir i blagostanje javno narušava, te što su vrieme i dogadjaji podigli na stepen svršenih činah, izlaže tegobam i pogibeljim novih potresah.

Mnogo bi se toga dalo ob ovom reći; no za ovaj put biti će dosta navesti njekoliko obćenitih primjetbah, kojih važnost svatko, bio iole pravedan i sdušan, mora da pripozna. Kad tko budi darovanjem za života, budi oporučnom naredbom načini baštinikom svoje imovine koju tvornicu, trgovačko družtvo, kazalište, ili ju u koju god drugu svjetovnu svrhu, ma baš i na uzdržavanje obćenito poznate sramotna života osobe odredi: naredba njegova i po obćem mnienju i pred svakim sudom priznaje se za valjanu, pa kad bi se tko usudio proti njoj raditi, izazvao bi nebrojene tužbe. Ali kada tko koj dio svoje zakonito stečene imovine na koju crkvu, na uveličanje službe Božje, ili na svete mise, koje se imadu služiti za izpokoj duše njegove, ili na ine zadušbine i na podporu dielah kršćanske milosrdnosti obrati: tada se naredbi i svečanimi listinami očitovanoj volji njegovoj svašta prigovara, pače po sudu naših liberalacah izrikom se ona podvrgava samovolji gradjanske vlasti tako, da ju ova može po volji ili preinačiti ili sasvim ništetnom proglasiti. Može-li se ovakovo postupanje složiti, neću reći s vjerom i nabožnošću, nego s istom naravnom pravicom i poštenjem? A nepravde, proizticuće iz ovakovih opakih načelah, nisu ništa manje, kadno se radi o imovini papinske stolice. Dapače u ovom slučaju još je veća krivina i bezdušnost njihova. Jerbo posjed papinske stolice vlastitost je svekolike po svietu razprostrte katoličke crkve; postanak mu djelo je osobite providnosti Božje; potvrdjen je zakonitom porabom više od tisuće godinah, ustanovljen ciele Europe nebrojeno putah očitovanom privoljom, a u sadanjih okolnostih tako nuždan, da bez njega glava sveobće crkve dužnosti svoga uzvišenoga zvanja niti s dostojanstvom, niti s potrebitom slobodom, niti s primjernom krepčinom nebi mogla vršiti. A neka bude prosto pitati: kada bi kojemu slobodoljubu, ili da bolje rečem, slobodaru (libertinu), koji toli neprijateljska načela goje napram crkvi, razbojnici navalice oteli njegovu imovinu, kad bi siloviti ovakovi napadači tudje svojine pod kakovom god izlikom oružanom rukom navalili na njegovu zakonitim baštinstvom od svojih predacah nasliedjenu kuću, i upotriebili na svoje svrhe, ostavivši vlastniku na porabu samo jednu sobu, u kojoj bi morao provoditi život nevoljan, boreći se s nestašicom, te izvržen pogibeljim i protivštinam bezbrojnim; kad bi rekoh ovakovu prieku sudbinu morao podnositi tkogod od onih, koji se usudjuju ovakove nepravde napram crkvi i počitanoj njezinoj glavi ne samo izpričavati, nego i svojimi mudrolijami podupirati: bi-li taj pristao, kad bi mu se reklo, da su novi vlastnici sve uredili po svojoj želji i lasti, da je čin svršen, a da jih bez povrede poredka i mira nije moći smetati u njihovoj stečevini? Nebi sigurno pristao nepravedno ovako orobljeni čovjek, već bi povratu svoje imovine i nadalje tražio, što bi bolje mogao. Ružno je i nevriedno čovjeka liberalna služit se drugom mjerom, kad se radi o svojih, a drugom opet, kad se radi o tudjih koristih i pravih.

Niti ono dokazivanje, što no se navodi iz obzirah mira, javnoga blagostanja, te svršenoga čina, nevaže ništa. Jerbo čini, koji proizticu iz griešna i krivična vrela, nemogu nikad pravomu miru i blagostanju narodah biti u prilog. Niti se nemože otimačina i ine krivice izpričati svršenjem čina i dugotrajnošću svojom, dapače njihova krivnja i zloća tim postaje veća, čim se na dulje oteže zadovoljština: jer uztrajati u počinjenoj opačini znači toliko, koliko istu tako rekav u svaki čas ponavljati. A gotovo nečuvena je okrutnost i najviši stepen tiranstva, kad se onomu, koga su bezdušni lupeži orobili, zamiera, što se radi učinjene mu krivice pravedno tuži, a još se nanj udara spočitkami, da se ušutka.

To su ponajglavniji prigovori proti papinskoj okružnici, koji su njeke pozornosti dostojni. Ostale spočitke, što se proti njoj navode, ili su posve opake i zdravomu razumu, te načelom kršćanske vjere sasvim protivne, ili istim svojim načinom, kojim se očituju, toli nepodobne, dužnomu počitanju napram papinskoj stolici toliko suprotivne, te tako očito mržnjom i zlo-

ćudnošću odišuće, a toli preuzetne i bezočne: da se stidljivo pero ustručava napisat je, pa već radi toga nisu vriedne, da se ozbiljno oprovrgnu.

Častna braćo i poljubljeni sinci! Od postanka svieta, od vremena Kajna bratomorca, bijaše sviet podieljen u dva tabora, kojih je jedan vojevao za Boga, za kriepost i zahtjeve zdravoga razuma, drugi za onoga, koj bijaše lažac od iskona, za zakon, što no je u udih naših, za sve, što prija ljudskoj oholosti te pohotnosti pùti i očiuh, različitim oružjem i promjenljivom srećom, s jednakim nastojanjem i jednakom ogorćenošću. Gotovo vaskolik sgodopis svieta nije no pripoviedanje o različitih mienah dušmanskoga ovoga rata. Ovaj zlosrećni rat biesni i danas; dà možda se nikad nije vodio većim naporom, kak u ovo naše nemirno, te tolikimi naglimi dogodjaji obilujuće doba. S jedne strane božanska luč kršćanske vjere, i vjerna joj pratilica kriepost i neporočnost života; s druge strane nevjera, predsude i sustav opakih naukah i s njimi tiesno skopčana skvarenost zavojštile su se medju sobom oštrim oružjem i sveudiljnimi nasrtaji. U silnoj ovoj buri zamjenitih navalah jedina zviezda, što no čovjeka sigurno u luku spasenja dovesti može, jest onaj neprispodobivi zavod, koga Spasitelj čovječanstva odluči da bude stupom po njem ustanovljene vjere i utvrdom istine, s kojim obeća da će biti do konca viekovah, a koga nemože prevladati niti paklena sila. Razumiete poljubljeni, da govorim o našoj katoličkoj crkvi, koju ravna i upravlja milost Duha svetoga tako, da u stvarih, spadajućih na vjeru i ćudoredje, pogriešiti nemože. S toga se ima smatrati za veliku i neprocjenivu blagodat, što ista preimućtvom nepogrešivosti od Boga snabdjevena sveta crkva naša na usta svoje vidive glave, a to je zakonitoga nasljednika onoga, na kom je kao na čvrstoj stieni sagradjena, od vremena do vremena diže svoj materinski glas, pokazujuć umrlim pravac, kojim u tolikoj poplavi zabludah i opakih načelah treba da idu, da jim se usried tolikih valovah i grebenah plivajući brod vjere i ćudoredja nerazbije. Spasonosna takova trublja oglasi nam se u najnovije vrieme u apoštolskoj poslanici, koju Vam ovdje priobćujemo, i o kojoj govorimo. A nije ona samo glas, pozivajući nas, da budemo pozorni, već je visoko podignuta svetinja i zastava, oko koje treba da se sakupljamo, i koju vierno i bez prestanka sliedit imamo, ako hoćemo srećno vojevati proti skvarenu duhu vieka. Povadjajuć se za ovim barjakom održat ćemo sigurno prije ili kasnije pobjedu. Napried dakle braćo i poljubljeni sinci, bojna je trublja zazvečila, boj se bije za kuću i ognjište, i to jedan od najžešćih, što jih je ikad vidio sviet, a o kojega posliedku visi tako vremenita kako i vjekovita sreća čovječanstva. Neosramotimo imena svoga, nego bez straha i krzmanja borimo se hrabro, neumorno i vatreno: jerbo nam je branit proti bezbrojnim lukavošću, mržnjom i odvažnošću znamenitim dušmanom zidine svetoga Jerusolima, kojih je obrana ponajprije predana našoj vjeri i kriepostí. Bila nam stavna odluka, da u stvari toli svetoj nepopustimo, niti se neplašimo ikakovih pogibeljih ili protivštinah, već da smo spremni isti život, kad bi bilo od potrebe, prije žrtvovati, nego-li sramotno iznevjeriti se barjaku svojemu ili s nedostatka hrabrosti i stalnosti pobjedit se dati neprijateljskomu oružju. Medjutim pamtimo sveudilj i usried bojne buke, da zastupamo stvar onoga, a da smo i vojnici onoga, koj premda je presvetu svoju nakanu i volju nebeskoga svoga otca nepobitnom snagom duše izpunio: ipak je bio tako krotke ćudi, da je pravedno mogao reći: Učite se od mene, jerbo sam krotak i ponizna srca. Dà vojnici smo i učenici onoga, koj premda je za svoga zemaljskoga života izvržen bio nebrojenim i pregorkim potvoram i krivicam: ipak je još viseći na križu, na koj ga razape nezahvalno čovječanstvo, molio svoga nebeskoga otca, da bude milosrdan krvnikom njegovim. Tako dakle i revnost naša bila svagda i svagdje sdružena s poniznošću i krotkoćom, udaljena od svake krutosti i progonstva; gorljivost našu neka blaži razboritost i umjerenost: jer bez ovih ne samo nebi ništa dobra proizvela, nego bi rušila, što bi imala graditi; napokon nastojanje naše oko širenja slave Božje bilo tiesno spojeno s pravom ljubavi iskrnjega, na kojoj se osniva sva naša vjera, odkud zavisi zakon i proroci, i koja je sveza savršenstva. S nepobitnom duševnom snagom s jedne strane, s neodoljivom krotkoćom i neumornom ljubavi s druge strane katolička je crkva gotovo kroz dvie tisućine godinah slavno uzbila nebrojene navale svojih neprijateljah: ovako oboružani i mi ćemo uz pomoć milosti Božje srećno vojevati i blaženo umrieti.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjom odlukom od 7. Veljače t. g. Andriju Alujevića, počast. kanonika i župnika prigradka Lučca u Spljetu, imenovati kanonikom tamošnjega stolnoga kaptola.

— Danas odsluši u prvostolnoj crkvi preč. g. opat dr. Luka Petrović svečane zadušnice za pokojnoga cara i kralja Franje I., kojim pribivahu sa uzoritim gosp. stožernikom i svjetlim banom sve ovdašnje vlasti.

— Ove godine držat će u Zagrebu popodnevne korizmene propovjedi: po utorcih u prvostolnom hramu preč. g. Josip Marić, kanonik; po sriedah u crkvi sv. Katarine veleč. g. Stjepan Novotný, učitelj preparandije i njemački propovjednik; po četvrtcih u crkvi sestarah milosrdnicah veleč. g. Dr. Antun Kržan, profesor nadbis. liceja; po petcih u župnoj crkvi sv. Marka čast. otac Ljudevit Horvat, franjevac; po subotah u župnoj crkvi sv. Marije veleč. g. Antun Lukić, prebendar prvost. crkve; po nedjeljah u župnoj

crkvi sv. Ivana veleč. ot. Henrik Hergović, gvardian samostana franjevačkoga.

— r. Družtvo „malenoga Isusa“ medju školskom mladeži ovdješnjih sestarah milosrdnicah sabralo je prošle školske godine i odpremilo osrednjemu vieću ovoga družtva u Beču 162 stot. za odkupljenje kukavne neznabožčadi. Doista prilična svotica od mjesečnih prinesakah po 2 novč. — Gledeć s jedne strane na plemenitu svrhu ovoga družtva, a s druge na ovaj bujni uspjeh, neda nam se na ino, nego i ovom sgodom vratiti pozornost našega dušobrižnoga svećenstva, a poimence kateketah na ovo družtvo, budući uvjereni, da će jim težko ikoja struka duhovnoga posla roditi boljim rodom od ove. Potanju obaviest ob ustroju ovoga družtva moći će revni dušobrižnici crpiti iz posebne, u tu svrhu izdane knjižice, što će ju rukovoditeljstvo ovoga družtva dragovoljno svakomu dostaviti, tkogod se u to ime budi ustmeno budi pismeno nanj obrati.

Troškom knjigarne Franje Županа izašla je na svjetlo: „Obredoslovica, t. j. obredi i običaji katoličke cèrkve, opisani i protumačeni za mladež.“ — Prečastni nadb. duh. stol bečki odobrio je njemački izvornik ove knjižice, a prečastni nadb. duh. stol zagrebački odobrio je prievod. Uza to jamči nam već peto izdanje njemačkoga izvornika i naš domaći prevoditelj, da će ova prva kod nas knjižica na polju pučkoga obredoslovja u dobri čas doći barem domorodnomu svećenstvu, da nereknemo svakomu kršćaninu, koj je rad upoznati se što bolje s divnom ljepotom crkvenoga obredoslovnoga života. Knjižica imade 96 stranah u malenoj 8ni, a stoji 42 novč.

Ovom prigodom svratjamo ujedno pozornost dušobrižnoga svećenstva na pomenutu knjigarnu, koja je u novije vrieme tako valjano uredjena, da je kadra budi kojim zahtjevom zadovoljiti. Ovdje spominjemo poimence misale i breviare regensburžke, koji se osim ukusne štampe odlikuju takodjer jeftinom cienom. Ukusno vezan misal nedodje skuplje od 24 stot., pod koju cienu nije bilo dobiti misala, niti, štono rieč, boljih vremenah. Uz neznatnu nadoplatu dobiti je ujedno i proprium hungaricum, gdje će misnik naći misu za sve svetkovine, što se bilježe u zagrebačkom direktoriju do jedinoga sv. Augustina Gazzota. Novijih pako bogoslovnih knjigah i časopisah dobiti je obično u ovoj knjigarni, čim se zaište.

Iz Ugarske. Uzoriti stožernik i prabiskup ugarski Scitovsky dobio je od nj. veličanstva previšnju dozvolu, da može red pavlinski opet uvesti u Ugarsku. Ministarstvo dodalo je ipak dozvoli uvjet, da taj uzkrsnuli red nesmie natrag iskati dobra, što su mu za Josipa II. oduzeta. Uzoriti prabiskup nastanit će Pavline iz Częstochana u Poljskoj predbježno u Sz. Kereszt, gdje je bio i njekoč samostan istoga reda.

Iz Velikoga Varadina. Biskup Franjo Szaniszló sa svojim svećenstvom i pukom sabra i posla u Rim prošle godine 103 dukata i 547 for. 50 novč. u ime Petrova novčića.

Iz Jegra. Visokoč. gosp. nadbiskup Bartakovics darova kat. djevojačkomu gojilištu u Miškolcu 5000 for. s tom primjetbom, da se nada te će s Božjom pomoći jošte više moći učiniti za tu katoličku obćinu.

Iz Beča. Na 3. Siečnja bijaše u kasarni alserskoga prigradka pregled što bez putnoga lista pohvatane što opet naknadno za novačtvo g. 1865. pronadjene i sakupljene momčadi. Od 90 najlješe dobe 20—24 godine momakah našlo se samo 9, dakle na desetoricu 1 sposoban. Tako-li se dakle pod blagoslovom napredka odgaja mladež? Duh joj izjeda hrdja „prosvjete“, a tielo neuredan život.

Iz Rima. Ovdje se radi o tom, da se za svete proglasi 19 mučenikah holandezkih. Ovih 19 mučenikah pretrpi mučeničku smrt od protestantah g. 1572. i to porad vjere u presv. olt. otajstvo i viernost prama sv. stolici. Od njih bijaše 11 franjevacah, 1 dominikanac, 2 premonstrata, 1 augustinac i 4 svjetovna svećenika. — Maria de Angelis, koja će se takodjer tom prigodom proglasiti za sveticu, bijaše odlična roda iz Turina, gdje življaše i umre; osobito se odlikovaše ona angjeoskom čistoćom, kao vriedna nasljednica sv. Alojzija Gonzage, kojemu bijaše po krvi rodjakinja.

Iz Talijanske. Dne 30. Siečnja t. g. u večer načinili su Turinjani halabučnu demonstraciju proti kralju, dočim su vikom i psovkami na trgu pred kraljevskim dvorom vriedjali na dvorski ples pozvane goste i priečili jim put u dvor. Jerbo je gradski municipij radi toga proglasom pohvalio narodnu stražu (koja demonstraciju nije zapriečila), a u istom proglasu nije spomenuo niti riečcom kralja, razljutio se ovaj tako, da je dne 3. Veljače rano u jutro u malenoj pratnji ostavio svoju dojakošnju stolicu i preselio se u Fiorencu. Vozeći se iz Turina dodje kralju čudnovatom ironijom sudbine u predgradju na susret svećenik, noseći k bolestniku svetu popotbinu. Kralj dade stati, izadje iz kočije i klečeć primi blagoslov svećenika. Pošto je turinski grad poslao u Fiorencu kralju deputaciju s adresom, žaleći na ono, što se sbilo, i moleći za oproštaj, povratio je kralj dne 22. Veljače u svoj rodjeni grad Turin, gdje su ga svečano i veselo dočekali.

Iz Njemačke. Čuveni njemački pjesnik Karl Gutzkov došao je 13. Siečnja u večer u Friedberg (medju Giessenom i Frankfurtom) i odsio u tamošnjoj gostioni. U noći prerezao si je žile na rukah i na vratu, te se na više stranah tiela ranio, i našast je u jutro ležeći u krvi ali još živ. Polag novijih viestih rane nisu ubitačne, ali se nesretniku pomela pamet.

Gutzkov je medju inimi napisao dva velika romana u 18 svezakah pod naslovom „Die Ritter vom Geiste“ i „Der Zauberer von Rom.“ Oba djela, a osobito drugo, naperena su proti katoličkoj crkvi, njenim uredbam i njenom duhovničtvu. Glavna osoba u čarobniku rimskom nije nitko drugi van — papa; no i ovaj je samo lutka, a pravi čarobnici to su — jezuite.

Iz Londona. Bolest, u kojoj je umro kardinal Wiseman, bijaše vrbanac u licu sa zlići (crnci, karbunkuli) i obćenitom raztvorbom, kojoj sva liečnička vještina nemogaše odoljeti. Kardinal je već od duljega vremena bolovao; a već tri tjedna prije smrti nesta svake nade da će preboljeti. Primivši svetotajstva umirućih oporavi se ponješto, al samo prividno. Pogibelj se povrati, a on primi posliednju sv. pomast. Tom prigodom pozva k sebi članove svoga kaptola i položi pred njimi svečano izpovied vjere. Težke boli podnosio je trpljivo, a smrt očekivao je pokojno. Zadnjih danah omlio je višeput. — Kako je visoki pokojnik bio štovan i pažen, to se jasno vidjelo za vrieme njegove posliednje bolesti. Stotine ljudih dolažahu svaki dan u njegov stan, York-place, Portman-square, pitat, kako mu je, i to peri, vladini članovi, duhovnici anglikanske crkve, dissenteri, muževi svake vjere i svakoga stališa.

Iz Afrike. Algirski biskup posveti u Studenom jednu novu crkvu. Tom prigodom izviesti: da je o svojem dolazku našao 55 svećenikah. U njekoliko godinah mnogo mu je od njih što pomrlo, što se vratilo u Europu. Po svem tom ima sada jošte do 300 svećenikah. Pohvali svećenstvo sbog revnosti, pokornosti i drugih vrlinah svećeničkih, napose, što se u posljednji algirski prevrat nije baš ništa pačalo.

Izvješće

o trogodišnjem djelovanju družtva sv. Josipa Arimatijskoga u Zagrebu.

Da bude krštenomu tielu i siromahu kršćanski pokop, zato se osnovalo ovdje u Zagrebu pod konac god. 1861. družtvo sv. Josipa Arimatijskoga. Svrha mu je naime, da onim biednikom kršćanom kojega mu drago vjeroizpoviedanja, koji bi se bez liesa i svega dosta nečastno u zemlju sahraniti imali, pribavi ako-li ne više, a to barem kakav lies.

Materijalisti bez duše i srca samo moglo bi se to učinit suvišno, no ne čovjeku od srca, a još manje kršćaninu, koj i u najzadnjem siromahu gleda brata svoga, te se sjeća onoga, što reče gospodin: „što ste učinili jednomu od ove najmanje braće, meni ste učinili.“ Nego i izkustvo pokaza brzo potrebu i korist ovakvoga družtva za Zagreb; jer kano što se je s jedne strane njemu mnogo, da prema sredstvom družtva i premnogo, uticala ljudska bieda: tako je s druge strane i ono našlo i članovah, i što je više, veledušnih podupirateljah.

Jedva se družtvo zametnulo bilo, već bijaše potreba, da čini preko silah svojih. Gole sirotinje dosta a u družtva nikakove novčane zaklade. U članove upisala se većinom ženska služinčad, — imućnijih i uglednijih premalo; kad bi ovi i uredno svaki mjesec svojih 10 nč. doprinašali bili, nebi ipak nimalo bilo dosta prema potrebam družtva. Tako bude da je trošak preko dohodka sve više i više rasô. Al potreba takova družtva bijaše upravo tim očevidna; pa je s toga upravljateljstvo družtva mislilo, da se tu može pravedno pouzdati u providnost Boga i kršćansku ljubav gradjanah; jer kad ni uboga služinčad nije marila od kukavne svoje plaće za čovjekoljubnu svrhu odbiti svaki mjesec po 10 nč. tko će podvojiti za plemenitiju te imućniju čest pučanstva! I neprevari se. Makar je od godine do godine manjak a na dvie i tri stotine narasao bio, veledušje ipak i darežljivost mnogih podignu družtvo opet na noge.

Tako nam se poslje Boga najprije zahvaliti uzoritomu gosp. kardinalu, nadbiskupu zagrebačkomu, koj je družtvu od postanka njegova svake godine darivao po 100 stot.

Nego valja da se poimence zahvalimo i drugoj p. n. gospodi, koji mu poveće svote pokloniše, a to su:

Preuzv. gosp. barun Šokčević; presv. g. biskup Ivan Kralj; preč. gg. kanonici: I. Kristianović, M. Vuković, M. Pavčec, dr. L. Petrović, J. Pavlešić, F. Kalabar, M. Pécsy, Fr. Milašinović, Gj. Križanić, F. Perok, T. Gajdek, J. Marić, G. Muzler, dr. D. Radinović, F. Gašparić, A. Jandrić, P. Gugler, P. Filić, F. Magdalenić, dr. L. Rumpler, D. David; dvorski savjetnici: Mrzljak, Melinčević; veliki župan Kukuljević; kr. savjetnici: Klobučarić, Novak, Pollak; savjetnici: Dr. Regnard, Heim, Stanisavljević, Jurković; profesori: dr. Šuhaj, dr. Klemenić, Nik. Horvat, dr. Kržan, A. Leiter, odv. Jakčin, gradjanin Barbot, gja. Kovačić; činovnici kr. računovodstva i mnogi drugi.

Još liepa hvala i onoj vriednoj gospodi svećenikom, koji ili pribaviše ili odslužiše za družtvo stipendija, čim su mu znamenito pomogli. Čitala im se imena u knjizi života! Isto takova hvala i nagrada i drugim blagim dušam, koje su družtvo podupirale, kojih ovdje spomenuti nemožemo.

Sada pako dužnost nam je dati barem obćeniti pregled prihoda i troška družtva. Evo ga:

Od kolovoza do prosinca 1861.: a) na tiskanje pravilah, pogrebnicah i priglednicah, zatim za pečatnike i upisnike 34 st. 70 nč.; b) nabavilo se liesovah 5 za 16 stot. 40 nvč.; od siečnja do prosinca 1862. nabavilo se je liesovah 142 za 360 st. 80 nč.; od siečnja do prosinca 1863. nabavilo se je liesovah 119 za 350 stot. 68 nč.; od siečnja do prosinca 1864. nabavilo se je liesovah 87 za 213 stot. 90 nč. Ukupno liesovah 353; a troška 976 st. 48 nvč. aust. vr.

Dohodak je pako iznosio od kolovoza do prosinca 1861. — od siečnja do prosinca 1862. god. 286 stot. 18 novč.; od siečnja do prosinca 1863. god. 157 stot.;od siečnja do prosinca 1864. god. 524 st. 31 nč. Ukupno 967 st. 49 nč. a. v.

Sravniv prama trošku 976 st. 48 nč. a. vr. dohodak 967 st. 49 nč., ostaje manjak 8 st. 99 nč. a. vr.

Družtvo će s božjom pomoći i nadalje se brinuti za mrtve uboge, te se preporuča u plemenitu ljubav bližnjičku i darežljivost gradjanah zagrebačkih. Za članove moći se upisati u crkvi opatičkoj i sv. Katarine, u posudnoj knjižnici pod Kamenitimi vrati i u ljekarni braće milosrdnikah u Zagrebu. Član, koj treba da je katolik, inače kojega mu drago stališa ili posla, obvezuje se svaki mjesec prinositi 10 novč. ili na godinu 1 st 20 nč. Mala svota, ali velika zadužbina, jer se po siromaku onomu daje, koj neo tavlja bez nagrade ni darak hladne vodice.

U Zagrebu dne 20. Veljače 1865.

Josip Lehpamer, načelnik. — Vj. Hinterhober, pjeneznik.

Dr. Juraj Posilović, bilježnik.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 10. U ČETVRTAK 9. OŽUJKA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Spiritizam.

(Konac.)

5. *Posljedice.*

Spiritizam obećaje svietu blaženstvo jur na ovom svietu. Veli bo: „Duhoslovje trećim je pojavom božje moći i dobrote. . . . Ono dolazi napokon, da ustanovi medju ljudmi carstvo milosrdja i zajedničtva po Isukrstu navieštena. Mojsija je težao, Isukrst sijao, duhoslovlje hoće da žanje.“ (str. 25.) „Glavna je svrha duhoslovlju poboljšanje ljudih.“ . . . (str. 27.) „Nevjernici! (i ja sam taj) . . . . Kažite sada samo s gledišta družtvenoga reda, da-li će ljudi, koji se po njem ravnaju, sretni biti ili nesretni, dobri ili zločesti?“ (Zaglavak hrvat. prevoda.)

Odgovoriti mi je dakle i na to pitanje. Novi vjerozakon ima svojih praktičnih posljedicah. Narav svakoga nauka zahtieva, da proizvodi dielah, koja su nauku naravnim plodom. Uzmimo na um dva družtva: c r k v e n o i d r ž a v n o. U crkvenom ili vjerozakonskom družtvu moradu poteći iz spiritizma najgorje posljedice. Jer tajiti kršćanstvo kao Božje djelo i pozitivnu vjeru, umaljiti strah od suda Božjega, zaufati se u selitbu duše (metempsychosis), kojom se bludnje teoretičnoga gnosticizma prenose u 19. viek te pretvaraju u praktični („Pravi duhoslovac nije onaj, koji vjeruje u pojave, nego onaj, koji se duševno koristi naukom, što ga duhovi uče“ itd. A. K. str. 27.): kako da taj nauk nedovede na razuzdanje svih zlih strastih? Doći pa usried današnjega svieta, koj i tako do ugleda, do zapoviedih Božjih i crkvenih slabo ili ništa drži, reći: neveže te vjerozakon, van ako ga sam hoćeš obdržavati („Onim, koji (duha) pitaju, je-li dobro čine, što sliede ovo ili ono bogoslužje, on odgovara: ako mislite, da vam to savjest zahtieva, sliedite ga; Bog uviek samo namjeru uvažuje“ A. K. str. 17.), pak da se, proživio život kakov god, može grehota osvetiti prolaznimi kaznami, jer da će tih kaznah nestajati i nestati posve, te onda doći se do vječnoga blaženstva — nije-li to izlijati maslo na vatru ili razputati sve strasti? „Željeznice — kažu privrženici spiritizma — ugnule su tvarne ograde. Geslo spiritizma: „O s i m u l j u b a v i n e i m a s p a s a!“ ugnuti će sve moralne ograde. Osobito će ono vjerozakonske opreke, uzrok tolike mržnje i tolikih krvavih borbah, ukloniti te će tada židov, katolik, protestant, muhamedanac pružiti jedan drugomu ruku, a opet svaki svojim načinom klanjati se jedinomu Bogu milosrdja i mira, koj je svim jednak.“ (Revue sp. p. 23.) A na drugom mjestu veli se: „Načelo, da ima više životah (tjelesnih), čini se kano da osobitom silom prodire u glave svjetine, pak današnje filozofije.“ (Rev. sp.) To mi rado vjerujemo; ali ovdje nesmiemo prešutiti čudnovate logike spiritističke: „. . . duhoslovlje . . . . neotimlje jih crkvi (nevjernikah i dvojiteljah) . . . . ono jih barem do tri četvrti puta njoj natrag vraća.“ . . . Hvala vam na tom povratku, ako nam jih pošaljete zadahnute vašimi dobrimi dusi te tvrdo okorjele vašimi načeli. Niti su od nas, niti takovi mogu biti naši, ma i bilo istina ono: „bolje je vjerovati išta, nego baš ništa.“ Spiritiste tvrde, da njihovo tako zvano duhoslovlje koristi crkvi. Nije članka u vjeroizpoviedi katoličke crkve, proti kojemu nebi bili ustali zlobni učitelji krivim naukom; neima oružja, kojim se proti crkvi nebi bilo vojevalo od njezina postanka; ali sve to prekrenu se njoj na slavu; preživjela je ona sve protivnike, iz svakoga progona i boja izišla je slavnija i jača. Nedvojimo dakle, da će i spiritizam njoj kao moralnu tielu biti za korist. Neka spiritizam čini čudovišta, dobro je i to; jer će sviet opojen danas materializmom moći progledati ter se i izvan crkve upu-

titi, da ima nevidljivi duhoviti sviet. Medjuto ako i ne za crkvu, a to za pojedine članove njezine radja spiritizam najopasnije posljedice: da malodušni još jače duhom klonu, skloni na zlo da nanj posve premahnu, a mlitavi u vjeri jošte dalje omlitave. To stoji. Liepa su do duše načela izvedena tobože iz nauka duhovske objave, kako jih čitamo u hrvatskom prievodu Kardecove knjižice od točke 35—60.; ali budući da ota načela neimaju glavnoga ili izvornoga načela, moradu pasti sama od sebe. Moral neima svoga temelja bez dogmah. Jer pako spiritiste s jedne strane sami izpoviedaju, da neimaju nikakove dogme, a s druge osnovaše načela, koja nisu ništa drugo nego moral, to je očevidno, da je njihov osnutak bez čvora, sgrada bez temelja, te dakle kako sam po sebi nemože stati, tako nikoga nemože niti pridržavati u dobru. Po svem tom liepom nauku moraju se ipak razputati strasti. Crkva odbijajuć od te bludnje imade pred očima jedino pojedine članove.

U državnom družtvu nisu se jošte posljedice tako živo pokazale, ali su nemanje žalostne. Što se je do sada pokazalo: to je pometnja mozga i samokrv. Gaume je izvadio sljedeće brojeve iz službenoga razbroja, neka dakle svjedoče brojevi.

Prvi put bješe pobrojeni ludjaci u javnih ludnicah god. 1835. i tada izide broj 10,539. God. 1851. naraste broj ludih i suludih na 14,960, što u ludnicah što kod kuće. God. 1856. poskoči broj pravih ludjakah na 35,031, od kojih 11,714 bijaše doma, a 23,317 u javnih ludnicah. God. 1861. nabrojeno je u 86. okružjah stare Francezke 14,853 pravih ludjakah doma čuvanih, dakle blizu 20% više nego 1856. Na 1. Siečnja 1860. bijaše ludjakah u ludnicah 28,706. Sbroje-li se skupa ludjaci, smušavci i sebari (cretines), to iznosi u staroj Francezkoj god. 1861. broj 80,839 takovih bolestnikah.*) U dvadeset i šest godinah dakle ludjakom u Francezkoj potrostručio se skoro broj, a osobito raste od zadnjih 15 godinah.

Nevelimo, da je svim tim nevoljnikom spiritizam kriv; ali da on silno podupire tolik napredak, to se neda tajiti. Nerekosmo ni to bez dokaza. Prije deset godinah proračunano je u saveznih državah u Americi, da je spiritizam doveo na ludost i samokrv desetinu od skupnoga broja. U obaviesti o spiritizmu, kao uzroku ludosti, nedavna proglašenoj u Lyonu, skuplja dr. Burlet svu razpravu u ovaj zaglavak: „Upliv tobožnjega nauka spiritizma u poludicu dokazan je sada znanošću očevidno. Promatranjem u tom poslu pronašlo se, da takovih ima na tisuće. Neima dvojbe, da se spiritizam može uvrstiti medju najstrahovitije uzroke poludice.“ (Nampon., Disc. sur le Spirit. p. 41.) Pismo iz Liona, stiglo poslie ove obaviesti, javlja: „Priznano je, da se je, odkad se uvukao spiritizam medju naše zidine, broj onih, koji se porad ludosti moradu zatvoriti, više nego podvostručio.“

Svagdje, gdje je god zavladao spiritizam, pokazuje se isti skok. Nadbiskup iz Bordeauxa u pastirskoj poslanici od god. 1863. piše svomu svećenstvu: „Branite katoličku istinu od otajstvenih varkah, zakletvah i čarobijah, koje nas spominju na tužna vremena u povjestnici svieta, i kojim je s ostalimi žalostnimi i prečesto ta posljedica, da prouzroče pometnju mozga.“ Spomenuv jošte kao poznatu istinu, da se je broj ludjakah u novije vrieme potrostručio, dodaje nadbiskup i stožernik ovo: „Na sastancih, na koje moramo oprezne učiniti naše suposlenike i kućne gospodare, došlo je već do toga, da su izušćeni nauci, koji u oprjeci stoje s naukom crkve. Bdijte bez prestanka; odbijajte viernike od onih miestah, gdje vlada ovo nesretno praznovjerstvo.“

Druga posljedica jest samokrv. Ovaj zločin protivi se i veličanstvu Božjemu, i vjeri i naravi ljudskoj. Svaki stvor grozi se od vlastite smrti, kako veli Augustin: „Mortem horret non opinio, sed natura.“ Ista životinja neubija se sama od sebe. Pomisao dakle, da se čovjek sam ubije, nepolazi iz njegove naravi, dakle mora polaziti od druguda. Ali su samo dva, koja od vana ulievaju misli u pamet čovjeku: Sveti Duh i zli duh. Budući pako da pomisao samokrvi protiveća se namjeri Božjoj i izričnoj prepoviedi njegovoj: „Neubij“ nemože polaziti od sv. Duha, to mora da polazi od duha zloga. Čim više samokrvnih slučajevah u mjestu, tim više dokazah, da je tudier nestalo vjere ili vlade Božje. Danas je samokrv preotela mah ter toliko ima slučajevah, koliko jih nebijaše u nijedno doba poganskoga svieta. Ubija se s najmanjega uzroka; ubija se mužko i žensko, staro i mlado, bogato i ubogo, u gradu i na selu. Nepopada više nikoga na takov glas ni groza ni strah; čita se hladnom krvlju kano prosta dnevna novina. Zakon takova slučaja nežigoše žigom sramote, pače se zamiera crkvi, što ga ona osudjuje, a mnogi ga jošte izpričavaju.

Vidimo der, kolik je u tom skok. God. 1783. pisa Mercier u spisu „Slika Pariza“: „Od njekoliko godinah broji se oko 25 samokrvih svake godine u Parizu.“ Za onda u pokrajinah nije se niti skoro čulo o kakovoj samokrvi, pače to bijaše svuda tolika grozota, da bi jedan slučaj nagnao sve mjesto u strah i trepet. Pó stotine godinah kasnije doživi Pariz u jednom mjesecu 56 samokrvnikah. Medjuto brojiti ćemo takove slučaje u Francezkoj samo po službenom sbroju, i to god.

*) Journal de la société de statistique de Paris. — Du mouvement de l'aliénation mentale etc. par M. Legoyt Mars 1863.

1861. Broj samokrvnikah odpada u promjeru na svaki dan po 10—11, dakle u godini 3899. Od ovoga broja bijaše 842 ženskih, 3057 mužkaracah; a 16 djece, 9 od 15 godinah, 3 od 14, 2 od 13, 2 od 11. K tomu bijaše njih 49 devedesetgodišnjih, i to 38 mužkih i 11 ženskih. (Statistique publiée par le ministère de la justice.) — Polag djela točno i vrlo dobro izradjena, izdana od Hipolita Blanca, načelnika ureda u ministarstvu javne prosvjete, iznosi broj samokrvih u Francezkoj od god. 1827. do 1858. t. j. u 32 godine 99,662.

Niti drugdje nije mnogo bolje. U zapadnih stranah Europe polag najnovijih službenih pisamah dolazi na miliun najmanje u Belgiji 58, a najviše u Danskoj 288 samokrvih u godini.

To je samo službeni broj, a zna se, da se mnogi ovakovi slučaji zašute i prodju pod naravnu smrt.

Zar je sbilja i tomu spiritizam kriv? Netreba dokazah silom navlačiti; svjedoči bo sama narav spiritizma. Uči on, da neima vjekovitoga pakla i vraga; što je dakle laglje, nego da tko nemogući podnositi nevolje ili sramote prekine si život, rekši, da će laglje u drugom životu načiniti račun. K tomu pozivlju sami dusi živuće k sebi te jih nukaju, da smrću prekinu ovaj život te novom utjelbom počmu živjeti nov savršeniji život ili pače uživati se slasti čistih duhovah. Izpoviedaju to spiritiste sami, svjedoče mnogi slučaji, što se javljaju u novinah, opažuju to liečnici, a dokazuju same obitelji, u kojih se takov slučaj pripeti. Osim ovih dviuh glavnih posljedicah mora njih iz spiritizma sliediti i više. Novi pojam čovjeka mora dovesti na nove pojmove družtvenoga života, državne vlade i dužnosti naprama njoj; to pako sve, kad bi spiritizam preoteo mah, moralo bi skroz do dna pokrenuti ljudskim družtvom — ne na dobro i sreću, nego na zlo, nesreću i razsulo.

Završiti mi je ovaj članak. More biti, da mi je tkogod zamjerio, što sam priznao istinitost spiritističkih pojavah. Izpoviedam, da ja svojima očima nisam vidio baš nijednoga, dà niti najmanjega stolokreta, osim što me jedanput kano nevjerca u tom poslu htjede uputiti istinit očevidac malenim stolkom, premda i taj put (velju mojom krivnjom) od pokušaja nije bilo uspjeha. Čuo sam pače od vjerodostojnih ljudih, da su oni kod stolokreta, kucnjave njegove i pisarije odkrili naravni uzrok te varku. Ali, kako naprvo rekoh, uz onolike i onakove svjedoke tajiti ove pojave, reklo bi što i tajiti svaku povjestnu istinu, što meni nije ni na kraj uma. — Više njih zamjerilo je, što vjerujem i tvrdim povedši se za drugimi, da je izza tih pojavah vrag. — Nemože drugčije biti: priznaš-li, da su svi ti pojavi istiniti, to po objavljenoj vjeri i razumu moraš priznati, da je izza njih sam on. Bili medjuto pojavi istiniti te izza njih zli dusi, ili neistiniti te varka, ili makar samo naravnih uzrokah učinci, koji se jošte protumačiti nedadu, u svakom slučaju zlo je, koje se uzbijati mora. Faktum je, da se na spiritizmu osnivaju i sklapiju družtva opasna največma za same članove, a prema većem njegovu zamašaju za vas ljudski rod, te zato da crkva i država moradu odvraćati od njega.

Još bi mi mogao tkogod prigovoriti, da pišući uztuk knjizi na prosto pisanoj, te bez dvojbe gradjanstvu, puku i mladeži namienjenoj, zlo izabrah organ, koj u te razrede nedolazi; k tomu zašto nisam pisao knjigu proti knjizi? Za koga je, dobar je izbor i slog. Bude-li pako za one, kojim je protivna knjižica namienjena, trebala posebna knjižica, te izjavi-li se želja, što mi medjuto njeka gospoda jur izjaviše, to sam pripravan prostijim slogom preraditi i dopuniti ovaj članak, te ga izdati u liku knjižice. Za sada nevidim potrebe.

— n —

Razmirica medju francezkimi biskupi i vladom sbog enciklike.

Enciklika papinska sa sillabom, pak odpor francezkih biskupah proti vladi, koja je zabranila proglasiti ju, jest dogodjaj, sbog kojega zamuknuše sva ostala pitanja, te koj je zabavljao svu Francezku. — Što se je s prvine samo nagadjalo ili posve tajilo, sada je stvar očita, naime da je velika razmirica medju francezkimi biskupi i vladom. Ministar prosvjete zabrani biskupom proglasiti encikliku, — izuzam jednu krpu, kako zavapi biskup lavalski — dio naime onaj o jubileju. Ali gle! za malo danah poslie zabrane prosvjeduje 40 nadbiskupah i biskupah, dakle preko polovine francezkoga biskupstva, a njekoji podjoše i dalje, te proglasiše s propovjedaonice neobziruć se na zabranu papinsku okružnicu redom i diljem svu. Tako učiniše biskup Dreux-Brézé u Moulinu, kardinal i nadbiskup Bonald u Lionu, koj je ujedno senator carstva, kardinal i nadbiskup Mathieu u Besançonu, nadbiskup nimeski, biskup Pie poitierski itd. To je doista važan prosvjed, s kojega se je Napoleon sa svojim kabinetom ne malo zabunio. Što je sada Napoleonu činiti? Oni biskupi moradeše doći pred državno vieće na odgovor. Ali što je to pomoglo? Biskupi su odgovorili, i to s podpunim pravom, da su više dužni slušati Boga nego ljude, kakono odgovoriše vieću apoštoli. Državno vieće očituva, da su biskupi zlorabili svoju vlast; to je sve, a Louis Napoleon neusudi se upustiti u boj, u kojem na koncu pade svaka svjetovna moć.

Nadbiskup toulonski reče ministru, da se njegovoj zabrani vesele ljudi, koji su toliko neprijatelji cara i u Francezkoj vladajućega sustava, koliko i vjerozakona; medjuto da je enciklika nauk, a u stvarih vjere da je namjestnik Isusov prvi i jedini sudac.

Za moulinskoga biskupa nebijaše ništa nova, što državno vieće izreče proti njemu osudu radi zlorabe duhovne vlasti; on bo bijaše pred istim sudištem sbog skinuća njekojih župnikah jur god. 1857., te od istoga dobi ukor. Dalje nikada nije ni došlo; premda članak 201. i 206. kaznenika govore o tamnicah i drugih težjih kaznah. — Vladi se viedja, da tu stvar tjera do kraja. Ta mora se ona zazirati već i od samih svojih saveznikah, dočim se ovi neustručavaju očito udarati na crkvu.

Mnogo će i to reći, što prevratni časopisi gube predplatnikah i kupacah; „Siècle" tiska 16,000 komadah manje, nego u Prosincu; a tako se razmjerno dogodi i raznim drugim listovom istoga smiera. Dopuštamo, da je tomu krivo, što „Moniteura" izlazi i večerni list; ali se neda tajiti, da je u tom odpor proti imenovanju princa Napoleona, ili bolje rekuć proti zamašaju, što ga iz njega izvode listovi istoga smiera, pak proti ozbiljnim nasrtom na katoličku crkvu.

Stari nadbiskup cambrayski prvi ustade očito proti okružnici ministrovoj. „Može se dàkako," tako završuje on svoj prosvjed — „gospodine ministre! u stanovitih okolnostih i u stanovitih mjestih otegotiti savez namjestniku Isusovu s vjernici, koje naučati i voditi zapovjedjeno mu je od Boga; nigdje pako i u nikojem slučaju nemogu ljudske vlade njegovoj rieči uzeti moć, da neveže savjesti, ili biskupom zakratiti dužnost, da papinske opomene, koliko mogu, nepriobće svojim biskupljanom." Nadbiskup cambrayski izdade jur prije 18 godinah sličnim povodom izjavu, a tu je ovom prigodm od rieči do rieči opetovao.

Takodjer i nadbiskup tourski Hipolit odgovori na ministrovu okružnicu. „Monde" objavi mu pismo. Nadbiskup očituje, da je on bio naumio čekati, dokle se odluči u državnom vieću, ima-li se okružnica objaviti ili ne, a to zato, jer je mislio, da će spomenuti sbor držati se neprinadležnim naprama papinskom pismu, protežućem se jedino na duhovne stvari, ili barem da neće okrnuti papinsko pismo, odredjeno, da se čitavo u svih crkvah proglasi. Jer ga je pako nada prevarila, to da će on potrebite za jubilej naputke izdati, ali neće dati niti jedan komad papinskoga pisma, koje je tudja ruka razparala, pročitati, osim sve, kako je pisano. „Kad bi Vaša Preuzvišenost" — nastavlja nadbiskup — „bila pustila stvar svojim običnim putem, tada encikliku i zabačene stavke nebi bili tumačili bezvierni listovi, koji ništa od nauka crkvenoga nerazumiju, nego bi ju bili raztumačili biskupi, kojim je služba podučati kršćanski puk. Naša tumačenja bila bi dokazala, da u enciklici neima ništa, što bi se protivilo evangjeoskomu nauku i predaji viekovah. Mi bismo bili razložili, da ovi nauci ne samo da nebi ni s daleka podrovali temeljnih podlogah družtvenoga reda, nego pače da su vrstni utvrditi tako zvano sadašnje družtvo, koje bi samo sebi ostavljeno moralo doći do bezvladja i razsula. Vam se gospodine ministre pričini opasno ostaviti biskupom onu slobodu, po kojoj bi bili mogli naukom primiriti duhove. Po takovu pako prosto je bez kazne nasrtati na vjerozakon, njegov nauk, prava crkve, pravila kršćanske ćudoredbe i naputke namjestnika Isusa Krsta; jedinim biskupom zapovjedjeno je šutiti; njim je zabranjeno ove svete stvari braniti s kršćanske propovjedaonice, od kuda puk sveudilj prima nauk pun mira i ozbiljnosti. — Što bilo da bilo, opomene namjestnika Isusova biti će nam vazda sveta i nepovredljiva pravila. Svećenstvo znade, da ovu vjernost prama sv. stolici ište od njega ne samo savjest, nego i ćut svećeničkoga poštenja. Povjestnica uči nas i preko volje, što se je dogadjalo s crkvami osamljenimi, pokle bi jedinstvenu svezu vežuću ju s crkvom učiteljicom svih drugih crkvah pustile iz ruke. U mjesto da jim zapovieda povlašteni vodja papa, moradu se pokoravati ministru, koj često nije niti kršćanske vjere, ili kakovu vojniku. One živu potištene i onemogle posve. Čim veće pogibelji, tim užje kùpi se svećenstvo okolo sv. stolice, gdje ima zaklona ljudsko dostojanstvo i nezavisnost savjesti."

Biskup Pierre Louis Parisis arraski, boulognski i St. Omerski dade pastirsku okružnicu na svećenstvo i pismo na ministra Barocha objaviti. Prva je korizmena poslanica pastirska, koja je porad obstojećih okolnostih prije vremena izišla, a ima razpravu „o božanskoj istini," kako ju uči crkva s obilatimi izrekami iz sv. pisma i crkvenih otacah; ali nespominje upravno razmirice. Nu u pismu na ministra govori se ob istoj tim oštrije, a njemu je poslan i prvi otisak pastirske poslanice.

„U Rimu" — piše mnsgr. Parisis — „trpi papa židove i štiti jih sam; zar od tuda sliedi, da on u nauku talmud mora uzporediti s evangjeljem? Doista ne! Ali tako u bulli „Quanta cura" kano i u „Syllabusu" nosi sve biljeg nauka i dogme. Vaša Preuzvišenost može od tuda razumjeti, da za nas dogma nije kakovo prosto mnenje, koje bi se po volji moglo primiti ili zabaciti, nego božanska istina, vječna i nepromjenljiva, kao što je sam Bog. — — Vi ćete mi prigovoriti, da u posljednjih odlukah sv. stolice izrečene osudjenice nisu načela vjere, što o njekojih i sam rado priznajem u tom smislu, da oni, koji jih nebudu hotjeli primiti, s toga jošte neće biti krivovjerci formalni, ali ne u onom smislu, da bi jih svatko mogao zabaciti, a da se težko neogrieši proti vjeri. Varaju se jako oni, koji se zaufaše u razdor medju francezkimi biskupi sbog sadanje razmirice. Ne samo da nijedan neće uzprotiviti se izravno papi, nego nijedan neće propustiti, da, kako bolje bude mogao, ove spise neobjavi svećenstvu i puku,

makar je zabranjeno iste redovitim načinom objaviti. Sam ja naumio sam tako učiniti. Uslied zabrane biti će sigurno dosta neprilike i nezadovoljstva, a to će, žao mi je što moram izreći, biti vas dobitak, što će ga vlada od te naredbe steći.“

Čemu se najvećma valja čuditi, jest, što ljudi njekoji tražeći galikanskih biskupah, koji bi prkosili papi, uvrstiše u tu četu ništicah (jer se takovi nemogu naći) diku francezkih biskupah i po svem svietu glasovitoga, oštroumnoga i neustrašivoga branitelja pravah kat. crkve, koj je već jedan put sbog odkrića izdaje kod Kastelfidarda pozvan pred sud osramotio bonapartističke novinare i začepio jim usta. Ali je taj i ovom prigodom dokazao, tko je. Orleanski biskup Dupanloup izdade željnom željom od katolikah očekivani spis, dostojan i biskupa i akademika. Sbog veličine vadimo iz njega ovdje samo predgovor.

„Godina, koja se je netom nanizala k prošlim vjekovom — tako počimlje predgovor — ostavila je god. 1865. dva spisa, s namjenom, da budu na velik upliv u sadanji položaj kat. crkve. Na 15. Rujna 1864. sklopljen je medju carem i kraljem Viktorom Emanuelom ugovor, kojim se Francezka obvezuje, da će za dvie godine zaštitu nad papinstvom prepustiti Talijanskoj. — Na 8. Prosinca 1864. izdade papa Pio IX. okružnicu na sve biskupe svieta. — Prvi od ovih dvajuh činah bijaše skroz političke naravi, te premda se odlučno tiče vjerozakona, mogaše se učiniti nepitajuć za to biskupe. Njim bijaše mnogo o tom promišljavati, ali reći niti jednu. — Drugi čin bijaše vjerozakonski spis. Valja pamtiti dobro, da on ide na biskupe jedine. Papa jih opominje, da u svom djelokrugu snažno uzbijaju bludnje, koje je imenovao, ali je ostavio njihovu sudu vrieme, način, koristno razlaganje polag potrebe svojih vjernikah i okolnostih vremena i mjesta. Ova listina dakle, koju papa na takov način razposla biskupom, razglašena je po novinah bez kraja, bez odvlake, bez priprave i svake zabrane; jedinim biskupom, na koje jedine bje i poslana, uzkrati ministar prosvjete okružnicom od 1. Siečnja pravo proglasit ju. Ja mogu 400 brojevah lista „Siècle“, u kojem ima enciklika, kupiti i poslati ju svim župnikom moje biskupije. Kad bi se koj od njih popeo na propovjedaonicu te pročitao nju župljanom, tada bi učinio „zlorabu“ (svoje duhovne oblasti). Novinar pako neučini nikakove. Ako je u obsegu iste župe protestantska crkva, to propovjednik smie encikliku pročitati i tumačiti; katolički pako svećenik nesmie toga. A koj je uzrok toj zabrani? Veli se, da u papinskoj okružnici ima više stavakah, koje se „protive zakonom zemlje.“ Ja toga nevjerujem. Ali budi da je to tako: proglašivanje bilo bi se moralo zabraniti skroz i svakomu, jer protestantski propovjednik i novinar mogu tim tako povriediti zakon, kano i katolički svećenik. Nipošto! nije to. Zakon, koj je u tom uporavljen, jest poseban zakon, s posebnim i kaznenimi uvjeti za poseban red gradjanah uslied posebne slobode, koja se zove galikanskom, i koja je izmišljena od posebice liberalnih vladarah Ludovika XIV. i Napoleona I. Ala mi divnih logikah, tih liberalnih francezkih izvraćalacah riečih, koji encikliku samobrana pape zovu „nasrtom“, a „slobodom“ okružnicu ministra, koj zapovieda svim sudištem i svim žandarmom. Ja se nečudim, što su njekoji od moje vriedne braće došli u tužni sukob, misleći, da jim je dužnost oprieti se okružnici upravnoj, tim većma, jer jim valja braniti i rieč papinu i vlastito svoje dostojanstvo. Veli se nepromišljeno, da su se oni izvrgli posve malenoj pogibelji. Vara se, tko to misli. Budu-li obsudjeni, tada će oni, koji drže, da krivo imadu, prezirati njihovu biskupsku čast; oni pako, koji drže, da pravo imadu, prezirati će zakon i pravicu državnu. Dvie velike stvari izidu uviek ozledjene iz takova nesretna boja. — Ja se nečudim takodjer ni tomu, što su drugi biskupi dostojanstvenim i ozbiljnim pismom prosvjedovali; ja jim hvalim na ovom prosvjedu, te jim se očito pridružujem. Nu ovi primjeri i rieči nemogu nas izvući iz zabune. Vjernici i obćinstvo ištu drugo. Sve ovo vrieme idu pogrdni i uvrjedljivi tumači novinarstva svojim putem. Osudiše nas prije, nego nas čuše; biju nas prije, nego nam razvezaše ruke; biju našega otca u lice, a nam brane priskočiti mu u pomoć. Ja se trgam u ovih okovih težko ucviljen kao biskup, kao sin, kao gradjanin, kao pošten čovjek te zabrinut pitam zakone svoje zemlje: zar mi nepreosta ni jediti način, da izustim, što mi je na srcu i jeziku?

Preostaje mi sbilja jedan i ja ga se laćam. Zabranjeno mi je napisati pastirsku poslanicu, ali smiem napisati knjigu. Pak jer neda vrieme čekati, a opet nekanim uraditi proti volji, to se primam prava, koje mi nije uzkraćeno, te hitim sporazumjeti se s braćom o pravu uzkraćenom, i stupam opet na borište, na polje javnosti. Nezahvalno je to polje, jer odkrivam lice, izvrgavam se napadajem. Ja sam samcat a najslablji naproti vojsci protivnikah, koji će ustati na me, da nebudem znao, komu bi odgovorio. Neka udaraju, kako jim je drago; niti moja čast niti savjest nezavidi jim takovu pobjedu. — Služeći se svojim pravom kao gradjanin, i to jedinim ali i podpuno, nemože biti zamjere, što ujedno govorim ob ugovoru od 15. Rujna i ob enciklici 8. Prosinca. — Hotjelo se dokazati, da je ova odgovor na prvi. To nije istina, ja to znam i tvrdim. Pio IX. prezire pogibelji, što priete njegovoj osobi. Neprijateljem, koji proti njemu vojuju, oprašta on; duh njegov pazi samo na pogibelji crkve i neprijatelje istine. — Veli se opet, da je enciklika najbolje opravdanje ugovora. To je opet kriva misao; istine je jedino toliko, da su si ta dva spisa jedinim datumom na blizo. — U jednom spisu čine račun dva jaka vladara velikih zemaljah o svojem susjedu, malenom vladaru posve malene zemlje. To je posao politike. Drugim spisom

obraća se najuzvišeniji namjestnik Božji na zemlji ne na ovaj ili onaj narod, na ovo ili ono mnenje, nego na sve biskupe svieta. To je posao vjerozakona. Politika i vjerozakon davaju po takovom svietu mjerilo: na jednoj strani stoji sila, na drugoj veličina.

Znam ja dobro, da je javna pozornost svraćena sada na encikliku: ali ja nepišem, da zadovoljim javnoj znaličnosti, već pišem za crkvu i sv. stolicu, te hitim onamo, gdje vidim pogibelj. Što sam uzporedio ugovor i encikliku, dvie toliko različite stvari, činim to zato, da skinem krinku veoma opazljivoj taktici. Očevidno je, da neprijatelji crkve za sada, što se može manje govore ob ugovoru, te njega kano oružje pod kabanicom do sgodna trenutka čuvaju. U to se trude, kako bi encikliku izvrnuli, naružili i pretjerali, papu ocrnili, riečju: Rimu uzeli poštenje, prije nego mu odvuku čete. Ja neću da budem prevaren: ja hoću da razvidim položaj te obojoj pogibelji podjem u susret. Pogledom na ugovor stavljati ću pitanja, a pogledom na encikliku odgovore. Misliti će se morebiti, da sam dosta zakasnio; ali kao francezki gradjanin nisam vikao razumievati koj zakon ili koj svečan ugovor tako dugo, dokle javnom razpravom izmed vlade i narodnih zastupnikah nije razložen. Kao katolički pako biskup nisam jošte viknuo gledati, gdje mi se papinska enciklika tumači od sabora novinarah."

(Konac će sliediti.)

Dopis.

Iz Rieke. Da si zdravo „Katolički liste"! da ste zdravi poštovani čitaoci! Evo mene iz primorskih hrvatskih stranah, da Vam javim dogodjaj, zaista riedak, koj je u poviesti kapucinskoga samostana vjerno ubilježen.

Dne 19. Veljače o. g. služio je „zlatnu misu" ili tako zvane sekundicije častni otac Maksimilijan Tušek, rodom iz Petrianacah blizu Varaždina. Misu je pjevao glasno i dostojanstveno. Medju misom sam je siedi starac propoviedao, te i kako! Bistro i gromko mu se orio čisti naš glas po crkvi; lako i bujno mu tekla narodna rieč iz govorničkih ustiuh; srčano i oduševljeno slovio je slovo Božje. Propoviedao je o redjenju svećenika, a zatim, kako valja štovati svećenike. Kako je starina o tom sborio, i kako mu to liepo dolikovalo, nemožeš si lako misliti.

Kao što je u nas Slavjanah davan običaj, da se svaka svečanost svršuje gostbom i veselim družtvom, tako se i toga dana sgrnulo u blagovalište njekoliko poštovanih licah, pozvanih, da se što sjajnije i veselije dokonča petdesetogodišnjica miloga otca Maksimilijana. Tako znamenitu i riedku dnevu priredjena bijaše takodjer obilna gostba. Da se kod ovakova družtva napija ex abundantia cordis, to se razumije. Sve je nazdravljalo častnomu zlatomisniku!, svaku čašu je pratio gromoviti „živio" i „slava" vriednomu starčiću! I dostojno je, da se iz dna srca uzklikne „živio" ovakovomu čovjeku, ovakovomu redovniku, koj je na slavu i ures čitavomu redu. Slava mu!

Imade mu veće od 73 godine, a do 58 godinah odieva ga sura haljina reda. Ali silno i težko to breme godinah neprignu mu častne glave, starac još muževno i odvažno stupa, kano da je momak od najbolje dobe; još mu neoslabi glava ni nepotamni vid. Da ga vidiš, rekao biš, da to nije sedamdesetgodišnji muž. Ako i je taj častni otac jedan od najstarijih medju njimi, to je uviek posvuda prvi, kamo ga dužnost redovnička zove. Doista liep primjer i uzor mladjim redovnikom, zato opet kličem: Bog ga živio!

Toliko budi rečeno o toj častnoj glavi na znanje cienjenim čitateljem ovoga lista i vjernim štovateljem častnoga otca Maksimilijana.

Dragomil Ljudevit.

Viestnik.

Iz Zagreba. God. 1864. sabrano je putem preč. duhovnoga stola nadbiskupije zagrebaćke dobrovoljnih prinesakah: za katoličke misije u sjevernoj Aamerici po nadbiskupiji 27 for. 45 nč., dodao uzoriti gospodin kardinal i nadbiskup zagrebački 72 for. 55 novč., zajedno 100 for.; za katol. misije u Africi po nadbisk. 15 f. 80 n., dodao uzor. g. kard. 84 f. 20 n., zajedno 100 for.; za družtvo sv. Bonifaca u Njemačkoj po nadbisk. 29 f. 65 n., dodao uzor. g. kard. 70 f. 35 n., zajedno 100 for.; za družtvo djetinstva Isusova po nadb. 47 f. 24 n., dodao uzor. g. kard. 52 f. 76 n., zajedno 100 for. Za pogorielce i to: za ludbrežke po nadbisk. 37 f. 15 n.; za heidendorfske u Erdelju po nadbisk. 12 f. 50 n., dodao uzor. g. kard. 37 f. 50 n., zajedno 50 for.; blaguške župe kašinske po nadb. 7 f. 36 n., dodao uzor. g. kard. 12 f. 64 n., zajedno 20 for.; za visovačke u kotaru djakovačkom po nadb. 9 f. 80 n., dodao uzor. g. kard. 10 f. 20 n., zajedno 20 for.; za stružečke po nadbisk. 15 f. 86 n., dodao uzor. g. kard. 4 f. 14 novč., zajedno 20 for.; za oporovečke po nadbiskupiji 5 for. 36 novč., dodao uzoriti gosp. kardinal 14 f. 64 n., zajedno 20 for.; za lukačke po nadbisk. 27 f. 20 n., dodao uzor. g. kard. 2 f. 80 n., zajedno 30 for.; za crnačke po nadbisk. 24 f. 90 n., dodao uzor. g. kard. 5 f. 10 n. zajedno 30 for.

U prenapomenute svrhe unišlo je ukupno 627 for. 15 novč.

— U Požegi će na skoro sviet ugledati drugo izpravljeno izdanje knjige „Štijenja sv. evangjelja i poslanicah na nedjelje i svetce" od otca Kaje Agjića, exprovinciala reda sv. Franje države kapistranske. Ovoj viesti dodaje „Slavonac": Otac Kajo Agjić, rodom iz Pleternice blizu Požege, doživi prije njekoliko nedjeljah svoj šestdeseti rodjendan, pun zaslugah za vjeru i narod,

te nebi rado poći s ovoga života, dok to djelo izpravljeno nevidi. U toj liepoj starosti je naš velečastni otac još krepak na tielu i duhu, i voljan još mnogo raditi na polju njemu vazda dragu „za zakon i narod." Tom namjerom on nedavna izdade poziv na sve samostane duhovnikah i duvnah naše domovine, da mu priobće poviest svoju, a on bi onda sve u jednu monasteriografiju skupio i izdao, — doista vriedan i prekoristan posao.

Iz Beča. Dne 20. p. m. obdržavana je u dvorani bečkoga magistrata pod predsjedom magistratskoga viećnika, g. dra. Josipa Kluckoga, posliednja glavna skupština podpornoga družtva, utemeljena još g. 1849. u svrhu, da kupi prineske novčane, a i darove u naravi, kojimi bi podupiralo zaostale udovice i sirote onih graničarah i narodnih boracah srbskih, hrvatskih i rumunjskih, koji su vojujući za obstanak i jedinstvo cesarevine poginuli u ratovih god. 1848. i 1849.

Na predlog preuzvišenoga g. baruna Metela Ožegovića bje u toj sjednici jednoglasno zaključeno, da se to družtvo razvrgne, buduć da troškovi regije kamo-li si već nadilaze prineske, da se upravljajućemu odboru za njegovo revno nastojanje, a i vieću obćinskomu prestolnoga grada Beča izjavi zahvalnost za dvoranu magistratsku, ustupljivanu kroz toliko godinah za držanje skupštinah, nadalje i to, da se odbor, koj je u istoj skupštini bio popunjen novima dvoma članovima, i to g. Stjepanom Pejakovićem, ministarskim perovodjom i g. Jandrom Grlovićem, opunovlasti, da upravljateljstvu izda odriešnicu (absolutorij) o položenih računih, da podieli svu gotovinu, nalazeću se u blagajni družtvenoj u svoti od 4878 for., ter da važnije spise družtvene u pohranu dade namjestničtvu bečkomu.

Ovako dakle svrši se ova sjednica i tim okonča djelatnost družtva, koje je za svojega 16godišnjega bitstvovanja sakupilo i podielilo medju udovice i sirote znamenitu svotu od 100,000 for.!

Neda nam se zaključiti ovo izvješće, da nenapomenemo neumorno i velezaslužno nastojanje preuzvišenoga gospodina baruna Metela Ožegovića, kojemu jedinomu imamo zahvaliti, da se ovo družtvo nije izrodilo, kao što je već bilo na putu izroditi se.

U ime svete istine, u ime tolikih hiljadah udovah i sirotah budi mu dakle izjavljena najtoplija zahvalnost. Bog mu naplatio njegove trudove! (Glasonoša.)

Iz Velehrada. Obnova velehradske crkve, o kojoj se je mnogo pisalo i za nju se skupljalo, sbilja napreduje sada svojski. Na trošak kneza-nadbiskupa olomučkoga naručeni u Rimu veliki žrtvenik (za 20,000 for.) jur je složen na svoje mjesto, te mu se svatko mora diviti, kako je krasan. Vještačkim dletom izvajane slike u hrpah predstavljaju sv. Metoda u tri sgode njegova života: razstanak njegov s novom svojom kršćanskom obćinom (u sredini), oprostba s bratom Cirilom u Rimu (s desna), pak imenovanje njegovo za moravskoga nadbiskupa od Hadriana II. (s lieva). S jedne strane žrtvenika stoji kip sv. Ljudmile, a s druge njezina unuka Vjenceslava. Osobitu pomnju u radnji te visoku pomisao i umjetničku darovitost pokazuje povrh toga svetište sa sniežnimi angjeli, kojim se zrcali ljubav i pobožnost. Svakoga mora da uzhiti pogled ove umjetne krasote. — Osim toga dao je jošte gospojinski odbor u Brnu liepo popraviti sjedala u krilosu.

Iz Švajcarske. U Kuru umre naglom smrću dne 15. Veljače kapucin o. Teodozij Florentini, glavni namjestnik biskupa kurskoga. Tek četrnaest danah prije smrti bijaše pokojnik u Innsbruku. Otac Teodozij počini sve kano ubogi kapucin čudesa: sagradi u Kuru veliku bolnicu, utemelji u Švicu veliko gojilište i prihvati se prvi dična posla, da tvornicam i poslenikom u njih dade kršćanski pravac. O posljednjem času njegova života piše „Schw. K. Ztg.„ ovo: „On doputova 14. poslie podne u Heiden (protestantska župa) s poslom iz St. Gallena i sjede u „Schweizerhof" na konak. Iste večeri još odveze se na saonah u pohode katoličkomu župniku u Grub. Ob 8. uri bio se vratio na stan, gdje se u to bješe sakupio malen mužki sbor, da glasovitoga kapucina obveseli pjesmom, kako prostodušno i očitova, te probaviv u veselu družtvancu časak ode u svoju sobu. Sutradan stupi ob 6. uri hitrim korakom u blagovanu za doručak; ali poslie 20 časah udari ga kap te pade na mjestu. Sva se uda veliku i snažnu mužu iznevjeriše, uhvati ga nesviestica, te je bilo vidjeti u prvi mah, da mu je konac života blizo. Pokle ga odnesoše u postelju, dozovu brže liečnika. Doletiše i tri bližnja župnika katolička na posljednju mu utjehu, a tako brzojavom pozvanih i više prijateljah iz Kura. Oko $2^1/_4$ izdahnu otac Teodozij veliku dušu u 57. godini života — dakle istoga dana, kad i kardinal Wiseman.

Kako Wiseman tako i o. Teodozij riedki su muževi u naše vrieme, o kojih novine svakoga pravca samo sa štovanjem pišu. Bečka „Presse" ima ovaj dopis iz St. Gallena od 20. Velj. „Glasoviti o. Teodozij umro je 15. Velj. oko 2. ure po podne. Dan prije u ponedjeljak bio je dobre volje, govorio, da će skoro putovati u Austriju, Ugarsku i Česku, premda je nedavna došao iz Tirola. O tom čudnovatom kapucinu, kojega poznavahu gotovo svi katolički dvorovi, i kojega kardinalski klobuk sigurno nebi bio minuo, evo u kratko životnih crticah. Teodozij, čiji bližnji stric sjedi sada na biskupskoj stolici u Kuru, rodjen je 1808. Učio je nauke u Kuru, Lucernu i Freiburgu, a ovdje pod glasovitim franciškanom Girardom, drugčije je svagdje imao slabe učitelje, te ga moramo uvrstiti medju samouke. U kapucinski red stupi on već za mlada. Tako je već za mlada bio obljubio i školsku struku, te učiteljevao na gimnaziji i liceju u Lucernu. Ukidanje sa-

mostanah zahvati i njega sa samostanom premgartenskim. Teodozij uskoči te u Argavi bude obsudjen sbog pobune na zatočje. Poslie ode u svoj rodni kanton Graubündten, gdje uz stolnu crkvu bje namješten za župnika. Od ovuda razvi on poslovanje — čovjekoljubni zavodi počmu se pred njim dizati jedan za drugim: djevojački zavod u Cisersu, bolnica u Kuru, učiona školskih sestarah u Jergebohlu, gimnazija u Švicu, sirotište u Kuru, ubožnička učiona u Rheinfeldlau u Argavi, gdje ga god. 1848. zateče obćenita politička amnestija, i još mnogo drugih. Za tolike zavode trebaše i silna novca. Ali Teodozij znao bi i do njega doći. Oprtio bi se torbom putničkom te zaokružio Piemontom, Lombardijom, Rimom, Napuljskom, Sicilijom, Algirom i Španjolskom, iz Madrida opet šinuo u Pariz, a od tuda opet preko Strassburga, Badenskom i Virtemberžkom, kucajući na vrata i bogaljah i škrtih milionarah, te na koncu spustiv se niz Ren dokučio se kapucinskoga stana starinskoga Curia Rhetonum, bogat kano Crösus, uviek s hrpicom pokupljene na ulici sirotčadi za svoje sirotište. Nebi prošla dva tjedna, silno blago njegovo progutnula bi lakoma ždriela vjerovnikah, pače jošte bi mu preostalo duga.

Tada bi svom snagom prionuo oko domaćih posalah: pravio osnove za sgrade, pisao pisma dan i noć, ustrojavao, podučavao, zapoviedao itd. pak uza sve to našao bi on jošte vremena za družtveno veselje i za pohode. Bijaše to pravi veleum. Kad bi se do dna izcrpila blagajna sakupljena novca, tada bi opet krenuo na put, a zadnji mu bijaše na iztok. Teodozij imenovan je za svoje velike zasluge definitorom u svom redu, a god. 1860. glavnim vikarom kurske biskupije. U subotu poslie podne zakopan je uz bezkrajnu sprovodnu povorku."

„Gemeinde-Ztg." piše o njem još ovo: „Grad Kur nevidje jošte tako veličanstvena sprovoda — može se reći, da u gradu nije bilo ni duše, koja nebi bila došla na sprovod. Jer kao ubogi kapucin počini čudesa, s toga štovaše njega puk kao svetca. Vas grad (s većine protestantski, ali ga protestanti štovahu ne manje nego i katolici) zavio se u crninu. O. Teodozij radio bi neumorno, napisao dnevice po 20—30 pisamah, propoviedao po dva tri puta, po čitave dane držao duhovna vježbanja, napisao je više knjigah, obćio s ljudmi od kralja do uboga tvorničnoga težaka, putovao po svih europejskih zemljah, sagradio učionah i dobrotvornih zavodah itd. Da to sve može izvesti, uzkratio bi si mnogi dan jelo i pilo, spavao po 2—3 ure i to često na tvrdu podu. U Rimu bio je njekoliko putah, gdje bi ga papa s osobitom odlikom primao. O. Teodozij poznat je i u Českoj dobro; velikih zaslugah steče si za sestre sv. križa, koje se bave obukom djece i dvorbom bolestnikah te u pravom obrtničkih tvornicah. Radio je o. Teodozij o tom, da se njim predade tvornica sukna u Oberleutendorfu u Českoj, njekada svojina grofa Waldsteina."

Iz Lovana. „Salzb. K. Bl." piše dopisnik ovo: „U susjednoj zemlji Holandiji, kako se pripovieda, dogodilo se kod nedostojne pričesti njekoga čovjeka čudo, čestica naime pretvorila se u komad vidljiva mesa. To njekada bilo, a sad se spominje. Dio te čestice došao u Lovan, te se čuva u crkvi sv. Jakova do današnjega dana. Ali na koncu prošle godine sastavilo se ovdje u Lovanu družtvance od šest ljudih, te dojde govor i na to čudo. Dvojica držeći takova šta za nemoguće i dokazujući, da se to po nikoj način nemože vjerovati, dotjeraše razpru do te bezbožnjačke oklade: da će se poslie nevaljale izpoviedi i pričestiti, pak nebude-li se nijednomu ništa izvanredna dogodilo, tim da će biti oklada dobivena i dokazana ujedno nepribitnost Isusa u svetotajstvu. Što rekoše, neporekoše. Ogriešiv si još težje dušu podjoše na izpovied, kako sami rekoše, samo za izliku, pristupiše k pričesti; ali izvadiše odmah iz ustiuh svetinju te ju odnesoše u krčmu. — Bogu se nesvidje za volju grozovite opačine učiniti čuda. Paklenjačka je oklada dobljena; nu čim puče glas po gradu, sgrozilo se sve i razjadilo. Odmah budu naredjene pobožnosti na osvetu tomu svetogrdnomu činu, od kojih najsvečanija bijaše u velikoj crkvi sv. Petra. Krasna crkva bje nakićena barjaci, cviećem i sviećami; a tri dana bijaše izloženo svetotajstvo. Pobožnost trodnevna započe pontifikalnom misom, koju odsluži rektor katol. sveučilišta uz pribitnost svih profesorah svećenikah i svjetovnjakah. Tim očitovaše na liep način katoličku vjeru. Crkva je velika, ali za ova tri dana bijaše premalena, tolik je puk sa svih stranah vrvio klanjat se presv. otajstvu. U obće mogu reći, da se na prkos svemu naporu slobodnih zidarah većina puka čvrsto drži svoje vjere. Koliko sam mogao opaziti, a svjedoče mi svećenici i drugi zaufani ljudi, jezgra puka tako je dobro katolička, kano i u južnoj Njemačkoj. Ali pitati ćete: od kuda to, da izbor za komoru izpadne uviek po volji slobodnih zidarah. To sam često zapitao i sám, pak mi se odgovorilo: da je tomu s jedne strane kriv izborni zakon, a s druge velik pritisak od vlade. Izborni je red zakon takov, da izbor s većine dolazi na onaj razred pučanstva, koj je bez svake vjere; što se pako tiče vlade, to od nje nesmie nijedan činovnik glasovati, osim po volji slobodnih zidarah. Pogledom na uspjeh osvetne pobožnosti doznajem, da se od one šestorice dva jur kaju za grieh.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuli su: Mato Klemenić, izsluženi župnik u Završju, u 93. godini života; i Gjuro Švagel, župnik u Sv. Nedjelji pod Okićem.

Premješteni su duh. pomoćnici:

G. Marin Gejza Láposy iz Legrada k sv. Gjurgju u trnju.
„ Adolf Petak iz Sv. Gjurgja u Legrad.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 11. U ČETVRTAK 16. OŽUJKA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Katoličke iskrice.

Od

Ilije Okrugića, Sriemca.

(Nastavak.)

XXIII. Svećenici.

U prvo doba kršćanstva bješe apoštoli Isusovi i njihovi učenici — biskupi jedini i neposredni pastiri pravovjernikah, propoviedajući jim sv. vjeru Isusovu, i obavljajući sv. tajne njegove.

U kasnije vrieme, počem se pravovjernici umnožiše u toliko, da biskupi bez uštrba pravovjernikah i bez povrede sviesti svoje nemogoše svim dužnostim pastirstva zadovoljiti, izabraše sebi pomoćnike i postaviše jih kao namjestnike svoje, opunomoćivši jih vlašću pastve nad naznačenim im stadom pravovjernikah.

Tako postadoše *svećenici pastiri drugoga reda.*

Tako na njih ovo breme pastirstva pade, dočim biskupom kao poglavarom njihovim — pastirom prvoga reda — vrhovno nadzorničtvo i upravljanje kako svećenikah tako i pravovjernikah preostade.

Tko kao pravi kršćanin iole pojmi kršćanstvo, njegov spasonosni i plemeniti duh, pak okom uma svrne na davnu prošastnost, a s ove na sliedom sliedujuću dobu tja do danas; — tko one ogromne promjene, koje kršćanstvo u svietu učini, uvidja, — taj prvo Bogu na njegovoj neizmiernoj milosti, bez koje ništa nebiva, — a drugo biskupom i neposredno svećenikom najsrčanijom zahvalnosti poklonit se mora.

Pravo reče sv. Augustin: *„Ako bi tkogod htio čudesa, koja su apoštoli tvorili, zanijekati, tada bi to najveće čudo bilo, što je sviet bez čudesah ipak vjerovao.“*

Koliko apoštolom, koji prvi temelj vjeri Isusovoj postaviše, toliko njihovim nasljednikom biskupom i ovih pomoćnikom svećenikom ide slava i dika glede *u istinu čudne promjene svieta.*

Jest! svećenici snoseći sav teret dneva i žestine, svećenici ti revni poslenici u vinogradu gospodnjem, sveudilj medju narodom živući, podporom milosti Božje, blagoslivajuće trud njihov, izvedoše *to čudo u svietu*, da u istom sada neima diela, u kom nebi sv. krst Isusov, izprva ruglo i ludorija židovsko-poganska, kao pobjeditelj uzvišen se sjao, a nebrojni štovatelji njegovi istomu se klanjali, tvrdom ga vjerom izpoviedajući.

U istinu! blažene noge hodećih i propoviedajućih mir, propoviedajućih dobra! a to u svietu kumirom se klanjajućem, — polag nagona samo strastih svojih živućem, — i svim opačinam dvorećem; — komu ništa sveto, ništa pravedno, ništa liepo, ništa pošteno nebijaše do onoga, na što ga sobstvena ili slava ili hasna, ili razkoš i last natjerivaše; — u svietu, komu bje Bog — trbuh, sviest — nagon, kriepost — prazno ime, blud — naravski zakon, osveta — slava, grabež — jakost i junačtvo, proždrlost — razkošje, oholost, ponos, razsipnost — veledušje. . .

Takovu svietu oholosti krila slomiti, — nagon mu suzbiti, — um mu iz zemaljskoga kala k nebu podići, — srce mu za pravu svetinju i poštenje oplemeniti, — te ga tako pod umiljni jaram Isusov prignuti, — to bijaše golemi zadatak jedino svećenikah u prvo kršćanstva doba.

Nije nam od potrebe rieči prosipati o uspjehu djelovanja njihova: *„iz plodovah njihovih poznat ćete jih.“* Promienjen na bolje sviet sam jim veličanstveno i bjelodano svjedočanstvo daje.

Tako bijaše onda, a sada? —

Zar da isto to danas nisu svećenici svietu, što njekada?

To će samo onaj zanijekati, u kom se luč vjere ili posve ugasila, ili samo jošte tinjajući

svjetluca; — onaj, koj više dvori svietu, nego Bogu svomu; — onaj, koj je dužno svećenikom štovanje oholom nogom pogazio, smatrajuć ih kao i druge rukotvorce. . .

Da takovih nadrimudrijašah i danas usried kršćanah imade, kraj svega toga, što kršćansko ime nose, žalibože! tajit se neda. . .

Istinabog da se dan danas svećenici u razprostiranju sv. vjere Isusove onolikimi težkoćami boriti neimaju, kako u prvo doba; ali žar je zato zvanje njihovo drugim postalo? zar je zato trud njihov olahkoćen?

Tko iole današnji sviet i vremena sadanjega duh pozna, tko znade za nabožno-prevratnu težnju njeke stranke, koja kako umnimi proizvodi tako i očitim govorom nastoji sve, što je sveto, podrovati; — tko znade za veći dio svieta još na nizkom stupnju naobraženosti stojeća, i za svakom novotarijom lasno se povodeća; — tko dobro pozna naš prosti žalibože neuki narod: taj će iskreno izpovjediti: da je u njekom smislu zadatak svećenikah u današnje vrieme još težjim postao; taj će priznati, da su svećenici i danas isto ono svietu, što mu i njegda bijahu.

A što to? U obće rekoh: *svestrani dobročinitelji svieta.* A na pose? to je zadatak sliedećih redakah.

XXIV.

„Ogroman i istim angjeoskim plećima strašan i pretežak teret jest služba svećenička!“ „Umjeća svih umjećah skrb dušah!“ — Promatrali svećenika u kojoj mu drago vrsti službe njegove, svaka nam ove poznate izreke gromovito podvikuje.

Sva služba svećenička na tri glavne točke osniva se, s kojih se na mnoge druge različite ogranke pruža tako, da bi svakomu posebna knjiga potrebita bila, da se do dna izcrpi, opiše i dostojno uvaži.

Te tri glavne točke jesu predstavljajuće nam svećenika: kao *otca*, kao *naučitelja* i kao *svećenika strogo takova.*

Ako su djeci sladka imena otca i majke, ako se ista niti za dosta umom shvatiti, niti za dosta djetinskim srcem prigrliti, — ako djeca roditeljskoj ljubavi i brizi za svega svoga vieka nigda dostatnu zahvalnost vratiti nemogu, — što da reknemo o imenu otčinskom svećenika, o ljubavi i skrbi njegovoj, kojom viek treba da diše i prigrljava djecu polag izgleda i rieči Spasitelja: *„Pustite malašne k meni doći, njihovo bo je kraljestvo nebesko“?* . . .

Ako djeca roditelje svoje ljube, što jim tjelesni život dadoše, zar da još više neljube i neciene svećenika, koj ih preporodi u duhu Isusa-Krsta, — koj ih otè robstvu duha nečistoga, — izbrisà odsudu vječnoga prokletstva, — otvori jim vrata slave rajske, — učini jih baštinici iste, a to sve sv. krstom Isusovim. . .

Oh! velika je razlika izmedj oduševljenja i uzhićenja onoga, kojim otac i majka istom sviet ugledavše čedo svoje radostnim okom smatraju i grle, i onoga, kad čedo s krštenja donešeno u naručje svoje primaju!

Tadašnji cjelov njihov spaja nebo i zemlju, tadanjim zagrljajem u naručju svome isti raj grle; diete bo je njihovo baštinik raja, angjeo Božji, diete Božje.

Ako djeca roditeljem zahvalna biti imaju na tjelesnoj skrbi i odhranjenju, dà koliko veću zahvalnost i štovanje zaslužuje svećenik, koj kao otac duhovni prvi jim tmine duha raztjeruje i isti prosvjetljuje, a to lučju sv. vjere Isusove, — koja jim srca za sve, što je sveto, pravedno, spasonosno i plemenito, a to opet naukom Isusovim oplemenjuje.

Nitko mi nereci: to čine i dobri kršćanski roditelji i učitelji u učilištu. Neporičem u tom pogledu zasluge dobrih kršćanskih roditeljah — samo žalibože! riedko su posijane — a ni učiteljah; ali tko će mi poreći to: da je obuka roditeljska i učiteljska s gore rečenoga gledišta vele omedjašena: dočim roditelji, kućnimi poslovi i brigom zabavljeni, učitelji pako predavanjem drugih predmetah većma obtršeni samo kadkad i to na samce ubavještenjem djece u vjeronauku zabavljat se mogu, — nasuprot znamo, da svećenik polag zvanja i dužnosti svoje jedino zato s djecom ili mladeži ne samo u učilištu nego svakom prilikom — a imade ih nebrojenih — kao *otac* i *naučitelj* družit se mora, da ih nauči Boga i sina mu Isusa poznavati, ljubiti i zapoviedi njegove obdržavati.

A tko bi mi to takodjer poreći smio: da sasvim drugi utisak u djetinjem srcu učini rieč svećenička nego-li svetovnjačka?

Djeca, ako su i malahna, ipak očima uma svoga glede u svećeniku njeko višje biće, koje poput Spasitelja svieta samo zato s njimi se druži, čineći se njim sličnim, da ih kao blagi otac dobro diete svoje na kriocu ljubavi noseć miluje i ujedno otčinskim milinjem uči onoga, koj je svih nas otac, poznavati; onoga, koj djecu milovaše i blagoslivljaše, ljubiti i nauk njegov spasonosni obdržavati.

Rieči pravoga svećenika, takovom otčinskom nježnošću i milinjem praćene, nije moguće da u nepokvarenih srcih djece njeki čudan i za vas viek trajući utisak neostave, koj se ni onda neiztare, kad bi diete čovjekom postavše budi nago-

nom putenim, budi zlimi drugovi ili izgledi zavedeno s puta krieposti zašlo.

O! i tada svjetovanja otčinska svećenička poput glasa sviesti odjeknu u srcu čovječjem: „Zabludjeli sine ili kćeri, vrati se opet milomu otcu svome, koj te razkriljenim naručjem čeka, da te kajuća se opet zagrli.“

A kud će suza nego-l’ na oko? kud će diete nego-l’ otcu svome? . .

I dan danas usried ovoga pokvarenoga svieta imade mnogo primjerah takova povratka k otcu svomu duhovnomu, kojega glavni povodi bješe uz milost Božju jedino u mladjanoj njegda dobi primljena svjetovanja svećenička.

Ali nije samo otac i naučitelj malašnih svećenik, nego što više i odraslih.

Tko da se u pogledu toga duboko nenakloni pravomu svećeniku, i njegovu neumornu trudu, da si pribavi svestrano znanje, da uzmogne kao pravi svećenik i kao poslenik Božji glas svoj podići: čas dobro učeći, čas pravilno tumačeći, čas temeljito i nepobitno dokazujući, čas blago, čas oštrije karajući, čas umilno moleći, — tako, da razna naobraženja i raznih potrebah slušaocem, svim u obće i svakomu na pose sve i sva potrebita kaže, da sve Isusu zadobije? . .

Tko da svećenika još većma neštuje toga radi, kad to svoje svestrano znanje pobliže i glede svakoga na póse mora upotrebit znati, onda naime: kad najvažniju dužnost svoju ovršava t. j. u *izpoviedi*. Tu je ne samo otac i naučitelj, nego i sudac i liečnik; tu je posrednik izmed Boga i ljudih, tu angjeo mira i utjehe, tu ključar rajski.

Kolika strpljivost u saslušanju krivicah izpoviedajućih se, — koliko oštroumje u razsudi istih, — koliko izkustvo u spoznavanju slabostih i propisivanju spasonosnih ljekovah, da budu i pokora za griehe i sredstvo spasonosno proti istim, — kolika opreznost u izpitivanju pokornikah, da ih nezastidi ili nesmuti, ili neznajuće za koj grieh isti nenauči, ili znajuće zanj a nepitajuć u bludnji ih ostavi, — kolika umjerena oštroća s otvrdnulimi u griehu, — kolika-li milostiva blagost i otčinska ljubav sa skrušenimi, — kolika nježnost sa sdvajajućimi, da ih pouzdanjem u milosrdje Božje podigne, — koli duboka učenost, da dvojeće temeljito ubaviesti, — ko-li ćutljivo milinje srca i riečih, da tužne utješi? — riečju: da svim sve u svem bude, da sve Isusu privede. . .

Onaj samo kršćanin, koj je Isusovim duhom nadahnut, znati će dostojno ocieniti pretežke dužnosti svećeničke i s njih tekuću odgovornost, kojom će jednoć pred vječnim sudcem za povjerene si duše razlog davat morati.

Samo duhom Isusovim nadahnut kršćanin znati će viek u svećeniku smatrati namjestnika Božjega, *i to ne samo pri žrtveniku*, — kao što njeki danas govore, — nego i udaljenâ od istoga, bilo to u kući istoga ili izvan nje.

Samo duhom Isusovim nadahnut kršćanin gledat će uviek u svom svećeniku svoga duhovnoga otca i naučitelja, svoga utješitelja u svih nesgodah duše i tiela.

Samo duhom Isusovim nadahnut kršćanin smatrat će u svećeniku opravljatelja *one presvete tajne*, koje je žrtva isti Sin Božji, i kojoj se angjeli nebeski radujući se i isti štujući klanjaju koljena prigibajući i lice svoje krijući; — one tajne, koju nebo i zemlja neshvaćaju, koja je ciene neizmjerne i neocjenive; — one tajne, koja nebo sa zemljom spaja i s koje iz neba poput blage rose svakovrstne blagodati na pobožne molitve svećenika vrh zemlje i stanovnikah njezinih izlievaju se, i razne kazni odvraćaju se; s koje jedino živim i mrtvim vječni spás dušah niče.

Samo Isusovim duhom nadahnut kršćanin smatrat će u svećeniku posrednika izmedj sebe i Boga, posrednika, u kojega ruke položio je Bog njekim načinom sudbinu budućnosti — vlašću ključevah — viekom sretne ili nesretne. *„Kojim odpustite griehe, odpušteni su jim, a kojim zadržite, sadržani su;“* i: *„što svežete na zemlji, bit će svezano i na nebesih, a što razriešite na zemlji, bit će razriešeno i na nebesih.“*

Samo duhom Isusovim nadahnut kršćanin gledat će u svećeniku svoga najvjernijega prijatelja, koj niti vjerom neprekreće, niti se kao mjesec nemienja; kojega ljubav niti neraste blagom niti nesrećom se neumanjava; što više u nevolji budi tiela budi duše ovdje plamti svjetlom utješljivih riečih, ondje grije žarom milosrdnih dielah; s veselim se veseli, s plačućim plače, i kad čovjeku u smrtnoj nemoći i najmilije iznevjeri se, ova ljubav svećenička kao angjeo liečnik i utješitelj kraj postelje mu bdije, bolnâ tješi i za odlučni čas razstanka sa svietom ovim hrabri, dušu mu polazeću Bogu preporučuje i molitvami pred vječnoga sudca — tielo pako u crnu zemlju, od koje póstade, blagoslovom prati.

U istinu ako igda, a to u tom odlučnom času razstanka svećenik svoju najljepšu ali i najtežju dužnost obavlja, kad pomislimo na razne bolesti, razne ćudi bolestničke, razne pokornike, — kad mislimo na otvrdnute griešnike, današnje slobodoumnjake, nadriučenjake, kojim za života bijaše vjerozakon ništetnost a svećenik mrzak, što više predmet rugla, — sve ove, pak bilo u koje mu drago doba godine, dneva ili noći pri najljepšem ili najneugodnijem vremenu, pohoditi, utješiti, ohrabriti,

obratiti i duše jim za uviek spasiti sigurno je najkrasniji ali i najmučniji zadatak svećenika.

Samo pusta i glupa svjetina, samo duhom nadriprosvjete okuženi tobožnji kršćani mogu sve to kao malenkosti smatrati, ili sve nijekati, te svećenikom dužno štovanje odricati. Pravi pako kršćanin viek će stalež svećenički kao stalež svet, Bogom odabran i svemu svietu spás noseći pripoznavati i vele cieniti. Ta kad u poganah stalež svećenički bijaše najprvi i u najvećoj časti, kraj svega toga, što ti svećenici samo sluge ludih kumirah i varalice puka bijahu; kad poganski carevi i kraljevi njih vele štovahu, i svako neštovanje ili uvrede jim nanešene oštro kaznijahu; — kad Bog u starom zavjetu hulitelje svećenikah grozovito pokarà, kao: *Kore*, *Datana* i *Abirona*, — Mojsijevu sestru Mariju, — ona 42 derana huleća Elizeja proroka; — kad Bog Mojsiji zapovjedi, da hulitelje svećenikah smrću kazni, čim svećenstvo staroga zavjeta samo slika bijaše svećenstva novoga zakona; — kad u kršćansko doba svećenici najčastnijimi imeni nazivani bijahu, kano ti: apoštoli, namjestnici Isusovi, otci naroda, otci otacah, angjeli crkve, zviezde nebeske i t. d.; — kršćani pako pred njimi na koljena padahu, noge i ruke jim ljubljahu, u skupu s priestolja svoga snilažahu, pak jim mjesto ustupljahu; — kad prvi kršćani, gdje mu drago sa svećenikom se susreli, duboko mu se naklanjahu, predanj padahu moleći njegov blagoslov, — kad ovo sve smislimo, tad sgrozit se moramo radi današnje ohladnjele ljubavi napram svećenikom, i onoga neštovanja i huljenja, kojim njekoji svećenike susreću i prate.

Tà da to dušmani naše crkve čine, nebi ni najmanje čudo bilo, ali sinovi one crkve, koja jih u svom krilu odgoji, i gdje gdje baš oni neštuju i ruglom se bacaju na svoga svećenika, koj jih sv. krstom okrsti, od koga prve temelje sv. vjere primiše, koj ih i nadalje obučava i koga brizi duša jim je povjerena. . .

Ali vele takovi sveobćom odsudom: „Kakovo svećeničko vladanje, onakovo jim i štovanje.“ A ja velim: a kakov si ti hulitelju svećenički? da-l' si ti u svem izvrstan? kaži mi stalež jedan, u kom su sva uda mu u redu. Tà riečmi svojimi sam sebe odsudjuješ, slugo zločesti. Idi uči se od velikoga cara Konstantina svećenstvo štovati i usred slabosti griešne pokrivat ga grimiznim plaštom, plaštom ljubavi i pomilovanja iskrnjega. Uči se pogrieške svećeničke duboko u svom srcu sahraniti, kao što on sve tužbe proti svećenikom na *nicejskom saboru* i nepročitane vatrom sahranjuje i uništava. . . Uči se od sv. *Augustina* tako ti govorećega: *„Upadne-li svećenik, zašto se čudiš tomu? zar nije on čovjek? ta isti angjeli upadoše. Naši praroditelji u raju upadoše. Medju malobrojnimi apoštoli zar se nenadje takodjer jedan izdajica Iškariot? Kad slaba ženska upadne, zar ćeš zato svoju nedužnu i viernu ti ženu prezirati i odtjerati?“* A sv. *Danilo Stylita* veli ti: *„Ako je sbilja takov svećenik, kao što ti veliš, a ti se moli Bogu za njega, i ostavi pokaranje pogrieške njegove onomu, komu je Bog vladu nad crkvom svojom povjerio.“*

A njeki u istinu naobražen gospodin, *svjetovnjak*, poslie moga govora o staležu svećeničkom reče mi ove krasne rieči: „Istinu govorite! a ja samo još to polag svoga čvrstoga uvjerenja dodat ću: *Ako medju hiljadom svećenikah samo jedan se nadje, koj kao pravi svećenik živi, to je već čudo milosti Božje, i radi njega jedinoga sav stalež svećenički najvećeg štovanja je dostojan.“*

Oj! Isuse, predragi Spasitelju i naučitelju naš! Tebe proganjahu, pak po izreci Tvojoj i sluge Tvoji progonjeni moraju biti; Tebe propeše, a Ti za mučitelje svoje Otca nebeskoga moliš, da jim neznajućim što čine, oprosti; molimo Te: tako i Ti svim huliteljem našim i Tvojim milostivo oprosti, pak ih prosvietli božanskom milostju Tvojom, da spoznavši odmetničku grdobu svoju prestanu sluge Tvoje i u njih Tebe neštovati, grditi i progoniti, — već da podnoseć jedan drugoga slabosti ujedine se svi u onoj ljubavi, koje si ti jedini početak i svršetak, i u kojoj jedini spás svih nas leži! . .

(Ostatak će sliediti.)

Pošurice sa slunjskih brdah.

Tim imenom bez sustava, bez opredieljena broja naumih njekoliko člančićah „Katol. listu“ dostavljati, bude-li inače s Vašom g. uredniče dozvolom, bude-li lazno i bude-li zdravlja, bude-li udobniji stalac piščev, bude-li — vidite koliko privjesakah, a volja u istinu junačka. Aia ti neugodna stalca piscu kod nas! Čita, misli — uhiti ideju, hoda, sjedi, mozga — izmišljenu meće na papir, pišuću je kad god dobro, jer jedna misao drugu radja i stvara nakit člančiću. Misao i pismo piščevo je, dok mu je u glavi ili u stolnici; navali-li napast na njega, da misao i pismo u sviet dade, mora se ponizno uredničtvu pomoliti i pokloniti. Isto dobiveni člančić čita, prigovara pisanju, misli su razdrobljene, riečju češlja člančić. Očešljan člančić predje u tiskarnu, tu bi ga još vlastnik tiskarne i slagar na paragrafih tiskovnoga zakona razgrebenati morao, a vrh svega toga na pisca, govori-li na sva usta, reži aps i tamnica, globa novčana, uništenje diplomah, oduzeće častiḥ. Kuda ćeš sada? Pisati ću pošurice, pak ti na ogled eto:

I.

U drugoj polovini 19. vieka biesni ljuto progonstvo proti katoličkoj crkvi i njezinim uredbam. U Talijanskoj plieni se i robi bez duše crkvena imovina. Tako zvani liberalni listi privremene štampe jednoglasno trube u rog hvale slobodoumnim Talijanom, razumievšim zvuk krilata i plamenita duha vremena. Souveraini narod talijanski preko svojih poslanikah izvršuje svoja prava, stvarajuć zakone proti crkvi. Kažu, da je tako po ćudi i po pravu naroda, jer se sadanjim viekom i napredkom nemože niti složiti, niti se bez grštenja o ženskih i mužkih manastirih neda misliti; jer naš viek netrpi, da se itko obrani domovine uklanja, da itko plamen i svjetlost prosvjete gleda, a neprinaša bar triešća na vatru; da itko sjede za stol natovaren jestvinami, tko nezna crtalo spustiti i lemeš zagvozditi. Tobožnje neizbrojeno blago i sakriven u doljnih podrumih novac nemože zasititi želju za posjedom, nemože prehraniti čuvare naoružanoga mira. — U Poljskoj digla Ruska množtvo samostanah (114) na ime težke biede, da su naime redovnici kod posljednjega toliko nesretna, koliko krvava i nespretno podstrekavana ustanka učestvovali. O Ruskoj novinari nemogu pisati, da je takova volja souverainoga naroda, tomu, vele, uzrok je samovladarska samovolja, misleć, da će jednoga vjerozakona podložnici biti mirniji i vjerniji. Poljaci ostavljeni Europom moradoše se do nebesah pružiti, da ih Bog višnji obezbiedi; u Poljskoj namjerava Ruska utamaniti narodnost, pak je s toga navalila na katolicizam kao na narodno vjeroizpoviedanje. U Talijanskoj liberalcem rušenje crkvah jest napredak, vele: tim podanici traže slobodu savjesti; i na sjeveru je napredak: Slavjan gnjavi Slavjana, te tako nazaduju. Kako će poljačka narodnost proći, nemogu kazati; nedvojim, da neće katolicizam brojiti mučenike 19. vieka poljačke narodnosti. Mogu narodi umrieti, kao što sbilja mnogi umrieše — ali se može i narodni osvetitelj roditi. — Vjeruje-li se izvješću, najdoše u jednom samostanu 65,000 sreb. rub., u njekom 5 rub. gotovine u bakru, a u njekom niti gotove kopejke. Ironija se i vladam kadgod uštipno nasmjehne. Ruska dakle u blagajnah dignutih samostanah nenadje, što je tražila, novca; — sve samostansko blago, tako tvrde neprijatelji, ode buntovnikom u ruke. Ako su sbilja redovnici učestvovali u ustanku, učestvovali su iz važnih uzrokah: nije vriedan, da se zove svećenikom, koj se nebrini za svoj narod; samo je imenom katolički duhovnik, koj nije katolicizma branitelj! Povjestnica će poljačko svećenstvo sjajnimi besjedami hvaliti, ali će i progoniteljem po pravici odmjeriti. U samostane navališe noćju u gluho doba, te jim žitelje spremiše na željeznicu, ili na droškah koje kud odvezoše. Ljudi ljube tminu, jer su jim djela nečista, nepoštena; nu i noćna ih tama iznevjeri, namakne bo svjetlost dana, pak eto ti belaja: sve se vidi i bilježi. Od vjekovah amo razganjahu stanovnike mirnih stanicah, i do sada pustošjahu crkve i oglušivahu milopojnu molitvu samostansku, a k tomu čekahu i nečekahu noćni mrak. Postupak taj je tim mrži, čim se s načeli izobraženosti manje može složiti. Uza sve to katolici europejski mlitavi, protestante niti briga, diplomacija šuti niema i gluha. Možebiti mi neće prispodoba nahramljivati, da se sjetimo evo tako. Kad je mala vlaška i moldavska vlada fanariotskim vladikam vlaških samostanah dohodke, koje su isti u tudjinstvu trošili na štetu svojih pučanah po Vlaškoj kneževini, uzkratila, eto ti diplomacije: mora se nješto turčinu za volju pisati i prosvjedovati i u sjednicah sjediti — a Rusu za ljubav i Talijanom u prilog mora se šutiti; jer vlade i narodi moraju biti bez stege savjesti; crkva katolička se je preživila, njezino samostalno crkveno upravljanje, njezino preimućtvo biskupah, do sele različno od onoga vladikah ruskih i superintendentah, ma gdje pod kojom-li zviezdom bili, mora pasti. Papu vladaoca žele progutnuti cesaro-pape, imadu-li zdrav želudac. — Gledeći dogodjaje na sunovrat crkve smierajuće u blizini, ili čitao viestih o sgodah sbivših se u daljini, prispodabljajući smier i način pomislio bi pečalan katolik, da je Bog vladu ovoga svieta predao ljudem, a ljude njihovoj pameti. — Nu pazljiv motrilac vidi, da se prst Božji miče uviek, pak sve na korist svoje ljubimice crkve, ove bezprimjerne poboljšiteljice čovječanstva. Neprobudi providnost ovoga vieka muža, kao svako doba velike razvratnosti, koj bi oduševljenom četom jurišao novo kumirstvo; nu sada drži na životu sv. otca papu čudne postojanosti i strpljivosti, o kojoj se pogubne namjere prevratnikah razbijaju. Častno, uzvišeno i prostrano jest pravo, koje crkva odstupi vladarom nad samom sobom, da oko nje nadziraju; nu od tud neide, da ju vladarski ljudi preziru i podkapaju do zle volje. „Non capit Christum regio tua nec mundi Dominus potestatis tuæ sceptri est contentus angustiis. Quem in . . . regnare non vis, ubique regnat; et felicius ipse regnares, si ejus imperio ipse subdereris.“ S. Leo Serm. in Epiphan.

(Dalje će sliediti.)

Sv. otac papa uzoritomu gosp. stožerniku i nadbiskupu zagrebačkomu.

Pius PP. IX.

Diliecte Fili Noster, Salutem et Apostolicam Benedictionem. Singularis ac perspecta Tua erga Nos, et hanc Apostolicam Sedem pietas, amor, et observantia, et egregia, qua præstas, religio omni ex parte se ostendit in Litteris, quas lætissimo Dominicæ Nativitatis die redeunte, novoque anno appetente, ad Nos dedisti. Eisdem enim gravissimas, quibus ob tantam impiorum hominum contra catholicam Ecclesiam, et hanc Sanctam Sedem conspirationem premimur, acerbitates lenire studes, et fausta omnia ac felicia Nobis amanter

auguraris. Gratissimi Nobis fuere hujusmodi religiosi Tui animi sensus, ac nihil dubitamus, quin pergas, Dilecte Fili Noster, ardentiore usque studio, divitem in misericordia Deum obsecrare, ut hanc turbulentissimam tempestatem ex inferorum portis adversus Ecclesiam, et hanc Apostolicam Sedem excitatam omnipotenti sua virtute depellat, et infirmitatem Nostram Apostolici Principatus onere gravatam divino suo auxilio sustentet, ac roboret, omnesque Ecclesiæ, et hujus Apostolicæ Sedis inimicos humiliet, eosque de perditionis via ad rectum justitiæ, salutisque tramitem reducat. Dum vero plurimas Tibi pro officio agimus, et habemus gratias, scito, Nos parem ex animo vicem rependere cupientes, flagrantissima prece ab ipso misericordiarum Patre humiliter petere, ut quæcunque optas, Tibi prospere, feliciterque eveniant, utque inprimis necessarias Tibi magis in dies suppeditet vires, quo asperrimis hisce temporibus omnes gravissimi episcopalis Tui ministerii partes sedulo explere, Tuique gregis incolumitati provide consulere, eumque a tot pravis adversariorum insidiis, erroribus, conatibusque defendere, et Ecclesiæ, atque hujus Apostolicæ Sedis causam impavide propugnare valeas. Tibi vero persuadeas velimus, præcipuam esse, qua Te in Domino complectimur, benevolentiam. Cujus quoque certissimum pignus accipe Apostolicam Benedictionem, quam intimo cordis affectu Tibi ipsi, Dilecte Fili Noster, cunctisque Clericis Laicisque fidelibus Tuæ curæ commissis peramanter impertimus.

Datum Romæ apud S. Petrum die 16. Januarii Anno 1865. Pontificatus Nostri Anno Decimonono.

PIUS PP. IX.

Razmirica medju francezkimi biskupi i vladom sbog enciklike.

(Konac.)

Biskup nimeski Henrik Plantier pisa ministru iz Rima 6. Siečnja najdužje i najoštrije pismo, a piše s ostalim i ovo:

„Ja se prije svega tužim na opornost, kojom vlada uzdržava organičke članke. Bilo bi se caru pristojalo, da je jedan put žalostno to djelo svojega strica zabacio, djelo, koje je svojim izvorom toliko nelojalno, — njim bo je konkordat, dakle dvostrani ugovor, bez znanja i privoljenja druge stranke promienjen, te po takovu njim prvi konzul, pričiniv se kano da jednom rukom namjerava s crkve razdriešiti okove, drugom ju sbilja riva u robstvo. . . Mislili Vi preuzv. gospodine o toj stvari, što vam drago, jedno je ipak istina, naime to, da je Vaša okružnica skupa s organičkimi članci upravo zabačena spisom, što ga Vi objaviti zabranjujete, i da medju oba zabačenja katolički sviet neće dvoumiti, kojega-li da se drži. . . To budi rečeno, koliko ide na zakon; koj je pako taj sud, kamo predložiste Vi papinsku okružnicu? Bez dvojbe državno vieće jest veoma častno tielo; ali pogledom na vjerozakon može ono biti sastavljeno od veoma različitih članovah, a k tomu odlučuje ono većinom glasovah. . . Kad bi sami iskreni katolici, recimo svjetovnjaci, kakov čisto duhovni čin vrhovne crkvene glave prosudjivali, to bi već tada bilo naopako; ali kad bi jošte takov čin bio predložen sudu nekatolikah ili tja nekršćenih pravnikah, tko da se nebi od čuda ukočio? . . Izgubi-li papa na takovu sudu pravicu, može tomu kriv biti koj protestant; dobije-li, to bi se more biti imao zahvaliti glasu kojega izraelićana."

Biskup spočitava dalje ministru: da je bez dokaza bacio u sviet rieč: da u enciklici imade stavakah, koji se načelom carstvenoga ustava protive; spočitava, što carska vlada nikada neće da vidi pogibeljih ondje, gdje jesu sbilja, naime ne u bezbožnoj i razuzdanoj štampi, nego u enciklici.

„Ostanite barem svojoj rieči vjeran" — veli biskup na koncu; „Vi i Vaši drugovi govorite uviek o napredku, novom vremenu, novom duhu; a uviek se za crkvu čini iznimka. Radi-li se o tom, da se njoj uzmu povlastice, podane joj od pobožnosti stogodištah, tada su ljudi u novom vremenu; radi-li se pako o tom, da se ona stegne u ovršivanju svojih pravah, tada su opet ljudi u starom vremenu." . .

Dopis.

J. V—ć. U Petrijancih dne 11. Ožujka. Izvješće i preporuka „družtva djeteta Isusa," što ju čitah u 9. br. „Katoličkoga lista," daje mi povoda, da o blagotvornih družtvih u obće, a na póse o „družtvu djeteta Isusa" koju putem našega crkvenoga glasila progovorim.

Naše vanjsko svećenstvo znade vrlo dobro, kako je težko utemeljiti i razviti u našem puku ma i najspasonosnije družtvo, ako su članovi obvezani na kakove novčane terete. Ali tim, što rekoh, nebiedim ni malo dobrohotnoga naroda s vjerozakonskoga nehajstva, oli s pomanjkanja ljubavi prama trpećemu iskrnjemu. Jer da je u našega naroda onoliko snage, koliko je u njega dobre volje; da mu je pri ruci onoliko sredstvah, koliko u srcu smiljenja, to bi za blagotvorne svrhe bilo izobila novca. Ali uz težke i nesurazmjerne daće — kako to vrlo dobro 9. br. „Gospodarskoga lista" opažuje — uz nikakovu cienu bez razlike dobrim i lošim ali težko stečenim proizvodom, nečudim se mnogomu, što je spao u licu; jer mu ovakove brige isti san, njegovu najbolju okrepu, kradu.

No premda je kukavac u velikoj nuždi, to on ipak uz svoje sile doprinosi na žrtvenik ljubavi prama iskrnjemu, kad si mu koju na srce stavio; jer se uzdaje u pravednoga plaćnika, koj u imenu svojem ni čaše hladne vode rado darovane bez nagrade propustiti neće.

Tko pozna mjesto Petrijance i njemu pripadajuće sužupljane, znati će; da i tu ima mnogo sirotinje, a ono je ipak već pred više godinah „družtvo djeteta Isusa“ po tada ovdje bivšem duhovnom pomoćniku, a sadanjem župniku malogoričkom utemeljeno, te i dan danas obstoji. Premda je tečajem god. 1863. radi dviju prediducih zlih godinah mnogo članovah iz pukoga siromaštva izstupilo, to je ipak uz svu tu nevolju brojilo družtvo 85 članovah. Od ovih je godine 1864. navršiv dvanaest godinah i pristupiv u družtvo „presv. srca Marije“ izstupilo 14, a pristupilo 28 novih članovah. Po tom je na koncu mjeseca Listopada „družtvo djeteta Isusa“ brojilo 99 članovah. Ovih 99 članovah darova za g. 1864. 21 for. i 36 nč. za odkupljenje poganah, koji su novci svojim putem na dotično opredieljenje odaslani. Svota nije baš velika, ali uzev u obzir sadanje okolnosti, to ona skoro snagu darovateljah i njihovih roditeljah nadmašuje. Isto ovo družtvo darivalo je i prijašnjih godinah do 20 pa i preko 20 f., koji su novci valjda u izvješću središtnoga upraviteljstva družtva u Beču pod imenom „zagrebačka nadbiskupija“ ubilježeni.

Kad sam već u rieči o „družtvu djeteta Isusa,“ radostno spominjem: da je i misionskomu družtvu Mekitaristah pod zaštitom „neokaljanoga začeća Bl. D. Marije“ u župi petrijanečkoj temelj udaren. U ovo bo nemanje spasonosno i blagotvorno družtvo na prvi se poziv u kratko doba odazvalo 58 članovah, koji dosele u svrhu družtvenih potrebah preko 8 for. darovahu. Maleno doduše zrnce prema potrebam družtva; ali kad bi se više takovih sve zrno do zrna stavilo, eto ti liepa i obilata brašna za iztočne vjeroviestnike — a spasonosne hrane za iztočnjake. — Svi dosele upisani članovi doprinositi će doživotno na istu blagotvornu svrhu godišnjih 12 novčićah. — Povoljna je nada, da će se jedno i drugo družtvo po cieloj okolici obilno razgraniti, čim se samo narod sa svetom cieli družtvah i sa vlastitom korišću iz družtvah proiztičućom dobro upozna.

Naš narod ima veliku svetinju, što ju je neoskvrnutu primio od djedovah svojih; a ta mu je njegova vjera. Ona mu je u dosta kukavnih okolnostih jedino utočište; jer mu upravlja i uzdiže oči i duh prama nebu, odkuda mu rosi mir i utjeha. U ovo uzkolebano doba, gdje no mnogi nezahvalni sinovi vriednih otacah svetinju ovu nogama gaze, svećenstvu preostaje čuvati narod, da joj se on u ničem ni najmanje neiznevjeri. A za tu je svrhu osobito koristno sazivati narod oko sebe, prikupljati ga u družtva, kojih se svrhom svetinja ova njeguje i učvršćuje. U ovakova družtva brojim „družtvo djeteta Isusa“, kojim se već u nježnih grudih smilovanjem prama biednim nevjernikom utemeljuje živa želja za jednom ovčarnicom i jednim pastirom. U ovakova družtva brojim i misionsko družtvo Jermenacah, kojim se i revnovanje za vjeru i ljubav prama jednokrvnoj braći uzgaja i unapredjuje.

Nebi bilo s gorega, kad bi se u došast napredak i razvitak ovakovih družtvah putem našega crkvenoga glasila javnosti predavao; jer bi tim duhovni pastiri uvidjeli, da se dobrom voljom sve može, pa da prema ovoj svoje djelovanje udese na onoj silnoj poluzi „Viribus unitis.“

Napokon još mislim, da bi bilo od velike koristi, kad bi se ili prečastni duhovni stol zauzeo, ili bi se koja druga duša našla, koja bi za članove družtva djeteta Isusa primjerne tomu sličice natisnuti dala i to na papiru različitih mastih: da bi si maleni lakše svoje djelovanje s onimi darovi u zapuštenom vinogradu gospodnjem predstaviti mogli.

Viestnik.

Iz Zagreba. Prečastni g. dr. Franjo Rački položio je dne 9. t. m. kao apoštolski protonotar propisanu vjeroizpovied u ruke presvietloga gosp. biskupa likopoljskoga Ivana Kralja.

— Presvietli gosp. biskup Ivan Kralj poklonio je nedavna 50 for. u podporu siromašnih realacah, a isto toliko u podporu ubogih preparandah našega glavnoga grada.

— Čujemo iz dostavjerna vrela, da je prečastnoga gosp. Nikolu Voršaga, kanonika ilirskoga kaptola sv. Jerolima u Rimu, sv. otac imenovao svojim počastnim tajnim komornikom.

Iz Trsta 27. Veljače. Od davna već govorilo se je kod nas o listu, koj bi javljao crkvene viesti, odluke pastirskih skupštinah tršćanske biskupije, svećeničke promjene, riečju vas rád u gospodnjem vinogradu. Što željasmo, sada već imamo. Jur se tiska prvi list, u kojem je proslov i okružnica sv. otca, pa kratke povjestne crtice dosadanjih pastirskih skupštinah tršćanske biskupije. Izdavati će ga odbor tršćanskoga svećenstva u ime biskupskoga vieća, a izlaziti će svaki mjesec liepa oblika u latinskom i drugih jezicih naše biskupije. Ciena mu je godišnja 2 stot. Bog blagoslovio taj svećenstvu koristni podhvat. (Zg. D.)

Iz Mannheima. U ovom gradu bje urečen na 23. Veljače tako zvani putujući kasino (katolički sastanak); ali je uslied pobune puka, samim gradskim načelnikom uzpirene, silom zaprečen. Kad je naime množina katolikah došla u grad, obkoli ulazak katoličke crkve policajna momčad, sgrnu se oko nje silna svjetina te stane katolikom ruglom podvikivati, a u svećenike pače dirati silovitom rukom. Kad se je pročulo, da će se skupština držati preko Rena na bavarskoj

strani u Ludwigshafenu, tada istom planu graja. Udariše na svećenike i skupštinare grdeć jih i progoneć, jedan katolik idući prama mostu bude proboden, a težko ostarjeli dekan iz Ilvesheima izpraćen tučom od kamenja, da se je jedva krvave glave zaklonio u mostarsku kućicu s druge strane. Kola natovarena zaustavljali bi putem te proiskali, nije-li koj svećenik sakriven. „Netrebamo jih mi u Mannheimu," vikahu — „ne preko Rena nego u Ren s njimi!" Po svem tom ipak je mnogo ljudstva prebjeglo u Ludwigshafen.

Iz Francezke. Dupanloupova brošura o rujanskom ugovoru i papinoj enciklici doživjela je za kratko vrieme 30 izdanjah. Razpačano je od nje preko 200,000 odtisakah. Osim toga pripravljaju se 3 prievoda na njemački, 3 na španjolski, 3 na englezki, 2 na holandezki, 2 na flandrijski i njekoliko na talijanski jezik, od kojih jedan je u Rimu. Nebrojene čestitke od visokih osobah dolaze presvietlomu piscu sa svih stranah.

— Nadbiskup kambrajski javlja u okružnici, kojom pozivlje na nove prineske, da se je prošle godine u njegovoj nadbiskupiji za sv. otca sabralo 145,031 franak. Od godine 1860. pa do ove posla spomenuti nadbiskup sv. otcu svotu od 696,052 fran. sakupljenu po nadbiskupiji.

Iz Belgije. Polag jedne zakonske osnove ne samo da će i državne učione (sveučilišta, gimnazije) moći primati zaklade za podporu učenikah, nego se pače imadu uzeti sve zaklade prijašnje crkvenih i privatnih učionah te predati ministarstvu za podporu državnim učionam. Očito je, da ta zakonska osnova smiera ponajviše proti lovanskomu, od god. 1834. obstojećemu sveučilištu, koje se uzdržava o dobrovoljnih prinescih i kamatah zakladnih. Krivicu tu netreba istom dokazivati. Jedine od liberalne vlade zavisne učione smiedu primati zaklade. Zar je to jednakost pred zakonom? Zar to nije zlotvornička povreda prava i volje zakladnikah? U senatu (1. komori) dojde osnova najprije u razpravu; tudier je bila zapela, rekši da bi se tim stvorio zakon natražke valjajući, što je proti zdravu pojmu, te je uz jednakost glasovah (28 proti 28) zabačen. Svatko pošten mišljaše, da je propala osnova; ali ne! Ministarstvo nadje za se dva viećnika preko noći, naloži sutradan, da se još jednom glasuje, pak jer ona dvojica bješe izmakla iz dvorane, prodrla je zakonska osnova s većinom od dva glasa. — K tomu se ona dva gospodina opošteniše još i tim, što su dala uvrstiti u zapisnik, da su bila proti zakonu.

Iz Londona. Kako-li je pokojni stožernik Wiseman bio u puku na dobru glasu, svjedoči nam jošte izza njegove smrti jeka u istih protestantskih novinah. Tako se čita u „Star-u": „Kardinal je Wiseman od vremena, kada je katolička hierarkija u Englezkoj s nova povraćena, sve učinio, da pokaže, kolika-li je taj čin blagodat za englezke katolike, a po nikoj način da nesmeta englezku slobodu. . . On bijaše za umjetnost oduševljena glava. Živući dugo u Rimu prouči on prve proizvode slikarije, kiparstva i graditeljstva, pak ne samo da je sám obljubio liepe umjetnosti, nego i u drugih budio ljubav za nje. Ljudi se s prvine zazirahu njegovih kardinalskih crvenih čarapah, ali se malo po malo sprijateljiše s njimi, pače na koncu opaziše u njem plemenita čovjeka, kojega ukus u mnogoj struci da se slaže s njihovim." „Star" nabraja za tim veliko čislo povjestnih ob umjetnosti i prosvjeti, pak estetičnih razpravah i govorah kardinalovih, koji su s najvećom pohvalom primljeni a s većine poznati jur i izvan Englezke, pak onda završuje ovim: „Razpravu o Shakespeareu bio je veliki pokojnik priredio s nakanom, da ju govori pred kraljevskim družtvom; ali ga zateče smrtna bolest. Revnujuć u duhovnoj si službi nezaboravi on nikada na dužnosti dobra Engleza, a po imenu učini sve, što je mogao, za javnu obuku. . . Englezi su velikom većinom neprijatelji njegovoj vjeri; ali oni štuju muževnost i znanje, a oboje nadjoše u kardinala Wisemana." —

Iz Amerike. U Filadelfiji, drugom gradu u svoj Americi (sa 580,000 st.), posvećena je 20. Studenoga nova stolna crkva na čast sv. apoštolom Petru i Pavlu svečano. Tri nadbiskupa, dvanaest biskupah, opat iz St. Vincenta i preko 200 svećenikah pribivaše svečanosti. Ovaj hram gradjen je 18 godinah pod tri biskupa (1 Irac, 1 Čeh (Neumann) i 1 Amerikanac obraćenik) o trošku do $1/2$ miliuna dolarah, te je najveća crkva u sjevernoj Americi. Prvih 14 danah poslie posvetbe državu Isusovci u punoj uviek crkvi misije. Orgulje naručene za istu crkvu stoje 20,000 dolarah.

— U New-Yorku položi 13. Studenoga u crkvi Pavlovacah katoličku vjeroizpovied general Martin D. Hardin, kasnije zapovjednik četah stražećih sjevernu obalu Potomaka, a u ruke o. Walwortha, koj je i sam obraćenik iz odlične kuće. Dva dana poslie vjenčao se isti general s gospodičnom Estellom Graham iz Kentukya, koja je malo danah prije sv. krstom stupila u katoličku crkvu. Hardin je u sadanjem ratu jur četiri puta ranjen, a izgubio je lievu ruku. Prije njega sve za ovoga rata prestupiše javno u katoličku crkvu tri generala savezne vojske — Forter, Sikles i Stanley; drugi pako njekoji na tiho. Tako je postao katolikom i jedan glasovit odvjetnik u Ohiu prigodom misije.

Dopisnica uredničtva.

G. *G. M.* u *S.* Ako Vam naručena roba nije stigla, obratite se na poštanski ured u Brodu. Novci su za list i družtvo prispjeli, i dobit ćete na skoro namire.

G. *P. K.* u *M.* u *Her.* Naručene knjige predane su ovdašnjoj pošti još 12. Siečnja, te valjda leže u Meikoviću, odkud ih potražite.

G. *J. B.* u *F.* Slike su odpremljene dne 16. Veljače pod Vašim naslovom na Brod.

G. *Hip. I.* u *R.* Gruberova kateketika razpačana je sva do zadnjega komada.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 12. **U ČETVRTAK** **23. OŽUJKA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Katoličke iskrice.

Od

Ilije Okrugića, Sriemca.

XXV.

Ako su blažene noge hodećih i navještujućih mir, navještujućih dobra, — dà koli blažene moraju biti stupajuće žrtveniku Božjemu, da obave onu tajinstvenu žrtvu, ono nekrvno posvetilište, u kom se sam Sin Božji Otcu svomu nebeskomu prikazuje?!

Ako su blažena usta, štono sboreć obučavaju sve, što je sveto, spasonosno, dobro i pravedno, — dà koli blažena moraju biti u oni čas, kad na njihove rieči Sin Božji snilazi s priestolja vječne slave svoje, da se na žrtveniku u prilikah kruha i vina utjelovi i sa svojimi pravovjernimi sjedini?!

Koli blažene su ruke, u kojih se On, kao njekoč u utrobi prečiste Djevice, nanovo radja, i nošen biva kao na rukuh i u krilu djevičanskom?!

U istinu veličanstven je svećenik pri žrtveniku Božjemu! Zastupnik je Boga istoga, namjestnik Isusov! Žrtva pak, što ju obavlja, neizmjerne svetosti i vriednosti, — djelo slave i hvale Božje, — djelo skrušenih prosbah i molitvah, — djelo pomilovanja Božjega, — djelo snižene zahvalnosti!

Isti angjeli nebeski, nevidivim načinom oko žrtvenika prisutni, klanjaju se svećeniku, obavljajućemu presvetu tajnu ovu. A ako je tako veličanstven pri žrtveniku Božjemu, oh! koli je ***velik***, ***moguć***, ***predobar***, ***slavan***, ***divan*** i ***bogat*** pri obavljanju najvažnijega djela spasenja našega, pri ***sv. izpoviedi!*** —

Velik li je, ne veličinom tiela, nego srca, u kom se nastanilo neizmierno milosrdje Božje, koje iz njega poput blagotvornoga sunca svietli zrakami milosti, a grije plamom smilovanja i oproštenja!

Moguć li je, ne snagom tiela, nego moći duha Isusova, kad na ciglo znamenje desnice njegove snilazi Bog isti u srce skrušena griešnika, a s njim veseli angjeli rajski i onaj blagi mir sviesti, koga nam sviet dati nemože! —

Moguć li je, kad poput čarobnika s njekoliko izušćenih riečih srce griešnika, korovom i dračjem svjetskih požudah zaraslo, pretvara umah u vrt rajski, u kom opet *ljiljan* nevinosti, *ljubica* ljubavi Boga i *ružica* miomirisna pobožnosti cvatu!

Predobar li je, kad griešnika, bivšega odmetnika i neprijatelja Božjega, ipak grli, u naručje svoje prima i blagosliva, nazivajuć ga sinom svojim. Gdje je srce od kamena, koje se na preveliku dobrotu ovu njemu odazvalo nebi riečmi: ***Ah! predobri otče moj!***

Slavan li je, ne slavom svjetske izpraznosti, nego slavom ljubavi svoje, koja je sveobća neizključujuć nijednoga griešnika, već ga prikrivajuć plaštom svojim, kano ptica ptičiće svoje, zatim mu pako po oproštenju srce zanoseća u one predjele rajske, gdje je Bog ljubav vječna, — gdje je Isus prijatelj, — gdje je Duh sveti pokrepitelj i utješitelj griešnikah.

Slavan li je, kad skrušene griešnike kao kakav vojvoda pobjeditelj privodi i prinosi kao slavni plien srčanosti svoje caru — Bogu svomu, koj ga na tu spasonosnu borbu bje izaslao, — vrh čega raduje se Bog i vesele svi angjeli Božji.

Divan li je, kad očajavajuća griešnika hrabri neizmiernim milosrdjem Božjim, — kad slabu srce svoje za podporu predaje, — kad mu ruke svoje kao majka popošavšem čedu svomu podmeće da neupadne; — kad otvrdnula nastoji suzami i molitvom svojom ganuti, omekšati i Bogu obratiti; — kad s nevoljnim cvili, — nesretnika tješi i podpomaže, nedužno prognanu obranu Božju i oprav-

danje, te nadarje, ako ne na ovom, a to za cielo na drugom svietu obećaje!

Bogat li je, ne blagom vremenitim, nego blagom nepravde, — blagom čuvenih na izpoviedi griehah, — a *razsipan* je milosrdjem Božjim; čim ovomu griešniku za griehe svjetovanja, onomu liek, onomu suze, onomu ljubav svoju, svimkolikim pako skrušenim oproštenje daje u istinu razsipnim načinom. —

Zato slava vječna najprvo Tebi o Isuse Spasitelju naš, koj si svećenike, sluge tvoje, toli divnom moćju nadario!

Ali slava i vam svećenici, koje no Bog odabra za namjestnike svoje, za vršitelje i razdielitelje blagodatih svojih!

Slava Vam svećenici, kojim Bog povjeri svu koliku blagajnu ljubavi svoje i neizmierna milosrdja svoga!

Slava Vam, koji no ste *svestrani dobrotvori čovječanstva!*

XXVI.

Neimierni i vječni Gospode i Bože naš! duh Tvoj jest duh *svjetlosti* i *istine*, duh *znanja* i *mudrosti*, što no odsieva sa svake i nesjetne stvari svieta ovoga, djela rukuh Tvojih.

Ali žalibože! veći dio svieta zastiru jošte tmine — izvod grieha iztočnoga — te mnogi obljubiše većma tmine, nego-li duh svjetlosti Tvoje.

Mnogi blude koje sa svoje, koje s drugih krivice u tami laži i neizvjestnosti, te nedopiru do duha nepobitne istine Tvoje.

Mnogi zamilovaše krivu mudrost — mudrost svieta ovoga, što ju sv. Pavao naziva ludošću — mnogi traže ondje i crpe od onud znanje, gdje ga duh Tvoj udahnuo nije.

A tko da razgoni tmine svieta, tko da sviet uči pravu mudrost, tko-li da ga privodi Tebi izvoru istine vječne? tko? ako ne svećenici, koje Ti o Bože postavi u svietu kao one dvie luči, štono treba da sjaju danju i noćju, — i koje Tvoj jedinorodjeni Sin nazva svjetlom svieta!

A kako će prosvjetljivati sviet svjetlom svjetlosti vječne, štono je Isus, kako-li razgoniti tmine nevjere i laži, gluposti i ludosti svjetske, a privoditi sviet iztočniku vječne i prave istine, što no je i opet jedinorodjeni Sin Tvoj, ako sami nebudu prosvietljeni svjetlošću, istinom i mudrošću duha Tvoga?

A kako će biti tim prosvietljeni, ako se nebudu trudili, da si pribave znanje tim veće, čim su veće tmine svieta, — čim većma pokvarenost ćudoredju mah preotimlje, — čim većma krivi proroci sjeme krive i lažne mudrosti siju i svu prevejanost duha nečistoga — otca svake laži — upotrebljavaju, da podruju i razore kraljestvo Sina Tvoga, a podignu kraljestvo nečistnjaka, i u njem mjesto sv. križa zastavu *„slobode mislih i sobstvena uvjerenja,“* čim se širom vrata otvaraju svim *požudam tiela, očiuh i oholosti svieta.*

Dà! znanje pravo i podpuno treba da si pribavi svećenik; njim pako stići će i obljubiti mudrost Božju, ovom pako pobiti i oprovrći moći mudrost ovoga svieta . . . i razagnati tmine, što mu duh zastiru.

Oduran u očiuh gospodnjih jest svećenik onaj, koj potrebita mu znanja neima; koj nije unišao u ovčarnicu Isusovu kroz *vrata pravoga zvanja*, nego odkud god sa strane u nju skočio; — koj nežedja za izvorom znanosti prave, kojemu u ušima nezvone viekom one rieči, kao sv. Auguštinu: *„Tolle, lege!“* — Isti Bog po ustih proroka svoga izriče odsudu vrh takova svećenika: *„jer si znanost prezrio i zabacio, nisi dostojan da službuješ meni!“*

Jadan-li je u sadanje doba takov svećenik; jadna-li mu svjetlost. kojom se po Isusu ponosi! Njegova svjetlost, niti pravo svietli, niti pravo grije; slična je svjetlosti onoj, što se usried noći tihe vrh truleži vije, tamo amo bludi i najtišjim povjetarcem gasi se.

Predobri Gospode i Bože naš! duh Tvoj jest duh neograničene *ljubavi*, duh *blage dobrote* i *milosrdja*, i svi oni, koje si sebi odabrao od vieka, duhom ljubavi i dobrote Tvoje, duhom milosrdja Tvoga dišu.

Bože! obljubio si toli sviet, da zanj Sina svoga jedinorodjenoga dadè. A on svjetlo od svjetlosti, ljubav od ljubavi Tvoje, utemelji na ljubavi kraljestvo svoje!

Vàs život njegov bijaše ljubav, vas nauk njegov ljubav, sva djela njegova ljubav! A odabranim apoštolom i učenikom svojim reče: *„da će ih sviet samo po ljubavi poznati.“*

U *ljubavi Boga i iskrnjega sastoji jezgra svegakolikoga nauka Isusova.*

Ako itko, a to sigurno svećenici, odabrani namjestnici Isusovi, tu ljubav Boga i iskrnjega u srcih svojih imati i djelom ju dokazivati moraju, da nebudu *pokraj cigloga znanja*, makar ovo i angjeoskih jezikah bilo, samo *aes sonans et cymbalum tinniens.*

Gdje je vatra, tu je i svjetlost, tu je toplina, tu su iskre i plamen: tako isto gdje je ljubav prava, tu i dielah biti mora. *Ljubav Boga* na svećeniku odsieva vrućom *pobožnosti*, *čistoćom srca* i *revnovanjem za slavom Božjom.*

Oduran je Bogu svećenik, *koj se s njim rado nezabavlja*, *komu je molitva dosadna i mrzka.* Kako da takov revnuje za slavu onoga, koga je

namjestnikom? kako da razprostire kraljestvo onoga, koga neljubi ljubavju živom i gorućom?

Oduran je Bogu svećenik, koga srce jest vrieža putenih strastih, — svjetske slave, — i vremenitih dobarah. Kako da u drugih srcih uzpiruje čistu ljubav Boga, da ih njom ugrije, kad njom sám negori? . . Kako da drugim sjaje svjetlom, kad je sám sav távan? . . Kako da mu Bog bude svekoliko i jedino posjedovanje i nadarje preveliko, slava njegova jedina slast i razkošje, kad mu srce jedino teži za slavom svieta i nadarjem njegovim? . . Kako da u drugih srca od zemaljskih dobarah odtrgne i vječna jim učini mila, kad je sám srcem i dušom sav za ona prikopčan i istimi spùtan, kad sam o njih misli i za njimi teži?

Ljubav iskrnjega na svećeniku odsieva onom *blagosti* i *dobrotom,* koja milinjem predusreće svakoga, *svjetovanjem* je obilna, *ukorom* riedka i tiha; sve pako sebi privlači onim *milosrdjem,* koje, glede tjelesnih ili duševnih potrebah, sve nudi za pomoć, i sve žrtvuje.

Boluje-li tkogod? boluje s njim i lieka mu traži; — tuguje-li tkogod? tuguje s njim i tješi ga; — pati-li tkogod? pati s njim i hrabri ga; — nesrećan-li je tko? nesreću mu olakšava darežljivom desnicom; — griešan-li je tko? griehe mu oprašta i vraća mu milost Božju.

Svećenik, koj te blagosti i dobrote, koj toga milosrdja neima, nije dostojan da stupa u svetište Onoga, koj svakom trpljeniku pomaže, i koj jedino rad griešnikah dojde na ovi sviet.

Jao! svietu od oporih, tvrdih i nemilosrdnih svećenikah!

Jer komu da se uteku razni stradalnici u jadu svom, ako ne onomu, koj mjesto zastupa onoga, koj reče: *„Hodite svi, koji ste obterešeni k meni, i ja ću vas ojačiti?“*

Kod koga da traži olakšice i lieka griešnik, ako ne kod onoga, u kojega ruke postavi Isus prije život, nego-li smrt vječnu griešnikah?

Opornost ili strogost svećenička čini, da duhom klone griešnik, — ona umnožava griehe, ova odtudjuje od povratka k Bogu.

Svećenik tvrdica glede milosrdja Božjega gubi duše griešnikah.

Nemilost takova kćerka je oholosti; ova samo čini tvrdim srce svećeničko.

Nasuprot popustljivost prema sebi istomu radja oštroću i strogost prama drugim; — i s toga češće iste griehe, u kojih je svećenik sám, oštro odsudjuje na drugih.

Kao što dakle opornost i strogost umnožava griešnike, tako popustljivost umanjava pravu vjeru i ljubav Boga u narodu.

Svećenici! niti budite dakle odveć strogi, niti odveć popustljivi napram griešnikom, dapače sjećajuć se svojih slabostih neuztežite milosrdja Božjega, imate-li za to vlast, *nijednomu,* koj Vam se iskreno tuži i za oproštenje Vas moli.

Neponizujte još većma oštroćom i strogošću već ponizna; — neucviljujte još većma već ucviljena; — nerazvaljujte još većma rane griešnika, da nepostanu neizlječive! . . Neka Vam bude lagana ruka razmatajuć zavoj s ranah griešničkih, te po izgledu Isusa, biednoga Samaritanca liečeća, uviek oštroću *vina* razblažujte *uljem* milosrdja Božjega.

Jao! svećeniku, koga Bog učini milosrdnim blagajnikom zaslugah krvi sinka svoga, a on njimi ili tvrduje, ili ih nerazborno razsipava!

Jao! svećeniku, koj samo o milosrdju govori, ali ga netvori; kojega je srce otvrdnulo za nevolju bližnjega; kojega se očiuh vrelo zasušilo za suze požaljenja; — kojega usta zamukla za rieči utjehe; — kojega ruke ukočile se za darove i podporu!

Jao! svećeniku, koga neoživljava ljubav Boga i iskrnjega, te nit onom zadahnjuje, nit ovom začinja duše onih, koji se njemu kao otcu svomu približuju!

Vjera živa u Boga i *goruća pobožnost* jesu ona dva izvora neizcrpiva, iz kojih ljubav Boga i iskrnjega bujno teče i svuda se razlieva, a jao! svećeniku onomu, koj ih neima; taj je samo najamnik glede stada svoga, — ili još vuk, koj proždire i razgoni ovce.

Požuda tiela, požuda očiuh i *oholost svieta* izvori su svakoga zla, — a jao! svećeniku, koj ovim dvori . . . utonuo bo u vrtlozih njihovih oduran je Bogu, a mrzak svietu.

Posvetilišta njegova na vječnu su mu odsudu; — *tielo* i *krv G. Isukrsta* hrana su mu za vječno prokletstvo; — *prekrasne molitve* majke crkve u ustih njegovih sobstveni su mu i vječni ukor; — *poučne rieči* njegove, prazan jek, što no se čudnim odjekom iz nebrojnih ustah pravovjernikah odziva: *„Liečniče lieči najprije sam sebe!“* — *Molitva* njegova bogohulstvo ili psovka; — *griesi* njegovi strašna smutnja i široki prolom, kojim mnogi jatomice i sunovratce u jáz vječnih mukah hrle. . . *Život* njegov ciglo protuslovje; — *misli* njegove pune grižnje; — *sviest* njegova leglo crva, koj uviek podjeda; — *srce* njegovo gniezdo biesnih stršenah. . . *Prošlost* njegova uspomena gorka; — *sadašnjost* s griehah njegovih još gorčija, a *budućnost* puna straha; — *smrt* njegova puna sdvojenja sa strašnije vječnosti. . .

Jao! svećeniku, koj bez obzira proti zvanju svomu grieši! kako-li će pred vječnim sudcem obstati moći?! . . .

Nasuprot blago-li svećeniku, koj točno vrši sve dužnosti visokoga zvanja svoga. Krasno-li će ga sudac vječni za uviek nadariti!

Odkad je crkve Isusove, bilo je uviek dobrih i neurednih svećenikah; al' nepobitnom istinom ostaje to: da Bog, kad koj narod pokarati kani, tad mu šalje zločeste svećenike, — nasuprot kad koj narod hoće da uzvisi, šalje mu svećenike dobre, pune duha svjetlosti i istine, znanja i mudrosti, ljubavi i milosrdja, vjere i pobožnosti.

Oj! Isuse premili Spasitelju naš! pozri okom ljubavi i milosrdja Tvoga na *naš narod*, koga si, odkad Tebe pripoznadè, češće uzvisivao i ponizivao, — ali koj i usried poniženja svoga ipak Tebi ostadè vjeran lijuć toli putah krvcu svoju za presvetu vjeru Tvoju. . . I danas velik dio istoga obastire tmina i razni kidaju jadi — — — al kraj svega toga Tebi vjeran i danas je spravan za Te sve žrtvovati. U zalog vjernosti ove, molim Te, šalji mu svećenikah po duhu Tvomu, da se osviesti duhom Tvojim, koj je svjetlost, i oslobodi i uzvisi opet duhom Tvojim; jer gdje je *duh gospodnji*, tu je samo *pravo uzvišenje*, *prava sreća i prava sloboda*. . . .

Pošurice sa slunjskih brdah.

(Dalje.)

II.

Da se uzdrma svjetovna vlast papina, nepropušća francezka vlada nijedne prilike, bila još toliko loša, nijedne poluge, bila još toliko krhka. Poslje konvencije rujanske s Turinom utanačene dopušća, da se u Francezkoj opet ponovi mnogo jurve viekovah trajuće pitanje galikansko. Vlada, nedajuć novinarom osim hvale i njezina u zviezde kovanja ni pisnuti, prati Argusovim očima svako slovce napisano o slobodi političkoj: ona mudrac pa mudrac, sve liepo i pametno, što ona radi. Pak se je sbilja čuditi, kakovom je čarobijom svojega imena Napoleon ugasio žestoku francezku krvcu, kako je mogao ušutkati rječita usta divnih govornikah. Progonstvo iz domovine uplašilo ljude, jer Francezu svietli i sunce i mjesec u svietu i u tudjih krajih, ali ne tako svjetlo i toplo, kao što u njegovoj „velikoj" Francezkoj. Crkvena i svjetovna vlast jesu kao dva kolešca u stroju hvatajuć se palci, da jedno drugo goni i okreće. Ali ova neukloniva blizina i uzajamno uzdržavanje često je neugodne posljedice imalo: htjedoše si palce polomiti. Svjetovnjaci nehtijući znati, gdje jim je medja vlasti, pružiše se preko medje ćak u duhovno područje — a crkovni vladari kadgod segoše rukom do u samu svjetovnu vlast. — Ovo poremećenje medjah duhovne i svjetovne vlasti imaše često po jednu i po drugu stranku tužnih posljedicah. Oba se mača povukoše, i krešući se sipahu varnice, koje ljuto opržiše moralni ugled obadviuh glavah. Na tom polju nikoše konkordati; popustljivost i drzovitost, nehajstvo i prietnja; otimačina i uzdisanje. Tužna toga posljedica jest u Francezkoj galikanizam. Papa Bonifacij VIII. viknu: Znaj kralju, da si mi podložan u svjetovnih i duhovnih; a kralj Filip pridjevkom „liepi" nieče vičuć: Nisi u svjetovnih nada mnom. — K tomu razkolničtvo glede crkvene glave: jedna u Avinjonu a druga u Rimu, umnožavaše neprijatelje duhovne vlasti i jačaše ih, dočim sebe slabljaše.

S prva se je sloboda galikanizma na dvie točke svesti mogla: 1. Kraljevska je vlast samostalna i neodvisna, a papa neima niti posredno niti neposredno ikakova upliva u svjetovnu upravu kralja i kraljestva. 2. Papinska oblast nije neomedjašena, već se mora kretati u medjah kanonah obće crkve, i papa stoji pod sudom svelenskoga sabora. Gledajuću pasti će u oči, da tako zvana sloboda galikanska nije ništa drugo, van sloboda ugnjetavanja crkve, dokinuće njezinih poveljah i razuzdanje zapta medju duhovnici, kojom se mnogi francezki vladari, sramotno i prosto podstrekavajuć uda suprot glavi, koristjahu. K tomu priskoči reformacija, zlobni spisatelji, slavohlepni i nedostojni svećenici i što šta: eto ti gotove slobode galikanske. Pod liepim i sladkim nazivom čami i uzdiše crkva, pritajiva se i puzi svećenstvo. Promicanje i imenovanje na užitak nadarbinah crkvenih i časti svećeničke neomedjašeno kanoničkimi propisi — ili neštuje-li kanone svjetovna vlast, mnogo pogoršava moralno ponašanje svećenstva. Zato su se oko toga uviek jagmili vladari u konkordatskih državah. Svećenik, nalazeći slobodu u nepokornosti i neobdržavanju zakonah crkvenih, robuje svjetovnjakom.

Od ljeta 1682. imamo četiri članka Declarationis Cleri Gallicani: 1. Sv. Petru i njegovim nasljednikom kao namjestnikom Isusovim u crkvi jest tek nad duhovnimi, spas dušah tičućimi stvarmi dana vlast, nipošto pak nad svjetovnimi i gradjanskimi; zato se nemogu niti kralji niti knezovi oblašću ključevah svrgnuti, niti njihovi podanici zakletve vjernosti riešiti. 2. Duhovnu punomoć imadu pape samo tako, da se zaključci kostničke sinode u obću porabu privedu, nipošto samo u ajosluč razkolja, t. j. da je sabor nad papom. 3. Papinska vlast valja da se vrši u smislu kanonah obćega sabora i navadah u crkvi i u Francezkoj običajnih. 4. I u odlučivanju članakah vjere nije papa nepogrešiv niti nepopraviv, k tomu mora sva crkva pristati. — Vlada u državi i izvan države, u školah i kućah velikom pomnjom nastojaše, da se ovi članci francezke crkve u život uvedu; nu istom revnošću ih pape zabacivahu. S ovih 4 točkah mogu se navijati po crkvi ubitačne posljedice i sbilja se motaju. Već odavna je ota sloboda francezkoga galikanizma — velim francezkoga, jer ga nastojanjem Febronija, biskupa trevirskoga Hontheima, imadoše takodjer Austrijanci pod imenom

josefinizma — i opet velim francezkoga za razliku od njemačkoga katolicizma — vriednim starešinam crkve dosadila, te joj se svojski opirahu prianjajući uz papu, dičeć se zajednicom s njim. Vladina je namjera očevidna; podpuno odciepljenje francezke crkve od Rima poput Ruske. Hoće-li tu namjeru do kraja izvesti? Čini se, da se od toga odustalo. Francezki svećenici bi mogli tu pomoći, nu samo jedinom svojom sramotom; a mogu i odmoći, što bi i učinili. Crkva od prvoga dana pak sve do danas imade zatočnikah, imade svojih dičnih mučenikah.

Neznam kako tko? nu pravedno bi bilo, da smo svi, bili pod ma čijim žezlom, ma koje narodnosti, da smo katolici, hoću reći, da smo svećenici u ove sv. matere crkve tegotnó, progoni i kušnjami obilato doba; da smo katolici, svegradjani, svenarodnjaci, da stojimo jedan uz drugoga, svi za jednoga, jedan za sve, da proslavimo katolicizam, da suzbijemo slobodnjake, tražeće slobodu u nevjerovanju, jakost i slavu u huljenju jedino prave, jedino svete, jedino sveobće, jedino apoštolske, stolicu i središte u Rimu imajuće crkve, zaručnice Isusove.

Hrvatski svećenici! sahranio vas Bog okriljem svojim, ne da lagodite i počivate, van da oboružani štitom vjere, mačem ufanja, hrabrošću ljubavi budete revnivi branitelji svetoga Siona. Zaodjenimo osiećanja i djela naša svećeničkom dostojnošću.

(Konac će sliediti.)

Najnovija izjava katolikah u Rimu.

Dne 28. Veljače primi sveti otac papa u konzistorialnoj dvorani u Vatikanu inostrane katolike, koji su sada u Rimu, te mu htjedoše metnuti pred noge adresu odanosti. Bilo ih je po prilici dvie stotine iz različitih zemaljah Europe i Amerike, medju kojimi i najznamenitije osobe iz Englezke, Francezke, Belgijske, Talijanske i Njemačke kao: Lord Stafford, Comte de Caraman, Comte Duval de Beaulium, Comte de Alcantara, knez de Podera, Comte de Melun, mnogo talijanskih notabilitetah kao n. p. vojvoda Proto, knez Pignatelli, vojvoda della Regina, nasljedni princ Hohenlohe waldenburžki, general della Roche. Kad se je ukazao sv. otac, poklekoše svi, a kad se je smjestio na priestolje, predstavi Stafford deputaciju s njekoliko riečih i pročita sliedeću adresu:

„U taj par, kad se čini, da se ljudske strasti više nego igda razuzdavaju proti svetoj crkvi i njezinu vidivu poglavaru, drže katolici, koji se stiču u Rimu sa svih stranah svieta, tim više za svoju dužnost, da se kupe oko visokoga priestolja Vaše svetosti, da pred njezine noge polože izjavu svoje vjere i djetinje ljubavi.

Mi uvidjamo u visokoj osobi Vaše svetosti dvostruko veličanstvo pape i kralja; mi štujemo svjetsku ovu vlast, koja je posvećena Božjom providnosti i koja je u svojoj starosti i prividnoj slaboći uzvišenija od svih drugih sjajem i snagom obkoljenih vlastih na zemlji.

Dan za danom potvrdjuje se sve očevidnije, da je ova vlast, kakova bijaše od postanka svoga, potrebna za obstanak crkvene slobode, za neodvisnost duhovne vlasti i tim za ravnovažje čovječanskoga družtva.

Osvrćuć se na duhovnu vlast, što ju Vaša svetost već 20 godinah toli slavno ovršava, zahvaljujemo božanskomu utemeljitelju crkve, što je u toj svetoj stolici podigo izvor nauka i svezu jedinstva osobito u taj par, kad još odjekuje uviek važna enciklika, kojom je Vaša svetost proklela krive nauke sadanjega vremena u svom savezu, te je ujedno ocienila zamašaj toga zla i vriednost protivnoga sredstva.

U svojoj nadpastirskoj pažnji požuri se Vaša svetost, da razpoklanja onaj balzam, koj i blaži i lieči, moleć s neba potrebnu milost i prosvjetljenje duhovah i srdacah. Vaša je svetost otvorila crkveno blago, razpisavši jubileum, komu je zadatak, da složi duše u plodniju molitvu božanskoga milosrdja.

Svetoj se Vašoj rieči pokorava savkoliki katolički sviet religioznom naučnosti, buduć dobro znade, da se nalaze u autoritetu otca svih vjernih i u poslušnosti njegove djece najbolja jamstva za slobodu u dobru i za napredak u poredku, k čemu je crkva uviek podavala inicijativu. Sve nas uvjerava, da razpre, kojih je sada pozorište zemlja, samo k tomu služe, da se još bolje pokaže čudnovato jedinstvo velike katoličke obitelji, koja je složna u žarkom čuvstvu prama nebu, koje sve bolje uzvisuje slavu Vašega pontifikata.

U sried bojevah, koji biesne oko stolice Petrove, slažemo se mi iskreno u molitvah, nu bez straha, jer se pouzdano nadamo, da će doskora zapoviedju onoga, kojega ste Vi zastupnik, opet postati velika tišina.

Jasnoća, koja Vam sjaje iz posvećena lica pomnožava u nas hrabrost i uztrajnost, koja nam je toli od potrebe, da uztrajemo u pokusih, što će nam ih još naložiti providnost.

Ovakovom misli poklecamo sniženo pred noge Vaše svetosti i molimo otčinski blagoslov za naše obitelji i zemlju.“

Sv. otac odgovori sliedeće:

„Nikad nije bilo toli od potrebe, kao što je danas, da se opetuje molitva, što ju je božanski Spasitelj upravio svomu nebeskomu otcu: „da budu svi jedno š njim, kao što je on s otcem“ (ut omnes sint unum sicut et nos). Sili ove molitve zahvaljujemo, što ste vi, zastupnici svih zemaljah, sakupljeni ovdje; ovoj molitvi zahvaljujemo, da su biskupi katoličkoga svieta spojeni s ovom stolicom; s ovom stolicom, potrebnom središtu, kojemu teže svi stupnjevi katoličke hijerarhije svih točakah zemlje. Dà uviek nas neka spajaju veži vjere i ljubavi!

Vjera sadržaje sve čovječje znanosti u nauku, što nam ga je očitovao Isus Krst. Za njega je tekla krv mučenikah i djevicah; za njega je sjala kriepost i hrabrenost vjernih; vjera nedozvoljuje nikakova kompromisa, nikakove razprave, nikakove razpre, ona je po svojoj naravi ekskluzivna.

Ljubav je naproti ekspanzivna, ona se proteže na sve. Ja negovorim o onom ljudskom prijateljstvu, ne o onoj svjetskoj i romantičkoj filantropiji, naša se ljubav nesastoji od onoga duha koncesijah, koj teži na to, da posreduje jednakost neistine i istine; već naša je ljubav ona kršćanska kriepost, koja čini, da si iskrnjega ljubimo za volju Božju.

Potaknut ovom ljubavi mislio sam, da moram svietu razjasniti načela istine i pravednosti; potaknut ovom ljubavi izdao sam encikliku.

Nu da uzmogne govoriti onom slobodom, koja doliči Isukrstovu zastupniku, mora on, kao što ste kazali, imati slobodan prostor, mjesto, gdje ga ništa neprieči, gdje je neodvisan od silnih ovoga svieta.

Imade istina Bog mnogih, koji otimlju zastupniku Isukrstovu ovo zemljište, imade mnogih, koji, da mu ga otmu, riečju i pismom razširuju psovke proti njemu, neštedeći nikakove sramote, da ga njom okaljaju. On pako vraća onim, koji ga proklinju, ganut božanskom ljubavi, samo blagoslov svoj. (Živo uzrujanje).

Molio sam, da svim onim, koji ga niječu i nepoznavaju, pokaže istinu, i da ih povrati u jedinstvo. Izmolite sa mnom vašimi molitvami, da budemo svi na zemlji ujedinjeni u vjeri i u ljubavi, da uzmognemo jednom u jedinstvu sa sinom slaviti otca u vječnom blaženstvu.

Nek Bog blagoslovi vas, vaše obitelji i domovinu vašu, kao što vas blagosivljem ja:

Benedicat vos etc.“ (Domobran.)

Dopis.

Na kiseloj vodi. Evo Vam šaljem pregled naše lavantinske ili mariborske biskupije, možebiti da će koga od vaših čitateljah zanimati. Lavantinska biskupija obstoji od godine 1228., pa se u ono vrieme protezala više po koruškoj i štajerskoj njemačkoj strani, a dan današnji je sva slovenska, izvan njekojih njemačkih gradjanah. Biskupah broji od svojega postanka do sada 53. Dekanijah ima 24, medju kojimi je najveća mariborska sa 29,488, a najmanja vuzenićka, brojeća samo 7244 duše. Župah imade 172, na kojih je još 189 kapelanah namješćenih, a 21 manjka. Lokalnih kuracijah broji 45, a beneficijah 6, medju kojimi su 3 već propala. Svih svećenikah u duhovnoj službi ima 392, a u drugih službah zajedno s redovnici 59. S mirovine živućih i nemoćnih je 49. Svakolika biskupija dakle broji 475 svećenikah, od kojih 14 izvan nje stanuje. Crkvah i kapelah ima 620. Broji dušah 421,266. koj je broj od lani narasao za 2772. Bogoslovacah u Mariboru ima 61, a gimnazijskih seminaristah u biskupijskom zavodu „Maximilianum Victorinum“ imenovanom u Celju 38. Prošle godine umrlo je 13 svećenikah. S odgojem mladeži kod svih javnih školah i odgojilištah pod upravom i nadzorom biskupijskim bavi se 551 učitelj, i 12 učiteljicah, a medju njimi 241 kateheta. Svagdanjih učenikah bijaše prošaste godine 31,452, a nedjeljnih i opetovnjakah 10,462. Umrlih svjetovnih učiteljah god. 1864. broji se 14.

Slekovčev.

Viestnik.

Iz Zagreba. Dne 15. t. m. izdao je uzoriti g. stožernik i nadbiskup zagrebački pastirsku poslanicu na svoje duhovničtvo povodom tim, što će se, sva je prilika, na skoro sazvati naš sabor. Razloživ bistro nj. uzoritost, koliko dobra domovini donieti, a koliko opet joj zla može nanieti predstojeći sabor prema tomu, kako postupao i zadaću svoju vršio bude, nagovara svoje svećenstvo u oči toli važnoga čina na mir i slogu, te ga otčinski opominje, da se svega čuva, što se zrelu sudu i svećeničkomu značaju te svrhi sabora protivi, već da, čim bi se ova svrha tim lakše postigla, u koliko umjerenost i razboritost dopušta, na to iskreno sudjeluje; jer tako postupajuć zadovoljit će najbolje zahtjevom savjesti i zvanja svoga, a radit će što više u prilog pravoj sreći svoje domovine.

— Uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup zagrebački poklonio je i ove godine 100 for. vr. au. na podporu ubogim učenikom ovdašnje realke.

— Ravnateljstvu ovdašnje gimnazije predao je presvietli gosp. biskup Ivan Kralj 100 for. za školske potrebe siromašnijih učenikah.

— Glasa se, a javljaju već i novine, da je g. Janko Jurković, bivši perovodja kod hrvat. slav. dvorske kancelarije, imenovan nadzornikom pučkih učionah za Hrvatsku i Slavoniju i savjetnikom namjestničkoga vieća.

— Gospodi župnikom i ostalim skrbnikom ili dobročiniteljem crkvenim imamo obznaniti: da se izpovjedaonica g. Gjure Šviglina, stolarskoga meštra u Zagrebu, kojano bijaše na prvoj hrvatskoj izložbi, i za koju isti meštar dobi prvu nagradu t. j. srebrnu kolajnu, nudi na prodaju. Izpovjedaonica je napravljena u gotičkom slogu od hrastova uljem napuštena drva; a na njoj imadu četiri od drva izrezana i bojadisana kipa, naime: sv. Petra, sv. Ivana Nepomuka, sv. Mandaljene i sv. Monike. Ciena joj je 325 for. Bolje se obaviestiti o tom hvaljenom djelu i pogodbi može svatko kod samoga meštra u gornjoj Ilici br. 721. Tko ju je svojima očima vidio, svatko nepristran može pristati uz pohvalu razsudnoga odbora, te posvjedočiti, da bi to djelo

bilo i za ures crkvi, i za veliku udobnost izpovjednika i pokornikah.

Iz Pešte. Župnik Ivan Munkay napisa knjigu pod naslovom: „A 89-diki elvek," te je izišla kod Hartlebena. Razloženi su u toj knjizi pobližje s vida kršćanstva i povjestnice neznabožnom filozofijom i načeli francezkoga prevrata od god. 1789. prouzročeni zamršaji u družtvu i državi. Odsjek bogoslovni kr. sveučilišta peštanskoga ovjenčao je to djelo nagradom iz Horváthove zaklade, a dan današnji zaslužuje pozor od svakoga katolika.

Iz Beča. „Morgenpost" nosi u br. 73. od 14. Ožujka djelomice iz „Fremdenblatta" izvadjenu, a djelomice svojimi bockavimi primjetbami popunjenu viest s nadpisom: „Nova kanonizacija." Ta kanonizacija imala bi biti bližnje nedjelje u Beču. Kad su prvi put lies o. K. Hofbauera položili u raku, tada da nije ostao na zemlji, nego se sam od sebe digao i lebdio u zraku. Najdivnije čudo, koje, kako se priča, učini budući svetac (život mu naravno nebijaše svet), bijaše ovo: (Tu se na široko pripovieda, kako je jedan čovjek, koj je bio zapao u veliku nevolju te već odlučio sam si prekinuti život, došao na grob bl. otca Hofbauera moliti, te sbilja iz nenada na izlazku iz crkve od poznate si gospodje dobio na posudbu 1000 for., čim se oslobodi zla.)

Nezna se, što se u toj pripoviesti više čovjeku mrzi: da-li krupna budalaština ili budalasta zloba. — Proglasiti koga za svetca može se samo u Rimu i to poslie višegodišnje stroge iztrage. Pripoviest, kako je lebdio lies, zlobna je izmišljotina; a ona o „nesretniku", koju „Morgenpost" tako krasno prlpovieda, bolje bi bilo, da ju niti spomenula nije, van ako nije hotjela dokazati, kako je tim čudom s onom gospodjom učinjena varka. Bilo kako mu drago, najveće je čudo, kako „Morgenpost" može svoje čitatelje vući za nos ovakovimi priesnimi izmišljotinami, ili kako se kršćanski puk nestidi, gdje ga židov drži za budalu.

Iz Rima. Na 9. Siečnja sakupio se pod predsjedničtvom sv. otca sbor sv. obredah, te s ostalim odlučeno je i to: da se bez odvlake započme posao za kanonizaciju blaženoga Jozafata nadbiskupa polockoga i mučenika. Blaženi Jozafat Kunčević poslovaše apoštolskim trudom oko obraćenja razkolnikah i protestantah svoje nadbiskupije; a sbog toga napadoše ga krivovjerci 12. Listopada 1625. javno na trgu, ubiše ga, te po ulicah vučena baciše u vodu. Papa Vrban VIII. pribroji ga 16. Ožujka 1643. blaženim mučenikom te dozvoli bazilijanskomu redu i svim crkvam rusinske nadbiskupije, da smiedu njegov dan 12. Listopada obslužavati misom i časoslovom. Bl. Jozafat naime bijaše reda bazilijanskoga.

Iz Pariza. Pastirska poslanica parižkoga nadbiskupa, koja u obstojećoj razmirici medju vladom i biskupi nije bez važnosti, izišla je 18. Veljače. Različiti glasovi raznosili su se o njoj, a pače govorkalo se, da ju je mnsgr. Darboy prije pokazao caru, a ovaj ju odobrio. — Sutradan proglašena je u svih župnih crkvah parižkih, a jedan o francezkom novcu zavisni njemački list tvrdi, da je ta „poslanica ugodila i svećenstvu i puku; jer francezko svećenstvo u obće počelo je dozivati se pameti te postaje razumnijim." „France," koja je iz ovoga spisa već 18. Veljače naprvo povadila glavne stavke, dokazivaše, da se preporno pitanje jošte nikada nije tolikim oštroumljem, velikom nepristranošću i pravim nabožnim čuvstvom razpravljalo.

„Patrie" pristade uz tu dvoličnu pohvalu, a povrh toga hvali pismo, da je vrlo i „vještinom govora" i „bezobzirnošću suda." Isto tako sviknu se pastirska poslanica „Constitutionnelu" i „Paysu."

„Sve kršćanske duše i francezka srca, piše „Constitutionnel," mora da gane govor biskupa, koj, nepopustiv ništa od svojih načelah i nauka, ostaje čvrsto na staništu svojega vremena i svoje zemlje. Svakomu hotjet će se čitati i primiti k srcu ovo pismo, koje sjeća na liepa vremena kršćanske besjednosti, a odsieva čistom viernošću naprama crkvi, sv. otcu i Francezkoj."

Još je za veće čudo, što je organ princa Napoleona s ovom poslanicom s većine zadovoljan.

Ali težko da bi se platio trud, kad bi to pismo obširnije priobćili; zato vadimo samo poglavite stavke. Razloživ biskup, da na državnu uredbu francezku neudaraju odsude enciklike baš ništa, nastavlja:

„Budi nam sada dopušteno, pustiv s oka podredjene točke poći na svrhu, koja je mir i sloga. Nam to nije po ćudi tražiti na čovječanstvu slaboće i nestašice, da joj spočitamo nesavršenost i pogreške jednoga dana. Imajući ćuti više za njegove velike vrline, nego jada sbog njegove krhkoće, tražimo mi radje na njem ono, što je njemu na čast, i sbog šta ga mi većma štovati i ljubiti moramo. Mi znademo, da ćemo tim pogoditi misao parižkomu svećenstvu, koje, nesvrgnuvši s uma, što je vjekovita i absolutna u načelih, nezaboravlja ipak niti ono, što je promjenljivo i relativno. Mi mu sigurno nebi ni hotjeli kod čitanja ove poslanice stavljati na jezik riečih, koje se bez uztezanja nebi mogle izustiti; jer bi bile nepravedne i za našu zemlju, i za one, koji njom vladaju. Ne, domovino moja! ti nezadaješ brige onim, koji te poznavaju, te nećeš ništa da učiniš, što bi liepu slogu medju državom i crkvom moglo smutiti ili spasonosni upliv vjerozakona u staroj Europi oslabiti . . . . ti si vojnik Božji te nećeš zapustiti bezobrana svećenika."

„I Vi ćete sv. otče! čuti prošnje onoga, koj nije najmanje vjeran od Vaših sinovah . . . Vi sto poglavite bludnje našega vremena naznačili i odsudili. Obazrite se sada na ono, što u njem ima poštena i dobra

i pomažite ga blagodati svoje molitve i ugledom svojih savjetah . . . Vam se dolikuje, da razum s vjerom, slobodu s ugledom, politiku s crkvom pomirite. . . Izjavite iz svoje velesvećeničke duše jednu onih riečih, koje prošlost ostavljaju, sadanjost umiravaju, a izgled u budućnost otvaraju. . . . Sadanja Europa naliči brodaru na uzburkanu moru, koj nemore da obrodi grebena. Vi jedini kao nasljednik galilejskoga ribara možete pomoći čovječanstvu, greben budućnosti obroditi, te s manje neizvjestnosti i pogibeljih s nova nastaviti put vječne svrhe."

Iz Španjolske. Dominikanski red broji sada polag sbroja u jednih španjolskih novinah 200,000 mužkih i 300,000 ženskih članovah. Dieli se pako na 252 pokrajine i 26000 samostanah, od kojih 5 ima u Palestini, a 30 po ostalih zemljah turskoga carstva. Ovaj red dade do sada 7 papah, 3002 biskupa i 3591 svetca, od kojih je 1700 preminulo mučeničkom smrću.

Iz Londona. Sprovod kardinala Wisemana obavljen je tolikim javnim udioničtvom, da se i tu pokazalo izvanredno štovanje, što ga je „veliki stožernik" stekao kod svih razredah pučanstva.

Uz sprovodne svečanosti, kakovih Englezka poslie pokopa kardinala Pola god. 1558. nevidje, odpraćen je dne 23. Veljače poslie podne stožernik Wiseman na mjesto svoga zadnjega počinka na kensal-greensko katoličko groblje u Londonu. Zadušnice obslužene su u moorfielskoj crkvi, a započeše u 11 satih. U crkvi neostà niti jedno mjestance prazno. Medju prisutnici bijahu zastupnik obudovljene kraljice francezke Marije Amalie, grof Chabannes, poslanici francezki, belgijanski, španjolski i gotovo svih drugih katoličkih europejskih vlastih; earli Malmesbury, Courtenay, Buchan, i član parlamenta Pope Hennesey. Većinu pobožnikah sačinjavahu očevidno najodličnije katoličke porodice zemlje; al je bilo i mnogo protestantah u hramu. Sredinu crkve zapremahu članovi katoličkoga duhovničtva, došavši sa svih stranah kraljevine, do 200 na broju, kanonikah, doktorah bogoslovja i ostalih svećenikah. Biskup Morris služaše zadušnu misu. Moćno je na slušatelje djelovao dušom potresujući Dies irae. Po zadušnicah besjedjaše Dr. Manning pogrebno slovo, koje trajaše pódrugu uru. Requiescat in pace zaglavi žalobnu svečanost u crkvi. Medjutim je gradsko katoličko duhovničtvo uredilo sva potrebita za sprovod. U petdeset crninom obavitih kočijah vozjahu se s preda svećenici i biskupi. Za njimi vuklo je šest vranacah mrtvačka kola, a za ovimi sliedjahu kočije pokojnikovih rodjakah i prijateljah, karuce poslanikah, biskupah itd. bez kraja i konca. Sav put od crkve do groblja, preko dvie ure dugačak, bijaše posut nebrojenimi gledaoci; na svih prozorih, na svih doksatih, dà na istih krovovih bijaše se skupio silni sviet. Najmanje tri četvrtine dućanah, kud je sprovod prolazio, bijahu zatvorene. U pet satih prispio je provod na groblje, a ovo je sviet dubkom napunio, premda je vrieme bilo što nepogodnije. Već se mrak hvatao, kada su ovdje svršeni obredi.

„Times," inače katoličkim stvarim vrlo neprijazan list, zaključuje svoje izvješće o sprovodu kardinala Wisemana ovimi riečmi: „Premda je noć brzo nastala, upotriebi ipak silni sviet rado dozvolu, da još jednom pogleda u otvorenu grobnicu muža, kojega će se uspomena u Englezkoj s mnogo većim udioničtvom, dà i s udivljenjem štovati, nego-li bi čovjek ikada mislio bio prema tomu, što je on bio ponajglavnijim poticalom jedne od najžešćih vjerozakonskih razpravah u našem vieku. Što se tiče učenosti, blagosti i bogoljubnosti, projti će mnogo vremena, dok rimokatolička hierarhija u Englezkoj nadje opet čovjeka, kakov bijaše Nikola Wiseman."

Iz Amerike. Podpuna i bezuvjetna sloboda crkve u saveznih državah doniela je neobhodno to, da sada neima nikakova prava niti povlastice. S toga su i njezini službenici, svećenici, redovnici i klerici podvrženi vojničkoj dužnosti, tim većma, jer su se protestantski pastori namah s prvine polakomili za vojničkimi častmi, tako da je n. p. protestantski biskup g. Polk ujedno i general u ustaškoj vojsci. Jer pako katolička crkva svojim posvećenim službenikom zabranjuje naročito i strogo vojničku službu, a savezna vlada barem neće da itko dojde u protuslovje sa svojom savješću, to se stavlja na sjeveru onim svećenikom, redovnikom i klerikom, na koje padne kocka, na izbor: hoće-li staviti mjesto sebe u vojsku zamjenika, ili se sami glavom podvrći dvorbi bolestnikah i drugim mimogrednim vojničkim poslovom. Stranci pridošlice, ma kako dugo proživjeli u Americi, prosti su na sjeveru od vojničkoga ždrebanja; ali ne tako na jugu, gdje već nije dopušteno ni zamjenika staviti, jer se svaki tielom sposoban čovjek sili na vojničku službu. Od prilično mnogih svećenikah, koje na sjeveru pogodi vojnička kocka, većina je jur od samih občinah oproštena, prije izplatom 300 dolarah, a od jedne godine zamjenikom; mnogi pako stupiše u vojsku kano vojni kapelani, kojih je prvlje uviek manjkalo. Tako n. pr. nemogaše biskup nashevillski, koj je prije rata za 13000 dušah imao samo 11 svećenikah, premda mu je biskupija obsegom deset putah veća, nego koja velika biskupija u Europi, a broji preko miliuna stanovnikah, zadovoljiti vrućim prošnjam raznih pukovnikah, dok napokon minuloga proljeća neuhvati sgodu, te posla benediktinca iz St. Vincenta o. Emerana Bliemla, koj je prije četiri godine od svoga opata dobio nalog, da u Nashvilleu, ako bude moguće, utemelji samostan svojemu redu — k 10. puku za vojnoga duhovnika. Na žalost pogodjen od zrna u boju kod Jonesbora u Georgiji pogibe, baš kad je smrtno ranjena vojnika tješio posljednjom vjerozakonskom utjehom.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 13. **U ČETVRTAK** **30. OŽUJKA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Slika sv. Bogorodice.

Duhom kršćanskim opojenoj razmnivi predstavlja se presveta Djevica u takovoj krasoti i milini, kakovu si nju samo predstaviti može ljudski uzhićen um. Akoprem nje, čijoj se ljepoti isti angjeli i ostali nebešćani klanjaju, dovoljno narisati nemože, trudi se ipak ljudski duh svom vještinom, da kistom ili dletom napravi, a perom napiše što ljepše znade njezinu sliku. Uzvišeni su slavospjevi sv. Bernarda, Ivana Zlatousta, Ivana Damascena, Nicefora, Simona Metrafraste i drugih, divnih tih uzorah blagorječja o bl. Djevici Mariji, nu ipak jošte je uzvišenija njezina ljepota, njezino dostojanstvo tako, da oni prama ovomu skoro izčezavaju. Kako dakle da se usudi pero obična čovjeka proslaviti samo sliku one, koju su proslavili jezici zlatoustni i angjeoski? izvan, ako ga na to nepoпuka djetinja zaufanost prama istoj, koja preblaga i tako malene darove hoće primiti, te u izobilju svoga milosrdja izpričati ono, česa se bojimo.

Koja je to najljepša slika Djevice vrhu svih djevicah? Tu bi rado u najglasovitijoj ljevarni, al ne od tuča, već od suha zlata dao saliti i biserom ju nakititi, ili kistom najizvrstnijega umjetnika naslikati, da uzmognem. Pomaže mi predočiti si ju sv. Ivan, koj, opaziv ju u otajstvenoj prikazi, jur od davna odkri ju svietu, te imadosmo priliku toliko putah s uzhitom motriti ju u crkvah katoličkih.

Djevica puna krasote stoji na kruglji zemaljskoj i vrh glave sjaje joj zviezdeni vienac, u naručaju nosi diete, u ruci drži lier, pod petama joj mladjak mjesec, a stopom gazi ljuticu zmiju.

Što znači ta slika još u prastaroj dobi u sv. crkvi običajna?

Duboka da jest smisla, svaki duhovnik dobro znade; misao s njom spojena vele je važna, buduć da se njom crkva služi, u njoj pako, svetoj i sveobćoj, ništa se nerabi, što nebi bilo shodno, uzvišeno, znamenito.

1. Djevica stoji na kruglji zemaljskoj, jer i ona je kći zemaljska, niknula iz središta čovječanstva. Stoji na zemlji, ali tako, da je zemlja kao podnožak njezin, a to zato, jer ona otresav prašinu zemaljsku ostade najljepši ures zemlje — kruna stvorovah — kraljica svieta. Zemlja joj leži pod nogama; jer nehlepeć za dražestmi svieta uzdiže se nada sve zemaljsko. Stoji osovljena pogledom uprtim u nebo, nogama u prašini; jer duh njezin, srce i sva čuvstva, sve težnje bijahu uprte u nebo: tamo je gledala moleća, tamo zamišljena, tamo obraćena u tuzi i radosti. Duša joj spadaše u nebo, a tielo k zemlji. . . . „Gdje joj blago, tamo i srce." — Ona stoji u vis; jer patnje i skušnje nisu jê prignule; ona jaka kao izborno nanizana četa stojaše nepomično pod istim drvetom križa. Zato se slika stojeća.

2. Sjajni vienac od zviezdah kruži njezinu glavu.

Zviezde, nebeski biseri, pred kojimi potamnjuju svi zemaljski, čine joj krunu, i to punim pravom; jer kakovim je pravom ona možna vladarica zemlje, većim jošte pravom jest ona kraljica nebesah, ogrnuta zlatnim ruhom divnih bojah. Ali zašto? pitaj. Radi djeteta, štono ga drži u naručaju. Tko je to diete? On sam kralj kraljevah, Bog možan, bezsmrtan, veleslavljen u vieke! Ona je majka Božja: to joj je najveći stepen časti. Zato nosi krunu, zato ju pozdravlja nebeski poslanik blaženom medju ženami; zato ju blaženom opjevaju svi narodi; zato je kraljica angjeoska. Jošte jedan put pitaj: odkuda njoj tolika slava? Sinak udieli ju majci! Klanjajuć se dakle njemu, i nju častiti imamo. Zaisto prekrasan je nebeski svod, obasut svietlimi zviezdami pomičnicami i stajalicami; ljepše

je još od ovih sjajno sunce, koje iz vlastitoga svoga vrela sipa svjetlost zviezdam i svemiru tako, da i nadalje neizcrpivo more svjetline ostaje. Isto sunce jest Isukrst, zviezdice su sveti odabranici, a medju njimi najljepša danica Dieva Marija! . . Zašto jošte Bog nju samu odabra izmedju svih kćerih zemaljskih za majku svoju? Radi same njezine nutarnje vrline, porad visine njezina ćudoredja, porad izvrstnih kriepostih; pak upravo to su one krasne zviezdice, koje kruže i rese njezinu djevojačku glavu tako umiljno, tako očima ugodno, kano one sjajno titrajuće stanovnice modroga neba. Traci njihovi ostanu neokaljani, ako se baš upiru u kalužu i smet; a tako i Marijine kriepostі ostadoše podpune, savršene, nit malo okaljane, akoprem ona življaše uposried griešna svieta: uposried licumierstva žudinskoga i lukavštine samaritanske. Ona je živa podoba mirisnoj ružici jeričkoj, cvatućoj medju trnjem; neuvehlu pupoljku, pod kojim zmije čame; — punomu klasu, koj iz sredine korova uznosito diže glavu; ravna zdravu usried okužene bolnice — samotnoj onoj zviezdici, koja iza nebeske dûge milo proviruje.

Zviezde uviek zadrže svoju sjajnost. Zar se nezna, da one jur tisuće godinah bliešte, onako jasno kano kad su stvorene, jasno izlazeć, a tako i zalazeć: upravo tako zadržaše kriepostі Marijine svoju jasnost na prkos zavisti paklenoj, koja niti za čas nemože jih potamniti, za da u vječnosti tim jasnije svietle. Zato ju i slave sva koljena krstom, onim poružnim njekoć drvom, spašena; ona njim svim kao predhodnica razsvjetljuje samotno putovanje — tmastu noć zemaljsku za sretan Vidovdan u vječnosti.

3. **Snježna kita liera u ruci** sv. Djevice predstavlja njezinu nebesku čistoću, angjeosku nevinost.

Već u starom zakonu kovčeg zavjeta, u kojem se čuvahu urezane na dviuh pločah Božje zapovjedi, lonac mane i šiba Aronova, bje na uglovih lierom izkićen: kako-li mnogo bolje da nedolikuje taj ures bieloga liera kovčegu novoga zakona, koj čuvaše živu Rieč upućenu? Baš zato i crkva oziva tu sv. Djevicu kovčegom zavjeta, škrinjom mira Božjega! Na nju samu smieraju rieči one mudroga pjesnika: „Kano lier usried trnja, tako si i ti medju kćermi Adamovimi.“ Kako god lier poradi čarobne bjeline, ljepote i omamna mirisa drugo bilje, cvieće i bodljivo trnje nadkriljuje, tako je Marija Djevica uzvišena porad čistoće i nevinosti nada sve stvorove. Ona čisto bje začeta, čisto porodjena, čista u životu, čista dokonča se, i kao prečista bje u nebo uznieta. Njoj pripada u ruku lier, taj liepi bjelobojni cviet — slika neokaljane čistoće.

4. **Sveta Djevica gazi nogama mjesec mladjak.**

Slika ta proteže se na izreku mudroga Siraka 17, 12. „Sveti čovjek ostaje u mudrosti kao sunce, a ludjak kao mjesec mienja se.“ Sunce dakle jest prilika stalnosti, mjesec pako promjenljivosti. Vidimo, kako se sunce čitavo kaže svaki dan; ne tako mjesec, jer nerazsvjetljuje vaviek naše noći, kaže se bo diomice. Mjesec dakle pod nogama odičenoj Djevici znači: da ona nestalnosti svieta, himbi, varavoj promjenljivosti nije podvržena. Čvrsta temelja nada svom taštinom uzvišena stoji tako, kako ju predstavlja sv. pismo: uviek čvrstu, nepomičnu, uviek Bogu vjernu u radostih i patnjah, nebludeću po stranputicah, uviek sniženu, krotku, trpljivu, uviek sjajnu u kriepostih kao sunce.

Mjesec pod nogama nebeske Djevice imade još i drugo znamenovanje. Surova sila zakletoga neprijatelja kršćanstva Turčina provali kršćanske države god. 1571., da vjeru Isusovu svu utamani. Tada zabrinuti kršćani pod zakriljem kraljice nebeske kod otoka Lepanta pod vojvodom vitežkim Don Juanom trideset tisućah Turakah u slavnoj bitci potukoše, pet tisućah ih zarobiše, još dvadeset tisućah zarobljenih kršćanah od težka jarma oslobodiše i svu skoro tursku pomorsku silu uništiše, dočim s kršćanske strane pogibe jedva pet stotinah vojnikah. Vjekovita uspomena ote slavne pobjede jest svetak krunice marijanske ili „Čiselska Nedjelja.“ Isto tako kršćani u ime Marije silnu tursku vojsku, zadavajuću užas i trepet tja do Beča, tu ju pod vojvodom poljskim kraljem Ivanom Sobieskim god. 1683. slavno obladaše, jatomice protjeraše, i čitavo njihovo taborište zaplieniše. Na zahvalnu uspomenu toga uzdarja zvoni se u jutro na pozdrav Mariji, i to u Beču ob 7. uri; a na vjekovitu slavu Mariji obladalici, kojoj se ista pobjeda pripisuje, naredio je sv. otac papa Inocent XI. svetak presv. Imena Marijina za vas kršćanski sviet, a taj se u našoj crkvi u osmini svetkovine narodjenja bl. Djevice i sada svetkuje. Trokratna pak zvonitba na pozdrav Gospin obstojaše u kat. crkvi jur od prije. Mariji obladalici imade se zahvaliti na pobjedi pod Biogradom 1471. nad Turčinom pod vodjenjem Ivana Kapistrana, gdje je neprijatelja stotina tisućah potučena. Ponizna uspomena na otu moćnu obranu jest zvonitba na pozdrav Gospin o podne. Kod svih ovih nad glavnim neprijateljem kršćanstva i ostalih mnogih čudnovatih dobitakah, kojim vjekoviti spomenici i kao zalog pomoći jesu marijanske svetkovine, premožnom zaštitnicom izkazala se je Marija. Nevjernih Turakah odlični biljeg i stieg, što ga ciene kao kršćani krst, jest polumjesec. Gdje god ga indi vidimo pod nogama prečiste Djevice, neka nam

dojdu na pamet čudnovate pobjede, štono jih Marija nam izprosi od Boga; a pogled istoga polumjeseca budi nam ponukom, da pomoć uprosimo u Marije, koja je pomoć ljudih kršćenih, protivnica nevjerah, popravljateljica razkolničtva.

5. Što jošte u slici Marijinoj ostade neprotumačeno jest ona ljutica zmija, čiju glavu blažena Djevica mrvi. Zmija, to jest onaj zavistni dušmanin čovječanstva, od pamtivieka pakostni neprijatelj; takov bo pokaza se Evi. Njegovo bitje jest lukavština, podmuklost, himbenost; djelo pak: otrov, skvarenost. Otu paklenu zmiju mrvi Marija uslied proročanstva Božjega: „Neprijateljstvo ću zametnuti medju tobom i ženom, medju tvojim porodom i njezinim, ona će tebi satrti glavu, a ti ćeš zasiedati peti njezinoj.“ Najjača klica života zmijina stoji u glavi. Smrviti dakle zmiji glavu toliko znači, koliko zlobniku svu moć oteti, i njega posve utamaniti. Dotična proreka toliko se na Mariju proteže, koliko je nedvojbeno, da je ona pobjeditelju aždaje paklene, staroga onoga lažca, te odrešitelju iz okovah sotonskih i verigah grieha Isukrstu preslavna mati. Zato i polag jedne druge slike predstavlja nam se s djetetom na kruglji zemaljskoj, u kojoj je ustobočen krst; Isusu pako gospodaru svieta, čijega kraljevski znak pobjede jest slavni krst, u ruci žezlo, kojim satire glavu zmiji. Ali u drugom smislu Marija ipak sama jest sbilja pobjediteljica zmije, jer kako je zmija prilika zlotvora, tako je i zla samoga u sebi, to jest grieha. Taj nesmjede nit s daleka presvetoj Djevici približiti se; ona ga posve satre. Kako je zmija lukava, podmukla, ne manje takov je i grieh. Zmija se bliešti, pak je ipak gadna; tako i grieh predstavlja se premamljiv i nježan, al ipak što imade gadnijeg od njega? Zmija zasieda kriomice iz busije na plien svoj, te iznenada pohiti nanj; a tako i grieh u tmasti snuje zločine, svjetla se boji, i upravo onda, kad nismo na oprezu, kad malo nanj pazimo, jest najpogibeljniji. Zmija se vijuga i puza; baš tako i grieh, dočim kriepost ravnim putem nebojazno stupa. Zmija je čemerna, ujede te usmrti; baš tako i grieh, koj zdravlje, život duše, posvećujuću milošću otimlje i smrt duše pospješuje. Zmiji utečeš biegom; — griehu pak bježeć oda zla. Ujeden od zmije traži liečnika i uztuk; ranjen od grieha neka uteče k liečniku duše, da ga vida, i vodi k vrelu milostih, te mu dade sredstvo oživljujuće. Temelj života zmijina stoluje u glavi, jad pako ili otrov u zubih: koj će dakle ubiti zmiju sigurnije, neka samo u glavu joj nišani; glavni pako temelj grieha, koj lukavo podgriza život, te smrtni mu zadaje otrov, jest oholost, sebičnost, od kuda ti griesi izviru tako, da ako se samo one utamane, onda i strast za slavom — strast za imetkom i užitkom — onda i grieh sa svimi strastmi jest pobjedjen. Upravo otu ružnu glavu zmije i grieha satrla je Marija; zato i ona kao pobjediteljica vitežka postade najsvetija, najizvrstnija od svih stvorovah, zaodjevena bisernim plaštem milosti, uzveličena od Spasitelja, postade kraljica angjeoska, kraljica svih svetih i djevicah, za da ju slave svi rodovi u njezinih blagdanih, ponajbolje nasljedovanjem preliepih njezinih kriepostih.

Motreć sliku Djevice najsvetije, kako ju nacrta u svojoj otajstvenoj objavi sv. Ivan, tko neznade, kako živo ista djeluje na sve kotrige, na svega kršćanina, koj cieni katoličko štovanje slikah; kako probudjuje misao i želju sve što bolje priličiti istoj slici, i onoj, koju predstavlja.

Slika Bogorodice kaže: da glava kršćanina, pogled, srce, ruke, čuvstva, njegova težnja, hliepnja, ljubav, kretanje, sve prama nebu da bude okrenuto. Glava kršćanina ima biti ovjenčana sjajnošću kriepostih, koje još i onda sjaju, kad jur svi titrajući sapunski mjehurići tašta svjetskoga slavlja, sve dražesti u ništa se razprše; glava neka bude okrunjena lovor-viencem zviezdosjajnih čednostih, koje bistrinu svoju onda još zadrže, kad sve kruglje na svietu izgube sjajnost... U ruci kršćanina neka cvate lier nedužnosti, čistoće, muževna stalnost neka ga odlikuje u dobru, da priliči nepomičnomu suncu, ne pako mieni nestalna mjeseca. . Noge smjelo i odvažno neka gaze grieh; on bo nesmie gospodariti nad njim, dočim ima jedna, koja mu je jur veliku moć otela. Pod noge s gadnom zmijom paklenom, da nezasieda; jer jád njezin nemože iz zubih, dok je stieg krsta nuz lier nevinosti u ruci. Marija slavna pobjediteljica zmije to sama izkusi, zato i poziva: „Osmjeli se kršćanine i ti“; ona prosi za te, da njezin božanstveni Sin u borbi bude tvoj pomoćnik. Nedaj da uvehne vienac tvojih kriepostih, nedaj usahnuti kitici bieloga liera. Stara zmija neka pod petama smrvljena stenje, da se uz zaštitu častne Dieve vienac tvoj pretvori u zlatnu krunu neopovrzive nebeske miline, kitica liera u zelenu grančicu masline blažena pokoja, u lovor-kitu slavne pobjede, a trudne noge da opočinu kod otca svih milostih. U to ime moli ili pjevaj: „Udostoj me Djevice presveta! da te slavim — daj mi jakost proti neprijateljem tvojim.“ *Župnik k . . . lski.*

Pošurice sa slunjskih brdah.

(Konac.)

III.

Josipu II. rimsko-njemačkomu caru bio je papa kumom; a taj je kumić rušeći crkve, dokidajući samo-

stane, krojeći sustave bogoslovnih naukah, ukidajući blagdane, grabeći zadušbine toliko jada svojemu častnomu kumu zadavao, da je starac papa glavom u Beč pohrlio, moleći i proseći piljunka, da od toli po crkvu pogubna djela odustane. Popečitelj Kaunic razdrieši sve moguće rugalice u kazalištu, na ulicah i u tiskanicah, da je sveti otac sa svojega u Beču boravljenja gorki čemer pečali pio. Na pritužbu, što mu se tako radi, reklo mu se: kod nas je sloboda savjesti i sloboda tiska.

I sada slavno crkvom katoličkom upravljajući, toplimi suzami priestol sv. Petra zalievajući papa Pio IX. jest krstni kum djetetu Francezke. Doduše piljunak srdačno svojega kuma pozdravlja; ali otac mu zaboravlja duševno rodbinstvo, te u taman na mrtvo ime ruži i pečali si kuma. Prava je nesreća s papinskim kumovanjem.

Slobodouman muž s priestolja reče: „Volja jest vlade, da se načelo slobode vjerozakonske podpuno u život privede, ali uza to se nezaboravi, da je Francezah većina katoličke vjere. Ovo vjeroizpoviedanje nije nikada slobodnije bilo. Provincialne sinode sastaju se bez zapreke, a biskupi se podpune slobode u vršenju svoje posvećene službe uživaju.“ Ove se besjede slušale i vjerovale, pače mnogo govorniku koristile, jer francezko svećenstvo sbilja povjerovalo, da će mu bolja i prijaznija budućnost sinuti.

Nu malo postojalo vrieme, pa se vidjelo, da se besjede izustiše samo s toga, da se pritaji, što se mislilo.

Bjeganje papino, francezko maslo; poubijanje papinske vojske, francezko djelo; ugrabljenje patrimonija sv. Petra, francezka ruka pomagala.

Tako častio kum kuma.

A sada se tamo priete, da će crkvu od države oddružiti. To će reći: oduzeti će se crkvi državna podpora, svećenstvu plaća.

Niti to nije najgore!

Isus nije imao nikakove plaće, nikakovih dohodakah, pače niti mjestanca, da nasloni glavu — vendar je za sebe i za Petra platio mito.

Apoštoli neimadoše kao vjeroviestnici nikakove plaće niti dohodka. Isus im reče: kamo pridete, što vam dadu, jedite — a sobom niti torbe nenosite.

Prva tri vieka niti papa, niti biskupi, niti svećenici neimahu nikakove ljudske plaće, a znamo, da je bilo revnih učiteljah, svetih svećenikah, molećih za pogane care i služećih u svakoj prilici vladi i ljudem.

Da vidimo bar njeke države u tom zanimivom pitanju našega vieka.

U Americi neima svećenstvo nikakove plaće od države; a gdje bolje napreduje katolicizam?

Englezka porobivši i goneći katolike mastne nadarbine udielila duhovnikom državne crkve, a katoličkim niti sada nedaje ništa; a tamo katolicizam napreduje.

Niti u Talijanskoj neplaćala država svećenike; a gdje su cvale ljepše umjetnosti i svete znanosti od Talijanske? gdje je bila štovanija katolička vjera?

U Austriji neima svećenstvo plaće, izuzam osam pukovnijah krajišničkih, i župe podignute na trošak vjerozakonske zaklade; vendar Austriji prigovaraju, da je katolička.

U Španjolskoj svećenstvo nikako neplaćaju, a jednom ga jur oglobiše; — pa se viče, da Španjolsku zastire mrak katolicizma.

U Turskoj katoličko svećenstvo nije plaćeno, a katolici i redovnici častno se vladaju.

U Francezkoj neimahu svećenici plaće sve do njekle, nu kada jim oteše zaklade, kojimi jih bogoljubni kralji i velikaši i pobožna sirotinja darovala, metnuše jih na plaću državnu; država si nametnula teret, kojega bi se sada rada riešila.

Mislite-li, da će siromašno svećenstvo biti vam sredstvo vaših namjerah?

Mislite-li, da će se siromašno katoličko svećenstvo iznevjeriti katolicizmu?

Katoličkomu svećenstvu netreba topovah niti vojnikah, da čuva vjeru, niti novacah, da ju kupuju i plaćaju. Sv. Pavao reče: „Oružje našega vojevanja nije tjelesno, nego silno po Bogu na porušenje tvrdjah, dočim rušimo odluke i svaku oholost, dižuću se proti poznanju Boga, a zarobljujemo svaki um na pokornost Isukrsta, i u pripravnosti imamo osvetu za svaku nepokornost.“ (2. Kor. 10, 4—6.)

Katoličkoga svećenika imovina jest baština siromakah; katoličko svećenstvo neveseli se bogatstvu, niti se plaši siromaštva; bude-li duhovnik sasvim ubog — svoje ga ovce neće ostaviti niti gladna, niti žedna, niti naga — ma baš se od kuće do kuće prehranjivao.

Budi rečeno: Roditelji će slati djecu na kršćenje, svećenika će zvati na krstitke; žene dojti će na uvedenje poslje poroda u crkvu, donieti će pogaču; vjernici će se ženiti, svećenika pozvati će na pir ili svatbu; ljudi će umirati, svećenik će na karminu. Priskočit će Bog, da rodi konoplja i lan, u župi prelicah i tkalicah, eto i svećeniku košuljah i prtenine. Odličniji i imućniji darivati će mu obuću i odjeću. Tako je to njegda bilo. N. p. svakoga Božića tri dana boraveći i misu čitajući svećenik od sv. Petra u Mlaki — sada se zove Mriežnica — u dvoru Belaju dobio je modra sukna na hlače!

Tako se nebi svećenik odtudjivao, bio bi svoj svojim; tješio bi, učio i nagovarao, svagda i u svako doba molio bi sa svojimi župljani za svoje progonitelje. Tako živu misionari, tako bi i župnici.

Morda neće milostivni duh 19. vieka pustiti svećenike bez osobne sjegurnosti, da svatko, plaćen ili podmićen bio, s busije nanj bez kazni nišani, kada već ista zvier zabranom lovljenja, patenti pušakah i kaznjenjem kriomčarskoga lova ima obranu.

IV.

Oduzeti će se crkvi državna podpora. Korporacije zaštićuje svaka vlada. Katolička crkva, središte svih korporacijah, netraži veće niti druge podpore, nu ju ostale n. p. vojnici, urednici, i t. d. imadu. Kako biva?

Popečitelj francezki zabranio čitanje i objavu papine enciklike; pače naložio tajnim naputkom, da državni častnici paze na gibanja u puku, koja će uzročiti nečitana enciklika.

Širom otvorena vrata neistini, ulagivanju, licemierstvu.

Biskupi tim bačeni u škripac odlučiše, kao što se pristoji, pokoriti se glavi crkvenoj i š njom osuditi „bludnje," ko što ih ona osudjuje, a to javiše svojim načinom svećenstvu i puku. Poglavice crkveni zato se vuku na sud. Podpora crkve!

Popečitelj dopušća novinam prostranu slobodu, da pišu proti sv. otcu, nauku crkve, i vjeroizpoviedanju katoličkom. Vlada nedopušća niti samo jedne svoje naredbe rešetati u novinah, a novine, braneće crkvu, guši, udarajuće na nju, pomaže.

Je-li to podpora? je-li pravica?

Renanov bogopsovni spis, niječući božanstvo Isusovo, te tim rušeći temelj našega zakona, dopušća se, upravo se nastoji, da čim jevtinijom cienom prodre do u kolibu i u tamni podrum, ubožko prebivališće težaka i nadničara.

Fouquier, urednik njekoga časopisa francezkoga, dobio je dozvolu od vlade, da čita javno o knjigah u novije doba o životu Isusa izišavših!

„Imovina je tatbina" pisalo i čitalo se javno i prosto, dok je tako prudilo velemožnomu mužu.

Papina enciklika osudjujuć načela crkvu rušeća, ugled vlastih tamaneća, podkapajuća družtvo ljudsko — zabranjuje se.

Nu što se tim postiglo? Upozornio se narod, hlepi za čitanjem. Vidi se, da katolici stoje čvrsto postojano uz svećenstvo, a svećenstvo uz vidivu glavu namjestnika Isusova na zemlji.

Podupirala se crkva, dok je svećenstvo bilo ponizni sluga namjerah napoleonskih. Crkvi se odbija podpora, čim se ona svojimi nauci sukobi s vladom.

Carstvo bi rado od puka sad slobodnjake, sad pravovjernike učiniti, kako mu ide u prilog — a pri tom bi mu imalo svećenstvo pomagati, ma se baš srušili stožeri katoličanstva.

Vlada podupire crkvu, a nedopušća, da se uda po svoj državi raztegnuta s glavom u Rimu sastaju, i da ju slušaju.

Podupirala bi se crkva, nu mirno bi morala gledati, da se u državnom ili ministarskom vieću, ili u tajnom kabinetu odluči, kojim putem ima sv. otac katolike na pokoru voditi.

Takovu podporu udielite komu hoćete — katoličanstvu je netreba!

Sveti grob.

Carica francezka Eugenija razasla nedavna okružnicu na sve vladarice europejske bez razlike vjere, pozivajuć je, da zajedničkim nastojanjem pripomognu obnoviti crkvu sv. groba; ta okružnica glasi ovako:

Putnici, polazeći sv. zemlju, čude se nad propalošću, u kojoj se nahodi trulo (kuba), sagradjeno nad sv. grobom i braneći ga; pitaju se, kako to, da kršćanske vlade nisu pohitile konac učiniti stanju, nad kojim se vjernici svih vjeroizpoviedih raztužiti moraju. Žalibože valja jim odgovoriti, da na ovoj krvlju Spasiteljevom nakvašenoj zemlji, što no bijaše kolievkom za vjeru blagosti, pokoja i sloge, obstoji medju različitimi vjeroizpoviedmi još malenkasta zavidljivost, koja se s vremenom izvrgla u ozbiljne razmirice. U davno vrieme dadoše Latinci trulo opet sagradit i uresit ga napisi i slikami, opominjajućimi na prednost, što jim je tada pripadala u porabi ovoga spomenika. Godine 1808. izgori kuba, pa pošto su okolnosti Grkom pretežniji upliv podale u Palestini, upotriebiše ga oni, te opraviše kubu s izključenjem Latinacah, a posuše ovaj spomenik napisi i slikami, uzetimi iz njihova jezika i liturgije. Danas stoje oba, Grci i Latini, tamo, te jedni zahtievaju, da se trulo opravi, kako bje prije god. 1808., a drugi traže, da se sagradi tako, kako će se na njihovu vlastitu korist druga vrst posjeda, ili, kako oni kažu, stečena prava posvetiti. Potaknute najplemenitijimi čuvstvi dvie velike vlasti, Francezka i Ruska, zaželiše razpram konac učiniti. Pokušaše najprije medju sobom se složiti, pa onda naravnat se s Turskom; pa je uslied toga dne 5. Rujna 1864. u Carigradu podpisan protokol, dokazujući, da su se tri vlasti složile, i sadržavajući uvjete, ustanovljene, kako će iste kod novoga gradjenja trula zajednički postupati.

Ali kada se pristupi k izvedenju, kada graditelji načiniše svoje osnove, i kada dodje do potrebe, da se njeke nješto dvojbenimi izrazi sastavljene ustanove zapisnika od 5. Rujna protumače, nastaše pod uplivom mjestnoga surevnovanja nove razpre, neučini se ništa, a sve opet postane dvojbeno. Medjutim sve se više primiče vrieme, kadno će se trulo srušiti, tjelesna sigurnost hodočastnikah, koji k svetomu grobu dolaze molit, u najvećoj je pogibelji, zlo biva svaki čas gore sve do sablazni. Kako bi se tomu konac učinit imao? Bijaše pobožna vladarica, sv. Jelena, mati cara Konštantina, koja na početku četvrtoga vieka dade srušiti poganski hram, podignut nad špiljom svetoga groba, a na istom mjestu sagraditi svetište, odlučeno, da zatvara grobnicu Isusa Krsta. Zar se nebi mogle vladarice kršćanskih zemaljah, oduševljene onim slavnim primjerom, složiti, da napokon pod uvjeti, njim i kršćanstvu dolikujućimi, započmu djelo, u kom napori diplomacije ostaše dosad bez uspjeha? Tko bi se oglušio njihovu glasu, kada bi udaljene od svake kavge i zavade, te stojeć izvan pod-

ručja političkoga, u ime kršćanske ljubavi i bogoljubnosti uzele govoriti, te izdale poziv na sve vjernike cieloga svieta u svrhu, koja svim treba da je mila i draga.

Al da ovo djelo sasvim odgovara duhu kršćanskoga pomirenja, koje ga je nadahnulo, nebi bez dvojbe valjalo ograničit se samo na obnovu trula. Pristojalo bi se, da se uz dozvolu visoke porte sasvim opet podigne crkva svetoga groba, po novoj osnovi, u većem razmjerju, da tu bude prostora za sve vjeroizpoviedi. Tako bi se n. p. s jedne strane jedna kapela i jedan pobočni srednik (navis) Latinom opredieliti, a s druge strane jedan srednik s kapelom Grkom za porabu pridržati imao. Glavni srednik bio bi tada otvoren svakomu, a k svetomu grobu mogao bi svatko bez zaprekah pristupiti, što danas baš nije lahko, a daje priliku čestim svadjam. Novo ovo svetište imalo bi u svojem veličanstvu što više dolikovati veličanstvenim uspomenam, štono su spojene s ovimi svetimi mjesti. U to ime razpisao bi se natječaj, na koj bi se pozvali graditelji i umjetnici svih zemaljah, a medjunarodna porota imala bi izmedju priposlanih osnovah onu odabrati, koja bi s gledišta ciglo umjetničkoga pronašasta bila kao najdostojnija toli velike misli. Što se tiče potrebitih troškovah, da se nova crkva sv. groba započme i bez otezanja dogradi, mogli bi se ovi nabaviti putem obćenite sbirke, a sigurno bi sve kršćanske vladateljice natjecale se, da joj na čelo upišu imena svoja.

Voltairovo srce.

„Moniteur“ javlja, da je posuda, u kojoj bijaše Voltairovo srce, prenešena u carsku knjižnicu. Ovo je takodjer jedan biljeg današnjega javnoga mnenja u Francezkoj. Što se pobliže tiče „štovanja,“ kojim je polag „Moniteura“ plemenito srce ovo bilo čuvano u dvoru Villette, to baš nije bilo pravo štovanje. Pripovieda se naime, da ga je stari markez de Villette samo onda „štovao,“ kad bi hotio razjaditi svoga župnika. (Čini se, kano da i carska vlada misli njekoga tim jaditi). Obično naime stajaše taj „amanet“ medju ropotarijom, te samo kad bi se markez porečkao sa župnikom, dao bi ga donieti u sobu; a kad bi se pomirili, opet bi odišao u kut. Budući da su stari markez, udovica mu i sin umrli, baštinici njihovi nehtjedoše zadržati srce Voltaira, psovača bez srca, već ga ponudiše francezkoj akademiji. Ova se zahvali na toj časti. Poslie ga ponudiše družtvu: „Comédie Française“; ali i ovo odgovori: „da tolika blaga nije vriedno.“ Baštinici ljuti dadoše žaru „s dragocjenim drobom“ (Pays) svomu odvjetniku Leonu Duvalu, a on ju pokloni carskoj knjižnici, te je bez huke i buke donešena ministru prosvjete. God. 1778. ostavi Voltaire Francezkoj liepu baštinu — užganu gubu pod jakim nabojem za prevrat. Prije 30 godinah nebi se bilo s ovim darom kucalo badava na mnogih vratih. Akademija, teater francezki, knjižnica, pantheon itd. bili bi se zanj počupali, te, da niti nespominjemo pjesamah i govorah, bila bi ga svečana i duga povorka djevojakah u bjelini, djakah, učiteljah, književnikah, predstavljačah i gardistah u svetačnoj odori prenosila. Sada to obaviše tri čovjeka, pače nezna se, nije-li sluga taj „dragocjeni amanet“ valjao po svojih rukah.

Dopis.

U Pešti 19. Ožujka 1865. Sjajni dan bje danas za nas Slovine na osrednjem sjemeništu. Grudi mi se šire, a srce mi jače bije, kad pomislim na današnju svečanost. Danas slavljasmo slavnu uspomenu naših slovinskih vjeroviestnikah; slavljasmo ju, ako i ne u sjajnoj palači, već u prostoj sobici, al s onimi ćutmi, koje izviru iz mladjanih grudih, oduševljenih za krst častni i slobodu zlatnu sve žrtvovati; — slavljasmo ju, kako mogasmo i kako nam sile dopušćahu, no čistim duhom katoličkim, te u slozi i uzajamnosti slovinskoj, al ne bez duševne boli, što naši vjeroviestnici tako malo štovateljah imadu ovdje, gdje je strogo polovica pitomacah slovinskih! Vrieme, ufajmo se, i to će izliečiti.

U utorak na dan sv. Cirila i Metoda, kako se u štrigonskoj biskupiji slavio, slavljasmo naše preporoditelje iz tmine k luči vjere kršćanske sa ranom sv. misom, koju nam, kao svake godine, velikom pripravnošću odpjeva veleč. g. naš duhovni otac. I još mi ona slika pred očima lebdi, koja mi se ondje ukazala! Tamo pred oltarom vidjeh sinke jedne majke, vidjeh ih slaviti složno Boga i naše sv. apoštole, vidjeh ih, gdje se nerazlikuju ni obredom ni jezikom, već jedino na veću slavu Boga i svetih otacah naših pripjevaju im mladostnim grlom hvalu svojih harnih srdacah! Nesteže vjeru jezik, neima u vjeri narodnosti, — vjera je sveobće dobro. Razlikujmo od ljuske zrno, pa ćemo se o istini uvjeriti! — Svećenik se okrene i glas mu zapoji „Slavu“ onome, koj vlada nebom i zemljom, koj vlada nad ribom plavuticom i pticom peruticom, koj poda čovjeku vlast nad čitavim svietom! Bujan bijaše to pogled! Tmina još vladala, u tmini se ozvanjali uznešeni glasovi, sve je slovilo njekakvu tajnu skrovnost, sve je bilo uzvišeno u najvećoj prostoti. Misa napredovala, tmina izčezavala, zorica se željna ukazala, — još bje malko borbe med tminom i svjetlom, dok napokon svjetlo nepreoblada i misa se dovrši. U istinu vjeran obraz nastavljanja sv. apoštolah! Njihovo naviešćanje bilo u prvini u tmini, jer im braća nepojmila uzvišeni nauk i protivila jim se; al ta protiva bila kratka, evo na jednom danica zabieli, svanù zora, sunce se razgali po slovinstvu, a žarki sunčani traci vjere jedine prave stanu grijati naše pradjedove. Takve misli sa nabožnimi ćutmi u pameti mi se križahu.

Dodje i nedjelja, odredjeni dan za slavnost. Po podne u jedan sat sakupismo se u odredjenu sobu malo nas u broju, al složni u misli i djelu. Dodjoše kašnje i drugi, jer pristup nikomu zabranjen nebje, da počuju, kako će slaviti slovinski sinci svoje preporoditelje, kojim glasom će jih zazivati, a u koje zvuke će zaklinjati duhove polutanske i izvrgle. Čudne-li misli! Gosti se posjedaju, a uza to dodje i predsjednik našega družtva. „Živio" i „Sláva" zaori, a pjesma zazvuči u četiri glasa, koju još god. 1863. sastavi istom prilikom naš odišavši tankoglasni Zagrebčanin. Više putah čuh ovu pjesmu, al nikada mi se neurinu takve misli kao danas. Napjev ove pjesme je čisto slovinski i prelazi s jedne skrajnosti k drugoj. Početak je buran, i ako mi slobodno kazati, onako nemiran, kako bijaše prije krštenja naš slovinski život: glasovi su jaki i šumni. U sredini čuju se pojedini glasovi u jednopjevu: zvukovi su čarobni. Konac je molitva: glasovi se izlievaju u najkrasnije mekane glasove. U istinu pjesma je kratka prorasla iz ljubećega srca i Boga i slovinstvo; te ako i nije strogo umjetna, to sigurno ima silu, da svako tugujuće srce upokoji, i da ga na svojih krilih u misli pram nebu odnese. — Sada otvori g. predsjednik svečanost spominjajuć, kako mi već tri godine ovu slavnost slavimo, ujedno nadajuć se, da neće naši potomci nikad ovo, što mi mùkom usadismo, zapustiti, i nikad na onaj strogo crkveno-narodni značaj ove svečanosti zaboraviti. — Po tom zauze slovački govornik stolac i reče slovo ob istini, kojoj mi, budući nasljednici Cirilo-Metodejski, uvjek u oko zreti moramo; po tom projde na ono pitanje: je-li sveta nam uspomena, je-li častan nam onaj jezik, u kojem nas majka odgojila, u kojem prvi put izrekosmo slavno ime Isusa i Marije? Ako mi sbilja ljubimo istinu, to sigurno, reče, mi ni svoga jezika sramiti se nećemo, već ćemo ga se učit, ljubit, obdjelavat, i dati mu prednost svagdje, jer bez njega u narodu naš nauk uroditi neće. Poznajmo našega naroda jezik, poznajmo mu običaje, dobru i zlu njihovu stran, tad naš nauk nikad se izroditi neće. Spomenuti ću još jednu pripoviedku, koju nam naš govornik priobći. On po prilici ovako reče: Putovah ovih prošlih praznikah po gornjih stranah Slovačke, i jedno popodne banuh baš k jednomu župniku, odavna mi već dobromu znancu. Bio vam je to revni pastir stada svoga, Slovak rodjen, Slovak slovom i tvorom. Nedavno dobije novoga pomoćnika, kojega ja takodjer dobro znadoh. Pred večer odosmo šetat, te nedaleko sretnemo bjelokosa starca, možda Nestora župe. Starac nas pozdravi i pusti se sa župnikom u razgovor. U razgovoru ga upita župnik: no starče, što mislite o novom pomoćniku? Gospodine oprostite, ja ga nebih uzeo ni za pastira stada, a kamo-li za pastira dušah! Čudan u istinu odgovor; a znajte, da vam je taj pomoćnik bio plemić slovački odrodjen, koj je bio odbacio svoju narodnost i svoj jezik, oholica i tobož prvi slobodoumnjak svieta. Sapienti sat — zaključi naš govornik.

Za njim uze stolac govornik hrvatski. Liepo sborio o slozi, o književnoj uzajamnosti Slovinah rieči liepo izvodio; al ja bih ga bio rad saslušati onu sladku rieč takodjer o slozi slovinskoj na vjerozakonskom polju, jer kad je već jednu slogu spomenuo ovom prigodom, nije smio ni druge prepustiti. Rieč mu bila podugačka, a onu želju, koju on oćuti, oćutismo i mi svi.

Za hrvatskim sinom prosbori Rusin sa visokih Tatrah. On nam opisa trudove sv. apoštolah u kratko, da nam se još dublje udube u srca, da nas omraza, tužbe i opadanja protivnička osobito u ovo opasno vrieme nezavedu s puta onoga, koj nam naznači u novije doba sv. otac.

Još se jednom podigne hrvatski sinak i prosbori pjesmu pod naslovom „Sveti boj," punu oduševljenja za borbu za vjeru i dom. Hvala mu na trudu!

Zaključi govore predsjednik. Geslo naše, reče, jest Rim; mi smo katolici, žrtvah treba, a mi na nje i pripravni. Protivnici naši upotrebljavaju sve, da našu crkvu podkopaju, al mi stojimo čvrsto; ladja Gospodinova se nemiče. Braćo! pripravimo se za boj, neštedimo ni sile, ni truda, jer boj je svet. Mi podleći nećemo, jer nas onaj štiti, kojemu je vlada bezkonačna. I druge borbe crkvu ciepahu, al crkva osta uviek neokaljana; a uvjereni smo, da će i sada pokoriti svoje dušmane i slavodobitno izaći iz borbe.

Još jednom zapjevasmo pjesmu, koju spomenuh, i po tom se razidosmo puni vjere i ufanja u svevladara, a ujedno harni srcem našim sv. apoštolom, sa željom, da do godine naši sv. apoštoli još više sljedbenikah najdu na polju pastve Cirilo-Metodejske. Što nek Bog dade!

Jerkov.

Viestnik.

Iz Zagreba. Ovih danah izadje u Beču u posebnoj knjižici njemački prevod pastirske poslanice, koju je uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup zagrebački pred ovu korizmu izdao na svoje duhovničtvo, razpravljajući u njoj „o vlasti." Istoj knjižici pridano je u dodatku iz druge pastirske poslanice nj. uzoritosti „objasnjenje zamjernijih prigovorah proti enciklici od 8. Prosinca 1864."

— Gosp. Julian Vrevc, prebendar prvostolne crkve zagrebačke i protokolista duhov. stola, postao je župnikom kod Sv. Nedjelje pod Okićem.

Iz Pešte. Na 10. Ožujka umro je u kraljevskom dvoru u Budimu Vinko Rudolf, opat s naslovom sv. Martina od Vaške, udaren kapljom u srce. Pokojnik bijaše rodom Čeh, a član križarskoga reda, življaše 69 godinah, a 29 godinah služaše kao župnik budimske

dvorske crkve. Bijaše on takodjer vjeroučitelj i odgojitelj djece pokojnoga palatina nadvojvode Josipa, ter svietloj toj porodici bijaše u velikoj milosti i časti. Pokojnik bijaše dobrotvor siromakom, vjeran službenik crkvi i učioni, vele razborit i prijatan, ter si steče ljubav i štovanje obćenito. Kao čuvar desnice sv. Stjepana ostao je god. 1849. pod obsadom i jurišem na Budim sa svojimi kapelani na svom mjestu.

Iz Beča. Dne 14. t. m. izdano je carsko riešenje, kojim se obširno ustanovljuje za vojničko duhovničtvo odielo u službi i izvan nje.

Iz Badenske. Školska razmirica medju katolici i vladom širi se sve dalje. Jedan kotarski sudac pozva preda se odbornike jedne katoličke obćine kao krivce, jer se uzkratiše izabrati člana za mjestno školsko vieće. Sudac zapita: Zašto niste izabrali? Jedan odbornik, prost seljanin izvinu se protivnim pitanjem: Gospodine sudče! Ima-li u našoj zemlji sloboda sviesti? Sudac: Dàkako! Odbornik: Ako je dakle tomu tako, to se valjda ja smiem i poslužiti tom slobodom. Moja sviest zabranjuje mi raditi oko ovrhe zakona smierajućega na to, da naše škole postanu nekršćanske. Sudac: Vjeri taj zakon neškodi ništa; i ja sam katolik. Odbornik: Ima razlika medju katolikom i katolikom; što pako vjeri koristi ili škodi, to najbolje znade gospodin nadbiskup. Sudac: Ali ste Vi kao odbornik položili zakletvu. Odbornik: Istina je; ali mnogo prije obećao sam ja kod prve pričesti zavjetom pokornost crkvi; sve, što sam poslie obećao, nesmie se protiviti prvomu obećanju. Sudac: Ovdje se radi o zakonu, a vjera zahtieva pokoriti se zakonom. Odbornik: Gospodine sudče! Prije osamnaest stotinah godinah vikahu pismoznanci u Jeruzalemu: Mi imamo zakon i po tom mora on umrieti. — Tim je razprava svršena, sudbeno vieće ode na stranu, a vrativ se proglasi sud, naime, da savjestni obćinski odbornici imadu platiti trošak.

Što je najvećma sve katolike nagnalo u čudo, jest to, što je veliki vojvoda ministru Lameyu pisao, da katolike, koji sbog obnove školske šalju predstavke, podući, koliko su jim nerazložne žaobe, kano da je tim povriedjena sloboda sviesti. Kaže dalje, da ovakove predstavke moradu ići na komoru, ako nisu puke želje „kakove stranke“; u tom pako slučaju da se imadu ukoriti. Što se pako ima osobito učiniti pogledom na ove molbe, koje se ni po obliku ni stvari neobziru na osobu vladarovu, na uredbu i vladu zemaljsku, bilo već da se slažu sa „strančarskim mnenjem“ ili ne, to da očekiva veliki vojvoda od ministra Lameya predloge. Ovo vojvodino pismo sigurno neće ušutkati uvriedjene katolike, nego će je još bolje razdražiti, te odporu neima kraja.

Iz Pariza. Dne 11. t. m. umro je ovdje u 54. godini na veliku carevu žalost njegov polubrat grof Morny. Živio je razkalašeno, te premda se nije dobro pazio sa crkvom, povratio se je ipak na smrtnoj postelji k vjeri, i primio pobožno njene utjehe i spasonosne pomoći, koje mu malo urah prije smrti udieli nadbiskup parižki.

— Izvrstni pravoznanac nadbiskup rouenski kardinal Bonnechose odgovorio je u francezkom senatu obširno i redomice po točkah na nasrte i osvade, koje je senator Rouland (bivši ministar) dan prije naperio proti strašilu ultramontanstva. Stožernik je posliednjega natjerao jako u tjesnac, te mu je odgovor bio uzmičav i bojazljiv. Markez Lavalette pokuša mu pomoći s njekoliko misterioznih očitovanjah, no bez osobita uspjeha.

Iz Londona. Westminsterski prvostolni kaptol sastao se dne 10. t. m., da ustanovi ona tri lica, koja će se sv. otcu predložiti za izbor novoga nadbiskupa. Po izbornom načinu, kakov je običajan u Englezkoj, šalje i svaki englezki biskup jedno ime sv. otcu u istu svrhu.

Iz Amerike. Čudno je, kako grad može rasti. Grad Chicago na jezeru Michiganu, koje se po obsegu može uzporediti jadranskomu moru, brojaše god. 1837. malo šta preko 4000 stanovnikah; g. 1845. nješto preko 12000; g. 1858. jur 80,000, a u Listopadu 1864. do 170,000. Svaki dan leti po gradu po stotinu vlakah željezničkih na sve strane; po 50 dolazi, a 50 odlazi. Katoličkih crkvah ima 15, od kojih je 5 za Niemce. Prije su njemačke obćine imale za silu dvie od drva slupane crkvice sv. Pavla i Josipa, a lane je ustrojena nova obćina i sagradjena joj crkva sv. Bonifacija.

Iz Meksika. Car Maksimilijan, poslie duljih razpravah sa sv. stolicom, koje je papinski nuncij kod carskoga meksikanskoga dvora očitovanjem, da neima naputakah, prekinuo, riešio je prešno pitanje meksikanskih crkvenih dobarah, koja, kako je poznato, bijahu većinom crkvi oduzeta pod predsjednikom Juarezom, vlastitom odlukom tako, da oni kupci crkvenih dobarah, koji si jê nabaviše bona fide, imadu se ostaviti u mirnom posjedu; niti se nesmiedu ovakovim kupcem u došast uzkraćivati svetotajstva, niti isti izključivati iz javne službe Božje. Ova je odluka velik utisak učinila, te su ju prema položaju stranakah, jedni radostno, drugi zlovoljno primili. Da se ova neugodna i zamršena stvar poravna, poslao je car Maksimilijan posebnoga diplomatu u Rim.

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Stjepan Mikec, duh. pomoćnik, premješten je iz Čazme u Toplice Varaždinske.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 14. U ČETVRTAK 6. TRAVNJA 1865. **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Gojilišta.

Od *Ivana Krst. K.*

Pitanje: koj uzgoj zaslužuje prednost, da-li domaći ili javni? nije tek danas nastalo; jerbo već Kvintilijan razpravlja u svojih Institutiones I. 2,: utrum utilius domi, an in scholis erudiantur pueri? U novije doba potaknu isto pitanje Rousseau tako žestoko, da je i do borbe došlo, te se uslied toga porodila razna mnienja za i proti.

Rousseau izreče posvema i bezuvjetno odsudu vrhu svih zavodah, u kojih se omladina zajednički uzgojava. Drugi, kojih je podobar broj, nesmišljajuć mnogo, dopušćaju doduše, da se privatnom obukom nikada nemože postići onaj plod, što javnom; sa svim tim govore ipak odlučno proti zavodom, kojim je geslo: vjera i znanost, nauk i uzgoj. Treći napokon, kojim nije stalo do nikakve sebične namjere, hvale, što je hvale vriedno, kude, što ukor zaslužuje, dajuć ipak prednost gojitbi javnoj, dàkako valjano uredjenoj. I mi smo toga mnienja.

Neima dvojbe, da je gospodin Bog dužnost gojitbe predao ponajprije rukam roditeljah i obitelji, te da dobro odhranjenje kod kuće otčinske najpače u ćudorednom obziru daje onu prednost, koju ćeš težko čim nadomjestiti. Sa svim tim koliko i koliko neima slučajevah, gdje je uzgoj u obitelji ili posve nemoguć, ili sa stotinom zaprekah spojen! A tko će napokon jamčiti, da će sretno uzpjeti? — Okolnosti mnogih siromašnih roditeljah nedopušćaju pored najbolje volje, da toj svetoj dužnosti zadovolje. Položaj odličnijih obiteljih i viših stališah često je takav, da ni najmanje neprija uzgoju. Tu nastaje prieka nužda i sama se nameće, da se goje djeca izvan obiteljskoga kruga tudjimi ali vještimi rukami. Ako tako, tko će zdrava uma, zrele a nepretjerane pameti potrebu i korist javnih gojilištah naprečac odsuditi? Rado priznajemo, da je domaća gojitba naravnija i prečja; to ipak niti hoćemo niti smiemo zaboraviti veliku korist i dobit, koja niče iz javne gojitbe, kad ju je zadahnuo pravi duh. Izkusni, razboriti i zaslužni pedagogi, pošto su pronicavim umom sbiljno i zrelo razmislili dobro uredjenu domaću gojitbu, naišli su u njoj na čitavo jato neoborivih zaprekah, koje su jih ponajbolje uvjerile, kolike su ciene javna gojilišta; pa s toga su kasnije i drugačije o njih sudili. — Što se pako prigovara, da su javna gojilišta malum necessarium, nije ništa ino, van pretjerana tvrdnja, da javna gojitba nerodi tobože onim plodom, kojim rodi domaća. No odkale to krivo mnenje? Odtale, jer se neciene dovoljno posljedice, koje niču jedino iz zajedničkoga uzgoja.

Gojilištah imade vrlo različitih. Medju ponajglavnija bismo uvrstili, gdje se goje

1. djeca izložena;
2. djeca siromašna;
3. sinovi srednjih i viših stališah;
4. djevojke;
5. omladina za stališ vojnički;
6. omladina za stališ svećenički; napokon
7. oni, koji su od naravi kakovoj pogreški podvrženi.

Da čujemo o svakom po koju.

I.

Kuće, u kojih se našasta izložena djeca do stanovite dobe čuvaju i goje, zovemo nahodišta — *βρεφοτρόφια*.

Kršćanstvo — vjera ljubavi i milosrdja — od kako ga Sin Božji u sviet donio, zauzimalo se uviek za osamljenu sirotčad i zanemarenu dječicu, koju su skvareni roditelji zapustili, ili ostavili težkoj šibi udesa, te joj u crkvi novu i bolju

majku dalo. S vremenom prihvatila se ljubavi bližnjega i država. Tertulijan piše, da su kršćani iz milosrdja izloženu djecu pogansku k sebi uzimali, te ju kano vlastitu njegovali. Ali ne samo tada, nego i kasnije primale su pojedine kršćanske obitelji izloženu djecu k sebi, ili ju davale u sirotišta. Da je po gradovih bolje napučenih bilo od davna nahodištah, vidi se odtale, što se jur u zakoniku Justinijanovu spominju; uprava ipak, ko što svih blagotvornih zavodah, bijaše u rukuh biskupskih.

Srednjega vieka smieštali su izloženu djecu po bolnicah, te u ono doba, gdje su se svi stališi od pape i cara pa do posljednjega rukotvorca natjecali dobrotvornimi zakladami, nebijaše grada, u kojem se nebi po jedna bolnica (hospital) nalazila.*) — Najveće i najljepše nahodište imademo u Veroni utemeljeno g. 1426.

Do početka sedamnaestoga stoljeća bijahu nahodišta riedkost. U to doba preustrojio jih sv. Vinko Pavlov. On utemelji nahodište u Marsilji, i ustroji odmah uzanj red „Soeurs de la charité et de l'asyle des enfants trouvés.“ Od sada se pomnožila nahodišta na toliko, da jih je danas malo ne po svih europejskih državah naći, što kano državne zavode, što kano nabožne zaklade pod upravom Vinkovih milosrdnicah.

Budući se ovdje radi o dobru uzgoju, a ne da se djeci samo privremeno pomogne, to neima shodnijega, nego takove zavode povjeriti upravi kojega ženskoga reda, kao što je n. p. pomenuti milosrdnih sestarah. Njegva bo je upravo zadaća njegovati nesretnike, a netražiti sebičnih vremenitih svrhah. Njega je zadahnuo duh vjere Isusove i priučio, da u najposljednjem i od svih prezrenom stvoru motri i ljubi svojega Spasitelja. A takvo je požrtvovanje riedka i u istinu velika žrtva.

Prigovara se koje šta nahodištem, pače tvrdi, da su na uštrb ćudorednosti, da djeca iz njih većinom izlaze kržljava, ili već u nutra poumru. Na ove prigovore odgovara Marx: „Kojim pravom o nahodištih, istim pravom moglo bi se posumljati i o valjanosti milostinje, bolnicah, zavodah za nemoćnike i drugih zakladnicah; jerbo njekim načinom podupiru lienost itd. — Da-li zlo djeluju na ćudorednost, tko je dokazao? Kraljevina napuljska imade razmjerno prema ostalim zemljam ponajviše nahodištah, pa je ipak tudier broj nezakonite djece napram drugim državam najmanji t. j. 4 na 100. — A koliko se tim ubojstvah predusretne, tko će izbrojiti? Glede one, da djeca pomiru, ili kržljava izlaze, valja uzroke tražiti u okolnostih, koje su se sbile prije, nego-li je diete u zavod primljeno, a ne u upravi zavoda — — sapienti pauca.“

*) Sr. Raumer Hohenstaufen 6. svezak „Armenwesen.“

Mi bismo pako dodali: Gdje se nahodišta već nalaze, tudier su jamačno veće koristi, nego da jih neima. Ali kuku lele! gdje je došlo do toga, da se moraju uvadjati. U koliko su se dakle morala uvesti, u toliko su, mislimo, na uštrb, ali u koliko obstoje, u toliko ne; jerbo da nije tako, nebi jih crkva pod svoju upravu smieštala. Njezina je nakana i svrha nastalo zlo okrenuti na dobro, i prepriečiti još veće. Zato gdje već nije inače, n. p. po ogromnih gradovih, tu neka budu, a gdje jih neima, kamo bismo uvrstili sve pomanje gradove, trgovišta i sela, daleko jim kuća. A da jih nebude, bditi je, braćo! naša, držeć se strogo one sv. Pavla: „Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina.“

II.

Zavodi, u kojih se uzgajaju djeca siromašnih roditeljah, idu u broj sirotištah ὀρφανοτροφία.*)

Postanak sirotištah vrlo je star. Protestantski pisci pišuć o uzgoju hvale jih kao ponajglavniju polugu naobraze; **) ali što je učinila crkva, da se sirotišta razviju, razgrane i žudjeni uspjeh donesu, o tom baš ni biele ni crne. Neimamo ništa proti tomu, ako se u poviesti pomenutih zavodah sa pohvalom spominje Franckeov podhvat; medjutim posve zaboraviti, u koliko je sinodah katolička crkva nalagala biskupom, da sirotišta dižu i izdržavaju, i kolikih si je nepovehlih zaslugah stekla njegujuć sirotčad, to je malo odviše. Što je pravo i Bogu je drago!

Ako se od zavodah, u kojih je gojitba zajednička, zahtieva u obće, da gojenci u njih nadju bar s njeke strane, što bi jim dala domaća obiteljska gojitba, to se od sirotištah još većim pravom u tom smislu može zahtievati, da jim uprava, u koliko je samo moguće, odiše pravom otčinskom i materinskom ljubavlju. — Glavni obzir po sirotištih imadu gojitelji uzeti na buduće zvanje svojih gojenacah, i njemu primjereno jih rukovoditi, da se nebude moglo danas sutra reći, tu je manjkalo valjana i praktična duha, koj bi bio znao uzgojiti za život. Velika je i neizpričiva pogreška: djecu, koja će si danas sutra medju tudjimi ljudmi hljebac tražiti, te se još svakovrstnimi neprilikami u životu boriti, uzgojiti za kakove „Salonmanne,“ jerbo od takovih mjesto dobrih gradjanah postaju obično nesnosni članovi otačbine, koji raditi neznadu, prosjačiti se stide, a od nječesa ipak živiti moraju.

*) Tu će čitatelju na um pasti dva zavoda nadbiskupska, što to ime sirotištah nose, zagrebačko i požežko. No ovi zavodi po našem sudu idu samo po imenu ovamo, u koliko naime primaju dobru djecu siromašnijih roditeljah; ali glede svoje zadaće, da vode gojence stazom obširnijih naukah do višega zvanja, spadaju jamačno u III. točku.

**) Gledaj Fr. H. Chr. Schwarz Erziehungslehre, III str. 299.

Na pitanje: da-li je bolje siromašnu djecu povjeriti rukam dobre obitelji, ili ju smjestiti u zavod? — nije moći u svakom slučaju jednako odgovoriti. Premda smo s toga gledišta, što se težko nadju obitelji, koje bi se netražeć vremenite koristi posvetile siromašnoj djeci, premda smo, velim, s toga gledišta za sirotišta, to nam se ipak čini, da djeca, koja imadu izopačene roditelje, nisu za zavode. Zašto? zato, jer tko zna, nisu-li možda s njihova zločesta primjera moralno već okužena, pa se je veoma bojati, da će u zadružnom životu druge nevine zavesti i pokvariti.

Često se prigovara i valjano ustrojenim sirotištem, pa kad se drugo nezna, veli se, da se gojenci u mnogih glede hrane razmaze, jer im tudier bolje ide, nego-li će jim danas sutra biti, kad budu morali svojimi žuljevi krušac služiti. Taj prigovor čini mi se — sine ira et studio — da je nerazborit i nečovječan; jerbo zaboravlja, da bolja okrepa tielo jači, te mu za mladih lietah nabira snagu, s koje će uzmoći za starih godinah razne terete podnašati.

(Dalje će sliediti.)

Književni rat proti katoličkoj crkvi.

„Stuttgarter Deutsches Volksblatt" donese članak, koj nam svjedoči, da su si junaci našega vremena po svuda jednaki, a tako da jim je jednako svuda oružje i način vojevanja. Misleći, da ćemo ugoditi čitateljem i pomoći dobroj stvari, prevedosmo isti članak.

Kako je poznato, umro je Luther s ovom kletvom na ustnicah: „Bog vas razžestio mržnjom proti papinstvu!" On sam za života nije propustio ništa, čim bi ovu mržnju pokazao, ter ju razpirivao u sljedbenicih tolikom žestinom, da ga danas u tom nitko nemože dostići, pače se isti protestanti stide onakovih riečih, pak jih gledaju izpričati tobožnjom surovošću one dobe. Poslie ote oporuke evangeličke mržnje proti katoličkoj crkvi nebijaše dobe, kad protestanske knjige nebi bile odisale ovom mržnjom; ali drugoj polovini našega vieka kano da je ostavljeno nadmašiti svaku prvašnju prostačinu, surovost, lukavštinu i zlorabu u borbi proti crkvi. Bore se proti njoj tri različite stranke: prvo potajna družtva, drugo evangelički savez, treće osobito špekulacija na obćenite strasti.

Što i kako posluju potajna družtva, to se znade: družtvo bivše prije u potaji ustrojilo se je sada poput ustroja crkvenoga, te bi imalo na koncu zamieniti crkvu. Prvlje bijahu ovakove krtine tajna jedinih pouzdanikah; ali od zadnja dva desetgodišta osmjeliše se izići na javu, budući jim s jedne strane za vlade lahko, a s druge je puk toliko pokvaren, da se s njim može izvesti u crkvi razvrat. U ono vrieme pusti loža k trima koprivama u Hamburgu Rongea, da tako zvanim njemačkim katolicizmom prevali crkvu u Njemačkoj. Tko življaše u doba one smutnje, znade, kako-li se uzkliktaše sve sljedbe i državni urotnici, kolike-li knjige, novine, poružni spisi i nakarade poplaviše Njemačku proričući skoru propast crkvi i katolicizmu za koj tjedan. — Što preostade od ove velike pobune? Sljedba sama sobom razcjepkana, u koju pristupljahu članovi ne iz katoličke crkve, nego s većine iz protestantskih sljedbah, pak njekoliko kukavnih listovah, kano je „Reform" prevoznika Ducata u Frankfurtu, i „Kirchenfackel," koji živu jedino o podpori ložah.

Što se tiče evangeličkoga saveza (alliance), njemu je zadaća sjediniti s vana sve protestantske sljedbe bez druge obćenite vjeroizpoviedi osim mržnje proti katoličkoj crkvi. Radi većinom sve novcem, jer je nikla iz englezkoga zemljišta, gdje u svačem drugom vlada načelo: „Novac je sila," pak tako i u razprostiranju vjere. — Drugo sredstvo jest Englezu prirodjena mržnja proti papinstvu, ili vrućica, uslied koje nije čudo, gdje bogataš obsipav se blagom iz trgovine s indijskimi kumirskimi kipovi kao član evangeličkoga saveza plaća po stotinu funtih na zator katoličke crkve. To družtvo posluje razpravicami, novinami i nagradami za djela, ocrnjujuća katoličku crkvu, kano n. pr. „Wylies Geschichte des Papstthums"; dalje imade ono zakladu s področnimi blagajnami na kopnu, od kuda se novcem katolički svećenici, naročito redovnici zavode na odmetačinu i izdržavaju. Evangelički savez u Englezkoj neuzpieva baš vrlo; jer na žalost njegovu raste tamo broj katolikah svake godine; a izuzam njekoliko zadjevicah u Španjolskoj, te nješto u Bazileju i Genevu odpućenih odmetnih redovnikah, slabo mu je služila sreća na kopnu, van ako sebi pripisuje talijanski prevrat te Garibalda s njegovim fra Pantaleonom, — to je evangeličkomu savezu vas dobitak.

U treći red evangeličke neprijateljske vojske idu književni špekulanti. Takovih u naše materijalno doba ima najviše, jedno, jer pohlepa za blagom nepazi, kakova su sredstva, samo da se zasiti novcem, a drugo državne vlasti drže boj proti crkvi za odušak, kojim se izpušta prevratna sapa, te isti prevrat odvraća od države. Drugčije se nebi moglo razumjeti, kako bi se u družtvu osnovanom na moralu i zakonu, što država jest ili bi barem morala biti, moglo dopustiti, da se tiskaju i puštaju u sviet onakove knjige, kakove je oglasila dvorska i pisarnička tiskarna braće Mäntlerah u Stuttgartu. Tu ti jedna knjiga ima naslov: „Mysterien des Vatikans oder die geheimen und offenen Sünden des Papstthums" od T. Griesingera; to su pretopljene laži i prostačine, što jih tristagodišnja mržnja te stara i nova njušala i smutljivci bacaju na ovu častnu uredbu kršćanstva — pravi književni smet. Kako-li je prosvietljeno i naobraženo obćinstvo, dokazom je to, što je ova knjiga izišla već u četvrtom izdatku. Dakako

to može biti samo u Njemačkoj, gdje politička kukavština ovakovo omraživanje smatra sredstvom, kojim bi zašutkalo jad i srdjbu sbog izgubljenoga po reformaciji narodnoga jedinstva, sile i veličine, te zasliepiti oči, da neprogledaju te nevide prave krivce toga zla i posljedice žalostne one odmetačine. Danas kanimo ipak govoriti samo o načinu stvaranja takovih sramotnih knjigah. Tiskar koj ili knjižar sjedne za stol te promišljava, kojom bi se vrsti knjigah dalo najviše zaslužiti novca. Koja je idea sad na vrhu? koja je fraza u modi? koja bockavica draži sada „prosvietljeni“ publikum? Evo mi je! „Konkordat, papinstvo!“ S mjesta uzme pero te piše svojemu naručniku književniku: „Napišite mi knjigu poznatoga imena, ali dobro zasoljenu proti popovom — više ustmeno.“ .. Brzo je naslov gotov — za ostalo je lahko — iz deset drugih slupa se nova, pak joj se čelo nakiti kojom strahovitom drvoreznom slikom, u obće onakovom po prilici, kakova je na Lutherovom „Papstbüchleinu,“ gdje papa jaše na krmku, a u ruci nosi pušeće se ljudsko blato, — pravi stieg evangeličkoga rata proti crkvi do današnjega dana.

Tomu treba još samo dobro začinjen oglas, da se gladnomu obćinstvu zasline usta od želje za njom. „Namjera je piscu — tvrdi knjižar — njemački puk pravo uputiti, što je i kakovo je papinstvo.“ Ubogi njemački puče! tako-li si ti bludio u tmini, dokle ti se smilovaše Griesinger i knjižar Kröner, te skinuše mrenu s očiuh. „Svjetlo i istinu hoće on da razprostire; te s toga i jest započeo boj proti mračnjakom i Rimljančićem.“

Sgrozi-li se protestant od ovoga strahovitoga plašila, zapne-li čovjek od prosvjete kod riečih: „Ultramontanismus, Pfaffenthum“, to se oglas licumiernom dobrohotnošću obraća na sve „istinu tražeće medju katolici.“ Kano da katolici čekaju, dokle jim tiskar Kröner od književnika Griesingera naruči za nje svjetla i istine, 12 porcijah (svežčićah) po 18 novčićah. Luda glavo katolički puče, za osamnaest dvanaestakah prosvietliti će te, uzmi pak podpiši — dobiti ćeš na svoju sramotu za ludost jošte nagradu — krasnu sliku: „Hus na lomači“, nota bene, ako izviše platiš za nju 18 novčićah. Gle, kako ti sve donose na ruku, šalju ti kućara u kuću, koj te dotle muze, dok izmuze 18 novčićah hvaleć sladkom besjedom svoju robu, a tvoju glavu: „Naobražena glava, kakova je vaša, nesmie izmicati posljedkom temeljitoga povjestnoga iztraživanja;“ još ti umiri savjest veleć: „Pisac neudara na pravu katoličku vjeru — to ne! njemu je vjera sveta; jedine ultramontanske popove šiba on, dočim kršćansko-katoličke svećenike pušta skroz u miru!“ — U kratko: ti podpišeš i platiš, a kućar ode smijućke: „opet sam jednu benu naveo na tanak led.“ Tješi se tim; jer jih s tobom ima 16 tisućah. Toliko hvali se tiskar da je razprodao knjigah, a liep ga dobitak ohrabrio za dalji posao. — Naručio je odmah novi takov krpež o jezuitih, samo ovaj put ne od prvašnjega učenjaka, valjda zato, što je mislio, da će bolje još proći, ako se obrati na glasovitoga urednika „Schwäbische Volkszeitunga“ Pavla Hofmanna. Djelo to, kako se čini, nije zavriedilo nagrade, te vraćeno natrag prodano je takmacu Krönerovu Ebneru. Ali prije nego-li je ovaj mogao dotiskati Hofmannove jezuite, naruči Kröner kod svoga papinca takodjer jezuite, a povjestnik Griesinger sgotovi je (takove bo knjige niču kano gljive preko noći) tako brzo, da su na sajmu pretekli Hofmann-Ebnerove i ujagmili jim lovor. Tako stoji sada pred nami taj izmet Griesingerove mašte, s mačem i zubljom, s prahom i fitiljem, užem i okovi; sam on hvali si „muževnu srčanost,“ kojom se je odvažio udariti na ovu „crnu četu.“ Lahko ti se je tako junačiti! znade on, da jezuite nisu slavohlepni lakrdijaši, da bi nesramna rešetara išli prašit, već puštaju čovjeku kruh, što si ga može zaslužiti jedino njihovom sramotom; ali druge ljude nevalja upućivati, da je drzovita bezobraznost muževna odvažnost, te da drže podle klevete za povjestnu istinu.

Lovori Krönerovi nedadoše spavati Ebneru. Objeručke prihvati on ponudu njekoga parižkoga židova, imenom Homburga: neka proizvode francezkoga sramotnoga knjižtva presadjuje u njemačku zemlju, te s toga u isto vrieme, kadno i Kröner svoje jezuite, oglasi on knjigu: „Kreuzzug der Schwarzen,“ roman iz našega vremena, koj će boj natražka proti napredku, sliepe vjere proti znanosti osobito zanimivo opisati. Uzmemo-li još na um uštipnice rieči: propovjedaonica, izpovjedaonica, pa k tomu jamstvo, da šta takova nebijaše u svietu, tada moramo priznati: da si dobro lijala lijo Ebneru! Pa kad jošte gospodin nakladnik uvjerava, da on tu knjigu izdaje za dobro „javnoga morala“, to njega nemože minuti red za zasluge ili barem velika medalja, tim više, jer izdaje jošte drugih zanimivih knjigah, kano: „Geheimnisse der Bastille,“ punu popovah i priložnicah, slanijih od istih Vehseovih odkrićah ili „Geheimnisse der französischen Polizei“ — „novu epochu čineće djelo.“

Smiešno nam se vidi, kako je nedavna poslanička komora kraljevskomu ravnateljstvu grada Stuttgarta dozvolila 70 f., velju sedamdeset forintih za odkup nećudorednih knjigah, dočim dnevice u javnih listovih: „Schäbischer Merkur“ i „Neue Tagesblatt“ itd. ima oglasah ob istoj vrsti knjigah. Hamburžki i frankfurtski židovi dotle se osmjeliše, da berlinske, parižke i hamburžke bludilištne pripoviedke sa „pikantnimi“ slikami u istih listovih nude tja za božićne darove; a gdje naslov nije dosta mamljiv, tu oni pridavaju rieč „galant“ uz množinu uzklikah. To sve nije dosta, već obećavaju svakomu, tko od njih kupi takovih knjigah za pet talirah, kao za nadometak Renana život Isusov. Kad se tako bez straha i kazne mogu podkapati ćudoredje i vjera, kriepost i crkva, čemu su tada policajni i kriminalni kaznenici? Ovi udaraju najveće kazne na svakoga, tko zavede na bludni grieh, a eto inostrani

židovi i domaći listovi bez kazne smiedu naputke na to javno nuditi i preporučati. U poslaničkoj komori nadje se u jedinoga Schotta toliko srca, da proti toj nećudorednosti govori, ali sve badava. Baš danas, kada to pišemo, naviešta židov Pollack velik niz bludilištnih knjigah u „N. Tagesbl." br. 51. List odilazi na prkos onim 70 forintim kralj. ravnateljstva. Zar se doba slobode nebi mogla složiti sa zaštitom javne ćudorednosti?

Dotle dosiže članak u listu „D. Vlskbl." Samo nam je jošte kazati, da je spomenutomu listu malo danah poslie stigao ovaj izpravak: 1. Nije istina, da mi je moj rukopis o jezuitih od g. knjižara Krönera bio odbit; 2. nije istina, da je taj rukopis dobio g. Emil Ebner. — Dakle je sve drugo u članku gola istina, dočim se samo ove dvie točke izpravljaju. Doista sám ovaj izpravak jest strašna tužba proti obćenitom našem stanju. —

Posljedice.

Ako je istina, da će pravedni Bog jednom sve izpitivati i suditi, sve potanko i točno, sve od najmanjih malenkostih pa do najogromnijih ogromnostih, — svak uzrok i svako djelovanje, i to onakovom nepristranošću, kakovom može suditi samo onaj, koj sve vidi, sve znade i poznade: kako onda da nesvraćamo očijuh na posljedice činah svojih? Nu kako, ako Boga priznajemo, smiemo reći, da nas neće nitko izpitivati, nitko suditi?! Samo luda Boga niječe! Bog jest; sunce na nebu, i čudni život najneznatnije biljke na zemlji kazuju o njem jednakom važnošću, jednakom nepobitnošću svakomu, koj tjelesno oko za duševno shvaćanje može i hoće da rabi! — Ako-li pako jest, to mora i suditi: tà čovjek slabi, koj i sám dosta putah posrne, razabire poštenje od podlosti, a svetost vječna razlike ote da nevidi — njoj da je sve jedno?! Pak opet kako riedko mislimo na posljedak čina svoga, dočim ipak svako sjeme plodom svojim rodi. — Nečini zla samo velika skvarenost; i malene pogreške, o kojih misliš, da bi se lasno oprostiti mogle, imadu upliv svoj koli na vlastito srce, toli na one, s kojimi obćiš. Neima samo bogataš i velmoža djelokrug svoj; starješina može si skvariti ukućane, otac može s puta pravoga svesti čitavu obitelj, — a i ti možeš i činom i riečju medj ostalu si braću zasijati sjeme izopačenosti. Tà nije uviek od potrebe dugo djelovanje; često dotječe jedna iskra — govor jednoga trenutka, da u tudjih grudih podpališ, te da s malena početka sve iz tiha bukne moćan plamen bud k dobru bud zlu. Niti se hoće upravo zle namjere, da drugoga pokvariš: i po samoj nesmotrenosti bit ćeš dosta putah ćudorednim neprijateljem braći svojoj. Pače i kad samo šutiš, gdje bi ti dužnost bila govoriti; kad samo zapustiš ili odnemariš nješto, što bi ti trebalo uraditi, il u razpri kakovoj nedosudiš pravo: već ćeš u onih, koji te paze i motre, oslabiti volju za pravdu i dužnost, ter će do sgode i oni, povadjajući se za tobom, ovako uraditi. Pa kako se prima ta klica, koju si onakovim činom, onakovim zanemarivanjem zasadio! Prelazi s jednoga na drugoga; ode od tebe i u daljnje krajeve, — razvija se i širi neizmjerno! Pa tako si bud s voljom, bud mimo volje početnik množine nevaljalih mislih i zločinstvah, pred kojimi bi te, da ti jih je nagomilano pred sobom vidjeti, groza popadala. A ovrh toga kako je težko zle posljedice zlih činah i uz najmarljivije nastojanje izkorieniti! Govor nevaljao, primjer opak nalaze žalibože u većine ljudih bolje tlo, nego-li protivno dobro: neka se samo malo začuje dosjetljivo ogovaranje, eto gdje svak hiti, nebi-li što dočuo, ter ušima si ugodio. A kako je s dobrim, plemenitim činom? Njega sliedipo najviše nepouzdanje i nevjerstvo. — Ako-li je dakle kada nepromišljena koja rieč mir sretne obitelji poremetila, sumnju proti nevinu probudila, čest poštena čovjeka osumnjičila, pomirenje izmedju neprijateljah zapriečila, neslogu izmedju djece i roditeljah gojila — — uzalud je često kašnje kajanje, uzalud opozivanje: zlo se ukorienilo i uvriežilo, brazgotina zadane rane ostat će, pa gladio ti kašnje koliko te volja. Ali da ti je sve i bolja sreća na ruku, zar ćeš moći učiniti, da s tebe ronjene suze nebudu prolivene, da uvrede tvoje nebudu osjećane i podnešene? da u srcu onih, koje si ugrizao, nestane čuvstva ogorčenosti i pohlepe za osvetom, da ti žao za sramotu vrate — — velim, hoćeš-li moći učiniti, da nestane te moralne propasti . . . . jer je i ovo tvoj čin, čin lahkoumnosti tvoje, čin nepromišljene rieči tvoje? — Jest, sve imade posljedice svoje, kako po sebi i u izvanjskom svietu, tako i u nutarnjem svietu čuvstvah, pa i neukazale nam se one uviek i umah; sve imade posljedice, koje se često neizmjerno šire; te s toga nam netreba velika djelokruga, da puno zla počinimo, i veliku odgovornost na se metnemo.

Naopako po nas, kad jednom Bog uzme sve onako strogo prosudjivati i ocienjivati! U koli užasno strašnoj slici predstavljaju nam se uz ovakovo razmatranje posljedice dielah naših! Kako nam istinita ona rieč srce steže: „Kakovo si sjeme posijao, onakovo ćeš i žito vrći!" S toga valja, da većom pozornošću pratimo sve, štogodj od nas potiče, i da se češće sjetimo istine, da sa svim, štogodj činili oli nečinili, na druge uplivamo; pače kod raznoga spajanja poslovah naših, ter uzkoga medjusobnoga i uzajamnoga djelovanja stvarih ljudskih, gdje je svaka rieč i svaki čin samo klica i zametak nove rieči i novoga čina, treba da pomislimo, da se niti rieč izreći, nit čin učiniti neda bez roda bud dobra bud zla.

Ako-li smo dakle koj put zlo potakli, a ono treba da se od sve duše pokajemo, ter sve sile napnemo, kako bismo mu se oprli i ugušili ga. Podjedno odlučimo

negriešiti više u tom; zato valja, da kod svake misli, koja te saleti, kod svakoga čuvstva, koje ti se zametne, pomno paziš na smier; svaku rieč, prije nego-li ju izustiš, promisli; svaki sud, prije nego-li ga izrekneš, sa zahtjevi istine i ljubavi iskrnjega uzporedi; svak razgovor prije nego-li uzanj pristaneš, po valjanosti oli nevaljanosti, prosudi; kod svakoga čina nepitaj samo: hoće-li mi ugoditi ili koristiti? već pitaj ujedno: kakove će posljedice imati — kakove posljedice ne samo za tebe, već i za druge — te kakove posljedice ne samo za vremenitu jim sreću, već i za vječno jim spasenje? Na sve to treba da tim više pazimo, čim je veći krug, u kom djelujemo, čim je veći broj onih, kojim možemo biti na spas ili propast, — i čim se više posljedice činah naših razići mogu, čim će dakle jednom veća biti odgovornost naša.

Blagoslovi Gospodine! novu mi odluku, učvrsti volju ovoga trenutka, da se od pravoga puta nikada više neodbijem, da ti i ovdjekar ugodim; pa kako uza sve, što je dobro, pomoći svojom pristaješ, tako te skrušeno molim za otčinsku tvoju milost, da bi mi odsele sjeme dobro bilo u svakoj stvari: te kad dodje strašni čas, gdje ćeš izpitivati i suditi sve potanko, sve točno, — sve od mala pa do velika — daj, otče, da uzmognem tada mirnom dušom u budućnost si pogledati. Amen. —*i*.

Viestnik.

Iz Zagreba. Preduzkrsna duhovna vježbanja, koja su jučer poslie podne u nadbiskupskom gradu počela, a završit će se u subotu poslie podne, te jim pribiva uzoriti gospodin stožernik, prečast. prvostolni kaptol i ostalo gradsko poslovi nezapriečeno duhovničtvo, te duh. mladež nadbisk. sjemeništa, drži ove godine prečastni gosp. kanonik Dr. Milutin Radinović.

— Izpražnjeno mjesto protokoliste kod ovdašnjega duh. stola izvoli uzoriti gosp. kardinal i nadbiskup podieliti g. Franji Kurrešu, dosadanjemu arkivaru. — G. Franju Kostanjevca, dojakošnjega duh. pomoćnika u Velikom Bukovcu, imenova nj. uzoritost koralistom prvostolne crkve i prvim zakletim pisarom duh. stola. — Drugim zakletim pisarom kod istoga duhov. stola postao je g. Dragutin Frkić, poddjakon nadbiskupije zagrebačke, koga je prečast. gosp. kanonik-pojac po pripadajućem si pravu imenovao i obrednikom prvostolne crkve.

— Izišla je i za prodaju gotova poznata molitvenica s pjesmami za djecu: „Isus prijatelj malenih“ itd. od Jaisa troškom „sbora duhovne mladeži zagrebačke,“ — a to je „šesto izpravljeno, pomnožano i za djecu obojega spola prilagodjeno izdanje.“ — Ciena je tvrdo vezanoj 25 novč. Doista nemože biti manja ciena vezanoj knjizi od 14 polutabakah. Povećana je njekojimi pjesmami. — Ovom prigodom javljamo takodjer, kako smo obaviešteni, da se dotiskava drugo izdanje „Sunčanice,“ molitvenice i pjesmarice za djecu obaška za svaki spol, sa slikom. Prama ovoj pjesmarici izdati će se do skora sbirka napjevah od oprošena vještaka.

Iz Talijanske. Talijanski parlament zaključio je nedavna, da se poput Francezke i u Talijansku uvede gradjanska ženitba. Od sadanjih zastupnikah talijanskih nije se bilo ničemu drugomu ni nadati, budući jim svaka prilika dobro došla, gdje mogu što više povriediti crkvena prava, razžalostiti katoličko duhovničtvo. No mislili su drugi, da će senat, kada predanj stigne taj zakonski predlog, većinom glasovah sigurno ga zabaciti. Da je to pouzdanje bilo tašto, pokazalo se ovih danah; jer je senat zakonsku osnovu o uvedenju gradjanske ženitbe primio sa 70 od 104 glasa. No razprava u senatu bila je ipak žestoka. Kremoneski biskup, koj kao senator nije bio još nikada zauzeo svoga mjesta, došao je taj dan u senat, da se opire zakonskoj osnovi. Usuprot biskup alifski nesamo da je odobrio načelo gradjanske ženitbe, već je još zahtievao, da svećenički redovi nebudu zapreka ženitbe, dakako gradjanske.

Iz Rima. Pod naslovom „Annuario pontificio“ izišao je šematizam za god. 1865. papinske države, uredjen od ministarstva nutarnjih posalah. U njem ima razredba papinskih i kardinalskih funkcijah preko godine, prislušni dani sv. otca, vremenoslov bivših papah, pak tada na 257 stranah pregled sve katoličke hierarkije u svih pet stranah svieta. Svetomu je otcu naslov: Namjestnik Isusa Krsta, nasljednik poglavice apoštolskoga, vrhovni svećenik (pontifex) katoličke crkve, patriarka zapada, primas Italije, nadbiskup rimski i vladar crkvene države. Sada vladajući papa rodio se je 13. Svibnja 1792; a izabran je za papu 16. Lipnja 1846. — Od patriarkah je pet iztočnoga obreda, naime 3 u Antiokiji: melkitski, maronitski i sirski, 1 u Babilonu kaldejski, 1 u Ciliciji jermenski. Patriarkah latinskoga obreda ima 7: po jedan u Carigradu, Aleksandriji, Antiokiji, Jeruzalemu, Mletcih, iztočnoj Indiji i Lizabonu. Nadbiskupah ima iztočni obred 24, a biskupah 44. Apoštolskih vikariatah ima 101, delegacijah 5, prefekturah 21. Pio IX. sám podignuo je 4 nadbiskupije i 94 biskupije — povisio 12 biskupijah na nadbiskupije, a uveo 15 vikarijatah. — Latinski obred im 130 nadbiskupijah i 645 biskupijah. Svega ima praznih 3 patriarške, 14 nadbiskupskih i 110 biskupskih stolicah. Kardinalski sbor broji sada 59 članovah, 2 su nova već odredjena, a praznih je 9 miestah. Od poznatijih u nas stari su: Antonelli 59, de Luca 60, d' Andrea, od najnovijega vremena u novinah glasovit, 53 godine. Najmladji po dobi jest kardinal Josip Milesi Pironi Ferretti

tek 48 godinah star, dočim jur 7 godinah obnaša istu čast.

Što se tiče diplomatičnih zastupnikah sv. stolice, to ima 8: nuncijah u Bruselju, Lizabonu, Madridu, Meksiku, Monakovu, Napulju, Parizu i Beču; 3 internuncija: u Haagu, Fiorenciji i Modeni, Rio di Janeiro, zatim jednoga poslovodju u Lucerni. — O državnoj upravi (1 predsjedničtvo, 4 legacije i 20 delegacijah) nespominje se ni riečju zaokup ili otimačina, a stanovnikah nabraja ukupno 3,134,680.

— Sv. otac držao je 24. Ožujka konzistorij. U alokuciji izjavio je papa žaobu i ukor na postupak cara meksikanskoga, no i nadu, da će isti promieniti svoje misli glede pitanja crkvenih dobarah. Još je sv. otac pohvalio katolički sviet, osobito biskupe radi njihove revnosti, kojom brane crkvu i njenu slobodu proti raznim protucrkvenim naredbam njekih vladah.

Iz Berlina. Kako piše „Kreuzztg.“, pruski kralj očitovao je kabinetskim pismom, da neima nikakove zapreke, zašto se samostanski redovi nebi uveli u pruske vojne bolnice na dvorbu vojnikom. Kako se čuje, početak tomu biti će u novoj veličanstvenoj bolnici posadnoj u Monastiru. Mnoge tamnice stoje već duže vremena u Pruskoj, i to s najboljim zadovoljstvom pod upravom milosrdnicah.

Iz Weimara. Kako čitamo u bečkom listu „Constit. Vorstadt-Ztg.“, oglasio je dr. Ed. Löwenthal u Weimar skupštinu za utemeljenje „kogitantah,“ te bi se imala držati u Svibnju ove godine. Medju „kogitante“ (mislioce) računa on u svojoj okružnici sve one, koji s nijednim od obstojećih vjerozakonah odlučno nedrže. Kogitanti imali bi se sastaviti u posebnu bogoštovnu družbu u svakoj obćini, te si načiniti posebne crkve i groblja; svaka takova nova obćina morala bi držati bogoštovnoga učitelja za mladež pak i za odrasle, a k tomu obskrbiti ga, što se bolje može. Za nje traži on gradjansku ženitbu i gradjanski pokop. Vladari imali bi kogitante cieniti kao ravnatelje družtvenoga reda, kako ciene same svoje zakone i naredbe. Oni (kogitanti) drže si za najveću družtvenu dužnost braniti ugled države i vladara; ali uz to traže oni osobnu slobodu, i to tako, da se državljanu samo za zločin osobnoga nasilja, t. j. kad je silom povriedio slobodu drugoga, i tekar tada, kad je očevidno dokazana, ne pako iz puke sumnje, otme osobna sloboda.

Iz Švajcarske. U ovoj zemlji ima 2.534.242 stanovnika. Od ovih je katolikah 1 miliun pod 5 domaćih i dva talijanska biskupa u Komu i Milanu. Domaći su biskupi: bazilejski sa stolicom u Solothurnu i 389 županah; kurski sa 149 župah; genevsko-lauzanski sa stolicom u švajc. Freiburgu i 145 župah; nedavna od pape posvećeni kao biskup hebronski in partib. a pravije genevski Mermillod jest više pomoćnik biskupa freiburžkoga Marilleya sa stolicom u St. Gallenu i 99 župah, napokon Sitten-Sion sa 107 župah. Pod biskupiju komsku spada iz Švajcarske 185, a pod milansku nadbiskupiju 55 župah. Od godine 1579. obstoji u Lucerni papinska nuncijatura. Posluje 2300—2500 svjetovnih svećenikah te u 18—20 konventah oko 250 redovnikah. Budući da je godine 1841. i 1847. ukinuto preko 40 samostanah, to žive jošte po Švajcarskoj razasutih do 100 redovnih svećenikah. Samostana preostala su jošte 42 s preko 500 članovah i od njih 34 kapucinska s nješto preko 300 što otacah što braće; benediktinski samostan u Einsiedelnu (crkvu sv. Marije polazi svake godine do 300,000 hodočastnikah); osim toga ima franjevacah i školske braće. Ženskih samostanah ima 65 (neračunajuć manjih kućah) s oko 1500 duvnah. — Crkvena dobra ciene se u Švajcarskoj na 80 mil. fran., od česa na sve samostane odpada 26 mil.

— Predsjednik kantona thurgavskoga zabranio je biskupu bazilejsko-solothurnskomu službeno proglasiti papinsku okružnicu u katoličkih crkvah istoga kantona, s tobožnjega razloga, kano da u njoj ima načelah i naukah protivnih zakonom domaćega ustava, pače je jošte zaprietio kaznom. Dalje zabranio mu je proglasiti i vlastitu okružnicu, ako neizpusti iz nje točakah, protežućih se na papinsku okružnicu. Biskup Eugenij odgovori mu prosvjedom. Pokle mu je naime razložio, da on neima povlastice suditi katolički nauk i načela; da ta načela u okružnici nabrojena nemogu proizvesti nikakova čina, koj bi se protivio zemaljskomu sustavu, da je zabranom smjelo posegnuo u prava katoličkoga puka i povriedio vjerozakonsku slobodu zajamčenu obćenitim zakonom: izriče on svečan prosvjed. Na koncu piše mu ovako: „Povrh toga očitujem, da sam ja sám kao pošten čovjek uvriedjen onom prietnjom, kano da biskup bazilejski i katolički svećenici kantona thurgavskoga obdržavaju zakone zemaljske ne sbog savjesti, nego sbog straha od Vaših policajnih prietnjah.“ Moli predsjednika da opozove zabranu, jedno jer je na štetu stada, osobito glede jubileja, koj katolici drže za veliku blagodat, a drugo za volju vjerozakonskoga mira.

Iz Londona. „Standard,“ strogi časopis visoke anglikanske crkve, udara od njekoga vremena kano pomaman uvodnimi članci na ovdješnje oratoriance; povodom pako tomu žestokomu napadaju jest to: što je katolički svećenik djevojku, na njezinu prošnju, ali proti volji matere joj protestantkinje, osmjelio se primiti u zaklon proti njekim pogibeljim. Ovom prigodom javlja isti list grozovitu viest, da u Londonu ima jedan predjel (od Knightsbridge do Fulhama), gdje mišliš, da si došao u katoličku zemlju. Taj predjel nazivlje on talijanskim stanom u Londonu, ne što bi tudier živilo mnogo Talijanah, nego što se opažaju premnogi znakovi katoličkoga života. Ali opet sbog svega toga: sbog

propelah, kipovah Marije i svetih, medaljah, krunicah, slikah najglasovitijih svećenikah, zvonitbe k misi u ranu zoru, sbog četah mladih gospodjah u crnini s visećim propelom — sbog toga neće on jošte da viče. Mora pako vikati na to, kolik su premah oteli oratorijanci u Bromptonu, ili bolje rekuć, koliko oni ljudstva svake godine obrate na svoju vjeru. Danom i noćju povlače se izaslanici i opravnici po ovom od najljepših gradskih predjelah, a u svaku kuću umiju se oni uvući. Tako je daleko već došlo, da svi roditelji živu u neprestanom strahu, da će jim se djeca iznevjeriti vjeri otacah te se odmetnuti u papiste. Dotle „Standard.“ Polag pouzdanih svjedokah obraća sbilja ono 20 otacah oratorija sv. Filipa, koji su sami osim trojice obraćenici, a poslie Fabra stoje pod upravom o. Dalgairnsa, svake godine po 250—300 glavah, s većine iz bogatih i uglednih kućah. O. Dr. Manninghu, glasovitom obraćeniku i glavaru oblatah u Bayswateru, pripovieda se, da nijednoga večera nelegne u krevet, a da se neima zahvaliti Bogu na jednoj preko dana obraćenoj duši ili od sama njega ili drugoga člana.

Iz Meksika. Car Maksimilian izdao je 7. Siečnja naredbu, „uslied koje se imade ustanoviti način, kojim će se „exequatur“ nad bullami, breve-i, reskripti i depešami rimskoga dvora podieljivati prema onim uredbam, što sada njegovom zemljom vladaju.“ Naredba ima malo riečih, ali je velika zamašaja te jedan očit dokaz više, što „klerikalci“, koji ga kano cara onako veselo pozdraviše, imadu sada očekivati od njegove vlade. Te naredbe samo su dva članka, a glase ovako:

Čl. I. Ostaju u našem carstvu prije i za nezavisnosti proglašeni zakoni glede exequatura nad bullami, breve-i, reskripti i depešami papinske stolice u valjanosti.

Čl. II. Brevei, bulle, reskripti i depeše predavati će nam se preko našega ministerija pravosudja i crkvenih posalah za podieljenje dotičnoga exequatura.

Bit će na svom mjestu, ako ovdje priobćimo pismo papinsko, što ga je na cara ponio iz Rima u Meksiko nuncij Meglia. „Vaše je Veličanstvo u drugih prilikah pokazivalo sjajnih dokazah katoličkoga duha, a Nam se zavjerilo, da smiera braniti crkvu. Nadamo se s toga, da će ovaj poziv, kada dopre do Vašega plemenitoga srca, uroditi onakovim plodom, kakova Mi od Vašega Veličanstva očekivamo. Vi ćete doista uvidjeti, da, kad se crkva uviek steže u ovršivanju posvećenih njezinih pravah, ako se neopozovu zakoni, zabranjujući joj sticati i posjedovati, ako se i nadalje budu crkve i samostani rušili, kad se iz rukuh vlastničkih prima plaća za crkvena dobra, kad se posvećene sgrade obraćaju za druge stvari, kad se redovnim duhovnikom nedopušta da opet obuku svoje odielo te živu u zajednici, kad se listovom dopušta bez kazne, da se rugaju propoviedim, pobijaju i izvraćaju nauk katoličke crkve: da će tada smutnja za vierni puk i šteta za vjerozakon ostati ista, koja i prije, a morda narasti i veća. Ah, Sine! u ime svemogućega Boga, koj Vas je odabrao za vladara onomu katoličkomu narodu s tom jedinom namjerom: da njemu izvidate rane, a presvetomu vjerozakonu njegovu pribavite opet čast, zaklinjemo Vas, da se prihvatite toga posla, ostavite se svakoga ljudskoga obzira, bistrim razborom i kršćanskom ćuti vodjen otarite suze tomu tako zanimivu dielu katoličke obitelji i učinite se na takov način vriednim blagoslova od Isusa Krsta, vladara dušnih pastirah. U tu svrhu, a ponajprije da Vašoj vlastitoj želji zadovoljimo, poslali smo Vam Našega zastupnika. On će Vam živimi riečmi pripovjediti žalost, što Nam ju zadaše od tuda prispjevše žalostne viesti, i Vas još boljma obaviestiti, s kojom nakanom i u koju svrhu stavismo njega kod Vašega Veličanstva za povjerenika. Mi smo mu razložili ne samo, da u Naše ime od Vašega Veličanstva zahtieva ukinuće jadnih zakonah, koji crkvu već od duga vremena pritištu, nego jošte da uz pomoć biskupah, gdje to treba, upiruć se na Našu apoštolsku oblast: pripravi podpunu i potrebitu obnovu duhovnih posalah. Vaše Veličanstvo znade vrlo dobro, kad se hoće prevratom zametnuto zlo izkoreniti do dna, i čim prije crkvi pribaviti sretnije dane, da tada prije svega treba uzvisiti katolički vjerozakon, neka on nad sve druge vjeroizpoviedi bude slava i naslon meksikanskomu narodu; da biskupi u ovršivanju pastirske službe budu podpuno slobodni; da se duhovni redovi opet povrate i preustroje polag naputakah i punomoći, što smo ju Mi dali; da crkvena dobra i prava s njimi spojena štite i brane; da se nikomu nedopusti naučati i širiti kriva i pogubna načela; da obuka tako javna kano i prihvatna od duhovne oblasti bude vodjena i nadzirana, i da se napokon razkinu verige, koje su do sada sapinjale crkvu pod samovolju državne vlade. Ako se bude crkvena sgrada prestavila na ovaj temelj, kako o tom Mi nećemo ni da dvojimo, doskočiti će V. V. najsilnijoj potrebi, najvrućoj želji nabožnoga meksikanskoga puka; riešiti ćete brige i Nas i tamošnje biskupe; prokrčiti ćete put, da se uzmogne naobraziti učena i revna svećenstva, a moralno preporoditi Vaši podložnici; povrh toga biti će sjajan primjer drugim vladam amerikanskih državah, gdje se zlo radi s crkvom; napokon bez dvojbe učiniti ćete Vi tim načinom štogod za učvršćenje svoga prestola, za slavu i sreću svoje carske obitelji. To je, zašto Mi Vašemu Veličanstvu preporučamo apoštolskoga nuncija, koj će imati čast Vam predati Naše pouzdano pismo. Neka i Vaše Veličanstvo i njega udostoji svojim povjerenjem i blagohotnošću, da mu bude laglje izpuniti povjerenu misiju.“

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 15. U ČETVRTAK 13. TRAVNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Gojilišta.

Od *Ivana Krst. K.*

(Dalje.)

III.

U gojilištih za sinove srednjih i viših stališah zahtieva se mnogo više znanja, mnogo više obraze, nego-li u obajuh prije pomenutih. Pravednoj ovoj želji može zavod sa malo truda i napora mnogo prije i u većoj mjeri zadovoljiti, nego-li se to postići dade privatnom obukom i gojitbom; a to s toga, jer je po zavodih najlaglje u omladini uzdržati duh natjecanja. Gdje se takmi, tu se napreduje. U mnogih od ovih zavodah imadu gojenci učitelje i predavanja u samom gojilištu, u mnogih opet idu izvan zavoda na javna učilišta, da ondje slušaju nauke. U jednom i drugom slučaju treba da su gojitelji s učiteljstvom u skladu i sporazumljenju, jer se na tom osniva znanstveno-ćudoredni napredak svakoga gojenca.

Glavna zadaća ide vrhovnu glavu takove kuće; pa razmjerno sa zadaćom zavisi takodjer od nje ponajviše. Ako ravnatelj znade i umije svojim ugledom i mudrim savjetom uzdržati duh ljubavi i pokornosti u omladini, sklad i jedinstvo u osoblju, ravnovažje u gospodarstvenom obziru, možemo zavodu unapried čestitati, možemo reći, da se svrha postigla — inače ne! K tomu doprinieti će ponajviše češći pametno uredjeni sastanci, da se poglavarstvo s ravnateljem medjusobno posavjetuje.

O zakonih zavodnih budi u obće rečeno, da imadu biti razumljivi, jasni, kratki i u malo riečih izraženi. Glede njih valja nastojati, da gojencem prodju u narav, te jim (zakonom) čuvaricom postane uzajamni dobar duh medju pitomci. Zavod, u kojem se misli, da je to znak vela duha i bistra uma, vinuti se lahkoumno i dosjetljivo nad zakon, nosi u sebi ubitačnu klicu, s koje će gojenci danas sutra težko proplakati, a uprava na se veliku odgovornost narinuti. Nadzor ima biti neprekidan. Nepusti si omladine, u koliko samo možeš, ni za časak s oka. Pa ma se i nepostupalo s njom uviek jednakom strogošću, to se moraju klanjati obje skrajnosti, nehajna bezbrižnost i preveliki pedantizam — pedantizam, koj u svakom i najbezazlenijem činu nevidi ino, van utvore i strašne sablazni. Od prve pada ugled, po drugoj nestaje ljubavi, neima povjerenja. A da ni jedna ni druga nevalja, mislim da nije od potrebe dokazivati. — Što se po gojilištih rabe bolji, pametniji i pouzdaniji mladići, koji podpomažu i zamjenjuju poglavare u nadziranju reda, to je vrlo pametno. Samo valja u tom opreznu biti, da se možebiti jedni nepreuzmu, a drugim neda povod mržnje i zavisti. Porodi-li se i na javu prodje štogod takova uzprkos svoj pouci i opreznosti, tada nije dovoljna puka rieč; jer je stvar potekla iz zlobe, a zlobu ide kazan.

Zadružni život, gdje boravi više mladjih ljudih, već je sam po sebi raznolik. Sa svim tim valja osobito i na to gledati, da nebude odviše jednoličan, nego prepleten raznimi promjenami, po kojih će nestati dugočasnosti, a uz nju i pogubne tromosti. Onamo bismo uvrstili svečanije izpite, pohvale i nagrade za dobre, ukor i kazne za zločeste, poveće zabave, šetnje, vježbanje u glasbi, pjevanju, i druge nedužne zabave, koje nevriedjaju niti zakon domaći, niti ljubav bližnjega. — U obće valja nastojati, da se u omladinu neuvrieži podmuklost i nujnost, nego da se na licu svakoga gojenca čita otvorenost i nutrnja zadovoljnost.

Biser mladjahne duše jest čisto i nedužno srce; a u tom pogoditi, gdje je više njih zajedno, i neoštetiti — hic rhodus, hic salta. Ako se u kojoj gojitbi može reći, da je tu svrhu postigla, ko što se moralo priznati o načinu družbe Isu-

sove, *) te neznamo, što bi joj se još u hvalu moglo reći; jer tudier mora i sve drugo na svojem mjestu biti. — Velika je zadaća gojilištah, pa da ju čim sjegurnije poluče, moraju roditelji glavare točno izviestiti o moralnom stanju svoje djece, dapače sa zavodom biti u sporazumljenju.

IV.

Ne samo za mužku, nego i za žensku omladinu imade gojilištah. Budući da djevojče oddruženo od majke mnogo više gubi, nego-li mladić ostaviv domaći prag: to bi se gojilišta za žensku omladinu mogla prije njekim načinom ozvati kao krpež, pripomoć, nego-li za mužku. Sa svim tim imade ipak slučajevah, najpače u viših kruzih i odličnijih obiteljih, da kćerka u zavodu više nauči i boljom postane, nego-li kad je kod kuće; okolnosti bo nedopušćaju, da djevojčica bude uviek uz majku — a da od nje uči još manje; jerbo majka po viših kruzih obično niti sama ništa neradi, nego primjereno tobož svojemu visokomu položaju u bezposlici ili taštoj zabavi odpočiva i dangubi.

Glavna pogreška po ženskih gojilištih rekli bismo da je ondje, gdje se odviše pitomicah strpa; tu bo nije moguće postići sve, što zvanje žene zahtieva. Ako se po ženskih gojilištih osobitom pozornošću nemotre i strogošću neprate one, koje daju zločeste primjere, ili od kojih se bojati, da će druge sablazniti, zavod nemože uradi ništati, dà — uraditi će još manje nego ništa, jer i ono kvari, što je unj dobra došlo.

U gojitbi s ćudorednoga gledišta treba osobitu pozornost obraćati na slabije stranke ženske naravi, koje u zadružnom životu dosta hrane nadju za razvoj. Znade se dobro, da je mnogo djevojče izašlo iz pensionata kao vješto zanovetalo, žigosalo i zadirkivalo. Zašto? Donielo je tu naravsku pogrešku sa sobom, na nju se negledalo, te tako se miomirisni cvietak vrgao u koprivu. — U nabožnoj obrazi nevalja preveliku važnost stavljati na čuvstvo, no ponajviše na uzgoj volje. Pobuditi valja ljubav i volju za ženske poslove, a ugušiti život, koj samo u fantastičkih mislih dane provodi. Za ženu je praksa, a teoriju ostavimo mužkarcem. Pa da se u svem znadu kretati, štogod spada na kuću, neka kućne posle redomice kroz osmicu obavljaju. Glede kojekakovih izumljenih nagradah i kaznah, štono su zavladale po mnogih ženskih gojilištih, budi tudier mimogred rečeno, da bi mogle naprosto izostati, jer budući nisu prema naravi, pobudjuju strasti, pa više kvare, nego-li popravljaju.

*) Gledaj Fr. H. Chr. Schwarz Erziehungslehre I. 2. str. 338. opazka.

V.

Zavodi, po kojih se goje mladići za vojničtvo, uredjeni su onako, kako to zahtieva njihovo posebno opredieljenje. Izvanredna okolnost, što se položaj vojnika u današnje doba u družtvu čovječanskom njekako znatno promienio i izvinuo, zahtieva mnogo uma i razbora, da se u mladjahno srce pravi vojnički duh i ponos bez ikakovih prirožčićah uvrieži. Vojnik kao vojnik mora tako osjećati i takovim se smatrati, inače neće nikada ništa velika uraditi. Ali oholo prezirati sve druge stališe, drzovito zametavati, huliti i gaziti svaki drugi zakon; da jasno rečemo, veli Marx: „formalna nećudorednost propraćena formalnim bezvierjem, mislim da valjda nisu nikakove povlastice toli častna i odlična stališa."

VI.

Što bi se dalo kazati, o gojitbi mladićah za svećenički stališ pročitaj članak pod istim naslovom od S. B. u brojevih 5—10. „Katol. lista" godine 1862.

(Konac će sliediti.)

Državu valja oddružiti od crkve. *)

Težko je naći predmet, koj bi u naše doba tako zamršen bio, kao što je medjusobni odnošaj crkve i države. Mnogi ne samo neprijatelji crkve, već i njekoji dobri, nu zasliepljeni ljudi, htijuć riešiti sve težkoće u ovoj stvari misle, da je oddieljenje crkve od države jedino sredstvo, jer da će onda i jedna i druga imati slobodan djelokrug, i da se neće više jedna s drugom svaditi, niti si išta prisvojiti, što ju neide. Doduše da je ovu stvar samo tako lasno moći izvesti, kako reći, bilo bi dobro: al što ćemo, kad je ovaj način sam po sebi nepravedan, i što više, nije ga moći sasvim uživotvoriti, pače svaki pokušaj prouzrokovao bi bez dvojbe propast toli državi koli i vjeri. Hoćete-li čuti?

Što znači u pravom smislu ova izreka:

„Država ima se sasvim oddieliti od crkve?" Samo ju malo razaberi, štioče, pa ćeš i sám njezinu opakost uviditi: hoće reći: zakon valja da bude bezbožan. Jedina razlika izmedju obijuh formulah jest ta, što je zadnja tako neizdjelana i ružna, da se je svi plaše, a prva je obučena u haljinu umjerenosti,

*) Ova rasprava prevedena je iz talijanske knjige: „Risposte popolari alle obiezioni più communi contro la religione," otca Franko-a. Na ovaj prevod ponuká me prepirka, što sam ju neima tomu dugo imao s jednim prijateljem ob odnošaju države prama crkvi. Kako je ta prepirka počela i kako se svršila, nespada simo. Ali misleć, da ima možda više ljudih, koji kao i moj prijatelj stvar samo s naravnoga gledišta smatraju, naumio sam ovaj prevod obnarodovati u „Kat. listu," nebi-li možda komu drugomu dobro došao.

te si je prokrčila put ća do njekojih dobrih katolikah, koji pomiešav oddieljenje države od crkve sa crkvinom slobodom, i mnijuć, da se po odciepljenju samo njezina emancipacija namjerava, dadoše se u zanjke uhvatiti. A nije težko stvar dokazati. Ako to nisu prazne rieči, kad predlažu oddieljenje države od crkve, to misle, da se u državnih poslovih, naime u zakonodavstvu i upravi, neima obzir uzimati na ono, što crkva prepisuje. Na koj dakle vjerozakon ima se paziti? — Za stalno na sinagogu ne, a niti na zakone Valdezah, niti na 39 članakah anglikanskih, niti na nijednu drugu vjeroizpovied protestantsku: dakle država neima se obazirati na nijedno bogoštovje, to jest ima raditi bez Boga, ili u strogom smislu bezbožna biti. Pače bilo bi to gorje od istoga bezbožtva, buduć da se bezbožnik tim zadovoljuje, da zanječe samo Boga: a ovdje se pridružuje k zanjekanju preziranje i pogrdjenje posebno. Jer očitujuć u državah katoličkih, da zakon crkve nepripoznaje, nismo učinili, da je nepozna, buduć da zakonodavci živu u krugu, koj je od nje sav razsvietljen. Dakle ovoga načela smisao bio bi ov: Zakon poznaje Boga, nu nemari zanj. Evo još dan danas nezna se za puk, ma kako divlji bio, koj bi bio ikada stvorio zakon bezbožan. Kad bi biesnila najveća ludost i za vrieme vlade strahovanja, francezki prevrat nehtjede imati države bezbožne, već proglasi njeku vrst bogoštovja i ustanovi domorodne svetkovine. Ono, što neučiniše kanibali, *) čine umjerenjaci, a što neučini strah, čine sadašnje uprave.

Pitat ćete možda, kako si mogaše naći mjesta tolika bezbožnost medju njekojimi katolici, koji baš nisu bez savjesti. Odvratit ću vam, da jih ima mnogo medju ovimi, koji, dočim na svoje oči nevide, neimaju dovoljnoga pouzdanja u crkvu, da na njezine gledaju, i tako budu lasno zavedeni mudrolijom. Ovdje su dvie, kojimi ponajviše zasljepljuju. Prva sastoji u tom, što veleć: država ima se oddieliti od crkve, čini se, da hoće kazati, da se ima i crkva sa svoje strane oddieliti od države, te da će tako postići onu toli potrebitu i od biskupah traženu neodvisnost, pa će se obistiniti ona toli znamenita izreka: „Slobodna crkva u slobodnoj državi:“ nu nevide, da kada bi se po ovoj teoriji sbilja postigla sloboda crkve, nebi ipak slobodno bilo podići ju na tako nepravedan način, kao što je bezbožje države. Nevide, da biskupi nezahtievaju neograničene slobode, van u državah, gdje je jedinoj crkvi sloboda uztegnuta. Nevide, da nebi od tuda podnipošto sloboda crkve sliedila, već sloboda svake bludnje toli od strane države, kao i od strane zadruge, buduć da bi jednoj i drugoj nestalo pravoga vodje, koj bi jih sačuvati mogao, te bi povlasticu stekli svi ma i najizopačeniji vjerozakonski nauci. Nevide, da je ovakova sloboda crkve samo prividna, buduć da se država, koja neima nje za vodju, otimlje skupa sa zadrugom, kojoj je na čelu, izvršivanju njezinih naredabah i prepoviedih. Napokon nevide, da sila vjerozakona, kao stvar izvanjska, ustupljuje bez dvojbe mjesto državi, i da se uvadja u sviet okrutnije samosilje, nego što je sila sviesti. I nevideć svega toga, dadu se polagano zavesti u onaj bezumni i bezbožni nauk.

Druga mudrolija sastoji u tom, što vele, da, ako bi se iz odciepljenja države od crkve porodile mnoge bludnje u vjeri, nebi to bilo veliko zlo, buduć da istina, vojujuć proti bludnji, uviek ju vlada. Ali se u tom varaju u toliko, što se obaziru samo na silu, koju bi istina u sebi imati morala, a usuprot nemisle ni najmanje na neznanstvo, strasti i pokvarenost, kojim smo svi podvrženi. Doduše istina je u sebi jača nego-li ikoja mudrolija; ali je-li za nas neznalice i pokvarenjake uviek pretežnija?

Ako je istina uviek jača, kako tvrdite, zašto onda nastojite, da zakonom i prepisom obranite načela poštenja, pravde i posjeda od razbojnikah, lupežah i tatah? Načela pravice su poznatija, nego-li načela vjere objavljene; pustite jih dakle, da vojuju proti bludnjam. Zašto to nečinite? Bojite se, da nebi ova načela uzprkos njihovoj istinitosti, dovoljna bila, da osjeguraju vaš mir, vaše kese, vaše listnice, vaše zastupničtvo, vaše poglavarstvo, pa s toga ste osvjedočeni, da vam valja načela pravde po zakonih i policijaših štititi, a ako bude od potrebe i bajoneti i obsadom: ali zašto neumujete na isti način i o načelih vjerozakonskih? Prestanite indi čovjeka motriti samo kao sgoljni razbor, a narav njegovu držati za nepokvarenu od poroda. Dokle je razbor sdružen s osjećanjem, a ovo pokvareno, pustiti, da se brani istina sama, reći će pustiti pravednost u vlasti strastih.

Nadalje oddruženje države od crkve posve je nemoguće, buduć da bi prepriečilo svako čovječansko djelovanje i svaki napredak države, te razorilo istu crkvu. Jer kako djeluje crkva na osobu? Mislim, da nitko nije opet tako nepametan, te bi djelokrug vjere Isusove stegnuo na njeka i to samo duševna vježbanja, koja bi se izvršivati imala u zabiti, ili medju zidovi hrama. Sv. evangjelje ima ravnati sav život čovjeka. Pošto ga učini članom družtva, koje crkvom nazivljemo, nastoji ono da mu popravi sve običaje, te ga iz vana i iz nutra preustroji: u tu svrhu služi se množinom načelah, što jih zovemo evangjeoskimi; s toga mu pruža množ sredstvah, a to su napose sakramenti; s toga mu daje zapoviedi i stavlja zabrane, a to su zakoni; s toga mu prieti kaznami i obećaje mu nagrade, i ovo je pokrepa.

Lice (forma), što ga evangjelje po crkvi daje vjernikom, netiče se samo života pojedinih osobah, već i zadruge obiteljske i gradjanske. U kratko, podanik crkve nemože živjeti kô pogan; u ponašanju privatnom vežu ga unutarnje i vanjske dužnosti; nemože biti

*) Kanibali, stanovnici karaibskoga otoka, običavahu jesti svoje neprijatelje, s toga uzimlje se njihovo ime mjesto rieči: ljudožder ili u obće strahotnik, biesan okrutnik, krvolok.

početnikom obitelji, van opredieljenim načinom t. j. po jednom sakramentu; nemože njom upravljati, van po stanovitih zakonih, što mu jih prepisuje crkva, a nemože ni na smrti ni kod pokopa drugo činiti, ako hoće da bude članom crkve, van da se podvrgne njezinim naredbam. U javnom životu drugčije raditi može, koj je sam po sebi slobodan, drugčije opet treba da radi, koj se nazivlje kršćanom i podanikom crkve.

Kako svaki vidi, svi ovi čini, kojimi s jedne strane upravlja crkva, mogu s druge strane spadati na državu. S toga, ako razdružite djelovanje jedne od druge, to ćete razdieliti čovjeka na dvoje i stavit ga u neprotumačivu smetnju. S jedne strane, u koliko spada na državu, dati će mu ona zakone i naredbe i naložiti dužnosti, s druge opet, u koliko spada na crkvu, dati će mu ova zapoviedi i prepoviedi, a sve ovo u jednoj te istoj stvari. Dakle tako dugo nije za čovjeka mira, dok nebude djelovanje crkve i države u skladu. Imate liepu priliku u obitelji, gdje ima samo jedan sluga posluživati više osobah: ako se gospodari neslože u tom, kakove će naloge dati slugi, neće ovaj moći svim zadovoljiti.

Ali u većem jošte neredu nalazit će se cielo družtvo. Vjerozakon kršćanski nije samo dužnost pojedinih, već cieloga družtva; jer kada postane koje družtvo katoličkim, dužno je, da se cielo pokaže takovim i nastoji ono uživotvoriti, što riečmi izpovieda.

Želio bih, da se svaki čitatelj s ovom istinom skroz i skroz upozna, jeda bi se osvjedočili, da oni, koji nastoje državu od crkve oddieliti, upropašćuju ujedno jednu i drugu: pokazat ću to u njekoliko točakah, iz kojih će svaki uvidjeti toli potrebu zajedničtva, koli nemogućnost razdruženja.

(Dalje će sliediti.)

Iz carevinskoga vieća.

U 43. sjednici zastupničke kuće carevinskoga vieća, dne 3. Travnja obdržavanoj, viećalo se je o državnih predujmih za katoličke vjerozakonske zavode. Financialni odbor predloži, da se iz proračuna u to ime odbije 89,844 for. s primjetbom, da bi se moglo tu prištediti 209,018 for.

Isti odbor predloži poimence, da se nedozvoli 3765 for. kao prinesak za opravak stolne crkve u Poreču; al je zastupnička kuća uslied obrane g. državnoga ministra ovu svotu dozvolila, jer je rečena crkva najljepši spomenik bizantinskoga sloga u Austriji.

Za Dalmaciju predložio je odbor predujma 141,800 for., dočim je vlada bila uračunala 159,554 for. Poimence predloži odbor, da se odbiju 4000 for., što je vlada u proračun bila uvela kao pripomoć dalmatinskim franjevcem za naobrazu klerikah. Kada se je ova točka pretresala u odbornoj sjednici, pristao je bio sam g. državni ministar na to, da se ova točka izbriše; a tomu je naveo za razlog, što su franjevci dalmatinski, navlastito sinjski, kod izborah za zadnji dalmatinski sabor pokazali protuaustrijske težnje.

Tim povodom zametnulo se je u pomenutoj sjednici zastupničke sabornice sljedeće parlamentarno kreševo.

Zastupnik Greuter, gimnazijalni vjeroučitelj u Inšbruku, drži, da se može lahko pojmiti, obzirom na položaj novčani, što je izvjestitelj u svoje vrieme u odboru predložio, da se izbriše iz proračuna za kultus remuneracija, što ju je vlada uvrstila za dalmatinske franjevce, da si naobraze klerike, tim više, što je ista vlada ovu remuneraciju prozvala eventualnom. Nu on negovori zato, što se je vlada za onda — riedkom iznimkom — izjavila zato, da se izbriše ova svota, već radi načina, kojim je vlada u ono doba obrazložila ovu svoju izjavu. Ovo je obrazloženje takovo, da nesamo što vriedja onu korporaciju franjevacah, već i svekoliko slavjansko, 400,000 dušah brojeće stanovničtvo dalmatinskih gorah u njegovoj političkoj časti.

Govornik primjećava, da ga je ova težko uvriedjena korporacija franjevačka pozvala, da iznese ovu stvar na vidjelo i opominje kuću na zadatak njezin, da pribavi svakomu pravo. Franjevci su od 500 godinah u Dalmaciji na svom mjestu, i tko znade za zahvalnost, sjetit će se, da valja hvaliti osobito ovomu redu, što je izlam naišao na zapreke u gorah dalmatinskih; da je ovaj red, sa svojih 50 slavjanskih spisateljah, ne samo uzdržao klicu kršćanske civilizacije u onih pokrajinah, već da ju je i plodonosno presadio prieko u turske pokrajine.

Što se pako tiče duha ovoga reda, na koj se mislilo, da valja dići sumnju, to spominje samo, da je jedan Franjevac g. 1797. na čelu deputacije donio caru svojevoljnu predaju gradovah dalmatinskih, da je god. 1809. opet bio Franjevac na čelu deputacije, i da su Francezi, povrativši se g. 1809., osamnaest redovnikah Franjevacah na smrt odsudili i iz pušakah ubili. Historičke su istine od g. 1848. častan politički spomenik ovomu redu i cielomu onomu narodu, komu je taj red duša i kojega jezikom sbori.

Govornik spominje nadalje zasluge ovoga reda po obuku mladeži u školah, kao i odlikovanje, što mu je palo u dio, kad su mu g. 1860. pozvali provincijala u bansku konferenciju. Ovaj red uzdržaje od god. 1854. jednu gornju gimnaziju i podpunu bogosloviju, za koju država neizdaje ni pare.

Izbrišite ovaj red, pa ćete morat votirati 12,000 stot. za uzdržavanje državne gimnazije. Ili se valjda neće htjeti izreka: „jednako pravo svim narodnostim“ tako, da se za 400,000 Slavjanah nedozvoli nijedna gimnazija, dočim ih imade 45,000 talijanskih stanovnikah tri, i to iz državnih sredstvah. Rieč Baka Verulamskoga, koju smo toli često slušali u Austriji: „Znanost je snaga,“ mora upravo odlučiti na korist ovih

ocrnjenih franjevacah. Franjevci imadu obavljati poslove u 130 župah, što su ih sami utemeljili i krvju svojom proti navalam izlama branili.

Govornik spominje mnoga izpražnjena župnička mjesta, za koja neima prikladnih silah i kaže: Ako se otme ubogomu narodu i utjeha vjerozakona, to će se socijalno pitanje riešiti, nu načinom, kako ga nitko nemože željeti.

Pita nadalje, koj je razlog takovim osvadam ovoga reda. Takova osvada pada pod paragrafe kaznenoga zakona; gdje su sudbeni spisi, gdje je sud, koj može izreći osudu svoju nad cielim redom bez iznimke! Ili je ta osuda neistinita, ili ja apeliram na ministra pravosudja, jer sudovi nisu odgovorili dužnosti svojoj. Povela se je iztraga, te je jedan otac zatvoren medju tate, a poslie toga proglašen nevinim.

Ako se tko pod sadanjimi okolnostmi radi koje političke grieške proti bureaukraciji od sudovah nevinim proglasi, to ja držim, da je taj isti politički svetcem proglašen. (Živo odobravanje i u kući i s ministarske klupe.)

Vlada nije, usuprot velike uzrujanosti u Dalmaciji, proti svojoj navadi nijednom rieči odgovorila.

U cieloj toj stvari nestojimo mi samo naprama ubogim, potrebnim fratrom, već možda i žrtvi najnedostojnije vrsti, jer ja sbilja neznam ništa, čim bi bili ovi muževi zaslužili nezadovoljstvo vladino, nego tim, što je kod posljednjih izborah u Kolovozu 1864. g. 15 fratarah, kao izabrani izbirači, glasovalo za vladina kandidata, što mnogi nisu nikako glasovali, i što su mnogi počinili užasni zločin, da nisu držali za rodoljubje jedino to, da se zataji materinski jezik, te su glasovali za neobljubljene kandidate.

Oni nestoje naprama nam samo kao žrtve bureaukracije, već i kao interpretacija prava slobodnoga izbora. Naš zadatak može biti jedino taj, da odlučno osudimo takav postupak. Ja ništa nepredlažem, jer bi bio predlog uvreda za kuću, te ja apeliram samo na vaše čuvstvo za pravo. Gdje imade takovih dokazah, tu mogu mirno sjesti i šutiti. (Povladjivanje.)

Zast. Lapenna kaže, da će kuća moći izreći odluku svoju o toj stvari, dok jednom dodje pred svu kuću molbenica reda franjevačkoga za subvenciju, što je upravljena financijalnomu odboru. On brani drž. ministra radi njegove izreke, izrečene u odboru, i kaže, da je težko izvesti osvadu iz riečih, koje nisu izušćene u javnoj skupštini, koje nisu stenografirane. (Greuter: Ja sam bio očevidac.) Neću da ustanovljujem od rieči do rieči stalno onu alarmirajuću frazu, nu mislim, da imadem pravo konstatirati njeke istine, koje će biti svakako prinesak k hermeneutici patra Greutera. . . .

Greuter: Ja to nisam; to nije istina!

Lapenna: Ja imadem pravo, da govorim isto onako slobodno i neprekinuto, kao što sam pustio govoriti g. patra Greutera.

Greuter: Ja nisam pater, ja sam svjetovni svećenik, te imadem pravo zahtievati, da mi se dade naslov, koj me ide.

Lapenna: Ja nisam mislio, da je u tom uvreda, te molim, da se metne u račun moga podpunoga neznanstva u duhovničkih odnošajih, ako sam u tom pogriešio.

Predsjednik Hasner: Ako je tko uvriedjen, to imade uztražiti od predsjednika, da pozove dotičnika na red, a nesmie ga sam ukoravati.

Lapenna: Spomenute rieči g. drž. ministra nisu se mogle nikako protegnuti na dalmatinske Jugoslavjane, tim više, kad se pomisli, da je g. ministar morao veoma dobro znati, kako su se držali dalmatinski Jugoslavjani kod izborah za sabor.

Toman žali, što kuća za sada neima pred sobom molbenice dalmatinskih franjevacah. U tom se slučaju krije važan politički moment, jer je u Dalmaciji povriedjeno izborničko pravo. On drži, da je opasno, kad se u državi, u kojoj se ima ustav tek razviti, polažu i nastavne svrhe u ruke drž. ministru. Govornik kritikuje nadalje izreku drž. ministra, spomenutu već i u javnih listovih i njemu priobćenu od očevidacah, o tendencijah jugoslavjanskih i želi, da ju g. ministar, ako je istinita, opravda.

Drž. ministar Šmerling očituje, da je mislio, da je u financijalnom odboru, kako u domaćem krugu, te je nješto kazao, čega inače nebi bio in pleno izustio. Ovdje se radi za dokaz: je-li držanje sinjskih franjevacah takovo, da bi vlada imala uzroka, da učini za njih nješto izvanredna, t. j. da im preko svega toga, što već uživaju iz različitih zakladah, dade još i izvanrednu podporu.

Kad mi se pako iz najpouzdanijega izvora, t. j. od g. namjestnika kaže, da držanje njihovo nije takovo, da bi zaslužili izvanrednu podporu, to mi bijaše dužnost, da im je sa svoje strane nedam. Njim se spočituje, kako već rekoh, da nisu prijatni prama Austriji, ako ne upravo neprijatni.

(Uzklici sa svih stranah: dokazi!)

G. Šmerling (prama predsjedniku): Molim, ako me budu prekidali, to ću šutiti, pa neka govori drugi govornik.

Potvrdiše mi, da sinjski franjevci misle raditi u tom smislu, da im se izvršuju osnove izvan Austrije.

U Dalmaciji se radi oko toga, da se sastavi sabor, koj austrijski misli, a tko se naprama ovoj poziciji nije postavio na vladinu stranu, taj je po našem mnienju dokazao, da nemisli austrijski.

Ako je pako u ostalom g. zastupnik Greuter velikim negodovanjem naglasio, da se je u Dalmaciji povriedila sloboda izbora, to ja moram samo željeti, da se to nije i još gdje drugdje dogodilo; imam razloga vjerovati, da se i u njekoj gorskoj strani, ako i ne od

strane vladine, a ono od druge strane uplivalo na rezultate izbora.

Greuter moli rieč.

Predsjednik kaže, da nemože učiniti kuću tribunalom, pred kojim se razpravlja čitava parnica, obtužba i obrana. (Odobrenje.)

Greuter: Molim samo za jednu osobnu primjetbu. Neka g. drž. ministar nam Tirolcem dokaže i jedno samo nezakonito djelo; neka nam dokaže, jesmo-li ikad upotrebili novac koje javne zaklade, koje vjerozakonske zaklade tako, kako se sada upotrebljuje u Dalmaciji. Ako se kojoj korporaciji otimlje novac zato, što neradi u interesu vlade, to je takav postupak (Prekinuće, Oho! Odobravanje!)

Pastirska poslanica freiburžkoga nadbiskupa Hermana.

Izza pastirske poslanice, razposlane početkom posta, dogodilo se je u to stvarih, koje vrhovnoga pastira sile oglasiti se s nova; jer bi mrtva života bio, kad bi takove dogodjaje mirno prešutio.

U više miestah zemlje sastajali su se katolici u skupštine na dogovor, kako-li bi se dalo doskočiti skrbi i nepokoju kršćanskih obiteljih glede poznate školske novotarije. Razveselilo bi Nas svaki put dočuvši, da je razpravljanje ovoga, za našu sv. vjeru veleважnoga posla, premda su skupštine bile skroz velike, minulo bez najmanjega nereda i smetanja javnoga mira. Kadno se pako nedavna katolici naumiše s istom nakanom skupiti u Mannheimu, ne samo da jim se stalo na put i zapriečilo obaviti posao, nego pače hotimice podtaknutom pobunom napadnuti su katolici, osobito svećenici na mirnu dolazku u grad, ruženi i proklinjani, dà još i do krvi zlostavljani tako, kako u Njemačkoj nije čuveno od davnih vremenah. To se je dogodilo neoružanim katolikom, koji naumiše katoličko svoje osvjedočenje udjelotvoriti, pak to ne od nevjernikah i krivovjernikah, nego — s ucviljenim srcem moramo izreći — istih članovah katoličke crkve bilo je utaklo prste i pomagalo u toj grozovitoj smutnji. Dà bjesnoća bje dorasla dotle, da je ista drugčije bezazlena školska mladež bila zavedena, te svakojako pomagala ružiti i progoniti katolike i svećenike. Ovi žalostni dogodjaji, s kojih se čovjeku mora sgroziti u vrieme, kad se evo tako rado govori o čovječnosti i prosvjeti, povriedili su pristojnost, pravo i javni poredak; a čuditi se valja, kako-li se jošte ovakova sirova sila može opravdavati, kano što se to čini u javnih listovih naše zemlje.

Premili! Nevarajmo se, a niti se nedajmo prevariti. Oni svećenici proganjani su kao službenici vjerozakona; progonstvo pako vjerozakonskih službenikah nije nikada drugo nego progonstvo posredno vjerozakona; ono je dokazom, da je unutarnje štovanje vjerozakona ohladnjelo ili tja izumrlo; zaboravilo se na ono: da su svećenici poslanici Krista Sina Božjega. — Da ovu važnu istinu dostojno ubije u glavu i u svako ju vrieme uzdrži, naša mati crkva udarila je na nakanjenu i djelovitu uvredu i nasrtnju na svećenika izobćenje. — Nemožemo dakle izreći tuge i žaobe, što se takove smutnje mogu dogoditi i vierni svojoj crkvi katolici dočekati se tako težka jada. Tudier se izpunila ona rieč apoštola: „Svi, koji Krista hoće da sliede, trpiti će progonstvo," Vam pako, koji ste kao katolici i svećenici postali žrtvom onoga rugla, i koje Vas je jedina skrb za jako napadnuto dobro naše sv. vjere na urečenu skupštinu vodila, molimo i opominjemo: pokažite se upravo sada, da ste pravi katolici i vierni službenici Onoga, koj nam zapovieda: „Ljubite neprijatelje svoje; činite dobro onim, koji vas mrze, i molite za one, koji vas progone i kleveću." Budite vriedni nasljednici pramučenika sv. Stjepana, kojno umirući moljaše za progonitelje jakim glasom: „Gospodine, neuračunaj jim to u grieh!"

Drugčije, premili, nisu to jedino dogodjaji, koji nas u ove težke dane ljuto bole. Ne manje moramo žaliti, što nam crkvu i vierne katolike progone i onakovi, koji se takodjer zovu katolici, a nije jih stid dići se očito proti svojoj crkvi, kako se je to dogodilo u više gradovah. Pokle Mi sami u svoje vrieme po svojoj nadpastirskoj sviesti i dužnosti izjavismo, da naumljena školska obnova smiera na velik uštrb gojitbi mladeži, a po tom i obstanku našega vjerozakona; pokle je sv. otac papa Pio IX. ovaj Naš sud skroz potvrdio i očito izrekao: „Crkva bi bila prinukana opominjati sve vjernike i razlagati, da se takove proti katoličkoj crkvi naperene učione nemogu polaziti mirnom dušom;" pokle toliki biskupi i sve naše svećenstvo pristade podpuno uz ovaj sud, iztaknuše se s mjesta ljudi, koji po krstu spadaju u katoličku crkvu, te viču na sva usta: „Ne! nije tako, kako vele papa, namjestnik Isusov, i vrhovni pastir nadbiskupije — vjerozakonu neprieti od novoga školskoga zakona nikakova pogibelj!" Dà, to bijaše povod i skroz nepristojnim izjavam proti novoj, s više stranah zlo razumljenoj okružnici sv. otca. Premili! Nije čudo dakle, da je ovakova urota preko mjere ucvilila Naše srce, te moramo odlučno izjaviti: da se ovakov govor i ovakov duh po nikoj način nemože složiti s pojmom pravoga katolika.

Crkva je stup i tvrdja istine, a papa od Sina Božjega odredjeni vrhovni učitelj i čuvar objavljene istine u crkvi. Kao takov vrhovni glavar crkve mora neobhodno da ima punovlast, da sa sigurnošću može suditi: što se protivi istini kat. vjere, te prieti pomutiti čistoću vjere. S toga su i članovi crkve, bili učeni ili neuki, bogati ili ubogi, stojali u svietu visoko ili nizko, po zapoviedi gospodnjoj obvezani podvrći se ovomu najvišjemu sudu s vana i s nutra, i držati za

bludnju, što je učiteljstvo crkve kao kršćanskoj istini protivno zabacilo. Pravi i čisti katolik jest s toga samo onaj, tko ovu dužnost u sviesti i s vana vrši. I u tom valja ona rieč Boga-čovjeka: „Tko crkve nesluša, neka ti bude kao pogan i očitnik."

(Konac će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. Uslied odluke vis. dvorske kancelarije izdane glede razmirice, što se je porodila radi nepopunjene jošte župe koprivničke, imao je preč. duh. stol zagrebački razpisati nov natječaj za istu župu. U Koprivnici držana je u tom poslu dne 25. Velj. občinska sjednica, u kojoj se zastupnici razdieliše u dvie jednake polovice. Od nazočnih 18 zastupnikah njih 9 odluči, da će svoje pravo glede izbora župnika ustupiti uzoritomu g. kardinalu, neka on za ovaj put imenuje župnika koprivničkoga. Ostalih 9 zastupnikah zaključi, da će se podpuno pokoriti vis. odpisu dvorske kancelarije, te novi izbor župnika preduzeti, a tom prilikom svoje pravo zajedno s neprisutnimi u sjednici zastupnici vršiti. Radi jednaka broja na jednoj i drugoj strani bude zaključeno odmah iz sjednice vis. kr. namjest. vieće za riešenje toga predmeta zamoliti. Dne 4. t. m. sazvana je po nalogu vis. namjestničkoga vieća izvanredna sjednica. U njoj bje pročitan intimat vis. namjestničkoga vieća, kojim se občinskim zastupnikom nanovo nalaže, neka se izjave, jeda-li su spremni za ovaj put iznimno uzoritomu gosp. kardinalu i nadbiskupu prepustiti, da izabere vriedna svećenika za župnika koprivničkoga? Od prisutnih 20 zastupnikah očitova njih 12, da se za ovaj put izbor župnika ustupi nj. uzoritosti.

— Gosp. Josip Bogović, prebendar prvostolne crkve, držao je ovih posliednjih danah u crkvi sv. Marije duhovna vježbanja za puk u hrvatskom jeziku.

— U ovom listu oglašeni „Vatikanski ili Assemanov Evangjelistar" od Dra. Fr. Račkoga dotiskan je, te će za njekoliko danah izaći na svjetlo.

— Iz Rieke pišu novine, da je gradsko zastupstvo dosadanjega upravljatelja tamošnje župe, g. Fiamina, onomadne izabralo jednoglasno za svoga župnika.

— Vjenceslav Mařík, učitelj na uzornoj glavnoj učioni u Zagrebu, razpisuje u novinah predplatu na „Zemljopis trojedne kraljevine", što ga je napisao za porabu učiteljah i učenikah u narodnih naših učionah. Knjiga će imati 7—8 tabakah, te će joj se priložiti nacrt grada Zagreba i zemljovid trojedne kraljevine. Predplata iznosi samo 60 novč. Tko sakupi predplatu za 10 iztisakah, dobit će jedanaesti badava. Rok predplate traje do 16. Svibnja. Knjiga će izaći koncem mjeseca Lipnja tek. god., te će se samo toliko tiskati koliko se bude prijavilo predplatnikah. — Mi se nadamo, da će osobito gg. svećenici i učitelji podupirati književno ovo poduzeće.

Iz Rima. U novije vrieme opet se mnogo piše, da je sv. otac odlučio prije otići iz Rima, nego-li odanle uslied ugovora od 15. Rujna otidje posada francezka. Za taj slučaj već je prije dvie godine sv. otcu englezka vlada ponudila otok Maltu, kako je to nedavna u parlamentu kazao lord Palmerston. Čuje se, da je vlada španjolska otoke balearske, a Austrija Dubrovnik sv. otcu ponudila za utočište. Nu tko zna, šta će se još dogoditi za dvie godine?

— Francezki poslanik u Rimu sili na to, da se ojača vojska, nu, kako se kaže, odgovorio mu Pio IX. onomadne: „Ponajprije neimam novacah, a da se sastavi vojska, hoće se novacah, veoma mnogo novacah. Zatim, kad bi ja imao čestitu vojsku od 15,000 mom., to se ipak nebi nikako moglo ogledat ovih 15,000 s 200,000, što ih ima Piemontska. Ova bi vojska bila samo izlika za nove navale, posve bezkoristan trošak i što je još više, vjerojatno straćenje najplemenitije i najvjernije krvi. Ja sam bio jednom uredio vojsku s neizmjernimi troškovi; poznato je, kako je prošla. Ovih 8000 mom., što ih imadem, bit će dosta, da se uzdrži javna sjegurnost, ako nitko nenavali na me; u protivnom pako slučaju nebi bilo dosta ni 15 ni 20,000 momakah."

Iz Varšave. Za samostane, koji nisu ukinuti, izišla je sljedeća naredba: Broj članovah jest propisan; tko se naumi posvetiti samostanskomu životu, ima se prije svega staviti pred povjerenstvo stavljeno od vlade nad dotični samostan, te pokazati, imade-li blaga za zakladu, od koje bi mogao za svoj viek uzdržavati se; vlada sama, kojoj su samostani podpuno podvrženi, premda je iz otčinske brige za zemlje i podložnike sva dobra samostanska zaokupila — „u dobre, spasonosne i pobožne svrhe" — kako se u tom nesretnom ukazu kaže, neobećava za njihov obstanak niti pare, osim ako dade štogod za najnuždnije popravke. Što je ukinućem samostanah tako ova zemlja izgubila, koliki li joj je kvar učinjen, nemože se izreći. Koliki su strani putnici, siromasi, sirote, bez obzira na vjerozakon, dolazili zaufano i liepo u njih bili primani! Sabirati milostinju dopušteno je samo u mjestu, gdje samostan stoji ili kamo spada, a u nijednom slučaju dalje; onim pako, koji skupa imadu župu, dopušta se prositi do medje iste župe. Prekršaj ove naredbe kazniti će vlada strogo, a za opetovani čin moglo bi biti posljedicom ukinuće istoga samostana.

Nedavna reče upravljatelj nadbiskupije varšavske Rzewuski alumnom tronutljiv govor, kojega evo vam po smislu: „Dragi moji! težka vremena proživismo, ali nas jošte čekaju kamo težja. Po Božjoj milosti pošlo nam je za rukom sve vas primiti u sjemenište, i sve

do sada, prem s mnogimi tegobami za vas, a za nas brigom sretno uzdržati vas; nu dokle-li nam bude sreća dala živjeti ovako skupa, to znade sam Bog. Bojimo se, da ćemo vas prije praznikah već morati razpustiti i poslati kući. Jer pako — što je sigurna istina, ugnjetenoj našoj crkvi ništa nije na veći ures, nego-li kriepost i pobožnost viernoga puka, osobito svećenikah, dajte dakle prionite svom snagom vježbati se krieposti i pobožnosti uz znanosti. Ovom posljednjom samom nemožemo ništa; nu pobožan život jest živa propovied, jest najsigurnije oružje proti navalam, stieg pobjede nad neprijatelji naše sv. vjere.“ Ove drhćućim glasom izušćene rieči starca biskupa ganuše do suzah i alumne i pribitne profesore.

Od otetih zakladah i samostanskih dobarah, što bi se moralo obraćati na dobre i pobožne svrhe, nemogu ipak slušatelji kat. bogoslovja, koji prvlje imadjahu stipendija, dobiti ništa. Sjemeništa svećenička neće stati više pod upravom i pazkom duhovnoga poglavarstva, nego povjerenstva od vlade imenovana. Da-li već na to smiera ovo, što varšavsko sjemenište od više mjesecih neima ravnatelja, neznam pravo, ali se ipak tako čini; jer jošte prije konca prošle godine bila je sama vlada opredielila za ravnatelja od propagande rimske ovamo poslanoga i stigavšega profesora bogoslovja Domagalskoga, duh. stol pako, budući je isti valjan, odvažan, a k tomu pobožan svećenik, pristao na to rado i veselo. Nu, jer je Domagalski ostao kod svojih pravednih zahtjevah glede uredjenja i potrebštinah sjemeništa, — te po takovu sjemenište imade samo, Bogu budi hvala, vrla podravnatelja, koj je svojim gojencem pravi otac. Kako se strogo radi sa svećenici, može se vidjeti od tuda, što svaki redovnik i svećenik, a tako i svaki gojenac mora izvaditi i nositi sa sobom „stanarnicu“; bez nje bo nesmie izići van, jer policija i straže imadu nalog svakoga, koj takove izkaznice nepokaže, zatvoriti. — Premda su katolici u Varšavi malo ne klonuli duhom, premda se na svećenike u njihovoj službi strogo pazi, to ipak nemanjka hrabrosti i odvažnosti. Za dokaz tomu spominjem jednu propovied od najnovijega vremena. Na Sviećnicu govoreno je u stolnoj crkvi o zadatku: „Moje oči vidješe spas svieta.“ Razpravljalo se je o tom: Isus donese spas svemu svietu; ali primio ga je samo jedan dio svieta, dočim svi ostali srnu u vječnu propast. Na koju stranu idu mlitavci. Ukinuće samostanah i gojilištah, prognanje tolikih revnih i pobožnih svećenikah, nestašica revnih dušobrižnikah, zabrana spasonosnih pobožnih vježbanjah, to sve pravedna je kazna Božja za mlitavce. S velikim oduševljenjem opominjaše propovjednik na revnost za katoličku crkvu. Kako je to žalostno, što, od kada je zatvoren varšavski nadbiskup Felinski, neimamo do današnjega dana vrhovnoga pastira. Upravljatelj nadbiskupije g. Rzevuski jest od više godinah izabrani biskup, ali jošte do danas nije posvećen biskup, s toga moradu izučeni bogoslovi za red prositi druge biskupe; putovanje pako kako svakomu, tako još većma tegotno je svećenikom. K tomu putovanje sbog reda nije ovdje dovoljan razlog za put, kao što nije niti bolest. Bojati se je, da će se tobože suvišne crkve katoličke obratiti u ruske.

Iz Švedske. Uspomena sv. Ansgarija, kojemu sjeverne misije ove godine slave tisućnicu, zadržala se je do današnjega dana u narodih, gdje on poslovaše. Dokle vladaše na sjeveru katolička crkva, te studene zemlje Dansku, Švedsku i Norvežku ogrievaše prava vjera, bijaše on u velikom štovanju; ali mu se nije zatrla uspomena jošte ni danas u onih mjestih, kamo je silovita ruka urinula Lutherov nauk te se izgubio katolički. Godine 1826. slavljaše protestantska Danska tisućnicu godinu na uspomenu ovomu svetcu, koj prvi donese onamo luč kršćanske vjere, a osam godinah poslie 1834. susjedna Švedska. A sada! Pod nadpisom: „Nevjera u Švedskoj“ piše protestantski list „Neues Zeitblatt für die Angelegenheiten der lutherischen Kirche“ uredjivan od pastora Dr. Müntela u Hannovru, (br. 5. t. g.) rieč po rieč ovako: „Napredku luterske crkve u Švedskoj zadana je prošlih godinah mnoga težka rana. Upravo u onih staležih, na koje bi se poglavito crkva imala oslanjati, uhvatila se bolest, s kojih strada crkva; oni su obrnuli različitim putem, te su medju sobom nesložni. Treba samo pogledati, kako nam je kod kuće, pak će svatko znati, kako-li je ondje; jer tamošnje stanje jest odsjev našega. S toga crkva niti nemože razaviti sile prave, već mora ostavljati položaj jedan za drugim. Sva i to mnoga poduzeća i radnje, skupštine, dogovori i ostale uredbe nisu do napor samovoljne čete bez vojvode, te svaka četa bije boj po svojoj glavi. Ako gdjegod evangjeoska vjera i uznapreduje, to se s druge strane podkrade nevjera s racionalizmom svake boje. Sve novine, izuzam jedne jedite, bore se odlučno proti „pravovjerstvu,“ a na oba sveučilišta, Upsali i Lundu, otela je medju profesori i učenici nevjera mah. Minuloga ljeta umre duhovnik u Stokholmu, imenom Ignell. Taj isti bijaše vodja racionalistah, ter je tajio ne samo zadovoljstvenu žrtvu Isusovu, nego i njegovo božanstvo, uzkrsnuće i čudesa, a višja mu vlast nepriečila u tom nikako. Kad bi mu se spočitalo, da tim krši uvjete, na koje se obvezao preuzimajuć čast duhovničku i zakletvu, to bi on odgovorio, da ostaje u službi s toga, što mu je laglje u crkvi širiti svoj nauk. Što se tiče zakletve, ta da je kršćanskim naukom zabranjena, a opet on se zakleo u nerazumnoj dobi, te s toga da ju drži ništetnom. — Ovaj čovjek bijaše cienjen kano kakov poštenjak i svetac, a sprovod mu svečan i velik kano veliku mužu, kojemu se s krieposti i plemenitosti valja diviti. — Drugi primjer pada još jače u oči. Jedan učitelj, ujedno crkovnjak i pojac, izdade na svjetlo jur nestalu i zaboravljenu knjigu: „Tragovi stvaranja“ preradjenu, te u njoj razprodade svoja nevjerna i nećudoredna načela. Knjiga čita se u puku, s velikom željom, te mnogo pomaže k ćudorednoj truleži. Obćinari uproše se, da se on skine s časti, ali se obrati na višje oblasti crkvene i državne, od kojih mu stiže odluka, neka samo ostane u službi, te kao učitelj uči djecu katekizam, a kao službenik crkveni hvali Boga pjesmami.“

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 16. **U ČETVRTAK** **20. TRAVNJA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Gojilišta.

Od *Ivana Krst. K.*

(Konac.)

VII.

Napokon spomenuli bismo još gojilišta za djecu sliepu i gluhoniemu. Medju sliepce tko spada, to se znade. A gluhonieme? Oni ljudi, koji su se rodili gluhi, ili sluh za djetinstva prije izgubili, nego-li se naučili govoriti, bilo uslied prevelike bolesti, bilo uslied drugih okolnostih, te s toga ne samo što nečuju, nego niti govoriti neznadu.

Nije ovdje mjesto, da se upušćamo u način, kojim se goje jedni i drugi, već jedino velimo, da pomenuta sirotčad, kojoj narav uzkrati najdragocjenija osjećala, može jedino u zavodih za to priredjenih naći ona sredstva, po kojih se divno razvijaju njene duševne sile, da za čudo često nevjerojatne stvari tvori i proizvadja. Znam sliepca, koj je izišav iz vacovskoga zavoda obavljao službu orguljaša, i osobitom vještinom i milinjem u crkvi predigre izvadjao. Čuo sam gluhoniema na izpitu, koj je 7 godinah u c. kr. bečkom zavodu gluhoniemih probavio, kako je točno i vješto na tabli razlagao pitanja, štono mu jih iz vjerouke, slovnice, sintakse, računice, poviesti, prirodoslovja, obrtoslovja, i raznih abstraktnih stvarih stavljao ravnatelj pomenutoga zavoda Aleksander Venus, kojega se vazda s veseljem sjećam, kad mi na um padnu ugodne ure, štono sam jih uzanj probavio, kad je bogoslovom 4. godine osrednjega sjemeništa predavao, kako se obučavaju gluhoniemi. — Ala se je posjekao, reći ćeš: „Čuo je gluhoniema!" koj niti čuje niti govori! Ta to je upravo prijatelju, čemu sam se i sám divio, da su u toj struci dotle dotjerali, te gluhoniema nauče i rieči na glas izgovarati, premda se sam nečuje. Što više, iz formacije usnah znade zaključiti, što mu se pripovieda. Dàkako — jedan teže, drugi laglje. A kojim nije pala u dio sreća, da se obrazuju u gojilištu, ostaju sa malo iznimakah na najnižem stupnju obraze, na kojem i niema životinja. Rastu u neznanstvu, živu u tami, dok neodbije svim namienjeni sat — smrti.

Kad već govorimo o jednih i drugih, budi slobodno mimogred popitati: Koj je od ove dvojice nesretnikah ipak nesretniji? Svaki će reći, dakako sliepac. Ako jih sravnamo, kada iz gojilišta izadju, u istinu nebismo se varali. Naobražen gluhoniemac prestao je biti teretom čovječanstvu, i postao udo samostalno i koristno. Može sebe i svoje hraniti. Može se knjigom služiti, i sve više naobraziti. Može si stazu u svakom položaju života prokrčiti. — Sliepac usuprot, pošto je nauke svršio, bio koliko mu drago naobražen, treba i nadalje podpore i vodje, jer bez toga prva bližnja jaruga njegov grob. On ostaje i kasnije predmet sveobćega sažaljenja, jer mu svako djelo, bilo kolikom mu drago vještinom izvedeno, malo ne uviek nosi na sebi biljeg njegove nesreće. Budući mu narav dala ponajglavnija sredstva, kojimi se ide do obraze — sluh i govor: zato sliepac rekli bismo ni netreba neobhodno posebne kakove pouke i obuke, van jedinu ali sveudiljnu obskrbu. Njega može poučiti svaki pametan učitelj. — S toga gledišta jamačno je gluhoniemi sretniji.

No stupimo izvan stienah gojilišta, sravnimo silno množtvo onih, kojim nije u dio pala sreća, da jih primu u zavod, nego su ostali sebi samim ostavljeni, pa da vidimo, koj je sretniji?

Po statističkom izvješću od god. 1840. imade u Austriji 30.000 gluhoniemih. Od ovih je 7.700 doraslo za gojitbu, a 700 jih se obučava po za-

vodih. *) Preostaje dakle 7.000 neuzgojenih i naobraženih gluhoniemih.

Prva tuga bije otca i majku; no premda je golema nesreća po roditelje, vidjeti si čedo, a neznati mu pomoći, to je ipak još veća za samoga gluhoniema. Stoji posred svoje domišljate i poučene braće, stvoren s njimi za istu svrhu, pa ipak zapušćen. Vidi, kako jim je često za ruglo, i predmetom mržnje. Ostavljen sam sebi postane žrtvom divljih strastih; jer mu jih razum nije kadar moralnom snagom obuzdati. A po tom postaje takodjer više manje nesnosno, dà i pogibeljno udo družtva čovječanskoga, kako ga narav već jačimi ili slabljimi svojstvi nadarila. No kako i nebi? jerbo ko što se duševne sile u čovjeka pod pametnom rukom razvijaju na spas, isto tako ostavljene same sebi šire se na skvarenje. U najnevoljnijem slučaju ostaje još uviek biće više životinji, no čovjeku slično. A budući nam je svim prirodjena pogreška, primiti dobro, a malo se briniti, odkale i od koga, to se u gluhoniemca tim manje sama od sebe probudjuje misao na Onoga, od kojega nam sve dobro najbolje. Štogod misli i sudi, osnovano je na utiscih dolazećih iz vana. Uvidja, da ima njeka viša sila; ali što ga nuka na tu misao? Kao i ostale divljake bliesk, munja, grom, bura, požar, povodnja itd. Tim si stvara tu višu moć kao užasna demona, od kojega zlo, pa opet zlo i ništa dobra. Videć druge ide s njimi k sv. misi i propovjedi; ali je zanj obilato to vrelo utjehe i milosti presahnulo; njemu bo i ovdje harajući življi pred očima trepte. Strah i užas prati ga u hram gospodnji, a ne ljubav prama Sveviśnjemu. Sve, štogod se ondje radi, nije za njega ino, van znakovi, po kojih se tajno ono srdito i okrutno biće blaži; a ni nesanja kukavac, da je uzanj i na svakom mjestu ljubazni i najpravedniji otac. Pojmovi dakle njegovi o Bogu posve su poganski. Lišen pouke, koja po razumu djeluje i uspieva, nezna za Boga, nezna za vjeru, jedinu utješiteljicu u dan nevolje, jedinu pratiteljicu u čas smrti.

Svrnimo sad pogled na sliepca, koj je takodjer bez gojitbe i obuke odrasao. Narav mu doduše uzkratila vid, po tom neovisnost i samostalnost; sa svim tim ostavila mu zajedničku stazu do prave svjetlosti. Okružile ga vječne tmine, ali ne duševne, po kojih čovjek postaje životinjom i robom divljih strastih, nego materijalne, ostao mu bo sluh i govor, da mu po njih u duši svane dan. Nevidi ni neba ni zemlje; ali osjeća, kad se narav iz zimskoga sna budi i ustaje na nov život, ćuti blage sunčane trake. Nevidi ni stvora, ni čovjeka; ali čuje zvuk titrajuće ševe, razumije glas svećenika. Nevidi, ali znade, gdje je, pa s toga i slaže s pukom pravoviernim „Tebe Bože hvalimo." — Riečju: njemu je otvorena staza do vjere, te jedine kotve, koja nam je spas i izbavitelj. Kucne-li konačni sat, dieli se s ovim životom pun blažene nade, da će mu onkraj pred prestoljem Svevišnjega granuti sunce ljepše budućnosti.

Nije-li dakle gluhoniemac, sudeć ga s plemenitije strane kao čovjeka, nesretniji od sliepca? Jest u istinu. Ali zato i imade veće pravo na našu ljubav i žrtve, nego-li sliepac. Pa kad se ukaže Gospodin u svojoj slavi, suditi će jednim i drugim, ali odsuditi one, koji su jim mogli pomoći, a nisu htjeli.

* * *

U obće: „Tada samo uraditi će gojilišta nješto valjana, ako budu s novčanoga gledišta na čvrstu i sjegurnu temelju osnovana. Ako bude gospodarstvo u dobrih rukuh. Ako bude glavarstvo na svestranu čistoću najstrože pazilo. Ako bude pozorno motrilo, tko u zavod unilazi, a tko iz njega izilazi." — „Hoće-li gojilišta svoje poštenje i slavu uzčuvati — vele slavni pedagogi — imadu zločeste gojence odmah bez ikakova obzira odpraviti, pače nesmiju dugo niti one zadržati, koji budi s pomanjkanja svojstvah, budi s nemarnosti nenapreduju, jerbo takovi kuže dobre i marljive — što više? zapremaju mjesto vrednijim." — Glede uprave govorka se današnje doba i popitkiva, što na samu, što javno, da-li su svećenici i redovnici sposobni, da rukovode i upravljaju sa gojilišti? — Slična pitanja nisu ino, van odziv protestantskih predsudah, koje može poraziti jedan jedini bezpristrani pogled, bačen na neprekidno izkustvo. Istina Bog većina pisalacah, koji se bave pedagogijom ili nezna, ili bolje rekuć neće da znade, što je učinila crkva katolička na polju gojitbe. No mislimo, ako je crkva katolička bila vrstna uzgojiti ceo čovječanski rod, da će jamačno sposobna biti po svojem načelu medjusobne ljubavi i u pojedinih gojilištih oživotvoriti i obistiniti rieči: Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum. *) Da jednu samo rečemo. Crkva — i nitko drugi — ima sredstvo, po kojem se u zadružnom životu može uvriežiti i uzdržati pravo

---

*) Carevina austrijska broji četrnaest gojilištah za gluhonieme. I to: u Beču utemeljeno g. 1779. za Marije Terezije i Josipa II.; u Pragu od g. 1786.; u Vacovu g. 1802. od cara Franje I.; u Lincu, otvorio ga g. 1812. kapelan Mijat Reitter; u Brnu od god. 1829.; u Lavovu otvoreno god. 1830.; u Halli otvorio g. 1830. svećenik Ivan Amberg; u Soligradu podignuto god. 1831. nastojanjem okružnoga kapetana grofa Welsperg Reitenau-a; u Gradcu uvedeno g. 1832. po Vidu Rischneru svećeniku; u Požunu od god. 1833.; U Gorici zametnuo ga pučki učitelj Pagon; u Mikulovu (Nikolsburgu) u Moravskoj (1844) za sinove izraelske; u Celovcu od g. 1846.; isto doba ustrojio u St. Pöltenu tamošnji biskup Ante, Vjekoslav Buchmayr zavod za gluhonieme.

*) Psal. 132, 1.

bratinsko i neizopačeno jedinstvo. A to je sredstvo, valjano i vriedno primanje svetih sakramenatah pokore i presv. pričesti.

Glede pitanja: „koga ide pravo ustrojivati javna gojilišta?“ svemu je svietu znana stvar, da je državna vlast odmah izza josefinskoga zakonika bila držala, kano da nju jedinu ide pravo glede toga, i nikoga drugoga. Na ovo bismo jednu rekli: da se je nepravda, štono je tim nanešena positivnomu i božanskomu pravu crkve, svedjer težko osvetila.

Svrnimo okom kud nam volja, posvud vidimo, da se načelo slobode glede obučavanja počelo širiti na sve strane, i da si stazu sve više i više tare. Ako tako, po svoj prilici neima se ni crkva priečiti, da se slobodno uživa prava, štono se svim bez razlike daje, a nju — nepristrano sudeć — valjda prije ide, no ikoju družbu, no ikoju osobu.

Za čudo! Čim se povede rieč o gojitbi, sa svih stranah se grakće na crkvu. A zašto? — Čim se zametne rieč o kakovoj nastavnoj osnovi, crkva je trn u oku, a zašto? — Na to bismo stavili samo pitanje bez odgovora i njim ćemo završiti: „Da-li je crkva svojimi načeli i osnovami više jadah zadala narodom, oli narodi crkvi?“ — Pa zašto viču na nju?

Jubilarno proštenje.

Sveti otac Pio IX. raztvori opet apoštolskom darežljivosti blago proštenja za vrieme od jednoga mjeseca, što je u zagrebačkoj nadbiskupiji ustanovljeno okružnicom njeg. uzoritosti kardinala nadbiskupa na bielu nedjelju uključno do pete nedjelje poslie Uzkrsa. Budući da vas plod ote apoštolske milosti visi, kako kaže hvaljena okružnica nadbiskupova, „poslie Boga najvećma o revnosti, koju će duhovni pastiri potičuć i vodeć vjerne razviti:“ nakanih, koliko mogu, razložiti na prosto, kako valja po prilici puk o proštenju podučiti, i u izpovjedaonici voditi, navlastito pako, kako će se duhovni pastiri služiti većom vlašću, što jim se glede njekih stvarih o jubileju daje.

I.

Vjerni puk treba najprije da zna, što je proštenje? zatim, što je jubilarno proštenje? napokon koji su tomu proštenju uvjeti?

1. Rieč „proštenje“ mnogo se čuje u našem narodu; ta on rado ide „na proštenje.“ Ima bo njekih miestah *), kamo se sa svih stranah o stanovitih godih kupi sviet kršćanski, pa da sbilja dobi željeno proštenje, izpovieda se, pričešćuje i druga pobožna djela čini, iduć pješice do takova mjesta, posteć, dare crkvi donoseć itd. Zna se i za proštenja, koja su podieljena njekim bratovštinam, kano presv. srca Isusova i Marijina, gdje su naime revnošću župnikah takove bratovštine uvedene te se uzdržavaju; no za druga proštenja mislim, da se barem na mnogih mjestih slabo znade. A naš puk mnogo toga i sám pobožno i marljivo čini, s čim je skopčano kakovo proštenje (indulgentiae) *), no nedobiva ga, jer nezna za njega, pa s toga ni neima ikakove nakane dobit ga. Zato bi bilo vrlo spasonosno, da se puk valjano podući o proštenju u obće, a napose da mu se pokaže svaka sgoda i prilika, gdje bi se takim nebeskim blagom mogao obogatiti.

Proštenje jest odpust kaznah vremenitih, izvan sakramenta pokore, udieljen iz blagajne zaslugah Isusovih i svetacah onim, koji živo žale svoje griehe i vrše propisana djela.

Grieh naime navaljuje na dušu dvoju krivnju: jedna je, što je uradila proti volji Boga, te ga tako uvriedila; druga je, što je time zaslužila kaznu. Al je razlika medju težkim ili smrtnim, pak lahkim ili odpustnim griehom. Jer grieh smrtni otimlje duši milost posvećujuću i razkidava podpuno prijateljstvo Božje, te ju učini krivom vječnoj kazni u paklu; dočim odpustni grieh Božje prijateljstvo samo povredjuje no nerazkidava, i dušu čini krivom kazni, no ne vječnoj, nego samo vremenitoj. Griesi smrtni odpuštaju se krštenikom uredno u svetom sakramentu pokore; odpustni pako mogu se i izvan sakramenta pokore oprostiti pobožnom nazočnošću kod sv. mise, molitvom, pokajanjem i drugimi pobožnimi i dobrimi djeli. No kad se griesi i u sakramentu pokore oproste odriešenjem svećeničkim, neodpusti se uviek sve: odpusti se uvreda i vječna kazan, al se obično neodpuste i vremenite kazni. Zato se nametje od izpovjednika zadovoljština, za to se svjetuje griešnik, da i sám čini što više djela pokorna; jer što se ovdje nenamiri, morat će se s mnogo većom mukom i trapnjom namiriti u očistilištu.

---

*) Ja znam više takovih miestah, kamo grne puk, da dobije „obilno proštenje,“ no nisam imao prilike saznati za dozvolu, uslied koje se dieli takovo proštenje. Gospoda će župnici znati, i prepis takove dozvole gdje u arkivu imati. Ja samo znam, da je pokrajinska Synoda Trnavska od god. 1638., koje su ustanove uvršćene medju synodalne ustanove zagrebačke izdane od Vrhovca, na 4. pogl. de indulgentiis odlučila, ut episcopi curent, „si quae loca essent, quae pientissime frequentarentur a populo, ut quantocyus a sede apostolica indulgentias obtinere possint.“

*) Tako n. pr. za ovaj kršćanski pozdrav: „Hvaljen Isus!“ „Na vieke“! ima proštenje od 100 danah svaki put. Za „čin vjere ufanja i ljubavi“ proštenje do 7 godinah i 7 četrdesetnicah, kolikogod se putah od srca i pobožno izmoli; k tomu podpuno proštenje na smrti i svaki mjesec na onaj dan, kad se skrušeno izpovjedi, pričesti i po nakani sv. crkve pomoli, ako tko svaki dan te čine pobožno izmoli. Vidi toga više u knjižici njemačkoj: Sammlung approbirter Ablässe übersetzt von Haringer. Regensburg Manz, koja se u Karla Ueberreutera u Beču dobije za 1 for.

Ali što je obično sva pokora sadanjih ljudih? Njekoliko otčenašah, gdje kakav post ili milostinja misle mnogi, da je dosta i za goleme krivine. No se ljuto varaju. Neka samo zavire u stare Canones poenitentiales, da vide, kako je stara crkva ocienila njekoje griehe. *) Nisu krivine ni danas manje; no crkva, blaga majka, gledeć na preveliku slaboću današnjih ljudih, popustila je od prijašnje strogosti, da koga nebaci u sdvojenje. Ali da se ipak zadovolji podpunoma pravdi Božjoj, da se duše pokorne i bogoljubne sjedine što prije i savršenije s Bogom svojim, te nebude tomu zapreka kakav dug vremenitih kaznah, da se skrate i smanje kazne očistilišta, jer su po nauku crkve veoma žestoke i mučne: nadje dobra majka u pokladu Božjih dobarah, što joj ga ostavi njezin začetnik, blago, kojim će namiriti dug djece svoje, a to blago zaslugah Isusovih, blažene Djevice i svih svetacah.

Crkva Isusova dobila je naime vlast, da ovdje na zemlji razrieši svaku uzicu, koja jošte sapinje vjernike, da nedodju na podpunu slobodu sinovah Božjih i budu udilj dionici vječne baštine. „Što god razriešiš na zemlji, bit će razriešeno i na nebu“ Mat. 16, 19. reče Gospodin glavi crkve apoštolu Petru posve neizključno. Dakle ima u crkvi vlast i vremenite kazne razriešiti. Al kako? ako se kršteniku neodpuštaju uredno u sakramentu pokore?

Mjesto zadovoljštine pokorničke daje se zadovoljština Gospodina Isusa i njegovih svetih. Gospodin je naime obilat odkup dao za griehe ljudske i sve njihove duge izplatio, pa to blago u crkvi svojoj položio, da se njim okoriste svi, kojim je namienjeno. Uprava toga blaga jest u ruci glave crkvine, rimskoga pape. Blago neizmierno, neizcrpivo, bezkonačno, jer Božje, komu ništa neodtiče, makar se koliko sipalo medju potrebne. Odtuda je crpio apoštol Pavao, kad je rodoskvrnca Korintjanina pomilovao, oprostio mu svu pokoru pa opet primio u crkvu, koga bijaše nedavna izbacio. **) Nije čekao, dok ovaj dugotrajnom i mučnom pokorom zadovolji, već mu odpusti tu zadovoljštinu „ne abundantiori tristitia absorbeatur“ pozivljuć se na onoga, koj za sve zadovolji, te mu vlast dade u svoje ime opraštati „in persona Christi.“ K tomu blagu zadovoljštine Isusove prispješe jošte zadovoljštine njegovih svetih. Koliko je muke i boli prepatila preneдužna Djevica Marija, osobito kad joj pod križem sinka dušu probode mač; koliko-li pretrpješe apoštoli, mučenici i drugi svetci! Ta njihova patnja i trapnja, budući iz ljubavi prama Bogu, imade moć zadovoljujuću; al njim te zadovoljštine netrebaše, jer žarka ljubav njihova zadovolji obilato. Zar dakle dobrim djelom njihovim propade s te strane ciena? Sačuvaj Bože! već je to dobro zajedničko crkve. Sveti Pavao budući u sužanjstvu rimskom piše Kološanom 1, 24. „Radujem se u svom stradanju za vas i popunjujem nedostatak mukah Kristovih u pùti svojoj za tielo njegovo, koje je crkva.“ Evo Pavao pati na korist ciele crkve, popunjuje stradanjem svojim stradanje Isusovo; njegova patnja je zajedničko dobro čitave crkve. Tako i muke mučeničke; pa je zato crkva na zagovor mučenikah pokornikom popuštala ili odpuštala pokoru. Na to se srdi Tertullijan, jurve Montanista, koreć mučenike, što su na račun svojih zaslugah griehe opraštali pokornikom veleć: „qui illum (Christum) aemularis donando delicta, si nil ipse deliquisti, plane patere pro me.“ [1]) Al sv. Cyprian mučenike samo moli, da nebi koga god preporučivali: „et ideo peto, ut eos, quos ipsi vidistis, quos nostis, quorum poenitentiam satisfactioni proximam conspicitis, designetis.“ [2])

Po tom dakle ima u crkvi blago zaslugah Isusovih i svetacah, odkuda crkva zadovoljuje za slabašnu djecu svoju. Nego bi se moglo tu nametnuti pitanje: kako zadovoljština jednoga može biti drugomu na korist? naročito kako zadovoljštine svetacah imadu toliku snagu, te se pribrajaju k zadovoljštini Isusovoj? Da se to razumije, valja se sjetiti, da vjernici crkve sačinjaju jedno tielo organičko, te da su pojedinci medju sobom u onom odnošaju, u kom su uda jednoga tiela. Kao što je naime jedno udo na pomoć drugomu, i kad jedno pati, sva pate [3]), tako nemoći jednih članovah crkve pritiče snaga od drugih, i što nezadovolji jedan sam po sebi, zadovolje drugi. Što se pako taka zadovoljština i u Boga prima, tomu je razlog, što je crkva tielo Isusovo, on je trs, a vjernici su rozgve [4]), on je glava naša, a mi njegova uda [5]). Ako se rozgva ponosi plemenitim rodom, zar bi se ponosila, da nije na trsu? ako koje udo tiela učini zaslužno djelo, zar bi učinilo, da mu nije od glave života i uprave? Tako sva djela zaslužna svetacah nisu no plod zaslugah Isusovih; odtuda im ciena i zasluga. Pak zar djela, što ih izvodi Isus u tielu svom mystičnom nisu vriedna, da se pridruže djelom pravoga njegova tiela?! ako je Isus za druge mogao zadovoljiti u pravom svom tielu, tko će reći, da nemože u mystičnom, u živih i proslavljenih udih svojih, svetih Božjih?

*) Tko bi opsovao Boga ili Mariju ili koga svetca javno, morao bi kroz 7 nedjeljah ko pokornik moleć stojati pred crkvenimi vrati i 7 petkah postiti o kruhu i vodi, i 7 nedjeljah nahraniti barem jednoga siromaka. Tko bi težko udario otca ili mater, pokoru da čini 7 godinah. Tko bi učinio rodoskvrnje pomanje, 12 godinah; tko bi učinio preljubstvo, od 7—10 godinah. Žena, koja bi hotomce izbacila plod, 3 godine. Tko bi učinio pomanju tatbinu, jednu godinu; tko bi ukrao šta iz crkve, 7 godinah. Tko bi ocrnio brata svoga lahkoumno, 7 danah da posti o kruhu i vodi itd.

**) 2. Korintj. pog. 2.

[1]) De pudic. c. 22.

[2]) Cypr. epist. 10. n. 2.

[3]) 1. Korint. 12.

[4]) Ivan 15, 5.

[5]) Kološ. 1, 18.

Dakle crkva budući jedno tielo Isusovo, a imajući blago neizmierno zaslugah Isusovih i svetacah na razpolaganje, pritiče nedostatku pojedinih udah obilatošću drugih, pa se u tom sastoji proštenje. Iz toga sliedi *a*) da crkva upravo i neposredno odpušta zadovoljštinu, dajuć mjesto nje drugu obilatiju, al uslied dane zadovoljštine odpuštaju se i vremenite kazne u Boga, zato se pravo veli, da je proštenje odpust vremenitih kaznah. *b*) Da takova proštenja nemogu dobiti oni, koji nisu živa uda crkve, koji su u smrtnom griehu ili u paklu, jer se nemogu oprostiti ondje vremenite kazne, gdje je tko vječnim podvrgnut, nit se može dieliti onim blago zajedničko crkve, koji nisu u crkvenoj zajednici. *c*) Budući da su vjernici u očištilištu takodjer članovi crkve, zato i njim mogu doći na korist zadovoljštine Isusa i svetacah; samo je ta razlika, što ovim crkva sama zadovoljštine odpustiti nemože, budući da ovi nespadaju više pod njezinu jurisdikciju, dakle jim nedaje proštenja (per modum absolutionis) odriešivši ih, nego samo (per modum suffragii) dajuć zadovoljštinu i moleć Gospodina, da ju po svom milosrdju primi. *d*) Da crkva proštenjem hoće da samo doskoči nemoći i nedostatku pokornikah, nipošto pako da pogoduje tromost čiju ili nepokoru; zato proštenja nemože dobiti onaj, koj neima iskrene volje i nastojanja, da sam zadovolji, što više može. S toga crkva i nedaje proštenja nego pod uvjetom kakovih pobožnih ili i mučnih dielah, koje je pokornik dužan izpuniti, i nalaže izpovjednikom, da u sakramentu pokore imaju svakako nametnuti kakovu zadovoljštinu i onim, koji se izpoviedaju, da budu dionici makar i podpunoga proštenja.

Zato da bude tko dionikom ma kojega proštenja treba 1. da je u stanju milosti posvećujuće; 2. da ima pravo nastojanje zadovoljiti za svoje griehe i mržnju na ove, makar su i maleni, navlastito ako hoće da dobije podpuno proštenje; 3. da izpuni propisana djela.

Proštenje se dieli u podpuno i nepodpuno. Podpuno, kad se komu sve vremenite kazne odpuštaju; nepodpuno, kad mu se ih jedna samo čest odpušta. Ova se čest mjeri dani i godinami, kroz koje bi trebalo da se za kakov grieh čini pokora po starih kanonih crkve, ne pako morda dani i godinami očistilišta. Ako dakle tko dobije proštenje n. p. od 300 danah, to znači, da mu se prašta 300 danah crkvene pokore, i po tom onoliko kaznah vremenitih, koliko može izbrisati valjana i čestita pokora od 300 danah. Nadalje dieli se proštenje u mjestno, stvarno i osobno. Mjestno, kad se dobiva na stanovitih mjestih samo, n. p. proštenje porciunkule posjetiv koju crkvu reda sv. Franje na 2. Kolovoza. Stvarno, kad je skopčano s kakovom stvarju n. p. s čislom (brojanicami), blagoslovljenim od sv. otca, pa ga onaj dobiva, koj takovo čislo moli. Osobno napokon, kad se daje neposredno na osobu, kako n. pr. jubilarno. Napokon proštenje je svetčano ili nesvetčano. Svetčano, kada se dieli s kakovom svetčanošću kano jubilarno; inače je nesvetčano. Napose pako

2. Što je jubilarno proštenje? Jubilarno proštenje jest ili proštenje jubilarne inače svete godine *), ili samo slično ovomu proštenju, a razlikuje se od svakoga inoga proštenja tim, što o njem izpovjednici dobivaju veću oblast u odrešivanju griehah i censurah i zamienjanju njekojih zavjetah. Jest dakle jubilarno proštenje podpuni odpust kaznah vremenitih, što ga u stanovita vremena dieli papa svetčano vjernikom, nalažuć za to njekoja djela, a dajuć izpovjednikom veću oblast glede odrešivanja griehah i zamjene zavjetah. Dieli se u uredno i izvanredno. Uredno je sada svake 25. godine; izvanredno je pako, koje se dieli s kakova drugoga povoda, n. p. kad papa nastupi Petrovu stolica, ili kad je crkva u biednu stanju, pa se pozivlju vierni, da čineć djela, pobožna i pokorna umole pomoć u Boga Spasa našega, kano sada. Kako u stara vremena, kad bi nastajalo progonstvo, običavala bi crkva pokornikom pokoru ili skratiti ili sasma odpustiti, tako i sada, gdje očita pogibelj prieti crkvi, a osobito glavi njezinoj svetoj rimskoj stolici. Treba je vierne učiniti oprezne na tu pogibelj i potrebu, da u čistoći i nedužnosti mole bez prestanka, kako njegda prva crkva, kad je Herod Agrippa bio u tamnicu bacio apoštola Petra, i „molila je crkva bez prestanka za njega“ **); da čineć propisana djela, steku podpuno proštenje, pa tako budu vredniji u Boga izmoliti milosrdje.

Valja dakle puku o sadašnjem jubileju kazati: 1. da se dieli podpuno proštenje; 2. za to, da laglje izmole Božje milosrdje za crkvu njegovu; 3. kako bi laglje svi postali dionici rečenoga proštenja, s toga da je povećana vlast izpovjednikom i da mogu o jubileju od griehah, kojih je odrešenje inače biskupu ili papi zadržano, odriešiti, i njekoje zavjete onim, kojim treba, zamieniti; 4. da se proštenje daje samo uz njekoje uvjete, koji se moraju podpuno izvršiti, ako tko hoće da bude dionikom proštenja.

3. Uvjeti ovoga proštenja jesu:

A. vrieme, u koje se može dobiti i u koje treba da se sva propisana djela ovrše. Jest pako počamši od biele nedjelje do 5. nedjelje poslie Uzkrsa, što se ima razumievati a primis vesperis Dominicae in Albis do samoga mraka na 5. nedjelju poslie Uzkrsa, van da je vrieme produljeno,

*) Jubilej ime jest vjerojatno od hebrejskoga jobel. Bijaše to svaka 50 godina, te godina obćenitoga odpuštenja. Robu se je vraćala sloboda a siromaku dužniku njegova imovina. Po tom je Bonifacij VIII. ustanovio u crkvi godinu duhovnoga te podpunoga oproštenja, da robovi grieha dodju na podpunu slobodu sinovah Božjih i na baštinu svoju, koju zadobiše svetim krstom. Takova bijaše do god. 1300. najprije svaka stota, zatim svaka petdeseta, poslie svaka trideset i tretja, napokon uslied ustanove Pavla II. od god. 1470. svaka dvadeset i peta.

**) Djela Ap. pog. 12, 5.

o čem ću kašnje reći. U rečeno pako vrieme treba

B. Ovršiti sljedeća djela:

a) posjetit 1. opredieljene crkve. Ako ih je više opredieljeno, kano n. pr. u Zagrebu crkva prvostolna, sv. Marije i sv. Marka, tada svaki put sve u jedan dan naravni ili crkveni; no ob ovom jubileju je dosta, ako se barem jedna opredieljena posjeti; 2. barem dva puta u četiri tjedna; 3. i ondje kroz njekoliko vremena pobožno moliti. Nekaže se kako dugo, al valja opaziti, što veli Benedikt XIV. u svojoj razpravi „Inter praeteritos“ §. 83. „Licet oratio brevis cum sensu ferventis pietatis adhibita satisfacere possit — — plerumque tamen orationis brevitas ex modico pietatis studio proficisci solet“, zato zahtievaju moraliste, da se barem 5 otčenašah i 5 zdravo Marija pobožno izmoli; velim pobožno, jer materijalna samo prisutnost nevriedi. Molitva mora biti ne samo pametju no i riečju.

b) postit u jedan od rečena četiri tjedna u sriedu petak i subotu. Veli se postit, dakle ne samo nemrsit; u jedan tjedan kroz rečena tri dana, dakle ne morda u četiri tjedna.

c) milostinju udieliti siromakom prama svojoj pobožnosti. Nekaže se prama imetku, za to bi i manja mogla biti; al se lje nekaže ni prama škrtosti; zato svaki neka toliko dade, koliko ga bude nukalo pobožno srce, makar i manje bilo, nego-li može.

d) izpovjedit se valjano. Budući ovdje izpovied propisana kano uvjet za proštenje, za to se mora izpovjedit i onaj, koj neima na sviesti nego samo male griehe; pače da neima materije odrešenju, jer se nezahtieva odrešenje, već izpovjed.

e) pričestiti se dostojno, dakle iza valjane izpovjedi te sakramentalno.

Glede rečenih uvjetah treba jošte zapamtiti:

1. Tko je na putovanju u naznačeno za jubilej vrieme, moći će proštenje dobiti vrativ se s puta i učiniv propisana djela.

2. Ako tko od propisanih dielah koje izpuniti nemože, n. p. postiti ili milostinju udieliti, treba da mu se to djelo s drugim zamieni. Vlast zamjenjivat imaju izpovjednici, za to komu zamjene treba, neka s izpovjedju neoteže na zadnje dane. Zamienit se ipak nemože izpovjed ni pričest (izuzam djecu, koja nisu jošte za pričest).

3. Propisana djela najbolje jest da se vrše u stanju milosti posvećujuće, zato bi bilo najbolje prije svega izpovjedit se; no nemora biti, već je dosta, ako se pred zadnjim djelom tko izpovjedi, pa tako u milosti zadnje djelo ovrši. Usuprot ako bi tko, šta sačuvao Bog, prije zadnjega djela pao u smrtni grieh, pošto se je jur jedan put izpovjedio, treba da se izpovjedi na novo; jer se proštenje nedobije prije, nego-li je tko sva djela ovršio, nit se može dobiti u smrtnom griehu.

4. Ako bi tko sva propisana djela i dva i tri puta ovršio, sasvim tim nebi dobio ovoga proštenja nego samo jedanput.

Ovo se proštenje nemože okrenuti na korist mrtvim; jer toga u dozvoli neima. Onaj dakle, koj izpuni uvjete, dobiva ga samo za svoju osobu.

(Konac će sliediti.)

Dopis.

Iz dolnjega Zagorja. (Smrtno zvono.) Čas za časom dan prolazi, dan za danom godina se puni, kakovih se gdjekoji mnogo, gdjekoji malo svieta ovoga uživa, a gdjekoji baš niti jedne. Nu čitatelju mili, što da ti dosadjujem nabrajanjem toga, što ti je i samomu poznato; prodjimo na golu stvar, da ti objavim po navadnom jur običaju, buduć se skoro uviek istom izza smrti dobra djela ovoga ili onoga čovjeka priznavaju, kako ti nam se jadnim prijateljem i znancem nezaboravnoga nam za uviek župnika Ivana Krst. Bradice, rodjena 1784. preminula dne 12. o. m. nenadanom smrtju, razcviliše srca, kad nam tužni taj glas dopane ušiuh. Ajde dakle da te obaviestim o činih i zaslugah istoga za župu njegovu i ob onom prijaznom i darežljivom gostoljubju, što ga je on kroz punih 46 godinah medju župljani svojimi vršio, pa nam sudi, da-li je tuga naša pravedna ili ne? Ali Bože moj! što rekoh — tuga? tješiti se i veseliti imamo i u tom slučaju, jer mu otac nebeski, znajuć djela njegova, ono tamo jur vraća, što je ovdje u njegovo ime radio; a da je i sbilja revno njemu služio, dokazuje nam čitav njegov život a i posljednji mu čin, gdje budući već starcem od 82. godinah slab i iznemogao, nepropusti do posljednjega bi reć sata Bogu revno služiti, jer ga pod sv. misom snadje njekakova omiljavica i on onako težak, kao što bijaše, pade preko skalinah na uznačice, rani si smrtno glavu o kamen, nakon česa izza njekoliko satih otcu nebeskomu dušu izruči.

Tko je poznavao župu Svetokrižku i njezine pobočne crkve njekada, pa ih i danas još imade priliku vidjeti, nije moguće da će biti tako pristran, te nebude u njih priznao prevelikih zaslugah revnoga pokojnika. Dodji mili čitatelju u mjesto Začretje, inače sv. Križ zvano, pa si pogledni tamo župnu crkvu, ponajprije izvana, pa mi sviestno kaži, nije-li već tudjer opaziti nješto dostojanstvena? Krasno pročelje s napisom obnovitelja istoga hrama, ponosit toranj providjen baš milozvučnimi zvonovi, crkva diljem cinom pokrita, s tornja izveden munjovod na obje strane. Stupi zatim u samu crkvu, pa će ti namah u oči pasti ukusnih i liepo uredjenih 6 žrtvenikah, više baš umjetno oslikanih i prigotovljenih novih barjakah itd. Izišav iz cr-

kve, podji do triuh na raznih liepih brdinah stojećih, istoj župi pripadajućih kapelah, koje je taj revni pastir sve tri skoro u isto vrieme popravljao, te pješke od jedne do druge išao i marljivo nadgledao radnje, i gdje je on sam dao malo ne sve zvonove iz nova preliti te tim istim zvonovom pribavio onaj milozvučni glas, što ga imadu. Razvidi te kapele, s koga ti drago gledišta, pa mi sviestno kaži, nemora-li nas sve ovo sjećati na toga nezaboravnoga i zaslužnoga muža, koj izim golih zidinah sva skoro izpromieni i ukrasi, svaku kapelu providi orguljami i baš ukusnimi žrtvenici. Nu on se ujedno pobrine i za to, da se umorni putnici po dovršenoj pobožnosti odpočinuti mogu; providi bo svaku kapelu tako zvanom crkvenom kućom, gdje se i svećenstvo dolazeće onamo u sv. poslu odmoriti može.

Poslujući ovako kroz 42 godine aktivnoga pastirovanja, buduć uvidi, da mu iznemogle sile tjelesne nedopuštaju daljnjega upravljanja župe u onolikoj mjeri, u kolikoj je on to donle obavljao, prihvati se u posljednje vrieme za štap utrudjena i iznemogla putnika, te odpjeva još krepko 50. godišnjicu svećenskoga svoga zvanja, pa se spusti na stolac odmora. Ali i tudjer neprestade djelovanje njegovo sasma; on i sada pokazivaše često, da još živi, nepropustiv ni jednoga baš ovećega blagdana, da nebi po svom starom običaju upravo na gradsku, uz podvorbu još dvajuh svećenikah, odpjevao službu svetu i držao svake godine do ljetos svetčani prohod tjelovski na Brašančevo na radost i utjehu župljanah; pa neznam, nije-li on možda još i posljednje nedjelje tvrdu nadu gojio, da će ga zapasti sreća i ove godine podignuti iz groba presv. Tielo gospodnje, te da će po običaju odpjevati na Uzkrs slavu gospodnju — nu Gospodinu se drugče svidje.

To su u kratko izraženi čini njegovi na duhovnom polju. Sada da koju priobćim, što se tiče njegova gostoljublja. Pripovieda se još dan danas mnogo o zagorskom gostoljubju. Istina Bog, tomu je njekada tako bilo, kada su, kako vele naši stari, bila bolja vremena, nu danas se to uslied nastalih drugih okolnostih i loših godinah nedade; ali, kako veli djak, consvetudo altera natura, ipak se taj običaj nije posve izkorenio u nas, a to barem ne u onih kućah, gdje još hladan vjetrić siedom kosom giblje, t. j. gdje obitavaju još oni, koji življahu upravo u cvietu toga gostoljubja. A takav bijaše i naš pokojni starina. Kod njega si dobro došao u pô noći i u pô biela danka; lasno bih ti nabrojio dane svega njegova pastirovanja, kojih bi on sám za stolom blagovao. Pače da reknem, niti mu se jesti samu nije dalo; jer je volio ma i s prostim čovjekom blagovati, samo da mu srce miruje, te se dara Božjega neuživa sam. Kad si ga u prvi mah pogledao, rekao bi, to mora biti njekakav osorit čovjek; ali što je možda njegovo izvanjsko lice pokazivalo, to bijaše daleko od srca njegova, pa s toga je i svatko u njem gledao ne možda kakva stroga sudca, već blaga i darežljiva otca, dotično prijatelja. A da ga je sigurno sve štovalo i ljubilo toli svećenstvo koli svjetovnjačtvo, dokazuje njegov sprovod kao posljednji čin počitanja i zahvalnosti, na koj se sakupi malo i veliko s bliza i daleka, riečju sve, što ga je štovalo, i gdje mnoga suza nakvasi tužna nam lica, osobito pod govorom u srca nam prodirućim, što ga velečastni gosp. župnik Radobojski nad pokojnikom u župnoj crkvi prosbori. Sprovod bijaše onakov, kako se pristoji svećeniku; nebijaše tudjer Bog zna kakove sjajnosti, jer se muž taj nije skrbio za svjetsko, već za vječno blago, što mu uz pomenutu župnu crkvu i njoj podčinjene kapele zasvjedočava još podignuće prve u županiji varaždinskoj pučke učione, a i sve, kamo se godj u Začretju okreneš: bijaše bo desna ruka ubogih, utjeha žalostnih, put k vječnoj svrsi, riečju bijaše pastir stada sebi povjerenoga po nalogu i volji Spasiteljevoj. Kad je dakle takov bio, udieli mu o Bože! ono svjetlo, kojim je nebrojeno putih tješio sebi povjereno stado. Lahka mu zemljica!

Jedan njegovih štovateljah.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. i apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 29. Ožujka t. g. premilostivo imenovati začastnimi kanonici modruškoga kaptola: podarcidjakona, prisjednika duh. stola i župnika u Lokvah Josipa Mrzljaka, prisjednika duh. stola i župnika na Trsatu Paškala Žuvičića, i prisjednika duh. stola i župnika u Trstju Augustina Žagara; a zatim začastnimi kanonici riečkoga sbornoga kaptola: izsluženoga gimnazijalnoga učitelja i sadanjega nastojnika crkve Sv. Vida na Rieci Šimuna Pobora, župnika u Drenovi Ivana Cvetka i župnika u Kraljevici Jakoba Randića.

— Na Veliki četvrtak sve je obrede i posvetbu sv. pomastih u prvostolnoj crkvi glavom ovršio uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup, te ih završio pranjem noguh, za koje bijahu kako svake, tako i ove godine odabrana po tri ubožija starca iz svake od ovdašnjih gradskih župah; zastupnike ove apoštolah nadari nj. uzoritost podpunim odielom i obućom, nadari je novcem i počasti u svom gradu. — Na Veliku subotu poslie podne opet je svečano uzkrsnuće obavio, a na Uzkrs svečanu misu i večernicu služio uzoriti gosp. stožernik, a još prije podne poslie mise propoviedao mnogobrojnomu svietu o božanstvenom uvedenju i razprostranjenju kršćanske vjere gledeć na sredstva.

— Danas je visoki rodjendan uzoritoga gosp. stožernika i nadbiskupa našega, kojim je stupio u 78. godinu svoga kriepostmi i dobročinstvi obilujućega, zaslugami za crkvu i domovinu slavnoga života, koga mu se Bog dao još dugo srećno uživati i viditi mnogo plodovah svojih dobrih dielah. — Tim povodom primila

je jučer prije podne nj. uzoritost čestitke od prvost. kaptola, sbora prebendarah, profesorah i poglavarah nadbiskupsk. sjemeništa i više drugih; a večeras daje duhovna mladež ovdašnjega nadbiskupskoga sjemeništa glasbeno-krasoslovnu zabavu u slavu nj. uzoritosti.

— Prečast. gosp. Dra. Franju Račkoga izabralo je za svoga člana c. rusko družtvo za poviest i starine u Moskvi.

— U ponedjeljak dne 24. t. m. svetkovat će se crkvenim slavljem Jurjevo u crkvici sv. Jurja u Jurjavesi. Uzoriti gosp. stožernik služit će sv. misu, bit će propovied i dielit će se iz Rima dobavljeno crkveno proštenje.

— Troškom ovdašnjega knjigara Sv. Galca upravo je izašla knjižica „Svibanjska pobožnost," prevedena od Rubetića — djelce, koje će prijateljem svibanjskih pobožnostih dobro i u horu doći.

Iz Beča. Premda sve do sada nije pošlo za rukom, da se izravnaju razlike u plaći na sveučilištih, to je ipak učinjeno nješto povišenjem plaće urednim učiteljem bogoslovne grane po stepenu, i to u Beču: 1600, 1800 i 2000 fr.; u Pragu 1300, 1550 i 1800 fr.; a u Lavovu i u Gradcu 1000, 1200 i 1400 fr.

Iz Englezke. Gosp. Newdegate, sionski stražar anglikanskoga pravoslavja u englezkom parlamentu, (drug mu u tom pogledu g. Spooner umro je za posljednjih parlamentarskih praznikah) podnio je parlamentu predlog glede samostanah, da se imenuje posebni odbor, koj bi imao iztragu povesti u postanku, značaju i umnažanju rimo-katoličkih samostanah u Velikoj Britaniji. Kako je rekao, broj se ovih zavodah u Englezkoj posliednjih godinah tako pomnožao, da to brigu zadaje, pa još u vrieme, kadno se nastoji u katoličkih pokrajinah, kako će je dokinuti ili bar umanjiti. Gg. Neate i Whalley poduproše predlog primjetivši: da samostanstvo nestoji nigdje u Europi pod tako slabom kontrolom, koliko u Englezkoj. G. Hennessy protivio se predlogu, jer su navedene osvade neizvjestne i nedokazane, a da se uklone i zaprieče kakove zloporabe po samostanih, zato dotječu podpuno obstojeći zakoni. Uz taj razlog pristao je i ministar sir Grey, pa je predlog sa 106 proti 79 glasovah zabačen.

* Dne 4. Ožujka umro je u Lavovu rusinsko-katolički duhovnik Janko Kovalski u 102. godini života. Pokojnik vršio je još u stotoj svojoj godini sve dužnosti svećeničke izglednom točnosti.

Knjižtvo.

Assemanov ili Vatikanski Evangelistar. Iznese ga na svjetlo Dr. Franjo Rački. U Zagrebu 1865. Slovi Ant. Jakića. Str. CXIX, 216 sa snimkom. Ciena 4 for.

Ovo velevažno, golemim trudom i divnom strpljivosti prepisano i uredjeno djelo izašlo je upravo, te služi na diku našoj knjizi. Propraćeno je u sviet, kako je i trebalo, obširnim i učenim jezikoslovnim, paleografičkim i poviestnim uvodom, od kojih je dva posliednja napisao prečastni gosp. izdatelj, a dio jezikoslovni sastavio vještak u toj struci g. prof. Jagić, ocieniv evangjelistar ovaj s gramatičkoga, leksikalnoga i kritičkoga gledišta.

Da uvide čitatelji naši, kolike je vriednosti i domašnosti ovo djelo, navodimo iz uvoda o filologičko-kritičkih resultatih sliedeće rieči: „Nemože se zanijekati, da tim, što ovdje prviput čitav glagolski tekst jednoga spomenika izilazi štampan u sviet, novu važnost zadobiva veliko kulturnohistoričko pitanje o pismu i književnosti glagolskoj: mnogi nevjernici prieći će medju vjernike, kada se svojima očima osvjedoče o plemenitoj drevno sti ovakova cielovitoga spomenika, kao što je assemanov evangelistar. — — Baveći se povodom prediduće razprave duže vremena tekstom našega spomenika, došao sam ja sa svoga gledišta do čvrsta uvjerenja, da assemanov evangelistar spada medju najstarije književne starine, što ih imadu Slovjeni iz one prve dobe, kada su Ciril i Metod svojim uspješnim i bogougodnim djelovanjem zametnuli kršćanstvo i prosvjetu slovjenskih naroda. Imajući uviek pred očima evangjelje ostromirovo, koje sam si poradi njegove izvjestne starine odabrao bio za izhodište, našao sam, da assemanovo evangjelje nigdje neukazuje ni najmanjega traga, po kojem bi se moglo doslutiti, da je kasnije ili manje vriedno od ostromira. Dapače svi jezični dokazi, u koliko se razlikuje assem. od ostromira, sile jezikoslovca na priznanje, da se upravo assem. odlikuje redjimi starodavnijimi oblici. — — Po jeziku dakle i leksikonu sudeć bio bi naš spomenik pravi bugarski starosjedilac, stariji drug onieh mnogobrojnih glagolskih i cirilskih rukopisa, što su se još do danas uzčuvali medju Hrvati i Srbi."

Do ovih resultatah došao je i prečastni izdatelj poviestnim i paleografičkim putem, te zaključuje: „Tako se jezikoslovje, poviest i paleografija slažu u tom: da Assem. evangelistar nije mladji od Ostromirova t. j. od najstarijega cirilskoga rukopisa izvjestnoga data (god. 1056. i 1057.). Pa ako smo na temelju ovoga iztraživanja iole vlastni opredieliti mu bar po prilici dobu postanka, za prvu granicu stavili bismo mu god. 916. (smrt sv. Klementa), a za drugu prvu polovicu XI. vieka. Ovo je glagolska doba u starobugarskoj književnosti."

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuli su: Antun Rupanji, prisjednik duh. stola, izsluženi župnik u Dragancu i Ivan Bradica, izsluženi župnik u Začretju kod sv. Križa, oba u 81. godini života i svećenici jubilarni.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 17. U ČETVRTAK 27. TRAVNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Prosvjeta i četvrta crkvena zapovied.

Isusova crkva neima se zazirati od temeljite znanosti, pače kako je ona sa svoje strane u svako vrieme prijanjala uza znanost, promicala ju i vodila, tako su s druge strane znanstveni, temeljito učeni ljudi prijanjali u svako vrieme uza nju. Budući ona crkvom obćenitom za sva vremena i sve ljude i zakon je njezin jednak za sve članove, učene i neuke, bogate i bogalje, ugledne i proste. Izvinuti se njezinu zakonu, te u slučaju prekršaja, kaznam, možeš bezazlenom prostotom i neznanjem; nu znanjem a nehajstvom nikada. —

Probavismo svete dane gospodnjega Uzkrsa, misleći i na budući svoj uzkrs; a kao svećenikom obazirati nam se je i na to: kako-li se naš sviet danas znade koristiti vremenom milosti i zalogom buduće slave. Kako se dakle obdržava četvrta zapovied crkvena? Dosta zlo i naopako. Tko ju obdržava revno? Mladež pod zakonom, pak prostota seoska i nješto gradska. Od prosvietljene čeljadi pobožni ženski spol prilično, ali za gospodu, prema velikoj većini, možemo reći da su riedka. Zašto to?

Tko je u mladosti temeljito proučio vjeronauk i tada se već uputio i osvjedočio, od kolike je potrebe primati sv. otajstva pokore i gospodnjega tiela; tko je sam na sebi izkusio: da su milosti i učinci ovih sv. otajstvah neprocjenive vriednosti i baš divni; tko je od kršćanskih roditeljah sdušno uzgojen: taj niti u starijoj dobi neće propustiti sv. otajstva, nego će se barem jedan put u godini izpovjediti i pričestiti. — Tko pako u mladosti nije upio kršćanskoga duha, taj ili će očito prezirati ili barem nemariti za ova divna vrela milosti. Jedno i drugo pokazuje se očevidno u današnjem krštenom svietu, osobito pako u onih razredih ljudstva, koji se zovu prosvietljenimi. Ali svi, koji neprimaju sv. otajstvah, zanemareni su u mladosti, bilo to već u otčinskoj kući, u pučkoj učioni, u državnih javnih ili osebnih zavodih, ili morda, što je najžalostnije, krivnjom nesdušna svećenika, koj je u pravo vrieme propustio sjeme rieči Božje usijati u mladjahna srca, ili je opet samo suhoparno predavao nauk vjere, nemareć za nabožni život. Oni, koji neprimaju sv. otajstva, navadno su ljudi, koji su sebi sami prikrojili vjericu; koji vele, da su katolici i to hoće da ostanu, ali po svojem ukusu; koji iz katekizma, iz crkvenoga katoličkoga nauka izabiru, što se njim svikne, a sve ostalo bacaju van. Takovih vjerozakonskih krojačah i kitilacah neima malo. Oni i u poslu vjere povode se za duhom vremena, idu uzpored s napredkom te ima već i vjerozakonska moda, kano što se sviet povodi za vladalačkim dvorom. Brije-li se n. pr. u Tuillerijah u Parizu, padaju brade po svih kasarnah francezkih; a zasuče-li se u vis brk u Petrogradu, zasukani su u vis brkovi svim vojničkim pukovom ruskim. S najvećim lahkoumljem prikraja si i načinja danas mnogi novu vjeru, a jedina mu je u tom kroju mjera vlastita ćud i lagoda. Dodje-li se na poglavje vjeronauka, za jedno kaže se: „To je kašnji umetak; reformatori dokazaše to, dakle van s njim!“ Kod drugoga umuje se: „To je izmišljotina mudrih svećenikah, te nepotiče iz apoštolskih vremenah — dakle van!“ Kod trećega veli se: „To je oblačak od sredovječne tmine — eh! nećeš mene zasliepiti.“ Ima jih, koji o cielu umuju tako: „Polovina je čista i porabna, polovina pako neprava i neporabna, dakle na polak!“ Tako ti se para i krpa, vadi i umeće, kroji i prikraja, te ostane vjerozakon kano svjetlopisna sličica u bočenki, ili vjerica, da ju moraš gledati na sitnozor.

Svi katolici, koji neobdržavaju četvrtu zapovied crkvenu, moradu da su ili **oholice**, te se neće da ponize pred Bogom kao griešnici, već

hoće da njemu propišu, na koj način ima jim pokorno oprostiti griehe; ili **propalice** po duši, te jih stid odvraća od izpoviedi; ili su **nevjernici**, koji od zle ćudi i života izgubiše svaku vjeru.

Drugi se uzrok neda ni pomisliti. Od pobožnosti jošte nijedan katolik nije zanemario sv. izpovied i pričest.

Ali koja je tomu posljedica? Tko neprima sv. otajstva, taj se je očito i činom odciepio od Isusa Krsta, izstupio iz obćine svoje crkve, lišio se posvećujuće i životvorne milosti, bacio se sam u nesvjesticu i sljepilo. Tko nije s Krstom, proti njemu je, pod vladom njegova protivnika — je-li on to hotio ili ne, je-li vjerovao ili ne. Sbog ove izreke, da ju koj od takovih katolikah pročita, sablaznio bi se. Svejedno; istina ostaje, ako koga i zaboli od nje, te udre braniti se od nje. Istina se od postanka svieta s velikom mukom i borbom probija u sviet; ali se na koncu na prkos četam protivničkim i probije. Gospodin je to prorekao apoštolom, ali jim po svem tom i zapovjedio, da idu u sviet naviešťati istinu.

Tmina mrzi na svjetlo, a laž mrzi na istinu, sviet pako mrzi na svjetlo i istinu; „jer su mu djela zla." I opet svejedno! Neka boli i peče, svećeniku je sveta dužnost: istinu bez obzira i straha braniti; jer kad bismo mi mučali „govorilo bi kamenje." Sv. Pavao piše u II. pismu na Timoteja 4, 2—4: „Naviešťaj rieč, predstavljaj bilo prilično ili neprilično; kori, zaklinjaj, opominji sa svom štednjom i razboritošću; jer doći će vrieme, kada zdrava nauka nebudu podnosili, nego po svojoj požudi prepuniti će se naukom milozvučnim za uha; od istine obratiti će se na bajke." — Vrieme je to došlo. Više nego ikada prije valja sada ova proročanska rieč Pavlova. Rieč Božja neprilična, zdravi nauk evangjelja drži se za neprobavan; traži se nauk prema ćudi i požudi, godeći oholosti ljudskoj i samovolji; od istine se obratilo na bajke. Današnji dan žive se o pustih riečih, bockavicah, saborskih govorih, tiradah, tlapnji mnogih novinah razna smjera i težkih klevetah, kojimi se sramotno izopačuje povjestnica. — To je grdna rana na crkvenom tielu, koje se više imademo bojati, nego od vanjskih neprijateljah.

(Dalje će sliediti.)

Jubilarno proštenje.

(Konac.)

II.

Kako bi gore rečeno, razlikuje se jubilarno proštenje od drugoga **podpunoga** osobito tim, što o jubileju dobivaju izpovjednici veću vlast u odrešivanju od griehah i censurah, zamjenjivanju zavjetah, pače imaju njeku vlast glede samih uvjetah proštenju. O toj njihovoj vlasti hoću sada da na tanje progovorim. Daje se bo, da što više ljudih dopadne blagodat proštenja, i da se za buduće uklone njeke zapreke pravednoga života, te povodi na grieh; čega nebi bilo, kad take vlasti izpovjednici ili nebi imali, ili nebi gledali valjano uporabiti.

1. **Vlast glede uvjetah.** Uvjet jedan jest opredieljeno **vrieme**. Za putnike odgodio je papa sám jubilej na vrieme, kad se vrate. Tada neka pohode ili stolnu ili svoju župnu crkvu, učine propisana djela, pak će dobiti proštenje. Za druge pako, koji bi bili čim mu drago sbilja zapriečeni, te nemogli ovršiti propisana djela ili sva, ili koje od njih u propisano vrieme, daje se vlast izpovjednikom, da im ta djela **odgode** u drugo najbliže vrieme. N. p. žena rodilja izpovjedila bi se ravno i pričestila u vrieme propisano, no nebi mogla posjetit crkve ni postiti; al ako bi mogla za dva tjedna jedno ili oboje, može joj se odgoditi. Ako se komu nebi moglo dati odmah odriešenje, jer treba da ostavi najbližju priliku griešenju n. pr. priložnici, odgodi se izpovied i pričest, dok takova osoba bližnju priliku ostavi, no vrieme (što bližje) mora izpovjednik ustanoviti. Ako bi tko zanemario propisano vrieme, pak tekar na zadnji dan došao na izpovied, imajuć već sada iskrenu želju da dobije proštenje, mogo bi mu po mnienju odličnih moralistah još i tada izpovjednik vrieme za ovršenje propisanih dielah produžiti.

Drugi uvjet jesu **propisana djela**. Ako tko jedno ili više njih nemože izvršiti ni sada nit je izgleda, da će to moći u najbliže dojduće vrieme n. pr. ubog da udieli milostinju, boležljivac ili dojkinja da posti; tomu može izpovjednik takovo djelo **zamieniti** drugim.*) O zamjeni valja opaziti:

a) da se vlast zamjenjivanja daje odobrenim u čas jubileja **izpovjednikom**, ne dakle župniku ili drugomu višjemu, ako nije izpovjednik one duše, kojoj zamjene treba.

b) da se vlast zamjenjivanja neproteže na **izpovied i pričest**, nit na **molitvu**, koja se od pohoda crkve odieliti može. No daje se vlast od pričesti **dispensirati**, al **samo djecu**, koja nisu za nju jošte dosta zrela. Dispensacija je ravno više nego-li zamjena; al se ima ipak ovdje tako razumievati, da se u mjesto pričesti kakvo drugo djelo nametne; tako bo biva u urednom jubileju, pa neima dvojbe, da i u izvanrednom, kakov je ovaj. Medjutim ciela ova iznimka o pričesti djece slabo je porabna u našij krajevih.

c) Djela propisana imaju se zamieniti drugimi pobožnimi djeli, koja bi pokornik laglje mogo izvršiti,

*) Gdje je bolje odgoditi, gdje-li zamieniti, to se ostavlja razboru i sviesti izpovjednika.

i koja nije dužan vršiti u kakvo drugo ime (alio titulo). N. p. nemože tko milostinje dati, al može više postiti, ili obratno; nemože ni jedno ni drugo, al može češće doći u crkvu i ondje više moliti. Djeci ćeš moći post zamieniti, ako ničim drugim, molitvom, nego nemrsenja (abstinentia) nećeš mienjati, ako su roditelji voljni na takov dan dat djeci nemrsna jela. Milostinju pako mogu roditelji dati za diete, makar bilo samo jedan novčić ili komad kruha; isto tako mogu gospodari kuće za svoju družinu milostinju dieliti. Tu dakle nebi zamjene trebalo. — Nego nećeš moći naložiti, da n. p. tat dade na ime milostinje ono, što je i onako tudja vlastitost. *)

d) Bez prava i dovoljna razloga neka se izpovjednik svojom vlasti o zamjeni ili odgodjenju nesluži; jer će si inače ogriešiti dušu.

2. Vlast glede odrešivanja. Izpovied je nepromjenljiv uvjet proštenju. No jurisdikcija običnih izpovjednikah jest mnogostručno stegnuta i glede osobah, i glede griehah i censurah. Kad im se u tom nebi vlast razširila, ostala bi bez jubileja mnoga duša, kojoj ga najviše treba; jer tko nemože biti odvezan od griehah ili censurah (veće excommunicacije), nemože ni od vremenitih kaznih. Zato se daje izpovjednikom obilatija vlast.

a) glede osobah. Daje se naime dopust svim viernim, bili svjetovni ili redovnici makar kojega reda, da si u svrhu jubileja izaberu koga im drago izpovjednika, odobrenoga od mjestnoga ordinarijata; uslied čega mogo bi takov izpovjednik takove pokornike odriešiti. No tu valja opaziti, da nije izvjestno, da si redovnici, kojim je regula, da se izvan svoga reda nesmiju izpoviedati, osobito Mendicantes i Jesuite, smiju i bez znanja i privoljenja svojih poglavarah prigodom ovakova jubileja izabrati koga im drago od ordinarijata odobrenoga izpovjednika; budući da rečenoj njihovoj reguli nije naročito i razgovjetno u dozvoli sadašnjega jubileja derogirano. Zato, ako bi takov redovnik došao komu svjetskomu, ili drugoga reda izpovjedniku na izpovied, morao bi ga pitati, da-li ima dozvolu od svojih poglavarah.

Redovnice mogu si takodjer izabrati izpovjednika; al taj treba da je od ordinarijata odobren za redovnice u obće, makar i nije upravo za onaj samostan.

*) Tu bi se moglo nametnuti u obće pitanje, da-li se djeli, koja tko ima vršiti u kakovo drugo ime, zadovoljiva uvjetom jubileja? na pose: korizmenim ili kvaternim postom uvjetu posta; vazmenom pričešću pričesti; prisutnošću kod sv. mise u nedjelju posjetu crkve? Odgovor na prvo i drugo jest negativan: što se pako tretjega ili zadnjega tiče, ima odličnih moralistah n. p Reiffenstuel, koji vele da; i meni se čini to mnienje istinito, budući da je jednim došašćem moći sbilja te podpuno obaviti dvie dužnosti, naime bit pri misi i moliti za jubilej. Inače dobro je savjetovati viernim, da kroz ovo vrieme od 4 tjedna češće dodju u crkvu, barem po nedjeljah k blagoslovu ili večernici.

b) glede griehah. Mogu odvezati od svih griehah, izgredah, zločinah, koliko mu drago težkih i grdnih, ako su i zadržani ili ordinarijatu ili svetoj rimskoj stolici, makar i posebnom formom zadržani, dakle: 1. od svih griehah, koji su biskupu zadržani, 2. od svih, koji su papi zadržani. Papi su premnogi griesi zadržani, al upravo poradi censure samo; tko dakle nije podpao pod censuru, toga može od samoga grieha odvezati svaki izpovjednik i izvan jubileja. Papi je ipak zadržano odriešenje grieha, kad bi tko potvorio i tužio crkvenom sudcu nedužna izpovjednika, da je tobože poticao na nečistoću; no i od toga može o jubileju odriešiti svaki izpovjednik; dakako pošto bi takov pokornik nepravdu nanešenu popravio.

Al complicem suum in peccato turpi nebi mogao od takova grieha odvezati nikoji izpovjednik; nit bi mogo riešiti osobu sollicitiranu na izpoviedi dužnosti, da tuži sollicitanta. Prije dakle nego takova osoba izvrši tu dužnost, nemože je nijedan izpovjednik odriešiti od ikakova grieha, van da se odriešenje nikako odgoditi nemože; no tada mora obećati, da će rečenoj dužnosti zadovoljiti što prije.

c) glede censurah. Mogu odriešiti od svake excommunicacije, suspensije i drugih crkvenih kaznih, koje su nametnute ili a jure ili ab homine, t. j. koje ili sám zakon nameće n. p. na povreditelja privilegii canonis; ili koje bi metnuo na kakovo zločinstvo koj crkveni poglavar, n. p. da biskup zabrani lupežekriti pod excommunicacijom. Nego tu valja opaziti, da onaj, koj za censuru nezna, van da je ignorantia crassa et supina, niti nepada pod nju; ako je pako pao, može ga o jubileju odriešiti izpovjednik. Izuzimlje se ipak:

1. haeresis formalis et externa. *) 2. kad bi tko poimence bio od pape ili koga drugoga crkvenoga sudca izobćen, suspendiran ili interdiciran; ili kad bi sudac sudbeno izreko, da je tko pao pod censuru, ili proti komu censuru javno obznanio. Da dakle n. p. biskup koga katolika poimence izobći, nemože ga nijedan izpovjednik riešiti toga izobćenja prije neg je zadovoljio biskupu. Dopušta ipak papa, ako nebi takov u vrieme jubileja po izpovjednikovu sudu nikako mogao zadovoljiti, a obećaje zadovoljiti što prije, da bi ga mogao izpovjednik riešiti excommunicacije samo za toliko, da dobije proštenje. 3. Niti od otajne censure, u koju bi tko pao ob partem laesam, nemože odvezati izpovjednik, prije neg bi uvreditelj uvriedjenoj stranci zadovoljio; ili ako bi to za vrieme jubileja bilo nemoguće, prije neg bi prisegom obećao, da će zadovoljiti, čim prije uzmogne, n. p. da je tko razbivši kakovu crkvu i orobivši ju pao pod excommunicaciju.

Riešenje od censurah valja samo pro foro interno.

*) Ima i drugih njekih zločinah, od kojih nemože odriešiti ni sám Poenitentiarius Major, ele čini mi se, da takovih slučajah u nas neće biti, pak ih zato ni nenavadjam.

Od censure, pod kojom se razumieva: excommunicacija, suspensija i interdict, razlikuje se: irregularitas glede sv. redovah, nota ili infamia, žig n. p. od dvoboja, inhabilitas, nepodobnost za kakov beneficium n. p. da simoniacus zadrži beneficium stečen po realnoj simoniji. U tom neimaju izpovjednici nikakove vlasti. Samo od jedne jedine irregularite mogu dispensirati, a ta je ex violatione censurarum contracta, kad bi tko n. p. suspendiran od izvršivanja kakova višjega sv. reda, sasvim tim čin takova reda ovršio bio.

3. Vlast glede zamjene zavjetah. Dogodi se, da se tko zavjetuje Bogu, al kašnje zavjet težko drži, tako da je svedjer u pogibelji griešenja. Tomu se pomoći mora. Često je pako za to dosta, da mu se zavjet zamieni drugim; s toga papa daje izpovjednikom vlast zamjenjivanja zavjetah o jubileju.

a) Zamienit mogu sve zavjete, makar i zakletvom potvrdjene, ili sv. stolici zadržane. Nemogu ipak mienjati: 1. vota solemnia. 2. vota simplicia castitatis et religionis, ako su bezuvjetni (absoluta) i podpuni (perfecta); jer ako je zavjet uvjetan bio n. p. zavjetujem čistoću, ako od ove bolesti ozdravim; ili nepodpun n. p. zavjetujem, da se neću ženiti (imperfectum ratione materiae); zavjetujem redovničtvo, jer me njetko na to sili, premda bih se toj sili baš oteti mogao (imperfectum ratione libertatis), tada i takov zavjet mogu zamieniti. 3. Nemogu mienjati zavjet, kojim si je tko nametnuo kakovu dužnost prama komu, ako je ovaj to prihvatio, te bi mu se naniela šteta, da se onaj rieši rečene dužnosti n. p. da tko učini zavjet uztrajnosti u kakovu redu ili kongregaciji; da obeća kojoj crkvi dati kakov velik dar, pa to njegovo obećanje crkveno poglavarstvo prime. 4. Ni kažnjive zavjete, koji čuvaju od grieha, nemogu mienjati; van da je materija zavjeta, s kojim bi se kažnjivi zamienio, isto toliko vriedna čuvati od grieha, koliko materija prijašnjega zavjeta, n. p. njetko kolikogod putah u krčmu dodje, svaki put se opije i pijan svašta počini; zavjetuje se dakle, da neće više nikada u krčmu: tomu nećeš smjeti tako brzo zamieniti zavjeta. Ako bi ipak nuždno bilo, da se ovakov ili sličan zavjet zamieni, najbolje će se zamieniti čestim primanjem svetih sakramenatah.

b) Zamjena se u tom sastoji, da se namjesto obećanoga djela stavi drugo pobožno i spasonosno djelo. Al zamjena zahtieva, da to drugo djelo bude isto toliko, koliko prijašnje; jer ako je znamenito manje, tada nije samo zamjena već i za njekoliko dispensacija. Kolikoća pako djela mjeri se: 1. korišću za pokornika, ne pako odličnošću krieposti, na koju spada, 2. svrhom, koju je tko imao pred očima zavjetujući se, 3. težinom u ovršivanju zavjeta. Za to n. p. ako je tko za mlada postio uslied zavjeta svaki tjedan tri puta, pod starost će mu i jedan put podpuno postiti morda teže biti, nego prije tri puta; pa s toga, ako mu post i smanjiš, nisi sám zavjet glede veličine nimalo smanjio.

Ob ovom jubileju ipak daje se dozvola ne samo na prosto zamjenjivati, već zamjenjivati dispensirajuć, što će reći, da se obećano djelo neima zamieniti samo s isto tolikim djelom; no da se glede veličine može ponješto i popustiti, ako to iziskuje korist pokornika. Rekoh ponješto popustiti, jer je glavno, da se zamjenjuje, ne pako da se dispensira.

Glede vršenja rečenih vlastih valja jošte u obće zapamtiti izpovjednikom:

a) da se nemogu timi vlastmi, naročito glede odrešivanja i zamjenjivanja služiti, nego prama onim, koji žele ozbiljno da steku ovo jubilarno proštenje.

b) da tih vlastih izvršivati nemogu izvan izpovjedi. Samo je dvojbeno glede zamjene propisanih za jubilej dielah; al je i u tom običaj, da to biva pod izpovjedju, pak tako i bolje odgovara riečim dozvole, gdje se govori de confessario et poenitente. Zato svakako mislim, da se ni ta vlast nemože ovršivati izvan izpovjedi.

c) premda se izpovied čini za to, da tko dobije podpuno proštenje, koje, kako bi rečeno, riešava vremenitih kaznih; sasvim tim ima se pokorniku za griehe naložiti zadovoljština, jer je ona cjelovit dio sakramenta pokore, i jer je dužan griešnik za griehe od svoje strane zadovoljiti koliko može. Tim više to treba, kad se komu odpuštaju reservirani griesi ili censure, jer se veli u bulli: „injuncta tamen eis, et eorum cuilibet in supradictis omnibus poenitentia salutari, aliisque ejusdem confessarii arbitrio injungendis.“

d) ovimi izvanrednimi vlastmi nemogu se služiti izpovjednici prama onim, koji su jurve jedanput u ovom jubileju dobili podpuno proštenje; niti prama onim, kojim su već jedanput ob ovom jubileju odpušteni reservirani griesi ili censure, ili kojim se zamienio zavjet, premda nisu jošte s koga mu drago uzroka dobili podpunoga proštenja.

Evo njekakova malena usluga onoj gospodi svećenikom, kojim nedostatak ili prilike ili vremena nedopušta, da ob ovom pitanju, naime jubilarnom proštenju, mnogo po svakojakih knjigah protražuju. *p.*

Državu valja oddružiti od crkve.

(Dalje.)

Bogoštovje u obće uzeto jest dužnost družtvena. U katoličkoj državi bit će ova dužnost bogoštovje katoličko. U koliko dakle bogoštovje spada na svu državu, morat će njim država, ili bolje rekuć njezina vrhovna oblast upravljati; ali u koliko je ovo bogoštovje katoličko, to je ono vanjski posljedak objavljenja Isusova, i ako se nedokaže (što jošte nitko nije učinio), da nije Isus čuvaricom svoga objavljenja učinio crkvu, već državu, ostat će uviek nepobitna istina, da samo crkva može štogod ustanoviti glede svoga bogoštovja,

akoprem je samo spoljašno. Kako indi bi se moglo oddieliti djelovanje jedne od druge? Neće-li se morati zajedno složiti, da se uzmogne država ostaviv crkvi, što je njezino, služiti svojim pravom?

Država stvorit će si učione, zavode, sveučilišta, nauke, i jer to nije van gradjansko odhranjenje, što ga daje podanikom, mislit će, da nemora u tom nikomu računa davati: ali može-li se to i u katoličkoj zemlji dopustiti? Ako je istina, da crkva katolička neima samo pravo, već da joj je i dužnost naučati, i da je dužna označiti, koja je paša zdrava, koja opet nezdrava za njezine ovce, te da je u tu svrhu nadarena darom nepogrešivosti po Duhu svetom, koj je uviek š njom; ako je sve to istinito i priznato od katoličke države, kako se dakle tražiti može, da crkva zanemari svoju dužnost i nebdije nad nastavom, i neopominje učitelje, kada predavaju krive nauke, ili svoje vierne, da neidu k vodi otrovanoj? Nemože se indi nastava urediti kako valja, ako nisu obadvie u skladu.

Isto tako gdje ćete naći u naše doba politika, koj nebi mislio, da je tisak jedino svojina države? Pa je ipak to očevidna ludoviet. Tà što je tisak van najprostranija nauka, koja se nezadovoljuje samo s mladežju, već obsiže vaskolik narod? Ali dok obstoji neporušeno načelo, da je crkva zakonita učiteljica istine i štit proti svakoj pogreški, kako si može onaj, koj to vjeruje, tako nedosliedan biti, pa nepripoznati, da ona ima bditi nad tiskom i poučiti onoga, koj pogrieši, te opominjati si djecu, da bježe od vrielah laži?

Rado priznajem, da toli učione, koli štampa s više gledištah spadaju strogo na državu, pa da joj se s toga nesamo mogu već i moraju podrediti; nu nemože nitko reći, da znanosti, u koliko se stiču ili same po sebi sa vjerozakonskom istinom, ili gdje jih pisac š njimi skopča, nepripadaju strogo crkvi. Potrebito je dakle, da se ove dvie oblasti slože, te tako razdieljenje postaje nemogućim.

Vjerozakon katolički za posvećenje dušah naših podjeljuje sakramente, kao sredstva neobhodno potrebita. Njekoji izmedju ovih proizvadjaju vrlo važne spoljašne učine, kao: krst, sv. red, a napose ženitba. Po krstu postajemo članovi posebnoga družtva, štono ga zovemo crkvom; sv. red luči one, koji ga primaju od ostalih viernih, te od njih čine sluge Sevevišnjega. Za ženitbom sliedi diete, a odatle naravno pravo na dobra otčinska i na različite službe u državi. Ali bezvjeran politik presjeć će svako pitanje jednom riečju, i dat će gradjanskoj oblasti pravo odredjivati spoljašne učine ovih sakramenatah: nu dopustiv, da ima strogo gradjanskih učinah, koje crkva dragovoljno prepušta državi, da njimi upravlja, ima i takovih spoljašnjih učinah, koje nemože nikako, ako se neće iznevjeriti svomu zvanju, drugoj oblasti odstupiti. Krst n. p. i sv. red posvećuju iz nutra srca pravovjernikah, počem ovi stiču pravo, da se uzme na njih dosta spoljašnoga obzira; a u tom poslu može samo onaj biti nadležan sudac, koj dobro poznaje ovo posvećenje, te može suditi, što ide pravovjernika uslied istoga posvećenja. Krst podjeljuje čovjeku svojstvo, kakova neimadjaše. Naravi pridružuje se milost, te postav po njoj kršćanin sinom Božjim, nalazi se u stanju drugčijem, nego što bijaše prvo. Nu crkva jedina poznaje ovo svojstvo i nova prava, što jih je njezin sin po krstu stekao, te može u svakoj sgodi odlučiti, kako se s njim postupati ima.

Da su to promislili sve europejski listovi, nebi bili toliku viku nedavno podigli radi mladoga Mortare Bolonjanina, kradomice roditeljem odnešena, što bijaše okršten. Uvidjeli bi bili, da pošto je diete, bilo kojim mu drago načinom, stupilo u novo stanje, kojega dužnosti opredieliti jedina crkva imade vlast — nitko do jedine crkve nemože ni nesmie odlučiti, što mu činiti valja.

Ali naravno pravo, govorahu oni, bje tim pogaženo; pa kako će se opravdati taj čin sa židovskoga gledišta? Doduše ako imademo u očijuh samu narav, te uzmemo stvar s gledišta samo žudinskoga, neda se naći dovoljan odgovor: ali baš u tom imadjahu krivo, što se obazirahu na samu narav, dočim bi bili morali obzir uzeti na narav usavršenu i po Isusu Krstu povišenu. Množtvo učinakah vjeruje družtvo katoličko, kojim razloga nebi dati moglo, da ima samu narav u očijuh. Zašto smatra onoga čovjeka za svećenika, na koga je drugi ruke položio? — Zašto broji onoga, komu je glava vodom polivena, medju svoja uda? — Uzamši stvar s naravnoga gledišta zaisto nezna se: zašto? ali smatrajuć ove obrede kao izvore učinakah vrhunaravnih, zna se za uzrok: te družtvu katoličkomu, koje jih poznaje, nije težko priznati posljedice i držati jednoga za kršćanina a drugoga za svećenika. Na isti način i u ovom slučaju, ako uzmemo stvar s gledišta naravnoga ili židovskoga, valja dopustiti, da se neda naći razlog, zašto bi se diete roditeljem uzeti i kršćanski odhraniti moralo; al s gledišta katoličkoga ukazuje nam se razlog jasan. Priznav, da krst zahtieva način života čisto drugačiji od naravnoga i od židovskoga, mora se družtvo, koje to priznaje, pobrinuti takodjer za primjereno odhranjivanje: i svi oni, koji su protivno mislili, zasvjedočili su, da nisu ovih istinah ni iz daleka shvatili.

Ako tko tvrdokorno ostaje kod toga, da hoće dati zadovoljštinu onim, koji samom naravju zadovoljni zabacuju svako objavljenje, ili onim, koji, kao žudije, nepoznaju božanstva ni poslanja Isusova; a on da si bude dosljedan, neka isto tako u svih stvarih, koje jih vriedjaju, učini. Toli racionaliste, a to su oni prvi, koli žudije, oni drugi, nemogu nikako pristati uz naše dogme i obrede; jer jih drže za puko bezumje, praznovierje i bezbožtvo. U njihovih očijuh i izpovied i sv. oltarsko svetotajstvo, misa, otajstva itd. vriedjaju isto tako razum kao odhranjenje onoga djeteta. Ako jim hoćete u

jednoj stvari zadovoljiti, zašto ne i u drugoj? Odstranite indi sve ono, što nam je sv. evangjelje pružilo za usavršivanje i odhranjivanje naše naravi, i uništit ćete žudijam i racionalistom za volju kršćanstvo. Ako nitko nije rad stvari tako daleko tjerati, pa ako se čini dobro, da katolici uzprkos naturalistom vode život udešen prema načelom i učinom vrhunaravnim; i da uzprkos žudijam obožavaju Isusa Krsta, a ono neka se nesrde ni najmanje, što mi dobro poznavajuć vrhunaravne učinke krsta, radimo prema onomu, što vjerujemo. U ovakovih tužbah žudije i racionaliste jednako blude, kao i u tom, što nepriznavaju objavljenja i poslanja Isusa Krsta: a zablude ove jednako su griešne, kao što je jedna i druga istina očevidna. S toga ako je postupanje crkve sasvim pravedno i blago, što ona u koliko može zabranjuje u takovih slučajevih kršćenje podjeljivati, da nebude ni učinakah, što no za njim uviek sliede: a ono je sasvim pravedno, što ona učinke, gdje su nastali proti njezinoj volji, nezanemaruje. Dobro se je brinuti, da se djeca nebudu radjala van zakonitim načinom, ali ako se koje i na nezakoniti način porodi, mislim, da neće nitko uztvrditi, da se ima zadaviti: to isto reći mora i u našem slučaju, tko je sudac nepristran. Sada nastavimo razpravu.

Po svetom redu postaju njeki gradjani službenici crkve, u tu svrhu jih je ona izabrala i na poseban način posvetila. Ali prelasno se sbiti može, da država neuzme u obzir, što su oni postali, te jih nebude smatrala nit inaće š njimi postupala, van kao s običnimi gradjani; može-li se o tom dvojiti, da na nju nespada opredieljivati, što jih ide uslied njihove časti i dužnosti? Svjetovna oblast misli, da ima pravo ustanoviti, što su dužni raditi i kako imadu postupati njezini službenici, činovnici, častnici, generali, opravnici; pa i sbilja ga ima, jer kao što ona sama podpuno poznaje čast i službu, što ju komu podieliti kani, isto tako može ona sama opredieliti, što komu valja činiti, da zadovolji zadaći, štono mu ju nalaže: ali na isti način, ako ne i bolje, zna jedina crkva, kakovu podjeljuje čast i koje dužnosti nalaže onim, kojim podjeljuje sv. red; ona jedina zna, koje je povlastice Isus Krst njihovomu staležu dao; s toga jedina crkva opredieliti može, kako se š njimi postupati ima, kako se imadu suditi, kad budu tuženi, kako i kada odsuditi, ako su krivi, jer jedina crkva je zakonita čuvarica volje Isusove glede njih.

Nadalje sakramenat ženitbe nemože se nikako razlučiti od bitnosti naravnoga ugovora, ali je bezdvojbeno uzvišen na neizmjerno višji stupanj, nego-li ikoji naravni ugovor, jer podaje milost onim, koji ga primaju, a ovaj učinak nadilazi neizrečeno djelovanje svih naravnih uzrokah. Ali moglo bi od potrebe biti, da se ovaj sakramenat nebi smio obaviti drugčijim naravnim ugovorom, van gdje budu držane opredieljene pogodbe, da tako bude imao sve, što se zahtieva, da dobije čast, koja ga ide. Nu tko može o tom suditi, van crkva, koja je čuvarica sakramenatah? Odtuda sliedi, da jedina ona može i mora odlučiti, na koj način i uz kakovo jamstvo imade se učiniti ovaj ugovor, koj medju vjernici mora da bude sakramentom. Pošto ona odluči, što se za valjanost toga čina zahtieva, i koje zapreke mogu mu na put stati, glede ostalih samo gradjanskih učinah neka u ime Božje opredjeljuje država, što misli, da vodi k obćinskomu dobru.

(Konac će sliediti.)

Pastirska poslanica freiburžkoga nadbiskupa Hermana.

(Konac.)

U ostalom, premili, dokazali smo Mi u spomenici glede školskoga pitanja izdanoj, a osobito u svojoj okružnici od 19. Lipnja pr. g. do volje, da crkveno poglavarstvo može samo onda mladež u katoličkom duhu odgojiti te u katoličkoj vjeri i životu uzdržati, kada ima upliva u upravu učione; dokazasmo dalje, da polag novoga školskoga zakona država učionu ravna jedino po nekatoličkih školskih oblastih, a crkvi da pravo sauprave niti je dano niti zajamčeno. Dokazasmo napokon u spomenici i okružnici, da crkva i kršćanska obitelj imadu pravo sudjelovati kod gojitbe i obuke kršćanske mladeži. Ovo pravo stoji u božanskom poslanstvu crkve, te se nemože niti njoj niti kršćanskoj obitelji uzeti nikakovim zaključkom zemaljskoga zastupstva — političke po vjeri mješovite skupštine, koja s toga niti ima zvanja niti sposobnosti odlučivati u poslu tako uzko spojenu s našim vjerozakonom.

Dàkako mnogi kažu: da je naša tužba bez svakoga razloga; vjerozakonski (razmjerno katolički) biljeg učione da je zakonom sačuvan; crkva da imade pravo naučati nauk vjere i voditi ga; povrh toga da može mjestni župnik poslužiti se pravom podanim si u zakonu te stupiti u mjestno školsko vieće, tim pako da je od crkve zahtievani upliv na upravu učione istoj ostao. Ali premili, naučati nauk vjere i paziti nanj, to nije dosta, da se mladež u katoličkom nabožnom duhu uzgoji i u vjeri uzdrži. To se je pokazalo i u drugom sličnom krugu. U našoj zemlji pada u oči, kako je mnoge, izučene u višjih gradjanskih i znanstvenih srednjih učionah, preotelo nehajstvo za vjeru, nevjera ili tja mržnja na vjeru. Svi ti zavodi, koji takov plod nose, uredjeni su ovako, kako su novim zakonom i pučke učione, to jest: svećenik nauča koju uru u tjednu vjeronauk u svakom razredu; ali dalje neima se crkva pačati u upravu, te s toga niti neuspieva ništa manje nego nabožnost; s toga se i nadje ne riedkih ljudih, koji se tuže, da su sve izgubili u ovakovih zavodih, što su od nabožnosti sobom ponieli iz otčinske kuće. Zar da vi, ako vam se tako urede pučke učione, očekivate od Vaše djece drugi plod?

Po takovu premili, nije istina, da crkva imade zahtievani upliv na upravu učione, ako samo župnik zauzme zakonom si ostavljeno mjesto u školskom vieću. Kad bi to i sbilja bilo: od koga bi župnik za svoje djelovanje u učioni dobivao zapovied i naputke? Od crkvenoga poglavarstva ne, nego jedino od same vrhovne ili kotarske školske oblasti. On dakle niti svojim sielom u mjestnom školskom vieću nebi mogao zapriečiti svakojake, do kojih bi moglo doći, naredbe škodne po vjerozakon; a tako nije sačuvan vjerozakonski katolički biljeg niti tim, kad bi u školskom mjestnom vieću sjedili sami katolici iz obćine. Jer i oni bi morali primati zapovjedi od nekatoličke oblasti. Katolički biljeg učione, dakle katolička gojitba mladeži samo je tada osigurana, kada njom upravljaju katoličke oblasti i kada crkva ima upliva na upravu. Crkva pako toga upliva neima, čim crkvena oblast, vrhovni pastir katolikah u zemlji, kod namještenja školskih oblastih neima ništa govoriti, niti s istimi što raditi ili odlučiti.

Razumiete dakle, premili, da je skroz nepristojan prigovor, što se uztezanje od školskoga vieća vašim župnikom odbija na oholost, rekši: „da drže izpod svoje časti sjesti s otci na istu klupu, te skupa raditi oko velikoga posla gojitbe djetinje.“ Nipošto; takove podle misli nisu niti na kraj pameti vašim dušobrižnikom, pučkim sinovom, koji medju vami imadu otce, braću i rodjake. Dapače svećenici nisu mogli samo s toga stupiti u mjestno vieće: s jedne strane što bi tim bili sami pomogli uvesti novotariju, koja bi katoličkoj gojitbi mladeži do zla nahudila; a s druge, što bi se puk tim prevario, kano da u novom školskom zakonu neima ništa pogibeljna.

Žaoba i skrb, koju, slažuć se u misli s namjestnikom Isusovim u Rimu, toliki pobožni i mudri biskupi, toliki izkusni i revni svećenici i dobro podučeni katolici izrekoše proti novoj uredbi učione, na svu žalost osnovana je na važnih razlozih. Doista svi ti nisu zaslužili oštroga ukora, što ga od istih katolikah, braće svoje, moradu čuti.

Mi ćemo imajući na pameti svoju dužnost i odgovornost i nadalje raditi, kako bi sačuvali u ovom velevažnom pitanju prava crkve i kršćanske obitelji, kako dolikuje katoličkomu biskupu. Neka tko zaište za dobro povjerenih nam dušah glavu, evo mu je; ali neka slobodno neište nitko, da za volju krivoga zamašaja vremena pod konac života iznevjerimo se Našoj nadpastirskoj dužnosti.

Što su na našu veliku žalost do sada mnogi katolici digli se proti crkvi, podviknimo jim s apoštolom: „Molimo vas u ime Isusa, pomirite se s Bogom!“ Pomirite se sa svojom crkvom, koja vam je za svega vašega života samo dobro činila, i po kojoj ste vi „u Isusu Krstu, koj nam je od Boga na mudrost, pravednost, posvećenje i spasenje.“ Prištedite joj onaj čemer, da porad vas mora jadikovati: „Sinovah sam uzgojila i digla na noge; ali oni su me prezirali; u naručaju sam jih nosila, ali oni neuvidješe, da se za nje brinem.“

U mnogih i velikih brigah bijaše Nam velika utjeha čuvši, kako mnogi svećenici i vjernici neobziruć se na ljude brane od pogibelji sv. vjerozakon. Gospodar crkve nagraditi će jih. Zaufajmo se čvrsto, da će na naše veselje sretno riešiti ovo pitanje naš zemaljski otac njeg. kralj. visost velevojvoda. Uztrajmo u trpljivosti, molitvi i, kako nam je dužnost, u obrani naših vjerozakonskih pravah! Ako nadpastir, svećenici i vjernici budu jedno u istini i ljubavi, sve će dodro proći.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 9. Travnja t. g. dozvoliti postupno promaknuće kod sbornoga kaptola začesanskoga, i to: kanonika pojca Vjekoslava Benaka na čast kanonika štioca, kanonika čuvara Ivana Boleslavskoga na čast kanonika pojca i kanonika Dra. Stjepana Iliaševića na čast kanonika čuvara, a kod istoga kaptola kanonikom premilostivo imenovati podarcidjakona i župnika kutjevačkoga Ernesta Filetića.

— Večernu zabavu, štono ju je danas tjedan danah kao na rodjendan uzoritoga gospodina stožernika i nadbiskupa našega priredila i pred mnogobrojnim slušateljstvom izvela duhovna mladež ovdješnjega nadbiskupskoga sjemeništa, udostojio je svojim visokim posjetom uzoriti gosp. kardinal. Medju ostalimi bijahu prisutni presvietli gosp. biskup Kralj, mnogo preč. gospode kanonikah i više inih pozvanih odličnih licah.

— Prošle nedjelje biele, kako drugih godinah, tako je i ljetos uzoriti gosp. kardinal i nadbiskup u crkvi sv. Marije sám pričestio školsku mladež obojega spola, koja je prvi put k stolu Gospodnjem pristupila. Prije i poslie pričesti držala je nj. uzoritost govor na pričestnike i nazočne njihove roditelje i skrbnike. Pod sv. misom, koju je nj. uzoritost služila, pjevali su učenici glavnih učionah baš skladno nove u crkvenom duhu u muziku stavljene misne pjesme, u čem jih je velikim trudom liepo uvježbao g. učitelj Irgolić.

— Kako javismo u zadnjem listu, slavljeno je prošli ponedjeljak Jurjevo svečano u crkvici sv. Jurja u jurjaveškom perivoju. Svečanosti prijao je što krasniji proljetni dan. Budući djelatnik i budući se crkvena ová svečanost prvi put obavljala, nedodje izvan remetske školske mladeži mnogo ostaloga okolišnoga puka k ovomu proštenju, ali se za to već prije podne priličan broj Zagrebčanah sakupio bio oko kapele. Poslie 10 satih dodje iz svoga ljetnoga dvorca mnogobrojnimi crkvenimi podvornici dopraćen uzoriti gosp. stožernik i

nadbiskup k crkvici, gdje je najprije pod vedrim nebom na južnoj strani u slavu sv. Jurja propovjedao preč. gosp. kanonik Gjuro Muzler. Poslie propoviedi služio je tihu misu uzoriti gosp. stožernik, pod kojom su koralisti prvostolne crkve izvrstno pjevali uz pratnju harmonija. Na koncu sv. mise pročitan je breve apoštolski, kojim se pod poznatimi uvjeti dieli podpuno proštenje, a može se svake godine u crkvici sv. Jurja dobiti od prve večernice u oči Jurjeva, pa do sunčanoga zapada na dan sv. Jurja. Crkvenoj svečanosti pribivao je svietli gosp. ban s vrhovnjaci svih stališah i javnih uredah, koje je uzoriti gosp. domaćina s ostalimi pozvanimi gosti, 40 na broju, počastio objedom u svom dvorcu. Banda ovdašnje posade, koja je u večer pred Jurjevom na slavu nj. uzoritosti kao sutrašnjega godovnjaka pod prozori nadbiskupskoga grada svirala, izvodila je i pod objedom u Jurjavesi po izbor skladnje. U $4\frac{1}{2}$ sata poslie podne držana je večernica u crkvici sv. Jurja, kamo se bilo sleglo množtvo ljudih, kao što je u obće poslie podne silni ponajviše gradski sviet vrvio oko crkvice i po perivoju.

Iz Poznanjske. Nedavna preminuvši nadbiskup Dr. Lav Przeluski spremaše u Rim na kanonizaciju bl. Jozafata; ali u to morade se zaputiti u vječnost. Pokojnik, rodjen u velikoj vojvodini Poznanjskoj g. 1789. izuči nauke u Vratislavi i Rimu, a redjen bje za svećenika god. 1814. te je prošle godine na veselje si i utjehu obslužio s velikom svečanošću jubilarnu misu. Povjestnica njegova 20-godišnjega biskupovanja jasan je dokaz, da se najvjernija privrženost crkvi može liepo složiti s pravim domoljubljem.

Iz Kolonije. Za prvostolnu crkvu u Koloniji dao je nasljedni kraljević pruski slikati na staklu zadnji sud polag nacrta Kornelijeva, te će doći nad velika vrata. Ima biti visoka 70 stopah, dakle najveća staklena slika u svietu.

Iz Bazileje. Povodom nedavna sbivše se smutnje upravljen je na vladu od „više katolikah“ podpisan izaziv, a taj glasi: „Javni listovi javljaju, da sl. gradska policija bazilejska ili nije mogla ili nije hotjela zapriečiti, što su preobučeni biskupi, župnici i redovnici u crkvenom službenom odielu obilazili po gradskih ulicah, te što su držane pritvorene procesije. Na to dakle stavljamo očito pitanje: nebi-li sl. policija zapriečila ni pravu procesiju od pravih svećenikah u službenom odielu s križi i barjaci u gradu Bazileji? Ako se pojav kat. službenoga odiela i katoličkih crkvenih znakovah na javnih ulicah od države trpi za ruglo, to država pojav istih na duševnu pobudu u gradu Bazileji isto tako neće moći ni hotjeti da zapriečí! S toga preuzesmo si slobodu upitati: da-li su u napredak javne crkvene procesije u gradu Bazileji katolikom dopuštene?“

Iz Rima. Sada već došla je u obrednom sboru na red razprava za kanonizaciju bl. Jozafata Kunčevića. Veliku zaslugu steče si u tom poslu o. Martinov svećenik družbe Isusove, što je priredio novo izdanje od helenskoga biskupa Susze pod papom Aleksandrom III. napisanoga djela: „Cursus vitae et certamen martyrii B. Josaphat Kuncevicii.“ Josafat ugleda svjetlo svieta u Vladimiru u Volinju god. 1585. Mladost mu proteče u pobožnom vježbanju i tegotnih naucih. God. 1604. stupi medju Bazilijance u Vilni, gdje postade liepim izgledom strogosti, revnosti i apoštolske odvažnosti. Poljska stradaše onda kano i danas s navalah i kušnjah razkolničkih; Jozafat pako vojevaše proti njim molitvom i propoviedju, a u diplomatičnih skupštinah znao bi jim pobiti prigovore te začepiti usta. Te pobjede nemogoše mu prostiti. Poslie smrti Gedeona Bolnickoga god. 1619. pozvan mu bje za nasljednika na nadbiskupskoj stolici u Plocku Jozafat. Biskupu valja moliti, boriti se i žrtvovati. To je i činio Jozafat od početka do mučeničke smrti. Razkolnici uproše se svom snagom proti njemu, dobrim i zlim, obećanjem, prietnjom i zasjedom. Poginu 12. Studenoga 1623. Čim doznade za osnovu krvnikah, poče se pripravljati za odlučenu si sudbinu. Kadno su već bili obkolili dvor, podje on u domaću bogomoljnicu; a kad preko lješinah ubijenih slugah provališe u sobe, otvori Jozafat vrata od bogomoljnice i stupi pred razkolnike s ovimi riečmi: „Djeco moja, zašto ubijate ove nedužne sluge? Imate-li što proti meni, evo me!“ Krvnici pogledaju zapanjeni jedan drugoga. Ali dva, koji nečuše nadbiskupovih riečih, nahrupiše kroz vrata bližnje sobe, skočiše na njega bodeži te uz viku: „papista!“ probodoše ga. Mučenik šaptaše obraćenih prama nebu očiuh: O Deus meus! Deus meus! Tielo mu je poslie vučeno po ulicah i bačeno u Dvinu.

— Na 15. Ožujka sazva sv. otac konsistorij, te je u njem potvrdio novoga patriarku melkitskoga sa stolicom u Antiokiji, i 24 biskupa. Od ovih posljednjih potvrdjen je nadbiskup albijski, biskupi za Chalons, Perpignan i Valence, biskup trevirski, 2 biskupa iz crkvene države, 2 španjolska, 2 austrijska (Sv. Hipolita i erdeljski), 6 biskupah za Peru i 6 in part. inf.

Iz Sicilije. Ministar prosvjete Natoli, na čiju zapovjed zatvorena su sva svećenička sjemeništa u kraljevini Napuljskoj, izdao je dozvolu, da se u Palermu podignu 2 evangeličke slobodne učione, jedna u palači Sambuca, a druga pred vratima sv. Agate.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 18. U ČETVRTAK 4. SVIBNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Prosvjeta i četvrta crkvena zapovied.

(Dalje.)

Crkva je družtvo ljudih, kojim je svrha, da po milostih od Isusa stečenih i uzajamnim pomaganjem dospiju u kraljestvo nebesko. Ili drugimi riečmi: crkva je obćina svih pravovjernikah na svietu, koji su jednom te istom vjerom i primanjem istih otajstvah medju sobom sjedinjeni te su u duševnih stvarih podvrženi jednomu obćenitomu poglavaru, nasljedniku sv. Petra. Svako družtvo podaje svojim članovom stanovita prava; ali jim nalaže i stanovite dužnosti. Pristup ili prijam u svako družtvo mora se ostaviti svakomu na volju, u tom nesmie da bude sile niti od primajuće niti od primane stranke. Ništa netreba da većma bude prosto, nego je izbor izmed neba i pakla, službe Boga i zloga duha; jer Bog hoće da imade djecu, koja su mu se iz ljubavi, dakle slobodnom voljom podvrgla. — Ali diete odmah poslie poroda prima se sv. krstom u krilo crkve; zar se tim nesteže njemu sloboda? Nipošto, ostaje mu prosto do kašnje dobe, pokle dojde k razumu, odlučiti se na jednu ili drugu stranu. Prijam bijaše mu zavremen, uvjetan, te mu ničim neodriče prava odlučbe. Bog je i prve ljude stvorio u raju, ali jim ostavio na volju odlučiti se. Kašnje, kad jim objavi svoju volju i stavi je na kušnju, a oni neobstaše, progna je iz raja. Tako se i diete odmah po porodu prima u crkvu, da mu se tim slobodan izbor i odlučba učini mogućom, jer samo u crkvi i po crkvi može pravo poznati pravoga Boga i njegovu volju svetu, što za slobodan izbor i odlučbu neobhodno treba. Bog hoće takodjer, da srce čovjeka u djetinstvu predobije ljubavju i dobrotom, te se poslie čim god zaslieplјen neodluči proti njemu. Da se diete neprime mahom poslie poroda u crkvu, nebi bilo oprano od iztočnoga grieha, nebi bilo posvećeno Otcu, Sinu i Duhu svetomu i pod njihovu zaštitu stavljeno — nebi se od rane dobe priučilo kršćanski misliti, ćutiti i raditi; po takovu pako kašnje o slobodnu izboru i odlučbi nebi moglo biti ni govora; takovo bo diete moralo bi hoćeš nećeš propasti u poganstvo i dati se na opačinu. Zato se i krsti prvlje, nego dojde k razumu. U tom uzimlje se na um i predpolaže to: kad bi diete već od poroda moglo slobodno rabiti razum, da bi sámo već tada izjavilo želju pristupiti u crkvu, odlučiti se za svojega stvoritelja, odkupitelja i posvetitelja, dosljedno za nebo; jer s razborom nemože se uzeti, da bi se razuman stvor odlučio proti Bogu, a za zloga duha, proti nebu, a za pakao. Za dobro samoga djeteta prima se ono već u najranijoj dobi u zajednicu kršćanske crkve, obučava se u kršćanskoj vjeri, uzgaja se i daju mu se milosti i blagodati iste; izkustvo bo uči, da se kriepost mora uciepiti i proći čovjeku vježbanjem u stalnu navadu, ako se neće, da ju opuhne svaki vjetrić i oplahne svaka kišica napasti. Što bi moglo biti ludje, nego pustiti čovjeka, da odraste bez vjere i ćudoredbe, dočim povjestnica kaže množinu grozovitih primjerah, gdje ljudi odrasli bez vjere bijahu poslie u životu strašila od zlotvorah. To bi bilo, što i neposijati njive, rekši, da će sama od sebe uroditi žitkom. Jao! čovjek uza svu vjerozakonsku obuku i nabožnu gojitbu imade jošte dosta prilike odlučiti se za protivnika Božjega i njegovo kraljestvo. Dà, na prkos krstu, učioni, crkvi, propoviedi i kršćanskomu nauku, katekizmu i šibi ostaje zaprećane vatre za grieh u njem, a toliko pogibeljih i napastih na zataju kršćanske vjere izvan njega: da se vidi skroz nerazložan onaj strah mnogih prosvietljenikah, rekši, da se krstitbom nerazumna jošte djeteta uzimlje njemu sloboda. Izkustvo uči baš protivno, naime: da mnogi, prem dojenčetom primljeni u krilo crkve,

u kršćanskoj vjeri podučeni i kršćanski uzgojeni, ipak živu kašnje kano pogani.

Kad je kršćanin dozrio dobom i kršćanskom gojitbom, kad je dovoljno proučio nauk vjere i spoznao narav krieposti; kad je toliko prokušao i sam na sebi, i na drugih, da dobro i zlo, kriepost i opačinu, vjeru i nevjeru iz života i po plodu može prosuditi — riečju: kad je dozrio za odlučbu, tada ga pita dojakošnja učiteljica i odgojiteljica, mudra, ljubezna i duhovna mu mati crkva: da-li je voljan obdržavati na krstu po zastupnicih s Bogom sklopljeni zavjet? Zar se tada prosto i samostalno neodriče zlomu duhu i njegovim djelom, a Isusu zavjetuje se kriepostnim bogomilim životom? Očituje-li tada od slobodne volje, da hoće biti i ostati živim udom crkve, tada mu pruži crkva kao pečat zavjeta presv. tielo gospodnje, daje mu pravo uživati se svih milostih i blagodatih crkvenih, smatra ga za svoje udo i svoga za život i smrt, za ovaj i drugi sviet. — Ali ona zahtieva od njega, da sdušno i vjerno vrši svečano preuzete dužnosti. Odluči-li se kašnje tkogod od crkve te svečano preuzete dužnosti nevrši, samo se po sebi razumije, da nemože imati diela od crkvene zajednice i prava, što ga imadu vjerni članovi, već da se je sam lišio svih milostih i blagodatih. — Crkva više takova nemože da smatra za svoga, već ga smatra kao onakova, kakovim se izdaje i kakov sam hoće da bude: kano čovjeka izvan nutarnje njezine zajednice. Takov odlučio se je sám, znajućke, hotomice i slobodnom voljom od duše crkvine, a takovim ga crkva i drži: t. j. ona potvrdjuje osudu, što ju je takov sam sebi izrekao.

Tako je po svem svietu: u svakoj zajednici, u svakom družtvu. Samo crkva, žele slobodnjaci, da bude golubinjak na sve strane otvoren, te u koj se ulazi i izlazi, radi i neradi, kako se komu golubu svidi. Sada po gotovu moralo bi biti toliko crkvah, koliko ljudskih glavah. Svatko tobože prosvietljen pod imenom crkve razumieva nješto drugo, samo ne jednu, svetu, katoličku i apoštolsku crkvu. Danas glede vjerozakona pomršeni su pojmovi: riečim se podmeće druga misao, naredbam i obredom drugi smjer. — Kada pako polazi sa svieta takov quodlibet-katolik, iz čijega života ni oštrim umom nemožeš izvaditi, što-li je vjerovao što-li nije, ako je bio ugledan i bogat, ili čovjek od javne vlasti: tada hoće da se uz crkveni sprovod i zvonjavu, s križem i sv. vodom, pače nadgrobnim govorom, kojim ga govornik mora proslaviti kano svetca ili blaženika — odpravi u nebo! Hajde de!

Ali da vidimo, što sudi crkva.

Mnogo bi nam valjalo, kad bismo imali siguran biljeg, po kojem bi bez pogreške poznali, da-li je tko sbilja i dušom pristao uz Isusa i njegovu crkvu. Drugčije možemo krivo suditi. A ima-li takov biljeg? Ima, i to dosta siguran. To je uzkrsna izpovied i pričest. — Sv. oltarno otajstvo jest vazmeni jaganjac novoga zakona, jest uspomenica prava i živa smrti gospodnje, jest hrana duše i zalog buduće naše slave, slavnoga uzkrsnuća i vječnoga života; zato i zapovieda crkva, da se ono naročito u ovoj dobi duševnoga godišnjega života prima. K tomu je u ovo vrieme naredjeno, te zato imademo tada i pokazati osobitije uzajamnu ljubav. Osim toga i drugi je razlog ovoj zapoviedi.

Četvrtu zapovied nije izdala crkva morda s tom mišlju, kano da bi skroz dosta bilo jedan put se izpovjediti i jedan put pričestiti, nego s tom nakanom, da svakomu katoliku bude prilika, pred svojom kršćanskom obćinom očitovati: da jošte u nju spada, da jošte s njom jest i hoće da bude. Zato zapovieda crkva, da svaki katolik oko Uzkrsa prime sv. pričest u vlastitoj župnoj crkvi. Izpovied obaviti možeš, gdje hoćeš, samo da je dostojna, ali pričestiti imaš se u župnoj crkvi, da obćina vidi, što si — da si pravi katolik. To je biljeg tvoje nutarnje vjere, koje nitko nemože vidjeti; to je kazalo tvoje duše: koliko je vjere ili nevjere u njoj. To znade i svaki katolik, to stoji u katekizmu, to se uči u školi i u crkvi. — Ako tko ob Uzkrsu neprima sv. otajstva, to je on znajućke i hotomice zanemario dužnost crkvenoga člana, dužnost, o kojoj visi zajednica s Isusom i crkvom: taj je očito pokazao, da se je sam odlučio od Isusa i crkve. Neizpovjediti se i nepričestiti ni ob Uzkrsu, nije-li to prezirati zakon crkve, namjestnice Isusove i spasiteljice? Nije-li to nemariti za otajstva Isusova? Nije-li to ubijati vlastitu dušu nedajuć joj hrane života? Nije-li to razplinuti se u duhu svieta i putene požude? Nije-li to svimi četvermi iz Isusove i crkvene zajednice preći u tabor neprijateljski? Nije-li to biti vjernikom na težku spačku, a slaboumnikom i malodušnikom na duševnu propast? Kako se i može takov, proti svojoj volji, proti javnom ponašanju svojem, koje razgovetnije i glasnije govori, nego-li ustmena ili pismena ostavka, zvati i držati članom crkve?! Kako bi mogla crkva smatrati takova za svoga člana i baratati s njim kano s drugim vjernim katolikom? Ne! crkva potvrdjuje osudu, koju si je sám izrekao: ona ga izključuje iz svoje obćine i uzimlje mu sva prava, časti, povlastice i milosti, kojih se mogu uživati jedino živa uda njezina. To izreče svečano 12. obćeniti sabor crkveni, držan god. 1215. u Lateranu u Rimu. On

tako naredjuje: neka se onim, koji ob Uzkrsu sv. otajstvah neprimaju, zabrani ulaz u crkvu, a po smrti neimaju se na crkvenu pokopati. Isto zapovieda i crkveni sabor tridentinski.

To pako posve je u redu. Oni, koji ob Uzkrsu nisu primili sv. otajstva, pokazali su u životu, da su se odciepili duhom od Isusa i njegove crkve te iz nje izstupili. Zar da se crkva po smrti narine tomu čovjeku, te mu mrtvo truplo spremi u grob? Pak i drugo opravdava ovu odluku crkve. Mnogomu od takovih ljudih nije dosta, što propuštenjem prevažne i za spas prekoristne dužnosti pokazuje nevjeru i odmetnuće od crkve, već on obično spada u onaj red ljudstva, koje se bez prestanka i svakom prigodom na prost i surov način ruga crkvi i njezinim službenikom, smije se njezinim naredbam i obredom, i svemu, što je sveto i častno; spada medju ljude, koji mnogi put izrekoše u životu: „Mrtvo je mrtvo; a sve nabožne i crkvene uredbe gola su popovska prevara i obsjena!“ Nisu-li dakle takovi ljudi odlučno prosvjedovali proti crkvenom pokopu, ogradili se svečano proti križu i zastavi, blagoslovljenoj vodi i tamjanu, molitvi i misi zadušnici? Pa da takovim crkva kropi mrtvo tielo mrzkom jim vodom? Kako je to proti razumu, tako je crkvi izpod njezine časti. Zdravo organičko tielo zahtieva, da se iz njega odluči bolestno, trulo udo. A što gubi crkva izobćenjem? Što i stablo, kad s njega spadne gnjila jabuka. Friderik, kralj pruski, drugčije Veliki zvan, reče jednom: „Kada koj katolik postane protestantom, tada mi nedobijemo ništa; kada pako koj protestant postane katolikom, tada mi izgubimo mnogo.“ Ne! nežalimo mi katolici, kada se odmetne koj zla života član od crkve; već žalimo, što je koj katolik mogao na to spasti, i molimo za njega Boga, da progleda i opameti se. To je smisao crkvene izključne formule. Izobćen je samo dotle, dokle se neopameti, nespokori i nepomiri s crkvom.

Dàkako ekskomunikacija današnji dan izriče se u riedkom slučaju očito i svečano; ali su posljedice ili učinci samovoljne i griešnikom samim prouzročene otajne skoro iste za dušu, kano i svečane crkvene. Jer svečano crkveno izobćenje nije nego potvrda samovoljnoga, niti crkva koga izključuje prije, nego se je sám izključio. Ima mnogi čovjek, koj ide u crkvu, skrbi za nabožni uzgoj svoje djece, pače sam se oko Uzkrsa izpovieda i pričešća, a davno već nije u duševnoj zajednici s Isusom i njegovom crkvom; jer ga je odciepio nevidljiv duhovni mač od svetoga tiela crkvina. Kako dakle da nebude s nutra izobćen onaj, koj očito prezire zapoviedi crkvene?

Rieč „excommunicatio“ dosta je danas, da mnogomu razpali srce i glavu proti crkvi, ili, kako oni vele, proti papstvu i popovstvu — ultramontanstvu. Tu ti ima posla mrak od srednjega vieka. Neimate pravo, ljudske glave. To je postulat zdrava razuma, izreka je Isusova, poraba u crkvi od njezina postanka, dakle ne od srednjega vieka. Crkva se po vašoj glavi i ćudi neće niti nesmie ravnati. Nitko vas nesili; jer vam je slobodan izbor i odlučba uviek na volju. Uviek vam stoji ponudjena ona Božja kroz usta Crkovnjaka (15, 17.): „Predložih vam vatru i vodu — odabirajte!“

(Konac će sliediti.)

Allocutio Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX.

habita in Consistorio secreto die 15. Martii 1865.

Venerabiles Fratres! Omnium Ecclesiarum cura et sollicitudo Nobis divinitus commissa postulat, Venerabiles Fratres, ut hodierno die Vobiscum rem communicemus, quae ad Orientalem pertinet Ecclesiam. Venerabilis Frater Clemens Bahus, Antiochenus Graeco-Melchitarum Patriarcha, plures per annos gravissimo suo munere egregie perfunctus a Nobis enixis precibus efflagitavit, ut ipsi veniam tribuere vellemus, qua se Patriarchatu abdicare posset. Nos eximias, quibus idem praestat, dotes prae oculis habentes, ac propterea optantes, ut in Patriarchali dignitate, et munere permaneret, hujusmodi abdicationem diu multumqe detrectavimus, eumque exhortati sumus, ut pergeret Patriarchalis illius Ecclesiae regimen, procurationemque gerere. Verum ipse propositi tenax et humillime de se sentiens, ac vehementer cupiens pristinam monasticam et absconditam vitam denuo agere, divinisque rebus liberius vacare, ita apud Nos etiam atque etiam instare et urgere non destitit, ut illius votis tandem annuendum esse censuerimus. Quamobrem Venerabili Fratri Josepho Valerga, Patriarchae latino Hierosolymitano, ac Pro-Delegato Apostolico Syriae commisimus, ut ejusdem Venerabilis Fratris Clementis dimissionem Nostro et hujus Apostolicae Sedis nomine et auctoritate admitteret, exciperet, ratamque haberet, eumque a vinculo, quo commemoratae Antiochenae Patriarchali Graeco-Melchitarum Ecclesiae obstringebatur, plane solveret. Hinc illius Nationis Episcopi ab ipso Venerabili Fratre Clemente convocati post abdicationem in eodem conventu ab ipso factam, et a Nobis per eumdem Venerabilem Fratrem Hierosolymitarum Patriarcham admissam, ad novam illius Ecclesiae Patriarcham eligendum convenerunt. Itaque, collatis suffragiis, Venerabilem Fratrem Gregorium Jussef, Episcopum Ptolemaidensem tam insigni dignitate ornandum existimarunt. Quae electio Episcopis, Monachis, et primoribus ejusdem Nationis,

ac universo populo grata admodum fuit, propterea, quod egregiae virtutes, quibus electus Patriarcha excellit, Graeco-Melchitarum Nationi jam notae erant. Ipse vero Venerabilis Frater Gregorius Jussef obsequentissimis ad Nos datis Litteris suam electionem significans, luculentissimis verbis declaravit, nihil sibi potius esse, quam summa fide, observantia et obedientia Nobis, et huic Petri Cathedrae firmiter adhaerere, ac vehementer Nos rogavit, ut eum Patriarcham Antiochenum Graeco-Melchitarum Apostolica Nostra Auctoritate confirmare, ac Sacri Pallii honore decorare vellemus. Rebus igitur omnibus a Nobis, et a Congregatione VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium fidei propagandae, qui sacris orientalium Ecclesiarum negotiis praesunt, accurato examine perpensis ac probatis, ex ejusdem Congregationis sententia hanc electionem seu postulationem eo libentius confirmandam censemus, quod noscamus, ipsum Venerabilem Fratrem Gregorium Jussef singulari religione, pietate, prudentia, aliisque praeclaris dotibus esse ornatum. Ac propterea in eam profecto spem erigimur fore, ut idem summa cura, industria, studioque omnes amplissimi, aeque ac gravissimi muneris partes explere, ac majorem Dei gloriam, animarumque salutem indesinenter procurare contendat. Quocirca eumdem Venerabilem Fratrem Gregorium Jussef a vinculo, quo Episcopali Ptolemaidensi Ecclesiae obstringitur, absolvendum, eumque in Patriarcham Antiochenum Graeco-Melchitae Nationis confirmandum, ac Sacri Pallii honore decorandum, aliisque omnibus privilegiis ditandum existimamus, quibus ejus Praedecessores ab hac Apostolica Sede ornari consueverunt. Hoc enim pacto rem faciemus ipsi summopere gratam, et acceptissimam inclytae Graeco-Melchitarum Nationi, quam haec Apostolica Sedes singulari semper benevolentia merito est prosequuta et prosequitur.

Quid Vobis videtur?

Auctoritate Omnipotentis Dei, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, ac Nostra confirmamus, et approbamus electionem, seu postulationem a Venerabilibus Fratribus Graeco-Melchitarum Nationis Antistitibus factam de persona praedicti Gregorii Jussef Episcopi, quam a vinculo, quo tenebatur Ecclesiae Ptolemaidensi, absolvimus, ac transferimus ad commemoratam Patriarchalem Antiochenam Graeco-Melchitarum Ecclesiam, praeficientes ipsum in Patriarcham et Pastorem ejusdem Nationis, prout in decreto et schedula consistorialibus exprimetur.

In nomine Patris † et Filii † et Spiritus † Sancti Amen.

Nunc autem ex veteris instituti more loquentes de acerbo clare memoriae Maximiliani Secundi Bavariae Regis illustris interitu, Vobis manifestamus, Venerabiles Fratres, maximo Nos affectos fuisse dolore, ubi primum accepimus, Ipsum ex hac vita decessisse. Namque in Eo Principem amisimus, qui suis populis carissimus, ac pietatis, prudentiae, aliarumque virtutum splendore clarus impensissimo Nos et hanc Apostolicam Sedem studio ac reverentia prosequebatur. Etsi vero mors pientissime ab eo obita sperare Nos jubeat, eum aeterna jam perfrui beatitate, tamen eximiam vestram religionem excitamus ad illius animam coram Deo precibus expiandam. Nos quidem id privatim agere haud omisimus et publicis etiam Exequiis in Pontificio Nostro Sacello die sexta proximi mensis Aprilis facturi sumus.

Jam vero quamquam acerbissimum Nobis attulerint moerorem tristissimae sane res, quae in Mexicano Imperio recens evenerunt praeter omnem opinionem, expectationemque Nostram, et filialis observantiae significationes Nobis a carissimo in Christo Filio Nostro Maximiliano, Mexici Imperatore, variis temporibus exhibitas, tamen de eisdem rebus in praesentia sermonem habere minime existimamus. Ea enim spe sustentamur fore, ut idem Imperator proprii officii, bonique memor, ac serio considerans, catholicam religionem, ejusque salutarem doctrinam Imperiorum felicitati, stabilitatique, et temporariae quoque populorum prosperitati, ac tranquillitati maxime conducere, velit a via misere inita pedem removere, et justissimis Nostris desideriis, ac postulationibus obsequi, et illius catholicae nationis votis, ac reclamationibus satisfacere, et in suo Imperio gravissimas Ecclesiae ruinas, ejusque veneranda jura, libertatem, Sacrosque Antistites, Ministros, et Instituta tueri, ac singularem cum Episcopis praesertim concordiam servare, quemadmodum religio, ac justitia omnino postulat, et catholicum Principem plane decet.

At nullo modo temperare Nobis possumus, quin hac etiam occasione in amplissimo vestro consessu meritas summasque laudes tribuamus Venerabilibus Fratribus catholici orbis Sacrorum Antistitibus, qui in tanta contra divinam nostram religionem conjuratione, tantaque multorum hominum depravatione luculentissimam Nobis solatii, gaudii, et consolationis causam quotidie magis suppeditant inter gravissimas, quibus affligimur, acerbitates. Siquidem iidem Venerabiles Fratres Nobis, et huic Petri Cathedrae omnium Ecclesiarum matri et magistrae miro sane amore et obsequio ex animo obstricti, nullisque deterriti periculis, aerumnis, et omni humano respectu posthabito, planeque neglectis injustis decretis a civili auctoritate contra Ecclesiam editis, catholicam veritatem, et unitatem, ac supremam Nostram, et Ecclesiae, atque hujus Apostolicae Sedis potestatem, auctoritatem, libertatemque, et jura qua voce, qua scriptis animo invicto tutari, ac vindicare summopere gloriantur, ac simul recentissimis etiam suis Litteris tum ad Nos, tum ad fideles eorum curae commissos datis laetantur palam publiceque ea omnia rejicere ac damnare, quae a Nobis damnantur, neque omittunt robore obsistere nefariis inimicorum hominum consiliis, conatibusque, ac fideles sibi traditos sana doctrina imbuere, et ad salutis semitas perducere. Quo justissi-

marum laudum praeconio in primis dignissimi sunt Venerabiles Fratres Italiae Sacrorum Antistites. Etenim ipsi quamvis gravioribus adversantium injuriis, et insectationibus obnoxii, omnibusque modis exagitati, tamen ministerium suum strenue implentes nunquam destiterunt, nec desinunt singulari animorum consensione episcopalem attollere vocem, ac vehementer reclamare, et protestari contra singulas reprobandas, injustissimasque leges a Subalpino Gubernio adversus Ecclesiam, ejusque sacra Instituta, Ministros, ac jura latas, et adversus innumeros fere ac prorsus sacrilegos casus ab eodem Gubernio admissos. Atque iidem Italiae Episcopi admirabili sane virtute et constantia pro Christo, ejusque Ecclesia fortiter dimicantes, ac de proprii gregis salute solliciti exilium etiam, et carcerem, et aspera quaeque tolerare non pavent, illustria Apostolorum vestigia sectantes, qui ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati *). Quapropter dum gravissimos eorumdem Venerabilium Fratrum angores ex corde dolemus, eorumque passiones Nostras proprias arbitramur, Nostrasque lacrimas cum eorum lacrimis commiscemus, humillimas amantissimo misericordiarum Patri, ac Deo totius consolationis agimus gratias, quod videamus singulari divinae suae gratiae auxilio catholicos Episcopos Nobis, et huic Sanctae Sedi addictissimos, et fidei spiritu vehementer vigere, et pro Ecclesiae suae sanctae defensjone viriliter pugnare.

Vos interim, Venerabiles Fratres, in tanta temporum asperitate, in tanto animarum discrimine pergite pro egregia vestra religione ferventissimas una Nobiscum Deo sine intermissione adhibere preces, ut hanc Apostolicam Sedem tot injuriis divexatam, Ecclesiam tot vulneribus laceram, et christianam, civilemque rempublicam tot calamitatibus afflictam omnipotenti sua virtute adjuvet et consoletur, atque divinae suae gratiae, et misericordiae divitias super omnes propitius effundens, efficiat, ut omnes populi, gentes, nationes Ipsum, et quem misit, Unigenitum Filium Suum Dominum Nostrum Jesum Christum agnoscant, diligant, vereantur, collaudent, et omnia mandata Ejus diligenter servantes eam instent viam, quae ducit ad vitam.

Državu valja oddružiti od crkve.

(Konac.)

Ali iz svega toga sliedi, reći će tko, da katolicizam sasma izključuje naravne zakone i otimlje uslied krsta djecu roditeljem, da izuzimlje uslied sv. reda svećenike od obće jednakosti oddieljenjem suda, i da po sakramentu ženitbe izuzimlje ugovor od zakonarstva ljudskoga. Ali, reći ću vam, je-li to kakova novost devetnaestoga vieka, da se kršćani neravnaju samo po naravnih, već s veće strane po vrhunaravnih zakonih? Bijaše-li dakle od potrebe sva prosvjeta ovoga vieka, da se neuvidja više ono, što su uvidjali za vremenah zvanih barbarskih i narodi i vladari? Sada znamo, da nismo pod naravnim zakonom, već po milosti Božjoj pod vrhunaravnim: van ako imate baš proti tomu kakovu tužbu podići, ili koje pravo, kojim bi se mogli proti Isusu poslužiti?

Varate se, što mislite, da mi, kada govorimo o zakonu vrhunaravnom, mislimo zakon, koj bi bio protivan naravnomu: mislimo bo samo zakon, koj se dodaje naravnomu, te ga povišuje i usavršuje. Tako u gore navedenom slučaju glede krsta naravno je, da sin pripada otcu, nu dotle samo, dok Bog neodredi drugčije po povišenju i posebnom posvećenju, a to biva po sakramentu krsta. Naravna je i jednakost ljudih glede pravah i dužnostih gradjanskih, glede sudovah, glede posjedovanja itd. nu samo dotle, dok Bog drugčije neodredi po povišenju i posebnom odabranju koje osobe za službu Božju, što čini po sv. redu. Naravno je, da budu ugovori podvrženi gradjanskoj oblasti, nu samo tako dugo, dok nepostanu sakramentom. Kad se naravni čini povise na učinke plemenitije, pripadnu pod drugu oblast. Odavle svatko jasno vidi, da se zakon naravni u nijednom od ovih slučajevah nepovredjuje, jer neima zakona naravnoga, koj bi se na njih protezao.

Nemože se tomu nitko čuditi, tko i malo poznaje kršćanstvo: jer zna, da je ono usavršilo sve naravne zakone. Naravi bijaše zadovoljeno, ako si ljubio onoga, koj je ljubio tebe, a mrzio onoga, koj je tebe mrzio: Isus pako dodà, da ljubimo i dobro činimo i onim, koji nas progone. Narav nepoznavaše evangjeoskih savjetah, dobrovoljna siromaštva, dosmrtne čistoće i zakonite pokornosti: nu kršćanstvo jih preporuči u ime Isusovo. Narav nepokazivaše za posvećenje ljudih onih obredah i otajstvah, kojimi se sada služimo: već jih Isus ustanovi i odredi. Ali kao što se nijedan kršćanin netuži, da je narav povriedjena, ako je Isus naravnim zakonom pridružio druga vježbanja, a s druge strane neima nikoga, koj jih nebi držao za usavršenje i milost, štono je posvema svojina novoga zakona: isto tako se nemože nitko, komu se nije mozag pomutio, tužiti, da je narav povriedjena, kada se po naročitoj volji Krstovoj izoimka učini, ili bolje rekuć, kada se štogod naravnim zakonom doda, kao što biva u gore navedenih slučajih kod sv. reda, krsta i ženitbe. Onaj isti najvišji gospodin razpolaže uviek s onim, što je njegovo, onako, kako se slaže s njegovom mudrosti.

Izvinut se više nemožete, van ako nećete priznati objavljenja Božjega, ili barem to, da se ono proteže i na gore rečene učinke: nu tko bi se k takovu odgovoru utekao, valja da mu odvratimo, da svaki, čim postane katolikom, mora vjerovati ovo dvoje: da se je objava u istinu sbila, i da se na gore rečene stvari proteže. Jer pošto to uči crkva, ovaj nepogrešivi i najvišji sudac, nemože nitko više dvojiti o tom, a da ne-

*) Act. Apost. c. 6, v. 41.

bude dvojio o njezinom učiteljstvu i oblasti, jer bi time prestao biti katolikom. Ako se dakle stvar tako ima, kao što svatko dopustiti mora, i ako imamo valjalih dokazah za to, da vjerozakon katolički mora izvadjati i spoljašnih učinakah, koji mogu podpasti pod obavda suda, može-li jošte tko dvojiti o neobhodnoj potrebi sporazumljenja i zajedničtva medju gradjanskom i crkvenom oblasti? —

A to ima biti ne samo za dobro crkve, već i države i zadruge. Vjerozakon katolički, makar tko na njega i navali, te mu otme, što je njegovo, on će ostati ipak nepovriedjen, a crkva negubi s toga svojih pravah, ako se nemože njimi služiti. Ona joj ostaju takodjer sried bure i oluje, pače i kad ju pritisne mač progoniteljah; ali država kvarovat će tim više, u čim većoj neslogi bude š njom živjela, i čim joj bude više otimala. Što većma sapne učiteljicu, to će manje imati nauka; što veće zapreke stavi vodji, to će manje biti ogradjena proti zabludi; ako ju nebude htjela imati za mater, neće se uživati njezina dragovanja; kad ju nebude htjela imati za sudca, neće više dieliti pravice; i ako bi se kada dogodilo, da ju u svojoj ludosti sasvim zabaci, kô što učini Englezka i veći dio Njemačke, umah zapalo bi sunce istine za njezine pokrajine, a one postale bi plienom svake zablude ćak do bezvjerja i bezbožtva.

Kamo sreće, da neimamo žalostnoga izkustva, uslied koga tako rekuć rukom hvatamo posljedice, što jih prouzrokovaše pokušaji oddieljenja učinjeni od različitih vladah. Prošastoga vieka bijaše doba, nazvat ćemo ga, dobom vrtoglavice, kadno mišljahu vladari opojeni varavim znanjem, da mogu biti bez crkve, te ju stegnuše medju zidine crkvene, prisvojiv si sami svu vlast. Pod plaštem sjajnih naslovah, kao: pokroviteljah, državnih glavah, braniteljah crkve i što ja znam, davahu naredbe, prepise i nauke kao pape, dižuć glas i ruke proti nebu: nu žalostnim plodom urodi to za njih i za narode! U Francezkoj nebijaše crkvi dopušteno, da pokaže svojim vjernikom, koja je paša zdrava, koja opet otrovna, država zanemari saslušati njezine tužbe, a bludnja uznapredova u toliko, da je, progutav vladu, razorila cielo kraljestvo poznatimi onimi porazi i opustošenjem. Oddielila se država od crkve u obučavanju i mislila, da je to dužnost svjetovna, pa je dobila mladež od god. 1793; odciepila se u zakonarstvu glede ženitbe, te bude okaljana obitelj, ovo počelo družtva, i kraljestvo napunjeno najgadnijim priložničtvom. U Austriji i Toskani nehtjede se država u toliko složiti sa sv. stolicom, da je uzela sama po svojoj volji upravljati bogoštovjem, te je došla ćak do malenkostih i pojedinostih, koje da nisu svetogrdne, bile bi smiešne: i u ovih zemljah propade znanje o Bogu, revnost u vjeri, dobri običaji, i bogoštovje bijaše mnogim više samo izvanjski obred, nego-li unutarnje štovanje Boga. U Španjolskoj i u Portugalskoj slični uzroci proizvedoše slične učinke; i narodi, koji se pobožnostju i vjerom ponositi mogahu, postaše plienom bezbožtva, a po tom bezvladja, nereda i razpadnuća. Skrajnje zlo otvori oči najplemenitijim vladam kao Austriji i Francezkoj, te prva se sdruži s crkvom po valjanih zakonih, druga opet odrieši joj ruke svojom mudrostju: pa eto vidimo, kako se nov duh pobožnosti i običajah razlieva po onih velikih družtvih, koja, dajuć jim (rečenim državam) nov život, plodom, kojim u ovaj par rode, pokazuju, da se mnogo više do skora očekivati može. Ele, da to uvide i ostale vlade i narodi, a da nečekaju, dok jih strahovita kazna Božja stigne, kako običaje stizati one, koji misle, da mogu i bez crkve živjeti, te ili uz očitu silu ili utvorenu pobožnost vele, da ju oni za kraljicu pripoznavaju, dočim ju krpami zaodievaju i lanci sapinju! Ali pustiv to u miru i zaključujuć ovo umovanje, pripomenuti ću jošte to, da kao što se nemože oddieliti duša od tiela, a da se ovo nerazpadne, isto tako se nemože niti država oddieliti od crkve, a da prva u kratko vrieme nepropadne; i kao što nemože tielo duši reći, da se ona ograničiti ima samo na nutarnja djela, a njemu da pusti izvanjska, jer ono niti može živjeti niti djelovati bez duše: isto tako nemože ni država u svojem izvanjskom djelovanju crkve izključiti, jer je i njoj treba života, koj samo iz crkve proizlazi. Koj tako nemisli, nerazumije se niti u vjerozakon niti u politiku, i doprinieti će k slavodobiću crkve, postavši žrtvom prikazanom na njezinu slavu, dočim je mogao doprinieti k slavodobiću crkve, a da i sam postane dionikom.

Iv. Nep L—ć.

Adresa sinjskih Franjevacah.

Vaše c. kr. veličanstvo!

Redovnička obitelj franjevacah reda države našega Odkupitelja u Dalmaciji ostade smućena i izneblušena, kad je razumila rieči, s kojimi nj. uzvišenost državni popečitelj u financijalnom odboru predlažuć brisanje 4000 stot., namienjenih za uzgojenje njezinih pitomacah, proglasivaše cio ovaj red neprijateljem Vašega carstva.

Da osvada toliko težka nebude prodrla u javnost kroz glasila javnoga mnienja i nebude uvriedila jednu od najslavnijih i najplemenitijih redovničkih tradicijah, kao što je uprav privrženost Vašemu priestolju uzvišenomu i carstvu od Vas vladanomu, potvrdjena sjajnimi djeli i za 70 godinah nikad ni za jedan hip nezaniekana: ova redovnička obitelj nebi bila uzdigla svoga glasa do carskoga priestolja Veličanstva Vašega, da ponovi ona čuvstva poklona i viernosti naprama sjajnomu domu Vašemu, koja su već od početka ovoga vieka na svakom obrazu njezine povjestnice duboko urezana.

Neće spominjati, o vitežki vladaoče, ova redovnička obitelj, kad prestade duždevo vladanje nad Dal-

macijom, kako bi uprav ona, koja pokupi, tako rekav, želje puka dalmatinskoga i po otcu Andriji Dorotiću, jednom od svojih sinovah, izruči god. 1797. ovu kraljevinu slavnomu djedu Veličanstva Vašega, kao kralju ugarsko-hrvatskomu.

Kad ovršivaše ona ovaj čin, što toliko prosieva u ljetopisih njezina reda, bijaše ona obuzeta osvjedočenjem, da žica neprogutnuta dalmatinskih narodnih predajah spajaše ju u svom savezu s državami krune sv. Stjepana, pod žezlo one žarke porodice, koju predji naši slobodno izabraše u Cetinju 1527. u osobi Ferdinanda I.

Niti će ona napominjati, kako u propadnuću mletačke skupnovlade radostno pozdravi izčeznuće tudjinskoga gospodstva, tako na početku ovoga vieka istimi plemenitimi čuvstvi podtaknuta, krepko pripomagaše svojim trudnim znojem i krvlju svojih sinovah, da obori francezko gospodstvo i povrati opet Dalmaciju pod otčinski štit Vaše slavne porodice.

Od onoga vremena do današnjega dneva mirna ali mučna i plemenita bijaše zadaća ove redovničke obitelji u Vašem kraljestvu Dalmacije. Povjerena njoj buduć skrb duhovnoga pastirstva, mal da ne svega katoličkoga planinskoga puka ove pokrajine, potekavši ona i sama iz sredine puka, sloveći ona njegovim jezikom, dieleći i poznajući ona bolje nego itko drugi njegove radosti i žalosti, njezinim apoštolskim i čovjekoljubnim naporom, kojim se još i sada dično bavi, ima se u zaslugu priznati, što je ov puk dalmatinski uzčuvao čitave one poglavite krieposti, što su svojina njegova plemenitoga koljena, s njimi pak klica sjajne budućnosti, a medju njimi onu duboku i tako rekav obožavanu privrženost k slavnoj osobi svoga vladara, koja u tolikoj mjeri mučno bi se igdje našla i koja bi se očitovala u velikih djelih na obranu priestolja Veličanstva Vašega i cjelokupnosti carstva, ako bi dan granuo, u kom bi se Veličanstvo Vaše na njegove snažne mišice pozvati izvoljilo.

Tada, o caru i kralju premilostivi, imali biste sgodu upoznati plodove djelovanja ove redovničke odkupiteljeve obitelji, djelujuće medju ovim dragocienjenim dielom podložnikah Vaših, i uvidili biste, kako viećnici vaše krune u prevari biše, kad njetko u sumlju stavljaše i krivo tumačivaše uvjerenja svega ovoga reda naprema cjelokupnosti države.

Kad Veličanstvo Vaše častnimi poveljami od 20. Listop. 1860. i 26. Velj. 1861. izvoli pozvati na jednako udioničtvovanje prava — sva plemena Vašega prostranoga carstva, ova redovnička obitelj pozdravi u vladarskih dozvolah više svega preporodjenje dalmatinskoga puka povraćenjem narodnoga jezika u javne posle. Sboreći svaki dan š njim, imade ona sgodu najbolje uvjeriti se, da služenje tudjim jezikom u učionicah i sudovih, ma bio on koliko mu drago sjajan, mio i prijatan gost na naših obalah, vazda bi ostajao bedemom, opirućim se razprostranjivanju prosvjete i svakoga napredka uljudnosti i vjerozakona medju pukom seoskim.

Ovaj red pozvan po zakonu, da ovršiva nova politična prava, pristupi na izbore jedinom svrhom, da u borbi jezika podupre pobjedu onoga jezika, kojega posjedovanje podieljiva mu onaj kriepostni upliv vrhu seoskoga puka, kojim nanj vazda dosada djelovaše, da mu se razvije dolično njegovoj narodnoj ćudi i uzčuva s vjerom otacah još i predaju ljubavi i odanosti naprama svomu carskomu poglavici.

Nu ovaj red ovršujuć ustavna prava, pruži izgled najveće časti naprama zakonom, tako da jedinoga njegova člana, što ga sudu privedoše s osvadom, da ih je prestupio, poslie četiri mjeseca tamnice isti sud pravednim proglasi. Ovako djelujući redovnička obitelj odkupiteljeva ostajaše vjerna svojoj dvostrukoj predaji, preponizne i časti pune privrženosti k uzvišenoj Vašoj porodici i otčinske ljubavi naprama onomu puku, koga s one strane pet vjekovah iztrže izpod jarma osmanskoga, ter sa svojimi znojnimi napori i krvlju svojih mučenikah spasi na vjeru, narodnost i prosvjetu.

Nadahnuta s ovoliko neoskvrnjenom prošlosti, oduševljena onim duhom dužnoga posluha naprama vlasti i vladaru, koga katolička crkva uči, a redovničke uprave i predaje potvrdjuju, franjevačka obitelj našega Odkupitelja izjavljuje preponizno pred sjajnim priestoljem Velič. Vašega čuvstva svoga najdubljega štovanja i najistinitije vjernosti, proseć najvrućije, da se c. k. apošt. Velič. Vaše o tom uvjeriti dostoji, da licumjerstva nije u onom, tko vjernost i ljubav naprama svomu vladaru s požrtvovanjem svojih interesah i svoga života pečati, kao što to uprav djelom potvrdi i na dalje je potvrditi spravna ova redovnička obitelj. koja moli, da svemogući Bog prospe obilne blagoslove vrhu slavne Vaše osobe i sve sjajne Vaše porodice, pak da podieli takodjer kriepost i cjelokupno uzdržanje prostranomu Vašemu carstvu, a uzvišenje i napredak u vjerozakonu i u prosvjeti narodom, iz kojih ono sastoji.

Ces. kr. apoštolskoga Veličanstva Vašega

preponizni podložnici.

Dopis.

J. V. U Petrijancih dne 28. Travnja. Sretnim bi se scienio, kad bih mogao štovanomu čitaocu predmet, o kom naumih koju napisati, u onako uzvišenoj slici predstaviti, i onako ćutljivo narisati, kao što je u istinu uzvišen i kao što dira u srce. No nabožnih razkoših, štono izviru iz takovih prizorah, može se samo uživati očevidac, a čitalac nipošto. Prema slabahnom svom peru nastojat ću, da zanimajućem se štiocu, barem koliko je moguće, primjernu sliku predočim.

Tà šta se je moglo u tom malom neznatnom trgu Petrijancih tako uzvišena i tako zanimiva sbiti? pomi-

sliti će štovani čitalac. No nisu to bile sjajne zagrebačke svečanosti, koje uzvišuju preodlična lica i vanjska sjajnost, već je to bila nježna ali i u kamene grudi prodiruća prosta pučka svečanost prve presvete pričesti malenih župe petrijanečke.

Pošto su ovi maleni tečajem uzkrsne sedmice za prevažni taj čin valjano poučeni, saberu se na bielu nedjelju ranim jutrom u školsku sgradu petrijanečku. Po dovršenoj prvoj sv. izpoviedi krene u jedanaest urah povorka malenih pokornikah pod propelom i djetinjom zastavom uz zvonjenje zvonovah iz školske sgrade u župnu crkvu, mladići i djevojke u bielo odjevene zelenimi vjenčići na glavah. Već sám ovaj provod iztisnuo je iz mnogoga oka nabožnu suzicu, suzicu svete pokore, kadno u malenih ovih ugleda sliku svoje njekadanje nedužnosti, i sliku sadanjega neprijateljstva na Boga; i u mnogom se sjegurno porodi želja: ah sretna mene! kad bi se mogao u broj ovih Božjih ugodnikah uvrstiti.

Služba Božja otvori se sazovom Duha svetoga i blagoslovom jubilejskim, što napomenutu svečanost još više uveliča. Pod misom bude izrečena primjerna propovied, a na pričest svećenika pristupe i maleni uzornom poniznosti k stolu angjeoskomu. Nebi možda ni mislio, kako se je tiskala svjetina, kao da ima čudo vidjeti, gdje se duše malenih s Isusom pomirenih pokornikah raztapaju u nadzemaljskih razkoših.

Po dovršenoj presv. pričesti i službi Božjoj opomenu dotični svećenik malene pobožnike na onaj čas, kad su se nejaki u naručaju svojih kumovah po svetom kršćenju dali upisati pod zastavu Spasitelja Isusa, te jih zamoli, da: kao što su jih onda njihovi namjestnici zavezali na vjernost prama ovoj spasonosnoj zastavi, tako da sada ista ona obećanja na očigled stotine prisutnih svjedokah odvažno ponove. I u taj par čula su se krstna pitanja i odvažni odgovori. Meni zapnu rieč pitajućemu, ali nezapnu rieč novim čvrsto oboružanim vjernim boriocem Isusovim. Napokon budu svakomu od tih malenih podieljene prema toj svečanosti i u tu svrhu načinjene hrvatskimi napisi i molitvicom providjene slike na uspomenu, i tim se po treći put nježna ova svečanost u župi petrijanečkoj svrši.

Malene počastiše zastupnici kumovah doručkom u školskoj sgradi, odkale budu djeca u naručaj željno čekajućim roditeljem predana.

Kako se je ovršilo to pobožno djelo ovdje, tako i po svih župah gornjo-varaždinskoga okružja.

Kolika je korist po kršćanski naš narod prva sv. pričest, znadu izpovjednici, a najpače u onih župah, gdje djeca nemogu školu polaziti, ili gdje je niti neima. Osim toga ima u svakoj župi, ma se i najstrožji red školski obdržavao, po koje sirotče, komu je blagodat školska uzkraćena. Kakovu ova sirotčad crpi nauku u svom nomadskom krugu, znademo. Kako pripravno dolazi k izpoviedi, i to znamo. Gdje je pako uvedena prva sv. pričest, ondje nesmije nijedan van na bielu nedjelju i to valjano poučen važni taj čin za vaskolik svoj život ovršiti.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 28. Ožujka t. g. kanonika kod zagrebačkoga prvostolnoga kaptola, Ivana Mikovića, premilostivo imenovati diececzanskim školskim nadzornikom.

— Dugotrajna razmirica glede župe koprivničke konačno je dovršena. Uslied ustupa izborničtva gradskoga imenovao je uzoriti gosp. stožernik nadbiskup župnikom grada Koprivnice g. Josipa Berutu, župnika biškupečkoga, a dosadanji upravljatelj župe koprivničke gosp. Janko Radočaj premješten je kao takov u Biškupec.

Iz Turina. Dne 28. Travnja opozvalo je ministarstvo u zastupničkoj komori svoj zakonski predlog o ukinuću vjerozakonskih družbah. Sutradan pako na 29. Travnja zabacio je senat prvi članak zakona o novačenju, uslied česa ostaju pitomci sjemeništah i na dalje prosti od vojničtva.

* Rim je ropotarnica starinah od mračnoga srednjega vieka i sielo mračnjačtva, vele liberalci, u koje idu i stanoviti „dobri katolici." Naopako kaže „Mainzer Abendblatt:" „Rim i crkvena država jošte su uviek zavičaj liepoj umjeći. Rimski ministar trgovine Baldini pruža nam za to sjajan dokaz. Polag njegove službene obaviesti o izvozu umotvorinah izveženo je god. 1864. iz zemlje: starih slikah za 53,244 franka, novih slikah za 712,890 fr.; starinskih kipotvorinah za 10,120 fr. Dakle ukupna svota dohodna za umjetnička djela, slike i kipove, iznosi 2,724,400 fr. Od godine pako 1859. do 1864. dakle za 5 godinah donio je taj proizvod zemlji ogromnu svotu od 8.064,516 rimskih škudah ili oko 43 miliuna franakah. Nijedna država na svietu nemože se u tom uzporediti s malenom, od 20 na pet pokrajinah spadšom državom crkvenom. Sretna naroda, što ga za umotvore svake godine nagradjuju drugi narodi tolikimi miliuni!"

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je Ivan Nep. Rukavina, prisjednik duhov. stola i župnik Krapinskih Toplicah.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 19. U ČETVRTAK 11. SVIBNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Prosvjeta i četvrta crkvena zapovied.

(Konac.)

Kod nas, koliko ja naš sviet poznam, te, o tom mogu suditi, većina takovih nazovi-katolikah nije očit neprijatelj crkvi, njezinim uredbam i obredom. Našoj višjoj intelligenciji takova katoličkoga duha neodbijam ja mlitavost ili pače nemarnost u vjerozakonskih stvarih na zlu volju, neprijateljštinu ili šta drugo, već jedino na slabu obuku i nabožnu gojitbu u mladosti, nesvrgnuv dakako s oka i vanjski upliv. Stariji od njih učili su u ono doba, kad je osobito višjom učionom vladao duh pogubau, crkvi skroz neprijatan, te je čudo, da su jošte i takovi.

Tada bijaše zakonah dobrih, strogih; ali se čini samo zato, da može biti prekršajah. Muževah, duhovnoga i svjetskoga staleža, nabožne ćudi i skroz katoličkoga osvjedočenja te s tugom i čemerom gledajućih, kako pokvarenost dnevice raste, bijaše veoma malo, a kad bi takovi počeli jadikovati i naricati, bila bi jim sva vika i vapaj kano i mornaru, kad mu brod propada na uzburkanu moru. Nauk vjere naučali su ljudi, za koje su sami učenici znali, da sámi neimaju nikakove vjere. Kad i kad spala bi koja takova prosvjetna svieća sa sviećnjaka, a učenici došli bi kašnje na trag toj skrovnoj tajni, da je naime putenimi požudami zaigrala i pošten glas. Vjeronauk bijaše puko pametisanje ili oštra kiselina, u kojoj bi se raztvorilo i ono malo kršćanske vjere i nabožnosti, što bi sobom mladići donieli iz otčinske kuće medju učene profesore. Bijaše dugo vremena takovih učilištah, gdje nebijaše nikakovom tajnom, da neima na njih čovjeka od vjere, a poganstvo bujno bijaše se razcvalo. Tomu bijaše kriva i golema nestašica svećenstva, te s toga nebijaše čudo, što nisi mogo naći kršćanina izučena. A to je i naravno. Ta kako bi i bio mlad čovjek, kojemu je navlaš po osnovi materinska vjera iz srca izkorenjena, a sam sebi ostavljen, zlim primjerom i gorimi načeli povučen u baru opačine, imao volje i veselja za stalež svećenički?! Kako opet s druge strane mlad čovjek u onih godinah, kad je neizkusan, na svako zlo sklon te za svakom slobodom pohlepan, objema rukama nebi se prihvatio načelah slobode, da otme svoju nadutost. Mladić u godinah, gdje njimi sve strasti vladaju i gdje se može upaliti kano barut i guba, a gdje bi mu se imala uciepiti čvrsta načela vjerozakonska i gradjanska, u ovakovu vrtlogu razputana života, pred stolicom bezvjernih učiteljah — kako bi, velju, on mogao dozoriti kao pobožan kršćanin i marljiv i sdušan gradjanin? Kašnje pako, kad stupi u životnu ili krušnu učionu: koliko jih je od filozofah, filologah, juristah, medicinistah, politehnikah, veterinarah, kadetah pohadjalo crkvu nedjeljom i svetkom, koliko jih se izpoviedalo i pričešćalo oko Uzkrsa, koliko jih samo zagledalo u katekizam, poučnu knjigu ili molitvenicu? Koliko od njih nije zaboravilo od nauka vjere i ćudoredja, što prije moradoše zapamtiti, ali ne životom se uvježbati. Pak jer svi takovi ljudi kašnje nemare za vjeru, to jim se zamete svaki trag iste, tako da ugreznu u krajno neznanje. Jedino, što jim ostade, bijaše naravno ono, što čuše od bezvjernih učiteljah ili naučiše iz novinah — ruglo i psovke proti Isusu, crkvi i njezinim službenikom, bockavice, dosjetke, laži, klevete proti katoličkoj vjeri, a to sve vuku za sobom dó smrtne postelje te umiru navadno, kako i življahu.

Našinci dakle u ovakovih učionah izučeni i ovakovim načinom izvrgli se, ako nisu očiti neprijatelji crkvi, to su barem duhom od nje odciepljeni, te ako joj pozitivno nehude, hude joj negativno. Mnogi bi i očito ustali, da jih neuztežu

različiti obziri i zazori. O polunaobraženih šutim; jer su takovi kod nas, kakovi i po cielom svietu.

Na svu žalost duh, što ga je naš viek baštinio od prošloga, dublje je zahvatio danas i veći mah preoteo nego ikada. Novine, i mnoge ostale vrsti tiskanice najbolji su tomu dokaz. U Europi je obćenita odmetačina od objavljene vjere. Tuže se na to katolici, protestanti, pače isti židovi svaki na svoje. Hoćeš-li znati, kakov duh upija omladina na najvišjih učilištih, pusti joj samo oduška, pak će ti odahnuti, da ćeš se sgroziti. Učitelji vjeronauka i drugi učitelji boljega duha morali bi dosta klonuti duhom, kad očito vide, da će jim se trud izjaloviti i nezahvalno izplatiti. Jer dokle je mladež pod zakonom, dotle ide kako tako; ali kašnje neima ništa sigurnijega, nego da će i bolji mladići poteći s brzicom. Jedino jih to može tješiti, da su učinili svoju dužnost, a drugo, da će milost Božja u vrieme pohoda, koj nemože biti daleko, laglje uzdržati i dovesti na pravi put one, koji se za mlada zadahnu duhom vjere. Spomenuh naprvo biljeg pokazujući: da-li je tko duhom u zajednici s Isusom i njegovom crkvom, naime uzkrsnu izpovied i pričest; a sad sigurno možemo uzeti, da će većina mladićah, kad izide iz učione te u vjerozakonskih stvarih izpod strožjega zakona i pazke, izgubiti taj biljeg. Zavodi ju na to sila zla primjera doma i u svietu, a tekar ako poslie sjednu pred stolicu bezvjerna profesora na sveučilištu, koj će jim čislom naopakih načelah barem do zrelije dobe utrnuti luč vjere i pobožnosti.

Kako bi tomu zlu doskočiti, to pitanje razbija učenije glave i kida pobožnija srca, nego-li je moje, a neznadu mu ni sami odgovora drugoga, van: Radite, pa gdje čovjek nemože, tu Bog pomože. Tko bi najvećma mogao pomoći, to je svjetovnjak, svestrano učen, značajan, ugledan i pobožan. Vidimo, koliko takov čovjek može u Francezkoj, u Talijanskoj i Njemačkoj. I nam bi takovih krvavo trebalo, a dao nam jih Bog.

Domoljubu, što treba da bude svaki izučen i naobražen čovjek, mora najvećma stati do moralne snage naroda; o njoj bo visi svaka druga snaga njegova. Polugom pako najvećom moralnoj snazi jest upravo ona uredba katoličke crkve, štono se zove otajstvo pokore ili izpovied. Čujmo o tom sud protestanta, filozofa Leibnitza: „Nemože se tajiti — piše — da je sva uredba izpoviedi dostojna mudrosti Božje; pak doista, ako je što liepo i hvale vriedno u kršćanskom vjerozakonu, to je upravo ova (uredba), a divljahu joj se isti Kitajci i Japanci. Jer potreba izpoviedati se uplaši mnoge, osobito one, koji jošte nisu okorjeli, od grieha, a griešniku podaje veliku utjehu, tako, da je po mojem sudu pobožan, uredan i razborit izpovjednik veliko orudje Bogu na spas dušah; savjet bo njegov koristi, da se urede strasti, opažaju pogreške, uklanja se griešnim prigodam, povrati se krivično stečeno, kvar se naknadi; da se razmrse dvojbe, izprave klonuli dusi, a napokon ili izkorene ili ublaže sva duševna zla. Pak ako na svietu nemožeš naći ništa boljega, nego je dobar prijatelj, kamo nam više valja on tada, kad je jošte nepovrednom svetinjom božanskoga otajstva na viernost i pomoć obvezan.“ (Syst. theolog) Za svjedočanstvo izpoviedi mogao bih navesti još više samih protestantah. Isti školski patriarka Pestalozzi priznaje to u spisu o „zakonarstvu i čedomorstvu.“ Ali mi nije na široko razpravljati o koristi izpoviedi, već je ovo samo za primjer, da se bolje ukaže ljuta žalost, što toga nevide katolici. Tko išta poznaje ljudsku narav, pravila dušeslovja, a opet uredbu i praksu izpoviedi, mora priznati veliku korist od nje, bio on koje mu drago vjere. Koristi pojedinomu čovjeku, jer po njoj spoznava sam sebe i oplemenjuje se; koristi obitelji, jer joj ili uzdržava sveze, ili razkidane s nova veže; koristi i cielomu državnomu družtvu. Divna je jošte izjava jednoga pisca protestanta te je nemogu propustiti. Lord Fitz William piše ovako (Lettres d' Atticus): „Kriepost, pravednost i ćudorednost moradu da budu podloga svakoj vladi i ustavu. Ali nije moguće kriepost, pravednost i ćudorednost bez sudbene stolice izpovjedne ma na ikoliko čvrst temelj postaviti; jer ovaj sud, od svih najstrašniji, upliva u sviest čovjeka te više djeluje, nego svaki drugi.“ Na to razlaže pisac, od kuda-li je samoj izpovjednoj stolici tolika životna snaga. „Nije moguće, ako se nevjeruje u pribitnost bivstvenu, kao u poglavitu podlogu rimokatoličke vjere, narediti izpovjedni sud; jer bez te vjere sv. pričest gubi cienu i ugled. Protestant pristupa k stolu gospodnjem bez straha; jer prima samo spomenbeni znak tiela Isusova; katolik protivno pristupa sa strahom, jer prima pravo tielo gospodnje. Svagdje, gdje izumre ova vjera, nestade s toga i izpovjednih sudištah. Izpovied prestade biti koristnom, premda je svagdje, gdje ta vjera obstoji, izpovied potrebita. Ovo pako sudište, koje uzpored s vjerom stoji, čini da se mora vježbati u kriepOsti, pravednosti i ćudorednosti.“ Iz svega toga izvodi pisac dosljedak, da sustav vlade u rimokatoličkoj crkvi imade najčvršći naslon. — Mnogi oštriji um uvidje promatrajuć uredbu i koristi izpoviedi, da ona ne samo da nemože biti izum glave ljudske, nego niti iste crkve. Korist pako samu može vidjeti svatko, tko znade misliti, i komu je do dobra stalo. Najžalostnije jest čudo, što toga, rekô bih, iste mnoge katoličke vlade ili nevide ili neće da vide; ili opet same neznajući si pomoći, moradu

da gledaju mirno, kako jim nagli napredak bezvjerne prosvjete kida družtvene spone. Na to bi se imali obzirati državnici, vodje puka i svi domoljubi.

Priznati mi je na koncu, da sam uz prvu rieč ovoga članka mogao staviti svaku crkvenu zapovied; ali nisam nego četvrtu, jer da se ova vrši, lahko bi za druge. „Vi ste doista sretni — reče prot. pastor katol. župniku — te Vam moramo zavidjeti, što jošte imadete izpovied; jer jedinom njom mogu se župljani voditi i držati u redu. Na žalost našu bez izpoviedi evo nas oslabljelih, gdje si neznamo pomoći. Hoćemo-li da bude s nami bolje, mora se opet i kod nas uvesti izpovied.“ — Tako pastor. Sretni smo do duše, što imademo izpovied; ali nesretni, što najvažnije glave na nju neidu. — *n* —

Skupština indeksa.

U sjednici francezkoga senata dne 12. Ožujka t. g. udarao je ministar Rouland žestokim govorom na „ultramontance,“ pa medju inim oštricom svojih riečih zasjekao i u rimsku skupštinu indeksa. Radi toga napisao je poznati prelat msgr. Nardi, član rečene kongregacije, isti mjesec „otvoreno pismo“ na g. Roulanda, koje je izašlo u Rimu u posebnoj knjižici na talijanskom jeziku pod naslovom: „Intorno alla S. C. dell' Indice, Lettera al sig. Rouland Senatore, di Monsignor Fr. Nardi, Uditore di S. Rota, Consultore della S. C. dell' Indice.“

Zanimivo ovo pismo glasi ovako:

„Gospodine! — Što ste Vi dne 12. t. m. govorili u francezkom senatu, sadržaje toliko osvadah, da bi i mnogo vremena zahtievalo i trudno bilo, kad bi čovjek sve oprovrgnuti hotio. U mene neima niti vremena niti volje, da se u to upustim, što mi se medjutim, poslie izvrstnoga odgovora, što Vam ga dade kardinal Bonnechose, niti nečini više potrebito. Okaniv se pogrdah Vaših na encikliku, na 600 poslanicah biskupskih prigodom kanonizacije japanskih mučenikah, na ultramontance itd. bavit ću se samo jednom točkom.

O skupštini indeksa, komu imam čast pripadati, rekoste:

„Ništa nije sažaljenja vrednije, koliko obstanak sudišta, koje osudjuje niti nesaslušav obtuženika, neobznaniv razlogah svoje odluke, a nije vezano na ustanovljena pravila, koje može samovoljno svećenike i svjetovnjake obezčastiti, te tako knjige kako i spisatelje moralno uništiti, a to sve upirajuć se na zlorabno pravo, koje ja sa svom silom svoga uvjerenja zabacujem.“

Buduć Vi gospodine senatore niste jedini, koj ovako pogriešno misli, s toga neće biti bez koristi, da se na to odgovori. Prije svega mi je primietiti, da se kod ovih parnicah neradi o osobah već o knjigah, koje i onako dosta često ili bez svakoga imena, ili pod krivim imenom izlaze na svjetlo. Ali i onda, kad je poznat pisac koje knjige, nepada nanj sama niti ukor niti kazan. Ako je na glasu kao dobar katolik, a zabluda nije sasvim očevidna, tada se pozove, da, što je nerazgovetno, objasni, ili napisano u sliedećih izdanjih izpravi. Ovim putem udarilo se nedavno napram slavnom jednom talijanskom povjestniku. Kod velikih i bezdvojbenih zabludah daje se katoličkim piscem prije prilika, da se osudi podvrgnu, pa učine-li to, tada se kod objave osude to podloženje pohvalno napomene. Ako je pako nevjera spisateljeva obćenito poznata, čemu bi se onda pitao? Eugen Sue, Renan, Mazzini ili Michelet bili bi liepe odgovore dali! Takove bezkoristne stvari naravno da se nečine, pa bi se takovim dopisivanjem samo tratilo dragocjeno vrieme, dočim knjige baš onda najviše štete nanose, kada izadju prvi put na sviet. Zločinca, koj se biegom uklonio sudbenomu postupku, osudjuju i neprisutna nadležni sudovi, pa zar da se nesmie postupati niti proti knjigam, kojih su spisatelji crkvi kao odmetnici već okrenuli ledja?

Ide-li tu na osobe? Nipošto. Prodjite svimkolikim indeksom, pa nećete u njem naći niti jedne ukorne opazke, štono bi se odnosila na pisca. Drugčije je s njegovom knjigom, koja leži pred sudci crkvom za to odredjenimi, te govori sama za se. Znade-li spisatelj pisati, a sudac čitati, kako da ovaj nerazumije, što onaj hoće da kaže? Medjutim nejasna i dvojbena mjesta tumače se vazda piscu u prilog. Ali ako je bezbožnost očevidna, ako se katolički nauk izopačuje i nanj napada, zašto bi trebalo još drugih dokazah, svjedočbah i očitovanjah? Kongregacija odlučuje samo o učinu a ne o krivnji, ako se koja nahodi. Kažem, ako se nahodi, jer zabluda može biti drugim veoma pogibeljna, dočim se početnik radi nje može izviniti. Tko bi se n. p. usudio Fénélona, Segneria ili Bellarmina osvaditi sa zlih namjerah! Pa ipak moradoše ovi veliki i sveti muževi doživiti, da je indeks s njekimi njihovimi spisi imao posla. Pobožnost, revnost i prebujala ljubav nebrane vazda od pogibelji, da se u izboru izrazah neposrne ili u opasne zablude nezaluta. Radi toga i crkva, vršeć Bogom si predanu službu, da bdije nad čistoćom nauka, neda se niti častju i zaslugami, niti učenostju i kriepostmi spisatelja obsjeniti. Bez ove opreznosti i pomoći Božje već bi zdrava nauka davno sa zemlje nestalo bilo. Zabranom kojega djela neće crkva da ražžalosti spisatelja a još manje da ga obezčasti; njoj je jedina namjera, da svojoj skrbi povjerene vjernike odvrati od zamkah, štono se nastavljaju vjeri i ćudoredju. Petnaest stotinah godinah prije uvedenja skupštine indeksove osudiše apoštoli i njihovi nasljednici spise poganah, gnostikah i krivovjeracah. Prvi obćeniti sabor osudi Arijevu Taliju. Na isti način postu-

pahu u svako doba pape, crkvene skupštine i biskupi, nepazeći, da-li su spisatelji nosili biskupske kape ili krune na glavi, i jeda-li su u drugih prilikah vjeru branili, i pravo učili. Spisi patriarke Nestorija i carevah Konštanca, i Zena bješe baš onako osudjeni, kao što poslie njihova pada spisi Origena i Tertullijana.

Ili zar je možda sada nastupilo vrieme, kadno je štovanje vjere i ćudoredja tako zavladalo svimi peri, da bi oproštena svakoga straha crkva svoje sudbene vlasti i okaniti se mogla? Nevalja-li vjernike za naših danah još više opominjati na vjernost, dočim je kršćanstvo zabludami, pogrdami i klevetami na istoga božanstvenoga utemeljitelja vjere gotovo poplavljeno?

Da treba spisatelja pitati! Ali od kada za razumit koju knjigu treba se stavit u dogovor s njenim piscem? Jedva izadje koja knjiga, pa se s mjesta novine na nju bace, pohvalno ili ukorno, ili jim bio spisatelj poznat, ili s njim nikad još negovorile i nevidjele ga. To nalazi svatko u redu, samo s crkvom drugačije da bude, samo ona da je nepodobna izreći sud, dok nije saslušala spisatelja. Renan piše svoj Život Isusa, Viktor Hugo svoje Biednike, Michelet svoju Vješticu, a kongregacija neka bi ovu gospodu zamolila, da joj izvole poslati svoja razlaganja!

Ali zašto se bar neproglase razlozi odlukah? Na to odgovaram, da to u važnih slučajih sbilja biva, kao što smo to vidjeli kod osudah na spise Hermesove, Güntherove i Frohschammerove. Obično se pako razlozi već radi toga neobznanjuju, što sastoje većinom u pogrdah i psovkah na vjeru, ili u preuzetnostih i bezsramnostih, pa kad bi je indeks htio opetovati, morao bi sám postati zabranjenom knjigom. S druge strane običavaju samo nižji sudovi izdavati razloge, da se kod višjih sudištah mogu pobijati: a proti presudam skupštine indeksove kao izrekam sv. otca neima prizova, pa bi saobćivanje razlogah u to ime bilo bez temelja.

Premda pako, kako rekoh, razlozi odlukah obično nedolaze na javu, uzimaju se ipak što zrelije u pretres. Postupak je takov, da mu se jedva išta prigovoriti može.

Kod svake sudbene odluke dvie su stvari neobhodno potrebite: sudac treba da je sposoban i savjestan, a postupak valja da je slobodan i dobro promišljen. Gledeć na prvu točku primjećujem samo, da je papa, koj odabire sve članove ovoga sudišta: on imenuje predstojnika i kardinale, koji sačinjavaju skupštinu, isto tako i prelate, svećenike i redovnike, od kojih je sastavljeno pripravljajuće povjerenstvo. Da to biva posve uslied zrela razmatranja, razumije se samo sobom. Može-li se papa u tom prevariti? Nepogrešiv je on sbilja samo u stvarih vjere, ali i u inih poslovih osniva se njegovo postupanje na svestranih iztragah, a okružuju ga jamstva, štono svakoga, komu je samo do istine i pravednosti stalo, sasvim mogu umiriti. Postavljen u sredsredu crkve, te okružavan od muževah, koji se samo službi Božjoj posvećuju, odabire papa primjerno orudje, a pojedinomu sgoljnomu vjerniku nepripada, da o valjanosti takova izbora izriče sud. Našemu vremenu bijaše pridržano, da vidimo, kako papu i crkvu vuku na sudište parlamentah, te da čujemo tužbe i pogrde iz ustih takovih ljudih, kojim uz nadležnost još fali i znanje onih stvarih, koje osudjuju. Što se tiče znanja i čestitosti kod skupštine indeksove poslujućih sudacah, u tom pogledu pozivam se, gospodine senatore, na Vaš vlastiti sud, a, ako je od potrebe, na sud vještih i nepristranih muževah.

Još ostaje, da koju kažem o samom postupku. Obično su biskupi, koji obraćaju pozornost kongregacije na koju knjigu, te naznačuju razloge, s kojih bi želit bilo, da se osudi. Pronadje-li predstojnik i tajnik skupštine (prvi izabire se izmedju najučenijih članovah stožerničkoga sbora, a drugi iz duhovnoga reda, koj svomu velikomu glasu još sveudilj odgovara), da je vriedno djelo takovo podvrći izpitu, tada se za to odaberu jedan ili dva savjetnika, koji su dotičnoj struci najvještiji. Ovi imadu djelo cielo čitati i proučiti i to s uporabom mudrih načelah, štono su je za to sabor tridentinski, Klement VIII., Aleksander VIII, a osobito neumrli Benedikt XIV. ustanovili. Ova pravila jako su poznata, ali uz žalostno u naše vrieme vladajuće neznanstvo biti će umjestno, da je pripomenem.

1. Namjera konzultorah neima nipošto na to smierati, da djelo na svaku ruku osude; već je njim sadržaj brižno i mirnom razboritosti izpitati, te kongregaciji predložiti razloge, s kojih mniju, da se spis ima zabaciti, izpraviti ili bez ukora ostaviti.

2. Primieti-li kod toga izpita konzultor, da mu za to nedotječe dovoljno znanje, tada ima to namah prijaviti tajniku skupštine, a ova ga neće, dodaje veliki papa, za to osramotiti, nego za ovaj dokaz iskrenosti i poniznosti pohvaliti.

3. Cenzor neka se kloni svim predsudam, neka mu bude daleko svaka osobita priklonost napram narodnostim, porodicam, učionam i strankam, a neka ima pred očima samo dogme crkve, odluke saborah i papah, te jednoglasnost pravoviernih otacah i naučiteljah. Neka nezaboravi, da ima dosta mnienjah, štono su stanovitoj kojoj školi ili družbi mila, a koja ipak drugi katolički muževi bez najmanje štete za crkvu mogu pobijati i zabaciti. Sveta stolica pozna ove razlikosti i trpi je; ona ostavlja svakomu mnienju pripadajući mu stupanj vjeropodobnosti.

4. Nesmie se izreći presuda, dok nebude cielo djelo pročitano i uvaženo. Srodna mjesta valja medju sobom prispodabljati, pa buduć može biti, da, što na jednom mjestu ostaje tamno ili dvojbeno, u nastavku djela bude dovoljno razjašnjeno, 's toga cenzor neka bude na oprezu, da namjeru spisateljevu po pojedinih iz konteksta povadjenih izrekah nepresudjuje.

5. Izreke, štono se različito tumačiti mogu, imadu se, osobito kod spisateljah dobra glasa, u povoljnom smislu uzimati.

To su pravila, koja je neumrli Benedikt XIV. u svojoj konštituciji: „Sollicita et provida" prepisao kongregaciji. U pismu jednom na velikoga inkvizitora u Španjolskoj nije odobrio pomenuti papa, što su njeki spisi kardinala Henrika Norisa stavljeni na indeks, pa primieti, da, kada se o slavnih te za crkvu zaslužnih muževih radi, valja razboritom umjerenosti postupati. U djelih kardinalovih našlo se je sbilja njekih izrekah, kojim se je moglo prigovoriti, nu to da se može reći i o Tillemontu, o Bollandistih, o Bossuetovu očitovanju galikanskoga svećenstva i o Muratoriju. Ali pape, kojim bijahu predložena ova djela, ustručavahu se izreći nad njimi osudu, jer su scienili, da su toli odlični muževi, na koliko se to bez uštrba za crkvu učiniti može, vriedni, da se š njimi što blažije postupa.

Konzultori, o kojih Vi krivo tvrdite, da nisu vezani na stanovita pravila, moraju se prisegom obvezati na obdržavanje rečenih propisah. Njihovo konačno mnienje nesmie sastojati u sgoljnih tvrdnjah ili obćenitih presudah, već mora sadržavati razgovetno, vjerno i točno razlaganje djela, te ima ne samovoljno odabrane pojedine izreke, već kraće odlomke i uzporedno prispodabljanje kao priloge doprinieti. Tko poplavu zloglasnih spisah uzporedi s ono 15 ili 20 knjigah, štono se tečajem jedne godine zabrane, težko će još misliti, da se postupa prestrogo. . . .

No odvjet pojedinoga presuditelja još neodlučuje sudbinu kojega književnoga proizvoda. Tajnik dade votum natiskati, te ga pošalje svim konzultorom, i ustanovi dan za sjednicu, štono se obično drže u samostanu Sopra Minerva. Kod viećanja izriče svaki konzultor počamši od najmladjega svoje mnienje s podpunom slobodom. Nastane-li kakova dvojba ili zaželi-li skupština daljih objašnjenjah, tada se pozove jedan ili dva nova cenzora, a njihovo se mnienje ravnim načinom naštampa i podieli. Tek onda, kada skupština drži stvar za podpuno izcrpljenu, izdaje svoje vlastito skupno mnienje, no ni ovo u istom slučaju jednoglasnosti nije još konačna odluka. Stvar dodje sada sa svimi spisi na višje sudište, naime na skupštinu, sastojeću iz članovah sv. sbora, koja opet sa svoje strane postupa načinom prije opisanim. Napokon se ciela stvar predloži sv. otcu, od koga jedino zavisi riešenje, i bez čije dozvole nebiva nikakova osuda.

Sudite sada sami, gospodine senatore, jeda-li se o ovakovu postupku može reći: da **svećenike i svjetovnjake, ljude i knjige samovoljno obezčašćuje**.

Ne, ne gospodine, samovolja nije doma u Rimu, a nijedan vladar nije manje despotičan od pape, tako u stvarih crkvenih, kako i u vršenju svjetovnih vladarskih pravah. Mudri zakoni označuju djelovanje sudovah; gdje šute, zastupa jim mjesto stoljeći posvećeni običaj, a šta još i onda manjka, to nadopunjuje savjest i pravičnost.

Ja sam na kraju sa svojom zadaćom, te si sada uzimam slobodu Vašu pozornost obratiti na ono, što biva u Vašoj domovini. „Journal des Débats," koj neprija crkvi, a i malo kad se gradi kršćanskim, primieti dne 15. Ožujka sliedeću opazku: „Kad gospodin Rouland toli strahovito opisuje rimski indeks, što bi on tek mogao kazati o onoj drugoj kongregaciji indeksa (u Parizu), kojom rukovodi puka svjetovna vlast, te prema svojoj volji još nerodjene novine u zametku utamanjuje, a mnogo godinah postojeće listove, kako joj se dopada, za vrieme opominje, obustavlja, ili za uviek zabranjuje. . ." To je ipak nješto sasvim drugoga nego-li naš indeks. . . Navodimo ova fakta, da učinimo prispodobu, te očekujemo strpljivo sud svih pravdoljubivih i čestitih ljudih. — Vaš pokoran sluga itd."

Enciklika od 8. Prosinca 1864.

(Iz spiska Feliksa Dupanloupa, biskupa orleanskoga.)

Poznati spisak veleumnoga biskupa orleanskoga Dupanloupa, o ugovoru od 15. Srpnja i enciklici od 8. Prosinca, koj je toliku pozornost pobudio, te u kratko vrieme 30 putah uzastopce izdan, odlikuje se ne samo izvrstnim sadržajem, već još i tim, što je, kako u svoje vrieme javismo, državni tajnik sv. otca, kardinal Antonelli, izjavio, da je poslie ovoga spiska biskupa orleanskoga suvišnim postalo svako službeno očitovanje i tumačenje mnogo napadane i potvarane enciklike i osudjenih stavkah. Imajući dakle ovaj spisak za se uz pohvalu sv. otca još i službeno priznanje, postaje tim važnijim za svakoga, komu je stalo do toga, da se uputi što bolje o pravom uzroku, dohvatu i smislu one znamenite izjave sv. stolice. Radi toga scienimo, da će mnogim čitateljem milo biti, ako jim iz toga spiska, ako i malo kasnije, priobćimo njekoliko važnijih članakah.

I. Papinski čin.

Papinska enciklika jest sigurno velik čin za svakoga, tko znade stvari shvaćati s pravoga gledišta.

Zašto nebismo nastojali, da usried naših prieporních pitanjah sačuvamo nepovriedjena njeka načela naravne pravednosti, višjega područja i zajedničke postojbine čestitih ljudih.

Rekoh novinarom, kojim je enciklika bila bojnim strojem, da se nesmie govoriti o stvarih, kojih nepoznamo, i gradit se učiteljem u onom, o čem jedva umijemo prvu rieč.

Sada ću svim poštenim muževom o papinskom činu staviti naprosto sliedeća pitanja:

Ima-li danas na svietu zabludah?

Jesu-li ove zablude opasne? Jesu ili nisu?

Neka se odgovori, pa onda oči svrate na pogibelji, kojimi smo obkoljeni, i na napadaje, potajne i javne, štono priete crkvi i svemu družtvu, pa će se već uviditi, da enciklika nije nipošto čin navale, već da je činom obrane.

Šta, vi se čudite, što se crkvena glava usudjuje tužiti a nije zadovoljna? da obćeniti pastir dušah svoju i našu vjeru te napadnuti ćudoredni poredak brani?

Prije dvie godine prodro mi se iz dna moje uznemirene duše jedan od najbolnijih klikah, što su mi ga iztisnuli jadi našega vremena. U spisih slavljenih te mnogo razprostranjenih medju omladinom nadjoh s užasom najdrzovitije nijekanje svih onih velikih istinah, koje nisu manje temeljem ljudskomu družtvu, kao što su vjeri. Neima Boga, neima duše, neima slobodne volje, neima bitne razlike izmedju dobra i zla, izmedju istine i laži, neima budućega života: eto to je, što sam obreo u tih knjigah, pa sam i to glasno objavio u jednoj „opomeni na otce porodicah," koju je Francezka s njekim tronućem čitala.

Takove su zablude, koje su se oko nas raznosile, a postoje i sada!

Zar ćete reći, da nisu pogibeljne?

Ali čemu toliko osudah? kažete vi.

Zašto radje nevelite u pravednom strahu vaše duše: Šta! Toliko zabludah oko nas! Toliko otrova u zraku, u kom živimo, i u kom dišu naša djeca!

Shvaćam ja dobro, da Vam nije svim udovoljeno! Ah, ima bez dvojbe ljudih, kojim se nedopada veliko zvanje crkve, da bude u svietu stup istine: columna et firmamentum veritatis. Ova uznosita vlast, ovaj silni glas dosadjuje jim, ali treba jim se odlučiti: u ovoj točki nećemo popustiti. Tà nije-li očevidno jasno, da bi bez ove budnosti i nepreklonosti učeće crkve kršćansko družtvo već davna se razpalo, te pod udarci vremena kao puko ljudsko djelo propalo bilo? Ali ono živi neumrlo, a slovo Božje na usnah svoje crkve i namjestnika Isukrstova nebude nikad zaniemilo.

A ja kažem: da je to i sa sgoljno ljudskoga gledišta nješto velika. Ja sa svoje strane nalazim, da je papa u ovaj par baš divan.

Kad bih bio samo sgoljni mudrac, tako, kako sam kršćanin i biskup, našao bih, da je ovaj starac, koj je izvržen najvećoj tuzi, a prieti mu se više no ikada, koj usried škripnje svojih dušmanah, koji ga u njegovoj posliednjoj malenoj pokrajini obsadjuju, zaboravlja sve svoje pogibelji, te samo na to misli, kako će na obranu božanskoga i ćudorednoga poredka i svegakolikoga europljanskoga družtva proti prietećim grdosijam zabludah, proti obsjenam, krivim načelom, krivim naukom svoj glas podignuti, našao bih, da je ovaj starac, koj izvan toga predvidja strahotnu pobunu, što će radi toga oko njega i oko nas nastati, veličanstven pojav.

Dà, to je sbilja nješto veličanstvena, a tko da se, negledeć na naše slabosti, nedivi tolikoj neustrašenosti usried postojećih tegobah i tolikoj nebrizi za sve, što nije vječna istina?

(Dalje će sliediti.)

Dopis.

Izpod kosinjskih brdinah dne 27. Travnja. Težki nas udes bije. Nepobjediva tajna sudbina, — ota u pravom smislu crna kraljica svieta, koja nikomu na obraz negleda, otimlje nam u biskupiji senjskoj i modruškoj svećenike tako brzim mahom jednoga za drugim, da nas strah zbilja obuzimlje, kad svrnemo očima našemu narodu u budućnost, kakova mu predstoji, ako mu ote zviezde jedine još sreće njegove tako brzo zapadale budu, kako mu u istinu zapadaju; dočim mu nova riedko gdje zasjaje na obzorju biedna života. — Muževi, koji su svjetlo narodu svomu, i sol začinjavajuća težki mu položaj života; koji se redaju kakono voćke zasadjene pokraj vode tekućice davajuć plod svoj u vrieme svoje, — ajme! — takove nam je muževe težko pregorjeti.

Netom što nas takova nemila sudbina šinu po jednom licu, ugrabiv silom svoje nedohvatljive tajne moći pravu diku slavne Like: Grgu Pančića, te se jošte neoporavismo, kad ti nas eto opet iz nenada lupi težki udarac i po drugom licu, jer nam se jedan od najrevnijih u svojoj struci svećenikah: velečastni Nikola Dračić, velezaslužni župnik Gornjega Kosinja dne 24. Travnja t. g. u 59. godini zaslužnoga života, 31. svećeničtva, a 18. pastirovanja na toj župi preseli u vječnost. — Žuhko je razstajati se s bratom, komu bijaše ljubav tielo i duša, svaka misao, rieč i djelo; komu bijaše život živo evangjelje Isusovo. No ufanje, kojim se bodrimo, i koje odsieva živom vjerom u našem srcu, razhladjuje nam poput preugodna povjetarca raztužene grudi, da oto razstavljenje neće biti vječno, a da će on moliti milost za nas otca, da stado svoje vječni pastir nezapušta, nego da za preprostranu žetvu svoju svojom nebeskom milosti prosvietli nove i mlade žeteoce.

Dugo već vremena tužio se pokojnik, da mu njeka nazeba trza po kostih. Svu je zimu tu nahladu trpio obavljajuć ipak uviek neumorno svoje svećeničke poslove; niti ga imao tko izmieniti, niti se imao komu potužiti; pa još, ako na obzir uzmemo tužni položaj kosinjskoga polja, koj osobito nam svećenikom često zadaje dost straha i velike pogibelji. Kroz sve zimsko doba stoji voda na svoj površini polja: svi su putevi pod vodom; te nemožeš nikuda van preko golih strminah i liticah, koje su medjutim sniegom i ledom pokrivene, ili pak vodom, na kojoj takodjer često led a često i vjetar svećeniku pogibeljom prieti. Na 4. Veljače malo je falilo, da nisam idući sa sv. poputbinom k bolestniku i ja, koj ove redke pišem, pao žrtvom njezina studenoga ždriela; jer sam na uzkoj ladjici,

t. j. koritu imao prebroditi jednu uru daljine, nu sreća, što me odmah. čim se odtisnusmo, iznevjeri korito, te se prevrne, a ja šuk na glavu u vodu. Plivati neznam na žalost, s toga može si svaki predstaviti, kako sam se težko izbavio iz vode hvat duboke, pa još kabanicom omotan, da sv. tajne ni pomočio nisam. Drugi sam ju dan istomu bolestniku odnio malo na većoj ladjici sretnije te podkriepio ga š njome na zdravlje. — Takovoj pogibelji izložen proveo je blagi pokojnik 18 godinah podloživ se sasvim volji Božjoj, dok nije mirno uz molitve, koje je i on do svrhe ustima izgovarao, ugodno smiešeći se zaspao u Gospodinu. — Kakav mu život bijaše, takova mu bijaše i smrt.

Svećenik često vidi, što i sv. Petar Damjan (l. 7. ep. 19.) upazuje, kad se jur griešna duša od verigah tjelesnih počima razstavljati, kako se gorkim strahom trza, i kolikimi ujedljive savjesti nagoni kini se. Padaju joj na um zabranjena, koja je učinila, gleda zapovjedi, koje je prelomila. Tužno uzdiše, što je pripušteno si od pokore vrieme usanpast potratila, sgrožava se na neodmakljive stroge osvete čas, jer se primiče. Rada bi ostati još, ali mora otići; rada bi i želi nadomjestiti, što je izgubila, ali jok! nesluša se više. Obzirući se natrag na sav tvoj tečaj provedenoga života, čini joj se kao najkraći do onda nogom učinjeni korak; preda se-li pogleda, uzdrbće upaziv neizmjeran prostor vječnosti. Ali kod smrti ovoga blagoga svećenika svega toga niti slike nisam opazio, niti su ga obasule tuge smrtne; „sed ridebat in die novissimo." (Prov. 31.) Mirno se razstao s nami i sa svietom, smiešeći se nevoljam i patnjam, što jih je na slavu Božju prestao u ustrpljenju, a nam ostavio svoje prekrasne krieposti za ogledalo i nasljedovanje. — Vidili smo i na njem obsvjedočili se, koli „dulcis sit somnus operanti, sive parum, sive multum comedat." (Eccl. 5, 11.)

Koliku ljubav stekao si je pokojnik i u braće svoje i u naroda, može biti sjegurno obsvjedočen svaki, koj znade položaj zemlje, gdje živarkamo, iz toga, što nas se na pogreb njegovih ostanakah iz dvajuh okružjah sastalo 9 svećenikah, medju kojimi bijahu dva podarcidjakona uz prkos daljini od 4—5 urah; a naroda, premda dan pokopa 26. Travnja djelatnik bijaše, od svakuda, od sve satnije sgrnulo se bez razlike vjeroizpoviedanja silna množina. Sprovod bijaše svečan i veličanstven, k čemu je vrlo mnogo doprinielo mjestno poglavarstvo satnijsko, a poimence vrli g. satnik Petar Glamočlia, koj premda iztočnoga zakona, tako je vrućoželjno nadgledao sav posao oko pokojnika, da se neda iskrenomu srcu zašutiti, što se zahvalno priznati mora.

Na turobni i gromki glas tolikih svećenikah srce je skroz protrnulo, kad je žalobnom svečanostju zaorio: „Izbavi me Gospodine od smrti vječne." — Uz prekrasni taj sprovod vodjasmo mrtvo tielo najprije u crkvu, gdje je po dovršenom mrtvačkom činu preč. g. začastni kanonik senjski, okružni podarcidjakon i župnik otočki Joso Mažuranić govorio prekrasno u srce dirajuće mrtvačko slovo, i živimi crtami u kratko očitovao bogomile krieposti ovoga dobroga pastira, koje su cvale u potajnu, kao prekrasne ljubice u grmeču. — U toli mnogobrojnoj smjesi naroda, što se ga tuj na sprovod obljubljenoga si svećenika i pastira sgrnulo, nebijaše ničije oko suho, svako je suzilo gorkimi suzami i kvasilo zemljicu crnu, u koje smo krilo smjerno položili blagoslovljeno njegovo tielo. — Od sada već govori duh, da opočiva od trudovah svojih, djela bo njegova odoše š njime. (Apocal. 14, 13.) *A. M.*

Viestnik.

Iz Zagreba. Na čast blaž. D. Mariji uvedena svibanjska pobožnost obdržava se i ove godine u našem glavnom gradu svaki dan pod večer u crkvi sv. Katarine, u crkvi samostanskoj sestarah milosrdnicah i u kapeli nadbiskupskoga sjemeništa. U budućem listu kazat ćemo koju obširnije o postanku i značenju ove pobožnosti.

— Prečastni gosp. Ernest Filetić, imenovani kanonik začesanski, položio je jučer prisegu za župu varaždinsku.

— Velečastni otci Isusovci Vinko Basilè i Franjo Doljak držali su ove godine već na dva mjesta pučko poslanje u nadbiskupiji zagrebačkoj i to: u Staroj Gradiški od 19. do 30. Ožujka, a u Kutini od 23. Travnja do 7. Svibnja, — u oba mjesta s najboljim uspjehom.

Iz Drinopolja. „Zg. Danica" donosi iz Bugarske dopis od 15. Ožujka, pisan od Slovenca br. Franje Čiara, pak jer može i nas veseliti, rado ga vadimo. „Katolička vjera počela se širiti sve dalje po Bugarskoj. Prošloga mjeseca obratila se blizo crnoga mora tri sela bugarska, a blizo mjesta Kirglezija 160 obiteljih. Dan na dan obraća se njih mnogo. Za čudo počimlju se sami od sebe dozivati pameti; tako bo pita jedan drugoga: „Što bijahu naši predji, naši otci? Oni bijahu katolici. Zašto se odlučismo od katoličke crkve — što je tomu krivo?" Tako počimlju uvidjati, da su se izgubili od svoje matere rimske crkve, te se vraćaju natrag njoj u krilo. — Drugi je povod tomu grčki patriarka, koj je kod turske vlade napravio duga 3,200,000 for. te namislio prisiliti Bugare, da taj dug plate. Netreba mnogo, dok se Bugari uzlovolje, jer i onako netrpe grčkih svećenikah. Ali budući pod oblašću grčkoga patriarke, drugačije se obraniti nemogu, van ako predju u katolike. Veći dio njih ima takovih, koji neće niti grčkoga patriarke, niti pape, već hoće posebnoga patriarku. To bi bila razkolina od razkoline. Bijaše njih i pred samim sultanom u tom poslu; ali on ne samo da jim nedozvoli, nego pače odgovori: „Pokorite se

grčkomu patriarki, ili pako priznajte rimskoga papu za poglavara." Tako jih odbi sultan. Vidi se dakle, da se je Bog milostivim okom obazrio na Bugare: jednim dade luč spoznanja, drugi pako bit će tako rekuć prisiljeni do spoznanja doći. Nadamo se obilatoj žetvi, ako Bog nepripusti na nas kakove nesreće. Samo nam treba velike pomoći, jer ovamo i onamo ima po Bugarskoj obraćenikah, ali neimaju ni crkve ni dušnoga pastira. Crkve, što jih je po Bugarskoj, sve su grčke, a Bugari s većine siromasi, te nemogu graditi crkvah. Ovdje u Drinopolju napravljene su dvie maljušne crkve drvene za kratko vrieme. Za jednu poslao nam je sv. otac iz Rima zvono težko 7 centih. Na Božić zazvoni prvi put na veliko veselje nam, a na još veće Bugarom; jer nam je sultan dozvolio, da smiemo zvoniti k službi Božjoj. — Ima jošte ovdje i takovih Bugarah, koji cara Augustina ovako časte: Pred mjesec Svibanj navezu preko stó hvatih drvah, a poslie svaki dan u mjesecu zapale veliku gromadu. Kad se drva razgore, skaču u vatru i plešu po žeravki. Po njekih selih spremaju se jur takovi ljudi, da Konstantina i ove godine tako proslave. Časte njega svi Bugari, ali ne svi tako, da bi u vatri plesali. I to pokazuje, dokle-li ljudi zablude iztrgnuvši se s krila svojoj materi, katoličkoj crkvi! Dne 19. Veljače bijaše se kod nas razlila silna voda. Jer se naime pokraj mjesta slievaju tri velike rieke, Dunica, Ardec i Marica, na jedan put sve tri doletiše tolike, da je jedan kraj grada bio pao pod vodu. A opet, čim je voda nješto bila opala, doteče s nova tolika, da i sada stoji više stotinah kućah pod vodom. Mnogo jih se je podrlo, a mnogo se i ljudstva potopilo, da ni sami neznamo, koliko. — Lanjske godine potresala se zemlja često; nu ipak ne tako jako, da bi se kakova veća nesreća bila dogodila.

Iz Pariza. Dan 15. Veljače svake godine jest rok za odlazak mladim izučenim misionarom iz glasovitoga sjemeništa za izvanjske misije. Svaki je put to zanosita crkvena svečanost, na koju dojdu roditelji, prijatelji i drugovi mladih vjeroviestnikah. Ove godine zaputi se njih 15, s većine u Kitaj i Japan. U misiji Kuei-Tšeai u Kitaju, kamo su opredieljena 3, obraća se sada množina.

Iz Holandije. Kako nosi berlinski list „Kreuzztg." viest iz Rima, holandezki poslanik grof Duchastel prosvjedovao je proti naumljenoj kanonizaciji mučenikah gorkumskih, držeći to za uvredu vladajućega doma njegova, jer da su ti mučenici bili vojnici vojvode Albe, te u holandezkom slobodnjačkom ratu ubijeni od vojske principa oranijskoga, djeda sada vladajućega doma. Istu viest donesoše i druge necrkvene novine belgijske. Ako je ona sbilja istinita, to se je poslanik osramotio i smiešnom preuzetnošću i neistinom. Jer tobožnji „vojnici vojvode Albe" nebijahu nipošto vojnici, nego njih 19 redovnikah (franjevci, dominikanci, augustinci itd.), a od njih 17 svećenikah više do 60, njekoliko do 70, a jedan do 90 godinah star. Niti su u boju uhvaćeni niti u boju poginuli, nego padoše kano žrtva bezsramna izdajstva i nečuvene okrutnosti. Kadno naime grad Gorkum predajom pade u šake prevratnikom holandezkim pod principom oranijskim, bijaše naročito u predaji stavljen uvjet: da se stanovnici imaju štediti od svakoga nasilja. Ali proti tomu uvjetu bješe uhvaćeni ovi duhovnici sbog svoga staleža, te odvedeni u Britle, gdje 9. Srpnja 1572. porad privrženosti prama Rimu i vjere u presv. olt. otajstvo poginuše grozovitom smrću. Živi i goli bjehu zašiti u vreće medju parcove, da jih grizu. To je povjestnicom dokazana istina, kako ju razvija u Amsterdamu izlazeći kat. list „Tyd."

* O. Theiner piše (Geschichte d. geistlichen Bildungsanstalten str. 232.) o borbi proti Isusovcem ovako: „Nebi čovjek vjerovao, što se sve nerabi na zator Isusovcem. Kušali su već na svaki način, kako bi jih podkopali; a zlato nije malo pomoglo u tom poslu. Carvalho (španjolski ministar financijah) trošio je svake godine 800000—1,200,000 žutakah na mito piscem, da pišu proti tomu redu. On sam priznade, da je do 3000000 žutakah svake godine slao u Rim, te mitio opravnike svojih osnovah. Choiseul (francez) nadkrilio je Carvalha. Pouzdanikom, koji su pisali tužbe proti Isusovcem, zatim nebrojenoj četi spisateljah, odvjetnikah, zastupnikah davaše on u to ime povrh plaće po 2 luisdora na dan. Poslie je predsjednik Roland davao po 60,000 livrah godimice u isto ime. — Bezbožnjačko janzenističko potajno družtvo utemeljilo je posebnu zakladu pod imenom „Heilandskasse," da se iz nje plaćaju pamfletisti proti jezuitom. A Nicole bijaše njoj utemeljitelj i predsjednik. Za kratko vrieme donosila je zaklada preko 400,000 livrah godišnjega postotka. Po svih zemljah imade pisarah. Opravnik njihov u Rimu usudi se pisati u Pariz: „„proti jezuitom nastavljena vojska takova je, da je oni — jezuiti — sa svom svojom vjerom (kreditom) i svimi zakladami u Indiji nebi mogli prodrti."" —

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Mirko Grabar, podarcidjakon kotara pokupskoga i župnik u Šišincu, postao je župnikom u Novoj Kapeli.

„ Lavoslav Vojska, župni upravljatelj u Bisagu, postao je tamo župnikom.

„ Gavro Meštrić, duh. pomoćnik u Dražkovcu, postao je župnikom u Dubovcu kod Križevca.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 20. U ČETVRTAK 18. SVIBNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Prosvjeta, napredak, sloboda.

Velike su to tri rieči. Danas, tko nje napiše za geslo na barjak, taj povlači za sobom sve kano magnet; za njim sve leti hrpimice, tomu se kliče te ijuče. Kadno bi njekada Wallenstein dao udariti u bubanj i razaviti barjak, tada bi njemu vojska nicala iz zemlje; današnji pako dan ako si koj list, dnevnik, mjesečnjak ili godišnjak, političan ili zabavan metne ove tri rieči na čelo te pod tim geslom zametne boj proti mračnjačtvu, natražku i robstvu duha: za takovim se listom polakomi sve, za dobre novce razilazi se na sve strane, pak svejedno, donosio on najgadniji izmetak, bajke i krupne laži, prokrči si put, dojde na glas i ugled, iz njega se vade razlozi i dokazi, te tako postane kalupom, u kojem tisuće dobivaju jednako lice. Prosvjeta, napredak i sloboda, dà ote rieči uzdižu svjetinu: izusti — planu već glava, pleskaju ruke, pripravna je na sve, svemu se dobru od toga nada. Baciš-li trovila u vodu, ribe ti se s pohlepom jagme za njim; pak one, koje ni zrnca neuhvatiše, a vide, kako su se druge omamile i kako jih hvataju — svejedno — one ipak lepeću za tim zrnjem. Namažeš-li svojim golubom krila onajzovim uljem, to će ti u golubinjak dovesti i tudjih golubah; nastavi meku, namamiti će ti miše u lovku. Takov su vabac i meka novinarom i piscem ove tri rieči. One su tada ljekoviti viri za sve rane pučke, to izvori sreće, to svetinja čovječanstva, to sinovi 19. vieka, to bogovi bdijući nad duhom vremena; za nje se pravda i bori, njim se kadi i puši, a tekar, kad se sukobe s kakovim klerikalcem, ježuitom, ultramontancem, te ga šibaju, što jim se je usudio dirnuti u svetinju. Za nje su vjetrogonje i činovnici, sobari i komornici, proletarci i gospodari, naučnici i učenjaci, golobradci i bradači, prosjaci i bogataši, uznici i vitezovi. Sve se goni za prosvjetom, napredkom i slobodom.

Krasne su to rieči; ali kamo sreće, da se nerabe kao krinka za skrajnu ludost, za prevejanu zloću i sramotnu robiju. „Nije sve zlato, što se sja," pak tako su danas i ove sjajne rieči lišpalo obamrlu licu, krinka mahnitoj ludoriji, svetački obsjev najdrzovitijoj zloći — zastor bezdane jame. Što razumiju ovakove vrsti prosvietljenici pod svojom prosvjetom?

Prvi trak svjetla jest im nauk: da je Bog kao osoba, trojedan Bog, utjelovljenje sina Božjega, odkup ljudskoga roda po Isusu Krstu, nebo i pakao — bajka! Drugi trak jest nauk dosljedno izveden iz prvoga: da je crkva, otajstva, zapoviedi Božje i crkvene, štovanje svetih i oprost izmišljotina svećenička i vabilo, kojim Rimljančići vabe iz kese ludu svietu novac. Treći trak njihova svietlila jest nauk: da prava vjera jošte nije obretena, već se ima čekati, dokle ju obretu prosvietljenici. To jim je glavna luč prosvjete.

Što jim je napredak?

Čovjek, čedo zemlje i postali samo za zemlju, ima razkidati verigé i oprostiti se skroz crkve, te zato u čistih državnih učionah zavrnuti se prema duhu vremena, oraśpati i ugladiti u njih, pak zatim da izuči životni ili krušni nauk. Kada tu učionu svrši, neka ide s trbuhom za kruhom, kamo bolje znade, neka živе i živjeti dade, neka snuje i mudruje, a nemari ni za Boga ni za vraga. Na javi neka si čuva pošten glas, a na samu neka radi, što ga je volja i do šta mu dotiče vremena i novca. K tomu ima se zauzeti i za obćenito dobro: pristati u kakovo družtvo ili skupštinu, raditi o pučkoj prosvjeti, djecu za sviet poganski odgojiti, te sve tako ravnim putem napredovati, dokle mu mračna smrt neutrne prosvietljenu glavu.

Zna se, da su ove tri rieči: prosvjeta, napredak i sloboda geslo slobodnih zidarah, te da su njim uviek na jeziku i u peru. Pobožnoj njekoj kršćanki bješe sudjeno poći za ovakova čovjeka. Od suviška srca sborila njemu usta, te bi mu svaki čas praskale hvastave rieči. „Mi (sl. zidari) radimo oko prosvjete puka, obrazbe mu i ćudoredbe. On se mora trći izpod knute okrutne hierarkije, crkve, policije i monarkije; mora se osloboditi verigah praznovjerstva, skrbničtva i samovolje velikašah; neka se uči stati na svoje noge; duh vremena mora i njega obuzeti, prosvietliti — neka bude sam svoj gospodar. Naobraziti ljudski rod, to je naša zadaća, naša svrha, naša slava!“ Tudier mu prekide rieč gospodja: „Dà, dà . . . liepi ste mi ljudi; zato sam ja i morala sbog te klete prosvjete već petu služkinju protjerati iz službe.“

Napreduju ovakovi naprednjaci; ali sebe i sviet na koncu rivaju natrag. Bez prestanka mute pojmove i zamršavaju; prečinjaju se kano da udaraju na laž, bludnju, zlorabu, praznovierstvo; nu lažju i zlorabom, a svaki udarac naperen jim je u srce crkve i kršćanstva; podmeću puku i mladeži novine, knjige i spise, što mu na polak očito, a na polak potajno truju vjeru i ćud; pod liepim imenom sklapaju družtva, uredjuju svečanosti, zabave i običaje, te njimi odvraćaju od crkvenih sastanakah, svečanostih i običajah; obružuju vjeru, crkvu i službenike joj, te što ikad i gdje mogu naći ružna, sumnjiva, brižno sabiru iz svih vremenah, pak to liepo prenačinjeno, protumačeno i naslikano dižu u vis. Zaključak tada sliedi sam od sebe: Takov je svaki — takovo je sve! Kano krtovi ruju bez odmora i podkapaju ugled crkvi i državi; uz to pako najveći su sámi silnici, netrpe prigovora, već hoće u svem sliepu pokornost. Rušiti, to jim je napredovati, a srušiti sve, vršak napredka.

Što jim je s l o b o d a? Sestra opisanoj prosvjeti i napredku. Sloboda jim stoji u razuzdanosti, drzovitosti i samovolji; u opornosti svakoj vlasti i prkositosti; u preziranju svakoga zakona, u mržnji na svakoga i progonu, tko se usudi drugčije misliti, nego što misle oni. Svoga mile i dižu, a jao si ga od njih svakomu, tko s njimi nedrži te nepuše u istu tikvu. Neima načina ni oružja, makar i ružna i sramotna, kojega se nebi latili, ako znadu, da se po njem mogu dokučiti svrhe. Baš oni, koji mrzkim ježuitom spočitavaju načelo: „Finis sanctificat media,“ doista protivno zakonu Božjemu i crkvenomu, drže se u svem toga načela sami. Sve je njim dobro, kad valja primiti te uhvatiti u mrežu kojega proselita, osobito pako koju krunjenu ili kruni blizu glavu, naime pogoditi jim taštu slavu te zamamiti laskavim naslovom „meštra lože.“ Njim to mnogo valja; jer tim munjovodom odvrate striele vladine od sebe i od svoje gradje. Do istine, kad bi jim sl. zidari dali pravo zaviriti i u skrovne tajne družtva i u pravom licu pokazali Mazzinijev program, tada jim ne samo da nebi pružili desnicu, već bi svom snagom udarili na nje kano na najljućega neprijatelja crkve i države.

Sloboda, liepa rieč! sloboda, uzvišena rieč! sloboda, nebeski dar! Ali gdje da ju nadješ? Sigurno ne kod onih robovah, koji svojima ustima ovu svetu rieč onesvećuju; ne kod onih, koji ju misle steći bez Boga i vjere; ne kod onih, koji vojuju proti Isusu i njegovu evangjelju kano tobože duševnom robstvu, a vrat ulažu u jaram svojih i tudjih strastih. Najmanje su slobodni i najkašnje će slobodu stići oni, koji se grade slobodnjaci, te koji naumiše sviet osloboditi šeširi, crvenimi rubčići oko vrata i vrpcami stanovite boje. Najmodernijim biljegom slobodnjačke težnje postade lanac s mrtvačkom glavom na dobnjaku tako debelih karikah, da bi mogao njim zavrieti kola. Lanac s mrtvačkom glavom jest ostvarena ona bojna klika: „Smrt ili Rim!“ Objesio ga svim vitez crvenkošuljac na Kapreri. Kakovi su to vitezovi, pokaza godina 1849., kadno je jedna četica urednih i uvježbanih vojnikah razgonila po veliku vojsku ovakovih zanešenikah i mahnitašah. Junaci su to u pivarah i krčmah, u skupštinah, plesalištih i na šetalištih. — Drugčije lanac s mrtvačkom glavom dobra jim je oznaka: jer su svezani za lanac žestokih strastih, a život jim je veriga do verige ludorijah i zlih činah, dokle jim vlastita glava nepostane, reko bih, mrtvačka lubanja, iz koje progleda strah i očajanje. — Ako sv. otac tako dugo bude sjedio na stolici Petrovoj, dokle ga iz Vatikana neprotjeraju ovakovi junaci i predobe angjel-grad, to će moći doživjeti Matuzalemove godine. Njim neće biti ni mesa ni kosti, a nasljednik Petrov sjediti će na svojoj stolici, bilo pod kojim god imenom. Da jim lubanja nije pripeta za stoveružni lanac strastih i opačinah, to bi morali bili naučiti iz povjestnice od osamnaest vjekovah, koliki, kakovi i kako su junaci vojevali proti stolici Petrovoj — svakako jači od današnjih; ali u ludo.

Eh! lahko je psovati; ali kaži nam, što ti razumievaš pod prosvjetom, napredkom i slobodom? Dobro: Prosvjeta prava jest znanost ona, za kojom je uviek išao zdrav um ljudski, i o kojoj vise sve ostale znanosti, naime: Tko je sve stvorio i zašto? Od kuda si čovječe? tko si? zašto si? i što te čeka? To je prava prosvjeta: poznati podpuno i bistro Boga i njegovu svetu volju, podpuno

i bistro poznati postanak i zadnju svrhu čovjeka. — To je prava prosvjeta: poznati sam sebe do dna uma i srca, poznati si tielo i dušu, duševne bolesti, zametak jim i liek; poznati zlo i dobro, te ravnim putem iti za duševnim mirom, u miru za Bogom i vječnim mirom. To su glavni traci prosvjete prave, velju prave, jer su traci samoga vječnoga svjetla, te nam razsvjetljuje sve ostale znanosti ovoga života. Bez ovoga svjetla mrak bi bio u svietu; slaba ga bo luč ljudskoga uma nemože naknaditi.

Što je napredak? Nam pravi napredak stoji u tom: da čovjek dnevice biva boljim, kriepostnijim, Bogu milijim i pred njim zaslužnijim; da od dana na dan trsi se boljma usavršiti, te dosljedno opirati se protinbam savršenstva. Iz ovakove težnje za napredkom provire napredak u svakoj struci koristnoj za život vremeniti i vječni. Uvidješe to pogani zdrava uma; reče to početnik kršćanske vjere i prosvjete; — toga će se načela držati sve glave, kojim je napredak sbilja na srcu.

Što je sloboda? Slobodan je samo onaj, koj se je po Isusu Krstu dao dovesti na slobodu polag vlastitih njegovih riečih: „Istina će vas učiniti slobodne.“ Slobodan je samo onaj, tko primiv objavljenu istinu obdržava Božji zakon; slobodan je samo onaj, tko je gospodar sam sebi, te vlada sklonostmi i strastmi svoje naravi; tko se umie riešiti svega, što ga k zemlji priteže; tko prezire sve a i kloni se svega, što bi mu čast kao čovjeka i kršćana potištilo i okaljalo; u koga uviek ima toliko ponosa, da za sve blago nebi dao uhvatiti si vrata u jaram grieha. Slobodan je svaki vjeran sluga Božji, učenik i nasljednik Isusov. Dàkako od početka jurve vidjela se je svietu ovakova sloboda ludorijom i robstvom — takova se sloboda od početka nesviknu svietu. Ali do današnjega dana niti je on izmislio niti će izmisliti drugi put do slobode.

Prosvjeta, napredak i sloboda u ovom smislu gdje se vije na stiegu, pod taj ćemo i mi, bilo u kojem god obliku — u kojoj god struci.

(Konac će sliediti.)

Enciklika od 8. Prosinca 1864.

(Iz spiska Feliksa Dupanloupa, biskupa orleanskoga.)

(Dalje.)

II. Kriva tumačenja i prava načela.

Bilo na vašu, kažete mi; papa radi prema svom pravu, prema svojoj dužnosti, prema svojoj zadaći, a ova je zadaća veličanstvena; ali papa pretjerava, zahvaća preko svoga zvanja: osudjuje, što nevalja osudjivati.

Čudim se doista smjelosti ove gospode, koja tako lasno sebi prisvajaju nepogrešnost, odričući ju papi i crkvi!

Ali prestupimo na njihovo polje, pa buduć nas izazivlju na mejdan, prispodabljat ćemo za čas medju sobom zakone tumačenja, štono bi se prema zahtjevom pravednosti ovdje uporavit bili imali, s tumačenji, koja su si dopustili. Tada će se ukazati, do kolikoga stupnja bje u ovom važnom pitanju povriedjeno svako nježnije čuvstvo, i do kolike prekomjernosti dadoše se ljudi zavesti!

Molim čitatelje, da mi to oproste, ali to je potrebito; pravda i pravica hoće, da ovdje bar njeka načela tumačenja predložim, koja na napadaje na encikliku odgovaraju, načela, koja su tako krivo shvaćena, kako i doslovni smisao riečih.

Prije svega reći mi je, da nespada na dužnosti novinarah, da budu bogoslovi; ali kada se tko gradi sudcem, tada je najmanje dužnost svakoga, da granice svoje nadležnosti neprekorači.

Bilo bi čudnovato, kad bi se ono, što je u najneznatnijih stvarih znakom neoprostive nerazboritosti, u najsvetijih stvarih držalo kao da nije ništa, a osobito kad bi bilo prosto u vjeri odlučivati o stvarih onim, koji o njih ništa neznadu. Negledeć na izvraćanja, — ima-li tko medju ovom gospodom i njihovimi čitatelji, koj nebi o papinskom činu konačnu presudu bio izrekao, niti nepomisliv na to, da si bar za časak stave pitanje, jesu-li nadležni?

Zna-li se u svietu, što strogo uzamši sliedi iz koje osudjene stavke? Ili nije-li to, gledeć na presudjivanje, kojim su papinske osude pretjerivane, najvećoj česti onih, koji su o enciklici pisali, sasvim nepoznato? Mnogi će se jamačno u čudu naći, kada jim spomenem načela, štono su počela ne samo bogoslovja, već i logike. N. p.:

Jedno od najobičnijih pravilah tumačenja jest, da osuda koje stavke, štono je kano kriva, pogrešna, dà i krivovjerna zabačena, neuključuje u sebi neobhodno i tvrdjenje **p r o t i v n e** vjete, što bi često mogla druga pogreška biti, već izključuje samo tvrdjenje **p r o t u s l o v n e** izreke.

P r o t u s l o v n a izreka jest ona, koju osudjena stavka naprosto izključuje, a **p r o t i v n a** ona, koja preko ovoga jednostavnoga zanijekanja ide dalje.

Pa gle, na ovo svagdanje pravilo, kako se čini, nisu ni iz daleka mislili ljudi kod neprijatnih onih tumačenjah, kojim bje izvržena enciklika i prilog osudjenih stavkah.

Papa osudjuje stavku: „Slobodno je odreći pokornost zakonitomu vladaru“ (Prop. 63.). Prema tomu pričinjaju se njeki, kao da se odtud ima zaključiti, da po papinu nije nikad prosto odreći pokornosti, nego da se svagda vrat pod volju vladarevu skučiti ima. Tim se prelazi jednim skokom na krajni kraj **p r o t i v n e** tvrd-

nje, te se potvara namjestnik Isukrstov, kao da posvećuje najsuroviji despotizam i robsku pokornost napram svim hirom kraljevah, što bi ubijalo najuznositiju slobodu, najsvetiju slobodu duše.

Pa to se hoće da je papa potvrdio!

Tako je drugo početno pravilo tumačenja, da valja gledati, je-li osudjena stavka obćenita i neograničena; jer u tom slučaju može biti, da je takova stavka samo radi svoje obćenitosti, radi svoga previše bezuvjetna sastava zabačena.

Evo primjera: „Tako zvano načelo nepačanja ima se ustanoviti i obdržavati“ (Prop. 62).

Zar je ovom osudom papa htio reći, da se bez razbora i razloga svagda ima intervenirati? A tvrdite-li vi s vaše strane, da se nesmie nikad intervenirati?

Rieč u jednu, je-li bila papina namjera, da pačanje ustanovi kao bezuvjetno i sveobće pravilo?

To tvrdit bila bi smiešna nepodobština!

Pa ipak se ova gospoda neustručavaju na svaki način pisati: ja sam čitao „kako papa načelo neintervencije očituje krivovjerstvom.“

Intervencija kako i neintervencija nemogu biti bezuvjetnim načelom.

Papa samo hoće, da se nepačanje nepodiže na obćenito načelo, koje bi se kao aksiom medjunarodnoga prava svagda smatrati i obdržavati moralo. To je jedino pametno.

Takovo pravo bilo bi svakako jako novo! A jedali se ono, dà i u naše doba poput načela rabilo?

Pačanje kao i nepačanje jest postupanje, dobro ili zlo, pravedno ili nepravedno, mudro ili nerazborito postupanje, što zavisi o slučaju i okolnostih. Ali pravi politik nenazire u njih nikad načela. Neima vlade, koja bi uzela na se, da radi poput Don Quixota; a nebi-li bilo često isto tako nepolitično i okrutno barbarstvo, kad bi se htjelo svim narodom silom narinuti poput načela, da prekrštenih rukuh nesmiju se u ništa pačati, dočim u užasnih bratomorskih ratovih krv potoci teče? Pa zar bi bila tolika grehota, kad bi n. p. Francezka i Englezka bile u Americi posredovale, da se učini kraj mrcvarenju, u kom je više miliunah poginulo? A šta učinismo mi u Meksiku? Šta učinismo u Kitaju, u Krimu, u Italiji? šta bi se u Poljskoj bilo moglo učiniti?

Potvarajte, grdite papu, dok vas je volja; poviest će ubilježiti kao novu zaslugu papinstva, koju mu ima priznati Europa i svekoliko čovječanstvo, što je, koliko je moglo, zapriečilo, te ovo barbarsko propuštanje, koje vi neposredovanjem nazivate, nije u devetnaestom vieku kao načelo prešlo u medjunarodno pravo.

Drugo je opet pravilo tumačenja i zdravoga razuma, da se svi izrazi koje osudjene stavke imadu pazljivo proučiti i uvažiti, da se znade, na što se osuda proteže ili neproteže.

Pa evo čini se, da lahkomišljenost novinarah i obćinstva nije na ovo toli prosto i bjelodano pravilo nikakov obzir uzelo. Mogao bih za to navesti 20 primjerah.

Tako osudjuje papa stavku: „Rimski papa može i ima se s novovječnom civilizacijom pomiriti i podudarati.“

Dakle, tako se zaključuje, papa sam se očituje nepomirljivim neprijateljem novovječne civilizacije.

Sve, štogod spada k novovječnoj civilizaciji, sve je to, po glasu crkvi neprijateljskih novinah, papa osudio.

Ovakovo tumačenje prava je ludovet.

Rieči, na koje bi se ovdje bilo pazit imalo, jesu „pomiriti i podudarati.“

Na onom, što naši protivnici označuju neopredieljenim i obćenitim imenom „novovječne civilizacije“ ima dobra, indifferentna i zla.

S onim, što je u novovječnoj civilizaciji dobro, ili indifferentno, netreba da se papa pomiruje; to reći bilo bi nepristojno i uvredljivo, kao, kad bi se reklo kojemu poštenjaku: „pomiri se s pravednostju.“

S onim, što je zlo, neima i nemože se papa izmiriti i podudarati; to zahtievati bilo bi grdobno.

Pa evo to vam je prosti smisao 80. stavke, na koju ću se još povratiti.

Upravo tako stoji u istoj 80. stavci s drugimi isto tako neopredieljenimi i obćenitimi riečmi „napredak i liberalizam.“ Što je na ovih riečih i stvarih dobra, papa nezabacuje, što na njih nije ni dobro ni zlo, s tim se on neima baviti, što je na njih zlo, to osudjuje po pravu i dužnosti svojoj.

Medjutim bijaše vrieme, krajno vrieme, da se svietu pokaže, kako ga stanoviti ljudi varaju i zavode ugodno glasećimi, neopredieljenimi izrazi, pod kojimi uz dobro sakrivaju i razprostiru kobne, duševne, vjerozakonske, ćudoredne, političke i socialne zablude.

Evo još drugih pravilah: Kod tumačenja osudjenih stavkah valja paziti na sve izraze, i na najmanje njihove postupice; jer često leži pogreška baš u tih postupicah, u jednoj rieči, koja jedina čini zabludu. Bezuvjetne i odnosne stavke valja dobro razlikovati; jer što se u načelu (hypothesi) može dopustiti, bit će često pogrešno u posebnom slučaju (thesi).

Dalje ima dvoznačnih, opasnih stavkah, koje se mogu osuditi samo radi toga dvoumlja i radi kriva shvaćenja, komu bi mogle povoda dati, premda mogu sadržavat i dobar smisao. Napokon ima stavkah — a u syllabu više je takovih — štono su samo u smislu svojih početnikah, a ne u absolutnom smislu od teksta odlučenih riečih osudjene itd.

Molim čitatelje svoje, da mi oproste sve ovo bogoslovje, no treba je bilo opomenuti na načela u vrieme, kada u Francezkoj (i drugdje) tisuće muževah, dà i

istih ženah već više tjedanah od jutra do mraka govore o bogoslovju, neznajući o njem gotovo ništa.

Mogli bi njeki ljudi velikoga svieta prigovoriti, da je bogoslovje hitro i domišljato! Kakovo je to razlikovanje! Dà sbilja u bogoslovju, u filozofiji kao i pravoslovju prave se mnoge razlike, jerbo se sbilja u pitanjih glede prava mora mnogo razlikovati, te bi u protivnom slučaju nastalo mnogo smetnje i zabune. Istina ima nebrojenih postupicah i suvrstih, a ove postupice i suvrsti valja znati razlikovati, ili se u to nepačati. Pa uzamši stvar dobro, sve ove razlike nisu no oprezne naredbe, koje rabi bogoslovje, da se ljudi neosude, da dušam našim prištedi pogibelji a nezabaci, što se nesmie zabaciti. To je nastojanje branitelja za svoga branjenika, a taj branjenik, gospodo, to ste vi i ja. Nebudite nezahvalni!

Nek mi bude prosto spomenuti još njeke primjere o stavkah, kojih je osuda čudnovato razumljena, jer se na sve zakone tumačenja zaboravilo, ili su se ovi krivo rabili, ili da bolje rečem, jer su ljudi bogoslovne formule, štono su kratkimi, učenimi školskimi izrazi sastavljene, neponjatnim lahkoumljem čitali onako, kako običaju novine i romane čitati.

Tako, da ostanem samo kod ponajglavnijih stvarih, stoji u enciklici i stavka o slobodi bogoštovljah.

Ovu su stavku tako tumačili, da u ovaj par polovina Francezke misli, da je papa sbilja osudio vršenje svakoga drugoga bogoštovlja, osudio ustave svih gotovo europskih državah, štono dopuštaju slobodno vršenje bogoštovlja, pa da dosliedno neće više biti slobodno zakleti se na ustav naše zemlje.

Sada evo navodim ovu stavku, koje bezuvjetni i pretjerani značaj udara u oči.

„Najviše socialno savršenstvo i gradjanski napredak zahtievaju neobhodno, da ljudsko družtvo bude uredjeno i upravljano, neuzimajuć na vjeru više obzira, nego-li da je u obće niti neima, ili nečineć bar razlike medju pravom i krivom vjerom.“ (Enc.)

Može-li se ozbiljno zahtievati, da pristanemo uz ovako bezmjernu stavku? Pa kad ju papa osudjuje, kako bi se imala nazvati logika, u koje ime bi se htjelo zaključiti, da tim osudjuje i državni ustav, u kom se gradjanska snosljivost i sloboda različitih bogoštovljah dopušta?

Nu na ovu stvar još ću se vratiti; prevažna je, pa s toga moram podpunu svoju misao o njoj očitovati.

Sloboda štampe! Evo nove tužbe, štono je biesnu viku proti enciklici pobudila.

I ovdje opet neporazumljenje, jer ljudi ili nisu čitali, ili nisu pravo čitali.

Ova osudjena stavka glasi u izvorniku ovako:

„Jus civibus inesse ad omnimodam libertatem nulla vel ecclesiastica vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus quoscunque sive voce sive typis sive alia ratione palam publiceque manifestare ac declarare valeant.“

„Svi gradjani imadu pravo na podpunu neograničenu slobodu, da govorom ili tiskom ili drugim kojim načinom svoje misli, bile kakove mu drago, mogu izjaviti i očitovati, a da ovu slobodu nemože niti koja duhovna niti svjetovna vlast ikako ograničiti.“

Papa kaže, da je ova tvrdnja pogriešna, pa ide još tako daleko, te oštrim izrazom Grgura XVI. veli, da je to bezumlje.

I mi to kažemo, i kazali bismo svi, i da papa toga rekao nije. Svaki pametan čovjek, bio koje mu drago nabožne i političke vjere, kazat će to s nami, i kazat će s isto tako oštrimi izrazi, kako i mi.

Pa kad bi se, da pomislimo na nemoguće, slična stavka preobratila u zakonski predlog, mislite-li, pitam vas, da bi se u Europi ili gdje na svietu našao ministar, koj bi se ovako formulirani zakon usudio predložiti? da bi se našao parlament, koj bi ga primio, vladar, koj bi ga potvrdio!

Doista, ako je to uzor slobode, napredka i prosvjete, tada moramo, hvala Bogu, priznati, da smo od njih još jako udaljeni, a ja toga nežalim. Šta bi postalo od družtva, gdje bi se ovakova sloboda uvela u porabu?

Naučite se bar čitati!

Kaže se dalje, da se papi hoće pačati u svjetovne stvari.

Zašto? Gdje?

Papa osudjuje nauke, već često zabačene, koji položaj crkve, ove kćeri nebeske no na zemlji živuće, krivo shvaćaju i zaboravljaju, da se duhovno sa svjetovnim u mnogih točkah stiče, i koji bi radi toga crkvenoj vlasti htjeli odreći svaki zakonotvorni i upravni ugled, čim ide o stvari, štono se iole odnose na svjetovno, dapače htjeli bi joj zaniekati i pravo, da svoje naredbe kanoničkimi cenzurami uvodi u život.

A odkada bila bi crkva, velika ova učiteljica ćudoredbe i vjere, izgubila pravo, da sviestim svoje djece propisuje „pravila“ za porabu svjetovnih stvarih?

A nije-li svakomu pazljivomu i razborito mislećemu čovjeku jasno, da je crkva svojom nepobitnom vlasti, što ju je dobila, da naime što se tiče ćudoredja nauča, odlučuje i upravlja, imala jako moćan i pravedan upliv na poredak i hod ljudskih odnošajah i poslovah s istoga svjetovnoga gledišta. Pa kada se ovaj upliv nerado vidi, kada se visoka, Božja vlast, od koje dohodi, u naše doba prečesto krivo shvaća, to će, da negovorim o sadašnjosti, pokazati budućnost, jeda-li to čovječanstvu služi na veći spas!

To je njekoliko primjerah krivih tumačenjah. Prelazim preko njih i drugih još krupnijih. Nitko neočekiva od mene, da napišem cielu knjigu.

(Dalje će sliediti.)

Svibanjska pobožnost.

Štovatelji Marijini, nezadovoljni tim, što su Bogorodici posvetili jedan dio dana trokratnim opetovanjem pozdrava angjeoskoga, jedan dio svakoga tjedna njenomu počitanju posebice namienjenom subotom, jedan dio mjeseca svetkujuć jedan ili više Marijinih blagdanah, htjedoše Mariji žrtvovati i dio godine, naime cio jedan mjesec.

Oko sriede prošloga stoljeća počeše u rimskom kolegiju družbe Isusove sudjelovanjem rektora Mazzolaria tečajem mjeseca Svibnja obdržavati svagdanje pobožnosti na čast Mariji. Na skoro povedoše se za ovim primjerom ostala po svoj Talijanskoj razprostranjena učilišta istoga reda, tako da se u svakom razredu pred nakićenom u to ime slikom ili oltarom Marije vršila napram njoj pobožnost. Iz učionah predje ova pobožnost u nabožne zadruge, a od ovih u crkvu; za kratko prekrili svukoliku Italiju. Iz Italije razprostre se po Francezkoj, u kojoj je tako obćenito zavladala, kako možebiti u nijednoj drugoj zemlji; iz Francezke dodje u Njemačku. Sada je po svem katoličkom svietu mjesec Svibanj Mariji posvećeni mjesec. Paće u iste kuće udomi se ova pobožnost, dočim ciele porodice pred liepo urešenom slikom Majke Božje vrše svoju domaću pobožnost. Pobožnost svibanjska jest jedan od najkrasnijih spomenikah boguljubnih čuvstvah napram Mariji. Crkva, budući vazda spremna na svako razumno pobožno djelo, izrikom je ovu pobožnost odobrila, pohvalila, svakomu na učestvovanje preporučila i blagom svojih milostih obdarila.

Kao što bijaše milocudna i plemenita misao, da se Mariji osobitim načinom prinese na štovanje cio mjesec, tako je srećan bio i izbor mjeseca Svibnja. Svibanj je najkrasniji i najugodniji mjesec u godini; nije-li Svibanj mjesec ufanja, kada se ciela narav probudi kao iz duga sna, te se svimi uresi kao na kakov veliki blagdan nakiti, kada najkrasnije cvieće natječuć se cvate, odišući najugodnijim miloduhom? Kako dakle dolikuje, što je posvećen Mariji, koja je majka liepa ufanja, najkrasniji poljski cvietak, otajna ruža nebeske ljubkosti, nepokaljani lier medju trnjem, svakim cviećem milosti izkićena i miomirisna greda, raj krasote i plodnosti.

Pa jer je Mariji, našoj nebeskoj materi, to najmilije, što je nam djeci najspasonosnije: koj drugi mjesec bio bi izbor i zapasti mogao? Jer tko neznade, da je najljepši mjesec proljeća i najopasniji za mladež, da baš u ovo doba godišta njenoj najkrasnijoj mladjanoj cvatnji priete najveće pogibelji, dočim milinje i dražesti proljeća griešnu pohotnost ljudsku lasno pobudjuju, i na putene naslade silno mame? Neuči-li izkustvo, kako mnogi, mjesto da povodeć se za prirodom ustanu na nov život, te se nakite cviećem krieposti i rode plodovi svetosti, usuprot prvence povraćajuće se godine griešnim nasladjivanjem oskrvnjuju, te tako najnadobudnije biljke izgubiv lišće i cvieće obumru? Dà proljeće, u području prirode vrieme obnove i uskrsnuća, u području milosti za mnoge je vrieme propasti. Ova pogibelj bijaše i jest glavni razlog, zašto se ljudi u ovaj mjesec utiču k onoj, koju nas uči crkva štovati i zazivati kao Majku Božje milosti i kao Djevicu svih djevicah. Ljubka svibanjska pobožnost ima biti sredstvo, da se dražesti proljeća, s kojih čistoća mladeži toli lasno postrada, učine bezazlenimi. Jer dočim djeca ovoga svieta, nakićena prvenci proljeća te miloduhom svibanjskim odišuća traže pogibeljne i griešne zabave, skupljaju se djeca Marijina svednevice pred oltarom svoje majke, da se čestim drugovanjem s najčistijom od čistih obrane od neurednostih proljeća, te joj prikažu, što su svietu i putenosti otela, a tako mjesec, koj bi se mjesecom napastih i zavedenjah mogao nazvati, obrate u mjesec spasa i blagoslova.

Prije svega pristoji se kršćanskoj mladeži, da se približuju djevičanskomu žrtveniku Marije, te čini kanoti dvor i pouzdani obiteljski krug ove kraljice matere, koja osobito želi, da ju omladina štuje i ljubi.

Dopis.

U Lipovljanih dne 13. Svibnja 1865. Opet otidje s obzorja zemaljskoga jedan vriedni član katoličke crkve! Opet ugasnù svjetnjak, koj bijaše na visoku postavljen, da svietli kršćanskomu puku! Opet usnù u Gospodinu vjerni sin domovine! Svaki čas čujemo u viestniku crkvenoga ovoga glasila, kako je smrtna kosa pokosila sad ovoga sad onoga svećenika. Evo i u naše strane dohrli, te nam zada veliki udarac. Preminu velč. g. župnik lipovljanski Gjuro Jerković, i preseli se u vječnost zamieniv zemaljski život s vječnim. U koliko je piscu ovih redakah iz pokojnikovih ustih poznat život njegov, hoću da ga na kratko nacrtam.

Pokojnik rodjen bijaše u Pakracu god. 1793. od gradjanskih roditeljah, koji ga kršćanski odhraniše. Narodne učione svrši u svom rodnom mjestu. Budući već dječakom obljubio znanosti, zato se silom ote svojim roditeljem, te otide u Požegu, da uči gimnazijalne škole. Zarana izgubi svoga otca, a mati mu se brinjaše za njegovo uzdržavanje. Jerbo se uviek odlikovao u školi što naukom, što dobrim svojim ponašanjem, steče dopadnost jednoga vlastelina, imajuća imanje kod Kutjeva, — gdje mu poslie smrti otčeve i mati udata bijaše za pekara — a taj ga vlastelin podupiraše. Svršiv dobro u Požegi nauke gimnazijalne, odluči se posvetiti svećeničkomu staležu, te otidje u Zagreb, gdje bude i primljen za pitomca u sjemenište. S dobrim uspjehom i ovdje svrši mudroslovne i bogoslovne nauke. Zaredjen u misnika poslan bi za duh. pomoćnika u svoje rodno mjesto, gdje samo 16 mjesecih kao takov pastirovaše.

Izprazni se župa daruvarska, kamo njega duhovno poglavarstvo posla za upravljatelja, gdje 7 ili 8 godinah kao takov upravljaše župom. Od ovud kao takov otidje u Jelensku, i tu postade župnikom, i sprovede tu 22 godine. Od ovud na prošnju svoju bi premješten u Štivicu, mjesto gradiške pukovnije, gdje 12 godinah djelovaše. Od ovud postade župnikom u Lipovljanih, i tu kao takov proživi 4 godine danah. Pokojniku manjka još nješto više od godine, te bi bio i petdesetgodišnjicu svoga misničtva obslužavao, čemu se je radovao, i što je očekivao, da se nije svidjelo providnosti božanskoj drugčije odrediti.

Po pripoviedanju pokojnikovu i čuvenju od drugih, a i vidjenju mogu reći, da je bio revan svećenik. Za crkve se je svagdje brinuo, da se urese i poljepšaju. Dokaz njegove ove revnosti jesu sve crkve, gdje boravljaše. Da napomenem Štivicu. Ondje po nagovoru njegovom bje postavljena ura u toranj, bijahu 3 kapelice sazidane. U Lipovljanih pod njegovim rukovodstvom opasa se crkva tvrdim zidom, u koje obsegu i pokojnikovo tielo sada počiva i dvie se kapele u župi podignuše. Ali ne samo za crkve on se brinjaše, već i za sgrade, koje spadahu k župnom stanu, da se poprave. Za kratko vrieme u Lipovljanih njegovim nastojanjem popravljene su njekoje sgrade, a bašća je liepo ogradjena. Bašću krasno uredi, da joj treba ravne tražiti. Pokojnik sám mi višeput veljaše: Ja bih tako radio i nastojao, kad bih znao, da bi i sutra umrieti morao. I sjegurno do posljednje svoje moći i krieposti radio je tako.

U družtvu bijaše ugodan, veseo i mio, i rad je boravio, gdje su se drugi veselili. Sa svakim je gledao da u ljubavi i slogi žive. Odtuda i privrženost svjetske gospode prama njemu. Ako i bijaše kadkada pravedno razljućen, to trajaše kratak čas; za osvetu neznadijaše. Bio je krotke inače i blage ćudi. Gostoljubivost bila je u njegovom domu, kakovu riedko gdje nadješ. K njemu su se rado svraćali gg. generali i štopska gospoda. Koj je jedanput bio kod pokojnika, rado se je i drugi put svratio, kad ga je put k njemu naneo. Da ga je nj. c. kr. veličanstvo uslied njegovoga zaslužnoga djelovanja imenovalo začastnim kanonikom, za tu radostnu viest on nedozna više; ali je ipak to naimenovanje očekivao, jerbo je pred smrtju pitao, je-li šta došlo u „Katol. listu“ o tom naimenovanju? Pokojnik se nije tomu veselio radi kakove slavičnosti, nego jedino radi toga, što su se pripoznale njegove već davno stečene zasluge. — U ostalom ljubio je i cienio od svega srca domovinu svoju i svoj jezik narodni. Štovao je i tudje, ali svoje najviše.

Pokojnik već od pokladnih praznikah bijaše sjetan neveseo. Čas se na ovo, čas na ono potužio radi zdravlja. Valjda su mu moći malaksavale. Od cvietne nedjelje pako počeo se sve bolje tužiti, dok napokon poslie trodnevnoga u postelji bolovanja na uzmi plućah neizpusti dušu primiv prije pobožno svetotajstva umirućih. oddan sasvim u volju Božju i razpoloživ svojim zemaljskim imetkom. U noći od 10. na 11. ovoga mjeseca poslie podne ob tri četvrta na 1 sat predade dušu Gospodinu.

Dne 12. o. m. bijaše pokopan okolo 5 satih po podne. Izprati ga veleč. g. podarcidjakon gradiškoga okružja Stjepan Muzler uz podvorbu vel. gg. župnikah Antuna Kožića i Mije Mikića, u prisutnosti dvijuh stranjskih podarcidjakonah i 5 drugih svećenikah. Posliednju mu čast izkazaše i svjetska gospoda. K pokopu dojde poglaviti g. Major Dragutin Taš iz Nove Gradiške, bivši osobiti prijatelj pokojnikov, koj i bandu za sobom dovede, koja izvadjaše žalobne poputnice prigodom pokopa. Nazočna bijahu dva c. k. satnika i dva častnika i ina gospoda. Dojdoše takodjer gospoda iz bližnjega nam susjedstva Kutine. A i mnogobrojni domaći puk sakupi se, premda bijaše radni dan. Školska djeca iz župnih učionah poredana idjahu i pobožno se moljahu. Tielo nosjaše 6 vojnikah. Poslie kratko vrieme trajućega provoda donese se tielo u župnu crkvu, gdje se „Libera“ odpjeva, a poslie toga stupi vel. g. župnik novski na propovjedaonicu te reče pogrebno slovo, koje razžalošćivaše svako srce još većma, i ganu do suzah. Govornik reče od prilike:

Pametni i mudri ljudi kažu, da je u mnogih slučajevih najbolji mûk. Jer komu će se čovjek potužiti? Ako čovjek ljudem kaže svoju tugu i bol, mnogi će reći: a šta je meni stalo do tvoje tuge i tvoje boli? Drugi će se hiniti i reći, da ga sažaljuje, a pomoći mu nemore. I ja bih najvolio šutiti i bol u svom srcu zatvoriti, da nevidim tielo onoga, koj je na slavu Božju i spasenje dušah mnogo godinah djelovao, koj je bio brat bratu, prijatelj prijatelju, dobročinitelj sirotam, pastir pravi ovcam, koj si je tolike već prije zasluge stekao, da ga je okrunjena glava vriedna našla, te ga imenovati blagoizvoljela začastnim kanonikom, da nevidim vas ovdje dragi župljani okolo tiela njegova ovako sakupljene. Poznam po tom, da ste ga ljubili, da ste ga cienili, jer ste došli, da mu izkažete posliednju čast. I kako nebi? On bijaše, koj vas u istinah vjere podučavaše, koj vam nebesku hranu podjeljivaše, koj vas u nuždi i težkih časovih svjetovaše, koj vas na put krieposti svraćaše a od krivice odvraćaše, koj vas u Isusu primaše i preporodjivaše. A što je i ljepše, nego nauk davati, nego svjetovati, osobito kad to biva s kršćanskim zakonom, štono je temelj svega dobra i svekolike sreće!? Zato kršćani bogoljubni! imajte ga uviek u uspomeni svojoj, jer čim je nastupio ovu župu, zaprisego je za vas i vi ste š njime u posebnoj svezi. Nemojte reći, kako sviet veli: Pa ako je umro, neka je, doći će drugi na mjesto njega, — jer bi to bila golema nezahvalnost, kojom bi i sebi škodili. Jer tkogod drugi dojde, on će si misliti i reći: Ako momu predšastniku to činite i meni ćete tako činiti, šta mu drago ja radio. A i pokojni vaš župnik, koj je tako dobar bio, koj vas je [illegible] dobrim izgledom

vnm prednjačio, koj je prije svoje smrti primio sakramenat naredjen od Isusa za okrepu, posliednju borbu i spasenje dušah, jest, kako si misliti možemo, kod vječnoga Boga; on zna naše potreboće, i on će ih predstaviti kod prestolja Božjega, on će se za nas moliti.

Buduć da mi ipak nismo sudci, niti pravo znati možemo, nisu-li koje mane ostale na njem, — jer kako veli kraljevski prorok: „Ako na slaboće i mane moje o Gospodine gledao budeš, tko će obastati?“ — a dobra djela pomažu mrtvim, jer smo u sdruženju i občinstvu svetih, — zato treba da za njega molimo, da ga čim prije Bog oslobodi od mukah, i da ga primi u slavu svoju.

Nedopušća mi vrieme, da obširnije govorim pa velim: Hvala vam poglavita gospodo! koja ste kao prijatelji potrudili se ovamo, da posliednju čast izkažete prijatelju na grobu njegovom. Hvala i vam častna gospodo! koja ste svoje trude uložila, te i iz daljnih stranah ovamo pohrlila, da mu posvedočite bratinsku posliednju ljubav! Hvala i vam župljani! koji ste se u tolikom broju sakupili, da izkažete posliednju ljubav i štovanje vašemu vriednomu duhovnomu pastiru i otcu. — A vi blažene duše, koje ste pod njegovim rukovodstvom pred njim odišle, dodjite mu na susret i privedite ga u dvor nebeski. Ti Isuse pravedni sudče! negledji na malenkosti, nego ga privedi k Otcu tvomu. A mi Tebi štovani pokojniče vičemo: S Bogom dragi brate, s Bogom dobri prijatelju, s Bogom revni pastiru, zadrži nas u uspomeni i moli za nas. Mi iz dna srca molimo: Pokoj vječni daruj mu Gospodine i svjetlost vječna neka mu svietli. Da počiva u miru! Amen.

Poslie obavljenih molitvah i obredah bude mu tielo spušteno u hladnu raku, gdjeno neka počiva u miru do dana uskrsnuća! Još tomu dodajem: Dao Bog, te svi svećenici bili tako ljubljeni i štovani, te je takovo priznanje pratilo do vječnoga počinka.

Rok Vučevac, kapelan.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 3. Svibnja o. g. profesora dogmatičkoga bogoslovja na nadbiskupskom liceju u Zagrebu dra. Dragutina Klemenića, začastnim kanonikom zagrebačkoga prvostolnoga kaptola; prevendara zagrebačke prvostolne crkve i prisjednika duhov. stola Josipa Juratovića i župnika u Lipovljanih Gjuru Jerkovića, začastnimi kanonici zaćesanskoga sbornoga kaptola premilostivo imenovati.

— Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 5. t. m. predstojnici samostana milosrdnih sestarah u Zagrebu S. Ivani Krösbacher, priznavajuć njezino obćekoristno i uspješno djelovanje, zatim učiteljici samostanske djevojačke učione u Varaždinu, Ivani Guštek, priznavajući njeno mnogogodišnje uspješno djelovanje u školskoj struci, premilostivo podieliti zlatni krst za zasluge s krunom.

— Uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup zagrebački Juraj Haulik blagoizvolio je družtvu za podporu siromašnih učenikah na kr. gimnaziji varaždinskoj pokloniti 100 for.

— Hrvat.-slav.-dalmat. dvorska kancelarija imenovala je dosadanjega namjestnoga učitelja vjere na osiečkoj gimnaziji, svećenika Franju Knitla, na predlog preč. djakovačkoga ordinariata pravim učiteljem vjere na istom učevnom zavodu.

— Od 5. t. m. putuje preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer po gradjanskom dielu Sriema, dieleći svetotajstvo potvrde i obavljajući kanonički pregled župah.

Iz Štajerske. Dne 29. Travnja pohara užasni požar s najvećim dielom trgovišta i glasoviti benediktinski samostan Admont, pri čem je i sedam ljudih izgorjelo. — Ovaj veličanstveni samostan mnogo je već nesreće pohodilo. Jedva utemeljen (1074) bje opljačkan; oko 1095. razvali ga do temelja grof C. Berthold; dne 11. Ožujka 1152. izgori do kraja; god. 1292. bje opet oplienjen; to je opetovao god. 1483. nazovi-opat Antun, koga samostanu narinu car Friderik; na 1. Stud. 1777. pohara opet požar jedan dio samostanskih sgradah. Od svih ipak nesrećah, koje snadjoše ovaj samostan, najveća je sadanja, jer njom propadoše sasvim gotovo sve mnogobrojne samostanske sgrade, liepa crkva, čuvene orgulje, znameniti arkiv i bogate prirodoslovne sbirke; samo velika knjižnica bje kao njekim čudom obranjena. Čuje se, da šteta iznosi ½ miliuna, a sgrade da bijahu samo s malom svotom osjegurane.

Iz Češke. Biskup litomjerički dr. August Bartol Hille, kućni prelat i priestolni assistent sv. otca, pravi tajni savjetnik nj. c. k. veličanstva, svećenik jubilarni, umro je u 80. godini života, žaljen od svećenstva i puka, dne 26. Travnja.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuše Gjuro Jerković, novoimenovani počastni kanonik začesanski i župnik lipovljanski, i Josip Basar, župnik bednjanski.

G. Blaž Mračić, kapelan u Kutjevu, postao je tamo župnim upravljateljem.

„ Adolf Petak, duh. pomoćnik, premješten je iz Legrada u Draškovec.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 21. U ČETVRTAK 25. SVIBNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Prosvjeta, napredak, sloboda.

(Konac.)

Reci, da je u objavljenoj istini, u uredbi čuvarice te istine — katoličke crkve — jedini i jak polog prosvjeti, napredku i slobodi; da je crkva najčvršća njoj tvrdjava; razlaži ju i brani s toga gledišta, — zapeti ćeš kod prve izreke. Zašto?

Naše doba jest doba političkih stranakah, te su mnogi ljudi oglušili i oniemili za sve, što neide od njihove političke stranke. Kano kruta sudbina, kojoj se nemožeš namoliti, vlada strančarija i umom i voljom; čovjek skučiv se poda nju prodao je i um i slobodnu volju, te niti se sam može odlučiti, niti sám misliti i ćutiti; jer su mu glavu i srce zaokupile težnje i načela njegove stranke. To je baš najgora nesloboda duševna i ćudoredna našega vremena. Da nije ote maksimom postale strančarske sebičnosti, lahko bi bilo govoriti o kršćanskoj slobodi, o vjerozakonskoj i državnoj slobodi svim katolikom svih političkih stranakah, bile kojega god smjera. Jer makar da su još toliko različite stranke, kad su sve zauzete za jednu glavnu ideju, za sveto, liepo i uzvišeno, za najveći boljak ljudskoga roda: jošte uviek skapča nje sve jaka sveza, te prosboriš-li jim o toj glavnoj ideji, svaka te sluša kano prijatelja i svojina, makar se ni s daleka neslažeš s njimi u misli o državnom i družtvenom životu. Da nije te strančarske sebičnosti, mogao bi govoriti, i to s velikim pouzdanjem, o katoličkoj prosvjeti, napredku, slobodi i onim ljudem, koji su skroz oprečnih nazorah vjerozakonskih naproti katoličkim. Pravda i sloboda na srcu je svakomu plemenitu čovjeku; s toga je bilo i jest ljudih raznih nazorah vjerozakonskih, koji se svom snagom zauzimlju za slobodu katolikah, kano što se njekada plemeniti ljudi protestantske Englezke zauzeše za oslobodjenje katolikah.

Nu sada govoriti ili pisati vrlo je težko; sada, gdje su oglušili i oniemili mnogi isti katolici za pravdu, kad ju treba krojiti njihovoj crkvi; sada, gdje sami katolici slobodu daju svakomu, samo ne njoj, te gdje bi katolička crkva morala zavapiti Bogu: oslobodi me katolikah! — mučno je govoriti ili pisati.

Premda po naravi nikoga toliko neveže dužnost braniti prava i boljak svoje crkve i vjerozakona, koliko svećenika; ali danas baš njemu sbog raznih načelah i predsudah idu rieči u tutanj. Dosta je prekinuti njemu onom: Pop je, neslušaj ga; jer govori kano Cicero pro domo! To je dosta, da zabušiš i mnogu glavu drugčije razumnu, uljudnu i pravednu. Makar da si proučio svu znanost pravoslovnu i bogoslovnu, makar da si se više godinah bavio i jednom i drugom strukom, proučio ljudski život i potrebe u duševnoj pastvi, na učitelj-koj stolici ili upravi crkve; makar da dobro znadeš od dna do vrha vjerozakonski i družtveni život, različite želje i težnje od zametka jim do krajnih posljedicah — badava ti je govoriti, ako si svećenik. Zašto? Jer imade predsudah, koje su jače od razuma; jer imade ljudih, koji po nikoj način nemogu dokučiti, kako bi tkogod s razumna i plemenita razloga mogao poći u svećenike, a tekar postati odlučnim, u svem svojoj crkvi viernim, ili kako se veli, ultramontanskim svećenikom. „Prosvietljeni“ pako svećenik, koj u jezgri, što se kasa starih crkvenih dogmah i staroga crkvenoga sustava, drži s „prosvietljenici vremena“ na tiho i na samu, te jim se jedino sbog svojega „položaja i pučkih predsudah“ dokle treba na javi prilagodjiva, a drugčije gleda širiti prosvjetu i svakoga, tko zamoli u njega duhovnu pomoć, koliko se mora, namiriti, takov se žali, takov se cieni, takov se hvali. Ali nijedan ultramontanac nemože da se izmakne iz dvoratca: tupak ili himbenik! Najviše je jošte,

ako ti je sviet, neznajući ti prigovora drugoga, toliko milostiv, ter ti kaže: vjetrogonja!

Težko se upute i isti mnogi dobri katolici, kojim se mili crkva, što ju toliko progone i ruže, pače joj žele pobjedu i slobodu; ali onakova sloboda, kakova je njim na pameti, bila bi gora robija za nju, nego-li bijaše za progonstva Dukljaninova. Državna crkva, ili crkva pod oblašću državnom sigurno je gori položaj za crkveni život, za prosvjetu, za napredak i slobodu, nego krvavi rat proti njoj. Pitaj: što misle o državnoj vladi papinske stolice, o hierarkiji napram vladarom, o crkvi napram državi, ob učioni napram crkvi, o samostanskih i crkvenih dobrih, tada ćeš se uputiti, kakovu-li slobodu misle i žele crkvi. Jedino jih neznanje izpričava.

Premda imade toliko protivnikah i protivštinah, nevalja nam ipak prekrstiti ruke; već znajući, da se ove velike ideje mogu razvijati naravnim i uspješnim načinom jedino pod zaštitom ili bar u smislu učiteljice i spasiteljice crkve Isusove, a izvan nje da su puka parodija, ironija, bulazan, raditi nam je oko nje i braniti svom snagom, opiruć se težnjam u protivnom smislu ovih riečih. Kada protivnici sa svoje strane za prosvjetu, napredak i slobodu svojega smisla — po našem sudu na propast ljudskoga družtva — napinju sve sile, kako da se neupremo mi svi, osobito oni, koje je na to Bog pozvao i nadario vrlinom. Diviti se moramo, što sve neprijatelji crkve i vjere nečine, čim misle srušiti stožere crkve i države, te kršćanski sviet trgnuti od Petrove stiene. Hoćeš-li vidjeti radinosti, neumornosti, požrtvovanja, hrabrosti i odvažnosti; hoćeš-li vidjeti silnih pripravah za rat, gdje se svi življi i sile pokreću, eno ti tabora crkvi neprijateljskoga! Gdje tolike vjekove nemogoše nagnati u laž onu izreku: „Vrata paklena neće je oboriti“ — to se je sada upro izvesti sviet našega vieka. Dàkako mi znajući, čija je to izreka, neimamo se toga bojati. Ali opet netražimo od Boga čuda, gdje ga netreba; pomozimo, gdje sami pomoći možemo. Bogu će po svem našem trudu preostati dosta za pomaganje. Težak nas čeka račun, ako neustanemo u svakoj prigodi za najveću svetinju na zemlji: za vjeru, ćudoredbu i obrazbu, pravo, zakon i red u svietu. U tom poslu možemo se veoma mnogo naučiti od neprijateljah, pače oni nam neka budu uzorom radnje, hrabrosti i postojanosti. Brojmo novine dobra smjera, solidnih načelah, te koje se bore za istinu i pravicu, za vjerozakon i crkvu — malo ćemo jih nabrojiti. Brojmo pako one, koje laži i razvratu služe, nećemo jih prebrojiti; jer jih ima legija. Brojmo družtva, koja se uz politiku bave i razvratom vjerozakona, i ona, koja izključivo rade samo o razvratu vjerozakona, pak jih uzporedimo s nabožnimi družtvi, koja rade Bogu na slavu i ljudstvu na spas, vidjeti ćemo golemu razliku, ljutu našu žalost. Ima ravno i kršćanskih družtvah mnogo, ali boreći se sa stotinami protivštinah malaksaju i obumiru; ima u gdjekojih i množina članovah; ali koliko njih mlitavih i pače mrtvih? Razgledaj knjige dobre i zle, na koju će stranu premahnuti broj?! Idi u sabore i skupštine, pak ćeš čuti na svoja uha, koliko ti od katolikah svojih ima crkva prijateljah, pače čuti ćeš i mnogoga nevierna njezina službenika, kako bahta s ostalom četom, kad se radi o njezinu pravu i slobodi. Čuti ćeš, koliko se drže prava, nepristranosti i jednake mjere isti zastupnici katoličkih vladah. Svuda, kuda se ogledaš, vidiš oholost i nadutost uz sirotinju oguljenu i zaduženu; hvastavice o prosvjeti i obrazbi uz naličenu surovost i divljačinu; hvastavice o napredku uz smrse i smutnje od obitelji kućne do obitelji državne; hvastavice o slobodi uza satiranje slobode osobne i javne. Pak ponad sve te laži stoji napis: Prosvjeta, napredak, sloboda! Po takovoj logici i pravici moglo bi se i ludište ozvati sveučilištem i rakijska pijanica dikom družtva umjerenosti.

Ako je tomu tako, kakov nam je izgled od odpora?

„Meni nije mutan izgled u vjerozakonsku budućnost“ — piše Dr. J. K. Heinrich u uvodu svoga spisa pod naslovom: „Die Reaction des sogenannten Fortschrittes“ itd. „Na prkos žalostnim pojavom vremena, obzirom na vjerozakon, preokrenulo se u bitnosti na bolje. Ono barovito nehajstvo, koje u desetgodišta kriva mira zadušivaše svaki nabožni interes i višji život na široko, mnogo je gore stanje, nego-li je vrieme boja i progonstva. Ono vrieme nehajstva prošlo je. Vas sviet bavi se s vjerozakonskimi i crkvenimi poslovi, dàkako s više obzirah u neprijatnu smjeru. Ali zaufajmo se u moć istine, branimo ju sa svom prostodušnošću i jasnoćom. Tada će mnogi, koji su od istine zabludili, dozvati se, a drugi, koji je nikad nisu poznali ili krivo poznali, sprijateljiti se s njom. Viditi će se morebiti, da katolička vjera namiruje najprečije potrebe ljudskoga roda i sadašnjega vieka, a ne da jim se opire. „Humanitet“ to je geslo vremena. Jedan od komornih govornikah izjavi želju, da „humanitet“ bude vladajućim vjerozakonom. I mi smo ote misli, da je čovjek sam središtem svih ljudskih interesah i da odredba čovjeka stoji u humanitetu, u savršenoj uljudnosti. Ali se neradi ovdje o imenu nego o stvari — a to baš i jest pitanje: koj je pravi, savršeni čovjek: da-li morda čovjek materijalizma, da li onaj utvoreni čovjek racionalističnoga deizma;

ili napokon, da-li je pravi i savršeni čovjek kršćanski čovjek? Prvi je prolazan proizvod od tvari i sile, te, koliko se god izvinjavao i izvraćao, nije ništa drugo, nego najsavršenija životinja. Drugi je bez Boga sam sebi dosta, po svojoj oholoj uglavbi bez slaboće i grieha, a opet ujedno tako nestašno i kukavno biće, da mu se, kakono negdje reče Goethe, sbog „njegove bogusličnosti mora samu smučiti.“ Treći niti je Bog niti životinja, nego Božji stvor i prilika, malen po sebi, velik po Bogu, pun poniznosti i pun visine, griešan svojom krivnjom, ali odkupljen Božjom ljubavju, u vremenu živući za vječnost, riečju: čovjek, kojemu je spasitelj i pralik Isus. Dojde-li se jedan put s tim pitanjem na čistac, tada će se morda uvidjeti i to: da se u staroj katoličkoj crkvi kršćanska uljudnost divnim načinom sbilja obistinjava i tvori, i da nijedna moć na svietu toliko nečini niti je učinila za napredak ovoga humaniteta medju ljudstvom, koliko ona; more biti, da će se to uvidjeti tim naglije i bistrije, čim naglije i bistrije izlazi na vidjelo, da one težnje humanitetne, koje prije svega idu za tim, da katoličku crkvu ponize, a vjeru i ćudorednost katoličkoga puka podruju, nevode na humanitet, nego doista na protivnu njemu stranu.“ Istina je, i protivnim putem može se doći do toga uvjerenja. Evo za svjedoka jednoga protestanta, o kojem spomenuti pisac veli, „da mu je na domoljubnom i kršćanskom duhu malo ravnih.“ Svjedoči taj ovako: „Uporavljeno oživljeno kršćanstvo jest stara katolička vjera. Njezina posvudnost u životu, njezina ljubav umjetnosti, njezina duboka uljudnost (humanitet), nerazrešljivost njezine ženitbe, njezina čovjekoljubna sućutljivost, njezina ljubav k siromaštvu, pokornosti i viernosti čine, da ju moraš priznati za pravu vjeru, a sačinjaju glavne crte njezina sustava.“ (Fr. v. Hardenberg (Novalis) Schriften sv. 1. str. 208. u berlinskom izd.)

Povjestnica svjedoči, da su neprijatelji crkve i nehotice pomogli pobjedi i slavi njezinoj; pa zašto se nebismo nadali, da će tako i sadanji boj?

Znadem: da je „Katol. list“ donio već više članakah ovakova smisla, po imenu sličan je posve ovomu članak: „Liberalac“ u br. 39. 40. g. 1863. Ali ovaj budi kao prinosak k odgovorom na prigovore, rekši, da papa u ovo vrieme nije imao povoda izdati enciklikn od 8. Prosinca sa silabom i razpisati jubilej. — s —

Enciklika od 8. Prosinca 1864.

(Iz spiska Feliksa Dupanloupa, biskupa orleanskoga.)

(Dalje.)

III. Filozofija i um.

Pristupimo sada upravo k strašilom, koja su novinari izmislili; pogledjimo bistrim okom na nevjerojatno pretjerana tumačenja, pa pokažimo zdravomu razumu občinstva, kako se je jako prenaglenom vikom zavesti dalo, pa da se straha svoga oprostiti mora.

Kaže se dakle, da papinstvo civilizaciju upravo udara u obraz, a enciklikom da umiruće papinstvo zadnji put izazivlje sviet na mejdan.

Najprije dakle tvrdi se, da papa osudjuje filozofiju, ljudski um.

Papa da osudjuje filozofiju i ljudski um! Pa ste vi to sbilja obreli u enciklici? Čestitam vam na tom!

Da budemo što kraći i govorimo ozbiljno, sjetit ćemo uzrujano občinstvo na jedan zamjerni čin samoga Pia IX., te ćemo mu ga staviti pred oči. Možebit se još nikad nije nijedan papa tako obširno očitovao o pravu, postanku i značenju uma, te mu se častnije poklonio, koliko onaj papa, koga danas tuže, da um potištuje. Kako se je moglo zaboraviti na one četiri stavke, štono jih je Pio IX. god. 1853. proglasio? Ili ako se ljudi njih još opominju, čudno je, da mogu tumačiti encikliku, kako to čine.

Pio IX. izjavi:

1. Da je um s vjerom u suglasju, a da proizlaze iz zajedničkoga, božanskoga izvora, „dočim um i vjera proizhode iz istoga, nepromjenivoga vrela istine, što je Bog.“

2. Da je um izvjestan, te da su umni razlozi valjani za dokazat temeljne istine, kao što su: da ima Bog, da je duša biće duševno, da je ljudska volja slobodna, čim se priznaje vriednost teodiceje, dušoslovlja, morala, logike i svekolike filozofije. „Um može izvjestno dokazati bivstvo Boga, duševnost duše i slobodnu volju.“

3. Da um počima djelovati prije vjere. „Poraba uma ide pred porabom vjere.“

4. Opravda papa sv. Tomu, sv. Bonaventuru i velike školastike iste škole, koji su svi ljudski um slavili kao „njeko udioničtvo u Božjem umu,“ te su za ono, što nazivahu praeambula fidei, t. j. za sve velike istine, štono idu u područje filozofije, svagda najprije u umnih razlozih polagali temelj za dokazat objavljenu vjeru.

To je izjavio Pio IX.

Pa vi nam kažete, da papa, koj je to očitovao, koj se tako glasno prihvaća velike filozofičke tradicije, štono je do nas predana po sv. Augustinu, sv. Tomi, Bossuetu i Fénélonu, koji veliki naučitelji nisu nikad, što bi ja znao, pogrdili ljudskoga uma, vi kažete, da ovaj papa osudjuje zdravi um i pravu filozofiju! Al vi toga sami nevjerujete.

Znate-li, što papa čini u ovoj stvari? On čini, što je crkva činila u svako doba. On brani u isti čas um i vjeru, um proti sofistom, vjeru proti bezbožnikom.

Tko toga nebi znao? Ima danas umkarah, koji logiku i um sami proti sebi izvraćaju, te za osnovni aksiom sami ustanovljuju pravo bezumlje u formuli:

da je pravo i krivo, dà i ne istovetno. Je-li ćete to tajiti?

Vidite, to su oni, koje osudjuje papa.

Danas ima tobožnjih filozofah, koji umu dopituju ne samo pravost, nego i svemogućnost, neograničeno gospodstvo i bezuvjetnu neodvisnost, koji nekažu samo, da um jest nješto, već tvrde, da je um sve, a vjera da nije ništa.

Vidite, i ove osudjuje papa.

Vi velite, da neima na to prava. Šta, on da neima prava, da nas brani od vaših napadajah i nijekanjah? Njemu da nepripada pravo štititi evangjelje, kršćanstvo, crkvu, um i zdravu pamet?

Vi se gradite čudnovatom drzovitostju kao neograničeni gospodari uma, a glava katoličke crkve da nebude vlastna kršćanske i filozofičke nauke svih vjekovah staviti proti vašim.

Dobro znamo mi razliku, što postoji medju vami i umom; vi ste sljedba, škola, ali niste um. To ste vi pokazali, i to tako, da meni ovdje toga ni dokazivati netreba, pošto ste s tolikom lastju prezreli tako filozofiju, kako i bogoslovje, sve filozofe i s iznimkom pozitivizma svaki filozofički nauk isto tako, kao što i sve bogoslove i svaki bogoslovni nauk, uključivo isto bivstvo Boga.

Po takovu je dakle Pio IX. proti svim vam u isti čas branio um i vjeru, koji po riečih istoga pape, koga osudjujete, imadu jednoisti božanstveni izvor, te su kao dvie na istom ognjištu zapaljene mašale.

Evo, tako osudjuje papa um.

Da vidimo još, je-li osudjuje on i napredak i novovječnu civilizaciju!

IV. Napredak i novovječna civilizacija.

Ala obsjene besjedah, reče njekoč Montaigne; ala pretjeranosti i nesmotrenosti francezkoga duha, ala logike strasti!

I ovdje opet zaklinjem zdravu pamet i čestitost ozbiljno i pošteno mislećih ljudih, da bar za čas budu pozorni, te shvate čudnovate grdosije, koje ću jim odkriti u tumačenju, kakovo se u bezvjernih listovih dalo papinskim spisom.

Tvrdite, da enciklika stavlja očito opreku medju crkvom s jedne, a medju napredkom i modernom prosvjetom s druge strane.

I ja sám čitah na široko u piemontezkih novinah, da je papa jednim udarcem osudio sve obrete novije znanosti i obrtnosti, željeznice, električke brzojave, svjetlopisje itd. Valjda će on na skoro sve ove stvari zajedno s parobrodi i parostroji i razsvjetu s plinom zabraniti u pokrajinah, štono su mu još ostale.

Tako se piše u Turinu, to isto opetuju poštenjaci u Parizu, a čitatelji „Siècla“ vjeruju u pokrajinah.

Ostavimo ove ludoveti, pa se obratimo na razborito obćinstvo, koje neće da bude obsjenjeno, već hoće da mu se stvar objasni.

Koja je dakle to osuda, iz koje bogoslovni novinari u Francezkoj i Talijanskoj misle, da mogu dokazati, da je papa ustanovio onu opreku?

Ovo je: „Papa može i ima se s napredkom i modernom civilizacijom *pomiriti* i *slagati*.“

Odtud se izvodilo: dakle papa očituje, da je nepomirljiv neprijatelj napredka, liberalizma i novovječne prosvjete.

Al da ste se vi prije, nego-li ste ovu nepodobštinu bez razloga podmetnuli papi, glede osudjene stavke, neću reći s kojim biskupom, neću da kažem niti s kojim župnikom, već s najzadnjim učenikom mudroslovja na klupih naših sjemeništah posavjetovali, bio bi vam on pomogao iz osudjene stavke izvesti protuslovnu, pa biste bili uvidjeli, da medju ovom protuslovnom stavkom, što no ju podmećete papi, ima razlika, duboka poput ponora.

Šta, zar vi sbilja vjerujete, da papa osudjuje, što napredak dobra, sadanja civilizacija u istinu koristna, liberalizam doista liberalna i kršćanska imati može?

Nu to je luda vjera, a osobito kada je govor o Piu IX., tada je i najveća nepravda i najveća nezahvalnost!

Zar ste zaboravili, što je Pio IX. god. 1847. i poslie, odkad je došao na vladu, htio učiniti, i što je sve učinio? Nije-li dokazao, da je nauzdaniji i najvelikodušniji vladar? Nije-li sve pravedne želje Italije sobom na prestolje povisio? A niste-li mu se vi za sva njegova dobročinstva iznevjerili i izdali ga?

No ako ste i vi zaboravili, što je Pio IX. učinio, smiemo-li mi zaboraviti, što ste vi sami učinili?

Što ste da ste, politici, učenjaci, povjestničari, prosvietljenjaci, niste-li najprije biedili vjeru, da je svemu na zemlji odtudjena, pa ste ju onda od svega ukloniti, te medju bajke i hipoteze uvrstiti htjeli? Vi krivi liberalci po Francezkoj, Englezkoj, Njemačkoj, Belgiji, a osobito vi rovari talijanski, niste-li vi uznosite besjede: sloboda, napredak, prosvjeta, ovaj dragocjeni ures ljudskoga jezika, na zlo rabili? Nisu-li one geslom i propustnicom za vaše liberalne čopore, sveudiljni odziv svih vaših govorah u prkos njihovih napadajah na sve, i u prkos njihovih grozovitih bezbožnostih? Pogledajte na datak allokucijah, iz kojih je sv. otac povadio vaše zablude, da je iznovice osudi, a pri čem je toliko ljubazan, da nespominje ničijega imena, niti imena Viktora Emanuela ili Garibalda, pa ćete uviditi, da svaka njegova besjeda nije nipošto kakova neočekivana preuzetnost, već samo smieranje na vaše čine, zapreka za vaše podhvate, odgovor na vaše drzovitosti. On neizmišlja, već navodi; on nenapada, već se opire; on se nenameće, nego se samo brani.

Nipošto, papa se nesmie s napredkom, liberalizmom i ovodobnom civilizacijom, kako se vam dopada razumjevat ih, pomiriti ili se s njimi nagoditi. Usuprot treba da se napredak, liberalizam i moderna civilizacija

k njemu približe, tim, što će se izmiriti s pravicom. Knez Broglie reče svojim pravdoljubnim i visokim duhom: „Crkva treba da bude za novovječnu civilizaciju to, što je vjera za razum, ne neprijatelj, koj na nju napada, već vlast, koja njom upravlja. Načela, prema kojim treba da bude uredjeno moderno družtvo, nesmiju u istinah vjere imati opreke, koja ih osudjuje, nego dopunjak, što no je usavršuje, i uzdu, što no je drži u granicah.“

To je razlog, zašto je i papa progovorio.

Ovu toli prostu razliku, koju natuknusmo, bijaše tim lakše učiniti, što ju je i papa u spisu, na koj se u sillabu poziva, dosta jasno naznačio.

Ona osuda datuje se iz god. 1861., te je uzeta iz allokucije „Jam dudum cernimus.“ Kad je g. Montalembert u isto doba proti g. Cavouru svoju formulu „slobodna crkva u slobodnoj državi“ branio i razlagao, oboružao se točno istimi papinimi riečmi, da ustanovi razliku, koja ovdje svakoj vici mora učiniti konac.

„Papa Vam je — reče g. Montalembert — već u napred odgovorio u allokuciji, koja je u istom broju „Moniteura,“ koj donosi Vaš govor, tako kukavno prevedena. Stanovitim ljudem, koji od njega zahtievaju, da se s napredkom, liberalizmom i modernom civilizacijom pomiri, odgovara on: „Kako se može zahtievati, da papinstvo takovoj civilizaciji, (hujusmodi civilitatis), kojoj je u napred prihvaćeni sustav, da crkvu oslabi ili i uništi, da papinstvo, mati i dojilja svake prave civilizacije, takovoj pruži ruku! Za tim napominje papa slobodne uredbe (liberiorem administrationem . . . liberiores institutiones), što jih je dao, i nastavlja veličanstvenim govorom, kakov Vam neće nikad u dio pasti: „Kako bi mogao papa, koj svu svoju silu crpi iz načelah vječne pravednosti, njoj se iznevjeriti?“ Prekrasne besjede, koje opominju na rieči g. Bartha u francezkom senatu: „Papa je glavni zastupnik ćudoredne sile na ovom svietu.“

A znate-li, tko je zapovjedio, da se spis g. Montalemberta prevede na talijanski jezik? Sám sv. otac!

Ali vi hoćete da sv. otcu i crkvi na silu narinete vaše formule. Dobro, papa zahtieva od vas, da je točno označite; dok je vi točno neoznačite, vlastan je on, dà dužan, nepouzdat se u nje.

Vi nam govorite o napredku, liberalizmu i prosvjeti, kao da smo barbari, te o svem tom niti rieči nerazumiemo. Al ove uzvišene besjede, koje vi izvraćate, mi vas naučismo, od nas imate njihov pravi smisao, dà još više, njihov čestit obstanak. Svaka ovih besjedah sačuva i njekoč, i sačuvat će u prkos vas svagda podpun kršćanski smisao, a onaj dan, kad bi se taj smisao izgubio, poginuo bi i svaki pravi napredak, svaki pošten liberalizam, svaka istinita prosvjeta.

Vi mislite, da zaziremo od ovih besjedah, jer se ustručavamo uzet je od vas i u vašem znamenovanju. Nipošto, kršćanstvo smatraše za častno, što su ga pred pogani i barbari zvali napredkom. Ono se zvalo slobodom, kada je ukinulo robstvo, ženu, djecu, starce, uboge i sve ljudske slabosti, štono ih je od 20 stoljećah tiranstvo jačega nogami gazilo, opet pridiglo, i kad se god od poslie proti svakom mogućem despotizmu borilo, te redomice narode proti okrutnosti vladarah, a vladare proti anarkiji puka branilo. Ono se zvalo, zove se, i, ako Bog Europu prokleo nije, zvat će se do vieka civilizacijom europejskom.

Što je u ovom pogledu neoprovrziva istina? Ovo: vrhovni zakon napredka, slobode i prosvjete jest evangjelje, a sám je Spasitelj naš u svakom i u najuzvišenijem smislu svietu ustanovio najizvrstniji, najčistiji i najobsežniji uzor ovih triuh stvarih, kada svemu svomu nauku stavi za temelj rieči: „Budite savršeni, kako je vaš nebeski otac savršen.“

Dok nebudete u se bi čovjeka i družtvo opet uredili na priliku Božju, bit će vam svaki napor badava; ali samo se latite posla, vi radnici budućnosti! Crkva ne samo da vas neustavlja na tom putu, već vam još podvikuje: napried! Crkva čini više, nego-li samo da priznaje zakon napredka za valjan; ona ga predlaže i naviešća njegove propise, a mi to činimo s njom.

Što se pako tiče onih opasnih formulah, koje sve u svietu prikrivaju i sve dopuštaju, dobro, zlo, istinu i bludnju, svjetlo i tminu, napredak i propast — o njih nećemo ništa da znamo.

Mi od svoje strane nedamo se od nikoga varati, niti nećemo da budemo čiji sukrivci, pa ako imam jasno govoriti, ako smiem biti manje ljubazan od sv. otca, te ako mi je prosto ljude, koji nam medjutim i sami u dosta prilikah kažu svoje ime, ozvati pravim imenom, nije-li bjelodano, kako sam to već u svojoj „Opomeni na mladež i roditelje“ razložio, da za ponajglavnije suradnike časopisa „Revue des deux mondes“ i drugih listovah napredak, najviši napredak sastoji u tom, da se zaniječe sve, što je vrhunaravno, da se zaniječe Bog, i utamani vjera u Isusa Krsta?

Mnogomu drugomu je napredak katolička crkva, koja napokon mienja svoju vjeroizpoviest, te svoje dogme, jednu za drugom, danas nadahnuće sv. knjigah, sutra svoju učiteljsku vlast, prekosutra božanstvo svoga utemeljitelja žrtvuje onomu, što vi novijimi idejami i oslobodjenjem ljudskoga uma nazivate! Ili će crkva promieniti svoje dogme, ili će propasti: to je njen napredak! Pa vi zahtievate od nas sasvim ravnodušno, da bude i naš!

Drugoj jednoj školi je napredak naprosto vlast na ovoj zemlji, i altruizam, kako to zovu, s iznimkom samoljubnih predsudah o vječnom spasu, koje samo potištuju dušu: raj, kažu oni, nije za nami već pred nami.

To je napredak, s kojim bi se biskupi i papa, kako je pozivate, imali složiti i izmiriti. Znajte dakle,

naša je tvrda odluka i biti će vječna čast, da se sa svim tim nikad neizmirimo, nikad se s tim u kakovo poravnanje neupustimo.

Što se pako tiče onih, koji o napredku, liberalizmu i novovječnoj prosvjeti govore, te pod njimi razumievaju, što ima u njih sbilja dobra, koristna, prijamna i kršćanskoga: to papa nije svojom osudom kazao, da bi se s ovimi stvarmi imao izmiriti. U ovom je smislu vaša tvrdnja prosta uvreda: čim je sve rečeno.

Pa da vam i o tom navedem primjer, što ćete ga moći shvatiti, neka koj od onih novinarah, koji se toliko proti papi junače, sutra kaže carskoj vladi, neka se sa slobodom ili pravicom izmiri: misli-li sbilja, da mu nebi ona osudila njegove stavke? Ona bi odredila proti njemu opomenu, obustavu, a možebit bi mu i sasvim zabranila list. Papinska cenzura nevuče dakako za sobom tako težkih materijalnih posljedicah: a možebit da mnogi ljudi, koji pravednost svoju mjere samo prema svojim interesom i prema svojoj srčanosti, baš si zato sve dopuštaju proti papi.

Bilo kako mu drago, poslie ovoga, što je rečeno, mora da se sasvim razprhne kukavna obsjena i dječinsko strašilo, kao da se papa izjavio neukrotivim protivnikom modernoga družtva.

(Dalje će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. U četvrtak dne 18. t. m. obdržavalo je duhovničtvo prvostolnoga kotara pod predsjedničtvom uzoritoga gosp. stožernika i nadbiskupa proljetnu pastoralnu konferenciju u nadbiskupskom gradu.

— Dne 20. t. m. obslužavane su u Novih Dvorih zadušnice za pokojnoga bana Josipa Jelačića, kamo je tim povodom, ako i manje od prvašnjih godinah, ipak došlo više štovateljah nezaboravnoga pokojnika. U tamošnjoj kapelici, gdje i pokojnikovo tielo počiva, služio je žalobnu misu podarcidjakon i župnik pušćanski g. Stjepan Matković uz dvorbu još dvajuh svećenikah. Na koncu spomenuo je g. župnik brdovački toplom besjedom zasluge pokojnoga bana, i zahvalio se od strane pokojnikove braće svim, koji su grob njegov pohodili.

— Presvietli gosp. biskup Ivan Kralj darovao je 100 for. na podporu siromašnim učenikom gimnazije varaždinske.

— Oglašena već u našem listu knjižica o svibanjskoj pobožnosti izašla je troškom knjižare Svet. Galca na svjetlo, te nosi naslov: „Svibanjski ružičnjak ili Marijina pobožnost u Svibnju po Vazeru Isusovcu preveo s njekimi dodatci Cvjetko Rubetić.“ U 16. XVI, 288 str. stoji 50 nč., a poštom dostavljena 55 nč.

— „Domobran“ donese sliedeći dopis iz Biograda od 15. Svibnja: Učestvujuć u slavi duhovnoj, koja se ovdje danas obdržavala, u sviti preuzv. gosp. biskupa djakovačkoga Strossmajera, kao sunarodnik nepropuštam vam ovu riedku duhovnu utjehu katoličkoga naroda vašemu čitajućemu svietu saobćiti. Kao što se samo nadati moglo od naše tolerantne vlade, gosp. Strossmajer primljen je ovdje u Beogradu od svih narodnostih, a osobito od naše vlade i svietloga vladara, kao što se samo pomisliti može na najbolje; dočekan je na obali savskoj s vojničkom počasti, a sproveden je na kneževih kočijah u sviti gg. austrijskih kanclerah i upravitelja varoškoga do dvorca kneževoga, zatim je sljedovala posjeta našemu gosp. metropolitu, a drugi dan u nedjelju 14. o. m. bio je gosp. arhipastir kod svietloga našega kneza s više otmjene gospode na objedu; pred veče izišao je na dvorskih kolih u Topčider, gdje ga je narod i tamo kao i u povratku oduševljenimi pozdravi predusretao.

Danas je u konzulatskoj kapeli služio g. Strossmajer službu božju, na kojoj je silni sviet obe vjere učestvovao.

Na svršetku službe biskupske imadosmo priliku poznatu nam vrstnoću g. Strossmajera i ovom prilikom u njegovom jasnom i razgovetnom, punom zrelosti slovu uvidjeti; najprije njemačkom, a po toj narodnim našim jezikom izgovorenom besjedom tronjavaše on sav prisutan naš narod; jer šta je sloga, preporučivaše nam g. Strossmajer u liepom slogu, sasvim jasno i razgovetno, a najvažniji moment ove posljednje besjede bio je ondje, kad nas je sve skupa sjetio, da smo svi ovim jezikom govoreći jedan narod, jedne slavne prošlosti, koja se samo u slogi postizava i obdržava. Za ovim sliedovaše oproštaj od vladaoca i počastna od svih stranah te baš primjerna počast i s Bogom u svoj mili zavičaj.

Ovaj kratki sastanak s gosp. Strossmajerom ostati će nam dugo u liepom spomenu, i na vidjelu pred očima.

Iz Litomjericah. Na umoru razposla pokojni biskup sljedeću pastirsku poslanicu ili oprostnicu: „Augustin Bartolomej, po Božjoj milosti litomjerički biskup, šaljem svojim milim duhovnim sinovom i svim viernim zadnji pozdrav. Smireno klanjam se naredbi Božjoj, koja me vodi na razsulo. Budi sveta volja njegova. Bog je meni u dugom životu dao milostih bez broja, kojih kad se sjetim, moram se osupnuti od čuda. Njegova milosrdju neima kraja, te s toga ufam se, da će mi biti i milosrdan sudac. Makar je velik i težak račun, što ga kao biskup moram načiniti, sva mi je ipak i jedina nada križna smrt mojega Spasitelja. Zavjeravam se pred Vami svimi, da vjera u mojega Spasitelja, kako no za svega života bijaše sreća moja, tako da je u oči smrti utjeha moja. Zavjeravam se, da sam od mojega Spasitelja utemeljenoj, jednoj, svetoj, rimokatoličkoj crkvi svim srcem bio podan, te u njezinoj spa-

sonosnoj zajednici hoću da umrem. Ja vjerujem i izpoviedam vierno, tvrdo i bezuvjetno sve, što je Bog objavio te što crkva uči. Primite, mili, zadnju opomenu, što ju na vas upravljam, dobrom voljom, i uvjerite se: da je prava vjera, kako ju kat. crkva vodjena sv. Duhom, čistu i podpunu čuva, vazda velika blagodat, u oči pako smrti neprocjenljivo blago. Držite se nje čvrsto te se nedajte nikada ni od koga zavesti. Osobito me tješi misao, da sam u svako vrieme trsio se medju vami raširiti štovanje prečisto začete Djevice i Bogorodice, koja je pomoć crkvi i zaklon viernikom. U njezinu zaštitu zaufao sam se nepomično. Ako morda s kojim od Vas nisam dosta prijatno radio, ili ako sam koga uvriedio ili raztužio, to ga prosim, neka mi oprosti, kako i ja s dna srca svakomu praštam. Prosim vas, dragi, molite za me. Ja sam više od trideset godinah svaki dan za vas sve molio i žrtvovao. Preporučite i vi mene milosrdju Božjemu, da ga uzmognem vidjeti. Osobito prosim vas, moji dragi duhovni sinci, sjećajte se mene kod presvete mirovne žrtve. Vi svi, koji mi do sada bijaste milo stado, molite bez prestanka, da vam Bog na moje mjesto dade vierna, pobožna i revna biskupa i nadpastira. A sada, dragi, Bog dao i meni i Vam, da se sretno opet vidimo i blaženo uzkrsnemo. Blagoslivati bijaše mi uviek veselje. Dakle blagoslovio Vas Bog Otac, Sin i Duh sveti. Amen.

Iz Beča. S dopuštenjem poglavarstva stupio je ovdje nedavna u život pod imenom „Ressource“ katolički kasino ili čitaonica, t. j. družtvo sastojeće od samih katolikah. Kod primanja u ovo družtvo negleda se na stališ, zvanje i poslovanje, niti na to, jeda-li su pristupnici već članovi kojega katoličkoga družtva. Član družtveni treba samo da je poznat kao odlučan katolik. Ovo družtvo ima vrlo liepe prostorije u „Heiligenkreutzerhofu,“ koje su svaki dan od 10 urah prije podne do $^3/_4$ 10 u večer otvorene članovom. U jednoj dvorani leži 35 novinah u njemačkom, talijanskom, francezkom i englezkom jeziku. U drugoj stoji članovom na uslugu odabrana knjižnica. U trećoj ponamješteni su stolići za igru, a četvrta opredieljena je za razgovor. Moći je dobiti i razhladah, a sve se to daje za godišnji prinesak 8 for. Predsjednik je ovomu družtvu grof Josip Fürstenberg.

Iz Rima. Čini se, kano da će u Italiji nastati nova doba, a s njom ili početak mnogim zlom, ili početak slavju crkvinu. Da su ministri u turinskoj komori opozvali zakon o zatiranju redovah bez protimbe, to javiše jur brzojavi, a javismo i mi. Dogovor u Rimu s piemontezkim poslanikom Vegezzijem uspio je, te s toga piemontezka vlada neće da zaostane u popustljivosti za sv. otcem. Koji-li će tomu biti konac, to se naprvo neda proreći. Za sada je dogovor za vrieme gotov. Vegezzi odputovà, da prijavi uspjeh i mnienje svoje vladi. Sv. otac za nastavak dogovoru, kojemu sam predsjedaše, sastavio je odbor, i to od glavah, koje su svojoj struci dorasle, a k tomu obnašaju prve časti na rimskom dvoru, te koje su glasovite i darovitim duhom i viernošću napram sv. stolici. U njem je jedan kardinal kao predsjednik i četiri prelata. Kardinal je Bizzari, najzadnje imenovani. — Prije svega imadu se popuniti 53 biskupske stolice; u popunjivanju napuljskih biskupijskih stolicah ima se držati toga načela, da se kaptolski vikari pomaknu na biskupsku čast. To je s dva razloga. Papinska naime vlada opazila je u ovo više godinah, da su isti vikari povjerene si biskupije upravljali dobro, a što je glavna stvar, sadanji vikari umiju sa sadanjom vladom baratati, a sve okolnosti poznadu oni najbolje. Za legacije i marke odredjeni su biskupi i onako, te će samo zauzeti na prosto svoje stolice. O plaći i drugih manje važnih stvarih biti će valjda govora na skorašnjem sastanku. To je prava istina, da je za svega dogovaranja brzojav medju Rimom i Turinom imao silna posla.

— O dogovaranju izmedju rimske stolice i piemontezke vlade doprle su na javu sliedeće, kako se čini, dostavjerne viesti. Austrijski poklisar u Rimu, barun Bach, imao je priliku ne samo obaviestit se o dopisivanju medju Viktorom Emanuelom i Piom IX., nego je dobio i prepise ovih važnih listinah, te jih i priložio podnašajuć izviest svomu kabinetu ob ovoj stvari. Iz ovih dopisah dade se za izvjestno reći: 1. da se tu dosad radi samo o dva pisma, jedno je od Viktora Emanuela, drugo od pape; 2. da je kralj ovo dopisivanje započeo. To proizlazi neoprovrzivim načinom iz njegova pisma od 12. Travnja, ma koliko god talijanske i francezke novine protivno tvrdile. Viktor Emanuel obraća se u tom pismu zaufano na otčinsko srce crkvene poglavice, te moli papu, da, negledeć na političke dogodjaje posljednjih godinah, vjeruje, kako je njemu, kralju, iskrena volja, da metežu u crkvenih odnošajih Talijanske učini konac. U to ime neka sv. otac svoju pomoć neuzkrati, te dobrohotno primi predloge, što jih je donosilac pisma učiniti opunovlašćen. Devet danah poslie toga odgovara papa uvjeravajuć kralja, da pouzdanje, kojim se je kralj nanj obratio, neće biti prevareno, te toplimi besjedami opisuje utjehu i radost, koju osjeća, što je kralj nakon pet godinah s izrazom toli pobožnih čuvstvah napokon prekinuo svoju šutnju.

— Kako pišu iz Rima „Vaterlandu,“ sporazumljenje je gotovo. Povjereniku Vegezziu bijaše naloženo, da u svih točkah popušta, kako se i jest pokazivao neobično na sve sklonim. Novi će se biskupi odmah imenovati; izagnani ili nepripušteni moći će zauzeti svoje stolice. Nadbiskupom turinskim postati će biskup iz Casale-a. Što-li će se učiniti glede zakletve biskupah, nemože se jošte pogoditi. Zašto je pako komora opozvala zakon o ukinuću redovah, tomu nije uzrokom samo dogovor

u Rimu, već i razpre i tegobe u samoj njoj. U komori naime bijaše bučnih prizorah, a osobito se oduproše poslanici iz Sicilije žestoko. Prosvjedom u ime „slobode, pravednosti, vjerozakona i boljka upropašćene Sicilije“ izide D' Ondes Reggio iz dvorane saborske; a tako bi bez dvojbe bili izišli i ostali Sicilijanci. Vladi dakle nepreostade drugo, van popuštati. Drugčije možemo primietiti, da je opoziv toga zakona bila jedna od prvih popustnicah, što jih je Vegezzi u Rimu imao ponuditi.

— Glasoviti virtuoz na pianu Liszt, kojemu je i ovdje igra bila primana s velikom pohvalom, proživi dosta vremena više u samoći u njekom samostanu na brdu Mario blizo Rima. Pročulo se bilo, da će se obući u dominikance; ali se preokrenulo. Nadbiskup Hohenlohe, veliki milostinjar nj. svetosti, podieliv mu tonzoru primi ga u duhovni stalež, česa nitko prije nije slutio. Jurve je Liszt primio i nižje redove. Sada stanuje u Vatikanu, a često ga je vidjeti u prostoj haljini svjetovnoga svećenika, gdje šeće po Rimu, a svakomu ga je milo gledati; jer je u gradu veoma poznat.

Iz Belgije. Ovdje prieti opet nova pogibelj katoličkoj crkvi od strane ovdašnjih liberalacah t. j. slobodnih zidarah. Pripravlja se naime nova zakonska osnova o upravi crkvenoga imetka, kojom se crkvi odriče pravo posjeda, te se samo smatra kao državno opunovlašćenje, pravo biskupah, da odlučuju o porabi crkvene imovine, povredjuje se, te se u tom pogledu podaje sva vlast pokrajinskim odborom, čim bi dakle u došast crkveno bogoštovje, obdržavanje misijah itd. zavisilo od odluke ljudih, koji često ni kršćani nisu, n. p. solidairi. Tada i o broju potrebitih duhovnikah nebi više odlučivao biskup, nego gradjanska vlast.

— U gradu Charleroi izlazeći dnevnik daje nam opet priliku, da se uvjerimo o vražjoj upravo zloći bezbožne sljedbe solidairah, koja brižljivo pazi na svoje ljude, da se niti u čas smrti neobrate. Taj dnevnik piše ovo: „Gospodin Gendebien umro je kao slobodoumnjak. Svećenstvo se badava napinjalo, da dopre do bolestnika. Dekan charleroiski zamoli, da smie doći k bolestniku; ali pokojnikov otac, Skender Gendebien, dika (!) Belgije, izvršio je oporukom svoga sina u ruci njegovu svečano očitovanu volju. Gospodin Gendebien izpuni svoju dužnost istim pravnim naslovom i sdušnosti, kao gospoda Van Schoor i Thierfry, ovršitelji oporuke pokojnoga Verhaegena (velikoga meštra belgijskih ložah, koj takodjer umre kao solidair).“ — Dosad vidjesmo samo, kako su stanoviti „prijatelji“ stražili bolestnika na smrtnoj postelji, da zaprieče, te nepostane „slab,“ kako ti zlikovci nazivaju pokoru, te da gospodnjemu svećeniku nedadu stupiti niti preko praga takove kuće — ali da to čini vlastiti otac, to je užasno i bez primjera! Nije mu dosta, da mu sin u oči smrti i vječnosti Boga grdi i psuje, već on još hoće da bude sukrivac i zaštitnik zločinstva, on uzima tako rekav odgovornost na se za ovu bezbožnu smrt, pa o ovakovu čovjeku kaže se, da je „dika“ Belgije! Ubogi narode! Čini se da su solidairi spali na najnižje grane ljudske potištenosti. Bilo je istina od postanka kršćanstva u svako vrieme bezbožnih i bezvjernih ljudih, ali cieloga družtva, koje od svojih članovah zahtieva, da bezbožno umru, nalaže jim, da svemogućemu Bogu do smrti prkose, da vječnost svoju preziru — takove zlotvorne ludosti nije još bilo na svietu. — Pada nam ovdje na um, što čitasmo o smrti vojvode Morny-a. Spoznav on opasnost bolesti svoje, zapovjedi sam, da mu dovedu svećenika: „neću,“ reče tom prilikom, „da umrem kao pas.“

Iz Irske. Koncem Ožujka opet je službi Božjoj otvorena stolna crkva sv. Patricija u Dublinu. Ova g. 1190. podignuta sjajna sredovječna crkva mnogo je bila oštećena tečajem vremena. Troškove za njezin opravak, po prilici 150,000 funt. šterlingah (1.483,500 for. a. v.), dao je jedan jedini čovjek, prostodušni katolik i bogati trgovac imenom Guiness. Na svečanosti otvorenja sjedio i klečao je medju tisućami u radosti plivajućih pobožnikah tako čedno i smjerno, kao da nije ništa učinio. Tko da se nedivi ovakovu mužu?“

Iz sjeverne Amerike. Nedavna izašao je „Catholic Almanac“ za god. 1865. Premda nebijaše moguće iz raznih južnih biskupijah donieti podpuni pregled tamošnjih svećenikah, crkvah itd., to ipak i uz tu nevolju zasvjedočava ovaj godišnjak očevidno napredak crkve. U sjedinjenih državah, gdje je god. 1790. bio samo jedan biskup (Carroll u Baltimoru), ima sada 7 nadbiskupah, 37 biskupah, 5 apošt. vikarah i 3 infulirana opata, a u svih biskupijah, iz kojih dodjoše izvješća, ukupno 2330 svećenikah. — Sadanji broj katolikah u sjedinjenih državah može se samo površno opredieliti; parižki „Correspondant“ ustanovljuje njihov broj za god. 1860. na 4.400,000. To je istina, da od više godinah broj katolikah većma raste, nego-li broj ukupnoga pučanstva. Godine 1808. padaše samo jedan katolik na 68 protestantah, god. 1830. jedan na 29, 1840. jedan na 18, 1850. jedan na 11, a god. 1860. jedan na 7. Ako to tako dalje išlo bude, to će god. 1900. katolici iznosit jednu trećinu svegakolikoga pučanstva.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Dragutin Vrančić, kapelan u župi sv. Marka u Zagrebu, postao je župnikom na Bednji.

„ Roku Vučevcu, kapelanu u Lipovljanih, povjerena je uprava tamošnje župe.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 22. **U ČETVRTAK** **1. LIPNJA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Klerikalni duh.

Eto nam i ove godine slavnoga goda Duhovah. Slaviti nam je godišnju uspomenu onomu presretnomu za sviet dogodjaju, gdje se sv. Duh spusti s neba; sjetiti nam se je svim, naročito nam svećenikom, po što dojde na sviet, te zato u svećeničkom ovom glasilu nije niti neumjestno niti morda suvišno o njem napisati koju besjedu na razgovor štiocem. Pravim duhom dihati u Božjem svietu nemože, van koga je zadahnuo Duh sveti. Rado se danas govori i piše o duhu, svakakovu duhu; množina pako nerado i sluša i čita o Duhu svetom, koj je obnovio lice zemlje, te bez kojega neima ni života u nas niti napredne snage. Zašto je pako ovaj naslov članku, to je, što današnji sviet opiruć se duhu crkve najvoli ovu besjedu „klerikalni duh“ rabiti za pobitnicu. Ta se obično u neprijatnu smislu nadieva ne samo klerikom, crkvi svojoj viernim, nego i lajkom. Nu neka nam i toga nadjevka. Pod imenom „klerik“ ima se razumjeti svećenik novoga zakona Isusova, recimo pravi svećenik, odabranik Božji, a od takova se duha po pravici nebi smio nitko zazirati do neprijatelja Božjega i prokletnika. Ali ostavimo to za poslie.

Što je to: klerikalni duh? Koji su znakovi, da-li u kom jest? Čim se možeš dokučiti do toga duha? Kako sviet razumieva duh ovoga imena? Odgovoriti na ova pitanja i jest zadaća ovomu članku.

1. Što je klerikalni duh?

Jest duh svećenički, duh crkveni; a taj nemože biti ništa drugo, nego duh Božji, duh Isusa Krsta, sv. Duh sám! Ta sv. Duh jest duh i život svakoga cigloga kršćanina. Zar duh klerika da bude drugi duh, nego je duh obična kršćanina? Ne, nikakov drugi. „Jedan duh“ veli apoštol. Ali ga većom mjerom treba da zahvati i upije svećenik, veće obilje istoga duha mora da biva u njem, nego u svjetovnjaku; isti se duh mora sljubiti s duhom svećeničkim i ovoga skroz pretvoriti. Klerikalni dakle duh jest veće obilje sv. Duha, što ima bivati u odabraniku i poslaniku Božjem. Isus Krst sam, prvi velesvećenik bješe od vječnoga si otca usposobljen i priredjen ovim duhom, koj bivaše u njegovu presvetom čovječtvu. „Ecce servus meus,“ proriče Izaija (42, 1.), „ponam super eum spíritum meum;“ apoštol piše tako ob ovom duhu Isusa Krsta upravljajuć ovamo rieči pjesnikove (na Žid. 1, 9.) „Unxit eum Dominus oleo exultationis prae participibus suis;“ a i sam Gospodin spominje ovaj svoj duh riečmi: „Spiritus Domini super me, evangelisare pauperibus misit me.“ (Luc. 4, 18.). — Klerikalni duh dakle neće reći ništa drugo, nego obilnije dieliti duh Isusa Krsta s njim; jest zajednica s istim duhom, koja u klerika mora biti užja i obilatija s toga, jer on kao najodličniji član crkve, kao provodnik istoga duha na ostale viernike mora imati i veće obilje.

Duh pako Isusa Krsta te s toga i klerikalni duh jest duh r e v n o s t i, duh l j u b a v i, duh s v e t o s t i.

Tko je dakle u istinu zadahnut duhom klerikalnim, u tom vrije velika i neugasljiva želja za slavom Božjom, želja povećavati Bogu slavu i širiti mu kraljestvo u ljudstvu. Vine-li se na krilima ljubavi rado bi on sve pregorio, sve pretrpio, sve sile napregnuo: čim bi Bogu Gospodinu na svietu pribavio više pravih klanjalacah; on bi, da može, prekrilio vas sviet do najdivljijega ljudstva, donio mu blagu viest o Isusu Krstu, te ga uputio o pravom Bogu i kako mu se ima klanjati; pripravan je uzdržati se nepomično te neuklanjati najstrahovitijemu progonstvu, da s nova uzpostavi crkvu Božju medju civiliziranimi nevjernici. Za

njega neima veće dušne bóli, nego je gledati, gdje se Bog prezire, crkva pûsti i progoni, a dragocjenom krvlju Isusovom odkupljene duše ginu. S veseljem bi on i glavu dao s ramena, pače da njih ima stotinu, a da spasi jednu jeditu dušu; ni časa nebi počasio, čim bi znao, da Bog od njega traži takovu žrtvu. Neima muke, koje se rado nebi namučio; neima rugla, da ga nebi na se primio, kad bi znao, da je zavriedio za ime Isusovo pretrpiti kakovo ruglo. Želja jaka i vruća vuče njega u redove apoštolah poslenikah, gdje bi znojna lica, neobziruć se na hvalu i plaću od svieta, van jedino imajući Boga na pameti radio za spas iskrnjega. U njega je njeka sila i vitežka hrabrost, te bi srnuo na najveće zapreke i tegobe sa sigurnim izgledom, da će gospodnji krst na koncu ipak pobjediti, da će, kad se razvedri, crkva uzvinuti se nad svu sramotu i ukazati kano slavna dobitnica paklene sile. Sreća i moć u tom poslu jest mu pomisao, da je Božji sluga i orudje njegove providnosti na tu svrhu.

Duh Krstov jest duh ljubavi; s toga pravi klerikalni duh neima biti samo duh revnosti, van i ljubavi. Zato će klerik duha Isusova svom snagom ljubiti bližnjega, sve, što može i do šta dospije, učiniti mu na polakšicu do vremenitoga i vječnoga dobra; ljubiti pravednika, ali ljubiti i griešnika. Tim se razlučuje prava kršćanska revnost od farizejske. „Vera enim justitia — reče sv. Grgur — habet commiserationem, falsa indignationem.“ — Pravi dakle klerikalni duh nekaže se naprasitimi, uvredljivimi spočitnicami, nego srdačnim, neprestanim a krotkim govorom; ne bučnom žestinom, nego uztrpnom a postojanom radnjom.

Duh Krstov jest napokon duh svetosti. U koga dakle ima pravoga klerikalnoga duha, taj ćuti u sebi živu ponuku na krieposti svojega uzvišenoga staleža, te željom čezne za njimi; osobito veseli njega nevinost i dievstvo, mila mu je molitva, drago mu je dozvati se te sabrati pamet na Boga; voljan je na nauk, na posao i sve, što prudi Bogu na slavu, a iskrnjemu na spas. Ovaj duh svetosti probija njega tako, da duhom svojim začinja i njega sama i svako mu djelo, te se do istine o takovu kleriku može reći ono, što sv. Pavao piše o sebi i prvih kršćanih: „Christi bonus odor sumus.“ (2. Cor. 2, 15.) Isti duh nagoni ga, da cieni na veliko svoj stalež i zvanje, te će pravi klerik smatrati ga za najsretniji, te i do najmanjega stepena njegova držati više, nego do ikakove časti svjetske.

Koliko pako svakomu kleriku treba toga duha, dokazuje sama narav stvari i mnogi primjeri iz sv. pisma. Niti neobično darovitom glavom niti svjetskom znanošću nepostaje čovjek vriednim evangjelju službenikom, već ga za to čini sposobnim Isus podieliv mu svoga duha, kano što reče Pavao apoštol: „Idoneos nos fecit ministros novi testamenti non littera sed spiritu.“ (2. Cor. 3, 6.) Badava bismo si dakle uglavili, makar koliko bili darovite glave i od naravi svemu sposobni, da smo vrli za posao Isusa Krsta, kad nebismo primili onoga duha, koj te čini drugim čovjekom, nego-li naravne vrline. . . . „Non littera, sed spiritu.“ Nauk čini učene, vježba govornike — to je „littera“; ali jedini sv. Duh čini proroke i apoštole. Tako bijaše vazda: u starom i novom zakonu. Prelistamo-li sv. pismo, vidjeti ćemo, da Bog nikada i nigdje nestavi nikoga ljudem za vodju neoboružana ujedno obilato svojim duhom. Kadno Bog u pustinji Mojsiji na polakšicu u težkoj službi pridruži 70 muževah, pomoćnikah u vladi nad pukom, prilikah svećenikom novoga zakona, pomoćnikom biskupovim: tada uze od duha razbora i mudrosti, podieljena Mojsiji, te jedan dio porazdieli medju ovo 70 starešinah, neka budu vrstni obnašati odredjenu si službu — „Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi.“ (Num. 11, 17.) Kadno bješe Mojsiji poći s ovoga svieta, a Jozua odabran mu zamjenikom, veli se o njem izrikom: „Repletus est spiritu sapientiae.“ (Deut. 34, 9.) Isti duh božanski vodjaše poslie sudce u upravi naroda: „Fuit cum Othoniel spiritus Domini et judicavit Israel.“ (Jud. 3, 10.) „Factus est spiritus Domini super Jephte.“ (Ib. 21, 29.) „Irruit spiritus Domini super Samson.“ (14, 6.) Primajuć Saul čast kraljevsku od Boga, oboružan bješe duhom Božjim (prem se poslie pokaza nevriednim); jer Samuel reče mu: „Insiliet in te spiritus Domini . . . . et mutaberis in virum alterum.“ (I. Reg. 10, 6.) Da mu se ovaj duh ostavi i poslie grieha, da nadalje od njega bude kriepljen i vodjen, to moli David a pjesmah. „Spiritum sanctum tuum ne auferas u me ... spiritu principali confirma me. . . (Ps. 50.) „Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam“. (Ps. 142, 10.) Ovomu duhu gospodnjemu, ne pako svojim naravnim darovom, imao se zahvaliti Salamon na svojoj mudrosti, te ga je i cienio nada sve: „Venit in me spiritus sapientiae et praeposui illam regnis et sedibus et divitias nihil esse duxi in comparatione illius.“ (Sap. 7, 8.) Ovaj duh zadahnu najvećega od svih prorokah, sv. Ivana Krstitelja, već u materinjoj utrobi. „Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae.“ (Luc. 1, 15.) Ovaj duh, Duh sveti, bivaše napokon u najvećem obilju u svetom čovječtvu Isusovu, kakono se to objavi za krstitbe njegove u Jordanu: „Super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum, hic est, qui baptizat.“

(Ioan 1, 33.) Pa kano što Bog u raju udahnu duh naravnoga života u prvoga čovjeka, te ga ovaj morade preliti u sve potomke — „Inspiravit ei spiraculum vitae“ — tako uli Isus Krst, stvarajuć svoju crkvu, apoštolom otajstvenim zadahnućem životvorca duha, bivajućega u njem — „Insufflavit in eos et dixit: Accipite spiritum sanctum.“

Tako razlaže klerikalni duh Lorinser u knjizi: „Geist des Priesterthums.“

Osim ovoga dakle pravi duh nemože da bude u klerika. Ali niti u svjetovnjaka, makar i u manjoj mjeri. To je jedini duh, koj oživljuje i usrećuje sviet.

Obazrimo se sada na silazak sv. Duha na sviet.

„Dogodjaj sbivši se na kršćanske Duhove jest u povjestnici svieta opreka dogodjaju pometnje jezika na Babelu. Onda se sve preokrenulo, sada se obratilo; onda se razasulo, sada se narodi sakupili. Ondje se razvalio izvor poganstvu, zametnula se vjerozakonska bajoslovna, jezikoslovna i narodna razkolina; ovdje pako nova sloga; ondje se razlučilo, ovdje razlučeno slučilo opet. Babel bješe opojio sve narode jedovitim vinom bluda, da pohrliše za krivimi bogovi; ovdje javlja Petar, da nisu pijani od nova vina, nego da duh Božji govori iz njih.“ . . .

„Stari vjerozakoni bijahu narodni i državni vjerozakoni; kršćanski pako izdaje se za vjerozakon svega svieta. Sljepački povratak na krupno načelo narodnosti jest odmetačina od ideje kršćanstva, koje je starinsku opreku medju narodi Aria i Mletša, medju Teutoni i Latini, Slavjani i Niemci t. j. slovećimi i niemimi ukinulo te prirodjeno narodno neprijateljstvo osudilo. Starinska znanost bijaše etnografična, a tako i lingvistika. . . . Tek duh crkve Isusove pokrenu filologiju na razvitak, te već Tertulijan očituje s velikim oštroumljem: „Svi narodi predstavljaju jednoga čovjeka s različitimi glasovi, s jednim duhom a raznolikim zvukom; svaki narod ima svoj vlastiti jezik, ali koren jezikom jest jedan obćenit. (De test. anim. c. 6. apol. 38.) Baron Eckstein (Askesis izd. Döllingerovo u predg. IX.) piše: „Kršćanstvo razkidava okorjelost židovah a veže razpuzljivost poganah; ono razvija u židovstvu nerazvite odnošaje Boga napram ljudstvu po sv. Duhu, ono izmeće ili triebi raztvarajući pantheizam iz duha poganskih narodah.“ „Kršćanstvo hoće da si podvrgne sviet po sv. Duhu i božanskoj rieči, izlam pako hoće da si ga podvrgne zatornimi ili obraćajućimi ratovi.“ (Str. 11. itd.) „S Duhom svetim spusti se na Duhove živa, sve predobivajuća sila vječne istine u crkvu, ne da postavi absolutno gotovu dogmu, nego da u sebi zaklopljenim sjemenom božanske objave stupi u sredinu boja ljudskih mislih, te u uzljuljanih talasih filozofemah vječnu i neprevratnu jezgru vjere pretvori uz polagan razvitak u svem spasonosno, takodjer znanošću razbistreno vjerozakonsko osvjedočenje. Ova sila mora u svoj snazi da žive i danas jošte u crkvi, neka dosliednim razvitkom vjere obćenitomu napredku naravne znanosti kao jako sidro osigura filozofično umovanje u vrhunaravnoj istini. Kršćanstvo razkidalo je ograde medju Grkom i barbarom, židovom i poganom, bielim i manjastim čovjekom. Velebnu ideju uljudnosti: „Svi su ljudi braća“ badava ćeš tražiti u Platona i Aristotela; ideja velike ljudske obitelji kano djece jedinoga Boga nikla je iz kršćanstva, a znanost ljudskih jezikah nikada se bez nje nebi bila porodila.“

„Sad istom pokaza se različnost ljudskih jezikah kao problem, te od prvoga goda Duhovah počimlje jezična znanost. Onim danom, kadno se razriešiše jezici, zasinu svietom novo svjetlo, te pred našim očima pojavljuju se stvari, koje starinskim narodom bijahu skroz nepoznate. Sve rieči dobivaju nova značenja, stare zadaće novu zanimivost, stare znanosti nove svrhe. Zajednički izvor ljudskoga roda, raznolikost plemena i jezika, sposobnost svih narodah za višju duhovnu prosvjetu, sve to postade u novom kršćanskom svietu zadaćom od najveće znanstvene ciene. Svi jezici, svi narodi, sva bajoslovja kažu se medju sobom srodna, te kako jezični nauk vodi na obćeniti koren, tako, sravniš-li sve vjerozakonske sustave, ukazuje ti se prvobitni, jedinstveni vjerozakonski idealni sviet. Tim putem dolazimo do spoznanja velike jezične obitelji, a opet vidimo, kako se razviše razni vjerozakoni. Današnja znanost prispodabljanja jezikah jest slavlje ljudskoga duha, u istinu sjajna pobjeda kršćanstva, kojemu se prije svega imamo zahvaliti na obćenitoj prosvjeti. Sva naša prosvjeta duha, svim svietom zavladala ideja civilizacije potiče iz toga izvora.“ . . . (Dr. Sepp, Thaten und Lehren Jesu — čl. Send. d. h. Geistes.)

„U stara vremena poganstva govoraše sve o duhu tmine; a sada govori sve o duhu svjetlosti. Od sv. Pavla do sv. Antonina sbore sv. otci grčke i latinske crkve, veliki bogoslovi srednjega vieka, askete i propovjednici u jedan glas, da njega sama u sebi i u njegovih djelih obznane. . . . Rekla, što joj drago, proti tomu sliepa mržnja, ovi vjekovi bijahu doba pravoga napredka, pravoga svjetla i prave slobode.“ . .

„Sv. Duh utemeljio je božanstveni vjerozakon i doveo istinu do pobjede nad bludnjom; utemeljio je crkvu i doveo duh do pobjede nad silom; uredio ljudsko družtvo i doveo slobodu do pobjede nad silničtvom i bezvladjem; uredio obitelj i doveo preobraženoga novoga čovjeku do pobjede nad starim.“ . . .

„Velika kršćanska politika posvećena Karlom Velikim stavila je polog jaku jedinstvu, o koje se odbi divljačka sila muhamedanska. . . Kraljica znanosti, theologija, iznese na vidjelo bezprimjernom jasnoćom krasne istine vrhunaravnoga svieta. . . Filozofija poslovaše u prilog svojoj novoj majci theologiji. Ozbiljna kano istina, čista kano kriepost crpljaše književnost blago iz sv. knjigah. . . Sve to obasulo je Europu spomenici . . . kamen, drvo, rude i svi bezživotni stvorovi ponukavahu gledaoca na pobožnost. . . . Sva ta blagoslovljena počela, klice možnoj civilizaciji, koja zemlju pretvara u pridvorje neba, a čovjeka u pravoga brata čovjekom postaloj Rieči, bijahu prava sreća za Europu, te njim ima ona zahvaliti, što je duh dobri stekao slavnu pobjedu nad duhom zlim. Dao Bog, te nikada toga nezaboravila." (Vidj. Gaume: Die Lehre von dem h. Geiste str. 376—79.) To je smjer sv. Duha, to ima biti smjer duha crkvenoga, duha klerikalnoga, duha kršćansko-katoličkoga.

(Dalje će sliediti.)

Enciklika od 8. Prosinca 1864.

(Iz spiska Feliksa Dupanloupa, biskupa orleanskoga.)

(Dalje.)

V. Sloboda bogoštovja.

Bilo na vaše, kažete nam opet; ali je-li ćete moći poricati, da enciklika bar slobodu savjesti i slobodu bogoštovja osudjuje?

I ovdje opetujem: očitujte se jasno i razgovetno; jerbo u Francezkoj i po svem svietu razumievaju ljudi čudnovatim načinom ove slobode.

Mora-li se po sto putah ponavljati? Crkva i papa osudjuju vjerozakonski indiferentizam, s drugimi riečmi nehajstvo za vjeru, a to je nepodobština, štono je možebit više nespretna nego-li bezbožna; a nju nam u naše vrieme sa svih stranah i u svih glasovih opetuju: vjera, Bog, duša, istina, kriepost, evangjelje ili koran, Buddha ili Isukrst, istinitost i lažljivost, dobro i zlo — sve je to svejedno. Pa da se ovakove bludnje opravdaju, još se reklo, da si čovjek sám stvara istinu onoga, što vjeruje, i svetost onoga, čemu se klanja.

Pa to da papa odobrava, s ovimi bezbožnostmi da izmiri sebe i nas?

Nikad, do vieka nikad! Bog, duša, kriepost, istina, budući život, razlika izmedju dobra i zla, — da nam bude svejedno, što se do tih stvarih drži? Nikad!

Kad se pako ovaj bezumni, griešni indiferentizam i izanj proizhodeća posljedica svestrane razuzdanosti odbija, zar se tim odbija i snosljivost napram osobam i gradjanska sloboda bogoštovja? To se još nikad nije reklo, a svi bogoslovi tvrde protivno.

Sbilja papam nedodje nikad na pamet, da osude one vlade, koje su prema potrebam vremena mislile da imadu ovu snosljivost i ovu slobodu primiti u svoje državne uredbe. Dapače sam papa vrši ju u Rimu. „Zabluda je zla, a ne zakon, koj u dobroj nakani trpi zabludu." Tako čitam u jednoj nedavna u Rimu pod očima indeksa tiskanoj knjigi.

A sám Pio IX. reče mi to glavom prošle zime. „Židovi i protestanti," reče mi, „slobodni su i ništa je nesmeta kod mene: židovi imadu svoju sinagogu u Ghettu, a protestanti svoj hram kod Porta del popolo."

G. Sauzet mogaše pravedno reći: „Rim bijaše u svako doba židovom utočište, a oni ga sami u srednjem vieku, tada, kada je nje glupo neznanstvo po cieloj Europi nemilosrdno proganjalo, nazivahu svojim rajem." (Sauzet, Rome devant l'Europe.)

Treba-li da vas sjetim, da je Pio IX. dao mramor za kip Washingtonov, a s poplave postradavšim protestantom u Nizozemskoj, kao što i potresom oštećenim razkolnikom u Korintu u isto vrieme, kad i irskim katolikom, poslao milostinju?

„Zna se — kaže tim povodom g. Sauzet — da srce Pia IX. nije ništa manje otčinsko srce za njegovu zabludjelu djecu, kao što je i za njegovu vjernu djecu; doista može se reći, da on pruža pomoć svuda, gdje god vidi biedu, a svoje priznanje udjeluje svagdje, gdje nadje što velika."

Al sve to nije ino, van papinsko predanje. Nije-li Pio VII. glavom zakleo Napoleona kod krunitbe njegove, a nije-li se on ovom prisegom tvrdo obvezao, da će slobodu bogoštovja priznavati, i priznanje joj steći? Što se tada dogodilo, zamjerno je, te podobno, da poštene ljude u ovoj stvari dovede na čistac.

Sadržaj prisege uznemiri s početka kriepostnoga papu. Nebijaše-li u njoj izrečen indiferentizam, a zanijekana vlast crkve i prava istine, koja nikad nemogu zastarjeti? To htjede papa prije punim pravom znati. Kardinal Consalvi zaište objasnjenje. Stožernik Fesch odgovori, da rieči prisege nesadržavaju onoga pogubnoga načela, koga se papa plaši, nego „ciglu gradjansku snosljivost i jamstvo za pojedince." Pio VII. izjavi, da je zadovoljan, Napoleon položi prisegu pred papom i bude okrunjen.

Istina je dakle, da se osudom nehajstva u vjeri neosudjuje politička sloboda bogoštovja, a osudom naukah neosudjuju i osobe.

Sliedi-li odtale, da crkva mora proglasiti moralnu neodgovornost zablude?

Nipošto! pa kad bi to i učinila, to bi tomu i ista filozofija, i prosti ljudski razum prigovorio.

Razlika dobra i zla, ćudoredna dužnost istinu tražiti, istinu prihvatiti, a odreći se bludnje, to je duh i dužnost filozofije, kao što je duh i dužnost vjere. U tom je smislu istina izključiva, bezuvjetna, a takova mora da bude, ili inače nije istina.

Ali dočim bogoslovi obezbjedjuju istini njena prava i njenu prednost, dočim ju stavljaju i uzvisuju nad

zabludu, i dočim nalažu svakomu kao dužnost, da ju traži, a našastoj da se podvrgne, opetuju oni, budući uvjereni, da gradjanska sloboda kojega različitoga bogoštovja nesadržava u sebi i priznanje snošenih vjerozakonskih mnienjah, a kršćanskoj dogmi da se neprotivi, opetuju bogoslovi, ako je od potrebe, na glas izašle besjede Fénélonove na Jakova II. „Dopustite gradjansku snosljivost, nekažite hajeć i nehajeć za sve, da je dobro, nego snosite strpljivo sve, što Bog trpi, te nastojte ljude ljubeznim osvjedočenjem privesti natrag."

Nu ima ljudih, koji zahvaćaju daleko preko ovih načelah, koji neograničenu slobodu bogoštovja čine sveobćim, bezuvjetnim i obvezujućim uzorom za sve vjekove i sve narode, te bi svim, istomu papi i crkvi htjeli narinuti anarkiju duha i umnoženje sljedbah, kao da bi to najbolje stanje družtva, pravi vjerozakonski i socialni optimizam bio.

Papa pako nemisli, da bi ovakov uzor bio najbolji. Za njega i za crkvu ima drugi ideal, a nikad se od njih nesmie zahtievati, da pripadne potrebe pretvore u absolutne istine, a sažaljenja vriedne dogodjaje, kobne, no trpljene razkoline ustanove kao dogmatička načela. Dà uzor papi i crkvi nije razvraćenost, nego suglasje duha, nije razkolje, već jedinstvo srca. Uzorom je crkvi i papi divna pobjeda Isukrstova: „da budu jedno! Unum sint! Jedno stado, jedan pastir! Unum ovile, unus pastor!" Jedinstvo duha u istini, jedinstvo srca u ljubavi, to je uzor papi i crkvi.

Na slavu mnogim svojim sudobnjakom mogu dodati, da ovo nastojanje crkve kod iste naše oddružene braće diele najplemenitije glave, najveće i najbolje duše. Ljudem dodijava razkolje, vide, kako iz njega dohodi samo neplodnost i borba, dozlogrdjuje jim ovo bezvladje, štono najvećom radinosti ruši svaku vjeru, svaku nabožnu izpoviest, pa je i uzrok naše slaboće i nemoći, kojimi nam postaje toli težko, da tolike još poganske narode privedemo na istinu, kriepost i kršćansku prosvjetu.

Kad bi se ovo vjerozakonsko nehajstvo uzelo za načelo, morao bi svaki plam ljubavi i revnosti ugasnuti u srcih; tada na zemlji nebi više bilo niti jednoga misionara, niti jednoga apostola! Neosjećate-li vi toga? A kolika bi usuprot bila naša snaga, da smo svi sjedinjeni, te da kao takovi propoviedamo onim, koji evangjeoske istine još nepoznadu! Polovina ljudstva ostaje zakopana u tmini, jerbo mu prieporno, razciepano, na komade poderano evangjelje donosimo. Kad bi Englezka, Francezka i Ruska bile ujedinjene u istini, u ljubavi i u gorljivosti apostolata, tada bi iztok i vaskolik sviet primio drugo obličje. Vjerozakonsko jedinstvo! Vi velite, da je to prošlost, a ja, ja vam odgovaram svimi silami svoje duše, to je budućnost; jerbo to je spas i čast svieta.

To je moja tvrda vjera, to moje nepokolebivo ufanje, pa se nečudim nimalo, što nedvojbeni zastupnik ovoga jedinstva prošlosti i ovoga jedinstva budućnosti usried svih pokretah sadanjega svieta neprestano želi i moli od Boga, da bude samo jedna vjera, jedno stado, jedan pastir: Una fides, unum ovile, unus pastor.

Ja sam već mnogokrat našoj odciepljenoj braći opetovao pitanje, na koje još nikad nedobih odgovora: Je-li Isukrst došao, da ciepa i razdružuje? Nije, tim dakle razkolje nedolazi od njega, a ja danas dodajem, dakle nemože niti papa, koj mu je namjestnik, razkolje držati za najbolje, dakle nemože ga niti povisiti na načelo, što sigurno nije najbolje. Što je najbolje, što on zahtieva, i što zahtievati mora, da mu vi punim pravom neodrečete svoga štovanja, to je obraćenje židovah i nevjernikah na evangjelje i protestantah na katoličanstvo. Pa ako je uz misao papinu prosto biskupu izjaviti svoju želju, to priznajem, da mi svi glede vas za onim čeznemo, što je njekoč sv. Pavao zaželio riečmi: „Žudim, da vi svi vjerujući u Isusa Krsta budete, što sam ja: Opto vos tales esse, qualis ego sum."

A ima-li to reći, da vam mi svoju vjeru nasilno narinuti, da vas na vjeru siliti hoćemo? Niti najmanje! Ponajprije odgovaram, da je to nemoguće. Može-li silovanje čovjeka osvjedočiti, može-li učiniti, da hoće, što on ipak neće?

Nikakova ljudska snaga — kaže Fénélon — nemože da silovito otme nepredobivu tvrdju slobode srca?

Pa i to nebijaše vjera naših kršćanskih učiteljah, onih, kojim pripada neumrla slava, da su vjeru u svietu utemeljili i razprostrli.

Muhamedanstvo mogaše se ustanoviti mačem, kršćanstvo ustanovi se slovom.

U svojoj knjizi o svjetovnoj papinskoj vladi, kojoj je Pio IX. takove pohvale udielio, da bi nepristojno bilo, kad bi je ja opetovao, svratio sam pozornost na katoličko predanje u ovoj stvari, te sam naveo rieči najvećih naučiteljah, najvećih biskupah.

„Non enim gladiis aut telis — kaže sv. Atanaz — non militum manu veritas praedicatur, sed svasione et consilio; religionis proprium est non cogere, sed persuadere." (Ad solitarios.)

A Tertulijan, ovaj okorjeli duh, napisà: „Non religionis est cogere religionem, sed sponte suscipi debet, non vi, cum et hostiae ab animo volenti expostulentur."

Sv. Augustin, veliki pokornik, govoreći o krivovjercih svoga vremena, primjećava: „Illi in vos saeviant, qui nesciunt, cum quo labore verum inveniatur. . . Ego autem, qui diu multumque jactatus tandem respicere potui, saevire in vos omnino non possum." (Contra Manich.)

Sv. Hilarij poitierski napisa u ime svoje i svojih drugovah biskupah: „Si ad fidem veram istius modi via adhiberetur, episcopalis doctrina obviam pergeret diceretque: Deus non requirit coactam confessionem. Simplicitate quaerendus est, voluntatis probitate retinendus." (Ad Const. lib. I, c. VI.)

Hoće-li to dakle reći, da crkva, kojoj se danas sve odriče, neima, kao svako drugo družtvo, svoga prava na obranu, svoje kanoničke stege i reda, svoje kaznene vlasti?

Da crkva ima ovdje postupat, kao da ima posla sa samimi angjeli?

Da se crkvi ima absolutno uzkraćivati svaka vlast, da svoju djecu brani proti napadajem bezbožnosti?

Znači-li to, da se duhovnoj vlasti neimaju dopustiti niti prava otčinske vlasti, koje dužnosti ona imade, te da ima prekrštenih rukuh gledati, kako duh i srce, vjera i ćudoredje njene djece propadaju?

Da se njoj neima dopustiti, što bitno pripada svakomu i najmanjemu starješini porodice, naime pravo, dužnost i sredstva, da one, koji su mu mili i dragi, brani proti neprijateljem obitelji i proti njim samim, te prieči, da nepočine ludosti, nezalutaju u stranputice i sami sebe neupropaste.

Hoće-li to da reče: ako je tečajem stoljećah na svietu bilo zemaljah ili jih još ima, u kojih je uslied jedinstva vjere te uslied složnih srdacah njihovih gradjanah zakon crkveni postao zakonom svjetovnim, a država sama štitnicom sv. kanonah, jesu-li tu crkva i država bezpravno postupale? To je naime cieli smisao stavke 77: „Aetate hac nostra nos amplius expedit itd.“, koju ste vi toli čudnovato preveli.

Nebijaše-li to kroz vjekove stanje onih velikih europejskih državah, koje su imale dobu svoje slave, a mi neimamo nade, da ćemo se do jednake s njimi visine popeti? Zar su plodovi razkolja tako sladki? Zar jedinstvo u vjeri koje zemlje nije toliko dobro, da se oko uzdržanja njegova nebi smjelo pravednim načinom nastojati?

Ono družtveno stanje, u kom je gradjanski zakon bio proniknut zakonom vjere, bijaše dugo zakonitim i obćenitim stanjem Europe. Do njekoga stupnja obstoji on još u najvećih i najslobodnijih državah svieta. Neima-li Englezka zakon o svetkovanju nedjelje s kaznami, koje su odlukom parlamenta tek u najnovije vrieme obnovljene? Neima-li ona svoje velike postne i prosne dane? Nevidimo-li taj isti prizor u sjedinjenih državah? Nije-li predsjednik Lincoln za vrieme rata, štono je biesnio u Americi, odredio molitve? Nedoživismo-li, kako je jedva prije malo godinah u Australiji parlament suglasno s vladom izdao zakone proti doseljivanju Kinezah, kojih je ružno praznovjerje s gadnimi običaji zemlji prietilo skvarenošću, a priznaje-li u istoj Francezkoj zakon vjerozakonsko nehajstvo, koje biste htjeli silom nametnuti papi? Kažete, da vam je zakon bezbožan, a to nije istina; mi smo bolji, nego što vi tvrdite, a zakon neće da znade za vaš atheizam. Vi ste porotnici, prisežnici. Bilo vam pravo ili ne, vi se kunete Bogom i istim Isukrstom ili plaćate 500 franakah kazne.

Velite, da neimate kršćanske vjere; to nečini ništa, jer po nedjeljah svetkuju sudovi uzprkos vašoj tvrdnji, na taj dan neprosvjeduju se mjenice, a sva će Europa vazda sklapati svoje ugovore u ime presvete Trojice.

Do istine netreba nam, da prestanemo biti dobri kršćani, za da budemo dobri gradjani: ništa od kakove znamenitosti neimamo od sebe odbijati u prošlosti; a neimamo se ničesa plašiti u budućnosti. Svagda smo mi djeca svoga vremena, ali se velikim kršćanskim vjekovom nećemo iznevjeriti? Šta, vi hoćete, da papa zataji **kršćanstvo**, ovu divnu zajednicu naporah punih sile i mudrosti, hrabrosti i blagosti, štono je slogom papah i biskupah, kraljevah i narodah podigla najvelebniji družtveni spomenik, što je poznat ljudem, kršćansku Europu? Šta, vi hoćete: kad bi u došast koja azijatska monarkija ili amerikanska republika pozvala papu, da će u svoje zakonotvorstvo i običaje uvesti kršćanstvo, da papa sam sebe osudi na odgovor: Žalim jako, ali jučer sam, da umirim njeki broj Talijanah i Francezah, preuzeo dužnosti, štono mi vežu ruke; očitovao sam načela, ili jih dao očitovati, koja mi zabranjuju, da pristanem uz vaše djelo; dapače izjavio sam, da je **nuždno**, da se kršćanstvo neprima više u ustav koje kršćanske zemlje: učinite svoje puke naobražene, ćudoredne, kršćanske, kako znate, — na mene to više nespada!

Ili zar to hoće da po prilici reče: kad se promiene odnošaji, mienja se i javno pravo, pa bi radi toga katolici griešili proti Bogu i crkvi, kad bi pošteno i bez svakoga primisalja ustav svoje države i njim priznavanu gradjansku slobodu bogoštovja primali, ili drugimi riečmi, da mi govorimo o slobodi samo dotle, dok smo slabi, za da ju uzkraćujemo drugim, kad jednom postanemo jaki?

Medju svimi osvadami, što se obično proti nam podižu, ova mi je, izpoviedam očito, vazda bila najnepodnosnija, jerbo dira upravo u naše poštenje i našu čast.

Mi branimo nepovredivost prisege, pa da se našoj rieči i preuzetoj dužnosti nije moći povjeriti? Medju osudjenimi stavkami, štono su dodane enciklіki, brani 74. svetost prisege proti lažljivim izlikam javnoga dobra, pa ova osuda daje, kad bi bilo potrebito, riečim katolika još novu snagu. Da smo mi sto putah jači, mi ćemo ostati vjerni svojim obećanjem, a svagda ćemo držati svoje zakletve.

Dapače bez obzira na preuzete dužnosti dosta je već sam posjed, da se sloboda bogoštovja paziti ima. Tako čitam u jednoj nedavna u Rimu tiskanoj te dobro poznatoj knjizi.

Pa poslie svega toga evo vas, gdje govorite o bartolovskoj noći, dà i o španjolskoj inkviziciji, na što su se sami pape toliko putah potužili.

Ja sa svoje strane poznam malo većih učiteljah intolerancije i izvrstnijih anatematizatorah, nego što su

ova gospoda; tuže se na nas, da hoćemo svoje vjerovanje sviestim narinuti; a nevidite-li, kakovim zapovjedajućim glasom hoćeju da nam nametnu oni svoje; tko je ovdje inkvizitor, i tko hoće da nas vodi na lomaču?

Inkvizitori su učitelji današnjega svieta, koji tako nesložni medju sobom a ipak su složni u toj jednoj točki, da katolike sveudilj tužiti, potvarati i osudjivati valja! Uviek se nasmijem, kada čujem, da se u svietu vazda progoni bludnja! Ja ju vidim slavodobitnicu, dočim istina svuda trpi progonstvo. Papa se ograničuje samo na opomene i upravlja je samo na svoje vjernike. Ova gospoda odapinju svoje prokletštine na vaskolik ljudski rod, te hoće da mu zakone kroje.

U ime svoga sasvim neopredieljena vjerovanja dekretiraju oni u Talijanskoj prevrat, u Francezkoj, Belgiji, Austriji i drugdje izključenje, ugnjetavanje. Kršćanin ili gradjanin! Oni zahtievaju, da se medju ova dva najviša dobra čovječanstva odabire, mjesto da se obje zajedno obuhvate.

Nakani su navesti nas, da se iznevjerimo zakletvam i vjeri svojoj, pa su ovo novo mučilo izmislili za sviesti poštenih ljudih.

Ali crkva je u svako vrieme prava mati, koja neće, da joj se djeca na pol ciepaju. Nepopustljiva u načelih, milostiva napram ljudem, dopušta, tà šta każem, preporučuje ona svakomu, da svojim gradjanskim dužnostim i zakonitomu ustavu svoje zemlje vjerno zadovolji.

(Konac će sliediti.)

Dopis.

Iz Kloštra Ivanića. Kako crkveno zvono vjernomu puku, tako i to naše crkveno glasilo vjerno i točno navieśta narodu našemu, gdje se što u svietu za crkvu božju radostna ili žalostna sbiva; te kao što nepropušta marljivo bilježiti ružne napadaje neprijateljske, tako mu je njeka osobita naslada pobirati, najpače po našoj domovini, sve ljepše pojave kršćanskoga života, pa ih svietu na znanje davati. S toga se skanih i ja, da priobćim iz ovoga kraja, kako se ovdje obavilo jubilarno proštenje i s kakovim uspjehom.

Gdje se radi o važnoj stvari, tu valja prijateljski savjet. Zato se dogovoriše medju sobom župnici Kloštra — i Grada Ivanića i gvardian samostana ivanićkoga, kako će obaviti to proštenje, da bude veća duhovna radost i korist vjernomu puku, te odlučiše na predlog svoga najstarijega brata ovako.

Svaku subotu poslie oglašenja jubileja, što je svaki u svojoj crkvi ovršio, molile se u 5 satih na večer, i svaku nedjelju po podne pred izloženim ciborijom litanije svih svetacah i druge molitve za jubilej.

Drugu nedjelju poslie uzkrsa vodio je župnik Kloštra Ivanića uz podvorbu otacah franciškanah procesiju iz svoje crkve u samostansku, i ondje izmoliv molitve za jubilej, pod svečanom misom propoviedao o jubileju, što jest? i da crkva ima vlast dieliti proštenje. Poslie službe vrati se opet procesija natrag u župnu crkvu.

Treću nedjelju idjaše isto tako procesija iz Kloštra Ivanića u crkvu Grada Ivanića; gdje je propoviedao mjestni župnik, razloživ, kako je potrebita pokora, i koliko je glede toga dobročinstvo proštenje jubilarno, što se sada vjernikom dieli. Četvrtu pako nedjelju dovede župnik Grada Ivanića procesiju u župnu crkvu Kloštra Ivanića; gdje je o. Marko franciškan živo predstavio u podužem govoru veliku pogibelj, kad se s pokorom odvlači, a vrieme milosti medju tim prolazi.

Izza četvrte nedjelje obdržavala se u ponedjeljak izpovied u Kloštru — a u utorak u gradu Ivaniću, gdje su takodjer župnikom revno pomagali častni otci franciškani. — Razumieva se po sebi, da se osim toga sve točno izpunilo, što bi propisano glede oglašenja i zaključenja jubilarnoga vremena.

Ovako, mnijahu rečeni duhovni pastiri, da će najbolje potaknuti u svoga puka duh pokore i pobožnosti, te mu utisnuti u srce trajan spomen na ovo sveto vrieme. Pa gledeć na mnoge i silne i težke poslove i na polju i u trsju upravo u ovo vrieme, imaju sbilja za što Bogu hvaliti na postignutom uspjehu. Jer je i po subotah na pobožnosti bilo svaki put dosta puka; procesije pako bijahu velike i crkve dubkom pune. Tu se je pobožno molilo, liepo pjevalo, i željno slušala rieč božja. Tu je bilo gospode, gradjanah i prostoga puka; i iztočni nekatolici dolazili bi na ovu svečanost s njekom dopadnošću. A na izpoviedi bilo je preko svakoga očekivanja mnogo vjernikah obojega spola. Pa zato smierna hvala onomu, „koj daje uzrast, Bogu; jer niti je onaj što, koj sadi, nit onaj, koj zalieva.“

Ovo sam pako zato priobćio, ne kano da se ovdje šta izvanredna dogodilo, buduć da rado vjerujem, da je bila ista revnost i svećenstva i puka po svoj našoj velikoj nadbiskupiji; nego što će biti milo svakomu bratu svećeniku razumjeti, da mu braća u drugih krajevih sbilja vrše svoje pastirske dužnosti; i što će biti drago svakomu bogoljubnomu srcu opaziti svaki i pomanji znak prave poslušnosti i odanosti prama materi crkvi od strane pobožnoga naroda danas, gdje se svaki čas oda svuda javljaju mrzki nasrtaji i grozne rane, koje joj zadavaju njezini neprijatelji. *S — — l, ž.*

Viestnik.

Iz Zagreba. Veleč. gosp. Franjo Budicki, prisjednik duh. stola i župnik kupčinski, imenovan je podarcidjakonom kotara pokupskoga.

Iz Ugarske. Uzoriti gosp. stožernik primas i nadbiskup ostrogonski Scitovsky darovao je ovih danah

200,000 for. u ime zaklade, odkud će se uzdržavati višja gimnazija u Trnavi.

— Preuzvišeni gosp. kaločki nadbiskup Kunszt predao je svomu kaptolu onomadne 10,000 for., da s njimi umnoža zakladu za mirovine svećenikah svoje nadbiskupije. Izvan toga kupio je ovaj vrli dobrotvorac svoje nadbiskupije prije njekoliko tjedanah više kućnih zemljištah, da se poveća vrt nadbisk. sjemeništa, gdje će se duh. mladež u prosto vrieme baviti moći.

Iz Mletakah. Od 1. Svibnja t. g. izlazi ovdje pod naslovom „Der katholische Missionär" časopis od u jnanje 16 str. u velikoj 8. predbježno dva puta na mjesec. Iz oglasa toga časopisa vadimo sliedeća.

Čisti dobitak obratit će se izključivo na korist mnogobrojnih po svem svietu razprostranjenih a veoma siromašnih misijah svegakolikoga franciškanskoga reda.

Ovaj podhvat već je u Rimu prebivajući vrhovnik reda odobrio, u svoju osobitu zaštitu uzeo i što toplije preporučio.

Uprava ovoga podhvata povjerena je odboru od svećenikah i svjetovnjakah sastavljenomu, za da se sv. stvari što više u prilog radi.

Mnogo vele zaslužnih duhovnih redovah nastoji neprestano oko spasonosnoga djela misijah; no medju svimi daje najveći broj poslenikah za ovo slavno apoštolsko zvanje najviše članovah brojeći red franciškanski, komu je izvan toga već od šest vjekovah povjerena zavidjenja vriedna zadaća, da čuva sv. grob u Jeruzalemu, i u obće upravlja duhovnom pastvom u Palestini. Misije franciškanske prostiru se preko Azije, Afrike, sjeverne, osrednje i južne Amerike i Oceanije tja do Nove Selandije, kamo svuda na spas narodah donose i naviestaju božanstveno ime Isusovo. Polag svega toga riedko bi se kada u Europi doznalo što o neizrecivih naporih, nevoljah, patnjah, stradanjih, požrtvovanjih, zaslugah i uspjesih franciškanskih vjeroviestnikah u njihovih udaljenih misijah. Istom god. 1860. počeo je franciškanski red u Rimu izdavati kroniku svojih misijah, od koje izlazi svaki drugi mjesec po jedan odebeo svezak u talijanskom jeziku s nadpisom „Cronaca delle Missioni Francescane," što bje odmah po svoj Italiji radostno primito. No i po drugih zemljah pade ovoj kronici tolika učest u dio, da je bilo od potrebe izdavati ju i u francezkom jeziku, kakova se osobito po Francezkoj i Belgiji mnogo čita.

No tim nije još dovoljno doskočeno obćenitoj potrebi. Mnogo revnih njemačkih katolikah, koji su svedjer osobitu milost gojili napram franciškanskom redu, izjavi već opetovano pravednu želju, da bi se rečena kronika i u njemačkom jeziku izdavala, a da se ovomu zahtjevu zadovolji, to je svrha pomenutoga časopisa.

Taj časopis stoji na cielu godinu 4 for., a moći je predplatit i na pol, na črtvrt godine i na mjesec sa 2 f. 1 f. i 40 nč. Moći ga je naručit i kroz knjižare. Novci i naručbe imadu se pošiljat u Mletke pod naslovom odbora, S. Maurizio, Calle del Dose N. 2741. Cjelogodišnji predplatnici dobivat će na dar dragocjenih zemljovidah, osnovah, slikah itd.

Iz Rusije. U matici kući milosrdnih sestarah u Parizu ima više Ruskinjah, medju njimi i mlada kneginja Nariškinova. Kadno ove službenice milosrdja začuše, koliko-li nevolju nanese Petrogradu sibirska kuga, osobito prostijemu gradjanstvu, zamoliše odmah dozvolu, da smiedu onamo odputovati te posvetiti se dvorbi bolestnikah. Što zaprosiše, dobiše, te već sada počeše liepi svoj posao.

Iz Badenske. Nedavna stavi „Breisgauer Ztg.", ultraliberalni list, ovaj liberalni predlog: neka se prvoj posaničkoj sjednici predloži zakonska osnova, a ova ju naravno neka primi, naime: da se ustanovi kazna od više godinah robije na svećenike, koji se usude opirati obstojećemu zakonu. Najveći razlog za taj predlog jest oporno ponašanje svećenstva u školskom pitanju, koje svraća puk na pozor, od kolike-li je pogibelji novi školski zakon, te kojemu se nikako neće dokučiti, da nad većinu liberalne komore nemože biti višjega, niti božanskoga prava. Vidjeti je iz svega ipak, da klerikalni odpor dosta brige zadaje liberalcem; jer drugčije nebi jim trebalo prietiti tamnicom.

Iz Freiburga. Dne 12. Svibnja slavio je ovdašnji nadbiskup Herman Vicari svoj 93. rodjen dan.

Iz Londona. Za nasljednika pokojnoga kardinala Wisemana imenovao je sv. otac nadbiskupom westminsterskim msgra. Manninga. Poznato je našim čitateljem, da je on obraćenik, te je bio prije anglikanski arcidjakon u Chichestru i prijatelj poznatoga Puseya. U posliednje vrieme bio je predstavnik westminsterskoga kaptola, te je svojim obsežnim zvanjem, značajem i družtvenim ugledom pravi ures katoličke crkve u Englezkoj. Svomu predšastniku u nadbiskupskoj časti držao je pogrebno slovo, te se već tada nagoviestalo, da će valjda biti Wisemanov nasljednik.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Dragutin Dauer, dosadanji duh. pomoćnik u Lukaču, postao je župnikom u Vučinu.

„ Mirko Belas, duh. pomoćnik u Tuhlju, premješten je kao takov k sv. Marku u Zagreb.

Dopisnica uredničtva.

G. *E. Dj.* u *T.* Pobrinusmo se, da Vam nakladnik pošalje II. svezak Propoviedih uz poštansku naplatu.

G. *M. L.* u *S. Gj.* Nemogaše se uvrstit ovaj put, ali doći će u sljedećem listu.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 23. U ČETVRTAK 8. LIPNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Klerikalni duh.

(Dalje.)

2. *Koji su znakovi, da-li u kom ima klerikalnoga duha?*

Veliko je pitanje, koje stavi sv. Pavao u Efezu njekojim učenikom: „Jeste-li primili Duha svetoga?" (Act. 19, 2.) Jer isti apoštol piše Rimljanom: „Ako-li tkogod neima duha Krstova, to nije njegov." Ali, kako je veliko, tako je i težko odgovoriti na pitanje: u kom je taj duh? jer sv. Duh nespušta se u vidljivu znaku, n. p. kano golub nad Isusom i plamen nad apoštoli, već otajstvenim načinom. Bog Spasitelj sám reče Nikodemu: „Vjetar piri, gdje hoće; čuješ njegov zuk, ali neznaš, od kuda dolazi i kamo ide. Tako je i s onim, tko se je iz duha porodio." (Joan. 3, 8.)

Po sudu katoličke crkve velimo: Mi neznamo s nedvojbenom stalnošću, niti nepogrešnom sigurnošću, u kom-li se je nastanio sv. Duh? ali gradeć na vjerojatnih razlozih i znakovih možemo doći na čisto te se riešiti svake bojazni i stiske. Vjerojatnimi razlozi možemo se osvjedočiti, da-li u nas sbilja prebiva Duh sveti.

a) P r v i z n a k j e s t p o k r e t n a š e g a v l a s t i t o g a d u h a i l i n u t r a š n j o s t i. Naravna vatra praska i šumi — eno praske na ognjištu i groma u oblaku. Tako čini i duhovna vatra. Duh sveti u prvom početku pokrene srce, uzdrma svega čovjeka, kano da ga je obsinula munja.

Kadno Isus uljeze u Jeruzalem, „uzruja se vas grad" (Mat. 21, 20.) i stade pitati: „Tko je taj?" Tako kad unidje sv. Duh u dušu, uzruja se čovjek te pita sam sebe: tko je taj, koga sam uvriedio te usudio srdjbu njegovu navući si nad glavu? Lude pameti moje! Ne, pomiriti ću se s Bogom svojim!

Uz huku silnu i štropot sidje sv. Duh nad učenike Isusove; tim htjede kano pokazati, da se prije dolazka njegova moradu iz duše opuhnuti sve zapreke: smet grieha i prah manah, a to jakim vihrom skrušenja. Ako si dakle kršćanine počutio u sebi takov vihar, znaj, da ti je blizo sv. Duh. Samson obuzet od duha Božjega „raztrga na komade lava kano jarića;" (Jud. 14, 6.) a tako i ti zadahnut istim duhom trgaj lava, što ti dušom vlada.

b) P r o m j e n a d u h a, p r e o b r a z a s v e g a č o v j e k a. Naravna vatra pretvara svojstva stvarih: sirovo jestivo u zdravu i slastnu za čovjeka hranu; gvoždje — po sebi kruto, tamno, težko i ledeno tielo čini mehkim, jasnim, laganim i žarkim — podaje mu svojstva vatre. Tako pretvara i sv. Duh čovjeka u posve drugoga. Bijaše-li prvlje tvrd kano gvoždje, mrk kano noć, težak s tovara griehah, a što se tiče ljubavi, mrzao kano led: zaisto, kad se nastani u njem milost Božja, omekšati će te se previjati prema dahu Duha svetoga, prosvietljen će biti svjetlom nebeskim, stresti će teret grieha, biti lagan te uzvijati se vrućom željom za nebeskim blagom — žariti će se od ljubavi Boga. Isti je duh preobrnuo Saula, prosta pastira, u visoka i ugledna kralja na čudo svemu narodu; jer „pitali su jedan drugoga: Što se je to dogodilo sa sinom Cisovim? Zar je i Saul medju proroci?" (1. Reg. 10, 11.) Preobrnuo je proste i neuke ribare u rečite, učene i ugledne ljude tako, da se je sve čudilo, a mnogi i dvojili: da-li su to oni isti ili drugi ljudi. „Vidite! zar nisu svi ovi, što govore, Galilejci?" (Act. Ap. 2, 7.) Držahu jih za pijane i mahnite; ali opojeni bješe vrhunaravnim vinom, pretvoreni sv. Duhom od putenih u duhovne, od zemaljskih u nebeske ljude.

c) S t r a h B o ž j i — b i e g o d s v i e t a i n j e g o v a m a m i l a. Vatra odbija od sebe, te se s njom moraš boriti. To isto čini Duh sveti od

čovjeka, pretvoriv mu srce u živu vatru. Tko dakle odbija od sebe mamila na grieh i od njih se brani, znak je to, da u njem prebiva Duh sveti. Bog zabrani raj gorućim mačem, da se nitko više nepribliža k drvetu života. Tako i Duh čuva ljudsko srce vatrom straha Božjega. Komu je ta vatra čuvaricom srca, čuvajuća ga od svieta, pùti i pakla, može se tješiti, da je pod okriljem Duha svetoga. Kad je dvor kralja ili velmože koga otvoren i bez straže, te mogu lahkim trudom ulaziti unj pučani, to je siguran znak, da gospodara nije doma; protivno pako, ako su pred dvorom straže. Uporavi-li se ovaj primjer na čovjeka, reći nam je: ako ti je srce otvoreno svakoj požudi i strasti, te nemariš, na što bi se god dalo — to znaj, da u tebi nije Duha svetoga doma. Ovaj je čuvar čuvao srca apoštolah, kadno jim bezbožnjak Simon vračar ponudi novca, neka mu dadu oblast dieliti Duha svetoga, te ga odbiše riečmi: Bio ti tvoj novac na propast, jer si mislio, da se dar Božji može kupiti za novac.“ (Act. Ap. 8, 20.) Ovaj je čuvar čuvao srce Davidovo, da po nagovoru svojte neubi pomazanika gospodnjega Saula, prem nevriedna, krvnoga svoga neprijatelja. S toga i odgovara sv. Bazilio na pitanja: čim bi se mogla osvjedočiti duša, da-li je prosta od grieha i u milosti Božjoj? ovako: „Ako tkogod zamieti u svojoj duši onaj duh, štono bijaše u Davidu, koj mogaše reći (Ps. 118. i 163.): „„Mrzim na krivdu i sgrožava mi se od nje““ — tada prebiva Duh sveti u njem.“

d) S l o b o d a o d s v a k o g a l j u d s k o g a s t r a h a. Vatra se neda zatvoriti, već prodire na slobodu rušeć sve zapreke, kano u topu i lagumu. Kada je dakle tko svojom dobrotvornošću izišao van tako, da se neobzire ni na ljudski strah niti na krivi stid, može se reći o njem, da je stan Duha svetoga. Jer sv. Ivan (I. Joan. 4, 18.) piše: „Savršena ljubav goni strah“ — dakle kano vatra iz topa zrno. Ovaj znak opažen je na Duhove na apoštolih. Prvlje se zatvarali oni s ostalimi učenici, ali kašnje pognani Duhom svetim pohrliše van očito i prosto slavit Isusa te navieštat evangjelje. — Kadno jim poslie starešine zapovjediše šutiti te odustati od propoviedanja, bez straha odgovoriše oni: „Sudite sami, da-li je pravo pred Gospodinom slušati vas više nego Boga. Mi barem nemožemo se svladati, da zašutimo ono, što smo vidjeli i čuli.“ (Act. Ap. 4, 19. 20.) Iz ljubavi Isusa nebojahu se oni nikakove kazne ni muke. Pred visokim viećem odgovoriše oni opet velikomu svećeniku odvažno i hrabro: „Mora se više Bog slušati, nego ljudi.“ (Act. Ap. 5, 29.) Istom odvažnosti, pače skoro istimi riečmi odgovori njekoč grčki mudrac Sokrates sudcem, kadno ga sbog njegova nauka obsudiše na smrt. Reče naime: „Ja od svoje strane imadem vas sve osobito rado. Po svem tom sudim, da se moram neumrlomu Bogu više pokoriti, nego-li vam. Zato neću nikada, dokle bude u meni sape, odustati od svoje težnje za mudrošću, pak niti od truda, da vas svakom prigodom po svojem načinu i navadi opominjem na kriepost te obodravam.“ (Plato Apol. d. Socr.) Tko je dakle razkidao ove dvostruke okove — ljudski strah i krivi stid — očit je na njem znak, da ga je obuzeo i objačio Duh sveti.

e) O d v a ž n o s t i j a k o s t u p r o t i v š t i n a h i m u k a h. Vatra okali i otvrdi zemljeno posudje i opeke. Tako otvrdne od Duha svetoga čovjek. Kako? eno nam opet apoštolah! Prvlje prevrtljivi i slabi za muke bježe, sakrivaju se, u strah nagnati može najhrabrijega od njih žena; ali poslie jaki kano stupovi od čelika stoje pred kraljevi i silnici, neplašeć se njihove prietnje, udaracah, tamnice i smrtne odsude, držeći to sve za najveću si slast. Zato se apoštolu narodah i pričiniše Petar, Jakov i Ivan kano „stupovi,“ što sam izpovieda u poslanici na Gal. 12, 9. Jer kano što stup, čim se više na njega navaljuje, čvršće stoji, tako stajahu čvršće i apoštoli pod silom progonstva. „Virtus in infirmitate perficitur“ reče Bog sv. Pavlu. To bijaše načelom i mudromu Sokratu, te jednom reče njekomu pravedniku: „Kako kip ili stup stoji na podlozi, tako se kriepostnik oslanja na svoja ćudoredna pravila, te nesmie na nijednu stranu premahnuti.“ — Tko dakle svu prieku sudbinu i sve težke protivštine podnosi hrabrim i postojanim srcem, taj je zadahnut od Duha svetoga.

f) V o l j n a p o k o r n o s t B o g u. Vatra raztvara mnoge krute stvari te raztaljene u njoj možeš pretvoriti u kakovu hoćeš sliku. Tako i sv. Duh vatrom svoje milosti čini čovjeku dušu gibkom i vitkom, ili, kako reče sv. Toma Akvinski, sposobnom za božanske utiske, udahnuća i ponuke. Za primjer eno nam apoštolah. Gospodin prije uzkrsnuća morade njim po više putah spočitati malovjernost i tvrdoću srca; ali primivši Duha svetoga dadu se prenačinjati kano vosak u svaki oblik — sve svakomu! To se otajstveno nagoviešta u povjestnici stvaranja; jer što će reći ono: „Duh Božji lebdijaše nad vodami“? Reći će, kako razlaže Tostatus: on crtaše i proizvadjaše osnove i prilike svim stvarim tolikom lahkoćom, kano kad bi tko hotio pisati prstom u vodi. U otajnom smislu lebdi isti Duh i danas nad vodami t. j. nad svimi vitkimi i voljnimi srci, koja se njegovu udahnuću bitro podavaju i sliede. Takova duša bijaše bl. Djevica Marija. Pravo reče njoj angjeo: „Sv. Duh sići će nada te.“ (Luc. 1, 35.) Ta ona bijaše tako mehka, kano vosak ili voda, čim onako odgovori: „Evo ja sam službenica gospodnja; bilo mi polag

tvoje rieči." (Luc. 1, 38.) Jer, kako to razlaže Teofilakt, kano da reče: „Evo, ja sam kao mehka ploča; neka Bog slikar na njoj utišti, što se njemu svidi."

g) Uzlet k nebu — težnja za sve to većim savršenstvom i veselje k dobru.

Vatra bukti plamenom, a plamen ide gore, i to hitro; takodjer nosi on sve sa sobom gore. Tako baš i sv. Duh uznaša čovjeka k nebu, pamet mu je uviek u nebu; sve, što čini, hitro je i rado, nepropušta ništa, što ga može pomaći napried i gore. Tko si takova duha i smjera, znaj, da te je ponio sa sobom Duh sveti. Sv. Bernardo s toga tvrdi: „Nije zaufanijega znaka bližine Božje, nego je čeznuće za milošću sve to većom." Razloga ovoj tvrdnji ima i u sv. pismu; jer mudri Sirak (24, 19.) govori: „Koji mene jedu, gladovati će i nadalje; a koji mene piju, i nadalje će žedjati." Bog tu želju uzbudjuje u pobožnih dušah, pa zato i jest tako jaka. Lovski pas ide lagano, dokle nedojde zvieri u trag, ali kad ga je našao, skoči s pohlepom za plienom. Nješto slična ima i u duševnom životu. I oni, koji su okusili slast sv. Duha, pohlepe se svim srcem za Bogom, te se nikad i ničim nedadu obustaviti; plamen bo sv. Duha u njih vuče jih velikom silom gore.

Medjuto, tko obavi sve, što je zapoviedjeno i što je koristno, i to od ljubavi i s veseljem, dobar je i to znak, da u njem diše sv. Duh.

Ovo su znakovi ili biljezi sv. Duha u čovjeku. Svatko metni ruku na srce, da-li ti se žari od vatre ili zebe od leda. Nećutiš-li vatre, a ono gledaj, da si ju u srcu uzpiriš. Dobio si ju svaki kršten na sv. krstu i potvrdi, a ti svećeniče osobito u sv. redu; trsi se dakle, da se na tebi pojave ili svi spomenuti znakovi, ili barem koj od njih.

3. Čim se možeš dokučiti do klerikalnoga duha?

a) Molitvom. Vatra se razpiruje puhanjem; hoćeš-li dakle da se razžari u tebi žeravka sv. Duha, posluži se dahom molitve. — „Dati će otac duha dobroga, koji ga zanj mole." Apoštoli čekahu na sv. Duha uz molitvu. Na molitvu apoštolah, obrazloženu jošte postom, sidje sv. Duh nad Pavla i Barnabu: „Posteći i moleći položiše jim ruke te primiše Duha svetoga." (Act. 13, 3.) Mudrac izpovieda (Sap. 7, 7.): „Molio sam Gospodina te duh mudrosti došao je nada me."

b) Promatranjem. Vatra se užge kroz prožarno zrcalo na suncu. Takovo prožarno zrcalo jest promatranje života i muke Isusa Krsta Gospodina, te, kako svjedoči sv. Jakov (1, 23.), rieči Božje. Gledaj dakle život Isusov, pogledaj u njem sam sebe kano u zrcalu; vidi, koliko si jošte nepodoban svojemu Gospodinu i učitelju, kako si nezahvalan Bogu, kukavan i ubog itd. To kano da htjede reći David uza harfu: „Srce mi se užga u meni, uz moje promatranje upali se vatra." (Ps. 38, 4) Ogledaj se dakle u zrcalo božanske istine; ovamo se proteže i ono, što rekoše ona dva u Emauz iduća učenika: „Zar nije govorilo srce naše u nas, kad govoraše na putu i razlagaše nam pisma." (Luc. 24, 32.) Promatranje mora da bude u samoći i sabrane pameti, kano apoštoli u zatvorenoj dvorani.

c) Pokorom. Vatra se izkreše udarcem, kano n. pr. iz kremena. Bij se dakle i pokori se. Ovim je načinom izprosio u Boga milost očitnik, tukuć se u prsa i vapeć: „Bože, smiluj se meni griešniku." (Luc. 18, 18.)

d) Bogu milim drugovanjem. Vatra se budi trenjem tvrdih tjelesah. Traži dakle družtvo s pobožnimi, u Bogu i njegovoj ljubavi otvrdjelimi osobami, druži se s ljudmi od pravoga duha, slušaj njihov savjet i sliedi primjer.

(Dalje će sliediti.)

Encikllka od 8. Prosinca 1864.

(Iz spiska Feliksa Dupanloupa, biskupa orleanskoga.)

(Konac.)

VI. Politička sloboda.

Ali kažę mi se dalje: Papa je posegnuo u područje, koje mu je zabranjeno, on ostavlja svoje duhovno polje, pa prelazi na polje politike. Na to vam odgovaram: Veoma su kratkovidni oni politici, koji neznadu, da politika u svojih dubljinah i u svojih visinah ima u neposrednom susjedstvu moral, i da papi prinadleži pravo i častno zvanje, da savjesti obavješćuje i upućuje, narode i vladare opominje na njihove dužnosti, te u svietu diže svoj glas za istinu i pravicu! On se bavi politikom: zar u to ime, da družtvom u svom temelju potrese, ili da ga učvrsti?

Papa osudjuje sirovu silu svršenih činah i slavodobitnu nepravednost. On brani nepovredivost prava i pravice, nepovredivost prisege. On uzdržaje i čuva štovanje napram državnoj vlasti i onim zaštitnim načelom, bez kojih za nijednu zemlju neima mira niti istine.

On osudjuje pravo na pobunu, neograničenu vlast cilja i one bezumne nauke, koji su opasni za vas, i za sadanje družtvo, i koji su krivi, što puk nije nikad siguran, što će biti drugi dan.

Tà komu ćete zamazati oči: Jerbo papa osudjuje sirovu silu brojevah, a nedopušta, da je pravo cigli posljedak kakove većine, zato da on osudjuje i državne na pravu obćenitoga glasovanja osnovane uredbe? Nipošto! Papa naviešta svojom odlučivom besjedom te svojom najvišjom vlasti podkrepljuje veliku socialnu i

ćudorednu istinu, koju su ravno sofiste, kao što J. J., Rousseau, mogli krivo razumjeti, ali koju su mudraci svih vremenah priznavali, naime istinu: da brojevi sami za se nečine prava.

Nije li već najstrahovitije okrutničtvo biesnilo u svietu na ime većine? Pa kad ima vladarskoga despotizma, neima-li kadšto još okrutnijega parlamentarnoga silničtva?

Nemože-li se, kao što sve drugo na svietu, i glasovanje puka izkriviti, a zar nije na ime obćenitoga prava glasovanja još nikad sviet vidio žalostnih prizorah?

No pitam vas, ima-li sbilja ikoj način vladanja, što bi ga crkva osudjivala?

Neima, crkva je katolička, to će reći, ona je za sva vremena i za sva mjesta. Ona žudi samo jedno: da izpuni svoje zvanje, i da sa svimi vladami na svietu živi u miru. Ali se krivo shvaća njezina misao u ovom obziru, kao što i u mnogih drugih stvarih, i zato nam protivnici u tom pogledu predbacuju toli protuslovne prigovore i tuže se na nas, čas, da mi s vladami nemožemo uzpored obstati, čas, da smo sukrivci svih državnih vlastih.

Istina je u tom, da crkva po naravi svojoj nije vezana na nikoj pojedini način vladanja, i da pristaje uza sve, pod uvjetom, ako su pravedni, a tim jamačno nije rečeno, da joj je sve jedno, da-li se s narodi dobro ili zlo vlada, te da svojoj djeci brani domoljubje.

Sve pako vlade mienjaju se u svojih formah, a crkva neveže se na nijednu, jer je vječna i obćenita.

Sve vlade zavise od odnošajah i jesu nesavršene. Već od davna prepirahu se ljudi o najboljem načinu vladanja, pa se već kod Herodota mogu čitati zanimive razprave o dotičnih koristih i štetah demokracijah, oligarkijah i monarkijah. Crkva se uznosi iznad ovih razpravah: ima-li biti republika, monarkija ili carstvo, u to se pitanje ona neupušta; sve ove različite političke forme prepuštene su slobodnomu izboru njene djece, pa smiem kazati, da u tom pogledu neima liberalnijega duha od njenoga.

Pa to baš čini ovo višje jedinstvo duhovah toli divnim, da su u podpunoj slobodi, iznad svih ljudskih razkolinah i razprah mogli utemeljiti moralno jedinstvo vjere. Držite se političkih formah, kakovih hoćete, živili u zemlji i u socialnih odnošajih, kako vam je volja, katoličko jedinstvo ostaje vam otvoreno. Već od 18 vjekovah gleda sviet prizor uzvišenoga jedinstva. To je djelo Božje. Al da ova obsežna snosljivost crkvu sili, da zlorabe odobrava, a pravi napredak i potrebite popravke u ovih osobito za popravke podobnih stvarih brani, to je djetinsko mišljenje.

Kako bi onda crkva s toli liberalnim duhom, s toli obsežnimi uredbami mogla biti neprijateljicom političke slobode?

Govorite-li o neograničenoj slobodi? Ali gdje i kada nadjoste vi u poviesti ovu tlapnju?

Kako daleko dodjoste vi sami u slobodi? Dopustite, da vam stavim ovo pitanje.

Ja sa svoje strane plašim se silovitih prevratah, te što sam u tom pogledu proučio, to mi je uzdrmalo dušu do njenih dubinah. Pa ipak priznajem, da pristajem uz one, koji se uzdaju u gradjanske i političke sloboštine. uz one, koji se odtud nadaju mirnomu napredku moje domovine. Spadam k onim, koji se tim osmjeluju na trudan pokus, u kom je postavljena opasnost i slava 19. vieka. Ali budimo čedni. Je-li ovaj pokus već svršen, je-li uspio? Ja doživih za svoga vieka deset prevratah, a u mojoj biskupiji ima bar šest protivnih stranakah. Gotovo svaki dan čitamo po novinah, da s najmanje slobode pogibelj prieti. Najjača vlada s posve zaokruženim područjem nedopušta, da se dvadeset gradjanah sastane, da se tri biskupa porazumiju, da se ikoja učiona za djecu bez tegobah utemelji, da pečatnicu papinu oglase usta svećenička. Tako daleko dodjosmo šestdeset sedam godinah poslie 1789., a slavnim načelom one godine svagda se u mnogih obzirih u idealnom stanju tamjan pali, ali se ona činom neuporavljuju.

Kod vas samih, koji tako bučno branite slobodu, pada jako u oči, što svagda zaboravljate na slobodu, kada ona ide nam u prilog. Kada se sastane više gradjanah, da se posavjetuju o izborih, te padnu pod zakon, koj zabranjuje skupštine, u kojih ima preko dvadeset osobah, tada se tužimo mi katolici radi uzkraćivanja slobode. Ali kada se tiče nas, kada nam se nalaže, da šutimo, kada nas osudjuju u državnom vieću, tada vi niti neosjećate ranah, štono se u naših osobah zadaju slobodi, dà često vas zatekosmo, kako se radujete takovu postupanju proti nam. Mogao bih vam ovdje pojedince nabrojiti sve one neliberalne naredbe, koje ste proti nam zahtievali ili odobravali. Evo dotle dotjeraste vi sami u liberalizmu.

Pa poslie toga čudite se, što se papa, koga svaki dan u ime slobode napadaju, grde i priete mu, opire ovoj dvoličnoj rieči? Nije-li već sv. Petar, njegov neumrli predšastnik, ožigosao ovu krivu slobodu, nazvav ju velamen malitiae? Čudite se, što papa neima u vas pouzdanja, videći, kako se pod vašimi pokusi prevraća zemlja, a vi kličete: „Njegova načela nemogu se s našimi složiti, nemogu se uporaviti. . .“ Zar su vaša sbilja u porabi? Naviestate-li vi što drugo, van njeki u oblacih lebdeći ideal? Nemorate-li vi oholi filozofi dopuštati razliku, koju toliko spočitavate bogoslovom, razliku medju tezom i hipotezom, medju teorijom i porabom!

Kršćanom pako i svim mudrim te bezpredsudnim muževom kažem:

Nezaboravljajte, da onaj, koj ovdje govori, jest namjestnik Božji na zemlji, primajte s počitanjem i ono, što vam se čini čudno; pitajte biskupe a ne novine, i dočim se od srca i s počitanjem podlažete onomu, što veli sv. otac, sjećajte se zahvalno i onoga, što on nekaže.

On nekaže, da je i on, dà on ponajprije pokušao podieliti slobodu puku, komu je vladar.

On nekaže, da je blagoslovio napore svojih sinovah, koji su se besjedištem i štampom služili, da izvojuju slobodu vjere a sklone Francezku na obranu sv. stolice. (Poslanice Pia IX. na g. Fallouxa i g. Montalemberta.)

On nekaže, da je blagoslovio O'Connella, da je blagoslovio otca Ravignana i otca Lacordaire, koji su duhovnim redovom opet otvorili ulaz u Francezku, pozivajuć se na prava slobode i gradjanina; da je blagoslovio Irsku a tješio Poljsku.

On nekaže, da je opet obnovio englezku i holandezku crkvu, te više od dvadeset biskupijah utemeljio u sjedinjenih državah i udaljenih misijah, dočim je katoličku hierarkiju u krilu i pod zaštitom javnih sloboštinah uveo.

Nekaže on, da su mu svagda najvjerniji službenici bili spisatelji, zastupnici i govornici Francezke, Belgije, Španjolske, Talijanske i Njemačke, koji su svoje na ustave zemaljske pošteno položene prisege i pošteno držali, kakovi su: Feliks Merode, Karlo Montalembert, Alfred Falloux, Corcelle, Carné, Ozanam, Karlo Lenormant, Vatimesnil, Cauchy, Champagny, Donoso Cortes, Daniel O'Connell, de Theux, Albert Broglie, Dechamps, Pavao Sauzet, Riancey, Alfred Nettement, Augustin Cochin, Anatol Lemercier, Arman Melun, Keller i mnogi drugi, — da nerečem ništa o Berryeru, nepobitnom do svoga konca, o Brignolu, neumornom branitelju crkve u piemontezkom parlamentu, o Talbotu ili Norfolku, i da nespominjem odvažnost ministra Rossia, koj tako rekav papi na očigled pade ubojičkom rukom.

Nekaže on, da, kako je svagda veledušan, svagda isto tako blag kako i nepomičan, od svega srca ljubi Italiju, te neće da govori o pomirenju, znajući, da je nikad nije prestao ljubiti.

Dosta o tom! Buduć vi kršćani neimate slobodnih izjavah vaših biskupah, da njihovom pomoćju možete razumjeti papine besjede, zato vas zaklinjem, da si rieči sv. stolice, kako se pristoji, bar postupanjem Pia IX. tumačite.

Prihvatite njegove besjede, ali povadjajte se i za njegovimi čini, te razpudite izprazna strašila, kojimi proračunane pretjeranosti hoće da vam obaviju uzrujanu dušu.

Dopis.

Iz Medjumurja dne 22. Svibnja 1865. Premda ima i u Medjumurju ljudih, koji u srcu i duši Isukrsta, kano i Renan, taje, te bi ga s njegdašnjimi židovi još jedanput na križ razpeti pripravni bili: ipak je, hvala Bogu, još kamo veći broj onih, koji se u Gospodinu Isukrstu klanjaju Sinu Božjemu, za njega, za dušno spasenje i procvjetanje svete matere crkve sva podnieti i trpljeti sebe dosta moćne osjećaju, i svu svoju diku jedino samo u križu Spasiteljevom postavljaju.

O tom mogasmo se dovoljno osvjedočiti u jučer dovršenom jubilejskom vremenu, u kom je puk medjumurski gotovo natječuć se vršio kršćanske svoje dužnosti.

U Prelogu kroz sve jubilejsko vrieme od 6. ure u jutro do 8. ure na večer — bio djelatnik ili svetak — nije bilo hipa, u kom nebi bilo pokoru činećih kršćanah u kući Božjoj. — Velečastni gosp. podjašpršt i župnik preložki Stjepan Foky, koj je sve učinio za povećanje dike Božje, i iskrenom svojom pobožnostju liepim primjerom prednjačio svomu puku, odredio je, da na 13. Svibnja ide procesija k **ranjenomu Jezušu** kraj varoša, gdje su ovršene primjerne molitve Isukrstu, za svetoga otca papu, za nj. veličanstvo kralja i visokočastnoga našega g. nadbiskupa, za sve kršćanstvo i za stečenje obilnoga prošćenja. Iz sve okolice i iz više župah došao je bogoljubni puk k ovoj pobožnosti, i s veseljem mogu Vam kazati, da Medjumurje možda nikad još nije vidjelo tako velike procesije.

Zaista svako nepokvareno srce očevidacah bilo je ganuto na bogoljubna čuvstva, videć toliko pobožnoga puka s križi i zastavami po ulicah prehadjati, i slušajuć iz toliko ustah velikoga Boga hvaliti i dičiti, dobrote njegove uzvišavati, i za novi blagoslov moliti u ime onoga, koj je svetim križem svojim odkupio ovaj sviet, i koj je obećao: „Šta god zaprosite Otca u ime moje, dati će vam."

Jučer bio je **Te Deum**. Pobožni puk preložki, koj je s tako velikom i iskrenom pobožnostju dovršio jubilej, zaželi ovaj dan, kojega mnogi izmedju nas možebit nikad više dočekao nebude, s najvećom svečanostju završiti. Cehovi, kojih 5 ima u Prelogu, svojim troškom dali su svu crkvu razsvietliti tako, da nije bilo sviećice u crkvi, koja pod svom službom Božjom nebi bila gorjela. Na početku svečane sv. mise obilazila je procesija okolo crkve sa svetim oltarskim Sakramentom, kojom prilikom svaki blagoslov, i svaka važnija strana sv. mise bijaše pucnjavom iz mužarah pozdravljana, i to na trošak i zahtievanje više spomenutih cehovah. Na početku, kao i medju vremenom i na koncu jubileja prikladne prodike držao je domaći duhovni pomoćnik M. L.

Ovom prilikom nemogu da zamučim primjetbu njekojega nadri-slobodnjaka, da pucnjava pri **Te Deum-u** nije bila na svom mjestu, buduć da je jubilej vrieme, da ljudi čine pokoru, a ne da se vesele. — Je-li tako? A šta znači **Tebe Boga hvalimo**? Hoćemo-li tim vrieme pokore tek započeti? Ja mislim, da je u vrieme **Te Deum-a** svaki dobar kršćanin-katolik pokoru već učinio! — Pak bi li pravedno bilo, da se puku, koj je s izglednom pobožnostju učinio pokoru, pa sada kanoti čist i pravičan s najvećom svečanostju želi dobromu Bogu zahvaliti se na velikoj nje-

govoj milosti i dobroti, i koj u pjesmi „Hvali, Sion! Stvoritelja“ pjeva:

2. Hvali, kak ga najveć moreš,
Ar ga nigda nepremoreš
Zadovoljno hvaliti!

bi-li, velim, pravedno bilo ovakovomu puku njegovu na slavu Božju smjerajuću želju zabraniti? — Dakle pucnjava na povećanje svečanosti nije bila na svom mjestu, nije bila prikladna; nego one muzikalne zabave, oni plesi, štono jih je svjetsko poglavarstvo kroz svekoliko jubilejsko vrieme — na spačku pobožnih kršćanah — dopušćalo, to je bolje dolikovalo vremenu pokore?! — O tempora! o mores!

Viestnik.

Iz Zagreba. Na prvi dan Duhovah služio je u prvostolnoj crkvi svečanu misu uzoriti gosp. kardinal i nadbiskup, te poslie propoviedi od 11. do blizu jedne ure poslie podne dielio svetotajstvo potvrde. Tom prilikom primile su od ruke nj. uzoritosti svetotajstvo potvrde 762 osobe. Sutradan na drugi duhovski blagdan dielio je u prvostolnoj crkvi isto svetotajstvo presvietli gosp. biskup Ivan Kralj.

— U duhovski ponedjeljak izveze se uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup u samostan č. sestarah milosrdnicah, da u ime nj. veličanstva častnoj materi Ivani Krösbacher, vrhovnoj glavarici redovne pokrajine hrvatsko-slavonske i prvoj matice kuće zagrebačke predade milostivo joj podieljeni zlatni krst s krunom za zasluge. Visokoga pohodnika dočeka pred crkvenim vratima preč. g. superior sa samostanskim svećenstvom i dva preč. gospodina kanonika s ostalom misnom dvorbom, te ga uz pjesmu „Benedictus“ pjevanu na pjevalištu u provodu dovedoše kroz dvored bielo obučenih djevojčicah k žrtveniku. Uzor. gospodin odpjeva sám u 9 urah pontifikalnu misu. Poslie mise uvedoše u krilos odlikovanku praćenu visokimi gospodjami, a počastiše ju pohodom i svietla gospoda: veliki župan Ivan Kukuljević Sakcinski, dvorski savjetnici Nikola Melinčević Halićki i ravnatelj financijah Pollack, financialni nadsavjetnici Regnard i Heim, gradski načelnik Frigan i mnogo druge odlične gospode. Na to uze besjedu uzoriti gospodin, te razloživ postanak ovoga reda i napredak (od 6 prije 20 godinah prispjelih sada 172 sestre, položivše profesiju), stade zatim razlagati koristi, koje iz njega potiču za naš grad i za svu našu domovinu. U ovakovu govoru nedadu se prešutiti silne neprijateljštine protiva ovom redu od najnovijega vremena u saborih i skupštinah, očiti nasrtaji i progonstva; nu koliko to sve polazi od nevjernikah i zašto, to sve spomenuv samo propusti uzoriti govornik; jer jedno, reče, s takovimi ljudmi neima razloga, dakle ni govora, a drugo, jer negovori nevjernikom, već viernikom i prijateljem ovoga reda. Treba-li što dokazivati, djela su najbolji dokazi; zato i uzoriti govornik naprosto spomenu redom djela, očita svemu našemu svietu: oko bolestnicah u domaćoj bolnici i drugčije u gradu Zagrebu, pak u javnoj bolnici na Rieci; oko uznikah mužkih u Lepoglavi i ženskih u Zagrebu, gdje većinu izgubljene čeljadi povraćaju ljudskomu družtvu kao skroz druge koristne članove; oko siromakah svagdje, gdje su, a osobito u Zagrebu, gdje upravljaju gradskom ubožnicom, a družtvom Vinkovim mnogu golotinju zaodievaju i mnogomu neutješnu oku taru suze; oko nejake dječice u pjestovalištu. Što je osobito u govoru naglašeno, jest obuka mladeži ženske, ovomu redu najmilija, a našemu narodu do sada najkoristnija struka njihova râda. Ženska jim preparandija i glavna učiona djevojačka bez nagrade ili podpore budi državne budi občinske, gojilište za odličnije djevojke u svem prijatno i lagodno uz malenu plaću; sirotište žensko u Zagrebu i na nadbisk. Gradcu; učione za seoske djevojčice od vlastita nagona njihova podignute u Požegi, Lepoglavi i na Gradcu. Pitaš-li za napredak u tih njihovih učionah, to te uzoriti govornik poziva na javne izpite, gdje ćeš se moći osvjedočiti o najboljem napredku, ma da si najljući neprijatelj reda, samo ako ti je pamet i srce na pravom mjestu. — Nabrojiv u kratko razne koristi ovoga reda, nemogaše uzor. govornik prešutiti predsudah i prigovorah proti njemu, na koje se dadu lahko zavesti i dobroćudnici. Po imenu iztaknu onaj dosta obćeniti ali nepromišljeni prigovor: od kuda duvnam novac, da kupuju kuće i zemlje? — sve će prekupiti! Od kuda? Od njihovih žuljevah! Mnogo rukah, svaka se hvata posla ob 4. uri jutrom to ljeti to zimi, nezazire se njih nijedna ni najprostijega posla; možeš jih vidjeti od uranka do mraka oko šivaćega stola s nožicama i iglom, na livadi s grabljami i vilami, a na njivi s motikom. Od kuda jim novac? Od njihove štedljivosti, gdje su uz golem trud zadovoljne prostom hranom i kratkim snom na prostoj, ali čistoj postelji. Neima u njih gostbe, za kakovu često jedna gospodja treba više troška, nego one sve skupa u jedan dan; neima u njih sjajne nošnje, već jim sva oprava manje stoji, nego-li mnogu gospodju samo jedan šešir ili ogrlić; neima u njih želje ni za plesalištem ni za kazalištem. Zašto se toliko muče i komu-li kupe blago? Da imadu i po sto putah više blaga, njih nijedna ni tada, kao ni sada, nebi mogla reći, da je njezina i jedna bočenka u bieloj peći. Zavjetovale se siromaštvom i jesu svaka za se siromašne. Što je pako suviška od stroga živeža, pitaj zavode njihove i učione, uboge djevojčice u samostanu, kojih se na stotine svaki dan prehrani, pitaj ostale uboge i bolestnike, pak će ti oni morebit dovoljno odgovoriti! S te strane samo je željeti, da steku što više blaga.

Pokle je uzoriti govornik pohvalio revnost i milosrdnicah i svećenstva u njihovu krugu poslujućega,

predje na sam uzrok svečanosti. Od onih šest sestarah, štono prve prije dvadeset godinah poslane od briksenskoga biskupa pokojnoga Galure dospješe u novu maticu zagrebačku, živa je jedina Ivana. Vrlina svakoga družtva i zadruge visi o vodji, pak čim je dokazana vrlina zadruge, netreba dalje dokazivati vrlinu vodje. Ivana je do današnjega dana s neobičnom mudrošću upravljala redovničkom obitelju. Niti je mislila niti željela zato steći si kakovu odliku; ali ova visoka milost nj. c. kr. apoštolskoga veličanstva i priznanje neka bude novom ponukom ne samo njoj, nego i svim sestram ove redovne pokrajine, koje s njom neka diele radost današnjega dana. Kano vjerenici Isusovoj i glavarici duhovnoga reda misli uzor. govornik, da nigdje drugdje nedolikuje primiti znak odlikovanja od nj. c. k. apošt. veličanstva, nego u crkvi pred kršćanskim pukom. Na to ju pozva preda se, predade joj krst s listinom u ruke; a odlikovana prije zaslužnim krstom nadstojnica ubožnice sestra Monika Krizmer pribode ga tronutoj odlikovanki na prsa.

Ovom prilikom udostoja se njegova uzoritost podieliti otajstvo sv. potvrde djevojkam domaćih gojilištah, nu prije već, nego se ove mogoše obredati, nahrupi množina seoskoga puka, te preote mah laktovi i pravo rekuć iztisnu iz crkve sve prijašnje slušatelje. I ovaj dan poslovaše uzoriti gospodin u dubkom punoj te s toga veoma sparnoj u ovo vruće doba crkvi do tri ure. Poslie kratka odmora vrati se nj. uzoritost oko jedne ure u svoj dvor.

Iz Karlovca dne 3. Lipnja 1865. Zakasnio sam ti „Katol. liste" liepu i dobru viest doglasiti. Novac i dobra viest svako doba nadju prijatelja kod kuće. Dakle i ovoga vrućega i suhoga proljeća imadosmo Karlovčani svibanjsku marijansku pobožnost. Otu duhovnu radost pripravi nam u hramu sv. Trojice č. o. Nemesian s drugom si o. Ambrozom. Da govornike revne tumačitelje i glasnike kriepostih i prednostih Marijinih hvalim i uznosim, njihova mi čedna haljina zakazuje, da jim obećajem plaću ovoga svieta, njihovo siromaštvo netraži blaga niti bogatstva. Reći ću dakle: Poživio vas Bog! mnoga lieta slavili kraljicu nebesku, i u slavu njezinu oko sebe sakupljali poslušateljah, kako sakuplja matica roj pčelah. Probijao vaš glas ledena svejednotna srca; vruća vaša rieč razžarila poslušatelje žarkom gorljivošću prvenacah katoličkih. Bog dao i na godinu.

Iz Bistrice čujemo, da je tamo silni sviet sa svih stranah došao bio na duhovsko proštenje. Bilo je tu hodočastnikah Hrvatah, Slavonacah, Slovenacah i Magjarah, ovih posliednjih mnogo više, nego-li više predjašnjih godinah. Svećenikah dodje 36, medju njimi 9 iz Ugarske, koji su svi imali dosta posla, da odole bogoljubnim željam pobožnih hodočastnikah.

Iz Djakova pišu „Nar. Novinam," da je preuzvišeni g. biskup Strossmajer u zajednici sa svojim kaptolom zaključio sagraditi u Djakovu prvostolnu biskupsku crkvu po nacrtu i pod upravom graditelja c. kr. profesora Karla Rösnera, i da će se radnja odmah početi.

Crkva će se načiniti na lik latinskoga krsta i po rimskom gradjevnom ukusu. Ukupna duljina zdanja iznositi će 42 hvata, a širina 28 hvatih.

Na prednjem pročelju biti će dva zvonika, a više krstnoga četvorenja (Kreuzvierung) trulo (kuba) od osam stranah, a pod ovim će biti glavni oltar u staroj slici ciboriuma, na kom će se obdržavati svečane Božje službe na svaki praznik.

Iz Jegra. U ovoj nadbiskupskoj stolici našasti su prošloga ljeta na više kućah pisani plakati, u kojih bje ne samo najprostijim načinom pogrdjeno katoličko svećenstvo, nego bješe i gradjani pozvani, da se u veliko odmetnu od katoličke crkve. Tim povodom izadje ovdje onomadne mali spis u magjarskom jeziku s naslovom „Rieč na svekoliko pučanstvo grada Jegra od jednoga gradjanina." Bezimeni pisac pita odmah u uvodu svoga spisa: Tko su ti pogrdjeni svećenici? Jesu-li to kakov tudji ovamo pribjegli puk, koj se narodu na štetu bavi špekulacijami i novčanimi poslovi, diže visoke postotke, a nagomilane novce šalje u inozemstvo? Šta vidite, šta izkusiste čestiti jegarski gradjani, počam od visokočastnoga nadbiskupa dolje do seminaristah ili samostanske braće? — Po tom dokazuje brojevi, koliko materialne koristi prima stanovničtvo grada Jegra od duhovničtva. 1. Različite na korist grada duhovničkim novcem podignute javne sgrade u Jegru vriedne su 4—5,000000 fr.; 2. na uzdržavanje ovih sgradah troši se svake godine do 20,000 fr.; 3. nadbiskupski dvor izdaje svake godine na službu Božju, mirovine činovnikah, plaću služinčadi i slična 40,000 for.; 4. prečastni prvostolni kaptol u iste svrhe 28,000 for.; 5. kućni potrošak svakoga kanonika iznosi 4,000 for. na godinu, dakle zajedno 56,000 fr.; 6. 30 svećenikah u gradu živućih potroši na glavu 300 fr., dakle ukupno 9000 fr.; 7. u nadbiskupskom sjemeništu potroši se svake godine 18,000 for.; 8. u dječačkom sjemeništu izdaje se svake godine 6000 fr.; 9. kućne potrebe englezkih gospojicah (uračunav ovamo djevojačko odgojilište) čine na godinu 14,000 fr.; 10. godišnje potriebštine milosrdne braće iznose 10,000 for.; 11. milosrdnih sestarah 5000 fr.; 12. cistercitskoga samostana i višje gimnazije 25,000 fr.; 13. ostalih mužkih samostanah 11,000 fr.; 14. liceja, preparandije, zakladnoga ureda itd. 15,000 fr.; 15. u nadbiskupskoj tiskarni premetnu se svake godine 4000 for.; 16. iz zadušbinah primaju gradski ubogi i s nevolje kakove postradavši 4000 fr.; napokon 17. medju 6-700 učenikah u Jegru ima njih 400 izvanjskih, a od ovih dobivaju dotičnici u ime stanarine i hranarine na glavu 200 for., ukupno dakle 80,000 fr. Ovi navedeni brojevi iznose zajedno svotu 345,000 for.

Tim dakle imadu jegarski stanovnici svake godine *315.000* for. koristi odtud, što imadu medju sobom nadbiskupa, kaptol, i drugo duhovničtvo. Mnogi drugi darovi, što jih preuzvišeni g. nadbiskup, kanonici, samostani i ostalo svećenstvo svake godine diele siromakom, i doprinose na druge blagotvorne svrhe u potaji, zabilježeni su istina u knjizi života, ali se nenavode u onom izkazu. — Nebi bilo s gorega, kad bi se i drugdje objavili ovakovi izkazi, jer su najbolji odgovor neprijateljem samostanah i crkvenih dobarah.

Iz Beča. Na sudbenoj razpravi, što je ovdje nedavna povedena proti njekom radi tatbine obtuženom čovjeku, zametnuo se medju njim i predsjednikom suda sljedeći razgovor: „Koje ste vi vjere?“ — „Da pravo rečem, nikakove.“ — „Jeste-li katolik?“ — „Nisam.“ — „Dakle protestant?“ — „To prije, ali kako rekoh, ja sam bezbožac.“

Iz Englezke. Glede prividne opreke izmed prirodnih znanostih i sv. pisma izdalo je nedavno 110 englezkih učenjakah, a medju njimi 30 članovah kr. akademije znanostih i 40 liečnikah sljedeću skupnu izjavu: „Mi podpisani, koji prirodne znanosti učimo, očitujemo duboku žaobu nada tim, što su mnogi iztraživanje znanstvene istine našega vremena uporavili zlo na to: da pogledom na istinu i pravotu sv. pisma iztaknu dvojbah. Mi očitujemo to za nemoguće: da bi rieč Božja, kako je uložena u knjigu prirode, i rieč Božja, kako stoji u sv. knjigah, bile u protuslovju, makar su i različite. Mi nezaboravljamo, da prirodne znanosti nisu savršene, već da su u stanju napredna razvitka, te da nam sada naše omedjašeno znanje dopušta gledati samo kano kroz mutno staklo. Ali mi vjerujemo čvrsto, da će jednom doći vrieme, kad se obje objave (revelatio), naime naravna i vrhunaravna u svih svojih tančinah budu pokazale skladne. — Nemožemo dalje propustiti te neizjaviti žaobu, što se prirodne znanosti mnogim osobam, koje njih nisu niti učile, čine sumnjive. Mi mislimo, da svakomu učenjaku mora biti dužnost protraživati prirodu s tom namjerom, da se nadje istina, a tada, ako se pronadje, da se gdje koji obreti neslažu s Božjom riečju, ili bolje sa stanovitim tumačenjem iste, koje može biti pogrešno — da se tada s kakovom predsudom nemože postaviti tvrdnja: vlastiti taj zaključak nek je prav, a protivni nauk sv. pisma kriv; nego pače da se ostavi oboje, neka svako ide dalje svojim putem uzpored, dokle se Bogu svidi te nam dopusti ugledati put, gdje će se oboje moći složiti; da je bolje, umjesto mutiti se prividnom razlukom medju znanošću i sv. pismom, prihvatiti se čvrsto vjere u onih točkah, gdje se ista slažu.“ — Dotle izjava. Slava muževom, koji se od znanstvene slavice nedadu dotle omamiti, te bi pomislili, da mogu biti bez kršćanstva i zabaciti ga. Koliko-li putah već pomisliše plitki učenjaci, da su naišli na očito protuslovje, dočim se za malo godinah strožjom iztragom bjelodano dokazalo, da se u toj točki priroda s objavom podpuno slažu, medju prirodom i objavom, medju djelom i riečju jednoga te istoga Boga svemogućega, najmudrijega da je podpuni sklad, a nedobitnom tvrdjavom dokazah kršćanska istina jošte jače utvrdjena.

S otoka Cejlona. O napredku katoličke crkve na ovom 1154 četvorne milje obsižućem Englezkoj pripadajućem otoku donosi „Journal de Bruxelles“ u dopisu s istoga otoka radostnih viestih. Vadimo odtud sliedeće potankosti. Otok Cejlon, kojega srednje, zapadne i južne strane podčinjene su tek prije jedne godine imenovanomu biskupu msgr. Sillaniju, napreduje liepo, premda se na to ljuti protestantska propaganda, koja je dosad najviše uplivala u odgojivanje mladeži. U našem vikarijatu živi 1,194,411 dušah, koje su najvećim dielom mohamedanci, budhiste ili pogani. Medju ovimi imamo mi 99,115 katolikah, a protestanti samo 7000. Ove godine, prve biskupovanja msgr. Sillanija, okršteno je djece: 4935, odraslih protestantah: 485, odraslih poganah: 608, pričestilo se 38.547, a vjenčano je 1792. Ima nas 6545, koji smo članovi raznih bratovštinah. Imamo 50 učionah za dječake (2230 učenikah) i 12 za djevojke (680 učenicah). Višje učilište, komu je sgrada jur gotova, otvorit će se na godinu. Ovaj pregled dokazuje, da radnje biskupa Sillanija i njegovih 17 suposlenikah neostaje bez ploda. Najviše se inovjeracah obratilo usljed duhovnih vježbanjah, kojimi je sam biskup glavom na više miestah svoga vikarijata upravljao.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Eduard Kos, duh. pomoćnik na Bistrici, postao je župnikom u Krapinskih Toplicah.
„ Stjepan Harabajsa, duh. pomoćnik, premješten je iz Kostajnice u Topusko.
Preminuo je Ignac Vrbanić, župnik u Stenjevcu.

Poziv na predplatu
na drugo polugodište
„ZAGREBAČKOGA KATOLIČKOGA LISTA.“

Koncem ovoga mjeseca izteći će prvo polugodište „Zag. katol. listu.“ Tim povodom molimo onu gospodu, koja su si ovaj list ili samo naručila, ili samo za prvu polovinu godišta nanj predplatila, da nam dotičnu svoju predplatninu što prije izvole dostaviti.

Istom prilikom umoljavamo opet gospodu, koja nam za prvašnje godine štogod duguju, da nam dug svoj namiriti nepropuste.

Predplatnina na „Zag. kat. list“ iznosi na pol godine:

za one, koji sami šalju po list u odpravničtvo, **2** stot. **50** novč.

za one, kojim se list oprema poštom, **3** st. **15** nč.

Uredničtvo „Zag. kat. lista.“

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 24. U ČETVRTAK 15. LIPNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Klerikalni duh.

(Dalje.)

4. *Kako sviet razumieva klerikalni duh?*

Ne samo katolički klerik već i svaki katolik, pače svaki kršćanin ima se trsiti, da ga što boljma zadahne svemožni Duh sveti. Dokle je crkve Isusove, crkve Duha svetoga na svietu, dotle i kler, svaki biskup i svaki svećenik u božanstvenih istinah, zakonih, i svoj uredbi naredjenoj za spas mora da drži sa svojom vrhovnom glavom, a po njih s njom i vas katolički sviet. To nam je neobhodan smier duha. U jedinstvenoj crkvi jednoga Boga Gospodina mora da vlada jedinstvo; a jest i biti će jedinstvo medju svimi, dokle bude našim ljudskim duhom vladao jedan sv. Duh. Mi vjerujemo, da našom crkvom vlada Duh sveti. U glavnih načelih, bitnih načelih nemože dakle u crkvi biti razluke, nemože biti stranke. Čim se je zavrgla i sbilja stranka razlučena od obćenite crkve, tim je istim činom odpala od nje. Pak ipak nadjevkom „klerikalni duh," „klerikalna stranka" misle nam protivnici silom dokazati, da sbilja u našoj crkvi ima stranka, i to pogubna i za nju samu i za vas ljudski rod. Šutim o bajkah, kakova je n. pr. ova: da je klerikalna stranka ona, koja se upire izvojevati svećenstvu gospodstvo absolutno svagdje, u svačem i nad svakim, jer nikojim razlogom nemogu protivnici dokazati, da je samo jedna takova stranka po duhu crkve, s njezinim znanjem ili privoljom. Pitaš-li, koga biskupa ili svećenika misle tim imenom, a oni će ti kazati imenah, za koja znadeš, da su imena odlučnih katoličkih klerikah, i da jim je i duh i râd skroz zadahnut duhom crkvenim, a k tomu dušom i tielom zauzet za svoj narod i svaki mu boljak. Vidjeti ćeš, da ti razumievaju pojav uprav onoga duha, što ga u malo naslikasmo u prvašnjih točkah, te po takovu, da je njim, makar se koliko prečinjali, klerikalni duh isti onaj duh, za kojim mi težimo, premda tim imenom na naše zlo smieraju.

Jošte ću uzporediti s ovom jednu rieč, koja gotovo isto znači, a opet jedna drugu razjasnjuje, naime klerikalan=ultramontanski! Od novijega vremena izmisliše neprijatelji katoličke crkve rieč „ultramontanismus" i „ultramontanski." I to jim je jedna praskavica. Prečinjaju se naime, da se neopiru katoličkomu vjerozakonu i katolicizmu, van jedino ultramontanizmu i ultramontancem. Što je pako to ultramontanizam, i tko je ultramontanac, toga jim se neće razgovetno i podpuno izreći. Jedino, što očito i na sva usta smiedu reći, to je: da su ultramontanci samo stranka, vrst sljedbe u katoličkoj crkvi, a ne sama katolička crkva. Tim nazivkom kano i klerikalnim smieraju ipak neprijatelji naši daleko: 1. Hoće da svoju nesnosljivu neprijateljštinu proti crkvinališpaju rekši, da nevojuju proti njoj, već proti ultramontanizmu; 2. Misle tim neuke i bezazlene katolike prevariti i primiriti. Mirujte, vele oni, te nevjerujte, da smo mi neprijatelji vašoj vjeri; ne, i vi i vaša vjera dragi ste nam; mi imademo posla samo s ultramontanci, te da jim prirežemo pogibeljna državi krila, snujemo ovakove zakone. 3. Misle tim sve vierne pristaše i branitelje katoličke crkve, njezinih pravah i sloboštinah ocrniti, omraziti i osamiti. Brani-li naime koj biskup prava katoličke crkve, to je on tada ultramontanac; zauzme li se koj zastupnik u državnom ili obćinskom vieću za prava crkve, to je ultramontanac; brani-li koj pisac katolički vjerozakon, to je ultramontanac; piše-li koj časopis u prilog katoličkoj stvari, to je ultramontanski list; sklopi-li se družtvo na promak koje katoličke stvari, to je ultramontansko družtvo; riečju, sve, što se bud u javnom bud u sukromnom

životu prama katoličkomu smieru napravi, sve je to ultramontanska nepodobština. Pače tko i nije očit neprijatelj, već samo pravedan i miran, i taj je već ultramontanac. Pak jer se je svemu, što je naprosto katoličko, nadjelo ime ultramontanstva, to je pod tim nazivkom slobodno ružiti, psovati, prezirati, sumnjičati i klevetati sve. Pogleda-li pako koj katolik protivnika ozbiljno u oči, te ga zapita za razlog, odvrati mu ovaj s porugom: Što ćeš? Mi nemislimo katoličku crkvu i katolike, već ultramontance. Zar si morda i ti ultramontanac? Uhvati-li ga katolik za rieč, te mu rekne: Jest, ja sam ultramontanac, što ćeš mi? to mu se i opet izvine lukav protivnik. E da, zar tebe da ja brojim u ultramontance? To ne! Pak tim se može izmaći svakoj neprilici i svakoj obtužbi sbog krivice ili klevete te i nadalje pod imenom ultramontanizma ružiti svaku katoličku stvar.

Nadievati katolikom imena stranke, to je već stara mudrolija. Jurve u četvrtom vieku nadjenuše Arijanci, lukava ova sljedba, koja je tajila božtvo Isusa, a opet se pretvarala da ga kano Boga štuje, ime strančarsko „Atanazijevci“ po sv. Atanaziju, velikom branitelju katoličke vjere. Pod imenom „papiste“ bijahu katolici vjekove i vjekove proganjani krvavo u Englezkoj. Baš je tako i s imenom „ultramontanski.“ Najprvo nadjenu u zapadnoj Europi stranka, smierajuća katolike od pape odtrći te stvoriti narodne crkve, ili pako barem papi oblast i ugled, što se bude nižje dalo, obaliti, ovo ime onim katolikom, koji se Bogom udarene sredine crkvene čvrsto držahu, dakle ultramontanci, jer papa prebiva u Rimu — ultra montes — s onu stranu alpah.

Godine 1837. kadno veliki biskup Klement August kolinski sbog hrabre borbe za crkvenu slobodu dospi u tamnicu, iznesoše njekoji protestantski pisci ovu rieč opet na javu, da njom ožigošu vierne svojoj crkvi katolike renskih zemaljah. Danas pako postade ovo ime skroz obćenitim, svakomu je na jeziku i u peru, pače i stanoviti katolici misle, da su njom ovlašteni prezirati svaku dužnost kršćana katolika, pak se jošte po svem tom grade dobrimi katolici.

Ali zar morda nije i sbilja kakova razluka medju ultramontanci i ne-ultramontanci svećenici? — medju ultramontanci i ne-ultramontanci katolici? Ne, nije. Evo, zašto ne. Tko je što znao za tu razluku, prije nego-li ju izmisliše neprijatelji crkvini? Da i jest takova razluka, to bi mi sami morali za nju prije svakoga znati. Naši predji neznadjahu o toj razluci posve ništa, a do današnjega dana niti znade o tom što katolička crkva niti katolički puk, kako u obće, što se tiče vjere i bitne uredbe u katoličkoj crkvi, nikakovih stranakah niti sljedbah nije, a niti jih može biti. Jer tko nevjeruje sve, što katolička crkva vjeruje i uči, tko uredbu crkve nepriznaje i njezinim se glavarom po zakonu nepokori, nije više katolik, makar kod toga imena ostao. Ali naproti njemu nisu lje ni vierni i sdušni katolici sljedba ili stranka. Bajka je ono ljudih, koji ili nerazumiju sustav katoličke crkve, ili razumiju pak izvrću, naime, da je ono ultramontanska stranka u katoličkoj crkvi, koja tobože radi o tom, da izvojuje papi absolutnu oblast, te bi on po svojoj samovolji, a bez svakoga zakona i odgovora imenovao i skidao biskupe i svećenike, razpolagao crkvenom imovinom, gdje je što imade u svietu; dà što više, absolutno zapoviedao i katoličkim vladarom, te je po samovolji postavljao i skidao. Badava ćeš tražiti primjer iz povjestnice prošle i sadanje; badava tražite za to dokaze. Jest, treba-li braniti crkvu i njezina prava, pokazati će se u svako vrieme u njoj svi znakovi duha, koje naprvo nabrojismo; pokazati će se, da s papom drži svaki dobar i klerik i svjetovnjak. Tko u tom s njim drži, katolik je, ili komu se hoće, ultramontanac. Ultramontanac i neultramontanac nisu dakle razlučne rieči za katolike u njihovoj crkvi. Ali istina je, imade druga razluka, naime: pravi i vierni katolici, koji svoju crkvu i njezinu slobodu za istinu ljube, i pusti nazovi-katolici, koji vuku lozu od katoličkih djedovah i otacah, katolici se zovu, morda jošte koj trun od otčinske si vjere čuvaju, te s drugimi obavljaju po koj katolički običaj; ali za sbilja ni s daleka jim nije na pameti sve vjerovati, što katolička crkva uči, manje jošte obdržavati njezine zapoviedi; koji neimaju srca za crkvu i njezinu slobodu, pače ju preziru, dočim se duboko klanjaju duhu vremena. Ima razluka u crkvi medju nevjernimi, ili, kako se sami radje zovu, prosvietljenimi i viernimi, medju neukimi i podučenimi, medju plahimi i hrabrimi katolici. Pače što više, ima i danas, kako u svako vrieme, svećenikah katoličkih, prosti Bože, koji su zli katolici. Kolika-li je pako to drzovitost, gdje se ovakov tužan katolik predrzava graditi sebe za dobra i vierna katolika, te uz predsudami zaokupljene nekatolike i nekršćane dobre i vierne katolike smatrati kao kakovu sljedbu ili stranku u crkvi, pak jim se tobož rugati nadjevkom „ultramontanci.“

Rekosmo „predsudami zaokupljene“ nekatolike; jer tko bi razuman, znajući dobro svu narav katoličke crkve, mogao samo i trenutak tajiti, da u katoličkoj crkvi, u onom smislu, u kakovu naši protivnici ovu rieč rabe, nije upravo sve ultramontansko, što se od katoličke vjere nije odlučilo, bud' kojim načinom. Tà imade-li na svem širokom svietu samo jedan biskup, koj u protivničkom smislu nebi bio „ultramontanac“? Ili zar imade sveće-

nikah, koji u ovom smislu nebi bili „ultramontanci." Doduše može se gdje god naći ovaj ili onaj svećenik, koj je dozorio za odmetnuće u neprijateljski tabor; ali od poštenih, dobrih i sdušnih svećenikah, omiljelih puku, badava ćeš tražiti i samo jednoga, koj nebi bio ultramontanac te u svakom načelu držao sa svojom crkvom. Dà pravi ultramontanac negleda samo preko brdinah, već i preko zviezdah, te s toga obzira ravna misli, želje i djela prema volji onoga, koj stoluje nad zviezdami, i zapoviedim njegove crkve na zemlji. S toga se nit netreba čuditi, što se baš najvrlijim i najvjernijim svećenikom nadieva ovo ime. Ili zar morda tielom i dušom katolici bud' bogoslovi, učenjaci i književnici u protivničkom smislu nisu ultramontanci? Nadji mi jednoga duhom katolika, a da skupa i to nebude. Takodjer i svi znanstveni i pučki časopisi, u kojih se obćeniti duh katolikah iznaša na javu, i oni su ultramontanski u smislu protivničkom. U današnje doba ima množina katolikah svjetovnih staležah crkvi skroz vjernih, a to muževah glasovitih, pravnikah, državnikah, narodnih zastupnikah, javnih častnikah, umjetnikah i pisacah, pak svi su ultramontanci. Spočitava se ultramontancem svjetovnjakom, da nisu takovi domoljubi, kakovi su drugi. Ala je ta pogodjena! Eno nam zemaljah, gdje se je ultramontanstvo najčvršće zakorenilo — Španjolske, Poljske, Tirolske i prvobitne Švajcarske; nu baš u ovih zemljah pokazivala se je i pokazuje najveća ljubav domovine, da jih u tom nijedan narod od svieta nemože prekriliti. Ultramontanac bijaše Irac O' Connel; ultramontanac najveći veleum i domoljub, što ga u jednom vieku rodi renska zemlja, Josip Görres; ultramontanac je veliki i slobodni duh Montalembert; ultramontanci su svi oni hrabri i učeni narodni zastupnici crkve u Pruskoj i drugdje; dà sve, što je u katolikah ljudih od vjere, duha i značaja, sve je to ultramontansko. Jedina nevjera, neznanje i prevrtljivost značaja to nije ultramontansko. Vjera, duh i značaj netrpe nikakove polovičnosti i neodlučnosti. Ako se vas sviet i nedozove pameti, moradu na koncu vidjeti slobodnijega duha katolici, kako to već sada znadu vodje protivničkoga tabora, da „ultramontanski" neznači ništa drugo, nego na prosto „katolički."

Istina je, bijaše vrieme, te je slobodnjačka prosvjeta u obliku tako zvanoga jezefinizma u Njemačkoj, a u Francezkoj u obliku janzenizma i galikanizma bila okužila mnogoga katolika i pače svećenika; ali ta su vremena, budi Bogu hvala, prošla, a nikada se više nevratila. Tko jošte o tom sniva, izdaje se sam, da je za pol vieka zaostao za svojim vremenom.

„Klerikalac," „ultramontanac," duh jednoga i drugoga imena, „srednji viek" pak njegova tmina, to su sve opojnice i čarobnice, kojimi se prekidaju rieči. Nije tu boj protiva jednoj stranki ili protiva strančarskom duhu, već je boj protiva duhu ukupne obćenite crkve, boj zloga duha protiva Duhu svetom.

Kako duh klerikah u bîti nije razlučen od duha svjetskih katolikah, te sbilja nije ni na misli lučiti ga niti svećenikom pravim niti svjetovnjakom, tako jednim duhom zadahnuti složno valja da odbijamo neprijateljske nasrte jednakim, samo plemenitijim i poštenijim oružjem. U tom boju svejedno je, kakovo god nam se ime nadievalo, a najmanje zamieramo na imenu: klerikalci i ultramontanci. — Nu jer protivnici duh klerikalni i ultramontanski smatraju za čedo duha mračnoga srednjega vieka, reći nam je koju besjedu i ob ovom.

(Dalje će sliediti.)

Odlomci sveti.

Dobar je Bog, on je najveće dobro, on je jedini dobar, on je izvor svakoga dobra.

Iz Božje ruke dodje čovjek, i dodje dobar, slika i prilika stvoritelja svoga: svet, čist, blažen, neumrli kano Bog njegov.

Nu čovjek neostadè u dostojanstvu svom, u svetosti svojoj, u blaženstvu svom: odvrnù se od Boga, dobra svoga najvećega, i bude u sebi zao, taman, jadan, umrli.

Tako dodje u sviet tmina, grieh, nevolja, smrt.

Nu čovjek more biti i opet dobar, čist i blažen; prilika Božja, štono ju grieh nagrdio i nakazio, more se obnoviti, more se i opet u sljepotu i dostojanstvo svoje povrnuti.

Jer je Bog vječna ljubav, a ljubav nemore ino, već ljubiti, ili da ti drugčije kažem: Otac hoće po sinu svom Isusu Krstu da nam dade Duha svetoga.

Otac hoće da nam dade Duha svetoga, te š njim sve sile nebeske, koje oda zla da nas očiste, i k dobru iznova stvore; koje od nas opet da učine bića sveta, čista, blažena, neumrla — ako-li jim dademo u sebi djelovati, te podjedno uzhtiemo složno š njimi raditi.

Ove se nebeske sile zovu, kakono sveti Pavao kaže: vjera, ljubav i ufanje.

Tisuća je tajnih putevah, po kojih se te sile nebeske diele i množe, koje niti će um dohititi, niti rieč izreći, niti zasluga pravo zavriediti, niti ičija hvala prehvaliti moći; a niti će nam se uzkratiti, ako danu nam snagu vjerno upotrebimo, ako za danom nam svjetlošću vjerno podjemo; ako stranom ovom vjernošću u obće, stranom molitvom za novu milost na-

pose učinimo, da budemo dostojni dara Božjega; kad budemo sredstva spasenja, što nam jih sveta crkva Božja nudja, savjestno rabili.

Te sile nebeske čine, da bivaš sve to vještiji i voljniji u sebi saslušati zakon sveti, pa po tom najsvetijega zakonodavca, te volju mu vršiti.

Da pako uzmogneš u sebi sveti taj glas čuti i sliediti ga, valja prije svega, da se opreš halabuci vanjskih ćutilah, uzburkanosti nagnuća, i tajnomu uplivanju sebičnosti, koja i u dobru svoje ište, ter tim plemenito nastojanje kalja.

Po tom opiranju, koje se pomoćju Božjom usavršuje i olakšava, dotiče nam nova milost nebeska, pa tako raste u nas sve to više vjera, ljubav i ufanje.

Kako vjera, ljubav i ufanje u nas raste, tako raste i volja učiti rieč Gospodnju, iskati u svetom pismu istinu, kojano spasava, te kad ju nadjemo, živjeti po njoj, dà u svem pitati, što je Bogu milo, te razabirati, što je od same naravi, što od milosti, što od puste sebičnosti, što-li od svete ljubavi.

Kako vjera, ljubav i ufanje raste, tako raste i čuvstvo, priznavanje slaboće svoje; tako raste poniznost, kojano posramljena u se gleda, rado na zabitno i nizko mjesto sjeda, te slavu vazda i svagdje na izvor svega dobra prenosi; tako raste pouzdanje ono, po kom se nad svaki stvor do Sveviśnjega uzvijaš; tako raste nastojanje ono živo, da se svake blagodati Božje užiješ po svetoj mu volji, te svaku sgodu, kojom bi te milost zapasti mogla, savjestnó da upotriebiš.

Kako vjera, ljubav i ufanje raste, tako raste i ona tiha, čista, Bogu posvećena ćud, kojano svagdje Bogu nalazi trag, ter od traga k samomu se Bogu diže, u Bogu počivati umie, i od Boga okriepljena opet na zemlju silazi, da tudjer red uvede i ime Božje proslavi.

Kako vjera, ljubav i ufanje raste, tako raste pouzdano obćenje ljudih s Bogom, sjedinjivanje duha ljudskoga s duhom Božjim.

Ovo sjedinjivanje s Bogom, koje kano svako dobro ljudsko dobu svoju djetinstva, mladosti i zrelosti imade i imati mora, utvrdjava se i jača nevoljom, i to nevoljom onakovom, koje svaki nepoznade, koje svačija pleća ponieti neće; ravna se po umnih i izkusnih muževih, koji treba da su ti višjom providnošću poklonjeni; vodi te k savršenosti po posebnoj Božjoj uredbi, koje dokučiti nemoreš, već se samo spusti, pa ju moli.

Ako-li je volja naša sbilja jedna ter ista s voljom Božjom, tada ljubimo Boga od svega srca, od sve duše, iz svih silah, a iskrnjega kano sami sebe.

Tada je ljubav naša strpljiva, dobrostiva, neprepire se, pakosti nečini, neoholi se; o zlu nemisli, nesrdi se, za slavom nehlepti; nepravdi se neveseli, pravednost ljubi; sve podnosi, sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi.

Tada nam je ciela narav knjiga sveta, a stvorovi stube k Sveviśnjemu.

Tada smo slobodni, jer nas je istina oslobodila; mudri, jer nas je mudrost umudrila; čisti, jer si je svetost hramove od nas posvetila; jaki, jer nas je ljubav ojačala; blaženi; jer je u nas život vječni.

Tada nam je smrt prijateljica, koja nas od pogrdnih okovah vremenitosti i sužanjstva nestalnosti oslobadja, te Gospodinu našemu vodi; mir duše, pokoj, štono od Boga potiče, prednebje ti je; a pouzdanje, kojim se svaki čas k Bogu uzdići moreš, jamčevina ti je slavja, štono te čeka.

Tad nam je Isus Krst sve u svem — istina i život, svjetlost i radost, početak i svršetak, svetost i blaženstvo. —*i*.

Proštenje bistričko.

= 1. Lipnja. Osminom pred Duhovi biva jedno izmedju najljepših proštenjah kod M. B. bistričke. Evo mene š njega, ako me uzhtijete saslušati. Tri godine iztekoše, da milostivnu majčicu nevidjeh; zato ju tim radostnije ljetos zagledah okruženu množinom bogoljubnih njezinih štovateljah.

Rana ljetošnja suša pritisnù nam crnu zemljicu strašno, da sviet s rádom niti maknuti nemogaše. Najbolji plug i crtalo zapè i pučè u njoj dvie stope opržženoj — u našoj hrvatskoj ilovnoj naplavnini. Brazdovje pod kukuruz moraše krepki momci sjekirami pred motikami raztucati, da se nješto pod zemlju spravi. Kuća od 30 dušah jedva 6 slogovah za dan spremi.

Pa i u takoj silnoj žegi sgrnù se ipak dosta silan sviet k M. B. bistričkoj. Četiri dana biva proštenje púko magjarsko, a i pravedno jest, da se samo njim drži, jer su tada sami skoro oni ondje. Magjarski se samo propovieda; u službi Božjoj koliko se može njihov jezik se rabi; i kod stola svećeničkoga jedincato se u magjarskom jeziku besjedi i nazdravlja.

Ove godine silni Magjari dovrieše. Kad jih u 7 satih u četvrtak po abacialu izpratismo, podigoše u crkvi i vani 100 svojih zastavah, saslušavši prije opraštajućeg ih s M. Djevicom svoga svećenika — u znak. da su vjerni vazda štovaoci M. Djevice. Nijednom odlazećem nebijaše oko suho, pa i mi Slavjani videći toliku ljubav i odanost prama milostivnoj Bogorodici, š njimi zaplakasmo kao diete, koje se u veli sviet od mile si majke dieli. — Ti, koga vjera tvoja utješiti nemože, dodji amo, pa ćeš čudo vjere svoje ovdje naći. — Tu ti mudrovanje nehasni, tu će te sila puka sobom povući — pa ćeš spasiti dušu svoju.

Osam magjarskih svećenikah iz biskupije somboteljske, a jedan iz vesprimske dovede nabožan puk svoj

simo. Svi su čestiti ljudi, jedan Hrvat rodom, al kulturom zgoljni Magjar. I tu se vidi, što-li sadanja kultura s čovjeka nenačini — prem pak, kad tko s tekom svieta sadanjega pliva. — I moja noga gazijaše 5 godinah liepu zemlju medjumursku, — navieštah rieč Božju po svih skoro crkvah medjumurskih — u glasovitom hramu kotoribskom, na glavici Ratkovici vinogradarom medjumurskim preko Mure. Možete si misliti, da me namah medju se potegoše magjarski svećenici, pa i ja moradoh š njimi na magjarsko — premda šest godinah jurve s nikim u tom jeziku nebesjedih, al prije mnogo se bavljah knjižtvom njihovim. I medjumurski svećenici tu bijahu u govoru, kako bi morali imati hrvatske prave gramatike i katekizmuše za školu. Jedan samo, koga djed bijaše Varaždinac, dopusti, da i Hrvati moradu imati jedan književni jezik, al mu ga i treba, jer je u Lendavi. On mi reče, da će mu g. biskup pokazati nezadovoljstvo, ako si ga neprisvoji, — i kad bi hrvatski znao, da bi namah župnikom postao; osam godinah je svećenik. I ini za hrvatski jezik se izjaviše, samo da bi onakove slovnice dobiti mogli, iz kojih sam se ja prije 35 godinah u narodnih školah u Koprivnici učio. Ja i domaći zaprosismo ih, nek nam kakovu pjesmicu svoju zapjevaju, te oni svi od najstarijega do najmladjega četveroglasice zapjevaše najnovije svoje pjesme, nu pianissimo, jer se na Bistrici u večer nesmije vikati. Svak pojedini uznešen bijaše od svoje pjesme. — Idite s blagoslovom Marinjim vi i vaš nabožan puk k domu vašemu. Svećenik, koj cieni i ljubi rod svoj, on je i dobar svećenik.

Prvih godinah izza nesretnoga za Austriju rata malo se magjarskih svećenikah na Bistricu prikupljalo — jedan dva najviše — a sada toliko, da niti svaki k sv. besjedi nedospije. Nu tomu budi hvala sadanjemu preč. g. opatu, brižljivomu župniku Tumpiću, koj tu prekomursku braću liepo dočekuje; upravo hrvatski s bielim kruhom i boljim još starim vinom dvori, te ih po najskradnjem mogućtvu čestito i nagradjuje. Zdrava, čila, jednaka ga vazda nalazimo, da bi ga i zaručnica njegova još mnogo godinah kod sebe suzdržala, jerbo je zaista brižljiv i razboran župnik. Kakove je sgrade gospodarstvene najpredje podigao? A pametan gospodar gradi sušu i staju najprije, tad ide na staru kuću. Kod njega — kazá, — da je red sada došao na crkvu, te bi jurve i započeo bio, samo da su mu težaci kod ráda osjegurani. Osnova će se nacrtati. Ako su sadanji krasni veliki žrtvenik njegda SS. i RR. hrvatski iz sabora dali načiniti: nebi-li dotična vlast odredila težake skrbnomu bistričkomu pastiru?

Tužite se obćenito na oskudicu novčanu, pa ipak sviet prosti toliko smože, da svaku godinu povrvi na Bistricu, ištući pomoći, utjehe, oprostbe griehah — pa i on plaća velike poreze, nesreće ga stižu — kuga — vatra — eto u Dubravi medjumurskoj najnovije do 50 gospodarah njom bje oštećeno — suša sve mu izprži, najpače oziminu — pa i oštećeni dodjoše k Mariji milostivoj, pa proseći i izprosiše, jedva što prag kućni prekoračiše, obilan daždj. I tako najljepše bje riešeno pitanje podružnice dugoselske: kako bi se pomoći moglo obćenitoj suši ljetošnjoj? — Pomože nas Bog i to stalno i stanovito po bistričkom duh. proštenju. Neka mi tko dokaže, da ja nisam skoro izdahnuo u velikoj žegi u bistričkoj crkvi, osobito kad propoviedah — a tek kod kuće po proštenju razblaži me i razhladi dugo oželjena rosica nebeska. Ja tako ćutim i vjerujem, a vi kako koj! Nemojte gospodo, koje se tiče, zaboraviti na M. Bistricu; ta ona jest u sriedi vaše otčevine kajkavske. Stara je ona, i mnoga stara umjetna dragocjenost se tudje čuva.

U četvrtak medju 8—9. urom odu Magjari, pokle nam plačuć, koga stigoše odjevena, na trgu ruke izljubiše. U 10 satih istoga dne počima proštenje hrvatsko, — a Hrvati sada vrve sa svih stranah. Vrućina i sparina mori nas izvanredno. Mnogi svećenik poslujući izgubi si častnu haljinu, jer se samo s vjernici kupa u znoju. — Bistrica u izvanjskom liku nješto izza požara se preodjenù, nu ljudi ti niti na vrućinu, niti na močvar kod gradjenja svojih pohodljivih miestah negledaju. Učite se od Franakah trgove, ulice, kuće, medju zelenim drvećem i s razblažujućima studenci usried trgovah i izpred svetinjah, a od Dubrovčanah izpod kućah hodnike za nepogode graditi. I stari drveni domovi naših gradovah kao Koprivnice, Križevacah, Ivanića, prije 40 godinah, takovi bijahu — a i naročito znam, da stare naseljenike glavicah oko Belovara na 5—6 miljah tekar vojnici u selą stjeraše. A što naše Zagorje? Preko njega putovasmo, pa nas obradova. Sve je posadjeno s vinovom lozicom, izpod vinogradah strme poljanice, a prodolice dišuće livadice. Najveće brdine, kud se prolazi, izprevijugane su novimi cestami a sve su batudirane do najnovijih. Lica naseocah pristojna izvana. Ti ljudi napredovaše dostatno — sve je bar liepo obradjeno, samo gdjekoje polje prostrano ostà neobradjeno, travom obraslo; valjda gdjekoj vlastelin u nečuvenoj suši zaosta s rádom. Al zato neka nekaže ni jedan, da na Bistrici netreba studenca, da njihovo vino ondje većma se toči. „V práce a umění jest naše spasení.“ veli obrtni Čeh. Eno im prilike kod puka.

Sve jednako dolaze putnici od hladne Kupe i brodonosne Save, gdje se ona u ravno Posavlje toči s brdinah — bez ikakvih pjesamah u malenom broju. Kranjci i Štajerci od Krke, Sutle, Savice i Bistrice u dostatnom broju s prekrasnimi pjesmami, što ih svak rado sluša, zatim Slovenci murski i prekomurski. Cielo naše Medjumurje, prekodravski Hrvati, S. Márton, Kerestúr, Kalacek, Gola, Bobovec, tja od Pečuha, Podravina sve do Našicah i Valpova uključno. Medjumurci i naši Podravci sa svojimi pjesmami i obhodi. Grad Koprivnica jedino svojom novoustrojenom gudbom od 13—14 ljudih na putu svom od 10—11 miljah, kojim

nabožni Koprivničani — bregovci pod vodstvom župnika bregovskoga vožnju platiše. Vi si nemožete predstaviti, koliko se jednom takvom putniku troška nametne za gudioce i zvonove, kud se prolazi, pa ipak sviet sve učini, a trpe najviše rukotvorci. Mnogi od proštenjarah gleda, vidi, udje u crkvu, sluša; kaže da je liepo na Bistrici, dodje i na godinu, pa se obrati. Eto ti proštenjištah!!

Dalek je put iz Našicah i Valpova, pa tamošnjih žiteljah na putu s velikimi koli, prenapunjenimi prtljagom, preko 100 sretosmo.

Dodje i Vjerovitica sa svećenikom i liepimi pjesmami, sa stiegom liepim, što ga tuj kupi sirotinja za 40 stot.

Eto i putnikah, što posješe prostrane visočine Česme od Belovara bez pjesamah u malih hrpicah, i onih, što piju hladnu Lonju. Posla svoje hodočastnike ravno Posavlje braće Slavonacah od Broda, Gradiške sve donjekle gori.

Svi rečeni sastaju se kod M. D. bistričke, te joj svoje žrtve i darove poklanjaju; golimi koljeni po sitnom piesku na kamenu puzaju pokoru čineć, spuštenima o zemlju očima nikoga negledju, jer ih nitko tudj nepozna. Vrućimi dižu se molitvami i prosbami prama vazda se smiešećem kipu milostive Bogorodice, pa se radostni, olahkoćeni, utješeni a mnogi uslišani vraćaju kućam svojim. Budi i nam tako milostiva — Marijo! Marijo bistrička!

Svećenici, najviše u miru živući, obližnji duh. pomoćnici i mladji hodočaste ovamo radeć, propovjedajuć po snazi svojoj.

Još ću vam priobćiti doisto užasan slučaj, skopčan s ovim proštenjem. U četvrtak pred Duhovi diže se na put nabožna četa 18 ljudih proštenikah bistričkih iz Pustare, župe S. Martonske preko Mure — župe zgoljno hrvatske. Dodjoše do Drave kod Selnice župe bukovačke u 10 satih u jutro. Jedini brodar uzè njih 18 na brod, kad u sried Drave prekobaci se čamac, svi ponikoše u silnu Dravu s čamcem, nu i pomoliše se za časak. Brodar im zavikne: Držte se čamca! Oni se primiše, nu jer jih se većina na prednjem kraju primi, matica opet prebaci čamac, te se i oni vodom raztrkaše, a neznajući plivati pohvataše se medju sobom. I tako ih 11 propade — 6 ženah 5 mužkaracah, jedna žena s 5 djece, jedna s 3, jedna sa dvoje. Sedam njih s brodarom osmim se spasi, a bili bi ih i više pohvatali, da se nesretno nepopadoše izmedju se, jer je čamac namah im dotrčao na pomoć, al na nesreću matica ih namah pod vodenička kolesa nanesla.

Pa izmedju ovih izbavljenih, onako mokrih, sa promoklim troškom, šest njih dodje na Bistricu, a i sedmi nebi bio uzmanjkao, da nije odviš vode pio.

Ja sam se čudio tolikoj vjeri i krieposti ljudih, koji ovako nesretni dodjoše ovamo. Moramo se, kazaše, zahvaliti Djevici Mariji, što nas je oslobodila. „I žena mi je nuz mene utonula," kazà mi jedan. „Pak kako ste vi mogli simo dojti?" rečem mu. „Šta ću, bijah preko Drave; voda mrtve za 3 dana neizbaci. U Legrad poručih, ako bi se takova žena našla, neka mi za nju kažu po pokopu. Tri sv. maše dadoh za njenu dušu, da joj Bog griehe oprosti. Liepo smo živjeli." Istina Božja i prava!

Dopis.

Izpod žumberskih brdinah. Što u njekojih javnih listovih čitah o bojazni, da će biti neplodna tekuća godina, koju prije od 1. Siečnja do konca Ožujka dugotrajni snieg i studen, posle pako do sada neobična vrućina i suša kao sigurno prenaviešćaju, — to ovimi redci hoću da ponješto razjasnim, kako to i njekojim ovostranim ljudem očitovah na njihova pitanja. Što će biti ljetos gospodine? Poljsko djelo sniega i zime radi nam zaosta, ozimina slaba, jarina još slabija, kukuruz, koj bi imao biti već bar prvi put okopan, nije još ni iz zemlje niknuo; — tako je s korunom, pasuljem i ostalom sjetvom. Šta ćemo? kako bi i šta bi učinili? — Prinukan na takova pitanja odgovoriti u više prilikah, rekoh: U Boga je sve dobro; — opakost ljudih, nevjera i bezbožnost bit će tomu uzrok; — zato treba iskrenom vjerom podignuti ufanje u Boga, od kojega jedinoga dolaze sva dobra, — njemu se valja ponizno u duhu i istini Isusove vjere pomoliti, te složno svi zajedno pravovierni dobrimi djeli izkazati u sinovskom strahu ljubav njemu dužnu, nepostavljajući samo nade svega obilja u sviet ovaj minući i izprazni, pa će sve na dobro okrenuti, i sve blagoslovno izpasti. Ali dà! uputi ti prosti puk! I u zakutcih domovine već je i on napram ovakovim predstavkam mlačan postao, a izobraženiji svi skoro za vjeru haju i nehaju.

Slučajno zapitah ovako slabe vjere ljude, koji se s proračunane tako nerodice boje nestašice svakdanjega hljeba: odkuda njim takov strah? — Ej, vele, na to sve sluti, u gradovih to ljudi poviedaju; dà tako i koledari kažu, te će biti zlo i naopako; jer ako zemlja i zrak se iznevjere, onda i Bog nepomože. — Što? rečem: koledari kažu? te u gradovih ljudi? ej! krivo upućeni ljudi! Ne tako! — to nije duh vjere Isusove. Bog sam zapovieda zemlji i zraku, vjetrom i moru, suncu i vodi, sve je njemu pokorno, dakle i ljudi neka se njemu pokore. Gradjani, ako vas tako uče, sami sebe i vas varaju, a koledari još većma; — jer gdje i kada su sigurnu i nepobitnu svoju istinitost dokazali? Nevalja koledarom vjerovati, već treba se uz rieči sv. evangjelja, za dneve prošnjah obćenitih propisanoga, uzdanije i sigurnije povjeriti Bogu, nego-li svim po svietu gradjanom i koledarom. Najbolji i najsigurniji koledar te najprobitačniji za svakoga budi učena, budi neuka čovjeka jest, kako nas uči sv. vjera, da sjedinimo volje naše s Božjom sve-

tom i pravednom voljom, to jest: da podpuno našu volju Božjoj podvrgnemo, iliti, da se prilagodimo pravednomu ravnanju sveznajućega Stvorca; jer tko tako vjeruje, misli i čini, izkazati će se u svih promjenah i smutnjah vremena, i u svih okolnostih stradanja zadovoljan kao s pravednim odredjenjem, te tako na svaki način imati će, ako i ne plodonosno, a to bar mirno i srećno ljeto. — Da se ova sigurnost nade i koledara bolje razumije, treba znati, da se ona osniva na dva temeljna razloga. Naime prvi razlog jest, da se tvrdo vjeruje i uvidja, kako ništa na ovom svietu nebiva bez znanja i odluke Višnjega i bez otčinske njegove providnosti. U tom pako svi koledari zviezdoznanacah u obće varaju i zavadjaju, jer se neosnivaju na sveznanju Božjem. Radi toga nezaslužuju vjere, a niti je potrebito vjerovati koledarskim izkazom, jer na spasenje ljudih, kojim nije i stalna i vjekovita domovina ova zemlja, to nesluži. — U smislu pako prenavedenom koledar najbolji istinito jest: u providnost Božju posve se pouzdati, uz to ipak marljivo raditi, prema poslovici onoj „ora et labora, et dabit tibi Deus omnia bona.“ Jel' da nisu vragovi mogli prije unići u krdo krmakah, dok im Isus nedopusti? Pa kako će nam nahuditi bez dozvole Božje? Komu je iole poviest trpljivoga Joba poznata, priznati će, što rekoh o sigurnosti koledara. Nije-li i sam Isus Pilatu u glavu izjavio: Nebi imao vlasti proti i vrhu mene baš nikakove, da ti nebi dano bilo od ozgor. (Ivan. d. 19. i na drugom mjestu kod Mat. 10.) Jel' da dva vrebca novčić vriede? pa nijedan izmedju njih nepadne na zemlju bez otca vašega nebeskoga. Vaši pak vlasi na glavi svi su prebrojeni. Neplašite se indi, jer od mnogih vrebacah vredniji ste vi.

Drugi razlog vjerojatna i nevarava koledara, dakle i dobre uviek nade jest on, kojim tvrdo vjerujemo, da sve, štogod se dogodi na ovom svietu, biva na dobro umrlih ljudih. To se obilato uvidja u pismu sv. Pavla na Rimlj. d. 8. gdje je pisano: da onim, koji ljube Boga, sve sudjeluje na dobro. Zato je pravedno namjestnik kralja Faraona u Egiptu Josip svoju braću, koja su ga bila prodala, tješio riečmi: Nebojte se; zar se možemo protiviti volji Božjoj? Vi ste mislili o meni zlo, al Bog je ono zlo obrnuo na dobro. — Ne našim zaključkom, već Božjom voljom amo sam poslan, kojom je mene učinio kao otca Faraona, i gospodina sve kuće njegove, te glavnoga kneza u svoj zemlji Egipatskoj. Sve ovo dogodilo se za vašu sreću, da vi i djeca vaša, i ostala družba vaša u ovom predstojećem vremenu obće gladi možete preživjeti. — Nepotvrdjuje-li to i primjer g. Isukrsta? Kad je na brdašcu maslinskom molio otca svoga, da ga mine gorki kalež muke, nije se protivio pravednoj volji otčevoj, nego joj se posve podložio govoreći: ali ne kako hoću kao čovjek, i molim, nego neka bude kako hoćeš ti otče. — Nije-li u svih svojih progonih David kralj podobno mislio i radio? Ne drugčije spomenuti Job, i svi odabrani, vierni, pravedni ljudi, sada veliki svetci i svetice Božje držali i činili su ovdje na zemlji, te pokorni i podložni volji Božjoj u svakoj stisci, stradanju i protivštini kriepili se riečmi: Gospodin Bog daje, g. Bog uzimlje, dariva dobre, kazni zle; neka bude ime njegovo svigdar blagoslovljeno.

Istina da je dobro i potrebito nastojati oko napredka u svih znanostih i umjećah ljudskih, dakle i oko ratarstva, rukotvorstva i umnoga gospodarstva; jer ova nenadmašuju providnost i odluke Boga premožnoga, koj nas svjetuje, pače nam i zapovieda, da tražimo najprije kraljestvo Božje i pravicu njegovu, te onda da će nam se nadodati sva ostala potrebita za tielo. Bolje vendar i sigurnije je napredovati u nauci svetoj, u ćudorednosti, prilagodjujuć se sve više volji Boga svevidećega i predobroga. — Medjutim istina, da i sadašnje doba mnogi ljudi posluju dosta i neprekidno u obziru tjelesnoga gospodarstva; al gledeć na slavu Božju, i sreću duševnu, koja nas čeka po smrti, jako se slabo radi, te bi se skoro kazati moglo na tom polju ono, što veli sv. pismo: non est, qui faciat bonum. — Toga radi plaše pučanstvo sve nesgode svieta ovoga, jer bez vjere i zaufanosti u Boga bludi u nesigurnosti svaki čovjek. Odtud bojazan loše predstojeće godine, odtud strah, da će nastati nestašica živeža. Razuzdano i od objavljenja Božjega zaziruće ljudinstvo misli ili tako bar radi, kao da Bog spava, ili da ga niti neima; a neće da se sjeti, da, kad oštro kazni, onda nas opominje, da živi, a kad kaznami kori, da najviše ljubi. Dakle ne koledarom, ne bez vjere gradjanom i piscem, već nam je vjerovati objavljenju Božjemu.

J. M . . r . . . ć.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 23. Svibnja t. g. na djakovačkom kaptolu izpražnjeno mjesto magistra kanonika starijega ravnatelju diecezanske pisarne i prisjedniku duh. stola **Jurju Tordincu** premilostivo podieliti.

— U nedjelju na blagdan presv. Trojice slavio je presvietli gospodin posvećeni biskup likopoljski i veliki prepošt kaptola zagrebačkoga **Ivan Kralj** petdesetgodišnjicu svoga misničtva. Petdesetoljetnicu misu služio je presvietli jubilar u 7 satih u jutro u prvostolnoj crkvi kod velikoga oltara, gdje je na isti blagdan prije petdeset godinah prikazao Bogu i prvence svoga misničtva mladu misu. Premda je presvietli gospodin čitao samo tihu misu u rano doba, to je ipak osam prečastnih kanonikah i svakolika duhovna mladež došla k istoj misi. Kod oltara činila su četiri kanonika i četiri prebendara podvorbu presvietlomu gospodinu biskupu. — Povodom ovoga srećnoga dogodjaja poklonio je presvietli gosp. biskup 100 for. ovdašnjoj gradskoj ubožnici.

— Drugo izdanje molitvenice i pjesmarice „Sunčanica“ za pučke učione gotovo je za prodaju. Nakladu preuzeo je g. Dragutin Albrecht s drûgom, posjednik tiskarne u dugoj ulici, te gg. naručnici neka se svolje naručivati od njega. Knjige su tvrdo vezane, sve u crveno platno, k tomu je naprvo slika prema naslovu knjige. Premda je pjesmarica povećana za više pjesamah — gotovo za pun tiskan tabak — a povrh toga umetnuta slika, ostaje ciena prvašnja 40 novč.

— Gg. župnikom kao ravnateljem pučkih učionah javljamo, da je troškom Lav. Hartmána izišla učionam namienjena knjiga: „*Mali ratar ili kratki nauk o ratarstvu u pitanjih i odgovorih.* Za porabu u pučkih učionah polag spisa baruna L. Babo-a priredio Franjo Klaić ravnatelj itd.“ Ciena 30 nč. svezano 40 nč. Tko osieća potrebu umnijega ratarstva, kako svatko osiećati mora, taj znade i to, od kolike-li je potrebe ovakova knjižica za puk, za pučke učione, po imenu za zrelije nedjeljne opetovnjake. S druge straze preporuča se knjiga tim, što je napisana perom, na školskom polju u nas svuda poznatim. Za ovom knjigom sliediti će, kako pisac u predgovoru obećava, druga strana s imenom „Mali Stočar.“

Iz Rima. Englezki poslovodja kod rimskoga dvora g. Odo Russel predao je nedavna sv. otcu 300 sjajno uvezanih knjigah o medjunarodnom i kaznenom pravu, što je kraljica englezka poslala papi na dar.

— Na crkveni spomendan sv. Atanaza dne 2. Svibnja došao je sv. otac u grčku narodnu crkvu, te je u sakristiji, pošto bude pročitan dekret o kanonizaciji ruskoga nadbiskupa i mučenika Jozafata, i o beatifikaciji otca Isusovca Berchmana, držao cielu uru govor odličnom svojom besjednošću. Govorio je, kako u naše doba mnogo svieta živi u licumjerstvu, te gleda na sve načine, kako će prevariti svoga iskrnjega; izjavi sažaljenje, što Grci razkolnici nisu nikad iskreno postupali s katoličkom crkvom, i prešav na sv. Atanaza pokaza, kako oni, koji za pravicu stradaju, napokon dodju do pobjede, — gdje je vrlo umno navrnuo govor na današnje okolnosti vremena.

— Na 23. Svibnja slavio je Pio IX. u Rimu uz iskreno radovanje pučanstva svoj 73. rodjendan, a 16. ovoga mjeseca izteći će 19 godinah, što je zasio papinsku stolicu, na kojoj je izmedju 259 papah samo njih osam dulje od 19 godinah sjedilo.

Iz Savojske. U gradu Annecyu završili su dne 26. Travnja svečanost na uspomenu 200godišnje kanonizacije sv. Franje Saleskoga. Na taj dan sastalo se tamo oko 65.000 ljudih, zatim 16 nadbiskupah i biskupah, medju kojimi četiri kardinala. Medju biskupi osobitu pozornost pobudio je msgr. Charbonel, iz kapucinskoga reda, a biskup ebronski in partibus i to svojom prostom drvenom biskupskom palicom, i isto tako prostim drvenim biskupskim križem. — Propoviedi predjašnjih danah preuzeše biskup Mermillod (iz Geneve) i poznati prelat i kanonik sv. Dioniza u Parizu Ségur. Dočim je prvašnji u crkvi sabrano silno slušateljstvo neodolivom i uznositom svojom besjednošću često do suzah tronuo, primao je poslednji mnogobrojne procesije, štono su iz bliza i daleka dolazile, te je na svaku držao govor o povodu svečanosti i životu velikoga svetca. Kako blago, pak ipak kolikom silom osvjedočenja tekla je besjeda iz ustih ovoga častnoga svećenika! Kako veličanstveno bijaše lice sliepa govornika! Kakov nebeski sjaj blistao je iz ovih očiuh, štono su žalibože svjetlu biela dana za uviek zatvorene!

Iz Pruske. U kapucinskom samostanu u Ehrenbreitensteinu preminuo je nedavna otac Ljudevit grof Schulenburg, prije protestant i pruski vojnički častnik. Prešav u katoličku crkvu stupi u red kapucinski. S izvanrednom krepčinom svladavši mnogobrojne zapreke, štono su na putu stale ovomu njegovu zvanju, postiže on tek prije malo godinah svrhu svoje životne težnje.

Iz Amerike. U sjevernoj Americi čine tamošnji benediktinci sada neovisnu, samo i neposredno pod papinskom stolicom stojeću zadrugu. Onamo spada opatija St. Vincent pod upravom opata Wimmera, 6 ovoj podvrženih i 3 nezavisna priorata pod vlastitom upravom. Povrh toga ima jošte pojedinih misionskih postajah njihovih. U opatiji ima sjemenište i novačija za svu zadrugu. Broji 69 svećenikah, 15 klerikah u manjih redovih, 4 novaka, 33 sjemeništa gojenca i 114 lajkah. Svećenici obavljaju uredno župne poslove u osebnih, a tako i pod priorate spadajućih misionskih postajah, s većine njemačkih, a na mjestih, gdje neima svećenikah Englezah, upravljaju i englezke župe. Glavna jim je ipak zadaća odgojivati i naučati mladiće za svećenski stalež. S toga imadu u opatiji St. Vincent dva gojilišta, jedno za svećenike, a drugo za gradjanske časti i zanate; u oba ima do 200 gojenacah. Iz toga zavoda izišlo je jur 75 svećenikah. Od tri godine ima i priorat Atchisan u Kansasu gojilište sa 40—60 učenikah; a tako kane što prije podići zavode slične i u ostalih prioratih.

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je Juraj Lacković, župnik u Petriancih.

PozIv na predplatu

na drugo polugodište

„ZAGREBAČKOGA KATOLIČKOGA LISTA.“

Koncem ovoga mjeseca izteći će prvo polugodište „Zag. katol. listu.“ Tim povodom molimo onu gospodu, koja su si ovaj list ili samo naručila, ili samo za prvu polovinu godišta nanj predplatila, da nam dotičnu svoju predplatninu što prije izvole dostaviti.

Istom prilikom umoljavamo opet gospodu, koja nam za prvašnje godine štogod duguju, da nam dug svoj namiriti nepropuste.

Predplatnina na „Zag. kat. list“ iznosi na pol godine:

za one, koji sami šalju po list u odpravničtvo, 2 stot. 50 novč.

za one, kojim se list oprema poštom, 3 st. 15 nč.

Uredničtvo „Zag. kat. lista.“

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Drа. Ljudevita Gaja.

BROJ 25. U ČETVRTAK 22. LIPNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Klerikalni duh.

(Dalje.)

Od onoga vremena, kadno Grci sbog urote oporne proti crkvi bješe prognani s iztoka, a preseliše se u Italiju, poče nove vrsti boj proti crkvi. Uskoci stadoše svom snagom razkrivati tobožnju krasotu poganstva, učione prepuni jim mladež iz sve Europe, a za ruglo kršćanstvu zove se taj razvrat u povjestnici preporodom — „Renaissance." Pak i sbilja taj dogodjaj razluči dobe povjestnice; stoljeća prije njega ozvaše se srednjim viekom, a sljedeća novim viekom. Od tuda se porodi pojavah do tada nepoznatih.

Prvi pojav. Vika i žaoba na srednji viek razleže se iz Italije po svoj Europi. Psovalo se, ružilo, klevetalo, te što god jad i mržnja mogu izmisliti zla i rugote, sve se bacalo na taj viek. Bogoslovje, mudroslovje, pjesničtvo, umjeća, knjižtvo, družtvene uredbe, isti jezik toga vieka surovost su, glupost, praznovjerstvo, robstvo i divljačtvo. Sinovi se zastidiše sa svojimi otci te prezreše njihovu baštinu. „Ali stara vjera, stari proizvodi, staro boljarstvo, stare uredbe: što bijahu po svem tomu, makar se je i njih držalo nestašicah i pogrešakah, kao svačesa, što je ljudsko? Bijahu djelo naših predjah; talenat, slava, duša, život, srce naših otacah." (P. Félix XI. conf. à Notre-Dame de Paris 1860.) Bijaše kršćanstvo u životu naših otacah.

Drugi pojav. Za mahnitaškom kletvom srednjega vieka sliedi mahnitaška hvala poganske starine. Ta se slavi kano najsjajniji viek ljudski. Jedino nad republikama Grčke i Italije sjaše sunce civilizacije najljepšim sjajem. Filozofija tadanja, umjeća, govorničtvo, pjesničtvo, javne i osebne krieposti, značaji, državne uredbe, prosvjeta, sloboda — sve to u Grkah i Rimljanah bijaše veliko, vitežko i nedostižno. U njihovu se učionu vratiti, pak njihove nauke primiti, to je za krštene narode jedini način, kojim se može iz barbarstva trći te stupiti na put napredka.

Treći je pojav podpuna promjena života u Europi. Duh starine dignut na prvašnju čast postade dušom svieta, te si ga pretvori po svojem liku. Tim nastade nečista poplavica od poganske filozofije, poganskih slikah i kipovah, poganskih teorijah u politici, poganskih imenah, te se neprestano stade slaviti poganska starina, ljudi i djela jim. Velebni ovaj nauk pretvori se u djela. Vidi se, gdje kršteni narodi jednim mahom ruše puteve domaće civilizacije, te počimlju živjeti život po novoj osnovi, a kraljevski plašt, kojim jih bješe zaodjenula mati crkva, bacaju sa sebe kano kakovu prnju, te se oblače u blatni grčko-rimskoga poganstva. Iz toga provri sadanja civilizacija, prenačinjena, koja niti je čedo naše vjere, niti naše povjestnice, niti našega narodnoga značaja; naopaka civilizacija, koja u mjesto da kršćansku vjeru uporavlja na umjeću, knjižtvo, znanstvo, zakone, političke uredbe i sve družtvo ljudsko, zadahnu sve to duhom poganskim, te nas baci za dvadeset viekovah nazad; pokvarena i kvareća civilizacija, koja sve čini za materijalni boljak t. j. za tielo i požude mu, te Europu preko ruševinah čudnoga reda dovela na klanjanje zlatu i na običaje bezimene onih nesretnih danah, kadno se život zlomu duhu podvržena svieta mogaše izreći u dvie rieči: jelo i naslada: panem et circenses.

Četvrti pojav. Prvom posljedicom netom spomenutih dogodjajah bijaše, da se je sve to većma zaboravljalo na Duha svetoga. Gdje je noć, tu nemože biti dan i obratno; jer da smrkne noć, morao je prestati dan. Tako čim zli duh napred korakne, stupa Duh sveti natrag. Od dvorane zadnje večere do sabora florentinskoga teče nauk

Duha svetoga podpunim tekom preko Europe te ju oživljuje; s Renaissancom pako počimlje iz toga vrela voda polaganije teći, nauk Duha svetoga steže se na užje. Pitajmo povjestnicu, pitajmo svoje oči. Renaissance bahnu, a boj proti kršćanstvu, koj se od više viekovah bješe stegnuo na pojedine čarke, buknu diljem čitavim redom. Dvadeset godinah prije Luthera bijaše jur temelj vjerozakona uzdrman od grčkih i rimskih udaracah. Po tisuću putah zadaje boj povoda razpravam osobitim, kojimi se moradoše braniti sve kršćanske dogme. Dokazivanja, pregovori, propoviedi, učenjačke protražbe, apologije u svakom liku sliede od godine do godine, gotovo od mjeseca do mjeseca. Biće Boga, božtvo našega Gospodina, pravota, neprevraćenost, inspiracija, historična istinitost sv. knjigah; nepogrešivost crkve; neumrlost, sloboda i duhovitost duše; svaki sakramenat, svaka nabožna uredba i vježba, riečju svaka kršćanska istina po jasnoći dokazah njezinih i po njezinu krasnom razmjeru prama naravi čovjeka i potrebam družtva bude iztaknuta po dvadeset putah. Za Duha svetoga radilo se išta ili ništa. Pak ipak nijekali su i njega, niječuć razne pojave velike tajne milosti, kojoj je on početnikom; napadalo se i nanj, čim se je napadalo na svaki dio kraljestva, kojemu je on utemeljitelj i kralj. Osobito nijekala se je nepogrešivost crkve, a tim se neupravno tvrdilo, da sv. Duh njom nevlada. Tko bi mi pokazao djelo, što bi izza Renaissance od kojega znatnijega pisca bilo napisano s tom namjerom, da proslavi treću osobu presv. Trojstva, te opomene sviet njoj na štovanje? Mi barem neznamo ni za jedno jedito u Italiji, Njemačkoj, Englezkoj, Belgiji i Francezkoj. To se mora priznati i žaliti: pogledom na Duha svetoga osiromašila nam je očevidno javna obuka. (Tako piše Gaume, kojemu je namjera: boljma podučiti sviet o sv. Duhu i njegovu djelovanju — „Die Lehre vom h. Geiste“ itd.)

P e t i p o j a v. Prorinuv se u kraljestvo dobroga duha počimlje zli duh tim, da mu uzdrma podloge. Jedinstvo vjere, družtvena moć crkve, kršćansko pravo, kršćanska uredba obitelji, četiri ta stožera u vjerozakonskoj i družtvenoj sgradi naših predjah: što je od njih? gdje je danas jedinstvo vjere? Katolički simbolum razprsnuo se na komade kano staklo. Polovina Europe nije više katolička; druga pako polovina jedva je na polak katolička. Kamo je družtvena moć crkve? kamo je njezina imovina? Žezlo joj trstika, te mati narodah neima već, kamo bi naslonila glavu! Kamo je kršćansko pravo? Prezreno, naruženo i pogaženo novim pravom, ili bolje rekuć, starim pravom, pravom Caesara, pravom sile, samovolje i sebičnosti. Kamo je kršćanska uredba obitelji? Razpitanje ženitbe uvršćeno je u zakonske knjige od polovine Europe. Povrh toga imademo pod imenom gradjanske ženitbe zakonito priložničtvo. Po svuda je otčinska moć oslabila, a obitelj s većine bez stalna obstanka stoji samo za vrieme. Tko je pako kriv tolikoj silnoj propasti? Ako nije duh dobri, to je sigurno duh zli. Ali zasliepiti i srušiti, to je prvi početak zloga duha. Na ruševinah gleda si on s mjesta postaviti priestol. Tko da se nesgrozi gledajuć u devetnaestom stogodištu kršćanskoga računa, gdje vlada zli duh sa svimi znakovi, što jih imadjaše u poganskoj starini. Oti znakovi bijahu r a c i o n a l i z a m, s e n s u a l i z a m, c a e s a r i z a m i m r ž n j a n a k r š ć a n s t v o. Sada nemanjka ni jedan od tih znakovah. Racionalizam ili sloboda razuma proti svakom ugledu u vjerozakonskih stvarih zar nije podpuna? Božanski ugled uči po crkvi: koliko pako vladah pokori se njoj? Zar nisu pod imenom slobode savjesti svi vjerozakoni državni, a po sudu množine svi jednako istiniti, jednako dobri i jednake zaštite vriedni? Što je to drugo, van duh laži, kojno je u starinskom Rimu svakomu bogoštovju davao prava gradjanstva, te sve bogove primao u isti pantheon?

Koliko imade u svietu ljudih, koji se u vjeri ravnaju polag svoje crkve? Zar nisu ljudi protukršćani, protukršćanske knjige i novine proročišta množine? Osim toga vjera razpoznaje se po djelih, kano drvo po plodu. Pitajte članove svećenstva, pitajte sudbene zapisnike, ogledajte se oko sebe, pak ćete vidjeti, koliko se u svietu kršćanskom sbija dielah protivnih kršćanskomu zakonu.

Senzualizam ili sloboda pùti naproti svakom božanskom ugledu u ćudoredbi stupa uzpored s racionalizmom. S toga obzira hrli sviet svom snagom na protivni kraj kršćanstvu. Sabor tridentinski obilježi kršćanski život kao neprestanu pokoru (perpetua poenitentia); a našemu je to vremenu neprestan užitak, dokle se god i čim može. Netreba dalje istoga biljega izticati; svatko bo od razbora, koj umie misliti, mora da ga se sám preplaši.

C a e z a r i z a m jest sloboda družtva proti božanskom ugledu u stvarih uprave, radeća sjediniti sve duhovne i vremenite vlasti u ruku jednoga čovjeka kao cara i pape, neodgovorna nikomu, van samu sebi. A kako je sada s tim biljegom? Evo: polovina carevah i kraljevah u Europi napravila se jur papom; a druga polovina ide za tim. Sloboštine crkve gnječiti, prava crkve stezati, crkvu uznemirivati, robiti i okivati: zar to nije većina vladah u Europi izza Renaissance učinila ili propustila da se učini? Nečine-li to jošte i sada? Ako to nije poganski caezarizam, to nerazumijemo, što bi ta rieč mogla drugčije i značiti.

Mržnja na kršćanstvo. Staro poganstvo proganjaše kršćanstvo nezasitnom i obćenitom mržnjom, te bi sve bilo i pošteno i pravedno, čim bi mu se moglo nahuditi. Mrzilo ga u njegovu Bogu, u njegovu svećenstvu, u njegovih učenicih, u njegovih člancih vjere, u njegovoj ćudoredbi, u njegovu javnom životu. Njegovo ime bijaše ime za sve opačine; na njega se bacaše krivnja svih javnih nesrećah. Zatvor, progonstvo, muke i smrt sljedbi, koja, kakono Tacit reče, zametnu mržnju na ljudski rod!

Zli duh ostaje uviek zao. Mržnja njegova na kršćanstvo ostaje jednako mlada, jednako obćenita i nepomirljiva sada, kano i njekada. Naročito od jednoga stogodišta koliko psovkah nije izlanuo proti svetoj i svake časti vriednoj osobi utjelovljene Rieči? Kažite mi samo jedno otajstvo njegovo, da po tisuću putah nije nanj navaljeno, ili jedno jedito njegovo pravo, a da po tisuću putah nije zanijekano i pogaženo!

On mrzi Krsta u njegovih svećenicih. Zar nije u biesnoj mahnitosti povikao: Da mi je zadnje crievo zadnjega kralja, pa da njim zadavim zadnjega svećenika! A koliko mogaše, zar nije izkalio krvi žedno srce? Koliko je zemaljah u Europi, gdje poslie tobožnjega preporoda biskupi, svećenici i redovnici nebi bili progonjeni, robljeni, raztjerivani kano divlja zvjerad, mučeni i ubijani? Namjestnik samoga sina Božjega, otac kršćanskoga svieta, Petar, valjda da on bijaše štedjen i štovan! Eno ga, kako je poštovan u osobi Pia VI. i Pia VII., kako ga jošte danas štuju u osobi Pia IX. Što je po gotovo Europa, van obitelj, koja se je pobunila proti svomu otcu? Zar se od čitavih pet godinah nečuju miliuni glasovah bogumrzkih: Nećemo, da nam on vlada?! Zar nije papinska stolica brdo Kalvarija, okruženo od stotinu tisućah izobćenikah? Zar nije vidjeti na tom pozorištu i Judu izdajicu, Kajfu kupca, Heroda psovača, Pilata strašivicu, a vojaka kano razbojnika i krvnika?

Mrzi Krsta u njegovih učenicih. Pravi katolici diele sudbinu sa svojimi svećenici. Sve uvrede, kojimi stari pogani obsipavahu njihove otce, sipaju sadanji pogani na nje. Drže jih ili za nesposobne ili sumnjive. Dokle se god može, krate se njim javne službe, drže jih u prosvjeti za natražnjake, za neprijatelje napredka i slobode, uredbah naredjenih po duhu vremena, za ostanke od druge dobe, te kao da oni smieraju natrag potegnuti sviet u robstvo i surovost. Tlači se njihova sloboda, čim zaklade i darove, što jih oni dadoše crkvi, siromakom ili braći, proglašuju nevaljalimi; čim ukidaju dobrotvorna družtva, a uz to se nestide zapostavljati nje izobćenim družtvom. Tlače se u pravu posjeda: otimlju se njihovi samostani te obraćaju u vojnice, crkve za konjušnice, zvona za topove, sveto posudje za kovanje novca ili stvari nakitne i razkošne, da se njimi nakite njihovi neprijatelji. Tlače se u savjesti, čim se njim nalaže prepovjedjen posao i na oči jim se ruži, što oni ljube i štuju. Da ništa nepreostane s jedne strane mučeničtvu, a s druge mržnji, vješali su Krstove učenike, palili i sjekli jim glave. Sada jošte strieljaju se u Italiji, vješaju u Poljskoj, a u Irskoj umaraju gladom. Ako se Bog nedigne, biti će medju njimi krvarije, a iz tisuću grlah kliknuti glas: Reus est mortis!

(Konac će sliediti.)

Rieč o obrednom jeziku u biskupiji modruško-senjskoj.

Tužno je, što nam stariji naši od tri sto godinah dragocjeno ono blago, koje od sv. braće Ćire i Metuda polučismo, onako nisu uzčuvali, kako bi to bilo u koristi vjere i naroda. Poslie podugačke borbe latinstva i slovinstva, kod koje vladika spljetski od strane Latinjanah, a ninski od strane Slovinah ponajveć učestvova, da mimoidjem sve drugo, dopusti Inocencij IV. god. 1248. senjskoj biskupiji na molbu posebnim pismom iz Lugduna, da se obred slavi slovinskim jezikom: „dummodo ex ipsius varietate litterae sententia non laedatur.“ Istina, ova povlastica bila je samo senjskoj biskupiji podieljena, koja je spadala pod spljetskoga metropolitu; al malo po malo prisvoje ovu povlasticu sve biskupije Dalmacije, dalmatinskih ostrovah, Istre, oglajskoga okružja, a pogdje i hrvatske; a Asseman po Banduriu, a ovaj po Urbanu tajniku „S. Congreg. de propag. fide“ tvrdi, da su katolici i u Bosni, Srbiji i Bugarskoj obred rimski služili u slovinskom jeziku. Obseg biskupijah slovinskih sa rimskim obredom bio je velik, a da su se o ovo neizrecivo blago potomci naših pradjedovah više starali, slavili bismo i mi danas Boga u onom istom blagozvučnom jeziku, u kojem ga slavljahu slovinski sv. Apostoli. Al nemarnost i razne nezgode šestnaestoga, sedamnaestoga, osamnaestoga i devetnaestoga vieka nad zemljami južnih Slovinah, osujetile su sve ono, za što su se naši pradjedovi toliko borili.

Hoćemo-li mi to iznova stignuti i na novo uvesti? — to ja odrešito niječem. Uzroci su tako bjelodani, da mi o njih ni rieči sboriti netreba. Al ako i onaj obseg, koj je njekad obsizao slovinski jezik u obredu na jugu, nikad dostići nećemo, to je naša sveta dužnost, da ju barem ondje, gdje još ta svetinja vlada, sa svom mogućnosti uzdržimo. Slovinski t. j. sa narječji izmiešani jezik u obredu vlada još, kao što Dr. Ginzel, znani kanonista u svojoj knjizi „Geschichte der Slawenapostel

Cyrill und Method" u prilozi po statističkih podatcih, koje mu pošlje god. 1857. visokočastni vladika Dr. Gollmayr, svjedoči, po svem otoku Krku izvan grada Krka, kod Franjevacah u biskupiji zadarskoj u 41 župi, u spljetskoj biskupiji u 61 župi, a u šibeničkoj u 3. Broj dušah, kojim se služi misa u slovinskom jeziku, ili — kako po pismu kažu — u glagoljici je oko 73,000. — Al tko će ujamčiti, da će se za deset godinah, ako se oskudici obrednih knjigah nepomože, još 50,000 dušam služiti misa slovinski? U istinu naših hrvatskih glagoljašah, kako su ih vikli njekoji zvati, nestaje dan na dan, a omladini to muka učiti, kako mi nedavno reče njeki krčki bogoslov; jer je taj stari glagoljski jezik nenaobražen i nezvučan. S jedne strane junoša neimao krivo, jer kad uzmemo Levakovićev misal i breviar i Karamanov misal u ruke, a u obće sve, što se po Levakoviću izdalo, to nam se grsti nad onom nezgodom jezika. Tomu nitko nepomože, van dobar poznavalac staroslovinštine, pa da barem po izdanju misala od g. 1483. i Brozićevom brevijaru od god. 1561. obredne knjige popravi uz sravnjivanje s najstarijimi spomenici staroslovinštine. Ako Levaković i Karaman obredne knjige pokvariše, to lje nije čudo, jer drugoga nebilo poznavaoca staroga jezika; — a i njim ga čovjek na prvi mah mora posve zanijekati. Al danas, gdje nam već stara knjiga dobrano procvate, grieh i sramota bi bilo, kad bi se takov posao neznalici dao, koja bi još i ono, što je dobro, razčeprkala. Potreba je skrajna, da se nješto za slovinske obredne knjige učini, — a ukor potomstva bi nas sliedio, ako bismo i ove skrajne ostatke slavne spomene na naše sv. vjeroviestnike zanemarili. Ovo kazah samo mimogredno.

Da vidimo, kako stojimo sa slovinskim jezikom u obredu u sjedinjenih biskupijah senjskoj i modruškoj. Mnogo se govorkalo prošle godine na županijskih skupštinah, kamo uprav ta stvar spadala nije, o povlastici, koju ima senjsko-modruška biskupija, al uviek tako tamno, da tako rekuć nijedan nije kazao, što i kako hoće, što i po kakovom pravu ima biskupija senjsko-modruška tu povlasticu. Znano je, da je biskupija senjska, kako gore rekoh, napose god. 1248. polučila od Inocencija IV. povlasticu, da se služi slovinskim jezikom (razumijem uviek starim, a buduć u bullah uviek „slavonica," to i ja kažem slovinski); — a kasnije prisvoje ovu povlasticu i druge biskupije. Kad se s napadanja Turakah sdruži modruška ili krbavska sa senjskom biskupijom, povlastica je ova još uviek trajala u crkvi njenoj. Crkva senjsko-modruška bila je glavni stup obredu rimskomu u slovinskom jeziku. To nam dokazuje i slavno ime biskupa Agalića; to nam dokazuje i utlaka misala i brevijara u Senju god. 1507., a Pavla modruškoga franjevca god. 1528. misal u Mletcih, i vladike Šimuna Kožičića izdanje misala na Rieci g. 1531. To svjedoči sám Karaman u svojoj razpravi: „Identità della lingua litterale Slava, e necessità di conservarla nei libri sagri" br. XXII., gdje kaže: „Li Vescovi di S e g n a e di M o d r u s s a sono stati il più forte sostegno del clero illyrico." — Al i on kaže: s o n o s t a t i! Prošloga stoljetja i ovoga na početku zapuste ove sdružene biskupije tako staro-slovinski jezik u obredu, da ga već malo tko razumio, a sad nema već nijednoga u čitavoj prostranoj biskupiji, koj bi obred slovinski služio. Zadnji svećenik, koj je služio slovinski obred, umro baš, ako se nevaram, pred četiri godine u Senju. Tako uprav izumre povlastica u onoj biskupiji, gdje joj je bila pred tim najveća podloga. Tko je tomu napose kriv, to iztraživati moje nije, jer to je zadaća povjesti naše crkvene slovesnosti; al nemarnost domaća podkopala je ponajvećma i tu žile onomu svetomu blagozvučnomu jeziku, koj se nekad po širom Slovinstvu odzvanjao i grudi viernih zahvalnostju pram Stvorcu nadahnjivao. Za senjsko-modrušku biskupiju izumre već stari slovinski jezik u obredu, a hoće-li još ikad osvanuti, o tom nije mi ovdje govoriti.

Već šestnaestoga vieka, buduć svećenici nerazumjeli jezika, a učitelja nigdje nebilo, neznanje vladalo širom širomice; zato i sbor oglajski god. 1596. kaže: „Qui Illyricam oram colunt Episcopi, in qua B r e v i a r i u m et M i s s a l e l i n g u a I l l y r i c a (?) in usu h a b e t u r, curent, ut illa diligenter adhibitis doctis et piis viris, qui linguam illam calleant, revideantur et emendentur." Obredne knjige budu u istinu i popravljene, al po neznalicah. Tako god. 1631. po Levakoviću, koj prepuni misal i l i r i z m i, a Karaman god. 1741. r u t e n i s m i, da nespominjem izdanja Pastrićeva. Neznanje jezika ne samo slovinskoga već i latinskoga bude i uzrok, što Isusovac Bartol Kačić dobije zapovied od kongregacije, da prevede obrednik u „c o m m u n e m d i a l e c t u m i l l y r i c a m." (Obrednik u starom jeziku bi izdan u Senju 1507., kašnje god. 1561. u Mletcih od Brozića, a kašnje u Rimu g. 1621., god. 1629. itd.) Isusovac Kačić dovrši prevod g. 1636. a g. 1640. izajde ista knjiga pod naslovom: „Rituale Romanum Urbani VIII. Pont. Max. jussu editum illyrica lingua. Romae typis Sac. Cong. de Prop. Fide in 4°. Ovaj obrednik bi tiskan l a t i n i c o m, a samo staroslovinski koledar spominje još na stari jezik. Obrednik u novom, puku i svećenikom posve razumljivom jeziku se dopadne, a malko iz neznanja, malko iz želje, da jih puk razumije, kad obred slave, stanu i sa misala čisto pučki čitati. To Rim i začuje, i zato učeni Benedikt XIV. piše u svojoj bulli od 15. Kolovoza g. 1754. na sve biskupe obreda rimo-slovinskoga: „Cum itaque ex fide dignorum testimonio acceperimus — — — — — — — —: nonnullos irrepere abusus, Apostolicae Sedis intentionibus, institutisque contrarios, perniciosa aliquorum libertate, qui audent Missas, insertis Orationibus et precibus S l a v o v u l g a r i sermone conscriptis, componere, initium quoque Evangelii secundum Joannem et Psalmum Lavabo, e a d e m v u l g a r i l i n g u a,

latinis characteribus impressa, nulla desuper a Nobis facultate, et approbatione praeobtenta, sibi, aliisque Sacerdotibus legenda proponere: Idcirco ne hujusmodi abusus, qui eumdem Ritum miscere ac turbare facile posset, latius progrediatur: — — — volumus, praecipimus atque mandamus, ut — — quemadmodum per plura anteacta saecula ab Illyrico Clero servatum studiose fuit, ita deinceps omnino adhibere debeant, et teneantur; atque in posterum nemo ex praedicto Clero in missis celebrandis, aut in divinis Officiis persolvendis, Orationes et preces, quae nostra et Apostolicae Sedis auctoritate examinatae non fuerint, et approbatae, recitare, aut quoquo modo adhibere audeat, seu praesumat." — Kašnje tomu dodaje, ako bi se tko njegovoj zapovjedi protivio: „adhibeant efficaciora remedia a Sacris Canonibus in pervicaces et refractarios indicta; similia vero successivis temporibus attentari minime patiantur." Tako zabrani Benedikt XIV. svako novotarenje u jeziku; al to nekoristilo.

Reć bi da kao god što je prije senjsko-modruška biskupija prednjačila u razprostranjivanju i uzdržavanju slovinskoga obreda u starom jeziku, tako je i sad prednjačila u novotarenju, uvadjajuć proti naročitoj zabrani Benedikta XIV. pučki jezik u obred, i tako jedinstvo smetajuć. Neću da ja potvaram ovim vladike senjsko-modruške kakvim posebnim ciljem, već usuprot dokaz je ovo njihove pastirske revnosti; jer su htjeli, da jih puk razumije u obredu. Al je pastirska revnost ondje ipak malo nezgodna, gdje se jedinstvo muti. Ja sam uvjeren, da vladike senjsko-modruški nebi nikad u onoliko se bili odlučili od drugih u obredu, — što je disciplinarna stvar — da nije bilo 1) veliko neznanje jezika, 2) nestašica i samih obrednih knjigah, a 3) pogibelj nad gubitkom svoje pastve. Oni su ovomu u istinu pomogli, kako su najbolje znali. U biskupiji jim znanje staroga jezika bilo posve izumrlo — tužna stvar, al istina — a latinštini se sve više, buduć u savezu s Ugarskom, približali, a podobrano ju i obdjelavali. Pošto svećenici nisu znali stare slovinštine, da obred vrše u njoj, a mnogi na isti jezik i mrzili, prihvatili se sve više latinskih misalah, — a da puku s otim neškode, čitali sve, što su pjevali, hrvatski. Da su mrzili na stari slovinski jezik, to dokazuje i sadanja mržnja mnogih, rugajuć se još i sada glagoljici kao tupoj i glupoj stvari. Da su svećenici u senjsko-modruškoj biskupiji prionuli uz latinštinu, uzrok je bio i doticaj sa zagrebačkom i djakovačkom biskupijom. Da su biskupi senjsko-modruški uveli hrvatštinu, uzrok je i taj, što je biskupija okružena od samih sljedbenikah iztočne crkve, koji u starom rusizmi izopačenom jeziku obred služe, te da su oni posve polatinili obred, to bi se bio mogao puk pobuniti i preći u iztočnu crkvu, što bi se možebit i danas dogodilo, da tko pokuša hrvatštinu iz obreda odstraniti. Kad čovjek sve ovo dobro razmozga, nije čudo, što se u senjsko-modruškoj biskupiji putem novotarenja udarilo. Da neizgube svoje stado, a svećenici buduć neznalice i grštice staroga jezika, a još k tomu oskudica obrednih knjigah u starom jeziku, dopuste biskupi neposredno, da se sve, što se u crkvi pjeva ili glasno moli, u pučkom jeziku rabi. To povede, da isti vladika senjsko-modruški Ježić utlači obrednu hrvatsku knjigu g. 1724. na Rieci pod naslovom: „Epistole i Evangjelja priko svega Litta po redu Missala Rimskoga skupno molitvami i blagoslovmi u jezik slovinski prinešena. 1824. U Rici pritiskano Slovima Antona i Josipa Karletzky."

Knjiga ova sadržava epistole, evangjelja, molitve, predspjeve, blagoslove, a dodana je i služba za mrtve; u obće da još jednom ponovim, sve, što se glasno pjeva ili moliti običava. Knjiga je ova potvrdjena još g. 1819. od vladike Ivana Ježića, premda se nije bio prije rad ovoga koraka s Rimom posavjetovao, a kaže „Cum — — — — nihil contra fidem. ac bonos mores, nihilque contra Principem Supremum, Statumve contineat, praelo publico donari posse censemus in Domino."

Što se tiče jezika ove knjige, to nije za ono vrieme, kad je bilo plitko znanje jezika, posve loš, akoprem je u njem veoma velika nedosliednost u porabi padežah. Prevod sv. pisma na mnogo se miestah neslaže s izvornikom, a predspjevi su uprav, sravniv ih s latinštinom, gdje gdje posve griešni. Pravopis je one dobe, a vriedno je, da napišem ovdje opazku, koju učini prevoditelj na prvoj strani: „Prosti i posve lahki pravopis ove knjige, kako i njezino izgovaranje, i prinošenje u pogledu sveudiljne nesloge slovinskih knjigopisaocaa u pisanju najbolje slažese Glagoljskim Missalom, (?) koji jedini u ovom slavnom jeziku od Carkve svete za narod Slovinski potvardjen, i za očitu službu dopuštan jest; toga radi u pisanju od njega ni malo odstupitise neima (?) kao i bistveno odstupilose nie neimajući za cilj ikoga učiti jezik slovinski, nego samo odkrivati Otajstva Božja za Diku istoga Boga i spasenje Puka pravovirnoga, koji nepricinjom karvju Janjca neoskvarnjenoga odkupljen jest itd." Iz svega ovoga bi se moglo zaključiti, da je knjiga samo latinicom pretlačena, a jezik da je ostao onaj isti kao u Misalu možda od g. 1741., što ga Karaman popravi. Ja sad pri ruci neimam nego misal Levakovićev od god. 1631.; al razmatrajuć Ščavet (tako zovu ovu knjigu u senjsko-modruškoj biskupiji), nedvojim ni najmanje, da ovo nije samo pretlačeni glagoljski misal, već uprav popravljeni i posve pohrvaćeni. Toliko stoji, da su ove rieči toliko pod izlikom rečene, samo da nebude nikakvoga prigovora. Ova knjiga obredna nedodje u običaj samo u senjsko-modruškoj biskupiji već i u Istri.

(Konac će sliediti.)

Dopis.

Iz okolice zagrebačke dne 19. Lipnja. Čine se priprave za naš sabor, kojemu je zadaća: da uredi zamršene odnošaje naše domovine. Priprave se čine, narodni se zastupnici već iziskuju, a očito se govori: nemojte svećenikah za poslanike izabrati, oni će za crven pojas i crven kudmešak izdati domovinu, ili ćemo jih u pogibelj staviti, da proigraju svoju budućnost. Tako govore ljudi svake vrsti, tako govore i njekoji muževi, kojim je naš narod i ljubav i zahvalnost dužan. — Jao! zar na to spadosmo? Zar tako daleko dotjerasmo? Zar će u nebo haljina, a ne duša? Zar da katolički svećenik ma u kojoj državi za čast i dostojanstvo baci poštenje pod noge, pogazi istinu i pravicu, pa za svoju posebnu korist proda sreću svoje domovine?

Svećenik je navjestitelj evangjelja, on je zaštitnik istine i pravice, on imade i vladarom ovoga svieta i narodom istinu i pravdoljubje prodikati i u tom jim dobrim primjerom prednjačiti; on imade pravo i dužnost i vladajuće i vladane, ako bi kada s pravoga puta sašli, na njihove svete dužnosti opominjati. Ako je značajnost u svakoga čovjeka hvale vriedna: u svećenika je manjkati lje nesmije. I ako komu, svećeniku sigurno imade kao na čelu biti napisano ono liepo evangjeosko: „Est, est: non, non.“ — Svećenici imadu biti najveći dobročinitelji naroda. Naše svećenstvo nesamo da je u svih zgodah i nezgodah uz svoj narod uviek vjerno stajalo, nego mu je i na putu, koj ga vodi k njegovoj sreći, od vajkada prednjačilo; s njim i dobro i zlo sa požrtvovanjem uviek dielilo, i sjećajući se nauka ljubimca Božjega, u sreći sa svojim se narodom veselilo, a u nesreći s njim tugovalo. — Sada na jedanput da isto to svećenstvo iz samoljublja svoj narod prodade, ili ga u najtežjem njegovu položaju, — gdje bi mu pomoći moglo — sama na cjedilu ostavi? Zar to nebi bila i grehota, i naša grdna sramota?

Mi smo svećenici, ali ujedno i gradjani; istih se pravah uživamo, kojih se uživaju i ostali gradjani; iste nas dužnosti vežu, koje vežu i ostale gradjane. Dakle i pri predstojećih izborih i pri riešavanju državopravnih i ostalih pitanjah imademo i mi svoju dužnost vršiti, imademo i mi sudjelovati. Naši vrhovni duhovni pastiri podižu glas svoj, glas, koj je duha apoštolskoga: da prigodom predstojećih saborskih izborah i prigodom riešavanja za domovinu velevažnih pitanjah svojski i savjestno postupamo: a mi nebrižni, nehajeći za obće dobro da prekrštenih rukuh gledamo? — Na saboru treba da bude i pravnikah i bogoslovah, i učiteljah i trgovacah, i gospodarah i ljudih svake struke, samo ne bezbožnih nepoštenjakah. Svi ovi imadu biti razumni, obzirni i puni pravoga domoljubja, postojani, dorasli riešenju velikih pitanjah. — Nas svećenike dužnost zove, da i pri izboru poslanikah i pri riešavanju napomenutih pitanjah savjestno postupamo. Savjest nam pako nalaže, da u tom poslu idemo krepko, ali zato ne biesno, niti lievo, niti desno, već po stazi naših djedovah. Staza pako, kojom su naši djedovi vazda išli, bila je ta, da su oni svoju svetu vjeru svigdar hrabro branili; gdje god je pogibelj najvišjemu priestolju prietila, uz svojega kralja nepomični stajali; domovinu pako i slobodu svoju niti su Turčinu, niti Talijanu, niti Niemcu, niti Magjaru ikada na prodaju ponudili. Činimo tako i mi, i dajmo Bogu, što je Božje; kralju, što je kraljevo; a domovini, što je njeno, onoj dragoj domovini, u kojoj nam prva svjetlost sinu, koja nas u svojem krilu srdačno njeguje, i koje se blagodatih počamši od kolievke sveudilj uživamo. Tako nas je učio naš Gospodin; tako su mnogo pred njim učili veliki državnik Mojsija i nadsvećenik Aaron. — Odbijmo svečano od sebe porugu, koja nas pritisnu, i razpršimo štetonosno nepouzdanje, koje nas nedužne sukobi. *J. Poć, ž.*

Iz Varaždina dne 15. Lipnja 1865. Katolički list spomenu nam po dva puta liepu svibanjsku pobožnost; jednoć nam razloži, kako je ona u kat. crkvi postala, a drugi put nam javi, da se drži u trijuh zagrebačkih crkvah. Ja sam već onda htio tomu dodati, da se ove godine drži i u Varaždinu, nu razmisliv stvar bolje, odlučih počekati, dok se dovrši, da vas mogu ujedno izviestiti o njezinu uspjehu i svršetku.

Svaka novost skopčana je s težkoćami. No dandanas uvedi ti nova što ti drago, nećeš nagaziti na toliko neprilikah, koliko ako želiš uvesti kakovu novu pobožnost; jer tu će ti se spočitavati, da želiš pobožnošću kojoj visokoj osobi ugoditi, da ćeš sviet od posla i rada odvraćati, da ćeš večernom pobožnošću dati povoda pogrdi a ne slavi Božjoj itd. Sve te moguće prigovore prezreše naši otci Kapucini, te otvoriše najvećom spremnošću za cieli Svibanj svoju crkvu slavi bl. Dj. Marije.

Već prvi večer napuni se crkva skoro dubkom pobožnim narodom, kojemu veleč. o. gvardijan razloži potrebu i svrhu te pobožnosti, a preč. g. župni upravljatelj podieli Svetotajstvom blagoslov. Pobožnost počimaše svaki dan u $^1/_2$8 kratkim govorom o kojem god stavku litanijah lauretanskih, a iza toga držaše koj god od gg. svećenikah, prenesav Svetotajstvo na oltar bl. Djevice, ondje blagoslov. Pod blagoslovom poslje litanijah izpjeva njekoliko djakah koju pjesmicu na čast Majci Božjoj.

Ugodna mi je dužnost ovdje spomenuti, da je sve skoro ovdješnje svećenstvo djelom učestvovalo na toj pobožnosti. Redovnici Kapucini i Franjevci, katekete i duh. pomoćnici slavljahu zamjenice u liepih govorih bl. Djevicu, budeć pobožan narod, kojega se je dnevice sve više skupljalo, na pobožnost i nasljedovanje kriepostih presvete Djevice. Varaždinci opaziše s velikom radošću za te pobožnosti jednoć na propovjedaonici i

onoga častnoga starca Kapucina, kojega su još prije njekoliko godinah, dok je jošte čvršći i zdraviji bio, tako često i tako rado slušali. A da njegove i ostalih svećenikah rieči nisu ostale bez uspjeha, dokaz je dobar broj skrušenih pokornikah, osobito prema koncu pobožnosti. Dao Bog, da smo tom pobožnošću postigli, što smo željeli, veću slavu Božju i njegove odabrane majke, pak nam je bogato nagradjen trud i muka kod toga sv. posla.

Nemogu zaključiti, da neizrazim u ime kršćanskoga puka srdačnu hvalu brižnim oo. Kapucinom, koji premda siromasi, nisu štedili truda ni troška, da bude žrtvenik bl. Dj. Marije što ljepši, a crkva što sjajnije razsvietljena, te želju, da se ta krasna i koristna pobožnost što dalje i što prije po svih gradovih naše mile domovine uvede i udomaći.

Od Kupe. — Blizu jamničke hrvatske kiselice, preko tihe rieke Kupe, u 11. satniji 1. Jelačićeva (banovačkoga) puka na uzvišenom brežuljku stoji sa svoga položaja i vidika ugodno mjestance, Lasinja zvano, sa svojom župnom crkvom, na ime sv. Antuna paduvanskoga posvećenom. Kao što je puk ove župe ubog, tako mu je uboga i župna crkva, koja si najpotrebitije za sv. službu iz milostinje ubogih darovnikah obično nabavlja. Još prije malo godinah udaralo je ovo ubožtvo, prem kod obavljane koje veće svečanosti, osobito u oči. Revni tamošnji župnik, g. A. P., nastojaše na svaku ruku, da toj potrebi po mogućtvu doskoči, te mu je uz hvale vriednu pripomoć satnijske gospode sbilja pošlo za rukom, te je više nuždnijih stvarih od vis. c. vlade, kao župne pokroviteljice, za svoju crkvu i dobio; no mnogo toga ostadè jošte samo željom, što se na sgodnije opet vrieme odgoditi imalo. Ali se i tu iz nenada nadjè dobra duša, koja priteče u pomoć velikimi žrtvami, te liepim darom preko nade obdari crkvu, kakovim se u naše doba malo njih ponositi može.

Čim nesebičnija i čišća ljubav, i čim svetija revnost za proslavljenje imena Božjega odsieva iz plemenita srca bogoljubnoga darovnika, tim radostnijim srcem laćam se pera, da blagim čitateljem ovoga štovanoga crkven. glasila priobćim dragocjene poklone plemenita muža, koj izvan slave Božje i unapredjenja ljudskoga spasenja za sebe nikakove pohvale netraži, želeći, da mu nezna ljevica, što je dala desnica! Pa i za ovu, ovdje mu napisanu malu slavicu, valjda ni doznati neće, budući da kao koreniti Niemac u Beču naš hrvatski crkv. list ni nečita. No da se dobra djela na svjetlo iznose na ponuku drugim, hoće i sv. evangjelje; k tomu su slična plemenita djela živim dokazom, da u našoj katoličkoj crkvi onaj dobrotvorni kršćanski duh jošte izumro nije, koj je i njekoč tvorio stvari, kojim se i danas sviet divi, a katoličanstvo ponosi; pa zato evo i ovih ovdje.

Vrli starina, satnijski liečnik, Kr. Reindl, komu u čast budi rečeno, da je duhom i tvorom katolik, opisà njekom prilikom prije više godinah u prijateljskom listu svomu dobromu prijatelju i njegda učitelju, a sada nj. veličanstva tjelesnomu ranarniku, presvietlomu baronu g. Jos. Wattmanu, njeku u Lasinji obavljenu svečanost, u kojem opisu samo kano mimogred natuknù svojim načinom njeke nuždne crkvene potrebe; a spomenuti plemeniti dobrotvorac, budi da je razumio svoga njekoč učenika, a sada prijatelja, budi što je nadahnjen njekim višjim dobrotvornim duhom, postadè od to doba neprestanim i velikim dobročincem lasinjske crkve, kao što i dobri starina Kr. Reindl neprestaje u svojih prijateljskih dopisih kadkada po koju potrebu tomu novomu crkvinomu zaštitniku svojim načinom natucati.

Prvi krasni dar, što ga presvietli baron g. Jos. Wattman lasinjskoj crkvi poslà, bijaše krasna na platnu — u širokih pozlaćenih okvirih razapeta — baš umjetnički načinjena slika Majke Božje s umiljatim sinčićem Isusom na rukuh. Pod otom krasnom slikom podignut je malen žrtvenik, gdje se puk rado moli Majci Božjoj. Liepu ovu Madonnu poslà presv. darovnik prilikom sretno izbavljenoga od razbojničke ruke nožem napadnutoga nj. veličanstva, našega milostivoga kralja i cara Franje Josipa. — Drugi dragocjeni poklon, kojim se lasinjska crkva ponosi, jest veleljepna iz biele težke svile, čistim zlatom i bojadisanom svilom krasno izvezena kazula, stola, manipul, palla i velum za kalež. Ovaj dragocjeni poklon, što ga je sama gospoja sa gospodičnom kćerkom presv. darovnika vezla, cieni se preko 200 f. — Ista presvietla gospoja (sada jur, Bog joj dušu pomiluj, pokojna) s bogoljubnom gdičnom kćerkom izvezle su takodjer na bieloj svilenoj tkanini jastuk (vanjkuš) za veliki žrtvenik, te lasinjskoj crkvi ga poslale. I otaj poklon vrlo je krasan. — Zatim dobì opet ista crkva od više spomenutoga presv. dobročinca velik, ružičast iz nastrižene najfinije vune otkan sag ili ćilim, koj prekriva ne samo skaline pred velikim žrtvenikom, već i cielo svetište zastire. Vriedi sigurno više 120 for. — Ove pako godine, upravo u oči slavnoga Uzkrsa, stižè siromašnoj lasinjskoj crkvi opet nov i vrlo dragocjen dar od istoga presvietloga i riedkoga dobročinca, naime: veoma liep, srebren, debelo i krasno pozlaćen kalež, kojega podnožje 13 dragih alem-kamenčićah poput križića uvršćenih liepo resi, s patenom, u vriednosti od 230 for., i jedan iz težke svilene zlatoružičaste tkanine načinjen krasan plašt (pluvial), koj vriedi možda preko 150 for. Sve sam to, bivši ovih danah kod veleč. g. župnika u posjetu, radostno i diveć se vidio, te odmah nakanio, da svietu nepoznata toli krasna u skromnosti učinjena velika djela na svjetlo iznesem, da se hvali, što je slave vriedno, i da se u slična dobra djela ugledaju oni naši narodnjaci, kojim g. Bog obilnije blagoslovi, i kojih slavni predji njekoč istim uzvišenim duhom za slavu Božju i čast katol. crkve disahu,

kojim i ovaj riedki dobrotvorac, koga da Bog poživi, i vječnom slavom nadari! Fiat!

Viestnik.

Iz Zagreba. Radi prieteće kiše na Brašančevo nije procesija obilazila po gradu, već je ovršena u prvostolnom hramu. Sve crkvene obrede glavom je opravio uzoriti gospodin stožernik nadbiskup.

— „Tygodnik katolicki," u Grodzisku (Grätz) u Poznanjskoj izlazeći poljski katolički crkveni list, priobćuje u dva broja u poljskom prevodu pastirsku poslanicu uzoritoga gosp. stožernika nadbiskupa zagrebačkoga, štono ju je dne 22. Siečnja t. g. izdao na svoje svećenstvo, razpravljajući u njoj obširno o vlasti.

— Dne 14. t. m. preminuo je ovdje nakon dugotrajne bolesti Fridrik Wittman, svećenik biskupije brnjanske i duhovnik ovdašnje posadne bolnice.

— Zlatni krst za zasluge s krunom, što ga je nj. veličanstvo blagoizvolilo premilostivo podieliti materi Janji Guštekovoj za njene punogodišnjim obučajem u samostanskoj učioni stečene zasluge, predao je istoj u samostanu uršulinskom u Varaždinu dne 13. t. m. preč. gosp. kanonik zagrebački Juraj Muzler, koj je kao zastupnik uzoritoga gosp. stožernika nadbiskupa u to ime došao iz Zagreba. Predaja ova učinjena je što svečanije u nazočnosti mnogobrojne gospode javnih častnikah, gradskih zastupnikah i inih pozvanih gostovah. — Prije toga bje pod predsjedničtvom istoga prečast. gospodina poduzeta obnova predstojnice i ostalih službe obnašajućih duvnah s tim uspjehom, da su sve prvašnje na novo izabrane.

— Preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmajer, baveći se onomadne u Ljudevit-dolu kod Petrovaradina, gdje je dielio svetotajstvo krizme, poklonio je tamošnjim pogorielcem 400 for.

Iz Englezke. Markez Westmeath predložio je dne 12. Svibnja u gornjoj sabornici sliedeći slučaj. Englezki protestantski duhovnik Wagner u Brightonu svjetovao je gospodičnu Konštanciju Kent, da se radi njekoga prije više godinah počinjenoga ubojstva sama predade sudu, što je ona i učinila. Mirovni sudac u Trowbridgeu pozvao je toga duhovnika preda se kao svjedoka; no on nije htio da na njeka pitanja odgovori, jer je ono, što o njih znade, od samotužiteljice na izpoviedi saznao. — Na to lord kancelar, koj u Englezkoj obnaša čast najvišjega sudca, očitova, da nijedan svećenik bilo koje god vjeroizpoviedi nesmie svetost izpovjedne tajne navoditi kao razlog ovakova ustručavanja, pa on žali, što vlasti duhovnika Wagnera nisu na odgovor prisilile. K tomu primjeti lord Chelmsford, da je čuo, da je duhovnik Wagner k sudbenomu izpitu Konštancije Kent od svoje volje došao, pa s toga mirovni sudci nebijahu vlastni odanj tražiti kakovo očitovanje. Za tim je još markez Westmeath izjavio svoje negodovanje nada tim, što se u različitih anglikanskih crkvah, koje poimence spomenu, uvodi služba Božja sasvim na rimo-katoličku, pa uslied toga pita, neće-li proti tomu vlada predložiti zakonsku osnovu? na što predsjednik tajnoga vieća grof Granville odrješito odgovori, da neće. — Čini se, da u ovoj sjednici nije bilo nijednoga katoličkoga lorda, jer bi ovi lorda kancelara ipak bili morali uputiti, da se uzprkos svim njegovim očitovanjem bar nijedan katolički svećenik neće nikad moći navesti na to, da prekrši izpovjednu tajnu, te da se ovaj vrhovni sudac jako vara, kad misli, da će sila prevladati svetotajstvo. U tom pogledu imadu dovoljno izkustva irska sudišta, pa se irski lord kancelar nebi usudio ono reći, što reče njegov englezki kolega Westbury. U prvašnje doba dosta se je silovanja pokušavalo u Irskoj; al odkad se pronašlo, da katolički svećenici vole podnieti najteže kazne, nego-li pronevjeriti izpovjednu tajnu, izostavljaju i najžešći anglikanski sudci pitanja na katol. duhovnike o stvarih, za koje su u izpoviedi doznali.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Stjepan Harabajsa, duh. pomoćnik u Topuskom, postao je župnikom u Šišincu.

„ Mio Bešvir, duh. pomoćnik u Vinici, postao je župnim upravljateljem u Petrijancu.

„ Franjo Čukolin, prefekt kr. konvikta, premješten je na Bistricu kao duh. pomoćnik.

„ Franjo Sal. Hržić, svećenik biskupije senjsko-modruške, primit je u nadbiskupiju zagrebačku i ide za duh. pomoćnika u Remetinec.

„ Angjeo Herkov, bivši duh. pomoćnik u Osekovu, odpušten je iz nadbiskupije i stupio u red družbe Isusove.

Poziv na predplatu

na drugo polugodište

„ZAGREBAČKOGA KATOLIČKOGA LISTA."

Koncem ovoga mjeseca izteći će prvo polugodište „Zag. katol. listu." Tim povodom molimo onu gospodu, koja su si ovaj list ili samo naručila, ili samo za prvu polovinu godišta nanj predplatila, da nam dotičnu svoju predplatninu što prije izvole dostaviti.

Istom prilikom umoljavamo opet gospodu, koja nam za prvašnje godine štogod duguju, da nam dug svoj namiriti nepropuste.

Predplatnina na „Zag. kat. list" iznosi na pol godine:

za one, koji sami šalju po list u odpravničtvo, 2 stot. 50 novč.

za one, kojim se list oprema poštom, 3 st. 15 nč.

Uredničtvo „Zag. kat. lista."

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 26. U ČETVRTAK 29. LIPNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Klerikalni duh.

(Konac.)

Od četiri vieka potrošeno je u krštenoj Europi papira, tinte, vremena, novca i truda više, nego bi trebalo za vas sviet, da se obrati na kršćansku vjeru, a to sve, da se sruši kršćanska istina. Ovaj rat nije prestao ni danas. Nespominjuć protukršćanskih knjigah, kazalištah i govorah, eno nam otrovni listovi na mirijade izlaze iz glavnih i drugih gradovah Europe, te sutradan padaju na sve strane sijuć mržnju na vjeru, sijuć nevjeru i dvojbe.

Zli duh mrzi na Krsta, gdje se god na javi ili na samu pokaže. Ovdje zabranjuje zvoniti zvonom, ondje ruši križe, pače i svećenika netrpi u staležnoj haljini. Ovdje prepoviеda Sinu Božjemu izići iz svoje crkve, da prima poklon od svojega puka; hoće-li da izmakne ruglu, to se mora sakriti polazeć k bolestniku. Sve to biva medju ljudstvom, koje se krštenim zove. Povrh toga ima svačesa i više — Isus je izagnan iz mnogih kršćanskih i pače katoličkih kućah, a zamienile ga slike poganske i nesramne.

„Neima već u kući Krsta“ leleknu nedavna glasovit propovjednik — „nevisi već Isus na stieni, nekaže se Isus već u ponašanju. Pred očima su vam slike vaših velikih muževah, kuće su vam nakićene svjetovnimi slikami i kipovi. Vi stavljate na ogled i divotu vašoj djeci ljubovne bogove poganske Veneru i Apollona; dà, sva sramota poganska sašla se na ognjištu kršćanskom; a pod tim krovom, gdje su nastanjeni toliki ljudski junaci i poganski bogovi, neima već mjesta za Isusovu sliku, kojuno i sam Tiberij bješe uvrstio u rimski pantheon.“ (P. Felix.) U prosvietljenih kršćanah sadanjega vremena neima Isusa u sobi; ali u naših neukih predjah, mračnjakah srednjega vieka bijaše on u časti.

Tako sudi razdoblje medju srednjim viekom i novim, pak smjer novoga vieka Gaume. Dopustimo-li, da je to pretjeran sud, i onda će istine ostati veoma mnogo. Svaki čovjek od razbora mora priznati, da niti je u srednjem vieku bilo sve dobro, niti da je u novom sve zlo. Dokazaše to muževi znanjem i značajem glasoviti. Ali je i to istina, da se sve zlo, ili barem velika većina zla, što ga bijaše u srednjem vieku, s protivne strane odbija na katoličku crkvu. To je zlobna potvora, zašto pozivamo za svjedoke ne katoličke povjestnike, nego protestantske Hurtera (još kao nekatolika), Voigta i Rankea. Istina je i to, da protivnici crkve pišuć danas o srednjem vieku pišu s većine samo zato, da iznesu kakovu ljagu na katoličku crkvu. U tom smislu rabe se kao pljuščice i šutkalice izrazi „klerikalni duh“, „ultramontanski duh“ kano tobož čedo „sredovječnoga duha.“ Doduše, može biti i danas kano i uviek u katoličkoj crkvi ovdje i ondje po koj pretjerana duha klerik ili svjetovnjak, pa da se takovi s koje god strane prozovu klerikalci i ultramontanci, neka bi i bilo, da se meću na sito i rešeto, premda jim nijedno to ime nedolikuje po svojem korenu, kako vidjesmo. Dokle god pako protivnici, kojim je jedan i drugi nadjevak uviek na jeziku i u peru, neobilježe bolje nadjevka, te nerazlože, kakova duha i smjera klerike i katolike pod njim razumiju, a tekar, dokle u zlo namišljenu smislu rabeć taj nadjevak kažu na glave, koje su poznate kano pravi klerici i svjetovnjaci katolički: dotle stoji, da po tih nadjevcih udaraju uprav na duh crkveni.

Obziruć se s jedne strane na Duha svetoga kao utemeljitelja i ravnatelja crkve, a s druge na današnju borbu proti istoj crkvi, nemože drugčije ni biti, nego da se iztakne protivnička rieč šutka-

lica i pobitnica, kojom se dadu ušutkati i mnogi dobri katolici, pače i zasliepiti. Što se poseb tiče današnjega ljutoga boja proti crkvi: na hvalu Duhu tješitelju, nam na utjehu, a za konac ovomu članku spomenuti ću polag Nicolasa (Philosoph. Stud. über das Christenthum, 8 pogl.) njekoliko svjedočanstvah za djelo sv. Duha, crkvu.

Englezki publicista lord Macaulay, promatrajuć poviest katoličke crkve skuplja u jednom članku svu snagu u ove rieči: „Bajka arapska priča, da su veliku piramidu sazidali kraljevi, koji su živili prije potopa, te da je ona jedina od svih ljudskih dielah preživjela potop. Upravo je tako i s papinstvom. Utonulo bješe u silnoj poplavici, ali duboki temelji njegovi nisu podrovani; a kad je voda oplahnula, pokaza se ono samo u sredi ruševine svieta srušena. Republika holandezka, carstvo njemačko, veliko vieće mletačko, stara liga helvetska, dom bourbonski, parlamenti i aristokracija u Francezkoj izčeznuše. U Europi pokaza se množina novih proizvodah: francezko carstvo, talijansko kraljestvo i renski savez. Najnovijimi dogodjaji prevrnuše se ne samo državne uredbe i medje zemaljah, nego i razdioba posjeda, duh i sastavak družtvah preobrnuše se po svoj katoličkoj Europi skroz. Ali crkva stajaše uviek nepromjenljiva."

Dvie godine poslie Macaulaya napisà u Belgiji publicista Eugen Robin članak, ali se ovaj nedivi samo činu, već vidi jasno dogmu, te hiti izpovjediti vjeru katoličku. Iz poduljega članka njegova vadimo ovaj ulomak: „Okolo ovoga divnoga obstanka Rima preobrazila se je Europa po tri puta. Stari viek odavna minuo, a srednji umro. Tri carstva: carstvo Karla Velikoga, Karla V. i Napoleonovo dodjoše i prodjoše. Sjahu narodi, kojih sada već neima. Odkrit bude i novi sviet te si ga svjetovna i duhovna oblast podieliše; zadnja jedina sačuva svoj dio. Sve življaše samo svoj viek; ideje, narodi i carstva. Jedini Rim stoji, jedini papa preostao nam. U ovom činu — nemogu toga zadosta reći — ima nješto, što je doista vriedno promatranja."

„Ali mi živimo u vrieme, kad je u prilog protivnikom izumljena izvrstna logika, koja istu očevidnost umie tajiti. Stara mržnja na Rim nije jošte izumrla u naših prevratničkih srdcih. Otci mišljahu, da su sviet obnovili, a sinovi, koji su baštinili njihovu veličinu, nemogu priviknuti onoj ideji, koja u njihovim očima katolicizam na uštrb mile njim slave uzdiže: da naime papinstvo sa svoje nedohitne višine žalobnim pogledom i tvrdim zaufanjem u božansko obećanje gleda dolje na naše nasilne proizvode, na naš palež po svih nuglevih svieta, na grozovite krvarije i često rušenje kraljah i kraljestvah: kano što star mornar s obale gleda oluju na moru uvjeren onako, kako sàm sigurno stoji, po stanovitih znakovih na nebu, da će sutradan sva ta huka i buka minuti te se uzrujano more primiriti" itd. „Crkva je nakovalo, na kojem se do sada svi batovi razbiše" reče protestant Todor Beza.

To nije sve; crkva se je uzdržala, a opet se neprevijala niti popuštala. „Države bi propale" — tvrdi pravo Pascal — „kad se zakoni njezini kad i kad nebi prilagodili potrebi. Ali crkva toga nikad nije trpila, a manje sama učinila. Do istine, države moradu za svoj obstanak ili tako popušćati, ili bi drugčije morale činiti čudesa. Nije to ništa riedka, da se takovim previjanjem čuvaju od propasti; nu to nije jošte uzdržati se uzgoru. Pak po svem tom propadnu na koncu sve one. Barem neima ni jedne jedite, da bi se bila uzdržala petnaest stogodištah. Katolički pako vjerozakon stajaše uviek jednako i nepromjenljivo!" Za dokaz ovoj tvrdnji može se navesti množina činah. Ta crkvena povjestnica niti nije drugo, van sami takovi čini. Koliko se je putah dogodilo, da se je ona latila postupka proti svakomu pravilu ljudskoga razbora. Gledaj ju, kako se vlada prama Lutheru, naprama Henriku VIII., naprama Napoleonu, naprama Lamennaisu, u novije doba naprama Pruskoj, Španjolskoj, Ruskoj i Englezkoj, dà naprama ovoj povraćajućoj se Englezkoj, koja moljaše samo za jednu rieč na uztuk mutežu u Irskoj, kakono za odpadnuća svoga pod Henrikom VIII. zahtievaše samo jednu rieč — da se razkine ženitbena sveza s Katarinom aragonskom. Nje ništa nerazdraži, ništa neprevari, ništa nenagna u strah. Je-li koje kraljestvo od nje odpalo ili se njoj priklopilo, je-li se koj junak njoj prietio ili laskao, je-li koj genij, kralj duhovah, zviezdu svoju pred njom pognuo ili ju oholo digao u vis; je-li joj narodi podvikivali: Hosanna ili Tolle — što se to nje kasa? Ona se bavi poglavito s dvie stvari: najprije ljubavlju, a onda istinom. To je njezina politika, to njezin državni interes. Dokle se nada, da bi se čovjek mogao opametiti ili pokajati, dotle ga ona štedi i moli. Čim pako opazi opornost, prekine s njim; a ovaj prekid nahudi uviek njezinim protivnikom; jedina ona vidi na koncu, da si je pravilno sačuvala život. U ostalom čeka ona; jer imade vremena. To je ujedno odgovor na prigovor: da je duh vremena silan, a crkva, ako mu nepopusti, da si sama kvari obstanak.

Divni obstanak crkve najjači je dokaz, da je Bogom utemeljena i da njom Bog sam vlada. Čujmo sv. Augustina, kako on to razlaže svojemu puku. „Oko Isusa bijahu uviek njegovi učenici. Vidješe oni njegovu muku, vidješe ga viseća na križu; a

skoro za tim poslie uzkrsnuća vidješe ga živa i prisutna. Oni vidješe sve, samo ne crkvu; vjerenik se pokaza; ali vjerenica bijaše jim sakrivena, premda jim i nju naviesti. Jer pisano je, da Isus morade trpiti i uzkrsnuti od mrtvih; to je vjerenik. O vjerenici pako kaže: da će se u njegovo ime pokora i oproštenje griehah propoviedati medju svimi narodi, počam od Jeruzalema. To je upravo ono, što apoštoli nevidješe. Oni vidješe glavu, te porad glave vjerovahu u tielo; porad onoga, što vidješe, vjerovahu ono, česa nevidješe. Nam je upravo kano i njim. Mi vidimo nješto, česa oni nevidješe, a to crkvu razprostranjenu medju svimi narodi. Ali mi nevidimo, što oni vidješe, naime Isusa u ljudskoj prilici. Dakle upravo, kako oni vjerovahu u tielo t. j. crkvu, vjerujemo mi gledajući tielo, u glavu. Kamo sreće, da i mi s našega diela, što ga vidimo, zacrpimo vjere onako i onakve jake, kano apoštoli. Pogled na Isusa uzdržavaše nje i uli jim vjeru u crkvu, koja se tek kašnje imadjaše razaviti. O da i nas pogled na crkvu uzdrži, te da vjerujemo u Isusa! Što oni vjerovahu, izpunilo se; što mi vjerujemo, isto tako izpuniti će se. Njihova vjera u crkvu obistinila se, a tako će se obistiniti i naša vjera u Isusa. Isusa poznavahu oni, ravno, podpuno, kako ga i mi; ali ga nisu podpuno vidjeli, kako niti mi. Vidješe glavu, te povjerovaše u tielo; mi vidismo tielo, te vjerujemo u glavu.“ (Aug. Serm. 173. sravni 168.)

Od kada su ove rieči izušćene, minulo je preko četrnaest stogodištah. Koliko se je od toga vremena Isusovo tielo t. j. crkva razprostranilo! Ako je Augustin vidio, što apoštoli nevidješe, to i mi možemo reći, da vidimo, što Augustin nevidje. Ako njemu ondašnja crkva bijaše jak dokaz za vjeru, sadanja može biti nam i jači. Stoji prostrana, čvrsta i slavna, makar su joj neprijatelji proricali, kako i sad proriču, konac.

„Ima mnogi neprijatelj crkve“ — piše glasovito pero — „te proriče, da je crkva na umoru i da joj imena nestaje; pače da je blizu vrieme, gdje na zemlji neće biti ni jednoga kršćanina. Ali govoreć tako izumiru oni sami do jednoga; crkva ipak živi i naviešta moć Božju svakomu koljenu za koljenom.“ (Sv. August. Enarr. in ps. 70. 5. 12.)

To morade priznati i sam patriarka nevjere Voltaire.

Najpametnije dakle učiniti ćemo u ovom mutežu našega vremena, ako se budemo držali crkve i njezina duha.

— n —

Rieč o obrednom jeziku u biskupiji modruško-senjskoj.

(Konac.)

Spojimo-li u kratko sve, što rekoh, to sliedi: da (nek oproste čitatelji, što u kratko sve spominjem, al od potrebe je k jasnijemu pojmu) kad biskupija senjska g. 1248. poluči od Inocencija IV. povlasticu obred služiti slovinski, to prisvoje istu povlasticu i sve obližnje biskupije; — al s vremenom, buduć nebilo učiteljah jezika staroslovinskoga (u kojem je samo bilo dopušćeno obred služiti), svećenici mrzili jezik i u obredne knjige osobito od Levakovića g. 1631. i od Karamana g. 1741. bila uvučena narječja, a k tomu i sami svećenici još privlačili što bolje k hrvatštini. S otim su povlasticu povriedili. Benedikt XIV. zabrani svako novotarenje. Al to nepomože, jer je već znanja staroga jezika bilo nestalo, — a u obziru ponajpače senjsko-modruške biskupije bi glagoljski misal zabačen, a za to god. 1824. utlačen Šćavet u čistoj hrvatštini, potvrdjen od biskupa Ježića. Samo u tom se pogriešilo, što se nije posavjetovalo s Rimom, uradjeno bi proti podanoj povlastici i proti bulli Benedikta XIV. „Ex pastorali munere.“ Taj Šćavet i danas po čitavoj senjsko-modruškoj biskupiji i po Istri vlada. To je stanje stvari.

Iz svega vidimo, da je u senjsko-modruškoj biskupiji 1) povriedjena prvanja povlastica, t. j. da se u starom jeziku obred služi; 2) da je povriedjena zabrana Benedikta XIV., koj kaže odmah u uvodu: „Ex pastorali munere — — consueverunt Praedecessores Nostri vigilem navare curam, ut — — unaquaeque Natio — — ejusque idiomatis uniformitatem retineat, quo illius respective Majores — — usi dignoscuntur; prohibentes ne quid a prisca lingua, vulgaribus licet dicendi formulis immutata deflectatur — —.“ A u §. 4. kaže: „Non obstantibus contrariis quibusvis, etiam in Synodalibus forsan, aut Provincialibus Conciliis editis Constitutionibus, aut Decretis; Privilegiis quoque — — quavis etiam Apostolica auctoritate concessis — — specialiter et expresse derogamus caeterisque contrariis (u porabljenju staroga jezika) quibuscunque.“ A u §. 6. kaže napokon: „Nulli ergo hominum licet hanc Nostrae Declarationis, inhibitionis, praecepti, mandati, commissionis, et voluntatis literam infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.“

Grieška je učinjena, a stvar treba svakako što prije izliečiti, — a ne toliko izliečiti, već urediti. Prvo je kod ove stvari s Rimom se posavjetovati. Niti staroslovinskih misalah, niti Šćavetah već neima. Oskudica je veoma velika, jer misal se nije tiskao od g. 1741. a breviar od god. 1791., a Šćavet se je već tako razpačao, da u njekojih crkvah nije više do njekojih ko-

madah. Da bi se mogao ukinuti Šćavet u senjsko-modruškoj biskupiji, o tom ja dvojim, jer je poraba Šćaveta tako ukorenjena, da bi ju puku tko samo tad mogao (?) oduzeti, kad bi htjeo, da se većina puka iznevjeri svojoj crkvi. A pokušati to, sigurno nikomu nije u pameti. U istinu ovdje se opažava onaj zakon, kojega navada stvori i kojega izkoreniti nije moguće bez velike pogibelji. Što se tiče glagoljskoga misala, mislim, da bi ga sad već uvesti bilo nemoguće. (?) Poznam odveć dobro svećenstvo senjsko-modruško, koje se posve polatinilo, i koje neprija (nekažem svi, al većina ipak) glagoljici. Pa zar da bi ovi ljudi iznova primili glagoljicu? Ja znam, kazat će mi mnogi: ta starije nebude nitko silio, već mladje. — Dobro; al pitam ja: hoće-li sv. stolica dopustiti, da se mi uz Šćavet još i glagoljskim misalom služimo? Šćavet bez pogibelji za vjernike odbaciti nemožemo, a misal glagoljski, kojega i onako posve odbacismo, netreba odbacivati, već ostati, kako smo. Sv. stolica težko da će dopustiti, da u jednoj biskupiji dvie povlastice budu; već će u svojoj skrbi za boljak katoličke crkve dopustiti onu povlasticu, koja bez pogibelji za vjernike biva. Nek me nitko nesudi, kao da ja stari jezik osudjujem. Ne, kad bi na moju bilo, ja bih njega prvi uveo; al sada nije tomu već vrieme. Otci naši sagriešili, a mi njihovi potomci moramo trpjeti. Mi s otim, što ćemo se odreći sasvim (jer to će morati biti, kad povlasticu za Šćavet od sv. stolice polučimo) glagoljskoga misala, nikakve krivice nećemo puku učiniti, već samim sebi, kojoj ipak mi krivci nismo, jer puk i onako sve, što sluša sada hrvatski, slušati će i onda. Glavna je zadaća biskupije senjsko-modruške sada, da se postara za naskoro izdanje Šćaveta, a to dakako potvrdjenoga od sv. stolice i popravljenoga u duhu sadašnjega jezika hrvatskoga. Dakako Šćavet će se morati i unapred uviek popravljati, što se tiče jezika, al stvar je gotova. Da Šćavet bude dobro preveden, tomu treba dobra poznavaoca i sv. jezikah i hrvatštine. A da posve savršeno djelo bude, tomu treba više ljudih, uz obzir i na stari staroslovinski prevod sv. pisma. Pitanje: u kojem narečju da se izda Šćavet, mislim, da nije od potrebe kazati, jer je većina biskupije i onako štokavska, akoprem će i tomu od njekoje strane biti prigovora, kako je to bilo i sa obrednikom. Al tko bi čitavom svietu pogaču umiesio? Ta to je običnì pojav u životu ljudskom. Utlakom nije što odgadjati, jer potreba je veća od najveće, — zato treba što prije prihvatiti se posla.

Rekoh i dorekoh! Istina, moju rieč u ovo umiešati nije bilo od potrebe, al htjedoh samo ovim potaknuti, da pametniji i iskusniji od mene ob ovom štogod napišu. Stvar je ova važna, a mi svi moramo težiti, da nebude na uštrb ni crkvi ni narodu riešena. Ako tko pomisli na one neprilike, koje su trajale sve do novije dobe radi obreda, radi raznih obrednih knjigah u Francezkoj: tada sigurno neće željeti, da se takva šta i kod nas pripeti. Nadam se, da će još mnogi ob ovom koju progovoriti, i tim da neće ckniti, — da nebude periculum in mora. Ja htjedoh samo ovim pobuditi na razmišljavanje i zrelo mozganje vrhu ove stvari, a polučim-li to, to polučih svoju svrhu.

U Pešti u oči Duhovah.

Jerkov.

Pošurice sa slunjskih brdah.

V.

Političke novine razglasiše očevidnim zadovoljstvom, da je Ruska poslje ukinuća samostanah katoličkih u Poljačkoj ondešnju crkvu upravljajućemu sinodu u Petrogradu podložiti, ter bezženstvo katoličkih duhovnikah dokinuti naumila.

Katolička crkva imade uredbah dogmatičkih i disciplinarnih. Uredbe dogmatičke nemienjaju se, jer su, kao što im je početnik, nepromjenljive. Disciplinarne, umom i nastojanjem ljudskim u crkvu uvedene, mogu se sporazumljenjem dotičnikah promieniti i dokinuti. Takova uredba jest i bezženstvo katoličkih duhovnikah. Katolička crkva od postanka svoga prianjaše uz celibat po primjeru svoga božanskoga začetnika. Nu naredba ta nije naprasno uvedena, već se učila, hvalila, uvadjala sve do 12. vieka, kadno postade obćenitom. Pak i nastupnim uvadjanjem nakon toliko vjekovah kaže nam povjestnica, da se težkom mukom i velikim odporom uvela. Bezženstvo ima i danas kod svieta mnogo neprijateljah. Može biti, da je bezženstvo pojedincem nesnosno, nu nije krivično; jer svećenici postaju, koji se slobodnom voljom na to odluče, i velikom kušnjom uztraju.

Sve se zlo izmedju ljudih nikada iztriebilo nebude. Njeki vele: Svećenik neoženjen nije ničiji, sebičnjak je i neljubezan drug. A njeki kažu: budući ga s ljudmi niti s domovinom neveže vez ljubavi, podoban je sve ostaviti i izdati. Tko ima od njih pravo? Nijedan! Ljubimo narod svoj po izgledu Isukrstu, koj je najprije luč prosvjete svojemu narodu zapalio, iz kojega je tielom kao čovjek nikao; ljubimo sirotčad, prizivljemo ju k sebi, da joj u mladjana srca uciepimo dužnosti gradjanske i kršćanske; ljubimo domovinu onom gorućom ljubavju, koja se u inih stališih najvećom kriepošćom cieni. Sbog ljubavi narodnosti i domovine nad poljačkimi svećenici zamahuju bičem težka progonstva. Takové se blagodati mogu i bliže s istih uzrokah badava dobiti. Jeda-li će ruska vlada sbilja pokušati, da ukine bezženstvo katoličkih svećenikah u Poljačkoj? Ako se to sbude, a onda nam je uzkliknuti: Blažena si ti katolička družinice u Bosni i Hercegovini! Prem su te Turci okružili handjari, oholi i lakomi paše kavazi otimljućimi ti dobra minuća, nediraju ti barem u svetinju zakona. Prosta si u ovršavanju obredah svojih, bilo upravo pod vedrim nebom. Netuži, jer

imade i drugud jadikovanja. — Ako tako dalje podje, to će s vremenom u Europi katoličkoj crkvi biti najprikličnije pod vladarom nekršćenim. — Da bi Ruska u tom poslu krivično radila, dokazivati netreba. Ako-li je bezženstvo pogibeljno domovini, zašto ga Ruska nedokine kod svojih kaludjerah? Zašto bira izmedju neoženjenikah vladike si? Zašto neuredi svoj zakon? što se pača u tudje? — Nije-li više tomu svemu uzrok žarko domoljubje katoličkoga svećenstva? jer bome duhovnika sa ženom i djecom lašnje je strpati u kola, pa ajde s njim u Sibiriju. Drugi je pako uzrok razkomadanje katoličkoga jedinstva na države, da nam bude koliko vladarah, toliko papah.

VI.

Onomlani sastao sam se s njekom gospojom u družtvu; ona mi stade kazivati ovako: Sa svojim sam suprugom došla u Erdelj. Prije nisam znala, da u Erdelju imade toliko državom priznanih vjerozakonah. Došavša onamo budem k prijateljici, s kojom sam se u Talijanskoj spoznala, pozvana. Tu mene drugim, a druge meni predstaviše. Medju mnogim dovede mlad gospodin srednje dobe ženu, te mi ju predstavi ovako: Moja majka, mojega otca bivša supruga. Ja sam se začudila čuvša to. Okrenem se do susjede i zapitam: kako to može biti? Ona će reći: kod nas se brak često razpita. Opet dojde drugi gospodin s gospojom i s troje djece. Sad će mi susjeda: Nješto ću vam kazati, da se večeras načudite. Vidite, one tri žene matere su ove troje djece, a ovu si je četvrtu njeki dan uzeo. — U meni se je srce od čuda treslo.

Da katolička crkva ništa ina naravnost ljudsku upravljajućega učila nebi, do jedine nerazrešivosti braka, sav bi ju sviet morao visoko hvaliti; — ali to ti je ono, česa se ljudem neće. Kad bi se sloboda, koja bi razuzdanosti naličila, dopustila, time bi se ljudski um osramotio, buduć je ista zvjerad naravskim nagonom omedjašena. Nerazvezljivost braka, ljudem po vjeri i zakonu živućim, nije težka, otajstvo bo ženitbe dotičnikom podjeljuje milost potrebnu, da u braku mogu obstati. Tko se te milosti čini nevriednim, tomu bi dakako milo bilo, da se može, kada mu se prignjuši, ženitbena sveza razriešiti, žena ili čovjek odtjerati. Vidio sam sretnih i nesretnih brakovah; oni sretni življahu bogoljubno po zapovjedi i nauku crkve; a oni nesretni tražahu izvan kuće i svoje obitelji svoju sreću. Tko je obikao pustolovini, njemu je obitelj dugočasna — tko je obikao zabavam u krčmah, njemu se nesmješe obiteljske zadružne radosti.

Našemu je narodu ženitba za srce prirasla; s toga svaki, koj mu novotarenjem dira u tu njegovu zaista slavnu svjedočbu ćudorednosti, značaj mu kvari, i otvara vrata do sada kod nas na selih nečuvenim i nevidjenim opačinam. Ženskadija hrvatska čekati će vjerno svojega vojna, odzove-li ga služba iz njezina naručaja na više lietah; nju pita nada, da će joj se vojno vratiti, a ona lišena parte živi i radi u zadruzi oko dionice svojega supruga. Hrvatica voli biti mlada udovica, nego-li stara cura; da joj je do izbora, volila bi osam godinah čekati svojega supruga u kući njegove zadruge, nego-li preko običaja samo jednu godinu u kući svojega roditelja djevovati.

Svi se narodi nemogu na jedan lievak sliti. Čim se bude kod nas na selih sbog vojačenja zapreka ženitbi stavljala veća, tim će veća nastajati pogoršica u ćudorednosti i razvratnost u obiteljih. Vojnikom regulašem — krajišnikom vojakovanje nije zapreka ženitbena. Pod dva uvjeta ženitba se dozvoljava — onaj drugi u naših bi krajevih svi roditelji i dotičnici objeručke prihvatili i veselo uzkliknuli. Van gradovah u našoj otačbini za sada neima još bezkućanikah. Žene bi i djevojke rado pismom odrekle se ma kakovoj podpori sa strane državne poslje smrti suprugah; jer su obitelju svojom na kući svojega supruga osjegurane.

Kardinal d'Andrea.

Od njekoga vremena često se spominje po novinah stožernik, kojega ime stavismo na čelo ovomu članku. Njegov iznenadni i nedozvoljeni odlazak iz Rima, njegovo boravljenje u Napulju, njegov pohod kod kraljevića Humberta i njeka njegova očitovanja, objavljena po novinah, dadoše dosta povoda crkvenim neprijateljem na zlorade opazke, a svojoj crkvi vjernim sinovom na sablazan i brigu.

Težko je suditi o čovjeku, nekmo-li ga osuditi, kad nepoznaš ponukah i razlogah njegova djelovanja; a u ovakovom presudjivanju i osudjivanju treba da si još oprezniji, kada se radi o mužu odličnom i visokom dostojanstveniku. Radi toga, da se neprenaglimo u sudu, mučasmo dosad u ovom listu o postupanju kadinala d' Andree, nepouzdajući se sasvim u novinarske viesti i čekajući na dokaze, na koje se je osloniti moći. Sada imamo takov dokaz u rukah, a to je pismo, što ga je sam stožernik d'Andrea pisao kardinalu Mattei-u, starešini kardinalskoga sbora. U ovom pismu, natiskanom u „Perseveranzi," razlaže sám pisac obširno, zašto se je iz Rima udaljio, i što je u Napuljskoj radio, pa tim daje čitatelju priliku, da njegovo postupanje, i u obće njegov značaj ocieniti može. U to ime priobćujemo to pismo; no budući je veoma dugačko i razvlačeno pisano, te bi nam i premnogo prostora zapremilo i s dosadom se čitalo, svesti ćemo ga na kraći sadržaj.

Uvod poslanice jako je neslan. Kardinal dokazuje iz zaključakah Ciceronovih poslanicah, da je „cura ut valeas" staro pravilo za život. Za tim nalazi on navodah, koji preporučuju, da se valja brinuti i za zdravlje ćudi, te oorete napokon dosad još nikad nečuvenu izreku starih: „mens sana in corpore sano," koju kasnije

potvrdi i crkva. Putem ovakova iztraživanja vrelah podje piscu za rukom odkriti istinu, kojoj će se sviet za cielo diviti, da medju tielom i dušom, medju duhom i tvarju postoje zamjeniti odnošaji. Dalje povieda kardinal, da je kroz deset lustrah, budi Bogu hvala, zdrav bio kao živac, te je švajcarsku zimu i rimsku ljetnu vrućinu bez tegobah podnosio; ali za tim dodjoše groznice, a groznice mogu često biti ubitačne; a za groznicami dodjoše posljedice groznicah, i napokon „ostinata bronchite." To se sbude g. 1862. poslie Isukrsta. Za tim sliedi popis njegovih liečnikah, koji napokon zrak napuljski i sorrentinski svjetovahu, te se tamošnji klimatični odnošaji obširno opisuju. Za dopust i putni list pisaše d'Andrea u proljeću god. 1863. opetovano stožerniku Antonelliu. Odgovor dobi opetovano jednak: da se nepristoji za kardinala, da u ovakovih okolnostih ide na zemljište kraljevine talijanske. D'Andrea odvrati, da sedam kardinalah i mnogo biskupah boravi na zemljištu talijanskom, pa da i on sam kao biskup sabinski imade svoju stolicu u Maglianu, koje je sada podčinjeno talijanskoj vladi, a dvie trećine njegove biskupije da su talijanske. Sve osta bez uspjeha, istom i jedno pismo na sv. otca. Sv. otac, kako d'Andrea tvrdi da je doznao, bio bi još i popustio, ali Antonelli svojimi šeprtljami (aggiramenti) otvrdnuo je srce papino. (!) Tako odluči bolestnik pokušati bar zrak u Albanu. Sada se izbrajaju sva velika gospoda, koja su se visokomu bolestniku u Albanu poklonila, medju njimi isti poslanik iz Gvatemale. Austrijanski poslanik baron Bach neposjeti ga ravno, ali ga slučajno susretne više putih, pa može na zahtievanje i on posvjedočiti, kako je kardinal kukavno izgledao. Ovaj tražaše za tim oporavljenje zdravlja u Subiaku, i vrati se koncem Studenoga u Rim, gdje ostane preko zime. U proljeće 1864. nove molbe za dopust u Napulj, i opet bez uspjeha. Tako odluči d'Andrea i bez dopusta otići, i odputova dne 16. Lipnja u 10 urah prije podne (časovah nije naznačio) „u putnih kardinalskih haljinah" željeznicom, i prispije u večer „bez svake nezgode" u svoj rodni grad Napulj. Brižno se je čuvao svega, što bi bilo moglo udarati u oči, a ugibao se svakoj demonštraciji; jer na ove taštine mrzio je kardinal, što je živ, kako to obširno pripovieda, te latinskim jednim navodom iz grčkoga govornika Isokrata potvrdjuje. Po liečničkom naputku uputi se za tim d'Andrea u Sorrent, gdje je bez prestanka sve do 10. Studenoga boravio i čitao Tassa. Na 10. Studenoga „pristinam valetudinem fere ex integro adeptus" dodje natrag u Napulj. Tamo stigne oko sredine Prosinca i kraljević Humbert, pa buduć se dade blagostivo izviestiti o zdravlju kardinalovu, s toga i on, „budać nije tudjinac u predanjih i običajih rimskoga dvora, koj nestojeći za nijednim, neda se u očitovanjih učtivosti i blagovoljnosti nadkriliti," scienijaše za neobhodan čin udvornosti, da kraljevića pohodom svojim predusretne. Taj mu i učini, a poslie toga življaše kako prije u zabiti, odbijajući sve pozive. Dakle, nastavlja pisac, nisu ga sirenske dražesti napuljske prirode premamile, nego propisi liečnički, a — „sveti Duh nam zapovieda, da liečnikom budemo poslušni: honora medicum propter necessitatem, a Horac piše: quod medicorum est, promittunt medici, tractant fabrilia fabri." Radi toga morala mu je iznenada doći viest, da su mu obustavljeni njegovi dohodci; ova naredba učinjena je zlorabom, bez predbježne ubaviesti, proti svim pravilom pristojnosti, gradjanskoga i kanoničkoga prava, „kamen iz ruke jedne kukavice, straga bačen na bolestna kardinala." Na kardinalovo zahtievanje kod vatikanske računarstvene komore bude mu odvraćeno: da je sam papa zapovjedio, da se izplata obustavi. „Ovdje se vide spletke kardinala Antonellia," jer papa neobičaje podredjene činovnike zvati preda se, nego priobćuje svoje odredbe ili kroz organ državnoga tajnika, ili kardinala nadstojnika papinskih palačah. Sada sliedi novo dopisivanje sa „spletkarom" Antonelliom, s navodi iz Tome Akvinskoga, sv. Pavla „naravnoga prava" itd. Antonelli ponudi napokon, da će se kardinalu izplatiti mjesečni dohodci od Lipnja do Prosinca, ali samo „in forma di favore." D' Andrea „znade istina kao mudrac, da, tko stoji visoko, izvržen je ljudskim biedam;" ali ova nakana da ga gladom prisile, razljuti ga, i on odbije ponudu s riečmi: „Ili sve, što mi pravom pripada, ili ništa." Ovom prilikom upliće d' Andrea njekoliko ubaviestih o kardinalskoj plaći. Ova je plaća (trattamento), zvana u Rimu piatto (zdjela, stô), prema zvaničnim izdatkom dosta slaba. Iznosi obično 4000 škudah = 21,000 franakah. S toga kardinal Giacomo Piccolomini umre u Sieni sasvim ubog; a stožernik Marini, koj nije držao jezik za zubi, reče: Današnji kardinali jesu poput stupa na razkrižjih „contro la quale ogni cane alza la gamba, fa il suo agio e passa" (prispodoba, koja sjeća na jedno mjesto u Juvenalu). Kad bi na stolici, kaže d'Andrea, koju zaprema Giacomo Antonelli, sjedjeli u poviesti slavni kardinali, Ercole Gonsalvi ili Bartolommeo Pacca, to se ovakove „prostačine" nebi bile dogodile! Poslie desetmjesečnoga bezuspješnoga trudovanja oko svoga prava bude d'Andrea napokon prisiljen na ovo otvoreno pismo, da stvar razloži i začepi usta čoporu lahkoumnikah i zlobnikah — ljudem, koji su po naravi i odgoju skloni na klevete, koji su svakojake nepodobštine proti njemu raztrubili, te se u to ime medju drugim poslužili njekimi novinami, koje se pod imenom katoličko-konservativnih listovah ne riedko u laži i kleveti valjaju, daju se rabiti za sluge posebničke osvete, podstrekavaju javnu neslogu, a gradjanskim i kršćanskim vlastim samo se onda klanjaju, kada to ide njihovoj koristi u prilog. Ovakovi ljudi, koji se poput zraka svikamo utiskuju, imali bi se s ruglom i sramotom iz svih prednjih sobah, iz svih čestitih družtvah protjerati! Poslie toga prelazi pisac na njeke malo laskave potankosti o od-

vjetniku Tommasu Lupi, auditoru sv. otca, te mnije napokon: da vlada sv. stolice, uzor dobrote i pravice, neka pazi, da nepostane gorjom od turske vlade. „Padre Theiner i abbé Antonio Coppi, onaj nastavljatelj Baronijevih ljetopisah, ovaj ljetopisah Muratorievih, naći će, jeda-li se ovaj novi slučaj radi svoje osobitosti ima zabilježiti u njihovu poviest. S čuvstvi najdublje pokornosti cjelujem Vam najponiznije ruke. Prepokorno odani sluga Girolamo Cardinale d'Andrea, biskup sabinski. Napulj na 23. Travnja 1865."

„Pripisak. Ovaj čas čitam u „Giornale di Napoli" od 27. Travnja: „Nj. veličanstvo kralj doznao je, da kardinal d'Andrea za sve vrieme svoga dugoga zdravstvenimi obziri prouzročenoga boravljenja u Napulju nije primio svoje kardinalske plaće, te je radi toga motu proprio naredio, da se ovomu prevrlomu bagronoscu (esimio porporato) onoj plaći odgovarajuća svota iz pjeneznice crkvenih dobarah (economato) naznači, i to tako dugo, dok bude trajao njegov sadanji položaj." Ovaj dobrovoljni i nježni čin kralja Viktora Emanuela napram crkvenom dostojanstveniku zaslužuje tim više štovanja, čim je tužnija poviest, izpripoviedana u mojoj poslanici."

Viestnik.

Iz Zagreba. U nedjelju dne 25. t. m. služio je u samostanu sestarah milosrdnicah mladu misu g. Dragutin Ferkić, zakleti pisar duh. stola.

— Prije osam godinah dao je prečatni prvost. kaptol zagrebački svoju banatsku gospoštinu Modoš u zakup na 15 godinah. Na temelju sklopljene nagode uzeo je isti prekjučer ovu gospoštinu opet pod svoju upravu.

— Za predstojeći naš sabor izabrao je kaptol riečki dne 21. t. m. jednoglasno za svoga zastupnika kanonika preč. g. Ivana Fiamina; a kaptol senjski poslati će dne 14. t. m. većinom glasovah izabranoga kanonika preč. g. Antuna Sokolića, pošto se je jednoglasno izabrani kanonik i opat preč. g. Mihovil Manzoni zahvalio.

Iz Velemerića, župe pukovnije slunjske, piše nam se, da je tamošnja župna crkva u novije vrieme liepo popravljena i obnovljena. Poimence je za oltar bl. Djevice dobrovoljnimi prinesci župljanah i milostinjom hodočastnikah nabavljena krasna slika Majke Božje. Na velikom žrtveniku sv. Vida mučenika načinjen je stol, na kom se žrtvuje, i stube iz modra mramora, slika sv. Vida ponovljena i šest sviećnjakah posrebrnjeno. Na trećem oltaru je slika sv. Antuna Padovanskoga na novo oslikana. Uz to je što novo nabavljeno, što popravljeno: ormar iz orahovine za misno odielo, dva propela, posrebrnjen pacifikal, tri izpovjedaonice, prodikaonica i više misnoga ruha, a prozori su željeznimi rešetkami obsjegurani i žicom prepleteni. K ovoj obnovi tamošnje crkve mnogo je doprineo g. Nikola Lauppert, satnik barilovačke satnije, svojom preporukom kod sl. pukovnije, i domaći g. župnik neutrudljivom brigom i nagovaranjem svojih župljanah, koji su prema svom mogućtvu na ovaj popravak i uredjenje svoje župne crkve vrlo mnogo doprinieli. Što su učinili, bilo na spas i njim i mnogim hodočastnikom, štovateljem sv. Vida, Isukrstova mučenika, a župe velemeričke zavjetnika.

Iz Jegra. Preuzvišeni gosp. nadbiskup Adalbert Bartakovics slavio je dne 28. Svibnja petdesetoljetnicu svoga svećeničtva.

Iz Saske. *(Statistički podatci.)* U kraljevini Saskoj postoje dvie katoličke biskupije, u obojih posluju s visokočastnim biskupom 73 duhovnika; medju ovimi 44 Niemca, 27 Srbah (lužičkih) i 2 Čeha. U biskupiji draždjanskoj drži se služba Božja u 38 miestah: i to u 16 stalno, u 21 zavremeno (od 2 do 12 putah na godinu); u Grimmi i Marienbergu u vlastitih kapelah, izvan toga što u posebničkih kućah, što u protestantskih crkvah. Od njekoliko godinah postoji podružnica župe zvikovske (Zwickau) u Plavnu (Plauen) s posebnim duhovnikom. U dvorskom hramu u Draždjanih drži se svake godine četiri puta služba Božja sa srbskom prodikom. — U lužičkoj biskupiji ima 18 stalnih svećeničkih miestah; medju njimi 14 župnih crkvah, 2 samostanske crkve, 1 crkva od proštenja i 1 gradska kapela. K tomu dolaze još dvie kapele na groblju u Budišinu (Bautzen) i Ratiboru. Služba misionska drži se na 4 mjesta: u Spittelu kod Kamenca, gdje je već sagradjena katolička crkva; u Žitavi (Zittau) u protest. bolničkoj crkvi (nedavna nabavljeno je tu već zemljište za katol. crkvu); u Rihnovu (Reichenau) u kat. učioni (tamo se upravo gradi kat. crkva), i Sdieru u gradskoj kapeli. U 13 miestah propovieda se njemački, u 8 samo srbski, u 1 njemački i srbski. — U ovoj kraljevini jesu 44 kat. učione, uračunav ovamo učiteljsko sjemenište i jednu progimnaziju, na kojih uči 68 učiteljah, i to 14 učionah u nasljednih pokrajinah s 26 učiteljah, 30 u Lužicah s 42 učitelja; izvan njih još su dvie djevojačke učione, kojimi upravljaju duvne, u oba njihova samostana u Mariensternu i Marienthalu. Na skoro će se namjestiti učitelj za kat. uznike u Waldheimu, gdje se već obdržava kat. misionska služba Božja. Po narodnosti je 48 njemačkih i 20 srbskih učiteljah; 11 je učionah skroz srbskih, 3 srbske i njemačke, ostale su sasvim njemačke. — Svih zajedno katolikah u Saskoj kraljevini ima 43,000, od kojih pada četvrtina na lužičke Srblje; pa ova malica ima od godine 1863. svoj crkveni list, koj pod imenom „Katholski Posoł" izlazi u Budišinu, izdaje ga družtvo sv. Cirila i Metoda, a urednik mu je Mihovil Hórnik.

Iz Rima. Meksikansko poslanstvo bijaše odmah s početka pred papom, ali bez koristi. Papa nesakri zlovolje sbog dogodjajah u Meksiku, a s ostalim reče jednomu poslaniku, biskupu Ramirezu, iz reda Observantah, po prilici ovo: „Vi ste redovnik, svećenik i biskup, pak se ipak odlučiste od svoje častne braće i pridružiste takovomu poslanstvu!" I pred kardinalom Antonelliom bijaše dosta žestoko, kadno meksikanski odvjetnik Degualldos izusti ovu skroz nerazboritu: da je car Maksimilian preuzeo baštinu svojega prednjaka predsjednika Juareza (!). Na to pravo odgovori kardinal Antonelli: da on malo drži do toga, što je prijašnju vladu zamienilo carstvo, kad ovo nemože dokinuti Juarezev sistem grabeža. Dalje razprave vodile su se samo s mirnim i razboritim Velasquezom; ali nije bilo mučno previdjeti, da će se uz ovakovo stanje posve izjaloviti. Uslied najnovijih viestih poslanstvo meksikansko otići će iz Rima neopraviv ništa, a rimska je stolica svoga nuncija Megliu opozvala iz Meksika. Tim je razdor nastao još veći.

Iz Francezke. Biskup lavalski dao je oko sredine Svibnja u gradu Lavalu po 3 svećenicih držati duhovna vježbanja za gluhonieme svoje biskupije. 60 gluhoniemih pribivalo je ovim pobožnostim s najvećom revnosti.

Iz Englezke. U sielu „anthropologičkoga družtva" u Londonu od 18. Travnja, naviesti njeki kapitan Burton novo evangjelje, koje se dade svesti na sljedeće izreke: „Poligamija jest najnaravnije i najbolje stanje ljudskoga roda; kršćanstvo može jedino kvariti, te jedina nada za oslobodjenje od njegova kvarećega upliva visi o razširenju muhamedanstva." Govornik izjavi ujedno i žaobu na „sljepotu" onih, koji višeženstvo drže za nećudoredno i pogubno — „moć neznanstva nemože dalje dotjerati." — Samo dva člana usudiše se braniti kršćanski obiteljski život od turskoga harema; većina pako članovah pristade uza ženskilja kapitana, pače i drugi nebivši u sielu izjaviše se pismeno za tu misao.

(Knjige za školske nagrade.) Po nalogu preč. duh. stola preporučujemo veleč. gg. kotarskim nadzornikom i mjestnim ravnateljem pučkih učionah sliedeće knjige kao shodne za školske nagrade: Robinzon Kruzoe s 52 slike, stoji 80 novč.; Spisi za puk od Mijata Stojanovića, stoji 50 nč. i Cvietnjak pobožnosti, molitvenik od Franje Žužela, stoji 30 nč. U ovu cienu dobivaju se pomenute knjige, kad se neposredno naruče kod nakladnika g. Ante Jakića u Zagrebu, a naručbini i novci prilože; ako-li se od svake knjige uzme po 10 otisakah, pošilja je nakladnik u istu cienu i franko poštom.

(Knjižtvo.) „Spisi za puk od Mijata Stojanovića. Knjiga I." — to je naslov knjizi, štono je nakladom A. Jakića u Zagrebu onomadne izašla na svjetlo. Sadržaj joj je ovaj: 1. „Prostonarodna ćudoredba ili Nauk o ćudorednosti," prirediena po J. Zsoldosu. 2. „Zakoni kao temelj pučkoga blagostanja," preradjeno prema stanju našega puka po spisu J. Täubera, što ga je izdalo družtvo za razprostranjivanje pučkih spisah; i 3. „Moli se Bogu, budi vjeran, radin i poslušan, tako služiš Bogu i ljudem," opomene i naputci za služinčad. Prva dva diela preradio je spisatelj, kako sam povieda, na svjetovanje preuzv. gosp. državnoga savjetnika i velikoga zaštitnika domaće književnosti barona Metella Ožegovića. Ne samo ovim svojim sadržajem, nego i poznatim gladkim i okretnim jezikom piščevim preporučuje se ova knjiga. Preporučuje se i nizkom cienom, jer iznoseća preko 11 tiskanih tabakah i tvrdo uvezana stoji samo 50 nč. A u današnjem našem listu preporučujemo ju i od strane preč. duh. stola kao shodnu za školske nagrade.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je Ignac Trieb, župnik u Topuskom.

G. Gjuro Pavišić, kapelan u Petrini, postao je župni upravljatelj u Topuskom.

„ Janko Vuković kapelan, premješten je iz Petrianca u Vinicu.

Dopisnica uredničtva.

G. *B. B.* u *V.* Predplatnina Vaša prispjela je.

Poziv na predplatu

na drugo polugodište

„ZAGREBAČKOGA KATOLIČKOGA LISTA."

Koncem ovoga mjeseca izteći će prvo polugodište „Zag. katol listu." Tim povodom molimo onu gospodu, koja su si ovaj list ili samo naručila, ili samo za prvu polovinu godišta nanj predplatila, da nam dotičnu svoju predplatninu što prije izvole dostaviti.

Istom prilikom umoljavamo opet gospodu, koja nam za prvašnje godine štogod duguju, da nam dug svoj namiriti nepropuste.

Predplatnina na „Zag. kat. list" iznosi na pol godine:

za one, koji sami šalju po list u odpravničtvo, **2** stot. **50** novč.

za one, kojim se list oprema poštom, **3** stot. **15** novčičah.

Uredničtvo „Zag. kat. lista."

Današnjemu listu priložen je oglas knjigotiskarne Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 27. **U ČETVRTAK** **6. SRPNJA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Jean Jacques Rousseau,

kako je živio, i što je pisao.

Od *Iv. Krst. K.*

Prepasti će se možebiti po koj čitatelj smotriv naslov, i zaviknuti: „Jean Jacques Rousseau u indexu! . . . pa na čelu lista katoličkoga!! . .“

Razluči prijatelju, pa se neimaš bojati, da nas je koj zabrazdio. Drugo je čitati osudjena djela, samo da se čita, a dužnost na to nezove; drugo opet opisivati život, učiti i pobijati djela takovih ljudih, kako su to radili učeni i bezpristrani muževi, pa još k tomu katolici, neka sviet zna, tko su, da jih se tada i čuvati može. Prvo je zabranjeno i griešno. Drugo je dobro i dozvoljeno — i to je zadaća našega lista. Da nije sbilja tako, tada bismo morali malo ne pol crkvene poviesti i više toga križati, što smo ipak po učionah slušali i učili, a i dan danas se predaje. One osudjujem i bježim. Ove hvalim i njih se držim, priznajuć iskreno, da su svietu već od davna izpripoviedale učene glave, što ovdje budeš čitao, te ja iz njih samo pokupio i nanizao. Rekoh: „učene glave;“ ali ne samo učene, nego i vjerne Krstu, vjerne njegovoj zaručnici; glave, kojim nije stalo do zabave oli sebičnih svrhah, van istine i ljubavi prema ovčicam gospodnjim, koje napastnik obilazi kano ričući lav tražeć, kako da koju proždre.

To budi za uvod dosta.

I.

Jean Jacques Rousseau, sin njekoga siromašna urara vjerom kalvinca, rodio se u Genevi na 28. Lipnja 1712. Odmah za mladih lietah prihvatio se romanah, štono su preostali u ostavštini majčinoj, koja je prigodom njegova poroda umrla. Ljeta 1719. bijaše s tom sbirkom gotov. Sad je red došao na knjige, koje su baštinili po materinom djedu bivšem propovjedniku. Bossuet, Ovid, Plutarch bijahu mu najviše omiljeli; no osobito ga zaneo Plutarch, da ga je dan i noć prevraćao.

Uslied pravde, u koju se otac zapleo, moradoše ostaviti Genevu. Jean dodje k njekomu propovjedniku u Bossey, i ostade u nauku kod njega dvie godine; ali ko što je glup došao, tako je tup i odišao. Na to ga ujak spravi za pisara k njekomu advokatu u Genevi; medjutim i taj ga do mala protjera, budući nije bio za ništa.

Kad nije za knjigu, a to će biti valjda za kakav zanat, rekoše, i dali ga učiti mjedorezbu (Kupferstecherkunst). Ali gle, što se sbilo! Počeo delija lagati, varati, krasti, a uz to bijaše neizmjerno lien. Doznav majstor kakav je, udri po njem. To se njekako nije najbolje dopadalo našemu junaku, a baš niti mu u slast išlo; s toga stao smišljati, kako da se te neprilike oslobodi. Što namislio, to i smislio. Na jedanput ga od majstora nestalo. Jean pobjegao.

Sada odluči potražiti sreću u Savojskoj. Bez kuće i kućišta do jedinih krpicah, kojimi bijaše odjeven, doturao se u Annecy. Tudier mu se smilovala gospodja Varens-ova, rodom Švajcarka, vjerom katolikinja, te ga uzela k sebi. Za kratko vrieme pošalje ga u Turin sa preporučnim pismom, da ga primu u hospic katekumenah. Sbilja Rousseau bude primljen, i u 16. godini 1728. predje na katoličku vjeru. Pošto je vrieme pouke svršio, puste ga iz zavoda, i dadu mu nješto novacah na put. Ali on mjesto da se vrne kući, odskitao se kud okom tud skokom. Nakon četiri godine, počiniv svakojakih zloćah, vratio se 1732. opet gospodji Varens-ovoj, koja je sada u Chambery-u obitavala. Kod nje ostane sa malom iznimkom sve do godine 1741. Vodeć ondje sa svojom „drugom majkom“ život nedopušćen, bavio se muzikom, risanjem, učio filosofiju Locke-ovu, Leibnitzovu, De-

scartes-ovu, i Malebranche-ovu, vježbao se marljivo u matematici i latinskom jeziku.

Ovo vrieme nagovorila ga njegova dobročiniteljica, da ide u sjemenište i bude duhovnik. Ode sbilja u klerikat, ali ga i odtale skorim odpravili. Na to se srepio s njekim klatežem, koj se izdao za grčkoga biskupa, da mu bude tumačem. Sretno braća prošla malo ne čitavu Švajcarsku skupljajuć „prinoske za sv. grob;" ali jim u Soloturnu zla sreća poslužila. Zatekli jih u prevari, te obojicu uzaptili. Jedino posredovanjem francezkoga poslanika bude Rousseau, budući samo tumač, na slobodu pušten.

Prošnjom svoje zaštitnice dobi u Lyonu mjesto gojitelja u kući gospodina Mably-a; ali ni tu se dugo neodrža. Za kratko vrieme opazi Mably, da mu se prama supruzi nevlada najčednije, što više uhvatio ga, gdje vino krade, i na to odmah protjerao. „To me ništa nesnuždi — piše sam — dapače bijaše mi drago; jer sam i sám uvidio, da za gojitelja nisam; ako bo nebi gojence načinio gorjimi, a to jamačno nebi boljimi."

Kuda? Kamo? Opet k gospodji Varens-ovoj. Probaviv njeko vrieme kod nje, ode sa svojom čitavom imovinom od 15. luisdorah put Pariza 1741., pun vesele nade, kako će tamo sa svojim novim izumom liepu sreću načiniti. Došav u Pariz odmah prijavi, da je pronašao, kako se mogu muzikalni znakovi (note) brojevi zamieniti. — Reaumur uvede ga svečano u akademiju znanostih, i na 22. Kolovoza 1712. pročita svoju razpravu. Tek što je svršio, protuslovi mu Rameau*) veleć: „Vaši znakovi nisu za porabu, jer zahtievaju mnogo uma i duha. A kad valja stvar brzo izvesti, to nije moguće. . . ." „Neznajuć — piše — što da odvratim, pristadoh uz prigovor." Na istom djelu radio je kasnije, ali mu nije nikakva odziva našlo.

Da čujemo, što dalje pripovieda o svom životu: „Od sada živio sam bez ikakva posla. Svako jutro išao sam oko deset satih na šetnju u vrt luxenburžki sa Virgilom ili Horacem u džepu. Tudier čitao bi do objeda, i učio na pamet sad koju svetu odu, sad koju pastirsku pjesan, nesrdeć se ni najmanje, što sam učeć jednu zaboravio drugu. Sjećao sam se, da sam negdje čitao, kako su si zarobljeni Atenjani nakon poraza Nicijeva kod Sirakuze deklamujuć pjesni Homerove služili hljeb. To me podtaknulo, da si vježbam pamet, i po malo sve pjesnike na izust naučim. Bog zna, pomislih, neću-li i ja još morati svoj život toj vještini zahvaliti."

Sretnom sgodom zaputio se u Mletke, da jih posjeti i razgleda. Tu ga francezki poklisar grof Montaigne imenovao svojim tajnikom. Sad mu se otvorio put k sreći. Svi ga znanci zamjeravali sa sjajne budućnosti; no svojim oholim, slavohlepnim i drzovitim ponašanjem porekao se s grofom, osamnaest ga mjesecih služio i ostavio. Mimoišav život, što ga je po Mletcih živio, i u svojih „Confessions" kao starac od 58 godinah krupnimi i gadnimi mastmi sam napisao i naslikao, vraćamo se radje u Pariz.

Godine 1745. odluči u Parizu najmiti si stan, odieliti se od svieta, i posvetiti muzikalnim kompozicijam. Za to vrieme sukromna živovanja spoznao se sa Terezom Le Vasseur. Ovoj ženi zadao je živu vjeru, da je neće nikada ostaviti, ali baš niti uzeti. Nije čudo te joj nehtjede pružiti ruke, no kako ju je mogao kod sebe zadržati, to je ponješto čudnovato, jer bijaše žena, kakovu si jamačno nitko ni s daleka nepredstavlja. Medjutim i to se dade, ali jedino s načeli genevskoga filosofa, koja ćemo kasnije čuti, posve liepo spojiti. Evo vjerne slike, kako je Terezu sam opisao. „Htjedoh ju početkom obraziti — badava. Nestidim se priznati, da nije nikada znala točno čitati, premda je prilično dobro pisala. Imao sam napram prozoru sunčanicu. Mjesec danah kinio sam se na sve moguće načine, nebi-li ju naučio bar ure poznavati — uzalud. Nepozna jih još ni sada. Nikad mi nije znala mjesece redomice izbrojiti, da nebi gdje to zapela. Učim ju neprekidno, pa nepozna još ni jednoga broja. Ta nezna niti novce brojiti, niti zna ikakovoj stvari za cienu...." Ideal! — Što se tiče njezine ćudorednosti, budi dovoljno, ako kažemo, da se je još i po smrti Rousseau-ovoj u svojoj p e t d e s e t i p e t o j godini išla udavat za njekoga kočijaša. Qui non noscitur ex se, noscitur ex sociis. Na predlog Bareresa bude joj godine 1790. dopitana mirovina od 1200 livreah, pa je ipak pored svega toga završila život u golemu siromaštvu. — Petero djece, što je Rousseau s njom imao, dao je u nahodište, niti ikada ikoje za života više vidio. To uradi zakleti neprijatelj javnih gojilištah, pa još k tomu pisac riečih: „Tko nemože izvršivati dužnosti otca, neima prava, da bude otac. . ." Sic! — Ali prevejana glava, da se obrani, i nebude svojimi vlastitimi riečmi odsudjen, dodaje: „Kad ih nisam mogao sâm odgojivati, predao sam ih javnoj gojitbi; te pustiv ih, neka budu radje zanatlije i poljodjelci, nekmo-li levente i pustolovi, mislim, da sam kano član Platonove republike posve zadovoljio dužnostim otca i gradjana. Više putah mi je doduše predbacilo bolno s r c e, da sam se prevario, ali me r a z u m poučio, neka hvalim nebu, te sam bio toli jak, da sam djecu od sebe odielio, i izvinuo ju sudbini, koja jim snašla otca." —

*) Pisac opere: „Le fêtes de Polyhymnie" od god. 1745.

Sa korifeji tadanje francezke literature Diderotom, d'Alembert-om, Condillac-om i. o. obćio je marljivo, i njekoliko jim članakah za Encyklopaediju napisao. Nadošla godina 1750. S njom počimlje Rousseau-ova slava. Sviet ga dočekao i primio tolikim slavljem i udivljenjem, kakovim se samo riedki pisci ponositi mogu. — Putujuć pomenute g. 1750. u Vincennes, da posjeti u tamnici Diderot-a, poneo je sa sobom za kraći čas novine, i namjerio se u njih na oglas, gdje dijonska akademija razpisuje nagradu na pitanje: Dali je obnova znanostih i umjetnostih doprinjela štogod na boljak ćudorednosti? — Riešiti pitanje — proslaviti se — pa još k tomu dobiti nagradu — bijaše liepa ponuka, da se lati posla. Što namislio, u brzo smislio. Po čitave noći radio bi neumorno u krevetu, i domišljao se odgovoru, a mati Terezina marljivo prepisavala. Svom silom govorničkom i spravom sofističkom spremio se i oružao, da dokaže: da jedino surovo naravsko stanje narode usrećuje, a znanosti i umjetnosti da su uzrok svih socijalnih zalah. U tu svrhu poslužio se sljedećimi dokazi: a) historički: „U Egiptu, Grčkoj, Rimu itd. — veli — na toliko je henjala ljubav prama domovini, i raznježila se hrabrost, u koliko su priznanje našle znanosti i umjetnosti. Šparta bijaše ćudorednija od Athene itd." b) dušoslovni: „Sve znanosti i umjetnosti — kaže — potekle su iz zla izvora; astronomija iz bezvierstva, govorništvo iz slavohleplja, geometrija iz skuposti, fizika iz prpošne znaličnosti, moral iz oholosti." — To glede izvora. Ali i glede posljedicah, reče on, valja znanosti i umjetnosti zabaciti. „Znanosti bo i umjetnosti stvaraju tašte deklamatore, koji gadnimi paradoxi podkapaju vjeru i kriepost, samo da sebe proslave. Iz znanostih i umjetnostih poteklo je razkoštvo; po njih nestalo je hrabrosti itd."

Premda je pisac odgovorom zadaću promašio, zahtievalo se bo, progovoriti o obnovi znanostih (15. stoljeća), a ne o prvotnom postanju; pored svega toga djelo je poradi novosti i izvanredna oštroumlja u dokazivanju od akademije nagradjeno. Kasnije izdao ga pisac o svojem trošku pod naslovom: Discours qui a remporté le prix à l' Académie de Dijon en l' année 1750. sur cette question proposée par la même Académie: Si le retablissement de sciences et des arts a contribué á épurer les moeurs?

Od sada postao je Rousseau fanatikom. Slava ga zaniela. Upilio si u glavu, da se sav sviet mora po njegovu kroju prekrojiti. K tomu obolio god. 1752. tako žestoko, da mu i liečnik Morand nije više van šest mjesecih obećao. U toli žalostnu položaju preduzeo si, da će u siromaštvu življeti, nebi-li se po tom sve više primaknuo naravskomu sretnomu stanju čovjeka, kakovo si on opisao i stvorio. U to ime počeo si hranu služiti prepisivanjem notah. Odložio svilne čarape. Odpasao mač. Prodao uru — „sada bo, reče, hvala Bogu! netrebam bar znati, koliko je satih." — Plemenitoj želji pripomogao mu još i njeki nepozvani gost, koj se kriomce u njegov stan zavukao, i svu mu rubeninu do posljednjega konca pokrao. Bolest sretno minula, Rousseau ozdravio.

Godine 1753. razpisala akademija dijonska drugu nagradu, tko bolje rieši pitanje: Koj je uzrok nejednakosti medju ljudmi? I ovaj put prihvatio se junački posla Rousseau, nebi-li opet ugrabio lovor-vienac. U šumi St. Germenskoj stao razmatrati narav, i sravnjivajuć s njom čovjeka, došao je na tu ideju, da je ono stanje najsretnije, u kojem čovjek živi bez obraze, kako je iz rukuh naravi izišao; „tu bo imade svoj stanak nevinost, prostota, sloboda i jednakost, na koju sav sviet ima pravo. Ovamo se ima pomaknuti ceo čovječanski rod, ako se hoće spasiti i grehoti izbjeći; jerbo svaki korak k obrazi primiče ga k nevolji i biedi." Za primjer presretnih ljudih stavlja i navadja Hottentote i Karajibce. Prekrasno! — Samo rogove na čelo, grivu o vrat, pa na se ham ili jaram, i eto nas po Rousseau-ovu najsretnijih i najsavršenijih ljudih, te ako mu i nebi nadkrilili Tereze, a to bi joj se jamačno prilično primaknuli.

Tako dobro označio je to djelo Voltaire u svom pismu, što ga pisao Rousseau-u: „Primio sam Vašu knjigu naperenu proti rodu čovječjemu. Hvala Vam. Vi ćete se svietu, kojemu pripoviedate istinu, dopasti, ali ga nećete popraviti. Nije moći gadnijimi mastmi naslikati rugobe čovječanstva, od kojega si naše neznanstvo i slaboća toliko liepa obećaje, nego što ste Vi učinili. Nitko još nije toliko napeo svoj duh, da nas stvori živinom, kô što Vi. Čitajuć Vašu knjigu dobio bi čovjek malo ne volju poskočiti na četverice. Medjutim ja sam se tomu običaju izza šestdeset godinah već odučio, i osjećam žalibože, da nije za me, zato ga ostavljam vrednijim od sebe i Vas, neka hodaju tim naravskim načinom."

Dijonska akademija pročitav djelo: „Discours sur l' origine et les fondemens de l' inégalité parmi les hommes. Par J. J. Rousseau citoyen de Genéve," osupnula se, i djelo nije nagradila. Ali Rousseau, ko što je bio svoje glave, ostade kod onoga, što je napisao, i dade djelo pod tisak.

U isto vrieme objelodanio je razpravu o francezkoj muzici: Lettre sur la Musique française, dokazujuć da Francezi neimaju nikakove muzike, jer jim je jezik zato nespretan. Što više, tvrdi, da

Francez može najdalje do pasjega zavijanja dotjerati. — Silna graja nasta na sve strane, jer je pisac timi riečmi žacnuo, i povriedio najosjetljiviju stranu ponositoga naroda. Da se ukloni stostrukim neprilikam, koje mu zaprietile, pobjegne na 1. Lipnja 1754. preko Savojske u Genevu. Tu se iznevjeri katolicizmu, štono ga je u 16. godini zagrlio, i prodje na kalvinizam. Pošto se bura u Parizu slegla, i razjarena srca utaložila, pozvali ga prijatelji g. 1756. opet natrag. Nakon povratka probavio je prvu godinu u t. z. pustinji — l' Ermitage — samotnoj njekoj kućarici pokraj Pariza, a sliedeće preselio se u Montmorency.

Prelazeć pobliži mu život, što ga je u toj pustinji proživio, jer nije ino van personificirana sablazan, prolazimo na djela, koja je upravo u to doba pisao, i kojimi je polovinu svieta uzdrmao.

(Dalje će sliediti.)

Na Prvencih. *)

Korak za korakom idu časovi — čas za časom miču se dani — dan za danom pune se mjeseci — mjesec za mjesecom nestaje godinah, i evo čovjeka izza dužega putovanja brzim skokom na vrhuncu brda Siona, gdje podignut žrtvenik stoji, a na njem jur žrtva pripravljena čeka. Čete angjelah trepte danas na laganih krilih u visinah nebeskih vrhu toga brda, svetoga ovoga hrama, a ti puče kršćanski sgrnuo si se znatiželjna lica oko postavljena žrtvenika, da vidiš, što? . . Da vidiš biljku, koju si je vrtlar nebeski na svojoj njivi pomno gojio: a sad, pošto je odrasla, vjeran mu je drug i pomoćnik. Da vidiš mladića, koj je poput apoštolah na obalah jordanskih sjedio, i mreže pleo: a sad, pošto su gotove, pripravan je, da jih na rieč meštra razprostre, i po domaćih poljanah lovi duše izgubljene. Sgrnuo si se, da vidiš učenika, koj je pomno u luci punio ladjicu: a sad, pošto ju je napunio, ide, da se odtisne u sinje more, i udieli ubogim na duhu zlato evangjelja, sliepim na umu svjetlo istine, bolnim na srcu pomast milosti, a ranjenim na duši haljinu nevinosti. — — — Dà — sgrnuli ste se, da budete svjedoci čuda neumrla, što će ga danas umrli stvor na žrtveniku Gospodnjem tvoriti; da budete dionici liepa slavlja prvenacah našega novomisnika, t. j. duhovnoga njegovoga vjenčanja sa zaručnicom Isusovom, svetom materom crkvom.

U dan ovaj pohodi Bog narod svoj, jer mu dade u mladomisniku *Dragutinu Ferkiću*, rodom Križevčaninu, službenika sebi ugodna i brižna pastira stadu kršćanskomu.

*) Na želju s više stranah izjavljenu priobćujemo ovdje govor, što ga je prigodom mlade mise dne 25. p. m, rekao u crkvi sestarah milosrdnicah g. I. K. Kuček. Ured.

Danas dakle Bogom poljubljeni novomisniče! udario je čas u životu tvojem najsretniji, gdje kao drugi Samuel, obdaren najvišom vlasti, pristupljuješ k željenomu cilju, žrtveniku Boga Velikoga, da mu prikažeš neokaljane prvence — svetu žrtvu — sina Božjega.

Al kako da uzveličam taj čas? Mimoilazim m. m. trud i napor, što ga je tečajem tolikih godinah uložio u izpitivanje istine i pribavljanje potrebita znanja, u oplemenjenje svojega srca i razbistrenje svojega uma, želim jedino, kako mogu, da spomenem dvie tri o časti, koju je nastupio. — Ti o zaštitniče i utemeljitelju svete svoje crkve udieli blagoslov riečim nevriedna sluge, i bit će blagoslovljene; a Vi braćo čujte!

Kad na sinjem moru sirotu brodara, koj već mnogo danah do pučine morske i tvrdine nebeske ništa nevidi, zateče bura i oluja: grmi, sieva, puca, brod se trese, i biesni valovi bacaju ga čas na vrletnu visinu, čas ga rone u groznu dubljinu; brodaru stine krv u žilah srce mu je na polak obumrlo: — — ali kad izza toga na jedanput slap zašuti, nebo bistro ko u ribe oko, a njemu pred očima zatitra zviezda predbodnica tvrdo kopno, i on stane zakretati u luku, za kojom je težio, tko da opiše njegovo veselje?! — Kad gospodar njivah i vinogradah nakon raznih tečajem godine proživjelih nepogodah ipak pod jesen vidi pune mjere i povaljano debelo snoplje, tko da zataji njegovu radost?! — Tako i mladića, kada se nakon poviše godinah, što no jih je u znoju lica svoga uz razne sgode i nesgode, tegobe i zapreke proživio, dokuči do željenoga cilja, da zakorači polje samostalnije, i nastupi stališ, za kojim je jadrio, raduje se, da mu radosti nitko nadmjeriti nemože.

Pa tko da pomisli, da ta ista čuvstva nisu pronikla mladjanu dušu našega novomisnika? Eno kroz više godinah stupao je pomno do 7 stupicah sv. redovah, sretno jih prošao, i zakoračio na vrh sionski, da bude svećenikom Boga živoga na vieke po redu Melkisedekovu. Da brate! svećenik si, osoba Bogu posvećena, osoba blagoslovom i milošću pomazana, koju već u starom zavjetu spominje gospodin četah, Bog Sabaoth!

A kakova to čast? Dieliš po svetotajstvih milosti Božje. Prinosiš janje Božje kao žrtvu za svoje i povjerenoga si stada griehe. Gromkim glasom navieštaš nauk Božji; i tko tebe sluša, sluša otca, a tko tebe mrzi, mrzi Boga.

Zastupnik si namjestnik Božji! — „Idi . . . uči puk svoj . . . . Krsti ga u ime Otca i Sina i Duha sv. . . .“ to ti danas kliče naš nebeski meštar Isukrst, sin Božji. — Još ti važnije priziva: „Kojim odpustiš griehe, odpušteni su, a kojim zadržiš, zadržani su.“ — „Kakvo čudo, veli sv. Chrysostom, sluga zakoračuje na zemlji priestol vječne pravde; on govori, a Gospodar neba i zemlje podpisuje, što mu sluga izriče!!“

Tebi veli: „Čini na moju uspomenu žrtvu.“ — — Reci: „Ovo je tielo moje;“ reci: „Ovo je krv moja“.... i u taj par primaš u posvećene ruke i Bogu prikazuješ onoga, koga je nosila u svojoj utrobi i sladkim ga mliekom dojila majka nebeska! . . O časti nedohitne! — U rukuh tvojih začima se pod sv. misom Sin Božji, da se Otcu svojemu iznovice prikaže za griehe svieta. Onaj isti, koj ležaše u jaslicah kao ubogo i nevino djetešce, radost majčina; onaj isti, koj na križu pusti dušu veliku, leži u tvojih rukuh: a nebo u taj par rješava odnošaje pojedinih obiteljih i čitavih narodah, kroji sudbinu pojedinim obćinam i čitavim kraljevinam. O časti uznosite, koja je istim angjelom nebeskim breme strahovito!! Pa tu svoju službu — moram dodati — obavlja svećenik valjano, ako je i griešnik, jer u duši svojoj nosi neizbrisivi znak sv. reda, po čem uviek ostaje — ma i nevriedan bio — sluga Božji, sličan hrdjavoj cjevi, kojom teče bistra voda, pa ipak bistra ostaje.

Što je pravo i Bogu je drago. Istina, da je upravo mnogi svećenik bio uzrok i povod mnoge spačke i razdora u crkvi; ali tko bi zato namah ceo striš naprečac osudio? Ako bi, radio bi nerazborito, jer neima striša, gdje se nebi sličnih članovah našlo. Eno i medju dvanaest apoštolah našao se Juda, a takovih Judinih nasljednikah, koji bi Spasitelja i za manje no trideset srebrnjakah prodali, bilo je, i biti će m. sl. po svih stališih, dok je lica zemlje. Pogledajte tisućine zviezdah, štono večerom ljubko krese po tvrdini nebeskoj; njeke od njih na zemlju zlo djeluju, pa tko će zato pametan na sve mrziti? A koliko krunjenih bezbožnikah nije se jur zaodievalo kraljevskim plaštem, i zapoviedalo kraljevskim žezlom, pa tko će zato razborit namah strovaliti i uništiti priestol?! Što je pravo i Bogu je drago.

Štujem sve stališe, jer su svi, svaki u svojem zvanju, poslenici u vinogradu Gospodnjem. Ljubim poljodjelca, koj obradjuje zemlju; jer je zemlja vrt Božji, a on vrtlar: no svećenik je sijač u višem smislu rieči, srce čovječje njegvo polje, rieč Božja njegvo sjeme. Štujem liečnika, jer je to zahtiev Duha svetoga: no svećenik je liečnik u višjem smislu, pozvan da lieči griešne duše. Počitavam vlasti, jer znam, da su od Boga, i badava mač nepašu: ali i svećenik je sudac, pa još k tomu sudac, koj i tajne u savjesti sudi, štogod sveže i razveže, svezalo i razriešilo je nebo. Preštimavam stališ, koga glas bubnjevah i znak trubaljah na boj junački pozivlje; jer je potreban, da brani i štiti zemlju, i odbija lakome susjede, da nam neotmu djedovine: ali i svećenik je vojnik, pa još k tomu u najplemenitijem smislu; oklop mu je vjera, kaciga ufanje, a mač ljubav, kojom vojuje za stvar svetu, za stvar Božju, za istinu i pravdu narodah, neziruć se pred nikim, jer ga tako učio, i zapovjedio mu sam Bog. Pomislimo dakle često na to, što rekoh, ali i spomenimo se tada riečih Pavlovih: „Komu čast, tomu čast.“

Medjutim Bogom poljubljeni brate! ko što i sam dobro znadeš, na toj novoj liepoj stazi nepopubava uviek povjetarce sreće i blagostanja, niti nerudi uviek rumen-zora hvale i zadovoljnosti, nego se češće tmasti oblaci ljudske zlobe navuku, jer nam Spasitelj u napried napio gorkom čašom; ali zar da zato duhom kloneš? Ne!!

Mlad si doduše **učitelj** i nov, ali je vjera, koju imaš navieštati, stara; jer ju Isus sa neba donio. Mlad si istina **svećenik** i nov, ali je žrtva, koju imaš doprinieti, stara; jer ju Isus već na Golgoti prikazao. Mlad si doduše **sluga** i nov, ali je crkva, koju služiš, stara; jer ju Isus utemeljio, obrekav, da je ni vrata paklena oboriti neće. Tako i jest. Kano sivi sokô stoji već evo 19 stoljećah nepomično na pećini Petrovoj, pa kako je gledala propast svih svojih dušmanah tečajem 19 stoljećah, zapjevati će opielo i nad najnovijimi. **Jao si ga vlastim i državam** — kazala je mudra glava — **kada budu posve isolirane od Boga i oltara.** Da jedan kažem samo primjer. Nevierstvo i mržnja proti crkvi opojila je Francezku, sa stožerinah ju maknula, a ona lišena svake religiozne sveze udarila silnim praskom na sve četiri strane svieta, poklala vlastitu djecu, probila domaće medje, i zavojštila mačem, vatrom i gladom pol svieta, dok se snižena neosviesti i neuvidi, da staza, prekrita takovimi načeli, nemože privesti domovine k sreći i blagostanju, no čim prije u konačni razsap i propast.

* * *

Ali budi dosta! Liepa je brate čast, koju si nastupio; pa da se u njoj okriepiš, i **nadoknadiš Gospodinu sve, što ti je uradio**, nasljeduj krieposti Marijine: čistoću, poniznost, trpljivost, dobrostivost i ljubav prama svakomu, pače istim neprijateljem. Budi mi sol zemlje, da njom t. j. dobrim primjerom — začinjaš nauk, što no ga ponudjaš za duševnu hranu ovčicam svojim. Budi mi dobar i brižan pastir, mio otac, miran skrbitelj, sreća roda, dika i ponos crkve i doma svoga.

Sada pako svećeniče Boga velikoga čuj! već kuca sv. čas, a ti stupi k oltaru Svevišnjega; pristupi preobražen k briegu Taboru, i sjeti se ondje ponajprije ladjice Petrove, kojoj na kormilu sjedi 259. namjestnik Isusov otac papa Pio IX., neka plovi i oplovi mora i zemlje, da budemo jedno tielo, ko što je i glava jedna. Sjeti se itd. itd.

Prisega za katolike u englezkom parlamentu.

Član englezkoga parlamenta Monsell predložio je zakonsku osnovu, smierajuću na promjenu obstojeće prisege za katolike, koja je dne 17. Svibnja drugi put čitana, te nedavna u saborskoj sjednici zamjernom ve-

činom glasovah predana odborom na pretres. Pozornost, koju je ovaj zakonski predlog u svoj Englezkoj na se povukao, živahno udioničtvo najodličnijih saborskih članovah u dosadanjih parlamentarnih razpravah, veliki načelni domašaj, viseći o tom, jeda-li će ova zakonska osnova biti primita ili odbita — sve to zaslužuje, da se dosadanja sudbina te zakonske osnove potanje označi, a napomenu i nazori, štono su o njoj u rečenoj parlamentarnoj sjednici bili izjavljeni.

Mr. Walpole već je prošastoga mjeseca ponovio svoje prvašnje očitovanje, da, kad bi vladi pošlo za rukom sastaviti takovu prisegu, koju bi svi članovi parlamenta bez razlike vjere mogli položiti, bio bi on prvi, koj bi takovu prisegu podupirao. Na ovu izjavu potaknu ga primjetba Mr. Vauce-a, da bi po pravici imala vlada ovakovu zakonsku osnovu predložiti i za sve parlamentarne članove jednako glaseću prisegu ustanoviti. Drugi zastupnik, sir Bruce, mnijaše, da predlaganje ove zakonske osnove u ovaj par nije sgodno, kadno su pokušani nasrtaji na „irsku visoku crkvu" još svim u pameti, a k tomu su i novi izbori pred vrati. Sir George Grey scienijaše, da kad bi se prisega za katolike promienila prema predlogom zakonske osnove, mogla bi se jednolična prisega tako lasno postignuti, kad bi se iz sadanje prisege za protestante izostavile besjede, govoreće o duhovnoj i crkvenoj papinoj jurisdikciji. Mr. Gladstone izpričavaše vladu, što zakonsku osnovu nije iz ruke g. Monsella preuzela, da ju sama podastre, buduć si je pomenuti gospodin za svoju osnovu već znamenitu većinu obsjegurao, a i podporu mnogobrojnih konservativnih članovah kuće pribavio, što lordu Aberdeenu u svoje vrieme nije pošlo za rukom. K tomu reče, da vlada nije nakanila sa samostalnim predlogom stupit pred kuću, da po Monsellu podnešenomu nestavlja na put zaprekah, neimajući ipak jamstva, da bi sa svojim prodrla. — U sjednici dne 22. Svibnja zaište Disraeli od vlade, da za razpravu ove zakonske osnove opredieli predpodnevnu sjednicu, jer se nadati, da će kuća pronaći put, kojim će se zadovoljiti svim strankam, na što pristane i lord Palmerston. Medjutim zadobi ovo pitanje mnogo veću zamašnost i važnost; jer je razmjerno manje znamenito pitanje o prisegi za katolike steklo znamenitost protuslovljem od strane visoke crkve i protestantskih razkolnikah (dissenterah). Bijaše bjelodano, da će se onim, koji će prisegu obćenitu za sve stališe i vjerozakone, tako zvanu prisegu vjernosti zagovarati, oduprieti se dvie stranke: oni, koji nežele, da bi protestanti prestali svečano nijekati papi duhovnu i crkvenu vlast u Englezkoj, kao što i oni, kojim se čini i danas još potrebito, da se katolici zakletvom obvezuju, da nenamjeravaju postojeću i zakonom u Englezkoj ustanovljenu crkvu prevrnuti. Dočim dakle oni, koji bi htjeli imati za sve jednako glaseću prisegu, uz to još zahtievaju, da ova prisega sadržaje zakletvu, kojom se odbija nakana, smierajuća na upropašćenje vladajuće ustanovljene crkve, to je očevidno, da će ne samo oni sami doći u priliku, da ovu nakanu zakletvom od sebe odbiju, a katolici će biti na to obvezani, nego će i protestantski razkolnici biti siljeni na takovu prisegu, — al oni su zakonom od ovakove dužnosti oprošteni, pa će joj se sigurno sa svom snagom protiviti. Ove s potaknutim pitanjem uzko spojene potežkoće nisu malene, a netiču se izravno pitanja, da se iz prisege za katolike izpuste ona mjesta, koja svrhi neodgovaraju, te dio naroda pravedno vriedjaju, kao što su n. p. ona, koja rade o dvoznačnosti, o duševnom primisalju, o nauku, da se izobćeni vladari mogu svrgnuti ili ubiti.

Mac-Mahon pozove Disraelia, da izvjestno i jasno kaže, što i kako misli ob ovom pitanju, i jeda-li je nakanio predložiti prisegu, koja bi za ljude svake vjere valjala. Disraeli odgovori, da će u jednoj od bližnjih sjednicah potanko razložiti svoje misli ob ovom važnom pitanju, te i naznačiti put, štono bi po njegovu mnenju najbolje i najsigurnije doveo do resultata, kojim bi svi bili zadovoljni. Radi bolesti nemogaše Disraeli do 31. Svibnja dolaziti u sjednice parlamenta. Njegovim prošnjam, da se još pričeka malo vremena, bio bi se g. Monsell drage volje odazvao, kad bi Disraeli dao bio očitovanje, da neće učiniti predloga za jednoličnu prisegu, štono bi sadržavala koje od miestah izbrisanih u Monsellovoj zakonskoj osnovi. Disraeli neodluči se na takovo očitovanje, i tako se započeše razprave o Monsellovu predlogu.

Najprije preuze rieč Mr. Newdegat, te se svojimi običnimi tiradami kod obiuh stranakah opet učini smiešnim. Pristojnost i čast, obzir na obćenito dobro, parlamentarni takt, to su za mnoge stvari, kao da su iznad njihova dohvata, te dočim se svojim ponašanjem stavljaju na ruglo kod razumnikah svih stranakah, hlepe za bučnim odobravanjem prostačine, s kojom imadu mnogo zajedničtva u presudjivanju i izboru izrazah.

Dočim dakle govor Newdegatov nije vriedan, da se nanj obaziremo, treba da pohvalno napomenemo izvrstne govore gg. Gregorya i Horsmana, koji bez uztezanja besjedjahu za Monsellovu zakonsku osnovu. Od govornikah, koji se izjaviše, da će samo uvjetno i diomice glasovati za osnovu, valja da posebice imenujemo sira J. Pakingtona i sira Cairnsa.

Prvašnji mnije, da prisega za katolike ima dva diela, od kojih jedan smiera na sigurnost protestantske crkve, dočim drugi englezki i irski katolici mogu pravedno smatrati kao za njihovu vjeru i poštenje uvredljiv. On je sam tečajem svoga dugoga političkoga života vazda težio za što većom vjerozakonskom slobodom i ravnopravnostju, te se je istom nedavna kod jedne prilike (govornik misli na zakonsku osnovu o duhovnicih za tamnice) u opreci s mnogimi svojimi sudruzi izjavio u prilog pravednim i osnovanim zahtjevom katolikah. On je nakan i u ovom pitanju ostati vjeran

ovomu svomu postupanju, ako g. Monsell pristane na promjenu, što će ju on na njegovu osnovu predložiti. G. Monsell predloži, da se dosadanja prisega za katolike promieni u četiri točke; što se tiče prvoga predloga, da se naime izostavi sasvim ono mjesto, u kom se govori o tobož dozvoljenom svrgnuću ili ubojstvu izobćenih vladarah, to govornik pristaje sasvim uz predložitelja, te hoće, da se cielo to mjesto iz prisege izbriše. I na predloženu promjenu onoga mjesta, koje se tiče svjetovne vlasti papine ili kojega drugoga inostranoga vladara u Englezkoj, pristaje govornik bezuvjetno. I glede trećega mjesta, gdje se spominje reservatio mentalis, želi on s predložiteljem, da se izpusti iz prisege, jerbo sadržaje uvredu za svakoga poštenjaka, i jerbo u obće onoga, komu nije stalo do česti i istine, neveže napokon nikakova prisega. No g. Monsell predlaže još, da se iz prisege za katolike izostavi i ono mjesto, kojim se zapriseženi obvezuje, da će sadanjimi zakonî potvrdjeni posjed kraljevine braniti, a obećaje, da neće svojim djelovanjem nikad smierati na propast ustanovljene crkve, te nikad nikojim načinom uznemirivati protestantsku crkvu i vladu, ili jim ugled i snagu slabiti. Da se i ovo mjesto izostavi, na to nemože da pristane sir Pakington. On je radi toga g. Monsellu obrekao svoju podporu, ako se hoće zadovoljiti s izostavom ili promjenom prvašnjih trijuh miestah, a ovo četvrto, kako stoji, da ostavi na miru; drugčije da mora glasovati proti zakonskoj osnovi. Al g. Monsell scienijaše, da nesmie primiti ove ponude, a i preduzeto glasovanje, uslied koga bude osnova većinom od 67 glasovah odpućena na odborno viećanje, pokaza, da bi bio Ms. Monsell krivo učinio, kad bi bio predlog Pakingtonov primio.

Premda su sadanje okolnosti prijazne, te se moći nadati, da će zakonska osnova u svom prvobitnom sastavku prodrieti, bilo bi ipak odviš smjelo, kad bi se kod različitih stanovištah, na kojih stoje različite stranke, uztvrdilo, da mu je konačna pobjeda već osjegurana. Kao što svuda, tako i u Englezkoj dva su načina, kojimi se pitanja smatraju, razpravljaju i riešava u. Jedni, a žalibože ovi nisu često i nisu vazda u većini, prihvaćaju takova pitanja bezpredsudnim duhom, otvorenim srcem i odlučnom voljom, da, što se prizna za dobro, učine, a što se prizna za zlo, uklone; pa se u svom sudu nedadu niti posebničkimi niti strančarskimi obziri smetati. Kada se ovakovi muževi late važnih pitanjah, onda se samo još o tom radi, jeda-li su po njih učinjeni koraci za postignuće predložene svrhe shodni i razboriti, jeda-li je vrieme za njihove predloge valjano odabrano, te u obće jeda-li je sve njihovo postupanje razborito, svim odnošajem primjereno i zato podhvatu u prilog. Tako u nazočnom slučaju; prodje-li zakonski predlog g. Monsella i preko kuće lordah, i steče-li kraljičinu potvrdu, to će on sjajnu pobjedu slaviti. Ako-li se predlog u gornjoj sabornici zabaci, i zabaci s razlogah, koje navede sir Cairns — naime da podupiratelji predloga neće da pristanu na promjene prvih trijuh miestah, ako se ujedno neizostavi i četvrto, a ovo mjesto oni zato hoće da se izbriše, da jim bude prosto raditi proti postojećoj crkvi, ako dakle gornja kuća, pristajuć uz ove dàkako nedokazane razloge, predlog zabaci, tada bi se pravedno moglo posumljati, jeda-li je razboritost i politika svjetovala, da se predlog za promjenu prisege za katolike podnese u oči novih izborah i tako kratko vrieme poslie uvedenja irske narodne zadruge. Da se je bolje uvažilo vrieme i druge okolnosti, možebiti bi se bilo pronašlo, da je probitačnije još za koj čas odložiti predlaganje. No kako stvari stoje, bilo bi nepravedno takove prigovore činiti sada, kadno su okolnosti za dobar uspjeh vrlo prijazne. Želimo svesrdno, da ona stranka, koja ovakova pitanja samo na svoje političke svrhe rabi, te nepazeć na obće dobro i načela prava i pravednosti samo svoje strančarske namjere postignuti običaje, ovaj put neprevlada, i ako mnogi inače odlični državnici k njoj spadaju, te i ogromni dio obćinstva ona za sobom voda. Muževi, kao što je Whalley, koj kao član parlamenta štovana svećenika, iz roadskoga ubojstva poznatoga Wagnera, javno grdi i potvara, muževi, kao što je Newdegate, koj poput razjarena bika svuda oko sebe biesno udara, nisu rečenoj stranci na ures i diku.

Dopis.

Iz okružja brodskoga na Kupi. — Nemogu propustiti, da nejavim putem crkvenoga glasila štovanim čitateljem, kako nas često pohadja nesmiljeni i nenajavljajući se gost, koj nam mnogo potrebite braće svećenikah sobom za uviek odvodi, a to iz našega okružja u vrieme dvijuh godinah trojicu župnikah i jednoga duhovnoga pomoćnika. Ali nesmiljena smrt nezadovolji se u kratko učinjenim plienom, već najnovije nakon dvomjesečnoga bolovanja ugrabi nam Ivana Justina, župnika u Brod-Moravicah, dne 19. Lipnja t. g. u 52. god. dobe. — Dan za pogreb bje odlučen 21. Lipnja, a nanj bijahu pozvana sva bližnja i daljna braća svećenici, koji začuvši žalostnu viest pohitiše, da zadnju ljubav izkažu pokojnomu bratu. Tu nas se sakupilo 17 svećenikah, medju kojimi tri začastna kanonika i podjašprišta. Pogrebno slovo držao je okružni podjašprišt preč. g. Josip Mrzljak. — Pokojnik bio je župnikom u istoj župi 22 godine. U to vrieme mnogo liepih stvarih pribavio je svojoj zaručnici crkvi, a ostavio raztužene roditelje i dvojicu braće.

Bog mu dao duši lahko! *P.*

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim riešenjem od 2. Srpnja uzoritoga

gosp. kardinala i nadbiskupa zagrebaškoga Jurja Haulika Váraljskoga na vlastitu njegovu molbu premilostivo riešiti od god. 1838. obnašane časti banskoga namjestnika, izjaviv u svom previšnjem ručnom pismu, kako mu je milo, što može nj. uzoritost i ovom prigodom očitovati svoje priznanje za vjerne i uharne usluge, kojimi se je uzoriti gospodin za državu i crkvu jednako velezoslužnim učinio. Ujedno je nj. veličanstvo blagoizvolilo nj. uzoritost imenovati svojim kr. povjerenikom, da kao takov uvede u sabor novoimenovanoga namjestnika banskoga presv. g. velikoga župana zagrebačkoga Ivana Kukuljevića Sakcinskoga.

— Prečastni gosp. Gjuro Križanić, opat i kanonik zagrebački, slavio je svečano dne 2. t. m. u Pregradi svoj zlatni misnički pir, odsluživ petdesetoljetnicu misu tamo, gdje je prije pol vieka na isti dan Bogu prikazao prvence svoje — mladu misu.

— Prečastni prvostolni kaptol zagrebački izabrao je dne 3. t. m. za svoga zastupnika na našem saboru sa dvie trećine glasovah prečast. gosp. opata i kanonika dra. Luku Petrovića.

— Prečast. kaptol djakovački šalje kao svoga zastupnika na naš sabor veleč. g. dra. Franju Šagovca, podarcidjakona i župnika djakovačkoga.

— Za predstojeći sabor hrvatsko-slavonski izabrani su dosad za zastupnike sliedeći katolički svećenici: u Senju župnik Vinski; u Ogulinu župnik Kostrenčić; u kotaru stubičkom (žup. zagreb.) župnik doljnostubički Ivan Kralj; u kotaru turopoljskom župnik dubranjski Josip Akšamović; u kotaru krašićkom (žup. zagreb.) Josip Torbar, ravnatelj zagrebačke realke; u kotaru čabranskom (žup. riečke) Adolfo Veber, ravnatelj gimnazije zagrebačke; u kotaru novomarovskom (žup. križevač.) župnik riečki Franjo Žužel; u gradu Križevcu kanonik križevački Janko Predojević; u kotaru viničkom (žup. varažd.) župnik vočanski Mavro Broz. Za zastupničke zemjenike izabrani su: u Djakovu Antun Miškatović; za kotar djakovački župnik Mihovil Pavlinović iz Dalmacije.

Iz Rima. Dogovaranje izmedju sv. stolice i kralja Viktora Emanuela sasvim je prekinuto, no nadaju se, da će se opet nastaviti.

Iz Algira. Boraveći onomadne car Napoleon u Algiru, posjetio je i trapistski samostan Nôtre Dame de Staouëli. Tom prilikom donieše novine u ovom samosanu sliedeće viesti. Samostanu ovomu god. 1843. pod upravom maršala Bugeauda utemeljenomu, bude 1200 hektarah pusta zemljišta predano, na kom su Trapisti dvie godine kasnije već za 300,000 fr. sgradah podigli bili. Sgrade ove nisu još sasvim dogotovljene, premda je već blizu pô miliuna na nje potrošeno. Glavna sgrada ima četiri krila, 48 metrah (meter = 3¼ stope) u duljini i 12 metrah u visini. Jedno krilo rabi se kao kapela, u drugih stanuju redovnici. Druga sgrada od 40 metrah u četvorini služi za potrebe gospodarstvene. Pred njom stoji sgrada, u koju se primaju strani. Samostanskim zidom opasano je 50 hektarah zemlje, koja se što za vrtle, što za vinograde rabi. Naokolo obradjeno je do 400 hektarah, od kojih 120 svake godine žitom (žitkom) rodi. Na ovom samostanu doznačenom zemljištu bilo je više manjih vrielah, al njihova se voda gubila u močvarah. Sada je voda jednoga vrela olovnimi ciėvi navedena u samostan i pobočne sgrade; drugi vrutci svedeni su u jarke, te se njimi navodnjuju livade; a još tekuć preko 14 metrah visoka vodovoda tjeraju dvie vodenice, koje samostan dade sagraditi, te napokon izlievaju vodu u bistierne (cisterne) blizu samostana podignutoga novoga sela. — Trapiste goje mnogo stoke. U mesnicah algirskih ciene meso staouëlsko za najtečnije. Osim tegleće marve hrane ovi ratarstvom se mnogo baveći redovnici 50 kravah, 400 ovacah i toliko krmakah. Njihovi vinogradi zapremaju već 20 hektarah; a najveći dio priroda se prodaje. I najboljega meda prodaju do 600 kilogramah. — Osoblje samostansko sastoji se od 108 redovnikah, medju kojimi je 12 svećenikah. Do 20 zanatlijah naselilo se za stalno u samostanu, neračunajuć onih, koji samo za njeko vrieme tamo borave. Svi, koji nemogu naći posla, koji izadju iz bolnicah, slabi i ubogi sigurni su, da će tamo naći djela, zaštite, njege i hljeba. Vrata samostanska nisu nikomu zatvorena.

Ovomu opisu dodaje „Courrier du Havre" sliedeće primjetbe.

Kad bi koje financialno družtvo s glavnicom od više miliunah u njekoliko godinah sve to proizvelo, što su Trapisti u svojoj poniznosti i bez glavnice učinili, doista nebi se u francezkom jeziku našlo dosta oduševljenih besjedah, da se plodnost glavnicah i snaga zadružbe pohvali i proslavi. Takovo novčarsko družtvo imalo bi se prije svega brinuti, da svojim dioničarom dade liepe dividende, ili bar kamate njihove glavnice; takovo iz zemlje izveženo bogatstvo moralo bi prije, nego-li će opet zemlji koristi donositi, glavnici platiti tribut. To bi bilo pravedno, pa nikomu nebi na um palo, da se tuži proti tomu. Kada se dakle uslied prijaznih okolnostih ovaj odbitak na korist glavnice može ukloniti, tada očito ide samomu proizvodjenju sve ono u prilog, štogod prištedi. Tim je dakle obradjivanje okolice staouëlske s puko gospodarstvenoga gledišta izvrstna operacije; pa jerbo Trapista očekuje samo od Boga nagradu za svoj znoj, zato mu družtvo za njegovo nekoristoljubno djelovanje ima biti zahvalno.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 28. U ČETVRTAK 13. SRPNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI

KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Jean Jacques Rousseau,

kako je živio, i što je pisao.

Od *Iv. Krst. K.*

(Dalje.)

II.

Djela,

na kojih je Rousseau izmedju godine 1756. i 1763. radio, bijahu sliedeća:

1. Glasoviti roman: „Julie ou la nouvelle Héloïse," što ga je pisac izdao god. 1761. — O tom djelu izrazio se nadbiskup parižki u kratko ali dobro: „Jari putenost, dočim misli, da ju osudjuje."

2. Djelo političkoga sadržaja, u kojem si preduze razpraviti pitanje: „Koj bi način vladanja bio najsposobniji, da puk naobrazi i uzdigne do najvišega stupnja krieposti, prosvjete i mudrosti?" Od ogromnoga ovoga djela ugledao je bieli sviet samo jedan dio „Contrat social," a ostalo nije dovršeno. Tu je smjestio svoja

Politička načela,

koja su se odmah poslie njegove smrti počela na grozan način oživotvarati, te su po svih malo ne evropejskih državah više manje za se mnienje našla.

U opreci prema skvarenosti državnoga družtva razvio je Rousseau i odkrio prvotno naravsko stanje, kao stanje jednakosti i blažene sreće. „Nastala svojina — kaže — i po vlastnicih uvedena poglavarstva razorila su tu sreću, i tim činom sagriešila prama rodu čovječanskomu. Zakoni nanieli su verige slabišu, dali snagu bogatašu, skršili naravsku slobodu, koja se nikada više povratiti neće. Zakoni ovječili su imovinu i nejednakost, stvorili vještim prisvajanjem neoborivo pravo, i na uhar njekolicine slavohlepnjakah naprtili čovječanstvu za uviek poslove, nevolju i robstvo." — Razmišljajuć dalje ideju države, odobrava čin, po kojem bi državno družtvo imalo bilo postati, te ga po primjeru Hobbe-a, Algerona Sidney-a i Locke-a označuje kano ugovor, štono su ga ljudi u naravskom stališu s njekojimi iz svojega družtva sklopili, predav im vrhovnu vlast, da paze i rukovode državni red. No Rousseau je taj ugovor u svojem djelu tako razvio, da glas i volja naroda, koja je vlastim tu moć radi obće koristi predala, ostaje i nadalje vlastnica pomenute moći, dakle i prava vrhovna gospodarica. S toga njemu taj ugovor, po kojem si je volja naroda iz svoga središta imenovala poglavare, nije toliko ugovor, koliko zapovied, da poglavarstvo vrši volju svojega gospodara t. j. naroda. „Pa zato upravo oblasti — veli — nisu zapovjednici naroda, no sluge, koje može po svojoj volji u časti smjestiti i s njih svrći." .... „Prva je dužnost vlastih, pošto su poprimile poslove, pokoriti se puku a nepitati za uvjete; jer im volja naroda nije naložila ino, van što svi izvršivati moraju."

„Ako narod — nastavlja — umjesti koju vladu s nasljedstvom, nije se tim u ničem obvezao, ali niti vladar ikakovih stekao pravah, već je to pûka predbježna forma uprave, koja tako dugo obstoji, dok se puku nesvidi odrediti inače."

Da čujemo, što veli dalje. „Pravi način vladanja je republika, a nasljedna monarkija zadnja i najopasnija izmedju svih upravah. Dopušćam i nasljednu vladu, ali tako dugo, dok vladar po zakonu vlada, niti si ikakvu vlast neprisvaja. Čim to učini, skršen je ugovor, gradjanu vraćena sloboda, nitko obvezan pokoravati se. U onaj tren, kad se puk pravno sastane kao poglavarstveni sbor, prestaje u vladara vlast sudačka, nemože djelovati moć izvršujuća, a

osoba zadnjega gradjana postala je tako sveta i nepovrediva, kao što i prvoga samovladara; jer tamo, gdje je prisutan gospodar oblasti, neima niti netreba zamjenika." [1])

Ovo ti je čitatelju pravna teorija, koja bijaše ponajglavnija poluga francezke revolucije. Ona podpiri gnjev, štono se na dnu duše naroda kuhao proti višim vlastim i stališem, te mu dade rieči i smjer. Mali udarac bijaše dostatan, da krvlju okalja ideju „slobode, jednakosti i bratinstva," da ovlašćenika pučkoga Louis Capeta u ime povrjedjena naroda smakne, i sve, koji su „volji narodnoj" smetali, s puta ukloni. U istinu Rousseau bijaše Bog svih „narodnjakah" i krvnikah. Oni mu kosti smjestili u Pantheon, a Contrat Social ozvali pharusem revolucije. Od njega su uzajmili natučak, na njega se kao ugled pozivali, da po njem svoje zakone i naredbe posvete. [2])

Što se sve zla porodilo iz pomenutih načelah, dokazivati iz poviesti, segnulo bi predaleko, a mislim, da nije niti od potrebe nabrajati, jer dosta je samo reći: „strahovlada za francezke revolucije," pa se sviet grozi.

3. Treće djelo bijaše slavni i glasoviti: „Emile ou de l'éducation." Iz početka nije Emil stekao veliku hvalu i dopadnost po viših kruzih, ali kasnije pobudio je sve to veću pozornost, te je s vremenom prodro na daleko i široko. Pače i u Zagrebu se — osobito njeke godine — sve na jagmu čitao, nebi-li tobože i hrvatski sinovi po modelu Rousseau-ove gojitbe postali ideali savršenosti. Opaku svietu udario je Emil ugodno u oči osobito tim, što sadržava podpuni i savršeni pelagianizam, a sveudiljno napada na vjeru. Ovim djelom udario je Rousseau temelj filantropističkoj gojitbi, a sviet, koj je za njom lakomo posegnuo, gledao je njezine posljedice, i gleda jih svaki dan sve od godine 1789. — Budući su tudier smještena njegova vjerozakonska i paedagogička načela, koja pod krinkom zamame, laske i oštroumlja podkapaju sve sveze socijalne i religiozne, budi slobodno, da o tom djelu ponješto više prosborimo.

Pisac pišuć Emila nije se držao nikakove paedagogičke osnove .... „moja je osnova — veli — red, kojim se razvija narav." — Na stazi naravskoj prati gojenca od stupnja do stupnja, i pokazuje, što ima gojitelj na svakom raditi. Prva knjiga govori o gojitbi narodjenca, kojega okrsti Emilom, sve do onoga časa, kada počimlje govorit. Druga prati ga tja u dvanaestu godinu. Treća završuje početkom petnaeste. Četvrta vodi ga do ženitbe. Peta napokon pripovieda o Sofiji, Emilovoj supruzi i o načinu, kojim valja nju uzgojiti, da bude žena, kakova takovu mužu dolikuje. — Neima dvojbe, da ima u tom djelu uzvišenih mislih i predlogah; neima dvojbe, da je u njem veliko, duboko i pronicavo dušeslovno znanje pisca o čovjeku odkrito; neima dvojbe, da je krepko suzbijalo tada vladajuću nadriobrazu: sa svim tim puno je ipak nebrojenih bludnjah i parodoksah, koji i po obitelj i po družtvo čovječansko oprečno djeluju, ako se u život uvedu. Prije nego-li o tom progovorimo, valja nam znati njegova

Vjerozakonska načela.

Vjerozakonska svoja načela smjestio je Rousseau kao episodu k četvrtoj knjizi Emila pod naslovom: „Vjeroizpoviedanje savojskoga vikara." Premda gospodin vikar (Rousseau) prija plitkoumnomu rationalismu svojega vieka, koj se svemu protivi, što je kršćansko, te se u tom pogledu malo razlikuje od encyklopaedistah, to je ipak napram njim mnogo plemenitiji pojav. On bo negrdi na onako gadan i trivijalan način sve, što-god je više i Božje, kô što oni, nego, premda objavu nepriznaje, govori ipak o njoj s njekim počitanjem, da se iz svega zaključiti mora, da on in thesi nije proti svakomu znanju vjere. No u tom je upravo krinka, izpod koje sviet lasno može k sebi privabiti; jerbo da je na sva usta graknuo: „Neima vjere, niti je čovjeku netreba," srce bi se poplašilo, volja odbila, a um uvriedio, i sa ponosom uvreditelja prezreo. — U *prvom* dielu vjeroizpoviedanja razvija načela naravskoga vjerozakona. Vodja i savjetnik mu je nutarnje svjetlo, koje čovjeku pokazuje dogme vjere naravske. A te su: 1. Ima njeka volja, koja svemirom kreće, i narav oživljuje. 2. Materija, koja se po stanovitih zakonih kreće, uči me, da mora biti njeka inteligencija ..... i to biće, koje sve ovo može i hoće učiniti, bilo sad što mu drago, zove se Bog. 3. Čovjek u svojih djelih je slobodan, i kao takova oživljava ga njeka netvarna substancija. U svem drugom drži se skepticizma. Tielo jednoč prestane, i tada se raztvori, to shvaća; ali kako bi se moglo biće, koje misli, raztvoriti, budući mu um nemože kazati, toga neshvaća, pa zato samo sluti, da valjda neće ni umrieti; a jer ga ta slutnja (o neumrlosti duše) napunjuje njekom utjehom, niti u sebi ništa nerazborita nesadržava, zašto ju — kaže — nebi pridržao? — Sličnim načinom govori o sudbini dobrih i zlih, zatim o stvaranju svieta. Razum ga liepo vodi i uvjerava, da nije moguće, da bude jedna te ista sudbina zlim, koja i dobrim, da ima Bog, da jest tvar (materija) i duh. Ali kad dodje

---

[1]) A. Menzel, Geschichte der Deutschen VII. 2. str. 36. sl.

[2]) Sravni o političkih načelih Rousseau-ovih Fr. v. Raumer Geschichtl. Entwicklung der Begriffe von Recht, Staat und Politik, Leipzig 1832. str. 80 sl.

na pitanje: hoće-li kazne zlih trajati uviek? je-li Bog i kako materiju, tjelesa, duh i sviet stvorio? tada, veli, da toga neshvaća, jer mu nadkriljuje umne sile. No budući nješto odgovoriti mora, veli glede prve: „što me briga, kako zlim ide na drugom svietu;" a glede druge: „znam, da jest njeko biće, pa to mi je dosta." — Što se tiče čudorednih dielah čovjeka, po njegovu netrebaju nikakvih positivnih zakonah Božjih, a još manje kakove milosti. Da um sbilja sve zna, a tjelesne sile sve mogu, nebi jamačno čovjek trebao više objave i pomoći, jer bi si bio sam sveznajući i svemogući, riečju: bio bi si sám Bog; ali dokle toga nije, nepreostaje ino, van uzkliknuti: Domine ad adjuvandum me festina. — U drugom dielu rešeta objavu, dokazivajuć, da njezina historička istina neobstoji. Koli je lahkouman i drzovit u tih dokazih, evo ti čitatelju dva primjera, pa sudi sâm: „Razmišljao sam razne sekte, koje na svietu obstoje, i jedna drugu lažju i bludnjom potvara. Pitao sam jih, koja je prava? Svaka mi odgovorila: moja — — ja i moji pristaše mislimo pravo, sve ostale imadu krivo. A odkuda znadete, da je vaša sekta prava? Bog je tako rekao. A tko vam je kazao, da je Bog rekao? Naš župnik, koj to dobro zna. On veli, da vjerujemo, a mi vjerujemo; on nas uvjerava, da sve druge, koje inače uče, lažu, pa zato je neslušamo"...... — Na drugom mjestu: „Apoštole narodah, što mi imaš reći, o čem ja nebih mogao suditi? Sám Bog je govorio, slušaj njegovu objavu! Bog sam je govorio, jaka-li je to rieč. A komu je govorio? Ljudem. Pa zašto ni-am ja o tom ništa čuo? Naložio je drugim ljudem, da te uče njegovu volju. Razumijem: ima dakle ljudih, koji će me naučiti, što Bog reče. No ja bih ipak radje bio sam Boga čuo; njega nebi to ništa više truda stalo, a mene bi osjeguralo, da nisam zaveden. On te je osjegurao, jer je poslanje svojih viestnikah zajamčio. Kako to? Čudesi! A gdje su ta čudesa? U knjigah. A tko je napisao knjige? Ljudi. A tko je ta čudesa vidio? Ljudi, koji svjedoče. Eto na! uviek svjedočanstvo ljudih; ljudi, pa opet ljudi pripoviedaju mi, što su njim drugi kazivali. O koliko ljudih izmedju Boga i čovjeka!" Sličnimi roničko sofističkim načinom vojuje i nadalje. No da-li se ovakovim oružjem obaraju istine historičke, to je pitanje, koje netreba odgovora.

(Ostatak će sliediti.)

Papinska svjetovna vlast.

„Papi netreba svjetovne vlasti."

U istinu strahovito i grozno je, kako se u ovom stoljeću izravno vojuje proti duhovnoj vlasti sv. otca, a isto tako grozovit je boj, što ga neizravno dušmani protiv njemu biju u toj namjeri, da ga snize i potište, jeda nebude mogao zadovoljiti visokoj službi, koju obnaša na zemlji. S toga upotrebljuju svako sredstvo, da ga liše svjetovne vlasti, jer ako ga učine podanikom, misle, da su dosta učinili, te će on doskora izgubiti sav ugled. S toga počeše učiti i mudro dokazivati, da svjetovna vlast papi nije od potrebe; da su ove dvie vlasti jedna drugoj veliki i nepomirljivi neprijatelji, da vjera nebi ništa gubila, kad bi se papa povratio u stanje sv. Petra, pače da bi stekla više moralnoga ugleda; napokon da i sv. pismo zabacuje takovu nagrdu, da se politika i moral jednako od nje zaziru, te bi bilo vriedno osloboditi papinstvo od onoga trha, što mu ga je uprtila surovost prijašnjih vremenah. U važnih ovih razlozih i u ovom zaključku slažu se u jedan glas njemački i englezki protestanti, bezbožci i svi ostali europejski bezvjernici, svi privrženici tajnih družtvah, buntovnici sa svih stranah svieta, i što se čini nevjerojatno, ali ipak je istinito, velik broj katolikah i svećenikah budi tako pokvarenih, da s neprijatelji Boga i crkve u istu tikvu pušu, budi tako bezumnih, da su se dali zavesti njihovimi mudrolijami. S toga, ako ima koja bludnja, koja bi se morala u svoj svojoj golot svietu pokazati, da dodje istina na vidik, ono je ova. Sreća, što se je ovih zadnjih vremenah toliko toga i takova napisalo, da je dovoljno odatle samo povaditi, te prigovorom opriečiti odgovore, što su jih drugi napisali, jeda se istina u svom svojem sjaju pokaže. Samo prosim svakoga štioca, da bude iskren, te se kani svih predsudah i da traži istinu bezpristrano; jer tko je već čvrst sud izrekao, nemože više pojmiti istine.

Ponajprije veli se dakle, da netreba sv. otcu svjetovnoga gospodstva, niti ikakova kraljestva na zemlji. Ove rieči jesu najvažnije i njekim načinom temelj i jezgra cieloga ovoga pitanja. Radi toga pazite, što ću odgovoriti. Papi priestolje nije od potrebe, velite vi: dobro, dopustimo, da mu nije od potrebe, ali hoće-li s toga biti zlo, ako ga bude imao, te bi mu se imalo oteti? Pa koliko ima stvarih, koje nisu potrebne, pa jih ipak neškodi posjedovati. U starom zakonu, štono je bio samo slika kršćanskoga zakona, bijaše vrhovna svećenička čast toliko putah sdružena s kraljevskom čašću, da neznamo, zašto bi sada morala jedna drugu izključivati. I sbilja tečajem od deset vjekovah nepronadje jošte nitko ove opreke; i vladari i narodi i učenjaci i neuki ljudi, izuzamši po koj osamljeni glas, smatrahu uviek crkvenu glavu ujedno i za svjetovna vladara, a nedodje jim ni na kraj pameti, da bi mogla medju jednim i drugim ma kakova opreka biti.

Što više, recite mi, tko je u državah protestantskih i razkolničkih crkvi na čelu? Knezi, kralji, kraljice, cari sami. Tako je u Pruskoj, Švedskoj, Danskoj, Ruskoj, Englezkoj. Ako se sjajnost priestolja toliko protivi dužnostim crkvene glave, kako to, da toga u

onih državah do sada jošte nitko nije opazio? Kako to, da nijedan od zakletih neprijateljah crkve katoličke neće da ukori i kod pomenutih vladarah toli nesnosljivu zlorabu? Pa ipak bi se dala druga koja stvarca još većma žigosati, nego-li sjajnost priestolja. Oko ovih priestoljah naći ćeš izobilje ne samo palačah i kuharah, već i kazalištah, plesovah, gostbah: ima tu ne samo razkoš vladara, već supruge i djece, a uz to ima gdjegdje nametpuškah i bludnicah. Pa ipak neće nitko da povede na njih križarsku vojsku, niti da podigne glas proti njim, ili da iznese na vidjelo opreku ove dvojake časti. Kako to, pitam vas, da se ima samo glava crkve katoličke lišiti svjetovne vlasti? Reknem li, da ovo toli gorljivo oduševljenje pokriva druge namjere, nebi-li imao pravo?

U ostalom, je-li istina, da papi netreba svjetovnoga gospodstva? Baš protivno. Što je papa po sudu vjernikah cieloga svieta? Jest vrhovna glava crkve, jest povlašćeni učitelj onoga, što se ima vjerovati i činiti za spasenje. Što se zahtieva, da bude on mogao zadovoljiti toli plemenitoj službi? Isti oni, koji ga orobiše, priznavaju, da on mora imati podpunu slobodu u izvršivanju svake svoje službe, hoće reći, da bude mogao slobodno naučati ono, što je istinito, slobodno postavljati duhovne oblasti u različitih državah, da se budu mogli slobodno na njega obraćati narodi u svojih dvojbah, slobodno dobivati odgovore, te ga nebude mogao suditi onaj, koj mu uzkrati poslušnost, nego usuprot, da bude on mogao osuditi i iz crkve izobćiti one, koji se š njim razdruže bilo porad bludnje, bilo s nepokornosti. Protestant ili poganin može reći, da papa nije glava crkve, ali katolik, koj ga pripoznaje, ako nije bezuman, nemože mu priečiti izvršivanja one slobode. Nadjite, ako možete u sadanjih okolnostih osim priestolja koje sredstvo, što bi zajamčilo papi slobodno izvršivanje svoje vlasti.

Papa ima označivati sve istine vjerozakonske, koli dogmatičke, toli moralne, t. j mora davati zakone razumu, što i kako će vjerovati, a savjesti, što i kako valja raditi. Ali ako ga podvrgnete kojemu drugomu vladaru, jer medju vladarom i podanikom neima ništa srednjega, recite, hoće-li on moći slobodno govoriti? Budu-li nauk i pravila ćudorednosti, što jih on uslied svoje službe mora naviešťati, protivna načelom koristi i politici onoga vladara ili sabora, koj ga bude u šakah imao, zar mislite, da bi on kao podanik mogao svoje odluke za dobro cieloga kršćanstva oglašivati? Stavimo, da uzme kada papa smatrati za svoju dužnost, da načelo neposredovanja proglasi očitom povredom evangjeoske ljubavi, štono neobvezuje samo pojedine osobe, već i ciele narode, mislite-li, da bi onaj, koj pod plaštem ovoga načela sve svoje zle osnove snuje, dopustio, da se proglasi ova osuda? Stavimo, da bi drugi put papinski vladalac htio proglasiti, da se protivi zakonom Pavla apoštola, ako si narod prisvaja vlast nad poglavarstvom, da je to prievara i načelo protukršćansko, hoćemo-li vjerovati, da nebi sabor u svojoj pomami znao papi, koj bi odkrio golotinju tobožnje vrhovne vlasti, začepiti usta? A da uzhtije drugi put osuditi oddruženje crkve od države, ili izjaviti, da načelo narodnosti nedaje prava katoliku, da pobuni narode, da razruši priestole, ili koju drugu sličnu istinu bilo teoretičku, bilo praktičku, mislite-li, da bi dopustili oni, koji su zatravljeni od takovih načelah, neka podje na sve četiri strane zemlje osuda pape, koj bi bio njihov podanik? A vlada, koja ima na primjer svoga Thouvenela, štono će papi reći, da je tvrdokoran, da nezna, što valja raditi, da mieša stvari duhovne s vremenitimi, mislite, da se nebi našlo pandurah, da mu izbiju iz glave opornost, te ga nauče, čega nezna? Nadam se, da nitko izmedju mojih čitalacah nije tako slabouman, te nebi toga pojmio. Kamo dakle dospieva neodvisnost papinskoga vladaoca, kamo dospieva ona sloboda, koju drže svi za potrebitu?

Papa imade postavljati sve crkvene oblasti, ima držati sav zapt: dvie stvari vrlo škakljive, bilo radi vanjskoga upliva, štono ga biskupstvo mora imati, bilo s toga, što su vjerozakonski obredi stvari takodjer izvanjske; te s toga višeput papa, da zadovolji Bogu, mora se zamjeriti ljudem. Ali bi-li on kao privatna osoba imao dosta slobode, da izpuni svoju strogu dužnost? Prošastih godinah sudio je papa da mora crkvenu oblast u Englezkoj i Holandiji na novo urediti, pa je to i učinio; ali da je papa bio podanik koje oblasti, kojoj bi bilo od koristi, da dodje u milost kod ovih dviuh narodah, mislite, da nebi diplomacija, koja je toliko biesnila umah u početku, ugušila ova dva velika čina?

Vjernici, a napose biskupi imadu pravo, a često jim je i dužnost svetu stolicu za savjet upitati, da saznadu od njega kao iz Božjega vrela nauk, kako će vladati sebe i puk povjeren svojoj skrbi. S toga bili oni kojega mu drago pod ovim nebom naroda, treba da mu se budu mogli slobodno približiti. Ali hoće-li jih u svako vrieme primiti vlada, koja bude u svom glavnom gradu imala papu? Zar neće nikad biti državne zavisti, ili političkih razlogah, da jim se to zapriečí, ili da se na njih pazi, ili da se protjeraju? Godine 1860. bijahu u Rimu primljena četiri privrženika zakonitosti, a to dade povod vladi mogućna naroda, da se radi toga potuži; mislite si, što bi bilo za vrieme rata, mislite si, što bi se dogodilo, da je papa podanik kojega ratobornoga vladara, i ono, što bi se postiglo diplomatičkom notom, neimajuć papa slobode.

Potrebito je, da papa može zaprietiti, odgovore davati i izobćivati iz crkve takodjer vladare, gdje zaviede. Ovo je, ako hoćete, težka potreba, ali ipak potreba, koje nemože tajiti van onaj, koj misli, da papa neima nad njimi vrhovne oblasti, budi što možda vladari nisu više ovce Isusove, budi što neima medju njimi ludih ovacah, te nemože nijedna posrnuti u vjeri

ili sgriešiti u činu. Ali kako bi on rabiti mogao ova svoja prava, kojih se nemože odreći, i vršiti svoje dužnosti spram takovim osobam, kad nebi bio neodvisan od njih, kad bi mu oni mogli ruke svezati i utamničit ga i silovat ga u svako doba? U tamnici moći je za pravicu trpljeti, ali je iz tamnice nije moći dieliti.

Kada se govori o slobodi i neodvisnosti pape u njegovu duhovnom kraljestvu, onda se neradi samo o njegovoj osobi, već o svoj mnogobrojnoj četi visokih crkvenih častnikah i njegovih pomoćnikah, o službenicih i ministrih svake ruke, štono jih zahtieva veličanstvo duhovne oblasti, toliki crkveni zavodi, koji ju okružuju, i neizrečeni poslovi i odnošaji prama cielom svietu. Ako bude imala vlada, koja bi upravljala Rimom, vlast nad dvorom i častnici papinskimi, te jih bude mogla tlačiti bilo pravednim ili nepravednim načinom, ako bude mogla zabranjivati ili priečiti proglašivanje njegovih naredbah, ako bude mogla, budi radi svoje koristi ili tudje, na granicah ustavljati osobe i novce, koji idu i dolaze iz Rima, dopise i naredbe papinske; papa će biti u Rimu manje neodvisan, nego što je po europejskom pravu svaki poslanik neodvisan u državi onoga vladara, gdje je namješten. Konštantin je sbilja vidio, da nemože zapoviedati ondje, gdje stolovaše papa; akoprem bijaše još onda crkva neznatna na broju, te se mogaše tim laglje upravljati; a sada da bude mogao vladati koj vladar, gdje ima Rim voditi poslove svih pokršćenih narodah, gdje se ima brinuti, kako će se obratiti gotovo polovina svieta, štono jošte čami u tminah zablude i krivobožtva? Tko znade, dokle je doterala medjusobna zavist oblastih, pojmit će takodjer, od kolike je potrebe, da papa sjedi na neodvisnom priestolju.

(Dalje će sliediti.)

Kad su sastavljena naša evangjelja?

(Iz Tischendorfova „*Wann wurden unsere Evangelien verfasst?*“ Leipzig, I. C. Hinrichs'sche Bubchh. 1865.)

Valja nam obznaniti ovaj najnoviji spis glasovitoga pismara tim većma, što upravo u naše vrieme bezobraznost i prkosita nevjera udara na temeljna načela kršćanske vjere, a naročito što, da crnomu svomu djelu prokrče put, rade o tom, kako bi osobu Boga začetnika naše vjere lišili ugleda, a sveta evangjelja, pripoviedajuća o Bogu čovjeku, pravote i vjerodostojnosti. Gore spomenuta knjiga malena je obsega (broji samo 70 str.); ali je jezgrom veće ciene, nego kakova druga na svezke razdieljena, gdje se štiocu nudja premlaćena slama; jer učena glava, kakova je Tischendorf, koj se jur dvadeset i pet godinah bavi temeljitim naukom svetih kršćanskih knjigah *), kad štogod naumi izdati u sviet, nepiše samo da se piše, već izdaje vriedan plod svoga velikoga truda.

Na pitanje: „Kad su sastavljena naša evangjelja?“ odgovara Tischendorf navedši razna svjedočanstva iz najstarijega kršćanskoga knjižtva u kratko ovako: „Zadnjih desetgodištah prvoga vieka, sigurno odmah poslie propasti Jeruzalema moradjahu već biti sva četiri evangjelja uz ostale spomenute knjige iz vremena apoštolskoga. Njihov ugled oslanjaše se neposredno na imena njihovih pisacah, za koje opet jamčijahu apoštolske občine. Poslie smrti pisacah postaše njihove knjige jošte dragocjenije i svetije; a pokle se je crkva posve razlučila od sinagoge, morade nje uzeti kao vriedan dopunak i pomnožak starozakonskoga kanona. Medjuto, premda je ova pomisao skroz pravedna, to je mi ipak nebismo mogli zaufano uztvrditi, da nebude s više stranah razpravami o kanonu tečajem svega drugoga vieka potvrdjena. . . Neima posve nikakova uzroka važnijega dvojiti o istini one obaviesti, koju nam predaje Eusebij u svojoj crkvenoj povjestnici (III, 24) polag starih viestih ob izvoru Ivanova evangjelja. Uslied te obaviesti naime bješe t r i p r v a j u r p o s v u d a r a z p r o s t r t a evangjelja predložena Ivanu; a on da je posvjedočio istinu u njih, ali opazio i to, da nepripoviedaju, što je Isus činio na početku javnoga si djelovanja; želja dakle prijateljah bijaše, da on preskočenu dobu izpuni. Da je ova obaviest istinita, vadi Eusebij dokaze iz istoga evangjelja.“

„Mi dakle — veli učeni pisac na koncu spisa — možemo reći, da nam je to u dobar čas došlo, što su radikalnim značajem obadvajuh najglasovitijih modernih životopisacah Isusovih, tubinžkoga vjetrogonje i parižkoga nakaradaša, opreke vierna i nevierna staništa naprama evangjeljem i Gospodinu samu skroz razbistrene. Bistrina jedina vodi do odlučbe.“ — „Nikada još, — nastavlja on — nije kršćanska občina, a tako i učeni sviet tolikom željom propitkivao: Kako je na koncu s našom evangjeoskom vjerom u Gospodina? Ali opet ništa nije laglje, nego one, koji sami nipošto nemogu doći tomu pitanju na kraj, obmamiti, da nevide istine, pače pod izlikom učene te iskrene protražbe, te po takovu i jesu dovedeni mnogi na to mnenje: da je, uzme-li se znanstveno, zlo, dà, za očajati zlo s evangjeoskim životom Isusovim. Pak ipak od svega starinskoga knjižtva malo je naći primjerah takove veličajne povjestne vjerodostojnosti, kakovu, ako samo iskreno

---

*) Glavno njegovo djelo jest: „Monumenta sacra inedita,“ kojim smiera utemeljiti kršćansku knjižnicu dokumentah, te u koju bi došla najstarija svjedočanstva za kršćanski nauk S ovom namjerom obišao je Europu i iztok po svih stranah, da po knjižnicah i samostanih pokupi najstarije prepise biblije. Plod toga putovanja s ostalim jest tako zvani „Codex Sinaiticus“, koj je god. 1862. na račun ruskoga cara u Petrogradu u krasnu liku izdan. Hvale se i njegova izdanja grčkoga novoga zakona, od kojih je najnovije izišlo god. 1864. Iste godine izišlo je i vrlo izpravno i jeftino izdanje novoga zakona latinski.

za tim idemo, imadu sbilja naša četiri evangjelja. Dàkako, proti nevjeri, kakova se je zakorjenila u sadanjoj bezstidnosti one utjelovljene emancipacije duhovah, kojom se otim'ju kazni duha Božjega, neima znanost nikakova oružja. Upravo ta nevjera utjelovila se je u Renanovoj knjizi; u tom je njezina moć, njezin uspjeh; za nju netreba učene razprave; kroz šarene krpe, posudjene od znanosti, viri jako golotinja *). Ali je posve druga s učenim dokazivanjem proti životu Isusovu: s te strane valja na temelju stroge znanstvene protražbe sa svom odlučnosti prosvjedovati. Jedino slabo malovjerstvo može u uspjehu nepoštena oružja, kakovim se danas vojuje, pogibelj naći za svetu istinu."

Viestnik.

Iz Zagreba. Preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer prispio je u subotu u večer željeznicom iz Siska u Zagreb, odkud je sutradan poslie podne odputovao u Jamnicu. U večer pozdravi omladina nj. preuzvišenost serenadom.

— Na utemeljenje zaklade za podporu siromašnih učenikah gimnazije varaždinske poklonio je preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer 1000 for.

— U petak proti večeru buknula je vatra u Savskoj ulici, popaliv gospodarstvene sgrade trijuh kućah. Kod gašenja požara osobitim su se načinom odlikovale milosrdne sestre iz obližnjega samostana, zatim preč. g. zač. kanonik Fidel Höpperger, superior samostana, i g. Stjepan Tadić, kateketa u istom samostanu, — što jim u javnoj zahvali priznaje graditeljni i vatrogasni odbor grada Zagreba.

— Prečastni sborni kaptol začesanski izabrao je za svoga zastupnika na našem do 28. Kolovoza t. g. odgodjenom saboru prečast. g. kanonika Janka Boleslavskoga, pošto se je prije izabrani prečast. g. kanonik dr. Stjepan Iliašević na izboru i povjerenju zahvalio.

— Prečastni stolni kaptol djakovački zastupat će na našem saboru prečastni g. Dr. Franjo Rački, protonotar apoštolski i školski savjetnik kod namjestničkoga vieća.

— Nadalje izabrani su za narodne zastupnike na našem saboru katolički duhovnici: za kotar ivanečki (žup. varažd.) g. Stjepan Vuković, podarcidjakon i župnik u Ivancu; za kotar novodvorski (iste župa.) g. Ferdinad Krajačić, podarcidjakon i župnik u Kraljevcu; za kotar valpovački (žup. virovit.) g. Luka Užarević, župnik u Petrievcih; za kotar miholjevački (iste žup.) g. Antun Regen, župnik u Marijancih; u kotaru vrbovačkom (žup. križ.) za zamjenika g. Stjepan Mlinarić, podarcidjakon i župnik u Dubravi.

U zadnjem listu objavljeni zastupnici i to: g. Franjo Šagovac nebude zastupao kaptol već kotar djakovački, a zastupnikom trgovišta Djakova nije Antun već Josip Miškatović.

— Prijamni izpit u sjemenište nadbiskupije zagrebačke obdržavat će se ove godine dne 5. Kolovoza. Mladići, osiećajući u sebi zvanje na duhovničku službu, te želeći stupiti u sjemenište, imadu u rečeni dan prije podne doći na izpit u sjemenište, a najkašnje dan prije predati sjemeništnomu ravnateljstvu svoje molbenice s priloženim krstnim listom, školskom i liečničkom svjedočbom.

— Izpražnjena mjesta u zagrebačkom i požežkom nadbiskupskom sirotištu popunit će se i ove godine tako, da će se u sirotište zagrebačko mladići za 4. i 5., a u požežko za 2. i 3. gimnazijalni razred primiti. Samo u slučaju, ako se za rečene razrede nebi dovoljan broj sposobnih mladićah prijavio, uzeti će se obzir i na molitelje nižjih razredah. Molbenice, kojim se imadu dodati isti prilozi, kako i za sjemenište, valja upraviti na uzoritoga g. stožernika i nadbiskupa, te najkašnje do 20. Kolovoza predati u pisarni nadbisk. duhovnoga stola.

— Po nalogu prečastnoga duhov. stola nadbiskupije zagrebačke preporučujemo velečastnomu duhovničtvu „obćenito i zamjenito osjegurno družtvo za bolest i život," koje je pod imenom „Austria" godine 1860. utemeljeno, te se već po cieloj carevini razgranilo. Povjerenik istoga družtva g. Antun Gabriely došao je nedavna u Zagreb, da isto družtvo uvede i u našu domovinu, te po glavnijih mjestih ustroji agencije.

Kako druga slična, tako je i osjegurno družtvo „Austria" osnovano na staroj svagdanjim izkustvom potvrdjenoj istini, da što pojedinac čovjek nemože učiniti, to može njih više izvesti ujediniv svoje sile. Na ovom načelu utemeljeno ovo družtvo, premda neobstoji još dugo, djeluje već uharno i blagotvorno na mnogo stranah. Kod ovoga družtva može se čovjek obezbiediti proti oskudici za slučaj bolesti, te si uplaćivanjem neznatnih godišnjih prinesakah osjegurati svaki tjedan izplaćivanu novčanu pripomoć za vrieme bolesti. Kod Austrie pruža se prilika roditeljem, da svojoj djeci, a drugim, da svojoj skrbi povjerenim osobam osjeguraju budućnost, kojim će se poslie smrti osjeguranika, dogodila se ova kad mu drago, izplatiti osjegurana svota.

*) Pak i sbilja, što bi znanost i mogla učiniti s onimi igračkami i frazami, kad n. pr. Renan svu dogmu ob uzkrsnuću Isusovu spominje u kratko ovako: „Ob uzkrsnuću ostati ćemo do vieka neznalice. Spomenimo samo to, da je M. Mandaljena kod ove prigode glavna osoba. Božanstvene moći ljubavi! Sveti časi, kad strast jedne vidovnjače (visionarke) svietu podaje uzkrsnula Boga!" — Tako se piše za trgovačke opravnike i sobarice, ne pako za učene ljude.

Kod toga družtva moći se je i tako osjegurati, da će se za malene godišnje uplate ili osjeguraniku ili drugoj kojoj osobi po izmaku ustanovljenih godinah izplatiti urečena glavnica. Kod Austrie moći si je za starost do smrti osjegurati godišnju mirovinu ili stanoviti dohodak. Austria je i baštinsko družtvo, koje uplate ne samo koristno ukamaćuje, nego i znamenito povećava, te po iztečenju stanovita broja godinah živim članovom povraća. Još se to na preporuku toga družtva navesti može, što se prinesci kod svake okružne pjeneznice uplaćivati, a kod istih i osjegurane svote dizati mogu.

- Odpućujući čitatelje na ono, što je u ovom listu godine 1863. u broju 16. u obće rečeno o osjegurnih družtvih gledeć na duhovničtvo, dodajemo jošte, da se statuti osjegurnoga družtva „Austrie" prevode u naš jezik, te će je na skoro naši predplanici dobiti poput priloga s našim listom.

— Troškom pokojnoga grofa Ivana Nep. Draškovića, a trudom i nastojanjem g. Nikole Havlička, podarcidjakona i župnika, podignuta i dogotovljena je nedavna u župi brckovljanskoj kod Božjakovine krasna kapela u gotičkom slogu, posvećena na čast i ime pohoda Marijina. Dne 2. t. m., na blagdan pohoda Marijina, blagoslovio je svečano istu kapelu prečast. g. kanonik i namjestni arcidjakon Andrija Jandrić, a liepo slovo Božje rekao prema sgodi g. Stjepan Valdec, župnik rakovački.

Iz Berlina. Dne 6. Lipnja obsluži u katoličkoj posadnoj crkvi Sv. Mihovila pontifikalnu misu biskup trevirski Dr. Leopold Pelldram, a na nju, jer takove nebijaše jošte u Berlinu, bješe se slegla tolika množina ljudstva, da nije sve moglo niti stati u crkvu, a mnogomu se od stiske i sparine u nutra smučilo, te je moradoše van nositi. Biskup je bio nakanio jošte reći i govor, ali morade sbog toga odustati.

Iz Badenske. Poznat je jurve trpni odpor svećenstva katoličkoga i puka proti izboru mjestnih školskih savjetnikah, te u obće proti novom školskom zakonu. Nadbiskup, svećenstvo i puk izjaviše se, da je taj zakon povreda pravah katoličkoga vjerozakona i crkve i obitelji, zajamčenih medjunarodnimi ugovori i njemačkimi državnimi zakoni. Pristaše „nove dobe" rekoše na sva usta: da se svećenici od biskupa, a od svećenikah puk imade posve odciepiti, a mladež državnom bezvjernom upravom učione odgojiti za vjerozakon humaniteta. Katolici da odvrate tu pogibelj, obratiše se na vladu, vladara i komoru. Molba jim je odbita. Crkvena oblast razloži vladi pogibelji, koje moradu da poteku za kršćansku ćudoredbu, za pravo i dobro svakoga i svagdje. Vlada očitova, da ona hoće vjerozakonske učione te sporazumljenje s crkvom u školskom pitanju. Umah na to posla nadbiskup jednoga člana svoga ordinarijata (direktora Kübela) u Karlsruhe. Ali kad dočuše taj glas o pomirenju protivnici, digoše se kolovodje Haüsser, Bluntschli, ravnatelj Knies, ministerijalni savjetnici Cron i Jolly sa svom žestinom proti tomu, te stadoše po novinah dokazivati, da se u školskom pitanju crkva nipošto neima pitati, a još manje se s njom sporazumjeti, jer da bi se tim priznalo njoj samostalno pravo. Ministerij da si može steći povjerenje u liberalacah jedino odlučnim odbojem crkvenih zahtjevah; zakon da se mora po duhu i svem obsegu izvesti; katolici bo neimaju nikakove moći. Nadbiskupski povjerenik upirao se sa svojimi predlozi na vjerozakonski značaj učione, što ga je vlada priznala; zahtievao, da crkvena oblast, koja polag priznatoga katoličkoga sustava vjerozakon ili crkvu zastupa, dobije učest u upravi katoličkih učionah, a tako i pri namještenju školske oblasti, a napokon da školska oblast nad katoličkimi školami bude katolička. Tim bi se mogla vjerozakonska prava i boljak u učionah državnih osjegurati. Kano zastupnik vladin bješe odredjen ministerijalni savjetnik Jolly (referent katoličkih i protestantskih školskih posalah u ministeriju). Ovdje valja spomenuti: da je u ministeriju i vrhovnom školskom vieću jedan protestant referent za katoličke školske stvari, a Knies, takodjer protestant, ravnatelj vrhovnoga školskoga vieća. Od strane vladine uztvrdjen je taj pravoslovni kuriosum: da vjerozakonska prava stoje samo dotle, dokle jih i koliko priznaje državna oblast (zakonarstvo i vlada). Po takovu, kada vlada od školskoga zakona neće nipošto da odustane, zabačeni su svi predlozi nadbiskupskoga povjerenika. Zastupnici vladini neupustiše se u nikakove predloge, niti šta učiniše, da se prokrči put do sporazumljenja. Nadbiskupski povjerenik povrati se u Freiburg. Neima dakle izgleda, da bi se svršila razmirica školska.

Iz Rima. „Civiltà cattolica" nosi sljedeći državni razbroj. Od pet jošte i sada pod papinsku vladu spadajućih pokrajinah broji Rim s Kamarkom 326,013 stanovnikah, Cività-vecchia 20,707, Frosinone 154,559, Velletri 62,013, Viterbo 128,324. To sve izdaje broj 692,412 dušah. Kotar Cività-vecchia, najmanji od svih, razmjerno je glede prostora najslabije i napućen. Stanovnikah u gradu Rimu polag sbroja od god. 1864. ima 203,896 dušah; od njih su $^4/_{10}$ pozakonjene. Vidi se, da u tom Rim stoji pred ostalimi glavnimi gradovi, gdje broj pozakonjenih dolazi tek na $^3/_{10}$. „To je siguran dokaz — veli spomenuti list — za dva uzroka, koja su u prilog ženitbi, naime kućno blagostanje i dobra javna ćudoredba." Po svem tom žive u Rimu 4585 duhovnih osobah. Broj od milostinje i u ubožnicah živućih iznosi 2012; po tom dojde na 102 stanovnika po 1 ubog. Dokazuje se, da u Parizu 1 ubog dojde na 19, a u Londonu 1 na 15, u obće u Englezkoj 1 na 17. Priznata je stvar, da su u Rimu najvrliji ubožki zavodi od svieta, a što više, da od jedne godine prosjaci po ulicah jako malo dodijavaju. U bolni-

cah rimskih stoji 4500 krevetah pripravljenih za bolestnike; po tom razmjeru morao bi njih imati Pariz 38,000, ali jih ima samo 8000; London pako morao bi imati 63,000, dočim jih ima samo 6000. Dohodak papinske države iznosi 5,318,708 škudah, od ko ih odpada golemi broj 2,609,910 šk. na carinaru. Razhodak iznosi 10.729,039, od kojih odpada na kamate državnoga duga 5,363,260 škudah, a povih toga ratno ministarstvo treba golemu svotu 1,361,432 škude. Godišnji manjak iznosi po takovu 5,410,331 škudu. Tomu su tri uzroka; crkvena država nosi vas državni dug od svih prijašnjih a sada ugrabljenih pokrajinah, dočim dohodak iz njih poteže fiorentinska vlada; papinska vlada plaća neprestano činovnike, koji su u spomenutih državah njoj ostali vjerni; i jer je u zadnje 4 godine morala povisiti dug. Petrov bo novčić namiruje samo $^2/_5$ manjka godišnjega. „Ovaj pad papinskih financijah jest posljedica prevrata; jer god. 1859. preosta suvišak od dohodka.“ Dokazuje se ipak, da javne gradjevine, po imenu željeznice, brzojavi, strojevi itd. napreduju. Dozvoljene su ove željezničke pruge: od Viterba u Orte, od Rima u Tivoli; od Velletria u Terracinu preko pontinskih barah; od Ostije u Ponte Galera; konjski povoz željeznički do luke u Cività-vecchiu; jedna pruga poprieko kroz pokrajinu Viterbo.

Iz Turina. Ministar nutarnjih posalah, Lanza, izjavi se u okružnici na pokrajinske predstojnike ob ukinuću zakona za duhovne družbe i poslanju Vegezzijevom. Onaj zakon, veli se u okružnici, uzet je natrag zato, jer se je vlada uputila, da po onih raznih zaprekah i tegobah, za koje osnova bješe zapela, osobito pako po onakovu glasovanju, kakovo bijaše zadnje, nebi sretno prodro kroz obje sabornice. Po svemu tom da je vlada tvrde namjere predložiti osnovu u prvom sielu s nova. Što se tiče poslanja Vegezzijeva k sv. otcu, to uvjerava ministarstvo: da nije niti najmanje naumilo popustiti od temeljnih načelah politike talijanske kraljevine. (sic!) Što je sv. otac od skrbi za vjerozakon pozvao kraljevsku vladu na dogovor sbog praznih biskupskih stolicah: to vlada obziruć se na glavu katoličkoga svieta i vlastitu svoju dužnost nije mogla odbiti poziva; pak zato, što je poslala Vegezzija u Rim, nemože ni da bude njoj namjera druga, van onaj boljak crkve s boljkom države urediti. Nipošto nestoji ona sumnja, kano da je vlada tim prilagodnim činom zaboravila svoju dužnost, naime: braniti prava i zakon države, preimućtva krune te čista i nepovriedjena uzdržati politička pitanja, koja su ili sbilja spojena s pitanji vjerozakonskimi, ili koja se s njimi hoće da pomiešaju.

Iz Francezke. U vieku, gdje je mehkoputnost i razmaženost zavladala, te se po lasti i slasti mjeri prosvjeta i napredak, divan su prizor stroga trapnja i pokora trapistah u Francezkoj. Iz njihova strogoga života navodimo njekoliko crticah. U samostanu La Trappe svaki je dan postni dan, te se ni u istu nedjelju nejede do podne ništa. Od Rujna do Uzkrsa blaguje se pravilno ob 2., a u obćenite crkvene postove ob 3. uri poslie podne. Kasni ovaj obrok ne samo da je prvi, već je i zadnji. Od ovoga strogoga posta riešeni su bolestnici, starci i mladi novaci, te njim se daju jutrom 4 uncije kruha. I ovaj jedini obrok nemože uzadovoljiti ljudske naravi. Meso, jaja, ribe nenude se u blagovalištu samostana La Trappe nikada, šarani ili krapovi, kojimi samostanski ribnjaci obiluju, služe se samo putnici i gostovi. Redovnici sami hrane se jedino sočivom bez svakoga začina, budi maslom ili uljem. Jedini pravilom dopušteni smok k sočivu jest mlieko, i to samo tri dana u tjednu, dočim je na druga četiri dana dopuštena samo voda i sol. Pak po svoj toj suhoparnoj i slaboj hrani zabavljen je poslom svaki trapista — ne samo pletenjem košah i pčelinskih trnkah, već bez iznimke i najtežjim poljskim poslom. Počam od opata do zadnjega lajka, po redu svaki je njih orač, kopač, kosac i žetelac. Niti svećenici niti lajci neimadu svaki za se sobicah; već spavaju svi do jednoga u skupnom spavalištu; krevet jim malene tvrde slamnjače, a leže na njem u redovnoj haljini. U dva sata u jutro, a u postne dane u pónoći ustaju molit jutrenku. Što jim od posla preostane vremena, to sve prebave u molitvi.

(*Knjižtvo.*) Upravo je izašao Mařikov „Zemljopis trojedne kraljevine“ sa dva priloga, naime sa zemljovidom i nacrtom grada Zagreba. Svaki prilog tiskan je na čitavom arku. Knjiga ima $10^1/_2$ tabaka. Ciena joj je 70 novč. Ovu knjigu izvolilo je vis. namjestničko vieće odpisom od 11. t. m. br. 9830 preporučiti za nagrade u pučkih i glavnih učionah. Isto tako preporučena je i po vis. vojnom zapovjedničtvu za vojničku krajinu.

(*Duhan—ludilo.*) Zamietilo se, da slučaji moždjanskih bolestih i polude rastu u Francezkoj u ravnom razmjeru s dohodkom od duhanske daće. Od g. 1812–32. donio je duhan u državnu blagajnu 28 mil. franakah, a ludnice brojile su 8000 bolestnikah. Danas je poskočila duhanarina na 180 miliunah, a i broj ludjakah u raznih zavodih na 44,000. Ova prispodoba, koju priobći Jolly u znanstvenoj akademiji, može zadati duhanarom brige. Jolly završi svoj govor ovimi za naš naraštaj kobnimi riečmi: „Neumjeren užitak duhana proizvodi slabljinu mozga i mezdre u hrbtenjači, što vodi na poludu.“

Ezop upitan od Kiona: „Što radi Bog na nebu?“ odgovori: „Potlačene diže, ponosite tlači.“ x + y.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 29. U ČETVRTAK 20. SRPNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Jean Jacques Rousseau,

kako je živio, i što je pisao.

Od *Iv. Krst. K.*

(Dalje.)

Da čujemo sad njegova

Paedagogička načela.

Rousseau-ova paedagogija jest odsjev njegovih vjerozakonskih i političkih načelah.

Kô što na polju vjere taji Božju objavu, pače i vjeru naravsku svâdja na njeko neznatno božansko biće; kô što u političkom obziru surovo i naravsko stanje čovjeka hvali i u zviezde kuje kano uzor sretna naroda: tako mu je i gojitbi zadaća, neka se prirodjene sile prosto i same razvijaju, da dobijemo naravskoga čovjeka, koj će oddieljen od Boga i družtva živjeti zemlji, i jedino za se skrbiti — bez vjere, bez višje obraze, bez obćih zadružnih kriepostih, bez ljubavi napram bližnjemu t. j kako kaže, da dobijemo: „pofrancuženo Karajibče ili pokarajibčeno Francuzče."

Vrhovno načelo izrekao je odmah u prvom redku, veleć: „Sve je dobro, što izlazi iz rukuh stvoritelja. Sve se izopačuje u rukuh čovjeka." Čovjek mu je svaki dobar od naravi, neima griha iztočnoga: „neima u srcu prvobitne skvarenosti, dà — neima niti jedne jedincate opačine, za koju se nebi moglo dokazati, kada i kako se unj uvukla. Samo sebičnost prirodjeno mu je zlo, no i ona je od naravi dobra." — Gojitba dakle Rousseau-ova mjesto da kao sve druge na gojenca positivno djeluje, ima samo paziti, da se naravske sile i svojstva prosto i slobodno razviju, i nebudu kakovimi vanjskimi zaprekami prepriečena. „Što valja raditi — pita — da stvorimo čovjeka naravskoga? Mnogo bez dvojbe, prepriečiti naime, da se štogod radi."

Najveće je važnosti paedagogiji R. razvitak tiela, da bude zdravo i krepko. „Tielo mora imati snage, da sluša dušu; čim je slabije, tim više zapovieda; čim je jače, tim se bolje pokorava. Ljekarničtvo nas stvara podlimi, pa ako i pripomogne, da tielo ozdravi, ubija srce. Umjerenost i tjelesni râd zastupaju liek. Liečnici sa recepti, filosofi sa praecepti, a svećenici svojimi opomenami stvorili su srce strašivicom, i uzrok su, da smo se odučili umrieti. Od naravi čovjek podnaša postojano, a umire mirno." — — — Zahtjev, da se tielo razvije i usavrši, jamačno zaslužuje, da ga odobrimo, ali način, kako to zahtievaju Rousseau i njegova škola, zaslužuje ukor, jerbo vodi u krajnosti. Po njihovu se tielo razvija na uštrb višjih i plemenitijih duševnih silah, a zaboravlja se prastara istina, koja veli, da tielo netreba samo njegu no i uzdu. Ako-li se na to zaboravi, ili stega iz gojitbe posve izvrgne, postaje umrobom požudah i strastih, a tielo mjesto da sluša, zapovieda. Izreka: „Krepko tielo pokorava se duši, a slabo joj zapovieda," nije u obće, kô što ju R. izrekao, istinita, nego samo tada, ako je tielo služeć duhu ojačalo, ili sa razmaženja, zle navade, razuzdanosti itd. oslabilo.

Glede umne obraze punim pravom kori R. nerazboritu metodu, koja djecu, tek što knjigu prihvate u šake, muči i kini znanstvenimi nauci, te ju po tom tjelesno i duševno nakazni. Ali kad veli: „zadaća je umne obraze, neučiti djecu ništa positivnoga, nego jedino podticati sile, da same od sebe nadju i proizvedu, što jim je od potrebe znati;" kad veli: „gojenac nesmie ništa znati zato, jer mu se kazalo, nego jer je shvatio, nesmie znanosti učiti, nego jih sam pronaći," . . . . . kada štogod takova tvrdi i zahtieva, zalutao je u protivni extrem, koj još ubitačnije posljedice radja.

Čovjek po ovom kalupu uzgojen misli, da je sve sam iznašao; postaje neizmierno ohol i ponosit, kan' da je pozobao sve znanosti svieta; nezahvalan je svojemu učitelju — no na čem bi mu i hvalio, kad mu po takovu na ničem zahvaliti neima? Budući ništa positivna neuči, nije moguće da si ikada valjano znanje pribavi. Svojim površnim mnogoznanjem ili bolje rekuć neznanjem prezire, rešeta i ruži svako temeljito i jezgrovito znanje, te budući sam ništa nezna, huči i buči poput prazne bačve. Današnje zapletavice i nadrimudraci, obnavljači i popravljači svieta, vječni koritelji i kuditelji, koji samo napadaju i ruše sve, što obstoji, a što su skrhali, neznadu nadomjestiti, dični su proizvodi Rousseau-ove škole.

Iste posljedice radjaju se iz još jedne točke njegove paedagogije, kojom je takodjer dotjerao mak na konac. Po njegovu je i volja u čovjeka dobra i neskvarena, gojenac se dakle neima pokoriti višjemu ugledu svojega gojitelja, nego ga valja naputiti, da samo ono čini, što mu prija, i što sam pronadje, da je pametno. „Diete — piše R. — neka ništa nečini na rieč; njemu je jedino to dobro, što je za dobro sâmo spoznalo. Vašim načinom kradete mu i otimljete prirodjen mu naravski um, priučate ga, da se dade uviek voditi, i da bude puki stroj tudjih rukuh. Zahtievati od djeteta učenost, znači tražiti, da kad odraste, bude lahkovierno, te se poput magarca na užincu voditi dade. Nepomaže ništa kazati dječaku: što ti se zapovieda, to je za tvoje dobro, a kasnije ćeš već uviditi. To znači raditi u prilog svim protuham, čaratanom i varalicam, da ga tim laglje u svoje mreže zapletu.“ — Liepa teorija, kad nebi prakse bilo; ali što ona na to kaže? Gojenče, koje nikakvu pokornost nepozna, nego je samo priviklo vlastitu volju sliediti, postaje slavohlepno i tvrdoglavo, protuslovi otcu, izsmjehava majku, neštuje učitelja, prezire opomene, prkosi prietnjam. A budući je u njem sistematičkim načinom zadušeno svako štovanje i počitanje prema ugledu, s toga nesliedi ni zakon naravi ni glas Boga, no svoje strasti, te nije ni čudo, da je nemirnjak, koj u nijednoj od obstojećih okolnostih nije zadovoljan, sebi i drugim muka, a zakleti neprijatelj družtvenoga reda.

Buduć da Rousseau hoće uzgojiti čovjeka naravskoga, a narav mu nije ino van sgoljna materija, to u njega dosljedno imadu cienu samo one znanosti i umjetnosti, koje smieraju na materijalno dobro, a sve drugo, štogod je višje i duševno, nevriedi ništa. Tako i jest. Što znanosti i umjetnosti vriede ili nevriede, odlučuje mu pitanje, čemu su? „To je — za njega — sveta riečca, koja mjeri svako djelo izmedju učitelja i učenika. To je pitanjice, kojim učitelj od sebe odbija jato bezkoristnih učeničkih pitanjah, a predusreće i ono, što mu ga koj možda slučajno stavi.“ — Učitelj ima polaziti sa učenici radionice, neka sami vide i kušaju, jer će na taj način više naučiti nego Bog zna kakovim tumačenjem. Tom zgodom imade jih — veli Rousseau — uvjeriti, da više štuju koristne rukotvorce nego-li svietu omiljele t. z. umjetnike. Zato i on više cieni bravara no zlatara, više željezo no zlato, više staklo no drago kamenje, te mu je u njegovih očiuh kamenar svojim dljetom i zlatičar svojim kistom danguba, koja vrieme trati ništetnimi igračkami. — Kad bi se gospodin Rousseau gdjegod bio namjerio na kvrgu suha zlata i kvrgu cvrtine, Bog zna bi-li se držao svoje teorije, i dugo smišljao, koju će? Est modus in rebus, pa tako i tudier svaka krajnost vodi u absurda.

Zorna ova obuka, koju je naučio bez dvojbe od svojih divljakah, doniela je dičan plod. Po teoriji francezkih buntovnikah najčastniji su članovi družtva čovječanskoga nadničari, ratari i rukotvorci — vlastnici usuprot, intelligencija i svi zastupnici duševnih interesah, to je klasa, koja na najnižem stepenu čami, pa budući nije od nikakove koristi, valja ju kao znanstvenu aristokraciju iz družtva posve odstraniti.

Po takovu nije čudo, ako i Emil na polju višjih umnih znanostih ostaje peregrinus in Israel. U petnaestoj godini još on ni nesanja o poviesti, neima ni pojma, što je to filosofija, što li moral; pače nezna, da-li ima dušu oli ne, a o družtvenih kriepostih ni pitanja. Emil se neobazire na nikoga, van na sebe, pa zato mu je i svejedno, ako niti nanj nitko nemisli. Emil netraži od nikoga ništa, te misli, da ni on nije nikomu ništa dužan. Osamljen i odsudjen od svakoga družtva oslanja se jedino na se i u svoje sile se uzda..... — Liepa-li mi družtva, kad bi ceo sviet po tom kroju bio prekrojen.

Što se tiče obuke u vjeri, diete je po Rousseau-u za to posve nesposobno. Božtvo nemože shvatiti, pa zato niti Emil nesmie „prije osamnaeste godine za ime Božje samo ništa o Bogu čuti.“ — Biblička poviest i obična katetička pouka za djecu mu je prava budalaština. „Kada bih htjeo — veli — točno narisati protusloveću si benu, naslikao bih pedanta, koj djecu uči katekizam. Isto tako kada bih htjeo načiniti diete ludom, silio bi ga, neka mi protumači, što je reklo, kad je svoj katekizam odklapuralo. Ako diete veli, da vjeruje u Boga, to nije upravo Bog, u koga vjeruje, no Petar ili Jakov, koji mu rekoše, da ima nješto, što zovemo Bog. . . . .

Učiti djecu otajstva, kojih neshvaćaju, neznači-li to priučati ju zarana na laž?"

Tako sudi R. o kršćanskoj vjerouci. Da je pisac s posve kriva gledišta motrio dušu djetinju, i posve ju naopako shvatio, mislim, da nije od potrebe potanje dokazivati, a još manje izbrajati užasnih posljedicah, koje niču iz takove gojitbe. Pitajmo izkustvo, pa će nam reći: kriepost se mora uciepiti, i proći u čovjeka vježbanjem u stalnu navadu, inače ju i najmanji mraz ljudske zlobe opuri. Pitajmo poviest, pa će nam odgovoriti: strašila od zlotvorah, to su ljudi bez vjere i ćudoredbe. Nekrešimo ciepovah, pa je-li će suvišne grane same od sebe odpasti? neposijmo njivah, pa hoće-li od sebe uroditi žitom? — A što je diete no mladica, a srce mu njiva? Takva teorija dala bi se samo onda izvesti, kad bi čovjek u prvotnom stanju milosti ostao bio, ali dok je, kakav je, nikada; jer vidimo, da uza svu vjerozakonsku obuku i nabožnu gojitbu još uviek ima dosta prilikah svrnuti na zlo.

Vjeronauk, što ga dobio osamnaestgodišnji Emil, proteže se samo na naravski vjerozakon; a što Rousseau kaže o positivno-kršćanskom, sve je sadržano u riečih: „U kojoj ćemo ga od obstojećih vierah gojiti? Kojoj ćemo sljedbi pridružiti čovjeka naravskoga? Odgovor, čini mi se, da je posve jednostavan: niti k ovoj, niti k onoj, nego staviti ćemo ga u stanje, da si onu izabere, kojoj će ga zdrav mu razum voditi."

Divne-li mi i prekrasne racionalističke teorije, koja u praksi završuje formalnim skepticizmom! Zašto pisac sakriva, što je naumio reći? Što se pretvara? To ti je čitatelju načelo svih dušmanah vjere Krstove, da u ljubkih i medenih riečih pružaju svietu ubitačan otrov. Nije-li u njegovoj teoriji ono isto, kano da je rekao: izvana priklopiti će se naši Emili ma kojemu vjeroizpoviedanju, ali u srcu prezirati će svako, zadovoljiti se naravskim, dà formalnim poganstvom, te prouzročiti svietu stostruke jade i nevolje. To su uvidjele bistre glave odmah, čim je djelo sviet ugledalo, dà — isti protivnici; pa zato se i osupnula svakolika Francezka. Opojena ovakovimi načeli stresla se, i nakon malo godinah maknula sa svojih stožerinah, te silnim praskom udarila na sva četiri svieta. Poklala vlastitu djecu, probila domaće medje, i zavojštila mačem, vatrom i gladom pol svieta, dok se snižena neosviesti i neuvidi, da staza posuta takovimi načeli, kojimi se lome religiozne i socijalne sveze, nemože domovine privesti k sreći i blagostanju, no čim prije u konačni razsap i propast.

Eto što neučini, kako se činilo, tupoglavo i kržljavo ono dječarče, koje su poturkavali od nemila do nedraga. Uzdrmalo ceo sviet, a trese slaba i lahkovierna srca još i dan danas.

To o djelih. A sad vratimo se u Montmorency pokraj l'Ermitage-a, gdje se Emil rodio, da čujemo, što je sa piscem, kako mu išlo, i kako je završio?

(Konac će sliediti.)

Papinska svjetovna vlast.

„Papi netreba svjetovne vlasti."

(Dalje.)

Nadalje od najveće je potrebe, da bude ciela crkva osvjedočena, da je sbilja onaj, koj njom vlada, njezin vrhovni pastir i otac: s toga valja po što po to zajamčiti njegov slobodan izbor. Ali ako bude koja vlast imala u svojih rukuh papinsko izborište, hoće-li se ona uzdržati, da nebude nimalo uplivala na izbor? A neće-li htjeti i ostale vlasti imati jednaki upliv? Dok se neoproste ljudi svih svojih strastih, nemože biti drugčije, i čini stranakah, koje su se jedno vrieme jagmile za izbor papah, i razkolničtva, štono su crkvu uslied toga trgala, i osnove, što jih u toj stvari bio osnovao Napoleon I., pokazuju očevidno, čega se valja bojati. Dosada sastojaše sveti sbor stožernikah većim dielom od Talijanah, i papa bijaše većinom Talijan, a to samo da nepobudjiva zavisti u nijedne vlade, nego usuprot moradè ju u svih ugušiti, jer niti mogaše on napadati čije zemlje, niti ga mogaše ikoja vlast upotriebiti kao sredstvo, nevelim za napadanje, nego niti za kakov upliv. Ali kad bi bila sva Italija u rukuh jednoga vladara ili sabora, nebi-li prouzročilo veliku zavist, što su stožernici jedne narodnosti na broju pretežniji, a nebi-li i do toga došlo, da bi svaka vlast htjela imati, da bude jedan izmedju njezinih izbran za papu? Trebat će dakle, da papa naimenuje stožernike, kako budu zahtievale i prepisivale razne vlasti, a to će tražiti i vladari druge vjere radi katolikah, što jih imaju u svojih državah, te će svaki put, kad bude trebalo papu izbirati, biti neizrečenih razprah, dok se izbere za cielu crkvu papa. A napokon, kada bude naimenovan, je-li će bar onda biti slobodan? Bude-li Talijan, pa se koj drugi narod posvadi s talijanskim vladarom, mogao bi takov narod izgubiti pouzdanje u njega; a bude-li inostranac, hoće-li mu vjerovati vlada, u čijoj je zemlji? Lahkoumnost ovoga vieka nepredvidja, koliki se slučaji ne samo mogu, već upravo moraju sbiti. Evo Božja providnost i vremena su divno izredala stvari; ali čim će se to nadomjestiti, ako tko sruši, što je providnost Božja sagradila? Napokon papa je upravo s toga miroljubiv vladar, jer je on otac svih pravovjernikah: ali nije nemoguće, da se ona vlada, kojoj bude on podložnik, zarati s drugom kojom vlasti, ili da bude morala stupiti s kojom vlasti u savez, da

drugu napadne, ili da se od nje brane, što će tada papa učiniti, da uzmogne ne samo slobodno nego i srdačno občiti s onimi vladari i narodi, kojim budu zatvorene luke i zabranjen pristup radi rata i neprijateljstva? Kolik bi to bio i kako nesnosan nered?

U ostalom stavimo, da su svi ovi slučaji nemogući, i da bi papa stekao podpunu slobodu kakovim čudom, što bi ga učinio prevrat, a je-li će to biti dovoljno rimskim papam? Neće, jer papi neprudi ništa, ako bude i sbilja neodvisan, a sloboda se nebude izvana vidjela. Dok bude pod tudjim gospodstvom, može uvjeravati koliko mu drago, da su zakoni, što jih je on proglasio, proiztekli iz njegove slobodne volje, ali neće mu vjerovati, komu je na korist, da se nepodvrgne, nego će držati, da ima tu upliva one oblasti, kojoj je papa podvržen. Što govorahu buntovnici god. 1849., kada je sv. otac u Gaeti bio? Akoprem se znalo, da je on svoj bio gospodar i podpuno slobodan, uzprkos odanosti i štovanju od strane onoga vladara, koj ga je k sebi na stan primio, vikahu ipak svi nevaljanci iz svega grla, da su sve odluke, što jih izdavaše, maslo napuljskoga kralja i njegove družine. Nismo-li i u naše doba čitali, kako je francezka vlada zamjerila papi, što joj se činjaše, da je vrhovni pastir odaniji Austriji, nego-li velikomu narodu? Pa ipak bijaše papa jošte slobodan, a ova odanost nebijaše ino, kako svi pametni znaju, nego gola utvora. Prosudite, što bi bilo, da je papa pravi podložnik kojega vladara i sbilja o njem ovisan. Tko bi svietu dokazao, da papa nezapovieda po tudjem naputku? Tko se nebi otimao njegovim zabranam, osobito kad bi bile težke? tko bi se podvrgao njegovim kaznam, makar bile duševne? Medju vladari najprije bi se probudila zavist, a pak bi jih sliedom sliedio, a pošto bi se tako ugled uzdrmao, nestalo bi pokornosti, te u pomanjkanju pokornosti, sva bi crkva došla u smetnju, te bi se razpala.

Ova stvar tako je jasna, da ju uvidjaju svi oni, koji o čovječanskih stvarih slušaju glas razuma, a ne strasti: a dobro je poznato, što je glede ove stvari rekao Napoleon I., pošto je došao opet k razboru, što ga bijaše u sreći izgubio. Bi-li papa tolik ugled imao, da živi u tudjoj zemlji pod okom koje oblasti? Papa nije u Parizu, i to je dobro. Mi štujemo njegov duhovni ugled upravo s toga, što nije u Beču niti Madridu: a u Beču i Madridu navadja se isti razlog. Dobro je po nas, što nestoluje niti kod nas niti kod naših takmacah, već u starodavnom Rimu, gdje ga nedosiže niti ruka njemačkih cesarah niti francezkih ni španjolskih kraljevah, već drži ravnovesje medju katoličkimi vladari, dočim se nagiblje malo k jačemu, a kad ovaj uzme tlačiti, baci se odmah na njega. Ovo je djelo tečajem vjekovah izvedeno, najmudrija i najkoristnija ustanova, što se pomisliti može kod duševne uprave.

Svi ovi razlozi, što su u staro doba valjani bili, stekli su u sadanje vrieme toliku važnost, da bi se papi moralo navlaš priestolje stvoriti, kad ga nebi imao. Izmedju mnogih razlogah, koji bi se za dokaz navesti mogli, navesti ću samo tri, ali najjasnija. Tkogod je iskren te znade barem nješto, što se na svietu dogadja, valja da znade, kako strastno dieli i ciepa nesloga različite narode europejske. Razlika u jezicih, u običajih, u plemenih, u ćudi, u vjerozakonu, i ako hoćete u narodnostih, štono se sada toli cieni, oddielila je tako jako narod od naroda, da se medjusobno napadaju, mrze, i da neće podnipošto jedan o drugom ovisiti, a kamo-li bit mu podvržen. S toga u koliko je veći nesklad, u toliko je veća potreba, da papa sjedi na priestolju, i da bude slobodniji, jeda može zakrivati jedne i u poslove drugih se miešati, a da nepobudi sumnje u onih, s kojimi mora postupati kao duševni otac. Jednom riečju mržnje, štono ciepaju Englezku i Francezku, Austriju i Prusku, Talijansku i Austriju, Rusku i Poljsku, Španjolsku i Portugalsku, Holandiju i Belgiju, jug i sjever amerikanskih sjedinjenih državah itd. zahtievaju papu, o kom se posumnjati neda, da je kojoj zemlji više prignut nego-li drugoj, ili kojemu narodu više sklon nego-li njegovu takmacu.

Drugi razlog jest narav izobraženosti i ustanovah, koje se hoće uvesti u države. U dokaznicah i javnih i svečanih i po činih svake vrsti izjavilo se, da se ustanove, što se hoće uživotvoriti, nemogu s crkvom podudarati. Francezka vlada okrivila je ne samo papu, već i zakone crkvene, što se nemogu izvesti uredbe, koje se zahtievaju. Bolonjsko povjerenstvo svečano izjavi, da su promjene, što jih narod zahtieva, takove, da jih papa nemože nikada uživotvoriti. Francezki dnevnici tvrde, da sadašnje uredbe nemogu obstojati, van ako se jako ograniči crkvena sloboda. Nebrojeni spisi, što su u najnovije vrieme svjetlo ugledali, pokazuju jasno, da se ono, što se hoće, protivi načelom vjere, ćudoredbi i crkvenoj stegi. Što više? Talijanski prvi popečitelj njekoliko danah prije, nego ga Bog pozva k sebi, da dade račun za one rieči, izpovjedio je, a sabornica pristala je uz njega, da papa nemože nikada na ono privoljeti, što se od njega zahtieva, a da se neiznevjeri svomu zvanju. Očito je dakle, da se duh obljubljenih ovih uredbah već po naravi svojoj s nauci crkvenimi složiti neda. Njekoji ljudi, zanešeni budućom srećom Italije i čudnovatim napredkom, što ga sviet čini, mogli bi takodjer sve to nevjerovati, ili o tom podvojiti; a nije ni čudo, jer spadaju medju one, koji uši imaju, a nečuju, oči imaju, a nevide. Nu tko nije sasvim sliep u pô dana, te drži sadašnje uprave za ono, što jesu, neće više o tom dvojiti moći: i tada uvidiet će takodjer skrajnu potrebu priestolja za papu, za da bude neodvisan. Jer što bi bez njega bilo? Vlada, koje podložnik je papa, proglasit će n. p. državnu ženidbu, a papa podložnik ove vlade morat će uz ovu odluku što ju ona daje, pribiti drugu, koja će izjaviti, da je to grehota. Vlada razpastit će koju crkvenu družbu, a papa morat će za jedan sat po savjesti pro-

svjedovati. Vlada potvrdit će koje protukršćansko načelo, a papa, njezin podložnik, morat će ga osuditi. Dozvoliti morate, da su ovi slučaji mogući, osim ako mislite, da nijedna vlada nemože pogriešiti, niti posrnuti. Nepreostaje vam ino van reći, da valja papi onda razborito raditi . . . nu znate-li, što će reći **razborito raditi**? to će reći mnogo više, nego što misle površni dusi. Reći će, neka Isus negovori više ljudem, jer je odlučio, da neće inače govoriti, nego po svom namjestniku; reći će, neka istina, a napose istina vjerozakonska i ćudoredna, o kojoj ovisi vječni spas čovječanskoga pokoljenja, robinjicom postane, i usta, koja ju proglašivahu, da su zaniemila; reći će, neka biskupi, koji su od Boga postavljeni, da crkvom upravljaju, neslušaju rieči onoga, komu je stroga dužnost u istini jih utvrdjivati; reći će, neka ostane dviesta milijunah pravovjernikah bez vodje, i osamdeset drugih milijunah bez luči, štono jih je jedina vrstna razsvietliti; reći će, neka se opet stegne po zemlji gusta tmina, koja njekoč pokrivaše sav poganski sviet. Eto, što je mudrost, koja se tu preporuča!

(Ostatak će sliediti.)

Dopisi.

B. B. **Iz gornjega Zagorja.** Veliki dar Božji jest zdravlje, a znak osobite milosti Božje starost; s toga i kod manje izobraženih narodah starost bila je vazda i biti će počitavana. Ali riedki su danas ljudi, koji se velike starosti dočekaju, kan' da bi morao čovjek pomisliti, da se izradja čovječanstvo. Neupuštam se u razglabanje uzrokah toga, premda bi jih više mogao navesti, no opetovano velim: da su dan danas vrlo riedki, koji se dočekaju velike starosti, i upravo zato, jerbo su riedki takovi, vriedno je, da jih tim većma štujemo, ako i ne svagda radi njih, ipak radi njihove starosti. Kada tko provali 70—80 godinah, pa stane razmišljati svoj život i prošlost, čudnovata-li čuvstva obuzimaju u takovom trenutku grudi njegove! Stavimo si za primjer svećenika 70—80 godinah stara, koj može kazati: prije 50—60 godinah postao sam svećenikom — čitao sam prvu svetu misu: ah, neopisivih tada čuvstvah u srcu takva starine! Odtuda i navada, slaviti tako sjajno i veselo zlatnu misu „secunditiae“ nazvanu, jer su stranom vrlo riedki, koji to dožive, a stranom jer mora svatko izvanrednu radost počutiti, videć svećenika od po vieka, a njeki put i više pred žrtvenikom Božjim staiati.

Ovakova riedka svečanost bijaše u Pregradi dne 2. o. m. Premda službom zaprječen nebijah tako srećan, da toj svečanosti prisutstvujem, znadem ipak iz sasvim pouzdana izvora, kako bje liepo obavljena. Očekivao sam, da će vještije pero kojega očevidca tu riedkost u Vašem cienjenom listu opisati, nu uvidiv, da tomu nije tako, latio sam se pera, da Vam ju ja u kratko opišem, premda nješto kasno.

Prije 50 godinah 2. Srpnja god. 1815. bijaše u liepoj pregradskoj crkvi mlada misa, koju je tadanji mladomisnik **Gjuro Križanić**, uz veliku svečanost Bogu prikazao; a dne 2. Srpnja god. 1865. bijaše opet u istoj od onó doba mnogo ljepšoj crkvi zlatna misa, koju Bogu uz sjajnu podvorbu prikaza njekadanji mladomisnik preč. gosp. Gjuro Križanić sada kanonik zagrebački i opat. Ovdje naime u Pregradi bijaše on kapelanom, župnikom i podjašprištom mnogo lietah; od ovuda posta on kanonikom zagrebačkim i opatom. Želio je tamo, gdje je njekad mlad i rumen mladu, sada starac sjedokosac i zlatu misu dobromu Bogu prikazati; na što prevrli župnik i podjašpršt pregradski g. Kirchlechner, sa svojega gostoljubja, dobrote i čestitosti daleko i široko poznat, radostno prista. Dne dakle 1. Srpnja u večer dodje u Pregradu preč. jubilar u družtvu preč. gg. kanonikah zagrebačkih Peroka, Magdalenića, Husara i još dvajuh gospode svećenikah. Uz gruvanje mužarah odsjedne vriedni starina u župnoj kući, gdje su se otmenija lica bila sakupila, da ga pozdrave, a i narod vrvljaše pred kućom, željno čekajući čas, da ugleda njekadanjega svoga dobroga kapelana i župnika. Drugi dan vidjela je Pregrada naroda na nogah do kakovih 6000; jer iz svih obližnjih župah i nepazeći na to, što baš onaj dan u jednoj obljižnjoj župi bijaše veliko proštenje, kamo se je navadno mnogo svieta sakupljalo, vrvljaše puk u Pregradu, pozivan gruvanjem mužarah od biele zore; i premda ta svečanost nigdje nebje puku obznanjena izim Pregrade, sakupi se zato ipak, kao što rekoh, sila božja svieta, a i svećenikah dodje preko 12. Broj taj bi se bio i podvostručio, kad nebi bila upravo nedjelja. — Od svjetovne gospode, medju njimi grofovah i barunah, sakupi se do 40, da svojom pribitnostju svečanost uzveličaju. U 10 satih u jutro krene starina jubilar iz župnoga stana u crkvu „in pontificalibus“ uz glas zvonovah i mužarah, praćen od preč. spomenute gg. kanonikah, ostaloga cieloga nazočnoga svećenstva u crkvenom odielu, nazočne sve gospode svjetovnjakah, školne mladeži i sile puka, gdje po navadi krepkim još glasom zapjeva „Veni Sancte“ i ostalu cielu sv. misu tako okretno obavi i odpjeva, da se je sve nazočno od srca veselilo njegovoj krepčini. Župnik i podjašpršt belečki, vel. g. Milković, bivši kod prečast. g. jubilara kao župnika puno godinah kapelan, reče slovo za takvu riedku svečanost priredjeno, te svojom poznatom vještinom govorničkom uzhiti srca svih nazočnih, a starinu jubilara i do suzah ganu. Po dovršenoj službi svetoj da Vam je bilo vidjeti starce i starice, koje su preč. jubilara još kao kapelana i župnika poznavali, kako su se do njega turali, da mu izljube ruke, bilo bi Vas do suzah ganulo! A i mnoge sirote utekoše se k njemu milostinju moleći, koje on sve obilno nadari i povrh toga još uruči domaćemu župniku 50 for. a. v., da jih medju uboge žu ljane svoje porazdieli. Kod ručka sje-

dilo je preko 50 gostovah, koje domaćina po svojoj staroj navadi najprijaznije i najgostoljubivije podvori. Gostove duboko ganu umiljatost i poniznost jubilarova, jer na napitoj mu zdravici ustade sa svoga sjedala i od prvoga do zadnjega gosta redom svakomu se na poseb stojeći zahvali, a poslie ručka posjeti njeke odličnije svoje njekadanje stare župljane, znance i prijatelje. Buduć je umah 4. i. m. bio imendan domaćine, preč. jubilar i većina gostovah osta kod njega do istoga dana, da tako zasvjedoče štovanje i ljubav domaćini, koj se tolika štovanja, odanosti i ljubavi toli od strane župljanah koli od strane susjedah duhovnih i svjetskih uživa, koliko malo koj župnik. 5. ode vriedni starina uz gruvanje mužarah praćen od njekih gostovah i od domaćine ća do Zagreba, ostaviv kod dobrih i pobožnih Zagoracah sladku uspomenu i goruću želju: da ga dobri Bog još na mnogo i mnogo lietah poživi!

U Rimu, 3. Srpnja. Prvih svibanjskih danah pisah Vam iz „čarobna“ Napulja *), ter opisah, kako sam odista blažen, što mi dopala liepa sreća, da sam liepo i bistro dvaput ugledao, pače točno, i da nije moći bolje, razgledao tomu velikanu gradu živoga svetca zaštitnika. Nacrtah Vam, kako se svakoga godišta u prvu subotu Marijina mjeseca krv sv. Januarija (san Gennaro) — biskupa napuljskoga i mučenika za okrutnika Dioklecijana — sačuvana u debeloj staklenici što sjajnije sprovadja iz velike stolne crkve u prekrasnu sv. Klare; kako se tuj za očitanimi molitvami sveta krv svu godinu stinuta i tvrda raztali i uzkipi; kako se to sbilo pred tisućama s veće pole prȁvima i nepristranima očima; kako o tom očitom čudu sudiše njekoć, a i danas još sude nadrimudraci. itd. Ovom viešću začinio sam na malo ugodniju list pun tužnih dokazah o jadnom stanju sv. crkve i svega, što je njeno u onoj česti nove i tobože slobodne Italije. Veselim se, ako sam tim srcu Vašemu, ljubećemu istinu nada sve dopomogao.

Znate, da se u Rimu za minula tri mjeseca razpravljalo, na koju bi se zlu i patnji, s koje vjera kat. u svoj malo ne Italiji jur od njekoliko godinah stradava, doskočilo. Poskrbi se za to brižljivo srce prvostolnika rimskoga, čigovoj mudrosti povjeri Spasitelj svu crkvu, skupu stečevinu svoju. Papa zametnuv u tom poslu svako političko pitanje, ter jedino za nagonom srca svoga zaputi se pismeno k novomu talijanskomu kralju, pitajuć odanj, da pošlje u sv. grad koga pouzdanika svoga, s kojim da sv. stolica vieća, kako bi se na najprikladniju silnoj zakonskoj nuždi pripomoglo. Kralj se odazva ovomu papinomu velikodušju, ter odpravi s naputci u vatikanske dvore viteza Severina Vegezzia, „muža poštovana, vriedna i svakomu cienjena,“ kako to reče javno u saborničkoj kući glasoviti Vacca. — Taj vriedni odvjetnik zače sa stožernikom Antonelliom tu nagodbu. Svi pošteni katolici u Italiji i dalje nje pokloniše se do zemlje toj gorljivosti Pia IX., a pošastna četa kaprerskoga šepavca junaka i njegovih ortakah obuče se u crnu svitu, ter u svojih gnjusnih bezbrojnih meetingih žigosaše novicu vladu kako izdajicu slobode i jedinstva talijanskoga, a vječnomu Rimu iz svega grla smrt naricavaše. Tu nagodbu i sam Vacca — koga bi danas talijansko svećenstvo odista pravo okrstilo: „malleus monachorum,“ ili prema njegovomu izrednomu pridjevku: „vacca exacuens cornua in monachos“ — u danas obustavljenom vieću, prvo dva mjeseca priznade, „kakono i veći dio katoličanstva za nuždu puno prešnu, za posao čisto i strogo duhovni.“

Vegezzi u svakom sastanku priznade predloge sv. stolice toj duhovnoj svrsi namienjene za pravedne i razborne; i na takvu u ranjenom papinom srcu pojavi se nada, da će se napokon ipak razmetnuti stroj crkve katol. u Italiji ponačiniti, te vjernikom željni duhovni provodje opredieliti moći. Za toga povjerenika u Rimu, u vieću državnom i po uredih javnih kovalo se je na staru i navadnu proti crkvi i njenom blagu. Tako vlada prečini se u čovjeka jednom milujuća, a drugom pljuskajuća. Himbenost ta znatno ozledila bijaše ufanje u dobru volju samosežive vlade. Pouzdanik, pun počitanja prema sv. otcu i njegovoj blagosti, povrnu se s početka mjeseca Svibnja s pomirljivim nacrtom odobrenim s oboje strane u Turin, onda još grad priestolnik, da ob svem izviesti vladu, i konačne odluke primi. Poslie mjesec danah poštovani odvjetnik krene i po drugi put u Rim s punim tobolcem zahtjevah i predlogah novih, po dobroga prvostolnika puno uvredljivih i tako nečastivih, da jim se uprav nijedan poštenjak priklonit nemogaše. Natezala se nit veselo zapredena na svaku moguću, dok se napokon na 17. Lipnja na žalost sv. otcu i tugu vjernikom katoličkim pretrgla nije. — Doglavnici florentinski, kako navadno, tako i u ovoj najnovljoj stvari, zaboraviv se svetčane tvrdnje svoje, da je nagodbi ovoj „biti i ostati struke čisto duhovne,“ izvratiše ju na „čisto i strogo političku.“ Pitati od biskupah, da se prvo, nego zasjednu stolac, prisegnu Viktoru Emanuelu II. kako kralju talijanskomu, dakle na samoseg; izbor papin priznavati za valjan stoprv nakon nesretnoga Exequatura, ili što je malo na isto placeta; zahtievati, da papa stegne i dokine mnoge biskupije, da blago crkveno slobodno padne u vladine ruke razsipnice itd. što je to, ako ne goli plod bučnih i užasnih političkih načelah mimošastoga vieka? Na takvu zar bijaše već moguće svetoj stolici nastaviti dogovaranje? Pošteni Severin ode njeki dan iz Rima neopraviv uprav ničesa.

Žalostnû s te nevjere sv. otcu preosta bar blaga utjeha, da je pokušav svaku mu u sadanjih okolnostih moguću, udovoljio Bogu, sviesti i dužnosti svojoj, ter da je tim prav prȁvcat pred svakim poštenim čovje-

*) Taj Vaš dopis nije nam stigao u ruke. Ured.

kom. Ove je o toj nagodbi sve doslovice istina, tomu Vam jamčilo moje poštenje; a tim se jamačno uvjerite, da mnoge novine slamu mlate, kad razvrgnutomu dogovoru kako uzrok podmeću kojekakve spletke, prietnje i zazore političke: jedne Austriju, druge tužnoga izagnanika napuljskoga Franju II., a treće tvrdu volju i nepopustljivost sv. otca.

Da će ta buntovnička pobjeda pri izboru novih odabranikah za budući talijanski državni sabor vladi puno neprilike zadati, o tom nitko nedvoji, koj razdvojene i raztrojene stranke u Italiji pozna. Katolici uzdaju se u Boga, budući u duši obsvjedočeni, da je prelahko Bogu, čega ljudi nikako nemogu. Pogovara se, da će sv. otac u skorom svetčanom sastanku — konsistoriju — očito i javno — kako je vikao, golotinju nove himbenice vlade svietu na vidjelo iznieti. Bude-li tomu tako, to ću Vas izviestiti. —

Znate, da se Petrovo u Rimu slavi na najveličanstveniju. Sv. Petar jest glavni zaštitnik naše sv. crkve, a poosob ovoga vječnoga grada, gdje je biskupovao, prvostolnički stolac zastavio, kako mučenik umro i pokopan. Devet danah u oči tomu svetcu u svih se rimskih crkvah predslavlje služilo. U predvečerje uljezao je na liepih nosilih kroz srednja vela vrata u baziliku vatikansku sv. otac i š njim sjajna pratnja, ter je pred žrtvenikom papinskim služio večernicu. Za toga bijahu otvorena (mužkarcem samo) oboja vrata stare, danas podzemne bazilike, gdje je grob i veća čest ostanakah sv. Petra (glava mu je, kako i Pavlova u Lateranu, materi svim crkvam po svietu). Ob večer, uru za zdravom Marijom, bijaše izvana razsvietljen vas hram s pročeljem, stubištem i gorostasnom završnjicom — kupulom —, prizor je to po sudu samih protestantah dostojan, da bez svaka druga interesa u Rim se zaputiš. Sutradan crkvi vrhovnik na istu — nu sad pod trokrunom — donešen pred svoj žrtvenik odpjeva svetčanu službu. Prisluži kako obrednik biskup stožernik Mattei, kako djakon stožernik Pentini, a kako poddjakon msgr. Nardi, pristav pri sudištu Roti, komu njeke častne novine nedavno nadješe liepo ime apolegete rimskoga. Po sv. službi sv. otac izreče, kô što i dojako, svetčani prosvjed to od strane svoje, to u ime svih katol. biskupah „proti nepravici i samosegu, kojim su povriedjena prava sv. stolice glede stečevine sv. Petra,“ ter završi taj govor ovako: „Ufamo se, da će milostivi Bog gospodar vrhu svih mogućnikah, bolje i sretnije doba pokloniti crkvi svojoj, zabluditelje privesti na spasovni put, ter sve na pravoj i svjetloj stazi istine božanstvene sprovadjati, na takvu da će skončati žalostne pobune i komešanje, s česa pravica i crkvena sreća toliko pati. To ga ponizno prosimo mi, i svim Isusovim vjernikom to isto nalažemo.“ — Na večer na Pinčiu girandola.

Na 21. Lipnja g. 1846. krunisan je na stolcu Petrovom Pio IX. Po staroj navadi čestitahu mu i ovoga ljeta svi javni službenici. Stožernike i ostale vele dostojanstvenike crkovne predvodio je sbora stožerničkoga najstariji. Puno je znatan papin odgovor na pozdrav izušćen uzor. g. Matteiom. Evo Vam ga, kakova ga primih u vatikanu. Reče papa: „Ovako Vas okolo mene vidim eto danas jurve devetnaesti put, a jedva kad u okolnostih veselijih od današnjih. Staza papinstvu dosudjena jest odista strma, ter mučno je sveudiljnjoj pogibelji i trncem po njoj posadjenim ukloniti se. Naslonjenu meni na sv. sbor stožernikah i na ostale crkovne častnike i na sve dobre katolike lakše mi je po njoj napred. Ima dakako slabišah i plašljivicah, kako to Isus svojim učenikom opisa u prispodobi o evangjeoskih težacih, u ime rada pogodjenih; njih pako njeki odbi posao, drugi obreče al nedodje. Ajme! žalostno al i jamačno jest, da ima takovih nestalnikah, da ima ljudih, koji su srcem i voljom svojom negdje drugdje priputani. Ti, zavedeni njekom varljivom slikom, kažućom tobože jedinstvo i slavu, zavrgnuše i odsudiše veloga svećenika Samuila kralju Šaulu za ljubav.“ (Lahko Vam se domisliti, na koje je naš veli svećenik toli žalostno, al ozbiljno nišanio; rekao bim, da je u taj čas mislio na jug blizu Rima, i na zapad malo mu dalji, i na njeke visoke misnike i na koju možda okrunjenu glavu.) „Vi pak braćo moja uhvatite se u svetu slogu, ter pod tim štitom branite sveta prava ove apoštolske stolice i slovom i tvorom; pa ako Vam već nije moguće na drugu, a ono uviek molitvom, dobrim primjerom i kršćanskimi kriepostmi. Izpit, velim Vam, jest težak, al uz pomoć blagoga Boga snosljiv je slugam njegovim, koje će za kratkim življenjem ovim pravom i neumrlom slavom okruniti.“ — Sv. otac polazi koj dan u svoj ljetovnik Castel Gandolfo, gdje će i službene poslove obavljati. —

Blago si ga Vam, Vi ćete motriti, kako će birani poslanici u našem saboru krojiti bolju i trajniju sreću narodu hrvatskomu. I ovaj narodni kapitul nada se dobroj preporuci od saborašah, njegovih prijateljah. — Kad u daleku Rimu danas sve slovi ob onih tamo doglavničkih prevratih, što će bit u vas puno bližjih: ele je živa istina, da je sreća ma kad nevjera i s veće česti nestalna, pa se svedj bolje uvjeravamo o pjesnikovu: tko bi gori, eto j' doli. —

Poznata Vam je okružnica, kojom se sbor sv. Jere u Rimu po biskupijah trojedne kraljevine prošloga ljeta razpisao kolegij, o kom se puno govorilo i dosta pisalo. Lane onako, a sad onomu posve opriečno i svakako. Prvo mjesec danah prispješe dva Hrvatića Križevčanina, dovršivša stoprv četvrti pučki razred, u taj čuveni zavod, da u Rimu začmu i nastave gimnazialne nauke. Tko zna, da je u Rimu čisto sve talijanski, pa kakva svrha dosudjena bijaše jurve minuloga vieka tomu zavodu, taj će žaliti djecu punu nade, da neostaše, gdje bijahu; žaliti će i ovaj narodni zavod, gdje se podobne samovolje sbivaju. Znati Vam je, da je to

maslo samo jednoga sbornoga brata, ostala braća doznaše za tu djecu stoprv, kad su ju ovdje ugledala. Kako svagdje, tako i u Rimu ima ljudih, koji odlučuju i rade i nemisleć radu i odluci svojoj na posljedice, pi jao si ga onim, o kojih posluju i odlučuju, jer jim se sbude svakojako. Još bi mi bilo puno o tom pisat, al bh se razjadio, a jadu se uklanjam; dometnut mi je samo još jednu: čudim se najme, da dječji stariji neopitaše se, u koga je trebalo, kamo djecu svoju odpravljaju itd. Najbrže da će biti sgode kasnije koju o tom izustiti. — Uboga djeca!

Toliko Vam za sada na brzu ruku. Čim dovršim, što mi je od davna pod perom, poiskat ću Vas češće. S Bogom. Vaš p. k. N.

Viestnik.

Iz Zagreba. Ovih danah razobćile su novine glas, da su se visokočastni hrvatsko-slavonski biskupi, na čelu jim uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački, zajedničkom notom obratili na hrvatsko-slav. zemaljsko vojničko zapovjedničtvo, kojom nastoje izhoditi, da se god. 1855. utanačeni konkordat, proglašen kao državni zakon za svu carevinu, uvede i u vojničku krajinu. Reći je i nam svojim čitateljem, što je u toj stvari.

Povodom njeke njemačkim jezikom sastavljene, te u istom jeziku bez pitanja i znanja dotičnih crkovnih vlastih u krajišničke učione uvedene molitve upravio je hrvatsko-slavonski episkopat na ovdašnje zemaljsko vojničko zapovjedničtvo skupnu notu, pitajući, kako stoji s uvedenjem čl. VIII. (o nadziranju pučkih učionah) i XXX. (o upravi crkvene imovine) konkordata, o kojih si je nj. veličanstvo u svoje doba pridržalo shodna odrediti. Zemaljsko vojničko zapovjedničtvo odgovori, da samo nije vlastno išta mienjati u propisanih za vojničku krajinu naredbah, al da katoličko duhovničtvo ima u krajini upliv i u pučke učione i u upravu crkvene imovine. Izjava ova vojničkoga zapovjedničtva saobćit će se svim visokočastnim biskupom, te će se oni sporazumjeti o koracih, što će ih valjat u tom poslu dalje učiniti.

Iz Trsta. Ovdje će se na skoro dogotoviti novi kapucinski samostan s crkvom. Dočim drugdje već obstojeće samostane ukidaju, a otimlju jim imovinu, grade Tršćani velikim troškom a dobrovoljnimi prinesci samostan i crkvu Kapucinom.

Iz Česke. Blagdan sv. Cirila i Metoda ljetos su prvi put svetkovali u Českoj dne 5. Srpnja, a ne, kako prije, na 9. Ožujka.

— Nad grobom prošle godine preminuloga bogoslovnoga profesora pražkoga sveučilišta dra. Iv. N. Ehrlicha diže se od njekoliko danah na višegradskom groblju nastojanjem njegovih prijateljah nabavljeni prost ali liep kameniti križ s ovim pokojniku sasvim dolikujućim napisom: „Relictis fidei scientiae documentis defunctus adhuc loquitur."

Iz Bavarske. Sbog poznatoga sukoba s vladom obratiše se svi biskupi bavarski na sv. stolicu. Papa odgovori pismom od 30. Ožujka, te obznanjuje biskupom, da se je kod bavarske vlade zauzeo za to, neka se crkvi i biskupom ostavi podpuno pravo, a dokine se samovoljno razlaganje čl. V. u bavarskom konkordatu, na koj se opoziva špirski biskup, te uslied kojega razlaganja imao bi se isti članak protezati jedino na svećenička sjemeništa, gdje se izučeni bogoslovi imadu jednu godinu pripravljati za svećenički stalež. Crkva ima nedvojbeno pravo odgojavati po crkvenom zakonu svećenstvo. Ovo naravno pravo priznano je njoj i u sklapanju konkordata s kraljem bavarskim. Tom prigodom izjavi se apoštolska stolica, da se svećenička sjemeništa imadu urediti polag propisa sabora tridentinskoga i u Bavarskoj, s toga ista stolica nemože dopustiti, da se onako tumači čl. V. konkordata, te se biskupom uzme pravo držati u sjemeništu bogoslovne učione. Zato je špirski biskup imao podpuno, na konkordatu osnovano pravo, da uvede u svojem sjemeništu bogoslovno učilište, te nije niti mogao niti smio biti zadovoljan s onakvim, kakovo btjede uvesti u špirsko sjemenište vlada. Vladom upravljano i od nje zavisno učilište bogoslovno nemože naknaditi bogoslovno učilište, koje je ustrojeno po crkvenom propisu, te stoji pod biskupskom upravom. A tako nije mogao ni smio dopustiti ni Pio VII., pod kojim je sklopljen konkordat s Bavarskom, da u Njemačkoj obstojeća svećenička sjemeništa budu preustrojena proti ustanovam sabora tridentinskoga. Papinska stolica dakle pozivlje vladu bavarsku, da dogovorom uredi tu stvar mirnim putem.

Iz Francezke. Dne 10. Lipnja redio je kardinal nadbiskup Bonald u Lionu 53 misnika, 36 djakonah i 40 poddjakonah. Tom prilikom služio je stožernik sv. misu po starom lionskom obredu, kako ga je nedavna sv. stolica u svoju prvobitnu čistoću uzpostavila.

Iz Londona. Prva pastirska poslanica novoga nadbiskupa vestminsterskoga Dra. Manninga odlikuje se tako uzvišenostju mislih kako i umjerenostju. Četiri ponajglavnija londonska dnevnika pretiskala su diljem ovu poslanicu, a i komentari njeni u drugih listovih govore s počitanjem.

Današnjemu listu dodan je oglas nakladninah tiskarne Antuna Jakića.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 30. U ČETVRTAK 27. SRPNJA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Jean Jacques Rousseau,

kako je živio, i što je pisao.

Od *Iv. Krst. K.*

(Konac.)

III.

Dalnji život.

Čim je knjiga „Emil ou de l' éducation“ ugledala bieli sviet, napisao je nadbiskup parižki odmah pastirski list na svoje pravovierne, i u njem Emila osudio. To isto uradili su i ostali biskupi; slavna pako svemu svietu sa svoje učenosti znana Sorbonna censurirala je ceo niz krivih propozicijah; a parlamenat zapovjedio, da se imade ujedno sa Contrat social-om javno po krvniku spaliti, i pisac utamničiti.

Na 11. Lipnja 1762. bude osuda u Parizu ovršena, oba spisa javno na trgu spaljena. Tom sgodom reče Voltaire: „Eno na istoj lomači spaljen je bljutavi Emil i Contrat social, odlikujući se neotesanošću, kojom gradjanin trgovišta genevskoga govori proti kraljem, i kroz četiri strane huli vjeru. Ta niti u Bernu nenadje pristaništa jadni taj Diogenov pas.“

Na svoju sreću doznao je Rousseau za vremena, što je parlamenat zapovjedio, spremio se otajno na put, odišao u Švajcarsku, i tako biegom izmaknuo tamnici. Stupiv na zemljište republike bernske obustavi kola, sidje dole, pade na zemlju, i poljubi ju zavapiv: „Slava i hvala ti o nebo! zaštitniče krieposti, jer sam zakoračio na zemlju slobode.“ Ali se ljuto prevario. Vlada mu nije dala utočišta, nego ga do mala odpremila dalje. Dapače niti u svoje rodno mjesto nije smio; jer je i tamošnja vlada na 18. Lipnja i. g. dala spaliti Emila i Contrat social, kao: „deux ouvrages, téméraires, scandaleux, impies, tendans à déstruire la réligion chrétienne et tous les gouvernemens“ (dva djela bezsramna, sablaznjiva i bezbožna, smjerajuća da unište kršćansku vjeru i svekolike vlasti). Tako je glasila osuda.

Nije bila druga, nego zaputiti se kano bjegunac u Motiers, ležeći u okružju neufchatelskom, i u kralja pruskoga zaiskati zaštitu. Tu je u miru proživio više vremena, išao sa tamošnjimi kalvini i na pričest, dok nisu na jednoč doznali, da je pristaš i branitelj raznih bludnjah, te ga od sebe odpravili. Sad je pobjegao na Petrov otok u bilerskom jezeru, gdje se latio biljarstva, i napisao svoj „Botaniste sans mâitre.“

Premda ga je bieda sa svih stranah tištila, još si nije dao mira, nego sastavio dva lista; jedan „J. J. Rousseau citoyen de Genève á Christophe du Beaumont, Archevêque de Paris,“ kao odgovor na encykliku nadbiskupa parižkoga; — a drugi „Lettres de la Montagne“ na Genevljane, dokazujuć im, kako su ljuto svojim postupanjem sagriešili proti njemu, gdje zajedno obširno brani načela izrečena u Emilu. Oba pisma spaljena su javno u Parizu g. 1766.

Vlada bernska odpravila ga na to iz Petrova ostrva, te da nebude glasovitoga englezkoga povjestnika Davida Hume-a, odišao bi bio jamačno k Fridriku II. pruskomu; ali ovako odputovà u Englezku. Kako svagdje, tako i tudier zavadio se nakon malo mjesecih sa svojim dobročiniteljem, ostavio Englezku, i prebacio u Francezku. Putujuć duže vremena po južnoj Francezkoj odvažio se na nješto, čemu se čitatelju niti iz daleka nadao nisi: pod krivim imenom Renou vjenčao se sa Terezom Le Vasseur, da ju — kako sam reče — pod stare dane nagradi, i ono malo, što je imao, nakon smrti joj osjegura.

Prošlo osam godinah, odkako je iz Pariza pobjegao, i evo ga 1770. opet natrag. Njegovo dosadanje oholo ponašanje prema svietu vrglo se u

misanthropiju. Prekinuo savez s prijatelji, zabacio podporu svih svojih zaštitnikah, pače istoga kralja Jurja III., te se jedino od onoga hranio i uzdržavao, što bi mu doniela njegova djela, i što bi si prepisivanjem notah zaslužio. U svojoj nadutosti upilio si u glavu misao, da se tobože sav sviet proti njemu sročio.

Poražen i bolestan na duši i na tielu zavukao se na 20. Svibnja 1778. u Ermenonville, imanje svojega prijatelja markeza Girardina. Tu ga u najvećoj zabiti odaljena i odtudjena od svega svieta na 3. Lipnja iste godine 1778. iznenadila smrt.

Da-li se je taj na umnom obzorju izvanredni pojav, kojemu se nemožemo dosta načuditi, kad ga sravnimo kao muža i mladića, ko što su mnogi tvrdili, sbilja sam otrovao, ili kako opet rekoše njegovi štovatelji, naravskom smrtju umro, nezna se za izvjestno.

Prijatelj mu markez Girardin, kod kojega je preminuo, pokopao ga na otočiću u Ermenonvillu, i podignuo mu spomenik. Ali revolucija izkopala je kosti svojega začetnika i meštra, doniela jih u Pariz, i u Pantheon smjestila. *)

* * *

To je život muža, koj se rodio i umro osamnaestoga vieka. Da je svjetlo dana ugledao u zgodniji čas, kamo sreće i po njega i po čovječji rod, jer ako i nebi bio počinio toliko dobra, a to jamačno nebi bio prouzročio toliko zla. I sám o tom jadikuje pišuć predgovor k novoj Heloisi, gdje kaže: „Veliki gradovi trebaju igrokazah, a skvareni narodi romanah. Vidio sam ćudorednost dobe svoje, pa sam te listove izdao. O! ta zašto nisam živio u takvo vrieme, gdje bi jih bio morao u oganj baciti?" —

Osamnaesti viek, u kojem je Rousseau živio, i proživio punih 66 godinah, mogli bismo pravom okrstiti umnim; jer se upravo u to doba začeo na duševnom polju širiti i gospodavati um. Božanska ova iskrica, koju nam je ulijala mudrost sveviśnja, udarila je iz početka liepim smjerom, te se bilo od nje jedino koristi i dobru nadati. Pa tko bi bio nakan osamnaesti viek suditi po prvotnom spoljašnjem kroju, što mu ga je dao um, morao bi ga izmedju svih vjekovah nazvati prvim. „Dà — veli slavni Guizot — takovim bi ga nazvao, koj je najviše koristio čovječanstvu, koj je najviše pospješio sveobću obraženost. Ali do mala zalutao je um, i u samosilje se vrgao, prisvojio si neograničenu vlast, i prekoračio od Boga si prepisane granice. Pouzdao se sam u sebe, i u svojoj nadutosti vinuo nebu pod oblake. Snizio stara djela, a tamom ovio stare čine. Prezreo i pogazio svako ino mnenje, koje se nije slagalo sa tada vladajućimi misli. Riečju: zalio je otrovom koreniku osamnaestoga vieka, kojega trulež još i dan danas više manje po svih krugovih zaudara." *)

To je značajka osamnaestoga vieka, ali i svih tada živućih kolovodjah.

Namjera i svrha jim bila pomutiti i pomrsiti sve pojmove, pa kad uzavre po svih kruzih, zavojštiti vojnu sliepo i bezobzirce proti svakoj historičkoj tradiciji; pouzdati se jedino u svoj nepogrešiv um, i uništiti najsvetiju baštinu narodah, t. j. dična i mučna djela mnogih stoljećah. To su sbilja i uradili; ali „u svojoj nadutosti i napršenosti nisu znali te svetinje niti ocieniti, a kamo-li na njezino mjesto štogod boljega postaviti," veli jim Kober u svojem članku Rousseau, (Wetzer-Welteove Encyklopaedie sr. IX. str. 427.)

Medju timi dusi prvo mjesto ide bez dvojbe Jean Jacques Rousseau-a.

Bijaše on pisac u svoje doba najdarovitiji i najvećega upliva; jer nije bilo znanja čovječjega, u kojem si nebi njegov veliki duh i um prokrčio bio stazu, i na njoj svim svojim suvremenikom kao vodja prednjačio, samo kad se ga prihvatio. To svjedoče i suvremenici.

Sveobća skvarenost, koja je za onda svietom vladala, nije doduše niti njega mimoišla, nego ga još k tomu i ter kako okužila. Pored svega toga, što ga ide, to mu se dati mora. U njega vidimo, da je barem težio za „slobodom, ćudorednošću i vjerom;" dočim u drugih ni toga neima, jerbo preziruć sve, štogod je sveto i pravedno, išli su jedino i izravno na to, da čovjeka liše svake vjere, da mu podruju ćudorednost, i stvore ga robom strastih njegovih i opakih ljudih. Medjutim akoprem „sloboda, ćudorednost i vjera," kakovom si ju Rousseau stvarao, i za što ju je držao, nije bila ino van nagrda i karikatura prave slobode, prave ćudorednosti i prave vjere, to se on ipak prema svojemu skvarenomu i izopačenomu vieku može još uviek ozvati mudracem. Dokaz tomu su najbolji njegova djela, koja je svojom idejom „slobode, ćudorednosti i vjere" tako majstorski i oštroumno začinio, da se čovjeku čitajuć ga u prvi mah sbilja čini, kano da dušom i tielom za stvar najsvetiju i najpravedniju vojuje. — Ali kad jim

*) O životu Rousseau-ovu sravni: njegove Confessions; Feller Biographie universelle, T. III.; Biographie universelle, s. r. Rousseau; Girtanner, Göttinger Magazin der Wissenschaften und Litteratur 1781; C. v. Raumer Geschichte der Paedagogik II str. 170. sl.

Glede načelah a) političkih spomenusmo gore; b) za vjerozakonska gledaj censuru bogoslovnoga sbora u Parizu kod Migne-a Theol. curs. complet. T. II p. 1111. sqq; C. v. Raumer ibid.; c) za paedagogička: Mast, tübing. theolog. Quartalschrift 1847. na str. 414. sl., a od g. 1848. na str. 405. sl.; C. v. Raumer. Paedag.

*) Histoire générale de la civilisation en Europe.

se krinka skine — mislim tu nazovi-težnju za „slobodom, ćudorednošću i vjerom," — tada se vidi, da mu je željom, koja je inače sama u sebi liepa i plemenita, vladala i zapoviedala gadna i opaka volja, koja se opet nehtjede nikomu pokoriti, nehtjede ničiji glas i savjet saslušati, već ode krivim smjerom, kojim je jednoč udarila i zabrazdila, te tako došla na načela, kakovim se sviet niti nadao nije. Pa s toga upravo gledišta pogibeljniji je pojav Rousseau, nego-li njegovi drugovi, koji na sva usta viču proti svemu, što je sveto i pravedno. —

Uzrok, zašto je Rousseau na tako pogubna načela došao, nalaze razboriti sudci ponajviše u vječnoj borbi i sveudiljnom neskladu, u kojem je on toli glede sebe, koli i ostaloga svieta burno svoje življenje proživio. Što se tiče njega, na sebi nije vidio manah, već je dosjetljivo izpričao i zaličio svaki svoj čin, pa ma i najgorji bio. Što se tiče drugih, tu je od prevelike pretjerane revnosti, kud god bi zavidnim svojim okom svrnuo, posvud samo vidio zlo i ništa dobra. U toj pretjeranoj nadutoj misli došao je na načela, koja, ako se dosljedno izvedu, neće nikada, što je on namjeravao, pogrešakah izpraviti, niti narodah usrećiti, nego razrovati i skršiti sve družtvene sveze. —

I tim mili čitatelju završujem životopis muža, kojega valja bježati i odbijati, jer mu djela i načela crkva, učiteljica istine i pravice, osudila i zabacila u index. Šaljuć u sviet ovo njekoliko riečih glavna i jedina mi bila, koju već i na početku izrazih, da upoznamo smjer njegov i svih svjetloboracah njegove škole. A to s toga, jer su jih sve zemlje pune, hoćeš na političkom, hoćeš na vjerozakonskom, hoćeš na paedagogičkom polju. Pa ako se pozorno obazreš, imaš ih dovoljan broj i izmedju domaćih ogradah. No da budeš takodjer znao, koji su to, a ti se drži mjerila, što nam ga dao Spasitelj, rekav: „Poznat ćete jih po plodovih njihovih," pa si pogodio.

Papinska svjetovna vlast.

„Papi netreba svjetovne vlasti."

(Konac.)

Napokon nije moći inače učiniti, da papa u naše doba nebude kralj, van ako se na siloviti način sbaci s priestolja. Znate-li, što bi se tada u svietu dogodilo? Da on padne, propalo bi takodjer svako pravo, ugled, pravica, načelo vjerozakonsko i družtveno. A ipak, u koliko je od potrebe, da za razliku od životinjah čovječanskomu družtvu bude temelj red i pravica, toliko je od potrebe, da se u njem štuje poglavarstvo. Čudnovata stvár, ali ipak istinita! Za učvršćenje papinskoga priestolja htjede Bog, da se steku sva prava, koja mogu u dio pasti vladaru, svi naslovi, kojimi je posjed osjeguran, jeda se nebude moglo u papinsko priestolje dirnuti, a da se neporuši takodjer i svaka vlast i svaki posjed, štono služe za čvrst temelj osobnomu i javnomu životu, gradjanskomu i vjerozakonskomu družtvu.

Doista koj papa pomisli prvi, da zasjedne na priestolje? Tko mu do njega put prokrči? — Jedva što ga priznadoše za namjestnika Isusa Krsta i za državnika njegova na zemlji, za pastira svegakolikoga stada, za čuvara ključah kraljestva nebeskoga, za vidljiva posrednika nevidljivoga božanstva, i već izčeznuše pred njim ne samo manje časti, već i veličanstvo carevah, te ovi misleć, da ondje, gdje je Bog posadio svoga namjestnika, nemože više vladati koj drugi vladar, ostave mu Rim. Ali možda su tada pape željno prihvatili žezlo, što jim se davaše? Svi koje mu drago vrsti povjestnici svjedoče nam, da su pape nastojali tečajem svih vjekovah uzdržati u životu ugled carevah, akoprem u zalud i otresali se, u koliko jim moguće bijaše, kraljevskomu priestolju. Kako su ipak nanj privoljeli? Nemogahu se protiviti Bogu, koj jim ga je sám davao. Pošto su uzmakli vladari i ostavili Rim, da ga barbari po svojoj volji opliene, obrate se Rimljani na najveću uglednu osobu, na papu, jeda se oslobode bezvladja i barbarstva. Isti naravni zakon, koj odredjuje družtvu za poglavara onoga, koj ga je jedini podoban spasiti, posadi na priestolje Lave, Grgure, Ivane, Zakarije, koji se jedini mogahu oprieti Atilam, Genzerikom, Gisolfom, Luitprandom, Agilulfom. Prava ljubav, koja nepazi samo na duševno i vječno dobro, već i na vremenito, zapovjedi jim to. Glas narodah, na koj nevalja se opozivati u državah već učvršćenih i uredjenih, i gdje su prava stečena, ali koj je pravedan i valjan u družtvu, štono se radja, ili štono propada u bezvladje, prisili jih na to proti njihovoj volji, i napokon njeka potreba, kojoj nemogahu izbjeći, a da neuvriede Boga i bližnjega, potvrdi ovu novu oblast, koja se učvršćivaše. Nije-li to pravo uzvišeno nada sva ina prava?

Ovo je pravo takovo, da je vrstno za uviek sámo po sebi srušiti sve mudrolije, koje se izmisliti mogu proti njemu: a i dobro je, čitatelju, da ovdje mimogred to opazimo s jednim velikim publicistom. Govoraše Napoleon I., da on kao nasljednik Karla Velikoga može natrag uzeti ono, što je darovao njegov predšastnik; ali bjelodano je, da je Karlo Veliki potvrditi mogao ono pravo, ali on ga nestvori, jerbo obstojaše već prije njega. Veli Napoleon III., da ono, što je kongres stvorio, može sličan sastanak srušiti; ali nije istina, da je koj kongres stvorio ono priestolje, koje već bijaše od Boga stvoreno. Nijedan izmedju svih onih izgovorah, kojimi nastoje pojedine vlade izpričati svoje nasilno osvojenje crkvenih dobarah u svojih državah, ovdje nije umjestan. Nemogu reći, da gradjanski zakoni, štono podieliše papam pravo posjeda, mogu mu

ga opet oteti; nemogu reći, da zemljište države crkvene podpada pod uzvišenu oblast vrhovnika, i da uslied toga ima kakovu jurisdikciju nad državami rimske crkve, te da si može svojinu opet uzeti. Kršćanski narodi i vladari niti stvoriše sv. stolicu, niti njegovo svjetovno gospodstvo; nadjoše ga gotova, jerbo obstojaše prije svih inih. Mogahu ga priznati, braneć ga od tudjih nasilnikah, kao što učiniše Pipini, Karli Veliki, Matilde; ali ga neutemeljiše. Mogahu ga povećati, kojim darom sv. Petru darovanim; ali time povećaše samo prvo počelo, a nestvoriše prava. Mogahu mu pribaviti veličanstvenimi ugovori sjajnost, ali nemogahu ga niti dokinuti, niti dopustiti, da se dokine kroz ugovore. Vrieme pribavi mu veću čast, ali nemoraše popraviti zla početka. Svako slavje drugih pravah dodje da izkaže čast ovomu prvomu pravu, te mu podieli novi sjaj, ali nijedno od ovih pravah nije mu jednako, jer ono bijaše prije, nego što ga ovako potvrdiše, već u cvietu i učvršćeno. Ako dakle ovo pravo neobstoji, ako ga može koje novo pravo razrušiti, svih vladarah prava na slabu su temelju, niti isti osobni posjed nije sjeguran, a sviet postat će plienom onoga, koj bude jači, lukaviji i smjeliji, koj bude znao prevarom i silom drugim nametnuti svoju volju.

S toga, da sve u kratko rečemo, nije glavni uzrok sjajnost časti papinske, kako njeke bene misle, za što velimo, da je toli potrebno svjetovno gospodstvo. Doduše tomu je koristno veličanstveno priestolje, jer se laglje štuje oblast, kad ima oko sebe sjajne dvoranike; ali ima većih i uzvišenijih razlogah, koji to zahtievaju. U sadašnjih okolnostih zahtieva jedinstvo crkve svjetovno gospodstvo, bez kojega bila bi crkva izmetnuta ciepkanju i razkolničtvu pojedinih narodah. Zahtieva to i neodvisnost, koja je potrebita rimskomu papi, kada daje pravovjernikom potrebne zakone, kada jih kori i opominje, a neodvisnost nemože ondje u istinu obstojati, niti se ukazati, gdje on ima nad sobom kojega vladara, oli koj sabor, koj mu može zapoviedati i vezati ruke. Zahtievaju to razne potrebe katoličkih narodah, koji moraju, bili oni koje god narodnosti, imati slobodan pristup k učiteljskoj stolici sv. Petra, a da nebude nikomu zapriečeno radi zavisti i takmenja koje države. I tebi je to od potrebe, mili čitatelju, jer imaš pravo, da ti nitko nebrani tražiti milosti u pape, i da nitko tvoje prošnje nepodlaže svomu sudu. Zahtieva to i narav papinske časti, uslied koje ima on koriti, kazniti, pa ćak izobćiti osobe ne samo visoke, već i iste vladare, ako je istina, kao što jest, da oni neprestaju biti njemu podložni u duhovnih stvarih. Zahtievaju to družtva, kojim treba ne samo da nemalakšu, već usuprot, da dobiju jakost proti sadašnjim bludnjam i načelom posjeda, reda i pravednosti. Zahtieva to sadašnji viek, koj, kako je nevjeran, netrpi, da se samo dvoji o absolutnoj neodvisnosti onoga, koj njimi upravlja. Zahtievaju to krivi nauci, štono se dižu sa toliko stranah, te se šire posvuda dvojbe i bezbožnost, proti kojim mora da bude prosto vrhovnomu učitelju proglasiti golu i cielu istinu. Zahtieva to zemlja, štono velikim dielom jošte zakopana medju tminami bludnje i nevjerstva treba čovjeka, koj ima dosta sredstvah, da u takovih predjelih dade navieštati sv. evangjelje. Zahtieva to crkva, kojoj je od potrebe komad zemlje, da se ondje uzmognu uživotvoriti naredbe Isusa Krsta, koje je svietu ostavio, a da joj nestavlja zapriekah koja bezbožna vlada. Zahtieva to nebo, koje treba da može izjavljati ljudem svoju volju, a da mu nebudu rieči podvržene redarnikom, povjerenikom i ministrom bogoštovja. Promislite indi, je-li došlo vrieme, da se sbaci papinski kralj s onoga priestolja, koj mu je odredila providnost božanska? Pače usuprot živa je istina, da bi valjalo papi u naše doba tražiti priestolje, kad ga već nebi imao.

prev. *Ivan Np. L—ć.*

Papinstvo Pia IX.

Prije mjesec danah, dne 16. i 21. Lipnja, stupio je Pio IX. u dvadesetu godinu svoga papinstva. Papinstvo ovo može se nazvati slavno, a to s više razlogah i dogodjajah. Ali kroz ovih dvadeset godinah provlači se i dugačak lanac progonstva i nezahvalnosti. Kada je u sriedi Lipnja 1846. poslie konklava, štono je 48 urah trajao, petdeset kardinalah izabralo Pia, zaklinjaše on svoje visoke izbornike, da njega, najnevrednijega slugu crkve Isusove, mimoidje ovaj kalež. Uzalud. On bijaše po gotovu najmladji i najkrepčiji u kardinalskom sboru, ali bijaše zajedno i onaj muž, koga uzhićeno klikovanje rimskoga puka označivaše kao najvrednijega i najvrlijega izmedju drugih, jerbo je grof Mastai Ferretti svojim javno poznatim predjašnjim životom u južnoj Americi (Chili), u Spoletu, Imoli i Napulju čini dokazao, da svoje od Boga mu dane duševne i tjelesne sile, kao što i svoje visoko zvanje rabi samo na spas ljudih, pa je svuda stekao počitanje i ljubav.

Kada se Pio IX. na dan svoje krunitbe, 21. Lipnja, poslie svršene svečanosti natrag u vatikan vozio, reče dvojici s njim u kočiji sjedećih kardinalah: „oggi commincia la persecuzione," danas počima progonstvo. Besjede ove bijahu proročanstvene. Već u prvoj godini svoga papinstva slutio je Pio sve, što će burni prevrat donieti; njega su s više obzirah i njegovi prijatelji, dobri katolici, krivo shvaćali, težnje i namjere njegove zlo izlagali, što mu se je jako na žao davalo. Već je u drugoj godini pod težkim bremenom pontifikata posiedjela kosa Piu IX. — tada nahrupi prevrat — i od poslie izadje iz talionice kušnje čisto zlato značaja papina u najkrasnijem, najmilovidnijem sjaju.

To bijaše doba borbe, ozbiljne i svete borbe. Narav i način te borbe naviesti već ona prva okružnica,

koju novi papa dne 9. Studenoga 1846. razasla na sve patriarke, prvostolnike, nadbiskupe i biskupe kršćanskoga svieta Odnosno na ovu papinsku poslanicu napisa tada jedan suvremenik ove rieči: „Sada je grad gospodnji obsadjen sa svih stranah, sada se neradi više o tom, da se predusretne i odkrije koja pojedina bludnja, nego se naokolo iz svih grlah čuje biesna vika, a crkva sigurna, da će pod stiegom križa pobjediti, te budući sama dobro uredjena bojna vrsta, nahodi za potrebito, da ovu sasvim razvije; nevara se ona o svojih neprijateljih, već se njeni neprijatelji varaju o njoj.“ *) . . A kadno je prije pô godine enciklika od 8. Prosinca 1864. kao epoku čineći dogodjaj izašla na svjetlo, napisa jedan naš sudobnjak, pozivajuć se na istu listinu: „Po svoj prilici je sadanja borba posliednja velika borba Čovječji duh već je prevalio sva pojedina krivovjerstva, štono su se proti kršćanstvu podignuti mogla; sada se on kao isto utjelovljeno krivovjerstvo u savezu sa svimi mogućimi krivimi filozofijami bori proti kršćanstvu u papinstvu upùćenom i proti svakom ćudorednom i pravnom poredku. Nenapada on više samo na pojedine istine, već taji sve; nenasrće više samo na pojedine dielove družtvene sgrade, nego je svu sgradu pokopao, i hoće da ju lagumom digne i razprsne. Bude-li ovaj put svladan, to neće više imati vojske, pa će valjda trebati dugo vremena, dok bude stara krtica opet rovati mogla.“ **)

Vladanje Pia IX. bijaše neprestana borba proti načelom prevrata.

Nastupak svoje vlade označi činom najveledušnije blagosti; čim preuze u posjed patriarkalnu crkvu u lateranu, bijaše mu prva briga, da oprosti krivcem, a pomiluje sve, koji bijahu zapleteni u političke parnice; sviet se divio velikodušju, kojim se tada bezobzirno na krivinu postupalo, a mnogi je bojazljivo mislio, da je mjera praštanja prekoračena. Amnestija Pia IX. nadkrili brojem i obsegom onu, koju udieli Pio VII. K tomu dodjoše još različite slobodoumne reforme u vladavini crkvene države. Pia IX. oduševljavahu pri tom velike i plemenite misli, a namjere njegove bijahu čiste. On htjede predusresti potrebam svoga puka, htjede popraviti, što se je popraviti dalo, htjede pomoći, gdje se samo pomoći moglo. Kao otac obrati se on k svomu puku, da sgodnimi željenimi promjenami u potaji neprestano i kobno tinjajućoj vatri političkih strastih oduzme mnogo goriva, prevratu otme svaku razumnu izliku, te ga duševnim oružjem pobiedi. U tom postupaše bez straha, te izvrgavajuć se pogibelji, da će biti zlo nagradjen za svoju ljubav, idjaše do krajne medje, koju mu dužnost i njegova sveta prisega označivaše, on bijaše Talijan cielim srcem; no više nego do Talijana stajaše mu do pape, a nad narodom bijaše mu crkva.

*) Hist.-polit. Blätter Bd. 19, 3.

**) P. Roh, die Grundirrthümer unserer Zeit. Freiburg 1865. str. 7.

Pio IX. nije dobio milo za drago. Na početku njegova vladanja nastà ravno radi ovih naredbah neizmjerno radovanje. Mnogi, svladani obiljem milosti i oproštenja, padoše skrušeno ničice pred Pia IX. Uzhićenje bez mjere i kraja zavlada pučanstvom; za vječni grad i crkvenu državu nastadoše dani bezprimjernoga veselja, rimski puk bijaše kao ugreznuo u radosti, činilo se, da samo ljubav, sloga i srdačnost vlada. N. p. medju razjarene stranke bijaše dosta baciti samo besjede: „razžalostit ćete Pia,“ pa bi se s mjesta pomirile. Svakolika Italija bude pomalo povučena u pokret, nastali u Rimu, koj se sve dalje širio rasteći neprestano. Jarost političkih strastih činilo se kao da je ugašena blagostju kršćanskoga duha: ali se tako samo činilo.

„Za papinstva Grgura XVI. pojavljivaše se nestrpljivo duh, pošto se s izpunjenjem otezalo; kada napokon Pio IX. stade ozbiljno izpunjavati obećanje, primi to sa zahvalom narodno čuvstvo njegova puka; ali i pomilovani duh stupi, izopačujuć smisao, iz zabiti na vidjelo. On pronikne oduševljenje, što se bilo sakupilo oko pape, pa što god bi on učinio, da jogunicu odbije, on je, sveudilj rastuć, sve više silah pribirao, te prelazeć od jednoga puka k drugom, prodre najprije u Toskanu, gdje su mu od davna put krčili; u vulkaničkih predjelih Kalabrije pretvori se u banditstvo; u Siciliji provali brane stare mržnje, u Genovi upotrebi sve nagone i prvašnje uspomene, da uzanj pristane i sardinsko oružje, te tako si izvojuje u Italiji hegemoniju.“ To napisa stari Görres malo tjedanah prije svoje smrti.

Veljačkim prevratom god. 1848. preote mah prevratna stranka, iztisnu sve ublažujuće uplive, proizvede strahoviti metež, te iznese na vidik nezahvalnost puka. Sebičnost i lienost, surevnovanje i nesklad, neznanstvo i nestašica djelotvornoga zajedničkoga duha sjediniše se, da razore djelo Pia IX. Rimski puk osvoji na juriš vatikan, papa morade iz Rima pobjeći (u Studenom 1848.), a Mazzini uvede rimsku republiku, koju kasnije Francezi opet ukinuše (2. Srpnja 1849). Pio IX. uze dragovoljno na se križ. Tako posta on utemeljiteljem bolje dobe za crkvu, ne svojimi državnimi reformami, nego svojim dragovoljnim preuzećem križa, koje tek pomogne crkvi k njenim pravim pobjedam. Dne 12. Travnja 1850. vrati se Pio IX. opet u vječni grad.

Odmah na početku svoje vladavine začu papa žalostnu i sdvojnu kliku irskoga puka, koj od strahovite gladi odumiraše. Sam on pruži pomoć prema svojim silam, pozva kršćanstvo na podporu, i tješjaše ubogi narod. Kolika je to bol za Pia IX, kad mora gledati, kako Englezka proti irskomu narodu, jer je katolički, pokazuje neprestano, reć bi nasljedno, okrutničtvo, kojemu u poviesti neima pametara, kako je anglikansko ugnjetavanje i njegovo nezasitno otimanje usužnjeni otok spravilo na prosjačku palicu, pa je tada gladujuće

i podcrano miliune brojeće pučanstvo u bezbrojnih četah prelazilo u Englezku, te, gladovanju i stradanju viklo, englezkim težakom zaslužbu i hljebac oduzelo, a po svih gradovih razplodilo rak-ranu pauperizma i irske biede, te od jutra do mraka u Irskoj i Englezkoj proseć kruha nedobilo druge pomoći do one, štono trajaše od danas do sutra. Poslie onih danah užasne irske gladinje odnošaji Irske nješto su se popravili, ali siromašni puk nedobi pravice; u zemlji, koja bi dvanaest miliunah ljudih lasno mogla hraniti, živi još trećina toga pučanstva; Irci su se raztrkali po svem svietu, a sliepom mržnjom Englezke irski je narod na smrt obsudjen.

Velika tuga bijaše za Pia IX nagli i podpuni poraz švajcarskoga sonderbunda, sastojećega iz sedam katoličkih kantonah (u Studenom 1847). Ovim porazom bude crkva u Švajcarskoj jako oštećena, vjerozakonski i novčani položaj sedam kantonah znamenito pogoršan, jer svuda bješe namješćene radikalne vlade, kojim vlast vlada od god. 1848. još znatno poveća. Na 13. Rujna 1848. prihvaćeni savezni ugovor nesadržavaše baš ništa o jamstvu za samostalnost crkve, pa do danas stenje crkva u Švacarskoj s više obzirah u nevriednih okovih.

S diobom Poljske bude uvedeno doba prevrata, a danas se čini, kao da je odlučeno uništenje nesrećnoga naroda. Iz tisućah ranah krv mu teče, i previja se pod željeznimi nogostupi svoga objestnoga pobjeditelja; kao da je sve fanatičko biesnilo „svete“ Rusije ustalo, da uništi katoličku Poljsku. Pa se nijedna vlada nezauzimlje za ubogi narod, nijedna osim Pia IX. Kao što je Grgur XVI. završio svoju vladu onom ozbiljnom opomenom, koju počitani starac na rubu groba stojeći izusti silnomu caru; kao što je on molio za nevino stradajuće i smjelo se opro jednomu od najsilnijih vladarah: tako se je i Pio IX. u naše vrieme (30. Srpnja 1864) odupro ruskim premahom, a bježeće poljske duhovnike ljubežljivo primio u Rimu. On je na 3. Kolovoza 1847. utanačio ruski konkordat, a u dviuh alokucijah i u pet apostolskih poslanicah branio poljsku crkvu. Prije dvie godine bje u Rimu naredjena svečana procesija, da se izprosi milost Božja za nesrećnu Poljsku. Čini se dakako, da je sve uzalud, a sirovoj sili da je dosudjena pobjeda. Zar će Poljske sasvim nestati? Ruska kao da je voljna uništenje dotle na kraj tjerati, nežaca se pred uboživom naroda, a Europa joj nebrani počiniti ovo ubojstvo.

(Ostatak će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. U nedjelju dne 23. t. m. redio je u prvostolnoj crkvi uzoriti gospodin stožernik nadbiskup dvanaest djakonah u misnike; od ovih zapada njih osam nadbiskupiji zagrebačkoj, a četiri redu sv. Franje.

— Njeg. uzoritost gospodin kardinal i nadbiskup zagrebački izvolio je osmorici svojih novomisnikah premilostivo pokloniti po jedan iztisak Škarićeva sv. pisma, za koju milost usudjuje se javno izraziti svoju najdublju i najsmjerniju zahvalu ravnateljstvo nadb. sjemeništa zagrebačkoga.

Iz Beča. U treću nedjelju po Uzkrsu kao na dan sv. Josipa zaštitnika bijaše u Fünfhausu u Beču liepa ovoga svetka dostojna svečanost. Blagoslovljena je naime kuća, gdje će poštene težakinje moći za lahku cienu dobivati stan i hranu, osobito pako živjeti pošten i miran obiteljski život. Nutarnju upravu kuće primiti će vriedne sestre naše Gospe, koje upravljaju tik do ove kuće djevojačko sirotište i radićnu učionu za uboge djevojke. Kako za sve liepo i dobro, tako i za ovaj zavod u prvom začetku darova naš carski dom 10,000 for. za najpotrebitiju uredbu kuće. Poslie svečana otvorenja poče primanje djevojakah iz težačkoga staleža, te je u dva tjedna primljeno njih 14. Da živu zadovoljno, svjedoče same. U prvu nedjelju kao prvi prost dan poslie službe Božje prihvati jedna krpariju, druga pletivo, treća knjigu, a ostale odoše što u vrt što van na šetnju. Za objedom bijahu sve skupa. Kadno prije večere stupi glavarica u blagovalište, opazi za čudo, gdje su zaplakane; upita dakle, što jih je ucvililo, rekši, da će pomoći u čem god može. Na to ustade jedna djevojka te reče glavarici: „Častna gospodjo! neteku nam suze od žalosti, nego od radosti. Nikada neproživismo tako blažena dana; Bog zato blagoslovio početnike ovoga zavoda i Vas častne sestre, koje nam dadoste, bez česa dugo bijasmo — pravi katolički obiteljski život.“ — Jurve je hrpa knjigah napisana o stanju težačkom, te kako bi se moglo poboljšati, što učiniti za njihovu ćudoredbu i spas duše; ali sve teoretičke razprave nepomogoše težačkoj nevolji. Dajte pako samo što više ovakove kršćanske prakse, pak da vidite dobra.

Iz Frankfurta. Spisi družtva „Broschurenvereina“ tiskati će se od sada nakladom 30,000 komadah; jer dosadanja naklada 26,000 prema broju kupacah premalena je. Pred glavnom katoličkom skupštinom u Treviru bit će deseti (zadnji) spis I. tečaja godišnjega predplatnikom u rukuh. Odbor misli, da će s novom povećanom nakladom izići. Ako je tomu tako, to je spomenuto družtvo u jednoj godini razaslalo u sviet 300,000 komadah dobrih spisah.

Iz Kolina. Kaptol nikako nemože još da složi imenik za izbor nadbiskupa. 1. Lipnja držaše skupštinu — četvrtu u tom poslu — ali bez stalna uspjeha. Predstavnik prijavi, da je od nadpredsjednika renske pokrajine g. Pommer-Esche ovlašten kaptolu predložiti tri kandidata kralju mila, naime kneza Hohenlohe, opata Haneberga i biskupa Peldrama, te, ako ova trojica budu predložena, da je nadpredsjednik kao kraljev po-

vjerenik kod izbora ovlašten u ime kralja odmah izreći potvrdu. Predstavnik s petoricom članovah izjavi se za ta tri kandidata; ali je ob tom ostalo. Jer premda je bilo sielo poslie podne nastavljeno i do šeste ure trajalo, neobaviše ipak ništa te se razidoše.

Iz Italije. Već je istim demokratom dodijala pokvarenost pod sadanjom hvaljenom vladom. „Demokratičko družtvo“ u Livornu zaključilo je poslati na ministerij sljedeću prizivnicu: „Promišljajuć. kako se u Italiji neprestano dogadja zadorah proti poštenju i ćudorednosti, a to razprostiranjem spisah, knjigah i slikah, kojimi se mladeži smiera uciepiti klica pokvarenosti; promišljajuć, kako vlada i gradska poglavarstva takove u kaznenìku previdjene prekršaje propušta bez kazne; promišljajuć, kako je već dotle došlo, te isti službeni dnevnici marljivo oglašuju takove nesramne stvari: stavlja ovo demokratičko družtvo vladi odlučan priziv, da žalostnoj toj smutnji učini jedan put konac.“ Priziv poslan je na ministra nutarnjih posalah i na predsjednika poslaničke komore u Turinu; ali novine, koje objaviše prizivnicu, moradoše odmah dodati izjavu: da za nju nezna ni najmanje nit ministar niti druge oblasti. Ova kratka viest više uči, nego debela knjiga o sreći nove dobe u Italiji.

Iz Turina. Ovamo stiže mnsgr. Balma, biskup ptolomejski i. p. na povratku s otoka Sardinije, gdje po nalogu sv. otca dieljaše otajstvo potvrde u biskupiji Bisarćio, lišenoj već više godinah nadpastira. Potvrdjeno je do 19000 dušah, a medju njimi siedih staracah, braće trećega reda, duvnah, žandarmah. Povratio se k nam — piše „Unità Cattolica“ kano nasljednik apostolah, portans manipulos suos. Neda se vjerovati, koliko je taj gospodin pretrpio; dosta budi spomenuti, da je svu veliku biskupiju proputovao na konju. Po svem tom, hvala Bogu, zdrav je. Nemože se dosta nahvaliti pobožnosti iskrene, vjere žive i veledušne gostoljubivosti Sardah. Obratno Sardi neće zaboraviti dobrote Pia IX. i revnost mnsgra Balme.

Iz Napulja. Od nedavna razdražila se bjesnilom sveučilištna mladež proti svećenikom, a po koj dan činilo bi se, da će se medju učenici i lazaroni zametnuti boj kano i god. 1862. Povod nemiru bijaše sljedeći: Svećenik o. Giosuè della Donna nosjaše iz crkve „sedam žalostih“ presv. otajstvo k bolestniku po mjestnom običaju s malenim sprovodom Učenik jedan idué istim putem sretnu sv. otajstvo, ali niti skinu klobuk niti kleknu. Svećenik mu spočita nepristojnost, te rieč po rieč dojde do zaušnicah i šakah. U to skočiše i crkovnjaci te udariše zvonci na učenika. Na koncu stiže gradska straža te uhvati svećenika, dočim se crkovnjaci razbjegoše. Sutradan sakupiše se gradjani sveučilištni te proti svećeniku izrekoše svečan prosvjed, žiše se svi u tom, da se imadu zabraniti ovakovi provodi, a žestoko udariše proti dogovoru s Rimom. Za skupštine sgrnu se golema hrpa lazaronah sa ženami pred sveučilištnom sgradom, a kako bijaše vidjeti, htjedoše se zauzeti ozbiljno za svećenika. U dobar čas nadje se jaka gradska straža, učenici poslušaše savjet njekojih učiteljah, te se razidoše, samo što prije njekoje učitelje svećeničkoga staleža sramotno obružiše. Polag druge viesti krivi su tomu neredu sami učenici; jer se zlobno nastaviše na put držeć pokraj otajstva šešire nahero. Kadno jim svećenik uljudno spočita nepodobštinu, nahrupiše na njega štapom. Naravno je, da su crkovnjaci nahrupili na nje svom žestinom, te kako se pripovieda, jedan je od težke rane umro. Bilo kako a gradskomu poglavarstvu izjaviše hvalu. Zajedno slomu drago, gradsko napuljsko poglavarstvo zabranilo je ovakove sprovode, te naredilo, da se prije za nje ima dozvola moliti od gradske policije.

Iz Londona. Posao gradjenja veličanstvene matice crkve kao najljepšega i za duh pokojnoga Wisemana najvrednijega spomenika, o kojem viećat sastade se odbor prvi put 15. Ožujka, napreduje već sada liepo. Nedavna sastaše se u skupštinu najviše i najuglednije glave s nadbiskupom Manningom na čelu; obaviestiti nam je dakle uzpjeh ote skupštine tim većma, jer se u njoj na radost našu pokaza snažan život katoličke crkve u Englezkoj, revnost njezinih članovah, i veliko štovanje pokojnoga glavara. Nadb. Manning započe sielo izjavom: da je nacrtana osnova izpala po želji ne samo njegovoj, nego i po želji pokojnoga mu visokoga prijatelja, pače da je razveselila i samoga sv. otca. Za njim uze besjedu tajnik preč. Patterson, te razloži postanak osnove. Javi skupštini, da do sada podpisana prinoska ima 16,000 funtih, što je sigurno jamstvo, da će plemenito djelo sretno se izvesti. Iz Amerike i Australije stiže pisamah s gotovim prinoskom, podpisom i pohvalom, a po imenu od lorda Howarda i Arundela. Kad bi se po svuda znalo, da se podpisana svota može plaćati na rokove, da se podpis prima rado kano i gotovo, to bi se tada našlo i više i jačih dionikah. Ne samo što od englezkih i irskih biskupah stigoše pisma hvaleć djelo i veseleć se tomu, da će silni velegrad svieta dobiti katoličku maticu, te šaljuć prinoske za nju, nego reče tajnik, da mu je sa svih stranah Europe: iz Austrije, Španjolske, Belgije, Francezke i Talijanske stiglo pisamah, gdje pisci obećavaju materijalnu i moralnu podporu. Tajnik spominje po imenu nadbiskupa iz Bruža i grofa Montalemberta iz Francezke. Iz sama Beča osigurano mu je do 2000 funtih. Netreba se bojati, da će sbog toga posla kvarovati dobrotvorni zavodi. U ogromnom gradu, kakov je London, treba krvavo matice crkve za obćenito sastanište katolikom i ognjište, gdje da se živim plamenom uzpiri katolička sviest i jedinstvo. Jer je pako s djelom spojeno ime

kardinala Wisemana, to se može smjelo nadati, da će ga podupirati vas katolički sviet. Sljedeći govornici, od kojih imenom spominjemo kanonika O'Neala, sira Karla Clifforda, g. Hennessya, priznaše svi potrebu matice dostojne kako nadbiskupske stolice i kaptola njegova, tako i velegrada od svieta. Nikojim drugim spomenikom nemože se ljepše proslaviti ime velikoga kardinala. Posao mora najviše zanimati same katolike; ali što se u skupštini opaža i protestantah i glavah iz tudjih zemaljah, mogu se katolici tim većma ponositi svojim pokojnim velikim nadpastirom; on bijaše učenjak velik, pisac izvrstan, duh za sve, te bi od same njegove premašnosti neprijatelji zaniemili i pognuli se pred njom. Pokle se na predlog jednoga člana izabra te sastavi odbor, komu je načelnikom Manning, lord Petre i Dr. Gilbert povjerenici, blagajnici lord Cambden, sir Clifford, kanonik O'Neal, a Patterson tajnikom, dignu sielo nadbiskup s obećanjem: da će uzvišeno djelo sam pomagati svom snagom, a opet se skrbiti za sudbinu ubogih, da njihovim kamatam ne samo nebude na uštrb, već na korist.

Iz Trapezunta. Ovdje je 3. Lipnja pokopan jermensko-katolički nadbiskup iz Erzeruma. Na sprovod došli su mu svi Europljani, a konzul ruski, koj ovdje zastupa i francezke poslove, razvio je francezku i rusku zastavu.

Iz Amerike. Biskupu budjejovičkomu stigoše iz St. Louisa tri pisma s toplom prošnjom, da pošalje jednoga pobožna svećenika u obćinu sv. Ivana Nepomuka u St. Louis svojim zemljakom Čehom za župnika. Prvi list piše mu glavni vikar Jos. Melcher u njemačkom jeziku, a s ostalim piše ovo: „Nepretjeravam, ako reknem, da Čehah u gradu i oko njega ima 5000 dušah. Istina je žalostna, da ima i previše takovih, koji svoju vjeru staru ostaviše u domovini; ali ima njih još uviek znatan broj, te se drže čvrsto vjere svojih otacah; ali će bez dvojbe i oni, ako jim nebude duhovne pomoći, pasti s djecom skupa u nevjeru. Čim bi ja od Vaše biskupske milosti primio obećanje, da će mi doći svećenik iz Vaše biskupije, to bi odmah po njekojih najrevnijih Česih dao sabrati novac za put, koj bi i tako stojao najviše 200 dolarah!" — Drugi list piše njeki doktor medicine, imenom C. K. Neumann, rodom Čeh, te u njem opisuje se silna potreba svećenika, koj bi znao česki jezik, a s druge strane pogibelj očita, gdje će se zemljaci bez svake vjerozakonske obuke morati odmetnuti od Boga skupa s djecom. — Preč. biskup javlja to sve svojemu svećenstvu u crkvenom listu, a završuje ovimi riečmi: „Kamo sreće, da se nadje svećenik u našoj biskupiji oduševljen sv. revnošću, te da iz ljubavi Boga, naše sv. matere crkve i naših tužnih zemljakah posveti se ovomu najzaslužnijemu poslu u vinogradu gospodnjem. Velika bi mu bila zasluga pred Bogom i svietom. Jeda-li bih se mogao nadati, da će se tko od mojih milih svećenikah ponuditi za to?"

— U gradu Filadelfiji imadu za sada svega skupa 262 bogoštovne sgrade, i to: anglikanske 63, metodističkih 59, presbiterijanskih (stare škole) 37, baptističke 34, rimo-katoličke 33, presbiterijanska (nove škole) 21, luteranskih 15, „prijateljskih" (kvakerskih) 14, presbiterijanskih (sjedinjenih) 10, njemačko-reformiranih (njemačkih i englezkih) 8, sinagogah 7, „evangeličke zajednice" 5, Novih-Jeruzalemacah (Swedenborg) 5, holandskih reformiracah 4, kongregacionalistah 3, universalistah 3, pomoracah 3, unitaracah 2, njemačkih baptistah 2, „nezavišnjakah" 2, metodističkih protestantah 1, Herrnhuterah 1, „učenikah Krstovih" 1, bibličkih kršćanah 1, crkva novoga zakona 1. Crnci imadu u Filadelfiji 21 crkvu i to: metodističkih 13, baptističke 4, presbiterijanske 3, anglikansku 1.

Iz Meksika. Car Maksimilijan izdao je manifest, kojim se svećenstvu podaje i obezbjedjuje religiozno odgojivanje mladeži, te se državna vlast neće pačati u vjerozakonske poslove.

(Knjižtvo.) Troškom Lav. Hartmána izašla su ovdje sliedeća dva djelca Franje Klaića, ravnatelja kr. učiteljišta i zagrebačkih glavnih učionah: *Mala Gospodarica* ili najbitnije čestice umnoga gospodarstva. Za djevojčice, koje žele biti dobre gospodarice. Ciena: meko svezano 24 nč., tvrdo svezano 30 nč. — Zatim: *Mali stočar*, ili kratki nauk o stočarstvu u pitanjih i odgovorih. Ciena: meko svezano 30 nč., tvrdo svezano 40 novč.

Javna zahvala.

Poslie smrti supruga si Josipa Ružića, bivšega učitelja u Dubravi, obrati mu se udova na čovjekoljube, da joj pomognu, buduć se u najvećoj nevolji nalazi. Kod mnogih joj molba nadje odziva, imenito kod gospode svećenikah, koji ciene, ljube i pomažu učitelje ne samo za života, no i poslie smrti. Iz Vugrovačkoga kotara doprinesoše: veleč. gg. župnici: Nikola Havliček podarc. 1 for. Tomo Leuštek 1 for. Gustav Barabaš 1 for. Mato Muslia 1 for. Luka Celinić 1 for. Stanko Hegedić 1 for. Ad. Horvat 50 nč. Drag. Stražimir 60 nč. Mat. Krvarić 50 nč. Jos. Karas 50 nč. St. Vakanović 50 nč. Jos. Gabaj 50 nč.; a mnogoč. g. duh. pomoćnici: Jan. Hohnjec 50 nč. Jos. Šoštarić 50 novč. Ukupno 10 for. 60 novč.

Ovu svotu meni uručiše, a ja ju poslah ured. „Napredka," da ju siromašnoj udovi dostavi. — U ime njezino zahvaljujem se što toplije gospodi darovateljem.

Janko Benković, učitelj.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 31. U ČETVRTAK 3. KOLOVOZA 1865. **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Sloga medju svećenstvom.

Za proljetni pastoralni sastanak ove godine dobi svećenstvo nadbiskupije zagrebačke za radnju i ovu zadaću: „Demonstretur animorum consensionem et concordiam sacerdotibus ad sacrae vocationis munia debite implenda summopere esse necessariam, unaque assignetur, in quo haec praecipue consistere debeat?“ Čim ga pročitah, pogodih namjeru glave izvornice. Ta druga namjera ovim pitanjem ni nemože da bude, van ova: da se svećenikom pruži prilika, te zrelije prosude glavnu kriepost i glavni uvjet u svakom podhvatu, naime ljubav i njezino čedo slogu; da se svaki i na samu za se i opet svi skupa na sastanku, kamo jih službena i bratska dužnost zove, razlogom opomenu na ljubav i slogu, na nju se jače obodre i svetu ovu svezu čvršće svežu. — Nije to u nevrieme. Neprijateljah nam svake ruke i u svakom poslu na sve strane i previše, a sloge medju nami s mnogoga obzira premalo. Nije dakle u nevrieme misliti o slozi, o zlih posljedicah nesloge za nas i naš puk, kako i čim bi se nesloga mogla dokinuti, a sloga se boljma učvrstiti. Kako nije u nevrieme, dao Bog te nebilo ni u tutanj.

Sastanci minuše; a ja nebio baš ni na jednom. Da se je čitalo krasnih razpravah ovoga pitanja, za to mi jamče mnoge vrle glave naše u dušnoj pastvi. — Velika je stvar sloga, te da ju i tisuće ustah po tisuću putah pohvale i na nju se obodre, jošte nebi bilo dosta. — Nije meni dakle druge namjere razpravom ovoga pitanja, na što nisam bio obvezan, van da i ja svoju u prilog krasnoj slozi reknem glasno. Našemu crkvenomu glasilu zadaća je buditi, hraniti i braniti crkveni život, u koj duboko zasieca i spomenuto pitanje, te s toga naumio sam evo i ja svoju iz vrednijih glavah crpljenu misao objaviti istim glasilom. Oslobodio Bog i mene i svakoga misli te, kano da se gradim kakovim uglednikom. Ne; ja se posve zaslanjam za prave uglednike, od kojih ću svakoga na svom mjestu imenovati.

Prem je težko na ovo pitanje naći gotov odgovor, nije ipak težko nanj odgovoriti. Jest i tri puta jest — treba je sloge; a za jest sila razlogah u životinjskom i ljudskom životu. Da se posveti taj jestan odgovor, eno izrekah sv. pisma. Slozi je izvor i temelj ljubav, te s toga razklopiš-li knjigu morala ili katekizam na glavi o ljubavi, imaš glavno načelo, uporavi ga a potiori na viestnike vječne ljubavi, a razum i praktični život podaju ti razlogah za slogu, zaprekah i uztukah tim zaprekam. Ako više nije, i to je preko dosta. Moja je ruka vikla i dalje poseći, pa će sada morda komu nehotice i u srce. Stvar je liepa; ali i ružna, kad joj se okrene lice; nu tko će da pravo pokaže ljepotu, mora pokazati i rugobu. Zato nebilo zamjere.

Svećenički red jest vršak redovah; pravedno je dakle, da njemu odgovara i vršak krieposti. Apostol pako veli: „Finis autem praecepti charitas est.“ (1. Tim. 1, 5.) Ljubav dakle, kraljica kriepostih, obsižuća sve ostale; ljubav, u kojoj stoji obilje kršćanske savršenosti, o kojoj visi zakon i proroci, sveza savršenstva, kako ju zove apostol; ona po svem obsegu, višini svojoj i dubljini mora da bude vršak. Što ima svećenik postati sv. redom, nego prijateljem Božjim, domarom Božjim; a srdačna, velika i savršena ljubav ima nas do toga dovesti, ima nas sjediniti s Bogom. Primajući mi iz biskupove ruke pravu misničku opravu, kazulu, čusmo mu iz ustiuh rieči: „Accipe vestem sacerdotalem, per quam charitas intelligitur.“ Kano što kazula svu ostalu opravu pokriva, tako valja da ljubavju Boga budu obljevene

sve naše krieposti, a ljubav iskrnjega valja da pokriva množinu naših griehah polag opomene apostola Petra: „Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.“ Ta opomena prije svakoga ide svećenike, koji moraju „quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipsis offerre pro peccatis.“ Ljubav, vienac kriepostih, neda se razlučiti od svećeničke časti; pravo s toga reče sv. Viktor: „U koga s ostalimi kriepostmi imade ljubav, svećenik je; a tko takodjer druge bez ove imade, svećenik nije.“ Sin Božji dojde jedino s tom namjerom na sviet, da kano pravi Prometej vatru božanstvene ljubavi spusti na zemlju. — „Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat?“ Da pako ota vatra poslie njegova odlazka neutrne u srcu vierna puka, zapovjedio je nam, da ju pirimo. Jedva što zaredi apostole u svećenike, dade umah zapovied ljubavi kao osobitu zapovied s osobitom srdačnosti njim, a po njih i nam njihovim nasljednikom. „Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.“

Doduše svakoga kršćana veže ova zapovied; ali za svećenika nije dosta onaj stepen ljubavi, kojino jedva dotle siže, da se izpuni stroga i skroz potrebita dužnost.

Svećenikom i levitam staroga zakona bijaše posao svetu vatru na žrtveniku neprestano podjarivati, te skrbiti, da nikada neutrne. S ovoga ognjišta jedino smjeli bi uzeti vatre u kadilo, kad je valjalo paliti tamjan Gospodinu na čast, nipošto pako druge. Kadno dva sina Aaronova prekršiše tu zapovied Božju, planu žrtvenik živom vatrom te oba izgoriše. Što bje to? Bijaše to prilika neprestane brige, veće od starinske, kojom će njekoć svećenici novoga zakona svetu vatru — ljubav — na žrtveniku — srcu svom — morati uzdržavati živu, te njom zapaljenu žrtvovati Bogu žrtvu mirisnu.

Od svakoga se zahtieva ljubav, ali komu je više dano, od njega i veća: veću čast ide veća ljubav i viernost. Kamo će pako veća čast, nego sjedati svaki dan sa svojim kraljem za stol, te s njim dieliti najdublje tajne? „Jam non dicam vos servos, sed amicos meos, quia omnia cognovistis, quae operatus sum in medio vestri. . . Quaecunque audivi a Patre meo, nota feci vobis.“

Svećenik dakle mora svom dušom čeznuti za Bogom, te vapiti poput zaručnice u velepjesmi: „Trahe me post te, curram in odorem unguentorum tuorum;“ mora svom snagom prianjati za povjereni si posao, te raditi za slavu Božju. Čujmo, kako ciknu Ilija gledajuć bezbožje i opačinu u Izraelu: „Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel; altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt.“ (3. Reg, 19, 10.) Isti težki posao i nam je danas u svietu.

Ali ne samo da nam se zapovieda ljubiti Boga, već nam je zapovied ljubiti i iskrnjega. Ako se dakle od nas svećenikah traži osobita, uzorna ljubav Boga, koja svačiju ljubav ima prekriliti, istim mahom traži se od nas čišća i veća ljubav iskrnjega, nego od drugih kršćanah. Sv. Ambroz izusti zlatnu rieč veleć: da su svećenici „v i c a r i i a m o r i s C h r i s t i.“ Postanimo malo kod ove Ambrozija dostojne rieči, da ju boljma shvatimo. Isus Krst oporučio nam je svoju ljubav, stavio nas za zamjenike svoje u vršenju ove ljubavi naprama ljudem. Stado svoje predao nam je za to, da ga ljubimo ne svojom nego njegovom ljubavlju t. j. ljubavlju, kakove drugčije nije naći u svietu. Htjede, da u svietu uviek bude ljudih srdačne ljubavi za potrebni ljudski rod; takove ljubavi, za kojom svatko čezne, i koja ga jedina može usrećiti; ali je u hladnih i bez srca ljudih neima. Htjede, da i najzadnji njegove braće ima barem po jednoga čovjeka na svietu, koj ga od srca ljubi, kad ga svi ostali zapuste; da za njega bije otčinsko srce, ako je i zabludio; nitko da nebude dotle zapušten, a neostane mu barem jedno srce iskrene ljubavi. Taj pako jedini čovjek, koj ljubav Isusa Krsta samu, ljubav najčišću, najplemenitiju, najveledušniju, što je ikada bijaše na svietu, ima predstavljati, jest svećenik; jedina ta ljubav, za koju se čovjek nesmie prevariti, jest svećenička ljubav. Zamjenici ljubavi Krstove! Trsiti nam se dakle, da bude uviek u svietu, u obćini ona jedina prava ljubav, koja može o sebi reći, štono reče Isus: „Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.“ — Kad je već svaki kršćanin dužan pokazati ljubav žrtvom, pače u sili i životom, tada do istine svećenika, koj ima biti dobar pastir, zamjenik Isusov u ljubavi, veže na to dužnost i veća i češća. Reći nam je s apostolom: „Ego autem libentissime impendam et superinpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minus diligar.“ (2. Cor. 12, 15.) „Non enim quaero, quae vestra sunt, sed vos.“ (Ib. 14.)

Biskup nam je na zaredbi podao u ruku knjigu sv. evangjeljah, da ju tumačimo puku; na naopako će izpuniti dužnost svećenik, u kojega neima velike ljubavi. „Qui charitatem erga alterum non habet, praedicationis officium suscipere nullatenus debet“ — reče sv. Grgur. Isti sv. Grgur reče, da se župnik nad obćinom ima uzviti, kano pastir nad stadom — „Tantum actionem populi actio transcendere debet praesulis, quantum a grege distare solet vita pastoris.“

„Qualis erit — piše sv. Jerolim — aedificatio populi, si intelligat se magistro esse majorem?“ ..... „Magna confusio est sacerdotum et omnium clericorum, quando laici inveniuntur fideliores eis aut justiores. Quomodo autem non sit confusio esse illos inferiores laicis, quos etiam aequales esse confusio est?“

Ljubav pako jest glavna kriepost, te s toga više nego u čem ima se svećenik uzvinuti ljubavju nad obične ljude.

Svi ljudi pod nebom braća smo, sve nas mora ljubav obsizati i vezati; ali svećenici medju sobom osobitija su braća, te s toga treba da medju njimi vlada i osobitija ljubav. Pobratio nas sv. red boljma, nego rod brata s bratom. Jedna nam težnja, jedna služba za Boga, jedna svrha. Dokle je ljubavi medju nami, veliča se po nas Gospodin naš, te sviet vjeruje, da je poslao njega Otac, a on nas. — Dokle je ljubavi medju nami, ostaje medju nami Isus, jer smo u njegovo ime ljubavju složeni i svezani. Dokle je ljubavi medju nami, dotle će po nas sjati crkva i prostirati se od mora do mora do kraja svieta. Dokle je ljubavi medju nami, mora uzdrhtati pred nami i pakao sám; znade bo, da sinovah Božjih ljubavlju složenih preobladati nemože. — Protivno pako bez ljubavi nebu smo rugota, viernomu puku smutnja, a neprijateljem smieh i ruglo.

Komu je dakle dokazana potreba medjusobne ljubavi, dokazana mu je istim mahom i potreba sloge; jer gdje treba sloge, tu prije svega treba da bude ljubavi. Ljubav je sloga gotova. Molim, u čem na svietu, gdje treba više glavah i više rukah, netreba sloge? Bilo što god, kakov god podhvat, bez sloge mora zapeti ili tja propasti. Čim je uzvišenija, prostranija i mučnija zadaća, tim jače treba sloge. Uzvišenije pako, ali skupa i mučnije neima, nego-li je naša svećenička.

(Dalje će sliediti.)

Papinstvo Pia IX.

(Konac.)

Pogleda-li Pio IX. na Talijansku, vidi ju na rubu propasti, a kod kolovodjah pokreta toli nepomirljivu, djavosku mržnju na papinstvo, kakova se u tolikoj sili nigdje nemože naći. U Italiji, u Rimu hoće prevrat da pogodi crkvu usried srca, te da ju uništi. S vladom piemontezkom složio se prevrat, da, pošto je navala god. 1848. i 1849. zlo pošla za rukom, u drugom sa stalnošću nastavljanom nasrtu svladaju stienu Petrovu. Crno zjalo i vražjom zloćom sastavljeni ustroj prevrata u Talijanskoj odkriva nam se u enciklici od 9. Stud. 1846., i alokuciji „Ubi primum“ od 17. Pros. 1847., u kojoj papa ujedno odbija od sebe klevetu svojih lukavih dušmanah, kao da prija vjerozakonskomu indiferentizmu; u alokuciji „Quibus quantisque“ iz Gaete od 20. Travnja 1849. koja u povjestnom nacrtu razvija povorku zloćah potajnih družbenikah, koji su počam od amnestije nastojali sv. otca zaplesti u svoje mreže, dok se je odlučio otići iz Rima. Piemontezka vlada povriedi sva konkordatom ujamčena prava crkve, njenu neodvisnost, preimućtva, odnošaje glede imovine i nastave, i nabožne družbe. Unutra približavala se ona sve smjelije socializmu prevrata, a napolje sve je manje prikrivala svoje samosilne i svetokradne namjere, dok je jê pobunom i zauzećem pojedinih pokrajinah crkvene države i poznatimi „annexiami“ počela udjelotvarati. Od god. 1860. silnimi je koraci pod liberalnom vladom padao kršćanski i ćudoredni značaj Talijanske, a danas je ona nesrećnija no ikada prije. Alokucija „Meminit unusquisque“ od 30. Rujna 1861. stavlja pred oči cielu grdobu prevratnoga bjesnila proti crkvi, a alokucija „Quanto conficiamur“ od 10. Kolov. 1863. tuži se na prežalostno propadanje vjere i ćudoredja, na što progonitelji crkve svuda i u svih kruzih djeluju, da jim samo razkolno odciepljenje od svete stolice lakše podje za rukom.

I Belgija postala je od mnogo godinah ognjištem crkvi neprijateljskoga djelovanja; ona je s Francezkom i Italijom zemlja, gdje u ovaj par oluja bezbožnosti najopasnije pustoši. Postupanje belgijanskih slobodnjakah ima takodjer nješto vražje naravi na sebi. Jerbo su prevratnici od god. 1850. u Belgiji našli utočište, tim je i snaga crkvenih neprijateljah jako objačala, a oni svojimi pokusi u ovoj maloj zemlji idu na to, da zajedno dokažu svietu, kako se crkva s liberalnimi ustavi nepodudara. U Belgiji sklapaju se družtva, kojih se članovi obvezuju prisegom, da zabacuju kršćansku vjeroizpovied. Tu se čine svi mogući napori, da se crkvi otme žena i diete, javne stolice podižu se ateizmu, a biskupom, jezuitom, u obće svim „ultramontancem“ radi se o glavi. Dapače stupilo se na političko popriště, da se katolikom mjeri zrak i svjetlo, a oduzmu jim se obćenita prava; vlada ustroji čitav sastav, kako će što većma progoniti crkvu.

I u Francezkoj vide oči Pia IX. veliku skvarenost. Neima-li tamo cielo jato kolovodjah javnoga mnienja, koji nastoje danas izvesti, što je Voltaire neizvedeno ostaviti morao? Kako je gorostasno osnovana propaganda bezbožnosti, kako umije u sve družtvene kruge zavući skvarenost, i najgore ljudske strasti u družtvenih visinah i nizinah podjarivati! Ovdje bje na pozorište stavljeno Renanoštovlje, ovdje bje rodno polje za pogrdne spise proti svjetskomu i redovnomu duhovničtvu, od ovud teku mutne rieke romanah, kvareć družtvo, trujeć život; ovdje se najglasnije ori vika: Crkva nepodudara se s civilisacijom! Car, koj zemljom vlada, šara i krivuda, pa s toga nitko se u njega neuzdaje.

Bi-li spomenuli i Španjolsku, gdje liberalna stranka, dokopav se vlasti, neostavi u miru težkim trudom i poslie dugačkih borbah utanačeni konkordat, već ga u bitnih točkah povriedi, a crkvu ugnjetavaše, kako to alokucija „Nemo vestrum" od 26. Srpnja 1855. razlaže. — U Portugalskoj leži crkva sputana u okove. Stanje i dogadjaji u Novoj Granadi i drugih jugoamerikanskih republikah mogu se dostojno po boku staviti objestnomu zlostavljanju crkve od talijanskih liberalacah. Koliko tuge i jada uzrokuje Mejiko sv. otcu od početka njegove vlade? Pa sada, kadno se činilo, da će tamo sve krenuti na bolje, iznevjeri se i car Maksimilijan tradicijam svojih predjah.

Doista to je papinstvo, obilujuće borbami, stradanji i progonstvi. A tko bi sve izbrojiti mogao?

Uz to moraše još Pio IX. gledati, kako vladajuće stranke po svih zemljah izlažu preziranju svećenstvo, kako ga nastoje iz javnoga života sasvim iztisnuti, kako hoće da mu iste pučke učione oduzmu, te mu sve djelovanje bude ograničeno samo na sakristiju. Iz višje obuke izključen je vjeronauk, a slobodna znanost diže se po svih zemljah oholo iznad Božje objave. Golemo množtvo današnjih mužkaracah pristaje uz ateizam slovom i tvorom, a ova najstrahovitija od svih bolestih već je prodrla i do proste svjetine. Jer slobodnjaci druge polovine devetnaestoga vieka nisu zadovoljni premamljivanjem velikih, bogatih, i tako zvanih prosvietljenih ljudih, već oni pripravljaju i šire prevrat proti crkvi medju prostim pukom, medju siromasi i djecom; uboge i stradajuće u naše doba neoduzivlju samo od svoga učitelja i Spasitelja, nego je podstrekavaju, da ga još mrze i preziru.

Pio IX. moraše doživljeti, da je orobljenjem crkve u Italiji, Poljskoj i Mejiku sekularizacija svršila svoj oblazak okolo svieta, te i najveći dio crkvene države progutala; tako je postala crkva uboga, uboga svuda po svietu, tako uboga, kako nebijaše nikada, kao što i papa nebijaše nikada tako siromašan, kako je u naše vrieme.

Doista savez je ovaj premogućan: bezbožtvo i prevrat, liberalnimi strankami zavladane države, znanost i štampa, daleko su dotjerale, a čini se, da će skoro na kraj svomu cilju doći. Na svih točkah, u svih zemljah, u svakom području bije se ljuta borba, a prevlada je očito na strani crkvinih protivnikah: oni su svuda čvrsto i vješto ustrojeni, a bez prestanka navieštaju se načela, koja služe za opravdanje oborenju svakoga pravnoga poredka.

To je borba svjetske znamenitosti. „Ovu veliku borbu može samo bena nehajno gledati. Nikomu nije ostavljeno na volju, da se ovdje vlada neutralno. Tebe će jedna ili druga bujica zahvatiti i bacit u valove. Ili ćeš ići s Krstom ili s antikrstom" — tako kaže mudra jedna glava.

Tko će održati pobjedu? Naše bojne vrste još su sveudilj jako preredjene, mi nismo valjano organizirani, oružje naše nije dosta naoštreno, a mnogi, koji bi to najmanje imali biti, nemarni su i tromi. Tu se radi o našoj civilizaciji. Kad bi bezbožtvo i prevrat održali pobjedu, tada bi nestalo izmedju nas kršćanstva. Tada bi očito iz Europe to se stvorilo, čim postaše Azija i Afrika, odciepivši se od Rima i kršćanstva; dà još gore. Jerbo grčko razkolje i muhamedanstvo neidu u tajenju kršćanskih istinah tako daleko, kako novovječna nevjera u sriedi našoj, koja, zaslieplјena mržnjom svojom proti stavnomu kršćanstvu, do nijekanja temeljnih istinah razuma i do obaranja svih osnovah ljudskoga družtva biva dosliedno i neobustavivo gonjena.

Al Europa neće se natrag privesti u barbarstvo; jerbo Bog je neoborivo središte svoje neoborive crkve postavio u Europu. Kao što u svako vrieme, tako će se i u naše bjesneći valovi, što no je uzburkaše paklene vlasti, na stieni Petrovoj razprsnuti. Oni, koji će pustit, da je valovi ponesu na ovu stienu, razbit će se na njoj. Oni pako, koji će za bure održat se na stieni, vidit će svitanje ljepše dobe.

Dugotrajno mučeničtvo Pia IX. i tolikih u naše vrieme okrutno proganjanih crkvenih glavarah pribavit će nam ovu ljepšu dobu. Zoru ove dobe vidi jurve Pio IX. Dao mu Bog, te još doživio i bieli dan sveobćega slavodobića.

Nadbiskup H. E. Manning.

Crkva katolička u Englezkoj ima opet metropolitu, London katoličkoga nadbiskupa, stožernik Viseman vriedna nasljednika. Pio IX., mimoišav od kaptola predložene kandidate, naimenova za nadbiskupa prepošta vestminsterskoga Dra. Manninga. Dne 8. Lipnja posvećen je on u moorfieldskoj (City) stolnoj crkvi, a posvetitelj mu bijaše biskup birminghamski Dr. Ullathorne uz prislužbu biskupah newportskoga Dra. Browna i salfordskoga Dra. Turnera. Propovied reče Amherst, biskup northamptonski. Ukupno pribivaše ovoj svečanosti deset biskupah, koji sjedjahu s obje strane velikoga oltara; bijahu tu i poslanici austrijski, francezki, belgijanski, kojim se pridruži i ruski, kao što i prednjaci englezkoga katoličkoga plemstva. Svečanost bijaše sjajna i veleljepna. U crkvi dàkako premalenoj bijaše sve izvrstno uredjeno. Grimiz, zlato i bjelina bijahu najglavniji nakit stupovah, prozorah i okružicah (kornižah); veliki oltar bijaše urešen dragocjenim posudjem, kojim stolnu crkvu nadari Pio VII., a pred njim na kamenitom podu vidjaše se mramorna ploča s grobnim napisom pokojnoga kardinala Visemana; napis sastavi sám Viseman.

Henry Eduard Manning rodio se god. 1809. u grofoviji hertfordskoj, a od Duhovah g. 1851. jest ka-

tolik. Godine 1857. posta vestminsterskim prepoštom, 1858. glavarom Oblatah sv. Karla Borromejskoga u Bayswarteru (na krajnom zapadu Londona), 1860. apostolskim protonotarom. Njegovu naimenovanju za nadbiskupa poveselili se svi englezki katolici, samo aglikanci boje se novoga crkvenoga poglavice. Manning posjeduje bogatu obrazovanost sadanje Englezke u podpunoj mjeri. Sin člana englezkoga parlamenta svrši sjajnim uspjehom nauke u harrowskom kolegiju, koj je od pet javnih englezkih učilištah najviše aristokratički; akademičke stupnje primi u balliolskom kolegiju u Oxfordu. God. 1834. posta Manning župnikom u Lavingthonu i Grafshamu u grofoviji sussexkoj, 1840. arcidjakonom u Chichestru, gdje je deset godinah djelovao. Manninga držahu za najznamenitijega propovjednika anglikanske crkve, a propoviedi njegove bijahu čitane po svoj Englezkoj; mogao se s razlogom nadati, da će se u visokoj crkvi popeti do najviših častih. On se obrati — a kraljica englezka žalovaše jako njegov prelaz u katoličku crkvu.

Od god. 1851. življaše Manning stranom u Londonu, stranom u Rimu, u učioni Pia IX. i u učioni kardinala Visemana. I posliednjih godinah, premda je kao prepošt imao mnogo posla za katolike englezke, pohodio je kadšto Rim, držao tamo predavanja i pripravljao se za novo djelovanje na zemljištu englezkom. Nadbiskup Manning prima bogatu baštinu prošlosti, a ima ustrojiti veliku budućnost; iz posijana sjemena mnogo je niklo klicah, koje će budućnost do razvoja i zrelosti privesti. Kao nadbiskup vestminsterski zauzima on preodlično crkveno mjesto; on je primas Englezke, a kao metropolit ima dvanaest biskupah pod sobom. London, najveći grad na svietu, s tri miliuna stanovnikah, s više od trista tisućah katolikah, sa svojimi velikimi samostani i izvrstnimi zavodi, pohadjan od svih narodah svieta, izhodište tolikih misionarah na sve kraje zemlje, veliko je i neizmjerno pozorište za djelovanje novoga nadbiskupa, koje mu zajedno služi za temelj, odkud s neumornom revnosti i neizcrpivim oduševljenjem razprostire djelo obraćenja preko svekolike Englezke.

Premda se je Manning sve učio, što se u Oxfordu i Cambridgeu može učiti, nije on ipak tako izključivo učenjak, kao što je Dr. Newman, jamačno najučeniji muž Velike Britanije; niti on nije tako plodan spisatelj, kao što je bio svetolični otac Faber; ali njegovo duhovno dopisivanje bijaše dosad razgranjeno po svoj Englezkoj, a imamo od njega i njekoliko izvrstnih razpravah. Manning nije naočita ličnost poput stožernika Visemana, koj irskoga plemena rodjen u Španjolskoj, u Rimu odgojen, a u Englezkoj djelotvoran već je čudnovatim ovim sukobom u sebi spajao različite vrline; ali Manning je Englez, najsavršeniji Englez naobraženjem i ličnostju, načinom života i drugovanjem, ustmenim predavanjem i pisanim slovom, koj sa svimi svojimi darovi, pročišćen askezom i u službi crkve i Spasitelja različite sposobnosti u sebi ujedinjuje. Tako djeluje na Engleze neodolivom silom. Jer on umije, kako prije njega nitko još nije umio, u svojih govorih i predavanjih pravu žicu udariti, svaku skupštinu zanimljivo baviti, za svoje misli oduševljiti, a svojimi nazori kao začarati. Anglikanac, koj se s njim ozbiljno upusti u razgovor o vjeri, mora skoro položiti oružje, zasvjedočiti istinu i nevaljanost svoga vlastitoga nauka priznati; on je već tisuće ljudih pribavio crkvi. — Jedan od najčuvenijih englezkih odvjetnikah ima kćer; ona polazi Manningove konferencije, uvjeri se o istini i dade se primiti u katoličku crkvu. Ona osjeti u sebi zvanje na strogi redovni život, i Manning ju svjetuje, da stupi u samostan. Šta čini otac? Valjda se gnjevi! Protivno; on daje jedan dio svoje imovine, da za svoje diete utemelji samostan. O Manningu on kaže: „Ovaj čovjek može od mene sve načiniti, što god mu je volja.“

Iz ovih razlogah vidi nam se pravedan strah anglikanacah, što ga goje napram novom nadbiskupu. Još kao superior Oblatah sv. Karla Borrom. i kao prepošt razgranio je Manning svoje djelovanje daleko preko Londona, gradio crkve i kapele, podizao samostane, ustrojavao župe, učione i popravionice osnivao, jednu akademiju uveo, te se odgajanjem domaćega svećenstva bavio. Sada će on ovo djelovanje još u većoj mjeri nastavljati. Već se sada, kako jur javismo, radi u Londonu, da se na uspomenu kardinala Visemana tamo sagradi veličajna stolna crkva. Dao Bog, te s napredovanjem gradnje ove crkve istim korakom napredovalo i kamo veće djelo — pokatoličenje Englezke.

Laskateljeva slika.

Došao njeki nižji činovnik k svomu načelniku, koga nemogaše ni s daleka da gleda, tako mu je bio mrzak, a došao, da mu čestita k novoj godini. I čestitao je, želeći mu od boljega bolje. Rekô mu je:

Živio dugo,
Božji ti slugo!
Lieta i lieta
Bio član svieta!
Sunce ti jasno
Zapalo kasno!
Tielo ti bilo
Zdravo i čilo!
Cvalo ti lice,
Kano ružice!
Vesela duša
Nek sám med kuša!
Lišen nevolje
Isô na bolje!
Svud te čim veća
Pratila sreća!

Imô sveg' dosti
Do prepunosti!!!

Načelnik znajući, da mu o tom srce ništa nezna, što usta govore, budući uvjeren, da bi ga u žlici vode utopio, da ikako može, saslušav čestitku, reče: „Što želiš, to meni; što misliš, to tebi," — i tim ga pokunjena odpusti.

Zar se nebi to, što načelnik reče tomu pritvorici, uporaviti moglo i na njeke druge, koji, da steku milost i pokroviteljstvo ovoga ili onoga velmože, prigodom njihova imendana, ili uzvišenja na kakovu čast, ili pod kojim god drugim imenom dodju s čestitkami, pa čestitaju, jedni inako, drugi na primjer ovako:

Conditio tua sit stabilis, nec tempore parvo
Vivere te faciat hic Deus omnipotens.

Eto dobre želje! Nu kad se red promieni, te se čita na židovsku, naime s desna na lievo, eto ti zle želje, koja glasi:

Omnipotens Deus hic faciat te vivere parvo
Tempore, nec stabilis sit tua conditio.

Opet:

Laus tua, non tua fraus; virtus, non copia rerum
Scandere te fecit hoc decus eximium.

Eto hvale! Eto slavlja! Nu čitaj natražke, pa se ta hvala, to slavlje pretvori u rug i prikor; evo ga:

Eximium decus hoc fecit te copia rerum
Scandere, non virtus; fraus tua, non tua laus.

Eto laskatelja u njegovoj slici! Prekrasne-li slike, zastrte koprenom licumierstva! U ustiuh med, u srcu jed, čim naliči štipavcu, koj prednji kraj širi na ogrljaj, dočim mu je rep spreman na ubod. Pravo reče sv. Ivan Zlatousti: „Kao što liečnik ide na to, da propisanimi liekovi ozdravi bolestnika, a govornik, da svomu govoru pribavi uvjerenje, tako laskavac svojim laskanjem teži onamo, da drugoga nalažka." S toga bolje je, kao što veli Aristotel, pasti med gavrane, nego med laskavce; jer gavrani mrtvim vade oči, a laskavci živim," dočim ih tako zasliepe, tako smetu i pomute u pojmovih, da im se sve u drugoj slici, nego sbilja jest, predstavlja; krivo im se pričinjava, da je pravo, a pravo, da je krivo. Takva od svih laskateljah najlaskavija moglo bi se reći ulažica bijaše uslied Sanderove svjedočbe njeki Briano. Hinko (Henrik) VIII., englezki kralj, upita ga jednom: da-li bi to bila grehota, i u kojem stupnju, kad bi tko život nedopušćen vodio najprije s materom, onda s kćerju? „To bi bilo upravo tako griešno, kan da tko kvočku izjede s pilići," dobije kralj od toga nečovjeka za odgovor, te bivši i onako zasliepljen ljubavju Ane Bolene, kojoj za volju iz branitelja katoličke crkve postade njenim najljućim protivnikom i progoniteljem, mjesto da se na takove rieči sgrozi i prepane, sladko se nasmjehne, i mal da napastnika nepoljubi u čelo. Amantes amentes. Facit delirum faemina pulchra virum. Takove udvorice bijahu oni perzijski sudci, koji od kralja Kambiza upitani: da-li ima kakav zakon, koj bi dopuštao brak s rodjenom sestrom? odgovoriše: „Takav zakon nam nije nijedan poznat, nu mi znademo za jedan drugi, koj perzijskomu kralju dopušta učiniti sve, što god mu se svidi." Što da rečem o Juliji, maćuhi Antonina Karakalle, rimskoga cesara? Ovaj očaran njezinom ljepotom, da joj svoje ćućenje odkrije, i o nagnuću, koje goji prama njoj, uvjeri, primiv njenu ruku milo ju pogleda, te: „Bi, da smiem," strašivo izusti. „Slobodno ti je, ako hoćeš," osmjeli ga ona (maćuha), nadodav, „zar neznaš, da si cesar, i da cesar neprima zapoviedi, već daje." Cesar timi riečmi obodren ponudu primi, osramotiv time ljudski rod i njegov božanstveni um, budući je ista zvjerad naravskim nagonom omedjašena. Jeste! jeste! Vincit adulator blando sermone Sirenes. A što da ti? Aures si claudis, instar Ulyssis eris.

— *sss* —

Dopis.

Iz dolnjega Medjumurja. Dne 23. pr. mj. imali smo mi Medjumurci riedku svečanost u Kraljevcu, filialu župe draškovačke. Na taj dan, kao na prošćenje sv. Magdalene pokornice, u Kraljevcu bje blagoslovljena krasna s nova podignuta kapela na slavu Boga trojednoga, a čast i poštenje sv. Florijana viteza i mučenika. Na istom mjestu stajao je prije kip istoga svetca, ali ga lani strašna oluja sruši. S toga velč. g. Nikola Ivanović, župnik draškovački, da dostojnije uzpoštuje sv. Florijana, izposluje kod kraljevečke na svaku žrtvu za dom Božji spremne obćine, da dade mjesto srušenoga kipa crkvicu sagraditi. Sv. obrede blagoslivljanja obavio je sam veleč. g. Stjepan Foky, podarcidjakon i župnik preložki, koj još u svojoj visokoj starosti rado uzvisuje slične svečanosti; a u crkvici službu Božju započeo je g. domaći župnik shodnim govorom, sv. marijski pako kapelan sv. misom.

Ovom sgodom javiti mi je i to, da je mukom i ponukom pomenutoga g. župnika Nikole Ivanovića svetište župne crkve draškovačke s nova oslikano, slika sv. Roka na velikom žrtveniku preslikana, a područna kapela u Kraljevcu sv. Magdalene pokornice, da mnogobrojnim prošćenjarom zadovolji, za polovicu povećana, krasno oslikana i novi žrtvenik sv. Križa podignut. Isto tako pribavio je pomenuti g. župnik i za župnu crkvu i za kapelu svakoj po jedan skupocjeni kalež i krasna misnoga ruha, kojim bi se i koj poveći grad ponositi mogao.

Dobra djela sama se sobom hvale, ali drugim za poticalo na slična djela objelodanuje se revno nastojanje muževah oko uresa i ljepote doma Božjega putem našega crkvenoga glasila.

J. e.

Viestnik.

Iz Zagreba. Dne 29. Srpnja obslužene su u župnoj crkvi sv. Marka svečane zadušnice za žrtve, pale u isti dan god. 1845., dakle upravo prije dvadeset godinah.

— Preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmajer došao je u subotu dne 29. Srpnja iz Jamnice u Zagreb, a u ponedjeljak 31. i. m. odputovao u Beč.

Iz Dalmacije. Visokočastni g. Filip Dominik Bordini, biskup hvarski, umro je 25. Srpnja u 8 satih u jutro. Prije nego što je zatvorio oči, podielio je blagoslov svećenstvu, kućnoj družini i narodu. Bordini rodio se 3. Kolovoza 1765. bio bi, da je ostao živ, upravo danas 100 godinah navršio, a na skoro svetkovao svoj 50godišnji jubilej kao biskup, budué je 1828. postao biskupom, te bio najstariji biskup carevine austrijske.

Iz Ugarske. Preč. g. biskup gjurški Ivan Šimor uredjuje sam svojom rukom crkveni list, namienjen ponajprije svećenstvu njegove biskupije. Isti ide u obliku pastirske poslanice po svih župah gjurske biskupije. Biskup razpravlja ne samo vjerozakonska već i ostala vremenu primjerena pitanja.

Iz Rima. Na što veću slavu crkvi služe jamačno parnice, štono se povadjaju u to ime, da se mogu blaženimi ili svetimi proglasiti Božji ugodnici, a one su zajedno, koje slavno vladajućemu papi Piu IX. odličnim načinom zasvjedočavaju njegovu gorljivost i brižljivost za katoličku crkvu. — Mjeseca Svibnja mnogo se radilo na nakitu i ukrašenju hrama sv. Petra, a ništa se nepropustilo, da svečanost bude što sjajnija i veleljepnija. Oko 1600 sviećah blistaše u svjetionicih, u milovidne kupke poredanih. Na glavnom ulazu, i na oltaru podignutom naproti Confessii čekahu slike na čas, da s njih skinu zastore, te da i one oveličaju vladajuće slavje. Silan broj vjernikah pribivaše ovoj svečanosti. Poslie 10 satih naviesti gromki i blagozvučni glas orguljah, da se približuju članovi skupštine obredah, koji zauzeše pripravljena si mjesta u prednjoj strani srednika. Sbor ovaj sastojaše od 15 kardinalah i množtva najodličnijih rimskih prelatah. Za njimi dodje kaptol sv. Petra, na čelu mu stožernik starešina Mattei kao nadpop rečene crkve, kojemu bje naznačeno mjesto napram napomenutomu sboru. Pošto je skupštinski tajnik Msgr. Bartolini od kardinala vikara predstojnika skupštine dobio dozvolu za otvorenje papinskoga brevea, a pošto mu je nadpop stožernik Mattei prostim „legatur“ dopustio, da se isti breve smie čitati u sv. Petru, popo se jedan kapelan na propovjedaonicu, te pročita dotični dekret. Iz njega doznaje se, da se blažena Maria de Angelis rodila u Turinu dne 7. Lipnja 1661. Roditelji joj bijahu grof Giovanni Donato Fontanella di Baldiosaro i grofica Maria Tana di Santena; ujedno bijaše u četvrtom koljenu rodica sv. Alojzija Gonzage. Umrla je 16. Pros. 1717. Pošto je slavne uspomene Pio VI. dne 5. Svibnja 1778. izdao dekret o kriepostih blaženice, u Siečnju 1865. o čudesih, a na 27. Veljače 1865. bje očitovano, da se može pristupiti k beatifikaciji, bude dne 25. Travnja taj breve, kojim se proglašuje blaženom, izdan te š njim zajedno dozvoljeno, da se javno kao blažena štovati može. Poslie pročitana brevea zapjeva pontifikant, nadbiskup sorentinski, Te Deum laudamus, što ga je pobožni puk s pjevačkimi sborovi do kraja izveo, a pontifikant molitvom na blaženicu završio. Najmoćnije na prisutnike djelovaše onaj trenutak, kadno sa zadnjimi zvuci ove popievke spade zastor sa slike blaženičine, njeno lice u sjaju razvjete zagledaše pobožnici te padoše na koljena, da se Bogu na ovoj milosti u svojih svetih zahvale, a i blaženici ukažu dužno štovanje, koj trenutak slavljenjem zvonah i tutnjavom topovah dan je kanoti na znanje svemukolikomu kršćanstvu. Doista taj trenutak je svečan, a tajna njeka sila čovjeka goni, da se spusti na koljena, te pobožnim srcem preporuči u zagovor slavljene ugodnice Božje. Na sve strane vidiš medju pobožnici suze lijat i ruke na pobožnu molitvu sklapat. S pjevanom službom Božjom svrši se svečanost predpodnevna. Oko 5. ure poslie podne čekaše sbor kardinalski sv. otca u sikstinskoj kapeli, koj zatim sa svimkolikim svojim dvoranstvom podje u hram sv. Petra, da blaženici javno izkaže počitanje i ljubav svoju, te joj sebe i ukupnu crkvu preporuči. Svršiv ovdje molitvu sasluša sv. otac zahvalu generala bosonogih Karmelićanah, kojemu redu pripadala je i blaženica, i Promotora fidei, i primi moćicu sa slikom i dragocjeno uvezanim „životom“ blaženice, te krasan struk cvieća.

— Sve one viesti raztrubljene po novinah o Lisztu, kano da će biti imenovan kanonikom kod sv. Petra i sve ostale, što o njem pišu, neistinite su. Jedino je to istina, da je Liszt primio ostrižinu, a na višje redove niti nemisli. Sva je prilika, da on ide za čašću ravnatelja sikstinske kapele, u kojoj već i sada marljivo radi.

— Knez Grazioli bogat je Rimljanin a veliki dobročinitelj ubogih. Medju inim ima on u Rimu veliku kuću, koju dade podieliti u mnogo razdjelakah od jedne do dvie sobe na porabu siromašnim obiteljim. Nedavna sastane se knez sa sv. otcem, koj mu smješeć reče: „Znam, šta činite.“ Njekoliko danah zatim stiže knezu pismo iz vatikana, gdje mu se piše: „Sutra ob ovoj uri posjetit će sv. otac Vašu kuću ubožku utočište.“ Knez sa svom svojom porodicom dodje onamo, a i sv. otac prispije u naznačeno vrieme. Sve obitelji, koje stanuju u toj kući, posjeti sv. otac, sve ljubezno razgovori, blagoslovi i ostavi kod odlazka novčani dar. Tu

bijaše i maleni sinčić knežev. Pio IX. uzeo ga na ruke, ogrnuo svojim plaštem i obasuo draganjem. Dodje vrieme razstanku, a sv. otac obrati se k dobrotvorcu i reče što prijaznije: „Kneže, hvala Vam!" A knez suznim očima odgovori: „Sv. otče, meni je zahvaliti se Vašoj svetosti. O kako nas usreći ovaj posjet!" — „Nipošto, odvrati Pio IX. ja sam tu srećan, ja jesam i hoću da budem otac ubogih; Vi ste mojoj djeci učinili mnogo dobra, a ja Vam moram to priznati i zahvalan biti."

— Dočim je vjerozakon u Italiji nizko pao, čini se ovdje u Rimu sve moguće za njegov obstanak i snažniji život. Tako je naredio sv. otac, da se svake nedjelje i svetka na željezničkih postajah u prosto vrieme činovnikom štije misa i govori propovied. Družba pobožnih rimskih svećenikah bavi se opet od dvie godine tim, da se u svih crkvicah prostrane rimske poljane, gdje samo ikoliko težakah i pastirah stoji, služi misa, diele sv. otajstva, te ovomu, surovu do duše, ali viernu i poštenu puku razlaže katekizam. U Frosinonu sagradiše Redemptoriste doista izvrstan zavod. Njihov o. Douglas, rodom iz svietle kuće škotske, i o. Guardati sastaviše tamo družbu gradjanah, koji se nedjeljom i svetkom sastaju u jednoj od Douglasa sagradjenoj crkvi i jednoj bližnjoj kući, te su kod sv. mise i kod katekeze, a primaju i sv. otajstva. Poslie podne o 4½ služi se blagoslov s njekojimi molitvami, a poslie se ide na nedužnu igru. Tim se izmiče pogubnim krčmam, gdje propada duša, tielo, imutak i kuća. Pravila su blaga, ali se strogo pazi na njihovo obavljanje. Tko tri puta uzfali, izobći se; hoće-li pako da bude natrag primit, mora podnieti kušnju, koja se zove novicijat. Medjuto riedki su veoma slučaji, da bi koga izobćili; jer pravila se obdržavaju vierno. Broj upisanih članovah prelazi 350, što će u malenu gradu mnogo reći. To čine oni strahoviti redovnici, na koje sviet diže viku, te hoće svom silom da se dokine.

Iz Švajcarske. Biskup bazilejski Eugen služio je dne 2. Srpnja u Thuru (kantonu bernskom), oružištu švajcarskom, svečanu vojničku službu Božju. Za tu svrhu načinjen oltar bijaše na vojničku topovi, barjaci i starimi trofeji narešen. Posebni čador služaše za sakristiju. Kada biskup pristupi k oltaru, grunuše tri topometa, a bubnjari udariše u bubnje, pa različite bande svirahu zamjenice. Poslie evangjelja govorio je biskup propovied na francezkom jeziku, koja bijaše sadržajem i oblikom izvrstna, te se svaka besjeda mogla razumjeti duž svih vrstah. Na kraju sazva Božji blagoslov svemu švajcarskomu narodu. Završi tim, da je svomu kancelaru naložio, neka i njemačkim vojnikom prosbori njekoliko riečih. I ova kratka propovied bijaše izvrstna. Kod mise dvorila su dva furira, i ovršila svoj posao valjano, a i zapovjedajući častnik dobro je znao, kod kojih dielovah mise valja pucati i bubnjati. Sbor častnikah pozva biskupa na gostbu.

Iz Španjolske. U sielu poslaničke komore od 4. Srpnja popade poslanik Aparisi vladu ili bolje rekuć ministra O'Donnella žestoko sbog naumljena priznanja kraljevine talijanske. „Ovo priznanje — reče on — jest čin pokazujući, da Španjolska robuje Napoleonu III., jest uvreda crkve, Pia IX. i svih katoličkih uspomenah. Priznate-li Italiju, to takodjer i Vi idete u Napoleonovu vojsku, a on je sbilja car zapada. Crkva je danas orobljena, obružena i progonjena. Pio IX. stoji po gotovu sam samcat naproti mogućnikom zemlje, bez oružja, držeći jedini križ u ruci, a upirući oči u nebo. Njega sada ostaviti, jer je slab, jer je zapušten, gdje smo mi, sinovi španjolske zemlje, naučili tu prostačinu?" Zadnje su rieči čemerne natučice na O'Donnellov rod, tudj iz Irske. Govornik nastavlja: „Priznanju Italije može se slobodno veseliti Englezka, Rimu neprijateljica, ali ne Irska, gospodine vojvodo tetuanski, ne Irska. Upravo Vaša Irska, Irska Vaših predjah, koja je, kako sami znadete, podnosila radje glad i okove, koja je voljela žrtvovati se, nego se od Rima i rimskoga pape razlučiti. Jao! zašto dojdoše Vaši otci u Španjolsku, ako bješe odlučeni za to, da Španjolskoj i Irskoj, koje su sestre, zadadu ljutu žalost, Englezkoj pako jedinoj, krvopiji Irske, priprave veselje? Jao! zašto dojdoše ovamo prieko!" Sličnim zatornim govorom prorešeta poslanik Vocodal najnoviju politiku O'Donnellovu. Ovaj prozva priznanje Italije svetogrdjem, te proti ministru držaše se odlučno ove rieči, navodeć izjave sv. otca. Iz svega vidi se, da su proti vladi svi odlučni katolici.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Premješteni su duh. pomoćnici:

G. Janko Plenar iz Završja na Osekovo;
„ Janko Lacković iz Bistrice u Dubovac kod Karlovca;
„ Matija Manjkas iz Dubovca na Bistricu;
„ Stjepan Lončarić iz Belovara u Čvrstec;
„ Antun Akšamović iz Oriovca u Staru Gradišku;
„ Franjo Pavlović iz Požege u Virje;
„ Stjepan Haraminčić iz Dubranjca u Vel. Goricu;
„ Ivan Turk izpod Bele u Dubranjec.

Novomisnici idu za duh. pomoćnike:

G. Antun Badaj u Požegu;
„ Ferdo Golešić u Završje;
„ Aleksa Jalšovec u Belovar;
„ Josip Kolarić u Petrinu;
„ Filip Marin u Suhodol;
„ Petar Mikojević u Oriovac;
„ Ignac Vimpošek u Vel. Bukovec;
„ Petar Vitković u Kraljevec.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 32. **U ČETVRTAK** **10. KOLOVOZA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Sloga medju svećenstvom.

(Dalje.)

Sad mi je okrenuti lice, da ogledamo neslogu našu i njezine izvore. Gdje nije sloge, znak je, da svi ljudi nisu ono, što bi biti morali, nisu svi obnovljeni duhom Božjim, već u njih žive stari čovjek ohol, nenavidan, pohlepan, nestrpljiv. Zlo mrzi na dobro. Kano što se slika zagleda u priliku si, sličan slična si po licu obljubi, a neslična zamrzi; tako biva i po ćudi. Kako spodoba lica zna biti uzrokom ljubavi, a nespodoba zazora i mržnje, tako je uzrokom ljubavi ili zazora i spodoba ili razlika ćudi i značaja. To je razlog i onomu, što nam Tacit pripovieda, kako opaki i okrutni car Nero dade smaknuti vriednoga senatora Thresea, jer nemogaše podnositi vriedna i dostojanstvena mu lica. Pripovieda se o njekom slikaru, koj je tako zlo bio naslikao na nekakvoj slici na stieni pievca, da je zapovjedio slugi, neka od nje odbija prave pievce, nebi-li se prispodobom pravoga i slikanoga pokazala nevještina slikareva. Tako radi i čovjek, koj sliku krieposti veoma zlo predstavlja, te se izmiče ili odbija od sebe ljude kriepošću izvrstne, da se prispodobom jednoga i drugoga nepokaže nespodobom pravo lice. Eno nam primjera na prvom listu ljudske povjestnice — Kaina i Abela, zatim Ezava i Jakoba, Saula i Davida itd. Razlika ćudi, nazorah života i težnje u mnogom slučaju kriva je neslozi medju svećenstvom. Težka je muka neurednu složiti se s urednim, jer primjerom onoga kore se djela ovoga. Od tuda različiti nadjevci, zazor, pače često buna i hajka.

Drugi je uzrok, **što se istina dosta neceni.** Pripovieda se bajka, da su dva putovala po svietu, iskrenjak i lažac. Dojdu i u zemlju, gdje na priestolu sjedi velik i jak majmun. Majmunski kralj zapita iskrenjaka: što drži do njihove vlade? Ovaj odgovori: „Vidim, da ste tu sve sami majmuni." Jedva izusti, nahrupiše svi na njega te ga jadna izsjekoše zubi i nokti. Na to zapita lažca, što se njemu vidi; ali on odgovori: „Divna je to i krasna država, sve sama sloboda i sreća." Majmuni liepo počastiše lažca. Jer dakle istina kaže stvar pravim imenom, onako, kako jest, zato je neugodna; a jer se laž laskava umje previjati i svakomu prilagoditi, zato je i mila.

Tertulijan reče: „Istina znade, da je na svietu tudja, te da medju ljudi, kojim se nemili, lahko nadje neprijateljah; drugčije znade ona i to, da je njoj poriekio, stan, nada, dragota i čast u nebu." Istina je došla s neba na zemlju, ali putujuć po zemlji nenadje stana, već morade ostati na putu i po gotovu biti pogažena, što reći bi natuknu Izaija prorok onom svojom izrekom: „Istina leži na drumu, a pravica nemože naći pristupa." (59, 14.) — Evo što još kaže priča. Putujuć istina najprvo dojde u dvor vladarski; ali od tuda bude bačena u tamnicu. Tako barem dogodi se proroku Mikeji, jer zato, što je prorekao kralju Akabu istinu, dade ga ovaj zatvoriti, rekši „neka se hrani kruhom biede i napaja vodom tuge." (3. Kralj. 22, 27.) Liepo nam to razlaže ova pripoviest. Jednom se odvaži monak goreć od želje za mučeničkom smrću k turskomu sultanu. Sultan ga upita, što je došao; a on mu odgovori: „Da tebi naviestim istinu, a sebi nadjem smrt." Sultan će pako odvratiti: „Hodi ti k svojim vladarom, te njim naviještaj istinu; smrt, koju kod mene tražiš, možeš naći i kod njih." S toga mudro uradi Nathan prorok, zavinuv istinu Davidu u mudru priču, kano gorak liek u sladak zavitak. Poslie pripovieda priča, da je istina pošla k **dvoranom.** Prognana je i od tuda; jer tamo bez hinbe, pretvore i laske neide. Došla pod krov i **trgovcem**; ali opaziv što je i kako, same svoje neprijateljice, uzmaknu

sama natrag. Pokuca na vrata **pravnikom**, savjetnikom i odvjetnikom. Nenadje ni tudier prave milosti; opazi, da ima i medju zaštitnici istine i pravice dosta ljudih, koji su kano kosovica u gajbi, te švikoću, kako jim zašvikoće gospodar. Vidje, kako se, umjesto da se ob očevidnoj stvari izrekne očevidan sud, parnice zavlače, pravo se izvrće, te iz jedne iste postavke zakonske izvodi i pravo i krivo, kano zvono u zvoniku, koje zvoni sad za žive sad za mrtve. Zaobidje istina gradom i selom. S prvine sluša se rado, dokle govori o drugih ljudih; ali kad njim samim stade izbrajati spočitnice, neima njoj ni tudier obstanka. Napokon vrati se k svećenikom, po službi i dužnosti viestnikom istine; ali se i u njih slabo odmorila, a slabije nastanila; opazi bo, da su njekoji od njih ono, što reče Izaija (56, 10.): „Mukli psi, koji lajati nemogu;" i u tom redu nadje ljudih, koji se obraćaju po vjetru, kano vjetrenjak pjetao na krovu.

Tako je. Istina se slabo prima u svietu; jer zlikovcem nije po ćudi, jer krivica grize za oči, jer je nepredobitna, jer je u svietu tudja.

Na ljutu žalost nemila je istina i mnogomu svećeniku, kazala se od gore dolje, ili od dolje gore. Čim pako manje gdjegod istine, tim više laži i mržnje, a s toga i nesloge. To je nesreća velike gospode, kako u drugom staležu, tako i u našem, da riedko kada do njih dojde čista istina. Od tuda često krivica, s krivice jad, a s jada razdor medju glavarom i družbenici, ako ne vanjski, a to dosta škodljiv nutarnji. Nesreća je opet i to, što se brat bratu uzteže kazati istinu, makar i nemilu. Koliko bi se zla dokinulo istinitom bratinskom opomenom?!

Da vidimo dalje izvore nesloge. Velik je jaz u družtvenom životu oholost i zavist; a nemojmo se varati, da toga neima i u našem svećeničkom životu. Za obranu sebi velju, da sam sljedeće izreke povadio iz zlatne knjige: „Memoriale vitae sacerdotalis."

„Ovaj mrzi na onoga, jer je stekao čast i dostojanstvo, za kojom je sam išao; jer je onaj uzdignut visoko, dočim je ovomu sudjeno ostati na nizku i u tami. — Kano da bi svi morali biti apostoli ili proroci; kano da nebi ja (Bog) mogao napraviti jednu posudu za čast, a drugu za sramotu.

„Ovaj stojeći na visoku stepenu naduo se od svoje višine te nižje prezire, i reći bi tlači; — kano da nisu braća, kano da nije on kao i drugi prah i pepeo; — kano da je njemu sramota družiti se s njimi.

„Ovaj se od onoga zazire, jer ga je nadkrilio učenošću; — kano da svi moradu biti učenjaci, a meni kano da nije prosto znanja, časti i glasa, komu hoću, dati.

„Ovaj onomu zavidi, jer s većim uspjehom radi oko obraćenja dušah; — kano da svi moradu imati dar liečenja, a ja da nemogu davati uzrasta, po kom se meni svidi.

„Ovaj zavidi onomu, jer je jače besjede; — kano da svi moradu imati dar jezikah, a ja kano da nemogu po svojoj volji udieliti mudrost ovomu ili onomu.

„Ovaj mrzi na onoga, jer se pobožnim njegovim životom osudjuju vlastiti zli čini.

„Ovaj oholeći se svojim znanjem ili pobožnošću prezire druge, koje drži za manje učene ili manje pobožne.

„Ovaj, jer je skupac, nikomu prijatelj nije, već sve goni od sebe, da na družtvo nemora štogod potrošiti.

„Ovaj, jer je nestrpljiv, tko na njega mrzi, kleveće i psuje, tko ga vriedja, prevari, ili samo za šalu ga izsmijava, toga nemože podnositi, pače ga uklinje, nanj se srdi, pak neprašta mu ni onda, ako moli oproštenje."

Sada ćemo ove izreke na širje razbistriti. Što se tiče prvih dvijuh, kad visok prezire nizka, jer je nizak, a nizak visoka, jer je visok, jedan i drugi pokazuje krupnu oholost. Oholost je širok izvor nesloge. Jer što ohol visok naredi, ohol nizak prezire i gdje može, tomu se odupire; obratno, što god nizak naredi, bilo kako krasno i plemenito, ohol visok prezire, zabranjuje ili muti — kakove je već vlasti.

Oholost rugoba je u svakoga čovjeka, al u svećenika uprav nakaza. Pak nije oholost nikada ni sama. Sv. Grgur piše: „Kad je kraljica opačine, oholost, posve obuzela predobiveno srce, to ga umah poreda sedmim glavnim opačinam, kano sedmim vojvodam svojim slugam, da ga opustoše. Vrhovnu zapovied zadrži sama te ide za četami; jer iz njih zameće se bučna množina opačinah."

Bog sam uciepio je čovjeku u narav ponosa, a ima se čim i ponositi promisliv, što je milost Božja od njega učinila, i što će jošte učiniti. Dà, dostojanstvo kano oporavljena čovjeka, kano kršćanina, kano svećenika, kano odredjenika za vječnu slavu: to nam ima biti ponos. Ovaj ponos jest kriepost, jest Bogu mio, a pomaže za vječnu slavu; jer uzdiže nas nad sve nizko, prosto, puteno; čuva nas od grieha, opačine i svega, što bi uzvišenu našu čast moglo obrljati i pokvariti mu pred Bogom cienu; ovakov ponos jest nam jakom ponukom, da se držimo čvrsto časti Bogom nam podieljene. Ne samo dakle da smieš, nego se i moraš ovako ponositi; moraš imati ponosa, koj od tebe čini ono, što Bog hoće da budeš; ovakov te ponos

mora oplemeniti, a ne potištiti, omudriti, a ne oluditi; koj ćete naučiti, kako ćeš svu slavu davati Bogu, a ujedno se i sam proslaviti. „Ali po milosti Božjoj jesam to, što sam, a njegova milost u meni nebijaše jalova; jer više sam uradio, nego oni — ne ipak ja, nego milost Božja sa mnom.“ (I. Kor. 15, 10) Ovakov ponos veže kršćanina, a naročito svećenika na srdačnu zahvalnost prama Bogu i na veću revnost u Božjoj službi.

Ali ponos od Stvoritelja uciepljeni obratio je od Boga odmetnuli se čovjek u oholost; napravio mu zlu podlogu i zao smjer, a sam sebe izvrgao. Nije mi pisati ob oholosti i njezinih sigurnih biljezih, te zato polažem samo poznatu istinu, da sve ono, čim se oholica ponosi, jošte ga boljma potištiva. Svećenik ohol, bio visok ili nizak, nije ono, što bi imao biti, te s toga neima se čim ni ponositi, ma bio što mu drago. Pak uzmimo, da je oholica vas prošli viek proživio uz trudan i zaslužan rȃd u Božjoj službi, proživio sveto, to mu ipak kaže sv. Ivan Zlatousti: „Neka je tkogod neizmjerno mnogo dobra učinio i dosegao visok stepen savršenstva, ako se tim oholi, to nije ništa drugo, nego kukav prosjak.“ — Sv. Augustin pako veli: „Tko je ohol, u toga nemože da bude ikakova prava kriepost; jer kako da bude u njega to, što Bog ljubi, i ujedno što Bog mrzi“? —

Uzmimo dakle, da je kotarunu užjemu, širjem ili najširjemu poglavar svećenik ohol, te da si preotme mah veći, nego ga ide po ikojem zakonu crkvenom, misleći, da su mu robinje sve glave svetim redom zaredjene, te ove ni pisnuti nesmiedu, što njemu nije po volji — kakova će tu biti sloga?! Na koncu, da-li on mario ili nemario za odpor, mora biti odpora, ako ne uviek javna, a to skoro toliko škodljiva potajna; ljudi bo nedadoše svojega razuma i sviesti nikomu u zakup. Stalo mu ili nestalo do odpora, ima ga, a taj hudi spasu dušah. — Obratno valja to i o nižjih oholicah. Tko neštuje višjega ugleda, niti njegova neće štovati nižji — — a to hudi spasu dušah. U jednom i drugom slučaju jest nesloga, i to pogubna i za nje same i za vierni puk.

Kao drugi izvor nesloge spominje se z a v i s t. „Zavist je čedo oholosti; ubij majku, umrieti će i čedo.“ (Sv. Aug.) „Zavistnika spopadnu toliko putah muke, koliko god putah čuje zavidjena hvaliti ili ga vidi sretna.“ (Sv. Prosper.)

Aristotel odgovori na pitanje: Što je zavist? ovo: „Jest zakleta neprijateljica svih sretnih.“ Što je moljac opravi, a crv drvetu, to je zavist srcu, to je zavistnik družtvu. Za dokaz spominjem krasnu izreku sv. Ciprijana. . . . „Zelo excoecante sensus nostros atque in ditionem suam mentis arcana redigente Dei timor spernitur, magisterium Christi negligitur, judicii dies non providetur, inflat superbia, exacerbat saevitia, perfidia praevaricatur, impatientia concutit, furit discordia, ira fervescit, nec se jam potest cohibere vel regere, qui factus est potestatis alienae. Hinc dominicae pacis vinculum rumpitur, hinc caritas fraterna violatur, hinc adulteratur veritas, unitas scinditur.“ . . . (de zelo et livore). Zavist neostaje samo u srcu, već prelazi u rieči i čine za družtvo pogubne; zavist ide sretnu na nesreću, pak ne samo da zavistnika sama kazni, već čini od njega za druge okrutnika. Od tuda golema nesloga i razdor.

Treći izvor jest s k u p o s t. Sv. Jerolim reče: „Skupcu manjka, što ima i što neima;“ jer što ima, toga mu je žao taknuti se, a kamoli ne trošiti, što je toliko, koliko i da ga neima; česa pako neima, to mu manjka i bez toga. Zar dakle skupac nije siromah, a zato, jer je siromah uz blago, i ludjak? K tomu je najveći mučenik; težkom brigom i mukom kupi, a tako i sakupljeno čuva. Bez prestanka drhće za budućnost, u sadašnjosti strada od glada, žedje i druge oskudice; za svakim novčićem, što ga mora izdati, zaboli ga ljuto srce. Najgore je pako, što veli sv. Jerolim: „Druge opačine ostare te oslabe, kad ostari čovjek; skupost pako u starosti pomladi se i ojača.“ Neima ni traga ćuti za pravicu u srcu, u kojem se je ugnjezdila škrtost. (S. Leo serm. 9. de pass.) Skupac je mrzak svojim rodjakom, dosadan družini, nemio i nekoristan svojim prijateljem, nedohitan siromakom, škodljiv susjedom. — „Novcu mora čovjek biti gospodar a ne njemu rob. Tko umje rabiti novac, tomu je on valjan sluga; tko pako toga nije naučio, tomu je on okrutnik.“ (Seneka u poslov.)

Skupost je dakle u mnogom slučaju kriva, da se braća odbiju od braće, a po tom, da je i nesloge. — Treba-li pozvati jednoga ili drugoga brata k objedu, troši se; a takova ga i sama misao muči. Valja da se brat s bratom sastane i dogovori, jedan drugomu pomogne; ali skupac neda se primati, da nemora sam kad god primiti, a tim uzteže se važnoj pastirskoj i bratinskoj dužnosti priečeć ujedno druge, da nemogu u njegovoj župi obaviti iste dužnosti. K tomu sbog skuposti dojde na zao glas, uza što, da čudesa čini, izjalovi mu se u puku vas trud. — Neima tu govora o izvanrednih i dragih gostbah. Kruha i soli po slavjanskom običaju od iskrena srca, pa gdje nije više, i to će rado brat primiti.

Ovamo spada jošte i s a m o t n o s t, koja ravno nepotiče iz skuposti, nego iz samotne naravi. Ako hoćeš da budeš, što imaš biti, ni ta samotna narav nevalja. Ma hvalio se samotan život, koliko mu drago; bile istinite one rieči sv. Tome Kempenjana: „Koliko god putah dojdoh

medju ljude, manji se čovjek povratih," istina je ipak i to, da je grehota povlačiti se u samoću, kada slava Božja i ljubav iskrnjega zahtieva, da izideš van. Tajiti se pako nemože, da od tebe zahtieva i slava Božja i spas puka i korist obćine, da se sa svojom braćom po Isusu i drugovi po službi sastaneš češće na prijateljski razgovor, a u potrebi jedan drugomu u pomoć. U duševnoj pastvi takove samoće, kakova se drugim izvan pastve svjetuje, biti niti može niti smie. Muti slogu! Sv. Ivan Zlatousti u knjigah svojih o svećenstvu tvrdi: da samotnost može biti pokrivalo opačine — da njekoji samotnjaci došavši u sviet naškodiše i sebi i drugim — da u samoći živući trebaju velika opreza i brige, čim bi se sačuvali, a napokon priznaje, da od mnogih pogibeljih prava samoća čuva. U knj. III. pogl. XII. dokazuje, da tko je dobar monak, nemora biti i dobar pastir, da je u pravilu samotnjak monak nesposoban za pastirstvo.

Napokon izvor ne male nesloge zna biti nestrpljivost. Ništa pod suncem nije savršena, svaki čovjek ima svojih hirah i manah. Zato pravo reče veliki Pavao Galatjanom 6, 2.: „Alter alterius onera portate et sic adimplebitis legem Christi." Toma Kempenjanin pako veli lib. II. cap. III. „Tene te primo in pace et tunc poteris alios pacificare. Homo passionatus etiam bonum in malum convertit" itd. Tko hoće više, neka pročita sve. Spomenuti je još samo, da se jezikom često zadire ne samo u duševne, nego i u tjelesne mahne, a takov zador dobrana je kvasina nesloge.

(Konac će sliediti.)

Božje djelo u prirodi i u crkvi.

Sva spoljašnja priroda jest djelo Božje. Njegovom voljom je postala, da i ona slavi i veliča sv. ime njegovo, a zajedno da se njom uzdržaje i promiče tjelesno življenje ljudih. U to je ime sve u njoj prema ovoj svrsi premudro uredjeno. Kamo god svrnemo okom, gdje god postanemo smatrajućim pogledom, svuda, koliko nam je u narav stvarih proniknut moguće, nalazimo dvoje. Ponajprije svaka i nesjetna stvarca u prirodi do najmanjih svojih česticah tako je ustrojena, da je sve na njoj i u njoj, ma i najmanje bilo, prema svrsi svojoj kao proračunano, te doprinosi k tomu, da se ova svrha lakše postigne. Zatim je svaka ovakova pojedinost u veliko zajedničtvo prirode tako uvršćena, da ne samo primjerno djeluje na druge stvari, nego da i sama blagonosno djelovanje od drugih stvarih prima, te tako cjelost popuniti i usavršiti pomaže. Pa dok ovo veliko djelo gospodnje stvorca i sazdatelja svoga slavi i hvali, zajedno se u njem sadržaje sve, što god je ili potrebito ili hasnovito na uzdržanje i promicanje tjelesnoga života. Tko bi sbrojio sve blagonosne uplive, štono iz prirode prolaze na tjelesni ljudski život, bilo posredstvom toli raznovrstna živeža, ljekovah, ili bilo zrakom, svjetlom i toplinom, ili kojim god drugim načinom priroda na čovječje tielo djelovala. S neizrecivo velikom brižljivostju, mudrostju i ljubavlju Bog je u prirodi sve tako uredio, da se njom tjelesni život i blagostanje čovjeka na sve načine podupirati i promicati može.

Nu Gospodin je u blagostivom milosrdju svojem ustanovio još drugo kraljestvo, isto tako sebi na čast a ljudem na spas, i to na spas višjega ljudskoga života; pa je i ovdje sve tako uredio, da bude prema ovoj svrsi. Jerbo je Gospodin Isukrst poslan od Otca došao, da ljudem opet učini moguće, kako će prema svomu opredjeljenju Bogu služiti, slaviti ga i tako se spasiti, to je i sav njegov život do najmanjega čina bio udešen prema ovoj svrsi. „Djelo," tako reče Spasitelj svomu otcu na kraju svoga zemaljskoga života, „djelo, što si mi ga dao, dogotovio sam." Dakle je otac reć bi osnovu za djelo spasenja načinio („djelo, što si mi ga dao"), a ovu je osnovu Spasitelj što vjernije i točnije izveo („dogotovio sam"). Kao što dakle u izvanjskoj prirodi sve do najmanje sitnice smiera na svoju svrhu, te je tako uredjeno, da uzdržaje i promiče slavu Božju i tjelesno blagostanje ljudih: tako, dà još više i u ovoj od Gospodina našega Isukrsta u svom životu što točnije izvedenoj Božjoj osnovi na slavu Boga a na spas i sreću ljudih, dakle na povratu i promak njegova višjega života, sve i najnesjetnije k ovoj svrsi teži, te je prema njoj uredjeno. Sve ukupno i svako pojedince, jer je od Božje mudrosti na to odlučeno i uredjeno, podobno je slavu Božju i višji život ljudski promicati, podobno čovjeka opet staviti u stanje i vrstnim ga učiniti, da prema svojoj odluci Boga spozna, ljubi, služi mu, a služeć mu slavi ga i spasen bude. Vaskolik život Isukrstov i sve u njem smieraše samo na ovu svrhu, bijaše prema njoj uredjeno: njegovo upućenje, t. j. način, kojim bje njegovo sv. čovječanstvo u krilu nepokaljane Djevice od sv. Duha začeto te s božanstvom u jednoj osobi sdruženo, način njegova poroda u prostoti i nuždi, poziv pastirah, mudracah i Simeona, bjegstvo u Egipat i tamošnje boravljenje, mnogogodišnji skroviti život Isusov u Nazaretu, bavljenje u hramu, krst Ivanov, izbor učenikah, njegovo učitelievanje, njegova čudesa, svekoliko njegovo djelovanje i njegova molitva; njegovo obilazenje po zemlji, svaki njegov korak, svaka njegova rieč i čin; zatim njegova muka i smrt sa svimi i najmanjimi okolnostmi njihovimi; njegovo uzkrsnuće, njegova izkazanja i drugovanje s učenici; njegove odredbe i punovlasti dane učenikom glede crkve i njenoga uredjenja i glede povjerenih im svetih otajstvah.

To bijaše „djelo," štono ga je Spasitelj, kanoti dano mu od Otca, „dogotovio." Na njem i u njem nije ništa slučajno i pripadno. Sve i najmanje Božja je

mudrost i ljubav Otca proračunala i uredila za prije rečenu svrhu, a uslied toga božanstveni Spasitelj po volji otčevoj što vjernije izvršio. Doista veliko i divno djelo, veće i divnije od spoljašnje prirode, djelo smierajuće na slavu Božju i promak višjega ljudskoga života i spasa, te do najmanjih svojih česticah i odnošajah vrstno, da iz njega slava Bogu a spas ljudem poteče.

Zatim je Gospodin svoju svetu crkvu postavio čuvaricom i zastupnicom ovoga velikoga „djela;" njoj je povjerio svoje „djelo," da ga za sva vremena na svih stranah zemlje posreduje ljudem, kako će se svagda i svuda slaviti sveto ime Božje, a ljudi moći spasiti duše svoje. Kao što je on od izkona carstvo prirode ustanovio, te ga u svih pojedinih djelovih (živinstvu, bilinstvu i rudstvu) sa svim, što je potrebito na uzdržanje i promak tjelesnoga života, snabdio: tako je utemeljio i u crkvi novo kraljestvo i obskrbio ga svojim „djelom," i sa svim, što je u svom životu priredio. Njegov božanstveni nauk, vaskolik tečaj i primer njegova života, njegove odredbe i u njih sadržane milosti, to bijaše ova oprema; ništa nemanjkaše, što je trebalo za višji život ljudski, a sve, što god je Gospodin dao svojoj crkvi, bijaše podobno, da pospješi ovaj višji život.

Pa kao što je Gospodin u carstvu prirode stvorio sunce, da svoje svjetleće i grijuće zràke siplje u sgodno vrieme povrh sve prirode, kako će pod blagotvornim uplivom njegova svjetla i njegove topline ono, što je Bog u prirodi odredio, uspievati ljudem na uhar: tako je na onaj dan, kojega godišnjicu sva crkva što svečanije slavi, ustanovio, da kraljestvu milosti, sv. crkvi, reć bi svane divno sunce u sv. Duhu, koga joj poslà, za da svoje svjetleće i grijuće zràke bez prestanka razastire nad svom crkvom, kako će pod blagotvornim uplivom njegova svjetla i njegove topline ono što je u crkvi svojoj osnovao, uspievati ljudem na boljak. Od tada djeluje neprestano sv. Duh u crkvi. Svojim učenikom, a po njih svim vjernikom reče Gospodin: „Molit ću Otca, i on će vam poslati drugoga utješitelja," Duha svetoga, „da ostane vazda kod vas." Sv. Duh dakle sve ono, što je Spasitelj na spas ljudih pripravio i svojoj sv. crkvi povjerio, svoj nauk, svoj primjer, svoju milost, donosi sveudilj ljudem, polaže jim u srca, te čini, da je na njih i u njih djelotvorno. „Od moga," kaže Gospodin, „uzet će on (sv. Duh), i naviestiti vam," „do vas i u vas donieti, na vas i u vas udjelotvoriti." Sijač baca sjeme zemlji u krilo, al tek kada nadodju tople zrake sunca, sjeme pušta klice, niče, cvjeta i rodi. Tako siju i sijači sv. crkve sjeme ljudem u srca; ali samo kada Duh sveti pronikne srca svjetlom i toplinom svoje milosti, uspieva sjeme, samo tada prima se pouzdano i vjerno, da djeluje na srce i volju, samo tada dozrije plod kršćanskoga ćućenja i kršćanskoga života. Što god je Gospodin svojoj crkvi pripravio i predao, svoj nauk, svoj primjer, svoju milost, to sve biva djelotvorno na spas ljudski tek onda, kada to u sv. crkvi vladajući Duh sveti na pojedincu učini djelotvornim. Tako je dakle djelo Božje na ljudski spas dovršeno u crkvi, kadno ponad nje dodje Duh sveti, „da kod nje ostane do vieka," i u njoj da djeluje.

Ala golema i čudnovata djela! To je djelo, komu je sam Bog od vieka prema svojoj neizmjernoj mudrosti, svetosti i ljubavi osnovu zamislio, i to tako, da bi sve i svako na njem do najmanje sitnice podobno bilo proslaviti mu sveto ime, a ljude privesti k spasu; djelo, koga je zatim čovjekom postali Sin Božji u vremenu sasvim po ovoj božanskoj osnovi izveo i dovršio; — djelo, kojim sada samo Duh sveti do konca svieta preko sv. crkve upravlja, te ga donosi ljudem, i na njih udjelotvara na slavu Božju a njihovo spasenje. Dakle djelo Božje, djelo Boga trojedNoga, koje na vidjelo izlazi i djeluje u sv. crkvi. Dà ista sv. crkva ovo je djelo, ona je od Gospoda Isukrsta utemeljeno, te sv. Duhu predano kraljestvo milosti.

Isti onaj trojedni Bog, koj je stvorio carstvo prirode, te ga s tisućinami tisućah blagotvornih uplivah na tjelesni život, sa svimi potriebštinami za tjelesni život snabdio, taj isti ustanovio je i kraljestvo milosti, sv. crkvu. te ju ravnim načinom s tisućinami tisućah spasonosnih uplivah za višji čovječji život, sa svim, što je za ovaj život potrebito i koristno, što obilatije oskrbio tako, da svaki, koj ono, što mu pruža crkva, vjerno upotriebi, može ne samo u obće do spasenja doći, nego i najvišji stepen spasenja postignuti.

Zato se je i ovo „djelo Božje," sv. crkva, od postanka svoga pokazala tako blagotvorna za čovječanstvo i u čovječanstvu, tako obilata slavom Božjom, tako spasonosna za ljude. Kao što se od Boga stvorena tvarna priroda s tisućami bilja, s kojim ju je snabdio Bog, sveudilj s nova u bujnom obilju zaodieva, da bude na uzdržanje i promak tjelesnomu životu ljudih; pa i ako se činilo, da je budi zimom ili ljudskom zloćom shrvana, ipak se u svoje vrieme opet veselo pomladjuje: upravo tako biva i s novim od Isukrsta posredovanim stvorenjem, sv. crkvom; ona se sveudilj razvija u bujnom obilju, da uzdržaje i promiče višji život čovjeka; te i ako se čini, kano da je za koje vrieme svladana, netom pridigne se opet s obiljem svoga blagoslova, da u tisućah dušah razvine višji život, te je blagom povjerenih joj blagotvornih uplivah k pravomu kršćanskomu životu i tim k spasenju privede, tako da svi, koji ju uzmu k srcu, sve to većma diveći joj se u njoj s nova spoznaju „djelo Božje."

Oprost od poštarine za redove prosjačke.

U ljetošnjem zasiedanju carevinskoga vieća razpravljao se novi zakon o poštarskih pristojbah, po kom, kako ga je bila primila kuća zastupnička, prosjački duhovni redovi bili bi imali izgubiti dosad uživani

oprost od poštarine u službenom svom dopisivanju. Dne 19. Srpnja viećalo se o istom zakonu u gospodskoj kući, kojom se je prilikom za prosjačke redove u istoj sjednici dobrim uspjehom zauzeo stožernik nadbiskup pražki knez Schwarzenberg. U svom govoru navede nj. uzoritost ove po prilici razloge.

U izvješću o razlozih, koje bijaše priloženo vladinomu zakonskomu predlogu, veli se, „da za dosadanji oprost od poštarine za samostane i duhovne družbe kod njihove njege bolestnikah i odgoja mladeži tičućeg se dopisivanja, kao i za dosad dozvoljeni oprost prosjačkim redovom nemože se navesti kakov pretežni državni razlog. Kao što je svakoga priznanja dostojno djelovanje ovakovih družbah, to jih ipak napram državi nije moći inače smatrati i s njimi postupati, van kao s privatnimi družtvi, kojim oprost od poštarine neima pripadati." Ovo načelo protuslovi drugomu u istom izvješću prije navedenomu, kojim se tvrdi, da je bogoslužje za državni interes toli važno, da i onim, koji imadu bogoslužje vršiti i zastupati, pripada oprost od poštarine. Nu medju duhovnimi družbami ima njih mnogo, koje imadu tako znamenit i zamašan upliv na bogoslužje i nabožni život, poimence pako na duhovnu pastvu, da bi on i ovim družbam želio izposlovati oprost od poštarine; al u svom predlogu neće da tako daleko ide, te će se ograničiti i uztražiti samo oprost od poštarine za tako zvane prosjačke samostane.

Obazremo-li se na poviest posliednjih desetinah prošloga vieka, vidimo, kako je tada mnogo redovničkih družbah bilo ukinuto, a prosjački redovi ili nebješe, ili samo djelomice ukinuti. Nevjeruje on, da je to samo radi toga učinjeno, što se od njih nije ništa dobiti moglo, već mnije, da je zato nisu ukinuli, što su njihov upliv na duhovnu pastvu i pučku obuku priznavali. Njihov upliv svuda je još jako znamenit; gdje ima takovih prosjačkih samostanah, tamo su oni u okolici živućim svećenikom i župnikom na mnogovrstnu pomoć. U slučaju bolesti ili izpražnjenih miestah pružaju susjedni prosjački samostani svjetovnomu duhovničtvu spremnu, izdašnu i koristnu pomoć. Svjetovno duhovničtvo u naše je vrieme jako spalo na broju. Nestašica duhovničtva biva sve to veća, pa budu-li još i prosjački samostani u svom djelovanju i pomaganju u duhovnoj pastvi priečeni, to će nestašica duhovničtva još se više osjećati, na vjerozakonskom polju neznanstvo rasti, a nabožnost padati. Govornik opisuje djelovanje redovnikah u vjerozakonskom području, te kaže, da bi se oduzme-li se, samostanom oprost od poštarine, njihovomu djelovanju prepone stavljale. A i stega redovničkoga života stradala bi, kad bi se dopisivanje državnikah s pojedinimi samostani poštanskom pristojbom priečilo. Ako to valja za sve redovničke družbe, to ima za prosjačke redovnike još posebnih razlogah. Redovnici prosjaci, kako jim to već ime svjedoči, jesu ubogi. U njihovih redovnih ustanovah jedna od najbitnijih stvarih jest ubožtvo. Ove su ustanove više stoljećah proživljele, poznate su vladi, a po njih vlada ovim redovnikom kroji sud, trpi je i podupire. Čini mu se, kao da bi se kakovo družtvo sastavilo, i ustanove mu vlada priznala, pa kad bi tada ista vlada družtvene članove pozivala, da rade proti vlastitim svojim ustanovam. To bi bivalo, kad bi se zahtievalo, da ubogi redovnik plaća poštarinu; jer da može platiti, morao bi se za novce ogledati i novacah steći. Ali prosjački redovi nisu samo u svojih statutih, već su oni sbilja siromašni. Drugi je razlog, da se oproste od poštarine prosjački redovi, taj, što od svih onih 140 starijih oprostah, štono ih izvješće navodi, prosjački redovi jamačno se najdulje uživaju ovoga oprosta; što je kroz stoljeća obstojalo, i priznavalo se kao blagotvorno, nebi se imalo obarati.

I u drugih zemljah uživaju se prosjački redovnici svakojakih sloboštinah. Posebnička željeznička družtva u Austriji davaju susjednim prosjačkim samostanom po jednu po dvie bezplatne karte. Govornik se sjeća, kako mu je u protestantskoj i republikanskoj Švajcarskoj prigodom putovanja na curiškom jezeru, komu na obalah leži kapucinski samostan Raperswyl, kapetan parobroda, na kom je plovio, rekao, da se Kapucini na njegovom parobrodu bezplatno voze. Da-li je taj kapetan bio revan katolik ili protestant, to nezna; sluti, da je bio protestant, dakle sigurno nepristran, svakako pako nije bio Kapucin. Govornik oprovrgava razloge izvjestitelja u kući zastupničkoj, na temelju kojih predloži, da se odbiju molbe od njekih prosjačkih provincijah zastupničkoj kući podnešene, te kaže, da znade ravno, da je zastupnička kuća oprost od poštarine za prosjačke redove odbila, ali zajedno znade i to, da je predložitelj, koj je za oprost ovaj uzeo govorit, načinio formalnu pogrešku, jer je prekasno učinio predlog, koj se već u pretres nije smio uzeti. Kad bi oprost od poštarine za redove prosjačke zastupnička kuća bila uslied potanke razprave odbila, to on o ovoj stvari nebi niti rieči poveo bio; ali ovako misli, da, kad bi se gospodska kuća glasovanjem izjavila za oprost redovah prosjačkih od poštarine, tada bi i kuća zastupnička uslied novoga i pobližega viećanja pristala na isti oprost. . . .

Ovaj predlog uzoritoga stožernika osvojila je gospodska kuća, a nanj je pristala i kuća zastupnička, pa će tako u austrijskoj carevini i u napredak c. k. pošte bezplatno oprematі službene dopise prosjačkih redovah.

Viestnik.

Iz Zagreba. U sjemenište nadbiskupije zagrebačke primito je dne 5. t. m. 25 mladićah, od ovih primito je njih 14 iz ovdašnjega nadbiskupskoga sirotišta, a ostalih 11 od izvanjskih moliteljah. Ukupno prijavila su se 44 molitelja.

— Prečastni gosp. kanonik Josip Marić odputovao je jučer u Petrinju, da po župah u tamošnjem kotaru obavi kanonički pohod mjesto starostju zapriečenoga prečast. gosp. arcidjakona dubičkoga Jurja Križanića.

— Ovogodišnjemu programu kr. gimnazije zagrebačke tiskana je na čelu razprava: „Sudjelovanje kuće odnosno i občine s učilištem u odgojivanju i naobraživanju gimnazijalne mladeži." Izvješću pako kr. učiteljišta i glavnih učionah grada Zagreba stoji na čelu razprava: „Sloga medju domaćom i školskom gojitbom." Prvu razpravu napisao je g. profesor *Miroslav Nagel*, a drugu g. *Simo Balenović* kateketa.

Iz Ugarske. Preuzvišeni gosp. jegarski nadbiskup Adalbert Bartakovics dobio je prigodom svoga 50-godišnjega misničkoga jubileja od nj. veličanstva velekrst reda sv. Stjepana.

Iz Beča. Preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer bio je dne 7. t. m. na audienciji kod nj. veličanstva. Slovanska beseda priredila je nj. preuzvišenosti na čast u nedjelju večernu zabavu.

— Ovih danah slavilo je bečko sveučilište petstogodišnji jubilej svoga obstanka. Tom prigodom imenovano je više muževah, odlikovavših se u kojoj znanstvenoj struci, počastnimi doktori. Sbor bogoslovni povisi medju inimi na čast doktorsku i Franju Sušila, počast. kanonika i učitelja bogoslovja u Brnu, koj je kao českí pjesnik i bogoslovni spisatelj liepo ime stekao.

— Nj. c. kr. veličanstvo cesar Ferdinand I. poklonio je župnoj crkvi u Rastoviću (u Dalmaciji) 300 for. za nabavljenje misne odjeće.

— Njez. velič. cesarica Mariana poklonila je samostanu Franjevacah od Karina u kotaru obrovačkom 200 for. a. vr. za nabavljenje potrebitih stvarih za crkvu.

— Dr. Sebastijan Brunner, poznat svojom višestručnom književnom radnjom, a prošle godine osobito knjigom proti Renanu, imenovan je od sv. otca „Protonotarius apostolicus ad instar participantium."

Iz Njemačke. Ovogodišnja skupština katoličkih družtvah po Njemačkoj obdržavat će se u Treviru od 10. do 14. Rujna.

Iz Rima. Sv. otac dobi nedavna na jednu misu 10,000 franakah i još jedan gospojinski nakit povrh toga na dar. To je plod poziva razpisana po uredniku u Genovi izlazećega lista „Stendardo Cattolico." Šv. otac, dodaje „G. di Roma," koj svaki dan u svetoj misi moli za potrebu crkve i svojih milih sinovah, služiti će s osobitom namjenom za one, koji mu onim darom dokazaše osobitu podanost i vjernost. Uz to dieli on apostolski blagoslov svim onim, koji ga tako liepo tješe i podupiru. Ovakovom podporom obodriti će se, a umaliti mu se neprilika, u kojoj je sada sbog hrdjave državne blagajne.

— Josip Štadler i Gjuro Žerjavić, klerici nadbiskupije zagrebačke u ovdašnjem kolegiju njemačko-ugarskom, položili su ovih danah na rimskom sveučilištu stroge izpite i stekli lovor-vienac doktorski iz mudroslovja.

Iz Pariza. Nedavna držaše francezki senat tajno sielo, a glavni prokurator Dupin povodom njeke sbog proštitucije podnešene tužbe reče govor, iz kojega vadimo sljedeće. „Policija, vjerujem, čini svoju dužnost, te od gore do dolje imade dosta posla; jer govori se o nižjih razredih, ali ne o višjih, do kojih je težje doći, nu ipak nje previdjeti nije najtežji posao. Govori se o gizdelinkah, koje se šepire po javnih mjestih. Što pako radi visoko družtvo? Ono se ogledava za onimi, povadja se za onimi; jer to su gospodjice, koje istim najglasovitijim gospodjam prepisuju modu; to su one, koje se slikaju; to je primjer, što ga daje najvišji razred družtvu. Govorilo vam se o fotografijah bolje ili lošije pogodjenih, komad po 5. sous-ah. Hodite u svoja kazališta: ima tu komadah, koji su same žive izložene slike od početka do kraja onih svih 200 fotografijah, a one vam nadkriljuju sve, na što se vi tužite. Ima pako jošte jedan uzrok proštituciji — ali i ovdje obraćam se većma na visoke staleže, nego na nižje; jer se primjer daje od gore dolje, a malo kad od dolje gore. Zar nije očevidan uzrok proštituciji pretjeranost u razkoši, prevelik nakit, što svakoga mora izrinuti iz kolcetčine? To zadaje brige i straha i visokim kućam; svake bo zime i za svake igre dolazi računah, koje često ni bogataši nemogu izplatiti, već su prisiljeni moliti, da se počeka s izplatom. — Oponašanjem i povadjanjem prelazi to i u nižje razrede. Svaka hoće da se nosi kano i druga. Lafontaine ruga se u jednoj svojoj basni žabi, koja se htjede jakariti s volom; ali u modi današnjoj pošlo bi to žabi za rukom. Za svaku guščicu dosta je, ako si utakne toliko razpruživih obručah, koliko treba, da bude onoliko debela, koliko je debela ona, u koju se je ugledala. Kad je štogod nova vidjeno ili se hoće poći na kakovu svečanost, vuče onamo pohlepa i sebičnost; mužu se neufa kazati, kesa je prazna, opravi se na vjeru, podpiše mjenica, za koju se traži naledjnikah (indosantah), a vrieme dospietka takovih mjenicah uviek je pogibeljno za kriepost. — Takovo je, moja gospodo, stanje našega družtva. Sada treba pitati: quid leges sine moribus valent?"

Iz Švedske. God. 1855. predje gospodja nekoga poslovodje, imenom Schütze, na katoličku vjeru, a s toga prognaše ju iz zemlje. Muž njezin uhvati tu sgodnu priliku, te pokuša, nebi-li se riešio žene, a istim

mahom pritegao k sebi njezin imutak. Podnese dakle 9. Ožujka 1864. gradjanskomu sudu molbu, da se ženitba razpita. Dotična oblast pristade. Gospodja bude na rok pozvana pred sud s prietnjom, premda mogaše svatko naprvo znati, da doći nemože, budući prognana iz zemlje. Sud je dosudio, da je ženitba razpitana. Osim jednoga svi su javni listovi šutili ob ovom slučaju, koj je tim većma kriv̆ičan, jer je kazna na lišenje imutka za obraćenike ukinuta. Tako pako jest ne samo gospodja, kojoj po zakonu pripada polovina imutka, lišena svojega diela, nego i djeca materinstva, jer muž je dobio dozvolu s nova se oženiti, a djeca od toga braka priznana su za baštinike. Obično skrbi se sud kod slične razlučbe za obje stranke i njihovu djecu po pravici; ali jer je u ovom slučaju jedna stranka prešla na katoličku vjeru, s toga joj je slobodno učiniti krivicu. Nada je ipak, da će doskora biti bolje. U Rujnu viećati će se o promjeni ustava, koja u tom ima stati, da se obstojeće četiri komore (plemstvo, svećenstvo, gradjanstvo, seljanstvo) zamiene dvjema izbornim komorama. Bude-li ova od kralja potekla osnova odobrena, to će se sigurno pitanje o vjerozakonskoj slobodi u novih komorah razpravljati boljim uspjehom, nego do sada; jer luteransko duhovničtvo neće više sjediti kano takovo, već samo kano članovi sabora.

Iz Portugalske. Po pravici možemo reći, da je portugalski puk katolički, ali težko to smiemo reći za vas narod; ovaj bo pričinja se barem tudjinu u onom liku, u kakovu se kaže vlada. To je morda pokvarilo i portugalski dobar glas. Portugalska vlada uzkrati enciklici od 8. Prosinca „exequatur:“ pak jer biskupi svi stoje na vladinoj strani, budući častnici njezina izbora: to nijedan od njih nije proglasio enciklike. Zemlja je katolička, ali posve drugoga lica, nego su sve ostale katoličke zemlje. Jedan župnik u nadbiskupiji braganskoj proglasi encikliku; ali mu od nadbiskupa stiže ukor, rekši, da se ničija okružnica nesmie proglasiti, dokle neima kraljevske dozvole. Vidite dakle, nadbiskup se luči od papinske stolice, da se nemora zamjeriti kralju. Držanje portugalskoga episkopata neškodi malo. Katolička vjera u toj zemlji od onoga vremena, kadno se bješe zalegao prevrat, malo ima ciene; nu pokle se je stvorila nova kraljevina talijanska, a oba se vladajuća doma užje svezala, od tada po gotovu raste spačka dnevice. I politika i vjera Viktora Emanuela prelazi u Portugalsku iz Italije. — Nedavna smuti katolike portugalske drugi novi dogodjaj. Kralj Don Luis izdade naredbu, kojom se u nedjelju dopušta svaki posao; proti toj pako naredbi nije dosele prosvjedovao nijedan biskup. Proti toj kraljevskoj rieči, protivećoj se 3. Božjoj zapoviedi, pak za encikliku papinu ustadoše jedini legitimiste, te se u svojem organu „Maçao“ izgrmiše jednakom silom i proti dekretu i za za štovanje enciklike.

Iz Amerike. Generala Butlera kano vojnika može suditi, kako tko hoće; ali se mora priznati, da on stvari pravo umje prosuditi. Vojne kapelane, s kojimi je on po svojoj visokoj službi često obćio, kako je vidjeti, oštro je motrio; jer kad od njega odbor odredjen za protražbu ratovanja zapita sud, odgovori on ovako: „Dobar kapelan veoma je dobra stvar; ali hrdjav kapelan jest mnogo veće zlo, nego nikakov, kako ćete sami lahko dokučiti. Kapelani u mojem razdjelu vojske po pravilu nebijahu vriedni onoga novca, što se na nje troši, promatrao njihovu službu s koje god strane. Ja mislim, da u svakoj brigadi neka bude po jedan kapelan, izuzam samo jedan slučaj. Dužan sam izjaviti, da nisam vidio ni jednoga katoličkoga kapelana, a da nebi izpunjavao svoje dužnosti, jer oni su osim vojnomu poglavaru odgovorni jošte i drugomu. Ja nehtjedoh tražiti više nego jednoga kapelana za svaku brigadu, izuzam regimente, sastavljene od momakah rimo-katoličke crkve. U ovom slučaju neka svaka regimenta ima svoga kapelana, jer ovi imadu vrlo mnogo dužnostih. Katolički kapelani bijahu uviek marljivi i vjerni, koliko jih ja poznam. Ali takovi nisu uviek drugi kapelani. Sjećam se, kako u jednoj od mojih regimentah naidjoh na mlada čovjeka. Po nošnji i uniformi mogoh se domisliti, da je vojni kapelan. Upitah ga: Jeste-li Vi kapelan? a on reče, da jest. Kad ga poslje zadnji put vidih, bijaše slagar u njekoj tiskarni.“

Svaštice.

Empedokles upitan, što je Bog? odgovori: „Bog je posvudno središte bez okraja.“ Nu kako da ograničeni um čovječji izmjeri neizmiernoga i do kraja dodje onomu, koj je bezkrajan?! S toga on je govorio i pravednije i istini podobnije, koj je rekao: „Čim više mozgam, promatram i razmišljam ob onom, što je Bog, tim u veću dubljinu padam neizvjestnosti.“ Što je Bog, to nitko nezna do onoga, koj sám o sebi reče: „Ja sam, koj sam,“ a to reče neizrecivi Bog.

Tales, jedan izmedju sedam mudracah staroga vieka, upitan: „Znade-li Bog zla i opaka djela ljudih?“ „Pače on znade i njihove zle i griešne misli,“ odgovori on. S toga pravo reče sv. Augustin: „U Boga je samo oko, koje sve vidi; samo uho, koje sve čuje; sama noga, koja svud gazi i svuda se nalazi.“ x + y.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je Lavoslav Firholcer, župnik u Vinici.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 33. **U ČETVRTAK** **17. KOLOVOZA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, koj'm se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Sloga medju svećenstvom.

(Konac.)

Izvore nesloge spomenuh, da bodreć se na slogu sjetimo se, česa nam se valja čuvati. Može njih biti i toliko, da se nebi lasno mogli prebrojiti; nu uzčuvamo-li se samo ovih glavnih, procvasti će nam ljepše krasna sloga. Ako tko, a to svećenik treba da si puk opominje na ljubav i slogu; kad se dogodi svadja i razdor u obćini ili u kući, komu je prečja dužnost, nego-li svećeniku, trsiti se, kako bi razdražena srca primirio te liepi mir i slogu opet u nje uveo?! Znade-li pako puk ili dotični svadljivica, da mu i duhovni pastir nedrži mnogo do mira i sloge, da je sam u zavadi sa svojim bratom budi u kući budi u susjedstvu, tada ga župnikove rieči, ma i najmudrije i najprijatnije, neće opametiti, tekar, ako je glasovit svadljivica i nakomica. „Cujus vita despicitur, restat, ut ejus quoque praedicatio contemnatur." (Sv. Grgur.) To priznaje i sam poganski mudrac Seneka pišuć ep. 74. „Haec sit propositi nostri summa: quod sentimus, loquamur, quod loquimur sentiamus. Concordet sermo cum vita. Ille promissum suum implevit, qui et cum videas illum et cum audias, idem est. Videbimus qualis sit, quantus: unus sit. Non delectent nostra verba, sed prosint."

Nije nam samo jedna vrst neprijateljah. Kako jur sv. Ivan Zl. de sacerdotio libr. 54. cap. 43. piše, tako je i danas: boj nam je biti na sve strane, odupirati se neprijateljem i oružju svake vrsti. „A ti niti se služe svi jednim oružjem, niti nas svi smieraju napasti jednakom varkom. Pristoji se pako, da onaj, koj je naumio biti boj proti njim, znade sve njihove spletke te ujedno da bude i strielac i rušioc, i vojvoda i četnik, i vodja i vojak, i pješak i konjanik, i šajkaš i zidorušac." ... „Nezna-li to sve na tanko, zapustiti će koju stranu obrane, te će neprijatelj prodrti s pustaijami." Naprvo l. 51. c. 5. piše Basiliju: „Gledaj, da razlučeni i nesložni nebudemo drugim na ruglo i smieh, te, što bi bilo gore od smieha, da nenavalimo na se golema zla i štete. — Brat od brata podupiran i zaslonjen što je to drugo, nego jak grad? nego kraljestvo sa svih stranah utvrdjeno?"

Zato mudri Seneka hvali slogu nada sve dobro. „... Quare audacter licet profitearis summum bonum esse animi concordiam. Virtutes enim ibi esse debebunt, ubi consensus atque unitas erit: dissident vitia." — (Libr. de beata vita ad Gallionem fratrem). Dalje: „Nihil tamen aeque oblectaverit animum, quam amicitia fidelis et dulcis. Quantum bonum est, ubi sunt praeparata pectora, in quae tuto secretum omne descendat, quorum conscientiam minus quam tuam timeas, quorum sermo sollicitudinem leviat, sententia consilium expediat, hilaritas tristitiam dissipet, conspectus ipse delectet." (Libr. de tranqu. an.)

Prijateljstvo pako neka bude zadahnuto višjim duhom, mudrošću i razborom. „Prijateljstvo, koje nije svezala mudrost, može lahko razriešiti ludost." (Shakespeare). Svjetovao bih k tomu, da se pročita iz knjige „Memoriale vitae sacerdotalis" glava 66. „De seligendis amicis;" a tako i dotična glava iz Tome Kempenjana.

Preostaje mi sada odgovoriti na posljednji zahtjev pitanja, naime, u čem ota sloga ima stati (unaque assignetur, in quo haec (concordia) praecipue consistere debeat?) Tko bi podpuno htio odgovoriti na ove zadnje upitnice, morao bi prepisati skoro svu knjigu pastiroslovku; nu rieč „praecipue" pokazuje, da se to pitanjem nipošto nezahtieva."

Po mojem sudu dosta je, ako budemo složni u glavnih načelih; jer prepirke može biti medju najbolja dva brata i najbolja dva prijatelja, a da

opet ostanu najbolja braća i najbolji prijatelji. Prepirkom ili bolje rekuć razpravom bistre se misli, nalazi se čista istina. Apostoli bijahu zadahnuti istim duhom, pak čitamo, da i medju njimi bijaše prepornih pitanjah. U glavna pako načela spada crkva, vjera, zakon crkveni, crkveni boljak, narodni boljak, spas dušah, dostojanstvo svećenika, bratinska ljubav.

Prelazeć na potanju razpravu moram početi od glave. Bože sačuvaj, da se gradim prorokom nad najveće proroke i učitelje. Ovo njekoliko besjedah pišem sa svom smiernošću, mislim bo, da mi idu u razpravu. Čim je svetionik višji, s daljega se vidi. Velesvećenici dakle valja da uzajamnom slogom prednjače nižjim svećenikom. Jer biskupija skupa sa svećenstvom i pukom nije porad biskupa, kako se samo po sebi razumije, već je biskup porad biskupije: to nadpastiru nemože biti svejedno, slaže-li se s njim svećenstvo ili neslaže. Ljubav, počitanje i sloga mora da bude medju glavarom i podložnici. Ako je svećenstvo s većine, s polovine ili s kojega diela nevaljalo, valjan nadpastir, kad takovo nadje, može ga svojom oblašću, razborom i pastirskom vještinom iztriebiti i popraviti; ako je pako valjan nadpastir našao valjano svećenstvo, u dobar čas po crkvu i puk! jer će se jošte ljepšom slogom sjediniti i ojačati, te ne samo uspješnije raditi za spas dušah, nego se većom snagom braniti od obćenita neprijatelja. Nadpastir po svojem dostojanstvu valja da bude svojemu stadu dobar otac i hrabar vodja, a po svojoj izvanjskoj moći nepomičan zaštitnik. Prije svega valja da to bude svojoj braći i sinovom po Isusu. Što Seneka libr. I. de clemenitoga ad Neronem preporuča vladaru, to a potiori valja o kršćanskom biskupu; a to je blagost i strpljivost. Iz toga pisma vadim sljedeće izreke: „Excogitare nemo quidquam poterit, quod magis decorum regenti sit, quam clementia; quocumque modo is et quocunque jure praepositus caeteris erit. . .“ „Errat enim, si quis existimat tutum esse ibi regem, ubi nihil a rege tutum est. Securitas securitate mutua paciscenda est.“ — „Necesse est multos timeat, quem multi timent.“ Do duše nit se je bojati, da bi crkveni glavar mogao biti samo i s daleka podoban Senekinu učeniku, niti se on ima bojati kakove bune od dolje; ali imajuć na oku uzvišenu zadaću po spas dušah bojati se je i glavaru i podložniku od neumjestna pritiska i neobhodna mu odpora, makar kako bio potajan i slab.

Nasljednik apoštolski treba da bude hrabar branitelj istine i pravice — „dobar pastir, koj polaže život za ovce svoje.“ Tim se većma traži to od njega, čim ga već mudri pogan traži od svakoga veledušna čovjeka. „Atqui cum voles veram hominis aestimationem inire et scire, qualis sit, nudum inspice: ponat patrimonium, ponat honores et alia fortunae mendacia: corpus ipsum exuat, animum intuere, qualis quantusque sit, alieno an suo magnus: si erectis oculis gladios micantes videt, et si scit, sua nihil interesse, utrum anima per os an per jugulum exeat, beatum voca.“ . . (Seneka ep. 75.) Takovih glavarah, hvala Bogu i bijaše uviek i jest u crkvi Isusovoj; a za takovim rado pohrle i druge glave. Žalostno bi doista bilo u protivnom slučaju, kad svećenici za istinu i pravicu nebi imali zaštite u svojem glavaru, a tri puta žalostnije, kad bi se njega porad istine i pravice morali jošte bojati.

Pravica valja da bude u podieljivanju častih. Vodja mora da pozna svoju vojsku, a naročito častnike, te njih poredava i namiešta onamo, kamo koj najbolje pristaje. Zao izbor službenikah na prieku je štetu, pače i na propast dobroj stvari. Čujmo sv. Ivana Zl. lib. 53. c. 12. gdje oštro kori izbore za crkvene časti: „Quidem principes externos antea ob id irridebam, quod honores praefecturasque distribuerent non animorum virtutis, sed pecuniarum rationem habentes: atque ut alii aliis vel annorum multitudine, vel dignitatum gradibus jam antecedant, ita demum eos ulterius promoventes. Posteaquam vero audivi indignitatem hanc in nostrum etiam ordinem quodammodo debacchatam irrepsisse, facinus hujusmodi mihi non perinde grave visum est. . . . Neque enim immeritos solum adlegunt, verum et idoneos ejiciunt. Nam quasi conveniret utrinque Ecclesiae firmitudinem labefactari. . . . Haec igitur nonne millies Dei fulmen merentur?“ . . Tko sam ja, da bih se uzdizao nad toliku višinu? nego sam naveo rieči iz zlatnih ustiuh, neka one zvuče. Gdje pravice nemožeš steći, ako se neimaš zasloniti za jaka ledja; gdje i krivica po prijateljstvu prolazi kano prava pravcata, tudier mora biti čemernih srdacah, manje ljubavi i štovanja, a tim manje i sloge. Sve glave od visoke oblasti mogu znati, da će od svoje oblasti davati Bogu račun, a ne samo od nje, nego i od svega zla, potekla iz nje zlo rabljene.

Prelazim sada na duhovne pastire. Što je župnik? Prekrasno odgovara na ovo pitanje Lamartine: „On je čovjek, koj neima obitelji, u svaku pako obitelj spada; koga za svjedoka, savjetnika i dionika zovu na sve svečane čine života, bez koga niti je porod niti smrt; čovjek, kojega su djeca obikla ljubiti, štovati i bojati se, koga i sami nepoznati zovu otcem, kojemu kršćani najdublje tajne i najtajnije suze toče pred noge; čovjek, koj je pozvan, da bude tješitelj u nevolji duševnoj i tjelesnoj, obvezan posrednik medju bogatstvom i siromaštvom, komu vidiš, gdje na vrata kuca i bogataš,

da mu kriomice poda milostinju, i prosjak, da ju bez stida prima; koj, nestojeći u družtvu na nikakovu osamljenu stepenu, spada istim načinom u sve razrede: u nižje razrede svojim prostijim načinom života, a ne riedko i svojim nizkim porieklom; u višje pako razrede svojim uzgojem, znanjem i plemenitim duhom, — riečju: on je čovjek, koj sve znade, sve smie reći, i čija rieč cienom božanskoga poslanja i silom savršene vjere ide ljudem u glavu i srce.“ Liepe su to rieči francezkoga ljeporiečca; ali je župnik i više.

Veliki Španjolac Balmes jadikujuć nad natražkom svojega zapuštenoga puka, kaže u jednom članku vladi kano prstom muževe, koji jedini mogu dići puk. . . „Eno Vam čovjeka, koj nikada neumire, jer ode-li jedna glava, stupi joj na mjesto u svoj službi i sa svom oblašću zamjenik; eno Vam čovjeka, kojemu netrebate jednom znati ni imena; jer danas se zove, kako se zvaše i jučer, kako u stara tako i u budućа vremena; taj je čovjek župnik. Možete mu povjeriti svaki koristan nalog, a vjerujte, da će doći do ušijuh onim, kojim to treba znati. Umjesto da pučanstvo kinite vječnimi okružnicami, adressami, proklamacijami, manifesti, i drugimi sličnimi pismi, koja nose biljeg velike golotinje i strasti, pošaljite na sve župnike od časa do časa kratak naputak o naumljenom poboljšanju bud' u kojoj struci poljskoga gospodarstva . . . poštenim načinom bez nova troška i novih učiteljskih stolicah, imati ćete na svakom mjestu kraljevine uviek otvorene učione.“ — Sigurnim dakle prstom kaže Balmes na španjolske župnike, gdje valja pomoći puku; a takov i mora biti svećenik u svakom dielu svieta.

U ovoj ideji duhovnoga pastira i obzirom na crkvu i obzirom na narod valja da vlada medju pastiri puka sloga. Slože-li se u ovoj ideji sborom i tvorom, bit će napram crkvenom glavaru počitanje i pokornost; a napram drugovom bratinska, višjim blagoslovom posvećena ljubav i sloga. Znam, da nitko od crkvenih glavarah nemisli, da je „obedientia“ na sv. redu zavjetovana lišila svećenika skroz svake slobode, te da uslied nje mogu njim zapoviedati sve tako, kano da neimaju svojega razuma ni sviesti. Ali kako višji nemogu to pomisliti, tako se mi nižji sjetimo vazda, da bez pokornosti neima reda ni napredka u ničem. Tko višje stoji, dalje vidi.

U čem na pose treba da su složni duh. pastiri medju sobom?

Poimence glede crkvenih svečanostih, sborovah i običajah valja da bude sloga osobito u jednom istom kotaru; jer sebičnost i samovolja u tom poslu na golemu su smutnju puku. Gdje je u kojem kotaru zavladala osobita opačina, složnimi silami te jednakim oružjem treba da se udari na nju.

Najvećma treba sloge medju svećenici u istoj župnoj obćini, i to obsežnije, da nereknem posvemašne. Sloga mora da bude, da puk nerekne, što sbilja reče u jednom mjestu, gdje služe tri svećenika. O jednom strogu reče: „Riva duše u pakao;“ o drugom milostiva srca: „Vuče jih natrag iz pakla;“ o trećem napokon, koj se nikomu nehtjede zamjeriti nit mu kvariti posla: „On jih tiglja, da budu gladke.“ Tako se puk rugao, a svoj trojici slabo uspievao trud. Da nakupi tobolac životnih crticah takove zadruge te izbraja jade i predlaže poboljšice, to ostavljam drugim, kojim je takov život bolje poznat, nego-li meni. Samo to velim: neka župnik svojega duhovnoga pomoćnika smatra kao brata po Isusu, a ne morda kao slugu; duhovni pomoćnik pako neka uviek pamti, da je župnik gospodar u župi, a on samo pomoćnik, ma da i radi više od župnika.

Toliko s moje strane u prilog krasnoj slozi. Priznajem rado, premda mi se je raztegnuo članak malo i dalje, da nisam podpunio i zarazio odgovora osobito na zadnji zahtjev pitanja; ali bi iztičuć i razpravljujuć sve, što bi se o tom napisati moglo, narasla i debela knjiga. Komu za korist napisah to? Ako nikomu drugomu, a to barem sebi. *S. B.*

Zašto je od obuke i vjeronauka često tako mala korist?

Obuka iz vjeronauka, način, kako da u školi što se može veći nosi plod, tražiti zapreke, koje mu prieče uspievanje, te je ukloniti, sve je to prieka briga danas i revnim kateketom i svim, kojim je na srcu dušni spas puka. U tom se svi slažu, da današnji dan obuka iz vjeronauka na svu žalost neradja s mnogoga obzira onakovim plodom, kakovu bi se viestnici božanstvene istine od svoga truda mogli po pravu nadati. Ali tražeći uzrok toj nerodici misli jedan ovo, drugi ono. Jedni svu krivnju polažu u obučne knjige. Takovi jadikuju: da je nam samo drugi popunjen i popravljen katekizam, pak druga biblička povjestnica, vidjeli bismo ter i kakov plod! Istina je, dobra obučna knjiga od velike je potrebe u svakoj učioni i svakomu učitelju, što nitko razborit nemože tajiti, ako se je ikoliko sam ogledao po školi. Da nespominjemo drugih, nedavna izide na javu s tužbom jedan od prvih bogoslovah njemačkih, plemeniti Hirscher, žaleć: što naši sadanji katekizmi nipošto neodgovaraju zahtjevom. „Ja se“ — piše on — jako zabrinem za obuku iz vjeronauka, kad god hoteći istu prosuditi razvidim naše katekizme. Oni mi baš zadaju brigu, oni su razlog moje bojazni.“ Nu prem

priznajemo, da je mnogo toga u našem katekizmu po Njemačkoj i Austriji gledeć na oblik za željeti, pitamo: zar prijašnji katekizmi od onoga doba, kadno vjera u srcu puka bijaše čvršće zakorenjena, bijahu sbilja što bolji od sadašnjih? Dvojimo, da-li bi gospoda katekete s onimi katekizmi, koji prije 100 i 200 godinah bijahu u porabi, bili posve zadovoljni. Tada bijaše po više stranah obična tako zvana „Obćenita knjižica pitalica o pet glavah“ Petra Kanizija. Taj katekizam, osobito što se tiče pitanjah za početnike, izvrstno je razumljiv, te u tom nadkriljuje daleko svojega nasljednika, koji je prekrojen za Josipa II. za njemačke učione „c. kr. nasljednih zemaljah,“ te koji se jošte uviek mora cieniti kao službena obučna knjiga katoličkoga vjeronauka u pučkih učionah austrijanskih; ali po svemu tomu mislimo, da nemože biti praktična školskoga čovjeka, te bi predložio, da se ona pitalica Kanizijeva s nova uvede, osim da se skroz i skroz preradi te prilagodi sadanjoj potrebi. Ali tada nebi bila stara ona pitalica.

Kadno prije 18 godinah ugleda svjetlo katekizam o. Deharbea, mogao si čuti s više stranah kliku: Hvala Bogu, tada njegda izišao je katekizam, koj će Kanizijev valjano naknaditi, te biti uzornom obučnom knjigom. — Od njekojega vremena čuje se opet tužba, da niti regensburžki katekizam nije pravi, da su mu pitanja suhoparna, da ga djeca uče težko na pamet; da često previše polaže ciene na manje znatno, a protivno potrebite stvari razpravlja preveć površno itd. Na ovo zadnje tuži se osobito Hirscher u gore spomenutom spisu. „Evo leži preda mnom katekizam, u kojem nauk o Bogu zaprema upravo toliko prostora, koliko i blagoslovine. Nemožeš tudier naći ništa, do imena božanskih svojstvah, njihove definicije i po koju dokaznu izreku.“ Hirscher u obće, kako se vidi iz njegova spisa, ide i to pravo na to, da učitelj prije svega ima paziti na temeljne istine kršćanstva. Ove se najprvo imadu po svoj veličini i cieni predočiti učenikom i uglaviti. „Od tuda se vidi, kolikom marljivošću kateketa ima razpraviti nauk o Bogu i koliko mu treba truda, da duhu djetinjemu bistro predoči velikoga duha i neizmjernu savršenost njegovu, a tim pogledom ganuti mu srce, uzdići ga i posvetiti.“ Kako bi dakle po takovu, misli Hirscher, revan kateketa mogao biti zadovoljan s katekizmom, u kojem su za najvažnije istine samo suhoparne definicije, a manje vriednim daje prostora toliko, koliko i prvoj i najvažnijoj?! Kad će dakle ugledati svjetlo katekizam bez pogreške i prigovora, kojega bi sva (za to vrstna) djeca učila rado i lahko, i koj bi mladjahna srca za vas viek predobio svetoj vjeri i uzdržao u njoj?

Drugi odbijaju krivnju slaba napredka u nauku vjere osobito na katekete, rekši, da nerazumiju djeci razgovetno govoriti i pridržavati ju na pazku. Dobra metoda — vele — to je glavna stvar; vješt učitelj može i uz manjkave knjige dotjerati do najljepšega uspjeha, dočim bez metode nepomažu ništa ni najbolje obučne knjige. — Neima prigovora, da se u naše vrieme nečini dosta, kako bi se izučilo vrstnih glavah za učiteljsku službu. Na svakom bogoslovnom učilištu ima stolica za metodiku i paedagogiku. Ako se sa sadanjim naporom u tom poslu sravni prošlost, vidi se, da je prvlje dosta kukavno bilo. Pak ipak dokazuje se, da je prvlje obuka vjerozakonska nosila obilatijega i boljega ploda, nego danas, prem katekete prvašnji nisu bili za svoju službu ovako pripravljani, kako sadanji. Kakova-li njekada bijaše metoda, nemožemo za sigurno reći baš zato, što neživljasmo u ono vrieme; smie-li se pako vjerovati tradiciji, to se vidi, da je u učioni naših prednikah dosta posla imala šiba, te ona živo pomagala, da se nauk ulije u glavu i duže u njoj uzdrži. Danas pako, kako u svem, tako i u tom vlada svuda humanitet, šiba je iz učione službeno bačena, a gdje jošte i kriomice i jest, mora se dobro paziti, tko ju rabi. Po takovu nepreostaje druga ni kateketi, te neka gleda, dokle će s njom doći. Ovdje valja jošte jedna primjetba. Tko misli, da su s veće strane krivi ubogi katekete tomu, što je danas po tolikoj obuci zavladala nevjera i neznanstvo u vjerozakonskih stvarih, neka promisli, da u vrtlu, gdje divlji korov nije s korenom izčupan, nemože rasti ništa dobra. K tomu neka jednom dobro pogledaju djecu (osobito u većih mjestih), koja su iz otčinske kuće ili bolje s ulice došla u školu, pak neka sami sude, da-li je to lahak posao uciepiti u srce ovim divljačićem, koji više imadu mahnah, nego na glavi vlasih, nauk iz katekizma, osim da se prije silom i uztrajnošću, — prem uviek sa svom kršćanskom ljubavlju i strpljivošću — iz nje izvadi, što pači dobru sjemenu uzrast. To je, što nas sada vodi na poglavite uzroke, zašto je obuka iz vjeronauka tako pusta, te da često nenosi nikakova dobra i stalna ploda.

Njeki uman strukovnjak izjavi se nedavna u „Salzb. K. Bl.“ br. 23. o toj stvari kako pravo tako i liepo. Članak njegov govori do duše o obuci vjeronauka u tako zvanih srednjih učionah; ali to, što o njih veli, može se skroz reći i o naših pučkih učionah. „Jedna od najtežjih zaprekah plodovitoj obuci iz vjeronauka stoji u obiteljskom krugu, u kojem sve to većma nestaje straha Božjega, pobožnosti, reda, pak u nedostatnu sudjelovanju i pomoći roditeljah; ova pako nestašica naproti učioni dopire kad i kad do navlastite opornosti radeći sve protivno nabožnoj gojitbi. Većina roditeljah, iste matere, zauzimaju se živo oko svoje djece za sve drugo — samo ne za to, da u djetetu za rana uzgoje nježnu savjest, priuče ju strahu Božjemu, ljubavi Isusa i Marije te ju navade na molitvu. Morda ćemo i previše kazati rekši, da se danas diete u otčinskoj kući nauči po koju molitvu i morda s daleka štogod, što znači propelo. S toga i jest, da dječak — ako izuzmeš gdjekoju vriednu iznimku — sjedne na školsku klupu sa slabim (odnosno) pojmom o Bogu i vjeri, a

njekoji i skroz neuki. Učiona nemože te početne nemarnosti naknaditi: učitelj vjeronauka u premalo urah pak u prepunoj sobi nemože, sve da i hoće, svako diete spoznati te proučiti, što komu manjka. Vjeronauk se može u školi razlagati i na širje naučati, ali nabožna ćut mora da bude već prvlje uzbudjena. . .

„Mi se netrebamo tek premišljati, da ovaj grieh propustni otčinske kuće, ovo nehajstvo pogledom na prilog nabožnosti, grieh u nebo vapijući, odsudu na duševnu smrt od gladi, a tim prouzročenu štetu nemože čovjek proračunati.“

Što pako da reknemo na to, što žalibože nije riedko, kada se kateketi ne samo nepruža od doma nikakova pomoć, nego se pače proti njegovu naporu oprečice radi?! „Tko samo površno razmotri družtveno stanje — veli se dalje u spomenutom članku — mora sada na svoju žalost vidjeti, da ovo nehajstvo za nabožnu gojitbu prelazi i na siromašnije razrede puka sve to dalje, da se u mnogih obiteljih i ono nabožna duha, što ga uzbudi u mladjahnu srcu, otruje i izčupa nestidnom šalom, ruženjem crkvenih naredabah i osobah, očitim preziranjem sv. otajstvah, podpunim zapuštenjem molitve i crkve — riečju: govorom i ponašanjem, koje u podpunoj opreci stoje s naukom i naputkom u školi čuvenim. — Činila se djeca koliko god lahkoumna i nebrižna, ipak pamte ona sve dobro, a za zlim primjerom povedu se ona tim brže, čim je njim više od naravi ponašati se za smutnjom.“

Kad se dakle doma bez prestanka ono ruši, što se u školi gradi, tko tada još može krivnju bacati jedino na obučne knjige i na katekete, što obuka iz vjeronauka s mnogoga obzira nenosi željna ploda? Zar mogu katekete čudesa tvoriti? Zar mogu katekete natrag povratiti ona „stara dobra vremena,“ kadno u kući nebijaše ni zlih novinah, kadno roditelji nepružahu djeci zlih knjigah, te nebijaše običaj priučati djecu na različite dosjetke „o popovih;“ kadno svjetovna oblast branijaše ugled svećenstva, znajući dobro, da puk stari i mladi, kad se stavi proti svojim svećenikom, nemari više ni za zakone bud' Božje bud' ljudske. Jer o tom sigurno nemože biti dvojbe, da je to najbolji način srušiti vjeru i ujedno podkopati svaki zakon, kad se pred pukom obruže i omraze službenici vjerozakona. S toga i napinju se naši neprijatelji, te stotinami novinah i knjigah iznose na javno ruglo svećenike, gdje je morebit jedan sagriešio, trubi se grieh njegov na sramotu ne toliko njemu samu, koliko svemu staležu, a ukupno svećenstvo kite kao četu hinbenikah i varalicah puka. Sbilja je smiešno, što se njekoji naših neprijateljah prečinjaju, kano da jim nije ni s daleka namjera udarati na vjerozakon, na kršćanstvo, već da hoće samo stegnuti pretjerane „popove,“ koji su posegli predaleko. Tko pozna puk, znade dobro, da on nikada neumie razlučiti osobe od stvari. Je-li puk jednom privikao mrziti osobu svećenikovu, tada malo drži i do stvari, koju ovaj zastupa. A kako da i bude drugčije? „Vjera puka — veli Prugger u svojem spisu „Philoklerus“ — neoslanja se na nutarnje razloge, na dokaze, kojih puk nemože shvatiti pak ni cieniti, nego se svagdje oslanja na visoku poštivanju i ugledu svojih učiteljah.“ Doista, kad promislimo neprestanu rovariju, koja već dugo vremena u puku podkapa kršćansku vjeru i ćudored; kad pogledamo strahovita rušila, kojimi vojuje nevjera — zle knjige, slike, novine, igre na pozorištu itd; kad prosudimo grdne smutnje, što jih nebogo diete mora gledati u vlastitoj kući — tada se moramo čuditi, da učitelji vjeronauka — Bogu budi hvala — jošte uviek od svojega truda mogu vidjeti mnogo vesela uspjeha.

Ovaj članak preveden je iz jednoga njemačkoga crkvenoga časopisa. Jur god. 1862. iz učiteljske skupštine držane 13. Studenoga u Zagrebu obrati se učiteljstvo predstavkom na preč. duh. stolicu, da se prenaprave katekizmi u obće, a napose maleni, koj se rabi u 2. razredu. Zaključak iste skupštine spomenut je s povodom njegovim i razlozi i u našem crkvenom listu br. 48. iste godine. Sve skupa ostade bez svakoga uspjeha: budi što se u crkvi u obće bez velike sile ništa nemienja, budi jer dotična oblast sama ob sebi neće da mienja, što je u obćenitoj porabi, ili što joj se morda razlozi nevidješe dovoljni. Ali je po svem tom i ove godine učiteljska skupština kotara zagrebačkoga zaključila u jedan glas, da se predstavka u tom poslu preč. duhovnoj stolici s nova predloži. Tu nemože biti sumlje nikakove, da je tobože potekla iz hladna, ili morebiti ne dosta vjerna srca; jer da budu bila takova srca, ostalo bi bilo pri starini, puklo kud puklo. Ljudi imajući posla s katekizmom i s učećom mladežju, pa k tomu poznajući okolnosti i potrebštine sadanjega vremena neklonише duhom, već opet kucaju na vrata, od kuda se pomoći nadaju. Da je naš hrvatski prevod katekizma i najbolji po jeziku, kao što u svem nije, jošte bi se morala zahtievati prenaprava. Kano što je u 48. broju ovoga lista g. 1862. razpravom Jana Škode, katekete pražkoga, dokazano više didaktičnih pogrešakah u izvorniku regensburžkom katekizmu, dosliedno i u našem prevodu; tako se iz gornjega članka vidi, da niti sadržaj njegov neodgovara sadanjemu vremenu. Spomenuti članak opravdava i žaobu na katekizam zagrebačkoga učiteljstva. Jer premda se vidi, da pisac najveći uzrok slabu uspjehu obuke vjerozakonske polaže u zli duh vremena i zanemarenu gojitbu domaću, te obćenito nehajstvo za vjeru, dokazano je ipak, da isti izvornik našega hrvatskoga prevoda neodgovara potrebam vremena; povrh toga, ne samo da nebi imala tomu zlu doskočiti jedna biskupija sama za se, već ukupno sva crkva barem u jednoj državi morala bi se o tom dogovoriti te štogod narediti. Mi u našoj kraljevini imademo i posebnih potrebah, te ako nemože doći do

obćenitoga sporazumljenja u čitavoj carevini, valjalo bi, da se slože medju sobom barem naši crkveni glavari bud' kojim načinom. Odbor vještakah mogao bi dokazati kako mane sadanjega katekizma, tako i popravke razložiti za novi. — Nadamo se, da predstava učiteljske skupštine zagrebačke ovaj put neće ostati bez uspjeha. Ako i jest nehajstvo za vjeru ili pravo bezvierstvo najveća zapreka crkvenomu trudu u obće, a napose kateketičkomu u školi, zašto da se s crkvene strane nepopravi, u čem se može?

Na kojoj je strani natražnjačtvo i mračnjačtvo?

Čudan-li je duh, koj sada vlada na svietu! Evo u kratku obrisu toga junaka. „Čovječe! — tako kliče taj junak nad junaci, naime silni duh našega vremena — čovječe! iz zemlje si, na zemlji si, u zemlju ćeš; dakle ljubi zemljo zemlju i k njoj tielom i dušom prioni! Čovječe! mlad si, zdrav si; zašto da sjediš u kutu? zašto da se sakrivaš kao seljačka mlada, kad dodju prosci, u zapećak? Čovječe! samo jedanput živiš na svietu, a sviet je šaren cviet, pun vrline i miline; dakle veselo! Čovječe! kiniš se i mučiš, trudiš i znojiš, radiš i posluješ, a to sve trbuhu za volju; dakle jedi i pij! gosti se i troši! po smrti ni glasa ni vlasa, ni kostih ni mesa. Čovječe! u porodu i na smrti neima razlike med ljudmi: unus egressus hominis, et unus finis; indi zašto da se razlika uvadja u ljudski život, kad je u porodu i na smrti neima? zašto da jedan gospoduje nad drugim? zašto da se jedan pokorava drugomu? dakle živila jednakost! Čovječe! ti kao čovjek nadaren si umom; ovaj neka bude tvoj vodja i tvoj kažiput; drugoga vodje i drugoga kažiputa netrebaš; dakle njega se drži, i njega sliedi! Čovječe! duo sunt distincti sexus, inter illos ut sit nexus; ergo rue in amplexus!" — To je program, i to su načela duha, koj sada vlada na svietu. Jer pako svećenici neće a i nemogu sljubiti se s tim duhom, pače mu stavljaju zapreke, i njemu se što više mogu protive, buduć taj duh je duh protukršćanski, s toga ona vika na duhovničtvo, da naime ono nije prijatelj prosvjete, već tmine; da ono nenapreduje, već nazaduje; da slobodu, za kojom svaki stvor teži, nepromiče, već steže; da ljudskomu umu nedaje one časti i onoga gospodovanja, što ga ide, već ga u okove sapinje; da, svakoj obnovi glede vjerozakona u njegovoj bitnosti protiveć se, ostaje nepomično pri staroj gluposti; riečju: ono se biedi s nesnosljivosti i okorjelosti, s natražnjačtva i mračnjačtva.

Nu kada takovi vikači, umjesto da onda, kad je tomu doba, legnu spavat, po čitave noći bučeć i na spomenike stare pobožnosti jurišajuć *) okolo se klate, zar to nije mračnjačtvo? Kada ti vikači, umjesto da se protegnu, kako im je pokrivač dug, na kojekakve nepotriebštine više troše, nego im kesa smaže i smoći može, zar to nije stvarno natražnjačtvo, kakova hrvatski sviet jošte do sada vidio nije? Kada ti vikači, umjesto da narodnu knjigu novcem i perom podupiru, mirno gledaju, kako s njihova nehajstva — ma oni sve vino, što ga god ima na svietu, za sreću domovine i narodni boljak popili — jedan domaći list za drugim propada, zar to nije duševni nazadak gledom na domaću obrazovanost? jer po tudjem kalupu naobraziti se, to je polutanstvo. Kada ti vikači, umjesto da svoju put podvrgnu umu, a um vjeri, hoće neograničenu slobodu, zar to nije razuzdanost, koja u propast vodi? Kada Srbin navaljuje na Hrvata i Slavonca, a ovi mu vraćaju šilo za ognjilo; kada se Kranjac ruga Štajercu i Korušcu, a ovi izsmjehavaju Kranjca; kada Istrijan prkosi Dalmatincu, a ovaj podkapa Istrijana i t. d. zar to nije medjunarodna nesnosljivost, koja vodi pod tudje gospodstvo, pod tudji jaram? jer kad brat neće da poznaje brata za brata, hoće lje tudjinu za gospodara. A što se od svega toga može pravedno predbaciti svećenstvu? Čitaj „Domobranov" članak: Opet jeka izmedju starih zagorskih gradovah, br. 156. od 11. Srpnja t. g. Gdjekoja iznimka nečini pravila.

— sss —

*) Tomu nije jako davno, što su slični ljudi jedan takov stare pobožnosti kameniti spomenik, predstavljajući sliku sv. Josipa, u gradu K . . . . u s podloge digli, te ga strovalili u bližnju dobočinu. Nu da su ti junaci s Vinkom Lozićem u savezu višeput, tko će o tom posumnjati, koj pobliže pozna takove delije?

Viestnik.

Iz Zagreba. Uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup zagrebački poziva okružnicom svećenstvo svoje nadbiskupije na duhovna vježbanja, štono će se ovdje u Zagrebu u sgradi nadbiskupskoga sjemeništa od 11. do 15. Rujna t. g. obdržavati.

— Sbor prebendarah prvostolne crkve držao je dne 9. t. m. pod predsjedničtvom prečast. gosp. arcidjakona prvostolnoga Fr. Šuflaja godišnju obnovu svojih častnikah. Tom prigodom bje dosadanji starešina (dekan) g. Henrik Janušić jednoglasno i na dalje za takova potvrdjen, a za bilježnika izabran g. Franjo Lampe.

Iz Njemačke. Koburžki vojvoda Ernest podieli crkvenomu savjetniku Danielu Schenkelu za njegov najnoviji spis: „Die protestantische Freiheit" vitežki krst 2 vrsti sasko-ernestinskoga domaćega reda. Do skora se nećemo imati u svietu čemu čuditi. Čovjek, koj taji božtvo Isusa Krsta, njegovu mirovnu smrt na križu i uzkrsnuće; koj smiera srušiti Krstovu vjeru, — toga je sada nakitila kršćanska ruka krstom. Po našem sudu bolje bi Danilu Schenkelu dolikovao polumjesec; jer na vjeru heidelberžkoga crkvenoga savjetnika bez promiš-

ljanja može pristati svaki štovatelj polumjeseca. K tomu ga nakiti kršćanski vladar. Zaključak vojvodina pisma glasi ovako: „Ugodna mi je doista dužnost, da izjavim svoje podpuno priznanje Vaših zaslugah za protestantstvo i podielim Vam vitežki krst 2. vrsti sasko-ernestinskoga domaćega reda, a ufam se, da će Vam ovaj odlični znak već sbog toga biti mio, što dolazi od vladarske kuće, koja se kano i Vi broji u prve protestantske, te je s toga kao i Vi morala dosta pretrpiti.“ Kršćanski dakle vladar drži si za osobitu čast nakititi prsa bogohulcu; kršćanski vladar, koj bi se morao tužiti više nego na ikakovu drugu nesreću, kad mu se u puku podkapa vjera, koja je najčvršća podloga priestolu. Što se tiče sama Schenkela, isti David Strauss dokazuje mu iz vlastitih mu knjigah skrajnu nedosliednost i ludost. Ali je gotovo: nutarnje protuslovje Schenkelovo ima sad i s vana pravi biljeg. Heidelberžki prorok ruži u svojih spisih propetoga sina Božjega; na prsiuh pako nosi gizdavo koburžki odlični krst!

Iz Švajcarske. Ugovorom zajamčeno katoličko učilište u Pruntrutu obratila je protestantska vlada u Bernu u smjesnu učionu. Onomadne učio je jedan učitelj ove smjesne učione svoje učenike, da Isukrst nije Bog, katolička crkva da je samo ljudski izum, molitva ludost, a samo slobodno zidarstvo da je pravi vjerozakon. Pošto je njekoliko učenikah počelo ovomu predavanju prigovarati, te se na svoga župnika pozivati, ozva taj učitelj smjesne učione župnika magarcem, a one, koji se uče katekizam, budalami, pa se ovaj nerazum učiteljski žalibože dopao drugim učenikom. Ovaj je slučaj u katoličkoj Juri toliku zlovolju i uzrujanost medju katoličkim žiteljstvom pobudio, da je rečeni učitelj ostavku dati morao. No tim roditelji nisu još umireni, katolički puk zahtieva, da se svakolika ta smjesna učiona ukine, pa povrati prvašnja katolička učiona, kako je to protestantska bernska vlada katoličkim žiteljem Jure ugovorom svečano bila obećala.

Iz Šlesviga. U Preetzu obstoji protestantski ženski konvent, u kom živi 40 plemenita roda gospodjah od dohodakah stare ovdje obstojavše benediktinske opatije. Svaka od ovih gospodjah dobiva na godinu 400—1800 talirah prema tomu, kako je prije ili kašnje stupila u „konvent.“ Dužnost im je u gradu Preetzu stanovati, što ako neučine, tada jim se nješto od dohodka uztegne. U Preetzu imadu liepo uredjene stanove, drže poviše služinčadi, davaju gostbe i zabave, te si krate vrieme, čim bolje znadu. Jedna od njih nosi naslov „priorice,“ i prima kao takova veću plaću. Život ovih blagorodnih gospodjah u Preetzu kao i po drugih protestantskih konventih nebode u oči one ljude, koji se spotiču na životu punu požrtvovanja katoličkih duvnah. Nu to je i uzrok, zašto oni na protestantskih gospodjah imadu jedva što kuditi, a na katoličke samostane udaraju svom žestinom i silom.

Iz Pariza. U Travnju ove godine držane su navadne pastorske skupštine, a na nje dodjoše ne samo duhovnici, nego i starešine ili presbyteri, i to iz obijuh crkvah: luteranske i reformirane. Luteranski pastor Valette bijaše predsjednik; a svega se skupilo 178 pastorah i 27 starešinah od obe protivne stranke. Razkolina nije dakle tako duboka, da bi se posve razišle, prem se nemože razumjeti, od koje-li su koristi razprave medju ljudmi nakomice oprečnih načelah. A tako sbilja ni neima govora o sporazumljenju. Na dnevnom redu stoji više stvarih, ali nemogu doći na red, jer puna tri dana treba za tri postavke Guizotove, o kojih je govoreno i glasovano bilo jur prošle godine. Protezahu se na vrhunaravno djelovanje Božje u svietu i crkvi, naročito o nadahnuću sv. knjigah, pak o porodu i uzkrsnuću Boga čovjeka, što je sve pravi kremen za uljudni želudac ljudih od napredka. A. Coquerel očitova svu zlovolju, rekši, koliko je putah izjavio, da nevjeruje ni u Trojstvo, ni u iztočni grieh, ni u zadovoljštinu krvi Isusove itd. On da drži do ljubavi i života, ne pako do članakah vjere i napetih formulah. Drugi rekoše, da je izvor vjere dakako sv. pismo (pokle se ono odobri od Coquerela i drugovah mu); ali medju njim i štiocem nevalja postavljati nikakov novi ugled samovoljno sastavljenom vjeroizpoviedju. Takove vjeroizpoviedi jesu protestantski papa, koj se težje može držati, nego rimski... Najzad ustade i Guizot, da brani svoje postavke. Guizot na polju bogoslovja niti je izvoran, niti ide duboko; ali on misli sam, te je najviša pitanja prošao ne samo glavom, nego i srcem. Visok politički položaj posluži mu k tomu, da mu se je otvorio dalek vidik i stanovito osvjedočenje, te uvidja, što je najpotrebitije. S toga propušta mnogo toga, samo da sačuva glavnu stvar. Skupština se svrši tim, da su Guizotove tri postavke primljene sa 130 glasovah, dočim jur prošle godine bješe primljene sa 141 glasom.

— Dne 23. Srpnja umre u Parizu naglom smrti abbé Kasangian, čovjek izvanredan u gradu, te tamo obćenito poznat pod imenom „l' Armenien de la biblioteque.“ Od mnogo godinah radio je po knjižnicah na svom velikom arabskom riečniku. Koliko je godinah proživio, nezna nitko. To je izvjestno, da je već bio svećenikom, kada je g. 1800. s francezkom vojskom došao iz Egipta u Pariz, odkud se nikad više udaljio nije.

Iz Londona. Pišuć protestantski dopisnik iz Londona o osvećivanju nadbiskupa Dra. Manninga u „Allg. Ztg.“ kaže o napredovanju katoličke crkve ovo: „U velikoj i bogatoj obćini Kensingtonu bijaše prije 10 do 12 godinah jedva toliko katolikah, da su po nedjeljah u svojoj tamnoj kapeli službu Božju držati mogli. Danas broji ta katolička obćina 7000—8000 dušah, ima bogate crkve, samostane i hospicija. U njinovih učionah ima 1200 učenikah, a broj godišnjih pričestnikah iznosi 45000!

Tko nije čuo o oratoriju u Bromptonu? U Westminsteru, u Coventgardenu, u Holbornu isto su tako razprostranjeni, a u londonskih predgradjih i po ostalih krajevih zemlje ima množtvo duhovnih zadrugah i ženskih samostanah. U Moorfieldsu mogla su se vidjeti obilježja različitih bratovštinah, redovnici i levite, jezuite, franjevci, benediktinci, bosonožci, oblati i još drugi. Radi toga nečudite se, ako dočujete sveudilj povraćajući se glas, da će se novomu naobiskupu nova, njegovoj časti i dostojanstvu dolikujuća palača, i to u samom Westminsteru, odkud ime nosi, sagraditi, dapače da se u visokih i najviših kruzih na jedno obraćenje — protestantski rugači kažu prevraćenje — ozbiljno misli. Istina je prava, da je katoličko svećenstvo u Englezkoj kao što svuda, gdje se crkva bori (ecclesia militans), izvanredno radino, marljivo, dà neumorno. Vješti razboriti vodje pobudjuju ga na revnost. Gdje god valja biedu ublažiti, golotinju zaodjeti, bolestnike njegovati, umirajuće tješiti, tu može katolička obćina uzdat se u spremnost župnikah i sestarah milosrdnicah. Ovi neimaju za te potrebe sami sredstvah, ali britanski katolicizam ima medju najbogatijimi porodicami zemlje svoje vjernike. . .“

Iz Portugalske. Poznata je stvar, da je portugalskoj crkvi zadana težka rana sekularizacijom njenih dobarah, što se za malo, čim bje uklonjen Don Miguel, dogodilo. Kako se kod te sekularizacije postupalo, to netrebamo istom svjedoci dokazivati. No sadanja portugalska vlada popošla je još kamo dalje, te tomu u poviesti novovječne civilizacije niti primjera neima. „Samo još jedan rudnik za obćenito dobro,“ tako piše dopisnik englezkomu časopisu „Tabletu“ poslie njekoliko primjetbah o prvašnjoj sekularizaciji, — „samo još jedan rudnik za obćenito dobro nisu bili ugrabili, a to jer su se od velike zlovolje puka bojali latit se ga: imovinu zadušbinah, sirotištah, bolnicah, ili da sve to označimo domaćim skupnim imenom misericordiah. Ove misericordije jesu blagotvorni obično s crkvom sdruženi zavodi, upravljani bratovštinami, kojih se članovi obvezuju na djela milosrdja, kanoti: bolestne njegovati, sirote odgajati, zarobljenike razgovarati, mrtve sahranjivati itd. Upravu rukovode pojedini od bratovštine izabrani članovi, a ova uprava uzamši ju odsjekom zaslužuje, da pohvaljena bude. Tomu je dokaz i to, što je jednoć iz iste Englezke povjerenstvo jedno poslano bilo u Portugalsku, da na licu mjesta prouči ustanove, način i tečaj uprave, te svu uredbu ovih liepih zavodah, te to uporavi na poboljšicu sličnih zavodah u Englezkoj. Liberalci upravo rade o tom, kako će svu realnu imovinu ovih milostinjah, sastojeću u zemljištih i zakladah, osvojiti, te se o tom razpravlja i u komori, koja je sasvim iz njih proizašla, te glasuje, kako je njim po ćudi. U ime naknade imali bi ovi blagotvorni zavodi dobiti tako zvane inscripcije t. j. državnjaće, koje se glede ciene mogu prispodobiti zloglasnim „assignatom“ francezke republike; ali kakova sudbina čeka u ovakovih okolnostih uboge, sirote, zarobljenike, to si je lasno misliti moći.“

Iz Algira. Onomadne spomenusmo, kako je postao i za kratko vrieme razgranuo se trapistski samostan Staueli u Algiru. Danas ćemo koju reći o pohodu cara Napoleona u istom samostanu. Opat samostanski dočeka i primi cara na ulazu, i vodjaše ga po svih prostorijah samostana. Za ručka, što bje za cara prigotovljen, dade mu donieti različite jestvine, kojimi se Trapiste obično hrane, naime samo u vodi vareno povrće bez svakoga začina. „Naša pravila zabranjuju nam, reče opat caru, drugim jestivom hraniti se, ali naša braća tako su vješta u prigotavljanju ovih prostih jestvinah, da se radi skrbne priprave jedva osjeća nestašica začina.“ Na svoje veliko čudo dozna car ovom prilikom, da ima u samostanu i više vojnikah, od kojih je njih bar 12 pripadalo carskoj gardi. General Fleury predstavi sam caru staroga jednoga vojnika, koga u jutro prepozna u Algiru, kamo je Trapista u samostanskom poslu došao bio. Car progovori mu njekoliko prijazni besiedah i zapita ga medju inim, jeda-li je zadovoljan u svom redu? „Vrlo sam zadovoljan, gospodaru,“ odgovori ovaj licem, na kom se vidjao stari vojnik. Činilo se, da se car tomu čudio. Bio bi se još u većem čudu našao, kad bi u jutro bio slušao razgovor ovoga staroga vojnika sa svojim bivšim pukovnikom generalom Fleuryom. — „Kako Vam pade na um, da idete medju Trapiste!“ zapita ovaj onoga. „Nebih bio nikada mislio, da iz vojskovodje može postati redovnik. Ja Vas bar sigurno tim zvanjem nadahnuo nisam.“ — „Oprostite generale, baš Vi mi dadoste ovo zvanje.“ — „Šta? Ja! Kako to?“ — „Vi me tako izvrstno naučiste poslušnu biti, te mi se nečinjaše, da samostanska stega nadilazi moje sile.“ — Vrli general nasmija se sladko, što niti nije slutio, kako je bio dobar meštar novakah. Malo kasnije našao se u čudu ponizni redovnik, kada ga je iznenada na ulici general krepko pozdravio i prijazno mu pružio ruku. Unišav u samostansku crkvu pronadje ga medju ostalom braćom vrli general, te mu pokazivaše toliko srčane prijaznosti, da je ovaj skoro u zabunu pao.

Liečnik Lisia upitao je jednom Diogena: „Šta misliš, Diogene! ima li Bog?“ „Kako da to nevjerujem, kad znadem, da si ti Bogu mrzak!“ odgovori mudrac.

x + y.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 34. **U ČETVRTAK** **24. KOLOVOZA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

In conversatione cum hominibus virum ecclesiasticum oportet præseferre culturam seu decentiam morum externam. In quo hæc consistit? qui ejus debite observatæ limites? quidve hac in parte observandum et cavendum, ne character sacerdotalis et functiones sacræ inde quidquam detrimenti patiantur?*)

Omnem quidem hominem oportet in conversatione cum hominibus præseferre externam morum decentiam, cum hæc forma internæ honestatis et etiam frœnum vitiorum sit; ast præcipue sacerdoti incumbit, ut in voce et aspectu, in gestu et motu, nec non delectu suorum contubernalium ad id, quod decet et expedit, reflectat. Ob sanctum enim, quem tenet characterem, ob magnum, quem exerit in omnes societatis humanæ classes influxum, omne id, quod cum externa decentia conciliari non potest, et ejus dignitati, et sacro, quo fungitur, ministerio, summe præjudicat. Quid est enim sacerdos? Sacerdos habet missionem suam a Deo. Dei cultus et promotio perfectionis ac sanctitatis in fideli populo ei concredita est. In quali præterea relatione constituitur sacerdos erga societatem humanam? Sacerdos relate ad hanc est homo, qui familiam quidem non habet, qui tamen quodammodo ut membrum cujusvis catholicæ familiæ considerari potest, et homo est, qui in maxime solemnes vitæ civilis actus influit. Sine illo nemo nascitur et moritur in familiis fidelium. Hominem recipit e sinu matris, nec illum derelinquit usque ad tumulum. Benedicit cunas infantium, torum conjugalem, lectum agonizantium et tumbam. Ante illum postrati pandunt fideles sua arcana abditosque sensus. Vi muneris sui est omnium ærumnarum, sive corpus sive animam respiciant, consolator. Præterea est intermediator inter divites et pauperes. Et illi et hi ejus portam pulsant. Divites scopo eo, ut eleemosynas inter esurientes, nudos et afflictos distribuendas ei concredant; egeni vero, ut illas e manu illius recipiant in abscondito ita, ut rubore suffundi non debeant. Etsi sacerdos non teneat determinatum socialem gradum in societate humana, e nulla tamen sociali classe excludi potest. In classem inferiorum recenseri potest ob vitam suam communiter pauperem, deinde etiam sæpe ob humilitatem suorum natalium; illis vero, qui in sublimiori consistunt gradu, aequiparari potest ob suam educationem et scientiam, atque sensiones sublimes, quas præcipue ille e religione haurit. Effata illius sunt auctoritate divinæ missionis munita, quapropter imperium suum in intellectum et cor hominis potentissime exerunt.

Qui ad hæc omnia reflectit, admittere debet: sacerdotem adhuc magis ac alios homines obligari ad id, ut in conversatione cum hominibus actuum suorum testem habeat publicam aestimationem et approbationem. Externa decentia sacerdotem illustrat et exornat. Ecclesiasticus ordo postulat, ut animi candor in vita exteriore niteat. Per externam decentiam infundet sacerdos suis fidelibus formam sanctæ disciplinæ, verecundiæ et modestiæ. Est enim bona conversatio sacerdotis conditura populi, ut observat S. Joan. Chrysostomus.

Ad externam decentiam invitat Dominus præcipue sacerdotes, dum ait: „Luceat lux vestra coram hominibus." Math. 5, 16. S. vero Paulus in epistola ad Timotheum ait: „Exemplum esto fidelium in verbo et conversatione." Tim. 4, 12. Neglecta hac externa morum decentia, sacerdos, præterquam quod propriæ suæ perfectioni impedimenta struat, offendet ordinis sui dignitatem, fidelium fiduciam erga se si non extinxerit, saltem minuet et evadet suorum non nutritor, sed facile

*) Po nalogu prečast. duh. stolice priobćujemo ovdje izradak pitanjah, što su bila svećenstvu nadbiskupije zagrebačke predložena za proljetne pastoralne konferencije god. 1864, kako ga je sastavio i u sastanku prvostolnoga kotara pročitao bilježnik istoga kotara. Ured.

tentator, quod ne eveniat, S. S. Concilium Tridentinum adhortatur sacerdotes, ut in verbis et operibus suis vitent, quod cujusquam offendat aspectum. Sess. 23. c. 14. de reform.

Consistit autem hæc decentia morum externa præprimis a) in custodia oris, b) in modestia vestitus et totius corporis, et c) in fugiendo improborum consortio.

Quod custodiam oris concernit, observamus: sacerdotem debere etiam per loquelæ decentiam intrinsecos mores manifestare; speculum enim mentis plerumque in verbis refulget, et e loquela sacerdotis facile apparet, an ejus mens sit composita, pudica et temperans.

In ore sacerdotis non sit nisi pax, castitas, pietas et charitas. Ex omni ejus verbo appareat, illum, deposito omni respectu personarum, quibuscum conversatur, esse virum misericordiæ, compassionis, justæ indulgentiæ et mansvetudinis. Loquendo utilia et consolatoria ostendat se ex Deo esse. „Quem Deus misit, Dei verba loquitur.“ Sacerdos sit tardus et circumspectus in loquendo. Non quidem id volumus, ut sacerdos pigre se ipsum restringat, dum utiliter loqui potest, aut plane vi muneris sui debet; ast si ratio justæ necessitatis aut intentio piæ utilitatis non adsit, taceat et tacendo discat, quid postmodum utiliter proferat. Antequam loquatur, consideret prius, quid, cui et quo tempore dicat. Omnia verba prius veniant ad limam, deinde ad lingvam. Hoc decet sacerdotem, cujus lingva aedificationi spirituali dedita esse debet, et ut mediatrix inter Deum et homines reputatur. Sacerdos, qui continua virium suarum contentione adlaborare debet, ut supra terrena elevatus, optimisque sensibus imbutus maneat, utque audientes aedificet, fugiat omnem vanam confabulationem atque contentionem pro inani verborum victoria. Hilari quidem sermone uti potest, ast loquatur festiva quadam oris hilaritate, et dum scopo relaxandi animi in sermones se immittit, non negligat jucunditatem intelligentiæ. Mere tamen vana confabulatio absit. E vana confabulatione mox se in pejus mutatum inveniet, et de se dicere debebit, quod quidam dixit, nempe: „Quoties inter homines fui, minor homo redii.“ Vana confabulatio non illum commendabit apud fideles. Vanus sermo est index vani cordis. Absit contentio verborum. Contendere verbis ad nihil est utile, ait S. Paulus, nisi ad subversionem audientium. Collatio, non autem altercatio debet esse inter servos Dei. Illa instruit, hæc destruit.

Cum omnes homines sint sacerdotis fratres, fratres in miseria et in spe, cum omnibus loquatur affabiliter, sincere et sine ulla adulatione. Nec affectet elegantiam, sed nec gratiam intermittat verborum. Ad hæc omnia reflectat sacerdos, ut verba ejus majorem possideant vim ad fidelium mentes cœlum versus dirigendas, neve munus ejus despiciatur, quod si contingeret, facile et ejus doctrina despiceretur.

Quoad vestitus decentiam adducimus sequentia: Sacerdos vi muneris sui obligatur conversari et cum divitibus et cum pauperibus; cum illis, qui alto sunt positi loco, et cum illis, qui in humilibus tuguriis degunt. Hac de causa vestiat se pro suis facultatibus habitu ecclesiastico modesto tali, ut nec divitibus nec miseris sit offendiculo, utve omnes videant, illum pertinere ad consortium honestorum. In conversatione cum dignitariis et potentioribus sufficit, si vestitus sacerdotalis fuerit mundus, nitidus, simplicemque gravitatem redolens, neque requiritur, ut vestis pretiosa et splendida sit. Imo sacerdos, qua minister religionis principali e parte immaterialis, non se commendabit apud ipsos divites, si hi in illius vestitu et ornatu observaverint, quod vanitatis argui potest, quodve molitiem animi et mores prodit incompositos. Caveat tamen, ne in oppositum cadat vitium, hoc est: ne penitus sit incurius sui externi ornatus, quo dabit ansam suspicandi de inordinato statu suo interno, facile offendet, seque risui imo et contemptui exponet.

Sunt sacerdotes, qui vestes ex integro laicales portare præamant ita, ut nullum plane adsit externum signum, quo internoscerentur. Non probatur talis agendi modus, sed decorum est, hominem sacris mysteriis addictum in vestitu etiam præcipuum aliquid a ceteris servare. Habitus clericalis unit et ornat clerum, neque unquam quis cum fundamento docuit, propter jugem habitus clericalis deportationem fidelium aestimationem erga suos pastores imminutam fuisse. Imo habitus clericalis sæpe momentum est tale, ut de ejus occursu sæpe vitia suffundantur, atque mores impiorum erubescant. Sed etiam vultus, risus, incessus et motus oculorum sæpe hominem, qualis sit, ostendunt; quapropter vultum sacerdotalem gravitas matura componat, consecratos Deo oculos ad inania non retorqueat, nec iis vagetur, serenitas illius in petulantiam non se resolvat, non cursitet, nisi cum causa exegerit alicujus periculi vel justæ necessitatis, neque præbeat se aliis spectaculum, et non sit inter eos, de quibus Isaias ait: „Non est judicium in gressibus eorum.“ 59, 8. In societatibus, quas mixtas vocant, constitutus, devitet ineptam illam lætitiam, quæ ex objectis honestam hilaritatem non decentibus capitur; item fugiat petulans jocandi genus, et quævis signa intemperantis jucunditatis.

Conversetur denique sacerdos cum probis et sapientibus viris; præcipue dignorum sacerdotum consortium quærat. Nimia cum laicis familiaritas, etiamsi non semper, sæpe tamen dignitati ordinis

clericalis nocere potest. Quantum in illo est, diligat magis domi latere, quam domo exire; si tamen exeundum est, memor sit verborum Apostoli ad Philippenses: „Digne evangelio Christi conversemini." Domum suam consideret ut asylum laboris, silentii et pacis, atque hanc præferat in regula societatibus clamorosis, ne aut adulationis aut sensualitatis arguatur, et pietatis spiritum ac devotionis ardorem amittat, ne evanescat sensu suo, fiatque segnis et indignus ad explendas partes vocationis suæ. Contubernium autem illorum, qui religionis, honestatisque expertes vivunt, omnino fugiat. Talium familiaris conversatio animos similes supponit, quod si fiat, ministerium sacerdotale plene vilescit. Exceptio locum habet, dum lex justitiæ aut charitatis, aut promovenda malorum emendatio exposcit, ut cum iis conversemur. Christus Dominus Matthæo sedenti in telonio dixit: „sequere me," neque curavit murmur Pharisæorum, quod cum publicanis ederet. In tali tamen casu conversetur sacerdos cum peccatore ita, ut hic, ex bonis operibus illum considerans, glorificet Deum in die visitationis. Ex improbis discat una sacerdos quo cautior fieri.

Prout in delectu contubernalium a supra stabilitis normis dum et quando, exposcentibus ita adjunctis, deflectendum est; ita in genere decentia morum externa non potest fixis limitibus circumscribi, sed adjuncta officii et regulæ sobriæ prudentiæ limites hos jam restringunt, jam dilatant.

Iz života župnika Vianneya.

Francezki župnik Vianney umro je god. 1859. na glasu kano svetac. O njegovu životu trudnu a i blagoslovljenu mnogo se pripovieda i piše; nu mi za ovaj put spominjemo njekoliko načinah, kako je on dokidao griešne običaje u svojoj župi. Vadimo pako to iz zanimljiva a jur 9 put izdana životopisa župnika arskoga (Ars) Ivana Krst. Vianneya, napisana od Alfreda Monnina, misionara, koj ga je lično poznavao, a blizu njega proživio dugo vremena. Pisac počimlje 4. glavu naslova: „Dokidanje zlorabah, po imenu plesa i onesvećenja nedjelje" ovako:

U boju proti zlu valja zaobići dva grebena. Prvi greben jest sliepa revnost, zaodjevajuća istinu u oštre i ohole rieči. To će reći dražiti zle na krajnu, slabe uplašiti, a uvriedjena srca otrovati. Svatko neka bude siguran, da će strasti razdražene ovakovom strogošću uzkipiti većom silom, te hoteći sve dobiti, sve se gubi. „Sluge pako rekoše gospodaru: Hoćeš-li da idemo, te izčupamo kukolj? A on odgovori: Ne, da čupajući kukolj neizčupate ujedno i pšenicu." (Mat. 13, 28—29.) Poslenici gospodnji moradu se dobro paziti, da prenaglim i neopreznim čupanjem kukolja nepustoše njive, jer mudro reče gospodar, neka oboje raste do žetve.

Drugi greben jest zao izbor sredstvah. Prieka je potreba, da svećenik mržnju na opačinu, koju misli izkoreniti, umje obuzdati, ako hoće, da joj otme njene žrtve, da, kad koga sruši, može ga i uzdići, da svakomu griehu nadje i milosti, da ranu, u koju misli zarezati, zalije i ljubavju, da ju zalije ne žučju i octom, već uljem i vinom, da primajuć u ruku ljekoviti nož dobro pazi te otok razreže, a nerazpara dalje. Nikada pako neće izliečiti srca, odbiv ga prvlje od sebe. „Ja se" — reko bi župnik arski više putah — „nisam nikada razljutio na svoje župljane, a nevjerujem ni toga, da bi jim ikad što bio i spočitao."

Žitelji oko Arsa bijahu duboko zagrezli u razkošne veselice. Nedjeljom i svetkom bila bi jim najmilija zabava ples. Mnoge i raznovrstne pogibelji ove igre dokazaše dovoljno veliki dušobrižnici. Sv. Ivan Zlatousti u homilijah, sv. Jerolim u poslanicah, sv. Ambroz i sv. Bazilio u divnih razgovorih tako izcrpiše ovu stvar, da su svi, koji poslie njih o tom pisahu, samo njihova jeka. Ples je skroz riedko nedužna igra, na selu pako tri puta opasna; tudier bo mieša se spol sa spolom prostije, neima ozbiljne i mudre paske, neima tolika zazora, niti se drugčije drži toliko do pristojnosti i štovanja. Mladoj čeljadi ima dosta njetila za strasti, a djevojke kad izgube sveti, plahi i oprezni stid, mine i veselje za svakom mirnom i nedužnom zabavom. To smotri i župnik Vianney kao osobitu zapreku svojim naumljenim osnovam.

Jednoga dana doču on, da je u selo došao njeki muzikant, te kani oglasiti ples. Poruči s mjesta po njega, te mu rekne: „Prijatelju! Vi se bavite zlim poslom, kojega dragi Bog nemože blagosloviti." „Ali, gospodine župniče, mora se živjeti." „Dà, moj prijatelju; ali se mora i umrieti, a ja se bojim jako, da će vam na umoru težko biti drago, što tako življaste. Hajde, nas ćemo se dva pogoditi. Koliko dobivate za jedan ovakov dan?" „Do dvadeset franakah." „Dobro, evo vam jih četrdeset, pak se smirite." Osvanu dan svetca zaštitnika. Tužan to bijaše dan. Bez plesa i buke nebi nikada prošao; a ovamo bi se sletila i sva okolica. Trévoux i Villefranche poslali bi znatan broj. Šareni taj sbor, pak huka i buka pokvarila bi svaki put ljudstvo za dulji čas vremena. Neprijatelj je to, komu se po što po to mora zakrenuti vratom; prem bijaše previdjeti, da će tu biti žive borbe, a pobjeda veoma mučna. Ali na velike duhove izgled na uspjeh stoji u upravnom razmjeru s veličinom podhvata, naš pako župnik bijaše tvrde odluke, da ovu smutnju, grdnu ranu svoju, dokine. Najteže pri tom bijaše pitanje: kako bi i gdje početi? Sjeti se one izreke iz evangjelja, gdjeno Spasitelj reče svojim učenikom: da se stanovita vrst vragovah može izagnati jedino postom (Mark. 9, 28.), te i sam poče postiti, dan i noć moliti. To bijaše nje-

gov način u obće, kad god bi u Boga mislio steći većih milostih za obraćenje dušah. Eno ga sada oblivena suzami pred Propetim zakljinjuć ga petimi ranami i vrelom milosrdja, neka se smiluje njegovu puku, te učini, da one, za koje je on iz ljubavi na križu krv točio, odvrati od tašte ljubavi svieta.

Uz ovo vrhunaravno sredstvo naučao bi on puk mirno i razgovetno — a niti bi psovao niti bučio. Najlaglje je dakako u tom slučaju bacati striele; ali što pomaže to? On bi na prosto kazao župljanom, što on misli o tom i tom; dokazivao jim, da je življenje velika stvar, da je svaki čas potraćen zabranjenim veseljem Bogu ukradjeno vrieme, da se tako izgubljeno vrieme mora osvetiti jur na ovom svietu, a nerazborito i ludo da je povrći vječnost za časak griešna veselja. „Na ovom svietu braćo!“ reče on — „misli se samo na to, kako bi si ljudi ugodili. Nemože se žrtvovati ni jedan dan u zadovoljštinu za svoje griehe; nemože se reći: Bog moj! ovaj ples žrtvujem na pokoru za griehe... Kad vam se već hoće veseliti, nemojte barem vriedjati Boga. Ali to je baš zlo: koji samo idu za veseljem, ti se najmanje brinu, da-li vriedjaju Boga. . . Jednom nosaše sv. Eligij bolestniku sv. poputbinu; a prolazeći mimo jedne kuće, gdje se plesaše, opomenu jedan plesačah, da se klekne, drugi pako izrinu težku kletvu. Čuvši to svetac, ciknu nebu za osvetu, a u taj mah popadaše plesači mrtvi. Svetac uzkrisi sve i pomoli se Bogu: „Gospodine, daj da vide svoje družbenike,“ a oni vidješe oko sebe crne vragove. . . Vidite prijatelji, plesači polazeći na ples ostavljaju vani pred vratima angjela čuvara, da se vrati natrag, a uzimlju sa sobom vraga, te je u plesalištu toliko skoro vragovah, koliko i plesačah. . . . Čujte, što sv. Duh reče kroz usta jednoga proroka: „Djeca ovoga svieta nasladjuju se zvukom sviralah . . . . a čas za tim u paklu su.“ Doista mora da se je izgubila glava, kad se ide na ples još i tada, dočim se znade i vidi: kako jako ples riva u pakao. . . Jednom opazih starca s očalama i štapom, gdje ide na ples; drugi opet noseć jedno diete u naručaju, a drugo vodeć za ruku idjaše da gleda. Pomislih sam sobom: sve to ide u pakao. . . .

„Tko hoće da se veseli s vragom — reče sv. Petar Chrysolog — „taj se nemože veseliti s Isusom. Nitko nedojde u nebo, a da nezasluži; nezasluži se pako, ako se preziru one rieči Isusove, da će sviet sa svojimi prijatelji propasti. Zar nereče on: Ovaj prokleti sviet! Zanj nemolim!? . . . Vidite braćo moja! Spasitelj neveli: Blaženi, koji se smiju; blaženi, koji plešu; nego protivno: Blaženi tugujući, blaženi trpeći.“

Tako govoraše župnik o toj stvari; ali srdačna prošnja te izražena ljuta žalost na licu prodirahu dublje, nego rieči. Osobito u izpovjedaoni pokazivao je bridku bol svoje duše. S liepa, ali svom snagom nagovarao bi on osobito mlade djevojke, da se priuče čemu boljemu, nego-li je tratiti vrieme u pijanštini i griešnoj ludoriji; matere pako, da same za se oplakuju ovu neutješnu ranu, ako već neimaju toliko snage, da si djecu od nję odvrate.

Pa kako bi i moglo biti, da ovakove rieči promaše, tim većma, jer slušaocem lebdijaše pred očima uzoran život govornikov? Da njegove rieči premahnu te pritegnu na bolju stranu, tomu pomože njegova neprestana pokora, post i molitva! „Naš župnik — rekli bi pučani — čini sam sve, što govori: on sam obdržava sve do truna, na što nas uči. Nikada ga nije vidjeti na kakovu veselju. Najmilija je njemu zabava molitva. Po svem, što radi, vidimo, da živе samo za naše dobro.“ Tako bi se razgovaralo u večer oko ognjišta, a razgovori kućni krčili su put u srce riečim sv. muža. Dojde i bdenjak proštenju, jedva očekivanu. Došlo se i pred načelnika molit za dozvolu, neka, kako svake godine, tako i ove dopusti, da se priredi ples. Kod rieči „ples“ nategnu starac obrve, te se naoblači. Bio to vrlo pravedan i pošten čovjek, a svoga župnika nada sve štovao, držao si za osobitu i častnu dužnost, da ga pomaže u njegovoj plemenitoj osnovi, te ovaj put stade promišljati, kako da zaprieči prizore i samu sebi mrzke. „Prijatelji moji! — reče — ja sam našemu dobromu župniku zadao poštenu rieč, da ću se plesu protiviti; a ja ću svoju rieč i držati. Učinite i vi, što činim ja, pa budite sigurni, da se nećete pokajati.“ Starac vriedni govorio gluhakom. Odoše u Trévoux, a od onud se sa slavljem povratiše s pismenom dozvolom od podprefekta. „G. podprefekt jest moj poglavar — odgovori jim načelnik. Što on dozvoli, nesmiem ja zabraniti. Mjestna pako straža spada na me. Čuvajte se dakle! Dogodi-li se išta nepristojna, naći ćete vi mene.“

Osvanu svetak, a poslie službe Božje po starinskom običaju poče na trgu ples. Župnik se razcvilio. Plakaše i naricaše k Bogu nad sljepotom i opornošću lahkoumne mladeži. Medjuto neoblada podpuno nered. Poduzetnici preračunaše se: nadahu se naime množini djevojakah; ali nedojde baš ni jedna — osta svaka sa svojom majkom u crkvi. Igra se tim skroz pokvarila. Kad pod noć dojde načelnik u službenoj opravi, te zapovjedi, da se družtvo razide, nije trebalo dva puta reći. U isti čas zvuknu zvono pozivljuć na molitvu, a u trenutak napuni se crkva, svatko se bo domišljao, da će to biti zadovoljština za ucviljeno srce župnikovo. Žao nam je, što nigdje nemogosmo naći riečih, što jih u ovaj čas sveti župnik reče svomu puku. Samo to znamo reći, da su sve smrvile te iztisnule vrelo suzah.

U okolici uprošе se zle glave jošte velikom snagom, da ovaj dan zadrži svoj frivolni značaj, kano i prije; ali badava. Dan naredjen na čast svetcu zaštitniku crkve postà sbilja dan svet, posvećen primanju sv. otajstvah i mnogim pravim kršćanskim veseljem, premda protivnici učiniše od svoje strane sve moguće. Mnogi mladići iz okolice dojdoše, te stadoše domaće podticati navadnimi mudrolijami, kojim i prečesto s ljudskoga

obzira i straha podlegne mnoga glava. „Zašto neigrate s nami? Što se bojite jednoga čovjeka? Budete-li gledali na svoga župnika, biti ćete jošte sami kapucini.“ Badava je i to; i te se bockavice razbiše o tvrdu odluku, da više neće srditi dobroga otca. „Činite vi, što hoćete“ — reče jedan — „ali čim vi opet počmete, ja ću odmah od ovuda!“ . .

Tako se doskočilo i griešnu plesu. Ali vrag razkoši svladan na jednom mjestu poče se malo po malo uvlačiti drugamo, a s nedužnim licem: „veselje na seoskom piru.“ Vlast Vianneyeva bijaše kod otacah i materah veća, nego da bi se on bio mogao ugnjezditi.

On mogaše sada ozbiljno promišljati o stvari, koja daleko smiera: a to je svetkovanje nedjelje.

Od više godinah postalo je ovo pitanje važnim pitanjem vremena. Opazilo se, što se prije nije ni slutilo, da ono imade i socialnu stranu, te da nije samo vjerozakonsko pitanje katekizma, već da je pitanje blagostanja i slobode. . .

Sve to previdi naš župnik i prije. Težko da je u propoviedih na ikoju drugu zapovied Božjega zakona silio toliko, koliko upravo na ovu.

„Vi radite te radite — rekao bi on — ali što stečete, to vam je na štetu duši i tielu. Kad bi čovjek zapitao one, koji po nedjeljah rade: Što radite? to bi mogao svaki odgovoriti: Prodajem dušu vragu, a koliko je do mene, propinjem s nova Spasitelja, odričem se krsta. Ja sam čedo pakleno; plakati moram do vieka porad ništa. — Vidim-li u nedjelju koga, gdje baca kruglju, to mi se pričini, kano da baca dušu si u pakao.“

„Oh! kako se ljuto varaju oni, koji se nedjeljom muče, ako misle, da će više novca zaslužiti, ili u poslu dalje dotjerati! Zar su morda dva franka toliko vriedna one težke uvrede, koja se prekršajem zakona zadaje Bogu? Vi si uglaviste, da vaš posao visi o vaših rukah; ali kud su bolest, nesreća? . . . . Malo treba do toga! Nepogoda, tuča, mraz! Sve je u ruci dragomu Bogu. On se može osvetiti, kad mu se svidi. Zar nije on uviek gospodarom? . . . Radite; ali ne za hranu, koja prolazi, već za onu, koja ostaje u vječnom životu. (Iv. 6, 27.) Što ste stekli nedjeljnom radnjom? Kada podjete s ovoga svieta, sigurno ćete ostaviti zemlju ovakovu, kakova jest. Vi je nećete u ničem promieniti. Jao! prijatelji moji! prikovati se za zemlju, da se od nje može razlučiti, to nije dobro! . . . Prvo je nam dizati se k Bogu; jedino za to jesmo na zemlji. . . Prijatelji! u nedjelju valja da umremo, da u ponedjeljak istom oživemo.“

„Nedjelja je dragoga Boga; to je njegov dan, dan Odkupiteljev. On je stvorio sve dane tjedna, može dakle svaki narediti, za što hoće; nu šest danah dao je Vam, a jedini sedmi zadržao za se. Kojim pravom, kojom dušom dirate vi dakle u ono, što je njegovo? Zar neznate, da je oteto prokleto? Dan, što ga Bogu kradete, neće vam sigurno koristiti. Znadem dvie stvari, koje sigurno vode na siromaštvo; a to: nedjeljna radnja i kradja.“

Ovu izreku često bi rabio naš župnik. A češće još no obično bijaše mu na jeziku i u katekezah pod konac njegova života kao plod dugotrajnoga izkustva.

A revnost našega svetca naidje i u ovoj stvari na poslušna srca. Pod ovakovom upravom postade Ars postupice toli uzoritom župom, da joj se vas sviet diviti mogao. Nikad kasnije nije se vidjelo po nedjeljah težaka na polju, niti u isto vrieme žetve; svuda je vladala njeka svečana i ugodna tišina, pozivajuća na molitvu. . .

Pa Bog blagoslovi ovaj posluh. Stanovnici arski, živući svi od poljskoga gospodarstva, vidješe, kako jim brzo blagostanje raste; samo onim, koji bar u potaji prekršuju zapovied o svetkovanju nedjelje, pada imutak; „jer tamo — kako reče njeki vrličina — neobziru se više na to, što sviet o tom sudi.“ . . .

Pitanju o svetkovanju nedjelje prislanja se žalibog sasvim naravno drugo o krčmah. Ove su grdna rana u životu seoskoga puka, one uzrok, što mnogi župnik hoće da zdvoji. Svuda, gdje obstoje krčme (a gdje jih neima?), čine konkurenciju crkvi: one se pune, a u istoj mjeri crkve se prazne. Dà krčmam valja se zahvaliti, što su u mnogih mjestih po nedjeljah crkve samo kao za žene, a za muževe kao da jih više niti neima. Tko bi mogao izbrojiti sve štete, što su nam je naniele? Zrak, što ga naš seoski puk tamo diše, kužan je i ubitačan. Sve dobre misli tamo se podkapaju, a opake nahode ohrabrenje i silno podstrekavanje. Većina zločinah, s kojimi imadu sudovi posla, počima u krčmah.

Kada Vianney dodje u Ars, nadje tamo dvie ovakove kuće. Sa svom gorljivošću i razborom smieraše na to, kako bi je ukinuo. Nevriedjajući istinitih pravah ovih ljudih, te u svojih opomenah nerabeći grdnjah ili izravnih napadajah, nepropusti ipak nijedne prilike, niti na propovjedaonici, niti u razgovoru, da neizjavi o krčmah svoje uvjerenje. Pomalo počeše njegovi župljani i o ovoj stvari misliti onako, kako mišljaše on. Na jedanput nestane jedne krčme, a druga, opirući se revnosti svoga duhovnoga pastira, moraše gledati, kako ljudi sve manje u nju dolaze, dok napokon izostaše svi, te bude i ona zatvorena.

Vianneyu bijaše po volji, što su mjesto ovih ognjištah svih neredah, kada sve to veći broj hodočastnikah zahtievaše, počele se podizati uredne i dobre gostione, gdje su se stranci nastaniti mogli. Nu u ovih kućah sve je bilo u najboljem redu. Po nedjeljah i blagdanih bijahu za vrieme službe Božje zatvorene, a bijahu otvarane samo za odmor i počinak hodočastnikom. Mjestnih žiteljah tamo nisi nikad vidio.

Tako dobi Ars postupno ozbiljno i religiozno lice, koje prvašnjemu nimalo nenalikovaše, opominjući na vremena, kojih je žalibog već od nedavna nestalo. Po

nedjeljah i svetačnih danih sve je ob dan hrlilo u crkvu, večere provodjaše svatko na svom domaćem ognjištu, a po noći spavaše sve mirno i pokojno. Nebijaše više niti primjera, da bi vikom i pjevanjem, kako to drugdje žalibog često biva, seljane itko u snu uznemirivao bio. Takove stvari nisu baš na čast muzikalnim zahtjevom koje okolice, a policajni zakoni nemogu da jim dovoljno doskoče. U obće je istina, da tko hoće ljude i njihove običaje popraviti, neka neračuna na zakone. Njim manjka vazda ona snaga sučuvstva, štono ljudsku volju svuda podupirati mora. Ova snaga, koja srcem giblje i upravlja, a fali zakonom, leži u ljubljenoj i štovanoj besjedi svećenika, koj govori u imenu i duhu Isusa Krsta.

Viestnik.

Iz Zagreba. U petak dne 18. t. m. kao na rodjendan nj. c. k. apost. veličanstva cara i kralja našega, a u nedjelju na 20. t. m. na blagdan sv. Stjepana kralja služio je u prvostolnoj crkvi svečanu misu, prvašnji dan i s Te Deum-om, glavom uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup. Povodom previšnjega rodjendana nj. veličanstva bila je s petka na nedjelju prenešena velika čast u nadbiskupskom gradu, na koju bijaše pozvano preko 80 gostih, i na kojoj je uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup napio hrvatskim jezikom zdravicu nj. c. k. veličanstvu i svoj prejasnoj vladajućoj kući.

— Duhovna vješbanja za svećenstvo, koja će se, kako javismo u zadnjem listu, od 11. do 15. Rujna u ovdješnjem sjemeništu obdržavati, rukovoditi će dva tomu poslu vješta otca iz družbe Isusove. Ista će dne 11. u pet satih poslie podne u prvostolnoj crkvi započeti, a 15. u 8 satih u jutro u istom hramu završit se. Sve, što god bje pastirskom poslanicom uzoritoga gosp. stožernika i nadbiskupa od 2. Srpnja 1851. (tiskana je u Selectiores encyclicæ literæ tom. III. pag. 23 et seq.) prepisano za duhovna vješbanja god. 1851. obdržavana, valjat će i za ovogodišnja. Prema tomu mogu na ova vješbanja doći ne samo svjetovni svećenici, nego i članovi duh. redovah i klerici imajući manje redove. Svaki, tko dodje, ima sobom donieti breviar, novi zakon, koju valjanu ascetičku knjigu, kamžicu i kvadrat, a misnici i štolu, za tim za postelju jastuk, dvie plahte (ponjave) i koj ručnik. Stan i hranu imat će svi u sjemeništu. Tko bude htio doći, neka to najdulje do konca tek. mjeseca Kolovoza pismeno javi duh. stolu. Dnevni red tiskat će se posebice i razdieliti medju prisutnike.

— Preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer vratio se je jurve iz Beča u Djakovo.

— Nj. c. kr. apostolsko veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim riešenjem od 14. Kolovoza t. g. katoličkomu župniku u Rakovici u vojničkoj Krajini, Hippolitu Ivanošiću, priznajuć njegovo tridesetgodišnje osobito zaslužno djelovanje u crkvi i školi premilostivo podieliti zlatni zaslužni krst.

Iz Ugarske. „Matica slovenska“ (slovačka) držala je dne 7. t. m. svoju godišnju sjednicu u Sv. Martinu pod predsjedničtvom preuzvišenoga gosp. biskupa bistričkoga Stjepana Moysesa. Preuzvišeni gosp. biskup putujuć iz Sv. Križa preko Kremnice u Sv. Martin i u samom Sv. Martinu bijaše svuda priman najlješpimi dokazi narodne ljubavi i štovanja.

„Matica slovenska“ obstoji tekar tri godine, i već ima glavnicu od 62,552 st., a kad se k ovoj pribroje podpisane i na obroke uplaćivane svote, onda ima već preko 100,000 stot. Da se podupre napredak naroda, daje već sada „matica“ šestorici ubogih djakah svakomu godišnju podporu od 125 stot., osim toga podupire i druge uboge djake; napokon plaća još „matica“ u Banjskoj Bistrici obstojećemu katoličkomu i evangeličkomu alumneumu u Velikoj Revuci svakomu po 200 st., zato moraju siromaške djake stranom bezplatno, a stranom za vrlo malu plaću hraniti. — Nj. je preuzvišenost iz sv. Martina otišla dne 10. t. mj.

Iz Monakova. Skupština indeksa metnula je u broj zabranjenih knjigah i djelo Dra. Pichlera „Geschichte der kirchlichen Trennung zwischen Orient und Occident.“ Sam Dr. Pichler piše, da čim je dne 21. Ožujka iz priloga k „Aug. Allg. Ztg.“ doznao, da mu je knjiga u Rimu zabranjena, odmah je sutradan, dne 22. Ožujka, u posebnom očitovanju izjavio visokočast. g. nadbiskupu monakovskomu, te se toj osudi podlaže; a bitni sadržaj toga očitovanja podnio je dne 7. Travnja u talijanskom pismu neposredno sv. otcu.

Iz Rima. U novije vrieme pozvao je sv. otac kavaliera Petra Marietti-a, vlastnika tiskarne i nakladnika mnogih vrlih dielah, iz Turina u Rim, te mu povjerio upravu propagandine tiskarne i razprodaju u njoj tiskanih knjigah. Taj gospodin utemeljio je nedavna latinski časopis, koj će si brzo steći čitateljah po svemkolikom svietu, pod naslovom: „Acta ex iis decerpta, quae apud Sanctam Sedem geruntur, in compendium opportune redacta et illustrata.“ Časopis ovaj, od koga je izišao prvi broj za mjesec Srpanj, a izlazit će svakoga mjeseca po jedan svežčić od 4 tabaka u maloj osmini, donosit će riešenja duhovnih skupštinah, parnice duh. sudovah, papinske naredbe, naputke, odluke, za kanonističku hermeneutiku važne slučaje i više slična. U programu obriče utemeljitelj: „Acta juridica et solemniora ex Supremo Romano Pontifice immediate dimanantia; acta inter ea, quae publici fieri possunt juris, sive sint Decreta, sive Instructiones, sive Responsa, et alia hujusmodi; praesertim vero Causarum expositiones et resolutiones, ex nonnullis Eminentissimorum Cardinalium Sacris Congregationibus ad ecclesiastici juris accuratam intelligentiam et observantiam conferentes, in compendium diligenti studio redactae;

alia denique juridica, quibus opportune illustrantur, quae in expositis actis vel difficultatem parere possint, vel ad vigentis juris notitiam ulterius conducunt; in utilitatem eorum, qui in Ecclesiae legibus studiose dignoscendis et in regimine christiani gregis, vel in colenda Domini vinea sedulo adlaborant."

Iz Turske. Nedavna javismo, da je u Carigradu pod upravom Isusovacah uvedena gimnazija; tomu možemo sada dodati, da ista nadobudno uspieva i napreduje. Onim 3 razredima, s kojimi je to učilište otvoreno, dodat će se ove jeseni još i četvrti; pa da izim Franakah polaze već tu gimnaziju Grci i Jermeni. Na učilištu ovom učiteljuju sicilijanski otci, koje je talijanski liberalizam protjerao iz njihove otačbine. To je ipak čudno, da s ovimi izagnanimi svećenici bolje postupaju Turci, nego-li njihovi jednovjerci, i da se oni medju nevjernici uživaju veće slobode, nego-li kod kuće u „slobodnoj državi." Pripovieda se, da i podkralj egipatski želi, da se što brže osnuje isusovačka gimnazija u Kairu, pa da se je u tom poslu već obratio na francezke Isusovce. Kako se dakle i odtud vidi, velika je razlika medju slobodoumljem i liberalizmom, barem, kako svjedoči figura, ima Turakah, koji su slobodoumniji od mnogih tako zvanih liberalacah.

Iz Englezke. Ljubav i požrtvovanje materah za svoju djecu, jest jedan od najsilnijih ljudskih nagonah, što jih je Bog sám usadio u žensko srce. Majka neprestaje cielom dušom brinuti se za svoje čedo, dok još zadnja iskra čedorednosti i krieposti u njoj nije ugasla. Radi toga i neima jačega dokaza za barbarstvo i potištenost kojega puka, nego što je pojav, da čedomorstvo nižje vrste puka neciene više kao zločinstvo. Kada se u Kitaju porodi roditeljem previše djece, oproste se prekobrojne lahkoumnim i bezdušnim načinom, dočim ju ili bace u kanal ili izlože na put, da ju pojedu krmci. Čitav prosvietljeni sviet sgrožava se nad tolikim nečovječnim divljačtvom, a katolička je crkva uvela družtvo, da izbavlja ove nesrećne stvorove. Ali čini se, da Kitaj nije jedina zemlja, gdje ovolika bezdušnost vlada; jer i u Englezkoj ima mnogo tako duboko palih roditeljah, te misle, da jim ubožtvo daje pravo, da svoju djecu ili zanemare, ili sasvim ostave. Istina ravno, da se u Englezkoj nebacaju živa djeca pred krmke, al su se tamo domislili nješto laganijemu ali sigurnomu načinu, da si malene kućne tegobe uklone s puta. Tamo ubijaju djecu gladom i tim prkose zakonom. To je sbilja strahovito stanje u zemlji, koja se još kršćanskom gradi. Čedomorstvo gladom, pa još u tolikom obsegu, da na većinu težačkih porodicah pada sumlja ovoga strašnoga zločinstva, to je užasno i grozovito! Evo što u tom pogledu piše u Londonu izlazeći „Advertiser:" „Mrtvar svrati pozornost porotnikah na izvanredni pomor medju djecom u Emnethu. Obćinski liečnik obaviesti ga, da iznosi 80 postotakah svega pučanstva, a liečnik ga pripisuje velikoj i zločinskoj nemarnosti, jer djeca umiru od gladi. Svaki dan može se vidjeti, kako jaka djeca svednevice ginu i umiru bez bolesti, samo radi toga, što ju nečovječne majke ostavljaju bez njege i hrane. Jedna majka imaše troje nezakonske djece, sve troje zdravo i krepko, pa je sve troje prije, nego što izteče šest mjesecih poslie poroda, pomrlo. Zatim se tuži mrtvar, da nemože mrtvačkoga pregleda poduzeti, dok ga koj činovnik ili mirovnik na to neovlasti, a dodaje opomenu, da se u toj stvari nješto učiniti mora, jer zločinstvo ovo još neprestano raste." — To je primjer jedan iz Englezke, uzorne ove protestantske države, gdje je protestantizam uglednost i svetost ženitbe podkopao, a strastim otvorio toli široko polje, da su čuvstva u istoga ćutljivijega spola tako obumrla, te matere mogu postati hijenami. Prosta svjetina tamo nije u ničem bolja od Kinezah.

Iz Španjolske. Poznato je čitateljem, da je španjolska vlada onomadne priznala „kraljevinu Talijansku." O tom činu španjolskoga kabineta piše bečki „Vaterland" ovako:

Negledeć na konkretne dužnosti, već je obćeniti interes zemlje, što ga nova španjolska vlada tim stavlja na kocku. Prava i historički dokazana snaga španjolskoga puka sastoji u njegovoj živoj i oduševljenoj vjeri. Samo s pomoćju ove odhrva on u 800-godišnjoj borbi polumjesecu svoje zemljište; pomoćju ove pope se u vrieme svoje najvišje državne snage dotle, da je vladao nad dva svieta; boj s francezkim usurpatorom g. 1808. bio je velikim dielom religiozne naravi, a kad se Španjolska god. 1859. iz svoga mrtvila opet pridigla, te u ratu proti Maroku opet se pokazala kao vlast europejska, to je ovaj rat u puku bio držan za križarsku vojnu, a i poznat je dovoljno nabožni duh, štono je vladao u logoru tada vrlo katoličkoga O'Donnella.

Vjerozakon i kraljestvo, to su stare poviestne osnove španjolske snage i veličine; a izdajica je krune i naroda, koj jê uzdrma. Al priznanje Italije od strane Španjolske, s kojom je prodro O'Donnell, je-li išta drugo no uvreda vjerozakona, poniženje kraljestva, te u obće nasrtaj na crkvenu i gradjansku vlast?

U alokuciji od 26. Rujna 1859. osudio je sv. otac razbojnički grabež, što ga je piemontezka vlada počinila na sv. stolici, te je dodao: „Isto tako podpadaju svi, koji su k onim dogodjajem svojim svjetovanjem ili svojim privoljenjem doprinieli, pod crkvene cenzure i kazne, što jih izrekosmo." Tim je za vjerujućega katolika pitanje ovo riešeno. Vaskolik katolički španjolski puk prihvatio je cielom dušom ovu odluku Sa svih predjelah kraljevine dolaze s mnogobrojnimi podpisi posuti protesti u Madrid, u kojih se pučanstvo očituje proti naumljenom koraku vladinu, pozivajuć se pri tom na svoju vjerozakonsku savjest. Do 15. Srpnja poslalo je 38 biskupah slična očitovanja. Pismo kardinala de la

Puente na kraljicu, koje je pisano u ravno takovom smislu, puno je strahopočitanja i lojalnosti, štono podložniku, a puno pravdoljubja i otvorenosti, štono dolikuje slugi Božjemu. U srce dirajućimi riečmi poziva se stožernik na katoličko osiećanje kraljice Izabelle II. „Srce Vašega Veličanstva,“ kaže on, „uzkimi svezami pripojeno je za Pia IX. Koliko putih bijah počašćen i obradovan, čuvši to iz uznositih ustah Vašega Veličanstva! Koliko putih udostoja se Vaše Veličanstvo izrazit mi čuvstva počitanja i ljubavi, što jih goji napram slavnoj poglavici kat. crkve! Često mi izjavi Vaše Veličanstvo, kolikim čeznućem želi u Rim poći, da tamo lično upozna Pia IX., ovo najveće čudo vječnoga grada; da svietu dade svečan dokaz svoga štovanja napram namjestniku Isukrstovu, te svomu uznositomu kumu privede svoga miloga sina i nasljednika krune, da njegov apošt. blagoslov i iz njegove ruke primi prvi put hljeb angjeoski.“ Ravnim načinom opisuje kardinal osobito nagnuće sv. otca napram katol. kraljici. „Pa sada,“ pita on, „da Španjolska ulije sv. otcu posljednju kap gorčine u pun kalež njegovih jadah? Toga ja nemogu vjerovati.“ — Prosto bilo liberalcem u ovih besjedah nazirati zločinstvo pobune i veleizdaje. Katolička sviest protivi se po svoj Španjolskoj priznanju Italije, i govori javno proti njemu. Ipak O'Donnell neće da od toga odustane, i to pošto je kod nastupa svoje vlade svečano očitovao: „Talijansko pitanje riešit će se, da se nepovriede katolički interesi, koje vlada štuje i vazda će štovati, jerbo ministri katoličke kraljice i katoličkoga naroda imadu i sami biti pravi katolici, kao što i jesu.“

Ovaj „pravi katolik“ sada o tom radi, kako bi se imalo započeti izravno progonstvo proti biskupom, da budu zapriečeni vršiti svoju svetu dužnost, te i pred priestoljem zasvjedočavati katol. istinu. (Ovdje dodaje uredničtvo istoga lista, da iz dobra izvora znade, kako vlada proteste biskupah i puka zadržava i neda da dopru kraljici do znanja.)

Zvanične madritske novine od 14. p. m. objaviše kralj. odluku, kojom se stožernik Puente, nadbiskup burgoski, riešava svoga zvanja kao odgojitelj principa od Asturije (osmogodišnjega kraljevića nasljednika). Jerbo se kardinal očitovao proti priznanju „kraljevine Talijanske,“ to hoće popečitelji da još dalje proti njemu postupaju. Službene novine sliedećega dana već javljaju, da je ministarstvo odlučilo, neka se podnesci istoga stožernika i biskupa tarragoneskoga predlože državnomu savjetu na izpit, da se s njimi po propisu zakonah postupa. Što se pako tiče zakonah, koji su za ovakov slučaj nametnuti kršćanskoj Španjolskoj, to bi čovjek gotovo pomisliti morao, da su iz Kitaja ili Žapana kriomice unešeni; jer n. p. amo zasjecajući članak kaznenoga zakonika glasi doslovno: „Svaki duhovnik, koj u propoviedi, govoru, pastirskoj poslanici ili drugoj kakovoj objavljenoj listini budi koj zakon, koju odluku, koju kralj. odredbu ili naredbu vladinu kao vjerozakonu protuslovnu napada, neka se kazni izagnanjem.“ Uz ovakov zakonski članak mogu framazonski silnici i kod najbezbožnijih naredbah kršćanskim svećenikom začepiti usta, ako si je isti budu začepiti dali, a nebudu-li radili prema izreci: „Boga valja više slušati nego-li ljude.“ Medjutim se je, kako rekosmo, već 38 biskupah pridružilo protestu kardinala nadbiskupa burgoskoga i biskupa tarragoneskoga, a u Barcelloni se jedne nedjelje sa svih propovjedaonicah javno propoviedalo proti priznanju kraljevine Talijanske.

Iz Amerike. Za bratomorskoga rata bijaše se zaratila čitava vojska sramotnih i lažljivih jezikah, da od vodjah nijednomu nisi mogao razabrati pravoga lica. Kakov bi već bio koj dopisnik, konzervativac ili demokrat, bilo bi i sve dobro sad na sjeveru sad na jugu. Predsjednik Abraham Lincoln bijaše po svem tom u prilično dobru glasu; njegova je smrt mnoge pomirila, mnogi čemeran jezik ušutkala, a tisuće drugih probudila na pohvalne govore. U veliku sriedu 19. Travnja bijaše od vlade urečen dan za javnu i obćenitu žaobu, pokoru i molitvu. To se ondje može, makar je država bezvjerna. Što se je moglo na taj dan pokore govoriti s propovjedaonice? Jednu od mnogih tiskom izdanih propoviedih reče pastor Grabau, načelnik luteranah u Buffalu. Na sretno izabran tekst 2. Sam. 3, 32—34 i 38. ima jezgrovit, jak i slobodan govor. Grabau pristaje uza sjevernjake, te žigoše južnjake za urotnike, a to zato, jer se urotiše proti zakonitoj oblasti. Bijuć s jedne strane Jeffersona Davisa, bivšega predsjednika južnjakah oštro, kiti s druge Lincolna svakom hvalom. Prama koncu 3. diela uzimlje se na sito amerikanski puk. Na pitanje: Zašto je Gospodin Bog dopustio ubiti Lincolna? odgovara se: Sbog moralnoga truleža i strančarske mržnje u ovoj zemlji. Demagogi i slobodni zidari bili bi povukli puk u griešnu kašu pohlepe za novcem, putene razblude i samobožtva. Tomu je jošte više pomogao krivi nauk o oblasti i bezbožno odgojivanje mladeži, koja u državnih učionah ništa o Bogu nečuje, a oblast, pravo i zakon tako malo štuje, kano i Boga. Smrt dakle Lincolna nije puku drugo, nego žetva od sjemena, koje si sam posija. Što se tiče sáma Lincolna, Grabau ga hvali kano „nepomičan svjetionik u zemlji,“ koj je blagošću i pravedošću, a opet vladalačkom mudrošću i stalnošću uzbijao strančarski metež, te veći od Washingtona iz vrtloga gradjanskoga rata spasio zemlju. Kad bi mu se novine podrugivale zovuć ga „dugim Abrahamom,“ i grdeć ga kao nakazu, to sve nebi se njega kasalo. Grabau mu daje i „kršćansko lice;“ jer je Bogu davao čast; a nemareć za podrugivanje „kiselih demagogah i slobodnih zidarah,“ naredio dane za pokoru i molitvu.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Janko Vuković, duh. pomoćnik na Vinici, postao je upravljateljem tamošnje župe.

„ Gjuro Matosović, duh. pomoćnik, premješten je iz Siska u Petrovinu.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Drа. Ljudevita Gaja.

BROJ 35. **U ČETVRTAK** **31. KOLOVOZA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se svendilj kroz svu godinu.

Data notione boni operis, probetur dari bona opera, eaque adultis ad salutem esse necessaria, tum justos bonis operibus vere mereri augmentum gratiæ, vitam aeternam, nec non gloriæ cœlestis augmentum. *)

Nomine boni operis intelligitur in genere actio libera, legi conformis, ubi objectum bonum, legitimæ circumstantiæ et laudabilis finis simul concurrunt. Si vel unum ex his defuerit, opus non est bonum.

Nobis est hodie sermo de bono opere supernaturali, h. e. de tali bono opere, quod ad normam supernaturalem, i. e. ad legem per revelationem datam est adcommodatum, quodve e motivo et fonte supernaturali promanat.

His præmissis dicimus, bonum opus esse actionem liberam, legi divinæ conformem, e motivo supernaturali, hoc est tali, quod revelatio nobis proponit, et e fonte aeque supernaturali, hoc est, auxiliante gratia divina, perfectam.

Nobis demonstrandum est: dari opera bona, hoc est: opera bona justificatorum esse vere et proprie bona; porro opera bona justorum adultorum esse necessaria ad salutem, et justos adultos operibus bonis vere mereri augmentum gratiæ, vitam aeternam, nec non cælestis gloriæ augmentum.

Dirigitur hæc probatio cumprimis contra Lutheri et Calvini doctrinam, qui docuerunt: vere bona opera non dari, quælibet opera, si exacto rigore censeantur, potius damnatione, quam vitæ præmio digna esse, neque bona opera necessaria esse ad salutem, cum sola fides in Christum sufficiat ad salutem. **) Ad reprobandos hos errores enunciavit Concilium Tridentinum doctrinam ecclesiæ, dum statuit: *„Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo pœnas aeternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputat ad damnationem: anathema sit.“* Dein *„Si quis dixerit, nihil præceptum esse in evangelio, præter fidem, cetera esse indifferentia, neque præcepta, nec prohibita, sed libera, aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, anathema sit.“* Et *„Si quis hominem justificatum ... dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei et ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi vero evangelium sit nuda et absoluta promissio vitæ aeternæ sine conditione observationis mandatorum: anathema sit.“* Porro: *„Si quis dixerit hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita; aut ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam aeternam et ipsius vitæ aeternæ, si tamen in gratia discesserit, consecutionem atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.“* Sess. 6. c. 25. c. 19. c. 20. et 22.

Huic doctrinæ ecclesiæ conformiter credimus:

a) opera bona justorum esse revera bona et suo modo etiam perfecta, quamvis non ea perfectione, quin crescere possint et quin admisceantur interdum operibus bonis aliqua opera mala, quæ quidem opera bona non faciunt ex injustis justos, sed ex justis justiores.

b) Opera bona esse necessaria ad salutem, non tantum necessitate *præsentiæ*, sed etiam *necessitate efficientiæ*. *)

---

*) Vidi opazku pod prvim člankom zadnjega lista. Ured.

**) Vide Opera Lutheri de libr. Christ. Assert. art. comm. in ep. ad Gal. et Calvini Institutiones.

*) Per necessitatem praesentiae Protestantes intelligunt: quod ex vera fide necessario fluant boni fructus, quod tamen hi fructus non sint conditiones salutis, juxta illud Lutheri: „Bonus vir facit bona opera; ast bona opera non faciunt bonum virum.“ Comm. in ep. ad Gal. Dnm Catholici docent, bona opera esse necessaria necessitate efficientiae, intelligunt bona opera revera efficere salutem, et fidem sine illis non efficere salutem.

c) Opera bona justificatorum esse vera ac propria merita, et quidem merita non cujuscunque præmii, sed ipsius vitæ aeternæ atque augmenti gratiæ, quamvis dogmatice definitum non sit: utrum opera bona sint merita, ut ajunt, *de condigno*, an vero *de congruo* tantum, atque num merita sint ratione *pacti*, an ratione *operis*, an vero ratione utriusque simul. Sed de his omnibus fusius.

Ante omnia demonstrandum nobis est: dari bona opera.

Lutherus et Calvinus negarunt dari bona opera, ea ducti potissimum ratione, quod opera etiam renatorum non assequantur perfectionem in lege præscriptam, neque a mortalium ullo adimpleatur præceptum primum: „Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima et ex omnibus viribus tuis." Non nos confundunt hæc, cum Deus impossibilia non jubeat, habeatque rationem infirmitatis nostræ, neque plus a nobis exigat, quam præstare possimus; cumque duntaxat jubeamur conari ac tendere, ut præceptum illud primum servemus, quantum in nobis est, quandoquidem perfecte demum sit implendum, cum erimus in patria cælesti.

Sacræ paginæ manifeste docent: justificato non esse impossibile observare præcepta Dei; legimus enim: Christum Dominum dixisse: *„Jugum meum svave et onus meum leve est."* Math. 11, 30. et S. Joannem scripsisse: *„Haec est autem charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, et mandata ejus gravia non sunt."* 1 Joann. 5, 3. Quid hæc aliud significant, quam mandata Dei non solum possibilia, sed et facilia esse. Facilia sine dubio ideo, quia, ut ait Psalmista: *„Deus dilatavit cor nostrum,"* Ps. 118, 32. nimirum per charitatem infusam, et quoniam ipse est, ut ait S. Paulus, *„qui nos confortat."* Phil. 4, 13.

Porro docent sacræ litteræ: mandata Dei revera servari ab iis, qui diligunt Christum; ait enim Dominus: *„Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus."* Joann. 14, 23. Quomodo autem illud asseverare posset aeterna veritas, si impossibile esset? Justo, Dei præcepta ad observandum esse possibilia, docet præterea singularis ille favor Dei erga justos, de quo scriptura loquitur, ut legimus Ps. 33. *„Oculi Domini super justos;"* item *„Quis permansit in mandatis Domini et derelictus est?"* Eccl. 11, 12. Et de justis utique loquitur Apostolus, cum 1. Cor. 10. scribit: *„Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere."*

Accedit et traditio Ecclesiæ. Sic S. Basilius: *„Impium,* ait, *fuerit dicere, praecepta Spiritus S. perfici non posse."* (In illud: attende tibi ipsi n. 2. op. T. 2. p. 18.) Similia habent præter alios S. Joan. Chrysostomus et S. Hilarius. S. autem Augustinus ait: *„Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo monet et facere, quod possis, et petere, quod non possis."* (De nat. et grat. c. 43.) Ob tam gravia rationum momenta Innocentius X. et Alexander VII. solemnibus constitutionibus ab ecclesia receptis damnarunt propositionem, quæ inter Jansenianas prima est: *„Aliqua Dei praecepta justis volentibus et conantibus, secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque gratia, qua possibilia fiant."* Et Synodus Tridentina sess. VI. c. XI. docet: *„Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere, quod possis, et petere, quod non possis, et adjuvat, ut possis, et ...... Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur."*

Hanc catholicam doctrinam idem Concilium eadem sessione solemni decreto definivit can. XVIII. *„Si quis dixerit Dei praecepta homini etiam justificato, sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia, anathema sit."*

Possibilia erga sunt bona opera justo ad observandum, et danturo pera, quæ revera bona sunt.

Lutherus quidem dicit: *„Omne opus justi damnabile est, et peccatum mortale, si judicio Dei judicatur."* (Assert. art. 32. T. II.) Et Calvinus ait: *„Omnia hominum opera, si sua dignitate censeantur, nihil esse nisi inquinamenta et sordes."* (Inst. Calv. l. 3.) Ast quomodo hæc conciliari possunt cum verbis sacræ scripturæ, in specie cum verbis S. Pauli, qui ait: *„Gloria et honor et pax omni operanti bonum,"* Rom. 2, 10., et cum illis locis sacræ scripturæ, quæ ajunt: dari opera, pro quibus dabit Dominus illi, qui vicerit, *sedere secum in throno suo.* Leguntur hæc Apoc. 3, 21. Estne possibile, ut non sit opus bonum, quod in sacra scriptura *byssinum splendens et candidum* nominatur? quod tamen fit Apoc. 19, 8. Et si omnia opera justorum peccata essent, quomodo posset Apostolus docere: nos per bona opera ad majorem sanctitatem proficere, quod tamen facit, dum ait: *„Has ergo habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento .... perficientes sanctificationem in timore Dei."* 2. Cor. 7, 1. Quin imo, quodsi non darentur opera bona, sed si omnia opera peccata essent, etiam opus fidei, quo justificamur, esset peccatum, et peccatum illa oratio, quam fundimus: „Dimitte nobis debita nostra." At nonne absurdissimum esset, hominem per peccatum justificari, et per peccatum quærere remissionem peccati? Et si omnia opera nostra non tantum ante, sed et post nostram justi-

ficationem mala essent, a nulla nos iniquitate Dominus vere redemisset, nec sectatores nos operum vere bonorum effecisset. Tandem quomodo possemus ad opera bona obstringi, atque in sacris litteris ubique excitari, si non essent nisi peccata? Sancti Patres distinquunt inter virtutes et peccata, quod facere non possent, si existimassent, omnia opera esse peccata, ut S. Ambros. Apol. Dar. c. 6. n. 24. Porro docent: posse hominem, qui Deum diligit, saltem aliquo tempore ita vivere, ut nullum peccatum, nec veniale quidem admittat, ac per hoc aliqua opera facere ab omni vitio pura, ut S. Hieronymus adversus Pelag. l. 3. n. 4., et S. Augustinus ait: hominem etsi totam charitatem assequi nequeat, posse tamen non peccare. (De spir. et litt. c. 31.) Hinc S. S. Synodus Tridentina pronunciavit: „*Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut quod intolerabilius est. mortaliter . . . . anathema sit.*“ Sess. 6. de just. Dantur igitur bona opera, et hæc sunt adultis ad salutem necessaria.

Lutherus docuit, ut supra diximus, solam fidem in Christum, nequaquam opera esse necessaria ad salutem. Lutherus debuisset certo et expresso scripturæ testimonio hanc suam sententiam probare, quod tamen non fecit. Nos quidem cum scriptura docemus: fidem esse fundamentum justificationis, ast *solam* fidem efficere salutem adultorum, non admittimus, cum scriptura contra hoc pugnet. Lutherus quidem in versione germanica cap. III. v. 28. epistolæ S. Pauli ad Romanos addidit insigni fallacia particulam „sola;“ ast hoc fecit contra fidem omnium tum græcorum tum latinorum codicum. Neque hoc negare potuit, cum esset hac de re postulatus.

In sacra scriptura expressis verbis statuitur: solam fidem non sufficere ad salutem, sed ad hanc consequendam necessaria esse opera bona. Sic Christus D. ait: „*Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in coelis est. ipse intrabit in regnum caelorum.*“ Math. 7, 21. Et S. Jacobus ait: *Quid proderit, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat, numquid poterit fides salvare eum?*“ Jac. 2, 14. et v. 24. ait: „*Videtis, quod ex operibus salvatur homo et non ex fide tantum.*“

Christus D. aperte ait, propter opera bona dari regnum cælorum; sic legimus Math. 16, 27. „*Filius hominis venturus est in gloria Patris cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opera ejus;*“ et Math. 25, 34. „*Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim et dedistis mihi manducare.*“ Si regnum cælorum propter opera bona datur, prout ex dictis apparet, sunt hæc opera causa felicitatis aeternæ, et salutem operantur, et si res se ita habet, admittere debemus: bonas actiones esse ad salutem necessarias et quidem non solum ratione præsentiæ, sed etiam ratione efficientiæ. Hoc clare etiam docet S. Petrus, dum ait: „*Satagite . . . . ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.*“ 2. Petr. 1, 10. et S. Jacobus dum scribit 1, 25.: „*Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic beatus in facto suo* (i. e. per bonum opus suum) *erit.*“

Bona opera esse necessaria ad salutem, discimus etiam hinc, quia nobis strictissime injunguntur et præcipiuntur, ut mandata divini legislatoris. Denique si bona opera non essent necessaria ad salutem, et si homo adultus, solâ fide, sine bonis operibus salvaretur: aperte homo quoque, si ejus fides conjuncta esset cum omnibus vitiis, ad salutem perveniret, cum ipsi mala opera nocere non possent. Ast tale principium est et absurdum et perniciosum, utpote fini nostro adversum et omnem honestatem destruens.

Dicunt quidem adversarii, fidem semper esse cum virtutibus tam necessario unitam, ut ab illis separari non possit. Ast assertum hoc est sacræ scripturæ contrarium. Quid enim sibi volunt hæc? „*Si habuero omnem fidem ita, ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum*“ 1. Cor. 13, 22. „*Multi mihi dicent in illa die: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? Et tunc confitebor illis: nunquam novi vos, discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem.*“ Math. 7. „*Tu credis . . . . . et daemones credunt et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est.*“ Jac. II. 19, 20. Quid sibi volunt hæc aliud, quam fidem sine operibus subsistere posse, sine his tamen non prodesse ad salutem.

SS. Patres disertis verbis necessitatem bonorum operum ad salutem tradunt; ita S. Clemens Alexandrinus ait: „*Gratia servamur, sed non absque bonis operibus.*“ (Strom. l. 5. n. 1.) S. Joan. Chrysostomus docet: „*Si quis recte non vivat, nihil ipsi fides proderit ad salutem.*“ (Homil. 31. in Joann.) S. Gregorius Nazianzenus dicit: „*Super hoc dogmatum fundamento bona opera extrue, quandoquidem fides sine operibus mortua est; quemadmodum et opera, si fides absit.*“ (Orat. 40, in S. Bapt.) SS. Patres eos, qui necessitatem bonorum operum negarunt, hæreticis adnumerarunt. (Iren. cont. hær. l. 1. c. 23. Aug. de hær. c. 54.) Quapropter S. S. Concilium Tridentinum sequentes statuit canones: „*Si quis dixerit, nihil praece-*

plum esse in evangelio praeter fidem, caetera esse indifferentia . . . . . anathema sit.“ Sess. 6. c. 19. et „*Si quis dixerit hominem justificatum non teneri ad observantiam mandatorum . . . . sed tantum ad credendum . . . anathema sit.*“ Sess. 6. c. 19. Intelligitur, hic de iis duntaxat esse sermonem, qui usum rationis habent, et qui post obtentam justificationem tamdiu supervivunt, donec occasio implendæ legis occurrat. Nam infantes et etiam adultos recens baptisatos salvari, si illico ex hac vita decedant, nemo Catholicorum impugnat.

(Ostatak će sliediti.)

Blagodat župničke službe.

Vriedan župnik jest prava blagodat, a najpače za svoju župu. Ali kano što zrake sunčane nepadaju samo na jedno mjesto, već toplom i životnom silom sižu i dalje, tako i blagoslov vriedna župnika prelazi preko tiesnih medjah župe te obasieva i grije svu crkvu i puk, u kojem posluje.

Makar se i činila svietu služba župnička neznatnom, to je ona kako stup vjere, tako i stup državnomu životu, te oni, koji zakone kuju, često su malovredniji, nego jedan jediti čin zaboravljena i uboga župnika.

To ćemo bolje razbistriti.

Zar obćina nije podlogom državi? Tomu neima prigovora. Tim pako priznana je u prvi mah i prijašnja stavka. Župnik obćine drži i hrani život takodjer u vremenitih stvarih. Župnik opominje i obodrava roditelje na gojitbu djece, a uči djecu roditelje štovati, ljubiti i slušati je. Istu dužnost uči on služinčad napram gospodarom, a ove opet nagovara na ljubav i dobrotu napram svojoj družini. Kada po takovu braća i sestre vjerno skupa drže: zar se mirom u kući i liepom pazkom, kojom jedno drugo gleda, neutvrdjuje u kući sreća, te iz nje zar da neizidu uredni, mirni i vrli državljani?

Župnik opominje obćinu riečju i primjerom one preliepe rieči Spasiteljeve: da na kraljestvo nebesko udara sila te ga silnici zauzimlju.

Tim uči svoje župljane pravo ponjati ovaj život. Neprestanim promišljanjem vječne svrhe i neprestanom borbom proti zlim požudam prave se vrli značaji: a od kolika blagoslova nisu ovi za život obćine i ciele države?

Tko se je naučio zatajiti sam sebe, taj je voljan podvrći se i državnomu zakonu, sudu drugih bistrije i zrelije glave.

Tko se je priučio tražiti nebo i vječno mu blago, taj je milostiv siromakom, darežljiv je, gdje se radi za čije dobro, za popravak i vremenit napredak.

Tko je učenik Isusa Krsta, te svojim životom trsi se, da njemu bude prilika: taj mrzi na svaku smutnju i rugobu, na svaku krivicu, budila bud' poštenju bud' imutku iskrnjega, te s toga biti će u toga vrline i snage, da promiče pravo i pravicu, da se krivica kazni i zatare, a ponosom obćini da bude poštenje.

Kršćanski državljanin — toga uzgaja župnik — jest, jer je u njega ljubavi, dobar susjed, zaufan prijatelj u svakoj potrebi, vjeran dužnik, blag vjerovnik, pošten u pogodbi i trgovini, slobodan muž uz podpunu podložnost zakonu, te imajući vazda na pameti svoje dostojanstvo kao kršćana i baštinika nebeskoga kraljestva, niti puzi pred mogućnici zemaljskimi, niti je ohol i neuzdiže se nad podložnike. Takovi se državljani neodgajaju niti zakonom, niti učionom, niti novinami, a najmanje tako zvanimi narodnimi skupštinami i demokratičnimi družtvi. Na njih se i obćina i država imade zahvaliti revnu i opreznu ovršivanju župničke službe.

Nereda i prekršaja ima svuda, pa i u najboljih obćinah.

Vriedan pako župnik pribavio si je ugled, osobni ugled osim onoga, što ga po časti patri.

Ovim ugledom uzbija on preuzetnost mladeži, odvraća sramotu od kućah, ravna razmirice, uklanja ružne prepirke i zavade, čuva od razdora a miri zavadjene stranke. Po tom je obćini prava blagodat.

On se zauzimlje za siromake, skrbi za sirote, brani udovice, pridiže sve i tješi, opominje i zaklinje, tuguje i veseli se sa župljani, te jim je pravi angjeo, vodeći je sretne kroz suznu dolinu u blaženu domovinu.

Zar te neveseli brate župniče, da ti je tolika krasna zadaća? da si i ti jedan iz one čete, za koju Gospodin reče puku svomu izraelskomu, da su pastiri po njegovu srcu pasući puk naukom i mudrošću?!

„Ja ću vam dati pastirah po mojem srcu, koji vas pasu mudrošću i naukom!“ Jer. 3, 15. Jesi-li takov pastir po srcu Božjem, to će blagoslov tobom izljeven saliti se natrag na tvoju glavu.

Svakom dušom, što ju predobiješ, osiguravaš svoju dušu. To je posve na prosto. Ti obnašaš Bogu službu najveću, što se pomisliti može. Kolika je to sreća za tebe, da možeš Bogu i u čem služiti! Neizmjerna je pako sreća za tebe, raditi o spasu dušah, porad kojih objavilo se je samo presveto Trojstvo. Misli na ljubav Božju, kakono se pokaza u stvaranju, sjeti se tajne utjelovljenja, do koje ruglo i čemer križa najbliže stoji, obazri se na neprestano pojavljivanje Duha svetoga u crkvi — sadji u dubljinu svoje prošlosti, prisluhni rieči, što ti jih je Bog govorio u srce; a padni na koljena, kad uzmeš na um puteve, kojimi te Bog vodjaše, i milosti, koje ti je dielio, bilo oprostom, bilo ponukom i pomoćju: — tada brate! sam ćeš znati najbolje, što trojedni Bog čini za duše. Pri tom pako ti si njegov pomoćnik, njegov opravnik, pa to se i vraća na tvoju glavu — Božje blagodati pletu ti oko nje vienac! Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui! Bog je, da tako reknem, zahvalan. Bogato plaća on službu,

a svaki dug s obilatimi kamatami. On te čini liepim i velikim, bogatim i uzvišenim. „Krasne-li su noge naviеštajućim mir! Oni će svietliti kano zviezde nebeske po sve vieke!“

Neima čovjeka, da bi imao tolike prilike, povoda i ponuke na posvetbu sama sebe, kao ti brate! Pak i s te strane može se reći, da blagoslov tvoje službe pada na vlastitu tvoju glavu natrag.

Svaki je dan tebi prilika razgledati puteve Božje i promišljati sveti zakon Božji. Zar od tuda da neupijaš ti miris pobožnosti?

Propoviedaš. Zar bi hotio ili mogao sam zaostati, dočim druge napried goniš naukom i opomenom?

Sudac si griešnikom. Zar bi hotio ili mogao ti sam zahrdjati u okovih grieha, dočim od njega pokornike riešavaš, dočim razokrivaš rugobu. To bi bilo nepošteno.

Svaki dan staješ pred oltar, te se sdružuješ u jedno tielo sa svojim vrhovnim pastirom božanstvenim. On sam predobiva te i oduševljuje. Tko je sretniji od tebe? Tko ima više milosti i ponuke gaziti griehe te stupati ravnim putem gore? putem krasnim, kuda možeš brati cvieće, od kojega će ti angjeli splesti krunu.

Krasna pogleda u dan plaće, kadno pastir i stado, župnik i obćina skupa budu ulazili kroz vječna vrata za njim, Gospodinom slave, pred kojim će se raztvoriti, da uvede odkupljenike svoje krvi dovedene od pastirah, pastirah dobrih i vjernih, postavljenih Duhom svetim, da upravljaju crkvom Božjom.

I ti si pastir.

Ondje se neće paziti na sud svieta, sud prezirajući svieta, za koj Isus polazeć na žrtvenu smrt nije molio. Ondje će pastir biti ono, što po Božjoj naredbi jest sbilja i u istinu, stup istine, blagodat puku Božjemu, ladja, koja iz poplavice ovoga svieta nosi k nebu djecu Božju; Jakovljeva ljestva, po kojoj gore uzlaze, bogonoša, koj donosi kruh života i za vodu tekuću u vječni život, dube žliebove.

„Blago onomu, koj svoj život čuva, a za spas iskrnjega skrbi.“ (Petar Zlatoslov.)

Majčine suze.

Ima tomu njekoliko godinah, što su se jutrom jedne nedjelje stanovnici državne kaznione u X. sakupili u kapeli, da pribivaju službi Božjoj. Jedan strani svećenik, koj se, štono rieč, slučajno desio u mjestu, preuzeo je službu kućnoga duhovnika. Govoreći od srca k srcu svojih slušateljah pripoviedaše jim o jednom nevaljalu dječaku, komu je mati bila u nebu, i koj, pošto je više vremena probavio u ranoj skvarenosti, bude obasjan duhom Božjim, dočim su mu pobožne opomene, molitve i suze njegove pokojne majke potresle dušom. On postane kršćaninom i stupi kasnije u službu kršćanskoga propovjedničtva. Izpripovjediv to govornik, završi ovimi besjedami: „A taj izgubljeni sin, koga izbvaiše suze majke njegove, to sam ja sám.“

Služba Božja se svrši, a uznici razidoše se po svojih stanicah. Poslie podne idjaše domaći duhovnik po svojoj navadi po hodnicih uz rešetkami providjene stanice. Tu zapazi on u jednoj, kako njeki mladić leži licem na kamenitom podu, te jeca, kao da mu srce hoće da se razpara. Prodje njekoliko časovah, dok uznik pogleda i zapazi duhovnika. Ovaj ga prijazno zapita: što mu je? „Ah — odgovori on — to bijaše priča, što nam ju je danas izpripovjedio propovjednik o svojoj majci. I ja sam imao baš takovu majku i morao sam na nju misliti.“ Tada padne opet na tle i stane silno plakati. „Malo da me nije to ubilo; i ja sam imao takovu majku.“

Ovdje medju ledenimi stienami tamnice pretvori se ovaj mladić, koga se sve propoviedi i molitve ništa primale nisu, plačućim djetetom, opomenuv se svoje bogoljubne majke, koja se u ovom tamnom mjestu sa svojim dobro poznatim licem, sa svojima suznima očima, sa svojim glasom svete nježnosti ukaza njegovu unutarnjemu oku. To je plaća pobožne i vjerne majke; plaća, koja ujedno pokazuje i njeno uzvišeno držanstvo, i odkriva gorčinu prigovorah i duševne grižnje, što ju podnosi griešnik, obrativ si blagoslov u prokletstvo; najdragocjenija plaća, što vjernoj majci potraćena sina na ovoj zemlji može u dio pasti.

Dopisi.

Iz Turovoga polja 21. Kolovoza. Akoprem sve više mah otima bezvjerje u domovini našoj, koja je od najstarijega vremena sveudilj čvrsto se držala vjere svojih otacah, akoprem se već mnogi, i ne bez razloga boje, da bi, podje-li to tako dalje, moglo isto bezvjerje našom domovinom sasma zavladati: to se ipak toga bojati neimademo, dokle ima u domovini našoj revnih svećenikah, kojim je prva briga Bog i vjera, duševno i tjelesno dobro ovacah sebi povjerenih. A da takovih ima, dokazuje nam vrlo liep čin, koj se je danas u Jakuševcu, župi turopoljskoj u goričkom kotaru, Bogu na slavu obslužavao.

Od svih župljanah svojih ljubljeni pastir i župnik, koj jim je što sborom, što stvorom već mnoga dobra izkazao, koj jim je poimence izposlovao mnogim i težkim trudom, da je država silovitomu tieku biesne Save uzde stavila golemim zidanim nasipom, koj je 68,000 st. stojao, da župljanom hitra voda crkvu, župni stan, da i ista polja u Crno more neodnese, — isti taj skrbni otac vjernih sinovah svojih izposlova sada kod svojih župljanah, da su, akoprem moraju uz njekoje druge obćine za napomenuti zidani nasip 15,000 stot. doprinieti, ipak dali na svoj trošak, na trošak velim,

jedne dosta malene župe dva vrlo liepa križa načiniti. Oba križa jednako su visoka, liepo bojadisana, s limenim krovićem; na jednom je načinjen kip premiloga našega Spasitelja od pozlaćena kova, na drugome pako od drva. Križi bijahu dogotovljeni, a dotični duhovni pastir velč. g. Vitković umoli kotarskoga veleč. g. podarcidjakona Rusaka, da je izvoli na proštenje Rokovo, koje se je upravo danas obdržavalo, blagosloviti, što ovaj i vrlo rado učini.

Neznam, da-li je ta svečanost u bližnjih župah oglašena bila ili ne, ipak reći mogu, da se je iz obližnjih župah sila svieta sgrnula bila, da istoj svečanosti pribiva. Poslie pôdašnje sv. mise obuče se veleč. g. podarcidjakon u crkveno ruho, pristupi uz mnogobrojnije svećenstvo k žrtveniku, te započme litanije bl. d. M., koje je sám predpjevao, dokle je obhod trajao. Iz crkve krene množina puka liepo nakićena uz gruvanje mužarah i tutnjavu zvonovah najprije u selo, gdje onaj napomenuti krst sa drvenim kipom nastavljen bijaše, u ovom redu: najprije barjaci i seljaci mužkoga spola i njekoja odličnija gospoda, sliedjaše školska mladež ove župe, koja u pomanjkanju vlastite škole zaprudjsku polazi, poslie nje križ, ovršivajući svečanost veleč. g. podarcidjakon sa dvorećim svećenstvom, napokon liepa kita odličnih gospojah i gospodičnah sa seljankami, sve uz pjevanje litanijah bl. Bogorodice. Došavši na lice mjesta ovršen bude sv. obred, zatim prosbori g. Rusak slovo u slavu sv. križa, te za tim pokleknuvši svi bez iznimke na zemlju, akoprem je u noći prije silna kiša pala, glasno se pomoliše Višnjemu Dobrotvorcu.

Odavle krenuše u istom redu na groblje uz isto pjevanje, gdje bude drugi križ blagoslovljen, te i ovdje reče g. Rusak slovo, koje je svakoga, komu je srce na mjestu, dirnuti moralo. Govoraše o tom, da sada malone vaskolik sviet gleda jedino kako će sebe za živa što bolje i ljepše uresiti i nakititi, al da su ipak župljani ove župe bolju stran izabrali, uresivši si najljepšim uresom mjesto i budući stan trudnih i umorenih kostih svojih. Razloži jim, kako i što raditi imadu, da jim jednom tielo u preobraženoj prilici s dušom se sastati i k Onomu doći uzmogne, koga si na groblje postaviše. To je u kratko bio sadržaj poduljega govora. Poslie izmoli puk za g. podarcidjakonom 5 Otče našah i toliko Zdravo Marijah za pokojne, te napokon vrate se svi u crkvu, gdje im bude podieljen sv. blagoslov.

Iz Lipovljanah. Zaista dično je po svakoga pastira, kad ima više torovah, kamo može svoje stado spratiti: ali mislim, da je kud i kamo dičnije po duhovnoga pastira, kad se i u njegovoj župi više takovih torovah — crkvicah nalazi, kamo duhovnim solilom može vabiti Božjom krvlju odkupljeno stado, da ga tamo goji i priredjuje za onaj tor, gdje će samo jedan pastir i jedno stado biti! Jest! gdje je u župi više crkvah, tu se sjegurno dade zaključiti, da ćut vjere nije usahnula, već da još liepo cvate i bujno se širi! Takov jedan tor, pače takovu jednu crkvicu dobila je ovih danah i župa Lipovljanska. Još blagopočivajući župnik, g. Gjuro Jerković, nastojaše iz petnih silah u dogovoru s obćinom, da u selu Krivaju podigne crkvicu, jer — Bog mu duši prosti! — težko mu bijaše gledati, da mu ta jedina od njegovih područnicah bude bez ikakve crkvice, i to tim većma, što je to selo upravo na carskom drumu, kud svatko živ u svako doba i dana i noći prolazi. Ele oko čega je tako neutrudljivo nastojao, to je napokon i postigao: ona se još lani, za živa njega, osnova i temeljni kamen položi. I što njemu kukavcu dosudjeno nebi, da se tek nagleda i naužije duhovnoga veselja i radosti, to doživlješe dobroćudni Krivajci na samo Rokovo, t. j. 16. Kolovoza t. g. Taj dan naime bješe im blagoslovljena crkvica, sazdana u slavu sv. Roka. Da pak pokažu, kako znadu cieniti i štovati svoje stare pastire, zamole preko svoga arcidjakona uzoritoga g. stožernika, da im dade bivšega njihova župnika, preč. g. kanonika Gjuru Muzlera, da jim on blagoslovi crkvicu, što jim blagostivo bude i uslišano. Isti preč. g. opominjući se svojih starih župljanah Krivajacah, priteče im još mnogo prije kod gradjenja u pomoć, poklonivši im jednu veliku uljevnu sliku sv. Roka, te tako ih, kako oni vele, zaveza hvalom čak do groba. Još 15. u oči Rokova, kad se dan već bio nagnuo, podje upravljatelj iste župe, vel. g. Rok Vučevac s jednim bogoslovom i narodnim učiteljem iz župe pred prečast. gosp. upravo na medju, gdje se dieli granica od provincijala, i tu pozdravi kratkim ali vatrenim govorom štovanoga gosta, koj se nimalo nije uztezao podignuti na tako dalek i ponj svakako mučan put. Poslije kratka odmora i liepa razgovora krene se dalje, i prolazeći kroz selo Krivaj pozdravi ga pred crkvicom liepa šačica sabranoga puka, te porazgovorivši se s njim o koječem, otide opet u Lipovljane, da tamo konači. Sutradan oko 10 satih, sve po onako velikoj omari i medju onolikim svietom, preduzme on svoj duhovni posao s najvećim veseljem, pod podvorbom veleč. gg. župnika Novljanskoga i upravljatelja domaćega. Bilo je tu i više gospode župnikah, kanoti Medjurički i Kanižki. Prije blagoslova pak, izpod jedne čerge (sjenice) u selu, u jednom dvorištu razapete, podigne se liep provod, kod kojega mnogo pobožnoga puka prisustvovaše. Krstom napried, koga nosaše više pomenuti bogoslov, dodjoše do crkvice, i tu svršivši propisane obrede i s polja i s nutra, i blagoslovivši slike sv. Roka i sv. Andrije, uze veleč. g. podarcidjakon Stjepan Muzler prekrasno sloviti, pobudjujući puk na slávu Božju, na medjusobno poticanje na dobro, da jedan drugome bude apostol, da se nesvadjaju ukućani izmedju se, nego da žive u liepoj slozi i ljubavi; a osobito roditelje stade zaklinjati, da liepim primjerom prednjače svojoj djecici, da je nesablažnjavaju, nego ju čuvaju od svega, što bi joj nevinu

dušu oskvrnuti moglo itd. No osobito dirajuće mjesto bijaše ono, kad se okrenuo na svoga preč. g. brata, i stao mu zahvaljivati kako od obćinske tako i od svoje strane, i to od prilike ovako: „Napokon nemogu propustiti, da Ti se, prečastni i ljubezni brate! nezahvalim kako od svoje, tako i od strane ove obćine, Tvojih bivših starih župljanah, — Tebi prečastni i mili brate! koj si po dozvoljenju uzoritoga gosp. stožernika poduzeo tako mučan i tegotan put, da svojim starim i dobrim župljanom blagosloviš ovu novu sgradu i onu liepu sliku, koju si im sam, iz prevelike ljubavi prama njim, darovao. Pristupi indi, i žrtvuj prvu svetu misu Višnjemu, pak Te molim, da moliš Višnjega Gospoda, da obilnu blagodat svoju izlije vrhu nas ovdje sabranih, vrhu ovoga sela i t. d. Najposlije pak zahvaljujem se i Tebi obćino, koja si tolik trud ovdje uložila! Nezaboravi se, da i poslije nepodkučiš koj darak na slavu Božju! A bila Ti milostiva i blagoslovila te sveta Trojica, Bog otac, Bog sin i Bog duh sveti. Amen."

Nakon slova izpjeva preč. gosp. svetu misu, kod koje prisustvovalo više otmenije gospode kako militarske, tako i civilne. Od one osobita mi je radost spomenuti gosp. Filipića, upravljatelja satnijskoga, koj je nesamo ovdje, nego i u više zgodah očevidno pokazao, od kolike mu je ciene njegov sveti zakon, kojega izpovieda bilo u ratno, bilo u mirno doba. To će mu posvjedočiti okrom njegova pastira i svako najmanje diete, kojega je dosta putah vidjelo pod sabljom pasti na koljena i moliti se Bogu, a ne, kako to nekovci znadu, upravo kad je podizanje sv. tiela, ukočiti se pa gladiti brkove! Ono je živa a ovo dosta žalostna istina! — I tako se svršio taj preradostni dan, koga je živo izgledalo i mlado i staro, i veliko i malo. Bio im u sladkoj uspomeni predugo vremena i doživljeli još više takovih duhovnih radostih!

Odvjetniče Otče
O blaženi Roče!
Brani nas od kuge
I od svake tuge! — *rč.* —

Viestnik.

Iz Zagreba. Na tako zvani natječajni izpit za župe, štono se posliednja tri dana ovoga mjeseca drži, dodje pet duhovnikah, medju kojimi su tri župna upravljatelja.

— Ovih danah prispio je ovamo iz Rima prečastni gosp. Marko Buničić, nadpop tamošnjega narodnoga našega kaptola sv. Jerolima.

Iz Ugarske. Preuzvišeni g. nadbiskup jegarski **Bartaković** utemeljio je zakladu u to ime, da se u Rendsburgu svake godine jedan put čita sv. misa za dušni pokoj onih ugarskih vojnikah, koji su tamo pali u bitki. — Presvietli g. biskup košički Ignac Fábry dobio je od nj. veličanstva red željezne krune prvoga reda.

— Iz Gjure ima „Wiener Kirchenzeitung" sliedeći dopis: Ovih danah slavila se u Gjuri svečanost, koja liepo zasvjedoči na jednu ruku popularnost visokočastnoga gosp. biskupa Šimora, a na drugu odanost i privrženost magjarskoga puka napram sv. stolici. Povod tomu bijaše, što bje popravljena stolna crkva opet svečano predana službi Božjoj, u koju svrhu dodje i preuzvišeni gosp. papinski nuncij nadbiskup Falcinelli parobrodom dne 14. t. m. iz Beča u Gjuru. Na dunavskoj postaji u Gönyö pozdravi nj. preuzvišenost g. grof Waldstein, došavši bez poziva s otoka Čalokeza (Schütt), talijanskim govorom, naglasivši u njem naročito privrženost Ugrinah napram sv. stolici. Od ovud nastavljen je put u Gjuru na kočijah uz pratnju odaslanstva, sastojećeg od presv. g. stolne crkve predstavnika Deákya, biskupa in part., i više druge duhovne i svjetovne odlične gospode.

Sama pako svečanost i njeno središte bijaše dne 15. t. m. u obnovljenoj stolnoj crkvi. Ovomu hramu udari temelj sv. Stjepan god. 1001, i bude sagradjen u romanskom slogu. Na koncu prošloga vieka dade ga biskup Zichy obnoviti, dàkako prema ukusu tadanjega vremena. Oltare sagradiše od mramora, a zidove što obložiše umjetno ponačinjenim mramorom, što je naličiše. Od tada ništa više nije se učinilo, dok biskup Šimor neda popraviti kapelu sv. Ladislava, koja je kasniji gotički prigradak, i u kojoj se čuva krasan reliquiarium i glava sv. Ladislava. Prozori ove kapele, koji su prvi pokus slikanja na staklu u Ugarskoj, predstavljaju četiri zemaljska zaštitnika: Stjepana, Ladislava, Emerika i Jelisavu. Na popravak ove kapele potrošio je biskup Šimor 13,000 stot. U crkvi ponovljen je veliki oltar, za koj je sliku, Assumptio B. M. V., naslikao Dobiašovski. Tabernakul načinjen je od mramora u Talijanskoj. Isto tako popravljena je i sva ostala crkva, a poimence vriedi da se spomene oltar Bogorodičin i slika sv. Josipa od Dobiašovskoga na pobočnom oltaru. Napokon valja još navesti skupni spomenik od kamena pjeskara, što ga je biskup Šimor svojim predšastnikom od Zichya do Karnera dao podignuti, a načinio ga Gasser; predstavlja vjeru i sadržaje sva imana tih biskupah.

U ovom dakle tako ponovljenom hramu obdržavana je na Veliku Gospu prva svečana služba Božja, kojom je prilikom propoviedao sam biskup Šimor, a predmetom mu bijaše Magna Domina Hungarorum. Pontifikalnu misu služio je preuzviš. g. papinski nuncij, dočim je u isto vrieme s njim kod pobočnoga oltara služio biskup Šimor.

Drugi dan pohodi apost. nuncij samostan sestarah milosrdnicah, što ga biskup Šimor utemelji u predgradju Szigetu. Tu je kapela, učiona, bolnica za bolestnike bez razlike vjere i pjestovnica za nejačku djecu, u koj oj je u ovaj par smješteno sedamdesetero židovske djece. Evo kako katolički biskupi vrše praktički snosljivost,

ne izpraznimi deklamacijami, već djelotvorno svojom lesom, jerbo je na ovaj zavod biskup potrošio 48,000 st. U večer učini svekoliko gradjanstvo pravu ovaciju i tu se moglo vidjeti, koliko usried pučanstva valja puku mio biskup, a to je biskup Šimor u podpunom smislu rieči. Svaki nesklad, da se je pokušao s protivničke strane, bio bi se krepko i odlučno odbio.

Iz Beča. Na ovdašnjem sveučilištu dogodio se dne 29. Srpnja preriedki slučaj. Taj dan imao je akademičku prepirku pro gradu candidatus Juris Franjo Krükl, rodom iz Moravske, a kod toga su tri njegova brata: dr. bogoslovja Karlo Krükl, dvorski kapelan i duhovni ravnatelj u višjem svećeničkom zavodu kod sv. Augustina; dr. pravah Ivan Krükl, odvjetnički kandidat, i dr. pravah Josip Krükl, financialni perovodja, svi promovirani na bečkom sveučilištu, bili mu oponenti. Tim je ova akademička svečanost zadobila lice i obiteljske, a ova je tim znatnije djelovala na slušatelje, što porodica ove vrle braće, kako to prizna prvi od oponentah, nije baš imućna, te jim je tim više snage i uztrajnosti trebalo, da se doviju akademičke časti.

Iz Išla. Prirodjena duboka nabožnost, koja je našu vladajuću carsko-kraljevsku kuću od vajkada uzorito resila, usadjena je već u nježno srce mladjanoga carevića. Tomu služi za dokaz dušobudan prizor, koj se nedavna ovdje dogodio. Bijaše jedne nedjelje poslie podne, kadno jedan ovdašnji duhovnik bude pozvan k bolestniku. Put k njemu vodjaše preko najživahnije ulice trgovišta. Svuda putem bijaše puno pobožnikah, što stranih, što domaćih, koji stajahu pred kućami, da dobiju blagoslov sa svetotajstvom. Netom dovezu se dvie carske kočije. U prvoj siedjaše nj. carska visost prejasni carević Rudolf, a do njega podpukovnik Latour. Čim dodjoše kočije blizu svećenika, stadoše. Carević izadje odmah sa svojim pratiocem iz kočije, te se s njim zajedno spusti na koljena, da primi sv. blagoslov. A dočim je svećenik rukom blagoslivao, pobožno se carević malenom ručicom prekrstio. Isto tako izstupiše i u drugoj kočiji carevića prateći častnici konjanički satnik grof Pálffy i kapetan Spindler, da klečeć dobiju i oni sv. blagoslov. Ovaj dušobudni prizor načini dubok utisak na mnogobrojno pobožno klečeće ljudstvo, a na mnogom oku zacakli suza, iztisnuta ganutim srcem.

U Bregencu preminuo je naprasno dne 28. Srpnja kanonik Bucheger iz Freiburga u Brizgoviji; bio je generalni vikar i desna ruka starine nadbiskupa freiburžkoga Hermana.

U Veroni umro je 1. t. m. svojim čovjekoljubnim djelovanjem na daleko poznati i obćenito štovani svećenik Dr. Nikola Mazza.

Iz Bavarske. Od 17. do 19. Srpnja t. g. bili su bavarski biskupi na dogovoru u Pasovi. Tim povodom staviše jedne bavarske novine ovo značajno pitanje: Šta može biti uzrok ovomu sastanku crkvenih poglavicah? Treba-li da se drži sud nad kakovim novim Husom? itd." Sgodno primietiše na to druge jedne tamošnje novine: „Zar samo osam bavarskih biskupah da bude lišeno prava slobodna sastanka? a biskup pasovski da bude jedini Bavarac, komu nije prosto sedam prijateljah i drugovah k sebi u goste pozvati?" „Šta može biti uzrok ovomu sastanku crkvenih poglavicah?" pitaju pomenute u Augsburgu izlazeće novine upravo onaj dan, kadno su ulice toga grada kitili svakim uresom, da gombalačke družbenike sa svih stranah domovine dolazeće što srdačnije dočekaju, te š njimi obave svečanost, na kojoj se samo pravu slobodna udruživanja i sbora zahvaliti valja. Samo bavarskim biskupom nebi se imalo dozvoliti, da se igdje sastanu na dogovor!

U Monakovu stupio je onomadne u tamošnji kapucinski samostan kao novak svećenik Dr. Strodl, beneficiat, koj si je na književnom polju stekao čuveno ime.

Iz Trevira. Dne 28. Srpnja umro je ovdje učeni i vele štovani svećenik, kanonik Dr. Nikola Knopp, poznat na daleko sa svoga izvrstnoga i obširnoga djela o ženitbenom pravu (Vollständiges kath. Eherecht).

Iz Mannheima. Njeki za slobodu oduševljeni mladić napisa ovaj dopis za „Mannheim. Journal" iz Schwetzingena, a primljen je odmah i u razne bečke novine: „U Švecinžkom dvorskom vrtlu nadjen je kip Melanchtonov srušen sa svoga stalka i smrvljen. Na žalost sluti se, da je tomu kriv vjerozakonski fanatizam." Isti list morade jadan sutradan donieti ovu viest iz Schwetzingena: „Jučer u vašem listu objavljena viest o srušenju kipa Melanchtonova mora se tako izpraviti, da je jedan gladiator tiesan podnožak na svojem stalku zamienio širjim na materi zemlji, a ovomu da nije kriv vjerozakonski fanatizam, već srčana navala vihra. Kipa Melanchtonova nebijaše do sada nikakova u švecinžkom vrtlu." Mjesto vjerozakonskoga vidi se dakle u toj pripoviesti posve drugi fanatizam.

Iz Hanovera. Vještak Statz iz Kolina načinio je osnovu za drugu katoličku crkvu u priestolnom gradu i to u gotičkom slogu. Za crkvu je što podpisano što izplaćeno do sada 21,840 dolarah (grof Stolberg-Söder 20,000 dol., ministarstvo bogoštovja 1000 dol., a sabrano po biskupiji hildesheimskoj 40 dol.). Da se izvede Statzova osnova, treba 77,000 dolarah.

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Emilijan Kučenjak, izučeni bogoslov, imenovan je nadstojnikom kr. konvikta u Zagrebu.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 36. U ČETVRTAK 7. RUJNA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se svedilj kroz svu godinu.

Data notione boni operis, probetur dari bona opera, eaque adultis ad salutem esse necessaria, tum justos bonis operibus vere mereri augmentum gratiæ, vitam aeternam, nec non gloriæ cœlestis augmentum.

(Konac.)

Necessitate bonorum operum demonstrata, dicimus: Justos bonis operibus vere mereri augmentum gratiæ, vitam aeternam, nec non gloriæ cælestis augmentum.

Nomen meriti Luthero et Calvino summe displicuit, illudque tanquam superbiam redolens penitus rejecerunt, docentes: hominem nihil apud Deum mereri, *quia nihil ab homine quantumvis perfecto exit,* ut in Institutionibus Calvini legitur, *quod non sit aliqua macula inquinatum.* (Lib. III. c. 15.)

Ad tractatum de bonorum operum merito bene intelligendum, ante omnia exponendum est, quidnam nomine actūs meritorii intelligamus.

Illum actum nominamus meritorium, qui mercede et præmio dignus est. Duplex meriti genus admittunt Theologi, aliud appellant de *condigno*, aliud de *congruo*. Si actus sit, cui justitiæ titulo debetur præmium et merces, meritum de *condigno* adest. Si autem adsit actio, quæ quidem liberalitatem Dei excitare potest, ast non proprie exigere, meritum est nonnisi de *congruo*.

Ad meritum sive de condigno sive de congruo requiritur ex parte agentis, ut sit 1. viator, i. e. in hac mortalis vitæ peregrinatione positus. 2. ut possideat liberum voluntatis arbitrium.

Ex parte autem actus requiritur, ut sit bonus et honestus, dein ut non solis naturæ viribus, sed gratiæ auxilio peragatur. Et quidem status gratiæ sanctificantis est ad meritum de condigno necessarius.

Ex parte autem Dei requiritur: ad meritum de condigno, ut præcedat pactum aliquod et promissum, per quod Deus ultro se obligavit ad præmium pro hoc vel illo opere nobis tribuendum.

His præmissis dicimus: „Justus bonis operibus meretur sibi augmentum gratiæ.“ Hoc est: nemo sibi primam gratiam actualem meretur, quia ante primam gratiam actualem homo solis naturæ viribus operatur, ast nemo sibi per solas naturæ vires gratiam mereri potest; dein non sibi meretur homo de condigno gratiam habitualem, i. e. eam, qua justus fit, sed bonis operibus *justus justior fit.*

Antequam fusius de hoc loquamur, pertractanda est quæstio, an justificatus bonis suis operibus vere et proprie mereatur?

Nos dicimus: hoc extra dubium collocari a) e sacræ scripturæ assertis. Ibi enim dicitur 1. Deum bonis justorum operibus mercedem rependere. Ita legimus: „*Ego protector tuus suum, et merces tua magna nimis*“ (Gen. 15, 1.) et „*Merces Dei manet in aeternum*“ (Eccl. 28, 22.) item „*Merces vestra copiosa est in coelis.*“ Ast merces non potest esse sine merito, illudque supponit; ergo fide certum est, justorum operibus verum inesse meritum. Quin imo hoc vocabulum Calvino tantopere exosum adhibet sacra scriptura; legimus enim ibidem: „*Misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum.*“ Eccl. 16, 15. 2. Præterea quod justitiæ titulo debetur, et a Deo tanquam justo judice rependitur, id sane meritum proprie dictum demonstrat, atqui docente scriptura vita aeterna bonis operibus ex justitia debetur, et a Deo veluti aequo judice tribuitur. Legitur enim in 2. Tim. 4, 7. et 8. „*Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi; in reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus.*“ — b) Patres etiam verum meritum bonis justorum operibus attribuunt. Ita

S. Cyprianus ait: „*Praeceptis obtemperandum est, ut recipiant merita nostra mercedem.*“ (Libr. de unit. eccl.) S. Augustinus ait: „*Merito justitiae redditur tanquam stipendium vita aeterna.*“ (Epist. 194.) Et alibi ait idem Sanctus: „*Si non sunt merita, quomodo Deus judicabit hunc mundum?*“ (Ep. 214.) Quapropter Concilium Tridentinum statuit: „*Si quis dixerit hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita, anathema sit.*“ Sess. 6. c. 32.

Justos, quos bonis suis operibus *vere mereri* docuimus, mereri a) iisdem operibus *augmentum gratiae*, docent sacræ litteræ. Sic legimus: „*Omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.*“ Joann. 15, 2. „*Omni habenti dabitur et abundabit.*“ Luc. 19, 26. „*Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus.*“ Eph. 4, 15. Et S. Augustinus ait: „*Restat ut intelligamus, Spiritum S. habere, qui diligit, et habendo mereri, ut plus habeat, et plus habendo plus diligat.*“ Justum vere mereri posse bonis operibus augmentum gratiæ, expresse docuit Concilium Tridentinum sess. 6. de justif. c. 32. his verbis: „*Si quis dixerit ipsum justificatum bonis operibus . . . non vere mereri augmentum gratiae: anathema sit.*“

Justos b) bonis operibus mereri *vitam aeternam*, docent sacræ litteræ, quæ vitam aeternam, bonorum operum *mercedem* nominant, ob quam vita aeterna conceditur; præmium bonis operibus ex *justitia* redditum iri docent et præmium cæleste dari hominibus *secundum mensuram et proportionem operum et laboris.*

Textus sacræ scripturæ huc spectantes sequentes adducimus: „*Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati estis, cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversus vos mentientes propter me: gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis.*“ Math. 5, 10—12. „*Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi, esurivi enim et dedistis mihi manducare.*“ Math. 25, 34. „*Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.*“ Math. 25, 21. „*Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mih Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus.*“ 2. Tim. 4, 7. 8. „*Filius hominis venturus est in gloria Patris sui, et tunc reddet unicuique secundum opera ejus.*“ Math. 16, 27. „*Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.*“ Luc. 6, 38.

His scripturæ effatis prorsus congruunt S. S. Patrum testimonia. Ita S. Basilius dicit: „*Quotquot igitur evangelicam vitam ambulamus, mercatores sumus, observandis praeceptis comparantes nobis caelestium possessionem.*“ (Hom. in princ. prov.) S. Joann. Chrysostomus de *justo Deo* loquitur, qui cuilibet reddet *pro meritis.* (In Laz. Con. 4.) Loquitur hic Sanctus de præmio vitæ aeternæ, prout ex contextu clarum fit, dicit enim: „*Quod si et his et illis rependet pro meritis, hic vero nullus eorum recepit, neque ille improbitatis poenam, neque hic virtutis praemia, perspicuum est, restare tempus aliquod, in quo congruens praemium horum uterque feret,*“ et S. Augustinus ait: „*Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiae tanquam stipendium vita aeterna.*“ (Ep. 194. ad Sist. c. 3. n. 6.)

Quod jam attinet felicitatis aeternæ incrementum, patet id ex re ipsa. Nam si Deus virtutis studio mercedem est tributurus, plus sane præmii ille meretur, qui impensius laboraverit. Quod et Christus D. enunciat verbis illis: „*Filius hominis venturus est in gloria Patris: et tunc reddet unicuique secundum opera ejus.*“ Math. 16, 27. Et S. Apostolus Paulus scribit: „*Qui parce seminat, parce et metet, et qui in benedictionibus seminat, de benedictionibus et metet.*“ 2. Cor. 9, 6.

Disputant Theologi: an sit meritum justorum dicendum ex *condigno*, an ex *congruo*, dein an opera justorum sint meritoria ratione *operis*, an vero ratione *pacti*, an vero ratione *utriusque* simul?

His in rebus ecclesia suum cuique judicium permisit.

Quod nos concernit, nobis videtur multo probabilius asserri posse, bona justorum opera mereri de condigno. In illis enim, quæ adduximus, scripturæ locis et Patrum testimoniis, est ita sermo de merito bonorum operum, ut hisce dignitas vera, seu jus præmii adscribatur, mercedemque iis ex justitia saltem late dicta deberi tradatur. Quapropter et S. Basilius ait: „*Ostende opera et reposce remunerationem.*“ (Hom. in divit. n. 8.) Atque S. Ambrosius ait: „*Vult Deus conveniri, ut si quis proposita secutus virtutibus praemia bene certaverit, fructum remunerationis exspectet, quin etiam exigat.*“ Verbis „*exigere*“ et „*reposcere,*“ quæ in horum Patrum testimoniis occurrunt, non obscure significatur: hominum justorum merita esse *condigna*, atque deberi illis *ex justitia* præmia; quæ enim aliquo jure non debentur, proprie exigi non possunt. Etiam S. Augustinus ait: *injustum fore Deum, si justos fraudaret mercede justitiae.* (De nat. et grat.) Deinde Concilium Tridentinum, dum ait: „*justos per merita sua ex gratia Dei facta vere mereri vitam aeternam, gratiae atque*

gloriae augmentum,“ aperte docet, hominis justi meritum esse plus quam *congruum* ac proinde mercede *condignum*. Denique cum gratia sanctificans, utpote formalis participatio naturæ divinæ, reddat hominem justum dignum vita aeterna: etiam opera, quæ suam dignitatem ab illa gratia accipiunt, evadere debent vi ejusdem gratiæ *merita digna beatitudine aeterna*. Quamvis autem *condigna* sint bona justorum opera mercede aeterna, hanc tamen eis Deus assignat, *supra condignum ex mera liberalitate eis assignat*, juxta illud Salvatoris: „*Date et dabitur vobis: mensuram bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum*“ (Luc. 6, 38.) et illud Apostoli: „*Existimo enim, quod non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.*“

Quod autem quæstionem illam attinet, num bona opera justorum meritoria sint ratione *operis*, an ratione *pacti*, an vero ratione *utriusque simul?* sunt Theologi catholici alii, qui defendunt opera bona justorum esse meritoria de condigno ratione *operis*, ut Cajetanus (In 1. 2. q. 114. art. 3.); et iterum alii, qui censent, non esse meritoria ex condigno ratione operis, sed tantum ratione *pacti* et *acceptationis divinae*, ut Scotus (In 1. sent. d. 17. quæst. 2.) et Andreas Vega (de justif. 9, 5,). Nobis tamen cum Cardinali Bellarmino media sententia probabilior esse videtur, quæ tradit: opera bona justorum esse meritoria vitæ aeternæ ex condigno ratione operis et pacti simul, hoc est: inesse operibus ipsis, quatenus ex gratia proficiscuntur, dignitatem, quæ jam rationem aliquam meriti habet, tametsi jus proprium retributionis ex sola Dei promissione et liberalitate profluat. Quod et Concilium Tridentinum docere videtur, dum vitam aeternam et *mercedem* et *gratiam promissam* appellat, cum sess. 6. c. 16. docet: „*bene operantibus usque in finem et in Deo sperantibus proponendam esse vitam aeternam et tanquam gratiam filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissam et tanquam mercedem ex ipsius promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddendam.*“

Nostræ doctrinæ de bonorum operum merito adversarii diversa argumenta objiciunt, dicunt nimirum:

I. Obj. Scriptura sacra multis in locis aperte testatur: salutem ac cælestem gloriam gratis dari, ex misericordia dari, exclusam esse omnem gloriationem nostram, nullam esse proportionem inter vitam aeternam et opera nostra: nos omnes servos inutiles esse, nihilque nos habere, quod non multis titulis Deo debeamus. Ad probanda sua asserta provocant adversarii ad sequentia sacræ scripturæ loca, uti Rom. 6, 23: „*Stipendium peccati mors, gratia autem Dei vita aeterna in Christo Jesu Domino nostro*,“ et Psal. 102. „*Qui coronat te in misericordia et miserationibus*,“ et Rom. 8, 18. „*Existimo, quod non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis*,“ item Luc. 17, 10. „*Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.*“ Hinc inferunt: non dari bonorum operum merita.

Nos ad hæc respondemus: hæc loca sacræ scripturæ, quibus Dei misericordia commendatur, et nostra gloriatio excluditur, minime pugnant cum illis scripturæ locis, quæ mercedem et præmium promittunt bonis operibus, sed tantum probant: utrumque verum esse, nimirum et gratis nos salvari, et meritis rependi vitam aeternam. Merita gratiam non excludunt, sed supponunt, et gratia merita non tollit, sed facit. Sicque semper manet illud, quod canit ecclesia: „*qui salvandos salvas gratis.*“ Si Apostolus ait: „passiones hujus temporis non esse condignas ad futuram gloriam,“ rectissime dixit; quivis enim perspicit id, quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, nullam habere proportionem ad futuram gloriam, si ad substantiam operum attenditur; at usus ipse tribulationum et patientiæ, et tolerantia malorum propter Deum magni amoris est argumentum et magni pretii opus, cui Deus, qui dives est in misericordia, aeternam remunerationem promisit. Id ergo præ omnibus in hac materia observandum est: omne meritum bonorum operum ex meritis Christi fluere, neque a Dei misericordia unquam sejungi posse, qui mercedem operibus nostris constituit. Omnes, quicunque illi sint, merito se servos inutiles nominant, quia nihil ex se ipsis boni habent, et quia quidquid agant, nunquam facere possunt ultra id, quod debent; verum ex gratuito pacto, quod nobiscum Deus facere dignatus est, possumus cum Apostolo dicere: „*Reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex.*“

II. Obj. Fides excludit omnem gloriationem, quæ ex operibus nascitur: ergo fides excludit et merita. Quod fides excludat omnem gloriationem, quæ ex operibus nascitur, docet S. Paulus, dum scribit 1. Cor, 1, 39. „*Non glorietur omnis caro in conspectu ejus*,“ et „*ubi est gloriatio tua? exclesia est.*“ Rom. 3, 27.

Respondemus: Gloriatio, quæ a fide excluditur, ea est, quæ nimium sibi confidit, ac si suis viribus justitiam et salutem posset acquirere; non ea autem, quæ in Deo gloriatur, i. e. quæ justitiam et merita per Deum se habere posse confidit, alioquin non diceret Apostolus: „*Qui gloriatur, in*

Domino glorietur.“ 2. Cor. 10, 17. „*Haec nobis gloriatio*, inquit S. Bernardus, *non solum non prohibetur, sed etiam svadetur, cum dicitur: gloriam ab invicem accipitis, et gloriam, quae a solo Deo est, non quaeritis.*“ (Serm. 13. in Cant.)

III. Obj. Christus ita Patri satisfecit, ut nullum meritis nostris relinquat locum; quidquid ergo meritis hominum tribuitur, Christi meritis detrahitur: ergo opera nostra non sunt meritoria.

Respondemus: Merita justorum non opponuntur meritis Christi, sed quidquid illa laudis habent, id totum in laudem meritorum Christi redundat; idcirco enim merita sunt et dicuntur, quia vim illam hauriunt ex meritis Christi, ut palmes, qui manet in vite, ex ea succum omnem et fructum mutuatur. Dicunt quidem adversarii: Non igitur sufficiebant merita Christi? Ad quod reponimus: Sufficiebant omnino et supra modum abundabant. His enim et remissionem peccatorum, et gratiam, qua justi efficimur, his opera nostra bona debemus, et hoc ipsum, quod meritoria sint. En quanta est virtus meritorum Christi, quæ non tantum vitam aeternam, sed etiam virtutem merendi nobis meruerunt!

Čim se uzdržava prijateljstvo?

Dobar, vjeran, iskren i pouzdan prijatelj veliko je blago; blago, koje se dosta ocieniti nemože; blago, koje svojom vriednošću nadilazi mnoge zemaljske vrline. Što bi bilo od ovoga svieta, da ga nespaja sklad stvarih, s kojih je sastavljen? Što bi bilo od roda ljudskoga, da ga neveže sveza ljubavi, koja privlači dušu k srodnoj si duši? da ga neskapča prijateljstvo, koje sjedinjuje srca nesamo pojedinih osobah jezikom i poriekłom sebi naklonih, već i cielih narodah jezikom i poriekłom srodnih? Dà, velim opetovano, što bi bilo od svieta, što-li od ljudih na svietu živućih, da neima suglasja, koje za obstanak i ljudih i svieta toli je potrebito? Sviet bi se razpao; čovječanstvo bi propalo, dočim čovjek pobudjen mržnjom napadao bi na čovjeka, dok bi tim medjusobnim napadanjem nestalo i posliednjega čovjeka. Što je zemlji sunce, to je rodu ljudskomu prijateljstvo na ljubavi utemeljeno, na krieposti osnovano. Zemlja bez sunca bi izumrla; čovječanstvo bez prijateljstva bi izginulo. Sunčane zrake okriepljuju zemlju, a prijateljstvo rodu ljudskomu daje život i snagu. Kralj Aleksander, radi velikih činah nazvan velikim, više je držao do svojih prijateljah, nego do zlata i srebra, kojim je obilovao, jer uprošen od njekoga, da mu pokaže svoje dragocjenosti, mjesto njih predstavi mu svoje prijatelje: prijatelji bijahu njegovo blago.

Srećan dakle on, koj se namjeri na čovjeka, kakova je Diogen sried biela dana tražio svjetiljkom, to jest, koj se namjeri na stalna, dobra, iskrena, vjerna i pouzdana prijatelja; nu gdje ga naći? Svaki je vrstan postati neprijateljem, ali nije svaki sposoban, a niti voljan, da vrši dužnosti prijateljstva. Amicitia vera, rara avis in terra. Nu ako i ima u naših danah malo Nikoklesah i Phocionah, Aleksandrah i Hefestionah, Piladah i Orestah, ipak ih ima; pa ako si se s kojim takovim, koj u svemu tebi priliči, sprijateljio, čuvaj ga u srcu, kô što je prenapomenuti kralj Aleksander u kovčegu s alemi i draguljami okovanu čuvao Homerovu Ilijadu; a da ga tim laglje uzčuvaš i uzdržiš, neželi mu niti blaga, niti časti; jer dodje-li do blaga, i kroz blago, što više putah biva, do časti, izoholiti će se i zanemariti prijateljstvo; i čim se tvoj prijatelj popne na višje mjesto, tim ćeš ti u njegovih očijuh biti nižji, pače malen kô patuljak, što ga on sa svoje visine neće ni vidjeti moći; neće moći, jer neće htjeti. Orao nemari za mušice, a velikan se nedruži sa sićušnimi. — Njeki ugledni Talijan pisao je svomu prijatelju, uzdignutu na čast kardinalsku, ovako: „Veoma se radujem, što te je zapala ta visoka čast, nu ujedno žalim, što sam kroz oto u tebi izgubio prijatelja.“ Timi kratkimi riečmi je dokazao, da je nepobitna istina one latinske poslovice: Honores mutant mores, sed raro in meliores.

Što dakle učiniti valja, da se prijatelj neiznevjeri prijatelju, ili drugimi riečmi: čim se uzdržava prijateljstvo? Njeki misle, da ovim trojim: škriljakom, artijom i čašom. Škriljakom, — smjerno prijatelja pozdravljajuć; artijom, — često i k tomu laskavo prijatelju dopisivajuć; čašom, — prijatelja na dobru kaplju višeput pozivajuć. U tom ima nješto istine; nu sve to nije jošte dovoljno ljudska srca tako spojiti, da se nikad više razstavila nebi. Ako je prijatelj, što sbilja i jest, mei ipsius effigies, što odavle sliedi? sliedi to: Ni mihi sit, ut ego, non erit alter ego.

Iz toga se vidi, da se jevtino kupi, koj se kupi pozdravom i škriljakom; a jošte jevtinije kupi se on, koga jednim jeditim cjelivanjem ruke možeš skloniti na to, da te, premda kriva, nekazni, već samo, da pokaže, kako mrzi na prestupke, osoro reče: Odlazi, pa u buduće bolje na se pazi! Poznao sam stanovitoga gospodina, koj kao ravnatelj njekoga gojilišta imao je paziti, da se od gojenacah njegovoj upravi i rukovodstvu povjerenih točno obdržavaju pravila za zavod propisana; nu kada bi koj radi izgreda obtuženi gojenac poljubio ga u ruku, umjesto da ga kazni, ili barem oštrije ukori, u milosti bi ga odpustio od sebe, dočim u nemilost pade onaj, koj ga je tužio. Kimanjem glave, cjelivanjem ruke, sagibanjem koljena i sličnimi udvornostmi pribaviti si prijatelja, to mnogo nestoji; nu roba, koja se jevtino kupi, većinom je loša i malovažna, te netraje dugo.

Onaj, koj drugomu bud na koj god način laska i njemu se ulagiva, te vrti jezikom kô pas repinom, hulja je, te bi ga morati šakom za uho, kao što učiniše car Šišman i Vladislav, kralj poljski, svojim udvo-

ricam i čankolizom; laskavac bo i lažac na jedno su brdo tkani; jer što je laskavac ino, nego lažac, samo u drugom obliku? lažac u obliku zmije klopotače, laskavac u slici krokodila. Diogen upitan: koja zvier najljuće grize? odgovori: „Ako pitaš o zvierih divljih, jest klevetnik (zašto ne i lažac?), ako o pitomih, jest laskavac.“ S toga vrlo mi se dopada, što Phocion reče Antipatru: „Gospodaru! ljuto se varaš, ako želeći me imati za svoga prijatelja, misliš, da ćeš u meni naći ujedno i laskatelja.“

Prijateljstvo napokon ono, koje prigodom kakove gostbe sklapa se uz čašu vina, većinom je stakleno, to jest, slabo, nepostojano, prolazno, kratkotrajno; takovo prijateljstvo priliči bilini, koja čim hitrije raste, tim brže doraste, mnogo brže, nego druga koja stablika, kojoj je od prirode opredieljeno više vremena za rast i razvitak. — Koj misli obstojavše već odprije prijateljstvo još većma utvrditi gostbom, i taj se vara, jer ih ima, koji su na vlas spodobni Krotonovu mišu. Ovaj, dok je Kroton bio u sreći, hranio se onom istom hranom, kojom i njegov gazda; nu kad je gazdi izgorela kuća, tad miša nestà.

Ne, ne; neima pravoga prijateljstva, gdje neima jednake dobe, jednakih mislih, jednakih težnjah, jednake ćuti i ćudi. Operationum conformitas animorum manifestat et conservat amicitiam; dissimilium infida societas. — sss —

Bajram i kolera.

U Fiorenci izlazeća „Italia“ donosi iz Aleksandrije sljedeći dopis: Pomična svetkovina bajrama padala je prošlih deset godinah u zimu. Ove godine pala je opet u ljeto, pak to je uz skrajnu nevaljalštinu i nemarnost egipatskih oblastih na prosto uzrok golemomu zlu, kojega se strahovite posljedice po iztok nemogu previdjeti, a latilo se već i njekih europejskih pokrajinah. Netreba na široko pripoviedati bajramskih svečanostih, već je dosta spomenuti samo štogod, pak se umah vidi, kolika je to kuga, što se je u Meki zalegla. Do tri stotine tisućah putnikah od truda, glada i žedje izprebijanih a izgorelih od oštre žege sunčane penju se gologlavi na strmo brdo Alofat; svaki žrtvuje barem po škopca, a glave, crieva i krv leže i trunu na žrtvilištu Putnici došavši iz najdaljih krajevah Azije dovukoše sa sobom zametak koleri, a taj zametak na onom truležu i u okuženu zraku razvio se i s mjesta preoteo mah te stao strašno moriti. Na povratku zatvoriše se nesretnim putnikom gradovi i sela, te kuda god bi išli, ostavljali bi za sobom mrtvacah. To je sve za dobe prijavljeno egipatskim oblastim. Vlada posla arabskih liečnikah u Djedu, a ovi potvrdiše, da je u Djedi sbilja zavladala kolera, i da su u jednoj mošeji našli 200 nezakopanih mrtvacah. Obaviest predana bi vladi u Kairu; ali tim je sve i svršeno. Englezki i egipatski parobrodi, prenatovareni putnici, od kojih množina bješe jur na moru umrla od kolere, doplovivši do Sueca, pušteni su kako prvlje tako i ovaj put bez pregleda; dosta bijaše egipatskim oblastim, kako svatko zna, kriva izjava kapitanah, da je na brodu sve zdravo. Oti englezki i egipatski brodovi od 700 i 800 bačavah veličine bješe sagnjeli u tiesan prostor do 3000 putnikah, bolestne sa zdravimi. Kletu lakomost kapitanah platiše tisuće Europljanah glavom. Čim se putnici izkrcaše u Suecu, spratiše jih odmah na željeznicu te izvanrednimi vlakovi odvezoše u Aleksandriju, da ondje posjedaju na brodove i odvezu se u dalje zemlje. Nu preračunaše se, jer tolike tisuće na jedan put u Aleksandriji što nenadjoše pripravnih za vožnju brodovah, što opet nehtjedoše ovi primiti tako pogibeljne robe. Nepreosta drugo, van putnike smjestiti darmar u predgradje u Aleksandriji. Za svega toga vremena biesnijaše medju njimi kolera jednakom žestinom, a uhvati se i sama grada. Tek kasno 12. Lipnja, kad je to jur sve znalo, proglasi zdravstveno nadzorničtvo, da je u Aleksandriji buknula kolera. Da se je zlu moglo doskočiti, kad bi u pravo vrieme bilo brige i valjane pazke, tomu je dokazom europejski prediel grada. Ondje su odmah bile izdane naredbe za uzbiti bolest, pak je i sbilja pošlo za rukom odvratiti taj bič. Gradska pako oblast držaše se ludoga načela, da ništa neradi, već taji sve, da se grad nepoplaši; a kad je već bilo izišlo na javu, neznade ni sám podkralj druge si pomoći, van spasiti se biegom. Domaće ljudstvo ostade bez svake pomoći; a što ga je i preživjelo, spade na prosjački štap; jer preko 30,000 tudjinah bogatijega staleža pobjeglo je iz grada. Ovi se i mogoše s poštenjem i mirnom sviesti ukloniti; nevežu bo njih onakove dužnosti, kano n. pr. podkralja. — Sada se već neda tajiti, da je kolera pitanje s njeke strane od medjunarodne i političke važnosti, te da se ono bez odvlake i strogo mora razpraviti, nebi-li europejske vlade složno još prije buduće godine mogle naći praktična uztuka. Kakova je sada u Egiptu uprava, po njoj su tisuće ljudskih glavah u Europi u pogibelji. Sliedećih deset godinah ide rok bajramskoj svetkovini svakom godinom bliže pasjim danom, a pogibelj kako je strahovita, tako je i neizbježna. Ako Egipat sam od sebe nije podoban odvratiti kužne bolesti, to mora tu brigu porad same sebe preuzeti na se Europa. To zahtieva od nje obćenito dobro.

Dopisi.

Iz Kotoribe 29. Kolovoza. Dne 13. Kolovoza, a u 10. nedjelju po Duhovih u ranu zoru naviesti obćini i okolici 12 topometah svečanost blagoslova nove crkvice sv. Jurja, viteza i mučenika. Na ovu svečanost pozva velč. g. domaći župnik Alojzio Christianović svu susjednu gospodu župnike s duhovnimi pomoćnici s ovu

i s onu stranu Mure, pače i najbližjega preko Drave g. župnika legradskoga. Sbilja dojdoše i s onu stranu Mure dva župnika s duh. pomoćnici. Okolo 10. ure stiže i veleč. g. podarcidjakon, preložki župnik i zlatomisnik Foky, te bude kao zastupnik u sv. poslu uzoritoga g. stožernika i nadbiskupa zvonjavom i tutnjavom mužarah pozdravljen. U to se sastavi povorka domaćih i susjednih župljanah, pak i svih cehovah s barjaci, te u liepu provodu pjevajuć litanije sv. svetih povedu velečastnoga blagoslovnika okružena svećenstvom iz župne crkve. do nove kapele. Biti će to crkvica na ponos občini. Žrtvenik krasi glavna slika sv. Jurja, s desna njoj slika sv. Katarine a s lieva sv. Kristine; prva po imenu Jurja Wegscheidera, gostioničara kotoribskoga, druga po imenu matere, a treća po imenu supruge njegove. Veledušni darovnik g. Wegscheider, čovjek svjetskim životom vrlo čedan, obrtan i pravedan, a kršćanskim duhom bogoljuban i krotak, učini si u občini vječiti glas, premda u njoj obitava tekar 14 godinah. — Poslie svršena sv. čina, sprovadjana gruvanjem iz mužarah, izpjeva skladno i milozvučno školska mladež pod upravom revnoga učitelja g. Grgura Gudlina pjesmu svečanosti primjerenu. Zatim pristupi veleč. domaćina župnik te s podvorbom odpjeva misu i reče shodan govor, hvaleći Boga, koj plamen očite ljubavi i zahvalnosti uzpiri u srcu darovnika i supruge mu, te občini dade novoga zavjetnika i pomoćnika, a puk opominjuć, da mu se u svakoj nevolji duševnoj i tjelesnoj preporuča u možnu zaštitu kod Boga. Slušateljstva i odlična i prosta bijaše ne samo dubkom puna crkvica, već i okolo nje od hvojah sjenice, napravljene brigom bogoljubnoga občinskoga poglavarstva.

Glavni dobrotvor crkvice g. Wegscheider dade prirediti sjajan objed u tako zvanoj varoškoj kući, neimajući u gostioni dovoljna prostora. Poslie službe Božje odputi se kako i nazočno svećenstvo tako i ostali gosti odmah preko puta u spomenutu kuću, razblaženi čuvstvom pobožnosti i radosti, a najmanje sluteći kakov nered. Ali po svem tomu dogodi se za toga objeda izgred, (kot. sudac dao je povesti u zatvor župnika B. sbog „politiziranja.“) razglašen po mnogih magjarskih novinah, a i zagrebačke „Narodne Novine“ br. 183. od 24. Kolovoza izvadiše dopis iz „P. Napló-a.“ Svi ti dopisi izkrivljeni su; nu ako Bog da, doći će na vidjelo prava istina. Kao prisutan, koj sam sve na svoje oči gledao i na svoja uha slušao, mogu po istini javiti: da je domaći župnik nazdravio najprije uzoritomu gospodinu stožerniku i nadbiskupu, zatim kotarskomu podarcidjakonu, a napokon darovnikom nove kapelice — dakle ne zdravicu Medjumurcem kao dielu Hrvatske nipošto pako Magjarske, kakono zlobni dopisnici tobože iz Kaniže javiše magjarskim novinam, a iz njih, kako čujem, izvadila viest i bečka „Presse.“ Sudim, kako sa mnom i mnogi drugi, da tomu nebijaše kriva narodnost, već pod izlikom nje onaj smier, uslied kojega, čim se namjeri na priliku ma i najmanju, nišani se na crkvu i svećenstvo, nebi-li se omrazilo puku. — Iztraga, na koju je pozvan i domaći župnik, urečena je na sutrašnji dan, te će izići na vidjelo i krivica i krivci. Svi žalimo, da se je za svu občinu, za velodušnoga darovnika i nas sve taj krasni dan pomutio.

— ć.

Iz Rima. Doznajemo po listu prijatelja nam iz Rima ovo: Doznaste jurve, da je sv. otac na 2. Svibnja o. g. u crkvi grčkoj sv. Atanazija aleksandrijskoga, slavnoga junaka i branitelja božanstva Isusova proti hudobi arijanskoj, svetčano sa „stolca Petrova“ proglasio, da se Ivan Berchmans, — rodjen u Diestemu u Belgijskoj na 13. Ožujka 1599., učenik mudroslovac družbe Isusove u Rimu, i tuj nakon četirigodišnjega družbena življenja, dne 13. Kolovoza 1621. umrvši — medju blaženjake uvrstit može. Dne 9. Svibnja podpisao je prvostolnik rimske crkve apoštolsku povelju in forma Brevis, odredjujuću, da se čast i štovje blaženjačko po svoj katoličkoj crkvi izkazivati ima do tada „poštovanomu“ Ivanu. Taj list, kako navadno, proglašen je na 28. i. mj., u nedjelju za osmine uzašastja Krstova u velom Petrovom hramu, i to što sjajnije; a tomu se odazvaše: stara tvrdja sv. Mihovila, i svi zvonici crkvah rimskih.

Pošto je to jedan najvažnijih činah velevlasti Petrova nasljednika i otca svemu kršćanstvu, nepre-varljiva u svih zakonskih odlukah: to si mislit možete, da je i slavje — što našima umrlima očima kako tako pravo ono blaženjakovo na nebesih predstaviti smiera — prema tomu udešeno bilo. Tuj se odpjevala prvi put sv. maša Ivanovu imenu crkvom dosudjena. Po pôdne pošao je sv. otac praćen uzoritim sborom stožerničkim i drugimi crkvenimi dostojanstvenici u tu velu baziliku štovati novoga blaženjaka Ivana. Tuj ga darivao prepošt. vrhovnik družbe Isusove o. Beckx običnim darom: moćju, slikom i pisanim životom blaženoga mladenca.

Na 10. o. mj. svetčano prenesoše tielo blaženjakovo iz sobe, gdje je kako učenik živjeo, i gdje mu ostanci počivahu, u ogromnu crkvu sv. Ignatija, a pod žrtvenik „Gospine naviesti,“ koj je napram onomu sv. Alojzija Gonzage onako, kako jim bijahu — a i danas se vidjevaju i poštuju — sobe stanovnice za živa. Prenosu tomu učestvovala je sva učeća se mladež velikoga učilišta „družišta rimskoga,“ povjerena brizi i naukovanju revnih otacah družbe Isusove. Za tri sliedeća dana nastavljeno je slavje u toj liepoj crkvi velikoga otca Ignatija. Takove svetčanosti Rim najbolje ovjekovječit znade. Pa i za ove ta crkva preobučena svakolika je, oliš ogromnoga svoda, u svilu i kadifu, ter ob večer za propoviedju razsvietljena priličila je duhovnu raju na zemlji.

Sjutra po podne slavit će mladež školska krieposti „novoga si odvjetnika“ u toj crkvi, još svedj divno preobučenoj; takovo slavlje ovdje ozivlju „akademijom;“ a to po nješto priliči onim našim sastankom (dakako posve svjetovnjačke struke), koje prozvasmo „besede.“ — Rim je odista sunce katoličkoga i nabožnoga života! sunce, koje tainstveno ogrijava svu svetu crkvu našu!

Još jednu. Onaj isti dan, i u istoj crkvi Atanazijevoj pročitao je sv. otac sa priestolja svoga odluku, da se može slobodno i bez ikakve pogibelji nastojati o svetčanom posvećenju blaženoga Jozafata Kunčevića, nadbiskupa Polockoga (u Litvi), mučenika, koludra reda sv. Bazilija velikoga. Znate, da je taj blaženjak, živo čudo biranih kriepostih svoga vieka, apoštolskom gorljivostju i ljubavlju privadjao u krilo prave crkve užasnim razkolničtvom odtudjene joj vierníke: ter da je s toga od razjarenih neprijateljah vjeri našoj i prvoj stolici sv. Petra na 12. Studena 1623. ubijen.

Sv. otcu zahvališe se u ime sve crkve, a ponajpače slovinske preč. otci: Nikola Contieri, glavar koludrah bazilijanskih u Grottiferrati blizu Rima, pa Mihovil Dombrovsky, bazilijanac rusinski.

Ova osviest crkve katoličke pala je neprijateljem kako sol u oči, ter se jatomice digoše proti bl. Jozafatu. Nu malo jim je snage proti vriednomu učenjaku slovinske književnosti o. Ivanu Martinovu dr. Is., koj je nedavno iznovice u sviet iznieo život Jozafatov s njekimi učenimi primjetci, ter koj sada vrstno, po svoju, svaku himbu i potvoru odbija u tmine, odkle se i pomoliše. S Bogom. Na 22. Kolov. 1865. Vaš p. k. N.

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apost. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim riešenjem od 21. Kolov. t. g. prisjedniku duh. stola i župniku vojne obćine u Brodu, Franji Šaveru Oršoliću, premilostivo podieliti naslovnu opatiju S. Catharinae de Šarengrad.

— Do danas prijavilo se za duh. vježbanja 50 svećenikah nadbiskupije zagrebačke i jedan otac Franjevac. U gornjem broju nesadržavaju se prečastna gospoda kanonici i više zagrebačkih svećenikah, koji će istim vježbanjem pribivati. Kao vodja doći će čast. otac Isusovac Josip Staffler.

— Veleč. g. Mio Milković, župnik pod Belcem i kotara belečkoga podarcidjakon, postao je župnikom u Stenjevcu, te će dozvolom uzoritoga gosp. stožernika i nadbiskupa i nadalje zadržati naslov i odliku podarcidjakona.

Iz Ugarske. Dosadanji kanonik grčko-katoličkoga veliko-varadinskoga kaptola, prečast. gosp. Ivan Vanča, imenovan je számos-ujvárskim grčko-katol. biskupom.

Iz Gradca. Ovdje je dne 27. Kolovoza naglom smrti preminuo u 78. godini života c. kr. dvorski savjetnik i carevinski sgodopisac Friderik Hurter. Bio je prije s oga prestupa u kat. crkvu antistes reformirane crkve u Šafhausenu u Švajcarskoj, te se proslavio s više izvrstnih dielah.

Iz Virtemberga. U stuttgartskoj zastupničkoj komori razpravljalo se dne 28. Srpnja o drzovitom zahtjevu, da i židovi mogu biti zakladni savjetnici, dotično da i oni mogu upravljati kršćanskimi zakladami. Čudnovat ovaj zahtjev zabacila je komora sa 46 proti 28 glasovah. Kod viećanja primjeti ministar Golther medju inim: Kad bi se prema zahtjevu g. Höldera dozvolilo židovom, da učestvuju u upravi kršćanskih zakladah, dočim kršćanom u isto doba učest u upravi židovskih zakladah nije dopuštena, to bi toliko značilo, kao da se židovom daje veća povlast nego-li kršćanom.

Iz Poznanja. Pogovara se, da je za nadbiskupa poznanjskoga odlučen grof Ledochowsky, sadanji papinski nuncij u Bruselju, i da će biti proglašen u prvom konsistoriju. Svi napori kaptola poznanjskoga, da se nadbiskup izabere izmedju kaptolskih članovah, ostaše bez uspjeha; niti kandidat stranke poljske, kaptolski starješina Brzezinski, niti kandidat stranke njemačke, kanonik Grandke, nemogahu steći potrebit broj glasovah.

Iz Fiorence. Dnevnik „Nazione“ javlja, da je ministar unutarnjih poslovah, želeći u došast zapriečiti nemire, odredio, da će se odsele crkvene procesije samo uz dozvolu političkih oblastih, koje ju i uzkratiti mogu, smjeti obdržavati.

Iz Jakina. Izvješća, što dolaze iz Jakina, opisuju tamošnje stanje, u koje je ovaj grad kolerom zapao, tmastimi i užasnimi bojami. Ništa nemože da zapriečí demoralizaciju, štono je zahvatila sve razrede pučanstva. Što god može bježati, bježi, a Jakin ima u ovaj par možda samo 25000 stanovnikah, te i ovi misle, kako bi uteći mogli, ili jadikuju i umiru. Svi poslovi, sve radnje obustavljene su, pa si je lasno predstaviti sudbinu težakah i poslenikah, koji, ako neumru od bolesti, na skoro će morat poginut od gladi. Već se njekoliko putah vidio grozovit prizor, kako su do dvie tisuće ubogih težakah, bliedih i gladom iztrošenih licah, sakupiv se prolazile ulicami, te biedu svoju jadovale riečmi, da je čovjeku krv stinula u žilah. Sreća, što je vlada ne samo 15,000 lirah stavila na razpoloženje, već je i objavljeno, da kod gradjenja tvrdjave ljudi svake dobe i spola mogu posla naći. I izvanjski dobrotvori pružaju pomoć na najplemenitiji način, a liečnici i bolestničarke iz duhovnih redovah izlažu se s velikim požrtvovanjem svim pogibeljim; njihovoj skrbi i opreznosti valja pripisati, što su bolnice još sveudilj čiste i u dobru redu.

Po novinah se pisalo, da je i stožernik nadbiskup jakinski umro u koleri. On je imao riedku sreću, te je mogao čitati svoje vlastite osmrtnice; jer premda je u svom zvaničnom revnovanju bio obolio, al se medjutim već posve oporavio. Vriedno je, da se još napomene pastirska poslanica, što ju je u sadanjoj nevolji razposlao svojim biskupljanom. U njoj kaže, da samo vjeroprazni ljudi mogu misliti, da je nesreća, koja snadje grad, ili sliepim slučajem, ili zlobom ljudskom nastala; vierni krščanin valja da reče s Jobom: „Ruka je gospodnja, koja me postiže."

Odavle piše jedan dopisnik dnevniku „Journal des Bruxelles:" Svećenstvo vrši izgledno svoje dužnosti, a gradska oblast opet je natrag pozvala sestre milosrdnice, one iste milosrdnice, koje je prošle zime onako sirovo bila izagnala.

Iz Francezke. O nedavna preminuloj začetnici i vrhovnoj glavarici duvnah presv. srca Isusova vadimo iz „Siona" sljedeće crtice. — Mandaljena Ludovika Sofia Barat ugleda svjetlo svieta u Joignyu 12. Rujna 1779. u uglednoj kršćanskoj kući. Sreća tihane gojitbe domaće izmaknu se njoj do skora sbog buke francezkoga prevrata, a brat joj abbé Ljudevit Barat, komu, kano i svakomu viernu službeniku crkve, zaprieti očita smrt, uskoči i spasi si život pâdom Robespierovim. Da se zakloni od progonstva, te požive život mirniji, ode u Pariz, kamo dade dovesti i Mandaljenu. Sada tek bližjim obćenjem uvidje brat, kolika mu je sestra darovita glava, a vrline joj uma i srca za rana razvite; stade ju dakle sam učiti višje nauke, grčki, latinski, matematiku itd. s jedinom tom nakanom, da ovako izvrstna glava danas sutra što boljma može poslužiti crkvi. Vodeći ju brat razvijaše se u Mandaljene istim mahom kršćanska pobožnost i volja za samoćom skupa s umiljatom razboritošću i poniznošću. U 19. godini spozna se s otcem Barinom, koj se tada znajući potrebe vremena domišljaše, kako bi se za gojitbu ženske mladeži sklopila družba. Gospodjica Barat bude odredjena za temeljnik toj novoj sgradi. Sbilja god. 1800. 21. Studenoga, dakle u vrieme, kadno se u Francezkoj vjera nije jošte svuda smjela pokazati na javi, bude sklopljena družba gospodjah presv. srca Isusova. God. 1802. sagradi se prvi samostan u Amiensu, a gospodjica Barat bude imenovana glavaricom. Za četiri godine našlo se gospodjicah toliko, da je trebalo sagraditi još jednu kuću, i to u Grenobleu; a porad bolje uprave naredjen bi vrhovni odbor. Ime i čast vrhovne glavarice zapade Mandaljenu Barat, a ona obnašaše istu službu do smrti, dakle punih 60 godinah. Jaku snagu duha, neobičnu opreznost, uviek pravi oštar vid i praktičan razum njezin u upravi pokazuje najbolje samo djelo u sadanjem obsegu.

God. 1826. potvrdi Lav XII. na prošnju Baratinu novu družbu; malo po malo naraste preko 100 samostanah ovoga reda, a bilo bi njih sada i više, da u Švajcarskoj i u Italiji nebudu silovitom rukom prevrata ukinuti. Drugčije na samu Francezku odpada njih 44, a na ostale zemlje 43. Čim si je Mandaljena Barat bila stekla povjerenje i štovanje, dà djetinju ljubav u svih družbenicah i gojenicah, to je više njezina neobična dobrota i umiljatost s nepomičnom postojanošću, nego nježan postupak i mudra uprava. Sve do 4 dana prije smrti bijahu u nje, prem velike starosti, tjelesne i duševne sile skroz jedre; tek 22. Svibnja u jutro vraćajuć se od mise izgubi uslied navale krvi govor, nu ipak pokaza, da je pri sviesti, te primi sv. otajstva velikom pobožnošću. Papa Pio IX. posla joj 24. Svibnja apoštolski blagoslov, a 25. usnu mirnom smrću obkoljena glavnimi svojimi pobočnicami. Tko bi pokojnicu na odru pogledao u lice, svakomu bi zasinuo pokoj i mir nebeski. Redovnice iz matice u Rue de Varrennes i druge u Conflansu gnjele bi se neprestano oko odra, a tako i gojenice svake dobe svaka htjede jošte jedan put vidjeti blago lice visokoštovane glavarice, ma da ga se je za života do sita nagledala. Najljuća žalost pokaza se kod zadušnicah služenih od glavnoga vikara Surata i ujedno glavarah triuh samostanah stojećih u biskupiji. Kadno iznesoše lies preko praga, jauk i plač redovnicah i gojenicah pokaza, kako se težko razstaju s glavaricom. Istoga dana ob 3. poslie podne položiše pokojnicu u raku samostana Conflansa. Oko 1800 duhovnih njezinih sestarah preteče nju u vječni pokoj.

Gojenci primiti u nadbisk. sirotišta.

Za god. 186⁵/₆. izmedju 112 moliteljah primiti su u nadbiskupska sirotišta sliedeći učenici, i to:

a) U sirotište zagrebačko:

U V. razred Ivan Šimek. U IV. razred Dragutin Vlašić. U III. razred Mio Gašparlin, Nikola Milčić, Ivan Tuškan.

b) U sirotište požežko:

U IV. razred Josip Lazar. U III. razred Ivan Maller. U II. razred Franjo Jemeršić, Stjepan Kalamari, Vatroslav Mihelić, Pavao Mikoević, Ivan Pudjak. U I. razred Gjuro Dočkál.

Premješten je iz požežkoga u zagrebačko sirotište: Ivan Beker uč. IV. g. r.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Mio Bečvir, dosadanji župni upravljatelj u Petriancu, postao je tamo župnikom, a

„ Janko Vuković, dosadanji upravljatelj župe u Vinici, župnikom tamo.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 37. U ČETVRTAK 14. RUJNA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Sam svoj sudac.

Čovjek zaokupljen poslom razne vrsti lahko sam na se zaboravi. Motreći druge, sudeći je i radeći o njihovu boljku slabije promatra i sudi sam sebe. Pak vendar poznati sama sebe jest polog dušnomu napredku. Za ovaj napredak treba velike mudrosti; a jur stari mudraci izpovjediše: tko želi da bude mudrac, neka prije svega spozna sam sebe. Tko nezna, da je malen, te neradi, da bude veći; tko se sam sebi čini velik, takov je svaki baš malen, te neima ni pojma prave veličine ni ćuti za nju. Pravomu pobožniku nije ništa neznatno, što može pomoći u krieposti, a to je upravo, što ga čini savršenijim, mudrijim i većim. Neima pako načina, kojim da sazna čovjek, tko je on sam i kakov, osim marljiva izpita savjesti. S toga valja mu dozvati se za koj časak, te povrgnuv svu ostalu brigu i posao samim sobom narediti sud — kakono reče sv. Bernard: „memento proinde reddere te ipsum tibi, nec semper dare actioni, sed considerationi, aliquid tibi et cordis et temporis sequestrare. . . Dum enim per varias actiones vitæ hujus sollicitudo distenditur, necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere.“ . .

Za promišljanje jest samoća. Trgnuv se iz bučna svieta te bilo u pustoj zabiti ili veliku gradu, a na samotnu mjestancu čovjek je sam svoj; tudier može čuti svaki tihani trepet srca, uhititi svaku mu želju, kamo smiera, doći u trag svakoj strasti, razmrsiti mrežu običajem oko srca spletenu. Tudier možeš skinuti koprenu s duše si, kano u bistru zrcalu pogledati pravu svoju priliku. Tudier pred sveznajućim, svetim i pravednim Bogom možeš sam sebi držati sud, pak će griesi, kano da ustaju iz groba, stati pred oči onakovi, kakovi jesu. S jedne strane u sjajnu svjetlu zakon Božji i staležna dužnost, a s druge tvoj prošli život pa primjeri jedno drugomu — eto tebe u pravoj prilici, te sam si čitaš sud. „Sjedni čovječe duhom sam na sudački stolac, stavi sam sebe kao krivca preda se, te drži sebi strog sud, da ti Gospodnji sud bude milostiviji i blažiji.“ (S. Aug. de poen.) Čovjek mora da bude kano kumir Janus s dva lica: jednim od zada, da se obzire na prošlost, a s drugim s preda, da gleda u budućnost. Suditi sam sebe to zahtieva dušni napredak. To pukim zdravim razumom uvidješe jur stari poganski mudraci Thales, Pythagoras, Aristoteles, Cicero, Seneka; a što da reknemo o kršćanskih asketih prosvietljenih višjim svjetlom?!

Neima pravednika, a da mu nebi trebalo takova suda. Promislimo, kolikom brigom, pazkom i oštrinom sudjahu sami sebe svetci i svetice pitajući dnevice saviest i razglabajući si djela od najtajnije nakane do krajnih posljedicah. Nikad njim dan nebi prošao, nikad nebi usnuli sna, a da se prvlje nepripraviše na smrt. — S toga oni i jesu skroz poznavali sami sebe, gledali si dušu kano bistru vodu u stakalcu, kad ga staviš na sunce; s toga se i popeše na vršak krieposti. Ovakov sud jest nebeskomu putniku, što i busula mornaru.

Da se pako neprevariš u sudu, zato pomisli, kano da je pred tobom tudja kakova glava ili neprijatelj, kojega si se dočepao, te ga živo kaniš platiti. Nedaj, da mu na sudu ijedna rieč uteče. Sam svoj sudac mora raditi kano i prirodoslovac. Gleda-li prostim okom kap vode, bistra mu je posve i čista, te nebi prvim mahom ni slutio, da je u njoj što živa. Ali on nevjeruje svojim očima, već uzme sitnozor, pak ima šta vidjeti: u kapi vode vrve živinice tako zvani nevidi. Tako se i čovjeku, motri-li sam sebe na prosto, prvim mahom pričini, da mu na duši neima ni ljažice; nu uzme-li sam sebe na dlan, štono reče David (ani-

mam meam in manibus meis porto), te oštrim ju sitnozorom razmotri, naći će više toga, sbog šta će se žacnuti. Na pozorištu svikne ti se liepo oku sva naprava: a kad bližje, sliepljene su i naličene krpetine. Dok mlin klopoće, nečuje se miš, gdje glodje. Tako u buci svieta nečuješ, da ti se podgriza srce. — Crncu nevidiš, da-li je umiven ili nije, a na haljini skroz i skroz zaprljanoj nevidiš nijedne prlje. Tako ni mnogi čovjek nevidi na sebi da bi samo griešak. Zašto svetci nadjoše na sebi toliko toga? zašto oni bijahu sami sobom nezadovoljni? zašto su se mnogi od njih tužili kao najveći griešnici? Morda što su bolji ili gori bili od tebe? što su sami sebe poznali ili nisu poznali? što su bili ponizni ili oholi? što su si sviest mnogo ili malo, dobro ili zlo izpitivali?!

Najviše, ako ne sve, kriva je čovjeku, da nepozna pravo sam sebe, samovarka. Ima u svietu ljudih ne malo, koji, kad jim padne u glavu prosudit sama sebe, preskoče deset zapoviedih Božjih brže nego vilovnjak konjanik preko pletera, preko pet zapoviedih crkvenih kano plaha srna, a za sedam glavnih griehah ako i zapnu kano sliepac za granu na putu, ipak i njih preskoče. „Vjerujem u jednoga Boga, dosta mi je vjerovati u jednoga, u više nije mi na pameti.“ „Ubio nisam nikoga.“ „Lagao? tà lagao! lažu i drugi — —“ itd. To su prekrupne samovarke, koje razkrivati i šibati valja na svojem mjestu. Evo njekoliko zakučastih i tanahnih iz sbirke Dra. Hirschera, koj je cieli svoj viek proživio sa zlatnim perom u ruci, a ovu sbirku podpisao na 78. svoj rodni dan 20. Siečnja 1865. Dakle:

„A . . . . prezire sviet, te nemari za njegovu hvalu. Do istine biti će on mudrac? Barem se mudracem gradi, te oholo prezire taštinu, što je ima pod suncem. Ali kad bolje razabereš golu istinu, prezire on sviet zato, jer ga dosta nehvali; jer je hvala zapala drugoga, a ne njega. Mržnja ta dakle nije ništa drugo, nego utješena zavist. Zlovolja sbog uglavljene si neciene (što ga sviet dosta necieni) promeće se obično u mržju na dotičnu pohvalu i čast.“

„Velika samovarka, a k tomu vrlo česta stoji u tom, da si čovjek uglavi znanje, kojega neima, te uslied toga upušta se u sud, za koj nije vrstan. Kako drzovito tako i bez obzira upušta se u stvari, koje niti zna, niti se potrudi da je prouči, niti sluša vrstnjake, već osudjuje načela, sustave, nauke, uredbe itd. Doista negovori, što bi znao, da mu nevalja sud; nego ćuteći u sebi vrline i znanje govori na sva usta, dočim je vrstnjakom za ruglo. Nevideći od uglavice, koliko za takov sud treba uma i znanja, diže se smjelo nad vrstnjake.“

„Ja radim — veli tkogod — za dobru stvar. Ljudsko dobro to mi je svrha.“ Liepa je to rieč. Nu sluči se, te ga mine priznanje i hvala, a drugi ga preteče. Eto jada i čemera do grla. „Sada više nemarim za ništa; neka drugi radi; meni je prigovorah i nezahvalnosti dosta.“ Odgovor: da te nezahvalnost, zavist i zavistni prigovor vriedja, to je naravno i ljudski; ali da si ti s toga popustio od dužnosti, povrgao posao te si zlovoljan prekrstio ruke, to pokazuje neistinu tvojih riečih: Ja radim za dobru stvar; ljudsko dobro to mi je svrha. Ne! Ti si sam sebi svrha, a kloneš duhom, čim vidiš, da si promašio tu svrhu t. j. sam sebe i svoju slavu.“

„Sve moje sile posvećene su ljudskomu rodu. Samo da mi je prilike te mu poslužim onako, kako ja želim. Dobro. Ti si dakle čovjek, koj se ćutiš pozvana raditi za obćenito dobro, a tamo ti smieraju prije svega sve misli i težnje. To ti sám o sebi doista držiš. Eno, daje ti se liepa prilika, te neima dvojbe, ti ćeš ju veselo i odmah prihvatiti. Nu eto tebe te veliš: nemogu, morao bih raditi uzpored s onimi, koji meni nisu dorasli, ili pače morao bih biti podložan onim, kojim po pravici ja bi imao zapoviedati i voditi je. Odbiješ dakle ponudjenu si službu. Ali kako da vjerujem ja, da je u tebe ozbiljna želja i odluka služiti ljudskomu rodu, dočim vidim očito, da je tebi prva želja pokazati svoju vrlinu? Kada domovini zaprieti pogibelj, skoči sva mladež na oružje, a komu je nada sve mila, tomu je svejedno, stupio u vojsku kao častnik ili prostak. Dà često je vidjeti mladićah visoka roda i muževah velikih zaslugah, gdje su se od svoje volje uvrstili u red prostakah.“

„Hoćeš da se s neprijateljem pomiriš; jer si ti mirne ćudi. Samo mu prije kaniš jošte živo kazati, što ga ide. Dakle ti je puno srce uvrede, te kaniš oprostiti, pokle si uvredu osvetiš te izkališ srce. Nu po takovu koliko ima u tebe pomirljiva duha? Nemožeš odoljeti uvriedjenu srcu, već ako ga primiriš zadovoljštinom! Neima dakle u tebe poniznosti, neima blagosti, neima oprosta Bogu za volju, neima snage, da pretrpiš krivicu. Ti ništa nepraštaš, već plaćaš sam sebe.“

„Kada se tkogod tvojemu drugu ili susjedu ulagiva, dobro ti opažaš laskavčevu previjanost, a smiješ se nad taštinom ludjaka, što sladke rieči prima pod istinu. To je, veliš ti, sebimio čovjek. Pravo si rekao. Zašto pako ti primaš pohvale i počasti kao izraz iskrena priznanja tvojih zaslugah? Zašto tada neopaziš, da te maže? Samomilje zasliepilo te! Ti se sam sebi vidiš čovjekom zasložnim, a pohvala od drugih to je pravedno priznanje tvojih zaslugah. Kuda da dojdeš na čistac, te spoznaš sam sebe? Taština tvoja kriva je, da vjeruješ

laskavcem, a ta vjera opet, da sve dalje postaješ taštijim. — Može biti, da si za počast i hvalu kadgod i hladan, pače da ti je ona mrzka. Koja? Ona što dolazi od uboga i neznatna ljudstva. Jer ti u obće ote ljude preziréš, ljuti te, što su si uglavili, da štogod tvojoj hvali pomoći hoće ili mogu. Od njih ti se neće čuti hvale. — Medjutim neosjećaš, što je u tebi, i što te svakamo goni."

„Veli se često: „Nisam sada razpoložen za molitvu itd. Moliti ću, razmišljati, izpovjediti se itd. kad poćutim za to volje." Na ovo je odgovoriti: Dakle ti hoćeš, kad budeš za to razpoložen. Gle, kako sam sebe varaš! Veliš: hoću, al ipak neima u tebe nikakove snage za hotjeti. Moliti ćeš, promišljati, izpovjediti se itd. kad budeš razpoložen. Dakle ne, kada ti hoćeš, nego kad tvoja narav i lagoda bude hotjela. Proti svojoj naravi i lagodi hotjeti, dakle hotjeti, ako ni razpoložen nisi, dakle sam hotjeti, toga u tebe neima. U istinu, u tebe neima volje, tvoja je volja tvoja narav i lagoda. Ti ćeš upravo tako jesti, piti, plandovati, tepsti jezikom itd. kad bude htjela tvoja narav."

„G... u svakom družtvu rado iznaša i kuje u zviezde vrline tudje; kad se tkogod kudi, uzme ga u obranu, i pripovieda, koliko mu je taj isti ljubavi učinio; propitkiva za zdravlje svojih prijateljah i njim milih, nada sve je veseo, uljudan, uslužan itd. Svatko za takova čovjeka mora reći, da je jako dobra srca. Ja vjerujem, jer i jest, ako je i sbilja takov. Al' ipak može biti, da taj čovjek ima bolji razum nego srce, te dobro umje proračunati, čim će se ljudem umiliti. Preveć oštar sjaj nije mnogi put narav, nego prenaprava za bezazlene ljude. Morebit je on kod kuće hladan, svojeglav, osoran, sumnjičav, grizak itd.; na javi angjeo, doma bies."

„Ideš na šetnju te mimogred opaziš čovjeka, kojega si već više putah vidio na istom prozoru. Tad pomisliš sam sobom: Taj vas Božji dan gleda na prozor; to je prava bezposlica. U isti trenutak sudi onaj od ozgo tebe: Taj se vas Božji dan klati po ulici. Kada radi? Oba kažu premnogo; ali morebit oba imadu u čem i pravo. Jedino je to čudnovato, da nijedan nevidi svoje, već svaki tudju pogrešku, te svaki kudi ono, u čem sam grieši." — To je ono, zašto reče Ezop, da čovjek nosi bisage, te u prednju torbu trpa tudje griehe, da mu uviek budu na očima, a svoje u stražnju, da jih nikada nevidi.

„Govor obilat pobožnimi i pobudnimi izrekami ima u sebi za samovarku mnogo opasna. Izreke su svakomu na jeziku, a ljudi izgovarajuć je često misle, da su već tim pobožni i kriepostni. Nu izreke su šuplje, srce prazno, a medenim govorom najlaglje je iznaći se, te pokazati tvrdu vjeru i ćudorednost. Mnogomu svećeniku pred stradaocem, bolestnikom, malodušnikom, griešnikom i umirajućim teku izreke. Ali su to za njega puste rieči. Stigne-li njega nevolja, te bi trebalo da se on za nje uhvati i pridigne, neimaju za njega utjehe; jer mu visoke i sladke pobožne rieči nisu pronikle u dušu, već mu zuje kano mukli zvuk."

„Ima ljudih njeke vrsti oporna duha. Ništa jim nije pravo, te svuda i svačemu imadu štogod primietiti, prigovoriti, rešetati itd. Dàkako u svietu je svemu sudjeno, da predje preko oprekah i prigovorah, te i takovi ljudi spadaju u tu sudbinu ljudsku. Po svaki način nevide oni od svoje strane ništa nepodobna u svojem značaju, a morebit niti neslute, da je na njem štogod mrzka. A šta da i bude mrzko? Moguće, da toj opornosti ništa drugo nije krivo, van razdražena mašta, koja duhu nedade mirovati, već mu uviek nanosi šta drugoga i to protivna. Ali ne riedko sebimio je to i zavistan duh, te ga nuka na protuslovje. Taj nikomu nemože da pusti časti, da je što valjana rekao ili predložio, te s toga, čim previdi vrlinu riečih, a boji se, da će ga slušatelji pohvaliti, ustaje proti njemu prigovorom. Često je to i ohol duh, te ga veseli, kad može prigovorom pokazati oštar si um, odporom pribaviti si ugleda, smjelimi i nečuvenimi tvrdnjami doći na glas itd. Kad i kad jest to čemeran, na polak biesan duh. To je onaj duh, koj ništa priznati, ništa pohvaliti, ništa bez prigovora propustiti nemože, pače mu je od njeke potrebe i slasti, da kori, prigovara, smeta itd. Koji si duha oporna, valja ti dobro promišljati, koja vrst zlih duhovah tobom vlada. Najprvo pako jest, da u obće taj oporni duh u sebi osjetiš."

„Veliš: Ja neidem za visokim. Ja sam svojim mjestom i položajem zadovoljan. — To, kako veliš, od tebe je jako pošteno. Nu je-li tebe već tkogod hotio na višje dići? Što bi bilo, da napastnik dodje? Pak dočim izpoviedaš, da si svojim položajem zadovoljan, nepokazuješ-li kojim god načinom, da bi te po tvojoj vrlini i zasluzi išla veća odlika?"

„Tužiš se, da si uviek razdražljiv, nervozan. Priznaješ svoje hire, česte oštre i osorne rieči, nestrpljivost, odbijaš krivnju sa sebe na bolešljive živce. Dobro. Dopustiti ću. Ali to je istina, da ti nepaziš na nutarnje svoje razdražice i nagibe, da se neodupireš gorkim čuvstvom, čim se porode, u obće da neumješ sam sobom vladati. Pri svoj naravnoj razdražljivosti jest jošte uviek volja, uvježbana volja sila. Teži za ovom silom!"

„Ima, ne jedan, čovjek pobožnim djelom odličan. Gdje se sklapa bogumila družba, on se javlja za člana; gdje se naredi osobita pobožnost, on mora biti na njoj; gdje se radi o poljepšanju crkve ili službe Božje, on pomaže — svagdje je uz najpobožnije. Eto pobožne duše! Barem se za pobožnu drži, a ja nedvojim, da sbilja i jest. Nu nješto mu opet može manjkati, n. pr. srdačna poniznost, ponizno uzporedjivanje sama sebe s drugimi, razborit, čedan i blag sud o drugih, mirna ćud, prostodušnost i strpljivo podnašanje krivice, obzir na nevolju iskrnjega te srdačno i djelotvorno učešće, marljivost i radinost za sebe i za druge itd. Manjka-li njemu to, poričem ja svoj sud, te mu kažem: da sam sebe vara precienjivanjem svoje pobožnosti."

Iz ovih spomenutih njekojih samovarkah vidi se već, koliko toga bolestna ima u ljudskoj duši. Dogoditi se može i oštrijemu oku, da te mahne neopazi, makar i često pregledava dušu te sudi sam sebe. Po takovu što da bude u onoga, koj žive ne po zakonu Božjem, već po zakonu svojega nesputana srca i zahrdjale sviesti, godine i godine nepogleda u se, pače se takova pogleda boji. U rupi, kamo nikad nedopire svjetlo, udoban je stan otrovnoj i ružnoj gamadi. Sove i druge grabežljivice plaše se dnevnoga svjetla.

Nitko nije toliko savršen, da na sebi nebi mogao naći štogod za popravak; a sbog toga, kako je svatko dužan popravljati se te usavršivati, tako je dužan sam sebe suditi, a na tom sudu sbog golemih, krupnih i sitnih samovarkah moliti zraku vječnoga istinitoga svjetla, te se prama njemu ogledati. Više ide to čovjeka pozvana na veći vršak te vodju na strmo brdo kršćanske savršenosti. Bude-li nebrižan sam za se, bude-li sudio sam sebe po ostalom svietu, mora da ohrdjavi, a tim se iznevjeri svojoj zadaći, sam sebi i povjerenu si puku. Njega bi tada išle one rieči proroka: „Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum." Thren. 4, 1. — Uporavu i tumačenje sv. Grgura propuštam.

Odluke
svećeničke skupštine u freiburžkoj nadbiskupiji s badenske strane.

Dana 9. Kolovoza sastade se u Freiburgu svećenstvo sa svih krajevah zemlje na slobodnu skupštinu, te je obćenitu misao o žalostnom položaju katolikah izrazilo sljedećimi odlukami.

1. Premda priznajemo, da je zakon od 9. Listopada 1860. katoličkoj crkvi povratio mnogo pravo prvlje nepravednim načinom ugrabljeno: to ipak s druge strane žalimo, što je država prekršila svečano sklopljeni i proglašeni ugovor sa sv. stolicom, jer vidimo u tom poglaviti izvor povorke povredah pravnih i štetah nanešenih katoličkoj crkvi i katolikom.

2. Ovamo računamo s ostalim iznimni zakon proti svećenstvu, kojim zakonarstvo na priečac pravnu obranu crkvi pokuša stegnuti, zatim zakon o gradjanskoj ženitbi, ob ovršivanju prava gojitbe obzirom na vjerozakon djece, mnoge ustanove crkvenoga zakona, zabranu sklapati redovne družbe bez državne dozvole, koja se može opozvati.

3. Tako zvanom školskom obnovom uklanja se crkva načelno od pučke gojitbe a tim umjesto načela vjerozakonske gojitbe stavlja se načelo samovolje upravne.

Takov sustav izvesti školskim nasiljem jest svejedno što i dokinuti narodopravnimi ugovori, saveznim pravom i zemaljskim ustavom zajamčenu prastaru i temeljnu slobodu sviesti, vjerozakona i osobe katolikah.

4. Novi sustav pučke obuke neda se dakle nipošto složiti sa svečanim obećanjem vlade: da nemisli dirati u vjerozakonske učione; pače obuka iz vjeronauka po učiteljih jedino od države nadziranih mora se reći da je upravo protuvjerozakonska uredba.

5. Obraćanje vjerozakonskih školskih zakladah, dà crkvenih zakladah u užjem smislu kao crkovnjačkih dobarah za ove nekatoličke učione, gdje je crkvi oduzeta uprava ovih njezinih dobarah a predana sgoljno svjetovnoj i nekatoličkoj oblasti na upravu, jest naročito grabež crkvenoga imutka i težak zador u zajamčena prava katoličkoga crkvenoga družtva.

6. Ništa manje vriedja izvedenje školskih novotarijah ona zajamčena najvažnija prava crkve i njezinih sljedbenikah.

Neobičan broj primjerah, gdje se katolici kazne budi što neće da utiču u izbor mjestnoga školskoga savjetnika, budi što neće da primaju izabrana. budi što nepuštaju djece na izpit držan od nekatoličkih okružnih školskih savjetnikah: sve to ne samo da se protivi vjerozakonskomu pravu katolikah, nego jošte, dokle u zakonu nije izrikom ustanovljeno, istomu ustanomu pravu katolikah na osebni imutak.

7. Mnogi i mnogi čini upravni pokazuju već sada, da to nisu samo neshodna sredstva za izvedenje školske obnove, nego pače da su to baš naredbe izravno smierajuće na štetu i pritlaku crkve.

Pomaganje i milovanje katolikom neprijatnih družtvah i skupštinah, popuštajuć valje od mnogih ustanovah družtvenoga zakona, i pod vodjenjem i sudjelovanjem upravnih i sudbenih činovnikah s jedne strane, a s druge potlačivanje katoličkih družtvah i skupštinah protiva duhu družtvenoga zakona, a tako i nebriga za pravo molbe u vjerozakonskih stvarih;

progonstvo katoličke štampe, dočim se proti katoličkomu vjerozakonu i crkvi najljuća štampa ne samo

podupire uvršćivanjem službenih oglasah, nego se jošte katoličkomu puku silom narivava, zatim ne samo što se pomaže vladinimi viestmi, nego, što se dobro znade, diomice vode ju i pišu u nju velevojvodski činovnici;

sudbeno progonstvo katolikah sbog smetanja mira i reda i sbog sličnih političkih prestupakah, dočim podticanje na mržnju proti vjerozakonu, crkvi i svećenstvu, pak najkrupnije bogohulstvo niti nesmie doći na sud;

svjedoče: da se prezire pravna jednakost i da ima privilegium odiosum za sljedbenike katoličke vjere.

8. Kamo više mora nam se razžaliti nad takovim postupkom tlačenja porad vjere, kad se u njem za sbilja opazi mamljenje na odmetnuće od zakonitoga crkvenoga ugleda, dakle na razkolje, a takov je onaj poziv na odpor crkvenoj oblasti, što ga gospodin predsjednik ministarstva nutarnjega pred komorami i u službenih pismih upravi na katolički puk. Gdje državnici tako govore, netreba se čuditi, kad se stanoviti razredi pučanstva proti katolikom i svećenstvu dignu ružnim izgredom, kano u Mannheimu.

9 Upravljanje i razpolaganje katoličkih ubožkih, bolničkih i ostalih milosrdnih zakladah po čisto svjetovnih, nekatoličkih državnih oblastih jest zador u prava crkve, a prieči crkvu da nemože u nuždi i nevolji priteći katolikom u pomoć.

10. Odbijanje moliteljah za crkvene časti od države, a da ova nekaže nikakova razloga, prieti svećenstvu pokvarenjem, zatire crkvi slobodu unutarnje uprave; povrh toga prieti ono pravo na imutak, službu i čast moliteljah za župe političkom denunciacijom, ustanovljuje za nje iznimku od obćenite pravne jednakosti, i tako lahko tišti saviest i zvaničnu dužnost svećenika.

11. Nagoda medju sadanjom vladom i crkvom glede katoličkih tegobah nije do sada pošla za rukom.

Budući da u naše vrieme ima oštrih oprekah, a k tomu se imenito u Badenskoj jako muti istina, velika je dvojba: da-li se i može opet doći do iskrene, prem jako željene sloge medju crkvom i vladom u obće, a napose glede škole.

Mi vidimo u što se može većoj slobodi i samoupravi pravi spas i jedinu sigurnost za obstanak katoličke crkve u Badenskoj, a za pravo riešenje školskoga pitanja u sadanjih okolnostih smatramo ukinuće državnoga školskoga nasilja te podieljenje obćenite slobode u obuci.

12. Po tom tražimo mi i za katoličku crkvu pravo, da polag svoje uredbe podiže zavode za obuku i gojitbu svake vrsti, po imenu župne učione, a u obsegu svojega učiteljskoga i gojiteljskoga djelovanja da bude podvržena jedino obćenitomu pravu.

13. Jer je država vjerozakonski biljeg katoličkim učionam izrikom priznala, polag priznanih pako formah katoličke crkve nemože se ni pomisliti vjerozakonski zavod, odlučen od ugleda i uprave crkvene oblasti: to zahtievamo od države, da se vjerozakonske katoličke škole i školske zaklade ostave katoličkomu dielu zemlje, po imenu katoličkim obiteljim, katoličkim crkvenim obćinam i katoličkoj crkvenoj oblasti.

14. Mi idemo za slobodom crkve, kakovu zahtieva njezina uredba i zadaća, njezina valjano stečena i zajamčena prava, a ujedno kao naravan dosljedak slobode i samouprave puka obećane i od same velevojvodske vlade.

15. Premda nipošto nedopuštamo, da zakonari imadu pravo o vjerozakonskih i crkvenih stvarih praviti obvezna pravila, to ipak uvidjamo pod pritiskom ovoga zakonarskoga postupanja prieku potrebu, koliko nas patri, učestvovati kod javnih posalah, naročito kod izborah za kotarske skupštine i za komore.

16. Mi ćemo o tom raditi: da se družtvi, skupštinami i svojski podupiranom te upravljanom štampom prava katolikah brane, uzbudjuje se u njih ćut dužnosti i poštenja, a slože se razasute sile.

17. Našemu visokočastnomu nadbiskupu polažemo ove svoje odluke ponizno pred noge. Moleći u njega blagoslov, velesvećeničku molitvu i okrepu slabih silah za našu težku zadaću, moramo se njemu ujedno zahvaliti, što nam je najnovijom okružnicom dozvolio i pozvao nas na sudjelovanje kod izbornih posalah.

18. Povrh toga usudjujemo se zamoliti visokočastnoga nadpastira smjerno, neka dostoji: 1. prije svega za prava katoličke crkve i sljedbenikah pozvati na zaštitu njemački savez; 2. za uzdržanje katoličkoga vjerozakona i crkve u Badenskoj narediti svečanu zavjetnu misu po svih župah zemlje na isti dan.

Dopisi.

J. Š. Na V. Bukovcu 4. Rujna. Ovih danah sakupilo se je maleno po broju, nu svakako odlično družtvance u gradu presvietle grofice Jelisave udove Draškovićke na V. Bukovcu, te joj je tom prigodom presvietli i slavenskomu svietu slavno poznati grof Ovčarević-Gozze uručio počastnu povelju, kojom ju je vitežki red maltezki u Rimu radi mnogih blagotvornih djelah i nelicemjerne nabožnosti njezine odlikovao. Riedka ova i, kao što mislim, prva ove vrsti odlika u Hrvatskoj svečano obradovà sve nazočne tim više, što je pripala gospoji toli po obrazovanosti uma i srca, kao i po pravom katoličkom ćućenju, pak i po porieklu svom te imenu, koje nosi, vele dostojnoj. Vrlo je to utješivo i za svako drugo plemenito ćuteće srce, kad opaža, da ima i u viših kruzih družtvenoga života dušah pravim katoličkim duhom nadahnutih; te da je u novije doba katolička stvar boljim smjerom zakrenula i tamo, gdje smo obično do sada obilno vrelo mnoge svietom zavladale skvarenosti smatrali Dao Bog Višnji, te nam ovim duhom podkriepila se srca svih gospodjah naše već od starine s katoličtva proslavljene domovine, pak

ćemo se tada uzufati moći, da nam se i s te takodjer strane veselija budućnost otvara.

Iz Djakovštine 29. Kolovoza. I ovoga ljeta preuzvišeni, za spas stada svoga skrbeći biskup naš naredio bješe sv. poslanja, koja čč. otci Isusovci Ayala i Gjuriceo u tri župe biskupije naše obaviše. Kojim uspjehom, kojim-li spasonosnim plodom? to Vam reći nemogu, nebijah bo svuda svjedokom, — ele to će najbolje čč. otci i one pravovierne duše znati, koje istim pravom bogoljubnostju prisustvovaše, pazljivo slušajući rieči Božje i dušu svoju upokojivši iskrenom i poniznom izpoviedju, a okriepiv ju onom hranom nebeskom, štono je zdravje bolnih, jakost slabih, štit napastovanih, utjeha ucviljenih, oganj hladnih, svjetlost živućih u tminah, put zabludjelih, — jednom rieči: hranom, što nas kriepi i hrani za život vječni. K tomu, tko iole pozna ove čč. otce te njihovu žarku ljubav i neumornu revnost za spasom dušah, onaj njihov sveti žar u navješćivanju rieči Božje, onu u istinu evangjeosku strpljivost i uztrajnost u slušanju slabostih griešnikah, taj jim spasonosma ploda u sv. njihovom djelovanju odreći neće. I premako, što sv. Pavao reče, postoji: „neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus:“ ništanemanje rekao bih, da isti Bog, koj neće smrt griešnika, već da se obrati, pak da živi, uz ovakov trud blagoslova i milosti svoje uzkratiti nemože. Pak da od onoga silnoga naroda, koj čč. otce slušaše, samo njekoliko dušah Isusu predobiše, trud bi jim njihov naplaćen bio. . . Nek mi oprosti čednost i poniznost čč. otacah, što ova navodim ne u namjeri, da jim slavu slovim, koju oni netraže, znajući predobro, da slava njihova nije ništa, nego da jest jedan, koj ju traži, i koj će suditi, a taj je otac nebeski, — već navedoh samo ona, koja su i drugi dopisnici ovoga lista već toliko putih glede njihova djelovanja u sv. poslanjih — a mnijem bez ikakova laskanja — očitovali.

Ad vocem sv. poslanje dopustit ćete mi, da dvie tri reknem. Da sv. poslanja, ako se pravim evangjeoskim duhom obavljaju, od velike koristi biti mogu po pravovierne, to će svaki onaj priznati, koj cilj njihov pred očima ima; a ovaj jest: spas dušah u obće, a na poseb, rekao bih, zastarjelih ili otvrdnulih griešnikah. Nevelim, da o tom nenastoje svi župnici, — nevelim, da k tomu sve svoje djelovanje neupravljaju, — nevelim, da rieč Božju tako naviestati neznaju kao čč. otci, — nevelim, da neprednjače svomu stadu liepim izgledom, što no je plodonosniji od najljepše i najvećim pathosom rečene propoviedi, — ali prvo i najprvo, postaviv ruku na srce te priznavši ono: „in multis offendimus omnes,“ od čega nitko prost nije, — pak i toga da nije, nego da smo svi glede svih dužnostih svojih uzorom svim pravoviernim i pravednici pred licem Božjim, — ipak radi njekojih svake preporuke dostojna su sv. poslanja, jer njeku osobito privabljivu moć imadu. Da vidimo.

Takovi smo od prirode, da nam se jedno te isto jelo, makar i najtečnije bilo, s vremenom nedopada. Isto tako glede župnika, makar bio moguć riečju i djelom, koliko mu drago, ipak kod njekojih trudom svojim neuspieva, nego imade dosta bolnih, dosta slabih, dosta zaspalih. . . Premako je divna, uzvišena, božanska i sladka rieč Božja, — ali jedan te isti čovjek, ako ju jednim te istim načinom više godinah naviešća jednomu te istomu narodu, neću reći, da ona gubi ciene svoje božanstvene, ali ipak u svih nedjeluje jednakom moći, premako je „penetrabilior omni gladio ancipiti,“ i makar župnik pravi svetac bio. Tà kad isti naš nebeski Spasitelj slabašan odziv nadje medju svojim narodom, komu baš poslan bješe: a što ćemo mi reći, mi duhom doduše viek spravni, ali tielom slabi, mi, koji niti smo Demosteni nit Ciceroni?... A tko je iole ćud našega prostoga naroda proučio, dopustit će mi, to, da prigodom godovah ili kakovih svečanostih, kad na propovjedaonici drugoga svećenika ugleda, da ga pazljivije, nego-li svoga svakdanjega župnika, sluša, makar ov u obće bolje od onoga propoviedao, dočim slušajuć svoga župnika raztrkane je pameti, ili driema ili baš spava, ili sluša samo da se zove. Nevelim to o svih slušaocih; jer oni, koji čeznu za Božjom rieči, i koji ju shvaćajuć primaju i u srce postavljaju, da jim stostruka ploda donese, takovim je ona sladka i mila, pa ma iz čijih mu drago ustiuh tekla. . . Kad to dakle glede rieči Božje kod njekih obstoji, da što ću reći glede sv. izpoviedi, što no toliko sebezataje, svladanja i poniznosti zahtieva, da čovjek griešnik svoje slabosti čovjeku — na mjesto Boga — koj iste i još veće slabosti imati može, očituje; — čovjeku, svomu župniku, koj s njim sveudilj živi i ne samo u duhovnom, već i u družtvenom poslu mnogo putah obći; — čovjeku župniku, kojemu je skrb vrh svih svojih pravoviernih povjerena, i koj za sve jednoč će pred Bogom razlog davat morati; — čovjeku župniku, koj griešnika ne samo u izpoviedi, već i inače radi očitih ili makar tajnih još, ali za sigurno mu znanih prekršajah ukoriti može? — Premda sve ovo pravomu pokorniku, koj je o tajnosti sv. izpoviedi podpuno uvjeren, ništa nesmeta, da se pravo svomu župniku izpovjedi, — ali kod velikoga diela našega naroda, osobito kod većih zastarjelih griešnikah i kod ženskoga spola, koj no je u izpoviedanju njeke vrsti griehah vele stidljiv, — premako iste učiniti stida neima — te mnogoga i mnogu prieči. . . Dati će mi u tom pravo svi oni dobri i pravi izpovjednici, koji su se višeput osvjedočili, koliko jim je truda trebalo, da znajuć za sigurno za ovoga ili one grieh, povjerenje njihovo zadobiju, te da sve iskreno izpovjede bez stida i straha, — kojega truda da u sv. izpovjedi neuložiše, ova bi lažna i svetogrdna bila. Toga svega truda nebi

trebalo, da je umjesto mjestnoga župnika koj strani. Odtud izvodim i to: zašto mnogi vole fratru, nego svomu župniku izpovjedit se. Nije to samo toga radi, što fratri u manastiru žive i strožija su života nego župnici, već glavni je uzrok stid ili strah pred svojim župnikom. — Amo spada i hodočašće. Koliko se ovo od većine naroda našega dragoj Gospi na čast čini, toliko, rekao bih, čini se još više toga radi, da se lakše svlada onaj stid ili strah pri očitovanju griehah svojih pred tudjim svećenikom, koj nezna ni tko si, nit odkuda si? I u tom će mi pravo dati svi oni svećenici, koji su po hodočastnih mjestih izpoviedali, mogli bo su od više njih, koji se više godinah čestito neizpovjediše, čuti one rieči: „stidio sam se, ili strašila sam se to svomu paroku kazati." Toga radi, koliko je hvale dostojan onaj običaj, kad prigodom godovah ili korizme susjedi svećenici jedan drugomu radi izpoviedanja u pomoć pritiču, toliko i s gore rečena gledišta sv. poslanja imadu svoju privabljivu moć i svake preporuke su vriedna. — A što jih još preporučuje, jest to: što sam opazio, da čč. otci takodjer mnogo truda žrtvuju, da mladež našu Bogu predobiju, na sve, što je sveto i pošteno, potaknu, a od svega protivnoga odvrate. Svaki župnik podobro zna, da je ruko-vodjenje mladeži putem spasa vere ars singularis, da je teret težak — osobito u sadanje doba pokvarenosti, kad su se rek bi svi hudobni življi u to ime sročili, da nam baš cviet omladine naše, — nadu jedinu sretnije budućnosti naše, — u istom življu skvare, skrše i unište, — da je zato od potrebe mnogo truda, mnogo strpljivosti, k tomu mnogoga vježbanja u poznavanju ćudi, nagnućah i strastih mladostnih, a ovim protivnih više umilnih i osvjedočavajućih sredstvah, ako nećemo, da nam mladež naša samo na očigled ili sbog straha kazni ili sramote, a ne Boga i spasa svoga radi dobra bude. To pred očima imajuć uviek sam se čudeći krstio, kad gdjekoga brata glede toga mlaka il nemarna opazih; kad bi mi rekao: „A što bi znao s djecom mnogo divaniti" ili, osobito o izpoviedi: „što bi imao s njom dugâ posla? što bi još djeca znala mnogo sagriešiti?" — Kad u obzir uzmemo loše odgojivanje mladeži naše u kući roditeljskoj — pa ma svećeničko i učiteljsko u školi najizvrstnije bilo, — kad pomislimo na zadružni život naroda našega, kojim djeca mnogo koješta vide i čuju, što nebi smjela, — kad pomislimo na zle izglede izvan škole i kuće, pak na majmunsku narav dječiju na svako zlo sklonu, — kad još uvažimo nemarno pohadjanje škole, koje toliko i toliko putah javljeno mjestnoj i kotarskoj vlasti ipak ostaje bez uspjeha, bez globe i kazni roditeljah, — tada nije moguće, da toli hladnokrvno mladež našu i duševni boljak njezin s oka smetnemo, a revnujući za tim nije moguće da u istoj izpoviedi djece — to se razumje obavljenoj svom pastirskom mudrošću i opreznošću — višeput se neosupnemo, te sa sv. Augustinom ne-pomislimo: „takovi još mali puželjavci, a toliki već griešnici!" ... Nevarajmo sami sebe! Nije sve, što sjaje, zlato, niti su sva djeca angjeli! . . Župniku, koj svoj puk pobolje pozna, više treba nastojati, da povjerenje djece steče, t. j. da ih na izpovied došavše ohrabri, da ga pripoznadu kao svoga umilnoga otca, da ga se ništa neplaše, pak će onda čuti, kako se dječije srce na izprva iz daleka stavljena pitanja liepo otvara i raztapa kao vosak na plamenu. Grieše proti tomu svi oni, koji, sve odbijajuć na onu preveliku opreznost i najnevinije postupanje, s djecom u izpoviedi štogod ili ništa o njekom griehu i nepitaju, što je opet extrem, — počem biva, da mnoga djeca ostaju in culpabili ignorantia, ono za grieh i nesmatraju i tek u kasnije doba uz dobra izpovjednika saznadu, kako su duboko upali. . . Ako se toga nahodi kod djece, koja školu pohadjaju, da što ćemo reći o onoj, koja ju nigda ni vidjela nisu? koja istom odskočiv djetinstvu podjoše za marvom, te obdanice po polju i šumah življahu s njom, dok ih ojačavše iza njekoliko lietah kućevne potrebe k ratarstvu nepozvaše? Što da reknemo o njihovom obćenju, zabavah, razgovoru po samotnih mjestih, po guštarah, gdje se pastirčad obojega spola sastaje? . . A što o onih sastancih već odrasle mladeži u dneve radične i svečane po putu uz pievku i igru kola i to do njeko doba noći? . . . To pastirovanje i noćno sastajanje dva su glavna izvora pokvarenosti mladeži naše, i o tom bi se mnogo pripoviedati dalo. . . . I koliko to mnogi čestiti župnici zabranjuju i prieče, opet tomu na kraj stati nemogu, kad politična vlast neće pa neće da se u to umieša, a župnici bome žandari u tom poslu biti nemogu. U dojdućem saboru, kad bude govor o uredjenju naših obćinah, trebalo bi o tom zlu energički prosloviti. — Sjećam se, da sam lane u ovom listu čitao, kako su u jednoj župi biskupije naše baš čč. otci Isusovci svojim revnovanjem tomu noćnomu klatarenju doskočili, te je iza njih prestalo. Bog bi dao, kao što svojimi propoviedmi i revnovanjem naglasno oko toga zla nastoje, da jim tako trud njihov Božjim blagoslovom urodi u svakom sv. poslanju. Ako dakle sva ova na vagu stavimo, priznati moramo, da su sv. poslanja od velike koristi, makar govorili njekoji što jim god volja. . . „Spiritus ubi vult spirat," a divna je i nedokučiva milost Božja! — Si, quae debuimus, fecimus, tamen servi inutiles sumus," a ako milost Božja drugimi ljudmi slabost našu podpomaže, hvalimo i veličajmo Boga toga radi. . . . Toliko o koristi sv. poslanja.

Ovogodišnje sv. poslanje dovršiše čč. otci u Trnavi 27. Kolovoza, kamo isti preuzviš. g. biskup za povećat svečanost i istoj krunu postavit s presvietlim g. naslovnim biskupom Jos. Matićem, sa svojim tajnikom i podarcidjakonom dekanata djakovačkoga Fr. Šagovcem prispješe. Bjehu tu i četiri župnika okružja

istoga na pomoć čč. otcem radi pokornikah. Poslie kako č. otac Ayala oprostni govor poznatom svojom gorljivošću proslovi, i još zadnji put pravovierne na stalnost u dobrih i spasonosnih odlukah u ovom sv. poslanju učinjenih ponukovà, oprosti se sa svimi tronutim srcem. Zatim je preuzv. g. biskup sv. misu na tihu odslužio i prije sv. pričesti o važnosti iste krasno i podulje probesjedio i po tom sve izpovjedivše se presv. tielom Isusovim pokriepio. Poslie sv. mise podieli imenovani č. otac svim papinski blagoslov i obilato oproštenje i predade križ donde rabljenom vlastju dotičnomu župniku, čestitajuć mu na mnogobrojnom posjetu ovoga sv. poslanja, kako od strane njegovih tako i okolnih župljanah. Premako bo je ovo okružje dosta prostrano i župe udaljene, posjetiše ipak čč. otce iz istoga pravovierni iz četiri župe, a iz drugoga iz dvie i to iz krajine svojimi koje župnici koje duhov. pomoćnici u svečanom provodu. Na posliedku bješe provod s krasnom slikom bl. D. Marije i blagoslov i cjelivanje novo podignutoga križa sv. poslanja. Ovim se svečanost dovrši. Mnogobrojni narod, mnogi, koji se ovi dan pričestiše, mnogo tronuto lice i suzno oko dokazom su, da se čč. otci netrudiše uzalud. — A da je velečastni g. trnavački župnik Božo Lukić svoje visokocienjene goste taj dan liepo počastio, i to kazati netreba.

I još nješto na veselje svim prijateljem i štovateljem u daljini onoga muža, koga stalan značaj, neprikoran život, mnogoljetno službovanje na polju crkve i učilišta uznese do visoke časti i isto apošt. veličanstvo redom odlikova, a taj jest presvietli g. Josip Matić, naslovni biskup i veliki predstavnik ovdašnjega kaptola. Dne 23. Kolovoza bješe isti 50 lietah svećeničtva svoga navršio. Da nečini huke i buke, odveze se u župu Vrbičku, gdjeno pri žrtveniku Božjem u skromnosti sv. misu petdesetoljetnicu odsluži, kamo i preuzvišeni g. biskup njemu na veće veselje dodje. Dne 28. pako počasti u svom domu svoje prijatelje i štovatelje u prisutnosti preuzvišenoga biskupa. Presvietli jubilarac zdrav je i krepak, a da Bog da, te se još mnogo i mnogo zdravih, mirnih, sebi, crkvi i rodu ugodnih godinah do volje Božje nauživao!

Ultimus fratrum.

Viestnik.

Iz Zagreba. U ponedjeljak u 5 satih poslie podne započela su duhovna vježbanja za svećenike u kapeli ovdašnjega nadbiskupskoga sjemeništa, kamo je svećenstvo na koralnu odjeveno u dugom provodu iz prvostolne crkve dovelo uzoritoga gospodina stožernika nadbiskupa. Nj. uzoritost oslovi u kapeli svećenstvo govorom, razloživ koristi ovakove duhovne obnove. Velečastni vodja ove pobožnosti, otac Josip Staffler, rače još istu večer prvo razmatranje, te je za kratko vrieme ovih duhovnih vježbanjah sám prosborio 11 meditacijah i 5 konsideracijah. Sutra u jutro završit će se duhovna vježbanja tim, što će svi nazočnici iz ruke uzoritoga gosp. stožernika primiti presv. pričest, za kojom će nj. uzoritost opet držati govor na svećenstvo, a ovo će onako na provodnu, kako dovede, opet odvesti svoga nadpastira u prvostolni hram, gdje će Bogu uzdati hvalu, te duhovno okriepljeno vratiti se svojim zvaničnim poslom.

Ovim duhovnim vježbam pribivalo je s nj. uzoritosti, koja je za sve vrieme u sjemeništu prebivala, te sve propise dnevnoga reda s drugimi jednako vršila, još 88 svećenikah i više klerikah; medju onimi bijaše s presvietlim g. velikim predstavnikom 13 kanonikah prvostolnoga kaptola, dva začastna kanonika i dva redovnika franjevca, jedan države sv. Ladislava, drugi sv. križa. Uzamši u obzir veliku oskudicu duhovničtva u nadbiskupiji zagrebačkoj, priznati valja, da se je neočekivano velik broj svećenikah odazvao pozivu svoga počitanoga nadpastira, i svladavši mnogo zapriekah poslužio se pruženom mu prilikom duhovne okrepe. Ovaj znatan broj tim više udara u oči, što upravo čitamo po novinah, da su nedavna duhovnim vježbanjem u Pragu i Solnogradu, koje obje nadbiskupije obiluju svećenstvom, pribivala na svakom mjestu po 54 duhovnika.

U Parizu je dne 16. Kolov. svečanim načinom s protestantizma prestupila u katoličku crkvu supruga ministra nastave Duruy-a.

Iz Smirne. Iz ovoga s kolere težko postradaloga grada piše dopisnik u „Allg. Ztg.“ pod 12. Kolovoza ovo: „U toli tmasto doba, kadno se ukočeno samoživstvo, sdvojenje i tašta samodopadnost širom šepire, nemanjka ni primjerah uznosite i utješne naravi. Od svoje vlastite volje i bez svakoga vanjskoga nagona dokazale su sestre milosrdnice iz reda sv. Vincenca Pavlova od postanka pošlice odanost i požrtvovanje, koje vriedi, da od svih poštenih ljudih priznano bude. Neumorne do tvrde noći vidiš je u djelovih grada, gdje pošlica biesni, kako bolestnikom i stradalnikom donose pomoć i utjehu. Sada idu u pratnji liečnika francezke bolnice, sada opet u pratnji francezkoga glavnoga konzula, sada su u židovskoj, sada u turskoj strani grada, u kratko svuda, gdje god treba razpuditi crne sjene biede i nevolje.“

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je u Jastrebarskoj Josip Švaicer, u miru živući svećenik.

Dopisnica uredničtva.

G. J. Š. u V. B. Predplatiste na cielu godinu.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 38. **U ČETVRTAK** **21. RUJNA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Sliepa vjera.

Čovjek, obćeći u svietu s ljudmi, koji su polazili učione, ako i baš nisu mnogo naučili, te se uzdižu nad prosti puk, često ima priliku čuti, kako se priprostim vjernikom spočitava, da su praznovjerni, sva vjera da jim je sliepa, jer sve drže za čistu istinu, što god se komu dopadne objesit jim da vjeruju. Nećemo ovdje obširnije govoriti o tom, koliko ima mrzosti u ovom prigovoru, već ćemo hladnokrvno izpitivati: je-li i kako daleko ovaj prigovor osnovan?

Razmišljajuć o ovoj stvari nameće nam se ponajprije pitanje: je-li od potrebe, da čovjek poduzme dugačka iztraživanja, za da bude podoban vjerovati; pa može-li priprost čovjek ili diete, čim mu se je razvio razum, valjanih razlogah imati za to, da vjeruje. A može-li — što nitko nepobija — imati takovih razlogah, to mu mogu isti biti dovoljni za vaskolik život. Providnost Božja skrbila je sigurno za spas svih ljudih; a ona vjeru neučini niti zaslužnijom niti temeljitijom za učene, nego-li za neuke.

To bi bilo sasvim čudno, da bude teže ovršiti čin Božje, nego-li čin ljudske vjere; kad prosti narod, koga nepobitni razlozi nagone, da svoj mir, svoje gradjansko blagostanje, i sve, što mu je milo i drago, oslanja na izvjestnosti ljudskih svjedočanstvah, nebi imao razloga, da s podpunom izvjestnošću sudi, kako je Bog ovaj ili onaj nauk objavio. Jerbo objava jest učin, koga nije teže dokazati, nego i svaki drugi, a i dokazuje se istimi povjestnimi razlozi, kako i svaki drugi.

Prije nego-li uzmemo iztraživati, koja vrst dokaznih razlogah dolikuje dohvatu prostoga puka, u koga ima najmanje naobraze i nauka, navest ćemo vrlo pametnu opazku protestantskoga bogoslova Bouliera: „Svaka izvjestnost, kaže on, osniva se na istinitih i sbiljnih razlozih, s kojih nam je razum osvjedočen, te mu nepreostaje nikakov razborit uzrok, da o tom dvoji. Medjutim ovi razlozi mogu djelovati na dušu, a da je ova razgovetno neuglavi. U ovom slučaju razlozi nas sasvim svladaju svojom silom, a savjest naša kaže nam, da pametno nemožemo dvojiti; ali zato ipak nismo vrstni ove razloge jasno razviti, ili je sastaviti u lice dokaza, kojim bismo mogli one, koji nam protuslove, osvjedočiti, ili jim jasno dokazati neosnovanost i sofizme razlogah, što jih navode proti nam. Ili moramo priprostim ljudem odreći svako razumno osvjedočenje o istinah, koje vjeruju, i svaku podobnost, da izvjestno razlikuju od neizvjestna; ili pak valja priznati, da razum može često mnogimi razlozi doći do uvjerenja, ali mu uz to nije moguće ove razloge navesti i tako razgovetno poredati, da bi njimi protivniku svoje vlastito osvjedočenje dokazati i saobćiti mogao."

Tim dakle sliepu i neosnovanu vjeru nevalja pomiešati s vjerom, koju čovjek nemože, da tako rečem, razglobiti, ili o kojoj nemože dati dovoljna razloga. I to je onaj krivi zaključak, u koj zaluta najveći dio onih, koji su pisali i govorili o vjeri priprostoga ljudstva, o tako zvanoj sliepoj vjeri. Čovjek, koj nije mnogo učio, niti neobičaje mnogo promišljati o razlozih, prema kojim udešava svoje postupanje, jednako je nepodoban navesti razloge za čovječju, kao i za Božju vjeru; pak ipak pokazuje često u svom ponašanju više razboritosti od mnogoga pisca učenih razpravah. U prvašnja vremena nebijahu još razlozi moralne izvjestnosti dovoljno analizom razvijeni. Pa zar će tko voljan biti odtud izvesti zaključak, da je puk, koj se ljudskom vjerom daje upravljati, bez uzroka, bez razlogah, samo poput kakova stroja radio?

Razlozi, na kojih se osniva vjera priprostoga svieta, jesu, kako to primieti već sv. Augustin:

starina, obćenitost, jednoličnost predaje, neprekinuta nasljedba papah počam od' sv. Petra do našega vremena, i pridjevak „katolički," što si ga je prvobitna crkva vazda prilagala, a nijedna kršćanska sljedba nije si ga nikad smjela prisvajati.

Neuki vjernik katoličke crkve vjeruje, da je članke apoštolske vjeroizpoviedi objavio Bog, jerbo je nje učio Isus i njegovi apoštoli; on vjeruje, da je nje učio Isus i njegovi apoštoli, jer ga o tom uvjerava katolička crkva. A ova je vjera sigurno razumna i pouzdana; pa i neuk čovjek pozna razloge ove vjere dovoljno, i ako je nebi mogao izrikom navesti.

Najprvo obćenito je poznata stvar, da Isus i apoštoli utemeljiše našu vjeru, što zasvjedočavaju svi naši vjerozakonski običaji. Ime Isus, koje se svuda po svemkolikom kršćanskom svietu naziva, ime kršćanin, kojim se svaki gradi, koj u Isukrsta vjeruje, križevi, slike, molitve, vjeroizpovied, javna obuka vjere, crkvene svetkovine i obredi, sve ovo, i još više toga svjedoči, da je Isukrst vjeru, koju izpoviedamo, utemeljio propoviedanjem svojih apoštolah; dapače svakolika crkva smatra apoštolsku vjeroizpovied za kratak sadržaj njihova nauka.

O ovom glavnom dogodjaju u povjestnici svieta jednako su uvjereni katolici i drugi kršćanski vjeroizpoviedaoci, židovi i muhamedanci. Al i kako bi ovo obćenito uvjerenje bilo nastati moglo, da nije sam dogodjaj bio iznad svake sumlje postavljen? Nikada se još nije nijedna vjera sama sobom i bez navjestiteljah, bez propovjednikah uvela. I najveća neznalica znade, da kršćanstvo nije vaviek obstojalo. Tà od godine Isukrstova poroda broji se vrieme svim sgodam. Povrh toga nije niti neuk čovjek spreman, da bez ičije obuke, bez dokazah i važnih razlogah primi vjeru, o kojoj drži, da o njoj visi njegov vjekovit spas. Da je kršćanstvo djelo Isukrstovo i njegovih apoštolah, to je stvar tako bjelodana, kao što je izvjestno, da je Rudolf habsburžki početnik vladarske kuće austrijanske.

Drugo isto je tako, te istimi svjedočanstvi dokazana stvar, da Isus i njegovi apoštoli kršćanstvo nisu samo pukim propoviedanjem, nego da su ga i čudesî utemeljili, dà da jim se je tekar uslied čudesah vjerovalo. O zaprekah, koje jim je kod uvedenja ove vjere valjalo svladati, uvjerit će se neznalica pepelom mučenikah, koje pobožno štuje; blagdani, koje svetkuje; a nemanje i svojom vlastitom savjesti, koja mu svjedoči, da nitko nemienja vjere bez prevažnih uzrokah. Vas sviet, koj se obratio na kršćanstvo, zasvjedočava čudesa. Jeda-li nevjernici ova čudesa pobijaju ili ne, za to se nebrini priprosti vjernik; do njihovih krivih zaključakah stalo je tako malo, koliko i do svjedočanstva i krivih zaključakah, kojimi se služe pyrrhoniste, proti svjedočanstvu osiećalah.

Uzkrsnuće i zastupljenje Isukrstovo to su dva članka apoštolske vjeroizpoviedi. No apoštoli nebi nikada bili nikoga osvjedočili o istinitosti ovih dvajuh dogadjajah, kad nebi bili imali za nje što jačih dokazah. I priprosta glava uvidja, da se ovakova čudesa nemogu vjerovati, neima-li za nje nepobitnih dokazah.

A na kom putu dodje nauk apoštolah do nas? — Na istom putu i istimi sredstvi, koja i najprostiji vjernici još sveudilj vide na svoje žive oči; obučanjem duhovnih pastirah, predavanjem crkve i različitimi vjerozakonskimi običaji, koji od poroda na porod prelaze. I nevježa vidi pred očima neprestanu nasljedbu crkvenih pastirah; vidi, da kad jedan od njih završi ovo zemaljsko putovanje, namah dodje drugi na njegovo mjesto. Da je sadanji papa nasljednik sv. Petra, to je stvar tako izvjestna, kao što i to, da je Franjo Josip nasjednik prvoga osnovatelja austrijske carevine.

Priprosti vjernici dokučuju, da nauci, sveti obredi, punovlast i zvanični poslovi apoštolah predjoše na njihove nasljednike; tako kako vidi, da služba kojega biskupa ili župnika bez razlike prelazi na onoga, koj bilo mu poslie smrti, ili drugim kojim zakonitim načinom u istoj službi za njim dodje. Zato je on i s istoga razloga poslušan svomu biskupu u duhovnih stvarih, kao što je u svjetovnih vladarevu zemaljskomu namjestniku; on se obraća na svoga župnika s istim pouzdanjem, koje goji napram kojem god u javnoj službi stojećem mužu. On sudi, da se vlast ovih svjetovnih poglavarah odnosi samo na vremenitu vladu družtva; ali on znade, da je služba njegova dušnoga pastira božanstvena, jer dolazi od Isukrsta, te smiera na vjekoviti spas dušah.

A kojim dokazom uvjeri se neuk čovjek, da je nauk, što ga današnji dan obćenito izpoviedaju svi duhovni pastiri, čist i nepokvaren nauk Isusa Krsta i apoštolah? — Svojstvom katoličnosti, koje se u apoštolskoj vjeroizpoviedi pridaje crkvi. Nijedan katolički duhovnik nedrži se vlastna, da bi smio naviešćati drugi nauk do onoga, što ga izpovieda svekoliko tielo duhovnikah i vjernikah, koji su s crkvom i njenom vidivom glavom sdruženi. I prosti sviet znade, da duhovnik njegov nemože predavati drugoga nauka, koj bi bio u protuslovju s katekizmom, što ga je prepisao biskup, a da se u isti mah neizvrgne pogibelji, te će biti skinut sa svoje duhovne službe. Još i to znade, da njegov biskup ne samo sa svimi biskupi katoličke crkve, nego još a to osobito s papom stoji u zajedničtvu vjere, jer svim vjernikom svoje biskupije nalaže, da štuju papu kao namjestnika Isukrstova na zemlji.

Ravnim načinom znade, da je značajni biljeg **katoličtva** crkvi bitan i tako star, kao što je ona sama, jer je već izražen u apoštolskoj vjeroizpoviedi. S toga je i uvjeren, da je od vremena apoštolah svekoliko tielo duhovnikah obvezano bilo, da u ničem neodstupi od nauka, što ga je primilo od njih, a da neće nikad niti pojedinomu duhovniku dopustiti, da to učini. K tomu uvidja on očevidno, da, odkad u različitih zemljah i stranah svieta, te kod različitih narodah ima crkvah, koje su utemeljili apoštoli, sve ove crkve nemogoše se nipošto u tom složiti, da apoštolski nauk pohabe ma samo u jednoj točki. Narodna mrzost, naravna privrženost svakoga družtva nauku, koga drži za Bogom objavljena, i osobito revnovanje za katoličtvo u apoštolskoj vjeroizpoviedi očitovano bijahu za sve novotare neuklonive zapreke. Župniku mnogo je nemogućnije udaljit se bez kazni od apoštolskoga vjerovanja, nego-li je kojemu svjetovnomu sudcu moguće prekršiti zapoviedi vladareve, a da se neizvrgne kazni vrhovne vlasti.

Jeda-li priprosti vjernik umije ove razloge razglobiti ili ne, to je svejedno; oni su zato ipak temelj njegovoj vjeri.

Radi toga tako istinito kako i liepo kaže sv. Augustin: „Priprosti vjernik siguran je u krilu crkve, ne pronicavošću svoga razuma, već prostoćom svoje vjere.“ On nevjeruje cigloj besjedi svoga župnika ili biskupa, nego se vjera njegova osniva na njihovo katoličtvo, na njihovu sveobćenitost, na zajedničtvo vjere, u kojem oni stoje sa svimkolikim tielom crkve; vjera njegova osniva se na tom uvjerenju, da njim nije moguće udaljit se od ovoga učiteljstva crkve, a da se udaljenje ovo opazilo nebi. Njegova vjera osniva se na njihovom stalnom i neprekinutom nasljedju, koga sveudiljna povorka teče pred njegovim očima u najudaljeniju budućnost. Svako diete, ako samo razumije izraze apoštolske vjeroizpoviedi, znade, što će reći članak: „Vjerujem u jednu, svetu, katoličku crkvu,“ jerbo tim kaže: Ja priznajem onu crkvu za pravu Isukrstovu crkvu, koja mi daje **katoličtvo** za znak istine, starodavnosti, nepromjenivosti svoga nauka i svoje vjere. Na ovom znaku spoznaje, da crkva vrši dužnost prave matere napram svojoj djeci, te da ju vodi putem, koj je najshodniji njihovoj slaboći, koj učenim i neukim pruža jednaku sigurnost, te jim kanoti predaje oružje proti onim službenikom crkve, koji bi se usudili zavest je u stranputice i izopačit im vjeru.

To dàkako nije način, kojim od crkve odciepljene sljedbe obučaju svoje proselite. One i neuku čovjeku davaju tekst sv. pisma za jamstvo njegove vjere. A je-li ovakov čovjek vrstan, da si dokaže pravotu, nepovriedjenost, Božje nadahnuće ovakova teksta, vjernost prievoda, pravi smisao njegovih riečih? To niti najtvrdoglaviji protivnici crkve nebi smjeli uztvrditi! — No katoliku, u koga ima žive vjere, malo ili bolje ništa nije stalo, da znade njihovu metodu. Imajući majku, i uvjeren o nježnoj njezinoj ljubavi napram sebi, može bez svake pogibelji i neznati, da-li maćuhah i sirotah imade.

(Konac će sliediti.)

Pozivnica na sve katoličke gospodje za utemeljenje i podupiranje družtva sv. Katarine.

Velika se misao zamislila u Njemačkoj: misao, kakovu Bog ulieva po svojem milosrdju umirajućoj dobi, da se može opet roditi; misao jedna od onih, koje mogu zakrpati ladju, te u njoj od biesna potopa spasiti ljudski rod — — a to je pomisao **slobodnoga katoličkoga sveučilišta**. Za slobodom pogiba i hrve se silomice sviet, o slobodi govori i sanja. Posliednja stoljeća pružahu mu gorko pilo robstva preobilato; sada ga odbija i otimlje mu se, a to je i pravo. Nu žalibog zaboravio je on, da se je sloboda porodila od kršćanstva, te da ona jedino na kršćanskom sadu uzpjeva; jer kršćanstvo s jedne strane podaje čovjeku pravo slobodne odlučbe, a s druge ga uzteže dužnošću: ljubiti Boga nada sve a iskrnjega kao sam sebe.

Imade ipak mjesto, gdje se pomisao ove svete slobode nije zaboravila, a to je domaće ognjište. Gledajući pustošinu počinjenu na kršćanstvu pod imenom slobode, pod imenom znanosti, zgrožava se kršćanskoj obitelji, želećoj, da su joj djeca odgojena i naučena po vječnih načelih kršćanske vjere, po svetom nauku crkve.

Uslied onoga žalostnoga skrbničtva od strane države, koje je pravim biljegom zadnjih stoljećah, a kao težko breme pritište gradjansko družtvo, te se ovo ležećke trga, nebi-li ga otreslo — spale su u Njemačkoj gotovo svuda učione, kako pučke tako i najviše u šake i pod oko državi. Uslied onoga sustava umiešivanja, kojega ni pravdena ćut velедušnih vladarah nemože da razkine, te koj svaku vrst samouprave, svaki pomak osobnoga života u vlastitom poslu smatra kao uvredu veličantva, došlo je do toga: da kršćanska obitelj bez savjeta i pomoći mora gledati: gdje se od strane države po subjektivnih, po volji sad ovomu sad onomu, pače polag političkih stranakah ustrojavaju učevni zavodi, a namieštaju učitelji; mora gledati očajana, gdje joj sinovi idu za znanjem, po kojem će izgubiti vjeru; uče pravo, koje ništa nezna o vječnom od Boga potičućem pravu; uče bogoslovje, koje dogme prezire ili kao dvojbene postavlja; uče mudroslovje, koje jim trojednoga osobnoga Boga, kako ga objava uči, sakriva; očajana mora gledati, gdje joj zavedeni sinovi bez Boga i vjere napokon prevrnu kriepošću i ćudoredjem, te

malo po malo pogaze nogama ono, što bi neumrlom ljubavlju imali ljubiti.

Ili zar morda nije tako? Mladić uči ljekarstvo; razudjuje ljudsko tielo, a uz to ga uče, jer u nijednom članu nije naći ljudske duše, da ove niti neima. Ondje opet uči mladić prirodoslovne znanosti, siloslovje (fiziku) i lučbu (kemiju); uče ga, da se iz solih i kiselinah dobro razpoznatih nije nikada sa sigurnošću dokazalo bivstvo Boga, dosliedno da Boga ni neima. Mladić mogao bi dakako na ovo posve na prosto odgovoriti, da je bezumno tražiti dušu u njezinih organih, a Boga u retorti. Ali jao! ugled učitelja nad mladimi, gibkimi, znaličnimi a neizkusnimi mladići presilan je; a da bi mogli tako odgovoriti, valjalo bi, da su prije naučili pravo misliti. To pako zar je i moguće, kad je bez vrhunaravnoga svjetla vodi u tamnu špilju filosofičke spekulacije, gdje jim se dopušta pitati za uzrok biću i pojavu, dočim se pred njimi taji prauzrok Bog? Logika bez Boga mora neobhodno voditi na krive zaključke, jer lažna je kao i sve drugo, što se je od Boga odkinulo. Istina je, iznimkah ima u svakoj od ovih znanostih, ima učiteljah na sveučilištih, koji se nisu iznevjerili objavljenoj istini, pače hrabro ju brane; nu takovih je premalo. U obće — to je baš ona bridka žalost — duh vladajući na sveučilištih nije kršćanski. A kako da i bude drugačije, čim učitelje namiešta država, koja po novoj teoriji ima biti bezvjerna, dakle nekršćanska; pokaže-li se na državnom izpitu, da u koga ima znanja, što ga država za ovu ili onu struku traži za javnu učiteljsku stolicu, bio on žid ili pogan — prizna se vrstnim za sveučilištnu stolicu, a za kršćanske mladiće. Dà, ne riedko ide on pred učitelja, koj se čvrsto drži katoličke dogme; jer gdje se drži za višji stepen ljudskoga razvitka i sjajna napredka, nekršćanom biti umjesto kršćanom: tudier dosliedno mora napried nekršćan učitelj. Ovaj žalostni i pogubni smjer otimlje mah sve većma, a još mu je daleko, dokle se razvije do krajnjih dosljedakah. Ipak već sada nekršćanstvo je miasma, te hara medju učećom mladežju, jer vlada medju njenimi učitelji. Pod takovim uplivom negoje se ljudi. Hrpa bićah — dà, ali ljudi — ne! Ljudi s visokim idealom o istini, krieposti, dužnosti, — ljudi tvrdih načelah, neprevrtljive sdušnosti, vitežke duševne jakosti i moralne odvažnosti — riečju: kakove zahtieva i goji kršćanstvo — ne! takovi se negoje ondje. Nečuvena neznačajnost množine muževah polazi uprav iz toga vrela.

S toga pomisao, da se utemelji katoličko samostalno sveučilište, nije ništa čudnovata. Obziruć se na čemerno izkustvo, da se jurve tri sta godinah sije zlo sjeme za gori rod, i da je ovo sjeme jedino, koje se nikad neizjalovi — — budi se po svih zemljah njemačkoga naroda katolička sviest, koja je na tom polju mnogo sakrivila te mnogo ima popraviti; budi se u roditeljih i prijateljih mladeži, a ta osvjestica, ta pomisao mora postati činom. Mi tražimo sveučilište, na kojem će naši sinovi naobraživati se po načelih proizticućih iz katoličkoga nauka vjere; a što tražimo, to moramo mi sami, kano uboga Irska, kano malena Belgija stvoriti. Sv. otac podieli s velikim veseljem ovoj misli blagoslov. Njemački biskupi uzeše stvar pod zaštitu. Katolički muževi sastadoše se, da se prihvate posla s duhovne i materijalne strane.

Dakle na noge gospodje katolikinje, koje ste srce obitelji — Vi, koje si sinove neizrecivom ljubavlju i brigom u katoličkoj vjeri odgojiste i sačuvaste — Vi, koje s neizrecivom brigom izgledjete trenutak, kad će Vam sinovi poći na sveučilište i u dvorane školske, gdje će jim se Bog i Isus iz srca iztrgnuti, a unj utisnuti kumiri —; Vi sve, koje za najljubezniji i nadobudni dio čovječanstva omladinu imadete srca, Vi sve, kojih Vas na tisuće i tisuće žive po bogatih zemljah medju Renom i Dunavom — zar da prekrstite ruke, gdje se radi ob ovakovom velikom, krasnom, svetom djelu?

Nipošto! hajdete da budemo i pri tom srcem i rukom. Umah s mjesta počmimo, što je najprečje, i što je jedini način, kojim možemo poslužiti dobroj stvari, koja se i nas do živa kasa. S pomoćju Božjom pomozimo sabirati darove za temelj i obstanak slobodnomu katoličkomu sveučilištu. Nedajmo se uplašiti, što je velika zadaća, prem od ovud i od onud moramo čuti, da nam je trud zaludan. Uztrajna revnost za slavu Božju i spas dušah nije nikad zaludan posao. Neima dvojbe, zadaća je velika. Svrha, smjer, obseg izvanredno su veliki, a moradu jim biti prikladna i sredstva. Ali zašto da nepokušamo jedan put izvesti štogod velika, kad je za dobro čovječanstvu — i kad svakoj od nas treba samo malo učiniti. Viekovi i koljena gradili su s ljubavlju i trudom naše stare katoličke stolne crkve, veličanstven ures naših gradovah, neplašeći se goleme muke; jer u ovih crkvah valjaše sagraditi Bogu dostojan stan. Nu! sve ove sgrade velebne nisu ništa, posve ništa naprama najsiromašnijem sinu najsiromašnije matere; jer one će se njekoč razpasti na prah, a ovi su hramovi sv. Duha, te će ostati do vieka. Pomisao, da ovu svetinju kanimo sačuvati od oskvrne, uliti će nam odvažnosti, strpljivosti i uztrajnosti. Proroci, koji nam proriču nikakov uspjeh — neka ostanu kod svojega proročanstva, a mi jim se nedamo uplašiti. Ovakov strah polazi obično od ljudih, koji bi se po pravici morali za stvar zauzeti, ali jim je lagodnije ništa neraditi, ili od neprijateljah — ili od preopreznih glavah, koje prije svega gledaju na tegobe podhvata. Ovakovih protivnikah — samo se po sebi razumje s iznimkom — naći ćemo najviše medju mužkarci, i to sbog toga, jer državno skrbničtvo muža u odvažnosti, u samostalnosti i samoradinosti većma tišti i više ga je pokvarilo, nego ženu. Njegov položaj u gradjanskom družtvu, njegovi odnošaji, njegovi nauci i

život — sve ga podlaže neposredno pod ono skrbničtvo; ženu pako samo posredno. Povrh toga nebeska odvažnost materinske ljubavi, koja drhće za spas svojega djeteta, jest nješto, što se od nikakova skrbničtva neda stezati. Gospodje dakle moradu trgnuti sa sobom gospodu. Dàkako nesmiemo misliti, da će to sve biti u brzo. Velika misao prema samoj stvari jest samo iskra tinjajuća; ali baš s toga moramo se trsiti, da ju uzpirimo, razširimo, uvedemo u sve razrede ljudskoga družtva, te njim uzpalimo srca. Nijedno djelo, kojemu je namienjen dug obstanak i velika korist, neda se odmah gotovo staviti u sviet, već se mora raditi lagano, trudno, a često i s prividnim zapelom i nazadkom. Nu tko vidi u budućnost! tko pute Božje providnosti! Što nam se čini u nepreglednoj daljini, može nam stati višjom naredbom posve blizo.

S toga nemojmo da gubimo sada vrieme, a poslie strpljivost. Novac jest materijalni polog svemu podhvatu, pospješuje njegovo izvedenje, ili ga i uzteže. Ako mi sve mirnom revnošću i tihom uztrajnošću učinimo svoje, neće nas minuti blagoslov Božji, a sigurno neće blagoslov križa, koj će više milostih pridonieti našemu družtvu, nego ikoji drugi, više nego blagoslov sv. otca, više nego blagoslov naših zahvalnih sinovah do najdaljih vremenah.

U Svibnju 1865.

Princesa Ludovika Isenburg-Birstein rodj. nadvojv. austrijska u Birsteinu biskupije fuldenske.

Nadbiskupija freiburžka: Donna Adelaida de Braganza rodj. princesa Löwenstein u Bronbechu; baronica Brodmann u gradu Brodmannu; grofica Augusta Helmstadt u Neckarbischofsheimu; grofica Maria Helmstadt u gradu Hochenhausenu; grofica Hermina Kagenek u Munzingenu; grofica Leiningen-Billigheim u gradu Billigheimu; baronica Sarachaga-Uria rodj. Bettendorff u Karlsruhi; grofica Waldburg-Zeil rodj. baronica Hruby u Freiburgu u Br.

Biskupija limburžka: Princesa Ludovika Solms u Markxeimu; grofica Mavrica Walderdorff rodj. baronica Dannenberg u Lorchu na R.

Biskupija moguntinska: Baronica Dorth u Neckarsteinachu; grofica Ida Hahn-Hahn u Moguncjiji; baronica Wamboldt u Birkenauu.

Nadbiskupija monakovsko-freysinžka: Grofica Arco rodj. grof. Waldburg u Monakovu; grof. Blome u Monakovu; grof. Seilern rodj. grof. Hardegg u Monakovu; grofica Seinsheim-Sünching u dvoru Sünchingu; grof. Maria Quada-Wykrad u Monakovu.

Biskupija monastirska: Grof. Hoensbroch u Haagu; grof. Loe u Wissenu; grof. Schaesberg u Krickenbeku; baronica Ketteler u Thüle.

Biskupija paderbornska: Grof. Mengersen u Rhederu; grof. Schmising-Kerssenbrock u Brinkeu; grof. Karolina Stolberg-Stolberg u Westheimu.

Nadbiskupija pražka: Grof. Clam-Martinitz u Smecni; grof. Raczynska u dvoru Hauensteinu; grof. Schönborn u Pragu.

Biskupija rottenburžka: Kneginja Waldburg-Zeil rodj. grof. Quadt u dvoru Zeilu; kneginja Waldburg-Zeil rodj. grofica Arco u Waldsee.

Nadbiskupija bečka: Grofica Julia Apponyi u Beču; grofica Sofia Apponyi u Beču; grof. Buquoy u Beču; grof. Thun rodj. grof. Lamberg u Beču; kneginja Matilda Windischgrätz u Beču.

Biskupija würcburžka: Kneginja Löwenstein u Klein-Heubachu; bar. Matilda Habermann u dvoru Unslebenu.

Biskupija vratislavska: Grof. Klotilda Stolberg-Wernigerode u Peterswaldauu.

Biskupija osnabručka: Grof. Hahn u Neuhausu u Holšteinu.

Apošt. vikariat u Saksonskoj: Grofica Maria Stolberg-Stolberg u Brauni.

Biskupija sekovska: Baronica Hornstein rodj. grofica Seilera u Gradcu.

Biskupija trevirska: Baronica Salis-Soglio u dvoru Gemündenu.

Nadbiskupija malinska (Mecheln): Grofica Robiano rodjena grof. Stolberg u Tervuerenu u Belgiji.

Biskupija tournayska: Grof. Matilda Robiano u Tournayu u Belgiji.

Pravila družtva sv. Katarine.

1. Polag §. 6. pravilah crkvom odobrenoga družtva za utemeljenje slobodnoga sveučilišta katoličkoga u Njemačkoj sklapa se družtvo gospodjah s tom svrhom: da sabire godišnje prineske za veliko i blagoslovljeno djelo slobodnoga kat. sveučilišta.

2. Družtvu se nadieva ime sv. Katarine Aleksandrinske, i stavlja se pod osobitu zaštitu ove svete učenjačke zaštitnice, a tako i sv. Tome Akvinskoga, velikoga crkvenoga učitelja. Na dane njihove — 25. Studenoga i 7. Ožujka primiti će, gdjegod bude moguće, članovi svi skupa s namjenom družtvu sv. pričest, koja se može odgoditi i na bližnju nedjelju.

3. Članovi družtva diele se na dva razreda. Prosti član jest svaki katolik, koj dnevice izmoli jednu Zdravu Mariju s uzklikom: Sv. Katarino i sv. Toma molite za nas! i koj svake četvrti godine plati 25 novč. austr. vr. ili 18 krajcarah renskih, ili 5 sr. gr. ili na godinu 1 f. austr. vr. ili 1 forint 12 krajc. renskih ili 20 sr. gr. Djelujući članovi jesu jedine katoličke gospodje i djevojke, koje se povrh ovih dviuh dužnostih obvežu jošte i na treću, naime: prikupiti svaka devet članovah, od njih pobirati prineske, te ove s imenikom slati odboru. Ovih deset članovah čini jednu zajednicu. Razumie se samo po sebi, da se veći darovi, bilo jedan put za uviek, bilo godišnji prilog ili sbirka darovah pojedinih sa zahvalom primaju.

4. Razplod te upravu posalah družtvenih vodi u svakoj biskupiji sa znanjem i dozvolom biskupa odbor sastavljen najmanje od tri gospodje.

5. Odbor vodi račun o prinosku te dopisuje, koliko treba, s odbori drugih biskupijah kao i s glavnim odborom za utemeljenje sl. kat. sveučilišta.

6. Pritičući novac šalje se svake godine blagajniku ili dotičnoga biskupijskoga odbora ili glavnoga odbora za utemeljenje sl. kat. sveučilišta u Njemačkoj.

7. O dohodku i razhodku sastaviti će se svake godine račun te razposlati članovom. Isto tako obaviestiti će se članovi o napredku svega podhvata.

Vidjeli i odoorili:

U Moguncjiji 2. Srpnja 1865. Wilhelm Emanuel, biskup.

U Paderbornu 6. Srpnja 1865. Konrad, biskup.

Dopisi.

Iz Varaždina. Ove je godine zapala sreća našu gradsku župnu crkvu, te je na predlog uzoritoga gosp. stožernika nadbiskupa našega dobila iz državne dotacije za umjetnike na dar prekrasnu veliku sliku sv. Nikole, zaštitnika ove župe. Po sudu vještakah baš je to pravi proizvod umjetničkoga kista, a ciene ju na 800 for. Veliki žrtvenik sa svetištem liepo je obnovljen, a u dobar čas dojde nam glavna ta slika, te će liepo jošte većma poljepšati. K tomu valja spomenuti, da je bivši župni upravljatelj prečast. g. kanonik i kotarski podarcidjakon Blaž Švelić velikom pomnjom i troškom počeo raditi oko obnove naše dosta zapuštene crkve, a sadanji župnik preč. g. Ernest Filetić odmah dično nastavio djelo, te je za kratko vrieme mnogo toga učinjeno. Hvala jim do neba!

Iz Perušića 14. Rujna. Danas kao na dan uzvišenja sv. križa (naslov župnoj crkvi) jest crkveni sbor ili proštenje; ali nije meni opisivati obična sbora, već mi je objaviti, što mene i sve proštenjare perušićke ove godine zateče. Crkva duga i prostrana sva obnovljena! Kad udješ na velika vrata u crkvu, vidiš glavni žrtvenik vas od mramora, a tako i kipovi s krila evangj. Aarona i Petra, a s krila epist.: Mojsije i Pavla; ali danas mjesto staroga na limu slikana vidiš nov drven križ, stablo mu s ručkama crno, a propeti Spasitelj biel. Nabavljen je iz Tirolske. Svetište je posve obnovljeno i preslikano liepo. Već se toga samo gledajuć od vratah nebi mogao, tekar u ovoj okolici, nahvaliti. Od vratah misliš prvi put, da neima više ni jednoga žrtvenika; ali ima njih na lik kapelicah jošte sedam drvenih, a kad stupiš dalje, svi su i oni posve i liepo obnovljeni. Najljepše slike sv. Nikole i sv. Roka naslikao je Vjenceslav Kargačin u Senju. Obnovljena je i propovjedaonica. K tomu stoji krstionica posve nova, vriedna 150 f. sa slikarijom. Koliko veledušja i darežljivih rukah, troška i truda treba za tolik posao, i koga najveće breme oko toga tišti, to se samo kaže. — Danas prigodom crkvenoga sbora imala se sva novina blagosloviti, te djelo ljudsko obratiti u svetinju, a taj sv. posao po dozvoli i naredbi preč. duh. stolice obavio je sam domaći župnik i prisjednik duh. st. vel. g. Filip Krišković uz navalu ljudstva — neka obiluje veseljem, koj dugo obilovaše brigom i mukom. Pod misom uz podvorbu dvajuh bližnjih župnikah pjevanom pope se na obnovljenu propovjedaonicu vel. g. podarcidjakon i župnik pazariški Fabijan Sokolić, te primjernim svetkovini u obće i posebnomu činu sv. blagoslova govorom uzhiti slušatelje na zahvalnost Bogu i Propetniku, kojemu neka radostnije hvalu pripievaju u krasno obnovljenoj crkvi, a uz to sjete se poglavitih dobrotvorah, presv. gospodina otočkoga pukovnika, koji se veledušno zauzimaše za ovu crkvu, zatim domaćega župnika, kojemu na hvalu neznade naći riečih, rekši samo, neka mu liepo djelo ljepšom hvalom sbori. — Ova župna crkva jest od njekada u ovih stranah na glasu sa svoje riedkoće, s gradnje svoje, buduć naokolo okružena korom poput sv. Katarine u Zagrebu, s položaja pobočnih žrtvenikah i poda liepo popločana; a od sada će biti i po gotovu. Samo nemožemo zatajiti vidne potrebe — trebaju jošte orgulje dolične i crkvi i mjestu. Ali će dati Bog, te će Perušićane mjesto starih vriskuljah obveseliti do skora i milozvučne orgulje. Tanahno uho neće dotle mirovati brižnomu župniku, a veledušno i revno poglavarstvo, kako se tvrdo nadamo, a i prošlo nam netom izkustvo svjedoči, biti će mu na ruku i u tom poslu.

Pišući iz Perušića nemogu prešutiti špilje u kotlini pećinastoj crkvi na drugoj strani. Više junakah odvažilo se je jurve poći u nju; ali je sbog vrlo tegotna i opasna ulazka svaki natrag uzmakao. Nagadja se, da je to prilika postojinske špilje, a polag znakovah vidjenih u nutra ne bez razloga. Zavirivali su u nju ljudi, koji vidješe postojinsku. Da se nadje onovčenih rukuh, kao što naše nisu, morda bi nam otvorile krasan podzeman hram Božje svemoći. — *na.*

Viestnik.

Iz Zagreba. Prošasti petak prije podne poslie dokončanih duhovnih vježbanjah uputilo se svećenstvo in corpore u nadbiskupski grad, te se uzoritomu gosp. stožerniku i nadbiskupu smjerno zahvalilo na pruženoj mu duhovnoj okrepi.

— U nedjelju dielio je sv. redove u prvostolnoj crkvi presvietli gosp. biskup Ivan Kralj. Tom prilikom primio je iz rukuh nj. presvjetlosti jedan djakon red misničtva, a dva izučena bogoslova poddjakonat.

— „Novice“ pišu, da su u ljetošnjem kapitulu franjevačkoga reda države sv. križa odabrani sliedeći: za provincijala vel. ot. Andrija Večerina; za gvardijane: u Ljubljani ot. Benvenut Krobat, na Trsatu o. Jeronim Janković, u Kostanjevici ot. Frid. Hönigmann, u Novom mjestu ot. Rafael Klemenčić, u Kamniku o. Ferd. Gecelj, u Pazinu o. Serafin Pramberger, u Samoboru ot. Jakint Hrženjak, u Klanjcu ot. Nemez. Smoković, u Nazaretu o. Sofr. Merk, u Karlovcu ot. Gj Novak, u Brežcih o. Celz. Novak, u Jastrebarskoj o. Roman Testen.

Iz Talijanske. Bivši ministar pravosudja Vacca dade ostavku. Nezna se pravo, što ga je na to sklonulo. On bijaše, kako piše „Unità cattolica“ dvadeseti popečitelj pravosudja od g. 1848., i to najgori od svih dosadanjih. Nasljednik mu je njeki mladi napuljski odvjetnik Cortese, od koga crkvi neprijateljska stranka očekuje, da će proti kat. crkvi još bezobzirnije postu-

pati, nego-li njegov predšastnik Vacca. „Armonia“ napominje kao program novoga ministra ukinuće svih duhovnih družbah, poimence onih, koje se bave obukom mladeži. Bivši ministar Vacca htjede ove posliednje poštediti, te u obće više redovničkih zadrugah izuzeti od obćenitoga ukinuća.

Iz Carigrada. Dnevniku „Le Monde“ pišu odavle, da je gradska municipalna oblast, potaknuta djelovanjem sestarah milosrdnicah u Smirni, zamolila odanle u pomoć njekoliko sestarah za privremene bolnice u pregradjih Galati i Peri.

Iz Ruske. U Gdanskom izlazeći list „Kath. K. Bl.“ donosi polag privatnih pisamah sljedeću viest iz Ruske. Najveća novina crkvena jest ta, da u vilenskoj biskupiji jur činom obstoji latinska razkolina. Ondje je naime njekadanji profesor na petrogradskom sveučilištu, imenom Niemekša, od glavnoga namjestnika postavljen za prelata u Vilnu, te sada on župnike skida i namiešta, razpolaže crkvom i crkvenim imutkom itd. Biskup vilenski sjedi daleko u Ruskoj u guberniji vijatkovskoj pritvoren, gdje toliko dobiva, da tek kukavno može proživjeti. Biskup samogitski Volončevski doduše veli se da je na slobodi, ali ta sloboda malo je što bolja od zatvora. Prije sjedjaše on s kaptolom si u Vornu, gdje mu je stolna crkva i sjemenište; ali za ustanka navali Muraviev svom silom na njega, da se preseli u Kovno, te onamo prenese i stolicu. Biskup uloži prosvjed, rekši, da toga nesmie učiniti bez dozvole papine. Zadnjih mjesecih prošle godine bude odpraćen gubernatoru mladomu Muravijevu, rodjaku staroga, u Kovno, a ovaj ga odmah prikvači, pokaza mu stan, a kaptol i pisarna dopraćena bi za njim. Od početka ove godine smie biskup odići u Vorno na tri tjedna k matici svojoj, ali prava stolica ima mu se pisati Kovno. — Nu priganjanjem poljske crkve na razkolje ide se i dalje, sve bez pritaje. Ruske novine upućuju svom snagom i bez prestanka, da je ruski vjerozakon s prvine bio čist litvanski, a Jagielo, apoštol njegov, da je bio upravo toga vjerozakona. Pod konac prošle godine izide ukaz zabranjujući, da katolički svećenici nesmiedu više slobodno propoviedati, već iz jedne propovjedne knjige, koju jim vlada bude dala u ruke, samo čitati propoviedi. Neda se pregledati, kako u svem ukazu neima rieči „katolički,“ već jedino „latinsko-poljski.“ Radi se na sve strane. Kano što u Vilni Niemekšu, tako i po drugih mjestih postavlja Muraviev na crkvene časti podle i zle glave, (n. p. na iste župe bliže Vorna), a nemalo opravlja se to po ruskom običaju mitom. Da sam Bog sačuva nesretnu poljsku katoličku crkvu u progonstvu! — Novi upravljatelj Litve i Biele-Ruske, general Kaufmann, prem je protestant, čini se, da će nadkriliti u tom poslu istoga Rusa Muravieva. Čim je nastupio čast, izdade zapovied, da se iz svakoga ureda i pisarne imadu iznesti slike svetih rimskoga oblika, a zamieniti se drugimi ruskoga ukusa, jer se tobože za ruskoga činovnika nepristoji držati drugih vjerozakonskih znakovah, osim ruskih. — Proti kat. svećenstvu i samostanom, ako i ne onako okrutno i očito, a to ipak jednako i neprestano radi se kano i za Muravieva sve većom silom. Najmanja sumnja, da je koj samostan u savezu s tako zvanom poljskom strankom, dosta je, da se s mjesta ukine, a imutak mu se razgrabi u prilog ruskoj crkvi. Katolička obuka posvema je potlačena. Neradi se tim o tom, da ruska crkva bude pretežnija u zemlji, gdje je po sto putah veći broj katolikah; već se radi, da ona bude jedina. Svatko, ako nje neprizna, smatra se za tudjina i neprijatelja. Da se poljska narodnost i knjižtvo tlači jošte jače, razumie se samo po sebi; neprestano odpremaju se Poljaci iz otačbine i sada, a general Kaufmann skrbi se jurve, da katoličku vlastelu zamiene na njihovu imanju Rusi. — Seljaci na prkos progonstvu ostaju svojoj vjeri i narodnosti vjerni, a poslane jim popove neprimaju nipošto. Niti obuka ruska u početnih učionah neuspieva; jer se djeca šalju u školu slabo. Kako Muraviev nije zatro katoličke vjere divljom silom, tako je neće zatrti ni Kaufmann svojim pletivom, makar je samogitskoga biskupa uklonio sa stolice samo zato, što je katoličke župnike opomenuo na dužnost.

Iz Belgije. Poznati Louis Veuillot, bivši urednik zabranjenoga „Universa,“ utemeljit će u Bruselju list, u kom će muževno nastavljati borbu za crkvu i proti protukršćanstvu vremena. Tomu listu nadjeti će ime „Le Catholique,“ a počet će na skoro izlaziti.

Iz Metza. Na 14. Lipnja dogodi se u Metzu čudo, o kojem jošte sada vas grad s okolicom pripovieda. Gospodjica Ana de Clery, kći glavnoga prokuratora na carskom sudu u Algiru, bijaše oblegla u 5. godini s osušene hrbtenjače; a bolest, pokle joj se do 11. godine s mukom otimaše, pritisnu ju posve na postelju t. j. g. 1856. U Metzu svatko znade, da je skroz bila usahnula, te ničim do rukuh mogla kretati, a od velike slabljine ležala neprestano na hrbtu podignute glave, koju bi dnevice trgali grčevi, a noge joj se skroz sgrčile kao da su joj prirasli listanjci k bedrima. Sve vrieme jela je i pila toliko, da nije poginula od glada i žedje. Pet godinah prodje, od kada Dr. Barin izgubi svaku nadu za zdravlje, a tako se izjaviše i prvi liečnici iz Pariza i Strassburga pozvani njoj u pomoć. Jedina ju vjera živa pridrža; svaki bi tjedan primila sv. pričest, a svaki časak, čim bi joj štogod ojačio vid i ostala snaga, probavila bi praveć oltarnjake i ostali crkveni nakit. Ni to nebi mogla drugačije, van ležećke, dižuć ruke u vis do očijuh, a sliepljene noge služile bi joj kao stol. Devet godinah nestade nogom na zemlju, a sve to vrieme bila je izvan sobe dva puta. U utorak

13. Lipnja obadje ju župnik njezin, da joj se zahvali na daru, što mu za nakit žrtvenika posla 409 umjetnih ružicah — djelo od više mjesecih. U to prosinu župnika misao, te ju pozva, neka se sutradan t. j. dan prije Tielova, odredjen njegovim župljanom za poklon presv. otajstvu, dade po sobarici donieti u crkvu. Valja znati, da se vječni poklon presv. otajstvu u Metzu drži svake četvrte godine, da tri dana traje u svakoj župi, a svakoj ulici odredjeno je po pol ure. Gosp. de Clery pristade napokon na župnikov predlog tim većma, jer joj razloži, da joj treba do crkve preći samo preko svoga vrta i preko jedine ulice, te sutradan odnese ju na rukuh sobarica praćena od matere i gospodje Coetlesquet. Nebijaše moguće obući ju kako bi trebalo, već ju zaogrnuše samo njekakovom kabanicom. U crkvi sjede sobarica u prvu klupu držeć na koljenih ubogu bolestnicu. Jedva što poče moliti, poćuti strahovitu bol, te od muke reče sobarici: „Da nisam pred presv. otajstvom, zaviknula bih svim glasom.“ Na to stadoše joj pucati sva uda, a ona naglo zavapi: „Molite, molite! postavite me na koljena!“ Čas za tim ustade sama na svoje noge, te tronuta podje kući, dočim ju samo za ruke vodjahu mati i gospodja Coetlosquet plačuć od radosti. Ob 3. uri poslie podne povrati se sama u crkvu k večernji, a drugi dan ob 7. na pričest, pri čem sama bez svačije podpore uzpè se k pričestnomu pet stupnjah visokomu stolu. Do nedjelje 18. došla je sedam putah u crkvu. Riečju, štono reče sam njezin liečnik Dr. Barin — „što svi liečnici nemogoše, može jedini Bog učiniti!“ — Biskup Dupont de Loges pohrli, da vidi ozdravljenicu lazarku, kako ju vas grad zove; a tako grne k njoj množina svakoga staleža dnevice. Gospodjica de Clery, koja se svakim danom oporavlja i kriepi, izjavi želju, da bi u nedjelju 3. išla na provod svoje župe. Sbilja i dojde te je vas put obišla sama bez ičije podpore, premda provod trajaše debelu uru; a 29. jur koracaše hitro, kako valja. Od 24. nepoćuti ni jedan put grčevah u glavi. Crkvena oblast povela je iztragu. — Obitelj de Clery poznata je po svoj Francezkoj i Algiru. Jedan brat Bogom pomilovane bolestnice jest carski prokurator u Oranu, drugi prokuratorov zamjenik u Remiremontu, a jedna sestra redovnica sv. srca, a jedan ujak major u 2. Genie-regim. u Metzu.

Iz Španjolske. Uslied novijih viestih iz Madrita još se nije slegla uzrujanost, što je bila zavladala radi priznanja kraljevine Talijanske. Kod državnoga savjeta podignute tužbe proti nadbiskupu burgoskomu i biskupom taragonskomu i osmanskomu tako su malo, kako se s njeke strane mislilo, zadale „spasonosan strah,“ da već sada na javnih prosvjednih adresah ima preko 65000 podpisah; odtud može se razabrati, kako je kraljici moralo biti težko, te je u opreci s nazori sve svoje dosadanje okoline, na priznanje Italije se odlučila i kod odluke ostala. Tako tvrdi dopisnik jedan, da je njeka visoka roda i crkvena duha gospodja na prvi glas o toj odluci pohitila u San Ildefonso, te u razgovoru dvie ure trajućem sve moguće upotriebila, da odvrne kraljicu s nastupljene staze. No kraljica da je ostala „stalna,“ čemu se nije mnogo ni čuditi, dočim se je kamo jačim uplivom, kanoti nadbiskupa burgoskoga, svoga izpovjednika msgra. Clareta, a istom najodlučnijemu sestre Patrocinio (njene mnogogodišnje pouzdane savjetnice) znala oduprieti. Ova posliednja okolnost čini se španjolskomu občinstvu gotovo nevjerojatna, jer je priviklo misliti, da je pomenuta veleumna duhovna gospodja alter ego kraljičin. Radi toga nehtjede sviet ovdašnji niti vjerovati, da je kraljica bez ove svoje pouzdane savjetnice odputovala na sjever. Pa je ipak tako; sestra Patrocinio nije kraljicu pratila, ali niti ostavila. Pogovara se, da ona namjerava zaputit se u Rim, da se tamo posavjetuje o koracih, koje bi valjalo učiniti, da se opet uzpostavi konservativna te crkvenim interesom dolikujuća vlada. — Sestra Patrocinio, koju u novije vrieme često spominju novine, jest glavarica samostana San Pascual u Madritu, ima joj 50 godinah, ali izgledje mnogo mladja. Visoka je struka i blieda lica. Čelo joj je visoko, oči crne i pune izraza, pogled pronicav; usta ima velika a ustne tanane. Na rukuh ima dvie velike brazgotine. Stasom i držanjem tiela imponira, ali zajedno i odbija. Glas joj je tanak i nješto mukao. Govori malo, ali odlučno i razgovetno, te uz to oštro gleda ljudem u oči. Po željeznici obično se vozi posebnim vlakom i u pratnji svoje tajnice, duvne oko 40 godinah, malena stasa, bjeloputna lica, a živahna i prijazna pogleda.

* U noći izmedju 10. i 11. t. m. preminuo je poznati general Lamoricière.

(*Književo.*) Troškom i brzotiskom A. Jakića u Zagrebu izadje: Aždaja sedmoglava, bojnim kopljem udarena i nagèrdjena, iliti sablast griha na sedam glavnih grihah razdiljenoga oštrom istinom pokarana i prikorena; a drugačije ukor malovridnostih čovičanskih postavljen u jednu knjigu, koju sabra, sličnorično izpisa, i na svitlo dade Vid Došen, dalmatin od mora velebitskoga, sl. biskupata zagrebskoga misnik, župe dubovičke u vitežkoj krajini slavonskoj brodskoj duševni upravitelj i pastir; a drugi put na vidik iznese David Starčević, naměstni učitelj kr. zagrebačke gimnazije. — Stoji 1 st.

Troškom knjigarne Franje Županа tiskana je kod Drag. Albrechta ovdje: Obredoslovica t. j. obredi i običaji katoličke crkve za mladež, razložio dr. Anselmo Ricker a preveo i gděšto preradio jedan svećenik nadbiskupije zagrebačke. — Ova je knjiga namienjena mladeži nižih realakah i gimnazijah.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 39. U ČETVRTAK 28. RUJNA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilje poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Sliepa vjera.

(Konac.)

Iz onoga, što je u zadnjem listu rečeno, biva očito, da je bez svakoga temelja, što znanstveni branitelji odciepljenih sljedbah često navode, a bezvjernici mnogoput opetuju: naime da priprosti vjernik neima vidljiva biljega, po kom bi pravu crkvu Isusovu razpoznati mogao; da mu je tako težko ovu razlučiti od svih krivovjernih sljedbah, kao što mu je mučno sud izreći o pravom apoštolskom nauku; da onaj, koj je voljan nepobitno se uvjeriti o pravoj crkvi, mora čitati sv. pismo, različita mjesta sv. pisma medju sobom prispodabljati, izpitati redomice predaju, kako je do nas došla, saslušati razloge i dokaze inovjernikah, te o pitanjih, o kojih se prepiru bogoslovi, odluku izreći. Priprostomu vjerniku netreba tolike priprave i natege. On spoznaje pravu crkvu i njenu nepogrešivost na katoličnosti, koju ona izpovieda; ona je vidljivi, dà očevidni, te u svojoj struci jedini razlučivi biljeg; druge sljedbe nemogu se na nju pozivati; dapače zabaciše ju s ogorčenjem.

Kod svih sljedbah može se točno opredieliti vrieme, kada su započele; a nijedna, i koliko se trudila, nemogaše zapriečiti, da ju nebi imenom njezina početnika zvali. Ne tako katolička crkva; ona teče od apoštolah; nauk joj je prvobitan, nauk apoštolski, nauk Isusa Krsta; jerbo bi izpoviedaoci ove svete crkve sami sebe držali za krivovjerce, kad bi ga u ičem promienili, i jerbo se povrh toga tolike pojedine crkve u svih pokrajinah kršćanskoga svieta nemogahu dogovoriti, da promiene ovaj sveti nauk; a još bi kamo manje mogle ovakovu odluku izvesti. O ovom prvobitnom, te kroz sve vjekove s najvećom pazljivošću čuvanom nauku očitovaše apoštoli: da nisu drugo učili, van što su sami vidjeli, i čuli iz ustih svoga gospodina. K tomu još potvrdiše ovaj nauk čudesi, najrazgovetnijim Božjim glasom.

Oddružene sljedbe viču neprestano: sv. pismo! sv. pismo! Čitajte, iztražujte, prispodabljajte, pa odlučujte tek onda, koja je prava crkva. — Ali nas ovako nisu učili apoštoli. „Vjera dolazi po slušanju," kaže sv. apoštol Pavao (Rim. 10.), a ne iz sv. pisma. Nadalje veli: „Kako da vjeruju, ako jim nitko propoviedao nebude? A tko da propovieda, ako nebude poslan?" (Tamo.) Dakle pred dužnost, da se vjeruje evangjelju, ide poslanje navjestiteljah evangjelja, a ne obratno; a isto sv. pismo nije no sredstvo u njihovih rukah.

Radi toga kaže sv. Augustin: „Ja nebih niti evangjelju vjerovao, da me na to nesili ugled katoličke crkve," a ovaj učeni sveti otac tvrdi, da se ugled evangjelja dokazuje ugledom crkve, a nipošto ugled crkve ugledom evangjelja. Ta sama je crkva suglasno s ustmeno nasljedjenim naukom gospodnjim odlučila, koja evangjelja primiti, a koja zabaciti valja. Tko bi dakle smio sv. pismo staviti nad crkvu?

I Tertullian u jednoj svojoj knjizi dokazuje ugled apoštolske crkve ne sv. pismom, već neprekinutim njenim nasljedjem; dapače on hoće, da se u razprah s krivovjerci nerabi sv. pismo. Pa je i sigurno laglje neuku čovjeku božansko poslanje duhovnih pastirah dokazati iz njihova neprekinutoga nasljedja i božanstvenosti apoštolskoga poslanja, nego-li mu razložiti božansko nadahnuće kanoničkih spisah, što predpolaže pravotu, neskvarenost teksta, vjernost prievodah i pravi smisao pojedinih miestah, u koja iztraživanja neuk čovjek niti se nemože upustiti.

U katoličkoj crkvi vjeruje priprosti vjernik u svekoliko sv. pismo, a drži svaki pojedini nauk za objavljen, jerbo ga crkva ili svekoliko učiteljsko tielo dušnih pastirah propovieda. Isti učini,

koji dokazuju božanstvenost kršćanstva, uvjeravaju ga o prvobitno božanstvenom poslanju duhovnikah. O trajanju i postojanosti ovoga poslanja osvjedočava se njihovim nasljedjem i redjenjem, dakle javnimi, očevidnimi, nepobitnimi učini. Katoličnost ove crkve pruža mu podpuno uvjerenje o nepogrešivosti njena nauka. Jerbo jedinstvo vjere, štono obstoji medju njegovim dušnim pastirom i njegovim biskupom, medju svimi biskupi svieta i papom, kao poglavicom crkve, tako je obćenito poznati i nedvojbeni učin, da ga nijedna sljedba nesmie nijekati. On jasno uvidja, da ovaj katolički nauk postoji nepromjeniv, jer je po cieloj zemaljskoj krugli katolički nauk jedan te isti; dosliedno morao je takov i vazda biti, i to gore do apoštolah, jerbo toliko tisućah crkvah, koje ovaj isti nauk svečano izpoviedaju, nikad se nisu mogle u tom složiti, da nauk Isukrstov promiene.

Ali nepogrešivost crkve u svom nauku osniva se na istih učinih, na kojih se osniva i božanstvenost kršćanstva, te se dakle oslanja o objavu iliti slovo Božje. No nijedno slovo Božje negovori tako razgovetno, koliko glas čudesah; pa bilo ono napisano ili ne, zato nije ništa manje nedvojbeni znak volje Božje. Svaki dakle nauk, koj se osniva na ovom temelju, može i ima se kao očevidno objavljeni Božjom vjerom vjerovati. Pa na ovaj način vjeruje priprosti vjernik bez pisma i knjigah u nepogrešivost crkve s podpunom izvjestnosti.

Protivnici priproste vjere prigovaraju tomu veleći: Čudesa, štono se navode kao dokazi za objavljenu vjeru, ujamčuju obično knjige, kojih istinitost samo uz pripomoć poviesti može obastati. Radi toga valja prvo iztraživati viek povjestnikah, koji ova čudesa poviedaju; drugo pravotu tih knjigah i iskrenost svjedokah; treće narav čudesah, da se dozna, jeda-li nisu možda samo učinak prievare ili prirodnih uzrokah. Ali, kažu, malo ima ljudih, koji bi bili vrstni za ovakovo izpitivanje.

Netreba baš mnogo oštroumlja, da se uvidi netemeljitost ovoga prigovora. Jerbo pravi dokaz za čudesa kršćanstva jest obraćenje svieta; a neuku čovjeku netreba neobhodno knjigah, da bude o njem osvjedočen. Ponajglavnije dogodjaje svoje domovine nezna on iz čitanja knjigah, koliko više iz javnoga predavanja i spomenikah, koji su š njim u suglasju. No predavanje i spomenici kršćanskih čudesah očevidniji su, mnogobrojniji i puku poznatiji, nego-li predavanje i spomenici naše poviesti. S malo zdrave pameti uvidja puk lasno, da prievare i naravni učinci nebi sviet nikad obratili bili. Ovakova iztraživanja postala su potrebita samo radi zlobe i tvrdoglavosti nevjernikah; a priprosti vjernik negrieši ništa, nezna-li da ima nevjernikah.

Još se prigovara: Nije dosta iztraživati samo jedan vjerozakon; u svietu ima mnogo sljedbah, koje se sve grade, da su Božjega porekla; da se dakle s podpunim znanjem jednomu vjerozakonu prednost dade, neobhodno je potrebito, da se oni medju sobom prispodabljaju, te onda tek izreče sud, koj je od njih na najčvršćem temelju osnovan.

Tko ovako govori, nalìči onomu, koj bi tvrdio, da podpuno zdrav čovjek, komu je uz svoj običan način života dobro, mora svakako pokušati sve druge načine života, da nauči izkustvom, koj je od njih najbolji. Neporičemo ni mi, da čovjek, koj o čem dvoumi, dužan je potražiti razlogah za svoje umirenje. To je slučaj kod bolestnika, tražeća način života, koj bi bio podoban pomoći mu do zdravlja. Ali kad bi se zdrav čovjek pustio na takov pokus, našao bi se brzo u stanju bolestnika. To biva i lahkoumnim i drzovitim glavam, koje od obiesti nameću se za sudce raznih vjerozakonah; pri čem stavljaju na kocku svoju vlastitu vjeru, te ju gotovo vazda i izgube.

Nadalje nije nipošto istina, da se sve sljedbe oslanjaju na iste vrsti dokaze, koje navodi za se kršćanstvo; a baš tako je neistinita tvrdnja, da se razlučene kršćanske sljedbe ravnim načinom s katoličkom crkvom osnivaju na katoličnosti.

Tu će nam se po svoj prilici odvratiti: da i u krivih vjerozakonih ima ljudih, koji su tako uvjereni i mirni, kao što ikoj vjerni katolik biti može. Ovi dakle, po mnienju katolikah, nebi bili obvezani na izpitivanje svoje vjere, te jim netreba iztraživanja, da izadju iz zablude svoje. — Ali mir ovakovih ljudih više je neznanstvo, nego-li osvjedočenje. Ako je ovo neznanstvo nepredobitno, onda je Bog za to nebude kaznio. Ali odtale nesliedi, da je svako neznanstvo i svaka bludnja nepredobitna. — Ako-li se reče, da čovjek može biti sasvim uvjeren o istinitosti koje stvari, koja, točno ju razabrav, može ipak biti kriva, te uslied toga nemožemo nikad biti dovoljno sigurni, da smo se dokopali istine; — to bi taj zaključak naličio ovomu: Ima bolestnih ljudih, koji misle, da su sasvim zdravi; dakle nitko nije siguran, da je podpuno zdrav.

Po mnienju naših protivnikah valjalo bi prije, nego-li se dozna, je-li katolička crkva jedina, koje biskupi neprekinutim nasljedjem dosižu gori do apoštolah, saslušati razpre, štono su se medju Grci i Latini, Nestorijanci, Arminijanci itd. porodile bile. Pa kad bi se i sbilja kojemu u krilu crkve rodjenomu vjerniku ovo izpitivanje oprostiti moglo, to bi se bar poganin, hoteći se obratiti na kršćanstvo, unj svakako upustiti morao.

Tako govore protivnici; ali to tako malo treba, kako malo treba čovjeku, da vjeruje u Boga, prije

saslušati prigovore atheistah i pantheistah. Katolik vjerujući srećom je već od svoga poroda našao istinu; pa čim više uči i znade, s tim većom zahvalnosti spoznaje cienu milosti Božje, koja mu dopusti rodit se u njoj. Njemu je tako lasno razabrati pravu crkvu, kako je lasno djetetu prepoznati svoju majku. A tim, da čovjek nahvalice traži dvojbe, neće učvrstiti vjere svoje u istinu. Od sljedbah, štono se oddieliše od crkve, neima niti jedna katoličnost za glavni biljeg razlučbe; pa se već odtud može dovoljno uviditi, da nije nijedna prvobitna Isukrstova crkva.

Ako poganin, prije nego-li spozna katoličku crkvu, dodje u kolo koje krivovjerne sljedbe, pa nenadje-li u njoj, što bi njegovoj neizvjestnosti doskočilo, tada mu je dàkako istinu drugdje tražiti. Misli-li pako, da ju je uslied zrele istrage našao, pa živi-li u nepredobitnom neznanstvu, to mu ga Bog neće upisati u grieh. Ako je medjutim težko izkopat se iz zablude, kad se je u nju zašlo, to još nije dokazom, da je i težko istinu občuvati onomu, koj se joj je dovio. Manje se hoće truda, da se sačuva zdravlje, postalo navikom, nego-li da se ovo opet poluči, kada padosmo u bolest.

Po takovu dakle ostaje sveudilj istina, što kaže sv. Augustin: „U krilu crkve priprosti puk sasvim je siguran, ne pronicavošću svoga uma, već prostoćom svoje vjere.“ Priprosti vjernik nalik je u njem poslušnu djetetu, koje majka nosi, te zanj misli i skrbi. Njemu je malo stalo, da znade, što biva u duši inovjeracah; jeda-li su mirni ili nemirni, osvjedočeni ili neizvjestni, mogu-li se izviniti ili ne. On za nje moli, da je Bog razsvietli, a sud o njih ostavlja Bogu, sveveišnjemu sudcu. Pa kamo sreće, da i oni sami to isto čine; jerbo pomama njihova, kojom vjeru priprostih ljudih kude, grde i osudjuju, tolika je, kao da bi Bogu o tom račun dati morali. Bolje bi činili, da misle na svoj vlastiti spas, a manje se brine za spas drugih.

Biskupi ekvatorske crkvene pokrajine Piu IX.

BEATISSIME PATER.

Inter potissimas curas, quibus primi provincialis concilii Aequatorianae ecclesiae patres in ejusdem ecclesiae negotiis pertractandis detinentur, illa profecto postrema non fuit, qua erga Beatitudinem Tuam distringuntur. Vix dum adunaremur, haec mentem nostram primo subiit cogitatio, ut ejus acta et decreta Sanctitatis Tuae nomini nuncuparemus; deinde ut solemni conciliari testimonio significaremus, quanto moerore nos et omnes curae nostrae concrediti in praesenti temporum et rerum luctuosissima conditione, in qua versatur Ecclesia, afficiamur. Si labores nostros Beatitudo Tua benigno vultu dignabitur aspicere, quam maximum beneficium a Te consequuturos fore censemus: in altero autem nihil aliud optamus, quam ut filiorum tuorum in Te et in apostolicam Sedem amoris, reverentiae, et studii sensa cognoscas.

Tum ex publicis ephemeridibus, cum ex his, qui ad hanc a veteri orbe longissime sejunctam rempublicam adveniunt, tum etiam maxime ex frequentibus encyclicis a Beatitudine Tua ad universae Ecclesiae episcopos datis, plane novimus, quas in angustias violenter adducta, quantove moerore excruciata sit eadem Tua Beatitudo ob infensissimum bellum, quod non paucis abhinc annis contra Tuum, adeoque Sanctae Sedis civilem principatum, concitatum est, et usque adeo invaluit, ut impii hostes conatu sacrilego uberioribus Romandiolae, Piceni, et Umbriae usurpatis provinciis, ceteras, quae tibi remanent, urbemque ipsam Romam impetant, Teque de tua Sede Sanctissima sub episcopi Romani nomine in privatam conditionem dejicere scelerate concupiscant.

Aeque novimus, Sanctissime Pater, quantum ex hisce nefariis ausibus universus catholicus sese commoverit orbis. Laetanti animo profecto intelleximus, omnes fere, quotquot per orbem dispersi sunt, catholicae Ecclesiae episcopos in publicum editis monumentis bellum hoc scelestissimum fuisse detestatos, Tuamque causam strenue defendisse. Episcopis quoque concinuere plurimi ingenio, literis, omnique doctrinae genere pollentes. Nostram admirationem excitarunt praesertim antistites Galliarum, qui evangelica prorsus libertate ante omnes vocem extulerunt, tum ut solamen aliquod cordi Tuo afferrent, tum etiam ut errantium sophismata retundendo principes et magnates ac populi omnes edocerentur de Tui, et Ecclesiae legitimo temporali principatu. Demirati quoque sumus, quod omnis ordinis viri et juvenes ex unaquaque natione, relictis parentibus et domibus, in ejus defensionem militiae Tuae nomen dederint, nobiliores se putantes evasuros, si vitam et sanguinem pro Petri Sede funderent, quemadmodum de eorum pluribus effectum fuisse legimus, qui ad Fidardi arcem in bello percussi martyres obierunt. Sed illuc admiratio nos impellit, ut quis prae animi commotione a lacrymis temperari nequeat, illud sane est, quod ex totius orbis unaquaque regione, et plaga, ex rupibus et montibus quoque inaccessis, non modo principes praedivites et cives, sed villici et rusticani, viri et mulieres, tum etiam infantes, inopes licet et pauperrimi, suum quisque obulum, uti vocant, sancti Petri ad Sanctitatis Tuae pedes transmittat. In quo factum illud, quod olim in templo Salomonis a Servatore nostro commendatum in evangelio legitur, temporibus nostris erga Sanctam Sedem cernimus renovatum, ut et divites suas opes, et viduae paupercula duo tantum aera sibi residua in gazophilacium mitterent. Scimus namque et matronas sibi

sua pretiosa monilia, et viduas panem sibi ex ore ademisse, unde haberent, quo fidem ac in Te amorem suo qualicumque dono demonstrarent.

Commotio haec, Sanctissime Pater, tam universalis, tam intima, tam aperta, tam flagrans aliquid magni et valde magni praesefert et significat. Cur enim dum vix Tuum civilem principatum oppugnari intelligitur, cur ad ejus periculum omnium populorum corda tam facile infremunt, et animi tam potenter fervent, et concitantur? Id non ab humano sensu aut ratione profecto efficitur, sed ab illo Spiritus Sancti instinctu provenit, quo imbutus populus christianus absque ulla mentis contentione, aut ratione reddere valeat, in ejusdem sanctae Sedis temporalis dominii oppugnatione aliquid aliud, aliquid altius, aliquid scelestius sibi pertimescendum sentit et putat. Equidem Spiritus ille divinus, qui ex speciali promissione Petro facta, Pater Beatissime, Tibi docenti assistit, et quae doceas, suggerit, idem ille Spiritus est, qui corda quoque discipulorum et fidelium sua illustratione invadit et penetrat, adeo ut et ipsi e regione in idem ac Tu mirabili consensione colliment.

Etenim si illi, qui in Tuum civilem principatum tam impium et ferox bellum commoverunt, autumantes illum praesenti civilitati et progressui unicum impedimentum et obstaculum esse, vera, aequa et solida civilitate et progressu, prout ipsi crepantibus buccis praedicant, contenti esse vellent, quid pro eis ex inaudita liberalitate non effecisti? Uno atque eodem verbo poenas eis remisisti, processus obtruncasti; eos exsules in patriam revocasti, eosque ad omnia antiqua jura et etiam munia evexisti, atque libertates, quas optabant, concessisti. Haec ideo memoramus, non ut aut praedecessores Tuos immoderatae severitatis, aut Beatitudinem tuam nimiae clementiae insimulemus. Nam et decessores Tui numquam ab justitiae, aequitatis, et prudentiae tramite in rebellium decernendis, infligendisque poenis nec hilum sese avocarunt, et Beatitudo Tua in his relaxandis, libertatibusque concedendis non nisi divino instinctu ducta id egit. Siquidem omnibus fere in Europa adversus sanctae Sedis in perduelles severitatem, quam nimiam, et fortassis iniquam appellabant, conclamantibus, oportebat, ut exemplum clementiae eis exhiberetur; non tamen illud, quod civilis prudentia, aut humanitatis sensus suggerere valet, sed illud, quod evangelium Christi et charitas christiana universalis ecclesiae pastoris pectori inspirare tantum potest: nimirum ut perduellibus plena venia daretur, eorumque crimina perpetua oblivione delerentur; et ipsi, quemadmodum in evangelio cum filio prodigo actum fuit, paterno sinu tamquam filii complecterentur, pristinisque juribus et honoribus restituerentur. Id omnipotentis Dei sapientissimo consilio et Tuo actum praedicamus. Quandoquidem eorum subsequuta ingratitudo et proditio effecit, ut et decessorum Tuorum severitas ab nimietatis nota in conspectu universae Europae absolveretur; et clementia Tua aureola illius ornata cerneretur, qui ab iis ipsis, in quos peculiaria beneficia effudit, proditus et cruci affixus fuit, et hujus saeculi potestates facto agnoscerent veri regiminis principia non esse illa, quae hujus seculi philosophia, sed catholica religio docet; et orbis universus obstupesceret se sentiens ab erumpenti perduellionis vulcano liberatum: uno verbo effecit, ut apostolicae Sedis justitia, sanctitas, et prudentia magis elucesceret, Tua clementia suis splendoribus decoraretur, principes illuminarentur, omnes instruerentur populi, perduelliumque incorrigibilitas apud omnes in comperto poneretur.

At hi non incorrigibiles modo sunt, sed eo nequitiae pervenerunt, ut Tuum civilem principatum, non ideo quia civilis principatus tantum sit, odio habeant, sed quia in mundo religionis simul justi et aequi omnis unicum est et praesidium et sustentaculum. Etenim cum Romanus pontifex, ut ipsi per novemdecim circiter saeculorum experimentum bene norunt, ex dispositione divina religionis cunctarumque virtutum, simulque juris omnis tam humani quam divini unicus in orbe sit legitimus assertor et vindex, ideo illi terrenum principatum auferre moliuntur, ut ab orbe omnis idea virtutis, boni et aequi penitus evanescat, simulque sibi licitum faciant omnia quaeque sive divina, sive humana susdeque vertere, et omnino delere. Haec nobis cogitantibus obviam venerunt praeclara illa verba, quae in allocutione die 18. martii 1861. a Beatitudine Tua habita, cum gaudio perlegimus: „Romani pontificatus oppugnatio non solum eo spectat, ut haec sancta Sedes et Romanus pontifex legitimo suo civili principatu omnino privetur, sed eo etiam tendit, ut infirmetur, et, si fieri umquam posset, plane tollatur salutaris catholicae religionis virtus."

Quae cum ita sint, laudes et gratias immortali Deo toto corde a nobis rependendas censemus, quod sapientia sua effecerit, ut sanctae Sedi temporale regnum adjudicaretur, atque conjungeretur, et ut Romanus pontifex ipse idem esset et princeps et rex. Consociatio haec, aut conjunctio tam gravis est, et tantam necessitudinis intimitatem cum Ecclesia ipsa habet et praesefert, ut eo spiritu et conatu, quo quis civilem sanctae Sedis principatum tuendum, defendendum, et sustinendum susceperit, ipsam quoque Ecclesiam sustineat, defendat, et tueatur.

Etenim, si ex ipsorum Ecclesiae hostium pharisaica concessione summus pontifex suum honorem, suamque in spirituali animarum regimine et auctoritatem et libertatem et independentiam habere debet; quis honor, quaeve auctoritas, sive libertas ac independentia inesse illi potest, si libero etiam atque usquequaque independenti non potiatur civili principatu? Aliud ab eo, si valent, aliud medium excogitent, quo inter tot regna et principes, qui sunt in mundo, non solum apud christianam plebem, sed etiam apud imperatores et reges

et magnates, qui utpote christiani ei subjiciuntur, auctoritas ejus et libertas ac independentia sarta tecta servetur. Nobis profecto nullum magis aptum, nullum dignius, nullum magis accommodatum est, quam illud, quod sapientissimo divinae providentiae consilio manifeste constitutum; quod plurium seculorum decursu confirmatum; quod populorum summa gratitudine acceptum; quod juristarum doctorumque rationibus comprobatum; quod regum et imperatorum omnium perpetua consensione recognitum; quod in solemnibus inter nationes conventionibus demum sancitum et commendatum et veneratum perpetuo reperitur, scilicet Romanae Ecclesiae et sanctae Sedis civilis principatus. Mirum sane est, quod nihil sibi facessat, utrum acatholicarum sectarum religiosa negotia omnia in unam eamdemque personam, quae simul caput religionis sit et princeps, coeat, id tantum in unum Romanum pontificem coire posse negent. Hoc agendi modo, sanctissime Pater, istiusmodi antiqui juris recentissimi subversores, nec opinantes, comprobant et aperte declarant, se nullum regem aut imperatorem quemvis, nisi Romanum pontificem tantum agnoscere religionis, justitiae, aequitatis ceterarumque virtutum legitimum assertorem et vindicem: idcirco illum tantummodo verendum et timendum esse, licet inviti, fatentur.

Dicant porro, Christi regnum non esse de hoc mundo. Quid inde? et nos praedicamus Christi regnum non a mundo rationem et originem suam ducere. Fatemur et nos libenter, quod non ejusdem naturae sit ac mundus. Quid profecto? ex eo, quod a mundo non oriatur, et de natura mundi non sit, ideo naturae auctor in mundo et in mundum amplius non habet potestatem, ut suum vicarium in terris principem civilem constituere nequeat? Profecto in praesenti rerum ordine sanctae Sedis principatum necessarium esse ducimus ad auctoritatem potestatemque illam spiritualem, pro salute mundi in terris a Christo Domino constitutam, efferendam, sustinendam et manifestandam. Quandoquidem spiritualis Romani pontificis auctoritas, ut finem, pro quo instituta fuit, consequatur, oportet quod non solum libero et independenti sui exercitio fruatur, sed etiam quod ab omnibus cognosci et discerni possit; ad eamque quicumque ad regnum coelorum vocatus, ex quocumque loco absque ullius impedimenti genere accedere et recurrere valeat. Quod si non libera, quanam ratione et modo sua salutaria monita vulgabit, aut decreta edet? Quod si non omnibus conspicua, quomodo quis eam cognoscere et in tanto numero falsas religiones praedicantium distinguere aut discernere poterit? Quod si non accessibilis, quomodo indigentium spiritualibus necessitatibus consuletur? Quonam pacto haec obtineri possent, nisi in fastigio societatis civilis cum civili principatu conjuncta ipsa resideat et consistat?

Huc, Pater Beatissime, huc spectant moderni hostes Tui civilis principatus, ut si Romanum pontificem in privatam conditionem dejicere, et sanctae Sedis temporale dominium de medio tollere datum illis esset, quod Deus numquam pro certo sinet, Ecclesiam ipsam labefactare, eamque a mundo penitus eliminare sibi putant.

Petra namque illa, in qua Christus Salvator suam fundavit Ecclesiam; illa civitas, quam in monte sitam in evangelio legimus; tabernaculum illud, quod psalmorum liber in sole collocatum describit; Ecclesia demum, quae, declarante Augustino, non in occulto sed in manifestatione posita est, connexionem et quamdam intimitatem pro certo habet et praesefert cum civili sanctae Sedis dominio; quam connexionem et intimitatem hostes profecto ita accipiunt, ut temporali dominio abolito et petram ipsam et tabernaculum tenebris obvolvere, et Ecclesiam ipsam penitus delere posse sibi facile persuadeant.

Quale spectaculum de se in mundo praebet temporale dominium sanctae Sedis? Si regiones, in quas protenditur, aut provinciae, quibus coalescit, inspiciantur, sunt adeo parvae et exiguae, ut in universi orbis amplitudine non nisi punctum appareat, et tamen tantam de se famam, et celebritatem in toto universo excitat, ut nullum aliud gloriosum licet quantumvis, magnum, potens et opulentum imperium aut regnum sit, quod parem sibi admirationem et famam assequutum umquam fuerit. Bellum ipsum nefarium, quo impetitur, efficit, ut illud in Europae totiusque mundi conspectu in sua parvitate gloriosius et admirabilius evadet. Putandumne erit, ut cum Dominus in extremo judicii die judicaturus gentes advenerit, reperiantur, qui in suae fidelitatis excusationem afferre possint, se portam coeli et Ecclesiam Christi, in qua tantum salus aeterna invenitur, non novisse? Ideo fit, ut Ecclesia ab omnibus cognoscatur, ab omnibus distinguatur, omnibus facile accessibilis sit in suo supremo capite. Ideo fit, ut ejus civilis principatus plurimum inserviat splendori, dignitati, et independentiae Petrae, in qua fundata surgit Ecclesia; et civitatem illam, quae in monte posita omnium oculis patet, et tabernaculum illud, quod in sole collocatum omnes illuminat, et demum Ecclesiam ipsam, quae non in tenebris, sed in manifestatione sita, suae sanctitatis et sapientiae vim ad omnium salutem expandit. Unde civilis principatus ipse sit sedes et subsellium illud, in quo, cum residet Romanus pontifex, resideat quoque suprema auctoritas, et divina majestas Ecclesiae, quia ubi Petrus, ibi Ecclesia.

Idcirco moderni veteratores nihil intentatum relinquunt, ut Te de Tua sanctissima sede exturbent, quia pastorem percutientes se oves facile dispersuros putant, Teque in obscuram conditionem dejecto, societatem quoque catholicam subversuros et penitus deleturos se credunt; eamdem illi sortem parantes, quam impiissimo deicidio sibi miserrime comparavit populus judaicus, qui absque civitate et templo, sine sacerdotio et regno,

sine altari, cum ubique sit, nullibi reperitur, omnibus peripsema factus in toto orbe vagus et profugus, infandum spectaculum suae dejectionis se exhibet.

Haec ideo memorabamus, Pater Sanctissime, ut videatur, quanti catholicae Ecclesiae intersit civilis sanctae Sedis principatus, quove necessitudinis vinculo ei consocietur, adeo ut ipsa in eo, veluti in proprio solio consistens, in animarum spirituali regimine plena libertate potiatur, majestatemque suam divinam et speciositatem omnibus conspicuam faciat, atque veritatem, qua a falsis secernitur, demonstret seque tandem ad salutem imis et summis accessibilem facile praebeat.

Quapropter primi provincialis concilii ecclesiae Aequatorianae patres laeto animo Sanctitati Tuae gratulamur de constantia, de fortitudine, deque singulari prudentia, qua sanctae Sedis et Ecclesiae catholicae temporalia jura adversus invasores asseruisti et sustinuisti. Omnipotenti Deo et Christo gratias agimus, quod in Te talem pontificem Ecclesiae suae dederit, qualem et temporum adversitas, et rerum necessitas expostulabat, quique suis virtutibus et recte factis tempestatem, quae in Ecclesiam conflata est, dissipare possit, et dissipabit. Interim aequo animo tuis moeroribus et nos moeremur; eisdem angustiis, quibus Tu, et nos angimur; tuismet afflictionibus affligimur; tuis lacrymis lacrymas nostras commiscemus, sperantes fore, ut brevi pace Ecclesiae reddita, de tuo triumpho gaudere possimus; quem ut Deus quantocius acceleret, non desistimus a precibus fundendis, interponentes merita Sanctissimae Mariae Virginis, a Te novo praeconio Immaculatae suae conceptionis dogmatica definitione nuper commendatae, et Beatorum apostolorum Petri et Pauli, nec non nostrarum ecclesiarum patronorum, qui apud misericordiarum patrem et ipsi supplices adsint, ut illa laetitiae dies Tibi, nobis, et Ecclesiae universae cito illucescat.

Sensa haec nostra, Beatissime Pater, et concilii acta, et nos ipsos ad Tuos pedes ponimus; eos deosculando, apostolicam Tuam benedictionem super nos, et gregem nostrum postulantes.

Datum Quiti XIV. Kal. augusti MDCCCLXIII.

Josephus Maria,
archiepiscopus Quitensis.

Dopis.

Iz Krapine. Dne 10. o. m. dovršismo ovogodišnja proštenja kod jerusolimskoga kipa čudotvorne Dj. Marije na Trškom-vrhu. Većina štovanih čitateljah znati će za ovo više od 100 godinah obstojeće proštenjište, kamo s mnogih stranah ljudstva na hiljade dolazi na molitvu i zavjet.

I ove godine dohrli ovamo na četiri puta svieta sila božja; ali na zadnje proštenje, što smo ga imali na dan presv. imena bl. Dj. Marije, dodje toliko naroda, da se tolika niti starci nespominju. Mislio bi mnogi, da ovaj toliki sviet nedolazi toliko od pobožnosti, koliko od puke znaličnosti na proštenje. Jest — i ja bih tako mislio, da se nisam o protivnom osvjedočio. Medjutim, gdje se u največoj pobožnosti, rukama na molitvu sklopljenima, očima u največoj čednosti u zemlju uprtima po više satih klečeć Bogu moli, gdje se najzadnji novčić, što si ga je mnogi težkim trudom i mnogimi žuljevi pribavio, na žrtvenik metne, gdje se krvavima koljenima okolo oltara ili crkve obhadja, gdje se najiskrenijom skrušenosti u izpovjedaonici griesi očituju i suze radi počinjenih roniti vide, tudjer, sudim, znaličnosti neima, već mora da bude prava pravcata pobožnost. O tom najbolje svjedočanstvo može dati nas 13 svećenikah, koji smo se sakupili bili na duhovni posao. Akoprem nas je toliko bilo, imali smo zato svi od rana jutra pa do mraka uviek pobožnoga puka oko sebe u izpovjedaonici, te je u dva dana, koje je trajalo proštenje, blizo do dvie hiljade dušah izpovjedano i presv. Tielom Isusovim pokriepljeno. — Neću reći, da nedodje ljudih na proštenje iz druge a možda i opake svrhe; no mogu reći, da je takovih jako malo; narod bo, koj dolazi na Trški-vrh, a to su Hrvati i susjedi naši Slovenci iz Štajerske i Kranjske, jest neskvaren, dobre i nabožne ćudi. Treba samo gledati, da se ovomu dobromu puku nedade na proštenjih griešna prilika; znademo bo, da prilika čini od čovjeka gotovo sve. S toga bi umolio slavno poglavarstvo grada Krapine, da buduće godine, kada se opet bude počela marijanska pobožnost na Trškom-vrhu, sve ono odstrani, što pači i uznemiruje ovu pobožnost, i neka nedopušta, da kojekakovi komedijaši šatore razapinju i svojim bubnjanjem okolo crkve svetu službu smetaju, kao što se dogodilo ove godine.

Isto ovo slavno poglavarstvo najuljudnije molim, da izvoli zabraniti noćnu buku ili barem opredieliti dobu noći, do koje smie trajati muzika i vika po krčmah, što se nalaze okolo kapele. Jer svećenici, koji za vrieme proštenja podnašaju žestinu dana, rado bi u noći odpočinuli i snom se okriepili, a uz onu halabuku, što je do sada običavala biti, nije moguće niti oka zatvoriti. Pak to daje povoda, da mnogi svećenici idu s Trškoga-vrha u Krapinu na konak, a jutrom nemogu opet u horu prispjeti, što je dakako ljudem, koji iz daleka na proštenje dodju, vrlo neprilično i neugodno. Mnogi opet svećenici uprav se tim odbijaju od susjedstva i gube volju pružiti svoju duhovnu pomoć, što jedno i drugo jest ne samo na uštrb nabožnosti, nego jošte više na štetu samih mješćanah.

To mili „Kat. liste" dočim ti pišem, da oglasiš svojim čitateljem, nemogu propustiti, da ti nespomenem s njekoliko riečih maleno družtvance, što se je ovdje, kako čujem, počelo ustrojavati; a to je, „družtvo malenoga Isusa." Družtvo ovo broji već do 160 članovah,

članovi su sama malena djeca od poroda pa do dvanaeste godine. Svaki član ili pak roditelj člana ovoga družtva obvezao se na mjesec plaćati jedan novčić, koj novčić mora samo diete, navršiv 6 godinah, nositi na opredieljeno mjesto, a četiri pobožne djevojke, koje su takodjer ustrojile ovo družtvo, primaju ove male darove od malene djece, te svaki put, da diete nezaboravi liepe svrhe, pitaju ga: u kakovo ime daje taj novčić? Da ti je čuti, kako malo diete odgovara: „Taj novčić dajem, da se izkupi koj máli crnac,“ oblile bi te od radosti suze. Kad izmine godina ovomu družtvu, dobiveni darovi poslati će se na svoje mjesto. Želimo samo, da ovo družtvo, kako je dobro počelo, takodjer dobro uznapreduje.

Jošte jednu novost imadem javiti. — Prije njekoliko danah obslužavao je naš vriedni i obće štovani susjed veleč. g. Franjo Videc, župnik jesenjanski, svečanost, na koju je i nas susjede duhovne pomoći radi pozvao. Medju mnogimi drugimi, koji su se tom prilikom izpovjedili i pričestili, bijaše i jedna njegova župljanka, Apolonia Ravenski, koja jošte u Siečnju t. g. navrši 100 godinah. Veleč. g. Videc, kojega djela pokazuju, koliko mu leži na srcu dobro njegove župe i dušah njegovoj skrbi povjerenih, znao je dobro ocieniti starost svoje župljanke, pak ju taj isti dan pozove i uzme od stola Božjega k stolu svojemu i počasti ju, kako se starost ima i častiti.

Viestnik.

Iz Zagreba. Još nam se je jednom vratiti na onomadne svršena duhovna vježbanja svećenstva nadbiskupije zagrebačke. Javit nam je naime, da je isto duhovničtvo zahvaljujuć se uzoritomu gosp. stožerniku nadbiskupu na pruženoj prilici duh. vježbanjah ustmeno i pismeno očitovalo, da se s duhovne ove obnove nemože razići k svojim stadom, a da se prije nesjeti obćenitoga i vrhovnoga duhovnoga otca. Uslied toga zamoli nj. uzoritost, da od strane svoga na duh. vježbanjih bivšega svećenstva sv. otcu papi čuvstva nepokolebive vjernosti i podpune odanosti doglasiti blagoizvoli. Molbu ovu nj. uzoritost radostno primi, i obreče, da će ju drage volje izpuniti.

— Prošaste nedjelje služio je u samostanskoj crkvi sestarah milosrdnicah mladu misu g. Franjo Magjerek.

— „Domobran“ od 25. Rujna piše: Jučer prije 7 satih na večer navali njekoliko na gradjanski odjevenih, a batinami oboružanih mladih ljudih, kojim bijaše vodja njeki gradjanin, na kuću, u kojoj stanuju svećenici, službujući u zavodu ovdješnjega samostana sestarah milosrdnicah, te stadoše zvoniti na vratih tako žestoko i dugo, da se je od straha strkalo sve, što bijaše za vodu blizo, a četvorica svećenikah, budući takovom surovosti već mnogo putah i u gluho noćno doba uznemireni, pohrliše na ulicu, nebi-li prepoznali one, koji su zvonili. Strkali su se na tu viku i susjedi, i dozivali pandure, ali badava. Izpsovani te izruženi svećenici uslied toga izmakoše, da povrh pogrde nedopanu i krvavih glavah.

Iz Slavonije. Preko „Salzb. K. Bl.“ doznajemo ovo: Visokočastni biskup naredio je za sve biskupijsko svećenstvo duhovna vježbanja, pozivnice jur razposlao a ujedno izjavio, da će on sam ista vježbanja svečano otvoriti i sam glavom kod njih bivati. Trajati će 8 danah, naime od 20—29. Rujna t. g. a to pod upravom istih otacah Isusovacah, koji ovršiše pučke misije. Mjesto za to odredjeno jest biskupijsko sjemenište u Djakovu. O uspjehu ubaviestiti ću vas u svoje vrieme. Dao nam Bog svoj sveti blagoslov.

Iz Beča. „Neue freie Presse“ donese nedavna sljedeći sramotan i lažljiv članak, a mi ga vadimo jedino za dokaz, kako katoličkoj crkvi neprijatno novinarstvo neprestano goni svojim putem, da razdraži mržnju na svećenstvo. U Chili, najbogatijoj i najodličnijoj kreolskoj republici južne Amerike, nagnalo je ljude u čudo pitanje vjerozakonskoga jedinstva i zadalo golema posla političkim strankam, a sbog njega došlo je već do čudnovatih prizorah u glavnom gradu, gdje jezuite svakim mogućim pletivom pobožna ženska srca razjaruju do bjesnila proti tolerantnoj stranci, pače i do noćne uzbune. U saboru predloži napredna stranka, da se čl. V. ustava izbriše. Glasi pako taj članak ovako: „Vjerozakon republike Chili jest rimokatolički sa zabranom javnoga ovršivanja svakoga drugoga.“ Prvi i najvrliji muževi sabora smrviše sjajnimi govori ovaj članak, po imenu i to kako valja u 6. sjednici 30. Lipnja g. Recabarren, koj medju ostalim pokaza i gospodarsku korist predložene obnove, a prigovor onaj, da tolerancija radja indiferentizam, pobije primjerom iz saveznih državah. Reccabarren govoraše jake 4 ure te baš htjede da završi o ponoći (sjednice drže se u St. Jagu po noći kano i u londonskom parlamentu), kad al' se pred vrata sabornice sgrnu hrpa od poldrugu stotinu sennoritah uz viku: „Živila naša sv. vjera, katolička, apoštolska, rimska! Smrt kukavicam krivovjercem, koji se vragu zapisuju, koji su prokleti — smrt ovim lopovom i zlikovcem!“ itd. Jer je prietnja i vika razdraženih gospodjah preotimala mah, a bojati se bilo i prave pobune, moradoše se dozvati i vojnici te ovoj noćnoj smutnji učiniti kraj, a pobožne duše zatjerati u krevete. Ova zamašna demonstracija, koja je jasnim dokazom, kolike tegobe imade napredna stranka sa svojim predlogom, nije ni opet mogla preći, a da se s njom nečuje ime jezuitskoga patra Don Juana Ugartea, koj je svojim zloglasnim pismom iz neba i grozovitim crkvenim požarom došao na tužan glas·

(Katol. novine dokazaše nepobitnimi razlozi, da je ona proti svećenstvu, a imenito proti svećeniku Ugarteu (on nije nikakov jezuita) sbog požara naperena tužba zlobna potvora; nu protucrkvene neće da se okane, već dalje trube tu potvoru — kako nam ovaj dopis svjedoči.) Don Juan iste noći, kad se u parlamentu bio glavni boj, a Recabarren govorio svoj govor, propoviedaše u crkvi sv. Augustina pred obćinstvom gospodjah, stranom vrlo izabranih, a ob istoj stvari, štono u saboru bijaše na dnevnom redu. Pobožan nagovor, kako ga ondje izlazeći list „Mercurio“ nosi, a mi iz njega vadimo misli, kaže najveću strast i obiest, do koje se u obće u toj struci može doći. Ponukava svoje „ljubezne sestre“ na očit odpor proti barbarskoj bezbožnosti mužkaracah spominjuć jim junačke čine Judite i Estere, i podjari jih na prosvjednu viku proti onom, o čem se u saboru radi. U istom govoru reče o sebi, da je „saborski poslanik Isusa Krsta,“ a „noćne sjednice sabora Isusova“ da će se čitav tjedan nastaviti, te svake noći ružni čini krivovjerskoga sabora metati na rešeto i proti njim teoretično i praktično prosvjedovati. Morda će se prizori od noći 30. Lipnja opetovati. — Kako-li je pako slabo jezuitom pošlo za rukom upiliti u glavu ta bojazljiva i zanešenjačka načela mužkomu spolu, prem upiliše izpovjednim kćerim, pokazuje ponašanje dubkom pune galerije, koja proti članku V. a za obnovu viče. Novine iz St. Jaga javiše odmah poslie razagnane ženske bune, da je Don Juan Ugarte promašio cilj; jer mužko obćinstvo dočeka bojnu viku pobožnih ženskinjah homeričkim smiehom. — (Ovaj žučju napisani dopis, primeće „Wiener K. Z.“, gdje se i ovaj put imenuje „Pater Ugarte,“ koj i prigodom one „grozovite nesreće“ bješe došao na jezike, očevidno je iz iste lažitorbe, iz koje bijaše i onaj lažljivi dopis. To je za „Neue freie Presse“ dobar zanat; jer južna je Amerika daleko, a čitatelji „nove slobodne“ vjere su velike. O protuslovju, da je porad 150 ženah bila pozvana vojska, a u isti čas da je „homerički smieh“ bio dovoljan te razpršio bunu, nećemo ni da govorimo.)

Iz Solnograda. Dne 11. t. m. poče pred zemaljskim sudom konačna razprava proti Alojziu Siegertu, odvjetničkomu vježbeniku sbog prekršaja pronevjerenja i prevare. Obtuženik odgovori kod običnih predpitanjah glede vjere, da je izlamskoga zakona, a još dometnu, da je već uprosio za tursko državljanstvo. Pronevjerena svota iznosi 5272 fr.

Iz Mletakah. Na 4. Rujna otvorena je po kardinalu i patriarki u Markovoj crkvi pokrajinska sinoda, a istoga dana držana prva sjednica.

Iz Italije. Oko polovice Kolovoza nadjoše nedaleko od Loretta na drumu čovjeka kolerom obhrvana, te čim vidje uza se čovjeka, stade silno moliti za svećenika. Sbilja dovedoše svećenika, te u njegovu naručaju primiv svetotajstva umirajućih tiho izdahnu. Zakapajuć ga nadje mu se na noguh čudan znak, naime na tabanih znak križa. Nesretnjak bijaše se upisao u urotnu sljedbu, koja nezaostaje za tako zvanom soliderskom ili slobodnomišljenjačkom. Članovi toga paklenoga saveza zaklinju se, pokle se odreknu svoje vjere, vječnom mržnjom proti Spasitelju, a da si vražju zakletvu neprestano opetuju, dadu si na tabanih napraviti križ, da znak Spasa gaze svaki put, kad stupe na noge. Kakove sve rugobe i mrzote neće doživjeti naš viek!

Iz Freiburga. Dne 4. Rujna preminu visokoučeni i slavni, množinom izdanih knjigah svietu poznati Dr. Iv. K. Hirscher, stolni dekan, badenski tajni savjetnik itd. u 77. godini.

Iz Belgije. Opet su tri gospodina od solidairah u oporuci izrikom naredila, da jih svećenik nesmie sprovesti do groba. Čemu takove oporuke? Znade se, da nijedan svećenik slobodnoga zidara nesmie sprovesti, sve da ga tko zamoli, pak da se izbjegne sramoti, zabranjuje se ovakovim načinom tobože crkveni sprovod, kojega jim i tako nitko nebi dao.

(K statistici vojnoga duhovničtva u Austriji.) Iz onomadne izašloga šematizma vojnoga duhovničtva u Austriji doznajemo, da na isto duhovničtvo spada: apoštolski vojni vikar biskup Dominik Mayer, vojni konsistorialni ravnatelj, 8 vojnih superiorah, 20 vojnih kapelanah 1. reda, 80 2., a 114 3. reda; 7 duhovnih učiteljah 1. i 7 2. reda, koji su na vojničkih akademijah i kadetskih zavodih namješćeni, zatim 10 evangeličkih posadnih propovjednikah (2 mjesta još nisu popunjena); napokon kod pomorstva: 1 superior, 4 admiralska, 3 linejska i 2 fregatska kapelana. — Godine 1750. podignut je u Sibinju prvi vojni superiorat, za njim sliedjaše drugi god. 1753. u Budimu, a 1763. u Pragu; apošt. vojni vikariat i ravnatelj vojnoga konsistorija postoje od g. 1773. a naša vojska imaše do sada 9 vojnih vikarah, 8 ravnateljah vojnoga konsistorija i 72 vojna superiora. Najstariji vojni duhovnik u ovaj par jest kapelan vojničke posadne bolnice br. 1. u Beču, gosp. Fr. Aug. Mayer, počastni prisjednik zagrebačke nadbisk. duh. stolice, rodjen 1794. svećenik od g. 1817. a pripada vojnomu duhovničtvu od 24. Lipnja 1831.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. **Josip Vitković**, župnik tvrdje Ivaničke, postao je župnikom u Dragancu.

„ **Stjepan Tumpić**, duh. pomoćnik pod Belcem, postao je tamo župnikom.

„ **Ivan Stepić**, duh. pomoćnik u Novigradu, ide za župnoga upravljatelja u Ivaničku tvrdju.

Urednik **Nikola Horvat**. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 40. U ČETVRTAK 5. LISTOPADA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu

Je-li slobodno sv. poputbinu (viaticum) nositi bolestniku na tajno?

Ima morda gdje tko, komu se to pitanje neznatno čini, te s koje kakvih razlogah, jer tko drugi tako želi, ili jer se njemu samu javno nositi nerači, sklon je božanstvo nositi na tajno. Takovu neće biti s gorega obazret se tu malo na zakone i sud crkve.

Rimski ritual kaže: „Deferri autem debet hoc sanctum sacramentum ab ecclesia ad privatas aegrotantium domos decenti habitu, superposito mundo velamine, manifeste atque honorifice ante pectus cum omni reverentia et timore, semper lumine praecedente.“ Doslovice ovako propisà jur papa Honorij III. (lib. III. decret. tit. 42. c. 10.), no i dodà „ut ex hoc apud omnes fides et devotio augeatur. Praelati autem hujusmodi mandati graviter punire non differant transgressores: si et ipsi divinam et nostram volunt effugere ultionem.“ Stvar, koja se pod takovom kaznom zabranjuje, nemože biti malena, niti malen grieh prekršaj takove zapoviedi.

Sv. tridentinska synoda takodjer, pošto je razložila (sess. 13.) pravi nauk crkve, da je u presv. euharistiji pod prilikami kruha i vina tielo i krv Gospodina našega Isusa Krsta skupa s dušom i božanstvom, dakle cieli Isukrst, i da s toga presv. euharistiju ide klanjanje, prokle one, koji bi rekli, da ju nije slobodno s čašću (honorifice) donositi bolestnim. Kako se pako ima razumievati to „honorifice,“ imaše priliku iztumačiti posebnim dekretom Cong. Conc. Trid. Interp. god. 1679., kad je došlo, kako se ondje kaže, do ušiuh njeg. Svetosti, da su u njekih biskupijah zavladale glede euharistije zlorabe njekoje: „videlicet quod aliqui — — sumant ss. eucharistiam, quam argentea theca inclusam in crumena aut secreto illis deferunt sacerdotes etc.“ Ondje bo se nalaže biskupom, župnikom i izpovjednikom, da uče: „eucharistiam nullo modo deferendam in crumena aut secreto ad existentes domi, vel cubantes in lecto, praeterquam ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca praedicta (ecclesias, oratoria privilegiata) accedere non valent, et ad eos, si ab ecclesia, deferatur publice et cum pompa, si vero ab oratorio privilegiato, cum forma decenti.“ Pa dodaje na koncu: „Si parochi et confessarii etiam regulares, et quicunque alii sacerdotes secus egerint, sciant Deo O. M. rationem reddituros esse, neque defuturam episcoporum et ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam regulares etc.“ Bilo je biskupah, koji su na takove prekršaje nametnuli suspensiju ipso facto; a pisac ovoga člančića imao je prigodu čuti u jednoj pastirskoj konferenciji, gdje je uzoriti g. kardinal nadbiskup zagrebački zaprietio, da bi s mjesta suspendirao takova svećenika, za koga bi saznao, da nosi sv. poputbinu na tajno.

I je-li za čudo takova strogost, kad se tu radi o javnom šćašćenju Boga, za koje nam revnovati valja; kad je treba javno pred ljudmi izpoviedati Isusa, ako hoćemo, da on nas kano svoje izpovie pred Otcem svojim nebeskim? Krni javno štovanje Boga, tko mu ga neda svigdje, gdje mu zakon nalaže; a to je sjegurno res gravis. Nadalje hoće crkva, da se takvim javnim svetčanim nošenjem i klanjanjem presv. oltarskoga otajstva uzmnoža „vjera i pobožna odanost vjernikah.“ Pa je dokazalo izkustvo, da sbilja ondje vjera i pobožnost raste, gdje se ovomu najvećemu sakramentu daje slava i čast, koja dolikuje tolikomu otajstvu. Sveti i veliki muževi, kano sv. Karlo Borromej, uvedoše za to posebne bratovštine Tiela Gospodnjega; narediše, da župnik izradi kod gospodarah, da čim se znak dade zvonom, od svake kuće gospodar ili

njegov stariji sin ili barem tko taj dodje u crkvu sa sviećom, koj će sveto otajstvo k bolestniku pratiti; da nagovara puk, da ih svaki put što više dodje, da se pridruže, koji bi došli na susret; da od kuće bolestnikove ljudi izadju tomu sakramentu na susret s gorućimi sviećami itd. Tko takov sprovod vidi, taj se mora osvjedočiti, da sprovadjamo Boga. Usuprot što će tajno nošenje božanstva? koga će osvjedočiti, da je živa vjera naša, da je neograničena naša odanost pram tolikom otajstvu? Nevjerujem, da će takovo donašanje lasno razpaliti slabo tinjajuću vjeru onakova bolestnika, koj morda želi, da mu se njegov Bog spasitelj donese tako bez vanjskoga štovanja. Ako se dakle tako prieči ta velika i spasonosna namjera crkve, zar će to malen grieh biti? Al i gore će biti, dà biti će sablazan, ako bude svećenik božanstvo nosio, mjesto u njedrih, gdje s traga u džepu, ili na kolih u kakovoj torbi pod nogami, ili noseć sveto otajstvo pušio, ili s kim god o čem god brbljao — jer se svega toga dogadja kod onih, koji nemareć za sve stroge zapoviedi i naredbe crkvene nose sakramenat na tajno. Srce se napunjuje njekim pravednim gnjevom čujuć za takovo ne štovanje već grdjenje Boga, i zahtieva, da se oštro kazni, tko bi šta takova učinio.

Al zar nije nikada slobodno nositi na tajno presv. euharistiju?

Ima slučajevah, gdje je to ne samo slobodno, već se i tako mora činiti; al je za to treba jedno težka nužda, a drugo dozvola biskupova.

Nije takova težka nužda de regula u kakovu katoličkom gradu i veliku, a kamo-li u kakovoj malenoj varošici, gdje je morda kojoj gospodi neprilično, što bi morali koji put pokleknuti ili tja ex officio presv. otajstvo pratiti. U velikom gradu Beču ima mnogo ljudih svakojakih izpoviedanjah, al se viaticum nosi pod baldachinom; pa smo jur čitali, da nije bilo neprilično ni samim veličanstvom s kolah sići i pokleknuti, kad bi sreli presv. otajstvo. Pače za sáme turske pokrajine propisala je albanska synoda pod Klementom XI., da se viaticum nosi javno, i to isto potvrdio Benedikt XIV. god. 1744. evo ovimi riečmi: „Dum autem sacerdos tantum sacramentum ad infirmos defert, decreta in Albano Concilio promulgata ad amussim observet, quibus praecipitur, ut indutus superpelliceo stolaque utrique humero circumsepta, et praecedente uno saltem lumine, hymnos et psalmos submissa voce recitans, in sacra pixide vel in calice mundo, velamine cooperto, ambabus manibus illud ante pectus tenens, devote deferat. At ubi (sicut ibidem additur) Turcarum vis praevalet et iniquitas; sacerdos stolam semper habeat propriis coopertam vestibus; in sacculo seu bursa pixidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem fideli, in defectu clerici, associetur.“ Dakle ni u Turskoj nije se dozvolilo, da se viaticum nosi na tajno; a gdje će se dozvoliti u katoličkoj zemlji!

Nego kad je pogibelj, da se oskvrne najveća kršćanska svetinja, tada se dakako nemože nositi javno, budući javnosti upravo ta svrha, ne da se naruži svetinja, već da se što više počasti. Za to se i kaže u netom spomenutom dekretu: „ubi Turcarum vis praevalet et iniquitas,“ da se božanstvo nosi u njedrih. S toga razloga se je i u prvo doba kršćanstva sv. euharistija nosila na tajno u njedrih, a i dan danas mora to isto biti, gdje je pogibelj svetoskvrnja od heretikah ili nevjernikah. No valja opaziti, da je biskupovo o tom suditi, koji za to u quinquennalih dobiva posebnu vlast, koja pod br. 16. ovako glasi: „Deferendi sanctissimum sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro iisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab haereticis aut infidelibus sit periculum sacrilegii.“ No mi se pri ovoj povlastici još jedna misao nameće, a ta je: kad ni biskup nemože s kakova god razloga dopustiti, da se ovaj sakramenat nosi na tajno; kako će tekar koj župnik dopustiti to sebi, ili svomu kapelanu?!

Osim rečenoga slučaja, naime pogibelji svetoskvrnja, dvojbeno je, je-li se kad jošte može nositi na tajno; medjutim mogo bi se ipak dogoditi slučaj, gdje bi velika nužda bila nositi ovo otajstvo, a opet nebi bilo moguće nositi ga javno. Tako kard. Gousset kaže, kad bi trebalo donieti viaticum kojoj vjernoj i pobožnoj duši, no kuće gospodar nebi nipošto dopustio, da se javno i svečano donese euharistija u njegovu kuću, da bi se tada mogla nositi na tajno. Sv. Alfonso Liguori navadja još i njeke druge slučaje, no kano tudje mnienje, neizričuć, što on sam o tom misli. Veli dakle: „Putant tamen quidam, si habitus (nempe decens, stola et superpelliceum) haberi non possit, aut sit tempestas, aut iter faciendum, non fore irreverentiam, si sacerdos eucharistiam in pixide vel corporali involutam in sinu suo clam deferat.“ (Theol. Mor. lib. 6. tract. 3. n. 241.) Svakako tu treba najveće opreznosti, budući da se radi o časti najvećega otajstva, a crkveni zakoni jedini slučaj pogibelji svetoskvrnja jasno iznimlju.

A je-li bi se mogao viaticum donieti na tajno bolestniku, koj ga nikako drugačije primiti neće, premda osim njegove volje neima nikakove velike zapreke? Ja mislim, da ne, već takov neka javno izpovjedi vjeru svoju; jer koj neće, da mu se to toliko otajstvo donese s onakom čašću, kako se

pristoji božanstvu, i kako to crkva strogimi naredbami iziskuje, mislim, da ga ni vriedan nije. Od moralistah takodjer nenalazim nijednoga, koj bi to dopušćao, osim Lacroixa, ako ga dobro razumijem; veli bo u svojoj Theol. Mor. lib. 6. n. 489. „attamen in necessitate pro viatico, si alioquin negligeretur, posset deferri et dari sine lumine.“ No kako rekoh, neznam, da bi mu tko u tom prednjačio bio, ili ga sliedio.

Dakle gdje neima sbilja velike nužde, nemože se sveta poputbina nositi na tajno bez velika grieha i velike kazne. Naše takodjer vrieme sve to veće nevjere zahtieva, da mi sve to jače i svetčanije izpoviedamo vjeru svoju, osobito u ovo otajstvo, što je središte svega kršćanskoga bogoštovja, i s kojim se je katolička crkva u svako doba jako ponosila, te ga zaodievala svakim slavljem i poštenjem. Neka protivnici naši, kako kaže sv. sbor tridentinski sess. 13. c. 5., videć tolik sjaj i toliku radost sve crkve ili izčeznu oslabljeni i izlomljeni, ili pako zasramljeni i smućeni već jednom se opamete. Usuprot ako nebudemo davali časti Bogu, koja ga ide, valja nam se bojati, da nam nedodju vremena, kad bi rado to učiniti htjeli, al nam se neće dati. *p.*

Don Nikola Mazza.

Preko 50 godinah življaše i poslovaše u Veroni kako učen tako i pobožan svećenik Nikola Mazza. Bliedo prijatno lice, od posljednjih dvadeset godinah sieda glava i sve njegovo držanje predobivaše svakoga, da ga štuje. Pak i sbilja neima u Veroni čovjeka, da nebi bio poznao i štovao toga slugu Božjega, što i pravo bijaše. Tà njegova djela sjećaju na Filipa Nerija i Vinka Pavlana.

Kadno se u Srpnju ove godine proču, da je Don Nikola težko obolio, pojavi se u Veroni žaoba, kakove jošte morda nikada nebijaše u ovom gradu: bogataši i siromasi, učeni i neuki, od biskupa do zadnjega bezkućnika sve je pitalo znalično, kako je tomu plemenitomu starcu. Svaki dan donosile bi veronezke novine viesti o stanju njegove bolesti; a kad se u jutro 2. Kolovoza začu: „Don Mazza umro je,“ sve je govorilo: „Svetac je umro, apoštol prave uljudnosti, angjeo ljubavi umro je!“ Istoga dana izide od duhovnih mladićah zavoda Mazzina sliedeća osmrtnica na gradjane veronezke: „Dobri gradjani veronezki! Veselje Vašega srca, savjetnik Vaše sviesti, utjeha Vaše duše, gojitelj Vaših sinovah, otac Vaših kćerih, Vaš Don Nikola, sažgan od ljubavi prama svakomu, uzišao je u debi od 75 godinah k Bogu u jutro 2. Kolovoza.“ Katolička crkva slavi ovoga dana svetkovinu sv. Alfonsa Ligoura, komu je pokojni Don Nikola puno sličan. Don Nikola rodio se 1790. godine u Veroni. Prem bogata roda i neobične darovite glave, posveti se svećeničkomu staležu. Tek zaredjen u misnika dobi učiteljsku stolicu iz matematike na c. k. liceju u Veroni, i do skora steče si u svojoj struci glas tolik po prilici, kolik i njegov drug Zamboni u naravoslovju. Jer se Don Nikola uz profesoriju bavljaše i duhevnom brigom, po imenu izpovjedaonicom, to mu se s jedne i s druge strane, a k tomu u veliku gradu pruži najljepša prilika veliku svoju otčevinu i većinu od plaće obraćati na Bogu mila a iskrnjemu koristna djela; on bo življaše sam za se kano pustinjak. Videći, kako se mnogi vrli i daroviti učenici bore s priekom nuždom, valjaše mu nje podupirati; videći opet, kako mnogi dječaci siromašna roda, a izvanredne glave nemogu polaziti učionu, valjaše mu misliti, od kuda bi i nje obskrbio, prem bi sve sam davao, dokle god bi mu doticalo u kesi. Kad opazi, da mnoge sirote ili od roditeljah zapuštene djevojke odlaze po zlu putu, pobrinu se Nikola i za nje, što pomažuć svojim novcem, što spravljajuć je u poštene kuće. Sve to nesmiri ipak Nikole; plemenito srce naricaše mu, da učini štogod na veliko i od stalnije koristi. Tako prije 37 godinah zamisli misao, kako bi podigao dva zavoda: jedan za učeće mladiće, a drugi za mlade, uboge i zapuštene djevojke. Pošlo mu za rukom; a za dvanaest godinah poslie niče iz ova dva treći: za misije u osrednjoj Africi. U prvi uzimao bi posve uboge dječake, koji bi pokazali dara i volje za nauk, ali bez tudje milosti nebi imali od kuda učiti. Uvjeti za prijam bijahu sljedeći: 1. izvrstna glava; 2. uzorno ponašanje, 3. zdrav razum za život; izkustvo bo uči, da najbolji talenti ili tja tako zvani veleumi za praktični život malo valjaju. Gojenci dobivahu stan, hranu, opravu itd. bez sva e plaće; ali bi zato morali donieti iz škole iz svake struke najbolju bilježku. Tko nebi zadovoljio, bio bi koncem godine bez obzira odpušten. Broj takovih gojenacah narastao bi mu mnoge godine na 25—30. Zavod mu je kod sv. Karla upravo pod okriljem tvrdjice. Kad bi koj gojenac dovršio nauk gimnazijalni, tada bi ga Nikola zovnuo preda se te upitao: „Sinko, kamo ćeš sada? Što misliš, zašto bi najbolje valjao? Promisli dobro pred Bogom i pitaj savjet u svoga izpovjednika. Za osam danah odgovoriti ćeš mi!“ „Dakle sinko! što je s tobom?“ „Ja bi rad bio svećenik!“ „Dobro; ja pristajem na to; ali u tom prepuštam ti posve slobodnu volju. Ako sbilja hoćeš, tada možeš ostati kod mene, ali se moraš zadovoljiti s prostim stanom i hranom, kako i do sada.“ — „Ja bi rad bio liečnik!“ itd. „Dobro; samo u tom važnom koraku treba podpune slobode. Ja imam kuću u Padovi, a koliko treba, palente ćeš i ondje naći. Jedino, što tražim, jest, da u svem zadržiš naš obični domaći i školski red.“ U 37 godinah, što ovaj zavod obstoji, izašlo je iz njega preko 100 svećenikah, od kojih je 15 jur arcidjakonah i mnogo izvrstnih profesorah, a tako i mnogo vrlih liečnikah i

pravoslovacah. Koncem školske godine 1855/6. kadno prvi put plemenitoga Mazzu vidjeh u glavu, dobi iz ovoga zavoda 31 mladić nagradu na mjestnoj c. kr. gimnaziji. Broj gojenacah (gimnazistah, bogoslovah, liečnikah) bijaše tada do blizu 200 glavah. Ove godine skoro jih je upravo toliko.

Ženski zavod daleko je od ovoga — alle Cantarane — a nanj, prem je ogroman te prima u se 300 do 350 glavah, spada jošte čitav red kućah. Djevojke odhranjuju se u njem izvrstno; uz obične nauke uče sve moguće ženske posle, tako da odrasle primaju velike kuće s veseljem u službu, a mnoge se veoma dobro udadu. Učiteljice u zavodu same su takove, koje su odrasle u njem. — U istom ovom zavodu žive sada 13 crnicah, a tako i kod sv. Karla njekoliko crnacah; jer plemenito srce Nikolino kucaše i za uboge sinove Kamove iz vruće Afrike. Od tuda i jest se začela u njem misao, da podigne i treći zavod za afrikanske misije. S tom nakanom naredi on, da svaki, koj iz njegova zavoda postane svećenikom, a odluči se za misionara u Afriku, ima jošte četiri godine probaviti kod njega, te izučiti misionaru potrebite nauke, po imenu nauk sv. pisma, pak više novih jezikah: francezki, englezki, španjolski i arabski. Nadjoh i medju učiteljicami njekoliko, koje govore 6 ili 7 jezikah, a medju njimi i arabski. Ovaj posljednji treba jim znati sbog crnicah. Zadaća je ovomu trećemu zavodu: u svoje vrieme pošiljati svećenikah kao vjeroviestnikah, a tako crnačah i crnicah, bilo kao misionarah i učiteljicah, ili katoličkih pozakonjenih drugovah u sredinu Afrike, ter tim načinom štogod katoličkoga elementa poslati medju pogane. Početak je jur učinjen sa svećenici. G. Angelo Vinco, izvrstan gojenac Mazzin, rodjen u Veroni 29. Svibnja 1819., ode god. 1847. s utemeljiteljem sredoafr. misije, otcem Maksom Ryllom, u Hartum, djelovaše ondje i u Gondokoru više godinah kano pravi apoštol i umre 1852. God. 1853. zaputiše se s Niemci Gostnerom i Hallerom — dva nova gojenca iz Verone u Hartum, g. Ivan Beltrame i g. Antun Castagnaro. Na žalost pogibe ovaj zadnji od ubojite vrućine afrikanske. Beltrame poslovaše dvie godine u misionarskoj učioni u Hartumu izvrstno, zatim se dade na dalek put uz modru rieku, nebi-li našao sgodno mjesto za postaju novoj učioni. Pod konac god. 1855. povrati se u Europu, da povede sa sobom više braće. Prolazeć ja god. 1856. s novom misionarskom karavanom kroz Veronu umolim Mazzu, neka pusti sa mnom Beltrama sa još kojim mladim misionarom, a on odgovori mi tužnim srcem: „Dragi moj prijatelju! imam ljudih, ali neimam — novca! Dragi Bog neće toga za ovu godinu; drugčije bi mi bio poslao, što treba. Nego na godinu, tako se tvrdo nadam, poći će oni. Ima njih 5 do 6.“ I sbija godine 1857. zaputi se 5 svećenikah i jedan svjetovnjak iz zavoda u Afriku: gg. Ivan Beltrame, Danilo Comboni, Aleksander Dal Bosco, Franjo Oliboni i Angelo Melotto. Vrli Oliboni umre 1858. u Sv. Križu, a dobri Melotto pogibe 1859. od podnebja u Hartumu. Ostala tri poslovahu kano vjeroviestnici u oba spomenuta mjesta do godine 1861., kadno je katolička misija predana serafinskomu redu, a svjetovni svećenici vratiše se u otačbinu. Upravo sada, kada je katolička misija u srednjoj Africi na ugaru sbog nestašice svećenikah, radi neumorni Comboni o izvedenju nove njim napravljene osnove za prosvjetu i pokrštenje crnacah u Africi. Po više putah imao je isti dogovor s uzorit. kard. Barnabò-om, nadstojnikom propagandinim, otcem generalom franjevacah i apošt. vikarom o. Ludovikom Casoria u tom poslu, a već je naredjeno, da se dosadanji apošt. vikariat u srednjoj Africi razdieli na dva: jedan s iztoka bieloj rieci, drugčije zavod Don Mazze, drugi sa zapada — pod o. Ludovikom Casoria.

To je samo njekoliko crticah o velikanskom djelovanju plemenitoga Nikole. Naravno je i samo se od sebe nameće pitanje: Zar mu je blago neizcrpivo, da može obskrbiti toliku silu mladeži? Od mnogih tisućah, što jih bijaše u Nikole, minulo je sigurno i tri puta deset godinah, da neostade ni probijena para. Sgrade potrebite i najprečje potrebe pozobaše umah s početka većinu njegova novca. Tko poslie skrbljaše za uboge? Providnost Božja, u koju je Mazza sve polagao, i koja ga, kako sam reče, nikada nije zapustila. Više putah dogodilo se, da jutrom u kući nebi imao ni pregršt brašna, a o podne trebalo je sve nahraniti. Pak bi svi i jeli, makar samo bublu palente. U takovoj nuždi običavao bi Nikola djecu poslati u crkvu, da mole svakdanjega kruha, on sam pako izišao bi u grad te polagano koracao najživljimi ulicami, neproseć ipak u nikoga milostinje (to mu bijaše načelom kano i sv. Kajetanu). Svaki Veronez poznavaše ga, a tako i to, što — traži o podne po gradu. Svaki put donio bi kući toliko, da djecu nahrani. Ljuta bijaše zanj godina ratna 1859.; nu za najveće njegove nužde umre njeki poštenjak, odvjetnik, a prva točka njegove oporuke naredjuje ovo: „Petdeset vriećah brašna za palentu mojemu prijatelju Don Nikoli,“ a tim bude zavod za duže vremena obskrbljen.

God. 1838. dobi Don Mazza od njeg. veličanstva cara Ferdinanda veliku medalju za zasluge s lancem. Taj nakit ležaše jur dugo vremena u založnici. Kadno g. 1850. njeg. veličanstvo car Franjo Josip dojde u Veronu, odkupi njeka odlična gospodja taj zalog za 800 lirah i posla ga vlastniku, neka s njim pred cara može doći. Jedva što car ode iz grada, odputova i medalja s lancem natrag u založnicu, gdje morebit i sada leži.

Kadno godine 1846. gospodin Angelo Vinco zamoli superiora (tako zvahu gojenci svoga dobročinitelja), neka njega upotrebi za misionara, pisa ovaj umah kardinalu Fransoniu, nadstojniku propagande u Rimu, moleći ga, da toga mlada, revna i učena muža za koj mjesec primi u propagandu, te ga s o. Ryllom pošalje

u srednju Afriku za misionara. Kardinal odgovori: „Dobro; ali Don Angelo Vinco mora što brže ovamo, jer je jedno mjesto prazno.“ Pismo stiže ranim jutrom u Veronu; na večer treba iz Verone odputovati; ali neima novca za putbinu. G. superior svjetova misionara, neka prije podne obadje odličnije kuće. Don Angela primaju liepo, a ljepše se s njim opraštaju. Tako obilazeć prodje mu popodne; ali mu nestisnu nitko ništa u ruku. Ob 7. uri u večer (ob 8. valja se odvesti) stupi na vrata skroz nepoznat svećenik, te preda slugi svežčić na Don Nikolu. U njem nadje 20 genovezkih dopijah. Vratar pripovieda, kako izgleda taj svećenik, nu mladi svećenici zavodni nedomišljaju se nijednomu, već kažu, da takova neima u svoj Veroni; ali superior primieti: „Dobro ja njega poznam, bio je to sam sv. Kajetan!“ Don Angelo odputova u Rim, ostade 9 mjesecih u propagandi, a poslie ode s otcem Ryllom, Dr. Knoblecherom, o. Pedemonteom, o. Zarom itd. u osrednju Afriku.

Ako se promisli dobro samo ovo malo, što o Don Mazzi navedoh, tad možemo razumjeti, zašto se je sva Verona bila raztužila na glas, da je Don Nikola Mazza obolio; zašto je tako skrbno sve pitalo, kako mu je; zašto se oko izložena u crkvici markeza Melaspina mrtvaca tiskaše staro i mlado, i zašto napokon 4. Kolovoza na večer dojde sve na svečani sprovod, što ga vodjaše sam veronezki biskup Ludovik markez Carona. Tisuće prolievahu ovom sgodom suze zahvalnosti; a to svim pravom; jer je pokojnik za života otro suze tisućam.

Dr. F. K. Mitterrutzner
u „Salzb. Kirchenblattu.“

Vjera, nada i ljubav.

Bože! tri nam dade znaka
Divne tvoje od milosti,
Kó tri tvoga trojstva zraka
Nerazdielnâ u bitnosti;
Da nas kriepe, tješe, griju,
Svud nas prate, nad nam' bdiju,
I tegle nam srca gor'
U tvoj vječni, rajski dvor.

Bez njih ovi sviet prekrasan,
Koj za ljubav nami stvori,
Grdan ponor jest užasan,
U kom jad se s jadom bori;
Mi bez pravâ puta cilja,
Prave nade, pravâ milja,
A naš život prutić krt'
Kog za uviek skrha smrt.

Oh! al' uz tri divna ona
Dobrote ti znaka živa,
Stvor tog svieta vasiona
Krasan — mio lik dobiva;
Istina nam pút prostire,
Sred jadah nam slast izvire,
I kad dodje smrtni vaj,
Još životu nije kraj.

Podigne l' se dvojba kleta,
Otac laži iz prvine,
Zli proroci ovog svieta,
Da nas krenu od istine, —
I kad srce već zastrepi,
Laž um hoće da zasliepi,
U nam sine vjera tad,
Mi stojimo kó čvrst grád.

Pretisnu-l' nas težki jadi
Budi krive, budi prave,
Progoni-l' nas sviet zloradi —
Il nas griesi naši stráve, —
I tek srce što nesdvaja,
Što nij' jadu lieka, kraja,
Al' u isti nada čas
Klikne: „Isus tvoj je spas!“

Zanesu-l' nas svieta vali
U vrtloge burnih strasti',
Pak u njima ili pali,
Ili ćemo skorim pasti,
Te za Boga srce ohladni,
I za jade bližnjih jadnih',
Tad ljubavi božje plam
Opet srcem bukne nam.

Samo srca okorjela
U opakoj grieha zloći
Iz trostrukog ovog vrela
Ni utjehe, nit pomoći,
Niti piju, niti crpe,
Već sred slasti pate, trpe,
Dok neskrši grieh jim grúd,
A strašan jim prispje súd.

Vjero, nado i ljubavi!
Divne kćeri božjeg raja,
Divno-li vas Bog opravi,
Da se svijet s nebom spaja!
Oh! nek kriepi kriepost vaša
Slaba, lomna srca naša,
Vodite i tješte nas,
Dok nekucne zadnji čas!

Tad će vjera postat zrenjem
Boga umom nedokučna,
Nada postat izpunjenjem
Oj! nadarja postóstručna;
A ljubav će ostat sama
Stopljena sred božja plama,
I neće joj biti kraj, —
U njoj jeste dušah raj,
Oh! svim nam ga Bože daj!

Ilija Okrugić, Sr.

Sedamnaesta glavna skupština katoličkih družtvah po Njemačkoj.

Katolička družtva po Njemačkoj obdržavala su svoju ovogodišnju glavnu skupštinu u Treviru od 11. do 14. Rujna. Dan prije otvorenja glavne skupštine u 7 satih u večer bijahu skupštinari i gosti svečano pozdravljeni u sjajnoj dvorani trgovačke kuće, gdje se sastaje mjestno družtvo katoličkih gradjanah. Predsjednik

mjestnoga odbora, načelnik grada Trevira g. de Nys, pozdravi kao takov i kao predsjednik katoličkoga gradjanskoga družtva sve članove katoličkih družtvah, — na što je kanonik dr. Götz iz Vircburga, kao poslanik i predsjednik lanjskoga odbora, gradu Treviru i mjestnomu odboru zahvalio se za prijazan doček. Govornik uvjeravaše, da su vele ugodna čuvstva za svakoga stranca, kada stupi u Trevir, predteču civilizacije, gdje je njekoč mogući Rim po osnovi providnosti Božje zavladao njemačkom zemljom i tamo put kršćanstvu sterao, gdje je sv. biskup Maksimin dvie godine sv. Atanaziju dao gostoljubno utočište, te proti Ariju borio se za dogmu, proti kojoj se podigao novi Ario — Renan. Svatko se radostno opominje, da je u isto vrieme sv. Jeronim ovdje više godinah proživio, gdje je i veliki sv. Bernard iz Clairevaux-a više danah svoga života probavio — to će nam kod naših viećanjah biti pred očima i vodit nas, te ćemo pokazati, da što crkvi prija, prija i čovječanstvu. (Bučna pohvala.)

Prva zatvorena glavna skupština obdržavana je dne 11. Rujna, pošto je glavnu skupštinu visokočastni g. trevirski biskup Pelldram svečanom službom Božjom otvorio. Skupštinari napuniše svetište stolne crkve, u kojoj se razlegao svečani koral. Iz hrama ode sve u kazalištnu dvoranu. Došav onamo i biskup, otvori drugi predsjednik mjestnoga odbora prof. Marx skupštinu. On javi, da se je odbor po običaju obratio na sv. otca adresom, te dobio milostiv odgovor. I pismo odborovo i odgovor sv. otca, kojim obodrava skupštinu na plemenito njeno djelovanje, te da joj napori budu u prilog vjeri, a na spas skupštinarom, kršćanskomu družtvu i cieloj domovini, moli Boga i daje svoj apoštolski blagoslov, — čitana su u latinskom izvoru, a pismo sv. otca sasluša skupština stojeć. Poslie toga pristupilo se k izboru poslovodstva. Na predlog mjestnoga odbora budu izabrani baron Henrik Andlaw za prvoga, savjetnik prizivnoga suda dr. Aug. Reichensperger za drugoga, i odvjetnik Adams, sin, iz Koblenca za trećega predsjednika, a odvjetnik Amlinger i dr. med. Ladner iz Trevira za tajnike.

Kanonik Götz iz Vircburga izviesti za tim skupštinu o djelovanju predvodnoga grada Vircburga od prošle godine. Izvrstno izvedenje zaključka o utemeljenju brošurnoga družtva, koje je već devet brošurah svaku u više od 30000 otisakah razprostrlo, uvedenje katoličkih kasinah, poimence u Bavarskoj, u Bambergu, Vircburgu, Ašafenburgu itd. nedavna osnovano družtvo sv. Katarine za katol. sveučilište, jesu radostne točke te izviesti. U Vircburgu preostali višak od 476 for. ili 272 talira predan je družtvu sv. Bonifacija.

Pošto su pročitani brzojavni pozdravi od djačkih zadrugah Winfridije, Austrije i Aenanije, budu uredjeni odsjeci i njihovi poslovodje. Za misije izabran je kanonik Prisac iz Cahah (Aachen), za djela kršćanskoga milosrdja kanonik dr. Moufang iz Moguncije, za umjetnosti profesor Bock iz Freiburga, za znanosti i štampu kanonik Thissen iz Frankfurta, za formalnosti kapelan Isen iz Trevira.

Sada se dignu visokočastni biskup Leopold Pelldram, da oslovi skupštinu do srca dopirućim govorom, u kom medju inim s domoljubnim ponosom napomene, kako je pruska vlada u davanju crkvenih slobоštinah prednjačila svim drugim njemačkim vladam. Biskup završi govor podieljenjem sv. blagoslova.

Za tim pročitano je sedam podnešenih predlogah, koji su predani dotičnim odsjekom. Medju njimi vriedno je da spomenemo predlog, da se utemelji katolička tiskovnica ili tiskovna poslovnica (Pressbureau). Glasi ovako:

Podpisani uslobodjuje se XVII. katoličkoj glavnoj skupštini preporučiti, da prihvati sliedeći predlog:

Katolička glavna skupština neka utemelji tiskovnica za promicanje katoličke štampe po Njemačkoj.

Ustroj ove tiskovnice neka označe sliedeće točke:

1. Odbor družtva za izdavanje katoličkih razpravah (brošurah) biti će — ako je moguće — zajedno odbor za utemeljenje i upravu tiskovnice.

2. Dohodci tiskovnice sastojat će od prinesakah katoličkoga plemstva, visokoga svećenstva i imućnih katol. svjetovnjakah, na koje će odbor katol. glavne skupštine izdati proglas.

3. Svake godine položiti će jedan član tiskovničnoga odbora račun u zatvorenoj sjednici kat. glavne skupštine.

Svrha ove tiskovnice jest dvovrstna:

1. Tiskovnični odbor, koj bi najumjestnije imao svoje siedo u Frankfurtu na M., nastoji dobrimi nagradami steći najbolje publicističke sile, te najvrlije tendenciozne sastavke, što će mu dolaziti, objavlja u avtografičnoj dopisnici, koja će jedan ili dva puta na tjedan izlaziti. Ova će se dopisnica svim katoličkim listom po Njemačkoj za nizku predplatninu dostavljati, da ovi listovi mogu najbolje tendenciozne članke — jerbo bi samo takove samopisna dopisnica imala sadržavati — odmah preštampati, kako to čine slobodnjački listovi u Bavarskoj, pretiskujući i obnarodujući mnoge tendenciozne članke slobodnjačkoga Pressbureau-a.

2. Druga i najvažnija svrha katoličke tiskovnice (u Frankfurtu) jest: da, čim se pojavi kakova tendenciozna laž ili užasna priča, kakove crkvi neprijateljski liberalizam svakoga tjedna izmišlja i razturuje u sviet, kako će osumnjičiti i potvoriti crkvu, njena glasila i uredbe, dotična vlast, bila gdje mu drago, namah se zamoli za službeni ili poluslužbeni izpravak ili očitovanje, a ovo u avtografičkoj dopisnici obznani, odkud će ju svi katolički listovi pretiskati. Istim načinom ima tiskovnični odbor, koliko je moguće, starati se, da se ovakovi izpravci primu i u one listove, koji su laž ili izkrivljeni čin razglasili.

U Augsburgu dne 21. Kolovoza 1865.

August Birle,
urednik „Augsb. Postzeitung-a"

Prva javna glavna skupština otvorena je 11. Rujna u 7 satih u večer. Tu predloži predsjednik, da se imenuju počastni predsjednici, te za takove budu odanj predloženi: Baudon iz Pariza, Ducpetiaux iz Bruselja, zemaljski grof Fürstenberg, grof Kajo Stol-

berg, grof Todor Scherer. Skupština radostno pozdravi i primi ovaj predlog.

Baron Andlaw, prepustivši predsjedničtvo Aug. Reichenspergeru, besjedjaše u obširnom govoru, kako bje našasta nešašivena sveta u Treviru čuvana haljina, što simbolički znači, i kolike je važnosti, što bje prije dvadeset i jedne godine izložena javnomu štovanju vjernikah. Kao što Klement August iz Kolonije, tako je biskup Vilhelm iz Trevira uzkrisio katolički duh, što je u posljednjem gradu bilo izložbom sv. haljine. U slici nerazdjelime haljine vidi se prilika jedinstva u vjeri; protivnici one isti su, koji i ovo jedinstvo hoće da poderu. — Grof Scherer govoraše o nenaknadivom gubitku ot. Teodozija za Švajcarsku. — Dorfner iz Wasserburga u Bavarskoj razpravljaše na široko o reformi tamnicah, te dokaza potrebu, da se tamnice imadu upravljati na vjerozakonskom osnovu. Rim nam pokaza, kako izopačen čovjek može opet postati valjan. — Župnik Ibach iz Limburga nacrta živimi bojami život pokojnoga Josipa Görresa, s mnogo stranah krivo presudjivanoga, i u naše doba po gotovu zaboravljenoga vjernoga sina crkve i domovine. Ime Görres i slika o njem nacrtana napuni skupštinu s najvećim veseljem. Predlog govornikov, da se „staromu" Görresu podigne spomenik, što toplije podupirao je prof. dr. Bock iz Freiburga. Sjednicu zaključi živahnom besjedom o enciklici kanonik moguntinski Heinrich.

(Ostatak će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. Previšnji imendan nj. veličanstva cara i kralja našega proslavismo jučer ovdje u Zagrebu zahvalnom službom Božjom u prvostolnoj crkvi. Svečanu sv. misu, a na koncu joj ambrozijansku zahvalnicu odpjevao je glavom uzoriti gospodin stožernik nadbiskup. Službi Božjoj pribivahu s preuzvišenim gospodinom banom na čelu sve ovdašnje vlasti i mnogo drugoga svieta.

— Velečastni gosp. Josip Hranjec, prevendar prvostolne crkve i dvorski kapelan uzoritoga gospodina stožernika nadbiskupa, navršio je petdeset godinah misničtva, te je tim povodom u nedjelju dne 1. t. m. u ovdašnjoj župnoj crkvi sv. Ivana odslužio svečano petdesetoljetnicu misu. Uz tutnjavu zvonovah i prasak mužarah dovedoše velečastna braća prevendari svoga pod nebnicom gredećâ te na štap starosti se upirućâ štovanoga sudruga u crkvu, gdje su mu isti kod oltara i podvorbu činili. Poslie krepkim glasom odpjevane sv. mise dielio je g. jubilar blagoslov. Velečastni g. domaći župnik počastio je objedom g. jubilara i više njegovih prijateljah i sudrugovah. Radostnu i riedku ovu sgodu u životu svećeničkom opjevali su i pjesnici, te su jim dvie čestitke tiskane, a više drugih u rukopisu predano veselomu starcu zlatomisniku.

— Dne 25. Rujna u večer navalilo je šest poderanih i zamazanih razbojnikah u župni stan u Zajezdi, te su tamošnjega župnika Ignaca Lemića, misleći da u njega ima na tisuće novacah i hoteći ga prisiliti, da je predade, britvami i klieštima toli užasno izmrcvarili i osakatili, da je dne 28. i. m. u groznih mukah preminuo. Kako se glasa, odnesoše u urah i srebrnini vriednosti do 100 for. a u gotovini 24. for.

U Mariboru držali su Slovenci prigodom tamošnje izložbe besedu na slavnu uspomenu nezaboravnoga biskupa Slomšeka, i da se pokojniku stavi dostojan spomenik.

Iz Italije. O divljačkom ukinuću sjemeništa u Akvili donosi „Monde" poduži članak. Sjemenište, koje je 19. Lipnja na zapovied t. zv. nastavnoga ministra zatvoreno, bijaše vrst liceja; svi razredi, izuzam strogo za bogoslovje odredjene, zatvoreni su jedino zato, što ravnatelj uslied naloga svoga u progonstvu u Rimu živućega biskupa nehtjede priznati vrhovnoga nadzorstva vladina nad ovim čisto crkvenim zavodom. Do 300 mladićah iztjerano je iz zavoda, a ovaj u najljepšem cvietu, djelo golemih žrtvah, pade u šake prevratnomu vandalizmu. To čini vlada, koja se hini pomiriti sa sv. stolicom. Ali to nije jošte sve. Odmah poslie ukinuća sjemeništa stiže zapovied, da se ukinu i 3 franjevačka samostana u Akvili. Jedan od njih bijaše na čast i ponos svoj zemlji: u njem stanovaše sv. Bernardin Sienjanin, sv. Ivan Kapistran, sv. Jakov Markianac i više glasovitih svetacah; u njem počivaše i tielo prije 4 stoljeća umrvšega sv. Vinka Akvilanskoga. Poslanstvo gradjanah obrati se na namjestnika s prošnjom, da ostavi barem jednoga otca i jednoga brata za čuvare ovoj svetinji i tielu sv. Vinka. Ovaj ga odagna s odgovorom: „Truplo je truplo kao i svako drugo: možete ga prenieti na groblje." Jedva što biskup doču nasilje, eto mu stiže pismo javljajuće, da su na zapovied ministra ukinuta tri preostala samostana u Akvili; redemptoristah, passionistah i veliki samostan sv. Bernardina Sienjana, utemeljen po sv. Ivanu Kapistranu i sv. Jakovu Markiancu, i u kojem se čuvaše tielo velikoga talijanskoga apoštola. Po takovu ostaje u Akvili samo jedan samostan — premalo, da u duhovnom poslu pomaže jako proredjeno svećenstvo svjetovno. Tomu ukinuću nezna se ni za najmanji uzrok. U Italiji kano i u Francezkoj g. 1793. ruši prevrat, samo da se ruši, — razara iz mržnje na kat. crkvu. Nemanjka u Akvili razvratu pristaništah za opravnike; jer ima kasarnah za vojnike, a palačah za velike meštre. Osim mnogih javnih sgradah, što jih je zaokupio, ima u gradu mnogo velikih palačah, koje posve puste stoje.

— „Neues Zeitblatt für Angelegenheiten der lutherischen Kirche" broj 35. nosi izjavu o jalovosti poprote-

stanćenja u Italiji. Glaši ovako: „Preveć se veli tvrdeć, da je papinstvo izgubilo svaku moć nad višjimi i prosvietljenimi razredi. Muževi srednjega staleža, osobito koji su mnogo toga proputovali i pročitali, politici iz Garibaldove škole, i učenici neka bude da nedrže više do katolicizma nego isti razredi gdje drugdje. Odbivši ove, kojih je i tako samo dio, prem jak, ostali su svi u velikoj vlasti papinstvu. Boljarstvo po svojem predavanju i starom običaju drži se stare štovane vjere; a neuki ljudi konzervativnoga smjera i s malimi iznimkami sve ženske stoje u vlasti svećenstvu. Milan je prostouman, morda najslobodniji u svoj Italiji; potajna moć svećenikah nad gospodjami, pak stroga pokora i druga pobožna djela, što se dobru katoliku hoće, moraš vjerovati da obstoje, kad se išta bolje obazreš. Takove stvari dolaze na oči jedinim pouzdanikom; ali, kad se sve dublje i oštrije promotri, mora mi se pravo dati. Što drugo i jest krivo, da je nam tolika muka naći mjesta za propoviedi i nauk? Zašto je Feretti u Fiorenci od ovo četiri godine svaki šesti mjesec morao svoju protestantsku školu premjestiti? i zašto svi evangelici tražeć stan moradu brižno sakrivati nakanu? S pouzdane strane čujem ja, da je u Fiorenci običaj zavladao u pogodbi zabraniti porabu svake najmljene sobe za vjerozakonske evangeličke čine. U Pistoji bijaše nemoguće za novce i dobru preporuku naći prostorije drugdje, van u tatskom i bludničkom zakutku. To bi se moglo reći i o drugih gradovih. Žensko je to maslo. Plemić na selu često se sklonim pokaže, pače često već sklopi ugovor; ali kada to začuju kod njegove kuće, dignu groznu buku gospodje i tetke i punice i sva srodna ženskadija do trećega i četvrtoga koljena, da ubogi muž miru za volju mora prevrnuti riečju proti svojoj volji. Evangeličko dakle poslovanje sve do današnjega dana slabo je i prezirano, a novinarska vika na papinstvo nije nikakov biljeg, kakovo-li je u sebi javno mnenje."

— Mjeseca Kolovoza umre opet jedan padši ministar i prevratnik, a budi Bogu hvala, ovaj na spas svojoj duši. Manna, drug Minghettijev i Pisanellijev, umre skrušen opozvav sve svoje prvašnje čine u Napulju, obkoljen od oratorijanacah s biskupom tranovskim i kalvijanskim musgr. d' Avanzo. U zadnji čas reče si gospodji, kneginji Campo Reale, koja bješe došla mužu na oprost: „Kažite Minghettiu, neka prijateljem sadanje Italije kaže, da se na smrtnoj postelji svjetovne stvari motre posve drugim okom. U ostalom zadnje ove čase moje našao sam veliku utjehu kod ovih (kaže na svećenike) mojih pravih i jedinih prijateljah; katolik sam rodjen, a hoću da i umrem u rimokatoličkoj apoštolskoj vjeri."

Iz Rima. U poslu rimskih financijah i sv. stolici od strane vjernikah silno potrebite podpore očitova čovjek za novi papinski zajam velezaslužan i s toga od sv. otca odlikovan, Dr. W. Cramer u Amsterdamu, u pismu na jednoga člana za isti zajam u Monastiru sklopljenoga odbora ovako: Kako jurve znadete, bio sam nedavna u Rimu u prevažnom poslu papinskoga zajma, a naročito, da se dogovorim i napravim štogod s papinskom vladom, a zatim da se prihvatimo jedan put samoga posla. Različiti pohodi službeni kod najviših i visokih oblastih i licah, osobito kod uzor. g. kardinala tajnika Antonella, pak preuzv. financijalnoga ministra Ferraria pružiše mi priliku, da dublje zavirim u financije papinske vlade, te proučim sve na tanko. Težke brige one zadaju. Prem sam se osvjedočio, da je dosadanji uspjeh zajma sv. otcu bio dokazom vjernosti, a tako i izliečio veliku i krvavu ranu, nemogu ipak prešutiti, da uz ovakov državni nered u Italiji, dug i neprestan, makar uz najveću štedljivost i sdušnu upravu časovita dohodka papinskoga nije moguće namiirti ni priekih potrebah, kako bi valjalo, nego da neobhodno treba stalna, uredno pritičućega dohodka iz zajma, čim bi se pokrivao manjak. Drugčije od dana na dan biti će zlo veće i gora prietiti pogibelj. U ovoj nuždi od kuda bi pomoći? Dokle neprijatelj nevrati plien — u koga da se i traži pomoć van u prijateljah — u viernih katolikah, kakovih, budi Bogu hvala, imade crkva jošte na miliune, koji neostaju kod sladkih riečih, već činom dokazuju, da jim je na srcu i da su pripravni položiti malenu žrtvu za veliko i svemu svietu povjestno načelo svjetovne vlasti papinske. Nije moguće, da će neprijatelj nad duševnom snagom i na žrtve pripravnom voljom prijateljah crkvenih slaviti pobjedu. Sada — sada više nego ikada treba da vjernici posvjedoče vjernost sjajnim primjerom, a neprijateljske namjere osujete revnim i obćenitim darivanjem i pomaganjem u započetom poslu. Pobjeda mora biti naša, i biti će, ako se složnimi silami prihvatimo posla."

— U alokuciji, držanoj u zadnjem konsistoriju, osudio je sv. otac slobodno zidarstvo, te sve njegove pristaše i zaštitnike očitovao za izobćene iz crkve. Medju ostalim reče, da framazonom nije stalo do dobrotvorstva, već kako će oboriti crkvu i priestolja.

Iz Pariza. Renanov „Saint Paul" izići će već u Listopadu kod Levya u Parizu.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je Ignac Lemić, župnik u Zajezdi.

U Varaždinu umro je s upale moždanah Ferdinand Feman, klerik nadbiskupije zagrebačke.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 41. U ČETVRTAK 12. LISTOPADA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Hinba.

Hinba je pretvora, kojom se čovjek pred drugim prečinja i kaže boljim ili drugačijim, nego sbilja jest. Hinba je sama u sebi griešna, jer je vrst laži. Težak je grieh onda, kada tkogod s njom ide za težko griešnim ciljem n. pr. prečinja se kriepostnim, da drugoga laglje i sigurnije može zavesti na grieh ili na krivi nauk, kako su se od početka pretvarali krivovjerci. U tom slučaju hinac je pravi paklenjak. — Ako uviek i nije hincu nakana dotle ružna, to je ipak ovaj grieh mrzak, ne samo zato, što je vrst laži, već i sbog zametka svoga ili uzroka i posljedicah. Zameće se ponajviše iz oholosti i taštine, čim se izlišnom kriepošću i pobožnošću hoće doći do kakova glasa, pohvale ili časti. Ubogo ljudstvo prečinja se najviše s toga, što hinbom misli bolje se promaći i dobaviti se boljega zalogaja, a tim vrhunaravno i božanstveno podlim načinom onečašćuje. Zatim prečinja se opak, da zao svoj život prekrije ljepšom koprenom. Umeta se nadjevkom hinca dobar na zla, zao na dobra; iskrenjak i poštenjak na utvoricu i zlikovca. Jedino je to istina, da se skroz dobar nehini. Hini se u svakoj vrsti krieposti; nu obično, čim se čuje rieč hinba, pomisli se umah na pobožnost. Danas barem meće se nadjevak hinca jedino na pobožne duše i na svećenike. U vrieme i u mjestih, kada i gdje je pobožnost u velikoj časti, može se naravno mnoga malovriedna glava previjati, graditi se pobožnijom od istoga keruba; ali dan današnji u svietu morao bi da bude velik ludjak, tko bi hinio pobožnost; jer od toga sva korist bila bi mu mržnja, ruglo i preziranje svieta. Ima častih, za koje se radje odabire svakakov, nego pobožan katolik.

Do duše, neobzirući se na jedinu pobožnost, čim dalje gdjegod zavlada nevjera i opačina, tim je više tamo i hinbe, te po takovu i jest nje najviše u svietu i današnji dan. Današnja svjetska hinba stoji u tom: da se hvasta nesebičnom namjerom i najplemenitijimi načeli, kano da je svak spreman skočiti u vatru ili u vodu za istinu i pravicu; a opet su oti vitezi i poštenjaci do zla lieni, puni laži, krivice, mržnje, sebičnosti i podlosti. Neprestano zuje po svietu sladke rieči: sloboda, jednakost, bratinstvo, napredak, prosvjeta, čovjekoljubje, odvažnost, domoljubje; pa koliko toga svega ima u sadanjem svietu? Na jeziku med, a u srcu jed, i pod krasnim pokrovom mutež opačine. Tko nevjeruje povjestnici ili sam nije doživio, ako mu Bog dade, doživjeti će jošte sam, te vidjeti, kakova-li se pod liepom krinkom sakrivaju strašila. Ima dakle hinbe u svakoj struci i u svakom razredu ljudskoga družtva — hinbe u širjem smislu; stegne-li se na užje, predmetom je njoj pobožnost. U tom slučaju hinba s većine baca se na duhovnike i kršćane, u obće na sve, kojim je do toga stalo, da se jednim ili drugim umile. Ovdje se piše dakle o hinbi pobožnjačkoj.

Težko bi našli opačinu, da bi ju Spasitelj bio oštrije korio, nego što je korio hinbu ili licemjerstvo u hinacah svojega vremena. Svjedoče nam to evangjeliste Matej i Luka mnogimi oštrimi izrekami njegovimi, kano da je same striele sipao na nje. Zašto je tolikom žestinom udarao baš na nje? to se pitanje samo od sebe nudja, pak ćemo nanj i odgovoriti.

1. Hinba je velika podlost i dvojaka zloća. Sv. Augustin reče: „Prehinjena pravednost nije nikakova pravednost, nego dvostruka krivda i licemjerstvo skupa.“ Tako i jest. S nutra u srcu hinci su zli, a s vana varalice; oni su jednaki onomu, koj pod izlikom prijateljstva ide u tabor neprijateljem, da jih izdade i satre. Neprijatelj je hinac, a hoće da ga vas sviet drži prijateljem; drži

s vragom, a prečinja se da drži s Bogom, te upravo tim hudi najvećma crkvi Božjoj. Jer i krivovjerci zavode hinbom pravovjernike, kano što će (polag objave) i njihov poglavica antikrst hinbom pohvatati mnoge i sebi prigrnuti. S toga i reče sv. Ivan Zlatoust: „Ništa nekvari dobra toliko, koliko hinba; jer pod krinkom dobra sakrito zlo nemože nikoga minuti, dokle god se neprepozna.“ Hinac je jednak kumiru babilonskomu Bâlu, koj je vanjskim sjajem začarao bio istoga plemenitoga i mudroga Kira, dok mu prorok Danilo nepokaza, što je i kakov. Hinac je, kako reče sv. Grgur Nazianžanin, što i nesramna zla žena, kojoj ili je već usahla ljepota, ili je s nutra i s vana ružna, pak se lišpa i maže, da zavara oči gledaocu. Drugi ga prispodabljaju lisici, koja se prečini kano da spava, ali preža budna na kokoši. Gdje si se nadao dobroti, našao si hladnu udvornost, mjesto prijateljstva sebičnost; mjesto ljubavi lasku i taštinu. Tim se čovjek od čovjeka odbija te nevjeruje već nikomu, sumnja na svakoga, ma ga u zviezde kovali, zamrzi na vas ljudski rod! Kolika je milota živjeti u omraženu si svietu!

2. *Hinac hoće, da prevari samoga Boga.* Prem hinac sbilja vara sam sebe, nipošto pako Boga, kojemu srca nemože sakriti, nakana mu ipak smiera na to. Da može čovjek i pred Bogom hiniti, kaže nam Ivan (Obj. 3, 1.), gdje koreć biskupa sardeskoga sbog hinbe ovako piše: „To ti govori onaj, kojno sedam duhovah Božjih i sedam zviezdah ima: Ja znam tvoja djela: ime ti je da živeš, a mrtav si!“ Ovimi riečmi veli mu kano: Ti, koj pred ljudi od hinbe činiš dobro, ali si u potaji sam u sebi zao, pamti dobro, da ja, za koga čuješ sada, da imadem sedam duhovah, po svojoj mudrosti vidim ne samo tvoja očita, nego i skrovna djela, pače i misli tvojega srca. Kad čuješ ti, da ja imadem sedam zviezdah, tada znaj dobro, da ja kao stvoritelj zviezdah imam čim kazniti i tebe i tebi slične.

Zato i jest hinac sličan ptici noju, koja u stisci sakrije glavu u grm ili u piesak, misleći, kad ona nevidi, da ni nje nevidi nitko. Nametnuv si na obraz krinku pobožnosti, misli hinac, da ga svatko mora držati za pobožna, a zloća da mu je skroz pokrivena. Sličan je on i ženi Jeroboamovoj, koja preobučena dojde k proroku Ahiji (za kojega mišljaše, da je neprijatelj njoj i njezinu mužu), da u njega upita savjet; ali prorok prepozna ju umah te reče: „Idi unutar ženo Jeroboamova: zašto se pretvaraš, kano da si druga? Ali ja sam k tebi poslan sa zlim glasom.“ (III. Kralj. 14. 5.) Kad je tako pred prorokom Božjim, kako će biti hincu na sudu pred samim sveznajućim Bogom? Boga neprevari!

3. *Hinac sam sebi kvari dobra djela.* Čini dobro, a bez zaslužbe. To reče vječni sudac biskupu sardeskomu, veleć: „Vidim, da djela tvoja nisu savršena pred Bogom.“ (Obj. 3, 2.) Neima jim dobre nakane; smieraju bo na taštu svoju slavu, sbog šta se i zovu prazna, zaludna, nezaslužna. — S toga pogleda hinac je nalik na voćke, što rastu oko mrtvoga mora. Za oko radjaju krasno voće: jabuke, kruške, breskve itd., ali su bez soka i smoka, te ubereš-li koju i stisneš, razpadne se na prah i trulež. Tako prem se djela hinačka u ovom svietu vide liepa, dobra i savršena, na sudu će ipak, čim jih takne sudac, razpasti se na prah. Liepo prispodablja David hinačka djela travi na krovu, koja nije za nikakovu korist, te zato niti se kosi niti kupi, već raste zanemarena, dokle je nestane. „Neka budu kano trava na krovu, koja sahne prije, nego-li se poreže, te kojom niti žetelac puni šaku niti snopljar krilo.“ (Pj. 128, 2. 7.) Ovaj redak pjesme Davidove razlaže sv. Grgur ovako: „Trava na krovu raste dakako na visoku, ali ipak neuhvati se čvrstim žiljem. Tako vidjeti je dakako u hinacah, gdje čine i visoka i velika, ali se to u njih neučvrsti čistoćom srca, kano što i ona trava usahne prije, nego se izčupa; hinac, istina je, trsi se učiniti dobro, ali mu je naopaka nakana. Zato i izgubi isto te pokazuje tim, da je cvao bez pravoga korjena.“ Nakana je korjen djelu. S toga pogleda prispodablja sv. Grgur hinca noju. Kakogod naime ota ptica leže jaja s mukom, nu poležena ostavi na zemlji te je zanemari, a poslie jih gazi ili razbija zvjerad; kakogod je ona nemila s mladimi, kano da nisu njezini, te po takovu kano da se je u ludo s njimi mučila, dok jih je izlegla: tako radi i hinac. Prem težkim trudom i zatajom sama sebe uradi koje djelo samo u sebi dobro, nespravlja ga na sigurno mjesto, nego ga iznosi na javu, da ga može sviet vidjeti, rukom pipati, ili ako hoće nogama gaziti. To i jest, zašto će kukati i naricati na koncu, da se je badava trudio, postio, molio, milostinju dielio itd. To i jest, zašto Isus (Luk. 12, 1.) hinbu ozva kvasom, veleć: „Čuvajte se kvasa farizejskoga, što je hinba!“ „Kao što kvas,“ štono reče apoštol Pavao na Galaćane (gl. 5, 9.), „probija sve tiesto:“ tako i hinba probija sva djela dobra, te od nje ukisnu. To je bilo vidjeti na farizejih, koji sve činjahu zato, da jih vide ljudi. Zloća hinbe potekla i zavladala je od tuda, što su se ljudi od mladosti privikli većma cieniti mudroliju nego kriepost; što čovjek od mlada postaje više lukavim nego kriepostnim. Hine se ljudi dakle od tobožnje mudrosti. Nu kakova je to mudrost: samu sebi očemeriti život? ljage zaličiti, a ne izbrisati? rane zaviti, a ne izvidati?

Što je život hincu? Opreka sa samim sobom. On je igrač, koj se nikada nesmie pokazati s pravim licem; kriv novac, kojim se samo neznalica može prevariti; hajduk, koj uviek mora čepiti za grmom. Po svoj lukavosti nemože se ipak sakriti; a pokle ga sviet prepozna, to mu je sva korist od hinbe, da ga drži morda za tri puta gorega, nego sbilja jest.

4. Hinac čini veliku štetu crkvi i vjeri. Obično nemože on sakrivati svojih pogrešakah i strastih za dugo; te pokaže-li se većim i ružnim činom onakov, kakov jest, sve se nadje u čudu, kako bi u čeljadetu tako pobožnu mogla biti tolika strast. U takovu slučaju većina nesudi onako, kako bi valjalo, već izrekne prieki sud, da vjera i njezini obredi nemogu čovjeka oplemeniti. Tim se probudi mržnja na vjeru ili barem za nju ohladni srce. Ne riedko kriva je hinba, da u pobožnosti popuste iskrene pobožne duše. Jer videći u koga podlu hinbu, gdje tko na zlo rabi pobožnost, pohadjanje službe Božje i primanje sv. otajstvah, uztežu se sami, rekši, da jih sviet neuvrsti medju hince. Dàkako treba duševne jakosti, i svladati se; jer od tuda, što se sveto zlo rabi, nesliedi, da se nemora dobro rabiti. Nu istina je i to, da se slabe duše, koje bi se drugčije medju pravimi pobožnici rado posvetile pobožnu životu, smute te odbiju od pobožnosti, čim opaze, da je hinbom njekolicine ona došla na zao glas. Hinba zadade kad i kad vjerozakonu grdnijih ranah, nego i sama nevjera.

5. Hinac se veoma težko obrati na pravi put. On se sam sebi čini pravednim. Tko rado drugoga sudi, a pri tom izbada trice; tko drugoga uviek motri priekim okom i podmeće mu zle namjere, prigovara mu u svem, nevjeruje u ničem, taj je sebi prav, taj sebe drži za pravijega i boljega ma od koga. Sebiprav nikada nezabludi ni nepogrieši, već u svem ima pravo; on niti se izgovara, niti si dade prigovarati, netrpi opomene, a kamo-li ukora. Od ljudih traži počitanje i hvalu, a sam je neušti nikomu. Pomisli-li na Boga, govori kano farizej u molitvenoj priči, drži se kano da ga u nebu čeka zatvorena stolica, a morda miliun angjelah pripravnih, da ga s ovoga svieta doprate i posade na nju. — To je hinac. Obrati ga dakle, tko ga možeš.

Nevidi svoje krivnje i nepriznava, zato nemoli niti oproštenje. S toga se i veli u knjizi Jobovoj (36, 13.): „Hinci i utvorice draže srdjbu Božju; jer neprose, kad u okovih leže.“ Molitva uz vapaj k Bogu to je obično njihova izpovied. U griesih pako i na umoru nevape glasno, jer se prečinjaju kao gotovi svetci.

Eto dakle, zašto hinba sazivlje na se srdjbu Božju. „Jer tim, što hinci pod izlikom dobra djela čine zlo, postaju još vredniji prokletinje,“ reče Teofilakt. To nam kaže i prokletstvo smokve. Čitamo naime u Mateja (gl. 31.), da je Spasitelj, ukoriv hince farizeje i odaljiv se od njih, smokvu pokraj puta rastuću, punu lišća, a bez ikakva ploda prokleo riečmi: „Nikada po sve vieke nerodi više plodom.“ — Ovomu se činu čude sveti otci. Nebi to posljedica nagle ljutine, kano n. pr. kad se tko razljuti na pero, koje nepušta crnila, te ga srdito baci od sebe; niti je moglo pasti Isusu na um kazniti drvo nedužno, tim manje, što, kako piše evangjelista Marko (11, 13.), jošte ni nebijaše smokvam doba. Isus htjede svojim učenikom, i to njim za nauk, pokazati pravednu zlovolju i srdjbu ne toliko nad smokvom, koliko nad prehinjenimi farizeji, od kojih je malo prije odišao, i kojim ona pusta smokva bijaše prava prilika — budući listnata i zelena, a bez ploda. Prokle smokvu neplodnu kano pravu priliku hinačku s toga, neka čuju učenici i poslie njih svi, kolika je srdjba Božja na hinbu, i kolika u svoje vrieme čeka hince kazna. — Pripovieda se o njekom uglednu otcu, da ga je jednom težko uvriedio sin, a on se jako razljutio na to. Otac nehtijući kazniti sina sam svojom rukom, pograbi njegovu sliku, te ju raztrga na komade, rekši, neka znade sin, kako si je razljutio otca i koliku kaznu zaslužio. To je ono, što htjede pokazati i Isus, pače kano i sam očitova riečmi: „Jer ako to biva na zelenu drvetu, što će biti od suha?“ Ili drugimi riečmi: Kad sam to učinio od nekriva drveta, koje je samo prilika hinacah, kako ću tekar kazniti same hince?! Prokletinjom utrlo se na prokletoj smokvi zelenilo i vas ures, a tako će se prokletinjom izrečenom od pravednoga sudca utrti u hinacah sve liepo i dobro, a povrh obćenita gubitka, što nje s ostalimi prokletnici čeka, biti će jim napose sramota. Vidjeti će, da su dobrimi djeli zaslužili samo sramotu vječnu. Jer na nje ide ono u Joba (20, 5.): „Veselje hinca jest kao trenutak. Ako se sve i do neba uzvine njegova oholost, te glavom takne se oblakah, nestati će ga kano smetlišta, a oni, koji ga prije gledahu, pitati će: kamo je?“ Oda šta će pravednici primiti plaću, hinci će primiti kaznu; iz iste jame izkopati će oni zlato, a ovi blato; s iste njive oni pšenicu, a ovi trnule; te oni, koji si uglavljivahu, da živu nebeski život dopirući glavom do neba, biti će izbačeni kano smet. Kažnjen je hinac Absolon sa svojim zavjetom u Hebronu; hinac Irud s poklonom malenomu Isusu; Juda sa svojim prijateljskim cjelovom. Hinjaše se i odmetnik Julijan pred Konštancijem kršćanskom vjerom, dokle se pope na priestol; nu sam si izreče smrtnu osudu: „Predobio si Galilejče!“ — Tako će biti i svim hincem. Sv. Grgur veli: „Hinci neće se moći pred strogim sudcem

izgovoriti neznanjem; jer upravo tim, što su ljudem na vidik iznosili svaku vrst svetosti, posvjedočiti će sami proti sebi, da su znali pravo živjeti.“

Završujem izrekom sv. Ivana Zlatousta: „Ti hinče! ako je dobro biti dobrim, čemu dakle hoćeš da se pokažeš onakov, kakov nećeš da budeš? Ako je zlo biti zlim, čemu hoćeš da budeš nješto čim ti se neće pokazati? Ako je dobro dobrim se pokazati, to je ipak bolje dobrim biti. Ako je zlo, zlim se pokazivati, to je jošte gore zlim biti. Pokaži se dakle ili kao takov, kakov jesi, ili budi takov, kakov se pokazuješ.“ — *n* —

Sedamnaesta glavna skupština katoličkih družtvah po Njemačkoj.

(Ostatak.)

Druga zatvorena glavna sjednica otvorena je dne 12. Rujna u 10 satih prije podne. Predsjednik pročita najprije dvie pozivnice iz Monastira i Insbruka, da se tamo na godinu drži glavna skupština. Osobito posliednja tako je usrdno pisana, da joj će se težko odoljeti moći. Profesor Moy de Sons podupiraše krepkimi besjedami ovu molbu iz Insbruka, rekavši medju inim, da se u Tirolskoj može još vidjeti, kakovi su prije vjekovah bili katolički puci.

Kao izvjestitelj odsjeka za misije izviesti za tim cahovski kanonik Prisac o tri predloga. Prvi predlaže, da se vladam, pod koje spadaju luke u Hamburgu, Bremi, Antaverpi i Havru, podnese adresa za to, da na ladjah, na kojih se voze izseljenici, budu razdieljene prostorije i spavaonice za različite spolove. Drugi želi, da se u New-Yorku i pomenutih lukah utemelje misionska mjesta, pa da se ovo novo djelo milosrdja povjeri predstojničtvu družtva sv. Josipa. Treći predlog preporučuje, da se uprave adrese na konferencije sv. Vinka u sjevernoj Americi, a poimence u New-Yorku s molbom, da ove u napredak primaju izseljenike pod svoju zaštitu, te je upućuju, kako će se naselit u katoličkih predjelih.

Prof. dr. Bock iz badenskoga Freiburga izvješćuje u ime odsjeka za umjetnosti o različitih predlozih, a duh. savjetnik i gradski župnik Thissen u ime odsjeka za znanosti i štampu, da je urednik Birle iz Augsburga svoj predlog, smierajući na unapredjenje katoličke povremene štampe, opozvao. On se služi ovom sgodom, te izjavlja svoje uvjerenje, da je mlakost katoličkoga občinstva, koju pokazuje u nabavljanju katoličkih listovah, najveća zapreka, što katolička povremena štampa nemože doći do zamašni jega razvitka.

Druga javna sjednica obdržavana je istoga dne u večer. U njoj izjavi se najprije baron Moy iz Insbruka u obširnom govoru proti nasilnom polaženju učionah. — Dr. Kramer iz Amsterdama izviesti skupštinu o financialnih odnošajih crkvene države, kojim se samo svojskom podporom sa strane svih vjernikah pomoći može. On preporuči što usrdnije, da katolici učestvuju u najnovijem zajmu, koj se kao i prvašnji osniva na čvrstom temelju. — Hülskamp iz Monastira, urednik književnoga lista „Liter. Handweiser,“ govori o njemačkoj štampi i njenom napredku za posljednjih dviuh godinah, u koje je vrieme od god. 1848. nastali zamašaj sveudilj napredovao. Broj katoličkih listovah, što ga je prije dvie godine na 130 ustanovio bio, može danas za 15 povećati, jerbo je 20 novih utemeljeno, dočim je od starijih samo njih pet prestalo izlaziti. Napomenuvši sve pojedince očitovà, da ipak nisu mnoge želje izpunjene, koje on tada izjavi u Frankfurtu. Svaki neka zapita sam sebe, je-li učinio svoju dužnost, da katoličkoj književnosti pomogne na noge. U politici i u štampi valja da budemo ili bat ili nakovalo, tu trećega neima; dosta dugo nabijahu nas, vrieme je, da i mi već jednom stanemo udarati, na slavu Božju i na spas crkve. — Falk iz Moguncije, koga skupština primi s velikim pleskom, preporuči skupštinarom, da svoju vjeru javno izpoviedaju, i tim djeluju na druge. — Učenik Neufforge, opunovlašćen od akademičkoga družtva u Insbruku, sklopljenoga za utemeljenje katoličkoga sveučilišta, govoraše o pitanju, koje mjesto valja učenikom zauzimati kod utemeljenja katol. sveučilišta, i kojimi sredstvi imadu zanj djelovati. — Zadnji besjedjaše prof. dr. Haffner iz Moguncije o odnošaju izmedju katoličkoga uvjerenja i novovječne obraze. Rezkom šalom prošiba najobičnije nazore o obrazi. Njetko reče: ovaj se čini da je obražen muž, jer bar nosi finu košulju; ali tada bi pralje imale obrazu u svojih rukah. Drugi mniju, da su oni prosvietljeni, koji su najdalje dotjerali u grdjenju vjere i u kumiroštovlju napredka. U obće spajaju ljudi s riečju „obraza“ pojam takov, uz koj se nehaje niti za istinu, niti za kriepost, niti za ikakovo načelo. Ali pravomu kršćaninu samo je onaj zbilja obražen, koj je i u najplemenitijih silah svoga srca prosvietljen; kršćaninu je uzor obraze Isukrst Bog i čovjek; bez vjere i spoznanja Boga neima prave obraze. Obraza treba da je suglasje, a pravo je suglasje samo tamo, gdje vlada pravo središte; ljudska obraza postat će tek onda čovječnom, kada bude kršćanska.

U trećoj zatvorenoj sjednici podnese kanonik Bieling iz Paderborna po nalogu svoga biskupa izviest o družtvu sv. Bonifacija. Sa zadovoljstvom može prijaviti, da se je družtvo moglo uzdržati na svom polju, te mu je pošlo za rukom ne samo jur utemeljene misije i učione sačuvati, već i svoj djelokrug razmaknuti, dàkako na sjever. Tamo bijaše potrebah, osobito u Šlezvigu i Holšteinu, gdje su najmalodušnije nasilne naredbe proti katolikom imale valjanost. S njemačkom (?) vojskom dodjoše onamo i njemački svećenici. Sada neima u tamošnjih predjelih od vremena do vremena samo prenosnih oltarićah, nego u više miestah podignuti su stalni oltari u crkvah. — Kanonik dr. Mou-

fang iz Moguncije izviesti o utemeljenju katoličkoga sveučilišta, a ovo da je smrtju kardinala nadbiskupa kolonjskoga Geissela, bivšega prvaka medju zaštitnici od pape imenovanimi, velik udarac zadobilo. Pokret za ovaj podhvat uvriežio je prošle godine dublje korenje, osobito osnovanjem diecezanskih odborah u Beču, Gradcu, Brnu, Pragu, Paderbornu, Monastiru, Osnabruku, Hildesheimu, Koloniji, Freiburgu, Moguciji, Fuldi, Rottenburgu, Eichstättu; u Bavarskoj opirahu se tomu do nedavna zapreke radi družtvenoga zakona. Glavni je odbor sada službene spise objavio u posebnoj brošuri. Izvjestitelj spominje s velikim priznanjem nedavna utemeljeno učeničko družtvo u Insbruku, koje će nastojati, da se saberu sredstva i razširi misao o potrebi i izvedivosti ovoga podhvata. Dobru uspjehu nadat se je od družtva sv. Katarine, koje u isto ime sastavi petdeset gospodjah iz najviših krugovah, a stoji jim na čelu princesa Isenburg-Birnsteinica, rodjena nadvojvodinja austrijska.

Duhovni savjetnik Thissen izviesti o jučeranjem viećanju u odsjeku za znanosti i štampu, gdje se o brošurnom družtvu i školskom pitanju živahno i oštro razpravljalo. Napominjahu se različite mane u dosad izdanih brošurah, po imenu, da nisu dosta prostonarodno pisane, a davahu se razni naputci i savjeti. Napokon se većina složila u tom: da je lasno što pokuditi, ali težko što boljega načiniti, te sasvim pravedna primetba: da je brošurno družtvo nješta učinilo, a tko je nješta učinio, zaslužuje svakako prije priznanje, nego-li oni, koji nisu baš ništa učinili — bude od svih razboritih muževah s bučnim odobrenjem primita. Još je Thissen izviestio obširno o podnešenih predlozih proti nasilnom polaženju učionah, i njihovu pretresivanju u odsjeku. U različitih predlozih različito se to nasilje razumieva: s jedne strane, da država obvezuje roditelje, neka svojoj djeci pribave stanoviti stepen obćenitoga znanja, a s druge strane i nasilno pošiljanje djece u državne učione, kako to sada u Badenskoj stupa u život. Zaključeno je, da se u prvu točku nedira te neozloglašuje uredba, koja u mnogih pokrajinah, tako i u Pruskoj, dosad koristno djeluje. Usuprot preporučuje odsjek tri predloga proti nastavnom monopolu države, koje su Moy, Lingens, Heinrich i Moufang podnieli. Glase **ovako:**

1. Glavna skupština katol. družtvah po Njemačkoj spoznaje, da su katolički roditelji po duši i savjesti obvezani nepošiljati svoju djecu u učione i k učiteljem, koji za katoličko odgojivanje djece nepružaju dovoljnoga jamstva.

2. Nastavni monopol države, ovaj porod absolutne policajne države, neslaže se sa samostalnošću, najvišjom zadaćom i bitnim pravom crkve, neslaže se s kršćanskom slobodom savjesti, te nadilazi naravne i postavne granice državne nadležnosti u obće, osobito pako u paritetičnoj državi. Zato glavna skupština prosvjeduje proti onom monopolu, te označuje kao jednu od najvažnijih dužnostih za katolike, da svimi pravednimi sredstvi slobodu naučanja i nastave izvojuju sebi i svojoj crkvi.

3. Poraba katoličkih glavnicah i poreza katol. puka na plaće nekatoličkih učiteljah i profesorah, te na razprostiranje nekatoličkih naukah, težka je povreda prava, koja se nanosi katoličkomu dielu pučanstva. Glavna skupština katol. družtvah nada se, da će oni, kojim to pripada po pravu, proti tomu, ako uztreba, upotriebiti i pomoć sudovah.

Za buduću glavnu skupštinu odabran je uzklikom Insbruk, ili eventualno Monastir. G. Moy se zahvali te obreče primjerne prostorije u Insbruku.

U trećoj javnoj sjednici dne 13. u večer govoraše prvi dekan Cremenz iz Koblenca o prilikovanju novoga zakona u starom. Trgovac Lindau iz Heidelberga pripoviedaše muke i nevolje badenskih katolikah. Živahni izrazi, kojimi govornik nacrta pripoviedane dogodjaje, novost mnogih od njih, znamenito učestvovanje govornikovo u pokretu badenskih katolikah — u njegovoj kući zamišljena i ostvarena je misao putujućih kasinah, — sve to pribavi govoru zasluženu dopadnost od početka do konca. Na svršetku pozva on duboko zasiecajućimi riečmi skupštinare, da u napredak pozornije prate badenske katolike, jer budu-li ovi poraženi, bit će to poraz za sve katolike po Njemačkoj. S dugotrajnim pleskom izprati skupština govornika iz besjednice. Na predlog podpredsjednika Reichenspergera uzklikne za tim glavna skupština „hoch“ nadbiskupu freiburžkomu.

Kad je za tim Thissen iz Frankfurta počeo govoriti, stiže brzojavnim putem odgovor od sv. otca na prijavu o otvorenju glavne skupštine: sv. otac podieli skupštini apoštolski blagoslov. Ova se saslušav brzoviest podigne, te tri puta uzklikne uzhićeni „hoch“ sv. otcu. Poslie toga upusti se Thissen u obširno razlaganje socialnoga pitanja. Za njim trgovac Kern iz Cahah, predstojnik tamošnje skupštine mladih trgovacah, opisuje naočito život te skupštine.

Župnik Stein iz Kolonije obraća pozornost na neprijatelja crkve, o kom je dosad još ovdje malo govoreno; ovaj se neprijatelj u naše doba može svuda naći, zove se svimi imeni koledara, a najbolje mu dolikuje ime: katolički filistar. Glavno mu je svojstvo strah, i to sasvim prosti strah od ljudih. On vaviek pita: šta će kazati sviet? Ničesa se neboji više, koliko toga, da se nebi gdje pokazao prepobožnim i odviše katoličkim. Kadšto imade i dobrih časovah. Nije bezvjeran, raduje se pobjedam crkve, ali ga je strah javno izpovjediti svoju vjeru. Govornik opisa humorističkim načinom neodlučna, kukavna katolika, kakovih žalibože danas mnogo imade. (Na skoro priobćit ćemo diljem ovaj izvrstni govor. Ur.) — Još je radi kratka vremena kanonik Moufang prosborio njekoliko mislih o slobodnom katoličkom sveučilištu. On je liepo prispodobio ovaj podhvat gradjenju kolonjskoga hrama, komu su već počeli graditi zvonike, dočim se je prije trideset godinah držalo nemoguće, da bi se taj hram ikad dograditi mogao.

Četvrto zatvoreno spravište držano je dne 14. u jutro. U njem izviesti kanonik Prisac o družtvu sv. Josipa, Moufang o zaključcih odsjeka za formularija, dr. Bock o odlukah odsjeka za umjetnosti, Thissen o dva predloga dra. Kuhna glede katoličkoga značaja sveučilišta monakovskoga i vircburžkoga, te o dužnosti, iz ustavne ravnopravnosti za prusku vladu proiztičuće, da u Pruskoj podigne katoličko sveučilište. Odsjek preporučuje, da se predje na obrazloženi dnevni red, što je i Reichensperger podupirao.

Četvrta i zadnja javna skupština sastala se istoga dne u večer. Na početku odmah bude prijavljena dne 11. ist. mjes. sbivša se smrt generala Lamoricièra, a skupština se na poziv predsjednikov digla, da izmoli molitvu za pokojnika. — Otac Modeste besjedjaše poslie toga o njemačkoj misiji u Parizu; dr. Gruscha iz Beča o uvedenih družtvih mladjenačkih, te o nadah, što jih pružaju ovi budući zastupnici znanostih, trgovine i obrtnosti; odvjetnik Adams II. o katoličkom kasinu u Koblencu.

Predsjednik skupštinski, tajni savjetnik baron Andlaw, drži napokon zaključni govor, u kom se u ime skupštinarah što srdačnije zahvali visokočast. biskupu, zastupnikom, odboru i stanovnikom grada. Za tim predje na odnošaj izmedju crkve i države. Häusser u Heidelbergu uztvrdi, da novovječna država pripada protestantizmu. Al nije tako; država, koja se oddieli od crkve, pripada nevjeri. I puk je, često dàkako malo pažen dio države. Crkva se nebude nikada od svoje strane odciepila od puka, niti ustupila odgojenje mladeži; to joj brani dužnost. Na prošnju predsjednikovu stupi još na besjednicu biskup Pelldram, te poslie dušobudna govora podieli skupštinarom biskupski blagoslov.

Naša novčana nužda i crkvena imovina.

Jedan članak u „N. Fr. Presse“ broj 366. o crkvenom imetku, dokazujući, da bi se novčanoj nuždi moglo doskočiti crkvenom imovinom, dade povoda njekomu, te u listu „Warte am Inn“ napisà članak pod gornjim naslovom. Nedirajući u pravno pitanje — jer ga i tako samo u kratko i mimogred spominje članak, a s druge strane za naše čitatelje šteta bi bila rieči tratti, dokazuje pisac nepraktičnost i opakost predlogah nove „Presse“ ovako:

Uzmimo, da bi vas nepokretni i pokretni imetak, što bi se zaokupio, iznio jedan miliard vriednosti. Što bi od tuda bilo? jedva išta više, nego što bi se državni dug umalio. Nu znamo iz prošlosti i vidimo sada, da državna uprava s prodajom svojih dobarah nije stekla osobite sreće, pače da je jako zlo prošla. Bila bi to više nego drzovita nada, da bi ona crkvena dobra u pravu cienu mogla prodati, a od toga trebalo bi joj jošte odbiti dobrane postotke za procjenbe, povjerenstva, dnevnice itd. Uzme-li se opet, da bi to sve išlo onako na prosto i sretno, kako „N. Fr. Presse“ misli, što bi se dobilo? Državni dug bio bi za jedan miliard manji. Nu netišti nas državni dug, nego više zanj kamate, od kojih državni manjak svake godine na veliko raste. Ako dakle država crkvi bude plaćala od zaokupljenih dobarah jednaki prihod, što bi tada bilo dobljeno? Nemože se valjda misliti, da država crkvi ima plaćati manje postotke, nego kojemu drugomu vjerovniku. Povrh toga treba pamtiti, da glavnice crkvenih zakladah stoje dielomice, ako ne većinom, u državnih zadužnicah, a da je crkva od svih vjerovnikah najmirniji i najpošteniji, te njezine obveznice neprodava i hod jim nekreće. S druge strane crkva uz to najvjernije i najtočnije plaća porez; a to se baš neima prezirati, pa bi se od potlanjih posjednikah imalo tek čekati; k tomu treba znati, da pristojba jednačka (aequivalenta), što se plaća od crkvenoga imetka to nepokretna to pokretna, nadilazi znatno promjerni broj pristojbah od posjeda fizičnih osobah, što se lahko može proračunati. Ako dakle državi, kad bi preuzela na se izplatu postotakah od zaokupljenih dobarah, ostaje isti trošak, nemože se uvidjeti, što bi ona zaokupom crkvenih dobarah dobila. Doista do novoga miliarda duga nebi trebali više godinah, nego koliko i do zadnjega. Kad bi jošte država kojom nesgodom došla u nuždu, te nebi mogla platiti crkvi dužnih postotakah, tada bi najveći teret pao opet na obćine, pa bi i one ne malim dielom težko osjećale zaokupljenje crkvenih dobarah. Kako je i gdje bi u tom financijalnom gospodarstvu mogao biti spas države ili osobita korist, neda se vidjeti. S druge strane neda se tajiti, da crkva svoj imetak bolje upravlja, nego se može očekivati od druge strane. Strašilo državnoga bankrota nedokazuje ovdje ništa. Crkveni imetak sam za se može ga samo odgoditi, nipošto zapriečiti. Što bi onda po što po to moralo biti, budi sada: neka se štedi, te se više netroši, nego-li se dobiva. Dojde-li do nova ili do prisilna zajma u obće: to će crkva bez dvojbe učiniti sve, što bude mogla, te nezaostati ni za najvjernijim državljanom. Samo neka se naračuna po zraku te neočekivaju goleme svote, koje se nebi mogle dati. Čim bi crkva podmirila državni zajam? Zar jednim dielom njezinih zadužnicah? Tim državi nebi bilo pomoženo! Ovakove zadužnice došle bi na zao glas, a hod jim pobijan, a natražak hoda državi je gubitak. Glavnice posebnikom odpoviedati pak je obratiti za novi zajam, težko bi što više koristilo; ta i tako je novčana nužda prevelika, a glavnice se traže na sve strane. Može-li država na to ići, da ovu nuždu jošte poveća? Preostaje nam jošte prosuditi dohodak crkvenoga imetka; pri tom pako može se samo obzir uzeti na višak izplaćenih troškovah od godišnjega prihoda. Višak taj neće iznositi toliko, koliko se želi ili treba. Ima ravno mnogo zakladah s više ili manje viška; ali ima i mnogo crkvah — župnih crkvah, koje običnih i najprečjih

potrebah uz pripomoć obćine nemogu namiriti, već moraju moliti podporu iz drugih zakladah, a tim se taj uporabljivi višak umaljuje. Nevalja ni to pustiti s oka, da se ovakov višak nezakapa kao mrtvo blago u zemlju, već se vraća u narod stranom u posudbeno, stranom u kupovno ime nabavljajuć i popravljajuć itd. čim dolazi u ruke zanatlijam, trgovcem i umjetnikom, te da sam narod ponajteže osieća, ako ove zaklade nemogu posuditi ili izvan neobhodnih potrebah nemogu zaslužit dati novca. Vrieme je već, da se o crkvenom imetku pravije sudi.

Viestnik.

Iz Zagreba. Poznati i sa svojih učenih spisah čuveni Isusovac ot. Martinov, rodom Rus, vraćajući se iz Rima, gdje se je više mjesecih književnim poslom bavio, posjetio je ovih danah Zagreb, te preko Beča odputovao u Pariz, gdje sa svojimi sudruzi i zemljaci ot. Gagarinom i ot. Balabinom obično obitava.

— U noći od 9. na 10. t. m. provalili su nepoznati zlikovci preko prozora u ovdašnju župnu crkvu sv. Ivana, te iz sakristije odnieli šest srebrnih patenah, dva srebrna relikviara i svu prteninu. Ostalo crkveno ruho, kaleže, medju kojimi jedan dragocjeni, ostensorium i ciborium u tabernaculu ostaviše u miru.

Iz Beča. Nedavna došlo se u trag krivotariji papinskoga reda. Glavni krivac veli se da je njeki Talijan R., a napravljena su dva pisma tobože papinska, jedno za ovdješnjega, a drugo za berlinskoga novčanoga spekulanta imenom H. Oba dobiše dozvolu nositi papinski red; a pri tom izmamljeno je jednomu 2500 for. U dotičnih dekretih piše se, da je odlika sbog uslugah učinjenih papinskoj vojsci, a najčudnije jest, da na jednom nije ime pape Pia IX., već Grgura XVI., kao da ovaj daje red. Bilo već, da je krivotarija bila skroz varava, ili da dotične pisarne nisu pisma ni pročitale, dotičnici dobiše dozvolu. Ovdješnja nuncijatura zahtieva odlučno, da se povede stroga iztraga, te krivci kazne polag zakona.

Iz Tirolske. Dne 2. Rujna t. g. bijaše u Bocenu na kotarskom sudu konačna razprava proti Hermanu Kerberu, knjižarskom naučniku, rodom iz Merana, 16 godinah staru. Na stablo propela prilepi ovaj list s drveta, opali nanj tri puta pištolj, pri čem dva puta pogodi propelo. Mladić je obsudjen na 8 mjesecih zatvora.

Iz Berlina. Uz razvoj katoličke vjere razvija se bez zapreke i samostanski život. Dočim u stanovitom gradu neprestano huste na milosrdnice, u velikoj su časti one u Berlinu, te kad je izabirati bolnicu, svatko najvoli njihovu. Ne samo da njih neprogone, već se protestanti za njimi povadjaju, te je već podignut najljepši od protestantskih samostanah, Bethania, za djakonice. Ursulinke imadu jaku učionu i gojilište, a u Charlottenburgu blizu grada redovnice dobroga pastira veličanstven zavod. Liepo je to svjedočanstvo za razum i srce Berlinjanah, što ne samo da više nesmetaju zavode katoličke, već znadu cieniti vitežtvo Bogu i ljudstvu posvećenih djevicah.

Iz Poznanja. Ob izboru nadbiskupa donosi „Dziennik pozn.“ dug uvodni članak, napisan, kako je vidjeti, od vješte ruke. Iz njega izlazi na vidjelo kao gotova istina, da su oba kaptola vladi predložila šest vrstnjakah, a ona niti je natrag poslala, niti drugčije poslala očitovanja, prem je propisani izboru rok minuo već davna. Pisac spominje razne glasove, što se raznose po političkih novinah, po imenu o grofu Ledochovskom, a sve sabire u jednu: da vladi nijedan nije po ćudi, te bojeći se izbrisati svu šestoricu, voli radje sporazumjeti se sa sv. stolicom. Pristala bi ona, veli, da nadbiskupsku stolicu zasjedne Ledochovski, samo ako papa s druge strane odredi poboljšicah. . . Bile ote poboljšice kakve jim drago, nevjerujemo, da bi sv. stolica u ovom važnom poslu htjela biti orudjem, kojim bi se pravo obišlo ili povriedilo, ili u obće pružiti ruku, da se slobodan i ozbiljan čin, što se mora obaviti nadahnućem Duha svetoga, oskvrne duhom svjetovna i nečista pletiva, riečju: svečan crkveni čin da se okalja lakrdijom. . . U ostalom dva su puta do riešenja toga pitanja: ili da ostane kod izbora kaptolskoga, ili da odluči nepristrano sv. stolica, koja i tako dobro pozna položaj biskupijah.

Iz Rima. Dne 7. Rujna bijaše svečan sprovod princu Josipu Bonaparti u crkvi sv. Ludovika francezkoga. Svi vojni odjeli posade bijahu pri tom; a tako francezko poslanstvo, francezki i papinski častnici i kočije svih rimskih knezovah pratijahu lies. Ulice, kuda prolazaše sprovod, bijahu prepune ljudstva. Pokojnik ostavio je izza sebe najbolju uspomenu.

Iz Pariza. Više francezkih biskupah dogovorilo se je, da će razporezati i urediti primanje Petrova novčića, a o dohodku izdavati na vrieme račun. Smiera se na to, da se darovi kao pravilan crkveni porez urede, tako da ga rimska blagajna bude mogla računati kao siguran dohodak.

Iz Belgije. Zna se, da zakone snuju lože naprvo, pak osnove šalju, da jih vlada, viseća o njihovoj zapoviedi, pretvori državnim zakonom. Znajući dakle, što se kuje u ložah, zna se naprvo, što će u stanovitih vladinih kruzih doći na red. Što sada treba dobro pamtiti, jest, da se „veliki iztok“ bavi učionom, da kani vjeronauk iz nje izrinuti, i te bezvjerne državne učione načiniti obveznimi za svakoga. Glavna loža velikoga

iztoka zapovjedila je svim podredjenim si ložam, da razpravljaju pitanje obvezne obuke, i to sljedećim redom: 1. Što se razumieva pod obveznom obukom? 2. Ima-li se program ove obuke ustanoviti? 3. Neka se naznače prisilna sredstva za uspjeh iste ; 4. neka se o toj stvari sastavi zakonska osnova. Ove četiri točke razpravljane su u ložah, a razprava dokanča se zakonskom osnovom od 23 članka, a pet glavnih članakah glasi ovako: „1. Otac ili mati, ako je udovica, dužni su, makar silom, djecu dovesti u učionu. 2. Svaka vjerozakonska gojitba dokida se. 3. Imena roditeljah, koji ovaj zakon prekrše, izložiti će se na gradskoj viećnici. 4. Najveća kazna na roditelje ustanovljuje se na 100 franakah; ako nebudu mogli platiti, na 30 danah robote na korist občine, ili na pet danah zatvora. 5. U skrajnom odporu ima se diete otcu uzeti. — Tako treba pamtiti i zaključak, kojim je sazvan u Bruselj sastanak prostomišljenikah, da konačno razpravi pitanja o podpunoj razlučbi države i crkve, emancipaciji puka obukom (t. j. razgovetnije: emancipaciji puka od svake vjere kroz učione), a na koncu preporno pitanje: da-li bi kršćanstvo ili racionalizam? Vriedno je znati i to, da je veliki meštar u Parizu dobio nalog, neka ime Bog i sve, što se na Boga proteže, iz pravilah i pisamah slobodnih zidarah izbriše, ili što je sve jedno, Boga iz ložah izrene. Neće nas dakle iznenaditi, ako se i u državnom životu ovdje i ondje pokaže juriš na Boga i vjerozakon. Nu pjesnik reče: „Bog se ruga svojim neprijateljem."

Iz Španjolske. Občenita gospa teta u Augsburgu, kako Niemci rado nazivlju tamošnji „Allg. Ztg.," obrela je nješto u Španjolskoj, čemu se je srce staričino jako obradovalo. S velikim veseljem bulaznila je nedavna svašta o tamošnjih stranačkih borbah, te nastavi na to ovako besjediti: „Dočim ove stranačke borbe pune stupce po novinah, bavi se občinstvo više s malim jednim spisom, štono ga je prije četrnaest danah pod naslovom „Poslanica španjolskim svećenikom" izdao svećenik D. Antonio Aguayo. Pisac pripada onim izvornim glavam i značajem, kojimi Španjolska za čudo još svcudilj obiluje. Iz njegovih riečih govori isto tako vruća bogoljubnost i pravo nehinjeno uvjerenje, kao što i oštra, bezobzirna kritika; on slavi zvanje katoličkoga svećenika s najvrućim vjerozakonskim usrdjem, dočim postupanju „novo-katolikah," kako se nazivlju španjolski ultramontanci, s najvećim ogorčenjem naviešta rat. Sadržaj ovoga čudnovatoga spisa može se na ovo svesti: Bura prevrata zuji nad našimi glavami, a može se svaki čas ubojito na nas oboriti. U ovoj narodu neizmjerno težkoj krizi prieti njegovu najjačemu uporištu, crkvi i svećenstvu, gubitak javnoga pouzdanja i upliva, jerbo mu se pripisuje težnja, štono s najplodonosnijimi smjerovi sadašnjosti stoji u neodoljivom protuslovju, jerbo u ime crkve govori jedna stranka, koja, štc ima najsvetijega, ponizuje do sredstva najgore sebičnosti. Imamo-li mi svećenici to trpiti? Ne, sto putah ne; nam je svjedočanstvo dati pravoj crkvi proti farizejom, koji njene svete prostorije napunjuju ćarenjem. Prava crkva neima ništa posla s malenimi pitanji dnevne politike, ona je neizmjerno povišena iznad stranačkoga inata, i kako se važan ovaj činio. Jeda-li se Italija prizna ili ne, vlada-li ovo ili onc ministarstvo, dà, i jeda-li će izvadjajuć medju Španjolskom i sv. stolicom utanačene ugovore crkvena dobra prodati se ili ne, šta se tiče to vlasti i djelovanja vječne crkve? Niti filozofi, niti zastupnici slobodne znanosti, niti štampa, niti železnice i brzojavi, sve ove s voljom Božjom bivstvujuće dnevne sile nepodkapaju njene slave, nego ona nesrećna težnja, koja s tisućami malih interesah truje katolicizam, te ga zapliće u najgore brige ovoga svieta. Podignimo se proti ovoj kuzi, koja hoće da nam crkvu osvjetovnjači, pa tim obladajmo opet mjesto, štono nam pripada u srcu našega puka! — Ove tvrdnje pobudiše naravno medju napadnutimi veliki gniev, pa jedan od prednjakah „novo-katolikah," nadbiskup toledski, nepočasiv časa osudi krivovjerno ovo hrdjavo djelo „obškurna dobjegla svećenika," koj se prodrznu izjaviti se proti svjetovnoj papinskoj vlasti. Kad bi još štogod bilo potrebito, da se pozornost svrati na ovaj spis, to mu nebi ništa više u prilog moglo biti, koliko ova osuda S. Cirila, koj kao prvašnji revan karlist i ponajglavniji član mržena klerikalnoga upliva kod dvora stoji u riedkoj nemilosti puka. Čim je dakle crkveni list objavio osudu, baci se sve pohlepno na Aguayovu poslanicu, a progresistička Tertulia u Madridu dade novo izdanje u više tisućah otisakah naštampati i bezplatno podieliti medju puk." — Doista svećenik, za koga se toliko zauzima „progresistička Tertulia," i koga stara teta u Augsburgu uzima pod svoju zaštitu, nije bez uzroka na sebe povukao „veliki gniev" nadbiskupa toledskoga.

(*Knjižtvo.*) Nakladom i tiskom Antuna Jakića u Zagrebu izišao je Hrvatski pučki koledar za god. 1866. s običnim koledarskim sadržajem. Ciena mu je 30 novč.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Adolfo Petak, bivši duhovni pomoćnik u Legradu, postao je župni upravljatelj u Zajezdi.

„ Edurd Jelošić, dosadanji upravljatelj župe u Dragancu, ide za duh. pomoćnika u Cirkvenu.

„ Aleksa Jalšovec, duh. pomoćnik, premješten je iz Belovara u Varaždin.

„ Franjo Magjerek, novomisnik, ide za duh. pomoćnika u Belovar.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 42. **U ČETVRTAK** **19. LISTOPADA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Allocutio Sanctissimi Patris Pii IX., habita in Consistorio die 25. Sept. 1865.

Venerabiles fratres!

Multiplices inter machinationes artesque, quibus christiani nominis hostes adoriri Ecclesiam Dei, eamque, irrito licet conatu, labefactare, atque exscindere ausi sunt, recensenda procul dubio est, venerabiles fratres, perversa illa hominum societas, quae massonica vulgo nuncupatur, quaeque in latebris primum, tenebrisque coacta in communem exinde perniciem religionis, humanaeque societatis erupit. Cujus insidias ac fraudes ubi primum detexerunt praedecessores Nostri Romani pontifices, pastoralis officii memores, nihil morae interponendum existimarunt, quominus sectam illam scelus anhelantem, multa ac nefaria rei sacrae et publicae molientem auctoritate sua coercerent, ac damnationis sententia tamquam jaculo confoderent et profligarent. Enimvero Clemens XII. praedecessor Noster apostolicis suis litteris eamdem sectam proscripsit, reprobavit, ac fideles universos ab illa nedum ineunda, sed vero etiam quovis modo promovenda, juvandaque deterruit, indicta excommunicationis poena ipso facto incurrenda, et per Romanum dumtaxat pontificem relaxanda. Quam porro justam ac debitam damnationis sententiam Benedictus XIV. edita constitutione confirmavit, summosque catholicos principes haud excitare praetermisit, ut ad convellendam perditissimam sectam, et a communi periculo propulsandam vires omnes curasque conferrent. Atque utinam supremi iidem principes decessoris Nostri vocibus aures praebuissent; utinam in causa tam gravi non remissius egissent, numquam certe fuissent deplorandi nostra patrumque memoria tanti seditionum motus, tanta bellorum incendia, quibus Europa universa conflagravit, tanta denique malorum acerbitas, quibus afflictata est, atque adhuc afflictatur Ecclesia. Jamvero quum improborum furor minime conquiesceret, recens ortam carbonariorum sectam in Italia praesertim longe lateque propagatam Pius VII. praecessor Noster anathemate perculit, parique incensus animarum studio Leo XII. tum superiores, quas memoravimus clandestinas societates, tum quascumque alias quovis tandem nomine appellatas, quae contra Ecclesiam, civilemque potestatem conspirarent, apostolicis suis litteris condemnavit, atque universis fidelibus sub gravissima excommunicationis poena prohibuit. Attamen impensa haec apostolicae Sedis studia haud illum habuerunt exitum, qui fuisset exspectandus. Neque enim domita, et cohibita numquam est massonica haec, de qua loquimur, secta, verum ita longe lateque diffusa, ut dificillimo hoc tempore ubicumque gentium impune se jactet, atque audacius efferatur. Quam rem inde Nos repetendam magna ex parte existimavimus, quod plerisque ignorantia fortasse iniquorum consiliorum, quae in clandestinis iis coetibus agitantur, falsa insederit opinio, innoxium hoc esse societatis genus atque institutum, quod in adjuvandis hominibus eorumque relevandis aerumnis unice versetur; nihil proinde contra Ecclesiam Dei ex illo esse pertimescendum. Id vero quantopere abhorreat a veritate, ecquis non intelligat? Quid enim sibi volunt clandestina conventicula, quid severissimum jusjurandum ab iis prolatum, qui huic sectae initiantur, numquam se quidquam patefacturos, quod pertinere ad illam possit? Quo tandem spectat inaudita poenarum atrocitas, quibus se devovent, si forte a juramenti fide desciscant? Impia certe quidem ac nefaria ea societas sit oportet, quae diem lucemque tantopere reformidat; qui enim male agit, ut scripsit apostolus, odit lucem. Jamvero quam longe dissimiles ab hac dicendae sunt piae fidelium societates, quae in catholica Ecclesia florescunt. Nihil

in eis retrusum atque abditum, patent omnibus leges, quibus reguntur, patent, quae juxta evangelii doctrinam exercentur, opera caritatis. Atqui catholicas hujusmodi sodalitates tam salutares, tam excitandae pietati, recreandisque pauperibus opportunas oppugnari alicubi, et vero etiam deleri non sine dolore videmus, dum contra fovetur, vel saltem toleratur tenebricosa massonica societas tam Ecclesiae Dei inimica, tam periculosa etiam securitati regnorum? Illud vero graviter Nos et acerbe ferimus, venerabiles fratres, quod in hujusmodi reprobanda secta juxta decessorum Nostrorum constitutiones, segnes nonnullos esse, et quasi indormientes videamus, quos in re tam gravi commissi muneris et officii ratio excitatissimos poscit. Quod si qui in hac opinione versantur, apostolicas constitutiones contra occultas sectas, earumque asseclas et fautores sub poena anathematis editas, nullam habere vim iis in regionibus, ubi a civili potestate memoratae sectae tolerantur, ii certe vehementer errant; ac Nos pravae hujus doctrinae commentum alias, ut scitis, venerabiles fratres, reprobavimus, iterumque hodierno die reprobamus et condemnamus. Numquid enim suprema illa pascendi regendique universi dominici gregis potestas, quam in persona beatissimi Petri a Christo Domino acceperunt Romani pontifices, ac supremum inde quod exercere in Ecclesia debent magisterium, a civili pendeat potestate, aut aliqua ratione coerceri ab illa possit et coarctari? Quae cum ita sint, ne minus cauti homines, juvenesque inprimis decipiantur, ac ne ex Nostro silentio aliqua tuendi erroris arripiatur occasio, apostolicam attollere vocem decrevimus, venerabiles fratres; atque hic in consessu vestro memoratas praedecessorum Nostrorum constitutiones confirmantes, massonicam illam, aliasque ejusdem generis societates, quae specietenus diversae in dies coalescunt, quaeque contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinentur, auctoritate Nostra apostolica reprobamus et condemnamus, atque ab omnibus christifidelibus cujuscumque conditionis, gradus ac dignitatis, et ubicumque terrarum sint, tamquam per Nos proscriptas et reprobatas haberi volumus sub iisdem poenis, quae in memoratis praedecessorum Nostrorum constitutionibus continentur. Nunc, quod reliquum est, pro paterni animi Nostri studio monemus et excitamus fideles, qui forte ejusmodi sectis nomen dederint, ut ad saniora se consilia recipiant, funestosque illos coetus et conventicula deserant, ne in sempiternae ruinae baratrum prolabantur; reliquos vero fideles omnes, pro sollicita qua urgemur animarum cura, vehementer hortamur, ut a dolosis sectariorum labiis caveant, qui quamdam honesti speciem praeseferentes, contra Christi religionem et legitimos principatus inflammato odio feruntur, idque unum spectant atque agunt, ut jura quaeque tam divina quam humana pessumdent. Noverint, hos sectarum gregales tamquam lupos esse, quos ovium pelle contectos ad exitium gregis venturos praedixit Christus Dominus; noverint in eorum numero esse habendos, a quorum consuetudine, congressuque sic Nobis interdixit apostolus, ut nec ave illis dicere diserte praeceperit. Faxit nostrum omnium precibus exoratus dives in misericordia Deus, ut auxiliante gratia sua redeant insipientes ad cor, errantesque in viam justitiae reducantur; faxit, ut compresso perditorum hominum furore, qui per supra memoratos coetus impia ac nefaria moliuntur, a tam multis, tamque inveteratis malis recreari aliquando tum Ecclesia tum humana societas possit. Quae ut Nobis ex votis succedant, deprecatricem apud clementissimum Deum adhibeamus Sanctissimam Virginem Dei ipsius matrem ab origine immaculatam, cui datum est Ecclesiae hostes, atque errorum monstra confringere; nec non patrocinium imploremus beatorum apostolorum Petri et Pauli, quorum glorioso cruore alma haec urbs consecrata est. Horum ope atque auxilio, quod a divina bonitate flagitamus, facilius Nos assecuturos confidimus.

Odanica sv. otcu.

Javismo već cienjenim štiocem, kako je svećenstvo nadbiskupije zagrebačke, zahvaljujući se poslie duhovnih vježbanjah uzoritomu gospodinu stožerniku nadbiskupu na pruženoj si prigodi duševne okrepe, zajedno zamolilo svoga uzoritoga nadpastira, da bi sv. otcu papi, na koga kao obćenitoga duhovnoga otca svekolike crkve duhovničtvo, crpeće s duhovne obnove duhovno veselje, nesmijaše i nemogaše zaboraviti, čuvstva savršene odanosti, počitanja i vjernosti, što jih isto duhovničtvo neprestano goji napram namjestniku Isukrstovu na zemlji, izvolio prijaviti. To učini nj. uzoritost sliedećim sv. otcu u Rim odaslanim pismom od 25. Rujna t. g.

Beatissime Pater!

Centum, et quod excedit Archidioeceseos meae Sacerdotes, quos inter complures Ecclesiae Metropolitanae Zagrabiensis Canonici, cum nonnullis Cleri junioris individuis, in meo et auxiliaris mei Episcopi Joannis Kralj consortio, triduana currente hoc mense absolverunt exercitia spiritualia, in aedibus dioecesani Seminarii coadunati. Inaestimabilibus, quae sublimes fidei christianae veritates humano cordi ingenerare solent, gaudiis spiritualibus perfruentes, non poterant non jugiter meminisse

ejus, qui, ceu visibile Ecclesiae Caput, divinique ejus institutoris in terris Vicarius, ipsius ejusdem fidei principalis est columna, atque adeo firmissimum fundamentum. Non poterant non pio cum affectu recordari Beatitudinis Vestrae, Sanctissime Pater! Cujus teneram in Deum pietatem, invictum animi robur, frangi nesciam constantiam, facilitati, mansvetudini et incomparabili erga omnes charitati junctam, terrarum orbis deminatur. Vestrae, inquam, Beatitudinis, Quam nec adulationis et perfidae vafriciei artes, nec impiae audaciae et sacrilegae violentiae assultus unquam, vel latum unguem, ab eo tramite poterant deflectere, quem non minus infallibilis divinae revelationis, quam naturalis justitiae defixit sanctimonia; Quae denique tantis, tamque acerbis adversitatibus non obstantibus, quatuor jam lustrorum defluxu non cessat praeclare mereri de divino in terris regno, in cujus summo apice peculiari Numinis providentiae beneficio est collocata.

Itaque feliciter, et, ut in divina confido bonitate, egregio cum fructu absolutis exercitiis spiritualibus, universus, qui in iis partem ceperat, Clerus me et coram, et scriptis literis fiducialiter interpellavit, ut suae intemeratae erga Sanctitatem Vestram fidelitatis, pietatis ac profundissimae devotionis sensa ad benignam Ejusdem perferrem notitiam; subjungendo, se, occasione asservandarum in singulis Districtibus Vice-Archi-Diaconalibus Congregationum filialem adhaesionem suam, perquam quidem exiguis, siquidem tenues suae vires ampliores non ferant, ex imo tamen cordis affectu provenientibus obuli Sancti Petri oblationibus testaturum.

Huic ego requisitioni lubentissime, tantoque promptius putabam esse deferendum, quanto profundius haec sensa meo quoque insident pectori. Quod dum praesentibus ima cum submissione exequi festino, pro me, clero et populo apostolicam benedictionem flagitans, in devotissimo sacrorum pedum osculo perenno

Sanctitatis Vestrae etc. etc.

Friderik Hurter.

Hurter rodio se u Schaffhausenu u Švajcarskoj 19. Ožujka 1787., a u protestantskom (Zwinglijevu) vjerozakonu bio kako rodjen tako i uzgojen. Otac mu bijaše skupnovladni upravljatelj u Tešinu i gradjanin u Schaffhausenu. Navršiv 17 godinah godine 1804. ostavi Hurter rodni grad, da se na sveučilištu Gotingi posveti bogoslovnim naukom. Krepko otimaše se on racionalističkim težnjam, koje su se upravo tada bile zarodile i poniele, držeći se stare crkvene vjere kao jedinoga izraza s gora potičuće objave. Za veliko je čudo, što je Hurter jošte kano mlad učenik i pripravnik protestantskoga bogoslovja papu Grgura VII. ne samo branio od običnih potvorah, nego još priznavao njegovu zaslugu, da je bojem svojim za crkvu spasio objavljenu vjeru, a sud o njem stavio za kušalo ili pozitivne vjere ili racionalističke razpuzljivosti. Želja za knjigami, osobito za starijimi smirila mu se obilato u Gotingi. Slučajno dojdoše mu u ruke pisma Inocenta III. te ona zaokrenuše vas smjer kašnjega mu života i râda. Tek 20 godinah star izdade Hurter prvi svezak povjestnice kralja Teodorika, a za to ga obveseli glasoviti njegov zemljak Ivan Müller pismom, obodravajuć ga na posao. U isto vrieme podnese on izpit kao kandidat za propovjedničku službu i dobi seosku župu u rodnom svom kantonu, gdje mu se pruži liepa prilika za književni râd, za kojim čeznjaše. — Racionalistički propovjednici bjehu se uprli, da stare jezgrovite molitve zamiene ili premiešaju sladkimi frazami, ali Hurter, prem onako mlad, opre jim se spisom izdanim god. 1812., koj je s veseljem dočekan i hvaljen, a napor onaj prekinuo. Takodjer poče pod naslovom „Diabolica“ iznositi na javu književne i naučne mane protestantskih književnikah i propovjednikah, čim je izkresao mnogu žarku iskru za razjasnjenje protestantstva. Skupa sa svojim bratom poče izdavati politički list: „Schweitzerischer Correspondent,“ u kojem je 20 godinah branio zakonitost od razvratnosti, pravovierstvo protestantsko od racionalizma, slobodu i prava katoličke crkve od silnikah. — Kadno gospodja Krüdener, koja je bila zaplela u svoje vjerozakonsko pletivo i zanešenoga cara Aleksandra I., g. 1717. zaobidje Švajcarskom, propoviedajuć od mjesta do mjesta i kupeć oko sebe hrpe znalična puka, ustade Hurter i proti njoj i vjerozakonskoj vjetrenosti spisom: „Frau v. Krüdener in der Schweitz.“ U to vrieme prihvati se on djela, kojim je ne samo došao na europejski glas, nego se jošte zanj prirastao vas vanjski i nutarnji život njegov; a to je povjestnica Inocenta III. Ovo glasovito djelo jest plod tridesetogodišnjega neumorna učenja, plod stroge nepristranosti i pravedna ocjena vlade jednoga od najvećih papah, pak veličanstvena života i râda katoličke crkve za 12. i 13. stoljeća. Čim god. 1834. izide prvi svezak, obrati na se pozor na katoličkoj, a tako i njoj protivnoj strani, na veselje jednim, a drugim na jad i čemer, što se je jedan protestant osmjelio papu Inocenta III. i srednji viek dići opet u čast. Za dokaz, kakove-li tada vladahu misli, budi to, da ni najpoštenije knjižare nehtjedoše u nakladu primiti ovoga djela, dokle se napokon neponudi glasoviti Perthes, isto tako protestant. Djelo bude za kratko vrieme prevedeno na francezki, talijanski, španjolski, i ako se nevaramo, na englezki jezik. — God. 1835. izabran za antistesa svemu duhovničtvu poče prije svega raditi o tom, kako bi duhovničtvo trgnuo izpod skrbničtva državnoga, ulio mu čuvstvo nezavisnosti i što-

vanja svojega staleža, ali mu i stvarno stanje poboljšao. Različitim zahtjevom i nasrtom vlade opirao bi se tolikom snagom, da je duhovničtvo pod njegovom upravom steklo kamo veću slobodu, nego prvlje.

Najčudniji pojav bijaše to, da su se sa svih stranah Švajcarske samostani u stisci obraćali na Hurtera, glavu protestantskoga duhovničtva. On bi jim pomagao svjetom i činom. Samostanu Muri spasi on znatne zaklade i dragocjenosti. Za argavski samostan zauze se on, prem bez imena, oštrim spisom, koj je argavska vlada kušala pobiti, al' badava. Katolička crkva u Švajcarskoj bijaše u njem našla branitelja, te je njezine tegobe i jade nad presilom i krivicom u spisu: „Die Befeindung der katholischen Kirche in der Schweitz" vješto opisao. Biskupi, opati, opatice, i drugi crkveni dostojanstvenici obćili su u ono neprijatno vrieme i pismeno i ustmeno s Hurterom. Njegovoj pomoći imadu zahvaliti katolici u Schaffhausenu, gdje se od tri sta godinah nije smjela obslužavati katolička služba, da su dobili natrag svoju staru crkvu; a tako je svojim poznanstvom i trudom pomogao jim sabrati propisanu zakladnu glavnicu od 30,000 franakah, te nabaviti si jednu kuću i učionu. Sada je to bujna obćina. Isti prvašnji nadbiskupi freiburžki obratili bi se ne riedko na Hurtera, a ovaj jim svjetom i činom išao na ruku, da se neredu badenskih katolikah u Kostnici i Schaffhausenu učini kraj. Jošte kano protestant boraveći jednom u Rimu radio je kod razpravah sbog podignuća biskupije St. Gallen vrlo marljivo.

God. 1839. dade se na put u Beč, da si jednoga sina namjesti u mjerničku akademiju u Bečkom Novommjestu. Tudier se upoznade s njim knez Metternich, a tako se spoznade i s mnogimi drugimi visokimi i glasovitimi glavami. Plod ovoga puta bijaše mu knjiga: „Ausflug nach Wien und Pressburg." . . Poslie nješto zaputi se u Monakov, da si najstariju kćer, krasnu i umnu djevojku, pokaže tamošnjim znancem. Nesrećom vladaše upravo tada u Monakovu jaka pošalina, te s nje oboli i njegova kći; a čim se je bio povratio kući, bolest joj se pozalila. Obe jedine kćeri umreše jedna za drugom, a i sam otac oboli težko. Tu nesreću upotrebi njeki propovjednik, te napisa ružan članak, čim je i bez toga ljuto razcviljena i na polak tek oporavljena bolestnika tako uvriedio, da je s nova pao u bolest te se već počeo boriti sa smrću. Čim je ozdravio, sit napasti i boja baci sve časti, te se dade na sukroman život, dočim je ipak prije svoje protivnike izkitio spisom: „Antistes Hurter und sogenannte Amtsbrüder." — Tri godine preživi samotno i mirno, baveći se neprestano književnim poslom. Zatim zaputi se u Rim, gdje ga papa Grgur XVI. i mnogi stožernici s osobitom odlikom primiše. Svladan od milosti prestupi 21. Srpnja 1844. u krilo katoličke crkve, što je sve nagnalo u čudo, gdje god bijaše poznat Hurter. U rodnom gradu diže se žestoka buna, puk na gomile narinu se pred njegovu kuću, da na njem izkali srce; nu u dobar čas bio ga opomenuo prijatelj od mladosti, te počeka u samostanu Ittingi u Thurgavi, dok ohladnu srca. Za njekoliko danah objavi on pismo u liku proglasa, te njim zahtieva i za se pravo osvjedočenja i slobode sviesti, a gradjane Schaffhausena sjeća na sve, što je on za dobro rodnoga svoga grada uradio. Hurter povrati se bez zapreke kući. Do skora dade on u sviet poznatu knjigu: „Geburt und Wiedergeburt," koja se osobito odlikuje i bogatstvom sadržaja, i jedrinom mislih i čvrstom razpravom svih političkih i vjerozakonskih pitanjah vremena. Ovo je djelo pravo ogledalo zaslužnoga života i nazorah Hurterovih, a svjedoči za to i njegova prodja.

Na prvu godišnjicu svojega obraćenja stiže iznenada Hurteru poziv u Beč, te imenovanje za c. k. dvorskoga savjetnika i carstvenoga povjestnika. Malo bijaše izteklo vremena, što se je s njim pogadjao ministar Abel, nebi-li preuzeo profesuru na jednom bavarskom sveučilištu. — Čuvši puk to, razdraži se još jednom, te stade s vodjami paziti, kada podje na put, da njemu šakami dade uspomenicu, a oba mu sina zaustave kod kuće. Namjeru pomuti jim Hurter tako, da je po bielom danu sjeo s obitelju na otvorena kola, kano da će se izvesti samo na šetnju, te se bez zapreke doveze do samostana u Rheinau preko curičke medje, a druga kola putna s prtljagom stigoše ga sutradan rano.

Namjestiv se u Beču prihvati se Hurter običnom svojom marljivošću naložena si posla, da naime napiše život Ferdinanda II. Sada je djelo u deset svezakah svršeno. Malo kašnje poteče iz marljiva pera Hurterova životopis nadvojvodinje Marije, kriminalna poviest sobara Filipa, prinosak k povjestnici Wallensteina, francezke neprijateljštine proti Austriji u tridesetgodišnjem ratu; život mehitarskoga nadbiskupa Aristacesa Azarije, protestantizam i katolicizam i množina drugih spisah i članakah. — Prije 1848. godine jošte zauze se Hurter za ubogu biskupiju kursku, kojoj Napoleon I. bješe velika dobra ugrabio, a poslie jih Austrija bez svake odštete sebi pritegla. Od toga njegova truda jest ta korist: da je Ferdinand I. naredio plaćati joj kao vrst odštetne svote 4000 forintih na godinu. Tako se zauze on i za samostance u Muriu, te jim izhodi, da su natrag dobili samostan Gries kod Bocena, uzet jim pod Josipom II., a sada jim taj samostan cvate bujno. Hurterovim zagovorom naseliše se i cistercite ukinutoga samostana Wettinge u Mehrerau kod Bregenca, gdje si sagradiše i crkvu.

Revnujuć za katoličku stvar zauzimaše se Hurter za misije u osrednjoj Africi i katolike na iztoku.

On dopisivaše s najglasovitijimi učenjaci u Njemačkoj, Francezkoj, Belgiji i Italiji; dopisivanje njegovo bijaše neobično razgranjeno tja do Amerike, Egipta i iztoka, kako to svjedoči množina izza njega nadjenih pisamah. Od Grgura XVI. bje imenovan vitezom Grgu-

rova reda, a od Pia IX. poveliteljem istoga reda i vitezom Piova druge vrsti. Sveučilište bazilejsko posla mu u svoje vrieme doktorsku diplomu iz bogoslovja; bijaše član akademije znanostih u Manakovu, Rimu, Bruselju i Assisiu. Za akademiju bečku bijaše Hurter preveć velik katolik i crkvenjak: ista „Augs. Allg. Ztg.“ čudila se u svoje vrieme tomu izključenju. — Spremna na svaku pomoć moljakale su Hurtera crkve, samostani, svećenici, misionari, pisci, urednici i siromasi. Dobra njegova i šaljiva narav, izvrstne prispodobe i dosjetke bijahu prava naslada za svakoga, tko bi se s njim upustio u razgovor. Divno čudo bijaše njegova golema pamet. Nebijaše skoro nijedne znamenitije obitelji, nijednoga glasovita dvorca, nijednoga povjestnoga dogodjaja, a da on nebi znao u svako vrieme o njem odgovarati i pripoviedati. Ako je Hurter i imao protivnikah obzirom na njegova politička načela i katoličku viernost iz osvjedočenja, to sigurno nije imao osobna neprijatelja. Bog ga pomilovao!

Katolički filistar. *)

Uznositi i pobudjujući govori, što jih čusmo na ovom mjestu, i koliko jim bijahu različite neposredne njihove svrhe, imahu bar jedan dio sadržaja zajednički. Jedan temeljni glas zamnievao je kroz sve nje, a ovaj temeljni glas bijaše odana ljubav napram zajedničkoj našoj majci, katoličkoj crkvi. Najsvetiji i najmiliji interesi ove naše majke usrdno su vam ovdje preporučani u doista oduševljenih besjedah, pa je velika smjelost, što se usudjujem poslie ovako visokih razpravah svratiti Vašu pozornost na pojave, štono bivaju u nizini. Kad ovu smjelost ipak primam na se, to činim samo u toj nadi, da ću Vam tim pribaviti njeki duševni odmor. Kakove borbe valja našoj crkvi podnieti u sadanje vrieme, kakovi su javni dušmani, koji oko nje buče, te badava kušaju, kako će potresti temelji stiene, na kojoj Bog sagradi svoju crkvu, — to nam se je razgovetno kazalo. Ali o jednom neprijatelju crkve još je ovdje malo bilo govoreno. Pa se meni ipak čini, da ga treba oštro označiti, jerbo on uslied svoje osobite naravi ne samo pogubno djeluje, nego se i lasno neopažen s oka pustiti može.

Naš vrli prijatelj Falk iz Moguncije jučer se ovoga neprijatelja, koga imam na umu, krepkom pjesnicom nemilo dodirnuo; već sam mislio, da će ga na vidik povući, te u svoj njegovoj kukavštini staviti pred oči. Nu on smieraše drugamo, pa je onaj neprijatelj s njekolike krutih udaracah izmaknuo. Neprijatelj, na koga mislim, može se danas svagdje zateći, poimence u svih naših većih i manjih gradovih, pa mi ništa nejamči za to, da se on i ovdje u starom počitanom Treviru simo tamo takodjer nepovlači. Težko je nazvat ga imenom, jer ima sijaset imenah, — zove se svimi imeni koledara. Samo mu jedno ime dolikuje, što je jučer napomenuo naš vrli inbrućki učenik, a jest: „katolički filistar.“

Dopustite mi, da pred Vami opišem obilježje ovoga neprijatelja crkve, a onda — na noge pa u boj proti njemu!

Katolički filistar jest čovjek, koj prije svega hoće da bude kako valja katoličan, ali na način, da ga to u njegovom svjetskom životu nimalo nesmeta. Nebih nikomu svjetovao, da o njegovoj katoličnosti izjavi kakovu dvojbu; nakopao bi si na vrat pogibeljna čovjeka! No katoličnost ima u njega opasnu osobinu: njegovo u oči udarajuće svojstvo jest strah; ne možebit strah Božji, koj je početak svake mudrosti i pravi temelj katoličkoga života, nipošto, već je to posve prost strah od ljudih. Katoličkomu filistru vazda se vrti po glavi: šta će reći ljudi? Dušu mu neprestano mori strah, da ga nebi radi njegove katoličke vjeroizpoviedi kakova kukavica, ili kakov bezvjeran i lahkouman čovjek na ruglo stavio. Radi toga neboji se ničesa više, koliko toga, da nebi bio previše nabožan, previše pobožan, previše katoličan; a previše katoličan misli da je onda, kada bi pred ljudmi, koji ili nisu, ili su manje od njega katoličui, sa svojom katoličkom vjeroizpoviedju izišao na vidjelo. U duši svojoj nastoji se tim opravdati, što u svih na javnu vjeroizpoviest smierajućih činih nazire samo nepotrebite spoljašnosti, fanatičke pretjeranosti i grehotu proti snosljivosti, te od straha, da u vjeri neučini previše, čini radje manje ili nečini ništa. (Odobrenje.)

Katolički filistar ima kadšto i dobrih časovah. On nije nipošto nevjernik, već je samo kukavan vjerac. Na dnu duše svoje misli on dobro za svoju crkvu, te mu je milo, kad čuje, da je pravedna stvar crkve ovdje ili ondje slavila pobjede, naravno pomoćju drugih, a ne njegovom. Kadšto mu se prohtije u srcu, da i štogod učini za crkvu. Ali kod misli, da bi ga ljudi mogli vidjeti, kako on kod kakova podhvata javno crkvi u prilog radi, prepadne se i zaplaši od toli smjela poduzeća. (Dopadnost.) Da ide s procesijom, da pristupi kojemu družtvu na podporu katoličkim svrham, da se podpiše pod kakov spis, koj smiera na javnu izpoviest katoličke vjere, — to su strahoviti zahtjevi za čovjeka, koj, i ako ne za svoj dušni spas, a to bar za svoj zemaljski spas brini se sa strahom i trepetom.

Nadalje katolički filistar hoće na svaku ruku da bude prosvietljen muž; on hoće da pokaže, da se je popeo do visine vremena. Obično nije mnogo učio, pa ipak misli, da mnogo znade, osobito ako je od naravi jezičljiv te govori kao čekalo. Zna on, da, što se znanja tiče, većina ljudih više gleda na izliku, nego-li na jezgru. A filistar je mudra glava: on se pobrine za to, da ga prosvjeta nestoji previše napora. U potaji smije se onim, koji su punogodišnjim učenjem nastojali

*) Govor župnika A. G. Steina iz Kolonije, držan u glavnoj skupštini njemačkih katoličkih družtvah u Treviru dne 13. Rujna t. g.

naobrazit si duh, a tim si sami veliki dio dopuštenih životnih radostih uzkratili, kojih se on u lasti i slasti uživa. On ima lakši i ugodniji način, da se uzpne na visinu vremena. Novine su njegovi klasici, znanstvena predavanja su mu večerna družtva kod vina ili piva. Često mu se spočitava, da svu prosvjetu i naobrazu svoju crpi iz Conversations-Lexika. To može u pojedinih slučajih biti istina, ali u obće je to jamačno zlobna kleveta. (Smieh.) Naš filistar nemuči svoje glave ovakovim napornim učenjem; on si znade kamo laganijim i ugodnijim načinom steći glas naobražena i prosvietljena čovjeka. Iz novinarskih članakah popabjerkovao je više po naučnosti zaudarajućih izrazah, kojih je smisao kadšto valjano, a često i sasvim naopako shvatio. U večernih družtvih drži se muževah, koji su kano prosvietljeni na glasu, te sluša, kada govore o dnevnih pitanjih. Što je tu uhvatio, kako liepo znade on to kod drugih upotriebiti! Kako vješto znade prigovarati, što i kako je od drugih naučio!

Ova osobita vrst prosvjete, koja je katoličkomu filistru sa svimi drugimi razredi filistarah zajednička, djeluje jako štetno i opasno na njegovo vjerozakonsko mišljenje i postupanje. Buduć je pun izpraznosti, misli, da mu svoju prosvietljenost i u vjeri valja pokazati, i tamo, gdje se govori o vjeri, gradi se kao naobražen i prosvietljen čovjek, premda si mora reći, da se o tih stvarih nikad nije ništa valjana učio, te da mu je naobraženost puka uobraženost. Njegova proročišta po krčmah i pivarah negovore o ničem tako odlučno i smjelo, kako o vjerozakonskih stvarih. Tako isto čini i naš filistar: s najvećom odlučnosti izriče sud o vjerozakonskih stvarih; u naredbah duhovnih poglavarah odbija on na lahku ruku mnogo toga na pretjeranost i nepotrebitu strogost, ili na nesgodnost. I tako prosvjetom propadne vjera njegova. (Odobrenje.)

Ali radi ove vjerozakonske prosvjete muči ga često strah i grižnja savjesti.

Ljudi, koje si je uzeo za uzor, i s kojimi se druži, govore o vjerozakonskih stvarih ne samo liberalno, što se našemu filistru dopada, — već govore često radikalno, bezvjerno, što se našemu filistru opet nedopada. Jer, kako rekoh, on hoće da bude i ostane katoličan. On zazire od takova bezvjerna benetanja; kad ga mora slušati, osjeća velik unutarnji nemir; ali njegov jadan strah od ljudih neda mu opet niti ovdje, da kao katolik učini svoju dužnost. Odviše se boji pouzdanih licah i drzovitih besjedah one prosvietljene gospode, nego da bi se usudio i najmanje jim protusloviti, čim bi još u sumlju nedostatne naobraženosti, dà možda i u sumnju ultramontanstva pasti mogao. (Dopadnost.)

Zato filistar proguta radje tiho svoj gniev, možebit da i s gorko-sladkim posmjehom sluša, kako se obezčašćuje ono, što mu je još jednako najsvetije. Pred svojom savjestju izpričava se tim, da ovakovo bezvjerno blebetanje nije s dopadnošću slušao, dapače da se je u srcu na to ljutio.

Dà, dà: u srcu! Kad bi naš filistar mogao sve, što se vjere tiče, opravit u srcu: u srcu Boga moliti, u srcu se izpoviedati (smieh), u srcu milostinju dieliti; samo kad nebi morao i s licem izaći napolje kao katolik, bio bi on najsrećniji i najzadovoljniji čovjek.

Ali s ovakovim samo unutarnjim katoličanstvom nemožemo mi ultramontanci biti zadovoljni; nemožemo nipošto da si izbrišemo iz pameti rieči: „Kao što je tielo bez duha mrtvo, tako je vjera mrtva bez djelah.“

Mi ostajemo tvrdoglavo kod starinskoga uvjerenja, da vjera ondje, gdje s polja nepokazuje života, neima niti unutarnjega života; pa jerbo se netrsimo samo prema ovomu načelu sami življeti i raditi, već si kadšto uzimamo slobodu očitovati ga i braniti pred drugimi, zato zadajemo katoličkomu filistru mnogo jada, te često se gorko tuži na naše malodušno shvaćanje vjere i na našu veliku bezobzirnost.

(Ostatak će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. Kapela bl. D. M. na Vukovini, podružnici župe staro-čičke u kotaru veliko-goričkom, koja se rabi kao župna crkva, orobljena je u noći od 12. na 13. t. m. Kroz razvinutu rešetku na prozoru provukao se jedan od zlikovacah u crkvu, te iz nutra otvorio drugim vrata. Odnieli su šest patenah, jedan srebrni pacifikal, sve albe i humerale i podvorničko odielo; kaleže i ostalo crkveno ruho ostavili su u miru. Već odtud može se zaključiti, da su to bili oni isti zlotvori, koji su nazad tri noći orobili takovim načinom crkvu sv. Ivana u Zagrebu. Al ima za to još i drugih dokazah. Naime dne 12. dodjoše tri mlada čovjeka od zagrebačke strane u Vukovinu, gdje su u krčmi vas dan bezposleno probavili, a u večer tek se udaljili. Tamošnja krčmarica kupi od njih više čipkah, koje su, kako čujemo, ovdje prepoznate kao one, kojimi bijaše obšita crkvena rubina, ukradjena u crkvi sv. Ivana. Premda je tamošnji g. župnik odmah u jutro na sve strane poslao potjeru za zločinci, nepodje još ipak za rukom uhvatit je.

Čujemo, da je u noći izmedju 15. i 16. t. m. orobljena i župna crkva u Velikoj Gorici.

— Čitamo u pražkom „Blahowěstu,“ da je preuzvišeni gospodin biskup djakovački Josip Juraj Strossmayer pristupio k družtvu Sv. Ivan Nep. (dědictví sv.-Janské), te položiv 100 for. postao suutemeljiteljem istoga družtva. — Po glasu bečkih novinah ima isti preuzvišeni gospodin ovih danah prispjeti u Beč.

— Piše nam g. Vilim Švelec, župnik martinsko-veški, da je njegov „Katolički koledar“ za godinu 1866. gotov, te ga upravo razašilje na gg. podarcidjakone,

kod kojih će ga kotarski svećenici, učitelji i drugi dobiti moći, komad po 50 nč. Moli gg. podarcidjakone, da ovaj teret dobroj stvari za volju na se uzeti izvole, a novce do 1. Prosinca dobljene da pošalju poštom preč. g. začast. kanoniku i župniku Franji Šloisnigu u Sisak.

Iz Zadra. Dne 18. Kolovoza položen je svečanim načinom temeljnik osrednjemu sjemeništu za dalmatinsku crkvenu pokrajinu. Poslie crkvenoga čina reče preuzv. gosp. nadbiskup gojencem sjemeništnim prigodni govor, kojim najprije razloži simbolični smisao polaganja temeljnika, zatim prešav na poviest crkvi povraćene zaklade izjavi najtopliju hvalu njeg. veličanstvu caru, namjestniku baronu Mamuli i svim onim, koji su radili oko podignuća novoga sjemeništa.

Iz Pečuha. Dne 27. Kolovoza obslužena je ovdje u stolnoj crkvi svetkovina crkvene posvetbe osobitim načinom. Preuzv. gosp. biskup Gjuro Girk, koj je god. 1815. primio svećenički red i diplomu kao doktor bogoslovja, odsluži uz najsvečaniju dvorbu sv. misu, a poslie ga u dvoru dočekaše na čelu najviših uglednikah poslanici bogoslovnoga fakulteta iz Pešte, dekan Laubheimer i profesor Dulánszky, da visokoštovanomu crkvenomu knezu izruče sjajno napravljenu jubilarnu doktorsku diplomu. To i učini dekan proslaviv krasnim govorom zasluge jubilara stečene u pol vieka; a jubilar punim od veselja srcem zahvali se kako svemu sveučilištu, tako i poslanikom bogoslovnoga fakulteta. — Za objeda spomenu dekan Laubheimer u vrlo krasnoj zdravici, da je visokoč. jubilar u redu pečuvskih biskupah prvi, u redu pako ugarskih svećenikah za prvostolnikom kraljevine i košičkim biskupom treći, što mu peštanski bogoslovni fakultet dade jubilarnu diplomu, na što mu papinski prelat i biskupski zamjenik g. Sig. Daróczy u ime kaptola čestita sreću.

Iz Beča. Žalostan slučaj, gdjeno se muž i žena Stubenrauch skupa sami usmrtiše, primiše bečki listovi reć bi s veseljem, te si napuniše feuilletone, a njekojim dade gradiva i za uvodne članke, svi slaveći samokrv. „Vorstadt-Ztg.“ pisaše ovako: „Tko je god čuo tužni slučaj, što se je prekjučer sbio u Sv. Vidu, dirnulo ga je težko u srce, ali nehotice počutio je svatko u sebi njeku vrst svetoga (?) čuvstva, gledajući mrtvo tielo gospodje, koja, kad muž od skrajne nevolje očajan prihvati rukom trovilo, i sama se odvaži s njim podieliti smrt. Kakov razgovor bijaše one noći medju mužem i ženom? Da-li jim rieči bijahu spočitnice ili ljubeznice, kojimi se oprostiše jedno od drugoga? Izrazi ljubavi kojom se prvlje nadjoše i zavezaše, da će skupa dieliti dobro i zlo, sreću i nesreću? Tajnu one noći odnielo je oboje sa sobom u grob. Mi pako, koji smo to doživjeli i gledali, kako jedan štovanjem njegovih sugradjanah uzvišen čovjek povjerenjem unj položenim - tako jako prevrnu, da je postao zločincem, komu drugoga izbora neima, van kazna od suda ili samokrv, mi, koji to vidjesmo, moramo priznati žalostnu istinu, da je naše družtveno stanje do dna bolestno — — —.“ Zar to nije očito slaviti samokrv? Dà, naše je družtveno stanje „do dna bolestno,“ a tomu je najvećma pomoglo naše novinarstvo. Tà, da navedemo drugi primjer, nedjeljni članak „Morgenposta“ tvrdi, da je takovim „katastrofam“ „krivo staro vrieme,“ prateć taj prigovor ćuskom rekši, da je „duhovi zavladalo svećenstvo.“ Naravno takovim grozovitim znakom našega vremena mora negdje biti krivnja; nu sigurno nije ondje, gdje bi ju radi naći naši liberalni zanešenjaci. „Morgenpost“ piše još dalje, da se takove „katastrofe“ sbivaju zato, jer neima „kontrole.“ Mi pako drugačije sudimo, da nemanjka kontrola, nego poštenje; jer gdje je ovoga, tudier netreba kontrole. Na koncu kaže, da si je „ubogi Stubenrauch sigurno često poželio veliki sgoditak, kojim bi si bio odvalio breme; ali sad „moradoše mu istu ljubav učiniti kapi otrova.“ — Mi sudimo, da je za „uboga“ čovjeka godišnji prihod od 10—13000 forintih najbolji sgoditak, te on uzanj nebi nikada morao pomisliti na kakov otrov. Znade se, da ima drugih ljudih, koji moradu preživjeti godinu sa 300 for. — Tim se nebacamo mi kamenom na samokrvnika Stubenraucha, nego ako se komu hoće ovo tako uzeti, neka bude na novinarske branitelje, koji jednako pravo ovako liepo umiju podieliti. Hurter se prati na drugi sviet spočitkami u malo redakah (n. pr. „Fremdenbl.“ 28. Kolovoza: „Jučer umre u Gradcu porad ultramontanskih nazorah poznati povjestnik dvorski savjetnik Hurter“); a Stubenraucha oplakuju punim feuilletonom pače uvodnimi članci. Doista „naše družtveno stanje do, dna je bolestno,“ a ta primetba biva još važnijom, kada se sjetimo, da je Stubenrauch za kratko vrieme već drugi izmed otacah grada Beča, koji je zagrabio u tudji novac. (W. Kztg.)

Iz Praga. Dne 28. Kolovoza počeše česka učiteljska eksercicija u sjemeništu svečano. Prijavilo se preko 500 učiteljah iz pražke nadbiskupije. Jer u sjemenište nemože njih toliko stati, narediše, da se eksercicija razdiele na dvoje, te s toga bude oglašeno polovini kotarah, da će za nje eksercicija biti bližnjega tjedna.

Iz Kolonije. Kolonjski kaptol sastavio je u vieću svojem dne 25. Kolov. za nadbiskupsku stolicu, praznu jur čitavu godinu, sljedeći imenik i predložio ga kralju: 1. biskup baron Ketteler u Moguncjji, 2. biskup Melchers u Osnabruku, 3. profesor Dr. Hettinger u Würzburgu, 4. opat Dr. Haneberg u Monakovu i 5. posvećeni biskup Dr. Baudri u Koloniji. Sve se veseli ovomu izboru, a ima se i zašto.

Iz Rima. U zadnjem dne 25. Rujna držanom konsistoriju popunjene su medju inimi sliedeće biskupske stolice: u Austriji za számosujvársku grčko-katol.

biskupsku stolicu potvrdjen je Ivan Vancsa; u Belgiji za namursku stolicu slavni bogoslovni spisatelj Viktor Dechamps; za westminstersku nadbiskupsku stolicu u Englezkoj Henrik Manning; za sjedinjene Bugare Rafael Popov.

Iz Italije. Italijom provlači se mreža crkvenih družbah. Mužke i ženske zadruge Sv. Vinka Pavlova prostiru se preko svega poluotoka. Njim su srodna milosrdna braća i sestre srca Isusova. S nova ustrojeno je „katoličko talijansko družtvo na obranu crkve u Italiji," kojemu utemeljitelji s ostalimi jesu saborski poslanici Cesare Cantù i d'Ondes Reggio. Geslo tomu družtvu jest: „Ako je Bog s nami, tko može biti proti nam!"

* U Beču umro je dne 25. Rujna Mirko Mészáros, kanonik ostrogonski i ravnatelj pazmanskoga sjemeništa.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Dne 9. Listop. preminuo je prečast. g. Matija Filić, začastni kanonik zagrebački, kotara našičkoga podarcidjakon i župnik u Feričancih.

G. Mato Kunek, upravljatelj župe sveto-križke u Začretju, postao je tamo župnikom.

„ Gjuro Muljević. duhov. pomoćnik u Feričancih, imenovan je upravljateljem tamošnje župe.

„ Skender Mlinarić, duh. pomoćnik, premješten je iz Varaždina k Sv. Ilji na Obreš.

Oglas.

Akoprem se u našoj domovini jošte nigdje kolera pojavila nije, to drži podpisano povjerenstvo ipak — pogledom na tu u njekih južnijih zemljah Europe vladajuću pošast — za svoju dužnost, uputiti obćinstvo, kako se držati ima, da si zdravlje sačuva.

1. Tko je privikao uredno živjeti, uživajuć umjereno hrane, te se pokraj toga dobro ćuti, neka nepromieni način svoga življenja. Svaki neka svoje poslove, kako je to obvikao, obavlja, nu ima se čuvati, da se ni na tielu, ni na duhu prekoredno neutrudi, isto tako ima se čuvati prekorednoga jela i pila, nadalje neka se čim više moguće kreće u zdravom prostom zraku, i preporačuje mu se, da se čuva u kasno doba noći zaostajati na ulicah, budući noćni zrak prehladjuje, te dugo bdijenje za zdravlje neobhodno potrebiti san uzkraćuje.

2. Svatko neka se čuva proti koleri hvaljenih preservativnih i inih tajnih ljekarijah i sredstvah, neka neuzme nikakove ljekarije, osobito za ćeranje, ako mu ih liečnik nepropisuje.

3. Neka se uzdrži uživati ono, što mu škodi i neka se čuva prehladjenja. Usljed jednoga i drugoga dobije se lasno proljev, kojemu su mnogi podvrženi, osobito, kad se kolera približava. Svatko neka se s toga primjerno vremenu odieva, neka drži dolnje tielo i noge toplo, i neka se nepromoči.

4. Komu želudac slabo probavlja, neka način svoga življenja strogo uredi, takov neka se hrani koštom sastojećom iz malo jednostavnih jestvinah, u obće neka svatko, prije nego jutrom iz kuće izlazi, uzme topal zajutrak, neka se čuva od dinjah, nedokuvana i zlo začinjena jela, tusta mesa, starih ribah, nezrela voća, gljivah, friškoga kruha, vrijućega mošta, ločike, ugorakah, suhih mrzlih kobasicah, tvrdih jajah i sira, koje jestvine, ako ih čovjek za večeru užije, jošte laglje škoditi mogu, nego k objedu. Sve to valja i za djecu i slabahne ljude.

5. Najzdravije pilo je frižka čista voda. Neka se svatko čuva vode iz bunarah, koji su blizu zahodah, štalah i kanalah, isto tako neka se čuva mutne vode, zločestoga teka i mirisa.

Dobro pivo i staro, osobito crveno vino može bez pogibelji uživati onaj, koj je tomu naučan.

6. Da se zdravlje uzdrži, neobhodno potrebita je čistoća; svatko neka s toga ponajprije čisto drži rublje, odielo i posteljinu, isto tako stan. Osobito škodljive su nečiste i zlo prozračene sobe.

Sobe neka se prozrače više put na dan otvaranjem prozorah. Ostaviti prozore spavaće sobe kroz noć otvorene, nije probitačno. Ložnice (alkoven) dadu se težko zračiti, savjetuje se s toga, da se u njih nespava. Škodljivo je, ako mnogi u tiesnoj prostoriji prebivaju.

Ta okolnost čini, da je težko uzdržati čistoću i prozračnost, te može sama po sebi nagomilanjem pokvarenoga zraka prouzročiti, da dobiju proljev, te da se ta bolest razprostrani.

7. Opasni su nečisti i zlo zatvoreni zahodi i zlo ili posve neočišćeni kanali. — Svatko neka s toga svoj zahod čisto drži, i neka na to gleda, da bude svagda dobro zatvoren, te da se svaki dan veća kolikoća vode unj ulije.

8. Mirna ćud čuva od bolesti, a strah pred bolestju disponira za nju. Uvjerenje ipak, da ovo povjerenstvo, gradsko poglavarstvo i njegovi organi sve čine, što je potrebito, da se preprieči, da ta bolest bukne, neka umiri svakoga, i to tim više, što svaki pojedini po svojem načinu življenja sám najviše doprinesti može k tomu, da na toj bolesti neoboli, ako bi se ista baš i pojavila. Isto tako neka umiri svakoga ta okolnost, da je skrbljeno za to, da nikomu, ma bio najsiromašniji, liečnička pomoć za slučaj nužde neuzmanjka, bilo to kod kuće ili u bolnicah, koje će se za slučaj potrebe u dovoljnom broju urediti.

Od glavnoga zdravstvenoga povjerenstva u Zagrebu dne 6. Listopada 1865.

Predsjednik povjerenstva **Prigan**, v. r.

Urednik **Nikola Horvat.**, Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 43. U ČETVRTAK 26. LISTOPADA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom. 6 st. 30 nč na cielu. a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Pobožnost.

Napisao sam razpravicu o hinbi pobožnjačkoj, s početka spomenuo, da se tim nečastnim imenom umetava nepobožan sviet najviše na svećenike i pobožne duše; nu okaniv se ote bilo pravice ili krivice razgalio sam rugobu hinbe, a tim razpravu i završio. Dosljedno je pišući o prehinjenoj pobožnosti napisati štogod i o pobožnosti pravoj, i to obzirom na one, na koje se hinba osobito baca; ali da nebude pod ružnim naslovom razpravljana krasna kriepost, pišem o njoj pod njezinim pravim imenom, prem je to nastavak prvašnjemu članku.

Što je pobožnost? Opredielio to tko kako bolje znade: pobožnost jest razžarena ljubav Boga, a po tom i iskrnjega, jest dar Duha svetoga, kojim čovjek biva Bogu svim srcem odan i drag stvor. Što je plamen vatri, to je pobožnost ljubavi — ljubav je duša pobožnosti. „Ciena duše naše ocieniti će se po mjeri ljubavi." (Sv. Bernard.)

Treba-li pobožnosti svećeniku? To pitati nevalja. Liepo je, kad se o svećeniku pripovieda: „to je poštenjak;" liepo, kad se veli: „to je vrličina, dobričina;" ali sve to nije dosta — mora jošte da se rekne: „pobožan je svećenik," svećenik po srcu Božjem. Tada tek može on ukloniti svaku zapreku s puta, tada istom neodoljivim čarom umiliti se puku te voditi ga putem spasa. Puk treba da njega drži pobožnim, ako hoće da zadaću života si obavi valjano. Nastaje dakle drugo pitanje: Kakov treba da bude i nebude svećenik, da ga puk drži pobožnim?

Razumie se samo po sebi: tko hoće da dojde na glas kano pobožan svećenik, da mora sbilja pobožan biti. Jer nebiti pobožnim, a takovim se graditi, ter tražiti dobar glas u puku, ma bila i najljepša namjera, naime, da se poluči svrha: to bi bila hinba, koja, ako za čas i pomogne komu, pokvari mu ipak trud za svega života. Nemože se prečinjati za dugo, tko stoji na visoku, te sa svim pukom po službi imade posla. Bio tko previjan, koliko mu drago, pritajiti se dugo nemože; jer hinba je laž, a u laži su kratke noge. Prava pobožnost ima izrazah i biljegah, kojih hinac nikada nemože podpuno pogoditi niti oponašati. Kako je jedna prosta, naravna, nepresiljena, otvorena, ljubezna i čarobna, tako je druga prisiljena, mrka, ukočena, hladna i odurna, ma se oporno borio čovjek sam sa sobom i vješto previjao. Spadne-li krinka na koncu, kako uviek mora, eto mu ružna lica, rugobe, a morda i goleme smutnje! Budi dakle od srca pobožan, isto oku Božjemu, što i oku pučkomu. Moraš se svećeniče posvetiti dušnom brigom i po njoj. To ti budi glavno načelo. Prije svega budi ti na srcu vlastiti spas, pak ćeš onda uza se spasiti i druge. „A te incipiat consideratio tua, et in te finiatur, quocunque evagetur, ad te revocaveris eam cum salutis fructu: tu tibi sis primus, tu tibi ultimus; nemo tibi germanior unico matris tuae." (St. Bernard.) „Spectaculum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus." (I. Cor. 4, 9.)

Sviet izriče o svećeniku sljedeća tri četiri suda: „On je zao svećenik." — „On je dobar (ili „ugladjen") čovjek." — „On je vrli svećenik." — „On je pobožan, svet svećenik." Valja pamtiti, da svaki ovaj sud dobro kaže: koliko-li se je tko primaknuo smrti ili životu. Zla svećenika proklinje Bog, a prezire puk; mrtav je, te mrtvim plodom radja. U svećenika tako zvana „dobra ili ugladjena čovjeka" ima ćudorednih kriepostih, porad kojih ga i sviet ljubi. Po svoj prilici bio bi takov mogao biti vrlo dobrim svjetovnim kršćanom; ali ovako neimajući revnosti za duše, bogoslovnih načelah i crkvene znanosti dakako dobar je čovjek, nu kukavan svećenik; manjka mu svećeničke soli. „Vrla svećenika"

ciene Bog i ljudi, te mnogo dobra čini u crkvi; ali ipak nije on čisto zlato. „**Pobožni svećenik**“ jedini jest onakov, kakova Bog hoće, i kakova ljudi hoće. On nosi svojoj službi, a služba njemu blagoslov. Nijedan dan u apostolskom životu neprodje njemu po zlu.

Najlaglje je utaći se u ovo te reći: pretjerano je to; nije puk tako čudan te oštra oka, kako bi nas tkogod rad uputio. Može se i u laglju cienu steći glas pobožna svećenika. Dosta je čuvati se poveće smutnje, obavljati vjerno glavne dužnosti službe, pak će te puk sigurno držati za vrla i pobožna svećenika. — Tako će prigovoriti naravan čovjek, kojemu se lagodnija narav žaca od pobožnijega, savršenijega, pravoga svećeničkoga života. Ali badava, nije to tako lahka stvar, kako bi tko mislio; neda se puk zavarati, da si savršen, ako si samo običan poštenjak, niti svet, ako obavljaš samo svakidanju pobožnost.

Prosudimo sami. Stavimo, da čovjek prvi put dojde u družtvo, gdje je jedino svećenik do svećenika. Tudier netreba ni oštre pazke ni dugo vremena, pak ćeš umah razabrati, te razlučiti pobožna, revna, pravim duhom zadahnuta svećenika, od onoga, koj diše protivnim duhom. Slušaj, o čem govore, način, kako govore, razabrati ćeš miran i umjeren ili strastven govor i način, prav i jezgrovit, ili lahkouman i prevrtljiv sud; opaziti, da jedan štedi riečmi, te mu je svaka rieč na mjestu, a drugi govori bez reda i neumjestno. Opaziti ćeš stotinu drugih znakovah, koje možeš laglje opaziti nego opredieliti i opisati; riečju: opaziti ćeš, tko je pobožan svećenik, a tko nije. Pak ipak to je prvi, i recimo jošte, jedini put. Što bi dakle tekar bilo, kad bi nje svaki dan, kao obćina svojega dušobrižnika, imao priliku motriti kod kuće, u družtvu, kod bolestnika, na putu, u izpovjedaonici, na propovjedaonici, kod žrtvenika, riečju svuda; jer nitko nemože biti poznatiji u obćini od župnika.

Nije druga: tko hoće da radi za korist, da vodi duše putem spasa — da ga puk drži pobožnim, uza što drugi sami moradu postati pobožnimi, taj mora sbilja biti pobožan. Ako sbilja jest, tada neka protivnici njegovi govore i rade, što hoće, jezgra puka biti će zanj — raditi će za slavu Božju, a na koncu predobiti iste protivnike. Neka se rekne: „Popovah nemogu da vidim. To su sami pitanci, naduti glupaci, pobožni hinci.“ Jao si ga onomu, tko je sbilja takov. Medjutim znade svak razborit, ako je išta tvrdjih načelah, razlučiti jedno od drugoga, te ovakovim sudom osuditi same hulce. Osvjedočen je razborit čovjek, da su ljudem ovako hulećim dragi upravo takovi svećenici, kakove si u jadu i čemeru misle, te da jih oni, kad bi i mogli, svojim jezikom nebi ni hotjeli obratiti u svetce i mudrace. Dà, kakove si misli, takovi ti se dopadaju. Hoće ti se izpričati, što si sam propao vjerom i kriepošću, nevjerac si i zlikovac, te mrziš i ružiš zastupnike vjere i ćudoredbe, a za to rad bi naći uzroka. Veliš, da nemožeš trpiti tih glupakah i hinacah; nu propitaj sam sebe samo malko, opaziti ćeš, da nemožeš trpiti baš vriednih i vrlih svećenikah, pače se baš veseliš od srca, kada koj član toga staleža učini kakovu ludoriju. Tada bi tek bilo tebi lahko na srcu, kad bi svi ljudi toga staleža bili glupi, lahkoumni i neuredni. Pred pobožnim svećenikom mora zašutiti svaki protivnik; jer ako je druge vjere, mora priznati, da nerazumie zamašaja iste vjere; ako je pako iste vjere, mora, hoće neće, priznati, da je izdajica, kojemu se neće usavršiti po toj vjeri.

Za pobožna svećenika neće nitko držati onakova, komu je dosadna samoća i šutnja, a mila bučna zabava. Zar će tada tkogod reći: O kako je naš župnik, kapelan itd. pobožan svećenik! Nije ga nikada kod kuće, a niti u župi. Čim jutrom odsluži misu, ode, te ga neima do večera; ide, dojde, leti okolo, traži veselje, danas kod brata, sutra kod pobratima — te tako dan za danom. Gdje je veselje, bez njega nemože proći; gdje je buke, on buči. Svim kaže, da mu je to život života. Zar će puk držati pobožnim onoga svećenika, koj izmičuć se iz družtva braći svojoj traži veselje u družtvu puku često nemilu, a u takovu družtvu nadviče sve, i prva je njegova šala i lakrdija? —

Puk nemože da drži pobožnim svećenika, koj je samo onda u crkvi, kad ga u nju goni prieka nužda; kad mu je vidjeti, da se svagdje voli baviti, nego-li u crkvi sa svojim pukom, pak i tada, kad mora biti, hladnim, mlitavim, ili tja osornim i nečednim ponašanjem ne samo da nepodtiče druge na pobožnost, već muti! — Kada je dalje u svem spor, a u misi i molitvi nagao; kad se nikamo nežuri toliko, koliko k oltaru bez priprave, al' i od njega — komu će pasti u glavu, da ga prozove pobožnim?! Ako mu neima krupnijega prigovora, dakako neće se reći zanj: „Zao je svećenik;“ ali se neće reći ni da je pobožan.

Puk nemože da drži pobožnim svećenika n. pr. onakova, koj bez dostojanstva stupa u izpovjedaonicu, brže bolje sluša i nesluša izpovied, nauk i opomenu propušta, ili hladno baci za opomenu koju rieč; komu je na licu, oku i na svemu držanju vidjeti, da mu je muka u izpovjedaonici te kano da sjedi na žeravici. Nemože držati za pobožna onakova, tko se težko sprema k bolestniku, te kada k njemu i dojde, obavi što brže, makar

malodušan ili očajan ostao i umro bez utjehe; tko bolestnika, ako poslie žive tjedne i morda mjesece, više neobadje, a morda nikoga ni nepita, kako-li mu je. Puk znade prerazumjeti, što može i što nemože biti. Doista, komu po ničem drugom nemožeš poznati, da je svećenik, osim po haljini, ma bio on pošten i vriedan čovjek, ugledan i u kojoj struci glasovit, puk mu nemože reći, da je pobožan, a zato on nemože kao dušobrižnik onako spasonosno kano pobožan djelovati u puku.

Tko protivro rad žive u samoći, te se bavi marljivo svojim poslom, a na javu, i to krepko stupa samo tada, kada to ište slava Božja i korist ljudska — to je puku dobar znak. Tko ide u goste i veseljake, kada ište položaj njegov i ljubav; ali pri tom veseleć se s veselimi, govoreći, kad je govoriti, kaže svećeničku ozbiljnost i dostojanstvo, ne samo da nesmućuje veselje, već veseljake predobiva za svoju osobu i svoj stalež; tko ide na veselje, ali mu je pri tom vidjeti, da mu je miliji zvanični posao u samoći, te se je od njega odkinuo težko, budi drugim za ljubav, budi sebi za zdravlje — dobar je to puku znak. — Čita se u životopisu svetih svećenikah, po imenu sv. Franje Saleskoga, i mnogih drugih kako svakim darom tako i pobožnošću izvrstnih n. pr. župnika Vianneya, nadbiskupa Wisemana itd., da su svojom umjestnom šalom i dosjetkom bili prava slast družtvu. Pravo dakle veselje nesmeta pobožnosti. Komu je budi u crkvi, budi izvan nje u svakom svećeničkom poslu vidjeti, da diše duhom božanstvenim, pojmi krasotu istine i veličinu božanske uredbe u obće i napose; da mu u svakom činu kuca srce za slavu Boga i spas iskrnjega — zrcali mu se to na licu — vidi i vjeruje puk — puka se prima svaki njegov pobožan čin kano iskra gube. Tko u opredieljeno vrieme sjeda u izpovjedaonicu, u njoj bez razlike staleža, dobe i spola svakoga prima jednakom krotkoćom i dragotom, svagda i svakomu pokaže, ako i jest mučan posao, da ga rad obavlja, taj radi na utjehu i veselje i sebi i bližnjemu — te ako i neide navlaš za tim — puk znade, da je pobožan. Na smrtnoj postelji, gdje su naravna čovjeka prošle putene misli, vidi ovaj vjeru i pobožnost u pravom svjetlu. Tko dakle od svećenikah ide onamo hitro i veselo, čim ga zovne, bolestnika sladko razgovara i tješi božanskom riečju, njega trpljivo i ljubezno sluša, tada će bolestniku svaka rieč svećenikova biti živa, al' i oštra iskra, koja mu do srca dopire, i koja ga, ma koliko bio mračan, prosvietli, da ugleda svećenika pred sobom kano pravu priliku Isusovu.

Tko bi sve čine svećeničke službe na sitno izbrojio? Ali i ovo njekoliko crticah dokazuje, kad bi sami ovakovi bili svećenici, da bi se lice biskupije i čitave crkve obnovilo na slavu Bogu, na spas ljudskomu rodu, a na sramotu bezbožnjakom! Živemo u vrieme ljute borbe, te komu je do pobjede, mora mu biti i do oružja. Blažen sviet, koj od Boga dobi makar samo dvanaest apostolah. — Blažen Milan grad, koj ugreznuv u tminu i opačinu dobi Karla Boromejskoga — on preporodi svećenstvo, a po njem vas puk. Blažena biskupija, kojano dobi Franju Saleskoga; jer se je po njem otriebila od krivovjerstva i opačine. Blažena Indija po Franji Šaveru, a Francezka po Vinku Pavlovu.

Svemu ovomu ima prigovorah, često i od samih svećenikah. Spomenimo samo umjerenije i pravednije.

„Ima svećenikah, koji se nisu popeli na tolik stepen pobožnosti, i koje puk nedrži baš za svetce; ali su po svemu tomu u velikoj časti, te rade spasonosno." — To ovdje nitko nije ni tajio. Ne; jer istina je, vrli svećenik čuva duše, promiče slavu Božju i radi dobro, često mnogo dobra u crkvi, što rado priznajemo, i priznati moramo, vidimo bo na svoje oči. Nu tvrdnja razložena smiera onamo, da bi oti „vrli" svećenici, kad bi bili jošte pobožniji, jošte revniji, Bogu vjerniji i savršeniji, jošte kamo više mogli dobra učiniti. Iz množine svećenikah jur od crkve svetci proglašenih mogao bi se koj izabrati po prilici jednak darom i položajem kojemu ovakovu „vrlu" svećeniku, te prispodobiti jedna djela s drugimi. Nu kolika bi tudier bila razlika?!

„Ima svećenikah, koji su samo obične bogoljubnosti i pravednosti, ali izvanredne glave, osobito daroviti na besjedi, te ipak mnogo više čine dobra, nego mnogi drugi svećenik, koj je ravno pobožniji, ali slabije glave." — I to radi priznajemo. Nije to nikakov dokaz proti razloženoj tvrdnji. Znamo dobro, da ima svećenikah odlične i velike pobožnosti, a jako slabe glave, te sbog ove zadnje nestašice nemogu se daleko upuštati, pak i ništa od veće važnosti učiniti; dočim drugi, obične pobožnosti, ali izvrstne glave zapremaju važno mjesto u crkvi, te po svojem položaju mnogo više čine. — Bog daje izvrstnih glavah, da u poslu spasa budu dušam provodići. Ali kad bi oni, koji su od Boga dobili velik dar, i taj dar sbilja na dobro rabe, spojili s tim i veliku pobožnost: tada bi se sami divili ogromnu i sretnu uspjehu svojega poslovanja. — Pravo je, što darovit dobro rabi dar; ali mnogomu ovakovu doći će tužan čas, kad će uzdahnuti: Dobro sam radio; ali bih više bio mogao učiniti, da budem bio pobožniji! —

Ima mnogi svećenik dobar, osvjedočen je sam o tom, ali ujedno je stepenom te svoje dobrote zadovoljan, a dalje nemisli. Liepo je to; ali je i

opasna napast. Valja se sjetiti opomene Pavlove: tko putem usavršivanja neide napred, taj ide natrag. Vara dakle sam sebe, tko misli, da se može stalno obastati na istom stepenu.

Napokon moramo priznati, da imade manah, koje pravu pobožnost kvare, te ju puku čine mrzkom, dočim bi mu svećenička pobožnost imala biti milom i čarobnom. Otec su: ukočena i nenaravna ili zanemarena vanjština, nepotrebno preziranje i izbjegavanje svieta, prenapeta revnost itd. ali su te razavite obširnije u 7. broju ovoga lista g. 1862., zato sada o njih šutimo. Ovdje ćemo jošte promotriti pobožnost pučku.

(Konac će slièditi.)

Sadanje slobodno zidarstvo. *)

Sadanje slobodno zidarstvo gradi se, da je isto što i vas ljudski rod; s toga spočitava katoličkoj crkvi, da, kad tko namjerava biti njezinim udom, kano uvjet zahtieva, neka vjeruje stanovite temeljne istine, čim naročito biva nestrpnom, a izključene dielove od sebe odbija i sili na neprijateljštinu proti sebi. Tim ona neradi za jedinstvo, nego za razdor. Ovaj grieh kršćanske crkve hoće da poprave sadanji slobodni zidari; hoće da sve vjeroizpoviedi zavinu i stegnu većom i širjom svezom; neće da vjerom odbijaju, već nevjerom i — umjesto vjere — ljubavlju, pustom ljubavlju hoće da sve pritegnu k sebi. To je njim razlog, kojim dokazuju svim vjeroizpovjedim, da imadu pravo, da jim je uzvišena zadaća za ljudski rod, a svi protivnici njihovi da misle krivo. — Crkva se zove katoličkom, te je ovaj nazivak dosle smatrala si za dično ime i očit biljeg Božjega poslanja. Slobodni zidari dokazuju, da nju to ime neide, jer netrpi svih mnenjah bez razlike. Slobodno zidarstvo hoće s toga da bude prava obćenita zajednica na zemlji.

Mi smo jurve dovoljno dokazali, kako su ove sve predpologe krive, i da slobodno zidarstvo skroz nije podobno postići ono, za čim tobože ide. — Da se pako s druge strane živo pokaže, kako sadanji slobodni zidari varaju i sami sebe i druge mišlju, da će crkvu u obćenitosti preteći, budi nam prosto na brzu ruku te s višega promotriti pravu istinu.

Istina je, slobodnozidarska družba sastavljena je u većini zemaljah skoro izključivo od članovah bogatijih i imućnijih staležah, po imenu iz višjega gradjanskoga staleža. Iznimka većega obsega ima morda samo u Belgiji, gdje je jedna zadruga takodjer i medju težaci, te stoji u savezu sa slobodnim zidarstvom; ali ta zadruga nije sastavljena od dobrih, nego pretežno nesretnih zavedenih ljudih, kojim je vjera iz srca izčupana, a sva jim zadružna svrha stoji u zakletvi: da će bez Boga i Krsta umrieti. U ostalom slobodni su zidari skoro jedino po gradovih, ter ondje imadu članove medju činovnici, imućnimi trgovci, tvorničari, novčari, odvjetnici, liečnici i štogod medju vojnimi častnici. Sve ostalo ljudstvo nižjih gradjanskih staležah, nižjih zanatnikah, poslenikah, težakah i služinčadi nespada medju nje. Ako broj slobodnih zidarah, i to u onih gradovih, gdje su najveći mah preoteli, sravnimo s ostalim brojem pučanstva, to će broj pravih slobodnih zidarah izići jako malen. Na selu pako, gdje žive većina ukupnoga pučanstva, nestaje slobodnih zidarah kamo više; od tisućah naći je samo po kojega, da spada u savez; a to po kojega činovnika, bogatijega seljana ili jedinca vlastelina itd. Statistika ukupnoga slobodnozidarskoga reda pokazala bi bez dvojbe: da je izvan njega sva velika hrpa pravoga puka, neprebrojna većina ljudstva, te da je sastavljen od razmjerno posve malena broja odličnikah, koji složeni u zajednici kano potajno družtvo prekrilili su velik dio svieta.

Pravo dakle rekuć slobodno zidarski savez nije zadruga kakova velika diela svih ljudih, nego razmjerno vrlo malena broja; nije savez pretežno dobrih, nego savez pretežno imućnih i visoko stojećih ljudih. Kršćanska crkva razkidala je sve ograde medju ljudmi, bilo to po družtvenom položaju, ugledu osobe, bogatstvu, bilo po narodnosti; to je onaj silni čin naproti poganstvu; ona je sve ljude svezala svetim vezom istine i ljubavi; — tudier pako vidimo savez, kojemu je obseg kršćanske crkve tobože pretiesan, koj u isti mah hoće da bude i obćenitiji od nje, i opet da digne one ograde ugleda i novčane ciene, koje prije Isusa bješe ljudski rod razciepile, razadrle i jednu stranku proti drugoj stavile u neprijateljski odpor. — Zar nije velika i pogubna za pravo dobro ljudskoga roda i za svu mu budućnost ovakova bludnja?!

Kršćanska vjera jest vjera za vas sviet — to je biljeg utisnut joj samim Bogom. Ona druge medje nema, van što joj stavi Bog utemeljitelj: „Hodite po svem svietu i naviešťajte evangjelje svakomu stvoru." „Tko bude vjerovao i dao se krstiti, biti će spašen; tko nebude vjerovao, biti će proklet." „Tko uzvjeruje" t. j. tko uzvjeruje evangjelju, koje vi u moje ime imate naviešťati; tko se „dade krstiti" t. j. primi naredjena za spas sredstva, taj će „biti spašen" t. j. spadati će ovdje na zemlji i poslie u vječnosti u moje kraljestvo. — To su medje katoličke crkve polag naredbe Boga začetnika i učitelja njezina. Nitko živ nije iz nje izključen, van tko se sam izključi. Pozvani su svi narodi i sva koljena, svi bogataši i siromasi. Većinu članovah ovoga Božjega kraljestva čine pako nevisoki i nebogati, te s toga prispodobi Spasitelj sam kraljestvo Božje velikoj večeri, na koju se najprije pozivlju bogatiri, te pokle se ovi uztegnuše, šalje gospodar sluge na drumove

*) Iz spisa: „Kann ein glaübiger Christ Freimaurer sein?" od Wilhelma barona Kettelera, biskupa moguntinskoga, tiskana u Moguhciji 1865.

i ulice grada, neka dovedu siromake, slabe, sliepe i hrome. Ova crkva Božja jest hram istine, temelj je njoj istina, osnova istina, a uzidano kamenje ljudi, koji istinu traže; spona njezina jest iz istine proviruća ljubav Boga i iskrnjega; ona zove svakoga, komu je istina mila.

Podpuna opreka njoj jest slobodnozidarski savez. On ima za svoje članove teoretično i praktično mjerilo; teoretično stoji u velikoj samovarki, naime u predpolozi: da je moguće pretežno dobre sklopiti u jedan vanjski savez, a praktično opet, poglavito i jedino za pristup, jest starinsko pogansko — bogatstvo i odličan družtveni položaj. Pravi slobodnozidarski savez jest zadruga imućnikah i odličnikah. Da bude takov obstojao za Isusa i apostolah, to oni već sbog toga, što bijahu siromasi, nebi unj bili pristupili. Kolika je pako pogibelj u takovu bogatirskom i odlikaškom savezu, koj ujedno kaže, da zastupa najbolji dio čovječanstva, a osobito u naše vrieme, gdje se sadanjimi teorijami pučkoga gospodarstva bogatiri i siromasi jedni od drugih daleko razilaze — na jednoj strani hrpica onovčenih ljudih, kršćanah i židovah, na drugoj pako silne gomile ovim novčanim knezovom služećih poslenikah — to je očevidno! Što bi bilo od svieta: da si ovaj vladalački dom bogatstva, ova od višje vjere u Boga, u Isusa, u dostojanstvo ljudske duše odmetnula se te samo u tvarnu korist i putenu požudu ugrezla ljudska razkolina, ojačana potajnom, svietu skrivenom ustrojbom uglavi, te se stane graditi pravim kraljestvom Božjim, ljudstvom punim Boga, najboljim na svietu, te po tom načelu počme baratati s ubogim pukom?

Netajimo, da medju slobodnimi zidari ima poštenjakah, koji idu za istinom i pravim dobrom čovjeka, prem moramo reći, da neznadu pravih sredstvah, moramo ipak uztvrditi s podpunim osvjedočenjem, da oni ljudi od gradjanskoga pučanstva, kojih najviše ima medju slobodnimi zidari, ni najmanje nisu podobni zastupati bogoljubni dio čovječanstva, već da bi u kojem god kraju Njemačke bez svakoga izbora u ubogom i prostom seoskom puku našli jednak broj, te sigurno više jezgre za pravo Božje kraljestvo, nego u smjesi nevjere i svjetske razkalašenosti, kakova s većine vlada u gradjanskih razredih.

Na koncu nemožemo propustiti, da nespomenemo jedan prem neznatan slučaj, koj ovo prvašnje potvrdjuje. „Bauhütte, Organ des Vereins der deutschen Freimaurer“ pripovieda 8. Listopada pr. godine ovako:

„Biskup Ketteler, koj sa svojim djetićem Albanom Stolzom (ovaj je sada u svojem „Mörtel für Freimaurer“ izdao čudnih ilustracijah) nepropušta nijedne prilike, da neošine slobodne zidare, reče na dan sv. Roka u Bingenu pred množinom slušateljah, gotovo samih glavah nižjega staleža, brodarah, težakah i seljakah, gromovitu propovied proti „prokletomu slobodnozidarskomu redu,“ te ovaj svoj pobožno slušajući puk odvraćao od toga „vražjega družtva.“ Kano da je slobodnozidarskomu savezu stalo do brodarah, težakah i seljanah, da stupe u njihovu zadrugu, i kano da ovakovo ljudstvo za tim vuče srce. Prava dakle namjera nemogaše da bude biskupu druga, van da pobuni i razdraži puk proti slobodnim zidarom — doista uzvišena kršćanska težnja — prem se vidi, da nije postigao svrhe. Tomu za dokaz budi sljedeći razgovor medju jednim putnikom i težakom malo danah poslie propoviedi.

Putnik. Vi ste valjda obslužili svetkovinu sv. Roka?

Težak Jesmo gospodine!

P. Sva je prilika, da je propoviedao gospodin biskup iz Moguncije?

T. Jest, i ter kako.

P. A nu, o čem je osobito govorio?

T. Ah, dragi gospodine, nas koj nemože toga pravo ni razumjeti.

P. Kako to? Zar morda nije govorio i o slobodnih zidarih?

T. Ta dà; tad se i jest žestio i grmio!

P. Tako? pak što vi velite na to?

T. Bože dragi? Vidite gospodine! Mi nerazumiemo to tako. Bilo nam je do duše milo gospodina biskupa, što se tako ljuti; ali smo se — molim oprostite — morali i nasmijati; jer je kadgod bilo sbilja smiešno; nismo bo ni razumjeli pravo, što misli. Pak onda, vidite gospodine, ima tu gospode, za koju znademo, da tamo spadaju, ali su to ipak dobra gospoda. Uzmite samo gospodina Graeffa, taj je njihov poglavica, a vriedan i mio gospodin, te je onakvo proklinjanje od biskupa sbilja smiešno. Ne, dragi gospodine, nevjerujte vi, da gospoda, kakova su ovdje, a spadaju u red slobodnih zidarah, drže u čem s vragom; nipošto, to su sigurno kršćani, dobri ljudi. Oni ljube Boga, te čine ubogim mnogo dobra. To mi znamo dobro!

P. Kako vidim, propovied je kod vas malo koristila.

T. E, gospodin biskup morade nješto reći, prem se sa svetkovinom sv. Roka nije posve ništa slagalo.“

Nećemo da razglabamo dalje ovu pripoviedku, već samo to kažemo, da je ona od početka do kraja neistinita, da mi na Rokovu brdu neizustismo ni rieči o redu slobodnih zidarah, niti ga samo s daleka spomenusmo — da je dakle vas taj razgovor o propoviedi isto tako izmišljen s tom naročitom i dobro proračunanom namjerom, da omrazi. Jedino svraćamo pozor na one rieči, koje je uredničtvo bez svake opazke primilo: „Kano da je slobodnozidarskomu savezu stalo do brodarah, težakah i seljanah!“ . . Nemožemo izreći, koliko nas je ova rieč uvriedila i razžestila. To je ona praktična opreka izmed slobodnoga zidarstva i katoličke crkve. Mi s veseljem izpoviedamo, da nam je stalo do svakoga brodara, težaka i seljana toliko, koliko do svakoga kneza i kralja, da je nam ljudsko dostojanstvo uzvišeno nad svaku razliku, kojom se luči čovjek

od čovjeka, te da samo neizrecivo žalimo puštu takovu misao, kojom se bogati tvorničar više cieni od uboga seljana.

Katolički filistar.

(Konac.)

Kako god je katolički filistar prosvietljen muž glede vjere, tako isto klanja se on slobodoumnim nazorom u svakom poslu javnoga života. Liberalno osiećanje to je obrana i kruna njegova.

Kako je do toga došao, to doista on sam nezna. Kada razmišlja o kojem god predmetu javnoga života, pridesi mu se često, da ni sam nezna, što o toj stvari hoće. Zato on i razmišlja vrlo riedko; za se nepolitizuje on nikada, već vazda samo s drugimi, naravno samo s takovimi, o kojih znade, da su mu jednomišljenici. Jer filistar naš jako je oprezan; ima vrlo osjetna ticala, te se pazi, da neiznosi na vidjelo svoju mudrost pred ljudmi, koji ga nadmašuju, te kod kojih se ima bojati, da bi ga ljudski uzbiti znali.

Katolički filistar čita uviek samo jedne te iste novine; dakako jako liberalne. Što ove novine pišu, to mu je neporečna istina; jer u nepoznatih si novinarih nazire on izravne potomke sedam grčkih mudracah. Kada u svojih novinah čita kakov streloviti uvodni članak, ili oštri govor kojega saborskoga zastupnika, tada se uzpali. Baš tako je i on mislio! Upravo tako bio bi i on govorio; samo bi još ovo i ono dodao bio. — Ali čitanje novinah zadaje katoličkomu filistru mnogo jada. To je nedvojbeno: on hoće da ostane katoličan; al njegove novine obično nisu ništa manje no katolične. U njih nahodi stvarih, štono težko vriedjaju njegovu katoličku savjest; njegove liberalne novine grade se ravno kao političko glasilo javnoga mnienja, a u njegovom večernom družtvu dokazivahu mu, da politika s vjerom neima ništa posla. On je sam često branio ovaj axiom, kad bi ga dobro misleći katolički prijatelji, koji nebijahu filistri, nastojali uputiti, da svoju katoličku vjeru i izvan crkve u svih stvarih javnoga života iznosi na vidjelo. I njegove liberalne novine propoviedaju načelo, da politika s vjerom ništa posla neima; ali svuda, gdje joj je to u prilog, rade baš protivno ovomu načelu. Gdje se pruža prilika, da se povede govor o kojoj stvari, spadajućoj u vjerozakonsko područje, tu naš filistar nalazi u svojih novinah ne samo odlučnu prijazan za neprijatelje katoličke crkve, nego nalazi i svakojakih pakostnih prijavah o različitih predmetih katoličkoga života. Sve to uzbuni do dna srce njegovo, te zlovoljan baci od sebe nevaljane novine, — — ali je skoro za tim uzme opet strpljivo u ruke (velik smieh), da u njih sutra i prekosutra nadje isto takove stvari, — i da se opet na to ljuti.

Kadšto dodju mu u ruke i novine drugoga pravca, novine, štono interesom katoličke crkve prijaju, ili je upravo i brane. Nemože tajiti, da ono, što u njih čita, bolje se podudara s njegovim unutarnjim osiećanjem. Dapače napadne ga kadšto smjela misao, da bi si jednom takov list i naručit mogao! Ali jao! U njegovom večernom družtvu reklo se otvoreno, da taj list drže samo ultramontanci i klerikalci. Tu mu se je koža po svem tielu naježila! Ultramontanac! klerikalac! To su za filistra grozovite rieči, koje mu živce uzdrmaju poput groma! Istina, on pozna u glavu više ljudih, koji su razvikani kano ultramontanci i klerikalci; u njihovu ponašanju nenalazi ništa od onih strahotah, štono se u družtvu pripoviedaju o ultramontancih. Nagoviešta, da ove osvade proiztiču iz istoga vrela, iz koga proizlaze crkvene viesti i razprave njegovih liberalnih novinah. Možebit pozna one ultramontance kao razborite i čestite muževe, uz koje bi rado pristao. Ali šta bi rekao sviet, kad bi se on družio s ultramontanci? Njegova dobra glasa, da je naobražen čovjek, nestalo bi bez traga! (Odobrenje.)

Tako dolazi katolički filistar sa svojim strahom od ljudih, sa svojom krivom prosvjetom, sa svojim zlo shvaćenim liberalizmom svuda u tjesnac. Jadnik mora radi toga mnogo straha i nemira podnieti; nigdje mu nemogu sasvim pravo učiniti. Svagdje ga nagone na odlučnost i dosljednost, a on je živa nedosljednost. Hoće da bude prosvietljen i liberalan, a njegova prosvjeta i njegov liberalizam dovode ga u sukob s njegovom vjerom i savjestju. Hoće da bude slobodan sin katoličke crkve, a kukavan njegov strah od ljudih zavodi ga često, da svetu crkvu zataji ili još i uvriedi. To je, štovani prijatelji, onaj potajni neprijatelj crkve, na koga htjedoh obratiti Vašu pozornost; neprijatelj, koj u tisućovrstnoj slici pravomu prijatelju crkve svuda zaprekami put zastire. On je radi toga tako pogibeljan, što nestoji izvan crkve, u logoru njenih dušmanah, gdje baš nebi mnogo nahuditi mogao, već u okolu same crkve, gdje se ponaša kao izdajica, te spoljašnjim neprijateljem pomaže.

Nije on ravno harajući vihar, koj oko broda — crkve huči i buci, te ga u bezdno obara, ali je on poguban crv drvotočac, koj projeda tarabe istoga broda, te tim otvara put neprijateljskim silam, kud će u njega lakše provaliti moći. Pravi drvotočac radi svoj posao u tarabah bez samosviesti. I naš katolički filistar niti nesluti, koliku štetu nanosi crkvi; bez znanja i nakane on joj je najopasniji neprijatelj, te bi ladja crkve, oko koje bura badava biesni, njegovim djelovanjem sigurno potonula, da nije božanski graditelj ove ladje sveudilj na ruci, da opravi štete, što jih crkvi nanose njena nezahvalna i izrodjena djeca.

Proti ovomu opasnomu neprijatelju crkve ajde, cienjeni prijatelji, da povedemo svetu križarsku vojnu! Mi ćemo ga potražiti u njegovih najskrovnijih zakutcih, mi ćemo ići za njim u potjeru po svih njegovih stranputicah, pa da u ovoj potjeri sasma sigurno idemo,

hoćemo tu potragu pod vlastitim svojim zobunom početi. (Dopadnost.) Gdje god zatečemo katoličkoga filistra, stavit ćemo mu bez milosrdja pred oči sliku njegove vlastite kukavštine. Nadam se, da toga pogleda neće za dugo moći podnieti, te da će i kod njega spoznanje samoga sebe biti početkom poboljšanja. Za tim molimo Boga, da na skoro privede vrieme, kadno sveta njegova crkva na zemlji bude imala samo odlučne prijatelje i odlučne neprijatelje. Tada vrieme savršene pobjede neće više daleko biti! Sa svojimi odlučnimi neprijatelji crkva je još u svako doba izašla na kraj; ona će i sada s njimi na kraj izaći. Gledajmo, da ju oslobodimo od njenih neodlučnih neprijateljah!

Viestnik.

Iz Zagreba. Uzoriti gospodin stožernik nadbiskup zagrebački poklonio je 100 for. na podporu ubogim učenikom ovdašnje kr. gimnazije, a 100 for. na podporu ubogim učenikom ovdašnje višje realke.

— Pod predsjedničtvom uzoritoga gospodina stožernika nadbiskupa obdržavalo je prekjučer dne 24. t. m. duhovničtvo prvostolnoga kotara običnim načinom svoju jesensku pastoralnu skupštinu u nadbiskupskom gradu.

— U sgradi novozavedenih dolnjogradskih glavnih učionah blagoslovljena je u prošlu nedjelju svečano kućna kapela za porabu školske mladeži. Crkvene obrede ovršio je prečast. g. Josip Šušković, kanonik i kotarski školski nadzornik, u prisutnosti presvjetloga g. dvorskoga savjetnika Nik. Melinčevića, prečastne gg. dra. Fr. Račkoga, školskoga savjetnika, i Iv. Mikovića, diecezanskoga školskoga nadzornika, te više druge ugledne gospode.

— Gospodin Franjo Čukolin, dosadanji duh. pomoćnik na Bistrici, imenovan je kateketom za kaptolsku i dolnjogradsku glavnu učionu u Zagrebu.

— Troškom zemaljske konkurencialne zaklade hrvatsko-slavonske izišla je vjeronaučna knjiga „Poviest Isusove crkve za porabu gornjih gimnazijah,“ koju je s njemačkoga preveo i dodatci umnožio profesor *Matija Mesić*. Ciena joj je 2 for. a može se za istu dobiti kod ravnateljstva pomoćnih uredah kr. namjestničkoga vieća i u knjižari L. Hartmána u Zagrebu.

Iz Slavonije, a biskupije djakovačke ima „Salzburg. Kirchenblatt“ dopis ob osmodnevnih duhovnih vježbanjih, što su je poštovani otci Isusovci Giuriceo i Josip Lombardini za biskupsko svećenstvo u djakovačkom sjemeništu od 20. do 29. Rujna t. g. s vrlo dobrim uspjehom držali. Samo šteta, kaže dopisnik, što se broj exercitantah prema ukupnom broju duhovničtva kao jako malen mora označiti; koja okolnost to je ipak dobra sobom donosila, što se je svakomu pojedinomu exercitantu mogla posebna soba dati, gdje je on bez smetanja laglje i plodonosnije razmatrati, k tomu toli potrebito mučanje obdržavati, te savjest svoju bez zapreke izpitivati mogao. Preuzvišeni gosp. biskup otvorio je duh. vježbanja dne 20. u večer dušobudnim govorom, za sve vrieme ovih vježbanjah stanovao je u istoj sjemeništnoj sgradi, te kod skupnoga stola s drugimi blagovao, prije i poslie podne dnevni čin u sjemeništnoj crkvi zajedno molio, te sve druge u dnevnom redu propisane pobožnosti tako savjestno i točno vršio, da je to na sve prisutne moćno djelovalo. Osobito pako sve je duboko u srce dirnuo njegov zaključni govor na nazočne, pri čem je i sam njekoliko putah tako ganut bio, da je morao sve sile upotrebiti, da neobično djelujuće oprostno slovo dovrši; no i učinak tomu neizosta, jer nijedno oko neosta suho, osobito pošto je preuzvišeni nadpastir na koncu govora sve prisutne bez razlike k sebi pozvao, da svakomu pojedinomu — komu bi po primjeru gospodnjem želio noge prati — bar dade otčinski cjelov. Poslie ovoga vrlo dušobudnoga čina otčinske ljubavi i poniznosti, koj je naravno sve jako tronuo, čitao je preuzvišeni g. biskup sv. misu, te je na Agnus Dei svim prisutnim neposredno sam „pax tecum“ dao, a zatim sve pričestio i napokon sa „Te Deum laudamus“ pobožnost ovu završio. — Kad je ovako sve gotovo bilo, odoše svi exercitanti u sobu k preuzvišenomu g. biskupu, da mu se na dragocjenom daru duhovnih vježbanjah, za ovaj „Salutare Dei“ ukupno zahvale, te ga istom prilikom usrdno zamole, da bi u došast exercicija na dva ili tri različita mjesta držati dao, čim bi jim svi duhovnici bez zapreke i tegobe pribivati mogli; što bude i obećano. Svaki exercitant dobi na uspomenu liepu knjižicu „Examen Cleri“ od Deharba. — Na kraju izvjesti zahvaljuje se još dopisnik u ime svih prisutnih javno i usrdno poštovanim otcem vodjam ove duhovne okrepe na njihovu trudu i vrstnoći njihovih govorah, osobito pako pobožnomu i učenomu otcu Giuriceu, koj je držao konsideracije, te riedkim prostodušjem — kako dolikuje mužu Božjemu — u svakom obziru sve mane i nedostatke duhovničtva jasno, praktično i otvoreno stavio pred oči, potresao dušom, te tako na bogoljubne i ozbiljne nakane srca uzplamtio. — Uz pripomoć sjemeništnoga duhovnoga otca držao je isti otac Giuriceo na početku školske godine duhovnoj mladeži trodnevna duhovna vježbanja, kako i prošaste godine ne bez vidiva Božjega blagoslova.

Iz Ugarske. Dok su Turci u Ugarskoj gospodovali, a i Ostrogon bio u njihovoj vlasti, stolovaše nadbiskup ostrogonski sa svojim prvostolnim kaptolom u Trnavi. Tu je god. 1566. nadbiskup i primas Nikola Oláh utemeljio prvo sjemenište duh. mladeži. G. 1820. preseli se nadbiskup s kaptolom opet u Ostrogon, ali

sjemenište osta i nadalje u Trnavi. Da se ipak zadovolji odluci sabora tridentinskoga, te se duhovni naraštaj odgaja na očigled i pod pazkom dotičnoga biskupa i njegova kaptola, nastojalo se oko toga, da se i sjemenište iz Trnave premjesti u Ostrogon. U to ime već je god. 1821. kardinal nadbiskup Rudnay položio temelj novomu sjemeništu u ostrogonskom gradu. Kod toga osta sve do prabiskupa Kopácsya, pod kojim je sgrada podignuta do prvoga kata. Medjutim je g. 1849. dokinut do tada obstojavši u Ostrogonu presbyterium, a unj je iste godine tadanji kaptolski generalni vikar a sadanji nadbiskup kaločki Josip Kunszt premjestio dva višja bogoslovna razreda iz Trnave. Godine 1850. učini to sadanji stožernik primas Scitovsky s ostala dva nižja razreda, tako da u Trnavi osta samo 7. i 8. gimnazijalni razred. No presbyterium nebijaše dovoljan za sjemenište. Zato uzoriti stožernik Scitovszky odluči sagradit dati sjemenište, koje bi podpuno odgovaralo svojoj svrsi, a bilo i na diku prabiskupskoj stolici. God. 1861. započe gradnja na temelju po Rudnayu položenom, te je na početku Listopada t. g. dogotovljena, a sjemenište naliči veličanstvenoj palači. Na gradnju upotrebljene su glavnice trnavskoga sjemeništa i bivšega ostrogonskoga presbyterija, a uz druge dobročinitelje doprineo je u isto ime sám uzoriti primas do sada 20000 for. — Dne 8. Listopada t. g. s velikom svečanostju blagoslovljeno i otvoreno je ovo sjemenište, na koj čin došao je iz Beča u Ostrogon i papinski nuncius Falcinelli. Dne 9. i. m. posjetio je preuzvišeni nuncius Vacov, te još isti dan prispio u Budim, gdje je drugi dan razgledao znamenitije zavode glavnoga grada. Dne 11. odputova nj. preuzvišenost u Kaloču u pratnji Mihalja Haasa satmarskoga, i Antuna Peitlera, vacovskoga biskupa.

Iz Pešte. Školska godina otvorena je na ovdašnjem sveučilištu običnom velikom misom s „Veni Sancte" i akademičkim govorom, koga je držao velemožni i pogl. g. Todor Pauler, kr. savjetnik i učitelj, te ovogodišnji dekan pravoslovnoga fakulteta. „Religio" kaže, da nezna, koju bi izmedju vrlinah ovoga govora napomenuo; dosta ako reče, da je bio dostojan Paulerova imena, dolikujući katoličkomu sveučilištu i prema važnosti odabranoga predmeta. Od prve do zadnje besjede slušasmo govornika s napregnutom pozornošću: pa budué je on krasne svoje misli uresnim jezikom još na izust besjedio, bijaše duševna naslada još dušobudnija a oduševljenje veće. Govoraše o velikom domašaju i jedinstvu svih sveučilištnih znanostih, i o načinu, kako si je ove pribaviti moći, iliti o zvanju sveučilištne mladeži na sveučilištu. Kao svjetovnjak, kao otac obitelji, kao osiedjela glava opominjaše omladinu na prvu mu dužnost, na pobožnost, na crkvu, na ćudoredno življenje, na marljivo i pazljivo polaženje nastavnih urah, na počitanje učiteljah i svih drugih, na ozbiljno i mirno ponašanje za vrieme sabora. Navlastito preporuči odvažno izpoviedanje kršćanske vjere, osobito u naše doba, kadno mnogi sciene, da je vjeru napadati i na ruglo metati učenost, a izpoviedati ju sramota.

Iz Beča. G. grof Filip Spangen, počastni vitez maltezkoga reda, utemeljio je u Entzersdorfu pod upravom školskih sestarah čuvalište djece i djevojačko gojilište, a ujedno naredio, da se iz iste zaklade namiruje trošak za pučke misije, koje će se uslied dozvole dobivene zakladnikom od preč. duh. stolice svake godine, a izmjenice u županh gubičkoga kotara obdržavati. Ove godine obdržavali su jur pučku misiju od 3. do 13. Rujna otci družbe Isusove u župi Eggendorfu. Poslie svake ovakove misije ima se po naročitoj naredbi gospodina grofa medju siromake i bolestnike dotične župe porazdieliti 100 for.

— Nadbiskup zadarski Maupas došao je u Beč, želeći izposlovati, da se zadarska gimnazija preda Isusovcem, i da se još jedan konvent Isusovacah u Dalmaciji utemelji.

Iz Bonna. Pod predsjedničtvom profesora Dieringera viećalo se je ovdje dne 25. Rujna t. g. o utemeljenju novoga „bogoslovnoga književnoga lista." Na tu skupštinu dodjoše svi učitelji ovdašnjega katoličkoga bogoslovnoga fakulteta, a i više domaćih i stranih učenjakah, medju inimi Döllinger iz Monakova, Alzog iz Freiburga, Reinkens iz Vratislave, Schulte iz Praga, Hegeman iz Hildesheima, Vosen iz Kolonije. Njeki drugi, poimence opat Haneberg iz Monakova i Bisping iz Monastira, bijahu zapriečeni doći. Mnogi inostrani učenjaci obrekoše, da će na tom časopisu sudjelovati. Za urednika odabran mu je ovdašnji učitelj Reusch, a izlazit će od nove godine pod naslovom „Theologisches Literaturblatt" svakih 14 danah na 1½ tabaku.

Iz Rima. Dosadanji ministar rata Merode dobio je od sv. otca dopust na tri mjeseca, što toliko znači, kao da je položio popečiteljsku listnicu. Poslove njegove preuzeo je državni tajnik Antonelli. — Francezi se spremaju ozbiljno na odlazak iz Rima i ostalih predjelah okrnute papinske države. — Slobodni zidari ljute se jako na osudu, što ju je sv. otac izrekao proti njim u zadnjoj svojoj alokuciji. Više njihovih glavarah izdat će proti toj osudi prosvjede, što su njeki već i učinili.

Dopisnica uredničtva.

G. S. F. u S. Da dopis Vaš nije naperen proti njekim osobam, priobćili bi ga; ovako nije moguće. Nemožemo dopustiti, da se i po našem listu razprostire mržnja i omraza, kojimi nam je toliko ogorčen vaskolik javni i sukromni život.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 44. U ČETVRTAK 2. STUDENOGA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Pobožnost.

(Konac.)

Jedino iz stiene vjere prave izvire vrelo prave ljubavi, a iz jedinoga ovoga vrela crpi i napaja se pobožnost; ova opet sjajan je odsjev vjere. Što nije od Boga, nevodi k Bogu; dakle ni pobožnost iz drugoga vrela crpljena niti grije srca, niti ga diže k Bogu. Pobožnost je život ljudskoj duši, te pokle je ona ugledala u svoj ljepoti Boga, za ničim drugim nečezne toliko, koliko baviti se s Bogom i s Božjim, sve što radi, počimlje i dočimlje s Bogom, njemu na slavu, te na koncu želi s apostolom „razriešiti se te biti s Isusom.“ To je život vierna kršćanina. Neda se tajiti, da u svakoga čovjeka ima njeki duh pobožnosti, pače i najgrešnijemu čovjeku dojde kad i kad u životu časak, te mu srcem prodju čuvstva pobožna. Već Cicero reče: „Neima naroda (dakle ni čovjeka) tako surova, a da u njega nije barem slutnja božanstva.“ Što je pako to slutiti božanstvo, ako nije što i roditi se ili prenuti pobožnost? Kao što je čovjeku prirodjena djetinska ljubav napram roditeljem, tako mu je prirodjena i nabožna ćut.

Tko si je pako otu ćut od djetinstva oplemenio nebeskom istinom i ljubavlju, te i kašnje u životu uzpirivao: život mu je zamjerno čudo nebu i zemlji — našao je sreću od svih veću. Duša ti uzliće i srce se tali od milinja gledajuć sa strane pobožnu obitelj u razgovoru s previšnjim otcem i gospodarom svieta. Oko ti mora zasuziti, gledajuć brižnu majku, gdje je sklopila ruke i uprla u nebo oči moleći si djeci za život, zdravlje, blagoslov i svaku sreću; ili opet, gdje je vriedan otac obkoljen od porodice odkrio častnu glavu moleći u kralja nad kralje svojoj kući sreću! Kako da ti se negane srce motreći, gdje nedužno djetešce šapoće sklopljenih rukuh molitvicu Bogu svomu, neka blagoslovi roditelje, braću i sestre! — Krasan se prizor na Božjem svietu pruža svako jutro i večer pobožnu oku. Sunce se razstaje polagano, za razstanak obasine jošte zaduje vrške zlatnimi traci i kašnje obzor milovidnim rumenilom, a u zajam dragomu sunašcu pjevaju u zelenu grmu pjesmicu slavuijice i kosovice; pada jurve i tihani mrak, a večernom tišinom prospe se zvuk zvona sa zvonika, kano da milo zaklinje: Poklonite se i pomolite stvorcu, koj vam dade dan! Težak baciv kosu i motiku sklopio trudne ruke ter se duhom zanio preko zviezdah i hvali Boga. Gledaju ga s gora prve zviezde, ali su to njemu žarki luči, koji mu duhu svietle do Boga, a srce mu griju pobožnim ognjem. Nad zviezdami si Bože, oko tebe svietli dusi moje vjere, a i mene vuče tamo ista vjera, isto ufanje i ljubav!

Zviezde liepe, nebo liepo!
Liepi raju! koje nebi
Poletilo, makar sliepo
Srce k tebi?!

Ali kako vrhu toga
Još je ljepši Bog on gori,
Koji diku raja svoga
Za nas stvori!

O moj raju, Bože mili!
Neimam ovdje ja pokoja;
Ah gore me k tebi sili
Duša moja.

Ti si raj moj — teb' uživat
I bez mjere i bez kraja,
U tebi se nasladjivat
Raj jest raja!

Tako ranim jutrom izza počinka, tako kasnim večerom spremajuć se na počinak razgovara se sa svojim Bogom duša zanj od mlada prirasla. Mede-

nim razgovorom ovim lahkoti si trud i muku, zasladjuje jad i čemer života pobožan čovjek po svaki dan. A kad dojde dan gospodnji, daje Bogu, što je Božje. Mir vlada srcem pobožnika svaki dan, a tekar na dan gospodnji mir svečan. Gdje ovaj mir zavlada mnogom dušom, mnogo je mira u kući, u obćini i čitavoj državi. Blažena obćina, kojom je zavladala pobožnost, i o kojoj se može po prilici pripoviedati, što pripovieda Jerolim o kršćanih betlemskih svojega vremena. „Gradić Isusov jest skroz kano kakovo selo, ali ti uho nečuje drugoga glasa, nego svete pjesme; kuda god okreneš, seljan plužeć pjeva: Alleluja! ili žetelac umoran odmara se uz pjesmu; ili vinogradar reže zakrivljenim nožem mladice, a uz to pjeva štogod iz pjesamah Davidovih." (Ep. ad Marcel). Ova nas Jerolimova opazka sjeća na naš seoski puk, koj gladan i trudan pjeva pjesme Marijine.

Čudesa poredao je Bog pred našima očima, čudesa bez broja, te promatrajuć nje čovjek duh mu se zanosi, a koljena klecaju, i mora kliknuti: tko je kao Bog?! Promotri stvorove Božje u obće i poseb, na veliko i malo: veličanstven prizor sunca, kada se radja i zapada ili svjetlo kriesnice; sinje more talasajuće se od jedne strane svieta do druge, ili kap rose na listu drhćuću; silnoga lava u pustinji ili malena crvka u prahu — cakli se u svem veličina Božja. Što je sviet na veliko, čovjek je na malo; jedini čovjek vrstan je Boga slaviti u njegovih čudesih. Čini-li to, čovjek je; nečini-li, izrod je kukavan. Čovjek kao glava vidljivoga svieta ima žrtvovati žrtvu poklona i zahvalnosti svojemu stvorcu, te s njim u ljubavi vezati vas sviet. Nečini-li to, krivac je; iznevjerio se Bogu, iznevjerio sam sebi. Zar može što biti uzvišenije, nego-li je razgovarati se s kraljem neba i zemlje? Koliko se okoliše, previja i ulagiva, da se stekne milost u zemaljskoga velikaša, koj će ipak razpasti se na pepeo. Vjerom i molitvom razlučuje se čovjek bitno od životinje, te njom stupa u red angjelah i blaženikah. Drugčije, ma da je pozobao svu znanost, te se oholom glavom tiče nebesah, ako je bez žive vjere te iz nje proviruće pobožnosti, od neba se odmiče. Čim na veću smiera visinu, tim dublji zijaju pod njim ponori. Netraži se dakle pobožnost u jedinoga svećenika, nego u svakoga čovjeka.

Pa kuda je vjera i pobožnost danas? Ohladnjela su srca. Nije tomu kriva briga za tjelesni život, koliko obožavanje razuma, te prazno, okorjelo, svaki duševni život gušeće nehajstvo za Boga i vjerozakon. Evo, što ob otom napisa u tom pogledu nesumljivi Zschokke (Stunden der Andacht 2. štivo) početkom ovoga vieka. „Nekada, što se neda tajiti, bijaše više pobožnosti i u kneževskoj i u zanatničkoj kući; ali uza to, neda se tajiti, bijaše više i muževne snage, poštenja i veledušja; bijaše manje lahkoumnosti, jezičljivosti i mrzke sebičnosti, a više mirne domaće sreće, bodre veseloće i volje za velike i obćenite stvari. Ljudstvo se razmazilo, a tim nestalo u množine roditeljah nabožne ćuti; odabrali si divlju last mjesto prave životne slasti. Lovljahu sreću u izvanjskih stvarih, a prvlje ju već izgubiše iz vlastite grudi. Prohtjelo se nerazumnimi stvarmi pokazati neku veličinu duha, a mrzilo se čovjeku, da sam očito iznese na vidik barem svoja nabožna čuvstva. Nije nikoga bilo stid, što je bio u nepristojnih i neurednih družtvih, a stidio se, ako ga je tko vidio u crkvi Božjoj; nije nikoga bilo stid, što je čitao ružne, um i srce trujuće knjige, a stidi se, ako ga drugi zateče čitajuć kakovu nabožnu knjigu ili sv. pismo. — Tako je malo po malo odivljalo mnogo srce, dočim mišljaše, da će se oplemeniti; pripelo se za stvari, kojih se drži i nerazložna životinja, a zaboravilo, da je čovjek udo takodjer duhovitoga svieta, te se može oplemeniti jedino u zajednici s Bogom, s duhom nada sve duhove.

„Ali lahkoumnost i nećudorednost mnogih otacah i ludost mnogih majkah prevrnu u to sreću, mir i blagostanje odličnih kućah. Mnogi će se oprezno povratiti na jednostavni način života otacah; kamo sreće, da se povrate i na njihove krieposti. Tada će od mnogih zaboravljena domaća pobožnost doći opet u dobru kuću, te kućni mir, utjehu u nesreći i veselje prostrieti na svaki dnevni posao."

Magle ljudske bludnje, oblaci od Boga odkinutih sistemah, led sebičnosti i nehajna hladnoća za sve sveto, to je, oda šta danas boli srce. Kuda nestade pobožnosti? Tko ju je uzeo? Sami ljudi. Sami si rinuše nož u srce, te ubiše mir; sami si napraviše otrov pogubnih načelah, te otrovaše vas duhovni život. Kako da ondje, gdje vlada razum zazirući se od nebeske prosvjete, koja jedino sja iz božanske objave, kako da prebiva mir u srcu, a bogumila pobožnost slavi svete svetkovine?!

Osim ovih obćenitih izvorah nepobožnosti ima u kući i obćini posebnih. Revnu pastiru nemogu se sakriti, te on umje nje svojim načinom uklanjati. Samo nam je spomenuti jošte jedan poznat, koj pogubno djeluje od gore dolje.

Naš viek može se ozvati književnim viekom. Zle knjige i novine dopiru već i do zabitna sela. Dočim župnik naviešta istine križa, čitaju mu pučani knjige napisane od ljudih, kojim je križ ludost i spačka. Kroz književnost provlači se duh oporan Bogu i crkvi, kroza nju zaudara trulež putenosti. Po gradovih hvata sve, što je kakove škole izučilo, za knjigom, ali se malo komu rači

mašiti se za knjigom bogumilih načelah. I u nas voli se čitati Zschokke, nego Jarisch.

„O Zschokkeovu djelu „Stunden der Andacht" (piše Jarisch u predgovoru svojih „Stunden der wahren Andacht") netreba istom nam izreći sud. Muževi na glasu napisaše proti njemu knjigah, na tisuće glasovah i katoličkih i protestantskih diže se proti njemu u svoje vrieme, a u naše napisa o njem protestant ovaj miran i nepristran sud: „U ostalom Zschokke je pisac djela „St. d. A." koje je poslie biblije sigurno najvećma razprostranjena knjiga nabožna, **ali kršćanstvo preveć razgoni.**" Više reći neda se. Tko je dosle o pravoj nabožnosti i čistoj vjeri u pozitivno, objavljeno kršćanstvo pošteno mislio, osudio je Zschokkeovo djelo; nam pako katolikom dosta je znati, da je istu kao u obće škodljivu knjigu sveta crkva zabacila i katolikom čitati zabranila. — Netajimo, da je u njem mnogo dobra, osobito mami čitatelja sliven i meden govor, pristajemo i na to, da je ova knjiga potekla iz kršćanske ljubavi, te da je pisac dobro mislio, ali zlo razumio, jer spotaknuti piscu zlu nakanu reklo bi nazvati knjigu onim imenom, kako ju mnogi jur nazvaše: „vražja knjiga." Zlo misliti, a onako misli sakrivati, onako sladko i pobožno pisati, može samo zli ili njim zadahnuti duh. Naše nije suditi srce, već nam je, što smiemo, suditi pred sobom gotovo samo djelo. Bila koliko dobra nakana, što pomaže ona, kada djelo čini zlo? Koliko-li pako zla učiniše ota pobožna promatranja u domaćem i javnom životu, zato nam jamče nepobitni dokazi, kojih jedini sliepac nebi mogao vidjeti. Preziranje pozitivne vjere, naturalizam i racionalizam, te iz njega proviruće nehajstvo za vjeru i obožavanje prirode, ovakovim načelom odgovarajuća plitka i pušljiva ćudoredba, zanešenjački čuvstveni život, rekši kano da je to život kršćanski, strašna nemar za grieh, sud i vječnost, tajenje pravednosti i preuzetno zaufanje u milosrdje Božje — takovim i sličnim plodom radja to djelo." —

Pak evo, ovu knjigu pružaju brižniji za plemenit uzgoj sina si ili kćeri otci; pružaju oni, koji bolje misle, a što da reknemo za one, koji za ništa nemare, ili zlo misle i na zlo smieraju? Tu se grabe i na dušak gutaju nečisti romani, novele i ostali spisi naprečac i naočito bezvjerni. K tomu se ovakove razmažene duše znadu dočepati i molitvenicah, iz kojih moleć pobožno jim se srce tali i usta ciede od milinja, a ono vjerice i kriepostice, što bjehu upile za mlada, izhlapi se skroz do kapi.

Pastirom je dakle bditi i nad knjigami, jer ako to nebudu, oslabiti će ili se skroz izjaloviti ostali pastirski posao. Zabrana pomaže malo šta ili ništa, ako se prije nepruži štogod u ruke, čim bi se glad za čitanjem zasitio. Zle knjige moradu da se uzbiju dobrimi. Sramota je pako, kako kršćansko knjižtvo propada. Veli se: dajte novinah naših; ali se nepodupiru — dajte dobrih knjigah; ali se nekupuju. Dobar dio krivnje pada i na svećenike; mnogi jedva za silu pročita štogod sam, što-li pako čita njegov puk, za to ga tekar nije briga, dočim bi dobar svećenik morao ne samo podupirati sam dobar spis, već ga i drugim preporučivati ili barem za čitanje posudjivati. Gdje se radi o spasu, nemari se, koj je jezik, samo da se razumie; te ako neima knjige u narodnom, ima jih u drugih jezicih, što jih kod nas po gradovih govore. Željeti je, a u mnogom slučaju neobhodno treba nabožnih — bilo zabavnih, poučnih i molitvenih knjigah u materinskom jeziku. Ima i takovih, a ovdje neka se po imenu preporuče Franje Šica poučno-molitvena knjiga „Zaručnica Isusova" itd., krasna vida, a krasnijega sadržaja; pak Zorićev prevod hvaljenoga romana „Fabiola" od kardinala Wisemana — obadvie u nakladi Albrechtovoj. Kamo sreće, da se tko od svećenikah lati posla, te nam ili prevede ili sastavi zabavnicu poput Jarischeve „Stunden der wahren Andacht," pak kritičan životopis svetacah! Trebalo bi za gradove krvavo, a valjalo bi više manje i za sela. — Nije nikada valjalo, a danas valja najmanje, da se svećenik otrese brige za pero i knjigu.

Na koncu velju: veselje je gledati naš narod na kakovom crkvenom sboru. Naš narod na selu rad moli, rad ide u crkvu, rad prima sv. otajstva, rad vrši običaje crkvene od starine; nu nemojmo se varati niti se dajmo zasliepiti. Starci rekoše, a mi mladji vidimo, da ide na gore. Ima u mnogom kraju znakovah, da bi i slablji vjetar mogao odpuhnuti taj pobožni duh. Neumorno dakle treba nam bditi i raditi, što je dobra da uzdržimo, a zlo da popravimo. Gdje nisu dosta uredna i obična sredstva, pomoći će izvanredna: misije pučke, bratovštine i ostale crkvene zadruge. Strah Božji početak je mudrosti; nu danas vlada svietom više strah ljudski. Nevalja, da taj strah vlada svećenikom. Neobzirajmo se na psovače, koji psuju i podruguju se svetim našim običajem; jer Bog znade, mi i puk znamo, što su nam oni za pobožnost. Svom snagom bez obzira ljudskoga valja da nastojimo očistiti nabožni život u puku od kužne kvasine, a to onakovom odvažnosti, da budemo, štono reče sv. Petar Krizolog (Serm. de S. J. B.) „rodoskvrnji Ivan, izdajici vjere Matija, bludniku Phinees, kumirovcu Ilija, lažcu Petar, bogohulcu Pavao, cincaru Isus." Pučka pobožnost jest odsjev pobožnosti svećeničke.

Sazava,

mjesto djelovanja i smrti sv. Prokopa.

Tri po prilici milje od Českoga Broda na jugu leži u dolini na obali rieke Sazave bivši benediktinski samostan, izvodeći svoj postanak od sv. Prokopa, a sada grad gospode Tieglah Lindenkronskih, a pri njem crkva sv. Prokopa.

Putnik, dolazeći od sjeverne ili iztočne strane, ugodno biva zatečen, kada, izašav iz sela Nechybe, razastrtog na visoku vrhu, netom pred sobom smotri duboku dolinu, oko jedne ure dugu, a četvrt ure široku, gorami šumom obraslimi obrubljenu, kojom rieka Sazava krivudasto struji, u sriedi te doline na kršnom briegu uznosito u vis se penjući hram, do njega pako sgrade bivšega samostana, oko kojih se razkrililo selo Černobuda. S traga u dolini za riekom vidi oko mirno mjestance Sazavu s novom crkvom sv. Martina. U prednjem kraju doline, gotovo pod tvojim nogama, medju plodnimi oranicami veselo klopoće mlin, a za njim se nahode sgrade sv. Prokopske staklane. Snidješ-li dolje s nehibskoga vrha, idući na desnoj obali rieke dodješ za četvrt ure k povjestnoj „brazdi sv. Prokopa," koju je po starodavnoj priči ovaj svetac upregnuv vrage plugom izorao bio.

Ova brazda sada je duboka i dosta široka jaruga u pogorju, štono se na desnoj obali rieke proteže. Tu stoji kameniti stup sa slikom sv. Prokopa.

Za četvrt ure odtud dodješ do pomenutoga već sela Černobude, gdje skrenuv na lievo nadješ se pred ulazom u dvorište grada, iliti bivšega samostana. Tu su njekoč bila velika vrata, preko kojih je prelazio skrovni hodnik iz lievoga krila samostana na desno. Bivši vlastnik gospoštine dao je taj skrovni hodnik i kapiju srušiti, te samo dva pilova mjesto vratah tu podignuti. Radi šta je to dao učiniti, neznamo; a da tim sgrada bivšega samostana nije na krasoti ništa dobila, to mora svatko priznati.

Stupivši u dvorište smotriš na desno veliku u četverokutju na jedan sprat sagradjenu samostansku sgradu, bivši stan redovnikah, za kojom na sjevernoj strani stoji sadanja župna (prije samostanska) crkva sv. Prokopa; — na lievo pako vidiš manju odugastu kuću, u kojoj je njekad stanovao samostanski opat, a u sjevernoj strani prebiva sada mjestno duhovničtvo.

Za crkvom i župnim stanom na tjemenu ovoga kršnoga briega nahodi se gospoštinski vrt; a tu na mjestu sadanjega vrta stajao je prvobitni samostan sv. Prokopa, koga postanak i sudbinu ovdje ću nacrtati.

Bijaše oko god. 1031. *), kadno je knez Ulrik lovio po sazavskih šumah, i tu doista Božjim naredjenjem našao sv. Prokopa, koj je na pustinjačku po zakonu sv. Benedikta u jednoj špilji blizu rieke Sazave živio. Milosti Božjom i promatrajući muža, koj je tako strog život provodio, sklonut na pokoru, zaprosi Ulrik sv. Prokopa, da ga izpovjedi; što kad je učinio, Ulrik duboko ganut odluči odmah, da će za pokoru radi svojih griešnih djelah, osobito na svom bratu Jaromiru počinjenih — na tom mjestu podignuti samostan, te je u to ime uztražio od sv. Prokopa, rekavši mu: „Saberi oko sebe više braće, koja bi s tobom prebivala, Bogu služeć, i to našim slavenskim jezikom; hoću da ovdje uredim samostan, te ga imutkom i dobri oskrbim." — Sv. Prokop uvaživ, da bi valjano uredjeni samostan mogao vrlo mnogo djelovati na razširenje vjere i ćudoredbe kršćanske, osobito u onom predjelu, pristane na Ulrikov predlog. Ulrik pako vrativši se na Višegrad, izpripovjedi zemaljskoj gospodi, što mu se je u sazavskoj pustinji dogodilo, i što je naumio, te se posavjetovao, kakove bi zaklade novomu samostanu učinit imao, i namah god. 1032. naloži, da se kod rieke Sazave samostan gradi. Sv. Prokop sám je odabrao prikladno mjesto, i to na briegu, pod kojim je bila njegova špilja, te je sám lično gradnjom upravljao. Ujedno je pako oko sebe sakupljao pobožne muže, ljubavi Boga i iskrnjega žrtvujuće se; a bez dvojbe je i iz dalekih slavenskih pokrajinah, gdje se je, kako se čini, služba Božja po uputi sv. Cirila i Metoda još slavenskim jezikom vršila, — njeke redovnike k sebi pozvao, da mu pomognu urediti život i stegu samostansku, a drugu braću naučiti slavenskomu pismu.

I tako gorljivim nastojanjem sv. Prokopa napredovaše posao; uz samostan u razgranjenom mjerilu i čvrsto zidani poče se graditi i samostanska crkva, te se novi život pojavi u tihoj sazavskoj pustinji.

Dušobudna pobožnost, s kojom se je vršila služba Božja u jeziku slavenskom, navlastito pako nehimbena poniznost i svetost Prokopova života, kao nemanje dobrohotnost i revnost njegova, kojom je puku do srca propoviedao, sve to raznese na brzo slavu sazavskoga samostana po svoj domovini, tako da su ljudi iz dalekih krajevah tamo dolazili, da budu udionici milosti Božje, a liep su si primjer uzimali na pobožnom kršćanskom životu. Kada se pako o tom radilo, tko da bude opatom toga samostana, tada su sva braća tražila od sv. Prokopa, da tu čast na sebe uzme. Sv. Prokop ustručavao se; ali kad su svi, i knez Ulrik i tadanji pražki biskup Šebiř zajedno željeli i zapoviedali, podložio se Božji muž njihovoj volji, i postao prvim opatom sazavskoga samostana, koju je čast dvadeset i jednu godinu (od 1032. do 1053.) s velikom slavom obnašao.

Knez Ulrik nedoživi dogotovljene gradnje, umre bo 9. Studenoga 1037.

Tek pod sinom njegovim knezom Břetislavom I. bude dogradjen samostan, i to oko god. 1038.; na što se biskup Šebiř glavom zaputio u Sazavu, te samostan i crkvu na ime „Blažene Bogorodice u nebo uzete i sv. Ivana Krstitelja" u prisutnosti kneza Břetislava i mnogo

*) Kosmas i Dobner stavljaju god. 1009; no Palacký sudi, da se to jamačno ima razumjeti o početku pustinjačkoga života sv. Prokopa, jer je Ulrik tek god. 1012. postao knezom češkim.

druge zemaljske gospode posvetio za službu Božju. Knez Břetislav I. potvrdi i povisi tom prilikom darovnice otca svoga samostanu udieljene, tako da je znatan okoliš sa šumami, njivami i inimi dohodci pripadao samostanu. Kod toga darivanja, kažu, da je Břetislav, stojeć pred velikim oltarom novoga hrama, sv. Prokopa i njegovu braću ovako oslovio:

„Poštovani otče Prokope i braćo reda sv. Beneša! vam i vašim budućim nasljednikom dajem sve ove darovnice mojimi pečati potvrdjene, a evo je polažem na oltar bl. D. Marije, da je odtud u svoje ruke primite, pa da sva dobra u njih upisana i od mene vam dana kao imovinu držite i uživate. Ako-li bi se pak tko ovoj mojoj vam učinjenoj milosti odupirati, a vam ova dobra budi djelomice, budi sva oduzeti i prisvojiti si htio, i pridržavao je, takov neka padne u gniev Božji, a gospodin Bog neka ga kazni sljepotom i ubožtvom, tako da će nedostatak zdravlja i na imovini on i rod mu trpiti, dok god neprizna gospodina Boga svoga i dobra njegova od mene mu dana opet nepreda i nepovrati."

Povieda se, da je prisutni biskup Šebiř zaplakao, čuvši ove kneževe besjede, a kada dokonča knez govor, reče biskup: Amen, tako da bude. *) Takovim načinom postade u sazavskoj pustinji samostan, štono je mnogo godinah vrlo blagotvorno djelovao u narodu českom. Po njem posta pustinja sazavska vrelom, iz koga je izvirala voda života, i razlievali se potoci vjere kršćanske po istom narodu.

Glas o Božjem mužu u Sazavi, i o svem, što je tamo bivalo, privlačio je sa svih stranah mnogo svieta u sazavsku dolinu. Mnogi, došav u bivšu pustinju, te upoznavši se tu sa svetimi radostmi savršenoga kršćanskoga života, poveo se za sv. Prokopom i posvetio se Bogu. Tim je u novom samostanu broj redovnikah tako se pomnožavao, da u samostanskoj sgradi na skoro nebijaše prostora za sve one, koji su pod otčinskom brigom sv. Prokopa Bogu i svojim zemljakom služiti htjeli, te su si mnogi uz samostan ili nedaleko odanj pustinjačke kolibe sagraditi morali.

Po zakonu sv. Benedikta bijaše u samostanu sazavskom glavnim pravilom života: „Moli i radi." Poslie molitve i službe Božje razilazili bi se svi redovnici na radnju po polju, po vrtu, po šumah, a u radu svim je prednjačio glavom sám sveti opat. Dohodci od dobarah, što jih je darovao knez Ulrik, i zaslužbom pridjelanom od braće bijahu velikom stranom hranjeni, odievani i podupirani ubogi.

Nu samostan taj bio je zajedno izvrstnom učionom svake kršćanske umjeće i znanstvene obrazovanosti.

Sv. Prokop, budući vrlo vješt slavenskomu pismu, prepisivao je sám, i naučio braću prepisivati evangjelja, psalme i druge crkvene knjige. *) Tu se njegovalo i crkveno pjevanje, jer, kako zasvjedočava stara legenda, u sazavskom samostanu vladao je običaj, da se je svagda pjevala sv. misa, kada bi se god puk sabrao bio k službi Božjoj. Taj isti starodavni izvor napominje, da se je k trodnevnim provodom na slavu gospodnje smrti sakupljalo u Sazavi mnogo svieta, jer su se tamo pjevali psalmi u srce dirajućim načinom.

Još se sv. Prokop i za to starao, da se u njegovu samostanu njeguju obrazovne umjetnosti, slikarstvo i rezbarstvo. Po staroj legendi bijahu mnogi redovnici izvrstni umjetnici, koji su križe s prilikom Razpetoga i kipe svetacah izrezavali, a liepe slike pravili, te njimi crkvu i samostan naresili.

I tako je bio samostan sazavski zavod vrlo dobrotvoran za narod česki; jerbo su redovnici ne samo svojom pobožnosti slavili Boga i starali se za spas svoje duše, nego su razprostiranjem kršćanske vjere, a njegovanjem znanostih i umjetnostih puku k pravoj obrazovanosti, blagostanju i vječnomu spasenju pomagali, izkazujući pri tom sirotinji mnogo milosrdnih djelah. — Dvadeset i jednu godinu, kako je već napomenuto, upraljao je sv. Prokop kao opat sazavskim samostanom, naime do god. 1053., kada je 6. Travnja smrtju pravednika dokončao svoj život.

Tielo sv. Prokopa s velikom slavom i uz velik plač i naricanje svega puka sahranio je glavom biskup pražki Šebiř u samostanskoj crkvi pod veliki oltar sv. Bogorodice. — Za Prokopom postao je opatom Vid, njegov netjak, koj, povadjajući se za svojim ujakom, širio je medju ljudmi slavu Božju, i mnoga duhovna dobročinstva izkazivao narodu českomu. Al redovnici sv. Prokopa neuživahu se tu dugo mira. Knez Spytihněv II., podtaknut od neprijateljah liturgije slavenske, zapovjedi god. 1058., da redovnici slavenski imadu iz sazavskoga samostana odići, a samostan latinskim redovnikom iz Břevnová predati.

Toj zapovjedi pokorno se podložio opat Vid sa svojom braćom, te oprostivši se s pukom plačući zaputili se u Ugarsku, gdje su našli utočište.

Al i latinski redovnici neuživahu se dugo svoje nove imovine; jerbo kako svjedoči stari životopisac, ukazao jim se sv. Prokop i ukorio jih, što su radi njih odtjerani njegovi redovnici, zašto su poslie njekoliko danah ostavili samostan i povratili se u Prag, a knezu

*) U sazavskoj župi čuva se još velika slika, predstavljajuća, kako knez Břetislav predaje novi samostan sv. Prokopu i njegovim redovnikom u prisutnosti biskupa Šebiřa. Na listini, koju Břetislav drži u ruci, upisane su rieči: „Ako-li bi se pak tko — nepovrati," (gori navedene) jezikom latinskim. Ova slika, na kojoj su dolje u kronosticih zabilježene godine, kada je samostan utemeljen, dogradjen, srušen, na novo uredjen, popaljen i obnovljen, jest jedan od riedkih ostanakah samostana sazavskoga, a polazi po prilici iz sredine prošloga stoljetja. Po ukinuću samostana god. 1785. kupio je tu sliku sadanji župnik Vacslav Martinek i poklonio ju sazavskoj župi, davši na slici od ozdol ovaj turobni dogodjaj zabilježiti.

*) Vlastitom rukom sv. Prokopa prepisani evangjelistar na cielu godinu nahodi se, kako je poznato, još sada u knjižnici grada Remeša u Francezkoj, gdje se čuva kao velika dragocjenost.

prijavili, da tamo radi sv. Prokopa nemogu više stanovati. Knez Spytihněv tamo jih više pošiljao nije; i tako ostao je samostan pust i prazan sve do godine šeste.

(Nastavit će se.)

Očitovanje bivšega njemačkoga katolika.

U amerikanskom gradu Buffalu izlazi katolički crkveni časopis „Die Aurora," te u listu od 13. Rujna t. g. donosi očitovanje njekadašnjega njemačko-katoličkoga propovjednika Rudolfa Dowiata, komu se je u svoje vrieme često spominjalo ime.

Dowiat, rodom iz iztočne Pruske, hegelijanac, pratijaše Rongea po Badenskoj, i uredi s njim njemačko-katolički „koncil," obdržavan u Stuttgartu dne 15. Rujna 1845. I u stolnoj crkvi u Ulmu izvede Dowiat s Rongeom smutljivi prizor. Kada njemačko-katolička pomamnost izadje iz mode, učestvovaše Dowiat u badenskom prevratu.

Ovo Dowiatovo očitovanje glasi ovako:

Ne da pobudim kakov pozor, nego da izpunim neodoljivu dužnost, obnarodujem ove redke. Namjera mi je priobćiti učin, da ja poslie objave nazočnoga očitovanja na svaki od crkve propisani način povraćam se u katoličku crkvu.

Mnogo bih mogao reći ob onom, što me je prinukalo na ovaj korak. No vrieme i prostor to mi brane. Samo neka mi se nezamjere sliedeće nagoviesti:

Kada sam god. 1845. u tako zvanom „njemačko-katoličkom pokretu" učestvovao, činio sam to jedino radi političke svrhe. Otac tako zvanoga „njemačkoga katolicizma" nebijaše gospodin Ronge, nego bijaše Robert Blum, koj je u ostalom vaskolik tobožnji vjerozakonski vid pomenute agitacije od sve duše preziraо.

Godine 1848. izdah iz svoje tamnice u Berlinu očitovanje, u kojem sam izjavio, da sam cielu tako zvanu vjerozakonsku agitaciju rabio samo na političke svrhe. Ovo očitovanje, koje je tada po svoj Njemačkoj bilo zaredilo, jako su mi zamjerali. Danas mi je drago, što se nanj mogu pozvati.

Kada sam poslie svoga punogodišnjega tamnovanja živio u Švajcarskoj, prigovarahu mi radikalci, da u listu, što sam ga uredjivao, „namigujem s katolicizmom." Nisam namigavao s katoličkom crkvom, nego sam već tada s dostojnim štovanjem o njoj govorio.

Pošto sam Švajcarsku s političkih razlogah morao ostaviti, življah ponajviše na zapadu ove zemlje (Amerike). Tamo me snadje nesreća, ili bolje da rečem sreća, te imadoh priliku spoznat sav ponor pokvarenosti i sirovosti, u kojoj grezne zapadni „prosvietljeni" seljak. Bogati njemački jezik neima riečih, kojimi bi se stanovište ovih živinskih ljudih dostatno označiti moglo. Tko nije glavom dulje vremena medju tim ljudstvom živio, taj scieni, da je sve pretjerano, što se o njem govori. To je pleme bez Boga i bez vraga, bez neba i bez pakla; pleme, koje necieni vjernosti niti vjere, a nezna niti za svećenika niti za učitelja. Nije puka fraza, ako rečem, da „prosvietljeni" zapadni seljak može dotle dotjerati, da svoju novorodjenu djecu baci pred svoje krmke — radi izmjene tvarih i dobitka.

Groza me hvata, kad pomislim na te ljude, a u obće gadna mi je svaka politička hajka i jagma.

Pokle sam na jugu ove zemlje više godinah gledao bezprimjernu materialnu i moralnu propast, vidim ovdje na sjeveru, kako se na repu velike stranačke pobjede povlači „doba zločinstvah," kojoj takodjer neima pametara.

Do sita sam se umorio loveći za političkimi tlapnjami, a u obće sit sam gadna, jalova i neprobitačna hvatanja ovoga „svieta."

Poredak, ustrojstvo, stega, logika, dosliednost, u ljubavi tvoreće, plodonosno djelovanje može se naći samo u katoličkoj crkvi. Nigdje drugdje. Tko je nakon mnogogodišnjega, tmasta izkustva došao do toga uvjerenja, a nepovrati se u katoličku crkvu, tomu fali samo odvažnost.

Na konac neka vodi opazka, na koju ću s Božjim pripuštenjem još u kasnijih godinah vratit se moći: Nazirem, i mnogi misleći muževi sa mnom, da će podmukli puritanizam za malo godinah u ovoj zemlji siloviti vihar podignuti proti katoličkoj crkvi. Neka onda bude dopušteno zrelomu mužu, da bar nješto od onoga opet popravi, što je bivši mladićem jako sakrivio.

A sada da završim i rečem glavnu stvar. Ovim svečano sve opozivljem, što sam ikada javno ili sukromno govorio ili pisao proti katoličkoj crkvi. Blage duše, koje sam sablaznio, molim, da mi oproste. Božje milosrdje neka razsvietli mnoge plemenitije glave, koje pristaju uz neprijatelje crkvene, jer neznadu, što čine. Svemogućoj Božjoj milosti i molitvi vjernikah preporučujem sám sebe.

Rudolf Dowiat.

Viestnik.

Iz Zagreba. Pitanje, kako da se odšteti crkvena desetina, pripadajuća hrvatsko-slavonskomu duhovničtvu, u koliko se nije ove desetine dobrovoljno odreklo, punih se je osam godinah kod različitih ministerijah i centralnih oblastih razpravljalo, te kroz svakojake miene prošlo, — pitanje ovo sada je napokon na kraj iztjerano i riešeno. Ovih danah stigao je odpis kr. hrvatsko-slavonske kancelarije, glasom kojega blagoizvoljelo je nj. c. kr. apošt. veličanstvo previšnjim riešenjem od 26. Rujna 1865. iz osobite previšnje milosti dozvoliti, da se pri izmjeri desetinske naknade, pripadajuće nižjemu svećenstvu u biskupijah zagrebačkoj, djakovačkoj i pečuvskoj, imade postupati posve onim istim načinom, kako bijaše pre-

višnjim riešenjem od 1. Kolovoza 1857. odredjeno glede naknade iste vrsti, pripadajuće nižjemu duhovničtvu biskupije modruško-senjske, to jest, da se imade i ova desetina odštetiti po faktičnom njezinu potezu u godinah 1836. do 1845., ne pako na temelju propisah vrhu župnih dohodakah od god. 1862., kao što bijaše naredjeno godine 1854. — Odšteta za ovu desetinu neće se pružiti svećenstvu u običnih razteretnicah, nego sredstvom upravo na to odredjenih prihodnicah (Renturkunden.) — Ova je odredba svim zemaljskim biskupskim ordinariatom dana na znanje, a isti su zamoljeni, da kod daljega konačnoga uredjenja ove za duhovničtvo i desetinu plaćajuće pučanstvo važne stvari sudjelovanjem svojim budu na pomoć.

— Uzoriti gospodin stožernik nadbiskup zagrebački poklonio je za gradjenje ovdašnje grčko-iztočne crkve 200 for. U isto ime dao je presvietli gosp. posvećeni biskup i veliki prepošt kaptola zagrebačkoga, Ivan Kralj, 50 for.; a i ostali članovi istoga prečast. kaptola doprineli su različite svote u rečenu svrhu.

— Prečastni duh. stol imenovao je g. Tomu Capeka, župnika orehovičkoga, za podarcidjakona kotara belečkoga.

— Gosp. Antun Matić, župnik tovarnički, izabran je u Opatovcu, gdje se je gosp. septemvir dr. Jovan Subotić na izboru zahvalio, za zastupnika na saboru trojedne kraljevine.

Iz Ljubljane piše „Zgodnja Danica," da je tamo prije njekoliko danah prispio iz Drinopolja Slovenac otac Franjo Cerar, iz reda resurekcionistah. Radi svoga oslabljena zdravlja putuje u prijaznije podnebje k svojoj duhovnoj braći u Rim. Poviedao je, da obraćenje Grkah napreduje neprestano, a da bi to još bolje išlo, kad bi bilo više poslenikah. Misionari primaju radi Bugarah obred slavenski. Puk je nevješt, ali blagoćudan, kao što je svuda puk slavenski, gdje ga nepodbadaju opaki ljudi.

Iz Beča. Onomadne priobćio je bečki „Wanderer" sliedeću pripovjedku, koju su za njim razglasile i mnoge druge novine: „Tomu su tri po prilici godine, što je kod njekoga vojničkoga vježbanja u Dalmaciji zapovjedajući častnik kod pucanja oštrim nabojem na mrtvo ranjen i umro za malo urah. Iztraga odmah povedena ostà bez uspjeha, a častnik bude smatran kao žrtva nesrećna slučaja. Dvie godine iztekoše od poslie, kadno uhitiše njekoga vojnika, koj je bio kod tadanjega vježbanja, a kasnije u posadi u jednom istarskom gradu. On sam izpovjedi, da je tada još bivši prostim vojnikom zapovjednika svoje satnije zamolio za dopust, koga mu je isti uzkratio s očitovanjem, da je zapovjedajući major za vrieme vježbanja, što će se sliedećega tjedna započeti, bezuvjetno obustavio svako odpuštanje momčadi na dopust. Radi uzkrate dopusta zamisli nesrećni mladi vojnik nesrećnu misao, da četnika ubije, što je i izveo kod rečenoga vježbanja. Poslie malo tjedanah dobi zaiskani dopust, i ode u svoj zavičaj. Buduć je bio turoban, nastojaše zaručnica njegova saznati tomu za uzrok, što joj, pošto mu svečano obeća, da neće nikomu odkriti tajne, i podje za rukom. On joj prizna, da je iz puške ubio svoga četnika. Njezinim razgovaranjem i utjehami poluči gotovo sasvim svoj prvašnji pokoj, povrati se k pukovniji, gdje je radi točna vršenja službe na skoro postao podčastnikom. No namjesto njega postajaše njegova vjerenica sve to sjetnija i neveselija, *dok napokon na zadnjoj uzkrsnoj izpovjedi neprizna svomu izpovjedniku, da zna za ono ubojstvo. Ovaj prijavi to dotičnomu mjestu, na što bude podčastnik uhvaćen*, te nakon priznana zločinstva ustrieljen." — Konac ove pripovjedke smiera očito na to, da se omrazi i pogrdi *katolička izpovied*, a katoličkoga svećenika, *koj pod nikojim uvjetom nesmie povrieditti izpovjedne tajne*, potištuje do njeke vrsti *potajnoga policajnoga uhode*. Radi toga je „Wiener Kztg." javno pozvao „Wanderera," *da kaže, kako se taj svećenik zove, jer bi ga inače u ime katoličkoga duhovničtva za lažca i uvreditelja poštenja javno proglasiti morao.*

Da je ta viest istinita, to bi izpovjednik bio počinio krivinu, na koju je crkva ustanovila najteže kazne. Naravno je dakle bilo, te je crkveno poglavarstvo dalo službeno iztraživati, jeda-li je ona strahovita poviest istinita. U to je bečki „Vorstadt-Zeitung," koj je prvi onu priču objavio, u svom listu od 23. Listop. očitovao: „Gledeć na nepovredivost izpovjedne tajne bijasmo ponukani iztraživati, te smo se žalibože osvjedočili, *da isto tako zločinstvo samo, kao i tobožnje njegovo odkriće spada u broj izmišljotinah.* Žalimo iskreno, što se dadosmo sklonuti, i primismo onu viest, te izričemo samo želju, da bi neizbježni sabirači viestih napokon opreznije i vjernije kod svojih priobćivanjah postupali." — Mislimo, da bi se ova posliednja želja imala protegnuti još s više razloga i na uredničtva.

Iz Bukovine. Sada-Gora blizu Čarnovicah sveti je grad starovjernim židovom, jerbo vjeruju, da tamo prebiva mesijina porodica. To bi bila obitelj zvana Isrolka, kojoj je glavar starac, koga per excellentiam počituju imenom zadik. On je milijunaš, a stan mu je iztočnim veleljepjem snabdjevena palača, hodočastište ruskih i galičkih židovah. Isrolka dočekuje poput kralja pridošlice, prima od njih darove, budeć niti jedan nedodje praznih rukuh. Sveta ova porodica utekla je iz Vilne u Sadu-Goru, te ju je mnogo truda stajalo, dok joj je pošlo za rukom tu se obezbjediti proti predaji, jer je ruska vlada zahtievala Davida Isrolku kao krivca. Porodica mu je mnogobrojna, iz bogatih židovskih obiteljih sinovi su se oženili a kćeri poudale, ali svi s tom dužnošću, da će si u Sadi-Gori sagraditi palaču i tamo stanovati. Židovi pripoviedaju, da je zadik mnogo čudesah učinio. On bi dakle imao biti, iz čije će krvi mesija židovom proizaći.

Iz Pariza. Braća amerikanci Davanport i Fay zabavljahu nedavna udivljene parižane svojimi „dusi." Kod današnjih prosvjetljenakah, koji su tako „prekovjerni," kako to reče sv. Pavao o Atenjanih, bijahu u velikom preštimanju ovi „dusi," dok napokon nedodjoše u trag, da jê počitana braća samo varaju. Čudni su ipak ljudi i današnji prosvjetljenjaci. Trebalo jim je tek u trag doći, da je varaju; kao da to nebi već a priori bili mogli znati. Ipak neima veće vjere od novovječne vjere naših nevjernikah. — Što se tiče predstavah tih „vračah," u bitnosti sastoje u tom, da si dadu ruke i noge svezati, pa onda i sebe na stolac čvrsto privezati, i zatvorit se u njeku vrst ormara, što ga sobom prate. U ormaru su svakojaki gudbeni nastroji. Za malo časovah, pokle su zatvoreni, začmu ovi nastroji ili užasnom svirkom uši slušateljem zaglušivati, ili jim kroz okno, napravljeno na vratih, lete na glave. Kad se vrata otvore, nadju se gospoda čarobnici prema izjavljenoj volji ili još svezani, ili oprošteni svih sponah. Buduć se činilo, da svih tih čarobijah u tako kratko vrieme nemogu svojimi silami proizvesti, budu naravno držani za izvanredno zaštićena media nadzemaljskih stolokretnih i stolopisnih duhovah. Napokon je začudjenim paržanom svu prevaru odkrio zemljomjer Duchemin, na što su ovi do biesa bili razjareni. Tomu se niti netreba čuditi, jer kada čovjek nevjerujući ništa, napokon stane ipak vjerovati u kakove „duhove," to ga mora jako ljutiti, uvjeri-li se kasnije, da su ti dusi ipak samo sramotnu šalu s njim sbijali. Na nastalu strahovitu viku moradoše vrači uvriedjenomu obćinstvu ulazninu povratiti, te se od poslie neusudjuju javne predstave oglasiti.

Iz Amerike. U „Prot. Zeitblätter" od 6. Srpnja 1865. iznese na javu svoj sud njeki prot. propovjednik o razvitku života katoličke crkve u Americi ovako: „Bacimo oko na život katoličke crkve, da vidimo, kako se dnevice razvija. Što vidimo? Nove crkve niču kano gljive iz zemlje svuda, gdje samo ikoliko katolikah žive, prosto, gdje jih je malen broj, ali krasno i veličanstveno te s golemim troškom, da sve druge crkve nadmaše, u većih gradovih, u stolici biskupa ili nadbiskupa. Što vidimo dalje? Duhovni redovi, za koje se prvlje ovdje nije znalo, rastu brojem samostanah i članovah, pod raznimi imeni, mužki i ženski. Uza to bratovštinah množinu, za muže i žene, mladiće i djevojke — sve dobro ustrojene, sve sa stanovitom katoličkom svrhom, sve prodiruće do srca te obsižuće svu duševnu snagu katolikah. Što vidimo jošte? Svuda višjih katoličkih zavodah, u kojih se uče isti mnogi protestantski sinovi i kćeri; jer su dobro uredjeni, a dobro se i upravljaju. Neštedi se nikakova žrtva, gdje valja da se izuči valjanih učiteljah, a ni žrtve, da se umile i protestantom.

(*Knjižtvo.*) Tiskom i troškom Drag. Albrechta u Zagrebu izišao je: **Dragoljub**, hrvatski kalendar za godinu 1866. Uredio ga Gj. Stj. Deželić. — Izvan drugih kalendarskih stvarih sadržaje imenik duhovnih i svjetskih vlastih i 7 tabakah književnoga dara u pjesmah i prozi, a dodane su mu dvie kamenopisne slike: Cetingrad i Vodopad Slunjčice. Ciena mu je 80 nč.

* G. A. Jakić, vlastnik tiskarne i nakladne knjižare u Zagrebu, izdao je predplatni poziv na: Sbirku od preko 4000 narodnih poslovicah, riečih i izrazah, protumačenih kako jih narod sam shvaća, razumije i uporalja. Sbirku ovu sabrao i protumačio je poznati vrli pučki pisac i marljivi sabirač narodnoga blaga gosp. *Mijat Stojanović*. Djelo će ovo iznieti okolo 18 tiskanih tabakah velike osmine. Predplatna ciena udarena je svakomu otisku u liepih tiskanih koricah s prošivenim vezom na 1 for. 50 nč. Predplatnina s imeni, stališem i prebivalištem predplatnikah, koja će biti na kraju knjige tiskana, imadu se poslati nakladniku o njegovu trošku do konca tekuće godine. Sabirači predplatnikah dobit će na svakih 10 otisakah po jedan na uzdarje.

* „Kriepost premaže bogatstvo." To je naslov igre u tri čina, koju je iz rusinskoga za puk preveo *Miroslav Goleš*, bogoslov, a izdao ju svojim troškom i tiskom Drag. Albrecht u Zagrebu. U ovom puku namienjenom spisu, koga je prevoditelj izpravnim jezikom prenio na naše domaće polje, šibaju se razne mane naših seljanah, a kao najbolji uztuk proti njim preporučuje se kriepost. Ciena je knjižici 30 nč.

Javna zahvala.

Noćju 10. Listop. o. g. zlobne i bogumrzke ruke opakih ljudih porobiše moju župnu crkvu i ugrabiše gdjekoje srebrne dragocjenosti i svu pobolju crkvenu rubeninu. U težkoj tuzi radi okradjene crkve moje s neizmjernom radostju napuniše mi srce darežljivostju svojom župljani moji, prem se većom stranom sami u oskudnom stanju nalaze; jer čim doznaše, kakova se je nesreća njihovoj crkvi dogodila, odmah prvih danah priskočiše mi darovi svojimi u pomoć, i već do sada 1 kazulu, 1 albu, 3 patene i do 100 for. u gotovom doprinesoše, a sestre milosrdnice u ubožkom gradskom zavodu u Novoj vesi obrekoše, da će sve potrebito švelo na se uzeti. Na ovom pobožnom darivanju župne moje crkve svim blagim darovnikom javno i od srca se zahvaljujem, a Višnjega ću moliti, da jim bogoljubnost njihovu naplati.

U Zagrebu 29. Listopada 1865.

Antun Vranić.
župnik Novoveški.

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

U Varaždinu preminuo je dne 15. Listopada poštovani otac kapucin Alfons Zadravec u 69. godini, proživiv u redu 37 godinah.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 45. **U ČETVRTAK** **9. STUDENOGA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na po', pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se svedj kroz svu godinu.

U slavu imendana

Preuzvišenoga i prečastnoga gospodina

MIRKA BARONA OŽEGOVIĆA

BARLABAŠEVAČKOGA,

biskupa senjskoga i modruškoga ili krbavskoga itd.

U Primorju — hrvatskoj krajini —
U Primorju — mjestu kamenomu,
S pod Vratnika vrletne planine
A na žalu valovita mora
Sagradili slavni vitezovi —
Surodnici Kraljevića Marka,
Njegda davno u stara vremena
Tvrdi gradić — Senj bijeli nazvan.
Pokraj njega okrečena kula,
Podignuta na ugodnom mjestu,
Na zemljištu Lenkovića kneza.
Od iztoka štite ju stijene,
Velebita vrletne planine,
Od zapada vali sinjeg mora
Do podnožja štono joj doliću. —
U gradiću bjeloglav starina,
Milog lica, ćudi još milije,
Čovjek bi ga previo srdašcu!
Sve ga znade, sve ga počituje!
Njegvoj svatko dolazi stolici
Kano pčela medenomu cvieću;
Proste 'e ruke, još prostijeg srca!
Od njeg' nitko siromah neprodje,
Komu nije omalio vaje
Ili činom, ili blagom rieči!
Čvrsti stup je naše domovine,
A pošteni star Hrvatjanine!
Kučma mu je biskupska u ruci,
Izpod vrata križi i kolajne,
Zlati prsten na desnici ruci,
Znak istinski vjernog zaručnika —
Svete crkve — svoje zaručnice:
To ti slavni **Ožegović Mirko!**
Pomno pazi na svoje stadašce,
Sve mu dobro — kô sam sebi želi!

* * *

Da mi 'e pero kano vita jela,
A mastilo kano sinje more,
A artija kano sviet široka —
Nebi t' jošte (vjera ti je moja)
Ni stotoga djela povjedao
Od Mirkovih plemenitih činah,
Kojeno je stadu izkazao,
Koji vriede, da se o njih pjeva,
I kod milog naroda spominje.
Hrabri vojnik — kad na vojnu grede,
Trudni putnik — kad gorom putuje,
Skrbni mornar — kada brodi more,
Mirni težak — kad prevraća njivu,
Mlad čobane — kada stoku pase,
Mila majka — kad ljulja čedašce.
Jer skrbni je Mirko stadu pastir,
On je njemu i otac i majka,
I sve mu je Mirko pouzdanje.
Zato stado pjesmu dovršiva,
I na svrsi ovako popieva:
  Kudgodire vedro nebo plavi
Nek se **Mirko Ožegović** slavi.
Neizbrojna još živio lieta,
Zdravlje, sreća nek mu uvjek cveta.
A kad jednom živjeti prestane,
U nebesih nek mu sunce svane;
Gdje svojimi trudi pretežkimi
Slavio Boga sa svimi svetimi!

Izpjevao *P.*

U oči sabora.

Narodni poslanici čekaju spremni na sabor, koj će se za koj dan otvoriti. Što u svakoga naroda oko izbora poslanikah biva, naime potajna pletiva, skoka i graje, na tom nevalja ni nami mnogo zamjeriti. Bijaše toga svega i kod nas dosta. Biraj ovoga, ne onoga, ako nisi kukavica, strašivica, izdajica! itd. Biraj čovjeka, komu srce bije za narodnje dobro, a za istinu i pravicu znade reći sgodnu, mudru i oštru, ma ga stajalo kruha, slobode, a nu i glave! Biraj oprezno, mudro i pošteno; jer kakovi ljudi, takov će ti i sabor kroiti pravicu. Ali tko bi svakomu zavirio u glavu i srce, nije-li mu kakova ranica ili ljažica? tko bi odabraniku jednomu ulio misli i čuvstva tisućah? Težko je pogoditi, da-li si pravomu dao glas.

Nevalja birati jezičljivca, koj bi govorio svaki čas i o svem bez kraja, a često za ništa drugo, van da izvjetra mudrost; nevalja pako birati ni mutljaka ili niemca, koj bi u saborištu zapremao stolac, a od straha bud' gospodarah bud' jezikah i novinah nebi se usudio ni pisnuti prave, kad bi to tražila pravica i sviest. Nevalja birati vikače, koji sievaju i grme, da jim malo ne krv brizne i srce izskoči. Mnogi takov neide za drugim, van da se umili prostomu puku, gradeći se, reko bih, zlatnim teletom, komu da se prosti puk klanja, oko njega pleše i viče: „Vidi Izraelu, to su bogovi, koji te iz Egipta, zemlje mračne i robske, izvedoše!“ Takov preža u saboru na protivnika kano mačka na miša, a drži za zlobu i veliku narodnu štetu, ako mu govori nisu štampani, da se mogu čitati po kavanah i krčmah. Ali protivno nevalja birati ni onakove, koji bi za drugim poletili kano hrpa ovacah za zvonarom, bez glave i pameti. Ako zvonar okrene krivo, zabasaše sve krotke ovčice. Takovi ljudi neka ostanu kod žene i djece, a ne da idu u vieće, gdje treba velike mudrosti i vitežke hrabrosti. — Nevalja birati oholicu, koj uviek diže nos visoko, a puzi pred tobom, dokle te treba. Nevalja birati neurednjaka; jer kako bi on znao ili pomagao urediti narod, dok nezna urediti ni sam sebe i svoje kuće. Nebiraj na koncu čovjeka, koj saborsku stolicu smatra liepom prilikom za lov, te, ne porad ono njekoliko stotinjakah dnevnice, već porad višje i mastnije službice, odlike ili krstića gudi marljivo, liepo i milo onako, kako godi vrhovnikom njegovim u saboru i izvan njega. Od svih takovih saborašah: oslobodi nas Gospodine!

Izbori naši padoše u mutno vrieme. Samo s jedne strane opaziše našinci oblak krupovit, zanj se i pripraviše; ali sada sa svih stranah stegnuli se mrki oblaci, a krov nam nad glavom strunio i prošupljio. Oslobodi nas Gospodine! Za mnogim izborom čusmo kliku: „Pobjeda je naša“ — i sada nas jošte tješe nadom, da će izabrani otci ljudski vojevati, sabor da će pomutiti neprijateljem račune. Dao Bog! Čekati moramo, a da je ljepšega izgleda, laglje bi se i čekalo. Sabor će se sastati. U njem sjediti će i dobar broj svećenikah na prkos podmuklој vici: „Nebiraj svećenika!“ Da budu rekli: nebiraj ovoga ili onoga svećenika, prosto bi jim bilo od naše strane; ali jer stanoviti domoljubi rekoše: nebirajte nijednoga, nemože biti bez uvrede i zamjere. Hoćeš-li svećeniče, da budeš s mirom, nije to od tebe dosta; jer ti se veli, da nemariš za obćenito dobro. Hoćeš-li, da radiš, prigovara ti se, da se pačaš u tudje poslove, pače sumnjiv si, da radiš i naopako. Neprijatelji svećenički svjetovahu birajući narod, neka nebira svećenika; jer će govoriti i glasovati jedno po glavi i volji tudjoj, tobož narodnomu napredku neprijatnoj, drugo, po svojem položaju niti da nesmie glasovati za pravi napredak; prijatelji pako svećenički svjetovahu opet, neka se nebira ovaj ili onaj, rekši: vriedan je i pošten, ali nemogući govoriti proti savjesti govorio bi pravo, kako valja, a to bi mu poslie škodilo. Pogodiše ponješto i jedni i drugi: neprijatelji, jer bi se težko i sbilja našao svećenik, koj bi bez obzira poletio za njimi svakamo, kamo bi njih potegla želja za onim što sve oni zovu napredkom; a prijatelji, jer su njekoji svećenici sbilja već postradali sbog saborah. Povrh toga bijaše jošte jedan uzrok. Bilo pak prošlo; svećenikah biti će u saboru dosta, a mi se nadamo, da će se opošteniti kršćanskom prostodušnosti i značajem.

Dosta. Naše doba jest doba političkih stranakah, te su mnogi ljudi oglušili i oniemili za sve, što neide od njihove političke stranke. Kano kruta sudbina, kojoj se nemožeš namoliti, vlada strančarija i umom i srcem; čovjek skučiv se poda nju prodao je i um i slobodnu volju, te niti se sam može odlučiti, niti sam misliti i ćutiti; jer su mu glavu i srce zaokupila načela i težnje njegove stranke. To je baš najgora nesloboda umna i ćudna našega vremena. Neka bi i bilo stranakah, da jih veže barem jedna glavna ideja, sveto, liepo i uzvišeno, najveći boljak ljudskoga roda u obće i naroda napose. Stranke, gdje u njih kucaju plemenita srca, plemenitim smjerom idu i poštenim se načinom bore medju sobom, sve služe tomu, da se na koncu istina razbistri i pravica utvrdi. Sve poštene stranke u istom narodu slože se, kad zaprieti obćenita, bud' vanjska bud' nutarnja pogibelj. Stranakah ima i u nas. Dosta je u ovo njekoliko godinah naružila jedna drugu, a sačuvao nas Bog, česa se i bojimo, da vas narod nemetnu

svietu na ruglo. Mutilo se, ali je iz muteža izašlo mnogo toga gadna na vidjelo, sto je narodu na golemu sramotu. Sabor će, veli se, osvjetlati nam lice. Dobro dakle.

Mi najprvo u to ime želimo od sabora, da nam pokaže muževah tvrde vjere i značaja. To se od narodnjega svieta po pravici može očekivati. Jer što da se drži do naroda, o kojem bi se moglo reći, što Toma Vilanovski reče ljudem svojega vremena: „Muka i smrt nemogaše mučenike razstaviti od ljubavi: nas može komad novca!“ Nužda nas je snašla, a u njoj treba nam muževah, koji neće prevrnuti vjerom ni u Boga ni svojom. „Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit; at contra ille pusillus et degener, qui obluctatur et de ordine mundi male existimat: et emendare mavult deos, quam se.“ (Senec. ep. 105.) Nevalja klonuti duhom, ma koliko bio taman izgled. „Hrabro goni dalje, na što si se jednom stavio. Ako je konac blizu, nada u uspjeh zasladi težki trud. Silnom je ponukom vjera, da će se svrha polučiti.“ (Kasiodor). „Kormilara spoznati ćeš za oluje, vojaka na bojnom polju. Boj s protivštinami jest kušalo krieposti.“ (Ciprijan). Čujmo još, što veli sv. Terezija: „Mnogo, pače sve visi o tom, da-li tko imade nepomičnu odluku neodustati, dokle nepoluči svrhe, puklo kud puklo, izašlo što mu drago, stojalo truda koliko se može više, mrmljao proti tomu tkogod i koliko ga je volja.“

„Veli se da je najveća nužda pravim kušalom za našu duševnu jakost. I malene bi duše podnosile malene udarce; na mirnu moru pokazao bi svaki brod jednaku vještinu u plovu; ali udarce sreće, koji srce rane, podnositi mirno — za to je jedino duša plemenita.“ (Shakespeare u Koriolanu). Takovi će značaji pokazati, da jim je namjera čista, te da idu za čistom istinom i pravicom. Mi ćemo jih štovati.

Mi želimo, da nam sabor pokaže vrstnih govornikah. Dar govora valjaše od vajkada kao dar od najveće ciene. To je i pravo. Besjeda odluči ne jedan put sudbinom ljudskoga roda, a u mnogoj struci pokazuje se ona kao silna moć; vidimo, što može u pojedinoj kući u sgodi i nesgodi; vidimo što može na velikom pozorištu svieta i povjestnice. Mnogi i najveći dogodjaji sbiše se besjedom. Dosta nam je spomenuti Grčku, Rim, križarske vojne itd. Spasitelj sam dade to oružje svojemu kraljestvu i posveti ga; a što je blagoviestna besjeda učinila, znade sviet. Besjednu znanost smatrahu od starine za cviet obuke; a to ne samo, što ona treba u družtvenom životu, nego što se njom vježbaju sve duševne sile. I sbilja: od pozorne sile traži, da predmet shvati jasno i podpuno; od mašte, da slike nadje i živo jih predoči umu i srcu; od pameti obilje zalihe i vjernost predaje; od razuma nepobitan sud; od izgovora jasnoću, uzlet, obseg, jedrinu i sklad. — Ota znanost dakle treba mladiću i za sama njega i za budući mu život. Šteta je golema, što se je u novije doba zanemarila. Na saboru treba nam govornikah, koji bi nam silnom besjedom razagnali predsudne magle, razkidali spletke, odkrili potajne zlobne namjere, izagnali potajice na vidjelo, istinu pravu razbistrili. Nevalja rušiti, nego graditi, ne razdirati jošte jače, nego slagati. Jedno i drugo može se besjedom. Ali govornik, ako kani predobiti, mora da bude:

a) značajan i pošten. „Najsilniji razlog za uputu jest kriepost govornika.“ (Arist. rhet. l. I.)

b) Mora mu se vidjeti iskrena namjera u govoru i revnost za istinu.

c) Mora mu se vidjeti poniznost. Ove treba i veleumu, i najzaslužnijemu čovjeku; jer ponizan govor resi jednoga i drugoga, te govornik, čim više stoji nad drugimi, tim manje treba da mu se uzdiže govor. Taština i preuzetnost pogreške su, koje se najprije opaze, a najviše hude dobroj stvari.

d) Govornik treba da bude razborit, oprezan, umjeren. Ako će tko koga uputiti te predobiti, mora da je svu stvar prvlje sam prosudio i vagnuo. Bez toga prijatelj neće uputiti prijatelja, ma bio on najpošteniji od svieta. Valja naprvo proračunati, kakove će misli i čuvstva poroditi u slušateljih, te kako će ugodne uzdići, a neugodnim se izmaći. U tom stoji govornički takt. Treba-li n. pr. predsude razagnati, izreći ukor ili opomenu, tad nalaže razbor, da se pusti stvar, neka se razvija sama po sebi, po svojoj naravi, i to što se može kraće i sa štovanjem protivne stranke. Bubati, da se izbuba popularnost, to nesluži dobru. „Malis artibus popularis favor quaeritur, similem te illis facias oportet. . . . Caeterum si te videro celebrem secundis vocibus vulgi, si intrante te clamor, plausus, et pantomimica ornamenta obstrepuerint; si tota civitate te feminae puerique laudaverint, quid ni ego tui miserear, cum sciam, quae via ad istum favorem ferat?“ (Sen. ep. 29.)

e) Govorom valja da vlada uljudnost i pristojnost. Pristojnost u govornika dragocjen je dar. Cicero ga nada sve cieni: „caput artis decere!“ (De orat. l. I. c. 29.)

Ako su u govornika sve navedene vrline, to ima ugleda, a sretan govornik, kojemu je za svaku izreku taj razlog: — jer je on rekao. Zato reče sv. Augustin: „Auctoritati credere, magnum compendium et nullus labor.“

Pokaže-li nam skorašnji sabor, što evo želimo, osvjetlati će narodu lice, te nebude-li baš

ništa više, i to će nam biti velik dobitak. Mirnom dušom predati ćemo se tada i najnemilijoj sudbini. „Ducunt volentem fata, nolentem trahunt. Sic vivamus, sic loquamur: paratos nos inveniat atque impigros fatum." (Seneca.) Pokazati će narod naš u svojem saboru moralne snage; a ta valja. Nevalja razmjer: što veća materijalna sila, to je jača vlada; jer često se je dogodilo i dogadja se, da baš preobilje materijalne sile oslabi vladu ili oblast i na koncu ju sruši u propast.

Nije posao crkvenomu glasilu, da navlaš vodi kakovu politiku. Rekne-li tkogod, da je i ovo napisati pačati se u politiku, neka znade, da se političke sgode danas zadiru u crkvu, pa da crkvenu listu nevalja o njih uviek ni šutiti. Naš skorašnji sabor ima riešiti glavna politička pitanja. Tako imadjaše i onaj od god. 1861., pak ipak neminu bez njekoliko pitanjah kasajućih se crkve. Dojdu-li opet takova i na skorašnjem, mi naprvo želimo podpunu s l o b o d u c r k v e. Ima ljudih, koji misle, da za vjeru i slobodu crkve neima pogibelji, dokle se god sbog katoličke vjere neuzkraćuju državljanska prava, te se neizgoni iz zemlje; dokle god župniku nije zabranjeno obavljati nedjeljom i svetkom službu Božju, a vjernikom ju polaziti. Sloboda crkve zahtieva više. Slobodna je crkva, kada vjernici prosto i bez svake zapreke mogu obćiti i s vrhovnom glavom i s ostalimi poglavari, a papa i biskupi opet sa svećenici i ostalim viernim pukom. — Slobodna je crkva, kada biskup prosto i bez zapreke može obavljati sve dužnosti svoje službe, u nauku, u bogoslužju, u upravi crkve, u gojitbi, namještivanju, nadziranju i vodjenju svojih svećenikah, a ovi posljednji kad po zakonu crkve i pod pazkom svojega biskupa mogu prosto i bez zapreke vršiti službu. Slobodna je crkva, kada vjernici podpunom slobodom mogu izpoviedati svoju vjeru, polag nje živjeti, a opet nitko neima prava preporučeno jim ili dopušteno vjerozakonom vježbanje, kriepost ili način života zabranjivati. — Slobodna je crkva, što osobito ovamo spada, kada katolički roditelji mogu djecu na katoličku odgojivati; s toga valja da imadu pravo držati katoličke učione i gojilišta. Gdje toga nije, svaka vjerozakonska sloboda jest više ili manje obsjena.

Slobodna je crkva, kada svoju crkvenu imovinu polag zakona crkvenoga upravlja i njom razpolaže.

Kod nas nije jošte velika straha za slobodu crkve. Medjuto, današnji dan sve je moguće. Ako bi dakle s toga pogleda udario na nas neprijatelj, pazimo se, da nas zateče na pravom mjestu.

Sazava.

(Dalje.)

Po smrti kneza Spytihněva II. god. 1061. nastupi vladu u Českoj Vratislav II. Ovaj knez opominjući se blagotvorna djelovanja redovnikah slavenskih, duhovnih sinovah sv. Prokopa u Sazavi, pozva god. 1064. odagnanoga opata Vida i njegovu braću iz Ugarske natrag, i preda jim sazavski samostan sa svim, što mu je pripadalo. Puk se je češki tomu jako radovao, jerbo su sazavski redovnici službu Božju i sve pobožnosti opet vršili jezikom slavenskim, kako je to bivalo za vremena sv. Prokopa. Opat Vid još mnogo godinah upravljaše sazavskim samostanom, bivši, kako mu i sv. ujak, uzorom kriepostih braći redovnikom i svemu puku *).

Poslie smrti Vidove posta opatom Jimram, njegov rodjak; — kako je dugo samostanom sazavskim upravljao, nemože se opredieliti.

Ovdje nam se čini umjestno i sgodno napomenuti, kako je knez Vratislav nastojao, da se jezik slavenski uvede u službu Božju po svoj Českoj. Vratislav pomagajuć caru Henriku IV. u ratu proti Rudolfu Švabskomu, povukao je na se gniev tadanjega pape Grgura VII., jer je Henrik bio neprijatelj papin. Da razljućenoga papu utaži i sebi opet načini sklonim, odpravi Vratislav god. 1079. odlično poslanstvo u Rim s listom, u kom je rječito opisao sve uzroke, radi kojih je u napomenutom ratu morao pristati uz cara. K tomu je u istom listu još zamolio papu, da po svoj zemlji Českoj, kako to biva u sazavskom samostanu, dopusti službu Božju vršiti jezikom slavenskim, navodeć za razlog, da bi to za pobudjenje nabožnosti kod prostoga puka mnogo valjalo.

No papa Grgur VII. listom, dne 2. Siečnja 1080. u Rimu izdanom, odbio je ovu molbu kneza Vratislava, te zabranio porabu jezika slavenskoga u službi Božjoj. — Vratislav se ovoj papinoj odluci pokorio samo u tom, što nije više radio za razširenje slavenske liturgije u Českoj; ali ju je kao i prije štitio u sazavskom samostanu.

Opat Jimram umre još za vladanja Vratislava II. a na njegovo mjesto bje izabran Božetěch, muž znamenit i vriedan uspomene.

Odlikovao se je mnogim znanjem i riedkim govorničkim darom, kao i navlastito umjećom svojom kao slikar, rezbar i graditelj, nadmašujući druge svoga vieka. Uz to bijaše ćudi prijazne i čedne, a ljubežljiv napram svakomu. S pomoćju kneza (zatim kralja) Vratislava gorljivo je uzdržavao slavensko bogoslužje. Sazavsku crkvu sa samostanom poveća i mnogo veličajnije sagradi,

*) Kada je opat Vid umro, nezna se izvjestno; ime mu se spominje još god. 1078. prilikom posvećivanja novoga samostana bradištkoga kod Olomuca.

te ju oltari, slikami, križi, ruhom, zvonovi i inimi potriebštinami oskrbi i ukrasi. *)

Kada je oko god. 1094. obnova hrama i samostana bila dogotovljena, zamoli Božetěch pražkoga biskupa Kosmasa, da posveti obnovljeni hram. Godine 1095. mjeseca Listopada dodje Kosmas u Sazavu, gdje je dne 14. 15. i 16. istoga mjeseca posvetio hram i pojedine oltare.

Nije tada gorljivi Božetěch slutio, da neće dugo u obnovljenom samostanu prebivati. Skoro za tim ustadoše proti njemu tri podčinjena mu redovnika, Dmitar, Kanan i Holiš, ljudi slavohlepni, radeći o tom, da ga svrgnu s opatske časti. Smierahu na to, da će koj od njih postati opatom. Sdruživši se s latinskimi břevnovskimi redovnici ocrniše Božetěcha kod tadanjega kneza Břetislava II. (Kralj Vratislav, koj je Božetěchu vrlo prijao, umre već god. 1092.)

Premda su sve osvade, podignute proti Božetěchu, kod iztrage pronadjene kao ništetne, ipak je napokon Břetislav, zamrziv na neprestane svadje medju břevnovskimi i sazavskimi redovnici, i posavjetovav se na koncu god. 1096. o tom s gospodom českom, izdao zapovied, da Božetěch i svi slavenski redovnici imadu iz samostana izaći, a sve, kako leži i stoji, predati latinskim redovnikom břevnovskim.

Tako je Božetěch, mnogo dobra učiniv u svojoj domovini, morao krivnjom vlastite redovničke braće sa svojimi redovnici samostan sazavski ostaviti, te se bez sumlje preselio u Ugarsku, gdje se je sve do 13. vieka uzdržalo njekoliko slavenskih samostanah, neposredno podčinjenih rimskomu papi.

Došavši redovnici břevnovski u sazavski samostan, bude već 3. Siečnja 1097. od kneza imenovan opatom toga samostana Děthard, dotadanji priur břevnovski, muž vrlo naobražen i ljeporječan, bogovan i smjeran, a revan u vršenju svojih dužnostih.

Okolišni puk nije ravno imao mnogo pouzdanja u nove redovnike, a dugo je vremena pogrešavao slavensko bogoslužje, al je zato ipak rado polazio sazavsku crkvu, kamo su ga privlačili ostanci sv. Prokopa, kojim su i novi redovnici, kao i prvašnji slavenski, veliko štovanje izkazivali. —

O sgodah i nesgodah samostana sazavskoga u sliedećih triuh stoljećih malo se je viestih sačuvalo u poviesti českoj.

U 12. vieku i to oko god. 1039. utemelji knez Soběslav I. sa suprugom svojom Adletom samostan benediktinski zvan Želivo, kamo je pozvao redovnike iz samostana sazavskoga, i dao jim za opata njekoga Reginharda, koj je uredio samostan, a do njega sagradio krasni hram bl. D. Marije i crkvu sv. Petra. Ali poslie devet godinah (g. 1149.) moraše na zapovied biskupa pražkoga Daniela opet se u Sazavu vratiti, a samostan želivski prepustiti novomu premonštratskomu redu. Poslie njekoliko godinah bje izabran za opata sazavskoga, u kojoj časti vrlo je dobro djelovao. —

Najznamenitiji dogodjaj u poviesti sazavskoga samostana od smrti sv. Prokopa do njegova porušenja jest jamačno kanonizacija toga sv. utemeljitelja, koja se dogodila god. 1204.

Za vladanja kralja Přemysla I. zaputio se (sigurno već god. 1203.) tadanji opat sazavski Blaž radi njekih čudesah, što su se dogodila na grobu sv. Prokopa, kao i radi toga, što je česki puk sv. Prokopa obćenito držao za svetca i kao takova ga štovao i zazivao, u Rim k papi Inocentu III., kako će tamo u ime kralja i naroda českoga izhoditi, da bude javno i slavno od crkve za svetca proglašen blaženi opat.

Papa Inocent dugo se je ustručavao izpuniti želju Čehah, te je već opat Blaž o uspjehu svoga poslanstva dvoumio i kući se htio vratiti. Ali na jednoč čudnim snovidjenjem sklonut (ukazao mu se u snu sv. Prokop u svojoj nebeskoj slavi) udovolji papa želji naroda českoga, te poslie stroge iztrage svjedočanstvah o izglednoj svetosti Prokopova života, kao i o čudesih, kojimi je Bog proslavio slugu svoga, proglasi Prokopa, prvoga opata sazavskoga, za svetca. To se sbilo dne 4. Srpnja god. 1204 **).

S toga nasta u Českoj velika radost; a skoro za tim počeše u Českoj i Moravskoj na slavu toga sv. zaštitnika graditi crkve i kapele.

A puk je s tim većim pouzdanjem hrlio ka grobu sv. Prokopa u samostan sazavski, a zamilovao i redovnike, koji su uspomenu sv. Prokopa veličajno slavili.

Od toga vremena ništa nije smetalo mir i pokoj samostana sazavskoga, a njegovi su redovnici blagotvorno djelovali u narodu českom sve do grozovite dobe husitskih bojevah **).

Kao mnogo drugih samostanah i crkvah pade i samostan sazavski žrtvom vandalizma biesnih Taboritah.

*) Medju slikami na svodu hodnika u samostanu sazavskom, koje predstavljaju pojedine dogodjaje iz života sv. Prokopa, a još su sačuvane, nahodi se jedna, predstavljajuća sv. opata, kako s više ljudih bježi iz samostana pogubnom vatrom gorećega i valjda zlobom neprijateljah (poganah) zapaljenoga. Neima o tom pouzdanijih viestih, al se misli, da je baš ovaj požar dao opatu Božetěchu priliku, te je uz pomoć kralja Vratislava i puka crkvu sa samostanom dao u većem razmjeru čvršće i veličajnijo sagraditi.

*) Kasniji životopisac sv. Prokopa, redovnik sazavski, svećenik Hugo Fabricius (g. 1764.) tvrdi, da je Prokop dne 1. Travnja 1204. u Rimu za svetca proglašen; na što je, kaže, papa kardinala Guidona s opatom Blažem poslao u Česku. Došav u Česku veli, da je pomenuti stožernik došao u Sazavu, i tu u prisutnosti kralja Přemysla dne 4. Srpnja 1204. dao grob sv. Prokopa otvoriti, a tielo njegovo izvaditi, za čim je Božjega slugu proglasio za svetca, a pri tom, kako svjedoči isti pisac, mnogo se čudesah dogodilo.

**) Cesar Karlo IV. dobio je istina dozvolu od pape, da može uvesti bogoslužje u jeziku slavenskom; ali to se nije ticalo samostana sazavskoga. Služba Božja u jeziku slavenskom obdržavala se u pražkom Novom mjestu, zvanom „v Emausich“ ili „na Slovanech.“

— Bijaše to god. 1420. *), kadno su Taborite provalili u mirovnu sazavsku dolinu, da opliene i poruše samostan. Opat Mihoilo, za vremena obavieššćen, kakova je nesreća na domaku, uteče s njekoliko redovnikah u Želivo. Drugi pako tu zaostali redovnici, videći neizbježnu svoju smrt, odoše u hram sv. Marije, i tu pred oltarom i grobom sv. Prokopa klečeći skrušeno moljahu i na smrt se pripravljahu. S paklenom zlobom provališe krvoždni Taboriti u samostan i crkvu, i ubivši pred oltarom klečeće redovnike, crkvu i samostan opljačkaše, zapališe i razrušiše.

Tako propade nad ostale čuveni, a njegovanjem znanostih i umjetnostih u Českoj po gotovu najznamenitiji samostan sv. Prokopa. Koliko je množtvo pismenih i umjetnih spomenikah i dragocjenostih tu uništeno: to nezna nitko. Ali da je orobljenjem i porušenjem ovoga i mnogih drugih samostanah u Českoj povjesti, obrazovanosti i dobru glasu naroda českoga velika šteta nanešena: to sa žalostju svatko priznati mora. —

Dobra samostana sazavskoga prešla su u posjed razne česke gospode. —

Dvie sta četrdeset i četiri godine ležaše samostan i hram u ruševini, a pod njom bijaše i grob sv. opata Prokopa. — Jeda-li tu poslie husitskih ratovah bijaše kakov svećenik, koj bi bio u sazavskoj okolici, gdje se već mjestance Sazava s više selah nalazilo, vršio duhovnu službu i grob sv. Prokopa čuvao, nemože se za izvjestno tvrditi **).

Godine 1588. za vladanja cesara Rudolfa II. sjetio se nadbiskup pražki Martin Medek, da ostanci sv. opata Prokopa još u ruševini crkve sazavske pod oltarom u vlastitom grobu počivaju, a videći, da neima nade za skorašnju obnovu toga samostana, odluči ostanke sv. zaštitnika prenesti u Prag. Mjeseca Svibnja iste godine dodje u Sazavu i tu dade ruševinu ukloniti, grobnicu otvoriti, a tielo sv. Prokopa izvaditi i u Prag odvesti, gdje je u svečanom provodu, u kom je učestvovao i sám cesar Rudolf, na grad pražki prenešeno, i u crkvi Svih Svetih položeno bilo, a tu se i sada još nalazi.

Tekar god. 1664. podje redu benediktinskomu u Českoj opet za rukom samostan sazavski steći i na novo hram i samostan podignuti. S nestašice potrebitih troškovah hram je za više od polovine manji od staroga sagradjen, a i samostan isto tako u manjem mjerilu, i to ne već na starom mjestu, nego na južnoj strani pristavljen k hramu.

Prvi opat obnovljenoga samostana bijaše redovnik Ildefons, koj je i gradnjom novoga hrama i samostana upravljao. Pod njim vraćeno je samostanskomu hramu od kaptola sv. Vida rame sv. Prokopa, koje bje od davna istomu kaptolu darovano. Sam tadanji nadbiskup pražki Mate Ferdinand Bilenberg doveze ovu sv. moć u Sazavu. — Prinesci dobrotvoracah bude crkva iznutra ukrašena i oltari snabdjevena. Glavni oltar, kako onaj prvobitni, bude opet posvećen na ime bl. D. Marije u nebo uzete i sv. Ivana Krstitelja.

U sredniku (navis) crkve na strani evangjelja postavljen je oltar na slavu sv. Prokopa s prastarom slikom istoga svetca *). Naproti njemu podignut je oltar sv. Benedikta. Tako se je pomalo opet pridizao hram i samostan sazavski, te mnogimi krasnimi slikami i kipotvori te inimi umjetninami sve bogatiji postajao.

No i ovaj samostan stiže god. 1746. nova nesreća; pogubni požar pretvori ga s većega diela pepelom. Za njekoliko godinah ipak ga s nova sagradiše.

Ali i poslie toga neodrža se dugo. S mnogo drugih samostanah bje ukinut i on, te 4. Studenoga 1785. na vladinu zapovied zatvoren.

Posljednji opat bijaše tu ot. Leander Kramář, rodom iz Beneševa, koj preminuv za njekoliko godinah bude prema svojoj želji sahranjen pred crkvom sv. Prokopa u Sazavi blizu glavnih vratah, gdje mu u zid umetnuti spomenik još sada naznačuje grob.

Dobra, što si jih je samostan u posljednje vrieme opet bio nabavio, predjoše zajedno sa samostanskom sgradom prodajom u svjetske ruke; duhovna pako služba, koju je jedan od redovnikah kod male crkve sv. Martina u mjestancu Sazavi opravljao, prenešena je k samostanskomu hramu, kao većemu, te je isti načinjen župnom crkvom. Novomu duhovničtvu predana je zadnja strana samostanske sgrade za stanovanje, a oskrba dana mu je ponajglavnije iz vjerozakonske matice.

I tako po drugi put propade slavni njekoč samostan sv. Prokopa na rieci Sazavi.

(Ostatak drugi put.)

*) Polag kronostika na posvetnoj slici u Sazavi. No čini se, da se je to kasnije dogodilo; jer Palacký u „Dějinách Č. zemè“ navodi, da je god. 1421. po nadvladanju Českoga Broda samostan sazavski još s drugimi samostani pao u ruke pražkim vitezom.

**) Po svjedočanstvu ot. Hugona Fabriciusa ova je slika ona ista, koja je odmah poslie smrti toga svetca (kao prilika njegova) naslikana prije, nego bje tielo položeno u zemlju; čemu svjedoči to, što je lice svetčevo veoma bliedo, oči su mu zatvorene, te što u cielom dosta izpravnom obličju neima nikakova života. Slika ova, kaže on, ležaše dugo pod ruševinom, dok bje, premda nješto oštećena, našasta i potomstvu sačuvana.

*) Neima dvojbe, da je kod manje crkve u mjestancu Sazavi bio namješćen duhovnik stranke „pod oboji“ — sve do 17. stoljeća, kako ćemo to još kasnije napomenuti.

Opet crkvena dobra.

Bečki „Neues Fremdenblatt“ nadje „u jednom inostranom listu razmatranja o državnom preuzeću crkvenih dobarah s narodno-gospodarstvenoga gledišta, upravljena na našega novoga popečitelja trgovine,“ koja su mu tako kao iz srca povadjena, da si jih je odmah u cielom obsegu prisvojio. Izkusni čitatelji novinah pogodit će s mjesta sadržaj tih razmatranjah, kada jim reknemo,

da su uzeta iz „Frankfurter Journala." Članak taj počima s ovim axiomom:

„Prava je, povjestnicom potvrdjena istina, da se one europejske zemlje, u kojih su crkvena dobra prešla u državne ruke, naočito odlikuju trgovinom i obrtnostju pred onimi pokrajinami, u kojih duhovnu imovinu nije još preuzela država.

Poslie primjerah, što jih u ovaj par daje Piemontezka, Ruska u Poljskoj i ista Turska najnovijim svojim postupanjem s crkvenimi, dotično s mečetskimi dobri, sliedi parafraza gori stavljenoga axioma, koju, da bolje udari u oči, dalo je uredničtvo „N. Frdbl.". natiskati razstavljenim pismom.

„Proizvodna i potrošna snaga različitih obrtnih i trgovinskih narodah u obratnom je razmjeru prema obsegu dobarah u mrtvoj crkvenoj ruci."

Poslie površne statistike o trgovačkom prometu i dobivanju kamenoga uglevja, u čem je Austrija toliko zaostala za Englezkom, Francezkom i carinskim savezom, poslie obligatnih udaracah „na muhamedanske i rimske (!) muftije i uleme," koji žele puk u tupoglavosti uzdržati, dobiva na koncu novi austrijski ministar trgovine opomenu, da će mu „golema zadaća financialne i gospodarstvene reforme u carevini, što ju je preuzeo, samo tada poći za rukom, ako moru, koja u vidu crkvene imovine pritiskuje siputljiva prsa austrijskoga prometnoga života, bude ozbiljno pokušao odagnati."

Na to opazuje „Vaterland," da nestavlja pretjerane zahtjeve na oštroumlje „N. Frdbltta," ali da bi ovaj ipak morao uvidjati, da tu „povjestnicom potvrdjenu istinu" i narodno-gospodarstveni zakon, što ga toli pouzdano osvaja iz „Frkf. Journala," do dna pobija prosti poziv na Englezku. I u Englezkoj ima crkvenih dobarah, i to više, nego igdje drugdje u Europi, pa ona pripadaju crkvi manjine — jer to je visoka crkva; pa kad englezka svjetska trgovina do 4400 mil. for., a austrijska samo do 550 mil. broji, kad Englezka kamenoga uglevja 90 mil. toneladah, a Austrija samo 3 mil. proizvodi, to se tomu uzroci imadu drugdje tražiti, a ne u tom, da-li imade ili ne crkvenih dobarah. Možebit da k tomu doprinosi štogod morski položaj Englezke i njeno bogatstvo na željezu i kamenom uglevju; nemisli li tako i „N. Frdblt?" Pa zašto predstavljaju crkvena dobra samo „neproizvodne narodno-gospodarstvene sile?" Samostan, koj n. p. uzdržaje zviezdarnu, gimnaziju, znanstvene sbirke, početne učione, župe, te su mu vazda otvorena vrata ubogim, netroši-li svoje dohodke mnogo koristnije za zemlju, nego-li oni ljudi, koji, pošto su kroz tri četvrtine godine iste dohodke sgrnuli, u jednoj je saisoni profućkaju u Parizu.

Viestnik.

Iz Zagreba. Uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački Juraj Haulik poklonio je 200 for. za obnovu žrtvenikah u akademičkoj crkvi sv. Katarine. Za ovaj velikodušni dar izražuje podpisani svoju najdublju zahvalnost visokomu darovniku, želeći od svega srca, da Svemogući nj. uzoritost na dobro crkve još dugo zdrava i krepka uzdrži.

Miroslav Nagel,
skrbnik akademičke crkve.

— Dne 28. List. prispio je iz Beča u Zagreb preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer, a dne 2. t. m. odputovao u Mletke, odkud će se još ovaj tjedan vratiti ovamo, da pribiva saboru, koj će se otvoriti dne 12. t. m.

— U oči dušnoga dana u večer bijahu sva ovdašnja groblja liepo razsvietljena, a spomenici i grobovi vienci narešeni. To osobito valja o groblju sv. Jurja, gdje i ove godine bijaše spomenik, podignut žrtvam 29. Srpnja 1845., sjajno razsvietljen, te mnogimi napisi ukrašen; oko njega častnu stražu stražili su pravnici u svečanih odorah s golimi sabljami, a oko 7 satih dodje pjevačko družtvo „Kolo," te izpjeva pred grobom tri žalobne pjesme. Pohodnikah bijaše u to vrieme tušta i tama. Liepo je i hvale vriedno sjećat se pokojne svoje braće i štovat joj uspomenu; samo je želit, da se ta čast izkazuje tako, kako će biti mrtvim i živim na korist i spas.

— Prečastni duh. stol nadbiskupije zagrebačke imenovao je veleč. gosp. Josipa Kršnjavia, župnika orahovičkoga, podarcidjakonom kotara našičkoga.

— Velečastni gosp. Antun Lukić, prevendar prvostolne crkve zagrebačke i duh. pomoćnik župe sv. Marije, punih je 15 godinah službovao kao vjeroučitelj na kaptolskoj učioni, te je kao takov stekao priznanje i opetovane pohvale više vlasti, štovanje i povjerenje gradjanstva, privrženost mladeži i ljubav svojih drugovah. Ovi posliednji, učitelji glavne kaptolske učione, oprostiše se od g. Lukića tiskanom oprostnicom, kad je isti početkom tekuće školske godine odstupio od svoje dosadanje službe kao kateketa kaptolske učione.

— U bolničkoj ulici u Čačkovićevoj kući uredjena je stalna bogomoljnica za ovdašnje protestante. Prošle nedjelje svečano je otvorena ova bogomoljnica, u kojoj će se od sada svake nedjelje redovito obdržavati evangelička služba Božja. Želimo, da bude na slavu Božju!

— Od 5. t. m. drže u gradu Križevcu pučke misije otci Isusovci Ayala i Giuriceo. Dne 19. t. m. započeti će isti pučko poslanje u Vrbovcu.

— Ovu njeku noć okradjene su dvie kapele župe sisačke, i to sv. Kvirina u gradjanskom i sv. Marije u vojničkom Sisku. Istu noć pokušali su zlikovci prodrieti i u župnu sisačku crkvu. Sva je prilika, da su to oni isti zločinci, koji su u posljednje vrieme više sličnih svetokradjah počinili.

Iz Karlovca. Zastupničtvo grada Karlovca, želeći javnim činom priznati zasluge velečast. otca franjevca i profesora Kerubina Horvatića, koje si je svojim revnim službovanjem i neumornim nastojanjem oko školskoga napredka stekao za Karlovac, podielilo mu je u sjednici dne 25. Listop. jednoglasno počastno gradjanstvo. Dne 4. t. m. predalo je odlikovanomu otcu posebno gradsko odaslanstvo gradjanski list.

Iz Pečuha. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim riešenjem svojim od 26. List. t. g. biskupu pečuvskomu Jurju Girku, priznavajuć njegove zasluge za crkvu i državu, uz oprost od taksah premilostivno podieliti red željezne krune prvoga reda. U isti dan, kad je nedavna preuzvišeni gosp. biskup pečuvski slavio svoju petdesetogodišnjicu svećeničku, prispjelo mu je papinsko pismo, kojim je imenovan biskupom a latere rimske stolice i rimskim grofom. Tom istom prilikom darovaše mu članovi biskupije srebrni kalež s plitvicom.

Iz Poljske. Svim biskupskim duhovnim stolicam kongresovke naložila je ruska vlada, da iz sjemeništah udalje sve inozemne klerike, navlastito takove, koji su već u višjih redovih. To je nov udarac, namienjen katoličkoj vjeri u Poljskoj, kojoj će se tim oteti posljednji ostanci mladeži, koja bi se mogla posvetiti duhovnomu stališu. — Zatvaranje katoličkih crkvah u Litvi uzima sve veći mah, a tako i gradjenje crkvah pravoslavnih. U guberniji mohilevskoj rečeno je tamošnjim žiteljem bez okolišanja, da pred sobom imadu dva puta: ili da prime vjeru pravoslavnu, ili da se sele iz zemlje. Jedan stanovnik bude obsudjen na globu od 25 rubaljah, što je odgovorio: „na vieke viekovah Amen." A drugi, jer se je usudio pozdraviti zabranjenimi riečmi „Hvaljen Isus!" bude zatvoren na više danah.

Iz Ruske. Na Kavkazu živi preko 20,000 katolikah. To su s većine Poljaci, kod kojih je duhovnu službu prije obnašala tamošnja misija kapucinah; ali ju je car Nikola ukinuo. Sada tu službu vrši njekoliko poljskih duhovnikah, kojim stoji na čelu svećenik Orłowski u gradu Tiflisu. Kavkaz, Sibirija, sva srednja Ruska spadaju pod nadbiskupiju mogilevsku (koja je sada izpražnjena), te je tako uprava toga nadbiskupa raširena od Kitaja do pruske granice, od baltičkoga do aralskoga mora.

Iz Englezke. Novine „Weekly Register" tvrde, da katolici mogu biti zadovoljni s posljedkom posliednjih izborah u Englezkoj. U borbi medju strankami i njihovimi kandidati nije se ovaj put čula vika: No popery! (nikakova papinstva), van u dva ili tri mjesta. Postigosmo, kaže taj list, njekoliko uspjehah, neizgubivši ništa. U posljednjem parlamentu bila su 33 katolička zastupnika, od kojih je samo jedan bio izabran u Englezkoj. Sada će biti 34, od kojih su tri izabrana u samoj Englezkoj. Lord Edward Howard izabran je po drugi put u Arundelu; John Simeon, koj je poslie svoga povratka u krilo katoličke crkve odrekao se zastupanja otoka Wighta, održao je u prvašnjem mjestu svoga službovanja pobjedu nad dvorskim kraljičinim liečnikom Karlom Lacockom; i John Acton, rodjak kardinala istoga imena, izabran je u Bidgennorthu. — Msgr. Manning pribivao je dne 17. Srpnja svečanomu polaganju zaglavnoga kamena na hramu bosonogih Karmelićanah u Kensingtonu. To je od tri vieka prva crkva, što ju taj red gradi u Englezkoj. Uz to i Benediktinci kongregacije misionarske za Englezku podižu s temelja kat. hram u Stralford-on-Aoonu, rodnom mjestu Shakespearovu. I to je prva katolička crkva u tom mjestu poslie anglikanske reforme.

Iz Turske. Javismo već, da je sv. otac u zadnjem konsistoriju za sjedinjene Bugare potvrdio biskupa Rafaela Popova. „Le Mondu" piše dopisnik, da će on biskupsku čast primiti u jednoj carigradskoj crkvi. Njegovu izboru raduju se svi katolički Bugari; jerbo svećenik Rafael, koj je kao žakan g. 1861. pratio biskupa Sokolskoga u Rim, poznat je kao muž odvažna značaja i da ljubi crkvu. Tako će katolički Bugari imati opet svoga pastira, bez koga su bili, odkad je onako zagonetnim načinom nestalo biskupa Sokolskoga.

Svaštice.

Sv. Augustin upitan od njekoga crnca: „Šta je Bog radio prije, no stvori ovaj vidivi sviet?" „Znaličnim je pripravljao pakao", bijaše odgovor.

Njeki samostanski novak potužio se radi toga, što mu kod zavjetovanja nadjenuto bje ime, kakova neima u nijednom kalendaru. Nu poglavica onoga samostana tješio ga, veleć: „Brate! ako tvoje ime nije sveto, a ti nastoj, da bude sveto." x + y.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Karlo Šliser, župnik u Brestovcu, postao je župnikom u Kutjevi.

Preminuo je g. Andrija Bedeković, župnik u Ivancu.

Gospoda podarcidjakoni umoljavaju se što uljudnije, da izvole poslati predbrojne liste na propoviedi Mateja Skendera Babića, kanonika zagrebačkoga.

Gospodu, koja na „Kat. listu" za ovu ili prvašnje godine štogod duguju, molimo uljudno, da svoje zaostatke što prije namiriti izvole.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 46. **U ČETVRTAK** **16. STUDENOGA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Pripada-li crkvi vlast zakonodavna?

Dajte Bogu, što je Božje.
Mat. 22, 21.

Tko neće navlaš da nevidi, tomu neće bit izbjegao doista žalostan pojav našega vremena, da kod mnogih katolikah sve više nestaje dužna obzira na crkvu i podložnosti napram njenim zapoviedim. Koliko jih ima, kojim je post deveta briga; koliko jih ima, koji nemare po nedjeljah i blagdanih zapustiti službu Božju. Mnogi smiju se, kada se povede govor o zabranjenih knjigah, ili kada je opomeneš na štovanje, koje pripada odlukam rimske stolice ili naredbam biskupah. Nije malen broj onih, koji uredbe, ustanove i običaje crkve, kano n. pr. bezženstvo duhovničtva, samostanski život, nerazrešivost ženitbe i više takova smatraju za zastarjele stvari, koje nevaljaju više za naše vrieme, rugaju jim se, ili, ako su umjereniji od drugih, sciene, da bi se crkva vremenu prilagoditi, te po njih ravnati imala, a ne da se oni ravnaju po volji crkve. (Sr. encikliku od 8. Pros. 1864.) U kratko, na mnogo stranah oslabila je podložnost, na mnogo stranah nestalo posluha napram crkvi, a nepazi se i neobdržava rieč gospodnja: Dajte Bogu, što je Božje.

Tomu žalostnomu pojavu može biti dvoji uzrok. Može on biti stranom u volji, a stranom u razumu. U volji je, kadno ova čezne za razkošjem putenih nasladah i u obće za zemaljštinom, te radi toga ništa neće da znade o onih crkvenih zapovjedih, štono se ovoj hlepnji protive. A u razumu je, u koliko se ovaj trudi doći do uvjerenja, da se zakoni crkveni neimaju baš tako strogo uzimati, pa da jih je bez grieha i zapustiti i prekršiti moći. Oba ova uzroka postoje u naše doba, a često se zajedno još podpomažu.

Ovim se uzrokom odupirati, te je, koliko se može, uklanjati, to je jedna od ponajglavnijih zadaćah za sve one, koje Bog i crkva postavi, da čuvaju i brane postojeći poredak. Kao što su u državi, u političkoj zadruzi, postavljeni organi, kojim se je starati i paziti, da se nevriedjaju, već obdržavaju zakoni svjetovni: isto tako u vjerozakonskoj zajednici, u crkvi, prinadleži ravno takova briga pastirom pastve Isukrstove. Ali kako da oni brane prava, a protive se navedenim uzrokom? Ponajviše dàkako poukom, dočim članovom crkve svakom sgodom svojski preporučuju dužnost posluha napram crkvenim zapovjedim i dokazuju jim, da crkva ima sbilja neustupno pravo, po kom može vjernikom svojim zapoviedati i zakone prepisivati. (Sr. Syllaba §. V.) Jerbo odtud će sám sobom poteći zaključak, da su vjernici držani crkvu poslušati.

Podčinjenost pod višje vlasti neobhodno je potrebita u svietu, potrebita u svih odnošajih, te bi bez nje nastalo bezvladje, u kom bi se sve razvrglo i razvratilo. Tomu za potvrdu navesti ćemo nješto podulji, ali razgovetan dokaz sv. Ivana Zlatousta. Uzmi, kaže sv. otac, sboru glasbenikah ravnatelja, pa će ti za brzo mjesto krasna suglasja uši vriedjati nesklad; uzmi vojsci vojvodu, pa će naskoro nastati nered, a uredjene bojne vrste razpast će se u hrpu, opredieljenu za sječu; uzmi brodu krmilara, pa će namah biti igračkom valovah i vjetrom na ruglo; uzmi stadu pastira, s mjesta će se razpršiti i propasti; uzmi državi vladu, pa će nasilja, nepravde i nemiri strahovito mah preoteti; uzmi, da ništa više nenavodim, porodici ili kući gospodara, dopusti, da svatko u njoj radi po svojoj volji, šta će od nje naskoro postati? Istina je dakle, da je svuda i u svih odnošajih potrebit posluh i podvrženost pod njeku višju vlast.

Isukrst razlikuje očito dvovrstni posluh. Jedan se tiče čovjeka kanoti člana državne zadruge, i

ovaj označuje on besjedami: Dajte caru, što je carevo; a drugi se ga kasa kano člana vjerozakonske zajednice, i taj se sadržaje u riečih: Dajte Bogu, što je Božje. Prvašnji je posluh napram državi, napram svjetskoj vlasti. Ovdje je govor ob ovom posljednjem posluhu, te je ovim redkom namjera dokazati, da crkvi sbilja pripada pravo, te može kršćanom zakone stvarati i nalagati; a ovi su opet dužni njim se pokoravati.

Želeći se ukloniti nesporazumljenju i neugodnomu opetovanju, reći nam je najprije nješto u obće. Kada govorimo o posluhu napram crkvi, rabimo ovu rieč u onom istom smislu, u kom ju je upotrebio sam božanski Spasitelj u 18. pogl. evangjelja po Mateju. Medju inim govori on tamo o načinu, kako razmirice medju kršćani poravnati i kako zabludjela brata opomenuti valja, te kaže, da onoga, koj je proti drugomu sagriešio, valja najprije na samu bez svjedokah na odgovor povući. Nemari-li za takovu opomenu, tada treba to učiniti pred svjedoci. Ako-li i to nepomogne, neka se napokon takov prijavi crkvi. Ako-li njih nebude slušao, veli on, kaži crkvi. Što dakle razumije božanski Spasitelj ovdje riečju crkva? Zar župnu obćinu ili možda ukupnu zadrugu svih vjernikah? Nipošto. Jer bi bilo nemoguće, da ciela obćina izreče svoj sud o kom zabludjeniku i tako ovršuje vrhovnu sudbenost; niti je Isukrst ikada rekao, da svi vjernici budu sudci u priepornih slučajih, već je on vrhovnu pomiriteljnu i sudačku vlast predao poglavarom svoje crkve, a to će reći apoštolom pod i u družtvu s Petrom, papi za svu crkvu, biskupom za njihove biskupije, ili s papom sjedinjenim biskupom na crkvenih saborih. Zato i neposredno poslie onih riečih, obrativ se na apoštole, kao što je prije samomu Petru govorio, doda Gospodin: Štogod svežete na zemlji, bit će svezano i na nebu, a štogod razriešite na zemlji, bit će razriešeno i na nebu. Tim dakle poslušati crkvu znači toliko, koliko poslušati papu i biskupe, jerbo su po volji Isukrstovoj predstojnici velike zadruge Isukrstovih vjernikah.

Poslie ove predbježne opazke možemo preći na dokazivanje, da crkva, ili što je u ovom slučaju svejedno, predstojnici crkveni imadu pravo vjernikom zapoviedati, u duši obvezujuće zapovjedi i zakone jim nalagati, te od kršćanah posluh i obdržavanje svojih naredbah zahtievati. U to ime možemo se poslužiti dvojim dokazom: neizravnim iz jedne prispodobe, i izravnim iz naravi same stvari. Započet ćemo s prispodobom.

Bog je već u crkvi staroga zakona, u sinagogi, premda je po Mojsiji svoje zakone sám proglasio, ipak podčinjenost pod višju duhovnu vlast kao svoju namjestnicu kod izabranoga puka odredio, ustanovio čast velikoga svećenika, da u njegovo ime božanske propise tumači, nove zakone i odredbe prema potrebam vremena i mjesta izdaje, vrhovnu sudbenost vrši, te u obće s najvišjom vlasti puku izraelskomu zapovieda. Ali istodobno naloženo je i puku, da volji poglavarah podložan bude, i to tako, da je, kako čitamo u petoj Mojsijinoj knjizi (Deut. 17, 12.), onomu, koj bi se usudio uzprotivit se sudu velikoga svećenika, prietila smrtna kazna, a isti kao hudoba bio izbačen iz puka. Sám Isus, dok je još obstojala sinagoga, opominjaše, da se slušaju oni, koji sjede na stolici Mojsijinoj. Premda nebijahu baš izgledni muževi, premda se duhovna vlast nalazaše u rukuh takovih, za čijimi djeli nije bilo dopušteno povadjati se, moradoše židovi ipak njihove odluke i naloge slušati i pokoravat jim se: Sve, što vam kažu, to činite. (Mat. 23, 3.) Pa šta sliedi odtud? Svi znamo, da je stari zakon bio pripravа na novi, sjena, štono je prenavieščala došašće podpune sbiljnosti. Kad je dakle već u onom bilo vrhovno predstojničtvo, koje je s Božjom vlasti zapoviedalo, kad je već u sinagogi, koje se duhovna moć samo preko malena predjela protezala, i kojoj nebje obećano, da će trajati do vieka, ipak bila potrebita vrhovna zakonotvorna vlast: koli više dakle crkva novoga zavjeta, koja se je po svem svietu razprostrieti, najrazličitije narode obuhvatiti i do konca svieta trajati imala, mora da ima takovu vrhovnu vlast, kojoj pripada pravo zakonodavstva, odlučivanja i sudbenosti u svem, što se tiče svrhe, radi koje je utemeljena.

Već iz ove jednostavne prispodobe proizlazi, da i crkva novoga zavjeta mora imati vrhovno predstojničtvo, koje je vlastno zapoviedati, i koje su vjernici dužni poslušati. Ova prispodoba i izvodak iz nje tim je valjaniji, što ga je upotriebio i sv. Pavao pišuć u drugoj poslanici na Korintjane (3, 8. i slj.): Ako nam se već služba staroga zakona, bivša ipak samo služba mrtva slova i osude, ukazuje toli snažna i sjajna, koli snažnija i sjajnija mora da je služba novoga zakona, štono je služba duha i proslavljenja?

Ali predjimo na dokaze izravne. Jeda-li crkvi pripada vlast zakonodavna, toga nemožemo nigdje bolje saznati, van ako se u vrieme njenoga postanka i na volju njenoga utemeljitelja povratimo. Je-li dakle istina, da je Isukrst svojoj crkvi takovu vlast udielio? i ako joj ju je udielio, kako htjede da ju smatramo? Htjede-li, da bude nepovrediva, kojoj se bez pregrehe nije moći protiviti, ili kao takova, do koje nije ništa stalo, te ju je i prezirati moći? Htjede-li ju napokon ustanoviti kao ciglo čovječju ili pako kao božansku, tako da

je neposluh proti njoj zajedno neposluh proti njemu samom, neposluh proti Bogu? Sva ova pitanja moraju i mogu nam najbolje razjasniti njegove vlastite rieči.

Što kaže dakle on? Meni je, veli (Mat. 18, 18.), dana sva vlast na nebu i na zemlji; kao što mene otac posla, tako šaljem i ja vas. (Iv. 18, 21.) On Petra načini poglavicom sve crkve, i podieli mu ključe kraljestva nebeskoga (Mat. 16, 19.), da neograničenom vlastju veže, i razvezuje, te pase stado, t. j. da čini sve naredbe, koje su potrebite na njegovo dobro, uzdržanje i napredak. Ovu vlast vezati i razvezivati daje za tim i drugim apoštolom (Mat. 18,), te očituje (Luk. 10, 16.): Tko vas sluša, sluša mene; a tko vas prezire, taj prezire mene. Šta znače svi ovi izrazi božanstvenoga utemeljitelja. Znače-li samo to, kako htjedoše njeki lažni učitelji, da je tim predana služba propoviedanja, vlast naučanja? Dopustimo, da je tako, pa bi već u tom sadržavala se dužnost posluha napram propoviedanim naukom. Jer čemu bi bilo navieštanje Božje volje, kad se ista nebi vršiti imala? Al oni izrazi izriču više, nego-li pravo propoviedanja. Kako otac posla mene, tako šaljem ja vas. Bijaše-li Isus poslan samo kano učitelj, a ne i kao zakonodavac? Sjetimo se samo na često opetovane besjede u evangjelju (Mat. pog. 5, 6. i dr.): Starim bje rečeno, bje zapovjedjeno; a ja velim, ja zapoviedam vam. Kao što je dakle Isus imao veću vlast, nego-li je cigla učitelja, isto s takovom šalje on i svoje apoštole; njihovo poslanje ima biti nastavak one vlasti, koja je njemu pripadala. A tko je Isukrst? Nije-li on kralj kraljevah, kojemu su svi narodi dani za baštinu, vladar kraljestva, štono se proteže preko sve zemlje, vlastnik imena, vrhovni sudac nad živimi i mrtvimi, jednom rieči Sin Božji? Pa kad ovaj Isukrst apoštole, i što se po sebi razumije, njihove nasljednike, baš jer htjede utemeljiti crkvu trajuću neprestano, šalje s istom vlasti, koja mu je dana na nebu i na zemlji, kad jim daje oblast, da mogu svezati i razvezati, koja se u nebu priznaje i potvrdjuje, kad dakle očituje, da sve, što odlučuju, zapoviedaju, zabranjuju ili osudjuju, ima podpunu valjanost i na nebu, kad napokon hoće, da se glas njihov smatra za glas njegov, a da nje nije moći preziřati bez preziranja njega samoga i Boga; — tko će još onda smjeti dvojiti, da-li crkva, t. j. njeni predstojnici neimadu pravo zapoviedati i zakone nalagati, i to ne čovječjom, već Božjom vlasti, i načinom, da prekršaj njihovih zakonah scieni se kano pobuna proti volji i odluci Božjoj?

Odtud se vidi, koli je ništetan prigovor onih, koji tvrde, da oblastni položaj, štono ga zauzima katolička crkva, i njena zakonodavna vlast nije ništa ino, van popust i dar od blage ruke svjetskih vladarah. Ta tvrdnja i smiešna je i odaje veliko neznanstvo. Kada je Konštantin u četvrtom vieku kršćanstvo priznao za državnu vjeru, tada je crkva već od davna bila vlastna vjernikom zakone davati. Ili zar su možebit njegovi predšastnici na carskom priestolju udielili papi i biskupom to pravo? Bijahu-li Tiberij, Neron, Kaligula, Decij, Dioklecijan i drugi oni pobožni vladari, koji bi takovu milost crkvi izkazali bili? Dà, kad nebi višje biće svoje crkve čuvalo bilo, to bi ona, mjesto da bude vladarskim veledušjem nadarena, već davno sa zemlje izčeznula bila; jerbo crkvu uništiti, njene pape i biskupe na stratište vući i okrutno smaknut dati, to bijaše svrha onih vladarah, to milost, koju su oni dielili. S toga je znak velikoga slaboumlja, kada se tvrdi, da si je crkva vlast svoju preuzetno prisvojila i nepravedno ju otela, ili da je njena vlast samo posljedica popustljivosti i blagosti svjetovnih vladarah. Crkva ima svoju vlast neposredno od Boga, kao što su i vladari takovi Božjom milosti. Doista s podpunim pravom je Pio IX. osudio stavku: Crkva nije pravo i podpuno, sasvim slobodno družtvo, i neima svojih vlastitih i stalnih, od božanskoga svoga utemeljitelja danih joj pravah; već državnoj vlasti prinadleži odlučiti, koja su prava crkve i u kojih granicah ona se timi pravi služiti može." (Syllab. prop. 19.)

Ali povratimo se k našemu dokazu. Kad Isukrst nebi sám svoju vlast prenio bio na apoštole, kad bi nje samo za propovjednike, a ne i za predstojnike i sudce svoje cvkve postavio bio, kako bi onim ubogim galilejskim ribarom i njihovim nasljednikom, osobito usried krvavih progonah, ikada bilo na um pasti moglo, da neograničenom vlastju postupaju, ili kako bi vjernici njihove zapovjedi i odluke poslušno bili vršili, da nisu o božanskom poslanju svojih pastirah bili uvjereni? Al ogledjimo se po crkvenoj poviesti, pa ćemo bez dvojbe naći, da su apoštoli i njihovi nasljednici ne kao cigli ljudi ili po volji odabrani poglavari, nego kao poslanici i namjestnici Božji postupali, te s najvišjom vlastju zakone i naredbe izdavali. Na prvom saboru u Jeruzalemu reče Petar u ime svoje i ostalih apoštolah (Čin. ap. 15, 28.): Dopalo se Duhu svetomu i nam, da vam nenalažemo drugih teretah, do ovih potrebitih propisah. Njihove zapovjedi dakle nisu samo ljudske odluke, nego i odluke Duha svetoga, onoga Duha, koga Gospodin poslà svojim apoštolom, da je nauči svu Božju istinu. Mi smo, piše sv. Pavao o sebi i svojih suposlenicih (II. Kor. 5, 20.), poslanici mjesto Isusa, dočim Bog kao sám kroz nas opominje. Pa za takova glasila

i namjestnike Božje smatrahu nje i vjernici, jer inače nebi nikad obćinstvo pravovjernikah, crkva postati bila mogla. Drugdje opet kažu apoštoli o sebi, da su suradnici Božji, a o vjernicih, da su kuća, stan Božji. (1. Kor. 3, 9.) Dakle u crkvi je onaj isti odnošaj, koj postoji u kući. Kao što ovdje djeca imadu starijim biti pokorna, a ovi kriepostju Božjega prava zapoviedaju: tako treba da i vjernici poslušaju svoje predstojnike, a ovi njim zapoviedaju snagom Božjega prava.

Što i kako je bilo za vremena apoštolah, to i tako je sveudilj ostalo u crkvi. Što su obćeniti ili pokrajinski sabori, ili što su pape i biskupi za cielu crkvu ili svoje biskupije propisivali, to se je moralo obdržavati, a tko toga nebi činio bio, nebijaše više smatran kao član crkve, već kao odpornik izključen i izobćen. Ali izgon iz crkve smatrao se svagda kao odagnanje od Boga, kao izključenje iz vječnoga spasa, kao odpor proti Duhu svetomu, jerbo su biskupi postavljeni od Duha svetoga, da upravljaju crkvom Božjom.

Nemože se dakle poricati, da crkva ima od Boga vlast, te može zapoviedati i zakone davati; a kad tako, to nesmie nitko tu njenu vlast prezirati i njeni podložnici nesmiju njenih zapoviedih prekršavati. Sve navale na ovu vlast vazda su se osvetile napadnikom, a nepravda nanešena crkvi svagda je pala na početnika svoga. I oružanom rukom kušali su crkvi oteti njena neoddatna prava, ali badava. Pobunjene pokrajine i buntovni vladari propadoše, a crkva ostà. A kakove žalostne posljedice povući će za sobom onaj neprijateljski duh, štono danas prolazi svietom, te se iz petnih žilah napinje, kako će crkvu njezina prastaroga posjeda, njezinih nedvojbenih pravah lišiti, a u porabi Bogom joj dane vlasti zapriečiti?

Kako dugo stoji crkva, ima kršćanskih školah, jerbo crkva je uživotvorila učione i sveučilišta. Al u naše doba ide se na to, da se škole, kako je to n. p. učinjeno u Badenskoj, liše svoga kršćanskoga značaja, a crkvi oduzme svaki upliv u nje. Nu obezkršćenje to je prelaz na izbivanje svake stavne vjere, prelaz na novo poganstvo. Radi toga osudjuje papa stavku: „Najbolji državni ustroj zahtieva, da pučke učione, koje su djeci svih pučkih razredah pristupačne, i u obće javni zavodi, koji su za višju znanstvenu pouku i odgoj mladeži odlučeni, budu svake vlasti, svake uprave i upliva od strane crkve oprošteni, te podpuno pod upravu gradjanske i političke oblasti postavljeni, po sudu vladah i po mjerilu vladajućih mnienjah vremena." (Syllab. prop. 47.)

Odkad obstoji crkva, uviek se je ženitba smatrala kao čin crkveni, jerbo je ženitba svetotajstvo. Al evo u njekih zemljah već je dotle došlo, te se više nedrži za potrebito, da se ženitba sklopi pred crkvom i njenimi službenici, već na njeno mjesto stavlja se tako zvana gradjanska ženitba, koja, ako k njoj neprispie crkveno vjenčanje, nije ino, no najviše policajno legalizirano priložničtvo. Zato je samo kršćanskomu družtvu u prilog sv. otac osudio opake novotarije, koje idu na to, da se ženitba svoga svetotajstvenoga i crkvenoga značaja i svoje nerazrješivosti liši. (Syll. prop. 65—74.)

Crkvena svojina smatrala se u svako vrieme tako pravomoćna i nepovrediva, kao što je svaka druga državna ili sukromna imovina; ali novovječno pravo scieni, da smije crkvena dobra otimati, samostane ukidati i njihovu si imovinu prisvajati. „Crkva neima prirodjena i zakonita prava na tečenje i posjed." (Syll. prop. 26.) Tako glasi teorija novoga vremena, izmišljena, da se njom prikrije grdoba svetokradje.

Kamo će napokon dovesti ovakova načela, koja smieraju na to, da se škola obezvjeri, ženitba obezsveti a pravo vlastničtva povriedi? kamo će se doći, kada se glas crkve nesluša, a ona, Bogom postavljeni zavod za spasenje naše, očituje za bezpravnu? Pa ustanu-li proti tomu vjerni crkvi sinovi, te imadu-li, kako valja, toliko odvažnosti, da se smiju oduprieti toj modernoj pobuni, namah se diže na nje čitavo jato novih poganah, te jih časte po svojih listovih svimi mogućimi imeni, da je zastraše; zovu je ultramontance, jezuite, u tmini šarajuću stranku, mračnjake, natražnjake itd. Pa žalibože dosta jih je, koji se uplaše i povuku natrag, mjesto da vjernost i posluh naprama crkvi javno očituju, opominjući se gospodnjih riečih: Dosta je za učenika, ako bude kako mu i meštar, a sluga kako i gospodar. Ako su domaćinu nazvali Belzebubom, tim će više tako zvati njegove domare. (Mat. 10, 25.)

Neka neprijatelji nazivaju crkvene pastire kako jim drago, to neka nesmeta pravoga kršćanina u dužnom posluhu, već se neka tim usrdnije pridruži crkvenim predstojnikom, jerbo ista ona vaviek istinita usta, koja rekoše: Paklena vrata neće svladati moje crkve, ta ista usta, što neka bude zadnjim dokazom za našu stvar, izjaviše: Tko nesluša crkve, bio ti poput poganina i carinika. (Mat. 18, 17.) Ajde da još protumačimo ovu izreku, i uz to odkrijemo običnu doskočicu, kojom se služe odpornici, da crkvenu vlast obezciene, a svoj vlastiti neposluh izpričaju.

Rekosmo već prije, da je Isukrst u ovom pitanju imenom crkve razumio ponajprije njeno predstojničtvo, t. j. Petra i ostale apoštole, papu i biskupe, s jednom riečju nadpastire pravoviernoga stada. Za tim dalje primjetismo, da je Isu-

krst toj crkvi, tomu predstojničtvu udielio vlast, koju je sám imao, vlast nebesku, koju nije moći prezirati, a da sam Isus nebude preziran. Napokon dokazasmo, kako su kriepostju ove volje crkvina božanskoga utemeljitelja apoštoli i njihovi nasljednici vazda kao poslanici Božji postupali, te u ime nebeskoga kralja izdavali odluke, zapoviedi i zakone. Što će dakle to reći: neslušati crkve? To će reći volju i zakone crkvene prezirati, njeno božansko pravo tajiti, nasljednikom Petrovim i apoštolah protiviti se, reći će, jerbo su Božji namjestnici, proti Božjim naredbam ustajati i neposlušan biti. Pa kako sudi o takovu neposlušniku božanstveni osnovatelj crkve? Tko crkve neslušа, bio ti poput poganina i carinika. Poganin nije kršćanin, nije član crkve, već nevjernik, neimajući vjere kršćanske, koj dakle niti u djelu odkupljenja u Isukrstu i vječnom spasu neima nikakova diela. Carinik pako ili očitnik jest radi nasilja, globljenja i nepravdah prezirana osoba, s kojom nitko nehtijaše drugovati, i koja bje mržena kao očit griešnik. Što znači dakle neslušati crkve, crkvi nepokoran biti? Znači toliko, koliko biti izključen iz broja pravovjernikah, a biti uvršćen u broj nevjernikah i očitih griešnikah; znači isto sto biti izključen iz občinstva Isukrstova i njegova kraljestva na zemlji i na nebu, biti izključen iz vječnoga spasa, koga nemogu postignuti griešnici i pogani. Doista Isus nemogaše razgovetnije, oštrije i življe pravo svoje crkve na vjernike, njenu zakonodavnu vlast, kao što i dužnost posluha i podložnosti napram njenim zakonom i propisom očitovati. Pa bi kršćani već radi toga jednoga izraza imali što točnije i sdušnije pokoravat se crkvi, a izbjegavati skrbno svaki prekršaj njenih odredbah.

Ali mjesto toga što čine mnogi, osjećajuć svu težinu Isusovih besjedah, da se izvinu posluhu napram crkvi? Kada jim koj crkveni propis pada tegotan, kada su nezadovoljni s kojom njenom odlukom, odmah su spremni na očitovanje: „To nije propis crkve, to je samo odluka rimskoga dvora, samo zakon svećenički," pa tim misle, da su savjest svoju dovoljno upokojili. S toga razkrijmo ovu lukavštinu, čemu baš netreba velike vještine, jer nije tanko izpredena. Kada apoštolska stolica iliti papa kroz svoje skupštine, koje su najvišje odanj postavljene crkvene oblasti, izda kakovu odluku, n. p. zabrani koju knjigu kanoti vjeri i ćudoredju pogibeljnu, ili ako koje nanj stavljeno pitanje nerieši po želji odpornikah, onda to njim nije crkveno riešenje, sud apoštolske stolice, odluka papina, nego kažu: „To dolazi od rimskoga dvora, to je zakon svećenički." Al budimo pozorni.

Kada je govor o kom kraljevskom dvoru, tada se razumievaju svi, koji su oko kralja i njemu na uslugu, od prvoga činovnika do zadnjega sluge, jerbo svi spadaju na kraljevo dvoranstvo. Izadje-li dakle kakova kraljevska naredba, zar će se tada moći reći: to je naredba dvorska, t. j. takova, koju su podložnici i službenici kraljevi učinili? ili zar se neće pod njom razumievati izjava volje kraljeve? A baš tako je i s odlukami rimskoga ili papinskoga dvora, koj se uzima za izliku, da se prikrije nepokornost napram crkvi. Nepravi dvor crkvene zakone, nego papa i njegove skupštine, tako kao u drugih državah kralj i u njegovo ime popečiteljstva. Kao što se dakle u državi nesmie uzkratiti posluh zakonu, jerbo je izišao od kojega ministerija, ravno tako nije prosto i slobodno protivit se odlukam i zapovjedim apoštolske stolice, jerbo su izjava volje crkvenoga poglavice, nasljednika Petrova i namjestnika Isukrstova na zemlji. (Sr. Syllab. prop. 12. i 22.)

Upravo na takovih noguh stoji i druga ona tvrdnja: „to je samo zakon svećenički, a nipošto crkveni." Pojedini svećenici nestvaraju zakonah, nego ovi izlaze od crkvenih predstojnikah, od neposrednih apoštolskih nasljednikah, od onih, koje Duh sveti postavi, da upravljaju crkvom, od vrhovnih pastirah, kojim Isus preda pastvu svoga stada. Poziv dakle na zakon „svećenički," nije ino, no neposluh proti crkvi Isukrstovoj.

Mogli bismo još dalje ići, te dokazati, kako borba proti crkvi, koju ona u naše doba podnosi od svojih neprijateljah, zajedno je borba i proti državi i proti svakom obstojećem poredku; jer kad se već nedaje Bogu, što je Božje, na skoro uzkraćivat će se i caru, što je carevo. Ali vrieme je, da završimo.

Dobri katolici znadu i vjeruju, da pokoravajući se crkvenim zakonom, nepokoravaju se ljudem, nego Bogu, a da oni, koji preziru crkvu, preziru samoga Boga. Neka nas dakle oduševljava misao, da služeći i vjerno slušajuci crkvu, služimo Bogu i slušamo volju njegovu, pa ćemo radostno i dragovoljno vršiti sve ono, što nam crkva za naš vlastiti spas naláže.

Sazava.

(Nastavak.)

Saznavši poviest samostana i hrama sazavskoga, pogledajmo još, u kakovu se stanju to mjesto nahodi sada. Smetnimo medjutim s uma sgradu samostansku, te kao pravi hodočastnici posjetimo najprije crkvu.

„Idući preko dvorišta u crkvu stupamo kroz visoki četverokutni zvonik od crvena pjeskovca. To je jedini

još sada službu čineći ostanak prvobitnoga crkvenoga zdanja. Jerbo je taj zvonik već višeput požarom znatno oštećen, ima sada nizak krov. U njem su tri zvona. Medju tornjem i sadanjim hramom stere se prostor oko 50 korakah duljine, na kom je njekad stajala prednja polovina crkve, kako to zasvjedočavaju četiri visoka i vrlo krasna pilja od pjeskovca medju zvonikom i sadanjom crkvom, te su dielili glavni srednik (brod) od desnoga pobočnoga. Medju sobom su još svodom spojeni, koj premda nepokrit prkosi već preko 400 godinah sve glodajućemu zubu vremena. Stari stanovnici poviedaju, da je i na drugoj strani stajao crkveni toranj i sličan red piljevah, što su dielili lievi pobočni brod bivše crkve; al nepomnjom bivšega vlastnika ove gospoštine srušili su se ti spomenici slave sazavske, a kamenje upotriebljeno je na ine svrhe.

Glavnomu ulazu u crkvu na desno stoji misionarski križ na uspomenu misije, tu god. 1858. obavljene. Na lievo, kako je jur rečeno, stavljen je u zid spomenik posljednjega sazavskoga opata, ot. Leandra Kramařa. — Stupimo sada u crkvu.

Crkva sv. Prokopa, premda nezaprema sada niti polovinu bivšega staroga hrama, ipak je jedna od najvećih seoskih crkvah. Duga je kakovih 40 koračajah, primjerno visoka, te ima tri srednika; no veći dio desnoga srednika zauzima sakristija. Nad pobočnimi srednici nahode se prostrana oratorija. Veliki oltar, premda nije onako sjajan, kakov bijaše za vrieme obstojavšega samostana, ipak je vrlo liep. Sagradjen je u krasnom slogu, ima vrlo liepih rezbarijah (osobito kipovah), a slika, „zastupljenje u nebo D. Marije," mislim od Molitora, velike je ciene.

Na strani evangjelja stoji u presbiteriju mali „oltar moćicah." Na njem se u staklenoj škrinji čuvaju tri dragocjena ostanka sv. zaštitnika; naime drvena čaša od borovine iztočena, iz koje je, kako se priča, dao piti knezu Ulriku. Čaša je ova nastavljena na srebrni postavak, a gori ima srebrni obrub s poklopcem, te naliči malenu ciboriju. Drugi ostanak jest drvena žlica sa srebrnim držkom. Još je tu malena čestica kosti od tiela sv. Prokopa, koja se na svetkovine sv. Prokopa daje hodočastnikom na cjelivanje. Osim ovih nahode se u toj škrinji još njeke manje moćice ugodnikah Božjih.

Crkvi na osobit ures služi veoma prostrana propovjedaonica, imajuć gori kip Spasitelja i četirih sv. evangjelistah, a doli četiri kipa sv. crkvenih učiteljah.

U sriedi glavnoga srednika nahode se još dva manja pobočna oltara: na lievo sv. Prokopa s prastarom uspomenom slikom, koju smo već prije napomenuli, i s ramenom svetčevim, čuvanim u posebnoj škrinji; na desno pako oltar sv. Benedikta s krasnom slikom, predstavljajuć blaženo umiranje toga svetca.

U lievom pobočnom sredniku nalaze se dva malena žrtvenika sv. Ivana Nep. i Srca Isusova, i dvie starožitne ali znamenite izpovjedaonice s liepimi rezbarijami. Iz ovoga srednika za zadnjim žrtvenikom vode uzke dvovrstne stube u tako zvanu „špilju sv. Prokopa." To je okrugao prostor u hridi nad rekom Sazavom a izpod presbiterija crkve se nahodeći, sasvim sveden (zaboltan), te po prilici trećinu glavnoga srednika zauzimajući, u koj samo malenim okancem svjetlost iz vana ulazi. U špilji se nalazi malen drveni oltar s kipom sv. Prokopa kao pustinjaka. Neima hodočastnika, koj, posjetiv Sazavu, nebi pogledao ovu špilju. Vode u nju još druge upravne i priličnc skaline iz sredine glavnoga crkvenoga broda; no ulaz ovaj bio je (sigurno poslie ukinuća samostana) gori zazidan i poravnan s ostalim crkvenim podom. Tek prije njekoliko godinah dao je sadanji župnik, uz pripomoć brata sadanjega crkvenoga pokrovitelja, taj ulaz opet otvoriti, i samo širokimi kamenitimi pločami prikriti, koje se, kad uztreba, mogu lasno ukloniti. Ovaj ulaz otvara se samo na veliki petak i bielu subotu, jerbo se nastojanjem istoga g. župnika Božji grob sada napravlja u špilji na oltaru, pri čem se špilja sjajno razvjetljuje, što na svakoga pohodnika moćno djeluje.

Medju špiljom i glavnimi crkvenimi vrati nahodi se bivša grobnica sazavskih redovnikah, sastojeća od dva oddjela, u kojih se samo malo strunutih kostih nalazi.

U desnom sredniku pred sakristijom visi sada sedam stopah visoka prilika razpetoga Spasitelja na golemu križu, što je rezbarsko djelo sadanjega tamošnjega župnika. Brigom istoga duh. pastira bila je posljednjih godinah uz pripomoć dobročinacah sva crkva iznutra obnovljena i liepimi slikami križnoga puta providjena.

(Ostatak će sliediti.)

Dopisi.

Iz Senja. — Riedki ti dolaze od nas glasovi, katolički liste, ali kad dodju, ponajviše puni su jada. Da nam se prohtjelo do sada naše jade tebi saobćivati, već bi i najznatiželjnijemu čitatelju bilo dogrstilo. Dopusti, da ti i sada koju iz bolnoga srca rečemo.

Od njekoliko vremena naša je biskupija tužno pozorište žalostih i jadah. Od god. 1863. pa do danas oplakuje jadna do 22 dušobrižnika, a 6 (čudnovato u svih ista bolest!) sjemeništnih pitomacah. Taj se broj možda gdjekomu nit nevidi prevelikim; ali za našu biskupiju, u kojoj su rad nestašice svećenikah samo 22 duh. pomoćnika, a svake se godine jedva preko 20 bogoslovacah uzgaja, prevelika je to rana.

Evo nam opet žalostna pojava.

Dne 7. o. m. preminu Juraj Lenac, bogoslov IV. god., mladić nadobudan, pobožan i domoljuban. Rodio se u Senju, gdje je i nauke prevelikim požrtvova-

njem siromašnih roditeljah svršio dobrim uspjehom, očekujuć, da mu do njekoliko danah presvjetli biskup ruke položi, pa odpremi u vinograd Božji. Bolovaše časomice već više od godine. Nu dodje kobni dan, kad se providjen svetotajstvi umirućih preseli u drugu domovinu, ostavivši prežalostne roditelje, drugove i znance. Pokoj mu vječni!

Iz Perušića. Kaludjerovačka župa jest jedna od najneznatnijih i najsiromašnijih u svoj senjskoj biskupiji — ima samo 400 dušah! Ubogi puk nemogući si iz malene dionice zemlje vaditi toliko kruha, da preko godine prehrani kuću, bavi se lončarijom, te goni na konju lonce po cieloj gornjoj krajini; a i jesu ti lončari vješti svomu poslu, da jim na daleko neima jednakih. Pak čujte, što može malen i ubog puk, kad je zadahnut duhom pobožnosti. — Crkva mu se župna razpadala; vještaci pozvani dosudiše, da se osim svetišta tvrdo zidana i usvodana svi zidovi moradu popraviti, razmaknuti, a k tomu dozidati se posve nova sakristija, zvonik dići i sva crkva prekriti novim krovom. — Župnik revni velč. g. Andro Trinajstić pobrinu se na vrelu za pomoć, te osobitom preporukom pobožnoga i veledušnoga presv. g. otočkoga pukovnika Prodanova dobio od njeg. veličanstva cara veliku svotu u 1000 for. Liep i velik dar, ali puku ostade dužnost: sagraditi japnenicu i sažgati japno, prirediti i dovesti grede i daske za krov, izkopati kamen za zid, dovesti piesak itd. od početka do kraja davati robotu i mnogo koješta prinositi. Pak po svem tom uzdajući se u Boga i svoje slabe sile ugleda svoju crkvu sv. Nikole osim zvonika gotovu, te 30. Listopada doživi željnu svečanost. Istoga dana naime blagoslovi veleč. g. kotarski podarcidjakon i župnik pazariški Fabijan Sokolić obnovljenu crkvu uz trojicu bližnjih župnikah i množinu domaćega i obližnjega puka. Tom prigodom pogodi puk u srce vrstnom besjedom veleč. g. F. Krišković, prisj. duh. stola i župnik perušički, te hvaleć dobrotvore i riedke žrtve pobožnoga puka uzhiti jošte jače zanešene od radosti pučane. Prvu sv. misu odpjeva sam velč. domaćina, i završi svečanost zahvalnicom sv. Ambroza. Vidio to od Kaludjerovčanah Gospod onakovim milinjem, kakovim vidje u hramu novčić udovičin. *T. B.*

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 26. Listop. t. g. u modruškom kaptolu izpražnjeno mjesto stolnoga predstavnika premilostivo podieliti sadanjemu kanoniku čuvaru istoga kaptola Vinku Mrzljaku.

— Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 23. List. t. g. premilostivo odobriti promaknuće kanonika magistra u modruškom kaptolu Matije Žuvičića na čast kanonika arcidjakona bakarskoga, a po tom izpražnjeno mjesto kanonika magistra na istom kaptolu podieliti začast. kanoniku i župniku u Mrkoplju, Ivanu Soiću.

— U nedjelju dne 12. t. m. otvoren je sabor trojedne kraljevine. U 10 satih prije podne dodjoše dostojanstvenici, velikaši i zastupnici narodni u crkvu sv. Marka, gdje je presvietli gospodin biskup Ivan Kralj zazvao dar Duha svetoga. Dao Bog, te se njim započeto djelo srećno nastavljalo i dovršilo.

— Radi sabora borave sada u Zagrebu: preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer, koj se u petak vratio iz Mletakah, i presvietla gospoda biskupi križevački Gjuro Smičiklas i subiskup senjsko-modruški dr. Vjenceslav Soić.

— Preuzvišeni gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer poklonio je 1000 for. družtvu za podporu siromašnih učenikah gimnazije varaždinske.

— Zastupnikom narodnim na sadanjem saboru iz stališa duhovničkoga imamo još pribrojiti velečast. gosp. Stjepana Muzlera, podarcidjakona i župnika novogradiškoga, koj je izabran u Novoj Gradiški.

Iz Trsta. Dne 12. t. m. odplovio je odavle u Aleksandriju misionar Danilo Camboni iz zavoda pokojnoga Mazze u Veroni. Sobom je poveo tri crnca, od kojih je starijega god. 1856. Dr. Mitterrutzner doveo u Europu. Stupio je u red serafinski, od mjesec danah je svećenik, te ide sada kao urodjeni misionar k svojim nesrećnim zemljakom u Afriku. Ostala dva crnca lajci su istoga reda, te će služiti misiji kao katekiste i rukotvorci.

Iz Jakina. Već su dvie bolnice za bolujuće od kolere zatvorene, a u trećoj imade jošte malo bolestnikah i oporavljenikah. Liepo je svakako od gradjanstva, da je, čim je slobodnije odahnulo, prvi čas upotriebilo, da obavi dužnost zahvalnosti množini svojih plemenitih dobročinacah iz svih krajevah Italije. Prva hvala ide hrabre, s većine mlade liečnike, a za njimi odmah ne manje hrabre sestre redovnice, koje dvorahu bolestnikom. Nije Jakin zaboravio ni na svoje revno starešinstvo, već liepom zahvalnicom na načelnika upravljenom blagodari na požrtvovanju. To neka zapamte oni, koji svom silom dokazuju, da su redovnice nevaljale za dvorbu bolestnikah.

Iz Rima. O uzrocih, radi kojih je msgr. Merode odstupio s mjesta papinskoga popečitelja, svašta su novine pisale, medju inim i to, da je pronevjerio državne novce, te pao u nemilost sv. otca itd. Iz službenih izjavah papinske vlade znade se, ga msgr. Merode milosti papine izgubio nije, jer će on i nadalje ostati u Rimu, te imenovan upravo komornikom i peharnikom papinskim biti uz osobu sv. otca. Što se tiče novinskih vie-

stih o državnih novcih, toliko je samo u njih istine, da je g. Merode svoj golemi imetak sv. otcu stavio na razpoloženje. Kad državni dohodci nisu dotjecali za podmirit potrebe papinske vojske, doskočio je msgr. Merode svojom imovinom, te ako se je, kako se kaže, zatro u novčanom obziru, to mu se je dogodilo samo radi toga, što je sve dao za dobro sv. stolice. Nu to je i najbolji dokaz za njegovu čestitost i odanost. U službu sv. otca stupio je on s imovinom od više miliunah, a ostavio je popečiteljstvo bez pare. Pa tako što mu neprijatelji njegovi navode na prikor, to mu služi još na čast i slavu. Raztrubljene viesti o neredu u njegovoj upravi, o zajmu u Belgiji i o njegovoj obitelji nisu istinite. Moguće, ali nije dokazano, da su gdjekoji agenti zlo zastupali poslove sv. stolice; no na gosp. Meroda nepada ni sjenka sumnje, o čem su uvjereni svi oni, koji poznadu neporočan značaj i plemenitu dušu njegovu. Porodica Merodova obilatimi darovi znatno je pomagala papinske financije, ona je svojimi podpisi krepko podupirala papinski zajam, ali inače nestoji u nikakovu odnošaju s papinskimi financijami. Istina je, da je gosp. Merode imao veliku i mogućnu stranku proti sebi. On bijaše kanoti stieg odpora, bijaše voljan sastaviti vojsku, te se njom odupirati Piemontezkoj. Njegovo nješto osorno ponašanje odbijaše Talijane, a pred njegovom čvrstom odlukom, da se odupire do krajnosti, sgražavahu se oni. Njeki od Merodovih protivnikah, ukorenjeni Talijani, stoje i neznajuć pod uplivom onih, koji snivaju o veličini jedinstvene Italije, te bi radi pokušali nagadjat se, scieneći, da bi se preimućtva nove države s nuždnom neodvisnostju papinstva spojiti mogla. Merode nevjerovaše u to; on odstupi svojim protivnikom na veselje, ali s uvjerenjem, da je svoju dužnost do konca sdušno vršio. Budućnost će pokazati, je-li imao pravo on, ili njegovi protivnici.

Iz Varšave. U noći 28. Listopada dala je ruska vlada zatvoriti posvećenoga biskupa Rzewuskoga, dosadanjega upravljatelja nadbiskupije varšavske. Pišu novine, da je to učinjeno zato, što se je neprestano odupirao vladi, t. j. što je radio, kako dolikuje neustrašivomu slugi gospodnjemu, koj je spreman i život žrtvovati za Isukrsta i njegovu crkvu; poimence da je medju inim naredio, da se kod izbora u jednom ženskom samostanu postupa po crkvenom pravu, a ne po samovoljnih ukazih ruske vlade. Odveden je pod stražom u Astrahan, koj mu je grad naznačen za buduće prebivalište. Knez Gorčakov nastoji ovo nasilje ruske vlade opravdati. Obširno izvješće o toj stvari poslao je u Rim ruskomu zastupniku baronu Meyendorffu, da bude mogao dati kardinalu Antonelliu potrebita razjasnjenja. Kakovi su sadanji odnošaji izmedju Ruske i papinske stolice, nije se nadati, da će reklamacije ove potonje išta pruditi.

Iz Belgije. Kamo smiera bezvjerni liberalizam belgijanskih slobodnjakah, to se vidi dosta jasno iz njihovih činah; to se pokazalo i dne 9. Listopada kod svečanoga otvorenja framazonskoga bruseljskoga sveučilišta. Ovo sveučilište neuzdržaje se poput lovanskoga od dobrovoljnih prinesakah jednomišljenikah, nego podporom grada Bruselja i pokrajine brabantske, podporom, u koju doprinose ne samo liberalci nego i katolici. Na ovoj svečanosti držahu značajne govore načelnik grada Bruselja, a osobito nasljednik poznatoga Verhaegena tako u upravi framazonskih ložah kao i bruseljskoga sveučilišta. No najrazgovetnije odkriva težnje ovih ljudih slavopiev, što ga je za ovu sgodu sastavio Potoin, član solidairske zadruge, a pjevahu ga još k tomu učenici obćinskih učionah. U njem slavi se sloboda kao Bog ovoga sveučilišta, a dalje se kaže: „Odtale s nauci vjere, ovimi sliepimi okovi; mi nećemo nikakova jarma, nikakova silnika, nikakova mesije! Učenici i učitelji, mi moramo zajednički za domićuću se demokraciju odgajati muževno pleme!“ Ovakove bogopsovke, i ovakove neprijateljštine proti Spasitelju i njegovu nauku, koje se javno na vidjelo iznose kod toli svečane prigode, govore same sobom tako razumljivo, da jim netreba tumača.

Iz Amerike. Kako sjevero-amerikanski protestanti štuju katoličkoga biskupa Smytha u gradu Dubuque Jowa, zasvjedočili su tim, što su mu na početku mjeseca Rujna poklonili novu kočiju s dva krasna konja, jer su mu zlotvorske ruke njegove konje s kočijom nedavna spalile. Ovo zločinstvo uvriedi biskupove englezke sugradjane, pa oni sabravši medju sobom novce kupiše za 1400 dolarah plemenite pasmice konje i kočiju i dadoše biskupu na dar, koj se je u novinah Amerikancem na tom učtivo zahvalio.

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Ferdinand Domanković, duh. pomoćnik u Turnašici, postao je župnim upravljateljem u Brestovcu.

Dopisnica uredničtva.

Noto a calamo u K. Primili smo Vaše bezimeno pismo, koje nam dokazuje Vašu osobitu — uljudnost. Ako ste tim sebi izkalili srce, drago nam je; žalimo, što Vam i mi nemožemo izpuniti želje, jer se baš n'šta neljutimo. Tomu ste si sami krivi. Šala Vaša tako je priesna i prostačka, da može potaknuti svakojake misli o čovjeku, koj se njom služi, ali — uvriediti nemože Bog Vam neupisao u grieh.

G. *J. B. u F.* Stiglo nam je od Vas 5 for. 83 novč., ali Vaš dug je iznosio 6 for. 11. novč., što možete sam lasno proračunati. Ostatak pošaljite, kad Vam bude sgodno.

Gospodu, koja na „Kat. listu“ za ovu ili prvašnje godine štogod duguju, molimo uljudno, da svoje zaostatke što prije namiriti izvole.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 47. U ČETVRTAK 23. STUDENOGA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Poslanica sv. otca

na nj. uzoritost stožernika i nadbiskupa zagrebačkoga.

PIUS PP. IX.

Dilecte Fili Noster, Salutem et Apostolicam Benedictionem. Nuper ad Nos venerunt obsequentissimae, et amantissimae Tuae Litterae die 25. mensis Septembris vertente hoc anno datae. Eisdem autem significas, Dilecte Fili Noster, egregios singularis erga Nos, et hanc Apostolicam Sedem fidei, amoris, et reverentiae sensus, quos iste Tuus Clerus exprimere summopere est gloriatus, cum in Seminarii Tui Aedibus eodem mense Septembri spiritualibus exercitiis operam dedit. Atque eisdem etiam Litteris exponis, quanto in dolore ipse Clerus versetur ob gravissimas Nostras amaritudines a Dei hominumque hostibus excitatas, qui acerrimum catholicae Ecclesiae, huic Apostolicae Sedi, Nobisque bellum nefariis quibusque modis inferre, ac jura omnia divina ac humana conculcare non desinunt, et quo studio idem Clerus sit incensus ad maximas Nostras, et Sanctae hujus Sedis sublevandas angustias. Equidem hujusmodi declarationes non mediocre Nobis attulerunt solatium, ac vehementer optamus, ut id ipsi Clero manifestes, eumque certiorem facias de gratissimi animi Nostri sensibus, deque Apostolica Benedictione, quam ipsi amanter impertimur. Ea porro spe nitimur fore, ut Clerus idem Te duce, suae vocationis semper memor velit hisce praesertim luctuosissimis temporibus quotidie magis omni cura studioque proprii ministerii munia naviter, scienter, sancteque obire, in animarum salutem procurandam incumbere, et catholicae Ecclesiae causam strenue defendere, atque adversariorum insidias, errores detegere, refellere, et impetus frangere. Hanc autem occasionem libentissimo animo amplectimur, ut iterum testari et confirmare possimus praecipuam Nostram in Te benevolentiam. Cujus quoque certisissimum pignus esse volumus Apostolicam Benedictionem, quam effuso cordis affectu Tibi ipsi, Dilecte Fili Noster, cunctisque Clericis Laicisque fidelibus Tuae vigilantiae commissis peramanter impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum die 6. Novembris Anno 1865.

Pontificatus Nostri anno vicesimo.

PIUS PP. IX.

Pad angjelah.

Oholost, na koju se duh, kako reče Ivan Damašćanin, najprije skloni, jer mu je naravi podobna, bijaše prvi grieh. Je-li pako ota oholost stajala u tom: da su jedni angjeli poput Boga sami po sebi hotjeli steći vrhunaravno blaženstvo, kako uzimlje sv. Augustin? je-li u tom, da budući zadovoljni s naravnim prezirahu vrhunaravno? je-li od tašta sebimilja nehtjedoše priznati odvisnosti od Boga? je-li se napokon pobuniše proti Sinu Božjemu, kojega utjelovljenje bje im objavljeno? To se sve može samo nagadjati. Ovdje se brani zadnja stavka polag Gaumea.

„Et factum est prœlium magnum in cœlo; Michæl et angeli ejus prœliabantur cum Dracone; et Draco pugnabat, et angeli ejus.“ Apoc. 12, 7.

U ovo njekoliko riečih neprocjenjivo je blago svjetla. Kažu one zametak povjestni zlu; dočim, ako nje metneš s uma, nećeš doći do ništa, van do neizvjestnosti, protuslovja, tmine i vječnoga nagoviestanja. — Kakov bje to boj? Angjeli su čisti dusi, te s toga nebijaše to boj tvaran, kano što se baja ob orijaših (divih), niti boj s oružjem, kakov je na zemlji, gdje se jedan na drugoga budi siplje strelivom, budi da se grabe šakama za tielo, bacaju i nogama gaze. Kako su bića, koja boj diele, tako je i angjeoski boj čist uma s umom. Prepirka je

medju čistimi dusi, od kojih jedni istinu tvrde, a drugi ju niječu. Velik je boj, motriš-li ga s koje god strane. Velik po broju i sili boracah; velik, jer je početak svim ostalim bojevom; velik po neizmjernih vječnih posljedicah; velik po istini, sbog koje se zametnu. Gdje se nebo dieli u dva nepomirljiva tabora, gdje se trećina angjelah baca u ponor, a ostalim se sreća potvrdjuje za uviek, tudier se mora uzeti, da preporna istina bijaše temeljna dogma. — Kakove naravi bijaše ta na poklon nebeskim sborovom i ujedno na kušnju stavljena istina?

Za angjele i ljude imadu dvie vrsti istinah: istine naravnoga reda i istine vrhunaravnoga reda. Prve nepresižu naravne sile angjela i čovjeka. Drugačije jest s istinami drugoga reda. To ćemo razbistriti. Kao djelo neizmjerno dobroga Boga jest svako razumno biće stvoreno za sreću. Sreća mu stoji u polučenju svrhe, za koju je stvoreno. Jer su sva bića od Boga i za Boga stvorena, to jim sreća stoji u sjedinjenju s Bogom. Razumna bića, stvorena za znati i ljubiti, sjedinjuju se sa svojom svrhom po znanju i ljubavi. Ako je to znanje i ta ljubav dotle razavita, dokle sile naravi nose, tad su naravna sreća biću. Ali Bog nije hotio samo to. Da razumom nadarenim bićem pribavi neizmjerno veću sreću, htjede on po svojoj dobroti, da se angjeli i ljudi s najvišjim bićem spoje po znanju mnogo jasnijem, i po ljubavi mnogo vrućoj, nego-li je zahtieva njihova naravna sreća; dakle da poluče vrhunaravnu sreću. S toga i jesu dvie vrsti poznanja Boga ili istine: naravno poznanje, koje stoji u promatranju Boga, dokle stvor naravnimi silami može; vrhunaravno poznanje t. j. promatranje Boga, koje višje stoji, nego sile naravne dosižu i neizmjerno je jasnije, nego prvo. Ovo drugo znanje jest posve dobrovoljan dar. Kao slobodna bića moradu angjeli i ljudi izpuniti uvjete, pod kojimi ga Bog obećava. S toga napokon, kako je upravo rečeno, i jesu dvie vrsti istinah, naravne i vrhunaravne. — Angjeli znadu sve naravne istine, t. j. sve one, koje spadaju u naravni krug njihova razuma, podpuno i savršeno u načelu i do krajnih posljedicah, u cielu i posebice. U tom krugu nemože za nje biti ni bludnje ni dvojbe, dakle ni protuslovja. (Sv. Toma.) Od kuda njim ota divna odlika? Baš od vrline njihove naravi. Der da razjasnimo i tu točku višje filozofije.

Angjeo je čist razuman duh. On što shvaća, to je uviek in actu, a nikad in potentia t. j. u angjela nije samo kano u čovjeka sposobnost ili mogućnost poznati, nego on poznaje za sbilja. Čujmo velike, uviek stare i uviek mlade mudroslove, koji se zovu otci crkveni i školastični bogoslovi. „Za poznati netreba tek angjelu tražiti, ili suditi, ili sastavljati, ili razstavljati; oni pogledaju, pak vide. Tomu je uzrok, jer čim su stvoreni, dobiše naravnu savršenost i jasne sve pojmove i slike od stvarih, koje se poznati mogu, te uslied toga vide sve istine, što jih po svojoj naravi mogu poznati. Dohvat njihova razuma jest kano ogledalo, u kojem se trake sunca istine bez sjene, ni veće ni manje odsievaju i vide.

Drugo je, kako shvaća čovjek. To je nejasno ogledalo, na kojem ima većih ili manjih, više ili manje ljagah, kojih trudnim i neprestanim učenjem i razsudjivanjem nestaje. Uzrok je tomu taj, što ljudska duša, budući s tielom sjedinjena, mora malo po malo primati stvari u osjetila padajuća, te po njih tek dovijati se do istine. S toga upravo i jest duša spojena s tielom. Jer su umah od svojega postanka angjeli poznavali sve istine naravnoga reda, to valja da predmetom njihove kušnje bijaše kakova istina vrhunaravnoga reda: a jer ove naravnimi silami dokučiti nemogoše, mora da su istinu tu doznali objavom. „U angjelah — veli sv. Toma — imadu dvie vrsti poznanja; jedno je naravno; tim poznavaju oni stvari ili po njihovu biću, ili po prirodjenih si predstavah. Po ovom poznanju nemogu se oni dokučiti do tajnah milosti; jer ote tajne vise o čistoj volji Božjoj. Drugo je vrhunaravno; ovo jih razblažuje te krozanj vide oni Rieč i sve stvari u Rieči. — Ovakovim pogledom vide oni tajne milosti, ne sve niti sve jednako, već kako se svidi Bogu, da jim je objavi.

I boj zametnu se u nebu. Koje je to nebo? Tri su neba ili razdjela istinah: nebo naravnih istinah, nebo razblažujućega pogleda, i nebo vjere, koje stoji medju dva prva.

Rekosmo malo prvo, da angjeli od prvoga trena postanka svoga sve istine naravnoga reda savršeno, u cielu i u krajnih posljedicah znadu. To jim je poznanje blaženstvo; jer njim neizmjerno nadkriljuju čovjeka. Zato neima uzroka, zašto bi se opirali kojoj god istini naravnoga reda; pače nije ni moguće, da bi do toga došli; svako bo biće protivi se neodoljivim nagonom svojemu uništenju. Jer pako istine naravnoga reda čine svojstvo angjeoske naravi, to bi pobuniti se proti njim bilo što i pobuniti se proti vlastitom svojem biću; nje tajiti bila bi vrst samomorstva. Boj dakle nebijaše u nebu naravnih istinah.

Tako nebijaše pozorištem tomu boju niti nebo razblažujućega pogleda. Kao plaća za kušnju jest to nebo vječni stan mira. Ondje živu angjeoski i ljudski razumnici, na pogled istine motreći ju bez sjene, utvrdjeni u milosti, sjedinjeni u ljubavi, savršeni u slavi, živu jednak život te ni nemože doći do protuslovja, do diobe, do zavisti i takme.

Koje nebo dakle bijaše bojištem? Očevidno ono prebivalište ili stanje, u kojem angjeo kano i čovjek morade podnieti kušnju, a zaslužiti slavu. U čem stojaše ta kušnja? I to je očevidno: valjalo je primiti nepoznato otajstvo vrhunaravnoga reda. Da bude zaslužno, mora da je stajalo velike samozataje. Moralo je dakle biti takovo otajstvo, da se je angjelom pričinilo kao razumu protivno, a časti i slavi škodno. — Ovo otajstvo ponizno na rieč Božju primiti, njemu se, makar je razumljivo i njihovoj naravi protivno, pokloniti, da, pokle su ga vjerovali, mogu ga gledati — to bijaše kušnja angjelah. Ovim činom podložnosti priznaše uzvišeni dusi, poklanjajuć pred Previšnjim sjajna čela —: „Mi smo samo stvorovi; ti jedini jesi biće bićah. Tvoje znanje jest neizmjerno; naše, ma koliko bilo, nije ništa. Tvoja je ljubav jednaka mudrosti; mi primamo obiljem ljubavi otajstvo, koje si nam odkriti udostojio se.“ Po odluci Božjoj bijaše ovaj čin poklona, u kojem stoji ljubav i vjera, za angjele odlučan, kako sličan čin bijaše za Adama, kako je za nas svakoga: „Tko nebude vjerovao, biti će pogubljen.“

Mihovil i njegovi angjeli vojevahu proti zmaju. Tek što bi otajstvo za vjerovanje predloženo, diže jedan od najsjajnijih nadangjelah, Lucifer, bunu: „Ja prosvjedujem. Hoće nas potištiti; ja ću se uzdići. Tu se moj priestol ponizuje, ja ću ga uzvisiti do oblakah. Na brdu zavjeta prebivati ću, na strani prama sjeveru. Ja, i nitko drugi, biti ću Previšnjemu sličan.“ Jedan dio angjelah opetuje: „Mi prosvjedujemo.“ *) Na ove rieči viknu jedan od nadangjelah, sjajan kano i Lucifer. „Tko je kao Bog? tko se može uzkratiti da nevjeruje i nepokloni se onomu, što Bog za vjeru i poklon svojim stvorovom predlaže? Ja vjerujem i klanjam se.“ Nebeske čete zaoriše za njim: „Mi vjerujemo i klanjamo se!“ Za griehom sliedi odmah kazna: Lucifer i angjeli njegovi pretvoriše se umah u ružne utvore, te biše bačeni u pakleni ponor, što si ga izkopaše ohološću. (2. Petr. 2, 4.)

Strašne oštroće u Božjoj pravednosti! Što je tomu krivo, da je za čovjeka u Boga bilo milosrdja, a za angjela ne? Uzrok je u većem stepenu angjeoske naravi. Angjeo jest neobratan, dočim to čovjek nije. „Članak je katoličke vjere — piše sv. Toma — da se volja dobrih angjelah u dobru ojači, a zlih u zlu otvrdne. Uzrok toj otvrdjelosti nestoji u težini grieha, već u stanju naravi. Medju dohvatom (razumkom) angjeoskim i dohvatom čovječjim ta je razlika: što angjeoski razum nepromjenljivo dohvaća i razumieva, čovjek pako svojim razumom dohvaća i razumieva istinu na promjenljiv način, iduć s jedne točke na drugu, pače moguće mu je oda „jest“ preći na „ne.“ Iz toga sliedi, da njegova volja samo promjenljivim načinom visi o stvari, jer je u njoj ostala mogućnost od nje se odtrći, te pristati uz protivnu stvar. Drugčije jest s voljom angjela. Njihova ostaje stalna i nepromjenljiva.“ Znamo poviest, mjesto i uspjeh kušnje. Ali sad preostaje razjasniti, koje-li otajstvo, objavljeno i predloženo za vjerovanje dade povod boju i propasti jednomu dielu nebeskih duhovah?

Odlučeno od vieka otajstvo utjelovljenja Rieči bje u svoje vrieme predloženo angjelom na poklon. Jedni pokloniše se ponizno odluci Božjoj, smierajućoj čovjeku na odliku; drugi, razdraženi tom čovjeku namienjenom odlikom prosvjedovahu proti božanskoj odluci. To je sud množine glasovitih bogoslovah. Sa svakoga obzira zaslužuje ovaj sud pozor bogoslova i mudroslova. Prvomu se njim riešavaju najvišja pitanja božanstvene znanosti; drugomu se njim, i to njim jedinim, bistri nutarnji biljeg vjekovitoga boja medju dobrim i zlim. Tri nepobitne stavke, čini nam se, dokazuju mu pravotu. Otajstvo utjelovljenja bijaše angjelom kušnja: 1. ako su kojim god načinom za to otajstvo znali; 2. ako je to otajstvo takovenaravi, da jim je uvriedilo ponos te potaklo na takmu; 3. ako je utjelovljena Rieč jedini predmet mržnje sotoni i njegovim angjelom.

Čujmo, kako bogoslovi ovi trostruku istinu razlažu. „Od početka njihova bivstva — piše sv. Toma — znadijahu svi angjeli njekim načinom za otajstvo po Isusu izpunjena kraljestva Božjega, ali osobito od onoga trenutka, kadno postaše blaženi vidom Rieči — vidom, kojega zli duhovi nikada neimadjahu; jer bijaše plaća za vjeru dobrim angjelom.“ P. I. q. 64. art. 4. Da su svi angjeli od prvoga trenutka, čim su stvoreni, do stanovite mjere poznavali vječnu Rieč, to dokučuje sam razum. Rieč je sunce istine, koje svaku iz noći ništoće proizlazeću inteligenciju prosvjetljuje; drugoga neima. Kao ogledalo osobite savršenosti ni nemože drugčije biti, nego da su odsievali njekojimi trakami božanskoga sunca, kojemu bijahu najsavršenija prilika. Nu prem su poznavali sami sebe i one istine, do kojih doprose, bijahu jim ipak trake nejasne, kako i moradjahu biti.

Stvoreni u stanju milosti neuživahu se angjeli umah s početka razblažujućega pogleda. Oni poznavahu dakle nepodpuno samo vladanje Božje po Rieči. Da će božanstvena Rieč, kojom je sve stvoreno, biti spona medju neizmjernim i omedjašenim, medju stvoriteljem i svim stvorenim svietom, i da

*) Simul fuit peccatum angeli persuasio et consensus; sicut est accensio candelae, illuminatio aeris et visio, quae omnia sunt instantanea. S. Th. in sentent. lib. II. dist. 6. art. 2.

će tim gospodstvo nad svemirom svojih djelah slavno ustanoviti — to bijaše početno znanje angjeoskih duhovah. To bijaše u klici otajstvo utjelovljenja ili hipostatičnoga sjedinjenja Rieči sa stvorovi, ali ništa više. (S. Th.) Razlažuć rieči učitelja reče jedan učen učenik sv. Tome: „Angjeli poznavaju Rieč dvostrukim načinom, naravnim i vrhunaravnim znanjem. Naravnim znanjem, kojim Rieč razpoznaju u njezinu kipu, kako se u vlastitoj njihovoj naravi odsieva. Ovo prvo znanje, razsvietljeno lučem milosti i na slavu Boga i Rieči protegnuto, sačinjavaše naravno blaženstvo, u kojem bjehu stvoreni. Nebijahu ipak podpuno blaženi budući sposobni za višje savršenstvo, a s druge strane mogući i naravno izgubiti, kano što se sbilja množini njih i dogodi. Vrhunaravno, ili nezasluženo znanje, kojim angjeli poznadu Rieč po biću, a ne po kakovu kipu, ovo jim nebje dano u prvom trenutku stvorenja, već u drugom, poslie slobodna izbora s njihove strane." *)

Čujmo sada Suareza, kroz čigova usta, štono reče Bossuet, govori sva škola: „Veoma je istini prilično mnenje, koje vjeruje, da Luciferom učinjeni grieh oholosti stoji u pohlepi za hipostatičnim sjedinjenjem, čim postade protivnikom Isusa Krsta. Rekoh, da je to mnenje veoma vjerojatno, a to velim i sada. Dokazasmo, da je svim angjelom u stanju kušnje objavljeno otajstvo hipostatičnoga sjedinjenja, koje se imadjaše izpuniti po čovječjoj naravi. Dakle skroz je vjerojatno, da je to dalo Luciferu povod griehu i padu." **)

Glasovit bogoslov sa sabora tridentinskoga, Catharinus, tvrdi očito isto mnenje. S drugimi tumačitelji tumači on tekst sv. Pavla „I kada on njega s nova uvodi u sviet, govori: Neka mu se klanjaju svi angjeli" (Žid. 1, 6.) ovako: „Čemu ta rieč „s nova" po drugi put? Jer je vječni Otac već prvi put Sina bio uveo u sviet, kad ga odmah s početka na poklon predstavi angjelom, te jim objavi otajstvo utjelovljenja. On ga uvede i po drugi put, kad ga posla na zemlju, da doista primi na se tielo. Ali kod onoga prvoga uvoda ili objave uzkratiše Lucifer i njegovi angjeli Isusu Krstu poklon i podložnost. To jim bijaše grieh."

„Polag obćenitoga nauka otacah sagrieši vrag iz zavisti proti čovjeku. Ali je priličnije istini, da je on sagriešio prvlje, nego je čovjek bio stvoren. Nemoramo vjerovati, da je angjeo čovjeku zavidio naravnu njegovu savršenost, u koliko je bio stvoren na Božju sliku i priliku. Po takovu laglje bi moglo biti, da zavidi angjeo angjelu. Vjerojatnije je dakle, da je vrag sagriešio zavišću sbog dostojanstva ljudske naravi, na koju, kako je previdio, imadjaše se uzdići otajstvom utjelovljenja. *)

(Ostatak drugi put.)

*) Viguier, ch. III. §. 11.

**) De malig. Ang. lib. 7. cap. 13. n. 15. et 18.

*) Opusc. de Gloria Beator.

Sazava.

(Ostatak.)

Izadjemo-li iz crkve na dvorište, smotrit ćemo pred sobom župnički stan, kako nam to već slika dobroga pastira nad ulazom pokazuje. Sgrada je ova stražnji dio bivšega opatova stana. Osim napomenute već posvetilištne slike, te manjih dviuh sv. Jeronima i sv. Marije Magdalene, neima tu nikakovih drugih uspomenah iz bivšega samostana. Tako je i u bivšem prebivalištu opatah. Samo u većem zdanju crkvi na južnoj strani, gdje su njekoč stanovali redovnici, čuva se njekoliko uspomenah. Sgrada ta predstavlja ravno četverokutje, ima jedan kat, a u sriedi malo dvorište, oko koga u prizemlju i u prvom spratu vodi prostrani hodnik. Doli i gori nahodi se mnogo prostranih i prijaznih dvoranah i sobah.

Na svodu prizemnoga hodnika vidi se 18 slikah, predstavljajućih pojedine prizore iz života sv. Prokopa. Predmeti ovih slikah jesu sliedeći:

1. Graditelj polaže pred sv. Prokopa i kneza Ulrika naris samostanske sgrade.
2. Břetislav I. predaje sv. Prokopu sagradjeni samostan.
3. Břetislav I. daruje samostansku zakladnicu na oltaru Majke Božje.
4. Sv. Prokop prima zavjetovanje redovnikah.
5. Sv. Prokp razgoni svrake od crkve. *)
6. Sv. Prokop tjera vraga po skalinah.
7. Sv. Prokop ore s vragom.
8. Sv. Prokop uzkrisuje utopljenika znamenjem sv. križa.
9. Na prošnju jednoga pobožnoga kršćanina, koj je htio biti u samostanu na prosnih procesijah, ali radi velike vode nije mogao doći, zapovieda sv. Prokop ladji s ovkraj rieke, neka odpliva na drugu obalu k onomu pobožnomu mužu, da se u samostan dovesti može.
10. Sv. Prokop bježi iz samostana zapaljena od neprijateljah.
11. Sv. Prokop izgoni vraga iz jednoga bjesomučnika.
12. Sv. Prokop kao otac ubogih dieli milostinju.
13. Smrt sv. Prokopa.

*) Priča se, da je jednom, kad je sv. Prokop sa svojom braćom u crkvi molio crkveni čin, doletjelo na crkvu množtvo svrakah, koje su krakanjem svojim smetale redovnike u molitvi. Sv. Prokop držeći, da je to učinjeno djelovanjem neprijatelja svake pobožnosti, izišao je van, te blagosljivljanjem odagnao svrake; od tada, kaže puk, negradi nijedna svraka gniezda u sazavskoj dolini.

14. Sv. Prokop ukazuje se papi Inocencu III. u svojoj nebeskoj slavi, kad je isti papa oklevao proglasit ga za svetca.

K daljim četirim slikam nije sada slobodan pristup svakomu, jerbo je taj dio hodnika zidom pregradjen, i služi za domaću porabu. Tamo su slike sliedeće:

15. Sv. Prokop ukazuje se redovnikom břevnovskim, koji su po odagnanih redovnicih slavenskih došli ovamo, prieteć jim kaznom.

16. Sv. Prokop ukazuje se kralju Vratislavu (?), nagovarajuć ga, da pomogne opatu Božetěhu obnoviti požarom oštećeni samostan po osnovi, koju angjeo drži u ruci.

17. Sv. Prokop štiti dječaka od razbojnikah, koji ga progone.

18. Sv. Prokop izbavlja od smrti na vješalih jednoga odsudjenika, koj se k njemu utiče.

Ove slike, od kojih su njeke valjano izvedene, proizhode bez dvojbe iz druge polovine prošloga stoljeća, još su dosad dosta dobro sačuvane, a njimi se osobito strani hodočastnici veoma zanimaju.

U prizemnih sobah nahode se još njeke velike slike na liepu, ali su već gotovo sasvim propale. U ostalom neima više nikakovih drugih spomenikah u samostanskoj sgradi.

Pobožni hodočastnici, posjetivši hram i samostanski hodnik sa slikami sv. Prokopa, otidju obično preko mosta na drugu obalu Sazave, da okuse vode iz „studenca sv. Prokopa," koj za mjestancem Sazavom njekoliko stotinah korakah kod šume leži. Priča narod, da je to onaj isti studenac, iz koga je sv. Prokop knezu Ulriku dao piti; ima kamenit obsiek, i obiluje vrlo dobrom vodom.

Uz studenac stoji kapelica s oltarom sv. Prokopa opata; još su tu dva manja kipa sv. Prokopa, kako daje knezu Ulriku čašu vode. Nad ulazom kapele kaže napis, da se tu pridesio onaj čudnovati sastanak sv. Prokopa s knezom Ulrikom, koj je bio povodom k sagradjenju znamenitoga sazavskoga samostana. —

Tako izgleda Sazava, ovaj sada samo ubogi spomenik slave velikoga dobročinitelja naroda českoga, sv. Prokopa.

Kad bi pak htio, mili čitatelju, vidjeti spomenik slave, što si ga je sv. zaštitnik podignuo u srcih pobožnih katolikah u Českoj, navlastito u okolici sazavskoj, morao bi doći u Sazavu o svetkovini sv. Prokopa. U taj dan zapazit ćeš ju u svečanom pokretu. Silni sviet spješi ovamo; u mnogih procesijah iz svih okolišnih župah, dà i iz udaljene Kutne Gore, iz Kolina i od drugud dolazi ovamo svečano na čast sv. Prokopu toliko svieta, da, kad bi crkva još u svojoj prvobitnoj veličini stajala, nebi mogla svih hodočastnikah obuhvatiti. U cieloj sazavskoj župi i u mnogih okolišnih obćinah slavi se dan sv. Prokopa (4. Srpnja), ne uslied kakova propisa, ali (što je veća zasluga) od dobre volje kao blagdan, te tada nitko neradi na polju, niti neopravlja kakova drugoga težka posla.

Već u oči svetkovine drže se litanije o sv. Prokopu s blagoslovom; u isti dan služe se već od 5. ure u jutro sv. mise, pod kojimi pristupljuje k stolu gospodnjemu veliko množtvo ljudih, koji su se ili u večer ili u jutro izpovjedili. U 8 i u 10 satih obavlja se svečana služba Božja, posljednja s propoviedju. I poslie podne drži se pobožnost na čast sv. Prokopu. Još pod osminom dolaze hodočastnici u Sazavu.

Tako se štuje tu uspomena sv. Prokopa, zaštitnika českoga. A što bi istom bilo, da je tu još grob sv. Prokopa! Bila bi tada Sazava sigurno prvim proštenjištem u Českoj.

Nu da u Sazavi nebude više ni groba ni samostana sv. Prokopa, ona će ipak vazda ostati mjesto vele znamenito u poviesti českoj; počitanje pako njenoga sv. utemeljitelja neće nikad izginuti u narodu českom; dapače nadat se je, da će isti narod jednoč još većom mjerom slaviti uspomenu svetca, koj spada medju njegove najprednije dobročinitelje. (Iz „Blahověsta.")

Kako se kuju i opozivaju klevete proti katoličkomu svećenstvu.

Pisalo se o njekom školskom bratu u Versaillesu kao okrutniku medju djecom, a „N. fr. Presse" napravila ga svećenikom. Bratu Pressinu „Anzeigeblattu" u Augsburgu nebijaše ni to dosta, već ga ona ozvala jezuitom. „Augs. Postztg." od 14. Rujna ima proti tomu članak, a mi ga ovdje kao osobit biljeg tobož liberalnih novinah navodimo.

„Augsb. Abl." donese u br. 200. ovu viest. „Pariz 18. Srpnja. Versailleski sud obsudio je jezuitskoga otca Pavla, ravnatelja „kršćanske učione" u Dourdonu, na doživotnu robiju. Preko 80 djece izmučene dojde na sud svjedočit proti njemu; a više nje pomrlo je jur prije uslied posljedicah nenaravnoga zločina. Budući da se ovo zločinstvo, kojim je okrivljen jezuita, bez svakoga razloga nije moglo vjerovati, obratiše se ljudi na provincijala družbe Isusove, koj bi za to morao znati, a opet se na njega može osloniti, te on požuri se 3. Rujna odgovoriti: „da u Francezkoj neima nikakova rektora, a niti jezuite, kojemu bi ime bilo Pavao; da u Dourdonu (morda Dourdanu) i u obće u biskupiji versaillskoj neima nikakova zavoda niti kuće jezuitske; na koncu, da u Francezkoj niti gdje drugdje neima bud zavoda bud škole pod imenom „kršćanska učiona." Kada dakle u Francezkoj nije jezuitskoga rektora imenom Pavla; poseb u Dourdanu ni u svoj biskupiji versaillskoj nije ni kuće ni zavoda jezuitskoga, a povrh toga jezuite u širokom svietu neimaju niti jedne jedite učione, koja bi se zvala „kršćanska učiona," to je očevidno, da zločina u Dourdanu, ako se kakov i dogodio, nije

počinio nikakov jezuita, dosljedno niti je jezuita Pavao mogao biti obsudjen na robiju. Ta dakle viest pokazuje se kao priesna kleveta, kakovih sijaset imade u naših liberalnih novinah. — Biskupski glavni vikar Dr. Gratz, čim je dobio vjernu obaviest o tom, posla ju odmah uredničtvu „Anzeigebl.", da opozove sramotnu viest u br. 200. Uredničtvo odgovori u br. 284. ovako: „Iz Pariza donesosmo prije duže vremena polag francezkih, belgijskih i njemačkih dnevnikah viest, da je sud u Versaillesu jezuitskoga patra „Pavla" sbog protunaravna bluda, učinjena na više od 80 dječakah, odsudio na doživotnu robiju. Dobrostivim posredovanjem g. glavnoga vikara Dra. Gratza u Augsburgu dobismo sada od njekoga gospodina A. M. Anderledy, koj se je podpisao kano provincijal jezuitskoga reda, iz Maria-Lacha (renska Pruska) dopis, te nas obavješćuje, da je u novinskih viestih obiteljsko ime, naslov i prebivalište u Versaillesu odsudjenoga duhovnoga gospodina krivo naznačeno. Mi se neuztežemo ove zanimive izprave priobćiti." . . . Za „istinu i pravicu" vojujući „Anzeigeblatt" misli dakle, da nije obvezan na drugu zadovoljštinu ocrnjenomu crkvenomu redu, nego nemareć za nepobitnu izjavu jezuitskoga provincijala reći samo to, da je jedino pogriešno naznačeno ime, naslov i prebivalište zločinca. Prepuštamo sud nad ovom izpravom klevete samim čitateljem, neka vide, kako takovi liberalci pojme „istinu i pravicu."

Dopis.

Od Mure. „Svako djelo na vidjelo." Putujući čovjek poradi zabave svraća se onamo, gdje se nalaze oku mile okolice, a u njih na ona mjesta, koja se svojom osobitošću odlikuju. Na selu izza prirode zaslužuju posebnu pozornost crkve i učione. Malo mi je i o jednih i drugih reći.

Štrigova leži u liepom predjelu, nije se dakle čuditi, što mami putnika u svoje krilo, te sad ovuda sad onuda vrljajuć dospjet ćeš i do crkvice sv. Jeronima. Kukavica klonula je glavom, jer se nije našao, tko bi ju podigao, popravio, nakitio, kako treba, a jedina bi joj utjeha bila, da se podigne kakov Jeremija, te da zabugari tužaljku nad razvalinami njezinimi.

Neće mi se opisivat kukavno stanje te crkvice, da nerazcvilim koje ćutljivo srce; svatko bo si i sam može što takva predstaviti.

Da se ovakov tužan prizor svakoga kosnuti mora, komu je stalo do Božje slave, to se razumieva; neugodno je on dirao i radina te obće štovanoga duhovnoga pomoćnika A. Luci-a, koj je i drugom prilikom, dok je bio kod sv. Marije, zasvjedočio svoju svećeničku revnost, dušobrižnost i iskreno domoljubje. Zato uloži on i ovdje svoj trud, da popravi rečenu crkvicu, te od kuće do kuće udri kupiti, dok je 250 stot. sabrao i tako većom stranom crkvicu ponovio. Slava mu dakle, i to tim veća, što ljudi u velikom broju hodočaste k sv. Jeronimu, i što je isti sv. otac, ako je Bedekoviću (Natale solum S. Hieronymi) vjerovati, i ovdje se rodio. (?)

Veseli me vrlo, što se može i Štrigova podičiti pobožnom gorljivošću ženskoga spola, ko što se je njom pohvalio dopisnik sa slunjskih brdah; jer su gospodje obskrbile crkvicu crkvenim ruhom, a blagotvornom rukom izvezle jastuke za žrtvenike.

Učione su u ovom kraju na najnižjem stepenu, jer nit se briži za nje koje poglavarstvo, niti ravnateljstvo; to je valjda privilegij za Medjimurje, a zahtjev nepravoga domoljubja. „Od toga zla, oslobodi nas Gospodine."

A. C.

Viestnik.

Iz Zagreba. Naredbom sl. poglavarstva grada Zagreba obdržavana je prošle nedjelje u župnoj crkvi sv. Marka zahvalna služba Božja, što je nj. veličanstvo car i kralj Ferdinand srećno prebolio svoju zadnju težku bolest. Svečanoj misi pribivao je svjetli ban s dvorskim savjetnikom Melinčevićem, gradsko poglavarstvo, gradski zastupnici i mnogo druge gospode i pobožnoga svieta. Nj. veličanstvo dobrostivi car i kralj Ferdinand, komu je to brzojavom doglašeno bilo, dao se je istim putem zagrebačkomu gradjanstvu zahvaliti na njegovu sučuvstvu i pobožnih molitvah. — Istim povodom obdržavana je onomadne ovakova zahvalna služba Božja i u Karlovcu.

— U nedjelju na dan sv. Jelisave slavljen je ovdje visoki imendan nj. veličanstva carice i kraljice naše svečanom misom u crkvi ovdašnjih Franjevacah. Službi Božjoj prisustvovao je svjetli ban s mnogobrojnom vojničkom pratnjom, i veliki dio ovdašnje posade.

— U noći dne 21. t. m. preminuo je nakon kratke bolesti u 84. godini života prečastni gosp. Mato Vuković, opat družmanski, prvostolne crkve zagrebačke kanonik-čuvar, svećenik jubilarni, nadbiskupske duhovne i sl. županijah zagrebačke, križevačke i varaždinske sudbene stolice prisjednik. — Pokojnik, rodom iz Baga, služio je 60 godinah nadbiskupiji zagrebačkoj kao kapelan, župnik i kanonik, a ovu posljednja čast obnašao je od godine 1835. Uz ostale svećeničke vrline odlikovao se je svagda i žarkim domoljubjem, koje je zasvjedočio i tim, što je u oporuci našemu narodnomu muzeju zapisao 1000 for. Tielo pokojnikovo sahranit će se u raku prvostolne crkve u petak dne 24. t. m. poslie podne.

— Presvietla gospodja grofica Jelisava Draškovićka, poznata već našim čitateljem sa svojih bogoljubnih djelah, podigla je u svom gradu Bukovcu, i uzdržavat će o svom trošku učionu za tamošnju i okolišnju žensku mladež. Ovom učionom upravljat će s voljom i željom

visoke utemeljiteljice sestre milosrdnice, te su tri ovih danah već u to ime iz Zagreba zaputile se u Bukovec.

— Uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup zagrebački podielio je svomu pokroviteljstvu pripadajuću nedavna izpražnjenu župu u Ivancu kod Koprivnice g. Josipu Fučcu, dosadanjemu duh. pomoćniku kod sv. Marka u Zagrebu.

— U Oriovcu, satnijskom mjestu pukovine gradiške, kupljena je prije njekoga vremena kuća i kućište s nakanom, da tu sestre milosrdnice podignu učionu za žensku mladež. Budući po sada obstojećih u krajini zakonih milosrdne sestre nemogu tamo posjedovati nikakove nepokretnine, obratio se uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup zagrebački na nj. veličanstvo cara i kralja, moleći od milosti nj. veličanstva, što zakon uzkraćuje. Prije njekoliko danah stiglo je previšnje riešenje ove molbe, kojim nj. veličanstvo blagoizvoli iznimno i iz previšnje milosti dopustiti, da se pomenuta kuća s kućištem smie u gruntovnici upisati kao svojina milosrdnih sestarah.

— Opetovano očitovane su želje duh. stolu, da bi u propisanih katekizmih valjalo više toga izpraviti i preinačiti. Nedavna pako prijavila je bečka naklada školskih knjigah, da će se na skoro katekizmi za 1. 3. i 4. razred sasvim razpačati i nastati potreba novoga izdanja. Tim dvojim povodom imenovao je prečastni duh. stol pod predsjedničtvom preč. g. diecezanskoga nadzornika učionah Ivana Mikovića odbor, koj će imati katekizme u pretres uzeti i dogovorno predložiti, što i kako bi u njih izpraviti trebalo. U taj odbor pozvani su gosp. učitelj na kr. preparandiji zagrebačkoj Stjepan Novotny, i gg. katekete zagrebački Šimun Balenović, Stjepan Tadić, Mijo Filetić i Franjo Čukolin.

— U prošastu nedjelju povećao se broj svećenstva nadbiskupije zagrebačke za sedam misnikah, koje je u prvostolnoj crkvi redio presvietli gosp. posvećeni biskup Ivan Kralj.

— U ljevaonici Fernkornovoj u Beču dogotovljen je golemi kip Majke Božje od ljevika, što će se podignuti na trgu sv. Marka u Zagrebu. Ovih danah lievat će tamo četiri alegorične prilike od zinka, koje će se namjestiti pod kip Bogorodice.

Iz Velikoga Varadina. Polag lista „Kathol. Christ" računaju se javna dobročinstva vel. varadinskoga biskupa Franje Szaniszlóa ovako: za podporu ubogim svećenikom i učiteljem svoje biskupije položio je svotu 90,530 f. kao zakladu; za razne crkvene svrhe 391,126 f. u obće, a napose za pojedine crkve, bud' da se s nova sagrade ili obnove 70,970; na podporu raznim zavodom učevnim 60,285; u pomoć milosrdničkoj bolnici u Velikom-Varadinu i županijskoj u Biharu 61,160; a napokon što je ovamo i onamo za obćenito koristne svrhe podavao, iznosi veliku svotu od 119,120 for. Darovi njegovi dakle za crkvene, narodne i druge koristne svrhe, koliko se do sada može znati, iznose blizu 900000 for., neračunajuć ovamo, što dnevice i neprestano dieli, a iz čednosti se šuti. — Je-li i to mrtva ruka?

Iz Njemačke. Od 6—8. Rujna obdržavana je u Draždjanih glavna skupština Gustav-Adolfskoga družtva. Ovo je družtvo od svoga utemeljenja (1842) na podporu protestantskih crkvah u katoličkih pokrajinah potrošilo dva miliuna talirah. U godini 1864. primiše 723 potrebne protest. obćine u ime podpore 195,403 tal. Od ovih obćinah nalaze se 206 u Austriji, 43 u pruskoj Poljskoj, 17 u Turskoj itd.

Družtvo sv. Bonifacija izdalo je od svoga postanka god. 1849. do konca god. 1864. na podizanje i uzdržavanje novih misijah i učionah, a na podporu već prije obstojavših crkvah i učionah u pretežno protestantskih mjestih 517,299 tal., primilo je g. 1863. ukupno 53000 tal., što je god. 1864. naraslo na 60000. Kolika razlika medju ovimi i onimi svotami, kojimi razpolaže Gustav-Adolfsko družtvo, pa ipak ima u Njemačkoj više katolikah nego-li protestantah.

— „Allg. Ztg." oglasi nedavna od njekoga „švabskoga" pjesnika sastavljenu pučku dramu s naslovom: „Isus Krst," a namjera mu je „čovječtvo" Isusovo njemačkomu puku živo predočiti. Ali kakovo to čovječtvo? „Allg. Ztg." piše o tom: „Glavna je stvar, da Iškariot svojega gospodina silom riva napried, neka igra ulogu mesije, a tim postaje izdajicom, upravo onako, kano što to prije 60 godinah držahu za najnovije stanovište. I Maria Mandaljena mora igrati poznatu ulogu, prem nješto čednijim načinom, nego-li joj ju prije 30 godinah naznači njeki pučki dramatik, kojemu djelo bje zabranjeno; jer kao vršak drame izlazi to, da je ljubimac učenik svoga gospodina sastavio s tom učenicom. Ako je što nova, jest to, da je Josip Arimatejski otac Isusov, dočim je Marija zanešena toga Essenca u bieloj mu kabanici držala za sjajna angjela. On si oslobadja sina s križa tim, što mu podaje obmamno pilo, a vcjaka germana Astolfa miti, da mu netare batom kostih, već mu kopjem samo rani prsa. Njegova je briga takodjer, da se zamrli položi u grob Nikodemov, a podzemnim hodnikom dojde u grob, te ga ribanjem i kadjenjem oživi" itd. — Takova šta trpi se u katoličkoj zemlji. Nemožemo dokučiti, kako-li ljudi vladini, koji toliku psovku proti Isusu dopuštaju, mogu mirno spavati. Zar misle ta gospoda, da će puk ostati samo pri tom ruglu? Motreći njekoje pojave našega vremena, čini se doista, da je Friderik II. pravo imao rekši: da stanoviti ljudi iz povjestnice nenauče posve ništa. Tek nedavna napisa „Mainzer Journal": „Propast katoličkih zemaljah i državah jest jedan od najočitijih posljedakah povjestnice

osamnaestoga i devetnaestoga vieka. Portugalska, Španjolska, Irska, Italija i Poljska dokazuju to kao nedvojbenu istinu. Austrija se je od slične propasti do sele (još) sačuvala svojom „zviezdom." Tim jači i strastveniji bijahu napori srušiti ju s vana ili s nutra. Francezka je svojimi prevrati kano država izbrisala si biljeg kršćanski i katolički, te je postala tako zvanim état athée, dočim ga pučanstvo energičnim odporom proti službenoj dekatolizaciji s većine čuva. Materijalna propast ili onekršćenje to je alternativa, koju neprijatelji crkve stavljaju katoličkim državam i narodom. Uspjeh je očevidan. Nije to samo tako zvani slučaj, već je to uspjeh dobro ustrojena truda, kojemu je to svrha. Na svu žalost, u toj težnji pomagali su najviše vlastiti državnici i vladaoci dotičnih zemaljah. Bez izdajstva, strasti, lukavosti i nepoštenja nebi nikada tako daleko ni moglo bilo doći. Zar se tim jednom neće opametiti vladari i narodi, te prestati poslove davati u ruke muževom, koji su naprama crkvi sumnjivi i neprijateljski? —

Iz Kolonije. Mlad Englez, učenik sveučilišta u Cambridge i bogoslov anglikanske visoke crkve bijaše prije 12 godinah došao u Koloniju. S kolikim-li preziranjem pregledavaše taj anglikanski bogoslov katoličke svetinje, vidi se od tuda, što u crkvi sv. Uršule, vidiv ostanke ove svetice, s porugom upita čuvara: „Gdje je staklenica s egipatskom tminom?" Medjuto čovjek sudi, a Bog dosudi, a istina je jača nego i englezka oholost. Početkom Listopada ove godine dojde isti Englez drugi put u Koloniju, ali već ne kano učenik sveučilišta cambridgenskoga, niti kano anglikanski propovjednik, nego kao katolički svećenik, te si izmoli dozvolu, da smie u tako zvanoj zlatnoj komori pred tielom sv. Uršule služiti misu u zadovoljštinu za prijašnji grieh. Neminuše poslie prvoga pohoda ni dvie godine, obrati se bogoslov na katoličku vjeru, ode u Rim, od kuda se za $2\frac{1}{2}$ godine vrati u Englezku kano svećenik, te sada u Londonu služi kao revan duhovnik.

Iz Hamburga. God. 1862. preminuli Dr. Julius zapisà trećinu svoje ostavštine, sastojeće u austr. državnih zadužnicah katoličkoj obćini s odlukom, da se od kamatah, pokle glavnica dovoljno naraste, plaća jedan putujući misionar. Dotična točka oporuke glasi: „Jedina služba tomu svećeniku ima biti, da na 14 miljah okolo Hamburga bez župne obćine razasutim i medju protestanti živućim katolikom čita sv. misu, dieli otajstva, propovieda, nje i djecu podučava, svjetuje itd. dakle od ovuda da u naznačena mjesta neprestano putuje kano po svojem kotaru." Dva dogadjaja učiniše moguće, da se takov putujući misionar stalno namjesti; jedno, što je u polabskih vojvodinah u novije vrieme dopušteno podpuno ovršivanje kat. vjerozakona, a drugo, što su se izvučenimi srećkami državnih austrijskih papirah kamate podvostručile. Tko da u tom nevidi očitu providnost Božju? Apoštolski provikar, biskup Pavao, pozvao je dakle na to mjesto Josipa Schustera, svećenika biskupije monakovsko-freisinžke. Isti je jur 19. Rujna t. g. prispio u Hamburg, a službu počeo tim, što je u jednom bližnjem mjestu Wandsbecku sakupio oko sebe katolike, te u kućnoj kapeli rekao jim sv. misu. Pripravlja se mjesto za službu Božju i u Oldesloe; ondje misle najmiti dvoranu, te ju obratiti u kapelu. Tako je sam biskup razvidio i ostala mjesta, te skrbi, da se svagdje na stanovite rokove bude mogla obavljati služba Božja.

Iz Belgije. U vrieme, kadno se toliko govori i piše o kongresih, konferencijah i različitih skupštinah, netreba se čuditi, što se je i belgijskim djakom nješto takova prohtjelo, te su oni svoje drugove pozvali na „medjunarodni djački kongres" u Lutih, gdje će se o školskih stvarih i o pitanju pouke viećati. Ovaj „medjunarodni kongres" sbilja je obdržavan posljednja dva dana mjeseca Listopada. Što se tiče „medjunarodnosti" toga kongresa, ta je sastojala u tom, što je nanj došlo kakovih 50 parižkih djakah, a toliko holandezkih, dočim ostala inozemska sveučilišta bijahu sasvim slabo zastupana. Iz Njemačke čini se, da nije nikoga tamo bilo, a iz Talijanske prispjela je samo jedna adresa. Usuprot bijahu uz lutiško, koje naravski stavi najveći kontingent članovah, mnogobrojno zastupana sveučilišta gentsko i bruseljsko. Dà iz istoga lovanskoga katoličkoga sveučilišta usudi se njih 41 zabrani novoga svoga rektora, msgra. Lafareta prkositi, i na taj kongres doći, gdje su ti mladi junaci broj 41 ponosito u zapučku nosili. Pozvani čuveni muževi, kanoti Mittermayer, Julio Simon, Viktor Hugo, Dupanloup itd. naravski da su svi pismeno poziv odbili. Takovo zanećno pismo poslali su u Lutih i bečki djaci zadruge „Silesia," iz koga vadimo ovaj vrlo dobri i značajni odlomak: „Mi scienimo, da djaci nezastupaju nikakova družtvenoga razreda, nikakova oddieljenoga zvaničnoga kruga, nego samo predstavljaju dobu, vrieme sabiranja i učenja, te zato da jim netreba nikakova stavnoga glasila, koje bi samo badava rieči trošilo. Da se zrelo prosude i rieše pitanja, kakova su od vas potaknuta, zato se, kako mislimo, hoće čitav život nauka i izkustva, a nadamo se, da bar kod nas u Njemačkoj ima još muževah, čijim rukam ovo djelo prepustiti možemo. U vrieme, kadno se narodna misao toli silno nastoji okriepiti, čini nam se nerazuman podhvat ovakovo medjunarodno porazumljenje; mi hoćemo da prije uredimo svoje vlastito ognjište." — Ovaj je odgovor takov, da nam netreba ništa više reći o ovom „medjunarodnom djačkom kongresu."

Gospodu, koja na „Kat. listu" za ovu ili prvašnje godine štogod duguju, molimo uljudno, da svoje zaostatke što prije namiriti izvole.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 48. **U ČETVRTAK** **30. STUDENOGA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, naše i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Rodoljubje.

Sada, kako malo kada, upire narod naš oči u svoje zastupnike na saboru, pazeć, je-li će mu sreću donieti ili nesreću? je-li će mu sačuvati ili upropastiti narodnu samostalnost vjekovi prije utvrdjenu, al kašnje vrlo uzdrmanu? je-li će ona jamstva, koja jošte stoje za njezino obezbiedjenje utvrditi i novih jošte naći, ili će joj i dosadanje upore srušiti? Jer da tu ide kano za glavu, to vide i čuju i ćute svi. Al i toga su uvjerenja svi, ako bude u zastupnikah pravoga rodoljubja, da će se spasiti, što se spasit može.

Pravo se traži rodoljubje u svakoga zastupnika, jer je ono dužnost svakoga gradjanina, svakoga kršćanina. Po samoj naravi njekako su nam srcu bliži oni, s kojimi nas veže jedna krv ili jedan jezik; jedna vjera, jedni običaji, jedne institucije; jednaki interesi, jednak udes sretan ili nesretan. Ako je svaka od tih sponah jur sama po sebi dosta jaka, da nas skloni, te prijamo onim, s kojimi nas sapinje: što neće moći sve skupa, jer sve te vežu ljude u jedan narod? Iz njih dakle naravno iztiče rodoljubje, ili stalna sklonost volje, da želimo, te požrtovno tvorimo dobro rodu svomu. Pa se s toga i u poganah, dok se neoglušiše glasu naravnoga zakona, nalazi odlična rodoljubja, što može i mora zasramiti mnoge današnje kršćane.

Gospodin Isus, donesav na zemlju božansku ljubav, koja obsiže sve ljude, pa ih veže s Bogom svojim, nije ukinuo ljubavi narodnje, već ju je razširio, uzveličao, posvetio. Dà uz onu upravo božansku ljubav prama svim i svakomu, bili ma kakova roda i koljena, vidi se jošte njeka posebna čovječja ljubav prama onomu narodu, iz koga se htjede po tielu roditi. Kad se na posljednjem svojem putu približaše gradu Jerusolimu, zaplače nad njim, što nespozna svoga spasenja, „jer, veli, doći će na te dani, kada te neprijatelji tvoji budu opasali ogradom, i obkolili te i stisnuli oda svuda; pa će na zemlju oboriti tebe i djecu tvoju, što su u tebi, i neće ostaviti u tebi ni kamena na kamenu, zato, što nepozna vrieme pohoda svoga." (Luk. 19, 43. 44.) Tko nevidi, da tu Gospodin plače narodnu propast, što imaše sliediti iz propasti religiozno-moralne? I velikomu apostolu narodah, koj reče, da je dužnik Grkom i barbarom, i da je svim sve, samo da sve Isusu predobije, vidi se njeka posebna ljubav pram rodu svomu. Il što znači ono čudnovato mjesto u listu na Rimljane, gdje veli, da bi i proklet htio biti od Krista za braću svoju, koja su mu surodnici po tielu (9, 3.). Gledjte, kolika je to ljubav, te se toliko zanosi, da bi htjela premašiti granicu svake mogućnosti! Mislim pako, da nije nitko od čitalacah toli nizka i podla duha, te neshvaća plemenitost apostolovih riečih. Nekaže se tu, da je on pripravan i zlo činiti, samo kad bi na korist bilo narodu njegovu, — kakovih rodoljubah ima danas žalibože mnogo na svietu; — jer takovu potvoru sa svom silom odbija od sebe, veleć, da se takovi pravedno osudjuju (3, 8.): no kaže, da bi on bio spreman žrtvovati sve, ne samo ovaj život, nego, da se dade, i vječno blaženstvo. Pa od kuda tolik zanošaj? iz rodoljubja? Dà iz rodoljubja, al iz rodoljubja ogrijana, razplamtjena ljubavi Isusovom.

Kamo-li sreće, da ima dosta na svietu takova rodoljubja, doista mnogo bi se mirnije i blaženije živjelo! Al ovako što neuhvati laž u svoje tanko izpredene mreže, to nepravda silom grabi; a mnogi to odobravaju kano rodoljubje. Pogani u naravnoj jošte prostoti zabacili bi to kano ružno i neplemenito; no mnogi današnji kršćani proglasili bi odmah takova izdajicom i neprijateljem naroda, tko bi se usmjelio izreći takovu osudu. Ne samo da se rodoljubje tih ljudih neosniva na nikakvoj

religiji, no ono se neosniva niti na istini, niti na pravdi; pa da to bude pravo rodoljubje? kan' da carica svih kriepostih ljubav svoje sjajno priestolje gradi na neplemenitosti! Pa makar se uspjesi takova rodoljubja činili koliko mu drago sjajni, te svojim sjajem lakome ljudske oči zablještivali, ipak nisu ništa boljega, nego-li je blago nečistim načinom stečeno, pa nit neće imati boljega blagoslova.

To zato rekoh, što ima i kod nas ljudih, koji uzore svomu rodoljubju ištu ondje, gdje netreba; a nevide je u velikih onih muževah, koje grijaše prava ljubav Isukrstova. Tko će n. p. da zadjem u stara vremena, dostojno ocieniti zasluge sv. Ambrozija za svoju domovinu i narod, koj bijaše vriedan, da se nazove otcem domovine, i za koga reče Comes Stilico: „quod tanto viro recedente de corpore interitus immineret Italiae.“ Tko će isto tako zanijekati odlično rodoljubje mnogim vrlim katolikom i današnjega doba, tako — da se neogledam u bližnjoj blizini, kako bih pravo mogao, te me tko nepotvori laskavcem — što nebijaše veliki kardinal Wiseman, kad moradoše izpovjediti iste protestantske novine Times, da bijaše dušom i srcem Englez?

Ali da neidem po primjerih, ogledajmo samo svojstva pravomu kršćanskomu rodoljubju, pa da vidimo, čemu se od njega možemo nadati. Sveti apostol Pavao nabrojio ih je ondje, gdje ljubav prama bližnjemu opisuje u poslanici prvoj na Korintjane 13, 4—7. „Ljubav, veli, strpljiva je i blagotvorna; ljubav nije prpošna, naduta, nečini što nedolikuje, netraži svoje, nesrdi se, nemisli o zlu; neraduje se nepravdi, a raduje se istini; sve snosi, sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi.“ Tko bi reko, da svega toga pravomu rodoljubju netreba? tko netraži strogo sve to u drugoga? al kad se njega sáma tiče, nevidi. No jedna mjera valja da je za sve.

Čini mi se, da se danas obćenito od rodoljubja naših zastupnikah traži četvoro: da neištu svoje posebne koristi, nego narodnu; da se negrizu medju sobom, nego da rade složno k jednu, kao što su zastupnici jednoga naroda; da rade razborito, a ne lahkoumno, nedostojno; i napokon da nam sreću traže i grade na istini i pravdi, jer je to jedini stavni temelj. To isto traži od ljubavi i apostol narodah.

„Ljubav, veli, netraži svoje.“ Tko je pozvan, da rádi o sreći naroda svoga, a on medjutim samo nastoji, da ugrabi kakvu mastniju službu ili čast, ili da se novacah nakupi ili što slična, taj rodoljub nije, već samoljub. Ala kako žestoko umijemo to spoticati jedan drugomu; kamo-li sreće, kad bismo znali isto tako uviek sámi raditi! Narod ipak to pravedno iziskuje od svakoga, koj hoće, da se rodoljubom gradi; kamo-li neće od svojih zastupnikah, koje si je izabrao i svojim ih povjerenjem odlikovao! Šta više, recimo iskreno: onaj bi se imao nazvati ne samo samoljubom, no i nepoštenjakom, koj bi se dao od naroda platjati, kan' da se brine jedino o njegovu dobru, a on bi se medjutim ponajviše ili jedino brinuo o svom dobru sukromnom.

Al u smrtnih ljudih ima malo savršene krieposti. Svi se moramo potužiti, ako hoćemo biti iskreni, sa svetim Pavlom (Rimlj. 7.), da ima u nas dva zakona, jedan zakon duha, koj kaže, što činiti valja, a drugi zakon pùti, koj se onomu protivi i hoće da nas baci u robstvo svakojakim strastim, tako da je vrlo mučno vršiti čistu kriepost. Zato prava ljubav ište ravno žrtvah i mnogo žrtvah, al i pokriva množinu pogrešakah i nedostatakah; slaboću velim krije, ne samoživost, jer tu kano podpunu protivnicu sasvim izključuje. Ako je tako, onda mi se nečini pravo rodoljubje, kad se komu inače zaslužnu mužu bez potrebe spotiču sve i najmanje pogreške, kad mu se usljed toga podmeću sve i najcrnije namjere. Ako mu se može sbilja dokazati, da je tražio samo svoje, neka se izbriše iz reda rodoljubah; al ako je bila samo gdjekoja slaboća, to ljubav hoće, da se pokrije; „ljubav bo je strpljiva, sve snosi, sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi.“ No zašto rekoh, da mi se to nečini pravo rodoljubje, ako tko prama svojemu bratu takove ljubavi neima? Zato, što vas narod sastoji od mnogo pojedinacah; tko nezna ljubiti svoju braću pojedince, neznam, kako će ju ljubiti ukupno. Al i drugčije. Ako nebude medju pojedinci, recimo naših zastupnikah, kršćanske ljubavi, neće biti medju njimi sloge; jer odkud sloga, ako nebude jedan drugoga podnosio, ako nebude brat bratu vjerovao? Gdje je pako nesloga, tu je razdor, gdje je razdor, tu je propast, kako reče Spasitelj: ako bude razdor u kakvu kraljestvu, ili kući, da se održati neće, i sveti Pavao: „ako se budete medju sobom grizli, pazite, da se i nepojedete.“ Pravo rodoljubje neće propasti naroda svoga, zato treba da je prama manam braće svoje strpljivo, jednom rieči, da je kršćansko.

Treće se traži od rodoljubah, da o dobru domovine rade razborito i dostojanstveno; i za pravu ljubav kaže apostol, da se ludo nediže, i da nečini, što nije dostojno. Tu se dakle hoće, da se omjere i ociene sve okolnosti, da se mirno slušaju sve i protivničke misli, da se sve na vagu metne, pa uzme, što je vrednije. To se samo sobom razumieva. Al ima ljudih, koji najvole čuti samo svoje misli, pače nemogu bez

razdraženja čuti tudjih. Nisu-li takvi morda više zaljubljeni u svoje misli, nego-li u sreću roda svoga? A ima i takovih, koji su toli goropadni, te im je najmilije, kad mogu koga izružiti. Neka vide, je-li im tako nalaže ljubav pram narodu svojemu! Nipošto ne, ako se po tom pred drugimi sramotimo, i razdražujuć strasti zdrav sud mutimo, miran napredak priečimo. I tu dakle valja kršćanska ljubav.

Napokon se rodoljubje ima osnivati na istini i pravdi; jer se prava ljubav „neraduje nepravdi, no se raduje istini." Za ovo svojstvo rekoh gore, da mnogi nemare. Al ako ih ima takovih u drugih narodah, u nas ih netreba, već s toga, što je slabu proti silniku jedini štit pravo njegovo. Ludo je u drugih odobravati, što kod sebe odbijamo kano najveću nepravdu. Čini mi se, da ni pogani nisu držali za nikakovu kriepost ili junačtvo, kad tko istinu lažju nadvlada i pravdu nepravdom; već su plemenite duše svih vremenah uviek stojale uz istinu i pravdu proti laži i nepravdi, makar se ova odievala u kraljevske haljine, a ona kovala u robske okove. Pobjeda istine i pravde jest sveobći interes čovječnosti, komu će pravo rodoljubje rado služiti. Ako-li pako koj drugi narod kani svoju sreću na čem drugom osnovati, pa makar se činio oku i najljepši uspjeb, neka mu —. Meni tu i nehotice pada na pamet opreka izmedju Isusa Spasitelja i starešinah naroda židovskoga. Jedan i drugi htijahu dobro rodu svomu: Gospodin na temelju istine i pravde, koju bijaše s neba donio; starešine pako tim, da ubiju Isusa i u njem utjelovljenu istinu i pravdu. Jer zašto ga ubiše? „Ako ga, rekoše, tako ostavimo, svi će u njega vjerovati, pa će doći Rimljani i uzeti nam zemlju i narod." Na što će Kaifa: „bolje je, da jedan čovjek umre za puk, nego-li da vas narod pogine." (Ivan 11.) Evo otci naroda rade o spasu njegovu, al ga nespasiše, jer nemariše za istinu i pravdu.

Zato očekujući i mi sreću svoju od rodoljubja zastupnikah naših, tražimo, da im je rodoljubje kršćansko. To će nam biti jamstvo, da je pravo i istinsko rodoljubje, i bit će nam nada, da početnik sve ljubavi i ovu blagoslovi, te nam donese sreću. Osobito se to očekuje od svećenikah, tim više, što njeki jezici neprestaju nijekati svećenikom pravo rodoljubje. Sačuvaj Bože! te bih ja htio tim ma iz daleka kazati, kano da dielim to ružno sumnjičanje; no izričem usuprot svoje tvrdo uvjerenje, da će se ti jezici zasramiti. Svećenikom bo dolikuje, da stoje svedj uz narod, i da ga vode k svemu, što je dobro i spasonosno. Tako su naši predšastnici radili, što im nesmiju zanijekati i najljutji protivnici; tako će još više i ljepše potomstvo naše sborit o današnjih svećenicih. Imamo zato već sada dosta jamstva; samo blagoslovio Bog njihova iskrena poštena nastojanja, te se slava rodoljubja njihova i s njimi rodoljubja svih naših zastupnikah spominjala još i u davna vremena od sretnih potomakah! *p.*

Pad angjelah.

(Konac.)

Drugi član sabora tridentinskoga, vrlo učeni biskup Naclantus, veli ovako: „Od početka spoznaše Lucifer i sam Adam Isusa, barem svjetlom vjere ili osobite objave, kao stvoritelja, Gospodina i neimjerno vrelo svih dobarah. Ali vlastitom svojom krivnjom zabludjeli odvratiše oči od svjetla, te kano da ga nepriznavaju za Gospodina i početnika sve milosti i sreće, uzkratiše mu posluh. Pače ga prezirahu na najbezbožniji način, što ga pismo označuje „nepoznati ga." (Et mundus eum non cognovit). Što se Lucifera tiče, to je očevidno. Ne samo što sebe samim sobom htjede uzdići u nebo, nego i ubiti Krsta, njegov priestol zaokupiti, te staviti se njemu ravnim." *)

Za dokazati, da je mržnja na utjelovljenu Rieč bila grieh Luciferov, i da isti nikakove druge svrhe neima, van nju pobiti, veli Naclantus, da sa svoje strane utjelovljena Rieč nikakove druge misli neima, van pobiti sotonu i njegovo djelo srušiti. „Isus je došao, da sruši djela vražja. Isus umire, a sotoni je satrta glava, te on sam iz njegova kraljestva prognan. Isus silazi nad pakao, a sotona lišen svoje slave, oteto mu oružje i znakovi pobjede, u što se bijaše uzdao. Isus slavi pobjedu, a sotona gol i zarobljen metnut svietu na ruglo, a privrženikom ostavljen za primjer." — Isti nauk mnogo na obširnije ima u španjolskoga velikoga bogoslova Viguiera. Prelazeć s teksta sv. Tome veli: „Lucifer ljepotu, plemenštinu, dostojanstvo svoje naravi i premašnost nad svimi stvorovi motreći zaboravi na milost Božju, po kojoj sve dobi. Zanemari dalje sredstva za polučenje podpuna blaženstva, priredjena od Boga prijateljem. Nadut od oholosti pohlepi se za ovom najvećom srećom i nebom nebesah, baštinom ljudske naravi, koja se je hipostatično sa Sinom Božjim imala sjediniti. Potakmi se za ono mjesto, koje se u pismu zove „desnica Božja," uzzavidi ljudskoj naravi, a svoju želju priobći svim angjelom, kojim bijaše naravna glava. Kako po naravnih darovih bijaše nada sve angjele, tako htjede biti i u vrhunaravnom redu. Uputji-

*) Et quidem de Lucifero res est perspicua, cum non solum praesumpserit per sese in coelum conscendere, sed Christum occidere, solium ejus invadere et se illi persimilem constituere. Enarr. in ep. ad Eph. C. I.

vaše jih dakle, neka njega odaberu za posrednika ili sredstvo, po kojem će doći do vrhunaravnoga blaženstva, a namjesto od svih vjekovah za to poslanstvo odlučene utjelovljene Rieči. To je smisao njegovih riečih: „Na nebo ću se uzpeti, nad zviezdami Božjimi staviti si priestol, na brdu zavjeta prebivati, na strani prama sjeveru. Uzpeti ću se nad visine oblaka, Previšnjemu hoću da budem sličan!“ — (Is. 14, 13. 44.)

„U isti mah sjetiše se dobri angjeli bolje milosti Božje, vrela svakomu dobru, a po vjeri muke pravoga posrednika, utjelovljene Rieči, znadući, kojemu je vječnom odlukom čast i mjesto posrednika odredjeno, a Lucifer ga naumio preoteti, nehtjedoše se s njim upačati. Oni mu se oprоše, te, hvala zaslugam previdjene muke Isusove, predobiše krvlju jaganjca. Težnju za Bogom, koju od prvoga početka, stranom od naravne naklonosti, stranom od ponuke milosti slobodno ali nesavršeno počeše, nastaviše tako u većoj i savršenijoj slobodi.

„Što se tiče zlih angjelah, njih bijaše od svakoga stepena i reda; sačinjavahu trećinu neba. Zaslieppljeni kano i Lucifer od plemenštine i ljepote svoje naravi, dadoše se od pohlepe trći, da se vrhunaravnoga blaženstva dobave svojom vlastitom snagom i pomoćju Lucifera, posluhnuše njegov naputak, pohvališe njegovu odluku, uzzavidiše ljudskoj naravi misleći, da bi hipostatično sjedinjenje, čast posrednika i desnica Božja ljepše dolikovala Luciferu, nego ljudskoj naravi, koja je nižja od angjeoske. Poslie ovoga časa slobodna i podpuna izbora, kojega nam je trajanje nepoznato, dade svemogući Bog dobrim angjelom bistar pogled svojega bića, a na vječnu vatru odsudi zle s Luciferom, njihovom glavom, kojemu reče: „Nećeš se ti uzpeti gore, već skočiti dolje u pakao, u najdublju jamu.“ (Is. 14, 1.) Odmah izvršiše dobri angjeli, a njim na čelu Mihovil i Gabriel zapovied Božju, te zapovjediše Luciferu i njegovim pristašam, da odlaze iz neba, gdje htjedoše ostati. Proti svojoj volji moradoše se pokoriti.

„Iz predjašnjega sliedi: 1. da Lucifer nije sagriešio kakovom težnjom, da bude Bogu jednak. Bijaše više prosvietljen, a da nebi znao, da nije moguće Bogu postati jednakim, jer je nemoguće, da dva budu neizmjerna. Nije dalje moguće, da biće nižjega reda postane bićem višjega reda, jer bi prvlje moralo tim uništiti samo sebe. Nije mu mogla ni doći takova želja, jer dalje svaki stvor najviše i po neodoljivu nagonu hoće sebi obstanak. Zato mu prorok Izaija niti nestavlja u usta: Bit ću Bogu jednak, nego: Bit ću Bogu sličan. — Sliedi 2. da je Lucifer sagriešio težeć griešnim načinom za sličnosti s Bogom. Težio je za tim, da bude angjelom poglavica, ne samo vrlinom svoje naravi, što je odlika, koju je jurve imao, nego hoteći biti njihovim posrednikom do vrhunaravnoga blaženstva, a to blaženstva, koje si on sam vlastitom snagom htjede pribaviti. Tim načinom polakomi se on za hipostatičnim sjedinjenjem, posredničkom časti i čovječtvu utjelovljene Rieči namienjenim mjestom, rekši, da bi njemu bolje dolikovalo nego ljudskoj naravi, s kojom, kako sam znadjaše, imaše se Rieč sjediniti. Volja zaokupiti to mjesto, bijaše dakle s njegove strane čin kradje. Zato ga i zove naš Gospodin Isus Krst tatom.“

Ruard, Molina i drugi izvrstni bogoslovi izriču taj nauk bezuvjetno — absolute. Kamo prije njih izreče glasoviti Rupertus slično mnenje. O riečih Spasiteljevih: „On bijaše ljudski ubojica od početka, a vi hoćete da izpunite želju svojega otca“ — veli: „Sin Božji govori ovdje o svojoj smrti. Po takovu neima uzroka, zašto nebi pod ovim prvobitnim ubojicom ljudskim razumjeli mržnju sotone proti Rieči. Ovu mržnju, stariju od poroda čovječjega, čezne sotona da si ju zasiti. A da to polući, laća se svakoga sredstva, kako bi tu istu Rieč Božju do smrti dognao, kadno doista bijaše obučena u ljudsku narav. — To je tim veća istina, čim Gospodin primjeti: „I on neobsta u istini,“ što prije stvorenja čovjeka bijaše. I sbilja bijaše on u isti čas, kadno se proti Sinu, koj je jedini pâlik Otčev, diže, pred Bogom ljudski ubojica, makar je bilo prije čovjeka, čim je rukom židovskom vječnomu predmetu svoje mržnje zadao smrt. . . Ove rieči: On neobsta u istini — znače, da je prestao ljubiti onoga, koj je istina, Sina Božjega. Doista, u istini ostati jest isto, što i istinu ljubiti, a u Isusu ostati jest isto, što i Isusa ljubiti. Sotona je po takovu ljudski ubojica od početka, jer je uviek proti istini, koja jest Rieč, neizrecivu hranio mržnju.“ Divni ovaj dokaz može se u kratko ovako izjasniti. Prije pada poznavaše Lucifer osobe presv. Trojice i ljubljaše jih. (S. Th. p. I. q. 63. art. 1. ad 3.) Po svojem razumu velikom i znanju nije mogao zavidjeti Bogu, a još manje uglaviti si, da bi mogao postati Bogom. Tada stojaše u istini; ali pokle doznade, da će se Rieč sjediniti s ljudskom naravju i tim nju obožiti te oboženu nad angjele, nad sama njega Lucifera, uzdići, tada neostade u istini. Dojde u njega oholost, od oholosti se naduo i pobunio, od pobune zamrzio, a od mržnje pao.

U ostalom sam se razum može osvjedočiti bez velika truda ob tom: da kušnja angjeoska bijaše vjera u otajstvo utjelovljenja. Prvi angjeoski grieh bijaše iz oholosti proviruća zavist. To je točka katoličkoga nauka, o kojoj nemože biti prepirke. Od svih otacah čujmo samo sv. Ciprijana.

Pišuć o zavisti vapi: „Kolika je, braćo, to grehota, koja je angjele do pâda dovela; koja ove velike duhove obmami i ove uzvišene moćnike sruši s priestola; koja je varalicu sama prevarila. Od tuda je zavist došla na sviet. Po njoj će svaki propasti, koj si propalicu učitelja uzme za uzor te sluša njegovu sduhu, kakono je pisano: Zavišću vražjom došla je smrt u sviet.“

Zavist pako angjeoska mogaše se protezati samo na dva predmeta: na Boga, ili na čovjeka. Što se tiče Boga, Bogu hotjeti biti sličnim, Bogu jednakim, kad se samo po sebi razmotri bez otajstva utjelovljenja, to je želja, koja angjelu nemože doći. „Ovakova želja — veli sv. Toma — jest nespodobna i proti naravi, što angjeo znadijaše. Dakle je čovjek bio predmetom zavisti Luciferove.“ „Zavišću, što se u njem porodi proti čovjeku — reče sv. Irenej — postade angjeo odmetnikom i neprijateljem ljudskoga roda.“ *) Ali, kako vidjesmo, angjelu nebijaše uzroka, zašto bi zavidio čovjeku naravno mu dostojanstvo. To dostojanstvo stoji u tom: što je stvoren na Božju sliku i priliku. Nu angjeo stvoren je sam na Božju sliku i priliku Božju i to savršenije od čovjeka. Jedno je samo, što čovjeka uzdiže nad angjela te može u njem pobuditi zavist — a to je hipostatično sdruženje.

Ako je dogma utjelovljenja, sama za se promotrena, dosta za razjasnjenje pada Luciferova, to ga, promotri-li se jošte po svojem odnošaju i po svojem djelovanju, razjašnjuje jošte bolje S jedne strane jest ovo otajstvo temeljem i čvorom sve Božje osnove tako u redu naravi kano i u redu milosti; s druge strane zahtievaše prijeće istoga od angjelah najveći čin samozataje — veličanstven čin u razmjeru s veličanstvenom plaćom, kojom se imao nagraditi.

Od Boga proizašlo stvorenje, tvarno, ljudsko i angjeosko, mora se opet vratiti k Bogu; jer Gospodin stvorio je sve za sebe i to za sebe jedina. Ali neizmjeran jaz luči stvoreno od nestvorenoga. Da se isti zapuni, treba posrednika, i jer je taj potrebit, mora se naći. Čineći sponu medju omedjašenim i neizmjernim, ovaj posrednik ima biti otajstvena sveza, koja će sve stvorove medju sobom i s Bogom sjediniti. **)

Tko će taj biti? Očito onaj, koj, pokle je sve stvorio, svoje djelo nemože ostaviti nepodpuno; to će biti vječna Rieč. S božanskom naravlju spojiti će čovječansku narav, u kojoj se tvarni i duhoviti stvorovi sastaju. Po ovom sdruženju božanskoga bića s čovječjim bićem, neizmjernoga s omedjašenim u jednoj te istoj osobi biti će Bog čovjekom, a čovjek Bogom. Ovaj Bog-čovjek biti će obožen je svih stvarih, vrelo milosti i uvjet slave, i to za iste angjele, koji mu se imadu klanjati kao Gospodinu i meštru.*) Bog-čovjek, djevica majka, najveće uzvišenje najnižjega bića, čovječanska narav, predpostavljena angjeoskoj naravi, dužnost u Bogu-čovjeku klanjati se nižjemu, koj jim je poglavarom postao — na objavu svega toga žaca se oholost Luciferova, bukti zavist. Bog vidi to. Brzo kano munja stiže pravda buntovnika i sukrivce mu u griešnoj misli, koji ovječujuć grieh ovječuju si i kaznu. To je veliki boj, o kojem govori sv. Ivan. Nebo mu bijaše prvim pozorištem, a zemlja je drugim.

*) Iren adv. Haeres. lib. IV. cap. 78.

**) Nec pars parti in lapide adhaeret, nec in aliquo creatorum, nisi quia per verbum conservantur, per quod omnia facta sunt. S. Aug. Soliloq. c. 6.

Dopis.

— *t* — Iz Petrovine. — Ima danah u životu čovječjem, koji mu budi radi njihova zla i tuge, budi radi dobra i veselja u pametaru nezaboravnosti upisani ostaju. Medju ote potonje broje žitelji poveljene i plemenite obćine domagovićke i župljani župe petrovinske i ljetošnji 19. dan mjeseca Studenoga. Jer znajući, da ne on, koj počimlje, već on, koj dočimlje, zaslužuje nagradu, u znoju lica pa nehajeć za ogromne trude i žrtve dovršiše oni sretno prošle godine započeto gradjenje nove svoje crkvice. Nemogu mukom mimoići, da barma koju o njoj nereknem. — Ako uztvrdim, da si je vrli karlovački graditelj g. Mühlbauer na veliko zadovoljstvo plemenitih Domagovićanah lice podpuno osvjetlao ovom kapelom, to sam samo sgoljnu istinu rekao. Crkvica bo ota, na gotičku sagradjena, punim pravom zaslužuje, da se u broj krasnijih crkvicah uvrsti; pa joj graditel vriedi, da mu se po našoj domovini i više takovih posalah povjeri. Crkvica ota s cigle i kamena sagradjena i criepom pokrita, te krasnim, limom pokritim tornjem providjena, povećana je preko prvašnje svoje osnove za jedan hvat — a to s toga, da jošte 2 pobočna žrtvenika u nju prikladno umještena biti mogu, od kojih je jedan sv. Roku, a drugi sv. Florianu posvećen. Sada je crkvica 8 hvatih duga, a 5 široka, s nutra kamenom popločana. Veliki žrtvenik sav je nanovo pozlaćen i krasno prenapravljen. Pred tabernakulom visi liepa srebrna lampica, a u sriedi crkvice nov i krasan svjetilnjak. Liep zidani kor i nove klupe, a i ciela sgrada crkvena zidom opasana — sve su to liepi uresi nove crkvice domagovićke.

*) Factus est Deus homo, ut homo fieret Deus. S. Aug. Serm. XIII. de Temp — Cum verbum divinum humanam naturam assumpsit, quasi res omnes in summam redactas sibi conjunxit, et ad se quasi ad auctorem et primam originem, ad Verbum scilicet, quo creata sunt, revocavit, sicque Incarnatione sua Christus magnam rebus omnibus attulit dignitatem, omnesque quasi deificavit.“ S. Iren. adv. Haeres. lib. III. cap. VIII. et Cornel. a Lap., in Ep ad Eph. Cap. I., 10.

Nu djelo se dogotovilo, samo mu valjaše staviti krunu. To se sbilo na 19. Studenoga. Oko 10 satih u jutro mogao si u Domagoviću vidjeti karucu za karucom, koje sve, gruvanjem mužarah pozdravljane, pred obćinskom kućom postajahu. Za kratko doba vidio si liepu kitu gostovah, koji su se skupili, da pribivaju svečanomu blagoslovu nove crkvice. Malo izza toga zagrmiše mužari, a blagoglasno zvonce s tornja zamni, te bje tim navješten početak sv. obredah. S visokom dozvolom uzoritoga gosp. nadpastira krene s obćinske kuće liepa povorka ljudstva pod stegom spasa k novoj kapelici, a velečastni podjašprišt i župnik slavetićki, g. Jakov Jambrečak, uz podvorbu i prisutnost više gg. svećenikah obavi svečani taj čin. Iz za svršenih obredah proslovi veleč. gosp. župnik šipački Ignjat Benković u srce dirajuće posvetno slovo, u kojem pohvali požrtvovanje siromašnih doduše, ali ne samo imenom, već i činom plemenitih Domagovićanah; a od strane ovih zahvali se revnomu župniku veleč. g. Dragutinu Jaugceru na trudu i mukah, štono ih se je napatio, dok se je gradila crkvica, koju napokon danas sreću imade na čast blažene djevice i mučenice sv. Katarine blagoslovljenu vidjeti. — Poslie propoviedi pristupi g. domaći župnik k žrtveniku, te stade pjevati prvu svetu misu u novoj crkvici. Ljubav, kojom ljubi povjereno si stado, a i ona, kojom ga ono ljubi, izmami mu takodjer njekoliko kratkih al usrdnih otčinskih riečih, koje na svoje plemenite Domagovićane napose upravi. Izza sv. mise plemenita obćina domagovićka svoje goste gospodskim objedom počasti, pod kojim gruvanje mužarah veselo pratjaše srdačne zdravice.

Nemogu propustiti da nejavim, kako je g. domaći župnik s obćinom domagovićkom jur nakan opet preko 4 centa težko zvono kupiti, čemu se ciela obćina vrlo raduje.

Napokon liepa hvala i gospodinu Janku Družaku, revnomu bilježniku poveljenih obćinah naših, a i sudcu obćine pl. Domagovića Jurju Borkoviću, koja je obojica prigodom gradjenja ote crkvice mnogo brižnih časovah sprovela. Što su učinili, bilo na čast i slavu sv. Katarine, a na spas vlastitih njihovih dušah!

Viestnik.

Iz Zagreba. Nj. c. k. apošt. veličanstvo blagoizvolilo je previšnjim svojim riešenjem od 17. Stud. t. g. župnika i dekana sv. Matije u Dobroti začast. kanonika Adeodata Marovića, i upravljatelja gradske župe i dekanata kotorskoga Jeronima Tortia kanonici, a upravljatelja župe Gornjega Stolieva, konsistorialnoga savjetnika Petra Ivanić-Moroa začastnim kanonikom kod stolnoga kaptola kotorskoga premilostivo imenovati.

— Prečastni kaptol zagrebački izabrao je za namjestnoga kanonika-čuvara prvostolne crkve prečast. gosp. opata i kanonika Jurja Križanića.

— O oporuci pokojnoga kanonika-čuvara Mate Vukovića doznajemo iz „Pozora“ više podatakah. Od zapisah su znamenitiji: 3000 for. zagrebačkomu kaptolu, 2000 for. na sv. mise, 1000 for. siromakom, 2 stipendije za svoje rodjake. Po smrti jedine nasljednice svoje rodjakinje A. V. dobit će zagrebačka prvostolna crkva 4000 for., siromasi 2000 for., milosrdna braća 2000 for., milosrdne sestre 2000 for., varaždinske duvne 1000 for., župa sv. Brcka na Božjakovini, gdje je pokojnik župnikovao, 1000 for., crkva na Rječici, gdje je takodjer župnikom bio, 500 for., crkva sv. Karla u Bagu, rodnom mjestu pokojnikovom, 500 for., zagrebački franciškani 500 for., prebendari prvostolne crkve 500 for., zagrebačko sjemenište 500 for., zaklada nemoćnih svećenikah nadbisk. zagrebačke 500 for., narodni muzeum 1000 for. Ostali su zapisi privatni.

Iz Dalmacije. Crnogorski knez Nikola odlikovao je župnika Mihovila Paulinovića za čuvenu radnju na književnom polju krstom svoga reda „Crnogorska nezavisnost.“

Iz Brna. „Moravska Orlice“ nosi viest, da je biskupom u Ljutomjericah imenovan visokočastni otac Augustin Vahala, te 24. Listopada primio postavnicu i ujedno čestitke činovničtva i gradskoga poglavarstva.

Iz Rima. General reda milosrdne braće u Rimu izdade po nalogu sv. otca pape na sve provincijale sbog kolere okružnicu, iz koje vadimo sljedeće: Tim se pozivlju provincijali svih redovnih pokrajinah, neka opomenu sve glavare i redovnike: da su svi članovi, bili poglavari ili podložnici ili kakove god grane, dužni s pravom ljubavlju i žrtvom prihvatiti se posla svojega zvanja, te svaki u svojoj struci za dobro ljudskoga roda posvetiti sve sile, a u slučaju, gdje se pojavi kužna kolera, bratinski riečju i činom jedan drugoga pomagati, te upotrebiti svu pomnju za vrieme kolere. Jer su pako naše bolnice prenapunjene, te u njih prostora premalo i bez toga ima, a da se još više napune, bilo bi štetno; s toga neka se predstojnici sporazumiju s visokimi i najvišjimi oblastmi, te u njih upitaju mudar savjet, a to tim većma, jer oti samostani slabo su oskrbljeni, te u najvećoj potrebi nemogu zadovoljiti, koliko se od njih traži.

Iz Njemačke. „Frankf. Jour.“ piše: Meštar slobodnozidarske lože u Erfurtu odrekao se je ote časti, a ujedno iz družtva posve izstupio. Uzrok tomu veli se, da je papina alokucija.

Iz Badenske. Došlo je tada njegda na kraj, te je ministrom državnim i izvanjskim imenovan baron Edelsheim, a za tim imenovanjem sliedilo je odmah skinuće

Kniesa s vrhovne uprave školskih posalah, čovjeka, koj nas je obdario takovim školskim zakonom, da je njim posijao razdor medju crkvom i državom veći i pogubniji, nego-li prvlje bijaše. Knies će poći s naslovom tajnoga savjetnika za učitelja narodnoga gospodarstva u Heidelberg; a na njegovo mjesto doći će u Karlsruhe te primiti sveučilištne i ostale poslove član višjega činovničtva Seyfried, za kojega se kaže, da je mirne i blage ćudi. Govore ljudi dvoru bližji, da tim ministarska promjena nije jošte gotova, već da će do skora odstupiti i ministar unutarnjih poslovah, pače da su pobrojeni dani i Ungern-Sternbergu, načelniku tajnoga kabineta, čovjeku kod dvora jaku. Vidjeti je dakle, da kod nas počimlje svitati, te tvrd odpor s katoličke strane da nemože ostati bez dobrih posljedicah.

Iz Heidelberga. Ronge sbija još uviek lakrdije. Dne 22. Listopada sastade se prva skupština tako zvanih slobodnih vjeracah u dvorani principa Maksa. Na skupštini, osim njemačko-katolikah, bijaše ljudstvo najnižjega reda, a valjda više od znaličnosti. Veliki reformatori Ronge, Czerski, židov iz Hanave, njeki poslenik itd. malo da nepopucaše od gromovita govora proti katoličkoj crkvi, papi itd. dokazujući ludo, da netreba nikakove službe Božje niti crkve, jer, štono reče jedan od tih govornikah, može se upravo onako liepo biti pobožnu na večer uz čašu piva, a „prosvietljenim“ razredom spočitavaju ljuto, što neimadu toliko duševne snage, da očito prestupe na njemački katolicizam, dočim su se i tako već davna odtudjili rimskoj crkvi. Ljuto prošibaše oti svjetlonoše i protestante, rekši, da je s njimi jošte gore, nego s katolici, jer, množina protestantah voljela bi sdružiti se s katoličkom crkvom, nego se medju sobom razciepati. Jedan od govornikah vidi rimsku crkvu jur na rubu propasti, dočim drugi biesni proti strahovitoj sili, kojom se ista crkva drži, dokazujuć, da je ona pogibelj uviek i najjače prieteća junakom svjetla. — Naravno bez novčane sbirke nije moglo proći, a to zato, da se siromašnim za svjetlom čeznućim katolikom olahkoti prelaz u svetu družbu.

Iz Kolonije. „Mainzer Journal“ piše o izboru nadbiskupa kolonjskoga ovo: „Osobito udara u oči prijava, koju evo upravo dobih iz Berlina, i za koju dobar stojim, prem se vidi čudna. Vrhovno (protestantsko) crkveno vieće upravi na kralja pismo moleći ga, neka na nadbiskupsku kolonjsku stolicu nepusti nikoga, koj nebude priznao prednost reformacije; to pako da se nemože očekivati naročito od biskupa moguntinskoga barona Kettelera, koj je jur dovoljno pokazao protivan duh. Kad se i slična misao u potaji goji, tad možemo razumjeti, zašto se oteže na daleko prosta potvrda nadbiskupa, kojega sva biskupija željno očekiva, a bilo bi za dobro tako državi kako i crkvi.

Iz Švajcarske. S pripovjedkom o tobožnjih strašnih utvorah sbijaju slobodnjačke novine šalu. Što je i kako je evo u kratko. Kuća Riquille u Galmisu poznata je kano „prosvietljena i slobodnjačka.“ To se pokaza i tim, što je prije dvie godine dvoje služinčadi nahrupilo na ulici na dvie milosrdnice iz Freiburga prolazeće mimo kuće, te je prostačkimi psovkami izpratilo. Nješto novac, a drugo preuzetnost čine, te ova kuća ima po svoj dolini, a osobito u gradu stanovitu moć. Ona ima u dolini Juan zaselakah. U jedan mah puče svuda glas, da su na te zaselke došli dusi osvetnici, ter se bacaju za kravari kamenjem i taru posudje itd. Gospodari pretiniše se, kano da vjeruju u duhovske prikaze, jer n. pr. umoliše pomoć u župnika galmiskoga, s kojim nipošto neprijateljuju. Župnik dade se skloniti, da ide na zaselke, jer mišljaše, da bi uzkratom pokazao neprijateljštinu. Podje onamo, te nadje sbilja razljevena mlieka, razlupana posudja itd. Blagoslovi, pak ode, ali neodoše dusi. Na to pozvaše kapucina, umolivši prije za dozvolu župnika juanskoga, jer se sablast sbiva u njegovoj župi. Ovaj uzkrati dozvolu, ali za tu uzkratu saznade kapucin tek poslie čina. Rekši kravarom oštru propovied blagoslovi sgrade po kapucinskom obredu i vrati se kući; ali zli dusi ostaše. Sve to bivaše pred množinom ljudstva katolikah i protestantah, vjeracah i nevjeracah, a medju njimi nadje se i jedan prorok, kakovih još uviek ima, te varaju ljude. Ovaj izreče sud, da je sve to spletka ljudih, koji Riquillu hoće da naškode, a glava spletke da je jezuita!! — Slobodoumni gospodar povjerova tomu proročanstvu, a za potvrdu proročanske izreke kaza proroku, da ima šurjaka jezuitu u Siriji. Na koncu opaziše njekoji od tolikih stotinah, tko baca kamenje; njekoliko ljudih bude pohvatano, te oni sada izpoviedaju, da su sami činili ludoriju. Vele, da jih je njetko za to podmitio; ali toga njekoga neće da odadu. Bilo kako mu drago — završuje „Schw. K. Ztg.“ „Prudentia sit praeditus sacerdos, facile non credat — seorsum a multitudine“ — to su točke, koje iz rimskoga obrednika treba zapamtiti.

Iz Belgije. I u ovoj zemlji ima katolička družba za izdavanje spisah. Do sada izdala je ona njih šest. Prvi je sastavljen od odvjetnika Waeste u Bruselju, razpravlja pitanje o groblju i zakon o bogoslužnih potrebštinah, što su dva najvažnija pitanja u Belgiji. Julij Bernaert napisà drugi spis o kitajskoj djeci i djelovanju družtva djeteta Isusa. Biskup Dechamps iz Namura piše divan spis „Apell et Défi,“ gdje se razgovaraju vjerac protestant i racionalista. Francez, koj je krasno sravnio prevrat od god. 1789. i 1859. u četvrtom spisu: „les deux Révolutions“ nije se podpisao, ali mora da je izvrstan čovjek. Petu knjižicu napisa neumorni Ducpetiaux, a prevedena je i na njemački jezik, jer razpravlja pitanje, koje je i u Njemačkoj na dnevnom redu. Šesti belgijski spis jest prevod četvrtoga frankfurtskoga: „Ruska i Poljska prije sto godinah“ — od prof. Jansena.

— Namjera, da se utemelji velik medjunarodni politički list, o čem je u obih katoličkih skupštinah u Monakovu bilo mnogo govora, sbilja je izvedena. Isti list izlazi od 1. Studenoga t. g. u Bruselju pod naslovom: „Le Catholique“ u cienu 50 fran. na godinu ili 13 fr. na četvrt. Upravu preuzeo je Pavao de Gerlache, u najboljih je dakle rukuh. List se oslanja na pomoć „svih onih, kojim je stalo do crkvenoga boljka, te koji, štono reče Bossuet, pripadaju stranci Božjoj.“ Od 1. Stud. do konca Prosinca mora ići predplata na sama Gerlachea (Rue de Commersants, 9); nu početkom bližnje godine moći će se predbrojiti na svih poštah Njemačke.

Iz Londona. Članove parlamenta razbraja polag vjerozakona „Engl. Corresp.“ ovako: Izvan velike anglikanske crkve zastupaju sve druge vjerozakone samo 78 medju 658 članovah dolnjega doma. Englezka ima medju ovimi 13 independentah, 12 unitaracah, 5 židovah, 3 katolika, 3 kvakera, 1 baptista, i 1 veslejanca; Škotska 3 presbiterijanca, 2 člana slobodne crkve, 1 independenta i 1 unitarca; Irska 31 katolika, 1 kvakera i 1 independenta. Dakle svega skupa 44 odmetnika i 34 katolika.

Iz Indije. Velika hvala, kojom se hvaljahu bazilejski protestantski misionari, kako silno obraćaju pogane u Indiji, ponuka protestantskoga župnika Langhansa, da boljma zaviri u čistu istinu. Misionari naime javiše, da ne samo indijski brahmani, i buddaistični mudraci kitajski priznavaju Boga kršćanskoga, nego da je sva Indija otvorena istini; kamo misionar dojde, dobro je došao, te po takovu će se sva Indija pokrstiti, dočim se nevjeruje više staromu vjerozakonu — jur se obratilo pol miliuna. Ali šta je pronašao istine župnik Langhans za tim zastorom? Ovo: protestantske misije počeše u Indiji god. 1706. — danas ima 22 misionarska družtva sa 450 misionarah, 700 katehistah i na tisuće učiteljah na 313 miestah, na koje se troši svake godine $2\frac{1}{2}$ miliuna. Plod tih misijah jest 80,000 tako zvanih obraćenikah, a medju njimi najviše 15—20,000 Indijanacah; ostali broj odpada na najsurovije stanovnike Sudana, Šamana itd. Pak što je to na 180—200 miliunah? Navedeni broj zadaje nam doista straha i trepeta. Amerikanske misije priznavaju, da su u 40 godinah obratile 8 glavah. Bazilejci 21-godišnjim poslovanjem i s petoricom misionarah obratiše 36 odraslih; na najplodnijem stanu u južnom Magelanu poslie 25-godišnjega poslovanja sa 23 misionara obraćeno je 349 odraslih. Ovaj žalostni uspjeh zadaje jošte veću žalost, kad se promotri ćudoredba tih obraćenikah. Vidimo pred sobom ćudorednu propast, od koje ružnije nezna crkvena povjestnica; sami bo misionari obavješćuju, da medju timi obraćenici i pravimi pogani neima nikakove razluke, pače da su gori od poganah drugčije poštenih. Obraćenici su većinom ljudi najnižjega reda, te su s većine obratili se porad vremenite koristi. Pošteniji misionari priznavaju to i sami. Misijski ravnatelj Graul izpovieda sam, da mu se gadi od mnogih lažljivih misionarskih izviestih, dočim se je sam glavom na mnogih misijah o protivnom uputio.

Iz Amerike. U državi Missouri progone svećenstvo katoličko, jer se polag naputka nadbiskupova uzkraćuje položiti prisegu na novi državni ustav. Tri su irska svećenika zatvorena, jer i bez te prisege ostadoše na svojem mjestu, obavljajući kano i prije duhovne poslove. Jedan od njih, Canning, zatvoren je zato, što nije mogao platiti globe 500 dolarah. Bogatiji katolici neće da ga izkupe, jer će po takovu pitanje o prisegi, kojim se vriedja vjerozakonska sloboda, prvlje doći na presudu; druga pako dva izidoše na slobodu, pokle se obvezaše uz jamstvo, da će izplatiti 1000—2000 dolarah. Treba znati, da gradjanska oblast u tom progonstvu nedrži niposto ruku državnoj vladi Missouria. — S druge strane stižu viesti iz New-Yorka, da inovjerske novine i tobožnji blagoviestnici dižu hajku na katolike, ter se spremaju na pravi rat; misle bo, da je sad odzvonilo vjerozakonskoj snosljivosti. U novinah i spisih dokažuje se puku, da su katolici bili naumili dočepati se vlade, te onda svoju vjeru proglasiti gospodujućom. Najljepše je još kod toga, da su si one protestantske sljedbe, koje najveću viku dižu na katolike, politiku uzele za predmet nedjeljnih propoviedih od početka do kraja; a viču ne samo na katolike, već na sve doseljenike. Dočim se malo koja nadje protestantska obćina, da vjeru nebi miešala s politikom, katolička crkva ustanovila si je pravilo, da niti politike neiznosi na propovjedaonicu, a niti vjere u skupštine. Ali po svemu tomu viče se i kleveće na katolike, jer su oni slučajno manje pociepani na stranke u politici, nego-li drugi sljedbenici.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Ivan Hrastov, župnik u Žumberku, stupio je u stanje mira.
„ Gjuro Benko, kapelan na Vivodini, postao je upravljateljem župe u Žumberku.

Za duh. pomoćnike idu mladomisnici:

„ Gjuro Belčić na Voću.
„ Vjekoslav Boroša u Zlatar.
„ Aleksa Dolački u Koprivnicu.
„ Gjuro Duh u Novigrad.
„ Mato Galović pod Belu.
„ Ivan Kotarski u Čučerje.
„ Josip Krč u Čazmu.
„ Aleksa Padarčić na Prozorje.

Dopisnica uredničtva.

G. *I. B.* u *G.* — Novci su nam od Vas prispjeli.

Gospodu, koja na „Kat. listu“ za ovu ili prvašnje godine štogod duguju, molimo uljudno, da svoje zaostatke što prije namiriti izvole.

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 49. **U ČETVRTAK** **7. PROSINCA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se svendilj kroz svu godinu.

Stožernik Nikola Wiseman.

Napisao *J. Zorić.*

Poviest nam bilježi u obće muževe, koji su uplivali kojim godj načinom u sudbinu narodah, te doprinieli što godj njihovoj promjeni, njihovomu boljku ili nazadku. Veću važnost i dičnije mjesto u povjesti zaslužuju velikani, koji su bistrim i pronicavim svojim duhom radili na tom, da spase u čovječanstvu, kao što i na svakom pojedincu sliku i priliku Božju, da ga dignu i probude iz duševnoga mrtvila, da ga prosvietle svjetlom prave prosvjete, jednom rieči, da unapriede njegovo moralno i materijalno blagostanje. — Pak ako prolaze od ustah do ustah imena rušiteljah naroda i narodnoga života, ako se spominju oni, koji nakon sebe ostavljahu pepeo razorenih selah i gradovah, kojim se za nogama razliše rieke čovječje krvi, ili koji ostaviše nakon sebe u suzah ugušene njekoć sretne i zadovoljne obitelji; to je onda posve pravo, da se i imena onih prvih bilježe zlatnimi pismeni, da jim se sačuva neumrla uspomena u čovječanstvu, da jim se imena sjaju poput zviezdah na nebeskom zviezdištu, gdje jim svjetlosti zloba ni zavist više utrnuti nemože.

Medju takove velikane brojimo i glasovitoga muža, koj je niknuo u sriedi potlačena i prezrena naroda, koj se je u tudjinstvu rodio, na otčinskom pragu uzgojio, a u središtu kršćanstva izobrazio, a to je stožernik Nikola Wiseman. Što je taj muž za cielo kršćanstvo, a osobito za svoju domovinu Irsku i Englezku učinio, vriedno je, da se zlatnimi pismeni ubilježi u povjesti, a ime da mu se s počitanjem prenosi od ustah do ustah.

Nikole Wisemana neima više u životu; prije njekoliko mjesecih javile su sve novine njegovu smrt. Nu ako i njega neima više, to ipak živi njegovo ime i danas, i živit će jošte izza viekovah svagdje, kamo su doprla njegova djela, a osobito medju englezkimi katolici, koji ga smatrahu za svoga preporoditelja, i za predteču bolje te sretnije budućnosti.

Dne 23. Veljače t. g. bijaše mu sprovod, kakav se nevidje u Londonu po svjedočanstvu englezkih listovah od godine 1558. Veličajnost i znamenitost toga sprovoda nesastojaše se u spoljašnjoj sjajnosti, u množini sjajnih i državnimi znaci urešenih pratilacah; već u učestvovanju i držanju pučanstva englezkoga priestolnoga grada. Od crkve sv. Marije na Moorsfieldu pa do dva sata odaljenoga groblja bijahu svi prozori, balkoni i isti krovovi prepunjeni gledaoci. Tri četvrtine dućanah i kupovnih izložabah bijahu zatvorene, dočim se svagdje naokolo najbolji red opažao. Sve je ovo jasnim dokazom za veličinu onoga muža, koga evo sada praćahu na posliednji počinak. Pa ipak Wiseman nebijaše za života ljubimac englezkoga naroda; dà bijaše vrieme, kad je sve na njega vikalo i napadalo ga počev od najnižih razredah naroda, pa do parlamenta i priestolja. Ali smrt je jača od mržnje i priedsudah, jer jih je ona izbrisala. Na svetčanu sprovodu mu sastaše se prijatelji i protivnici, koji i negledeć na razliku vjerozakonskih idejah štovahu u pokojniku neumrloga učenjaka i postojana značaja zatočnika za njega svete i pravedne stvari. Svi si ovi medju sobom šaptahu: „Wiseman bijaše velik muž.“

Obitelj Wisemanova potieče iz Irske; nu roditelji, nastaniv se od njekoga vremena u Španjolskoj u Sevilli, baviše se ondje trgovinom. Tudier se rodio i Nikola dne 2. Kolovoza 1802.

Kratko vrieme izza poroda Nikolina umre mu otac, a preostala obitelj vidje se prinukana, da ostavi Španjolsku, gdje je upravo stao biesniti francezko-španjolski rat, i vrati se u domovinu u

Irsku. Na ovom ostrvu, nakvašenom krvlju nebrojenih mučenikah, palih za vjeru i za slobodu, proživio je Nikola svoje djetinstvo, te upio onaj vjerozakonsko-nabožni duh, kojim se Irska od vajkada odlikovala, te kojim je neumrli pokojnik za cieloga svoga života odisao, izpovjediv ga i na samrtnoj postelji pred svojim kaptolom.

Godine 1810. ostavi mladi Wiseman Irsku, da u Englezkoj u Ushavi na Kutbertovom kolegiju započme nauke. Do šestnaeste godine svršio je ovdje Wiseman razne pripravne klase najboljim uspjehom, pak jer je osjećao u svom srcu zvanje k svećeničkomu staležu, to je pošao u Rim, da se ondje u središtu kršćanstva i kršćanske prosvjete usposobi i usavrši za svoje buduće zvanje.

Stigav u Rim 18. Prosinca godine 1818. probavio je ovdje u englezkom kolegiju s malom iznimkom pune 22 godine, kao pitomac, a kašnje kao predstojnik ovoga glasovitoga zavoda.

Neima zemlje, gdje bi se tako sustavno išlo na zator katoličanstva, kao što u Englezkoj i u sjedinjenih kraljevinah. Čitalac će se jošte sjećati strogih onih zakonah proti katoličkoj vjeri, stvorenih na savjet Cecilov godine 1558., u kojih se prepovieda katoličkomu svećenstvu naviešṭanje rieči Božje, a nalaže pod najstrožijom prietnjom ovršivanje englezkoga bogoslužja. Zakon ovaj steče potvrdu u parlamentu godine 1559., uz taj dodatak, da svaki svećenik, činovnik i častnik položi prisegu, kojom priznaje supremaciju englezke kraljice u svih crkvenih poslovih. Veći diel katoličkih biskupah odreče se radje svoje časti, nego-li da se iznevjeri svomu osvjedočenju, dočim najveći diel nižega svećenstva, da spasi svoja mjesta, pokori se strogomu zakonu, računajuć na sretnije okolnosti, gdje bi se opet imalo sve okrenuti na bolje.

Englezka vlada nesustane ni ovdje, već koracne za njekoliko koračajah napried, pooštriv već godine 1571. postojeće stroge zakone još strožijimi. „Svaki Englez," glasio je zakon, „smatra se krivcem veleizdaje, koj bi nijekao supremaciju englezke krune u crkvenih poslovih; — svaki se nadalje smatra krivcem iste veleizdaje, koj bi na temelju papinskoga punomoćja riešavao u savjesti, ili se dao po drugom odriešiti. Takovi krivci kazne se zaglobom svojih dobarah, progonom, ili istom smrti."

Razlog pooštrenim ovim zakonom bijaše zakleta mržnja kraljice Elizabete proti papinstvu, koje ju nehtjede priznati zakonitom kraljicom. Pavao IV. bijaše ju proglasio nezakonitom nasljednicom Henrikovom, jer se je rodila iz nezakonitoga braka; a Pio V. pošao je još dalje, te ju je izobćio.

Katolikom bjehu sva učilišta oteta. Oni, želeć si izobraziti djecu, bijahu prisiljeni slati ju u nauku neprijateljem. O primjerenom odhranjenju budućih poslenikah u vinogradu gospodnjem nebijaše ni govora. Vidjelo se je, kako je anglikanizam smierao na glupost i neukost katolikah u vjerozakonskih stvarih, da jih tim laglje izkorjeni. Nu providnost Božja bdijaše nad progonjenom crkvom, te nepusti, da djelo njezinih rukuh propadne zlobom i zavišću ljudskom.

Dr. Allan, bivši predstojnik u Oxfordu, preselio se u Nizozemsku u Douai, gdje je godine 1568. osnovao zavod za uzgojivanje *katoličkoga* svećenstva za englezku crkvu.

Englezka vlada gledala je priekim okom i taj plemeniti zavod, radeć iz svih silah, da mu zakrene vratom. I to joj podje za rukom. Uz razna obećavanja izposluje u Španjolske vlade, da je taj kolegij zatvorila i ukinula.

Katolikom, lišenim tako maćuhinski svake duševne hrane i kršćanske prosvjete, preostade sada utočište u Francezkoj, gdje jih uzeše pod zaštitu vojvode od Guise, otvoriv jim obrazovalište u Remešu. Nu osim ovoga učilišta polazaše englezka katolička mladež sveučilište parižko, učevne zavode u Kastiliji, u Valladolidu, i u samom Lizabonu.

Godine 1579. otvori jim i Grgur XIII. posebni kolegij, gdje se odhranjivahu budući borioci i mučenici katoličke crkve. Njekoliko godinah kašnje nadje do četrdeset englezkih mladićah, odhranjenih u tom kolegiju, u svojoj domovini mučeničku smrt.

Za englezke katolike bijaše ovaj zavod od neizmjerne ciene; on jih je spajao sa središtem kršćanstva; u njem se hranila nadobudna mladež živom vjerom i gorućom ljubavju, te onom srdčanosti i hrabroti, koja nezaziraše od mukah i progonah.

Nu taj zavod, kao i mnogi drugi, pade za prevrata, te je ostao pust, dok ga Pio VII. iz osobite privrženosti prema Englezkoj neotvori, čim je primio upravu svojih zemaljah.

Wiseman bijaše izmedju prvih, koji se nastaniše u opustjelih prostorijah englezkoga kolegija, da ga iznova ožive.

Predstaviv se s drugovi svetomu otcu, reče mu ovaj: „Ja se nadam, da ćete vi biti na ponos Rimu i svojoj domovini." Sveti se otac nije prevario; jer Wiseman postade u istinu zviezdom, koja je isto tako jasno sjala na rimskom, kao što i na englezkom zreniku.

Za prvih sedam godinah svoga boravljenja u rimskom kolegiju bijaše Wiseman neumorno nastojao oko mudroslovnih i bogoslovnih naukah poput radine pčele, što po raznoliku cvieću sabire med, za sebe i za druge. Trud mu bje okrunjen liepim uspjehom, jer je godine 1824. u javnoj razpravi

na obće priznanje stekao doktorsku lovoriku. Kod razprave, kao što sâm u svojih uspomenicah pripovieda, desio se monak bielo odjeven, zauzev mjesto u sredini dvorane. Učitelji ga pozovu, da udioničtvuje kod razprave; nu on skimav glavom odbije ponudu. On bijaše ovamo samo zato poslan, da sluša i da dade o razpravi točno izvješće. Bijaše to otac Capellari, šest godinah kašnje papa imenom Grgur XVI. Do njega sjedjaše glasoviti Abbé de la Mennais. Ova dvojica nikada si za života nebijahu tako na blizu kao sada, slušajuć mlada Engleza, kako brani katoličku vjeru, kojoj je uviek tja do smrti ostao vjeran i revan zatočnik.

Godine 1825. postade Wiseman svećenikom, i tim mu bje izpunjena navruća želja, što ju je u svojih grudih od djetinstva gojio. On je učio prije, — učio je sada — radio je neumorno i pisao razna znanstvena djela, s kojimi je stekao neumrlo ime. Ali svrha svemu ovomu nebijaše tašta slava, već to, da bude valjal i koristan svećenik.

Premda ga je želja vukla u domovinu, gdje mu jur saučenici poslovahu u vinogradu gospodnjem, to mu bijaše ipak sudjeno, da mnogo jošte godinah ostane u Rimu, te sprema hrabre borioce za Krstovu vojsku u Englezkoj. Njemu bje povjerena mladež englezkoga kolegija.

Godine 1827. imenova ga Lav XII. englezkim propovjednikom u Rimu. Iskreno kaže sam, da ga je ovo imenovanje zateklo. On bi bio volio ostati u samoći svoga kolegija, baveć se odgojivanjem mladeži i znanstvenim radom. Nu volja vrhovnoga pastira bijaše tako odrješita, da joj se je Wiseman, vikao na posluh, bez prigovora pokorio. Mi hvalimo Bogu, što ga je ta čast zapala, jer joj imademo zahvaliti prekrasne propovjedi, što se odlikuju finim ukusom, dubokim znanjem stvarih, što si jih je odabrao, kao što i točnim poznavanjem ćudi i srdacah svojih slušalacah. Te propovjedi mogu se uzporediti s ostalimi njegovimi znanstvenimi spisi, pak jih jošte uspjehom nadkriljuju.

Wiseman kao propovjednik nije imao stalnoga slušateljstva, pak nije ni ciele godine propoviedao, već u stanovito samo vrieme godišta i to: od došašća pa do uzkrsa. Propovjedi bjehu mu namienjene mladeži: englezkoga, irskoga i škotskoga kolegija; nu on jih je znao tako udesiti, da su jih najvećom slasti i korišću slušali i ostali englezki katolici, obitavajući u Rimu, dà i isti nekatolici; ovi, ostavljajuć se sve po malo zastarjelih predsudah proti katolicizmu, počeše ga učiti, a tim se i primicati povratku u katoličku crkvu. Wiseman je svoje propovjedi prošle godine, sluteć valjda smrt svoju, tiskom izdao.*) Razdielio jih je u dva diela: u dogmatički i praktički; prvi radi o Spasitelju i o njegovoj djevičanskoj Majci, a drugi o kršćanskom životu. Akoprem ograničen na samotan život svoga kolegija, kloneć se svieta, u koliko je samo mogao, to ipak opažamo u njega temeljito poznanje potrebah ljudskih, kojim je tako vješto umio prilagoditi svoje govore, da jim se krasan učinak vidio i u praktičnom životu. I nakon mnogo godinah, kad mu i pepela u grobu nestane, živjeti će njegov veliki duh u njegovih riečih, koje će buditi i podnjećivati vjeru i nabožnost u vjernih.

Wisemanova glavna zadaća u Rimu bijaše, da uzgoji za svoj narod čestito i svestrano naobraženo svećenstvo. On je tu zadaću točno shvatio; što je i danas mnogi neznadu, ili je hotice mimolaze, a ta je, da izobraživanje svećenstva ima biti svestrano prilagodjeno potrebam i okolnostim vremena.**) Velika je pogrješka odhranjivati buduće svećenstvo po kalupu prošlih viekovah; jer ako je takovo odhranjivanje valjalo njekoć, to nesliedi, da ono valja i danas. Kao što neprijatelj kršćanstva mienja oružje, tako valja da ga mienja i njegov branitelj, ili da se točnije izrazim: valjalomu i vještomu boriocu valja ugrabiti oružje neprijatelju iz rukuh, pa ga njim pobiediti, kao što je to umio Wiseman, pak se upravo u tom sastoji njegova najveća zasluga kao pisca i učenjaka.

(Nastavit će se.)

Družtvo presv. oltarskoga svetotajstva.

Priobćio *J. Pavić.*

U ovogodišnjoj jesenskoj skupštini svećenstva prvostolnoga kotara zagrebačkoga, obdržavanoj pod predsjedanjem uzoritoga g. kardinala, povodom čitana odgovora na stavljeno po preč. duh. stolu pitanje o crkvenih bojah, i obzirom na mnogobrojne uboge naše crkve — da jim se na nestašici crkvenoga ruha u pomoć priteče, — bje učinjen predlog, da se u našoj domovini uvede družtvo, koje u Beču od njekoliko godinah obstoji pod imenom „družtvo za neprekidno poklonstvo presvetomu oltarskomu sakramentu i za podporu ubogih crkvah.“ Predlog se je ovaj i uzoritomu predsjedniku i sakupljenoj braći dopao, a mene je zapala zadaća, da častnu braću u domovini ob ovom družtvu potanje izviestim.

Godine 1857. dogovorilo se u Beču 15 pobožnih gospodjah, na čelu jim preuzv. g. grofica Julia Aponyi, da će nastojati, da se obstojeće u Belgiji družtvo presvetoga oltarskoga otajstva i u našoj carevini uvede, te mu odmah tamo postaviše i temelj. Zdravo sjeme ba-

*) Wisemanove propovjedi izadjoše u Kolonji u njemačkom prievodu, preveo jih je Dr. Kaiser.

**) U Balmesovih različitih spisih nalazi se prekrasan članak „o uzgojivanju svećenstva.“

čeno u dobru zemlju proizvede već iste godine liepo stablo, koje danas nosi još ljepše plodove. Pravila ovoga družtva potvrdio je uzor. kardinal nadbiskup bečki dne 14. Travnja 1858. Sveti otac obdario je družtvo kao bratovštinu dne 25. Lipnja 1858. oproštenji, koja su podieljena i družtvu bruseljskomu. Vriedno je o ovom družtvu zapamtiti sliedeća.

1. Svrha je ovomu družtvu: a) nastojati, da ljudi božanstvenoga Odkupitelja u presvetom oltarskom svetotajstvu sve to većma spoznaju, ljube i časte, i da mu ovom svojom iskrenom ljubavju naknade sve krivice, koje mu se s nedostojnim primanjem ovoga presvetoga otajstva nanose. b) Oskrbljivati uboge crkve u obsegu austrijske carevine s predmeti spadajućimi na službu Božju.

2. Članovi ovoga družtva mogu biti pravovierni obadvojega spola, takodjer djeca, koja su o ovom presvetom svetotajstvu poučena. — Svaki član prima na sebe dužnost, da će jedanput na mjesec osobitu pobožnost od 1 ure ovršiti klanjanjem presvetomu oltarskomu svetotajstvu, i izabrat si za to povoljan dan i uru. Preporuča se, da se ta pobožnost po danu u crkvi ovrši; ali se oproštenje zadobiva, ako se i u kući ovrši. Onim članovom, koji bi mogli činiti, preporuča se, ali se nenalaže, da svoju pobožnost po noći ovrše. Noć se računa od 6. na večer do 6. ure u jutro. — Svaki član doprinosi na godinu za svrhe družtvene, osobito za podpomaganje ubogih crkvah prineska 1 for., komu je to mnogo, neka doprinese 50 novč., a komu je i to mnogo, od njega se zadovoljava družtvo godišnjom milostinjom 12 novč.

3. Komu okolnosti nedopuštaju, da se obveže na ovršivanje napomenute u mjesecu od 1 ure pobožnosti, može postati dielnikom družtva, ako na godinu barem 2 for. doprinese za uboge crkve. Ovakovi nisu dielnici družtvenih oprošćenjah, ali su dielnici zaslugah i molitvah družtvenih, osobito onih molitvah, koje će se ovršavati u ubogih družtvom obdarenih crkvah.

4. Dobročinitelji družtveni jesu oni, koji se neobvezuju na godišnji prinesak, ali družtvo podpomažu. Za ove se mole Bogu kako članovi družtva, tako i vjernici obdarenih ubogih crkvah.

5. Povrh toga zahvalno će se primati za uboge crkve i koristno rabiti sliedeća: platno, čipke, svila, konci, sve što treba za vez (Sticken), gajtani, pasci za obšav (porte), sazi (prostirači, tapeti), umjetno cvieće, crkveno rublje i nakiti, svieće, sviećnjaci, svjetiljke, razpela, kaleži, monštrancije, kipovi, slike, okviri za slike itd. Imade puno stvarih i u bogatašah i u drugih, o kojih bi se čovjeku pričinilo, kan' da nisu za nikakvu porabu, ali se ipak na pobožnu svrhu liepo obratiti mogu. *) Družtvo svake godine nabavljene darove za uboge crkve u mjesecu Svibnju javno na ogled izlaže ne zato, da ono samo sebe hvali i slavi, već jedino zato: da ljudi vide dobra djela, i da čine to isto.

6. Obćenita družtvena služba Božja obdržava se svakoga mjeseca jedan put i to pred izloženim presvetim oltarskim svetotajstvom; prije i poslje sv. mise drži se i primjerena propovied.

7. Predstojnika družtvenoga, koj družtvo u svem rukovodi, imenuje dotični visokoč. biskup, i zove se ravnatelj družtva; ovaj ustanovljuje i redi pobožnosti, i svakoga mjeseca po jedanput čita članovom sv. misu, i propovieda. Uz ravnatelja je odbor, koj sastoji iz jedne predsjedateljice, podpredsjedateljice, perovodje, pjenezničarke i još njekoliko gospojah kao viećajućih članovah.

8. Razširateljicam družtva jest zadaća, da razprostiru družtvo. Ove su opunomoćene, da vierne, koji žele stupiti u družtvo, upisuju, njihove godišnje prineske kao i druge blage darove namienjene svrhi družtvenoj pobiraju, vrhu čega one pjenezničarki polažu račun.

9. Oproštenja, koja je sv. otac dne 25. Lipnja 1858. podielio bečkoj bratovštini, jesu sliedeća:

1. Obilato oproštenje u jednom danu onoga mjeseca, kad se stupi u družtvo za svakoga člana, koj po sv. izpovjedi i pričesti molio bude na nakanu sv. otca.

2. Obilato oproštenje za svakoga člana na Tielovo, ili jedan dan u osmini pod istim uvjetom.

3. Obilato oproštenje pod istim uvjetom svakoga prvoga četvrtka u mjesecu.

4. Obilato oproštenje koj god dan u mjesecu, što si ga član sám izabere.

5. Obilato oproštenje na skrajnjoj uri za svakoga člana, koj s pravim pokajanjem barem u srcu zazivao bude presveto ime Isusovo, ako to izgovarati neuzmogne.

6. Obilato oproštenje za svakoga člana, koj po obavljenoj sv. izpoviedi i pričesti u kojoj god crkvi presveto svetotajstvo pohodi, makar ono i nebilo izmetnuto, i na nakanu sv. otca uzmoli; i to na dan nepokaljanoga začetja b. D. Marije, na dan njena narodjenja, na Blagoviest, Svjetlo Marinje, Veliku Gospojinu, na dan Svih Svetih, dušni dan, na dan sv. Josipa, sv. apostolah Petra i Pavla, sv. Ivana Krstitelja i sv. Ivana Evang.

Ovo su obilata oproštenja, a imade jih njekoliko i manjih, kojih svih dielnici mogu biti članovi svih ogranakah u carevini, samo ako su u obćenju s bečkom nadbratovštinom. Jer valja znati, da je sv. otac bečku bratovštinu povisio na maticu svih družtvah presvetoga oltarskoga svetotajstva po cieloj austrijskoj carevini breveom od 2. Srpnja 1858.

*) Bivši nedavna u Beču išao sam iz zahvalnosti u pohod jednoj dobroj gospoji; ona mi je pokazala kazulu, namienjenu istoj svrhi, na kojoj ona sama vez veze, kao i pluvial, na kojem je njene služavke kći prišivavala cviece izrezano sa veta tapeta; a to je cvieće bilo toli liepo sastavljeno, prišiveno i toli se krasno predočivalo, da mu se je kao i onoj kazuli moralo upravo diviti.

Po ovom povišenju brzo se je nadbratovština razprostranila i već imade svoje revno djelujuće glavne ogranke u Pešti, Požunu, Šoprunu, Ljubljani, Brnu i Sibinju. Povrh toga imade ona članovah i u biskupijah, koje još neutemeljiše glavnoga ogranka, kao po Českoj, u Olomucu, u Solnogradu, u Kremži i u okolicah. Ako se u kojoj biskupiji skupe 744 člana u zadrugu, tad se može tamo podići samostalna glavna bratovština, ali tako, da ipak stoji u savezu s bečkom nadbratovštinom. — Od naših krajevah u ovoj su bečkoj bratovštini kao članovi: svjetla kneginja Julija Obrenović, preuzv. g. bar. Ivka Ožegović, njena kći presv. bar. Ida, presv. grofice Jelisava Drašković, Paulina Sermage, Ljudevita Janković; kao dielnici preuz. g. barun Ožegović, presv. grofica Hermina Jelačić, gosp. Mikšić, grof. Ladislav Pejačević, grofica Marija Pejačević. Tu mi je napomenuti, da je ovogodišnju izložbu blagih darovah bečke nadbratovštine dostojalo i njen. veličanstvo carica Jelisava i njena kćerka nadvojvodinja Gizela najvišjim posjetom usrećiti; kojom sgodom napomenuta prejasna nadvojvodinja postade članom nadbratovštine, što članove družtva veoma razveseli.

Bečka nadbratovština sa spomenutimi svojimi ogranci još nije ni 8 godinah stara, a već je liepo djelovala, puno dobra na slavu Božju i urešenje ubogih crkvah u austrijskoj carevini učinila. Njezinim nastojanjem ter plemenitim požrtvovanjem do danas je med uboge crkve razdieljeno kazulah 2228, pluvialah 228, albah 839, humeralah 2015, pojasah 102, korporalah 2648, purifikatorijah 3613, pallah 2686, ručnikah na Lavabo 2733, kaležah 64, ciborijah 85, monstrancijah 26, velah 180, ciborijskih pokrivačah 217, bursah 167, sviećnjakah 219, oltarnih vanjkušah 517, oltarnikah 366, i povrh toga čipkah na 119 oltarnikah, svećeničkih kamžicah 526, ministrantskih 504, štolah za krštenje i providjivanje 1340, zvonovlakah 55, svjetionjakah 16, kadionicah 74, svjetiljkah pred presvetim 19, kruna 1, kropilah 19, barjakah 15, nebnicah 47, misala 23 i 7 za mrtve, razpelah 47, kipovah i slikah 79, slikah „Put križa“ za 4 crkve, zvončićah 19, opravah za ministrante 262, predoltarnih zastorah 40, prostiračah 16, dalmatikah 8, zvono 1. Povrh toga spravah za moćice, naredjena cvietja i množtvo vrpcah.

Mi po mogućnosti podpomažemo družtvo sv. Leopolda, Bonifacija, Nepokaljanoga začetja, i dobro činimo; mi podpomažemo crkve u Ameriki, Afriki, Aziji i Njemačkoj, i dobro činimo: a jamačno nebi dobro radili, kad se nebi obzirali i na domaće naše crkve. Družtvu presvetoga oltarskoga svetotajstva, o kojem je ovdje govor, zadaća je, da ubogim crkvam jedino u austrijskoj carevini u pomoć priteče. Koliko ubogih crkvah imade u našoj domovini, znamo; netreba ih ni brojiti. Naše crkve mogu se ovim družtvom najprije okoristiti. Družtvo se drži toga načela, da pomaže crkve uboge i to ubogih pokroviteljah. Znademo dobro, da imademo crkvah i po senjskoj i križevačkoj kao i po zagrebačkoj i djakovačkoj biskupiji, kojim bi ljepši nared i nakit jako dobro došao. Sve naše župne crkve, koje su pod pokroviteljstvom budi njeg. c. k. veličanstva, budi pod vjerozakonskom i školskom zakladom, kao i ostale crkve, koje se nalaze pod pokroviteljstvom siromašnijih sukromnikah, budi nebogatih korporacijah, mogu od ovoga družtva podporu tražiti i temeljito nadati se, da će ju redomice i dobiti. I zato bi željeti bilo, da se ovo pobožno, ujedno i vele koristno družtvo razprostrani i po našoj domovini.

Predlog, da se isto družtvo i u nas uvede, kao što gori spomenuh, dopao se je uzoritomu gospodinu stožerniku i nadbiskupu našemu i braći svećenikom prvostolnoga kotara, a dopasti će se jamačno i ostaloj visokočastnoj gospodi biskupom i njihovomu svećenstvu. Ovih danah iz sasvim pouzdana izvora i iznenada doznadoh, da je jedna naša visokorodjena gospodja u Podravini, sa svoje prave nabožnosti u nas na liepom glasu, željeća, da se ovo bogoljubno družtvo i kod nas uvede, već učinila njeke korake u tom. A dati će dobri Bog, te će ovo družtvo još više sličnih prijateljicah u nas naći, za koje ni neznamo, a koje će ga radostno prigrliti, pa ga pomoći i u naš vrt presaditi, da prinese plod, koj će mnogim na utjehu i duhovnu radost biti.

Priobćujem ovo sada, a tvrdu nadu gojim, da će naši visokočastni vrhovni pastiri ovo na slavu Božju i dostojnu mu čast služeće družtvo u svoj otčinski naručaj primiti, i uputit si što obilnije svoja stada, kako da se ono i u nas uvede.

Pastirska okružnica freiburžkoga nadbiskupa sbog vjeronauka u učioni.

Po svih župnih crkvah pročitana je s propovjedaonice sljedeća okružnica:

„Premili! Znadete dobro, kolika nas je težka napast snašla školskim zakonom izdanim 29. Srpnja 1864. Mi htjedosmo i moradosmo od Boga i ljudih učiniti s jedne strane svoju dužnost, ter se zauzeti za pravo crkve i katoličkih roditeljah na učionu katoličku; s druge pako strane čeznući za mirom nepropustismo ništa, čim bi se ovo važno pitanje riešilo nagodbom medju crkvom i državom. Pokraj ovoga velikoga boja proti crkvi nepoštediše nas niti od te boli: da se pomanje razpre i čarke proti crkvi zapodievaju i vode u istoj našoj prvostolnici, pak to i od samih naših sljedbenikah. Ovamo ide i razpra zapodjeta zabranom vjerouke u učioni adelhausenskoj.

Kano sve druge jade, što nam jih katolici, pak i u iste ove dane kušnje, zadadoše, tako bismo bili prešutili i ove sgode. Bili bismo šutili o tom, prem je istina i pravica u toj stvari za puno izvraćena.

Od nas kao učitelj vjeronauka u djevojačkoj učioni namješteni kateketa Beckert preporuči djeci, neka ga

liepim katoličkim pozdravom: „Hvaljen Isus“ pozdravljaju. Učiteljica istoga razreda izjavi djeci želju, neka bi tako pozdravljala i nju. Protivno druga učiteljica ukori javno istu djecu, rekši, neka nje i one druge učiteljice nepozdravljaju tako. Ove svoje pogreške, kvareće nabožnu gojitbu nježnih djetinjih dušah, dotična redovna učiteljica nije popravila, te kateketi nepreosta drugo, van po dužnosti dotičnoj gospodji spočitati nepodobštinu javno učinjenu te kvareću nabožnu gojitbu.

Predsjednik mjestnoga školskoga vieća, kojemu dotična učiteljica u glavu prijavi slučaj, naloži ne samo učiteljicam, da zabrane pozdrav: „Hvaljen Isus,“ već povrh toga reče, da će svu stvar prijaviti višjoj oblasti, neka ona konačno dosudi. Velevojvodsko vrhovno školsko vieće na tu prijavu izreče jur 19. Rujna, oslanjajući se na svjedočanstvo četvere jošte ni deset godinah stare djece, a nečuvši samoga katekete okrivljenoga, sud, da se isti makne s mjesta. Ota bezvjerna državna oblast prisvoji si dakle pravo: katoličkoga vjeroučitelja — sama o sebi nepitajuć crkve — ukloniti iz katoličke učione.

Crkvena oblast izjavila je prosvjed proti toj u samostavnost i slobodu katoličke crkve zadirućoj zadjevici najvišjoj vladi moleći, da se ota od nenalježne oblasti izdana naredba ukine, te se ova crkvena stvar rieši po redovitom crkvenom sudcu. Crkvena oblast ponudila se i opet, da će crkvenom sudbenom izrekom dokinuti smetnju u učioni, te svaku moguću, što se po pravu može, učiniti zadovoljštinu. Državna vlada nedade se u to uputiti. Doduše priznala je ona, da crkvena oblast ima pravo upravljati vjerozakonskom obukom, te kazniti vjeroučitelje, ali po svemu tomu potvrdila je izključenje Beckerta iz učione. Ostala je pri izreci, da Beckert više nesmie naučati vjeronauka, te zahtieva, da crkvena oblast izvrši ovu njezinu odluku.

Tim je bezvjerna državna oblast izrekla: da ona sama o sebi — katoličkoga vjeroučitelja iz katoličke učione može izključiti; da katolički vjeroučitelj katolički vjeronauk smie samo tako dugo naučati, dokle je to bezvjernoj državnoj oblasti na volju, te čim se njoj svidi katoličkoga vjeroučitelja iz katoličke učione ukloniti, tomu da se crkvena oblast ima pokoriti te zapovied izvršiti, pače i onda, ako i nepronadje, da je dotični vjeroučitelj kriv. Crkvena je oblast proti ovoj, od nenalježne oblasti izdanoj izjavi odmah uložila prosvjed. Ona niti je smjela, niti mogla izvršiti tu naredbu, jer tim bila bi priznala, da nekatolička državna oblast školska bez pitanja crkve može upravljati vjerozakonskom katoličkom gojitbom i obrazbom, a tako i svećenici vjeroučitelji. Kadno mi izjavismo bojazan, da novi školski zakon prieti pogibelju nabožnoj gojitbi katoličke mladeži, odgovori državna vlada, da crkvi ostaje i nadalje izključno pravo na nabožnu gojitbu i obrazbu u učioni, te s toga dakle da vjerozakonu neprieti pogibelj. Ali što da bude od gojitbe sadanjega naraštaja, kad bi crkva prepustila, a tekar sama pomogla, da nekatolička oblast upravlja ne samo katoličkom učionom, već i vjerozakonskom gojitbom te vjeroučitelji!

(Konac će sliediti.)

Dopisi.

Iz Križevca na 29. Studenoga. Da su sveta poslanja vele koristna, da se duše prenu iza sna griešnoga, toga nitko pravedno nijekati nemože; jer se jedino svetim poslanjem okorjela i otvrdnula srca spasonosno uzdrmati i na pravi put vječnoga spasenja navrnuti mogu, pošto to običnomu dušobrižniku za rukom posve pošlo nije. Svećenici družbe Isusove, ljudi strani, izvanredno nadošli, neobičnim oblikom vanjskim, posve novim načinom propoviedanja imadu u sebi nješto privlačiva, što znaličnu svjetinu u većem broju nego-li obično u hram Božji skuplja, da čuje što i kako? Pa eto ti ploda reč bi nenadana, gdjeno i najokorjeliji griešnik, koj je godine i godine u bezbožnom životu trateć na Tvorca si svevječnoga posve zaboravio bio, napokon se na koljena spušta, da izbaci jed, da se liši guje, štono ga je tako dugo grizla.

Radi toga i naš uzoriti gospodin stožernik odredjuje, da se po raznih stranah prostrane mu nadbiskupije svake godine sveto poslanje obavi na spas pravovjernoga stada, štono mu je povjereno, i za koje se danju i noćju brini. Tako i nam ljetos odlukom njeg. uzoritosti u križevačko okružje dodju poznata dvojica častnih otacah Isusovacah Ayala i Gjuriceo, da i u ovih stranah trudu svomu ploda potraže.

Na 5. Studenoga budu uvedeni u crkvu vrbovačku, gdjeno punih deset danah neprekidno propovjedajuć, duše griešne s Bogom mireć sveto poslanje najboljim uspjehom oživotvoriše.

Na 19. Studenoga budu oko deset satih mnogobrojnim svietom provodjeni u župnu crkvu križevačku uvedeni, gdje jih velečastni g. podjašpršt i župnik križevački Ivan Nep. Šianski vrstnim i u srce puka dirajućim slovom pozdravi i vjernomu si stadu predstavi. Na što častni otac Ayala stupiv na propovjedaonicu sakupljenomu puku točno obrazloži, što da znače sveta poslanja, i zašto tako često putah mnogi netemeljito protuslove sličnim propoviedanjem.

Svaki dan bijahu četiri propovjedi: u jutro rano za domaće, u deset satih za vanjske procesije, u 3 sata poslje podne za malu školsku djecu, u večer opet za domaće, a osobito za inteligenciju, kojano je kroz vas dan zvaničnimi poslovi zapriečena.

Što se tiče propoviedanja, nije mi od potrebe suda izreći, pošto su isti otci Isusovci svojim propoviedanjem po svoj Hrvatskoj i Slavoniji kano vješti svomu poslu poznati; samo mi je to primjetiti, da su njihove propovjedi vrli utisak kod puka učinile, da su mnogu

suzu pokore iz očiuh viernih kršćanah izvabile, da su napokon sijaset dušicah u svetu izpovjedaonicu dovele, i nutrnjim životom pokrenule.

Moram jošte da napomenem, da su svaki dan iz župah pod okružje križevačko spadajućih provodi mnogobrojnoga puka dolazili, medju kojimi valja mi miholečki, glogovnički i svetopeteranski provod osobito radi mnogobrojnosti izvanredne napomenuti.

Na 28. Studenoga t. j. na dan posljednji svetoga poslanja toliko se svieta iz domaće i obližnjih župah sakupilo, te se broj dušah na četiri tisuće po prilici udariti može, da čuje posljednju iz ustiuh Božjih poslanikah. Provod, štono se s kipom veleljepnim bl. Djevice Marije starodavnim našim gradom Križevcem kretao, toli sjajan i svečan bijaše, da ga takova Križevčani nedoživiše morda još nikada. Bilo jim na spas, kad su tako vjeru svoju katoličku javno pokazali!

Evo u kratko nacrta svetoga poslanja u Križevcu. Vječna hvala i slava bila skrbnomu našemu nadpastiru, slava veleč. g. župniku križevačkomu, kojino je otce Isusovce najuljudnije kroz ovo sveto doba njegovao, a dika i pobožnomu puku, koj se odazvao glasu svoga revnoga pastira.

Lončarić.

U Medjumurju na koncu Studenoga. — Da i vi Hrvati s onkraj Drave saznate, šta se kod nas radi, evo doglašujem Vam ostarjelu već, a sada u oči ugarskoga sabora opet pomladjenu novinu. — Kada je god. 1860. Medjumurje čudnim onim načinom Hrvatskoj oduzeto, pa Ugarskoj opet podčinjeno, našlo se ljudih, koji su zaželjeli te išli na to, da se Medjumurje i u duhovnom obziru odciepi od vlasti nadbiskupije zagrebačke, pa susjednoj biskupiji subotištkoj (sombatheljskoj) priklopi. Ovaj pium desiderium sada je opet oživio. Govori se ovuda na sva usta, da će naši poslanici na predstojećem ugarskom saboru raditi o tom, da se Medjumurje nadbiskupiji zagrebačkoj oduzme. Dapače čujem, da u najnovijem krajobrazu biskupije subotištke Medjumurje već podpada pod istu biskupiju. Poslanici, koji će Medjumurje zastupati na ugarskom saboru, izdali su programe, u kojih u jednoj točki sbilja obriču: da će nastojati o tom, da se Medjumurje oddruži od nadbiskupije zagrebačke.

Medjumurje uztegnuti duhovnoj oblasti nadbiskupije zagrebačke znači toliko, koliko 60,000 medjumurskih Hrvatah izvrgnuti magjarenju. Sada je u Medjumurju uredovni jezik izključivo magjarski. Neka se izmedju Medjumurja i Hrvatske prekine još i posliednja sveza duhovne oblasti, tada će se jezik magjarski uvlačiti u školu i crkvu. Pa nadjodje-li još lasno mogući slučaj, da pomanjka svećenikah hrvatskomu jeziku vještih, — kako je to već sada s onkraj Mure, gdje stanuju Hrvati, — tada će se otvoriti vrata babilonskoj pometnji jezikah, kakova n. pr. u ovaj par obstoji u Mura Kesesturu, gdje niti ovce svoga pastira, niti pastir svojih ovacah nerazumije! —

Premda u Medjumurju ima svaka župa učionu, to ipak ovdje školarstvo stoji na jako slabih noguh. Politička oblast za učione haje i nehaje, a oni, koji bi imali biti učitelji svjetla i prijatelji napredka, prieče jednomu i drugomu ulaz u učionu. Šta ćete, kad mladež školska neima niti propisanih knjigah; a znam učionu, u kojoj neima niti jednoga propisanoga katekizma, već se mladeži predaje Vrhovčev katekizam. To sve biva s mržnje na književni hrvatski jezik, pa bi se njekim htjelo, da se za Medjumurje štampaju posebice školske knjige u kajkavskom narečju. Još je ovdje u tom pogledu nevolja, što njeke obćine drže sukromne učitelje, koji nevidješe nikada učiteljišta, a sve jim je znanje, ako znadu štogod magjarski. Ovakovi učitelji često su zla ponašanja, a urednim učiteljem prave velikih neprilikah.

Dne 23. Studen. bijaše izbor poslanikah, koji će medjumurske Hrvate zastupati na ugarskom saboru. Za izborišta bješe odredjena mjesta: Čakovac s ovkraj, a Lendava i Letina s onkraj Mure. Zamučat ću otajne i javne spletke, što su se snovale; ali nemogu mûkom mimoići da nespomenem, kako se je puku ovaj ili onaj silom za zastupnika nametao, a nije mu se dopustilo, da izabire po volji i osvjedočenju. U Letini projde izbor mirno; ali u Čakovcu i Lendavi neizabraše još poslanikah, a oni, koji bijahu kod tih izborah, poviedaju, da je došlo bilo i do lupe na ta dva izborišta. Dàkako da je, kako na mnogo drugih miestah, i tu neuki sviet bio ciglo orudje ljudih, kojim je boljak medjumurskoga puka dalji od devete brige. Bog bio s nami, inače — zlo i naopako!

Viestnik.

Iz Zagreba. Dne 1. Prosinca u jutro odputovao je uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački sa svjetlim banom uslied višjega poziva u Beč. Visoke putnike izprati mnogo saborskih zastupnikah i više prečastne gg. kanonikah na kolodvor, gdje je saborski podpredsjednik g. Čepulić vrhovnim glavarom naše domovine nazvao sretan put. Neznamo još, koj će se dan uzoriti naš nadpastir vratiti u Zagreb.

— Na 2. t. m. umro je u bolnici ovdašnje milosrdne braće Ignjat Švorda, župnik subotički u Medjumurju. Dne 4. poslie podne sahraniše mu tielo na groblje sv. Roka. Pokojna mu duša!

— U nedjelju služio je mladu misu g. Mato Galović, mladomisnik, u crkvi ovdašnjih sestarah milosrdnicah.

— Iz „Nar. Nov." doznajemo, da su u Kraljevomvrhu 30. Stud. u noći razbojnici provalili vrata na župnoj crkvi, te u sakristiji sve po ormarih prekopali, tražeći novacah; nenašavši jih, neodnesoše ništa do nje-

koliko fantih ovećih voštenicah. Zlikovcem nezna se još za trag.

Iz Dalmacije. Proti bečkim novinam „Vorstadt-Zeitung," „Wanderer," „Kikeriki" i „Neues Fremdenblatt" podignuta je od strane duhovne oblasti tužba sbog uvrede poštenja. Ovi su listovi donieli onu lažnu viest, da je u Dalmaciji jedan prosti vojnik s osvete ubio svoga četnika, a u istu izmišljotinu uveli katoličkoga svećenika, kan' da je povriedio izpoviednu tajnu. Državno odvjetničtvo pristalo je na tužbu po 5. §. kaznene novelle.

Iz Gradca. Ovdje izlazeći „Kathol. Wahrheitsfreund" piše: Nečuveno je u ljetopisih ne samo katoličkih, nego i paritetičkih i protestantskih sveučilištah, što se je dne 15. Studen. u dvorani našega sveučilišta dogodilo. Na javnoj svečanosti očitova Rector magnificus Dr. Oskar Schmidt pred vrlo mnogobrojno sakupljenim obćinstvom, koje bje opetovano k tomu pozvano, pred slušatelji svih četirih fakultetah: da vjera u jednoga osobnoga Boga smeta i steže znanost i njena iztraživanja, te izjavlja razgovetno i naprosto, da pristaje, pače da je uvjeren o istinitosti Darwinove hipoteze, po kojoj je čovjek postupnim razvojem „bezkrajnim redom stavno postalih pripadnostih" proizišao iz vrsti opice zvane Gorilla, te dakle nije kao takov stvoren bio. Ako su dakle slušatelji bogoslovja scienili, da su dužni proti prihvatu takove konjekture ograditi se, to nam je taj njihov korak i slobodu samo odobriti, a mora nam se na čudo dati, što su taj postupak s tolikom zlovoljom primili baš oni, koji slobodno iztraživanje i slobodu govora toli revno zagovaraju i za sebe zahtievaju. — Za bolje razjasnjenje posliednjih redakah kazat nam je, da je gradački list „Tagespost" bio javio, da su besjede rektorove mnogobrojno sakupljeni profesori i učenici „s velikom dopadnostju primili." Sutradan izjaviše u istom dnevniku četiri bogoslova u ime bogoslovnoga fakulteta, da oni u „velikoj dopadnosti" (koja, kako oni mogahu opaziti, bijaše dosta slaba) nisu nipošto udioničtvovali, već jih je samo to, da se nedogodi javna sablazan, sklonulo, te su uzpregnuli svoje negodovanje. Dva dana kasnije javlja isti list, da se učenici triuh svjetovnih fakultetah podpisuju pod adresu na akademički senat, u kojoj podpisnici osudjuju surovi glas, kojim je sastavljeno očitovanje slušateljah bogoslovja, a zajedno izražuju osvjedočenje, da će akad. senat naproti ovakovim nasrtom slobodu znanstvenoga izpitivanja i ugled akad. vlasti svojski braniti.

Iz Beča. Nedavna svečano je otvorena i blagoslovljena nova bolnica u bečkom predgradju „Wieden." U njoj ima mjesta za 200 bolestnikah u dva oddieljena razdjela za bolestnike mužkoga i ženskoga spola, a svojina je duvnah 3. reda sv. Franje, koje su protjerane iz obćinske wiedenske bolnice. Ovaj učin sbilja je komičan. U bolnici wiedenskoj bijahu ove duvne za podvorbu bolestnikah nesposobne; ali u istom predgradju, kakovih sto korakah dalje od wiedenske bolnice valjaju za njegu bolestnikah i upravu bolnice. Živila logika i dosliednost!

Iz Rima. U Fiorenci izlazeći list „Diritto" izvadio je iz okružnice velikoga iztoka palermskoga viest, da je Pio IX. u svojoj mladosti bio stupio u red slobodnih zidarah, te položio bratinsku zakletvu. Iz „Diritta" prešla je ta viest u ostale europejske listove, a naravno i u bečke. Nije to ništa nova. Za rimske republike god. 1849. bijaše upravo tako izašla na javu. Pio IX. izjavi se tada izrikom proti njoj u alokuciji od 20. Travnja 1849. veleć, da je to „ružna laž, te podla i čemerna kleveta." Ljudi, koji još i sada trube tu mrzku laž i hoće da njom ocrne Isusova namjestnika, jesu oni isti, koji se usudiše pohuliti sama Gospodina, da bijaše prvi sanscullott.

Iz Pruske. Za čudo je, kako se je družba Isusova od njekoliko godinah u renskih pokrajinah udomaćila. Prije svega dobaviše se samostana Laach na glasovitom jezeru istoga imena, a taj prije na polak razpali se samostan za kratko vrieme postade krasnom i dobro uredjenom sgradom. Odatle razvija se veliko misionarsko i književno djelovanje, a dokle za ovo posljednje nedosiže domaća dosta znatna knjižnica, vadi se u pomoć iz bonnske knjižnice. — Grad Bonn, gdje je sveučilište, služi Isusovcem kao drugo važnije uporište. Ondje je ne samo napravljen križni put na brdu blizu grada, nego jošte bližje sagradjena nova crkva „srca Isusova," naročito namienjena za službu Božju družbi Isusovoj. Medju učenici obstoji bratovština „prečistoga začeća." Moć otacah nad kućani opaža se dnevice vidnijom; mnogi mladi ljudi dolaze često na križno brdo na izpovied, ne riedki proti volji svojih roditeljah i učiteljah. Kako se marljivo zauzimlju Isusovci i za svjetovne znanosti i njimi se bave, svjedoči to, da je od upisanih za učenike članovah družbe Isusove riešio prošloga ljeta jedan botaničku, a ovoga ljeta jedan mudroslovnu nagradnu zadaću.

* U Cahah (Ahenu) ima kapela, koju zovu ugarskom, jer ju je ugarski kralj Ljudevit dao sagraditi. U toj kapeli služio je dne 15. Rujna t. g. mladu misu ugarski novoredjeni svećenik Dr. Frankl, pri čem ga je rukovodio dvorski kapelan i kanonik ostrogonski dr. Danko. Od god. 1776. bijaše svaki savez ove kapele s Ugarskom prekinut.

* Na početku Studenoga zamieniše u Beču dvie plesačice od baleta, Marija i Ljudmila K., 17. i 19. godinah stare, pozorište sa-stanicom; stupiše u duhovni red.

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Ladislav Jagodić, podarcidjakon i župnik u Trnovitici, postao je župnikom u Lipovljanih.

Urednik Nikola Horvat. Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 50. U ČETVRTAK 14. PROSINCA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Stožernik Nikola Wiseman.

Napisao *J. Zorić.*

(Nastavak.)

Prvo djelo, kojim se je Wiseman pokazao kao učenjak prve vrsti, bijaše posvećeno iztočnim naukom, a ime mu je „Horae Syriacae," napereno proti glasovitim iztočnjakom kambridgske škole, Clarku i Horneju. Učenjaci ovi, pozivajuć se na svoja znanstvena iztraživanja, bjehu uztvrdili, da kaldejski ili sirski jezik, kojim se je Isukrst služio, neima izraza, koj bi to označivao: ovo znamenuje ili ovo je slika i prilika moga tiela i moje krvi, pak s toga da se je poslužio riečju: ovo jest moje tielo, ovo jest moja krv, a po tom poduprieše Kalvinovu bludnju.

Našemu učenjaku bijaše istom 25 godinah, a za ime znalo mu se samo u tiesnih prostorijah englezkoga kolegija. Ali jer u njega bijaše živa vjera i vruća ljubav za istinom, to je neumorno prevraćao po vatikanskih knjižnicah, nebi-li u iztočnih jezicih našao dovoljno razlogah, da obrani najveću svetinju katoličke crkve, naime presveti oltarski sakramenat. Rezultat njegova neumorna iztraživanja bijaše taj: da sirski jezik nije tako siromašan, kako su to uztvrdili protivnici kršćanstva, već da on za označenje ovo: znamenuje ili ovo je slika moga tiela itd. imade četrdeset i pet riečih; dakle da Isusu u tobože nestašici valjala izraza nije trebalo uzimati neprava izraza ovo jest moje tielo, već da je on taj izraz upotriebio u verbalnom smislu htijuć njim označiti pravo svoje tielo i pravu svoju krv.

Njegova knjiga, akoprem malena, obsižuć samo 280 stranah, probudila je pozornost cieloga učenoga svieta, a osobito u Englezkoj. Sam Hornej kao da je priznao, da je pobiedjen, jer je izpustio onaj pasus u svih potanjih izdanjih svoga djela.

Za ovim djelom pisao je Wiseman malenu ali znamenitu knjižicu o neplodnosti protestantskih misijah. *) Djelce ovo zanimalo je u toliko Grgura XVI., da je bivši jošte prefecktom propagande preuzeo sam njegovu korekturu. U pomenutoj knjižici navadja pisac kao razlog neplodnosti protestantskih misijah taj, što one neimaju Božjega poslanja, pak s toga da jim i manjka njegov blagoslov; dočim katolički vjeroviestnici, siromašni i progonjeni, obskrbljeni samo blagoslovom Boga velikoga tvore čudesa, stvarajuć u poganstvu nove kršćanske svietove. Za tim sravnjiva ogroman trošak, što ga troše protestanti na svoje misije s neznatnimi milostinjami, što jih dobivaju katolički misionari.

Najvažnije djelo, što je izašlo izpod pera Wisemanova, jest njegovo „suglasje znanstvenih iztraživanjah s objavljenom vjerom," što ga je godine 1835. u Londonu tiskom izdao. Da nebude Wiseman osim ovoga djela ni pero umočio, ono bi mu u učenom svietu pribavilo neumrlo ime i neuvehlu slavu. Ovo djelo sastoji od dvanaest predavanjah, šte jih je kao predstojnik englezkoga kolegija držao svojim pitomcem, te su služila kao uvod k bogoslovnim naukom. Doista prekrasna uvoda i temeljite priprave za uzvišeni bogoslovni nauk.

Glas ob ovih predavanjih raznio se u brzo po cielom Rimu, i Wiseman bje prisiljen na molbu kardinala Welda, da jih iznovice drži izabranomu slušateljstvu, što ga bje stožernik u svojih dvoranah okolo sebe sabrao. Za ovu svrhu preradio je i pomnožao pisac svoja predavanja prema okolnostim i prema potrebam svoga novoga slušateljstva. Prisutni slušahu ga napetom pazljivošću, povladjivajuć na posliedku njegov trud i svjetujuć ga, da svoja predavanja tiskom izda. Pisac privoli i na to, te krenu godine 1835. u London, da ondje

*) Knjižica ova izašla je u talijanskom jeziku godine 1831.

sam glavom pospješi izdavanje svoga djela. Nu ovdje, kao što sam u predgovoru pripovieda, preradio ga po treći put, nješto pridodao, a gdje što opet razjasnio, a gdje što opet izpustio, što mu se nevidje upravo na mjestu ili potrebito, da budu tako predavanja prilagodjena svim vrstim čitalacah. *)

Wiseman je ovim djelom pokazao, kako mu je obsežno, svestrano i temeljito znanje. On prolazi ovdje sve struke čovječjega znanja, dokazujuć, kako se one sve slažu s objavljenom istinom. U sravnjivanju jezikah vidi se vješt poznavalac starih jezikah. U dokazivanju jedinosti čovječjega plemena, što je etnografički, historički, anatomički i psihologički dokazao, opaža se vješt naravoslovac. Sravnjivanjem jezikah dokazao je pometnju babilonsku. Liečničkimi razlozi dokazao je smrt i uzkrsnuće Isukrstovo, a geologičkimi dokazi opravdao je Mojsijinu poviest o stvaranju. Knjiga je pisana onom točnosti, razgovetnošću i temeljitošću, koja bijaše, rekao bih, prirodjena Wisemanu. To djelo nije nitko pročitao, a da nebi odanle kakove takove koristi crpio. Koliko je predsudah ono razpršilo, a koliko je opet zabludjelih k istini privelo! Svatko, koj ga je pomno proučio, bit će prinukan uzkliknuti ono, što je njegov pisac na svršetku svojih predavanjah uzkliknuo: „religio vicisti!"

Ovdje nam je spomenuti i drugo, isto tako važno i znamenito djelo Wisemanovo, a to je: o realnoj prisutnosti tiela i krvi gospodnje u presvetoj eucharistiji." Ono sastoji iz osam predavanjah, što jih je držao svojim slušateljem bogoslovcem. Pisac sam veli, da nebijaše nakan taj par, kad je u London polazio, isto djelo tiskati. On je uzeo rukopis sobom, da pita savjet svojih učenih prijateljah, da ga kašnje tiska, ako bi to okolnosti zahtievale. Nu jer je pisac kasnije namjeravao ob istom predmetu popularnije i točnije pisati u djelu „predavanja o poglavitih istinah i o porabah katoličke crkve," to mu se svidje potrebito, da ova predavanja, kao uvod k onim drugim, posebice tiska.

U predgovoru toga djela veli pisac, da će biti zadovoljan, ako mu se prizna onoliko marljivosti i revnosti, koliko se zahtieva za njegovo zvanje kao učitelja, koj imade medju mladežju širiti točno i temeljito bogoslovno znanje. Njega zanima sudbina toga djelca, jer o njem visi ciena i sud obćinstva o zavodu, što ga je providnost Božja njegovoj brizi povjerila. **) Nu Wiseman neimaše se ničega bojati, njegovo dosadanje upravljanje, njegov književni rad osjegurao mu je ime medju prvaci u književnom svietu; a njegovim imenom bijaše i osjeguran najbolji sud o njegovom zavodu. Sav sviet držaše ga vriednim i u svakom pogledu dostojnim nasljednikom Dra. Gradwella, koga je u englezkom kolegiju nasljedio. U toj knjizi dokazuje pisac iz riečih Isusovih i Pavlovih realnu prisutnost tiela i krvi gospodnje u presvetoj eucharistiji; ona je pisana najvećom doslednosti, a njegovomu trudu najljepša plaća bijaše krasan uspjeh, što ga doživi njegovo djelo.

Wisemanu bijaše ta točka kršćanske vjere najveće važnosti, osobito za englezko obćinstvo, koje, uvjereno jednoć o bitnoj ovoj istini katoličke vjere, dalo bi se lahko uvjeriti i obsvjedočiti u ostalih istinah.

Oba ova djela ugledaše sviet u Londonu godine 1835, kamo je i sam glavom pošao, da jih pospješi. Putujuć Njemačkom sprijateljio se s glasovitimi muževi svoje dobe: Möhlerom, Kleom, Schlegelom i Görresom. Kako mu milo bijaše to prijateljstvo, vidimo iz toga, što se ga je i nakon 25 godinah veselo sjećao.

Sliedeće godine stupi u savez s neumrlim O'Connellom i Quinom, s prvim na glasu državnikom, a s drugim čuvenim učenjakom. S njimi u družtvu osnuje časopis imenom „Dublin Review" za katolike Velike Britanije i Irske, kojim je nakon stečene emancipacije trebalo vještih vodjah, da nezalutaju stranputicom, čega se bijaše kraj žestine i uzrujanosti Iracah jako bojati. Potreba takova časopisa opažaše se sada osobito s nenadana pojava u Englezkoj, koj je zabunio protestante, a katolike nadom ohrabrio, da nije daleko hora, kada će narod englezki hrpimice grnuti u katoličku crkvu. Bijaše to puzeizam, pojavivši se na glasovitom sveučilištu oxfordskom. Da uzmognemo progovoriti koju o djelovanju Wisemanovu kao metropoliti englezkom, treba da prije što godj kažemo ob emancipaciji englezkih katolikah, što se je sbila godine 1829.

Pod težkim jarmom anglikanizma, što ga je vlada nečuvenim nasiljem uvela, stenjao je katolicizam u Englezkoj i u Irskoj puna tri vieka. Nu svaka sila za vremena; pak i crvić, kad ga gaze, diže glavu u vis, da se opre nozi tlačiteljevoj. Tako i katolici, uzdajuć se u providnost Božju, očekivahu strpljivo čas, kad će i njim sinuti zlatna sloboda. Pod konac osamnaestoga vieka kao da je zadahnuo vjetar narodnje slobode, narodi stadoše se micati na jugu i na sjeveru; a to bijaše s go-

*) Vidi predgovor piščev k pomenutomu djelu, što je izašlo preveđeno skoro u svih jezicih. Na niemački jezik preveo ga Dr. Haneberg (Zusammenhang zwischen Wissenschaft und Offenbarung), a kašnje po najnovijem izdanju izvornika izpravio ga je Dr. Weinhart. Ciena mu je 3 for. 30 kr.

**) Vidi predgovor k djelu „realna prisutnost tiela i krvi gospodnje u presvetom oltarskom sakramentu." Knjiga je izašla i u njemačkom prievodu godine 1844. u Regensburgu, a preveo ju Dr. Moritz Brühl. Imade 233 strane, a ciena joj je 1 for. 21 kr.

dan čas za Irsku, da se osovi i progleda, gdje svim zora sviće, nebi-li i njoj odkale zarudjeo bieli dan. Hora je nastala, gdje je valjalo oholomu Albionu povući rogove, ako nije hotio, da mu jih drugi silomice odkinu.

Sjevero-amerikanske kolonije, noseć s Englezkom iste terete, vršeć iste dužnosti, zahtievahu, da jim se dadu i jednaka prava. One tražahu u parlamentu mjesto i glas, a bez njihove privolje da se nerazpolaže ni njihovom krvlju, ni njihovim novcem. Parlament je prezirno odbio njihovu tražbu, a one neimajuć volje, da poput Iracah viekove i viekove ližu ruke onim, koji jih sapinju verigami, da lievaju polu krvi za one, koji su jim pripravni i drugu polovicu izsisati, odluče pomoći si sami skinuv s ledjah englezki jaram. Englezka, vidiv pogibelj, što joj prieti, odluči popustiti, ali prekasno. Amerika se već izvinula iz njenih pandžah.

Ne dugo za tim buknu i francezki prevrat. Ideja narodnje slobode i ravnopravnosti, što je zasjevnula u Francezkoj, odsievnu i u Irskoj, a obasjani progonjeni Irci mišljahu, da je došlo vrieme slobode, gdje će jim spasti s noguh i rukuh težke verige. Oni mišljahu, da je pravo pred Bogom i pred svietom, da oni, koji imadu jednake dužnosti, imadu i jednaka prava. — I sami englezki državnici, kao: Pitt, Fox, Burke i Wiandham, priznaše emancipaciju katolikah kao čin pravde i potrebe.

Irci, htijuć se tom prilikom okoristiti, obrate se s predstavkom na kralja. Al badava; jer jim bje predstavka naprosto odbijena. Nu parlament od godine 1792. prinukan francezkim ratom popusti, izpuniv jim njeke neznatne zahtjeve tim, što je ukinuo kaznene zakone, tičuće se bogoslužja. Katolikom bje sada prosto pribivati svomu bogoslužju, a da nisu morali plaćati globe od 100 markah. Katolici mogahu i nedolaziti na bogoslužje državne crkve bez globe od 20 livrah sterlingah. Nu od svih drugih gradjanskih pravah bijahu izključeni. Oni plaćahu porez, lievahu krv za propast svoje, a na obranu tudje slobode, pak ipak bijahu izključeni: iz parlamenta, iz svih većih državnih službah, te podvrgnuti zakletvi englezke supremacije. Irac nesmiedjaše nositi oružja ni na obranu svoga života pod kazan od 20 livrah sterlingah i jednogodišnjega zatvora.

Čovjek bi se čudom čudio, kako je katolicizam uz ovakove okolnosti živovati mogao, gdje mu je sve o propasti radilo. Mi tu opažamo ruku Božju, koja je jača od nepravde ljudske, te koja je na sramotu ljudskomu naporu razširivala katolicizam, kao što to svjedoče statistički izkazi.

Irci nemirovahu; oni se obratiše opet molbom na vladu za emancipaciju. Nu u taj par godine 1798. buknu buna, što se je zametnula u protestantskom logoru, nu u koju bjehu nesrećom i katolici najnižih razredah pomiešani. U toj borbi sastajemo se s glasovitim demokratom Danielom O'Connellom, koj je taj put vojevao na vladinoj strani. Buna se svrši porazom Irske. Ona bijaše s Englezkom sjedinjena, a prvi zajednički parlament sastade se 22. Siečnja godine 1801.

S realne ove unije bijaše Irska još većma ogorčena. Ona nalikovaše gorućemu vulkanu, koj je čekao, da provali ognjem i plamenom. Sreća po Irsku, kao što i po Englezku, što imadjaše na čelu muža razborita i odvažna, kakove samo viekovi radjaju, koj je znao tako rukovoditi narod, da ga je sve većma primicao k svrsi, da ga izbavi bez svakoga prolića krvi. Bijaše to opet neumrli O'Connell. Irska postajaše sve ozbiljnija, — a njezina ozbiljnost zabrinula je i Englezku vladu. Pitt stajaše na čelu ministerija. Da umiri Irce, obeća jim slobodu, nu predlog propadne mu i kod kralja i u parlamentu; s čega se i odreče svoga mjesta u ministeriju.

Nu narod navikao na strpljivost neklonu duhom; on bijaše uvjeren, da njegovo vrieme nije već daleko. Nakon četiri godine stupi Pitt opet u ministerij. Borba za emancipaciju trajaše svedjer, akoprem bje uviek zabačena tako u gornjoj, kao što i u dolnjoj kući većinom glasovah.

Kako da si pomognu katolici? Oni se sklapljahu u družtva pod načelničtvom O'Connellovim.

Neimajući višje potvrde, bijaše jim družtvo ukinuto, razpušteno, nu samo za vrieme, da se što jače opet sjedini. Katoličko družtvo imadjaše sve: središnji savjet, načelničtvo, financije i časopise. Jedno mu samo manjkaše, i to eksekutivna moć, al čemu i ova, kad je narod dragovoljno donosio i posliednji novčić na žrtvenik narodnje slobode. Družtvo ovo ima zahvaliti svoj postanak nezaboravnomu O'Connellu, koj je njim stvorio rekao bih zakonitu opoziciju, štono je mirno, nu ipak žurno i odvažno stupala napried, kloneć se silovitih sredstvah okrutničtva i krvi.*)

Nesrećom u isto vrieme porodila se razmirica medju samimi katolici u Englezkoj. Godine 1808. bješe Grattan učinio predlog, o kom kao ob uvjetu imadjaše visjeti i emancipacija katolikah. Predlog sastojaše se u tom, da vladi pripada pravo kod izborah katoličkih biskupah ulagati veto. Raznio se glas, da su tomu predlogu krivi irski biskupi, s čega sastaviše oni svoje očitovanje, u kom kažu, da nebijahu nikada nakani u tako sramotnu cienu kupiti slobodu. Iz nenada prizna i sama rimska kurija taj veto; što je Irce još većma zateklo i uzbunilo. Sav episkopat irski zajedno s cielim na-

*) Vidi u trećem svezku Balmesovih različitih spisah članak „O'Connell."

rodom uloži proti tomu svetčani protest, a podpredsjednik rimske propagande Quarantotti, komu se je taj čin pripisivao, bude predmetom mržnje i pučkih dosjetakah, dok napokon sam papa nerieši cielu stvar po volji katolikah.

U toj prepirci nije usnulo ni pitanje ob emancipaciji, ono je postojalo sve silnije i pogibeljnije, ono bijaše ubojita striela na živom tielu Englezke, što ju je valjalo vještom operacijom izvaditi, nu od koje zazirahu biskupi državne vjere, bojeć se, da po takovu nesteku katolici premah nad anglikanizmom. — Pitanje ovo bijaše pretresivano u parlamentu godine 1819., a emancipacija zabačena neznatnom većinom od dva glasa.

Godine 1821. bude emancipacija primljena većinom od 6 glasovah, a godine 1825. većinom od 21 glasa. Dočim je tako emancipacija slavila pobjedu u dolnjoj, bijaše uviek zabačena u gornjoj kući.

Godine 1828. stupi na kormilo vlade vojvoda Wellington, od koga se katolici nenadahu ničemu, buduć jim bio zakleti neprijatelj. U Svibnju bje u dolnjoj kući stvar katolikah po Bogu i po pravdi riešena sa 6 glasovah većine, dočim u gornjoj propadne većinom od 46 glasovah.

Robert Peel očitova javno, da državna crkva nemože dugo živovati uz slobodu katoličke vjere; a Wellington reče, da sjegurnost i boljak države zahtieva, da se s katolici onako postupa, kao što se je i do sada postupalo. — To bijaše posliednji odpor sa strane vlade i parlamenta; emancipacija je odviše dozorila, nego-li da bi se njom oklievati bilo moglo. J e r k a d j e n a r o d d o k r a j n o s t i d o t j e r a n, t a d ć e s e o n p o s l u ž i t i p r i l i k o m, k o j u m u s r e ć a i s a m B o g p r u ž a; a I r s k a m o r a d a s t e č e p r a v d u u s v i e t u. Tako reče O'Connell, a on nije nikada u taman govorio.

Sliedeće godine naime 1829., koja će biti u povjesti Englezke godina vele znamenita, podnesoše oba ova muža, Wellington i Peel, pitanje ob emancipaciji objema kućama. Wellington u gornjoj a Peel u dolnjoj kući. U gornjoj kući primljen bje predlog većinom od 178, a u dolnjoj većinom od 205 glasovah.

U prilog katolikom govorio je Peel vatreno slovo puna četiri sata, dok je dokazao potrebu toga toli težkoga koraka za Englezku. Peel, jedan od najvećih englezkih državnikah, doprineo je najveću žrtvu; on se je pokorio duhu vremena i gvozdenoj potrebi, te se razkrstio s cielom svojom političkom prošlosti. Peel je imao pravo; jer što bi koristio bio prkos, kad je prevrat stajao na vratih, i kad je s onu stranu morske užine stajalo sedam miliunah ljudih s odvažnim O'Connellom na čelu, čekajuć samo odgovor englezkoga parlamenta, da prama njemu rade.

S emancipacijom nepostigoše ipak katolici podpune ravnopravnosti, jer po zakonu vladalac mora biti državne vjere, te nesmije stupiti u brak s katoličkom strankom. Najveće državne službe stoje izvan njihova područja, dapače i iste su jim učiteljske stolice na sveučilištih zatvorene, a u obrazac prisege, što imadu članovi obijuh kućah polagati, uvrštene su ove rieči: „Ja prisižem, da se odričem svega, i odbacujem sve, što bi smieralo na propast sadanje, jedino zakonite državne crkve.“

(Nastavit će se.)

O ponajglavnijem uzroku današnjega nevierstva.

U naše doba ima mnogo ljudih na svietu, koji se vesele, mnijući, da će do skora crkvu pobiediti, te nam ponosno dovikuju: „Za kratko domrieti će ta vaša crkva sa svojimi izmišljotinami. Evo samo još prosti neuki puk drži nješto do vjere i njezinih naredabah, al izobraženi sviet proniknu jur u ništetnost njezinu!“ — Upravo tim postaju ti ljudi orudjem Božjim, da što očevidnije dokažu neobhodnu potrebu vjere, i postaju nehotice živim primjerom božanstvene istine. Neću doduše razjasnjujući gore napomenutu tvrdnju ništa nova reći, — tà božanstveni jur Spasitelj pitanje to najtočnije rieši; al opet mislim, da neće biti suvišno, napomene-li se, što se može biti jur zaboravilo.

Premda je Spasitelj svieta donio ljudem istinu, za kom jedino mora razum težiti, buduć za nju stvoren, i donio postojanu savršenu sreću, kojom se srce zasićuje; premda nije prestao svietu dobro tvoreći bolestne liečiti, biedne tješiti, siromašne pomagati — jednom rieči svakomu u potrebi priticati: to ga ipak za čudo sviet izmučena pribi na križ. Svakomu se, koj tu malo postoji i nehotice iztiče pitanje: kako je moguće, da sviet toliko dobro, što mu izkaza Isus, tako grdno naplati?

Netreba nam dugo odgovor nagadjati; sam ga Isus u kratko, al nepobitno navodi, veleći: „Tko je od Boga, sluša rieč Božju, zato je vi neslušate, jer niste od Boga. Tko zlo čini, mrzi svjetlo, da mu se djela nevide. Zlotvor samo veli u srcu, neima Boga.“ Tako i jest.

Čovjek mudar, plemenit, ljubitelj istine i krieposti nikad nije protivnik vjere. Tà on neima razloga, zašto da ju mrzi i prezire. Istina je nepobitna, da čovjek ono mrzi, što mu nije po volji, što bi volio, da nije, nego-li da jest. A kako će, pitam, čovjek mudar mrziti istinu, za kojom toli strastno teži? Ne, on je prezirati nemože, već se dapače vrlo raduje, što je našao ono, čim jedino sretan biti može — a ta istina nenalazi se nego u vjeri. Ona jedina dovoljnu hranu pruža razumu, uznosi ga u nadsjetilni sviet, ondje ga ustavi i odanle se više kre-

nuti nemože. Osvjedočen tako o neprocienjenoj vriednosti vjere, bez koje mu je sviet golema pustoš, a srce leglo sjete i nemira, počimlje mirnim duhom život si istinam vjere prilagodjivati, pa upraviv jednom život si po vjeri, osvjedoči se izkustvom ob onom, što je prije umom dohvaćao; — neima tada više stvari, što bi ga tako lasno od vjere odvratila. — Protivno uprav dogadja se opakim i skvarenim ljudem, pa i sasvim naravno. Što čovjeku, tražeću u varki korist, a u razuzdanosti blaženost, može i mora biti nesnosnije, nego-li vjera, koja mu se opakoj volji svakom sgodom opire? Doista ništa. Tà što je mrže lukavu kriomčaru, koj nepazi na štetu, što ju državi nanosi, samo da sebi pomogne, nego sviestni i budni mitničari, koji mu neprestrašnom uztrajnošću osnove uništuju? Što je nesnosnije mladiću, nehajeću najljepšu dobu u lienosti i bezposlici probaviti, nego odhranitelj, koj mudre i krepke zapreke stavlja lahkoumlju njegovu, želeći ga na pravi put dovesti, kojim će njekoć sretnim čovjekom postati?

Tko jednom odluči u razkoši blaženost, a u griehu sreću tražiti, nastoji iz svih silah, da osnove svoje izvede, — tà to leži a naravi ljudskoj, a dosljedno nesnosno mu je sve, što ga u tečenju te svrhe prieči; a budući da mu je, kako napomenuh, glavnom zaprekom vjera, koja ga opominjuć i koreć oda zla odvraća, predočuje mu smrt, živimi bojami riše zadnji sud, gdje će ga nepristrano na ništa se neobziruć suditi, gromkim i sve potresujućim glasom mu napokon dovikuje, da je strašno pasti u ruke živućega Boga, — nije moguće, da bude prema toj vjeri sasvim ravnodušan, a da nenastoji iz petnih silah, kako će si ju iz glave izrinuti. — Al on još nemiruje, već ruje i kuje svakojako, kako će i druge, osobito pako drugove svoje, od nje odvratiti, da nebude nikoga, tko bi ga toli mrzke mu vjere sjećao, da nebude, tko bi ga od griešna puta odvraćao.

Lahko si odavle protumačimo, zašto je upravo tobož izobraženi sviet najžešći neprijatelj vjere? Buduć, kako izvedosmo, razkoš i dobra tobožnja, što jih sviet pruža, nevierstvu su temeljem, a najljepše i najčešće se sgode k uživanju njihovu bogatcem i odličnijim pružaju, sliedi i temeljito se zaključuje, da će njih valjda i najviše bez vjere biti; jer gdje je uzrok, obično je i učinak. Pa zar je to znak skoroga pada prave vjere? Što drugo hotje Isus kazati riečmi: „Laglje je devi proći kroz iglene ušice, nego bogatcu u nebo dospjeti," nego da će izmedju njih uvjek najviše bezviernikah biti? Al vele, da se za njimi jur i niži puk povodi. I to je sasvim naravno. Svietu manje naobraženomu sve, što u ljudih tobože naobraženih vidi, čini se vrlim, pa budué hoće i on onakav da postane, s toga je oponaša; i dosljedno videći ljude naobražene bez vjere, mnije, da i bezvierstvo k naobraženju spada, i u tom se na svoju nesreću za njimi povodi.

Lasno jur uvidjamo, zašto je danas tolika množ ljudih bez vjere. Sve traži sreću i blaženost u ovom svietu; žao je čovjeku, te nemože pregorieti, ako i jedu priliku, gdje bi si tielu ugoditi mogao, propusti. Tako samo udobnost života tražeći pada iz jednoga grieha u drugi; a čim dublje u grieh zagrezne, tim mu sve više vjera i uspomena na nju gine. Al znadući mi s jedne strane, na kakovu je temelju to bezvierstvo sagradjeno, kakovim se oružjem proti crkvi vojuje; a sjećajući se s druge riečih Spasiteljevih: „da nam crkve ni vrata paklena nadjačati neće," što možemo drugo odavle zaključivati, van to, da će doći pa možda prije, nego-li se nadamo, vrieme, kad ćemo poniženi i potišteni bezbrojnimi nevoljami zavapiti, kao što njekoč zavapiše tvrdokorni židovi: „Gospodine sagriešismo!" Doći će vrieme, a možda skoro, kad ćemo oda svega ostavljeni uticati se plačuć i u pomoć proseć vjeru, koju sada preuzetno prezireme. Qui habet aures audiendi audiat. ***R—g—r.***

Pastirska okružnica freiburžkoga nadbiskupa sbog vjeronauka u učioni.

(Ostatak.)

Jer dakle mi u ovoj povredi katoličkoga crkvenoga prava sudjelovati nemogosmo, a s druge strane svoju dužnost učiniti moradosmo, naime da djeci udielimo blagodat nauka vjere: naložismo s toga spomenutomu vjeroučitelju, da ostane u svojoj crkvenoj službi. Po naredbi velevojvodskoga kotarskoga ureda u Freiburgu dne 5. Listopada zapriečila je 6. istoga mjeseca tomu svećeniku ulaz u učionu policajna vlast. — Odluke velevojvodskoga ministerija od 9. 10. i 12. Listopada izrekoše medjuto, da od nas namješteni vjeroučitelj vjeronauk izvan školske sgrade i polag školske naredbe u prosto vrieme može naučati; taj pako nauk da se od strane državne vlade smatra kao „privatan," nespadajući u javnu obuku, te zato da nesmie valjati ni kao naknada obuke iz vjeronauka, koja bi se po osnovi u javnoj učioni imala dieliti. Crkvena oblast odgovori na to državnoj vladi, da njoj polag obstojećega prava i zakona pripada uprava i obskrba nauka vjere u učioni, i to izključno; s toga da državna vlada neima pravo izključiti crkvom proskrbljeni vjeronauk, ili ga proglasiti „privatnim." Nauk vjere po nalogu crkve, kao priznane javne oblasti, da je s toga javni predmet vjerozakonske obuke.

Držeći se toga, pak opet da vjerozakonska obuka nebude prekinuta, naredismo mi 7. i 12. Listopada, da se ota obuka za vrieme dieli izvan školske sgrade u crkvi ili kojem drugom prikladnom mjestu u one ure, koje su po školskoj osnovi za vjeronauk odredjene. Školska mladež bila bi tim načinom neprekidno nastavila obuku te struke. Mogasmo se po pravici nadati, da katolici u našoj stolici, koji su otu s malene stvari zametnutu borbu tako daleko dotjerali, za volju nabožne gojitbe, prava i javnoga mira barem u ovu potrebitu naredbu neće više dirati. Ali neima crkvi mira. Proti

ovoj našoj nadpastirskoj naredbi zabrani mjestno školsko vieće naše stolice 8. Listopada obuku iz vjeronauka od nas naredjenu — takodjer izvan učione. Kadno poslie toga nadbiskupski stolni župnik htjede pozvati iz učione djecu na vjeronauk u crkvu, zatvori jedan član mjestnoga školskoga vieća sobu dotičnoga razreda uslied spomenute naredbe, ter tim zaprieči djeci u vrieme za to opredieljeno poći u crkvu na vjeronauk. Dočim je tako naš stolni župnik hotio da se pobrine za nastavu obuke iz vjeronauka, dokle mu se to silom nezaprieči, prijavi mu mjestno školsko vieće pod 17. t. mj., da on — stolni župnik — neima prava prestupiti prag učione adelhausenske. Pače da ni onda nesmie stupiti u učionu naš stolni župnik, kad bi i sam glavom hotio naučati vjeronauk, ili ga nadzirati. Za vjeronauk opredieljene ure da su izpunjene drugimi predmeti, te s toga da ni u to vrieme ni izvan školske sgrade nije dopušteno od nas odredjenomu vjeroučitelju naučati vjeronauk. Sbog ove povrede crkvenoga prava i naše naredbe obratismo se na velevojvodsku državnu vladu, moleći za pomoć proti ovoj silovitoj zabrani vjerouke.

Premili! Vidite, da bismo Mi Vam povjerenoj djeci rado pružili priliku nabožno se naobraziti. Činiti ćemo to u vrieme i na mjestu, kada i gdje nam se to dopušta. Mi hoćemo i moramo taj nauk naučati kao javan. Nesmiemo pako niti nemoremo ostaviti se neoddatna prava crkve i katoličke obitelji: da Mi nabožnu gojitbu i obrazbu, i to u katoličkih učionah vodimo i obskrbljujemo, da dakle Mi imamo opredieliti, da-li je ta obuka javna; da Mi Vaše vjeroučitelje namjestiti te jedino po sudu i pravu imamo ukloniti.

Mi dakle branimo katoličke crkve pravo na učione. Neradi se tu dakle ob ovoj ili onoj osobi, nego o načelih temeljnih i pravu. Radi se o slobodnoj crkvenoj upravi nabožne gojitbe u učioni i o pravnom položaju svakoga vjeroučitelja.

Mi bismo pako ukloniv i s naše strane spomenutoga vjeroučitelja, t. j. zamieniv ga drugim kateketom, sve to pustili bez traga. Mi bismo tim izrekom odobrili ono načelo: da je vjeronauk po učitelju od crkve postaljenom samo dotle „javan," dokle se bezvjernoj vladi svidi trpiti u učioni vjeroučitelja i vjeronauk. Mi bismo pripomogli tomu, da se obuka i gojitba katoličke mladeži preda bezvjernim državnim školskim oblastim.

Nismo Mi zametnuli ove prepirke, već ju zametnuše oni, koji hoće, da se drugčije zaslužan vjeroučitelj svrgne sa svoje časti, a to s neznatna i osobna uzroka. Mi nismo nikada obustavili vjerouke, već državne oblasti prieče, da se nedrži. Mi se nismo uzprotivili ni jednoj pravednoj naredbi državnoj, već smo uviek branili svoje pravo, a to i moramo. Pokornost napram državnoj oblasti osniva se na pokornosti napram zapoviedim Božjim i svetinji prava. Znadete Vi dobro i to, da Bog nije samo naredio svjetovnu, već i duhovnu oblast, te zapovjedio, da se i njoj pokori.

Raditi ćemo dakle i nadalje o mirnoj i pravednoj nagodbi, neobziruć se na strasti proti Nam razdražene. — Budući da nam je za vjeronauk odredjena učiona i obće svako zanj prikladno mjesto zatvoreno, to Mi na veliku svoju žalost nemožemo dati naučati vjeronauk za katoličku učionu u Adelhausenu, a to, dokle god bude obstojalo ovo nasilje.

Hoteći Mi svoju nadpastirsku dužnost, dokle je moguće, vršiti, prizivljemo onim, koji nam to brane, s našim Bogom Spasiteljem: „Pustite malene k meni, te jih neodbijajte."

Opominjemo osobito one katolike, koji su sukrivci u toj zabrani Naše nadpastirske dužnosti, neka se sjete strahovitoga računa, što će ga Spasitelju dati svi, koji se na malenih od angjelah čuvanih ogrieše.

Ali i katoličke roditelje opominjemo, neka se sjete, da će težko odgovarati za nabožni uzgoj svoje djece. Otčinski jih opominjemo, dokle jim djeca silom zapriečena nemogu čuti nauka od svećenika odredjena, neka ju tim marljivije podučavaju kod kuće i marljivije šalju nedjeljom na službu Božju, osobito na kršćanski nauk.

Ufamo se u Boga, da će se i to sve liepo urediti, crkva da će steći svoje pravo, te moći izvršivati dužnost, ter se smiriti i Vi i Vaše kuće. Preporučamo ovu važnu i svetu stvar Vašoj obćenitoj molitvi skupa s djecom.

Milost Gospodina i Spasitelja Isusa Krsta bila i ostala s Vami. Amen.

Freiburg na dan sv. Rafaela arkangjela 24. Listopada 1865. *Hermann nadbiskup.*

Viestnik.

Iz Zagreba. Dne 8. t. m. vratio se je s večernjim vlakom iz Beča uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup u povoljnom zdravlju. U kolodvoru dočeka, pozdravi i izprati nj. uzoritost mnogo prečastne gospode kanonikah. Uzoritomu gospodinu stožerniku bude u Beču povjereno, da nastoji izravnati razmiricu, što no je na javnu sablazan a golemu štetu zemlje zavladala medju našimi saborskimi strankami, pa da onda kao banske časti namjestnik bude predsjednik sabora. Pomirenje stranakah pošlo je srećno za rukom, te se jučer pod predsjedničtvom svjetloga bana držala saborska sjednica, u kojoj je pročitan previšnji odpis od 6. t. mj., kojim se nj. uzoritost imenuje banske časti namjestnikom. Kao takov predsjedao je danas uzoriti stožernik saborskoj sjednici.

— Gospodin Pavao Brantner, koga je ovih danah redio za misnika presvietli gosp. biskup Ivan Kralj, služio je prošlu nedjelju u crkvi sv. Marije mladu misu.

— U noći od 5. na 6. t. m. pokušaše nepoznati zlikovci provaliti u župnu crkvu u Sesvetah blizu Zagreba,

al jih u izvedenju pakostne namjere zaprieči, kako se sluti, lavež pasah.

Iz Češke. U Kraljičinu-gradcu poče 4. Studenoga slavje 200-godišnjega obstanka tamošnje biskupije, a ujedno je svečano podignuta crkva sv. Duha na maticu biskupsku. Dr. Schalk propoviedaše svih osam danah svaki dan po dva i tri puta u oba zemaljska jezika na obćenitu pohvalu. Od 6. u jutro do 7. u večer polazio je puk crkvu, a o $^1/_2$9. zvonilo je 175 centih težko zvono opominjuć vjernike na večernu molitvu. Visokoč. biskup, 84 godine star, vodio je sam 12. Stud. veliki zaključni provod k misionskom križu i odpjevao Te Deum.

Iz Rima. Častnici od posade, spremajući se na put u Francezku, zaželiše poklòniti se prvlje sv. otcu. Prikazao jih zapovjednik general Polhes, a tom prigodom reče u ime svoje i častnikah sv. otcu besjedu, a na koncu uvjeravajući ga ob odanosti zamoli sebi i ostalim blagoslov za sretan povratak u Francezku. General izgovaraše rieči tronutim srcem, a papa reče, da svim srcem prosi s neba blagoslov ne samo častnikom i svim hrabrim vojnikom, već i njihovomu rodu kod kuće. Zatim nastavi: „Ostavljate me, te se vraćate u otačbinu. Ali ne! neostavljate vi mene, vi ste vojnici, ter morate slušati onoga, koj vam zapovieda. Ja sam u rukuh Božje providnosti, a ta me sigurno neće ostaviti.“ Na ove rieči utronulo srce sv. otcu tako, da nije mogao dalje govoriti, a ganuo sve častnike. Izvadi jošte njekoliko tokovah, u svakom po jedan kamolik (kamej), te predade svakomu višjemu častniku: „Malena je uspomenica, nu predajem ju s blagoslovom nebeskim.“ Ostali častnici dobiše medalje.

Iz Italije. Biskup Ghilardi u Mondovi predao je kralju Viktoru Emanuelu predstavku sbog zakonske osnove, vriedjajuće prejako prava crkve i sbog sadanjega stanja mnogih talijanskih biskupijah. Iz statističkoga pregleda, priklopljena predstavci, vadimo sljedeće navode. U Piemontu prazno je devet biskupijah (jedna od 1853., a jedna od 1854. godine), jedan biskup po drugi je put osudjen (zadnji put, što je obznanio jubilej). U Liguriji i na otoku Sardiniji prazno je devet biskupijah (dvie od 1853. a jedna od 1854.), jedan je biskup prognan; u Lombardiji prognana su dva biskupa; u Parmi jedan prognan, jedan u zatvoru, a jedan se iz prognanstva vratio; u Modeni jedan biskup prognan, jedan pod tužbom. U Toskani je sedam praznih biskupijah, nadbiskup pizanski, kardinal Corsi, sjedi od 1840. godine u turinskom zatvoru. U pridruženih zemljah od crkvene pokrajine prazno je pet biskupijah, devet biskupah prognano, sedam što u zatvoru što u zatočju, tri od vlade nepriznata. U Napuljskoj i Siciliji prazno je 12 biskupijah, 44 prognana su, jedan stegnut na Turin, tri prognana a vratila se.

Iz Turina. U sveučilištnoj dvorani sbio se 15. Stud. oštrimice protivan dogodjaj onoj sablazni, sbivšoj se nedavna u Gradcu. Dr. Bruno, profesor medicine, reče naime navadni govor, kakovim se otvara školska godina. Taj glasoviti liečnik brani stavku: da je vjera potrebita za znanost, za napredak i za državu; a govor mu, u kojem nije štedio tako zvane jake duhe, pantheiste, materialiste i atheiste, primi vas zavod neobičnom pohvalom i pleskom. Profesor Bruno stavi nazočnim učenikom — do 600 — pitanje: „Zar mislite vi sbilja, da ste usavršeni majmuni, kako materialiste vele? Zar mislite, da sbilja koristite čovjeku, ako ga uputite, da mu s tielom umire i duša? . . . Izkustvo od 30 godinah obsvjedočilo me je, da u bezbrojnih protivštinah i mukah ovoga svieta može jedina vjera utješiti.“

Iz Kolonje. Velezaslužni otac djetičkih družtvah Kolping umro je 5. Prosinca u 52. godini. Pokojniku, koj je do 23. godine bio zanatlijski djetić, a poslie čudnovatim načinom postao svećenikom, bješe dano vidjeti s Bogom započeto djelo u 400 zadrugah, razprostrto po obje strane svieta, te pod okriljem crkve za dugo obsjegurano. Ne samo zanatlijski, već i drugi staleži ljudskoga družtva duguju mu hvalu. Dan svečana blagoslova novoga veličanstvenoga djetićkoga konaka u Kolonji doživi on sretno. Bog mu dušu pomilovao.

Iz Frankfurta. U drugoj seriji frankfurtskoga spisovskoga družtva početi će se sa životom Lamoricièrovim od grofa Montalemberta, kojega njemački prevod od Dr. Ebelinga izići će u isti čas, kad i francezka izvorna knjižica. I junak i pisac knjižice zanimati će u njoj čitaoca. Drugčije ta knjižica jest iznimka od glavnoga načela družtvenoga, uslied kojega ono prevode neizdaje. Druga knjižica, napisana od Dr. Heinricha, skoro će pod tisak, a razpravlja zavod samostanski i ovoga pitanje prema našem vieku. Čitalacah ima družtvo izobila, čim je odbor zaključio, da se od svakoga ovoga spisa tiska 40,000 odtisakah.

Iz Švajcarske. U narodnom saboru u Bernu staviše dva poslanika predlog, neka se iz saveznoga ustava izbriše čl. 58., kojim se isusovačkomu redu u svem obsegu saveznih pokrajinah zabranjuje ulaz. Predlog bje razložen jasnimi i tvrdimi dokazi, naime da čl. 58. oštrimice protuslovi čl. 44., kojim se svim sljedbam podaje podpuna sloboda vjere i bogoslužja; ali je po svemu tomu predlog zabačen proti 13 glasovah. Svim i najludjim sljedbam daje se u slobodnoj Švajcarskoj podpuna sloboda, samo ne Isusovcem. Taj članak bje ukinut, ako ne izravno, a to ugovorom sa Francezkom u poslu trgovine i seobe, t. j. jezuite kao francezki državljani imadu pravo naseliti se u Švajcarskoj. Kao francezki državljani dà, ali kano jezuite ne — zar nebi to moglo biti pravnim pitanjem? —

Iz Bruselja. Novi ministar prosvjete i pravosudja Bara, tvrd slobodni zidar, star je istom 30 godinah, a službovati poče istom prije 3 godine kano zamjenik državnoga odvjetnika treće vrsti. Što ga je tako jako preporučilo, i sbog čega je tako naglo skočio, ima se zahvaliti jedino svojoj nezasitnoj mržnji na sve, što je katoličko, a tu je mržnju za kratko vrieme pokazao bez svake štednje kano poslanik u komori. Tako reče u sjednici od 6. Svibnja 1863: „Veselilo bi me, kad bih vidio, da se je sadanja vlada u Rimu srušila." Biskupe belgijanske ocienio je (11. Pros. 1863.) ovako: „Negovorite mi za te ljude, da su umjerena duha; njihov duh nije duh mira, nego svadje; oni draže polovinu Belgije proti drugoj." O svećenstvu izreče (11. Ožujka 1865.) sud: „Njim vlada prkosita zanešenost, drži sve za slobodno, te najjednostavnija načela morala gazi nogama." Da taj slobodni duh neprašta ni samostanom, to se razumie. Evo i o tom njekoliko njegovih proročanskih izrekah (17. Liprja 1865.): „Samostani su od pamtivieka bili na štetu zemljam. . . Samostan je zaklon i ponuka lienu i lastnu životu. Ako gdje koj narod nije posve sretan, tomu su svaki put krivi samostani." Istoga dana govoraše on o „neizmjernom imetku, palačah i bezkrajnoj razkoši samostanah." Pogledom na pitanje o groblju, koje je u Belgiji baš sada preporno, reče on: „Dati u tom slobodu župniku, to nebi ništa drugo bilo, već dopustiti, da se od trupla poštena čovjeka čini ruglo."

Iz Belgije. Glavne katoličke skupštine malinske držane god. 1863. i 1864., postaviše, kako se zna, stalan odbor, sklopljen od predsjednika, tajnika i poslanikah od skupštinah utemeljene i preko sve Belgije prostrte „unije." Odbor se ima na rok sastati, raditi o izvedenju skupštinskih zaključakah, i polagati o tom račun. Zadnjih danah mjeseca Listopada bijaše takova odborna sjednica, a dosta je spomenuti samo njekoje predmete razpravljane, pak se vidi velik zamah njegova djelovanja. To je: 1. uredjenje i ustrojenje prinosakah za sv. otca poput Petrova novčića; 2. družbe za kršćanski pokop ubogih spojene s družtvom sv. Vinka; 3. družbe radeće o poboljšanju tvarnoga i duhovnoga stanja poslujućega ljudstva; 4. razširivanje dobrih knjigah i stvaranje župnih knjižnicah; 5. štampa; 6. popunjenje slobodnoga katoličkoga sveučilišta belgijskoga za jedan razred tehničke struke; 7. napokon razširenje „katoličke unije belgijske," stvarajuć u svakom mjestu medju katolici družtva. — Nekadašnji ratni ministar general baron Greendl podnese veoma praktičan predlog: da bi bogate kuće u gradu ili uzimale po dva otiska većih kat. novinah, te jedan slale kojoj kući na selu, ili opet svoj, kad ga one pročitaju; a kako bi se to dalo izvesti, to da je njegova briga. Evo, katolici rade i medju sobom se slažu, što je glavno. — Novine javljaju, da su za lude djačke skupštine u Ljutihu vrli lovanski učenici, njih 600, načinili svojemu rektoru Laforetu sjajnu bakljadu. Tim su ujedno osudili onu njekolicinu lovanskih djakah, koji se u prkos rektorovoj zabrani usudiše s njekom ostentacijom pribivati ljutiškoj skupštini.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Stjepan Lončarić, duh. pomoćnik u Čvrstcu, postao je župnim upravljateljem u Trnovitici.

G. Pavao Brantner, mladomisnik, ide kao duh. pomoćnik u Topolovec u krajini varaždinskoj.

Poziv na predplatu

na XVII. tečaj

„Zagrebačkoga katoličk. lista."

U vrieme, kadno u prosvietljenih i za napredkom težećih narodah svaka znanstvena struka, svaki pojedini zvanični i životni djelokrug ima posebnih časopisah, imali bismo i mi, da ga neimamo, svojski se postarati, da dobijemo crkveno glasilo, kojega potreba postaje tim veća, čim, kako vidimo, crkvi i njezinu djelovanju nastaje sve to više pogibeljih i neprijateljah. Ali imajući već mnogo godinah takov organ, nije nam druga, van čuvati ga, da nam nepropadne, a nastojati, da, koliko se prema okolnoštim može, sve to bolji i napredniji bude. Jedno i drugo visi o dobroj volji onih, koji su i do sada podupirali i izdržavali ovaj naš crkveni list. Uzdajući se u njihovu dosadanju pomoć, dolazi podpisani evo već četrnaesti put pred štovano domorodno svećenstvo s uljudnim pozivom, da mu u težkom poslu neuztegne svoje do sada blagovoljno pružane pomoćnice ruke; već da ga što predplatom, što književnim radom dobrohotno izvoli podupirati, te mu tim učini moguće, da bude i buduće godine 1866. „Zagrebački katolički list" izdavati mogao. Još u ime stvari, koju list ovaj zastupa, molim usrdno sve njegove prijatelje, da ga svojim znancem izvole preporučiti; jer čim mu više podpore i pomagačah priticalo bude, tim će on vrstnije zadovoljavat zadaći svojoj.

Predplatni uvjeti na „Zagreb. kat. list" ostaju nepromienjeno oni isti, koji bijahu i prvašnjih godinah, naime:

Na cielu godinu:

Za Zagreb i okolicu bez pošiljanja u kuću **5** for.

Za izvanjske predplatnike, kojim se oprema poštom, **6** for. **30** novč.

Na pol godine:

Za Zagreb i okolicu **2** for. **50** novč.

Za izvanjske predplatnike, kojim se šalje poštom, **3** for. **15** novč.

Za pošiljanje u kuću plaća se 1 for. za cielu godinu.

Onu gospodu, koja na „Zag. katol. listu" za ovu ili prvašnje godine štogod duguju, molimo učtivo, da svoje zaostatke što prije namiriti ili novoj predplati dodati izvole.

Nikola Horvat,
urednik „Zag. katol. lista."

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 51. **U ČETVRTAK** **21. PROSINCA 1865.** **TEČAJ XVI.**

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Stožernik Nikola Wiseman.

Napisao *J. Zorić.*

(Nastavak.)

Katolicizam stao se sada u Englezkoj slobodnije kretati i razvijati. Sviet, koj nebijaše strašću zaslieplјen, stao učiti katoličku crkvu, i razglabati joj istine, te se tako primicati povratku u staru crkvu. Odatle potekao je i puzeizam na sveučilištu oxfordskom, kojemu je zahvaliti, da je veliki diel njegovih članovah, a medju njimi učeni Dr. Newman prešao u katoličku crkvu.

Cielomu ovomu pokretu trebaše organa, koj bi zastupao političke, vjerozakonske i znanstvene interese pomladjene katoličke Englezke. Prvu struku preuzeo je vještak te ruke, Daniel O'Connell, drugu na glasu filosof i teolog Dr. Wiseman, a treću čuveni Quin. Wiseman je na časopisu „Dublin Review" radio punih 18 godinah onom sviestnošću i zrelošću, koja se opaža u svemu, što je izpod njegova pera poteklo. On razpravlja u tom časopisu sad težja i zakučastija mjesta svetoga pisma, te jih razjasnjuje riedkom učenosti i popularnošću. Sad opet tumači crkveno pravo, govori o važnijih pojavih obće i crkvene povjesti, razglaba arkeologička pitanja poganskih i kršćanskih starinah, prelazi na zemljopis, na umjetnosti itd. O svem tom razpravlja on tako krasno, zanimivo i razumljivo, da svakomu, koj te članke čita, moraju omiljeti. On je razne ove članke sakupio i izdao u knjizi pod naslovom: „Razprave o različitih predmetih." Djelo se sastoji od tri velika svezka. Prvi radi „o svetom pismu i o katoličkom bogoslužju," drugi „ob anglikanizmu i o razpravah na njega se protežućih, a treći: „o prosvjeti, o umjetnosti, o crkvenih starinah i o zemljopisu." *)

*) Ove Wisemanove razprave izadjoše i na njemačkom prevodu kod Manza u Regensburgu pod naslovom: „Abhandlungen über verschiedene Gegenstände." Sva tri svezka stoje 9 for. 90 kr.

Jer je anglikanizam stao u cieni padati, gubiti životnu silu i snagu, osobito odkako se stao puzeizam u učenijih krugovih širiti, to nastojahu protivnički učenjaci, nezaziruć niti od najlošijih sredstvah, katolicizam ocrniti i obezcieniti ga kod naroda. To je pokusio John Poynder svojim djelom: „Papinstvo u savezu s poganstvom," gdje je nastojao dokazati, da katolicizam tako u svojih dogmah kao što i u svojih obredih nije ništa drugo do pomladjenoga poganstva. On u svakom i nesjetnom činu, počam od svete vode pa do tamjana, nevidi ništa drugo, nego samo poganstvo; jer su sve to i pogani kod svoga bogoslužja rabili. Čovjek pametan i hladna razbora nasmijao bi se takovim tlapnjam, sažaljujuć njihova pisca. Nu u Englezah, koji se jošte neostaviše stare mržnje ni ukorenjenih predsudah proti katolicizmu, nebi se dao takov postupak ničim opravdati. Jer knjiga ova, akoprem bez duboka znanja i takta sastavljena, bijaše najvećim oduševljenjem primljena, i od svih protivničkih listovah dobrodošlicom pozdravljena. Tomu trebaše uztuka, i ozbiljna te mudra odgovora, da se barem katolici nesablazne.

Poynder nebijaše dorasao Wisemanu, niti mu nebijaše dostojan protivnik; nu ov negledeć na osobu, pazio je na stvar, kojoj mogaše neizmjerno koristiti opravdav katolicizam i umiriv duhove. S toga je Wiseman uzeo pero, te stao pisati „Listove na Johna Poyndera," u kojih mu suzbija tašte tlapnje, što razlozi, što takovim sarkasmom i dosjetljivosti, da je Poynder za cielo požalio, što je svojim djelom izašao na javnost.

Književni rad Wisemanov bijaše jur poznat po cieloj Europi. Svi su unj upirali oči, te sudili o njem, da je mužu tako svestrana i temeljita znanja, tako odrješita i krepka značaja, što su ga zamjeravali tako prijatelji kao što i protivnici, sudjeno višje mjesto, te veći i obsežniji djelokrug,

gdje će se moći slobodnije kretati, te svoje sposobnosti jasnije razviti; pak na tu horu nije već trebalo odviše dugo čekati.

Već godine 1834. obratiše se englezki katolici molbom na Grgura XVI., da jim obnovi hierarkiju; nu on premozgav sve okolnosti bijaše zaključio, da tomu jošte nije nadošlo vrieme.

Za vrieme svoga boravljenja u Londonu držao je Wiseman dogmatičke razprave, šestnaest na broju, tičuć se prieporních točkah izmedju protestantsko-anglikanske i katoličke crkve. Predavanja ova zače u njekoj pomanjoj crkvici, koja s neizmjerna broja slušalacah postade pretiesna, te prinuka govornika, da se preseli u najveću za ono vrieme katoličku crkvu sv. Marije u Moorsfieldu. Crkva bijaše uviek dubkom puna, a sviet različitih nazorah i razne vjere slušao ga napetom pazljivosti bez preduška. Uspjeh njegovih govorah bijaše veći, nego-li bi se točno opisati dao. Na stotine, dà i na tisuće zabljudjelih odrekoše se svoje bludnje, povrativ se u katoličku crkvu.

Ovi govori izadjoše kašnje tiskom pod imenom: „Predavanja o najznamenitijih naucih i o porabah katoličke crkve.“ *) Ovo djelo mogli bismo prispodobiti glasovitoj simbolici Möhlerovoj, što je skoro u isto vrieme izašla. Ova je stekla najveći ugled i priznanje u učenom svietu, te se je u prvi mah na tisuće exemplarah razjagmilo po Njemačkoj. Sve novine govorahu o njoj, — protivnici nastojahu, da ju prouče i oprovrgnu. Pa ipak žalošću opažamo, da uspjeh Möhlerove simbolike, spram Wisemanovih predavanjah bijaše u onakovom razmjerju, u kakovom je 1 : 100.

Wiseman probavio je duže vremena u Londonu, zanimajuć se izdavanjem svojih različitih djelah, a nakon svršena djela vratio se opet na svoje mjesto, kamo ga je dužnost zvala u Rim u svoj kolegij. Ovdje buknu kolera. Wiseman ustupi prostorije svoga zavoda za uredjenje bolnice, dočim se je sam sa svojimi pitomci preselio na villu Frascati.

Ovdje je pokazao ne samo kako mu je vruća ljubav za istinom, već i ono, što je uviek biljeg velikih muževah, da mu je u srcu takodjer goruća ljubav za iskrnjega, komu je vazda u potrebi bio u pomoći, kao sada njegujuć bolestnike i brižeć se za ostavljenu sirotčad, postradalu u koleri gubitkom roditeljah.

Wiseman je doslje kao pisac i učenjak stekao slavno ime, a upliv u sudbinu katoličke Englezke svojimi znanstvenimi razpravami, što jih je kod raznih prigodah govorio. Nu djelokrug bijaše mu ipak stegnut na tiesan prostor englezkoga kolegija. Sad je udario čas, da izadje iz samoće, te tvornim svojim duhom udjelotvori ono, što je doslje samo vještom svojom rieči i zlatnim svojim perom nacrtao.

Uvedenim anglikanizmom bijaše katolička hierarkija u Englezkoj ukinuta, a od godine 1688. postojahu ondje samo četiri crkvena okružja, svako s apostolskim vikarom na čelu. Prvo okružje zvalo se imenom priestolnoga grada, zatim sjeverno, zapadno i centralno okružje. Spomenusmo jur, kako su katolici molili za obnovu hierarkije; nu jer tomu nebje jošte vrieme, to je Grgur XVI. god. 1840. broj tih okružjah za četiri pomnožao, i dra. Nikolu Wisemana imenovao apostolskim vikarom u Birminghamu i u Londonu.

Kao apostolskomu namjestniku prva briga bijaše, da prilično zanemareno školarstvo digne. Katolici su znali, od kolike su važnosti valjala obrazovališta, osobito za mladje svećenstvo, pak su s toga već za težkih vremenah osnovali kolegij u Oscottu kod Birminghama. Za svoje uprave razširio je Wiseman taj zavod, te podigao ga do veće savršenosti, nadajuć se, da će on biti sredstvo k boljoj budućnosti.

Njegove zasluge za ovaj zavod spominje njeki englezki list primječuć: „Wiseman stekao si pravo zahvalnosti kod stotinah, koji pod njegovom upravom stekoše čestito i valjano naobraženje.“

Wiseman znajuć, da razvitak katoličke crkve u Englezkoj nevisi samo ob emancipaciji, već ponajviše o živoj vjeri, o pravoj nabožnosti, i o ćudorednom životu, podticao je u svom časopisu, što ga prije spomenusmo, svoje stado na savjestno izvršivanje svojih dužnostih, na obdržavanje i pomanjih pobožnostih. On je mnoge pobožnosti uveo, koje se prije radi ograničene slobode, radi pretiesna prostora, i radi malena broja crkvah nemogahu uvesti: kao četrdesetsatnu molitvu, svetčanu poklonbu presvetomu oltarskomu sakramentu itd.

Čovjek je biće ćutljivo, a na njega, kao na takovo, najvećma djeluje ono, što mu u ćutila zasieca. Liepo, dobro i plemenito, zaodjeveno krasnim i prijaznim ruhom, jače djeluje na srce i ćud, nego-li puko umovanje i abstraktni pojmovi. Pak ako sinovi ovoga svieta običaju grieh i zloću odievati grimizom, kititi biserom i zlatom, da očaraju i zamame čovjeka; nebi-li bilo zamjeriti čuvarom Siona, da svetinje, da kriepost i pobožnost odievaju u dronjke? To je znao i Wiseman, pak je upravo s toga i spoljašnjim sjajem znao djelovati na svoje stado, kriepeć ga u dobru, odvraćajuć ga oda zla, ili privadjajuć ga k istini.

Katolici priestolnoga grada neimahu primjerene crkve, što bi dolikovala slavi i veličju Božjemu,

*) Predavanja ova izadjoše takodjer na njemačkom prevodu u Regensburgu kod Manca pod naslovom: „Die vornehmsten Lehren und Gebräuche der katholischen Kirche,“ preveo jih Dr. Haneberg s predgovorom Döllingerovim. Ciena je djelu 3 for. 30 kr.

pak je s toga zamislio Wiseman smjelu osnovu, da sagradi krasan hram. Hram bijaše ponajviše trudom Wisemanovim sagradjen pod upravom glasovitoga obraćenika i graditelja Pugina, a godine 1848. posvećen i predan za porabu službe Božje. Kod posvetbe bijahu 2 nadbiskupa, 12 biskupah i preko 260 svećenikah iz svih krajevah.

Pod tako vještom upravom, i pod tako prijaznimi okolnostmi katolicizam je sve većma napredovao, tako da se je željno očekivano vrieme sve bliže primicalo, gdje se je imala obnoviti crkvena hierarkija.

Godine 1847. sastaše se apostolski namjestnici englezke crkve, te poslaše memorandum sastavljen Wisemanom na Pija IX., gdje ga mole za hierarkičku obnovu. Piu IX. radovaše se srce, što je već početkom njegova vladanja dozorila osnova, na kojoj su već njegovi predšastnici neumorno radili. Uvaživ papa taj memorandum, kao što i postojeće okolnosti, bijaše pripravan zadovoljiti želji englezkih katolikah. Nu za taj čas buknula buna u Rimu i u Italiji, te bieg Pijov u Gajetu odgodi za vrieme riešenje te osnove.

Posredovanjem francezkim mogaše se papa opet vratiti u Rim, te preuzeti upravljanje svojih državah, i urediti svoje poslove. — Prva mu briga bijaše, da zadovolji želji Englezah, te jim obnovi crkveno ustrojstvo. Godine 1850. pozove u Rim Wisemana na dogovor o tom velevažnom predmetu. Dogovor bijaše sretno na kraj izveden, a Wiseman primio iz papinih rukuh bullu, kojom uslied njegove apoštolske moći obnavlja hierarkiju u Englezkoj s dvanaest biskupskih stolicah i s metropolitom westminsterskim na čelu.

Papa, priznavajuć neumorni rad, neumrle zasluge i izvanredne sposobnosti Wisemanove, bijaše ga u isto vrieme imenovao englezkim metropolitom i nadbiskupom westminsterskim, a za znak odlikovanja zaodjeo ga stožerničkom grimiznicom. Š njim zajedno bijaše i više njemačkih odličnjakah uvršteno u stožernički sbor, kao: Somerau-Beck, knez i biskup olomučki, Diepenbrok, biskup vratislavski, i nezaboravni Geissel, biskup kolonjski.

Novo imenovani stožernik i metropolita englezki javi prekrasnim pastirskim listom preugodnu ovu viest svomu stadu zajedno s papinskom pečatnicom, krenuv ujedno namah na put, da zauzme svoje mjesto, i da se prihvati crkvene organizacije. Nu još nebje nogom koračio na domaće zemljište, kad se ondje digla strašna graja i vika proti njemu i papi u svih razredih naroda tako, da ga isti prijatelji svjetovahu, neka u tako neprijaznih okolnostih nedolazi u London.

(Konac će sliediti.)

Jaka je vjera.

Ljetna je krasna večer; na zapadu se nebo još malko samo rumeni, a inako posvuda pao mrak; umoreni ljudi, naznojivši se kroz vas dan, traže počinak i mnogi ga jur u svojih kolibicah nadjoše u krilu blage zaboravi — okriepljujućega sna, nu mnogi opet još ni nemisle, da gostu tomu vrata svoja otvore. Eno iz neke kolibice kinezkoga selašca Vieh Tri — to bo je pozorište našega dogodjaja, — titra jošte slaba svjetlost, a u kolibici sjede mlado, krepko momče u naljepšoj dobi i vrlo blage te ugodne spoljašnosti, vriedan starac, komu se na koljenih nevino čedašce poigrava, a kraj kolievke mlada žena, koja čas u zibku pozrieva, čas opet muža prisluškuje, kako mezimčetu, sinčiću od kakovih deset godinicah, poviest o djetetu Isusu povieda.

Pošto je otac poviedanje svoje dovršio, poklekoše svi pred slikom razpetoga Spasitelja, da u zajednici večernju svoju pobožnost ovrše, a Jakob Nam, svećenik katolički, koga dobri ovi ljudi pod svojim krovom od nesmiljenih progoniteljah kršćanskoga imena ljubezno zakloniše, pridoda još kratku molitvicu za jakost i hrabrost u svih pogibeljih, u kojih se svaki izpoviedalac Isukrstov nahodio, a time bude pobožnosti kraj.

Ojačeni i okriepljeni spasonosnom molitvom opremiše se upravce na počinak, kad ih sa pridvorja halabuka i zveka oružja ne malo smete.

Mihovil Mi, gazda ove kuće i prvi starešina u selu Vieh Tri, nagleda se na prozor i reče: „Evo nam dušmanah, nu neka ih, nedajmo se i nebojmo ih se, budimo hrabra srca; sada valja da pokažemo, jeda-li smo pravi bojnici Isusovi.“

Silom prolomiše vrata i u sobu bane oružana četa, na čelu joj mandarin.

„Sa mnom robe,“ osječe se mandarin na Mihovila, „u tamnici ćeš naučiti, kako valja cara slušati, koj strogo otu vašu vjeru zabranjuje.“

Navali četa na svećenika i na Mihovila, te ih meće u težke okove. Htjeli da i nejaka starca okuju, ali jih Mihovil stao zaklinjati: „Čuvajte mi tasta; dosta mu je već bremena od starosti i slabosti njegove, on vam lje nepobježe?“

Smilovali se starcu, te ga neokovali težkim željezom.

Mihovil ogrli si plačuću ženu i tužan joj progovara: „Hora je, da idemo na boj, rane i smrt čast su bojniku. Ojačila i tebe Majka spasiteljeva onom jakošću, kojom stajaše pod križem jedinoga sinka svoga. Ugledaj se u primjer majke vitežkih Makkabejacah, ohrabri se i nekloni duhom, već pokaži, da si vriedna pod kršćanskom zastavom hrabar bojak biti i nadbiti.“

S ovimi riečmi slobodio junak tužnu svoju ženu, ona si obrisa gorku suzicu, i ovim će ga svečanim glasom umiriti: „Ostaj vjeran svomu Bogu, ni ja nebudem strašljivka, a i nevjeri neka bude daleko od mene kuća.

Bog mi nebude milosti svoje uzkratio; pokazat ću, da sam tvoja žena i vriedna takova junaka."

Podiže zatim Mihovil dječicu svoju, i pritišćuć ju ljubećemu srcu otčinskomu miri ju tronutim glasom: „Nebudi vas strah za mene, štitit će me te branit svemogući i premilostivi Bog."

A žena Mihovilova baci se otcu pred noge proseć od njega otčinski blagoslov: „Otče mili, blagoslovi me. Za boj, što me čeka, treba mi većma no ikad prije tvoj sveti blagoslov."

„Blagoslivljam te," reče starac, podignuv ruke i oči pram nebu, „blagoslivljam te, radosti mojih danah i utjeho starosti moje, kao što je i božanski Spasitelj dječicu blagoslivljao."

Zaniemila od čuda divja četa te i u njihovih zaledjelih srcih zanjeti se iskrica milosrdja. Mandarin zahtievaše sveto posudje i preda ga polag sebe stojećemu vojniku. Vrati se četa, odkud je i došla, povedši sa sobom uboge zasužnjenike. Majka i dječica praćahu suznima očima mile zarobljenike, dok im se u daljini neizgubi svjetlost bakaljah u gustoj tami. A onda pobaciše se na koljena, da se i opet Bogu pomole.

Sva tri zarobljenika budu preko noći u podzemnu, vlažnu tamnicu bačen.

Drugi dan u jutro pozva mandarin svećenika preda se i zapovjedajućim će mu glasom: „U ime carevo zapoviedam ti, ili da prevrneš vjerom svojom, ili ću te na muke metati, dok ti duše na jezik neiztjeram."

„Umrieti za božanskoga Spasitelja, koj me krvju svojom odkupio, reći će na vieke živjeti," odvrati svećenik.

„Što blebećeš, zamama je i skrajnja ludost htjeti za vjeru trpjeti i umrieti," izdere se mandarin.

„Vjera moja čisto je svjetlo, koje probija mrak zemlje, tminu groba i bezdno vječnosti. Ljubim vjeru svoju i ljubim od srca onoga, koj me otu vjeru naučio, — a ljubavi koja je žrtva težka?"

„Kako možeš vjeru ljubiti, koja ti slobodu grabi i mučeničku ti smrt pripravlja?"

„Muke su moje kratke, a sreća trajati će do vieka. Taštu, promjenjivu sreću gubim, a dostajem vječnu. Umrieti za vjeru velika je dobit."

„Je-li to tvoja nepromjenjiva, čvrsta odluka?"

„Jest, i kod nje ću ostati."

„E dobro, a ti trpi zasluženu kaznu za nepokornost i tvrdoglavost svoju. Nu kazuj mi prvlje: čemu vam ovo drveno posudje?"

„Čemu nam je križ, to znadete."

„Tako je, proklinjete štovanje bogovah naših u pagodah (kinezki hram), a sami se mrtvomu drvetu klanjate."

„Nipošto, neklanjamo se mi mrtvomu drvetu, neklanjamo se slici, nego izvorniku."

„A čemu vam ova knjiga?"

„Uči me, kako mi valja pobožno, pravedno, kriepostno živjeti, veselo i bez straha umrieti, te dušu si spasiti. U sreći molim se iz nje, da se neuzoholim i Boga nezaboravim, a u nesreći, da mi duh neklone i Bogu se neiznevjerim."

Rieči ove pobude u mandarinu njeku ljubopitnost, ali ga i podobro zabuniše, a da zabunu otu sakrije, zapovjedi straži: „Vucite mi otu tvrdoglavicu izpred očijuh, i dovedite mi starca."

Tako bude. Mandarin nagovori starca: „Evo nudjam ti slobodu, milost carevu, život ili groznu mučeničku smrt; na obir ti je, biraj."

„S kakovom pogodbom?" zapita starac ozbiljno.

„Pogaziš-li nogama križ otaj, slobodan si."

A kršćanin će mu na to: „Ja da uništim i pogazim najveću svoju sreću, da uzmrzim, što od sve duše ljubim?"

„Vanjština je puka, što od tebe zahtievam; u ostalom budi misli, koja te je volja. Pokori se zapovjedi carevoj, i dostao si njegovu milost, biti ćeš slobodan te u miru i radosti sa obitelju svojom uživat se blaga, što ga u tebe dosta ima."

Odvrati starac: „Križ je istina mrtvo samo drvo, ali zato ipak kršćaninu najveće blago poradi propetoga Spasitelja i usrećitelja, koj ga svojom neprocjenjivom krvju omastio, pa to je, što mu toliku cienu daje. Kakav je kršćanin izvana, takav je i unutra. Da mi je moguće zapovjedi zemaljskoga kralja s onimi, što mi ih nebeski kralj nalaže, ugoditi, rado bih se pokorio; sada mi valja nebeskoga kralja slušati: koj zataji mene pred ljudmi, zatajit ću ga i ja pred otcem svojim nebeskim."

„Opomeni se, slabi starče, da će britke šibe i usijane kliešte tvrdoglavost tvoju omekšati," zaprieti se mandarin.

„Jesam istina slab starac, ali Bog jači i kriepi takodjer slaba, koj mu vjere neprelomi," odvrati mu vriedni starac.

Na dosljedku posve će prijatnim glasom mandarin Mihovilu: „Tebe pazi i štuje sve u tvojoj obćini poradi poštenosti tvoje i stroge pravdoljubivosti. Kakve si liepe sreće, možeš si i u carevom vieću mjesto izdvoriti, samo ga posluhni, kad ti čast i milost svoju pruža, jer inače ljuto ćeš s tvrdoglavosti svoje postradati i kano prosti zlotvor smatran biti."

„Budi volja Božja," odslovi Mihovil ozbiljno i s njekim dostojanstvom; „ti reče, da sam u obćini svojoj s poštena i pravedna života na dobar glas došao, ele si ga dakle nesmiem oslabiti, nego ga u svojoj čistoći uzčuvati. Bio sam caru i zakonom zemaljskim uviek pokoran, a Bogu, kralju neba i zemlje, da budem neposlušan? Neboji se kršćanin tamnice, ni ljutih mukah, kad mu ih valja za svetu vjeru svoju trpjeti; pače mučilište mu je onda stuba, po kojoj se uzpinje u nebo."

„Nesretniče," izdere se mandarin, „kamo ti srce tvoje, kamo smiljenje tvoje? Nećuješ-li žene i četvero

drobne dječice, gdje ruke lome i kroz plač jauču: „Ljubezni mužu, sladki otče, ostani kod nas!“

Na ove dobro izmudrene rieči uzpregnu Mihovil, kano da si ga bodimice u pol srca ranio: „Aj, nije se srce moje zastienilo, ni zaledilo, jošte vruće kuca i ljubavju plamti za ženu i djecu, ali je veća i vruća ljubav, kojom spram Spasitelju svojem gori. Ostavim-li ženu i djecu, to je kod njih otac svih udovah i sirotah. Razstanemo-li se sada ovdje, to ćemo se sastati jednom ondje i nikad više nerazstati se.“

Mandarin nemogaše više da sakrije zlovolju s prevarene nade, s toga će srditim glasom: „Sreća ti je na ruku, čast ti i blago ponudjeno, ruku ti valja samo pružiti, pa imaš sve, što ti srce želi. Pogazi nogom otaj križ, pa si slobodan i sreću doskočio; otom vanjštinom spasit ćeš si slobodu, izkupiti život i stalnu učvrstiti sreću — kod kuće vjeruj, što te volja, i čini, kako te volja.“

Odgovara Mihovil: „Morale bi mi prvo vrane mozag popiti, da sreću, što godine, mjesece, dane, ure, časove traje, zamienim za vječnost. Ja da kip Spasitelja svoga, kralja neba i zemlje, nogama gazim? Što bi vi na to rekli, da carevu sliku, koj je ipak zemaljski samo gospodar, pod noge bacim? Neostavlja vjeran kršćanin barjak vodje svoga, već se bije, dok mu u žilah krvca vrije: smrt oli pobjeda, to mu je lozinka, a hrabrost daje mu vjera Krstova. Smrću kuša se vjernost. Može-li kršćanin život i vjeru obezbiedjenu sačuvati, dobro je po njega; nu gdje mu valja birati, tuj mora život dati za vjeru.“

Odriješita ova i nenadana besjeda zabuni mandarina i rieč mu u grlu zapne; nu razabrav se opet podigne ruku i reče: „Dede dakle pokaži oto hvaljeno tvoje junačtvo! Krvnici, hajd na posao!“

Mihovil bude u tili čas svezan, odjeće svoje lišen i nemilo bičevan; gdje ga ljuti bič zahvatio, tuj mu komad mesa izkinuo, koliko ga udaracah ošinulo, toliko ga mlazah krvi udarilo, pa ipak niti pisnu, niti cvili, niti se u licu mienja. Pošto bi ga ljudski proizsjekli, reći će on mučiteljem svojim veselim licem: „Dakle boj se započeo, a gospodin udielit će mi jakost, da ga hrabro te pobjedonosno i nadbijem.“

Zavukoše oba opet u tamnicu.

(Konac će sliediti.)

Katolička crkva u sjevernoj Americi.

Viesti iz saveznih sjevero-amerikanskih državah, budi ustmene, što jih misionari donose, budi pismene u novinah i drugih spisih, svjedoče, da se možemo nadati sjajnu napredku katoličke crkve. Diviti se moramo čudnovatu razvitku crkve tamošnje, ako se s jedne strane obazremo na protivštine, s kojimi se bori, a s druge na slabe poluge i pomagala njezina. Za četvrtinu vieka vidimo, gdje kano da niknuše iz zemlje crkve, zavodi, sjemeništa i škole, za ogromne one pokrajine baš njih množina. Tudier se dižu biskupije i nadbiskupije, grade samostani, pomnožavaju župe, a vjernikah raste broj dnevice što seobom iz Europe, što opet obraćanjem. Ondje, gdje jošte godine 1791. poslovaše jedan jedini biskup sa 21 svećenikom, nalazimo god. 1861. 7 nadbiskupah, 40 biskupah, 2317 svećenikah, a preko 3795 crkvah i kapelah s pukom katolikah oko 4.400,000. Tko to od katolikah čuje, mora da mu zaigra srce od veselja, ter se obodri, da pomogne, makar samo molitvom za dobre misionare, o kojih visi i bolji uspjeh; u kom katoličkomu svećeniku da se neporodi želja: da bude otcem novim obćinam i stožer novim crkvam?! —

S druge strane može se dogoditi, ter mnogi motreć ote velike dogodjaje zaboravit će od veselja, da kano što njekada krv mučenička bijaše sjemenom kršćanstvu, tako to sada mora biti barem molitva, milostinja i muka misionarska. Lahko bi se prekrstile ruke te gledalo s mirom veselo, kako djelo napreduje, što može biti i bez toga. Zato treba, da gornji račun popunimo drugim. Svaka stvar ima dvie strane, svjetlu i tamnu, a tako ima i ova. Nevalja samo računati, koliko dušah spada u crkvu, u kraljestvo Božje, već valja proračunati, koliko njih onamo nespada, koliko njih čami u kraljestvu tmine, nevjerstva i krivovjerstva; nije dosta računati crkveni prihod, već i gubitak. Netreba samo pamtiti to, da poslie dobitka u Americi možemo reći: sad nas je 225 (?) milijunah katolikah na svietu, već treba pamtiti i to: da jošte ima oko 1000 milijunah nevjeracah i krivovjeracah, prem je Spasitelj za sve prolio krv, ter bi svi imali biti u njegovoj crkvi. Dobro bi bilo, da mi katolici više mislimo na ovu veliku množinu nekatolikah, nebi-li nam se njihova sudba boljma kosnula srca, ter zavapili kano njekada Spasitelj: „Žao mi je puka, jer eno ga razpršena kano stado bez pastira. Žetva je velika, ali su riedki poslenici. Molite dakle gospodara žetve, da pošalje poslanikah u svoj vinograd!“ Da to bolje promatramo, tada bismo doista više činili za misije, ter jih obilatije podupirali, a marljivije molili za napredak vjere; bili bismo revniji članovi Bonifacijeve i misionske družbe; marljivije bismo molili za dobre revne svećenike, a nepropustili pomagati zavode i sjemeništa, gdje se oni odgojivaju. Nesmiemo zaboraviti, da će, ako sve bude ovako sjajno i napredovala katolička crkva, godine 1890. preostati u saveznih državah jošte $51\frac{1}{2}$ milijuna nekatolikah.

Ogromni napredak crkve ima se zahvaliti seobi iz Europe, s kojom veći diel katolikah prelazi u Ameriku, koji već i tako spadaju sa svojim potomstvom u crkvu. Da su savezne države sgoljni pogan ili krivovjerac bez doselacah katolikah, pa da je tako napredovala crkva katolička, tada bi se dakako katolici mogli ponositi, po imenu misionari hvaliti se sbog i manjega napredka. Ovako pako pomnožavaju se crkvi samo njezina vlastita

djeca, čuva se prvašnja jur svojina. Sve se slaže u tom, da su se katolici u Americi počeli množati osobito od posljednjih 20 godinah; ali je to uprav ono vrieme, kad je seoba preotela mah, ter se popreko računajuć godimice doseli 2—300,000, a godine 1854. tja 427,833. Kamo sreće, da si je crkva sačuvala revnošću svojih katolikah i svećenikah sve one, koji po rodu ili porieklu bijahu njezini. Na našu žalost nemože se to reći.

Kako pripoviedaju misionari, koji su u saveznih državah mnogo godinah poslovali, nepomnožavaju se amerikanski narodi naravnim razvitkom ništa jače, nego i drugi narodi. Sravnimo dakle narast onih, koji jur 1820. življahu u Americi, s narastom europejskih narodah. Tim će se po prilici proračunati, kolik bi sada bio broj pučanstva, da se nepomnožava s vana. Pruska spada u red onih zemaljah, u kojih broj pučanstva najjače raste. Ona je godine 1816. brojila samo 10,342,031, god. 1820. oko 11 miliunah stanovnikah, a god. 1858. jurve 17,662,777. Savezne države brojahu god. 1820. samo 9,638,131. Bez vanjskoga prihoda jedva da bi se do god. 1860. pomnožale bile do 16 miliunah; ali ovako broje sada već 31.443,322 stanovnika. Što od tuda sliedi, nego da je sjeverna Amerika do god. 1860. dobila 15 miliunah, dakle skoro polovinu stanovnikah seobom. Od doselacah većina bijaše katolikah, kako svi priznavaju, a naročito u posljednjih 20 godinah. S većine seljaše se narod iz katoličke Irske, a za tim srednji siromašniji stalež iz Njemačke, takodjer većim dielom katolici. S toga bi po pravici god. 1860. od onih 15 miliunah moralo biti doselacah ili doselačkih potomakah barem 8—10 miliunah katolikah. Nu iste godine broji se njih samo 4.400,000. Dakle u 40 godinah mora da je katolička crkva izgubila 4—6 miliunah, koji bi po rodu i poriekłu imali biti njezini. U ovaj žalostni račun nismo stavili onih katolikah, koji jur g. 1820. življahu u Americi, njih 300,000. Tako nismo računali ni doista mnoge obraćenike od iste godine.

Ovako se računa god. 1858. u okružnici odbora za „amerikanski kolegij prečistoga začeća“ u Lovanu, gdje se veli: „Uzme-li se, da je od europejskih doselacah bila samo polovina katolikah, a odbijemo broj obraćenikah i brojenih katolikah, koji bijahu prije godine 1820., to nam izlazi strahovit račun, da je katolička crkva u manje od 40 godinah izgubila 4 miliuna svoje djece; a to je više nego 100,000 na godinu.“

(Konac će sliediti.)

Viestnik.

Iz Zagreba. U zadnjem listu javismo, da će uzoriti gospodin stožernik i nadbiskup zagrebački kao kraljevski namjestnik banske časti predsjedati saborskoj sjednici, obdržavanoj u četvrtak dne 14. t. m. Povedosmo se tada za obćenitim glasom, koj se nije obistinio, jerbo je tako onoj, kao i svim sliedećim do sada držanim saborskim sjednicam predsjedao glavom sam svjetli gospodin ban.

— Radi nastajućih blagdanah jedne i druge crkve odgodjene su saborske sjednice do 15. Siečnja b. god. S toga uzroka otići će ovih danah iz Zagreba preuzviš. gosp. biskup djakovački J. J. Strossmayer u Beč, a presviet. gosp. vladika Gj. Smičiklas u Križevac.

— U slavu imendana prečastnoga gospod. kanonika Tome Gajdeka, ravnatelja nadbiskupskoga sjemeništa, dala je sinoć duh. mladež istoga sjemeništa glasbeno-deklamatornu zabavu, koju su posjetila presvietla gg. biskupi Iv. Kralj, Vj. Soić, septemvir Subotić, lički pukovnik Simić, četnik Trnski, više preč. gospode kanonikah i mnogo ostalih gostovah, medju kojimi bijaše više narodnih zastupnikah.

— Učiteljski sbor zagrebačke preparandije viećao je dne 8. Veljače t. g., kako bi se oskudnomu stanju, u kom se većina pripravnikah nalazi, doskočiti moglo, te je tom prilikom pronašao, da bi u to ime bilo najshodnije utemeljiti družtvo, koje bi oskudne pripravnike podupiralo, pa je odmah i sastavio pravila takova družtva. Pravila ova odobrila je visoka zemaljska oblast, a družtvo se 12. t. m. u sazvanoj u to ime sjednici ustrojilo. Tom prigodom izabran je za predsjednika družtva preč. g. dr. Franjo Rački, a za podpredsjednika preč. g. kanonik Ivan Miković, i odbor, sastojeći od deset članovah, koj će nastojati oko družtvene svrhe. Po pravilih postaje utemeljiteljem ovoga družtva, tko plati na jedanput ili na dva roka 10 for.; članom, tko se obveže svake godine plaćati dva for.; a podupirateljem, tko mu što daruje u novcu, knjigah ili inih stvarih, kojimi se promiče družtvena svrha. U istoj sjednici predao je g. ravnatelj Klaić 100 for., što mu jih je uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup zagrebački na podporu pripravnikah uručio. — Prineske za ovo družtvo prima ravnateljstvo zagrebačke preparandije i uredničtvo zagrebačkoga „Napredka,“ a imena prinosnikah s prinosnom svotom javljat će se putem pomenutoga školskoga lista i ostalih ovdašnjih novinah.

— „Pozoru“ piše dopisnik iz Koprivnice, da je naš zemljak i vriedni domoljub Gjuro Benedek, biskup leucenski i apoštolski vikar u Agri u iztočnoj Indiji, dne 2. Studen. t. g. u vječnost se preselio. — Pokojnik je 3. Travnja 1808. od siromašnih roditeljah rodjen u staroj našoj Koprivnici. Radi siromaštva njegovih roditeljah pošalje ga njegov tetak na nauke u Varaždin, gdje dovršiv nižju gimnaziju odluči se stupiti u red kapucinski, pa dovršiv sve nauke g. 1832., odpjeva u svom rodnom mjestu prvu sv. misu. Do malo godinah postane gvardian samostana na Rieci, poslie čuvar i kroz šest godinah provincijal, nakon toga bude pozvan u Rim u sbor kapucinskoga generalata, a poslie otidje kao misionar u Aziju i djelovaše kao apoštolski vikar (?) četiri godine u Bombaju, a najposlie god 1861. radi nje-

govih velikih zaslugah imenovà ga sv. otac biskupom leucenskim (in part.) i apoštolskim namjestnikom u Agri. Po ovom imenovanju, prije nego nastupi svoju stolicu, vrati se u svoje rodno mjesto, gdje podieliv svoj blagoslov otide prvih danah Listopada 1861. iz mile si domovine u svoju stolicu u Agru, gdje ga odaljena od doma i roda zateče nesmiljena smrt. Počivao mirno u tudjoj zemlji!

Iz Tirola. U Insbruku na početku 4. saborske sjednice 23. Studen. priobći vladin povjerenik na predloge saborske od 25. Veljače 1863. glede nekatolikah sljedeću odluku: „Njegovo veličanstvo prev. odlukom od 17. t. mj. dostojalo je udieliti dozvolu, da se saborom u sjednici od 25. Velj. 1863. zaključeni predlozi sljedećim načinom dovedu do riešenja: „Pogledom na molbe I. i II., protežuće se na ustrojivanje evangeličkih župnih obćinah u Tirolu, dobila je vlada nalog, da saboru podnese osnovu zemaljskoga zakona, kojim će se oblastim dati naputak, kako će se vladati pri ustrojivanju evangeličkih župnih obćinah i podružnicah u slučaju §. 12. ministarske naredbe od 9. Travnja 1861. previdjenom i naznačenom. Ta zakonska osnova glasi: Zakon, valjan za pokneženu grofoviju Tirolsku, protežući se na ustrojavanje evangeličkih obćinah i podružnicah u obsegu medjah pokaežene grofovije Tirolske. U sporazumljenju sa saborom moje poknežene grofovije Tirolske domislio sam se narediti, kako sliedi: Uslied patenta od 8. Travnja 1861. vl. z. l. br. 41. i na temelju njegovu izdanoga crkvenoga reda političkim zemaljskim oblastim pridržano pravo dozvole pri ustrojavanju samostalnih obćinah ili podružnicah evangeličkih augsburžke i helvetičke vjeroizpoviedi ima se sporazumno sa zemaljskim saborom izvršivati. — Pitanje ob ustrojenju evangeličke obćine u Meranu (točka III. molbe) jurve je riešilo namjestničtvo, a uslied priziva i državno ministarstvo u smislu sabora. Da se pravo posjeda nekatolikom (točka IV.) uzkrati predloženim načinom, nemože se dopustiti sbog zakonske ustanove §. 17. prev. patenta od 8. Travnja 1861."

Iz Rima. Želite-li čuti zanimivu viest, evo Vam jedne od ovuda, koju sam čuo iz ustiuh sama kardinala Barnabòa, predstojnika propagande. U Japanu su našli po čitave kotare kršćanah, koji od posljednjega strašnoga progonstva (dakle od 260 god.) nevidješe svećenika. Najstariji u obćini služi jim kao svećenik, krsti i čita nedjeljom obćenite molitve; drugih njekoliko mužkaracah i ženah podučava mladež u kršćanskom nauku. Tri ovih kršćanah prikazaše se potajno svećeniku, koj idjaše s francezkom vojskom, te umoliše za pomoć. Čudnovato! to se dogodi istoga dana, kadno su u Lipnju 1862. proglašeni za svetce japanski mučenici. Do sada se je vas dogodjaj čuvao kao tajna, da dobri oti kršćani nedodju u pogibelj. Sada se pružila prilika, te jim se može poslati jedan apoštolski namjetnik s misionari.

Iz Italije. Zakon o preustrojenju crkvenoga imetka, što ga je kralj u priestolnom govoru naviestio, a ministar Cortese predložio komori, vrti se oko sljedećih glavnih pologah: Zagloba samostanah, koji se svi imadu ukinuti; prodaja dobarah svjetovnoga svećenstva i ukamaćenje istih; plaćanje biskupah, kanonikah i župnikah; smaljenje biskupijah, kaptolah i župah; razdieljenje župah na stanovite razrede, od kojih će zadnji nositi 800 lirah. Za gradjenje i popravljanje crkvah narediti će se odbori, koje će s početka imenovati vlada, a poslie će je izabirati obćine, tako ipak, da uviek ostanu pod pazkom državne oblasti. „Unità catt." zove to prvim početkom crkvenoga razkolja.

Iz Turske. Jedan u Ateni izlazeći list hvali dužim člankom milosrdnice u Carigradu, nabrajajuć, što sve dobra čine, a osobito u vrieme kolere. Taj članak završuje se ovimi riečmi: „Svećenici (naime njegovi pravoslavni) neka se slobodno prepiru vas svoj viek o tom: da-li Duh sv. proizhodi jedino od otca, ili takodjer i od Sina, o nekvasnom i kvasnom kruhu itd. što se pako nas tiče, to jim bez straha i obzira na njihove kletve i anatheme kažemo očito: da je Bog milosrdje i ljubav, te da on nemože za svoje sinove držati one, koji svojega bližnjega ostavljaju na smrtnoj postelji te bježe, već one, koji uztraju i bolestnike dvore. Ono su pravi kršćani, koji zapovjedi Božje izpunjuju. Takove su milosrdne sestre, koje god. 1854. hrljahu u vojnu bolnicu atensku, što su upravo sada učinile i u Carigradu. One su to, koje bezkrajnimi i bezvodnimi pustarami krstaju tražeć divljake u Africi i Aziji, ter jih činom uče nauk Boga učitelja. Doći će vrieme, kad će žene zapadne crkve morati poučavati knezove pravoslavne crkve o dužnostih, što jih imadu kao učitelji, svećenici i poglavari puka, za sada desetinana strahovitim bičem."

Iz Belgije. O ljutiškoj djačkoj skupštini piše se potanje ovo: Čulo se tu prostačkih nesramnih riečih, a tako i mrzkih kletvah. Dnevni red posve si je bio dosljedan; jer pokle je odmah u prvoj sjednici napadnuta bila vjera, treći dan već (31. Listopada) u četvrtoj sjednici dojdoše na red zemaljske stvari. Jedan od prvih govornikah bijaše Fontaine iz Bruselja, koj se na prosto i bez svake strastvene žestine prikaza kao solidair i atheista, jadikujuć, da u Belgiji neima jošte slobode sviesti, jer njegova sljedba neznabožka nebi našla od države podpore, kad bi se sastavila i uvela svoje obrede, a njega (Fontainea) izbrala za glavara; pak i drugčije da neima u Belgiji slobode, jer se nedopušta i oružanim sastati se, isto bruseljsko sveučilište da nije slobodno, a na lovanskom zabranjeno je polaziti sumnjive kuće. Nad ovim posljednjim silničtvom pokaza skupština ljutu zlovolju. Govor završi ovimi riečmi: „Mi dakle neimamo nikakove slobode. Tko će nas iz-

vesti na slobodu? Tko? Prevrat? . . . Socializam mora se što više uvažiti, ter o njem govoriti . . . kao socialiste hoćemo mi u vjerozakonskom pitanju: uništenje svake vjere i svake crkve, pak tajenje Boga.“ Kad mu se njetko usudi protusloviti, gradjan Fontaine planu živom vatrom od srdjbe. Poslie neopisive vike i buke prihvati on rieč te nastavi: „U političkom pitanju zahtievamo mi, da se izvede republikanska ideja; u družtvenom, da se ukine svaka svojina i baštinstvo.“ Velik plesak i velik švikot bijahu zaključkom govoru. U zadnjoj sjednici sastavi Casse vas program u ove uzkličnice: „Mi smo prevratnici, socialiste, atheiste.“ — Francezki djaci, koji su na skupštini biesnili proti Bogu i ljudem, te ovdje na jednom sastanku tražili za osvetnu žrtvu prevrata samo 100,000 glavah, potucaju se jošte uviek onuda. Nerači jim se povratiti u Pariz. Dàkako bolje bi bilo, da bi bili ostali kod kuće.

Iz Londona. Novi nadbiskup Dr. Manning uveden je u londonsku maticu crkvu i ustoljen sa svimi obredi. Svećenstvu svojemu odvrati na pozdrav ovako: „Kakova nas vremena čekaju, to sam Bog znade; ali se moramo zaufano nadati velikim stvarim, te vierno nastojati, da je pospješimo. Nebismo bili vriedni svojega Boga učitelja, kad bi za čim manjim pošli, nego za obraćenjem Englezke i odkupljenjem svoje braće od krivovjerstva i vjerozakonskoga razdora, za novim sjedinjenjem naše drage zemlje s kraljestvom Isusovim. Dvie su stvari gotova istina: prvo, da protestantizam, pokle je kano i druge sljedbe proletio svojih 300 godinah, trune te izčezava; drugo, da se katolička vjera neodoljivom silom širi na sve strane. Ova dva pokreta neprestaju nikada. Sve, što izvan jedinstva jedine prave vjere ima njeku priliku bogoslovja ili crkve, mienja se očevidno, te nam bježi s očijuh. Za jedno ili dva koljena biti će anglikanski vjerozakon, što i arianizam i donatizam, članak u povjestnici. Nepromjenljiva i neprolazna crkva pokazati će se posred dnevice rastućega svjetskoga boja narodom kao jedina ladja samospasna na prostranoj pučini.“

Promjena u nadbiskupiji zagrebačkoj.

Preminuo je Mio Gabaj, župnik na Prozorju.

Promjene u biskupiji djakovačkoj.

Preminuše: Franjo Dreher, župnik u Varadinu n Ljudevit-dolu, Bartol Babić, kapelan babinogredski i Antun Maričić, župnik u Moroviću.

Premješteni su: Egidio Ibišić u Varadin za upravitelja, Ivan Kreneis župnik iz grada Varadina za župnika u Dalj, Franjo Vučković u grad Varadin za upravitelja, Ferdo Filipević iz Dalja u Karlovce za kapelana, Viktor Brnčić iz Punitovcah u Sibinj, Mate Tomašić iz Sibinja u Podcrkavje, Stjepan Babić iz Podcrkavja u Mitrovicu, Blaž Rodonić iz Ivankova u Sotin, Jašo Hajster iz Sotina u Ivankovo, Mio Anaković postao je upraviteljem u Moroviću. (Domobr.)

Dopisnica uredničtva.

G. *A. P.* u *Z.* Po našem sudu molit ćete za oprost bez uspjeha.

Poziv na predplatu
na XVII. tečaj
„Zagrebačkoga katoličk. lista.“

U vrieme, kadno u prosvietljenih i za napredkom težećih narodah svaka znanstvena struka, svaki pojedini zvanični i životni djelokrug ima posebnih časopisah, imali bismo i mi, da ga neimamo, svojski se postarati, da dobijemo crkveno glasilo, kojega potreba postaje tim veća, čim, kako vidimo, crkvi i njezinu djelovanju nastaje sve to više pogibeljih i neprijateljah. Ali imajući već mnogo godinah takov organ, nije nam druga, van čuvati ga, da nam nepropadne, a nastojati, da, koliko se prema okolnostim može, sve to bolji i napredniji bude. Jedno i drugo visi o dobroj volji onih, koji su i do sada podupirali i izdržavali ovaj naš crkveni list. Uzdajući se u njihovu dosadanju pomoć, dolazi podpisani evo već četrnaesti put pred štovano domorodno svećenstvo s uljudnim pozivom, da mu u težkom poslu neuztegne svoje do sada blagovoljno pružane pomoćnice ruke; već da ga što predplatom, što književnim radom dobrohotno izvoli podupirati, te mu tim učini moguće, da bude i buduće godine 1866. „Zagrebački katolički list“ izdavati mogao. Još u ime stvari, koju list ovaj zastupa, molim usrdno sve njegove prijatelje, da ga svojim znancem izvole preporučiti; jer čim mu više podpore i pomagačah priticalo bude, tim će on vrstnije zadovoljavat zadaći svojoj.

Predplatni uvjeti na „Zagreb. kat. list“ ostaju nepromienjeno oni isti, koji bijahu i prvašnjih godinah, naime:

Na cielu godinu:

Za Zagreb i okolicu bez pošiljanja u kuću **5** for.
Za izvanjske predplatnike, kojim se oprema poštom, **6** for. **30** novč.

Na pol godine:

Za Zagreb i okolicu **2** for. **50** novč.
Za izvanjske predplatnike, kojim se šalje poštom, **3** for. **15** novč.

Za pošiljanje u kuću plaća se 1 for. za cielu godinu.

Onu gospodu, koja na „Zag. katol. listu“ za ovu ili prvašnje godine štogod duguju, molimo učtivo, da svoje zaostatke što prije namiriti ili novoj predplati dodati izvole.

Nikola Horvat,
urednik „Zag. katol. lista.“

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.

BROJ 52. U ČETVRTAK 28. PROSINCA 1865. TEČAJ XVI.

ZAGREBAČKI KATOLIČKI LIST.

Ovaj list izlazi svakoga četvrtka na cielom arku. — Ciena mu je za Zagreb na cielu godinu 5 st. a za predplatnike, kojim se pošilja poštom, 6 st. 30 nč. na cielu, a 3 st. 15 nč. na pol godine. — Predbrojiti se može i na pol, pače i na četvrt godine kod svake c. kr. pošte, a u Zagrebu u pisarni duhovnoga stola ili kod uredničtva u nadbiskupskom sjemeništu. Predplata prima se sveudilj kroz svu godinu.

Stožernik Nikola Wiseman.

Napisao *J. Zorić.*

(Konac.)

Zastarjela mržnja na katoličku crkvu, za koju mišljahu, da je već utrnula, provalila je iznovice živim plamenom. John Russel naziraše u uzpostavi katoličke hierarkije nasrt na englezku krunu, napad i navalu na nezavisnost državne vjere. Svi listovi govorahu duže vremena proti bezobraznomu papinskomu napadaju, nastojeć tim još većma ogorčiti narod.

Sav episkopat državne crkve uloži proti tomu svečan prosvjed kod kraljice. Lord Russel, glava ministerija, napisa u tom smislu list jedom i otrovom na biskupa durhamskoga. Lord kancelar očitova, da takav postupak valja kazniti svom strogosti postojećih zakonah, pak i sama kraljica reče u svom prestolnom govoru od 4. Veljače, da je nakana braniti prava englezke krune proti svakomu napadaju, došao on od koje mu drago strane.

U tih okolnostih što je mogao Wiseman raditi? Bijaše-li mu sliediti savjet prijateljah, ili pokorit se volji vrhovnoga pastira? Nadbiskup westminsterski nije dugo promišljao, on se odlučio, da zauzme svoje mjesto, pak puklo kud puklo.

On krene u London, i dočim ga pomaman narod čekaše na postaji, gdje mišljaše, da će odsjesti; uljeze on posve mirno dne 11. Studenoga u opredieljeno si boravište.

Urediv se u svom stanu, stane pisati manifest na englezki narod, pozivajuć [illegible] na njegovo pravdoljubje. Riedko bijaše kada k[illegible]anifest pisan tako mirno i sjegurno, tako odrj[illegible]o i dostojanstveno kao ovaj. Sviet je popustio u pomami, bivši pobjedjen silom njegova govora, komu bijaše i nehotice prinukan pokloniti se.

Wiseman je sada oglasio svoje razprave, što će jih nastaloga došašća držati u svom katedralu, na lievoj obali Temze, onom spokojnošću, što ju opažamo u svem njegovom djelovanju. Bijaše jih izmedju katolikah, koji osudjivahu postupak papin i smjelost Wisemanovu; nu u većine katolikah popustio je strah i bojazan; primjer vrhovnoga pastira bijaše jih ohrabrio.

Vlada, akoprem je nješto popustila u žestini, to je ipak skovala više naredbah, što su imale stezati slobodu katoličke crkve; nu naredbe ove bijahu neznatne, te bez ikakova upliva na katolički život. One se ticahu: I. svećeničkoga odiela, zabranjujuć, da se nijedan svećenik nesluži u javnosti svojim svećeničkim odielom. Zabrana ova nesmućivaše nikoga; jer katolici bijahu tako pametni, da su znali, da odielo nespada na bitnost. II. samostanah, da se svi samostani obojega spola protraže, i svi članovi da se izpitaju, nije-li se možda prevarom služilo, da koga u nutar domame. Uredba ova kao smiešna i nepraktična pala je sama sobom. III. naslova biskupah, da nijedan biskup nenosi naslov ma kojega englezkoga grada, pod globom od sto funtih. Koliko se na tu zapovied pazilo, evo nam primjera već sljedeće korizme, gdje je Wiseman na svoj pastirski list stavio svoj podpuni naslov: „N. W. svete rimske crkve stožernik i nadbiskup westminsterski."

Mutni i gromonosni oblaci, što se katoličkim obzorjem zapodjenuše, stali se razilaziti, a izza oblakah stalo se pomaljati svjetlo sunčana žara, razsvietljujuć i grijuć srca progonjenih pravednikah, kao i zabludjelih krivovjeracah, da jih odvede onamo, gdje je vječno svjetlo. Kako je katolicizam stao napredovati, razabrat ćemo iz lista, što ga je biskup birminghamski lordu Russelu pisao: „Naše se crkve pune, naše se knjige razširuju, a po izvješću našega svećenstva broj se obraćenikah od

dana na dan sve to većma pomnaža." Dosta budi rečeno, da su godine 1851. 33 anglikanska svećenika prošla na katolicizam, a medju njimi glasoviti Manning, jedan od najdarovitijih muževah državne crkve, a sada Wisemanov nasljednik.

Za uredjenje hierarkije držao je Wiseman po starodavnom običaju provincijalne sinode, i to prvu u Oscottu godine 1852. Za tim se pobrinu, da se svagdje dižu škole, crkve i dobrotvorni zavodi. Wiseman nije razpolagao mastnimi zakladami za namirivanje neizmjernih troškovah, kakove iziskivahu sva njegova poduzeća. On je jedino mogao računati na tvornu vjeru i blagodarnost svoga stada, koje je rado doprinosilo darovah na žrtvenik svoje vjere i prosvjete. Takovimi dobrovoljnimi prinesci počinio je Wiseman čudesa. Kako se je broj svećenstva i crkvah pomnožao u samom Londonu, vidjet ćemo iz izvješća Wisemanova, što ga je podao u svom govoru o stanju katoličke crkve u Englezkoj, držanom u mehlinskoj skupštini godine 1863. Godine 1826. bijaše u Londonu 48 katoličkih svećenikah, godine 1851. narasao je taj broj na 113, a godine 1863. na 194. Broj katoličkih crkvah za ove tri periode bijaše ovaj: 24, 46 i 102. — Godine 1826. bijaše u Londonu samo jedan ženski samostan, godine 1851. bijaše jih 9, a danas jih imade 27. Mužkomu samostanu nebijaše ni traga godine 1826., dočim jih danas imade 15.

Za uprave Wisemanove preobrazio se je prestolni grad Englezke. Sada se može reći, da imade u svietu i katolički London, kakovomu prije jednog samo naraštaja nebijaše ni traga.

Medju redovnimi zadrugami, što postoje u Londonu, spomenut ćemo samo dvie, i to: družba Oratorijanacah i družba Oblatah sv. Karla Boromeja. Prostran samostan onih prvih protegnuo se nedaleko od izložbene palače u Kensingtonu, u kom stanuje do 30 sve samih skoro obraćenih svećenikah, koji sviesti i obsvjedočenju za ljubav ostaviše bogata i ugledna mjesta, žrtvovav se dragovoljnomu siromaštvu. Kad čovjek prolazi kraj mirnih i niemih ovih zidinah, spopada ga neobično čuvstvo sjećajuć se: evo u tom stanu življahu riedke zviezde katoličke crkve, koje zamjeravahu katolici i protivnici, kao Faber, Dalgairns i ostali.

I druga zadruga sastoji se većim dielom od konvertitah, utemeljena glasovitim Manningom, koj se odrekao svieta i časti, da tim bolje i revnije služi Bogu i iskrnjemu.

U Londonu, ovoj silesiji europejskih gradovah, imade do 3 miliūna dušah razne narodnosti. Osim urodjenikah ima tudier Francezah, Talijanah, Poljakah i Niemacah, a ovi većinom spadaju k stadu nadbiskupa westminsterskoga. Wiseman se jednakom ljubavi pobrinuo za sve ove inostrance, da nikomu neoskudieva duševne hrane u njegovom jeziku. Francezi posjedovahu već od prije svoju crkvu, gdje jim se obavljalo bogoslužje i naviestala riec Božja njihovim jezikom. Za Niemce podigao je ponajviše svojim trudom Wiseman krasnu crkvu godine 1862. a za Talijane godine 1863., gdje bijaše takodjer opredieljena kripta za poljskoga svećenika, da svomu narodu svojim jezikom namiruje duševne potrebe.

Djelokrug Wisemanov kao metropolite obnovljene Englezke hierarkije bijaše velik i potežak, komu je trebalo vješte taktike, neumorne radnje, duboke poniznosti, gvozdene dosljednosti i nepokolebiva značaja. To sve nalazimo sjedinjeno u Wisemanu. On bijaše svagdje — njegov duh je sve nadahnjivao, njegova djelatnost protezala se cielom velikom Britanijom.

Pak taj muž, komu će se ime spominjati u povjesti, dok bude svieta i vieka, kako je ponizan, kako je nesebičan bio, kako je rado priznavao tudje, šuteć uviek o svojih vlastitih zaslugah! Zlatne su rieči, što jih reče njekomu njemačkomu učenjaku: „O ja bih mogao, dà, ja sam imao mnogo raditi. Nu to mogu samo o sebi reći, da sam pustio druge da rade, neprieceć jih u djelovanju, a Bog je to blagoslovio."

Kao metropolita i stožernik bavio se Wiseman rado knjigom kao uviek, kad mu je samo od zvaničnih poslovah vremena preostalo, te i u to vrieme izadje izpod njegova pera više krasnih djelah. On je izdaò govore o konkordatu u obće, a ponapose o konkordatu austrijskom, što ga sa svih stranah napadoše kao djelo natražnjačko. On nacrta u njih jadno stanje katoličke crkve za josefinizma, pak dostojno izbraja zasluge mladjanoga cara, koj je znao ono izpraviti, štono mu predji i predšastnici sagriešiše. *)

Godine 1862., akoprem već slaba zdravlja, pošao je u Rim, da učini poklon svetomu otcu, i da prisustvuje kanonizaciji japanskih mučenikah. Wiseman bijaše duša ondje oko svetoga otca sakupljenih biskupah, koji ga jednodušno odabraše tumačem svojih čuvstvah prema svetomu otcu. Wiseman se odazvao prijateljskomu pozivu biskupah, sastaviv prekrasnu adresu na svetoga otca u ime cieloga episkopata.

Godine 1863. pošao je jošte u Mehlin na sastanak, što ga ondje urekoše belgijski katolici. To bijaše njegov posliednji put i posliednji javni

*) Govori ovi izadjoše i na njemačkom prevodu kod Bahema u Kolonji pod naslovom „Vier Vorträge über Concordate insbesondere über das Österreichische Concordat. „I Manifest Wisemanov izašao je u njemačkom prevodu kod Manza u Regensburgu.

čin. Ovdje je držao krasan govor o stanju katoličke crkve u Englezkoj, što su ga prisutni napetom pazljivosti slušali. U prekrasnoj slici naslikao je on živimi bojami sve, što je doslje za katolicizam stečeno, slikajuć i ono, što bi se jošte u budućnosti steći imalo *). Nu u cielom govoru šuti o sebi, dočim je sav sviet znao, da je on bio sve svemu, da je bio duša svakomu podhvatu. Ali on je znao, kolike je ciene poniznost, te nije tražio slave ljudske. U njega nebijaše ni oholosti, ni samomilja, inače mu požrtvovanje nebi bilo kršćansko djelo.

Ovdje nam je na posljedku još spomenuti jedno važno i znamenito djelo, što ga je pokojnik grimiznicom već zaodjeven napisao, a to je njegova „Fabiola," kojoj je i kratki ovaj životopisni nacrt namienjen.

Sjećajuć se Wisemana za mladjane dobe kraj ozbiljnih iztočnih naukah, ili kraj njegovih znanstvenih predavanjah o suglasju znanosti s objavom, pak prispodobiv ga sada zrelu mužu, koj se je više k starosti nagnuo, pod metropolitanskim plaštem i stožerničkim klobukom uz njegovu Fabiolu, to ćemo se pitati: je-li pisac s i r s k i h u r a h i F a b i o l e jedan te isti? Eno ga ondje mlada učenjaka udubena u misli, mozgajuć, kako bi iz mrtvih i zaprašenih knjigah sok izvadio, kako bi iz razna drveća čovječjega znanja zdrav i dozorio plod izsisao, da ga saobći i drugim; dočim ga ovdje opažamo, kako izza dugotrajna i naporna rada našav prosto vrieme sjeo si u sjenati gaj čarobne Kampanije, pa se uznesao mišlju u daleku prošlost, slikajuć nam vještim kistom davno minule prizore poganskih i kršćanskih starinah. Ovdje kao da je mašti pustio krila, pa se zaletio nebu pod oblake u više krugove, vodeć razgovore s davno usnulimi za vjeru i kriepost umrlimi mučenici; ili se spušta kad što i do nižih razredah podzemnoga svieta, navodeć nam one, koji su mnogomu od mučenikah svojom zlobom i mržnjom pomogli splesti neuvehli lovor-vienac.

Mislio bi tko godj, da je Wiseman svoju Fabiolu tek od duga časa ili za zabavu pisao. Ne, Fabiola pisana je i izradjena po vješto zamišljenoj osnovi, što stoji u uzkom savezu s cielim djelovanjem njena pisca. Ona nije nego vješto te popularno sastavljena apologija prvobitne crkve za progonah, nu koju ćeš s malimi promjenami moći uporaviti i na današnje vrieme. —

I tako nastojao sam slabimi crtami orisati sliku onoga muža, koga će viekovi spominjati medju svoje najredje pojave. — On je velik kao učenjak i kao crkveni glavar; a uz to, što mu je najljepša hvala i odlika, bio je ponizan i pobožan.

*) Govor ovaj preveo je na njemački Dr. Reusch.

Jaka je vjera.

(Konac.)

Starac, Mihovilov tast, sjedi tužan u tamnici; na rukuh mu lisičine a na noguh težke njegve, po njem gmaze zmije i gušteri, a on u toj biedi spominje se sretnih danah, što ih u krugu milićah svojih provodio. U to mu se prikuče pogani i jedan će ga nagovarati: „Starče suludnjače, sretne si i vesele dane prvo u domaćem krugu svojem u obilju svakom provodio, slab si, starče, a pomisli: kako su okovi težki, bičevi bridki i mač oštar, a kako je život, što si ga ti živio, sladak i ugodan. Slušaj carevu zapovied, pogazi krst nogom, pa si slobodan!"

Rieči ote žacnu starca slabašna i izmučena, a još jače smetu ga i njeki malodušni kršćani, koji ga s kriva sažaljenja nagovarahu, neka bi zadovoljio mučiteljem, te vanjskim si otim činom slobodu i život odkupio, a poslje da će se lasno zato pokajati moći, i Bog će mu grehotu oprostiti. Želja i ljubav života s jedne, a vjera te bolje osvjedočenje s druge strane zaratiše se u starčevoj duši, i još se nezna, tko će koga da nadbije?

Silna ga bol svlada i stade naricati zlu sreću, što njega i njegove mile toli nenadano snašla, i u taj odlučni čas unidje svećenik, komu je bilo dopušteno obhadjati sve zarobljenike, unidje, da ga utješi i na novu borbu obodri.

Svećenik još u rieči, kad dopane i Mihovil, komu svećenik izhodio u mandarina otu milost, da si slobodno tasta pohodi, te ga stane oduševljenim glasom sloboditi: „Otče, opomeni se častne starosti svoje! Malici se danah još nadati imaš. Dvojaka te smrt čeka: naravna, čije je posljedak vrlo nesjeguran, i ovo eto, što ti ju progonitelji pripravljaju, i koja ti vječno blaženstvo sa sobom donosi. Evo mene, mlad sam i jak, imam dosta sirotčadi, što u mene pomoć prosi, i većma mi srce za život prionuti može, pa sam ga pripravan s radošću Bogu svomu žrtvovati. Tvoja su djeca jur sva poodrasla i dobro se obskrbila, pomoći im tvoje više netreba, život im tvoj od slabe koristi, a mučenička tvoja smrt bit će jim na izgled i na veliku čast. Evo ja ostavljam cvatuću jošte ženu i četvero golužavih golubićah: ali Bog, koj mi ih je dao, skrbiti će za nje, a mi ćemo ih s neba, gdje ćemo se za malo naći, molitvami svojimi u Boga zagovarati. Nestraši se, ljubezni otče, ljutih bičevah; ja sam ih se nakušao, pa ću radostno i one podnieti, što su tebi namienjeni. Sad je hora i sgodan čas, da dokažemo svietu, da smo pravi kršćani, koji znamo za Spasitelja svoga umrieti, kano što je i on umro za nas."

„Otče," probesjedi svećenik, „Mihovil eto govori kano pravi kršćanski junak; a i tebi se lovor-vienac sjajne pobjede vije, održi se još samo časak na mukotrpnom bojištu. Neostavljaj nas, otče, negorčaj nam želje, kojom te želimo sa sobom povesti."

„Nebudem vas ostaviti. Skoro sam istina smalaksao, ali ipak jošte sasma neklonuo. Milost me Božja na novo ojačila. Zajednički ćemo trpjeti, zajednički umrieti, te u nebesko kraljestvo unići," — odgovori jim starac krepko i odlučno. Sva tri kršćanska junaka dadoše si desnice, da nijedan od toga svetoga saveza neodstupi.

„Otčc," nastavi svećenik razgovor, „ti si nas obradovao, obradovat ću dakle i ja otčinsko srce tvoje. Dočuvši tvoj sin To za tvoje mukc, pobere silno blago i ode do vrhovnoga mandarina, baci se pred njim ničice i zamoli ga svesrdno: „Izpunite mi prošnju moju. Otac moj, koj u tamnici kuka, star je i slab, riešite ga težkih okovah, pa okujte njimi mene, koj sam mlad jošte i čio. Moja krv neka teče za krv starčevu. On je otac moj, život mi dao i brižno me njegovao, pa mi je sveta dužnost, da mu zahvalan budem, a zato mi evo prilike nikad ljepše. Evo vam sve mojc blago, samo mi prošnje neuzkratite."

„Slabo ga je vrhovni mandarin utješio. „Vidim," reče mu, „da si dobar i zahvalan sin, bog naš Fo neka te blagoslovi; ali prošnje ti uslišati nemogu. Otac je tvoj i Mihovil po naročitoj zapovjedi prvoga ministra i svemogućega careva ugodnika u tamnicu bačen. Da ti uslišim molbu, slaba s toga tvomu otcu pomoć, a mene bi službe i života stalo. Gledaj, da ti otac vjerom prevrne, druge ti za spasenje njegovo neima." Ode ti sin plačuć od ljute nevolje."

„Djeco, vi žarko sunašce starih danah mojih," kliknu starac, „nebojte se za otca, te vam ljage nanieti neće, već radostno za krst i vjeru krvcu iztočiti."

Poslje njekoliko tjedanah izvuku opet zarobljenike pred sud. Mandarin ih gledao na svaku ruku namiriti; sjajna obećanja, ulagivanja, psovke i prietnje bijahu stvari, kojimi htjede da im prelomi čvrstu volju. Mnogo je mandarinu za tim stalo, da s pravdoljubivosti i poštenosti svoje na daleko štovanoga Mihovila od vjere njegove odmami, jer bi si time sigurnu milost carevu stekao i stazu do visokih častih prokrčio. Al badava, junaci nepopustiše; čvrsto stoje ko klisure, kad navale na nje bure.

Pošto se mandarin silom obećanjah i prietnjah uzalud iztrošio, stade ozbiljnim i svečanim glasom: „Ovo vam budi moja zadnja. Evo mač i križ. Pogazite-li križ, oslobodjeni ste mača. Birajte!"

Na to podigne Mihovil oboje sa zemlje i probesjedi: „Dajte nam častni križ, u srcu našem mu je mjesto, a ne pod nogama, ovo pako polag križa palma je vječnoga blaženstva. Kunemo se križem ovim, da ćemo propetomu, koj nas krvju svojom odkupio, vjerni ostati, i da smo zanj na smrt pripravni. Evo uzmite si mač svoj!"

Mandarin htjede ljutit da iztrgne Mihovilu križ iz rukuh; ali ga ovaj nedaje, već ga drži desnicom, a ljevicom brani se suprot mandarinu.

„Opomeni se, brate, da si učenik učitelja, koj je krotkost naučao, pa znaj, da se poglavaru opireš," proslovi svećenik.

Mihovil popusti namah i molećim će glasom mandarinu: „Oprostite sudče, što vam se suprotstavih; dužnost je svakoga kršćanina, da štuje poglavara. Moć i vlast vašu častim, jer je od Boga; ali zapovjedim se vašim pokoriti nemogu, jer se opiru zapovjedi Božjoj."

Svećenika Jakova Nama, koj je mandarinu s krotkosti svoje vrlo bio omilio, a i starca ostaviše u miru, ali tim jače i groznije zlostavljahu nebogoga Mihovila.

Vojnikom i puku, što se tude sjatio, govorio bi mandarin: „To su poludjeli sanjari, pa će za prkos i tvrdoglavost svoju pošten harač platiti."

Na to će osiedjeli njeki vojnik, koj je već mnogo putah takvim prizorom pribivao: „Doista nemožemo mi otih ljudih da pojmimo, nam su jedino poznata načela, što nam ih bambusov koren ulieva i u nami ih čvrsti. Vjera, što toliku kriepost izpovjedateljem svojim udjeljuje, mora da je dar s neba."

Sav u jednoj rani, težkim željezom okovan, sjedi Mihovil sam u dubokoj tamnici i moli se Bogu, da mu bolnu ženu i djecu zaštiti i milosti jim svoje neuzkrati. Za dugo već okom ni trenuo nije, pa ga na posljedku narav prevladala, i on usnuo bez uzglavja.

Drugoga dana u rano jutro dodje u tamnicu Mihovilova žena s nejačkim čedašcem na prsijuh. „Zdrav mi bio ljubljeni Mihovile, ti časti i srećo svoje djece! Zdrav mi bio ti pobjedonosni učeniče Gospodina našega! Kod svega toga, što te težki okovi stežu, ostao si ipak na častnom mejdanu lovor-viencem okićen."

„Dobro mi došla, mila ženo, u sto mi časah dobro došla, kad mi tako sloviš," odzdravi joj Mihovil. „Gospodin mi je rane, što jih u njegovom boju dostah, zaliečio i nebole me više. Kako naša djeca? Žaloste-li se vrlo, što im otca neima?"

„Ona su nam dobro i srdačno te pozdravljaju, raduju se takvomu junačkomu otcu i liepo te prose, da uztraješ, te si nedaš palme iz rukuh oteti, koju ti Gospodin nudja. Vriedna su djeca posvema otca svoga," odgovori žena.

„Ota vjernost i kriepost milićah mojih najblaži je melem ranam mojim. Sad mi više nije za život, dosele brinuo sam se jedino za vas."

„Za nas se ti nebrini. Imamo otca u nebu, koj nas neće ostaviti, već vjerno čuvati i štititi. Braća se moja liepe sreće dočekala, ni ona me ostaviti neće. Djecu ću u pobožnosti i krieposti kao prave kršćane odgajati, i radostno ćeš moć is neba na nas pogledati. Ljubav tvoja med nami će boraviti, a molitva tvoja u Boga, koga ćeš licem u lice gledati, pomoć i svako smiljenje izprositi."

Na ove će ženine rieči Mihovil duboko tronut: „Junačka ženo! rieči mi se tvoje čine kano poj nebe-

skih dvoranikah, kojim se medjusobno na neprestanu vjernost gospodaru svomu potiču, i ote rieči tvoje umiriše me, utažiše najgorčije boli. S Bogom ostaj, mač razriešit će vezu zemaljskoga života našega, ali neima mača, koj bi ljubav našu razriešiti mogao. Ondje vidit ćemo se opet, ondje, gdje neima okovah, neima bičevah. Odgoji nam djecu za nebo, gdje ćemo se opet naći, i u svetoj zajednici prebivati. S Bogom!"

Zaveza mu jošte bolne rane, silomice krijuć suzu, što joj se na oko iztisla i dušeć uzdah, što joj grudi htjeo da prolomi, baci se za tim na koljena te uprosi od njega blagoslov za se i za nejačko mezimče i ode. Van tamnice sjede na tvrdi kamen, i olahkoti si tužno srce tekom gorućih suzah. Pohodi si i otca, utješi ga, uslobodi i ohrabri, suze mu sa oka obriše, u ruke ga poljubi i blagoslov si njegov izprosi.

Osvjedočiv se mandarin, da neima na svietu sredstva, kojim bi kršćanske ove junake na nevjeru sklonuo, odsudi ih na smrt, a car potvrdi osudu. Čuvši to junaci silno se obradovali, što će jim doskora svim mukam biti kraj.

Još se pravo ni nerazdanilo, a oružane čete vuku jur junake naše iz dubokih tamnicah.

„Zadnji je to boj, pomoćju Isusovom i taj ćemo pobjedonosno nadbiti, samo hrabro napried, mili moji sudruzi," slobodjaše Mihovil.

„Nekako se krepkim ćutim, kano da mi mladenačka snaga podpalila ostarjele žile," pridoda starac.

„Blago nam!" reče svećenik. „Svečan i liep dan danas slavimo, idemo do kuće gospodnje. Grimiz nam je tielo oblijro, grimiz, što ga i Gospodin naš nosio, i u toj grimiznoj odjeći kucamo mu na vrata, a on će nam otvoriti, jer nas kiti njegova pirna odjeća."

„U svečanom prohodu stupamo u boj," opet će Mihovil; „eno križ častni nas predvodi, a razpeti vodja u našoj je sredini, s nami vojuje, pobjede nam nitko preoteti neće. Na dverih nas čekaju braća naša u sjajnom grimizu i sestre naše u snieżnoj bjelini, svaki nosi palmu pobjede i radostno nas pozdravlja, evo i nam palme, sam gospodin nam ju pruža."

Mnogobrojni puk čudom se čudio slavju otih junakah, gdje stupaju kano da su kićeni svatovi. Iz množine progovaraju njeki: „Ovi se ljudi neboje okovah, ni bičevah, ni mača, mora da je sam gospodar nebeski u njihovih srcih." — „Eno onaj junački mladjenac, to je Mihovil, čuven sa svoje pravednosti, onaj srebrokosi starac otac je mnogoga nevoljnika, a onaj treći, što mu tolika blagost i krotkoća s lica sieva, mora da je nadzemno biće" — govorahu opet drugi.

Na mučilištu još će jim jednom mandarin: „Još vam ima spasa, poštujte carevu svetu volju, pokorite se zapovjedi njegovoj, pogazite križ nogom, pa ste opet slobodni."

„Prije će se sviet u ništa razpasti, nego-li se mi toj zapovjedi pokoriti," odvrati mu Mihovil svečanim glasom.

Na što će takodjer njekoliko kršćanah, koji jih na postojanost bodrili: „Nedajte se braćo, Gospodin je s vami i angjeli vas radostno s nebeskih dvorovah nazrievaju. Za malo dovršit ćete, evo i mi se za vas molimo."

Na mučilištu prostrieše prijatelji naših junakah tri liepa ćilima. Mihovil izprosi si jošte jednu svojim domovljanom: „Braćo, čujte još jednu riečcu s ovih ustah, koja će za malo zaniemiti. Uviek sam istinu ljubio i pravdu činio. Griešnik sam istina, ali smrti, koju ću sada podnieti, nezaslužih. Ja i moji sudrugovi za svetu smo vjeru na smrt odsudjeni. I tako mi sjajna neba, u koje ćemo za čas odšetati, nebojimo se ni najgrozovitije smrti za vjeru svoju. Nebojimo se, nepredamo, nit nam zdeni prolaze kroz živce, već radostno i postojano očekivamo posljednji udarac. Nu tim se neponosimo, jer kršćanin se samo Bogom svojim ponosi; njemu budi čast, koj nas kriepi, da možemo hrabro u smrt. Vjeri budi čast, koja nas uči mudrosti, da za volju vječne slave i slasti prezremo radosti ovoga promjenljivoga života. Častite ovoga Boga, ljubite i slušajte ovu vjeru. Da mi je hiljadu životah, svu bi krvcu radostno žrtvovao, da vas iz mraka, u kom sada čamite, prevedem u vječnu svjetlost i u vječni život. Veselo ću jednom s neba na svoj mili dom pozrievati, kad se po njem posagrade bieli hramovi, urešeni znamenjem častnoga krsta, i u njih se razlegali budu razpetomu veseli hvalospjevi; kada svjetlost sunca progna mrak noćni, kad se svi kano djeca jednoga nebeskoga otca, kano rodjena braća i rodjene sestre ogrle i uzljube, kad bogatac iz kršćanske ljubavi blagoslov svoj sa ubogim dielio bude."

Smotriv mandarin, da se na ove rieči puk uzrujao, nedade mu dalje besjediti, ali stade puk prietiti: „On nas ljubi i mi ljubimo njega, hoće da se s nami oprosti, a toga mu nitko braniti nesmije." Mihovil nastavi:

„Braćo moja jedne vjere i krvi! zaklinjem vas svetim križem Spasitelja našega, gorkimi ranami, kojih sam u svetoj borbi dostao, krvju, što će se za malo za vjeru našu iztočiti, zaklinjem vas i nebom i zemljom, ostajte vjeri svojoj vjerni i nezatajite Boga svoga. Umrieti za Boga jest dobit. Obazrite se na nas. A sad ostanite nam s milim Bogom; dao Bog, da se tamo naskoro sastanemo!"

Sve se na te rieči uzžurmalo. Mandarin se pobojao, da bi razjareni puk ugodnike svoje silom izbaviti pokušao, dade s toga na brzu ruku znamenje. Mač tri puta sievnu, a tri duše lete put neba. Svjetina se tura, vojnici brane i udaraju, ali nemari za to puk: svaki si grabi i izvojevati kani malenu kakovu uspomenicu.

Mrtva tjelesa budu noću velikim slavjem, na koje se množina pobožnih kršćanah sgrnula, materi zemlji predana.

Mihovilovu udovicu sve častilo, braća ju ljubila, tješila i u svakoj nevolji obilno pomagala.

Nebilo za dugo, pritisnu ovom okolicom tuga i nevolja, te govorio sviet: „Bog nam budi milostiv, evo

na nas ruke Božje, što smo nedužnu i pravednu krvcu prolili."

Pr. Gj. B—čki.

Katolička crkva u sjevernoj Americi.

(Konac.)

To je naopako ružna strana poviesti katoličke crkve u saveznih državah, koja je s druge strane ovako sjajna i krasna. Katoliku se mora na to razžaliti, a težko mu je od čuda i vjerovati. Pak je ipak istina, ma da kako računamo. Sjetimo-li se, kako inovjerci i ubogi pogani rado primaju katoličku vjeru, a da se i njih sbilja i dobar dio obratio, to ćemo vidjeti ne samo, da u broju katolikah 4.400,000 od god. 1860. nisu ni s daleka pretežno katolici doselci i njihovi potomci, dakle, da se doselacah katolikah jošte i više izgubilo — pače još i to, da bi ogroman broj nekatolikah preselacah mogao biti dobrih katolikah, da bude bilo dosta revnih katoličkih svećenikah. Indijanci vapijahu za „crnimi haljinaši," a rodjeni bieli Amerikanci, puk od naravi pobožan, od kojih, prem se zovu protestanti, jedva je trećina krštena, nezadovoljni s protestantstvom ponudjali bi se katoličkoj crkvi kano zrela i obilata žetva; nu nebijaše žetelacah, nebijaše apoštolskih poslenikah. Kako bi biskupi i bili mogli misliti na protestante, kako-li se obazirati na jaki vapaj Indijanacah, dočim nisu imali ni toliko svećenikah, da spase katolike.

A kuda okrenuše onoliki miliuni, koji bi sada mogli biti katolici, i dobri katolici? Da-li su pogani ili protestanti? Ni jedno ni drugo. Jer ni pogansko praznovjerstvo ni krivovjerstvo nemogaše jih zadovoljiti, neimajući u sebi ništa pozitivna. Više su to amerikanski židovi, koji nemisle ni na Boga ni na dušu, ni na nebo ni na pakao, već idu za jednim dobitkom, ter jim je dolar Bog. Zato pripoviedaju iz Amerike, da je jedva naći misijsku obćinu, gdje nebi živjela množina ljudstva, za koje se nezna, što vjeruje, a djeca rastu bez krsta kano pogančad bez svakoga vjeronauka, da ni rieči nečuju o Bogu. Pojde-li kojemu misionaru za rukom ter se upusti s tim ljudstvom, dakako s najvećom opreznošću, u razgovor, to mnogi izadju na vidik, da su katolici. Jer pako na koncu ti ljudi nemogu sami sobom biti zadovoljni, uspije ipak svećeniku, te od mnogoga napravi dobra katolika. Tako barem izpovieda jedan misionar, da je u svojoj obćini našao do 100 takovih glavah od nikakove vjeroizpoviedi, pak pronašav, da su to njekadanji katolici, da jih je podučio ter se nada, da će kano dobri katolici živjeti i umrieti. Ala bi se po takovu lahko moglo spasiti katoličkoj crkvi mnogo dušah, samo da imade dosta revnih svećenikah.

K ovomu članku lista: „Münster-Sonntagsblatta" pridaje jedan katol. amerikanski dnevnik „Nevalja da itko propusti pročitati ovaj članak, a mi bismo svakomu bili zahvalni, tko bi mogao oprovrći izrečeni zaključak: da je katolička crkva u saveznih državah u 40 godinah izgubila preko 4 miliuna svoje djece. Obično motrimo mi ovdje sve, što se tiče katoličke crkve, sa krasne strane; ali nevalja s oka metnuti ni naopake strane. Tko hoće da pravo pozna položaj, mora ocieniti sve, da se u potrebi znade ravnati. Je-li jednom istina, da je katolička crkva za kratko vrieme izgubila preko 4 milijuna djece sbog nestašice svećenikah, učiteljah i drugih potrebitih zavodah, to moramo napeti revnost za sv. vjeru, što se jače može. Mnogo, veoma mnogo učinjeno je u posljednjih 40 godinah, ali iz ovoga članka vidimo, koliko nam toga jošte preostaje. Što sve nije učinjeno od 1848. godine u katoličkoj Njemačkoj? Što sami svećenici nemogoše, to pomogoše družbe Piova, Boromejeva, djetićka i spisovska itd. Istina je, imamo mi i u Americi katoličkih podpornih družbah; ali one bave se jedino medjusobnim podupiranjem, te neimaju onoga velikoga obsega u djelovanju, kano n. pr. katoličke družbe po Njemačkoj, koje ove godine u Rujnu držahu jur 17. glavnu skupštinu u Treviru. Hrvalištne i slobodnjačke družbe ugrabiše bez dvojbe množinu mladih ljudih katoličkoj crkvi. Na koj drugi način da se prikupe natrag mladi ljudi svojoj materi crkvi, pokle su utekli pazki učione i doma, van sličnimi družbami, kakovih ima u staroj našoj domovini. Žetva je velika, ali poslenikah malo. — Svećenici i učitelji nisu dosta, već roditelji i svi prijatelji mladeži u obće valja da pomažu nedjeljnimi i večernimi učionami, čitaonicami, dobrimi knjigami i novinami, da što više natrag dobijemo crkvi od ona četiri miliuna izgubljene njezine djece."

Dopis.

Iz Laporja pri Slov. Bistrici. I kod nas bili su grobovi nedužnih žrtvah na dušni dan cviećem nakićeni, i to jedini. A kakove su to nedužne žrtve? neka štovani čitalac ovoga lista saznade. — Bio je upravo petak pred Duhovi t. g., kad je njeka udova, majka petero djece i posjedateljica blizu turniškoga ribnjaka, počela jadikovati, kako joj se prohtjelo mesa jesti. Ali nije dobro, kad je čovjek odviše slastan i pohotan! Ovako i strastna želja mesojedje ove udove nije imala dobra teka. — Čuvši njen trinaestgodišnji sin, kako mu je majka željna mesa, ponudi joj se, da će on u turniški ribnjak otići, i tamo dosta rakah naloviti. To se majci dopade, a i sama ode sa svojom sedamnaestgodišnjom kćerju k imenovanomu ribnjaku rubje prat, a dvoje još male čeljadi za njimi. Jedva su malo vremena kod ribnjaka, pa već zavrisne mladja kćerka: Jao mamo! Tone će se utopit. U taj čas skoči sedemnaestgodišnja Marica za Tonetom. Ali gle nesreće! Ribnjak je predubok, pa utone i ona. Videći majku pogibelj, te kako joj ribnjak hoće da dvoje djece proždere, nepočasiv časa zaleti se u vodu, hoteći iz nje Toneta i

Maricu izvući. No nestane i nje. Sad hoće najmladje diete k mami u vodu; što je ipak desetgodišnja Jerica zapriečila, te iz svega grla vikala i plakala, dok nedozva ljudih, koji su tri medjusobne djetinske, materinske i bratinske ljubavi žrtve mrtve iz ribnjaka izvukli. — Ovaj žalostan slučaj uči nas, da se s vodom nije šaliti, i da čovjek nezna, gdje ga čeka smrt; zato molimo: od nagle i nepredvidjene smrti, izbavi nas Gospodine! *Slekovčer.*

Viestnik.

Iz Zagreba. Na Božić proslavismo uspomenu Spasiteljeva narodjenja u prvostolnoj crkvi svečano, kako to biva u istom hrama svake godine. Sv. misu i večernicu služio je glavom uzoriti gosp. stožernik i nadbiskup, a poslie mise propoviedao slovo Božje mnogobrojnomu svietu.

— U večer na Božić dieljeni su kako prvašnjih tako i ove godine božični darovi malim siromakom. Djelitbi u liepo za tu svrhu priredjenoj velikoj dvorani nadbiskupskoga grada pribivao je uz mnogu drugu gospodu i uzoriti gospodin stožernik. Tom prilikom dobilo je 70 sirotčadi od 3. do 6. godine toplih haljinah, igračkah, jestiva itd. Sakupljivanjem prinesakah i nabavom darovah trudile su se i ovaj put plemenite gospodje, koje upravljaju ovdašnjom pjestovnicom.

— Od prečast. ravnateljstva ovdašnjega nadbisk. sjemeništa primismo sljedeće redke da je objavimo:

Kućna kapela ovdješnjega nadb. sjemeništa opet se je ukrasila jednom krasotom. Pošto je naime jur prije stigla prodikaonica u gotičkom slogu, urešena slikarijom na drvu, dodje ovih danah i nov oltar sa shraništem, pa ga na sv. Tominje blagoslovi ravnatelj istoga sjemeništa, preč. g. Toma Gajdek. Stol (mensa) je žrtvenika od kamena u jednom komadu; s traga se je na zid naslonio, a spreda se upire na tri stupića, tako da je pod njim prazno. Nad stolom diže se sv. shranište (tabernacul). Ovomu su s obijuh stranah u uložinah četiri velika naučitelja zapadne crkve, i dva prizora iz sv. pisma, jedan kaže narodjenje Gospodnje, a drugi poklonbu od magah ili triuh kraljah. Sve se završilo razpelom. Ovo je djelo od drva umjetno izvedeno u gotičkom slogu, fino izrezano, bogato pozlaćeno, liepa kipotvorina. S preda na stolu je 6 pozlaćenih svienćnjakah takodjer gotičkih. Na stieni oko žrtvenika bit će više jedno i troručnih svienćnjakah, a medju njimi s obijuh stranah žrtvenika dva kipa. Na dva prozora od kapele doći će jošte slikarija na staklu i to morda još do Travnja sliedeće godine. Kad bude sve gotovo, obznanit će se i dati o svem račun. Ovoliko pako držalo si je dužnost sjemeništno ravnateljstvo objavit već sada, da naše častno svećenstvo znade, u što toli blagohotno svoje prinoske doprinaša.

Iz Beča. Dne 16. Pros. umro je u Badenu kod Beča presvietli gosp. Andrija Mešutar, biskup sredički, predstavnik ardaggerski, bivši odsječni predstojnik u ministarstvu prosvjete i nastave. Rodio se u Kranjskoj god. 1791., a bio je plemenita duša, kao činovnik uslužan, te bi svakomu pomogao, koliko bi mu samo bilo u vlasti; u životu i ponašanju bio je skroman i čedan, pa kao takov nije ni čudo, što je bio obćenito ljubljen i štovan.

Iz Milana. Na 8. Pros., dakle na blagdan prečis. začeća Marijina, dogodi se u prvostolnoj crkvi bogumrzko ruglo, kojemu krivca netreba daleko tražiti. U tom hramu naime propoviedaše već od jednoga tjedna prvlje mondovijski biskup Ghilardi, koj u propoviedih govori osobito proti slobodnom zidarstvu, proti mrzkoj sljedbi tako zvanih „slobodarah", koji za života i na smrti odbijaju od sebe svaki vjerozakon, a tako i proti drugim tajnim družbam u smislu katoličke crkve. S toga su slobodni zidari i ostali nanj pobiesnili, jer jim bez štednje skida krinku, pak kleveću, kako je taj čoviek po svoj Italiji mrzak. Medjuto katolike sve to nesmeta, već grnu dnevice na njegove propoviedi. Al' na blagdan Gospin pope se drugi svećenik na propoviedaonicu, pak jedva što poče, baci njeki zlotvor, držeći, da je to Ghilardi, prama propovjedaonici veliku orsinsku bombu. Srećom razprsnula se bomba razlupa samo njekoliko stolicah, a nerani nikoga živa. Propovjednik naravno prestade, a puk se razbježe iz crkve. Krivac se nezna, kano i obično; ali će znati njega gospoda po ložah, jer su ga sigurno pošteno i platila. — Prefekt prijavi taj zločin brzojavom u Fiorencu, a i njemu stiže odgovor s nalogom, ne morda da traži krivca, već da kaže Ghilardu, neka odmah prekine propoviedanje, pak, ako se nebude pokorio ministarskoj naredbi, da će ga silom odpraviti u njegovu biskupiju. Dne 10. Prosinca prijavljena je brzojavna viest biskupu, ter on očitova, da odustaje od propoviedanja, ali da u isti mah ulaže prosvjed proti samovoljnoj naredbi državne oblasti. Iste večeri odišao je iz Milana.

Iz Njemačke. Program bogoslovnoga književnoga lista, zamišljena na bonskoj skupštini, izašao je, te iz njega vadimo poglavite crte. „Theolog. Literaturblatt" steže se prije svega na bogoslovje i ovoga tičuće se znanosti, te će kritičnom razpravom istih promicati takodjer znanosti i knjižtvo. Obaviesti strukovnjakah biti će kratke, a kritike jezgrovite. Bude-li trebovalo, to će se radnje iz pojedinih granah knjižtva sastavljati u posebne članke, naznačiti se osobito njihovi dosljedci, te kako se njimi može popuniti praznina, a opet prispodobiti se s raznimi znanstvenimi prepirkami, koje se istom riešiti imadu. Ni druge vrste članci, koji kritičnim, povjestnim ili drugčije zanimivim načinom budu razpravljali stvari književne (dakle i svjetovne), neće se odbi-

jati. Novi časopis obuzimati će sve grane bogoslovne, takodjer i crkveno pravo, a iz mudroslovne, poviestne, jezikoslovne, naravoslovne, narodno-gospodarstvene izabirati će se važnije i vrednije, pak se je nadati, da će ovaj časopis postati sborištem svih njemačkih učenjakah, kojim je stalo do napredka bogoslovne znanosti. Članke ima po pravilu pisac podpisati, držati se strogo znanosti te čuvati se svake osobnosti, prijateljstva i neprijateljstva. Drugčije ostavlja se svakomu piscu sloboda po volji izraziti u članku podpisanu svoje mnienje. Urednik mu je Dr. F. H. Reusch, bogoslovni profesor u Bonnu. Polag ovoga čekamo željno taj književni časopis; jer želimo znati, kako će se staviti naprama raznim znanstvenim strankam.

Iz Pariza. Djakom parižke akademije, bivšim na lutiškom sastanku, izrečen je sud. Tardieu, dekan liečničke grane, posla jim 15. Prosinca u ime vicerektora parižke akademije Mouriera pismo, dajuć jim na znanje, da su uslied zaključka akademičkoga vieća u sjednici od 12. i. mj. za uviek izključeni iz parižke akademije. Isto vieće, što jim se još daje na znanje, očitova mnenje, da bi se oni imali pozvati pred carsko vieće, te barem za vrieme izključiti iz svih akademijah carstva.

Iz Englezke. Zastupnici anglikanske crkve, duhovnici i svjetovnjaci, držahu nedavna u Norwichu skupštinu. Poznato je, da su anglikance na tu misao dovele katoličke skupštine u Njemačkoj i Belgiji. Mišljahu, kako su one po katoličku vjeru urodile liepim plodom, da će tako i njihove skupštine po anglikansku; ali se ljuto prevariše. Jer jedinstvo vjere i načelah, čim se katolička crkva jača i uspieva, manjka anglikancem posve. Na skupštini u Norwichu sukobiše se načela oštrimice protivna. Svaka sjednica bje zategnuta dugočasnimi a nekoristnimi prepirkami. U jednoj samo točki složiše se svi, naime: da anglikanska crkva nije dosta radina. „Mora se — viknu jedan — broj biskupah pomnožati;“ jer tim da će se najprije ukloniti sve zlo. Za njim ustade dekan njeki, te stade dokazivati, da bi najbolje bilo sve dekanije preobratiti u biskupije. To nebijaše dosta njekomu pastoru iz većega trgovišta, već sudi: „da neima spasa, dokle god se sve veće obćine nepodignu na biskupije.“ Kako se je moglo previdjeti, skupština neimajući jedinstva razide se bez svakoga uspjeha.

Promjene u nadbiskupiji zagrebačkoj.

G. Janko Miklošić, župnik u Kalju, postao je župnikom u Topuskom.

G. Josip Zorić, učitelj vjerouke na gimnaziji varaždinskoj, postao je župnikom na Prozorju.

G. Gjuro Pavešić, župni upravljatelj u Topuskom, premješten je kao takov u Kalje.

Dopisnica uredničtva.

G. B J. M. u Š. — Na priposlanom liepa hvala.

G. Fr. P. K. na Š. b. — Naručene knjige danas su opremljene na poštu.

G. T. C. u O. — Poslaste 2 for. 50 nč. u ime polugodišnje predplate, a toliko plaćaju samo oni, kojim se list nešalje poštom. Ostatak 65 nč. izvolite podmiriti sgodnom prilikom.

G. J. Š. u L. — Na daru srdačna Vam hvala.

Poziv na predplatu

na XVII. tečaj

„Zagrebačkoga katoličk. lista.“

U vrieme, kadno u prosvietljenih i za napredkom težećih narodah svaka znanstvena struka, svaki pojedini zvanični i životni djelokrug ima posebnih časopisah, imali bismo i mi, da ga neimamo, svojski se postarati, da dobijemo crkveno glasilo, kojega potreba postaje tim veća, čim, kako vidimo, crkvi i njezinu djelovanju nastaje sve to više pogibeljih i neprijateljah. Ali imajući već mnogo godinah takov organ, nije nam druga, van čuvati ga, da nam nepropadne, a nastojati, da, koliko se prema okolnostim može, sve to bolji i naprednji bude. Jedno i drugo visi o dobroj volji onih, koji su i do sada podupirali i izdržavali ovaj naš crkveni list. Uzdajući se u njihovu dosadanju pomoć, dolazi podpisani evo već četrnaesti put pred štovano domorodno svećenstvo s uljudnim pozivom, da mu u težkom poslu neuztegne svoje do sada blagovoljno pružane pomoćnice ruke; već da ga što predplatom, što književnim radom dobrohotno izvoli podupirati, te mu tim učini moguće, da bude i buduće godine 1866. „Zagrebački katolički list“ izdavati mogao. Još u ime stvari, koju list ovaj zastupa, molim usrdno sve njegove prijatelje, da ga svojim znancem izvole preporučiti; jer čim mu više podpore i pomagačah priticalo bude, tim će on vrstnije zadovoljavat zadaći svojoj.

Predplatni uvjeti na „Zagreb. kat. list“ ostaju nepromienjeno oni isti, koji bijahu i prvašnjih godinah, naime:

Na cielu godinu:

Za Zagreb i okolicu bez pošiljanja u kuću **5** for.

Za izvanjske predplatnike, kojim se oprema poštom, **6** for. **30** novč.

Na pol godine:

Za Zagreb i okolicu **2** for. **50** novč.

Za izvanjske predplatnike, kojim se šalje poštom, **3** for. **15** novč.

Za pošiljanje u kuću plaća se 1 for. za cielu godinu.

Onu gospodu, koja na „Zag. katol. listu“ za ovu ili prvašnje godine štogod duguju, molimo učtivo, da svoje zaostatke što prije namiriti ili novoj predplati dodati izvole.

Nikola Horvat,
urednik „Zag. katol. lista.“

Urednik **Nikola Horvat.** Narodna tiskarna Dra. Ljudevita Gaja.